

שלחן ערוך - יורה דעה (מ)

מִרְן רְבִינּוּ יוֹסֵף קָאָרוּ וּרְבִינּוּ מִשֵּׁה אִיסְרָלִישׁ זִיעֵ"א
בגלל צורת המרת הספר ל"תורת אמת" - יתכנו שיבושים מעטים, בעיקר בניקוד
לעילוי נשמת יעקב בן חנה, אביבה בת מלכה ז"ל

[הלכות שחיטה](#) • [הלכות טרפות](#) • [הלכות מתנות כהונה](#) • [הלכות איבר מן החי](#) • [הלכות בשר שנתעלם מן העין](#) • [הלכות חלב](#) • [הלכות דם](#) • [הלכות מליחה](#) • [הלכות בהמה וחיה טהורה](#) • [הלכות דברים היוצאים מן החי](#) • [הלכות עופות](#) • [הלכות דגים](#) • [הלכות תולעים](#) • [הלכות ביצים](#) • [הלכות בשר בחלב](#) • [הלכות תערובות](#) • [דיני פת ושלקות וחלב וגבינה של עובדי כוכבים](#) • [הלכות הכשר כלים](#) • [הלכות נותן טעם לפגם](#) • [הלכות יין נסך](#) • [הלכות כלי היין](#) • [הלכות עבודת כוכבים](#) • [הלכות ריבית](#) • [הלכות חוקות העובדי כוכבים](#) • [הלכות מעונן ומכשף](#) • [הלכות כתובת קעקע וקריחה](#) • [הלכות גילוח](#) • [הלכות לא ילבש גבר שמלת אשה](#) • [הלכות נדה](#) • [הלכות מקוואות](#) • [הלכות נדרים](#) • [הלכות שבועות](#) • [הלכות כיבוד אב ואם](#) • [הלכות כבוד רבו ותלמיד חכם](#) • [הלכות מלמדים](#) • [הלכות צדקה](#) • [הלכות מילה](#) • [הלכות עבדים](#) • [הלכות גרים](#) • [הלכות ספר תורה](#) • [הלכות מזוזה](#) • [הלכות שילוח הקן](#) • [הלכות חדש](#) • [הלכות ערלה](#) • [הלכות כלאי אילן](#) • [הלכות כלאי הכרם](#) • [הלכות כלאי זרעים](#) • [הלכות כלאי בהמה](#) • [הלכות כלאי בגדים](#) • [הלכות פדיון בכור](#) • [הלכות בכור בהמה טהורה](#) • [הלכות פטר חמור](#) • [הלכות חלה](#) • [הלכות תרומות ומעשרות ומתנות עניים וראשית הגז](#) • [הלכות מתנות עניים וראשית הגז](#) • [הלכות נידוי וחרם](#) • [הלכות ביקור חולים ורפואה ונוטה למות וגוסס](#) • [הלכות קריעה](#) • [הלכות אנינות](#) • [הלכות אבילות](#)

הלכות שחיטה

- [סימן א - מי הם הכשרים לשחוט](#)
- [סימן ב - אם שחיטת נכרי ומומר כשרה](#)
- [סימן ג - שחיטה אינה צריכה כוונה](#)
- [סימן ד - השוחט לשם עבודת כוכבים או לשם דבר אחר מה דינו](#)
- [סימן ה - השוחט לשם קדשים מה דינו](#)
- [סימן ו - במה שוחטין](#)
- [סימן ז - הקובע סכין בגלגל אם מתר לשחט בו](#)
- [סימן ח - שעור סכין של שחיטה](#)
- [סימן ט - השוחט בסכין מלבנת](#)
- [סימן י - יתר דיני סכין](#)
- [סימן יא - באיזה זמן שוחטין, ודין השוחט בתוך המים](#)
- [סימן יב - שלא לשחט בתוך גומא](#)
- [סימן יג - בעלי חיים שאינם צריכים שחיטה](#)
- [סימן יד - דין עבר במעי בהמה](#)
- [סימן טו - שלא לשחט בהמה עד יום שמיני ללידתה](#)
- [סימן טז - דין אותו ואת בנו](#)

- [סימן יז - דין השוחט בהמה המסכנת למות](#)
- [סימן יח - דין בדיקת הסכין ופגימותיו](#)
- [סימן יט - דיני ברכת השחיטה](#)
- [סימן כ - מקום השחיטה בצואר](#)
- [סימן כא - שעור השחיטה בכמותה](#)
- [סימן כב - באיזו מין צריך לשחט הורידין](#)
- [סימן כג - דיני שהיה בשחיטה](#)
- [סימן כד - דיני דרסה וחלדה הגרמה ועקור](#)
- [סימן כה - שצריך לבדוק אחר השחיטה](#)
- [סימן כו - דין נקב בושט או בבני מעים קדם](#)
- [סימן כז - שלא לחתך אבר מהבהמה בעודה מפרכסת](#)
- [סימן כח - דיני כסוי הדם](#)

הלכות טרפות

- [סימן כט - שמונה מיני טריפות וסימנם](#)
- [סימן ל - דין מכה בעצם הגלגלת](#)
- [סימן לא - דין נקיבת המח וקרומיו](#)
- [סימן לב - דין מכה בחוט השדרה](#)
- [סימן לג - דין אם נטל הלחי, ומכה בושט](#)
- [סימן לד - דין מכת הגרגרת](#)
- [סימן לה - דין טרפות הראה ואנותיה](#)
- [סימן לו - כמה דיני טרפות בראה](#)
- [סימן לז - דיני אבעבועות וסרכות הראה](#)
- [סימן לח - דיני מראות הראה](#)
- [סימן לט - דיני בדיקת הראה](#)
- [סימן מ - דיני טרפות הלב](#)
- [סימן מא - דיני טרפות הכבד](#)
- [סימן מב - דיני טרפות המרה](#)
- [סימן מג - דיני טרפות בטחול](#)
- [סימן מד - דיני טרפות בכליות](#)
- [סימן מה - דין אם נטל השליא](#)
- [סימן מו - דיני טרפות בבני מעים](#)
- [סימן מז - דין אם נמצאו בני מעים יתרים](#)
- [סימן מח - דיני טריפות בקבה ובכרס](#)
- [סימן מט - דיני טרפות בקרקבן](#)
- [סימן נ - דינים כלליים בנקיבת האברים](#)
- [סימן נא - דין מחט או קוץ שנמצא בבהמה](#)
- [סימן נב - דין עוף שנפל לאור, ושנוי מראה באיברים](#)
- [סימן נג - דין שבר או מכה בבהמה ובעוף](#)
- [סימן נד - דיני טרפות בצלעותיה](#)
- [סימן נה - דיני טריפות ברגל ובפרקיין](#)

- [סימן נו - דיני טרפות בצמת הגידים](#)
- [סימן נז - דין בהמה דרוסה מחיה הדורסת](#)
- [סימן נח - דין בהמה נפולה](#)
- [סימן נט - בהמה שנפשטה בחייה](#)
- [סימן ס - דין בהמה שאכלה סם המות](#)

הלכות מתנות כהונה

- [סימן סא - דיני מתנות זרוע לחיים וקבה לכהן](#)

הלכות איבר מן החי

- [סימן סב - דיני אבר מן החי](#)

הלכות בשר שנתעלם מן העין

- [סימן סג - דין בשר הנמצא ולא נודע מהו](#)

הלכות חלב

- [סימן סד - דין איזו חלבים הם המתריץ והאסורין לאכילה](#)

הלכות דם

- [סימן סה - חוטין האסורים משום דם ומשום חלב ודיני ג"ה](#)
- [סימן סו - דברים האסורים משום דם](#)
- [סימן סז - כמה דברים האסורים משום דם](#)
- [סימן סח - דיני מליגת הראש והעופות](#)

הלכות מליחה

- [סימן סט - דיני מליחה והדחה](#)
- [סימן ע - דין מליחת הרבה בשר ביחד](#)

- [סימן עא - דין מליחת הראש והטלפים והמח](#)
- [סימן עב - דין מליחת הלב והראה](#)
- [סימן עג - דין צלית הכבד](#)
- [סימן עד - הטחול דינו כשאר בשר](#)
- [סימן עה - דין מליחת המעים](#)
- [סימן עו - דין בשר לצלי](#)
- [סימן עז - עופות שנמלאו בשר שלא נמלח](#)
- [סימן עח - דין שלא לדבק בצק בבשר שלא נמלח](#)

הלכות בהמה וחיה טהורה

- [סימן עט - סימני בהמה וחיה טהורה](#)
- [סימן פ - דין חיה טהורה](#)

הלכות דברים היוצאים מן החי

- [סימן פא - שכל היוצא מן הטמא, טמא, \(ודברים היוצאים מן החי והם מתרים\)](#)

הלכות עופות

- [סימן פב - סימני עוף טהור](#)

הלכות דגים

- [סימן פג - דין סימני דגים ודגים מלוחים](#)

הלכות תולעים

- [סימן פד - דין שרצים הנמצאים במים, בפרות, בקמח ובגבינה](#)
- [סימן פה - סימני חגבים](#)

הלכות ביצים

- [סימן פו - סימני ביצים ודיניהם](#)

הלכות בשר בחלב

- [סימן פז - באיזו בשר נוהג דין בשר בחלב, והיאך נקרא בשול](#)
- [סימן פח - שלא להעלות בשר על השלחן כשאוכלין גבינה](#)
- [סימן פט - שלא לאכל גבינה אחר בשר](#)
- [סימן צ - דיני כחל](#)
- [סימן צא - דין בשר וחלב שנתערבו](#)
- [סימן צב - דיני אם נפל חלב לקדרה של בשר](#)
- [סימן צג - קדרה שבשל בה בשר לא יבשל בה חלב](#)
- [סימן צד - דין התותב כף חולבת בקדרה של בשר](#)
- [סימן צה - דגים וביצה שנתבשלו בקדרה של בשר אם מתר לאכלן עם גבינה](#)
- [סימן צו - דין מאכל חריף שנחתך בסכין של בשר](#)
- [סימן צז - שלא ללוש עסה בחלב](#)

הלכות תערובות

- [סימן צח - דין אסור שנתערב בהתר ואפן בטולו](#)
- [סימן צט - דין העצמות אם מצטרפין לבטל אסור, ושלא לבטל אסור לכתחלה](#)
- [סימן ק - בריה אפלו באלף לא בטיל](#)
- [סימן קא - דין חתיכה הראויה להתכבד](#)
- [סימן קב - דין דבר שיש לו מתירין](#)
- [סימן קג - דין נותן טעם לפגם](#)
- [סימן קד - דין עכבר שנמצא ביין או בשכר](#)
- [סימן קה - דין אסור שנפל לתוך התר](#)
- [סימן קו - דין היאך מבטלין בששים](#)
- [סימן קז - דין המבשל ביצים, ודבר מאוס הנמצא בתבשיל](#)
- [סימן קח - שלא לאפות התר ואסור בתנור אחד](#)
- [סימן קט - דין יבש ביבש שנתערב](#)
- [סימן קי - דין ספק טרפות שארע בבשר](#)
- [סימן קיא - דין כלים טריפות שנתערבו בכשרות](#)

דיני פת ושלקות וחלב וגבינה של עובדי כוכבים

- [סימן קיב - דיני פת של עובדי כוכבים](#)
- [סימן קיג - דיני בשולי עובדי כוכבים](#)
- [סימן קיד - דיני שכר ושאר משקין של עובד כוכבים](#)

- [סימן קטו - דין חלב שחלבו עובד כוכבים ואין ישראל רואהו, וגבינה וחמאה](#)
- [סימן קטז - דברים האסורים משום גלוי](#)
- [סימן קיז - שלא לעשות סחורה מדבר אסור](#)
- [סימן קיח - דין חתיכת בשר או דבר מאכל הנשלח על ידי עובד כוכבים](#)
- [סימן קיט - החשוד לדבר אסור אין לסמך עליו בדברים הנאכלים](#)

הלכות הכשר כלים

- [סימן קכ - דיני טבילת הכלים](#)
- [סימן קכא - סדר הכשר כלים הנקנים מן העובד כוכבים](#)

הלכות נותן טעם לפגם

- [סימן קכב - דין נותן טעם לפגם בכלים](#)

הלכות יין נסך

- [סימן קכג - כמה דינין מיין נסך](#)
- [סימן קכד - מי הוא העושה יין נסך, ודיני נגיעת הגוי בחבית](#)
- [סימן קכה - דין יין הבא מכח עובד כוכבים וכח כחו](#)
- [סימן קכו - דין יין שנתערב ביין נסך, ודין נצוק חבור](#)
- [סימן קכז - אם נאמן האדם לאסר יינו של חברו](#)
- [סימן קכח - דין מקום שיש בו יין ונתיחד עובד כוכבים שמה](#)
- [סימן קכט - דין המניח יין ביד עובד כוכבים וישראל יוצא ונכנס](#)
- [סימן קל - דין חתימת היין](#)
- [סימן קלא - דין יין כשר שנעשה ברשות עובד כוכבים](#)
- [סימן קלב - שלא להנות מיין נסך](#)
- [סימן קלג - שלא להשתכר ביין נסך ולא לעשות ממנו סחורה](#)
- [סימן קלד - דין יין שנתנסך ונתערב](#)

הלכות כלי היין

- [סימן קלה באיזו כלים יש לחוש משום נסוך](#)
- [סימן קלו - שהשולח כלי יין ביד עובד כוכבים צריך לחתמו](#)
- [סימן קלז - דין יין כשר שהושם לתוך כלי שלא נכשר](#)
- [סימן קלח - דיני הכשר כלי היין](#)

הלכות עבודת כוכבים

- סימן קלט - דיני אלילים ובטולם ומשמשיהם וכליהם
- סימן קמ - דין תקרבת עבודת כוכבים שנתערב
- סימן קמא - דין הצלמים והצורות (של עבודת כוכבים)
- סימן קמב - שהאלילים ותשמשיהם אסורים בהנאה
- סימן קמג - שלא לבנות ביתו סמוך לבית עבודת כוכבים ובאיזה אופן מתר
להנות מעבודת כוכבים,

- סימן קמד - דמי עבודת כוכבים מה דינם
- סימן קמה - איזו עבודת כוכבים של עובדי כוכבים המתרים בהנאה
- סימן קמו - איזו עבודת כוכבים יש לה בטול ואיזו אין לה בטול
- סימן קמז - שלא להשביע בשם עבודת כוכבים (של עובדי כוכבים), ודיני

הזכרת שמה,

- סימן קמח - דיני חגי העובדי כוכבים
- סימן קמט - דיני יריד מעובדי כוכבים
- סימן קנ - להתרחק מדרך עבודת כוכבים ושלא לשחות בפניה
- סימן קנא - דברים המצרכים לעבודת כוכבים אסור לישראל למכרם
- סימן קנב - שלא יאכל הישראל עם העובד כוכבים, אף על פי שאוכל משלו
- סימן קנג - דיני יחוד ישראל וישראלית עם העובד כוכבים
- סימן קנד - דיני מילדת עובדת כוכבים וישראלית
- סימן קנה - אם מתר להתרפאות מעובד כוכבים
- סימן קנו - אם מתר להסתפר מעובד כוכבים
- סימן קנז - על איזה עברות יהרג ואל יעבר
- סימן קנח - דין עובדי עבודת כוכבים להצילם מהמות

הלכות ריבית

- סימן קנט - שמתר להלוות לעובד כוכבים ולמומר ברבית
- סימן קס - גדל אסור הרבית ועד היכן צריך לזהר ממנו
- סימן קסא - דין אבק רבית ואיזו נקרא רבית דאוריתא
- סימן קסב - שלא להלוות סאה בסאה
- סימן קסג - דין הפוסק חטין לחיבו כשער של עכשן
- סימן קסד - הממשכן שדה לא יחכירנו
- סימן קסה - דין המלוה על המטבע והוסיפו עליו
- סימן קסו - המלוה לחברו לא יעשה מלאכה בעבדו ולא ידור בחצרו
- סימן קסז - באיזה אופן מתר להלוות מעות בתנאי שיתעסק בו לרוח
- סימן קסחקסט - כמה דיני רבית הנעשות באמצעות העובד כוכבים
- סימן קע - שלא יוכל ישראל להיות ערב לישראל שלוה מן העובד כוכבים

ברבית

- סימן קעא - דין עובד כוכבים שהלוח ברבית ונתגיר
- סימן קעב - דין הממשכן בית או שדה על מנת שיאכל פרות
- סימן קעג - הרבה פרטי דיני רבית
- סימן קעד - דין המוכר לחברו על מנת להחזיר
- סימן קעה - דין הפוסק על הפרות כפי השער
- סימן קעו - איזה השכרה מתרת ואיזו אסורה
- סימן קעז - שלא לקבל צאן ברזל מישראל, וכמה דיני משא ומתן האסורים
משום רבית,

הלכות חוקות העובדי כוכבים

- סימן קעח - שלא ללבש כמלבושי עובדי כוכבים

הלכות מעונן ומכשף

- סימן קעט - שלא לכשף, לעונן ולנחש

הלכות כתובת קעקע וקריחה

- סימן קפ - אסור כתבת קעקע וקריחה על מת

הלכות גילוח

- סימן קפא - אסור גלוח הפאות

הלכות לא ילבש גבר שמלת אשה

- סימן קפב - דברים האסורים משום לא ילבש גבר שמלת אשה

הלכות נדה

- סימן קפג - אשה שרואה טפת דם צריכה לישב ז' נקיים
- סימן קפד - שצריך לפרש מהאשה עונה קדם לוסתה

- [סימן קפה - דין אשה שאמרה טמאה אני ואחר כך אמרה טהורה אני](#)
- [סימן קפו - דיני בדיקת אשה בין לפני תשמיש בין לאחר תשמיש](#)
- [סימן קפז - דיני אשה הרואה דם מחמת תשמיש](#)
- [סימן קפח - דיני מראות הדם](#)
- [סימן קפט - דיני אשה שיש לה וסת קבוע ושאין לה וסת קבוע](#)
- [סימן קצ - דיני כתמים ובדיקת האשה](#)
- [סימן קצא - דין אשה שמצאה דם בהשתנה](#)
- [סימן קצב - דיני כלה הנכנסת לחפה](#)
- [סימן קצג - דין דם בתולים](#)
- [סימן קצד - דיני יולדת ומפלת](#)
- [סימן קצה - דברים האסורים בזמן נדותה](#)
- [סימן קצו - דיני לבישת הלבון ובדיקתה](#)
- [סימן קצז - שלא תטבל האשה ביום](#)
- [סימן קצח - דיני טבילה וחציצתה](#)
- [סימן קצט - שצריכה האשה לבדק בית הסתרים ודיני חפיפה בשבת ובחל](#)
- [סימן ר - אימתי תעשה ברכת הטבילה](#)

הלכות מקוואות

- [סימן רא - דיני המקוה ומימיו](#)
- [סימן רב - דיני דברים החוצצים בטבילה](#)

הלכות נדרים

- [סימן רג - איזה דברים משבחים ואיזה הם מגנים](#)
- [סימן רד - דין המתפיס בנדר](#)
- [סימן רה - דין האוסר דבר עליו באסור תורה](#)
- [סימן רו - דיני ידות הנדרים](#)
- [סימן רז - דין כנוי נדרים](#)
- [סימן רח - דיני סתם נדרים והנודר בחרם](#)
- [סימן רט - השומע שחברו נודר ואמר אמן](#)
- [סימן רי - שצריך לפרט הנדר בשפתין](#)
- [סימן ריא - המתנה שנדריו לא יהיו נדרים](#)
- [סימן ריב - דין הנודר בתורה](#)
- [סימן ריג - שאין הנדרים חלים על דבר שאין בו ממש](#)
- [סימן ריד - לעבר על מנהג צריך התרה](#)
- [סימן רטו - שהנדרים חלים על דבר מצוה](#)
- [סימן רטז - חלוק בין האומר פרות אלו או לא אמר אלו, ודין הנודר מהמבשל, וכיצד הולכין ...](#)
- [סימן ריז - דין הנודר מהמבשל, מהמלית, ממעשה קדרה, ודומיהם, וכיצד](#)

הולכין ...

- סימן ריח - כיצד הולכין אחר כונת הנודר
- סימן ריט - הנודר בלא קביעות זמן
- סימן רכ - חלוק שבין קונם יין להיום או לזמן, ודין הנודר על דבר שאינו קבוע
- סימן רכא - דיני הנודר הנאה מחבירו
- סימן רכב - מי שחתנו מדר הנאה ממנו ורוצה לתן מעות לבתו
- סימן רכג - דין המדיר בנו לתלמוד תורה
- סימן רכד - מי שאמר נכסיך עלי חרם
- סימן רכה - דין האוסר פרות פלוני על חברו
- סימן רכו - שתפים שהדירו זה את זה
- סימן רכז - דין מי שאסר עצמו מכל ישראל
- סימן רכח - דיני התרת נדרים, וההבדל שבין פתח לחרטה, והיאך נקרא על

דעת רבים,

- סימן רכט - דין נדר שהתר מקצתו, או מי שנדר על דבר אחד שני פעמים
- סימן רל - דין מתירין שבועות ונדריים אפלו נשבע בהזכרת השם
- סימן רלא - הנודר על תנאי, או שתולה נדרו בדעת אחרים
- סימן רלב - דין נדרי זרוזין והבאי ושגגות ואנסין
- סימן רלג - עונות נדרים לזכר ולנקבה
- סימן רלד - מתי האב והבעל מפרין ומתי מפרין שניהם יחד
- סימן רלה - המדיר אשתו מתשמיש או שלא תלך לבית אביה, ודומיו

הלכות שבועות

- סימן רלו - מה היא שבועת בטוי ושבועת שוא
- סימן רלז - הנשבע אם צריך לשבע בשם או בכנוי
- סימן רלח - דין שבועה שלא אכל, סתם, או אם פרש
- סימן רלט - נשבע על דבר שאין בו ממש או לבטל המצוה

הלכות כיבוד אב ואם

- סימן רמ - איזהו כבוד ואיזה מורא ודיניהם
- סימן רמא - דיני מכה ומקלל אביו ואמו

הלכות כבוד רבו ותלמיד חכם

- סימן רמב - שלא להורות בפני הרב, ודין רב שמחל על כבודו
- סימן רמג - תלמיד חכם היה פטור ממס, ומכירת סחורתו מקדמת
- סימן רמד - קימה והדור בפני חכם אפלו אינו רבו

הלכות מלמדים

- סימן רמה - חיב כל אדם ללמד לבנו ולהעמיד תלמידים
- סימן רמו - שחיב כל אדם בתלמוד תורה, והיאך לומדים בשכר

הלכות צדקה

- סימן רמז - גדל שכר צדקה, ואם כופין עליה
- סימן רמח - מי חיב בה ומי ראוי לקבלה
- סימן רמט - כמה חיב לתן וכיצד יתננה
- סימן רנ - כמה ראוי לתן לכל אחד ואחד
- סימן רנא - למי נותנין הצדקה ואיזה קודם לחברוב
- סימן רנב - דין פדיון שבויים וכיצד פודין אותם
- סימן רנג - מי הוא הראוי לטל צדקה
- סימן רנד - שלא לקבל צדקה מן הגויים
- סימן רנה - להרחיק מקבלתה
- סימן רנו - קפה ותמחוי היאך נגבים ומתחלקים
- סימן רנז - סדר גבית הצדקה ושלא לאחרה
- סימן רנח דין המתפיס בצדקה
- סימן רנט - הנודר ואינו יודע מה נדר ודין אמירה לגבוה, (ודין אם מתר לשנות צדקה, והנהגת ...

הלכות מילה

- סימן רס - מצות עשה למול את בנו
- סימן רסא - דין אם לא מל האב את בנו, ובו
- סימן רסב - זמן מילה לבריא, לחולה, ולאנדורוגינוס
- סימן רסג - ילד שהוא אדם או ירק, ומי שבניו מתים מחמת מילה
- סימן רסד - מי ראוי למול, ובמה מלין, וכיצד מלין
- סימן רסה - סדר ברכת המילה ודין מילה ביום התענית
- סימן רסו - איזה מילה דוחה שבת ויום טוב

הלכות עבדים

- סימן רסז - הלוקח עבד כנעני אסור לקימו ערל, וטבילתו וברכתו ומילתו וכל דיני עבד ושפחה,

הלכות גרים

- סימן רסח - כיצד מגירין הגר והגירתו, ודיני קדשת הגר
- סימן רסט - אסור עריות בגרים, ודין לענין עדות וחליצה

הלכות ספר תורה

- סימן ער - שכר מצות כתיבת ספר תורה
- סימן רעא - העור שנכתבה עליו ושרטוטה, ודין הדין
- סימן ערב - דין רחב הדפין
- סימן רעג - שעור הגליון, ורוח בין שיטה לשיטה ובין דף לדף
- סימן רעד - שצריך לכתב אותה לשמה, ודין תקון האותיות וזיון
- סימן ערה - צורת פרשה פתוחה וסתומה וצורת השירה
- סימן רעו - דין תלית הדלוג, ודין הטועה בכתיבת השם
- סימן רעז - שלא להפך היריעה על פניה
- סימן רעח - דין תפירת ספר תורה
- סימן רעט - דיני הגהת ספר תורה ושלא ישהנו מטעה
- סימן רפ - נקרעה היריעה לאחר תפירתה
- סימן רפא - מי כשר לכתוב ספר תורה, ואם אמר הסופר שלא כתב האזכרות לשמו.
- סימן רפב - לנהג כבוד בספר תורה, ודין תשמישיה
- סימן רפג - שיכול לדבק תורה נביאים וכתובים יחד
- סימן רפד - שלא לכתב בלא שרטוט

הלכות מזוזה

- סימן רפה - שכר מצות מזוזה
- סימן רפו - מקומות החיבים במזוזה
- סימן רפז - איזה פתח חייב במזוזה
- סימן רפח - במה והיאך נכתבת
- סימן רפט - מקום קביעותה וכיצד נקבעת וברכתה
- סימן רצ - שלא לכתב אותה על גליון ספר תורה
- סימן רצא - מזוזה מתי נבדקת ומי חייב בה

הלכות שילוח הקן

- [סימן רצב - כמה דינים משלוח הקן](#)

הלכות חדש

- [סימן רצג - דיני חדש ומתי נוהג](#)

הלכות ערלה

- [סימן רצד - דיני ערלה, באיזה מקום נוהגת ובשל מי](#)

הלכות כלאי אילן

- [סימן רצה - דיני הרכבת האילן](#)

הלכות כלאי הכרם

- [סימן רצו - דיני כלאי הכרם וכלאי זרעים](#)

הלכות כלאי זרעים

- [סימן רצז - דיני כלאי זרעים ופרטיהם](#)

הלכות כלאי בהמה

- [סימן רצז \(א\) - דיני הרבעת והנהגת כלאי בהמה](#)

הלכות כלאי בגדים

- [סימן רחצ - דברים האסורים משום כלאי בגדים](#)
- [סימן רצט - באיזו מינים נוהג בהם כלאים](#)
- [סימן ש - איזו כלאים דאוריתא ואיזו דרבנן](#)
- [סימן שא - אם מתר להציע כלאים תחתיו, ודין מרדעת ותכריכים](#)

- סימן שב - דין בגד שאבד בו כלאים
- סימן שג - שמתר לפשט כלאים מחברו אפלו בשוק
- סימן דש - דין כלאי בגדים מתר לעשותן ולקימן

הלכות פדיון בכור

- סימן שה - מי חייב בפדיון בכור, ומתי ראוי לפדיון, וכל דיניו

הלכות בכור בהמה טהורה

- סימן שו - דין בכור בהמה טהורה באיזה זמן ובאיזה מקום נוהג
- סימן שז - דין הבכור אחר שחיטה, ושאינו יכול למכרו ולא לשחטו עד שיפל בו

מום,

- סימן שח - אסור עבודת הבכור ואסור גזתו
- סימן שט - דיני בכור בזמן הזה
- סימן שי - דין בכור שנשחט שלא על פי חכם
- סימן שיא - דין החשוד למכר הבכור
- סימן שיב - דין הנוטל שכר לראות בכור
- סימן שיג - שלא להטיל מום בבכור
- סימן שיד - מי נאמן על הטלת מום בבכור
- סימן שטו - דין ספק בכור ויוצא דפן וטמטום ואנדרוגינוס
- סימן שטז - דין הלוקח בהמה מן העובד כוכבים ואינו יודע אם בכרה
- סימן שיז - דין בכור שנתערב ומת אחד מהבהמות
- סימן שיח - כמה ספקות בדיני בכור בהמה
- סימן שיט - דין חתוך אבר הבכור ויתר דיני בכור
- סימן שכ - מי הם החיבים בבכור בהמה טהורה, ודיני שתפות עובד כוכבים

הלכות פטר חמור

- סימן שכא - בכור בהמה טמאה במה ובמי ובאיזה מקום נוהג, וכן פדיונו
ועריפתו,

הלכות חלה

- סימן שכב - הפרש חלה שיש בין חלת ארץ ישראל לחלת חוצה לארץ
- סימן שכג - חלה דרבנן היאך נתנת ונאכלת (ודין תערבתה בחליו)
- סימן שכד - שעור חיוב חלה ומינים המצטרפים, ודין פת פטור שנתערב בחיוב

- סימן שכה - דין ב' עסות שאין בהן כשעור
- סימן שכו - אחד שלש שתי עסות, ואין בשום אחד מהם כשעור, ונתערבו
- סימן שכז - מתי חל על העסה חיוב חלה
- סימן שכח - דין ברכת חלה ומי ראוי להפרישה
- סימן שכט - איזה פת חיב בחלה
- סימן של - דין עסת עובד כוכבים ושתפין והפקר וכלבים

הלכות תרומות ומעשרות ומתנות עניים וראשית הגז

- סימן שלא - דין נתינתם באיזה מקום, וכיצד הכהן מקבלם, ואם הם דאוריתא או דרבנן,

הלכות מתנות עניים וראשית הגז

- סימן שלב - דין מתנות עניים
- סימן שלג - דיני ראשית הגז

הלכות נידוי וחרם

- סימן שלד - היאך היו נוהגין עם המנדה או המחרם, ועל מה מנדין, ודין התרתו,

הלכות ביקור חולים ורפואה ונוטה למות וגוסס

- סימן שלה - מתי מבקרין החולה, ואיזה חולים מבקרין, וכיצד מתפללין עליו
- סימן שלו - דיני הרופא
- סימן שלז - חולה שמת לו מת
- סימן שלח - ודוי החולה וכיצד אומרים לו
- סימן שלט - דיני הגוסס ואמירת צדוק הדין, ומה הם הסימנים היפים למת

הלכות קריעה

- סימן שמ - ענין הקריעה, שעורה ומקומה, ועל מי קורעין ובאיזה זמן קורעין

הלכות אנינות

- סימן שמא - מי שמתו מטל לפניו בשבת או ביום טוב, ודיני האונן

הלכות אבילות

- סימן שמב - מי שהכין צרכי חפתו ומת לו מת שחייב עליו אבילות
- סימן שמג - מצות הלויית המת
- סימן שדמ - חיוב ההספד וגדל שכרו, וכיצד ועל מי מספידין
- סימן שמה - דין המאבד עצמו לדעת, ומנדה, והרוגי בית דין, והפורשין מן

הצבור,

- סימן שמו - מי שקרובו צלוב בעיר לא ידור בה
- סימן שמז - שלא לעורר על מתו שלשים יום לפני הרגל
- סימן שמח - דין שרפה על המת, והאומר: אל תקברוני
- סימן שנט - אסור הנאה במת ובתכריכין
- סימן שנ - דברים העשויים למת ואין בו משום דרכי האמורי
- סימן שנא - דין כלאים וציצית למת
- סימן שנב - באיזו בגדים קוברין, ואין האיש מלביש את האשה
- סימן שנג - היאך מוציאים מת גדול או קטן, ובאיזו מטה
- סימן שנד - עיר שיש בה שני מתים, איזה קדם
- סימן שנה - דברים שמשנים באשה יותר מבאיש
- סימן שנו - גבו לצרף המת והותירן
- סימן שנוז - אסור הלנת המת, ומתי מתר להלינו
- סימן שנח - נושאי המטה פטורים מקריאת שמע ומתפלה
- סימן שנט - מקום יציאת המת והאבלים
- סימן שס - מת וכלה ומילה, איזה קודם
- סימן שסא - הלויית המת ובטול תלמוד תורה להלוייתו
- סימן שסב - לקבר בקרקע, ואם קוברים שני מתים יחד
- סימן שסג - אסור פנוי המת והעצמות ממקומן
- סימן שסד - אסור הנאה של קבר והאבן והבנין
- סימן שסה - החופר קבר פטור מקריאת שמע, וכמה מרחיקין הקברות מהעיר
- סימן שסו - דין המוכר קבר, ואשה שירשה קבר ממשפחתה
- סימן שסז - קוברים מתי עובדי כוכבים, ושלא יהלך בבית הקברות בתפלין

וציצית,

- סימן שסח - שלא לנהג קלות ראש בבית הקברות
- סימן שסט - על איזה טמאה הכהן מזהר
- סימן שע - מי הוא החשוב כמת אף על פי שעודנו חי
- סימן שעא - דין אהל היאך מביא הטמאה
- סימן שעב - התר טמאה במקום מצוה, ודין קברי עובדי כוכבים
- סימן שעג - איזה כהן מזהר על הטמאה, ולאיזה מתים מטמא, ועד מתי מטמא
- סימן שעד - טמאת כהן למת מצוה, לנשיא ולרבו, ועל איזה מת מתאבלין

- [סימן שעה - אימתי מתחיל האבלות, ולמי שמפנין מקבר לקבר](#)
- [סימן שעו - מנהג המנחמין, ודין מת שאין לו מנחמים](#)
- [סימן שעז - דין עבדים ושפחות ומנודה שיש להם אבלות](#)
- [סימן שעח - דיני סעדת הבראה לאיש ולאשה](#)
- [סימן שעט - דין ברכת המזון בבית האבל](#)
- [סימן שפ - דברים שהאבל אסור בהם](#)
- [סימן שפא - אסור רחיצה וסיכה לאבל](#)
- [סימן שפב - אסור נעילת הסנדל לאבל](#)
- [סימן שפג - אסור תשמיש המטה לאבל](#)
- [סימן שפד - האבל אסור בתלמוד תורה](#)
- [סימן שפה - דין שאלת שלום באבל](#)
- [סימן שפו - עטיפת הראש באבל](#)
- [סימן שפז - דיני כפית המטה](#)
- [סימן שפח - אבל ביום ראשון אסור להניח תפלין](#)
- [סימן שפט - אבל אסור בכביסת כסותו ודין גהוץ](#)
- [סימן שצ - דיני גלוח וסריקה באבל](#)
- [סימן שצא - אבל אסור בכל מיני שמחה](#)
- [סימן שצב - אבל אסור כל ל' יום לשא אשה](#)
- [סימן שצג - מתי האבל יכול לצאת מביתו](#)
- [סימן שצד - שלא להתקשות על המת יותר מדאי](#)
- [סימן שצה - מקצת יום השבעה והשלשים ככלו](#)
- [סימן שצו - דין אבל שלא נהג אבלותו כל שבעה](#)
- [סימן שצז - דיני עדות לנהג אבלות על פיהם](#)
- [סימן שצח - אבלות יום ראשון דאוריתא](#)
- [סימן שצט - דיני אבלות ברגל בראש השנה ויום טוב שני ש גליות](#)
- [סימן ת - דיני אבלות בשבת](#)
- [סימן תא - דברים הנוהגים בחל המועד](#)
- [סימן תב - דין שמועה קרובה ורחוקה](#)
- [סימן תג - דיני המלקט עצמות](#)

הלכות שחיטה

סימן א - מי הם הכשרים לשחוט

סעיפים

י"ד

ובו

א הכל שוחטין לכתחלה, אפלו (א) נשים. הגה: יש אומרים שאין להניח נשים לשחט, שכבר נהגו שלא לשחט, וכן המנהג שאין הנשים שוחטות (בית יוסף בשם האגור). (ב) ועבדים וכל אדם, אפלו אין מכירין אותו שמחזק (ג) לשחט שלא יתעלף, וגם אין יודעין בו שהוא ממחה ויודע הלכות שחיטה, מתר לתן לו לכתחלה לשחט, ומתר לאכל משחיטתו, שרב הרגילין לשחט הם בחזקת (ד) ממחין ומחזקין. בפה דברים אמורים, בשאינו לפנינו, אז מתר לאכל משחיטתו וסומכים על החזקה. אבל אם הוא לפנינו, צריך לבדקו, אם הוא ממחה ויודע הלכות שחיטה, אבל אין צריך לשאלו אם נתעלף. הגה: יש אומרים שאין לסמוך על החזקה אלא בדיעבד, אבל לכתחלה אין לסמוך על החזקה, במקום דיכולין לבררו, (מרדכי והגהות אשרי ואגור בשם אור זרוע ושאלתות פרשת בהעלתה). וכל זה מירי באחרים, שאינן בקיאים ויודעין אם זה השוחט בקי או לא, אבל השוחט עצמו לא ישחט, אף על פי שידע הלכות שחיטה וממחה, עד ששחט ג' פעמים (ה) בפני חכם וממחה בהלכות שחיטה, שידע שהוא רגיל וזריז שלא יתעלף. (טור בשם הרמב"ם) ולכן נוהגין שאין אדם שוחט אלא אם כן (ו) נטל קבלה לפני חכם, (אגור בשם הלכות א"י). ואין החכם נותן לו קבלה, עד שידע בו שהוא יודע הלכות שחיטה ובקי ביד. ולכן נוהגין שכל הבאין לשחט, סומכין עליהם לכתחלה, ולא בדקינן אותם לא בתחלה ולא בסוף, דכל המצויין אצל שחיטה כבר נטלו קבלה לפני חכם, (ד"ע). ובקצת מקומות נוהגין להחמיר עוד, דהמקבל נוטל כתב מן החכם, לראיה שנתן לו קבלה. וכל שוחט, אף על פי שנטל קבלה, יראה שיחזור (ח) לפרקים הלכות שחיטה, שיהיו שגורים בפיו ובלבו שלא ישכחם (מהר"ר יעקב הלוי בשם מהר"ש). וכמו שהדין בהלכות שחיטה ובמי שבא לשחט, כך הוא הדין בהלכות בדיקות

הִרְאָה וּבָמִי שָׁבָא לְבַדֵּק, וְדִינָם וּמְנַהֲגִים שְׁוֶה בְּכָל זֶה, (ד"ע). וַיֵּשׁ לְבִיד לְחַקֵּר וּלְדַרְשׁ אַחַר הַבּוֹדְקִים וְהַשּׁוֹחֲטִים, וְלִרְאוֹת שְׂיֵהִיו בְּקִיָּאִים וּמְמַחִים וּכְשָׁרִים, (מהרי"ו סי' נ'). כִּי גָדוֹל אֲסוּר הַמְּכַשְׁלָה בְּשַׁחֲטוֹת וּבְדִיקוֹת הַמְּסוּרִים (ט) לְכָל. וְאִם בְּדָקוֹ אֵיזָה שׁוֹחֵט וּבּוֹדֵק, וְנִמְצָא שְׂאִינוֹ יוֹדֵעַ, אִם נָטַל פֶּעַם אַחַת קֶבֶלָה אֵין מְטַרִיפִין לְמַפְרַע מַה שְּׁשָׁחַט, דְּאִמְרִינָן הַשְּׁתָּא (י) הוּא דְּאִתְרַע, (חדושי אגדה). אָבֵל אִם לֹא נָטַל קֶבֶלָה מֵעוֹלָם, כָּל מַה שְּׁשָׁחַט, טְרַפָּה, גַּם כָּל הַכֵּלִים שֶׁבְּשָׁלוֹ בְּהוֹן מַה שְּׁשָׁחַט, צְרִיכִין (יא) הַכְּשֵׁר, (רשב"א סימן רי"ח).

באר היטב (א) נשים. ה"ה עבדים בה"י. ופר"ח בק"א חולק עליו: (ב) **ועבדים.** וכ' הש"ך הטור כתב ועבדים משוחררים (ועיין בפר"ח שחולק) ונ"ל לברר דעתו דסתם עבדים יש להם כל מדות רעות: (ג) **לשחוט.** פי' על סמך שיבדקנו אחר השחיטה אם הוא מומחה. ולא חיישינן דילמא משתלי ואכיל בלא בדיקה משום דלרווחא דמלתא שיילינן ליה וכמ"ש הרשב"א בת"ה דף ו' ע"א: (ד) **ומוחזקין.** וכתב בש"ך עיין בח"מ סי' ש"ו גבי טבח אומן שקלקל דצריך להביא ראיה ולא אמרינן בכה"ג רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן: (ה) **בפני חכם.** וכתב בט"ז דדוקא בעינן תרתי חכם ומומחה ולא סגי ליטול קבלה מן המומחה בשחיטה לחוד רק מהחכם בלאו הכי כי יודע לנסותו היטב ואותן הנוטלים קבלה מן השוחטים שאינן חכמים בלאו הכי לא יפה הם עושים: (ו) **קבלה.** וכתב בש"ך המנהג להתחיל לשחוט בגי תרנגולים ובתוך הגי יהיה תרנגול (זכר) ואסור ליקח שכר על זה. ובה"י הביא ראיה דקודם שחיטה מותר ליקח שכר. אבל התרנגולים אסורים להרב באשר שהוא אחר המעשה אלא יתן לעניים ואפי' מי שבקי לשחוט תרנגולים לא ישחוט צפרים ובני יונים הקטנים אלא מי ששחט כבר אותם ואתמחי בהם ומה שאין נותנין לכתחילה לאתמחי בהו משום דלא שכחי ולכן לא ישחוט הצפרים דקים אלא עם התרנגולים משום חשש ברכה לבטלה כל זה מדברי מהרש"ל. אעפ"כ ראיתי השוחטים נוהגים לשחוט שני צפרים או יונים קטנים יחד דכולי האי לא חיישינן שיתנבלו שניהם: (ז) **עד שידע בו.** יוכל האב לסמוך את בנו בשחיטה מאחר דע"א נאמן באיסורין. ה"ק ח"א סימן ל'. חות יאיר סי' קכ"א: (ח) **לפרקים.** וזהו ל' יום. בה"י ועיין בבאר הגולה מה שהביא בשם מהרי"ל: (ט) **לכל.** ובספר היראה מזהיר שלא ליתן קבלה לשום אדם שהוא קל בדעות כ"א ליראי שמים ובפרט הרגילים לשתות ביותר ואף שאינם שכורים כי הם אינם מרגישים אם הם שכורים או לא וידיהם כבדות מרוב שתייתם וגם להזהירם על בדיקת הסכין באימה ויראה: (י) **דאתרע.** והט"ז חולק על זה ומביא ראיה לדבריו דאף מי שנטל קבלה יש לאסור למפרע ומסיק להחמיר ולאסור הבשר שישנו עדיין משחיטתו שלא לאכול והכלים הידועים שנתבשלו בהם משחיטתו יש לאסור. ובספר נקודת הכסף חולק

עליו. אבל אם בפשיעה הוציא טרפה מתחת ידו לא אסרינן למפרע. ועיי' בש"ך ופרי"ח. כתב בדק הבית ס"י קי"ט אם שחט או נקר חלב ואח"כ המיר אפי' באותו יום הכל כשר. טבח שמכר בשר שלא הודח ולא נמלח יותר מג' ימים אחר השחיטה ולא הגיד לקונים שלא יאכלו כי אם צלי אש. מצד הדין אין להעבירו אם לא למגדר מלתא. עבודת הגרשוני סימן ט"ו: **(יא) הכשר**. וכי בש"ך ולא דמי לבהמה שנמצאת טרפה דאמרינן בסימן פ"א שהגבינות שנעשו ממנה כשרים אם נוכל לומר השתא הוא דנטרפה. דהתם יש לומר משעה שנולדה כשרה היתה והשתא הוא דנטרפה אבל הכא ע"כ משעה שנולד לא ידע כלום. עוד שם כמה תירוצים. וכתב עוד מי שהיה בודק ואח"כ יצא טריפה מתחת ידו בפשיעתו לא מחמת חסרון ידיעתו הכלים כשרים מדינא ואמרינן אוקמא אחזקתו דעד השתא כשר היה ואפילו מי שהמיר דתו אין חשוד למפרע שאם שחט והמיר דתו באותו יום דכשר (מיהו אם בדקוהו ולא גמיר ודאי יש לאסור כל שחיטתו למפרע):

ב אין צריך שידע כל חלוקי הדינים, אלא אם אומר על דבר זה הייתי מסתפק ושואל, קרינן ביה שפיר יודע, עד שאומר על האסור **(יב) מתר**. הגה: ובדקין אותו בדיני הלכות שחיטה שיתבארו לקמן ריש סימן כ"ג, ובדין בדיקת הספין, ובדין בדיקת הסימנים לאחר שחיטה כמו שיתבאר לקמן סימן כ"ה, (הגהות אשרי והגהות מימוני פ"ד מה"ש). ואם שחט, וליתה קמן למבדקה, מפל מקום יבדקו בסימנים אם נשחטו רבן, דכל מה דאפשר למבדק, בדקינן, (הר"ן בשם בעל הלכות ודייע לדעת הרא"ש ע"ל סכ"ה סי"ג). וכל זה במקומות שלא נהגו לטל קבלה, אבל במקומות שנהגין לטל קבלה, כגון בני אשכנז והנמשכים אחריהם, אין נוהגין לבדק אחריו כלל, וכמו שנתבאר, (ד"ע).

באר היטב (יב) מותר. והטעם איתא בט"ז שהרי גם חכמים גדולים מספקא להם בכמה מילי בהלכות שחיטה ומיהו כתב בהגהות מיימוני שעכ"פ צריך שידע ששהיות מצטרפות שהוא דבר הרגיל. אם נכנס במקולין וראה שנים שוחטין ב' בהמות ואמר שאחד מהם שהה ואינו יודע איזהו והם שותקים פסק בשבות יעקב שאלה מ"ג דאם אומר העד אתם ידעתם שיש ספק בשחיטה והם שותקים מטריפין אבל אם לא אמר אתם ידעתם אפילו שתקו אין בכך כלום. כתב בית יעקב ס"י ד' אם אומר על מותר אסור אף שאומר על אסור אסור ואין אומר על אסור מותר יש להעביר השוחט ההוא ועיי' בס' ב"ד סימן ו':

ג מי שְׂיִוְדָעִין בּוֹ שְׂאִינוּ יוֹדַע הַלְכוֹת שְׁחִיטָה, אֶפְלוּ שְׁחַט לְפָנֵינוּ ד' או ה' פְּעָמִים שְׁחִיטָה הַגּוֹנָה וְרֵאוּיָהּ, וְשְׁחַט אַחַר כֶּךָ בְּיָנוּ לְבִין עֲצָמוֹ, **(יג)** **(יז)** שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה. אֶפְלוּ שְׂאֵלוּ לוֹ: עֲשִׂיתָ כֶּךָ וְכָךְ, וּמִתּוֹךְ תְּשׁוּבָתוֹ נִרְאָה שְׁשְׁחַט כְּרֵאוּיָהּ, אֵין לְסַמֵּךְ עָלָיו, וְאֶפְלוּ אָמַר: בְּרִי לִי שְׁשְׁחַטְתִּי יָפָה. **הגה:** וּמִי שְׂדָרְכוֹ לְהַתְעַלֵּף, וְאָנוּ יוֹדְעִים שְׂאִינוּ מְחֻזָּק, **(טו)** וְשְׁחַט וְאָמַר: בְּרִי לִי שְׂלֵא נִתְעַלְפִּיתִי, נֶאֱמַר, מֵאַחַר שְׂיִוְדָע הַלְכוֹת שְׁחִיטָה, (בֵּית יוֹסֵף לְדַעַת הַרְמְבַיִם). **מי שְׂיִוְדָעִים בּוֹ שְׂאִינוּ יוֹדַע הַלְכוֹת שְׁחִיטָה, יְכוּלִים לִתֵּן לוֹ לְשַׁחַט, אִם אַחַר עוֹמֵד עַל גְּבִיו, וּבְלִבָּד שְׂיִרְאָה אוֹתוֹ מִתְחַלֵּת שְׁחִיטָה עַד **(טז)** סוּפָה. **הגה:** **(יז)** וַיֵּשׁ מִחֻמְרֵינוּ, וְאוֹסְרֵינוּ לִתֵּן לוֹ לְכַתְחֵלָה לְשַׁחַט, מֵאַחַר שְׂאִינוּ יוֹדַע הַלְכוֹת שְׁחִיטָה, (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַגְּהוֹת אֲשֶׁרֵי בְּשֵׁם אוֹר זְרוּעַ וּבְמַרְדֵּכִי), **(יח)** וְהָכִי נְהוּג.**

באר היטב (יג) פסולה. דכיון דלא ידע הלכות שחיטה שמא פעמים שהה ודרס ואינו מרגיש. דכיון שאינו בקי בה"ש לא ידע אם נזדמן לידו טרפות. הרא"ש: **(יז)** יפה. פירוש כגון אחר שלמד ומתוך תשובתו נראה ששחט כהוגן אפילו הכי אין לסמוך עליו מאחר שבשעת שחיטה לא ידע לאו אדעתיה: **(טו)** שחיטה. ופ"י הש"ך דאי שהה או דרס לא היה מאכילה לנו. ב"י ולפ"ז ה"ה אם שותק נמי: **(טז)** סופה. ופ"י הש"ך אפילו ראה ששחט סימן א' יפה לא אמרינן כיון ששחט זה הסי' יפה הב' נמי שחט יפה: **(יז)** ויש. שוחט שמיקל בדין א' המוזכר בפוסקים להחמיר לפי שכך נראה בדעתו אם מותר ליתן לו לשחוט כשאחרים ע"ג עיין בית יעקב סימן צ"ז וסי' קכ"א: **(יח)** נהוג. וכתב הש"ך מיהו מן הסתם שאינו יודע אם יודע ה"ש או לאו נראה דמותר ליתן לו לכתחילה כשאחרים עומדים ע"ג וכ"פ רש"ל:

ד אִם אָבְדוּ גְדֵייו וְתִרְנַגוּלָיו, או **(יט)** שְׁנַגְנָבוּ, וּמִצָּאָם שְׁחוּטִים כְּרֵאוּיָהּ, בְּמָקוֹם שְׂרָב יִשְׂרָאֵל מְצוּיִים, (וְגַם רַב גְּנָבֵי הָעִיר יִשְׂרָאֵלִים), **(כ)** מִתְרִים, בֵּין שְׂמִצָּאָם בְּשׁוּק בֵּין שְׂמִצָּאָם

בְּאַשְׁפָּה שְׁבִיבִית, אָבֵל אִם מְצֹאִם בְּאַשְׁפָּה שְׁבִישׁוֹק, (כא) אֲסוּרִים.

באר היטב (יט) שנגנבו. וכתב בטור אע"פ שחשוד על הגניבה אינו חשוד על השחיטה: **(כ) מותרים.** וכתב הש"ך ומיירי בגוונני דליכא משום בשר שנתעלם מן העין. והט"ז כתב דלהכי נקט גדיו דר"ל שיש סימן שהם שלו דאלי"ה בשר שנתעלם מן העין אסור אפי' במקולין של ישראל: **(כא) אסורים.** והטעם משום דאדם עשוי להטיל נבלתו שם. וכי הב"ח דאשפה פחות מג' טפחים לא חשוב אשפה וכתב עליו הט"ז והש"ך דזה אינו מוכרח וכתב עוד בשם המחבר במקום שרוב ישראל מצוים פירושו אפי' רוב העיר והשוק עובדי כוכבים רק שבאותו מקום רוב ישראל מותר. וכן אם רוב עובדי כוכבים מצוים שם אפי' רוב העיר והשוק ישראל אסור דהכל תלוי במצוי. ואם עובדי כוכבים וישראל מצוים שוים אזלין בתר רוב השוק שנמצא שם ואם שוים בשוק אזלין בתר רוב העיר ואם שוים בעיר אסור וכתב עוד אפי' במקום שרוב עובדי כוכבים מצוים אם רוב הטבחים שם ישראל מותר ודוקא בבהמות אבל לא בפרגיות וכיוצא בהן שדרכן לשוחטן בבית אלא בעינן דוקא שיהיו רוב צידי עופות ישראל ששוחטין מיד כשצדין ומה שכתב בח"מ סימן רנ"ט סעיף ו' מקום שרוב עובדי כוכבים ורוב טבחים ישראל בהמה ועוף הנמצא שם שחוט מותר מיירי בעוף גדול. וכתב עוד מה שכתב רמ"א וגם רוב גנבי העיר ישראל קאי אנגנבו דבנגנבו בעינן דוקא רוב גנבי העיר ישראל ולא אזלין בתר רוב ישראל דאם רוב גנבי העיר ישראל אף שרובה עובדי כוכבים מותר וכן אם רוב גנבי העיר עובדי כוכבים אפילו רובה ישראל אסור:

ה חרש שְׁאִינו שׁוֹמֵעַ **(כב)** וְאִינו מְדַבֵּר, וְשׁוֹטָה, דְּהִינוּ שְׁהוּא יוֹצֵא יְחִידֵי בְּלִילָה, אוּ מְקַרֵּעַ כְּסוּתוֹ, אוּ לֶן בְּבֵית הַקְּבָרוֹת, אוּ מְאַבֵּד מֵה שְׁנוֹתָנִים לוֹ, אֶפְלוּ בְּאַחַת מְאֵלוּ, אִם עוֹשֶׂה אוֹתוֹ דְּרָדָּ: **(כג)** שְׁטוּת, וְקָטָן שְׁאִינו יוֹדֵעַ לְאֵמֶן יָדָיו לְשַׁחַט, אִין מוֹסְרִין לָהֶם לְשַׁחַט לְכַתְּחֻלָּה, אֶפְלוּ אַחֲרִים עוֹמְדִים עַל גְּבִיָּהֶם. וְאִם שְׁחֲטוּ, שְׁחִיטָתוֹ כְּשֶׁרָה אִם אַחֲרִים עוֹמְדִים עַל גְּבִיָּהֶם. וְאִין מוֹסְרִין לָהֶם לְכַתְּחֻלָּה לְשַׁחַט כְּשֶׁאִין אַחֲרִים עוֹמְדִים עַל גְּבִיָּהֶם,

אָפּלוּ אַם רוֹצִים לְהַאֲכִיל **(כד)** לְכָלְבִּים. וְאִם הִקְטָן יוֹדֵעַ
לְאִמֵּן יָדָיו, אִם אַחֲרִים עוֹמְדִים עַל גְּבִיו, שׁוֹחֵט
לְכַתְחָלָה וּמִתֵּר לְאֹכֵל **(כה)** מִשְׁחִיטָתוֹ. הַגָּה: אָבֵל **(כו)** אִם
שָׁחַט בֵּינוּ לְבֵין עֲצָמוֹ, שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה, אִף עַל פִּי שְׂיֹדֵעַ הַלְכוֹת שְׁחִיטָה,
(הַגָּהוֹת אֲשֶׁרֵי רַבִּי קִרְשָׁבַי בַּתִּיבָה וְאוֹר זָרוּעַ). וּמִקְרֵי קֶטָן לְעֲנִין זֶה עַד שְׁנַעֲשֶׂה בַר
מִצְוָה, דְּהִינּוּ בֶן יִיג שָׁנִים וַיּוֹם אֶחָד, (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם עֶטוֹר וְאוֹר זָרוּעַ בְּשֵׁם ר' יוֹאֵל)
. וַיֵּשׁ מִחֲמִירִין שְׁלֵא לִתְּנִי קַבָּלָה לְמִי שֶׁהוּא פְּחוֹת מִבֶּן יִיח שָׁנָה, (מְרַדְכֵי בְּשֵׁם
הַלְכוֹת אִיִּי וְהַגָּהוֹת אֶלְפָּסִי הַחֲדָשִׁים), דְּאִזְזוּ גְבָרָא בַר דְּעֵת הוּא, וַיּוֹדֵעַ **(כז)** לְזָהָר.

באר היטב (כב) מדבר. וכתב הב"ח והש"ך אפילו פקח ונתחרש במשמע: **(כג)**
שטות. פירוש אם עושה אותן דרך שטות הוא דנקרא שוטה ואפילו באחד
מאלו אבל אי לא עביד דרך שטות אפילו עביד כולם לא מחזקינן ליה בשוטה
ש"ך ועיין בח"מ סימן ל"ה דאף אם עביד דרך שטות כיון דאין דרכו בכך לא
מיקרי שוטה: **(כד) לכלבים.** וכתב בט"ז אפילו אם הוא מומחה והטעם איתא
בש"ך דילמא אתו למיכל משחיטתו שיטעו לומר כשרה היא מתוך שמוסרים
להם לשחוט אבל באחרים עע"ג כ"ע מודו דמותר למסור לו להשליך לכלבים
כשהוא מומחה יודע לאמן ידיו. וכ"ש גדול שאינו יודע הלכות שחיטה שמתר
למסור לו להשליכו לכלבים כשאחרים עומדים על גביהם ודלא כהב"ח
שמחמיר בזה: **(כה) משחיטתו.** וכתב בש"ך מדברי ב"י משמע דקטן שיודע
לאמן ידיו או מומחה שוחט לכתחלה כשאחרים עע"ג והיכא שאינו יודע לאמן
ידיו וגם אינו מומחה מותר בדיעבד כשאחרים עע"ג והיכא שאין אחרים עע"ג
אפי" מומחה ויודע לאמן ידיו שחיטתו פסולה אף דיעבד דאינו נאמן. אבל
מהרש"ל והדרישה פוסקים אפילו ביודע לאמן ידיו לחוד או מומחה ואחרים
עומדים ע"ג אינו מותר אלא בדיעבד אבל לכתחלה אסור עד שיהיה מומחה
ויודע לאמן ידיו וגם אחרים עע"ג והיכא דאין אחרים עומדים ע"ג או אינו
יודע לאמן ידיו וגם אינו מומחה אפילו אחרים עע"ג אף דיעבד אסור וכן פסק
הב"ח: **(כו) שחיטה.** והטעם איתא בש"ך משום דאין נאמנות לקטן וכתב
בט"ז אע"ג שיש פוסקים דאם הוא מומחה ואומן ביד יש להכשיר דהרי שחוט
לפניך אלא שיש לחוש שמא לא שחט שפיר כיון שהוא יודע הי"ש אמרינן
מסתמא שחט שפיר אבל בשאר פוסקים לא איתא להאי היתרא. והב"ח
החמיר על אותן ששולחין לשחוט לעובד כוכבים ונותנין לו לסימן איזה דבר
שיכתוב השוחט עליו שהוא שחטו ואמר שזה אסור מאחר שאין החותם על
גוף הדבר כגון על הבשר ואני אומר ודאי המחמיר תע"ב אבל איני יודע איסור
בדבר דהא דבעינן חותם על גוף הבשר משום שמא נתחלף וזה לא שייך כאן
דהא מכיר העוף שלו ויש ביד עובד כוכבים סימן ששחט אדם כשר א"כ מה
איסור יש בדבר אבל מ"מ יש לחוש לאותן שכותבין לסימן תיבת כשר יש

לחוש שמא העובד כוכבים צייר תיבה זאת אחריו כאשר הוא מצוי אלא צריך שיכתוב איזה סימן אחר שאינו מצוי ומ"מ המחמיר תע"ב דשמא לא יהיה היכר יפה בעוף שלו ועיין לקמן סימן ס"ב בדין תרנגולת ששלחו לשחוט ע"י עובד כוכבים כו' ע"ש: **(כז) ליזהר**. כתב בט"ז שמהרש"ל כתב דהכל לפום חורפתו וידיעתו של הנער וכן ראיתי נוהגים שלא להקפיד על יותר מבן י"ג שנים כל שרואין בו שהוא בקי וזריז באימון ידים וכח גברא וכ"כ הש"ך. כתב בית יעקב סימן נ"ח שמצא כתוב וז"ל האבל וזקן בן פ' שנים והנער קודם י"ח שנים לא ישחטו עכ"ל. וב"ח כתב והכל לפי מה שהוא אדם דאם הוא תש כח לא ישחוט אפי' מבן נ' שנים ע"ש סי' א':

ו **חֵרֵשׁ הַמְדַבֵּר וְאִינוֹ שׁוֹמֵעַ, לֹא יִשְׁחַט, מִפְּנֵי שְׂאִינוֹ שׁוֹמֵעַ הַבְּרָכָה. וְאִם שְׁחַט, אֶפְלוּ בְּיָנוּ לְבִין עֲצָמוֹ, (כח) שְׁחִיטָתוֹ כְּשָׂרָה.**

באר היטב (כח) כשרה. והטעם איתא בש"ך דברכה לא מעכב בדיעבד כדלקמן סימן י"ט:

ו **הַשׁוֹמֵעַ וְאִינוֹ מְדַבֵּר, אִם הוּא (כט) מְמַחָה, שׁוֹחֵט אֶפְלוּ לְכַתְחֻלָּה, אִם אַחַר (ל) מְבָרֵךְ.**

באר היטב (כט) מומחה. וכתב בש"ך הא דלא כתב גבי המדבר ואינו שומע אם הוא מומחה משום דהכא אשמעינן דשוחט אפי' לכתחלה הוצרך לומר אם הוא מומחה (דלא כב"ח ופרישה שתירצו בענין אחר ועיין בח"מ סימן רל"ה ובא"ע סימן קכ"א): **(ל) מברך**. וכתב בש"ך דאין להקשות הלא קי"ל בסעיף ג' דמי שיודעין בו שאינו יודע הי"ש מותר לשחוט באחר עומד ע"ג לדעת המחבר א"כ למה צריך הכא מומחה י"ל דהכא מיירי דאותו אחר אינו מומחה רק שיודע לברך א"ינ שאותו אחר מברך והולך לו או עמד שם ולא ראה ששחט רק השמיע ברכתו. ומיירי שהאחר שוחט ג"כ הא לאו הכי אינו יכול כאן לברך וכן פסק הב"ח ועיין לקמן סי' י"ט דבעינן שאותו אחר יכוין להוציאו:

ח שְׁכֹר לְהַגִּיעַ לְשִׁכְרוֹתוֹ שֶׁל לוֹט, דִּינוֹ (לא) כְּשׁוֹטָה. וְאִם לֹא הַגִּיעַ לְשִׁכְרוֹתוֹ שֶׁל לוֹט, שׁוֹחֵט לְכַתְּחֻלָּהּ. הַגָּה: וַיֵּשׁ אֲזַמְרִים שֶׁשֶׁכֹר לֹא יִשְׁחַט, שְׁרָגִיל לְבֹא לַיָּדִי (לב) דְרָסָה, (תְּנֵהוּת מִיְמוֹנֵי בְּשֵׁם סְמִיג פִּיג מֵהַלְכוֹת שְׁחִיטָה וּבִהִיג וְכָל בּוֹ בְּשֵׁם סֵהִיַת וְסִי גְרָאִים סִימָן קִלִּיז) .

באר היטב (לא) כשוטה. פיי לכתחלה לא ישחוט אפילו אחרים עומדים ע"ג ובדיעבד כשר כשאחרים ע"ג דוקא: (לב) דרסה. וכתב בש"ך דרמ"א כתב כן לעצה טובה אבל מדינא הרי הוא כפקח לכל הדברים ומותר בדיעבד אם אחרים ע"ג. או בלא אחרים אם לא הגיע לשכרותו של לוט כמ"ש בח"מ סי' רל"ה. אבל בט"ז חולק עליו וכתב הטעם בשיכור מחמת שאבריו כבדים עליו ואינו תלוי זה בדעת אדם וכן ראוי לנהוג דכל שיינו חזק עליו אפילו לא הגיע לשכרותו של לוט לא ישחוט. ובה"י האריך והחמיר מאד על השוחטים הרגילים בכך להעבירן מפני שאבריהן כבידות מחמת ריבוי שתייתן וכן ראוי לנהוג אפילו לא הגיע לשכרותו של לוט. כתב סמ"ג זקן ומי שידיו מרתתין הן מכח חולשה או מכח טבעו שג"כ ידיהם כבדות שחיתתן רובן דרסות המה. אף על פי שאמרו ברי להם שלא דרסו אינן נאמנין מפני שהם עלולין לכך עכ"ל:

ט סוּמָא, לֹא יִשְׁחַט לְכַתְּחֻלָּהּ, אֶלְא אִם כֵּן אַחֲרִים רוֹאִין (לג) אוֹתוֹ. וְאִם שְׁחַט, שְׁחִיטָתוֹ (לד) כְּשָׂרָה.

באר היטב (לג) אותו. כתב הש"ך אפילו אחרים רואין אותו לא ישחוט לכתחלה: (לד) כשרה. כתב הש"ך כתב תשובת א"ז דסומא שלא ראה אורות מימיו אפילו בדיעבד אסור לאכול משחיתתו הביאו הב"ח ובד"מ כתב דשאר הפוסקים לא חלקו בזה:

י עָרִם, לֹא יִשְׁחַט לְכַתְּחֻלָּהּ, מִפְּנֵי שְׂאִינוֹ יָכוֹל (לה) לְבָרֵךְ.

באר היטב (לה) לברך. וכתב בט"ז דלא מהני בזה שיברך אחר ויהפוך פניו לצד אחר כיון דהערום צריך לכוין לשמוע הברכה והוא אסור בכך לכתחלה. כי ע"י מי שאינו חגור בחגורה ולבו רואה ערותו לא ישחוט לכתחלה דכה"ג אינו רשאי לברך. גם אסור לשחוט בגילוי ראש דכה"ג ג"כ אינו רשאי לברך:

יא אם הטילו הקהל חרם, שלא ישחט אלא טבח ידוע, ושחט אחר, יש אומרים **(לו)** ששחיתתו אסורה. הגה: ואם נתבטלה התקנה, כל השוחטים בחזקת פשרות כמו **(לז)** בראשונה, (פסקי מהרא"י סי' קע"ז).

באר היטב (לו) אסורה. הטעם איתא בש"ך משום דדמי לחשוד לאותו דבר וכתב עוד אפילו בלא חרם אסור כיון דהקהל פסלו שחיתת הכל: **(לז)** בראשונה. כתב הטורי זהב אין איסור אם שגג בדבר כשלא ידע מהחרם:

יב השוחט בפני עדים בהמה לעובד כוכבים, וכשבא ישראל לקנות ממנה, אמר: לא תקנה ממנה כי לא שחטתיה, אינו נאמן. ומיהו לדידיה אסורה, דהא שוין אנפשיה חתיכה **(לח)** דאסורא. (וע"ל סי' קכ"ז בדין עד אחד נאמן באסורין).

באר היטב (לח) דאיסורא. וכתב הט"ז והש"ך דאינו נאמן במיגו דיכול לומר שהיא טריפה משום דהוי מיגו במקום עדים מ"מ אם הוא מתרץ דיבורו ואמר לא שחטתי כראוי נאמן:

יג טבח שעשה סימן בראש הכפש השחוט, שיהא נראה שהוא טרפה, וגם היה אומר שהוא טרפה, ואחר כך אמר שפשר היה, ולא אמר כן אלא כדי שלא יקחו

אֹתוֹ וַיִּשְׁאַר לוֹ לְקַח מִמֶּנּוּ בְּשֵׁר, כִּיּוֹן שְׁנַתּוֹ אֶמְתָּלָא (לט)
לְדַבְּרוֹ נְאֻמָּן (ועי"ל ס"י קכ"ז סעי' א' בהגה) .

באר היטב (לט) נאמן. וכתב בט"ז שאין להקל בפסק זה מאחר שרמ"א בד"מ
הניח דין זה בצ"ע:

יד שוחט, שְׁהַעִיד עָלָיו עַד אֶחָד שְׁשַׁחַט שְׁלֹא כְּהֶגֶן,
וְהוּא מְכַחֵשׁוּ, עַד אֶחָד (מ) בְּהַכְחָשָׁה לָאוּ כְּלוּם, וְהַעִיד
עֲצָמוֹ מִתֵּר לְאָכֵל מִכָּאן וּלְהַבָּא. וּמִכָּל מְקוֹם, הַכֹּל לְפִי
מָה (מא) שְׁהוּא אָדָם.

באר היטב (מ) בהכחשה. פי' ואותה שחיטה עצמה מותרת לשאר בני אדם
אבל לא להעד דשוי אנפשיי חתיכה דאסורא. אבל מכאן ולהבא שחיטתו
מותרת אפיי להעד. ש"ך: (מא) אדם. אבל בש"ך ובט"ז כתבו בשם מהרש"ל
ובשם תשובת בן לב דלא אמרינן עד אחד בהכחשה לאו כלום אלא בעדות
אשה אבל בשאר איסורים הוי כחד לגבי חד בהכחשה ובהמה בחייה בחזקת
איסור עומדת ע"כ בהמה זו אסורה לכל ישראל וכ"כ בב"ח ובבן לב
ומהרש"ל:

סימן ב - אם שחיטת נכרי ומומר כשרה

סעיפים

י"א

ובו

א שְׁחִיטַת נְכָרִי, (א) נְבִלָה, אֶפְלוּ הוּא (ב) קָטָן, וְאֶפְלוּ

אינו עובד אֶלִילִים הגה: כְּגוֹן גַּר (ג) תוֹשֵׁב (טוה), וְאֶפְלוּ אַחֲרֵים רוֹאִין אוֹתוֹ.

באר היטב (א) נבלה. ומותרת בהנאה. ב"י: (ב) קטן. וכתב הש"ך אפילו יודע לאמן את ידיו והוא מומחה: (ג) תושב. היינו שקיבל עליו ז' מצות כמ"ש הטור סי' קכ"ד. וכי בש"ך דלכ"ע הוי נבילה מדאורייתא ודין מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים עיין בסימן ד' ובמ"ש שם:

ב מוֹמֵר אוֹכֵל נְבִלוֹת לְתַאֲבוֹן, יִשְׂרָאֵל בּוֹדֵק (ד) סִכִּין וְנוֹתֵן לוֹ, וּמְתָר לְאָכֹל (ה) מְשַׁחֲטוֹ אֶפְלוּ יִשְׁחַט בֵּינוּ לְבֵין (ו) עֲצָמוֹ, וְהוּא שְׂיֹדְעִין בּוֹ שְׂיֹדְעַ (ז) הַלְכוֹת שְׁחִיטָה. וְאִם לֹא בְּדַק לוֹ סִכִּין תְּחַלָּה, אֲסוּר לְאָכֹל מְשַׁחֲטוֹ עַד שְׂיִבְדְּקוֹנוֹ (ח) בְּסוּף. וְאִין לִתֵּן לוֹ לְכַתְּחֻלָּה לְשַׁחַט, אֶפְלוּ כָּשֶׁר עוֹמֵד עַל גְּבִיו, בְּלִי שְׂיִבְדַּק לוֹ כָּשֶׁר אֶת הַסִּכִּין תְּחַלָּה, עַל (ט) סִמֵּךְ שְׂיִבְדְּקוֹנוֹ (י) בְּסוּף. הגה: מי ששחט והוציא טרפה, פֶּעַם אַחַת, מִתַּחַת יָדוֹ, אִם לֹא הִחֲזֵק בְּכַף, מְתָר לְאָכֹל אַחַר כֶּף (יא) מְשַׁחֲטוֹ. מְכַל מְקוֹם דָּנִין בְּזָה לְפִי רְאוּת עֵינֵי הַדָּן בְּאֲדָם הַשּׁוֹחֵט, אִם כָּבֵר נִכְשֵׁל וְרִגְלִים לְדַבֵּר, מְעַבְרִין אוֹתוֹ, (מְהַר"ק שְׂרֵשׁ ל"ג)

באר היטב (ד) סכין. דלא שביק התירא ואכיל איסורא וכי בה"י דבזמנינו מי שהוא חשוד לאכול נבילות לתיאבון אין אוכלין ממנו שום דבר מאכל וכ"ש שלא ליתן לו סכין בדוק לשחוט ולאכול משחיתתו. ומי שעשה דבר זה בכלל מומר יחשב: (ה) משחיתתו. וכי בט"ז וש"ך אם הסכין לפנינו צריך לבדוק הסכין גם לבסוף דלא עדיף מישראל דשמא בעור נפגמה אלא כי פליגי באם שבדק לו הסכין והוא הולך לו לשחוט במקום אחר באופן שלא יבא הסכין לפנינו דהוי כמו נאבד הסכין דאז מותר וכן הלכה דאזלי לקולא: (ו) עצמו. וכתב הש"ך ואפי' לא יאכל הוא ממנו תחלה: (ז) שחיטה. וכי בש"ך דצריך לבדקו קודם שיתן לו לשחוט ואין סומכין על בדיקתו לבסוף ואף בדיעבד יש לאסור אם אינו יודע בבירור שהוא מומחה: (ח) בסוף. וכתב הש"ך בתנאי שלא היה לו כל כך פנאי לילך אחר סכין: (ט) סמך. דאלו שכח ולא בדק

איסורא קאכיל. משא"כ ר"ס דלעיל דמותר ליתן על סמך אח"כ דהתם אפילו ישכח ולא יבדקנו בסוף לאו איסורא קאכיל דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן: (י) בסוף. וכתב בש"ך דזה כלל גדול דאין לסמוך על בדיקה דלבסוף במקום שאם ישכח ולא יבדוק יהיה אסור. והר"ן כתב דהכא חיישינן שמא יחשבו הרואין שאין אנו צריכין לבדיקתו וימסרו לו ולא יבדקו אחריו וכתב הב"ח דלפי זה אף אם יבדוק הסכין לא יתנו לו בפני הרואין אא"כ יחזור ויבדוק לפניהם או יאמר בפני הרואין בדקתי הסכין זה. והא דאסור ליתן לו אף כשכשר עע"ג הטעם הוא משום דלא מירתת שמחזיק עצמו בישראל: (יא) משחיטתו. וכתב בש"ך וכל זה לא איירי אלא כגון זה שאינו ברור הדבר שהוציא טריפה מתחת ידו כגון שהעיד עד אחד אבל בלא"ה פשיטא דמעבירין אותו:

ג מוּמָר לְתַאבוֹן שְׁשַׁחַט, אֶפְלוּ נְשַׁבַּע, שְׁשַׁחַט בְּסַכִּין יָפָה, (יב) אֵינוֹ נֶאֱמָן.

באר היטב (יב) נאמן. והטעם איתא בש"ך מפני שהוא מושבע ועומד מהר סיני שהרי הוא חשוד על השבועה. ובט"ז הקשה ע"ז שהרי בח"מ סי' ל"ד פסק המחבר דאין פסול לעדות אלא באם עבר עבירות שיש בה מלקות וקשה למה לא אמרינן כן בכל העבירות אע"פ שאין בו מלקות מפני שמושבע ועומד מהר סיני ועבר על השבועה עכ"ל. ונ"ל דלא קשה מידי דה"פ שהרי מושבע ועומד לשחוט בסכין יפה וא"כ יהא נאמן אף בלא שבועה אלא ע"כ מאחר שאוכל נבילה הוי כחשוד לאותו דבר א"כ אף בשבועה אינו נאמן מאחר שהוא חשוד לאותו דבר:

ד מוּמָר לְתַאבוֹן שְׁשַׁחַט בֵּינוּ לְבֵין עֲצָמוֹ, וַיֵּשׁ עֲמוֹ סַכִּין יָפָה וְשֵׁאִינוֹ יָפָה, וְאוּמָר שְׁבִיפָה שְׁחַט, (יג) נֶאֱמָן. וְאֶפְלוּ אִם נִמְצָא בְּשָׂר בְּיָדוֹ, אִם יֵשׁ מִמַּחִין בְּעִיר, (יד) נֶאֱמָן לוּמָר: מִמָּחָה שְׁחַט לִי.

באר היטב (יג) נאמן. וכתב בש"ך היינו בשידעין שהסכין יפה היה עמו כששחט דלא שביק התירא ואכל איסורא אבל אם אחר השחיטה מצאו אלו

סכינים אצלו אינו נאמן אם היה לו פנאי ללכת להביא סכין אחר וע"ל סעיף ב' וגם מה שכתב המחבר בלשונו ואומר שביפה שחט הוא לאו דוקא אלא דמהמנין ליה בסתם אפי' אינו אומר כלום אלא משום דכל היכי דאיכא לעמוד על הדבר ולברר טפי מבררין כ"כ בפרישה. ולפי מ"ש לקמן ס"ק י"ד דבמומחה צ"ל מומחה פלוני א"כ אומר דוקא: (יד) לי. כתב בש"ך דוקא צריך לומר מומחה פלוני ואין חילוק בין בהמה לעוף ולעולם אם יש מומחה בעיר נאמן לומר מומחה שחט לי ודלא כהב"ח. וגבי בשר בהמה אם יש מקולין ישראל נאמן לומר מן המקולין שחטה לקחתי ודוקא שהיה מצוי בשר שחטה בו ביום כל כך בזול כמו בשר נבלה:

ה מוֹמֵר לְהַכְעִיס אֶפְלוּ לְדַבֵּר אֶחָד, או שְׁהוּא מוֹמֵר לְעִבּוּדַת אֱלִילִים או לְחִלּוֹל שַׁבַּת (טו) בְּפִרְהָסְיָא, או שְׁהוּא מוֹמֵר לְכָל הַתּוֹרָה אֶפְלוּ חוּץ מִשְׁתֵּים אֱלוּ, דִּינוּ (טז) כְּכּוֹתֵי. (ר' ירוחם). **הגה:** ומי שְׁאִינוּ חוֹשֵׁשׁ בְּשַׁחֲטָה וְאוֹכֵל נְבֵלוֹת בְּלֹא תַנְאָבוֹן אֶף עַל פִּי שְׁאִינוּ עוֹשֶׂה לְהַכְעִיס, דִּינוּ כְּמוֹמֵר לְהַכְעִיס, (פ"ד הַעֲלָה הַבֵּית יוֹסֵף מְדַבְּרֵי הָרַא"ש).

באר היטב (טו) בפרהסיא. היינו בפני עשרה אנשים ישראלים. גם צריך שיחלל כמה פעמים בפרהסיא אבל בפ"א לא. משמע מדברי התוס' בעירובין דף ס"ט ע"א אפילו עובר עבירה שהיא איסור דרבנן מקרי מחלל שבת אם עובר בפני עשרה ישראלים ועושה כן כמה פעמים בה"י ע"ש ועיין בפ"ח בק"א שחולק. טבח שיצא טרפה מתחת ידו כשר לכתוב הגט אפילו אוכל נבלות להכעיס אפי' מחלל שבת בצינעא. רדב"ז ריש פ"ה. ועיין משפטי צדק ח"ב סי' ע"ה. כתב הרשב"א גר שחזר לסורו מחמת יראה וכן ישראל שחטא מחמת יראה שלא יהרגוהו ישראל הוא ושחיטתו כשירה. כתב בס' ח"י סי' קפ"ה למכור נבלות למומר וכל דכוותי יש להחמיר לכתחילה (אף דא"ל בלא"ה כצ"ל) גם העוקב ומסרסר לו זונה. משא"כ המזווג בעובדי כוכבים דאין איסור והרמב"ן עשה לעובדת כוכבים רפואה שתלד. עיין תשובת הרשב"א סימן קי"ץ וקס"ד. מ"מ יש לו קבלה מפי גדולים המתעסק באלה לא יצא נקי מזרע שאינו הגון ונרמז במה שכתוב לא תתחתן במ' וגו' כי יסיר וגו': (טז) **כעובד כוכבים.** וכתב בש"ך דמומר להכעיס אפילו בפעם א' הוי כעובד כוכבים ושחיטתו נבלה מדינא. ואפילו נמצא סכינין יפה דמועד לנבלה בידיים. רש"ל. ועיין לקמן סימן קנ"ח דמומר להכעיס הוי כאפיקורוס ואפיקורוס שחיטתו נבלה ובמומר לעבודת כוכבים אפילו בצינעא אפילו רק פעם א' הוי מומר לכל

התורה ודינו כעובד כוכבים וכן אם חילל שבת פעם א' בפרהסיא מיהו באותה שחיטה לא נעשה בה מומר דאין שחיטה זו אסורה משום שחיטת מומר אלא משום שוחט לעבודת כוכבים כדלקמן סי' ד' וכן משום שוחט בשבת כדלקמן סימן י"א:

1 מוֹמֵר לְאַחַד מִשְׁאָר עֲבֵרוֹת, אִין (יז) צָרִיךְ לְבַדֵּק לוֹ סִכּוּן, (יח) וּלְהַרְמִי"ם צָרִיךְ. וְדוֹקָא בְּמוֹמֵר לְעֵבֶרָה, אֲבָל מִי שֶׁהוּא פָּסוּל לְעֵדוּת בְּעֵבֶרָה מְעֵבֵרוֹת שֶׁל תּוֹרָה, אִין צָרִיךְ לְבַדֵּק לוֹ סִכּוּן, אֲפֹלוּ לְהַרְמִי"ם (ב"י ושכ"כ הרמב"ם).
הגה: מיהו אם הוא פסול לעדות משום שפאכל נבלות, אף על פי שאינו מומר (יט) לכה, כיון שהוא חשוד לפאכל נבלות, דינו כמומר לכה, (סברת בית יוסף והרמב"ם).

באר היטב (יז) צריך. דהיכא דלא בדקו לו סכין לא בתחילה ולא בסוף שחיטתו פסולה. וכתב בש"ך ולא דמי לסעיף א' גבי נגנבו תרנגוליו דמותר משום דהתם אפשר לומר אע"פ שחשוד על הגניבה מ"מ שמא נתן לשחוט לאחר וכי ט"ז דלפי טעם זה הוי ספק ספיקא שמא הוא נתן לאחר לשחוט ואת"ל שהוא שחט שמא בדק הסכין תחלה יפה עכ"ל: (יח) להרמב"ם. ופי' הש"ך דמומר מיירי שהוא מועד ופסול לעדות היינו שלא עבר אלא פעם א' ואינו מועד עיין בח"מ סי' ל"ד: (יט) לכה. ועיין לקמן סי' קכ"ו מדינים אלו:

2 מוֹמֵר לְעֵרְלוֹת, דִּינוֹ כְּמוֹמֵר לְעֵבֶרָה אַחַת. וְאִם אִינוֹ עָרַל אֶלָּא מִפְּנֵי שְׁמִתּוֹ אֶחָיו מִחֲמַת מִילָה, הָרִי הוּא כְּשֶׁאֵר (כ) יִשְׂרָאֵל כָּשֵׁר.

באר היטב (כ) כשר. כי בש"ך והיינו בשגם עכשיו שהוא גדול אינו מניח למול מיראתו פן ימות גם הוא כאחיו אבל אם אין שם יראה ואפי"ה אינו מל הוי מומר לערלות ב"י:

ח כותי, (כא) האדנא, דינו פֿעוֹבד כּוֹכְבִים.

באר היטב (כא) האידנא. לאחר שגזרו בזמן התלמוד עליהם :

ט צְדוּקֵי וּבֵיתֹסִי, (הם הנמשכים אחר צדוק וביתוס, מתלמידי אנטונינוס איש סוכו, שִׁצְאוּ לְתַרְבוּת רָעָה, וְאִינִם מֵאֲמִינִים בַּתּוֹרָה שֶׁבַעַל פֶּה), (כב) שְׁחִיטָתוֹן אֲסוּרָה, אֶלָּא אִם כֵּן שְׁחִטּוּ וְאַחֲרֵים עוֹמְדִים עַל (כג) גְּבִיָּהֶם וְגַם בְּדָקוֹ לָהֶם (כד) סִכִּין. הגה: מְסוּר דִּינוֹ (כה) כְּמוֹמֵר, וְשְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה, (הגהות אֶלְפָּסִי). וַיֵּשׁ מְכַשְׁרֵינָן (בית יוסף סימן קי"ט בשם רש"י) וְעִינֵי לְקַמּוֹן סִימָן קִי"ח.

באר היטב (כב) אסורה. כי בש"ך אפי' אוכל כזית מזה הבשר : (כג) גביהם. כתב בש"ך ואם אין ישראל רק יוצא ונכנס אז צריך להיות ג"כ שיהא מומחה. דדלמא לאו אדעתיה דישראל ואיהו לא ידע שזה אסור לישראל דלירתת מיניה : (כד) סכין. והקראים בזמן הזה שחיתתן אסורה אפי' כשישראל עע"ג וראה ששחט יפה תשובת ר' בצלאל סי' ג' : (כה) כמומר. וכי הש"ך כמומר לכל התורה כולה ולא כט"ז שפסק דלא הוי אלא כמומר לתיאבון ובה"י מחלק דמסור שאינו מוחזק לכך רק לפי שעה אזי בדיעבד שחיתתו כשירה. אבל מסור שמוחזק לכך שחיתתו פסולה אפילו דיעבד. ופרי"ח בקונטרס אחרון חולק עליו :

י הַתְּחִיל (כו) פְּסוּל לְשַׁחֵט וְגַמֵּר הַכָּשֶׁר, או שְׁהַתְּחִיל הַכָּשֶׁר וְגַמֵּר הַפְּסוּל, פְּסוּלָה. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, שְׁהַתְּחִיל הַפְּסוּל בְּדָבָר שֶׁעוֹשֶׂה אוֹתָהּ נְבִלָה, כְּגוֹן בְּנוֹשֵׁט אוּ בְּרַב (כז) הַקְּנָה, אֲבָל אִם הַתְּחִיל הַפְּסוּל בְּחֻצֵי קְנָה (כח) וְגַמֵּר הַכָּשֶׁר, כְּשֶׁרָה.

באר היטב (כו) פסולה. וכתב בש"ך דמשמע אם הכשר שחט הרוב כשר דתו לא מטרפא דלא דמיא לשהייה דפסול אף במיעוט בתרא: **(כז) הקנה.** כי הש"ך אפילו שחט הכשר חצי קנה והשלימו הפסול רובו נמי פסול: **(כח) כשירה.** כתב בש"ך אע"ג דק"ל דשהייה אפי' כל שהוא טריפה בין בקנה בין בושט מ"מ משכחת לה להאי דינא היכא דתפס הקנה לבדו בידו דכשר אפילו לדין וכמ"ש בסוף סימן כ"א וכל זה לדעת הש"ך אבל ה"י חולק שם ע"ש מיהו בספר נקודות הכסף חולק על ה"י:

יא היו ישראל **(כט) ופסול אוחזין בסכין ושוחטין, פסולה.** ואין צריך לומר אם כל אחד סכינו בידו. [הגה] שחיטת **(ל) קוף, פסולה,** (אור זרוע והוא בתוספתא ריש חליו).

באר היטב (כט) פסולה. כתב בש"ך דרוב הפוסקים חולקין על דין זה ופסקו דכשר וסבירא להו דלא דמיא למה שכתב בסימן ה' בשנים שאחזו בסכין ואחד שוחט לשם דבר פסול שפסול דהתם מחשבת השוחט פסלה. אבל הכא דלא אסור אלא משום דלאו בני שחיטה נינהו וא"כ כשיש אחד בר שחיטה זולתו די וכשר ומ"מ הב"ח חשש להחמיר כדעת הש"ע: **(ל) קוף.** וליד לנטי"י בא"ח סימן קנ"ט דשם יש מכשירין דנטי"י דרבנן. בה"י:

סימן ג - שחיטה אינה צריכה כוונה

אחד

סעיף

ובו

א שחיטת חליו אינה **(א) צריכה כוונה.** אפלו מתעסק בעלמא לחתוך, או שזרק סכין לנועצה בכתל, ושחטה כהלכתה (ס"א בהלכתה ועקר), כשירה. והוא שראה שלא **(ב)**

הַחֲלִיד (פּי עֲנָן נְעִיצָה וּתְחִיבָה, מִלְשׁוֹן חֲלִידָה, שְׂנַכְנֶסֶת בַּחֲזִירִין וּבִסְדָּקִין) הַסִּכּוּן
בֵּין סִימָן לְסִימָן, אוֹ תַחַת הָעוֹר. וְאִם מָצָא הַנוֹצֵחַ אוֹ
הַשְּׁעָר חֲתוּכִים, וְדָאִי לֹא הַחֲלִיד. וְאֶפְלוּ הַפִּיל הַסִּכּוּן
בִּידוֹ, אוֹ בְּרִגְלוֹ, שֶׁלֹּא בְּכֹנֶה כָּלֵל, וְשָׁחַט, שְׁחִיטָתוֹ
כְּשֶׁרָה. אֲבָל אִם נִפְלָה מֵעֲצָמָה, פְּסוּלָה, דְּבִעִינָן כַּח גְּבָרָא
(ע״ל ס״ ז׳). וְכֵן אִם הָיָה הַסִּכּוּן מִנַּח בְּחִיקוֹ אוֹ בִּידוֹ, וְנִפְלָה
מִיָּדוֹ אוֹ מִחִיקוֹ שֶׁלֹּא בְּכֹנֶה, כְּנִפְלָה מֵעֲצָמָה דְּמִי,
וּפְסוּלָה.

באר היטב (א) כוונה. מדגלי רחמנא גבי קדשים ש״מ בחולין כשר: **(ב)**
החליד. כתב בש״ך ולא חיישינן שמא לא שחט רוב וע״י פירכוס ונפילת העוף
נתרחב החתיכה ונעשה רוב וע״ל ס״ כ״ד סעיף ה' ולקמן ס״ כ״ה:

סימן ד - השוחט לשם עבודת כוכבים או לשם דבר אחר מה דינו

סעיפים

ג'

ובו

א הַשׁוֹחֵט לְשֵׁם אֱלִילִים, אֶפְלוּ לֹא חָשַׁב **(א)** לְעִבְדָּהּ
בְּשְׁחִיטָה זוֹ אֶלָּא חָשַׁב בְּשַׁעַת שְׁחִיטָה לְזֶרֶק דָּמָה אוֹ
לְהַקְטִיר חֲלָבָה לְעִבּוֹדַת אֱלִילִים, הֲרִי זֶה זְבָחֵי מִתִּים,
וְאִסוּרָה בְּהִנָּאָה.

באר היטב (א) עבודת כוכבים. פ״י שהשחיטה עצמה לעבודת כוכבים דאילו
להקריב הבשר לעבודת כוכבים היינו סיפא לזרוק דמה לעבודת כוכבים:

ב שַׁחַט סֶתֶם, וְאַחַר כָּךְ, חֲשֵׁב לְזֶרֶק דָּמָה אוֹ לְהִקְטִיר חֶלְבָה לְעִבּוֹדַת כּוֹכָבִים, הֲרִי זֶה סִפֵּק (ב) זְבָחֵי מֵתִים.

באר היטב (ב) מתים. וטעם הספק איתא בט"ז דספק אם אמרינן הוכיח סופו על תחלתו או לא והקשה על הטור שהרי בח"מ סי' רמ"ה סעיף י"א פסק הטור דלא אמרינן הוכיח סופו על תחלתו ע"ש. והנה במהרש"ל אוסר כאן באכילה ומתיר בהנאה והיכא דשחט מתחלה בפירוש לשם מצות שחיטה אפילו זרק אחר השחיטה לעבודת כוכבים לא פסל הש"ך אבל הט"ז סובר אף בזה פסול:

ג יִשְׂרָאֵל שֶׁשָּׁחַט בְּהֶמְתּוֹ שֶׁל גּוֹי, אֶפְלוּ חֲשֵׁב הַכּוֹתֵי לְעִבּוֹדַת אֱלִילִים, (ג) כְּשֶׁרָה. וְאִם יִשְׂרָאֵל חֲשֵׁב שֶׁיִּזְרֹק הַכּוֹתֵי לְעִבּוֹדַת אֱלִילִים, פְּסוּלָה. [הגה] וְאִסוּרָה (ד) בְּהֶנְאָה. (בית יוסף).

באר היטב (ג) כשירה. הטעם דהכל הולך אחר השוחט וכתב הש"ך אפילו אם שמע השוחט שהעובד כוכבים חישב לעבודת כוכבים מותר אפילו באכילה והב"ח אוסר באכילה אבל כששוחט עובד כוכבים מין או ישראל מין האדוקים בעבודת כוכבים אז אסור בהנאה. דסתם מחשבתם לעבודת כוכבים אבל אם אין אדוקין בעבודת כוכבים לא נאסרו עד שישמע מפיהם ששוחטין לעבודת כוכבים: (ד) בהנאה. והש"ך חולק על הג"ה זו וסבירא ליה דמותר בהנאה:

ד יִשְׂרָאֵל שֶׁשָּׁחַט בְּהֶמֶת חֲבֵרוֹ לְעִבּוֹדַת כּוֹכָבִים, לֹא אֶסְרָה, שְׂוֵדָאֵי לֹא כִּוּן אֶלָּא (ה) לְצַעְרוֹ, וְאִם יֵשׁ לוֹ שְׂתַפּוֹת בָּהּ, יֵשׁ אוֹמְרִים שְׂאוּסֵר גַּם חֶלֶק חֲבֵרוֹ, וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּגַם בְּזֶה אֵינּוּ מְכִוּן אֶלָּא לְצַעַר שְׂתַפּוֹ וְלֹא (ו)

לְאָסֹר. הַגָּה: וְאִם הִתְרוּ בּוֹ וְעָבַר הַתְּרָאָה, הָרִי זֶה אוֹסֵר (ז) כְּשֶׁאָר מוֹמְרִים, (טור). וְעֵינֵי לְקַמֵּן סִימָן קמ"ה.

באר היטב (ה) לצערו. וכתב בט"ז בשם הר"ן דלאכילה ודאי אסורה ואע"ג דאין אוסר דבר שאינו שלו הכא לא אסרה לה אלא לא שרי לה והוי כאילו לא נשחטה אלא מתה מאליה וכתב בט"ז שכן עיקר ודלא כהב"ח שחולק על זה: **(ו) לאסור.** והקשה בש"ך דהכא כתב הטור שתי דעות ובח"מ סימן שפ"ה כתב בסתם דהמנסך יין של חבירו אם היה לו בה שותפות חייב לשלם וצ"ל אע"ג דלענין איסורא איכא פלוגתא מ"מ גבי ממון מצי הניזק לומר דילמא קי"ל כמאן דאסור בהנאה מה אתה אומר דקיימא לן כהמכשיר קח לך היין שאיני רוצה להכניס את עצמי בספק: **(ז) מומרים.** ופי' ואסור אף בהנאה וכתב בש"ך דבכל הסימן דאמרינן שחטה לעבודת כוכבים מיירי אפילו במעשה כל דהו כדלקמן סי' קמ"ה סעיף ח':

ה הַשׁוֹחֵט לְשֵׁם (ח) הָרִים וּגְבָעוֹת, לְשֵׁם חֲמָה וּלְבָנָה, כּוֹכָבִים וּמַזְלוֹת, יָמִים וּנְהָרוֹת, אֵין לוֹ דִּין תְּקַלְבֵּת עֲבוֹדָה זָרָה לְאִסְרָהּ בְּהִנְאָה, אֲבָל שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה, אֶף עַל פִּי שְׂלֵא נִתְכַּוֵּן לְעֲבֹדָה אֶלָּא לְרִפּוּאָה וְכִיּוֹצֵא בָּהּ מְדַבְּרֵי הַבָּאֵי שְׁאוּמְרִים (ט) הַכּוֹתִים.

באר היטב (ח) הרים. כל אלו מחוברים הם. ודרשינן אלהיהם על ההרים ולא ההרים אלהיהם: **(ט) העובדי כוכבים.** וכי בש"ך דמדברי המחבר משמע אף אם מתכוין לעבדה לא אסרה בהנאה אבל מהרש"ל והב"ח כתבו אם נתכוונו לעבדם הוי זבחי מתים ואפשר דגם דברי המחבר מסכים לזה ועיין לקמן סי' קמ"א ס"א:

י שְׁחַט לְשֵׁם (י) שֵׁר שֶׁל הַר, או לְשֵׁם שֵׁר א' מְשֶׁאֵר הַדְּבָרִים, בֵּין שְׁשַׁחַט לְשֵׁם מִיכָאֵל הַשֵּׁר הַגָּדוֹל, בֵּין

שְׁשַׁחַט לְשֵׁם שַׁר שֶׁל שְׁלֹשׁוּל קָטָן שְׁבִימָה (פיי מין תולעת), הָרִי
זֶה זְבָחִי מֵתִים, וְאָסוּר (יא) בְּהִנָּאָה.

באר היטב (י) שר. וחמה ולבנה יש להם גם כן שרים דאיתא במדרש י"ב
מלאכים מנהיגים את החמה: (יא) בהנאה. וכתב בש"ך אפילו לא נתכוין
לעבדם אפילו הכי הוי זבחי מתים וכן פסק מהרש"ל:

זֶה יִשְׁמַעְאֵלִים שְׁאִינָם מְנִיחִים יִשְׂרָאֵל לְשַׁחַט, אֶלָּא אִם
(יב) כֵּן יִהְיֶה פָּנָיו לְאִיל קִיבֵלִי א, דְּהִינּוּ שְׁיִהְיֶה פָּנָיו נֶגֶד מִזְרָח
כְּמִנְהַג חֻקוֹתֵיהֶם, אִינוּ דּוֹמָה לְשׁוֹחֵט לְשֵׁם הָרִים. וּמְכַל
מָקוֹם רָאוּי לְבִטּוֹל הַמִּנְהַג הַהוּא וְלִגְעֹר בְּמִי שֶׁעוֹשֶׂה כֵּן,
הוֹאִיל וּמְקַפְּדִים עַל כָּךְ. (רשב"א סימן שמ"ה).

באר היטב (יב) כד. וכתב בט"ז דאינו דומה לשוחט לשם הרים דזה מחשב
וזה עובד לא אמרינן וגם אין לאסור מפני מראית עין מפני שהרואה סבר
דאיתרמי ליה אותו צד ואינו עושה כן בכוונה:

סימן ה - השוחט לשם קדשים מה

דינו

סעיפים

ג'

ובו

א השוחט לשם קדשים שמתנדבים ונודרים כמותם,
אפלו היא בעלת (א) מום, שחיתתו פסולה, שזה כשוחט
קדשים בחוץ. שחט לשם קדשים שאינם באים בנדר

וְנִדְבָה שְׁחִיטָתוֹ כְּשָׂרָה (לי הרמב"ם פ"ב מה"ש) . כִּיצַד, הַשּׁוֹחֵט
לְשֵׁם עוֹלָה, לְשֵׁם (ב) תּוֹדָה, לְשֵׁם פְּסַח, שְׁחִיטָתוֹ (ג)
פְּסוּלָה. הוֹאִיל וְהַפְּסַח יָכוֹל לְהַפְרִישׁוֹ בְּכָל שָׁעָה שְׂיִרְצָה,
דוֹמָה לְנִדְר וְנִדְב. שְׁחֵט לְשֵׁם חֲטָאת, לְשֵׁם אֲשֶׁם וְדָאי,
לְשֵׁם אֲשֶׁם תְּלוּי, לְשֵׁם בְּכוֹר, לְשֵׁם מַעֲשֵׂר, לְשֵׁם תְּמוּרָה,
שְׁחִיטָתוֹ (ד) כְּשָׂרָה. וְאִם נוֹדַע שֶׁעֲבַר עֲבָרָה שְׁחִיב עָלֶיהָ
חֲטָאת אוֹ אֲשֶׁם, וְאוֹמֵר זֶה לְחֲטָאתִי אוֹ לְאֲשָׁמִי, (ה)
פְּסוּלָה. הַגָּה: וְיֵשׁ פּוֹסְלִין בְּאֲשֶׁם תְּלוּי בְּכָל עֲנָן, מִשּׁוּם דְּסִבְרָא לְהוּ דְּבָא
בְּנִדְר (ו) וְנִדְבָה, (טור) וְכֵן מִשְׁמַע דְּעַת הָרֵא"שׁ ס"פ הַשּׁוֹחֵט וְר' יְרוּחִם ע"ש וְרִשְׁב"א
בתי"ה), וְיֵשׁ לְהַחֲמִיר.

באר היטב (א) מוס. וכתב בש"ך אף אם המוס במקום מגולה שפעמים מכסה
מומה ואינו ניכר: (ב) תודה. וכתב בש"ך דה"ה לקרבן נזיר אע"פ שלא נדר
להיות נזיר איכא למיחש הרואה יאמר נדר בצנעא: (ג) פסולה. וכתב בט"ז
ואע"ג דלא אמר לעולתי משום דהוא דבר הנידב מכל אדם משא"כ גבי
חטאת: (ד) כשרה. והטעם דאמרינן כיון שאינו נידר ונידב מידע ידיע ודאי
דרך שחוק עשה כן. וכתב בש"ך ודוקא שאין לו זבח בתוך ביתו ואז כשר אם
אמר לשם תמורה אבל אם יש לו זבח בתוך ביתו ואמר לשם תמורת זבחי
אומר שהימר ופסול. וכתב בט"ז בשם מהרש"ל דכאן מיירי שאינו לפנינו אז
אמרינן אוקי גברא על חזקתו אבל אם הוא לפנינו ואמר לנו בהדיא שהוא
חייב חטאת פשיטא דאסור והב"ח חולק עליו. ונ"ל שיש חילוק בדבר אם הוא
אומר שיש איזה זמן שכבר עבר עבירה ודאי משקר דאם הוא אמת כבר היה
מוציא קול כדי שיתבייש ויתכפר אבל אם הוא בענין שאפשר שלא נודע לו עד
האידנא או אפשר שעשה האידנא ודאי אמת אמר עכ"ל: (ה) פסולה. וכי
בש"ך ודוקא שאמר לחטאתי ביו"ד אבל אם אמר לחטאת סתם כשרה וכי
בט"ז אם אומר לחטאתי ויודע שעבר עבירה שחייב עליה חטאת אסור בהנאה
כמו שחיתת חוץ וכן פסק מהרש"ל: (ו) ונדבה. כתב בש"ך אע"ג דבא"ח סימן
א' לא הגיה שם מהר"ם כלום משום דמספקא ליה ואזיל הכא והכא לחומרא
ועיין שם סימן ז':

ב שְׁחֵט תְּרַנְגוּלִים וְאַזְזִים וְכִיּוּצָא בְּהֵם, מִיָּנִים שְׂאִינָם

ראויים להקרה, פשרים. והוא הדין לתורים קטנים
ובני יונה (ז) גדולים.

באר היטב (ז) גדולים. וכי בש"ך אבל איפכא פסול:

ג שנים ששוחטין, בין שאוחזין בסכין אחד, בין שכל
אחד סכינו בידו, ונתפון אחד מהם לשם דבר (ח)
הפוסל, הרי זה פסול. וכן אם שחטו זה אחר זה
ונתפון אחד מהם לשם דבר הפוסל, פסול. במה דברים
אמורים, כשהיה לו בה (ט) שתפות, אבל אם אין לו בה
שתפות, אינה אסורה, שאין אדם מישראל אוסר דבר
שאינו שלו, שאין פונתו אלא לצערו. הגה: ויש אוסרים בכל
ענין, משום מראית העין, (בית יוסף בשם הרא"ש והטור), ויש (י) להחמיר.

באר היטב (ח) פסול. וכי בש"ך ודוקא אם התחיל הפסול בדבר שעושה אותה
נבילה וכדלעיל סוף סי' ב' וכ"ש אם כבר שחט רובא בכשרות דאינו פוסל
כששחט האחר אח"כ לשם קדשים ודלא כב"ח שמחמיר בזה: (ט) שותפות.
וכתב בש"ך אע"ג דלעיל סימן ד' כי המחבר ב' דעות בזה מ"מ בהא כולי עלמא
מודו אם יש בה שותפות דלא שייך למימר דכוונתו לצערו אדרבה הרואה
סבור שמצוה קעביד: (י) להחמיר. וכתב בט"ז אם יש עוד צד א' להקל כגון
בתערובות יש להתיר עכ"ל:

סימן ו - במה שוחטין

א בְּכֹל דְּבַר הַתְּלוּשׁ שׁוֹחֲטִין, **(א)** בֵּין בְּסַכִּין בֵּין בְּצוּר בֵּין בְּקְרוּמִית שֶׁל קִנְיָה הֶאֱגַם הַנִּקְרָא אִישְׁפַדְנִי"א, וְשׁוֹ וְצִפְרוֹ **(ב)** יְחִידֵי (טוֹר), וְכִיּוֹצֵא בָהֶם מְדַבְּרִים הַחוּתְכִים. וְהוּא שְׂיִהְיֶה פִּיּו חֵד, וְלֹא יִהְיֶה בּוֹ פָּגָם. **הגה:** וְאִסוּר לְשַׁחֵט בְּשֶׁאֵר קָנִים, אוֹ זְכוּכִית, שֶׁקִּיֶּסְמִים נִבְדָּלִין מֵהֶם וַיֵּשׁ לְחוּשׁ לְנִקְיַבַת הַסִּימָנִים, (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם רִשְׁי"י וְכוּ פֶתֶב הַר"ן). סַכִּין שֶׁצָּדוּ אֶחָד מִגָּל וְצָדוּ הַשְּׂנִי יָפָה, לֹא יִשְׁחַט בְּצַד הַיָּפָה לְכַתְחֻלָּה, גְּזֵרָה שְׂמָא יִשְׁחַט בְּצַד הָאֲחֵר. וְאִם שְׁחַט, הוֹאִיל וּבְצַד הַיָּפָה שְׁחַט, שְׁחִיטָתוֹ כְּשֶׁרָה. **הגה:** וְהוּא הַדִּין בְּסַכִּין אֶרֶז שֶׁיֵּשׁ **(ג)** בּוֹ פְּגִימָה, וְנִשְׁאָר בָּהּ שְׁעוֹר שְׁחִיטָה בְּלֹא פְּגִימָה, דְּאִסוּר לְשַׁחֵט בּוֹ אֶפְלוּ בְּמִקּוֹם הַיָּפָה, אֶפְלוּ אִם כְּרֵךְ מְטָלִית עַל הַפְּגִימָה (טוֹר). וְאִם שְׁחַט בּוֹ, וְאָמַר: בָּרִי לִי שֶׁלֹּא נִגְעַתִּי בְּמִקּוֹם הַפְּגִימָה, שְׁחִיטָתוֹ כְּשֶׁרָה, (מְרַדְּכֵי סַפִּיק דְּחֻלִּין וְאֲשֵׁרִי וְתֵאִיו נִטִּיז וְכֹל בּוֹ וְרוֹקַח וּמְהַרִּי"ל). אֶפְלוּ לֹא כְּרֵךְ מְטָלִית עַל הַפְּגִימָה, וּבִיּוֹם טוֹב שְׂאִי אֶפְשָׁר לְהַשְׁחִיז **(ד)** הַסַּכִּין (טוֹר וְאֲשֵׁרִי וְרִי"פ עֵבִי"י) וְכוּ בְּחוּל בְּשַׁעַת הַדְּחַק, מִתֵּר לְשַׁחֵט לְכַתְחֻלָּה אִם כּוֹרֵךְ מְטָלִית עַל הַפְּגִימָה. (טוֹר וּבֵית יוֹסֵף שְׁסַמֵּךְ עַל הַעֲטוּר וְרִ"ן וְסֵה"ת וְסַמִּי"ג וְהַגַּה"מ) וְעִ"ל סִימָן **(ה)** י"ח (ס"י) וּלְכַתְחֻלָּה יֵשׁ לְזֵהָר אֶפְלוּ אִין לְסַכִּין פְּגִימָה רַק בֵּין הַקְּתָא לְסַכִּין, לֹא יִשְׁחַט בּוֹ, (מִצָּא בְּשַׁחִיטוֹת יִשְׁנִים), ד"מ סִימָן י"ח סוֹף ס"ב).

באר היטב (א) בין. עיין בבאר הגולה ובש"ך מה שהגיהו בזה: **(ב) יחידי.** אבל שנים שחיטתו פסולה כדאיתא בסעיף ג' וכתב בש"ך דהאי זכוכית שכתב רמ"א הוא ט"ס וצריך לכתוב לעיל מיניה בדברי המחבר אחר בין בצור כי בודאי דבזכוכית מותר לשחוט ע"ש. וכי עוד מ"ש רמ"א שקסמים נבדלים מהם וכי דמשמע דאפילו בדיעבד אסור היינו דוקא כשנאבד הסכין אבל אם הוא בעין וראינו שאין הקסמים נבדלים מהם כשר בדיעבד אבל בט"ז חולק ע"ז וס"ל כשראינו שאין הקסמים נבדלים מהם אפ"ה יש לאסור מטעם דאפשר שנבדל ממנו קיסם באורך בענין שעדיין נשאר חלק וניקב הסימן ע"כ יש לאסור: **(ג) הפגימה.** וכתב בט"ז דמיירי דוקא שידע שהיה הפגימה ונזהר ממנה אבל אם לא ידע בה כלל ודאי אינו נאמן: **(ד) הסכין.** וכתב בש"ך וט"ז וכ"ש בסכין שיש לו עוקץ חד בראשו שמותר לשחוט בו ביי"ט ע"י שיתחב ראש העוקץ בקיסם: **(ה) י"ח.** וכתב בש"ך ודוקא כשיש בסכין מלא צואר חוץ לצואר בלא פגימה אע"ג דבעלמא כשמוליד ומביא סגי בסכין כ"ש הכא בעינן מלא צואר דחיישינן שמא כשיוליד ויביא ע"י כך ינתק המטלית ממקומו ושוחט בפגימה:

ב השוחט בדבר (ו) המחבר לקרקע, או לגוף, כגון צפרן ושו המחברים בבמה, שחיתתו פסולה. ובתלוש מן הקרקע ולבסוף חברו בקרקע, לא ישחט, ואם שחט, שחיתתו כשרה, ואפלו אם (ז) בטלו, והוא שלא יהא נשרש בארץ אחר (ח) שבטלו.

באר היטב (ו) המחובר. שנאמר ויקח את המאכלת לשחוט מידי דניקח מיד ליד כמו מאכלת: (ז) בטלו. וכתב הט"ז והש"ך בשם כל הפוסקים האחרונים דחולקים ע"ז וס"ל דאף דיעבד אסור אם בטלו וכ"כ הרא"ש ורש"ל: (ח) שבטלו. וכי בט"ז אורחא דמילתא נקט אבל באמת נשרש ולא בטלו ג"כ אסור:

ג חתך מבהמה לחי שיש בו שנים חדים ושחט בהם, שחיתתו פסולה, מפני שהם כמגל. אבל בשן אחד הקבוע בלחי, שוחט בו לכתחלה. והוא הדין בצפרן הקבוע בגיד התלושה מן הגוף, (בית יוסף).

ד נעץ סכין בפתל, או בדבר התלוש, והעביר הצואר עד שנשחט, (ט) שחיתתו כשרה, (לשון הרמב"ם פ"ב מה"ש דין ח'). והוא שיהיה צואר הבהמה למטה והסכין למעלה, שאם היה צואר בהמה למעלה מהסכין שפא תרד הבהמה בכלבד גופה ותחתך בלא הולכה והבאה, ואין זו שחיתה, ואפלו אמר: ברי לי שלא דרסתני, שחיתתו (י) פסולה, (טור ופוסקים). לפיכך, אם היה עוף, בין שהיה צוארו למעלה מהסכין הנעוצה או למטה ממנה, שחיתתו (יא) כשרה.

באר היטב (ט) שחיטה. וכתב בש"ך דבש"ס ופוסקים מוכח דבסכין תלושה שלא נעצה בשום דבר אפילו הצואר בהמה למעלה מותר בדיעבד דכל שהסכין בידו מסתמא אינו דורס ומיהו לכתחלה אסור אפילו בעוף: **(י) פסולה.** וכתב בט"ז ובש"ך הטעם דחיישינן שמא ידרוס בפעם אחרת ולא דמי למה שכתוב בסעיף א' דאם אמר ברי לי שלא נגעתי בפגימות דכשר שאני הכא דקשה מאד ליזהר מדרסה בזה: **(יא) כשרה.** וכתב בש"ך דמשמע בכל עוף שחיטתו כשרה ובכל בהמה שחיטתו פסולה ולא כיש מחלקין בין קל לכבד. ב"י ד"מ וב"ח:

סימן ז - הקובע סכין בגלגל אם מתר

לשחט בו

אחד

סעיף

ובו

א יָכוֹל אָדָם לְקַבֵּעַ סִכִּין בְּגִלְגָּל שֶׁל **(א)** אָבֶן אוֹ שֶׁל עֵץ, וּמִסָּבָב הַגִּלְגָּל בְּיָדוֹ אוֹ **(ב)** בְּרִגְלוֹ, וּמִשִּׁים שֶׁם צִוָּאָר הַבְּהֵמָה אוֹ הָעוֹף עַד שֶׁיִּשְׁחַט בְּסָבִיבַת הַגִּלְגָּל; וְאִם הַמַּיִם הֵם הַמְּסַבְּבִים אֶת הַגִּלְגָּל וְשֵׁם הַצִּוָּאָר כְּנִגְדּוֹ בְּשַׁעַת שֶׁסָּבָב וְנִשְׁחַט, הֵרִי זוֹ **(ג)** פְּסוּלָה, (לי הרמב"ם שם דין י"ג) וְאִם פָּטַר אָדָם אֶת הַמַּיִם עַד שֶׁצָּבֵאוּ וְסָבְבוּ אֶת הַגִּלְגָּל, וְנִשְׁחַט בְּסָבִיבַתוֹ, הֵרִי זֶה כְּשֶׁרָה בְּדִיעָבַד, שֶׁהֵרִי מִכַּח אָדָם בָּא; בְּמָה דְּבָרִים אָמוּרִים, בְּסָבִיבָה **(ד)** רֵאשׁוּנָה שֶׁהִיא מִכַּח הָאָדָם, אֲבָל מִסָּבִיבָה שְׁנִיָּה וּלְאַחֲרֶיהָ, פְּסוּלָה שֶׁהֵרִי אֵינָה מִכַּח הָאָדָם, אֲלָא מִכַּח הַמַּיִם **(ה)** בְּהַלּוּכָן.

באר היטב (א) אבן. ופ"י הטי"ז בתלוש מן הקרקע מיירי: **(ב) ברגלו.** וכתב בש"ך לפי דעת המחבר משמע דגלגל שמסבב ברגלו או בידו מותר לכתחלה כשהוא תלוש אבל מהרש"ל והב"ח פסקו דאסור לכתחלה: **(ג) פסולה.** והטעם משום דבעינן כח גברא: **(ד) שנייה.** פ"י בשנייה שחט: **(ה) בהילוכן.** וכתב בש"ך ושניה בכלל פסולה:

סימן ח - שעור סכין של שחיטה

אחד

סעיף

ובו

א כִּמָּה הוּא אַרְזֵי הַסַּכִּין שְׁשׁוּחֵט בּוֹ, כָּל **(א)** שֶׁהוּא; רַק שְׁלֹא יִהְיֶה דָבָר דֵּק שֶׁנּוֹקֵב וְאִינוֹ שׁוֹחֵט, כְּמוֹ רֹאשׁ **(ב)** הָאֲזִמֶּל הַקָּטָן וְכִיּוֹצָא **(ג)** בּוֹ; וּבִמְחַט, אֶפְלוּ הוּא רָחֵב קֶצֶת כְּאוֹתוֹ שֶׁל רֶצְעָנִים שְׁחוֹתְכִין בּוֹ הַחוּט, אִין שׁוֹחֵטִין בּוֹ **(טו"ר)**. וְכִיּוֹן דְּלֹא יִדְעִינָן שְׁעוֹרָא, הַשׁוֹחֵט בְּסַכִּין קִטְנָה צָרִיד לְזַהֵר וּלְשַׁעַר לְפִי אִמָּד דְּעֵתוֹ שֶׁכְּשִׁיּוּלִיד וְיָבִיא בָּהּ שְׁלֹא יִדְרֹס; אֲבָל בְּקִטְנָה יוֹתֵר מִדְּאִי לֹא יִשְׁחֹט. **הגה:** וּמִי שֶׁלֹּא יוֹכֵל לְשַׁעַר, יִקַּח סַכִּין כְּמֵלֵא אַרְזֵי ב' **(ד)** צְנֹאֲרִין שֶׁל אוֹתוֹ דְּבָר שְׁשׁוּחֵטִין (מְרַדְּכֵי בְּשֵׁם ר"ח); וְיֵשׁ אוֹמְרִים לְשַׁעַר **(ה)** בְּי"ד אֶצְבָּעוֹת, וְרָמַז לְזֶה, שֶׁנֶּאֱמַר: וְשִׁחַטְתֶּם בְּזַיִה (שְׁמוּאֵל א, יד, לד), מִנְּיָן י"ד. (שֵׁם וְשִׁחִטוֹת יְשָׁנִים).

באר היטב (א) שהוא. פירושו בלבד שיוליך ויביא בו ועיין לקמן סי' כ"ד סעיף ב': **(ב) האזמל.** שאלה ראובן קנה סייף מתליון שדן בו דיני נפשות ונתן לאומן לתקנו לסכין של שחיטה אם מותר לשחוט דקיימא לן חרב הי"ה כחלל ומטמא לבשר ששוחט בו. י"ל דסכין נטהר ע"י טבילה. ע"כ הגהת לחם הפנים. ואני תמה מה טומאה שייך בזמן הזה ואם שייך טומאה מאי מהני טבילה הלא צריך הזאת ג' וז': **(ג) בו.** והטעם איתא בט"ז מתוך שהאזמל קטן נשמט

ונוקב בראש הסכין משמע דבסכין גדול לא איכפת לן כשיש עוקץ בראשו אלא מ"מ נוהגים שלא יהא עוקץ אפילו בראש סכין גדול: (ד) צווארין. בין בהמה בין בעוף: (ה) י"ד. ומהרש"ל והב"ח פסקו לכתחלה בין בהמה בין בעוף אין לשחוט אלא בסכין שהוא כשיעור שני צוארים של אותו דבר ששוחט ועיין לקמן סימן כ"ד ס"ב. כתב ב"ה מעשה היה בבריסק דליטא שלא היה השוחט יודע הרמז של בז"ה והעבירו לשוחט הזה על שלשים יום. ופרי"ח בק"א כי דאינו כלום כיון שבקי בדינים אף שאינו בקי ברמזים אין להעבירו בשביל זה:

סימן ט - השוחט בסכין מלבנת

אחד

סעיף

ובו

א אם שחט בסכין מלבנת, שחיטתו (א) פסולה; ויש (ב) מכשירין אם ידע שהיא מלבנת ונזהר שלא נגע בצדדים.

באר היטב (א) פסולה. וכתב בט"ז אע"ג דחידודו של סכין הוא קודם לליבונו ונמצא שנשחט בהיתר מ"מ יש לחוש לצדדי הסכין ששורפין בושט במקום שנשחט וזה הוא ודאי אסור כל זמן שלא נשחט הרוב. וכתב פרי"ח דבעוף אם תפס הקנה לבדו באופן שלא נגע בבושט כלל כיון דפסיקת הגרגרת ברובו וחידודו קודם לליבונו אי"כ ע"כ נשחט רובו בהכשר קודם שריפת רובו וכשירה לכ"ע: (ב) מכשירין. דס"ל בית השחיטה מרווח רווח ולא נגעו בצדדי הסכין. וא"ל אי"כ למה הוצרכו לבדוק הסכין בצדדיו קודם השחיטה כמו שכתוב לקמן סימן י"ח. דשאני הכא דידע שהסכין מלובנת ונזהר שלא לנגוע בצדדים משא"כ התם דלא ידע שיש פגימה בצדדים ואינו נזהר (הרא"ש) והש"ך כי דלא מפלגינן בין ידע או לא ידע ונתן טעם אחר. דהתם מורשא של סכין יוצא ומתפשט בצדדי שחיטה וקורעתן וא"א שלא יגע בצדדין ורש"ל והב"ח והט"ז פסקו כסברא הראשונה. וכי בט"ז שאותן הרשומין שעושין האומנין בסכין שהם רחוקים הרבה מן החוד אין בהם חשש שיעשה טרפות בחלק הנשחט כ"כ רש"ל. פרי"ח סק"א:

סימן י - יתר דיני סכין

סעיפים

ג'

ובו

א סכין של משמשי עבודת כוכבים (א) חדשה, או ישן שאין בו משום געוּלי (ב) עובדי כוכבים, מתר לשחט בו בהמה בריאה מפני שהוא (ג) מקלקל; ואסור לשחט בו מסכנת, מפני (ד) שהוא מתקן; סכין (ה) של עובד כוכבים שהשחיתו ברחים שלו, (עי' סוף סימן קכ"א) או אם היה יפה שאין בו פגמות ונעצו בקרקע קשה עשר (ו) פעמים ואח"כ שחט בו, (ז) מתר; ואם שחט בו בלא שום הכשר, מדיח בית השחיטה, ואם קלף הרי זה משבח. ועל כן יש (ח) לקלפו. (רב הפוסקים). **הגה:** ובמקום הדחק שאין לו סכין אחרת, מתר לשחט בו כה"ג (ט) לכתחלה, אבל לא ישחט על מנת (י) לקלף אחר כך (טור בשם הרא"ש ורבי ירוחם).

באר היטב (א) חדש. פ"י שלא נשתמש בחמין אבל מ"מ כבר נשתמש בה בשום דבר לעבודת כוכבים כגון שחתך בה בקעת דמשמשי עבודת כוכבים אינם אסורים עד שישתמשו בהם כדלקמן ריש סימן קל"ט: **(ב) עבודת כוכבים.** פ"י שהכשירו כדלקמן סי' קכ"א: **(ג) מקלקל.** והטעם מפני שבחיה עומדת לג' דברים לגדל ולדות ולחרישה ולאכילה מיהו השוחט בשבת וביו"כ לא אמרינן דהוי מקלקל אלא גבי עבודת כוכבים אמרינן כן וכתב בט"ז בסימן רכ"א סעיף י"ב דה"ה המודר הנאה מחבירו שאסור לשחוט לו בהמה דהא מעשה בכל יום שאנו שוכרים שוחט ולא אמרינן שהוא מקלקל: **(ד) מתקן.** וכתב בש"ך ואם עבר ושחט בה עיין לקמן בסימן קמ"ב דשם משמע שכל הבהמה אסורה אבל מהרש"ל וכל האחרונים חלקו על המחבר ופסקו דסגי

בהשלכת הנאה לים המלח היינו כדי שכר סכין לשחוט בו. והרא"ש מתיר בדיעבד דבהנאה מועטת כזה שרי בדיעבד וכי רש"ל דיש לפסוק כרשב"א: (ה) **שלו**. וכתב בש"ך מדכתב סתם משמע אפילו בסתם סכין שאינו ב"י אוסר לפי שתשמעו תדיר לכך אוסר אם לא השחיתו ברחים דמסתמא שמנונית טוח על פניו מיהו אם הסכין בן יומא אע"פ שיראה לעין שהוא נקי ושחט בה אם לא הושחזו ברחים ולא נעצה צריך קליפה משום שכל זמן שלא נעצה בקרקע קשה יש כח בבית השחיטה להפליט מה שבקליפת הסכין: (ו) **פעמים**. וכתב בש"ך דמשמע מכאן אפילו הוא ב"י מהני נעיצה ופ"י דוקא יי פעמים בקרקע קשה ולא כמו שנוהגין העולם לנעוץ ולהניח כך בקרקע רק העיקר הוא לנעוץ ולחזור ולנעוץ עד י"פ זא"ז בה"י. מיהו מדברי המרדכי משמע דלא מהני נעיצה בסכין ב"י ויש להחמיר בב"י דבעי קליפה ומדברי הרמב"ם משמע אפילו לאינו ב"י לא מהני נעיצה וכן אם יש בה פגימות פ"י גומות ג"כ לא מהני נעיצה כדלקמן סי' קכ"א: (ז) **מותר**. וכי בש"ך דמשמע דוקא בדיעבד מותר ודוקא בנעיצה אבל השחזה מותר לכתחלה כדלקמן סי' קכ"א ואפ"י לדעת הרמ"א דאוסר שם בהשחזה להשתמש בה חמין מ"מ בבית השחיטה מודה דמהני: (ח) **לקלפו**. כי בש"ך והיינו מדינא מיהו מ"ש הב"ח דאפילו בדיעבד התבשיל אסור כדין כל דבר שנתבשל בלא קליפה ע"ל סימן צ"א ולדעת הב"י דסגי בהדחה צריך שפשוף גדול בידים היטב: (ט) **לכתחלה**. ופ"י הט"ז אם שיפה במשחזות או נעצה בקרקע וכל זה בסכין שאינו ב"י אבל בב"י לא יעשה כן לכתחילה: (י) **אח"כ**. וכי בש"ך בשם הב"ח דאפ"י בסכין שאינו ב"י והוא נקי אסור לכתחלה ודלא כמהרש"ל:

ב סִכִּין שֶשְׁחַט בּוֹ כְּשֶׁרָה, אֶף עַל פִּי שֶׁהִיא מְלַכְלֶכֶת בְּדָם מִתֵּר לְשַׁחֵט בּוֹ פְּעַם (יֵא) אַחֲרָת, אָבֵל אָסוּר לְחַתֹּךְ בּוֹ (יב) רוֹתַח; וּמִתֵּר לְחַתֹּךְ בָּהּ צוּנָן עַל יְדֵי הַדְּחָה שֶׁיִּדְיָחוּנוּ (יג) תְּחִלָּה. **הגה:** וְאִם רוּצָה לְהַגְעִילוֹ לְאֶכֶל בּוֹ רוֹתַח, סָגִי לָהּ בְּהַגְעֵלָה עַל יְדֵי עֲרוּי אֶף עַל גַּב שְׂאִינּוֹ כְּכֹלֵי רְאִשׁוֹן. (או"ח פָּלַל נ"ח בְּשֵׁם מְהַר"ם).

באר היטב (יֵא) אחרת. וכתב הש"ך דמותר לשחוט בו כשהוא מלוכלך אפילו בלא הדחה משום דטרידי הסימנים לפלוט דם ולא בלעי: (יב) **רותח**. וכתב בש"ך אפילו אם לא שחט רק פעם אחת אסור לחתוך אח"כ רותח לכתחלה אם לא בהגעלה וסגי בהגעלה ע"י ערוי ובדיעבד אם חתך בו דבר רותח בלא הגעלה רק אחר הדחה או דבר חריף סגי בקליפה והטעם משום דסכין בלע

דבר מועט מבית השחיטה וע"כ סגי בהגעלה ע"י ערוי אפילו לכתחלה ובדיעבד ע"י קליפה: (יג) תחלה. וכתב בש"ך אפילו שחט בו הרבה פעמים מותר לחתוך צונן ע"י הדחה ודוקא ע"י הדחה אבל לא מהני ע"י קנוח כמו שכתב אח"כ בסעיף ג' משום דבסעיף ג' איירי מבית השחיטה ואיכא שם טעם אחר דטרידי הסימנים לפלוט דם משא"כ הכא עכ"ל. ואם חתך צונן בלא הדחה מדיח אחר כך אותו צונן:

ג סכין ששחט בו טרפה, אסור לשחט בו עד שידיחנו בצונן או יקנחנו בדבר קשה; ונוהגין עתה לקנחו יפה בשער הבהמה בין כל שחיטה ושחיטה, ושפיר (יד) דמי; ואם (טו) שחט בו בלא הדחה, ידיח בית השחיטה; ואם רגיל לשחט בו טרפות תדיר, צריך נעיצה עשר פעמים בקרקע (טז) קשה.

באר היטב (יד) דמי. והטעם איתא בש"ך משום דשמנונית הטריפה נדבק בדופני הסכין ונבלע בבית השחיטה דאע"ג דטרידי למפלט דם מכ"מ בולע שמנונית והא דסגי הכא בהדחה ולא לעיל בסכין של עובדי כוכביי משום דהתם הסכין כבר אסור והבשר רך לבלוע אבל הכא קשה הוא הסכין לבלוע דאינו בולע אלא ע"י רתיחה ממש וכאן אינו אלא חום בית השחיטה ואין כאן אלא שמנונית שעל הסכין ולכך סגי בהדחה ובט"ז כתב תירוץ אחר דשאני סכין של עובדי כוכביי דנשתמש בו תדיר ונדבק בו הרבה מאד על כן לא תסור ממנו בהדחה בעלמא וכתב עוד בש"ך בשם הב"ח דמשום איסור אבר מן החי יש להזהיר השוחטים לקנח אפילו בעופות בין שחיטה לשחיטה (אף דלא שכיח בהו טריפות) ולא מהני קנוח בנוצות העופות אלא בדבר קשה כגון בגד או הדחה בצונן ע"ש סיום דבריו שמיישב המנהג מה שאין מקנחין בנוצות העופות. והש"ך חולק ע"ז וסבירא ליה דלא בעי הדחה בין שחיטה לשחיטה עיין שם: (טו) השחיטה. והש"ך והט"ז חולקים על זה וסבירי דצריך קליפה ואין להקשות לדעת המחבר דפסק דסגי בהדחה הא בלאו הכי צריך הדחה קודם מליחה משום דם וצריך לומר משום דם בשפשוף בעלמא סגי אבל השתא משום שמנונית של איסור צריך שפשוף גדול בידיים היטב כדי שיסור שומן הסכין שנדבק בו: (טז) קשה. ופי' הש"ך כגון ששחט הרבה בהמות ונמצא כמה בהמות מהם טריפות בבדיקה דשוב לא ישחוט אלא ינעץ בקרקע קשה ושחט אחר כך לכתחלה ד"מ ועיין פר"ח שמיישב מנהג השוחטים

שנוהגים היתר בלא נעיצת סכיניהם. וכתב הב"ח דהבהמות הכשירות שנמצא מהם הוכשרו בקנוח שעשה בנתיים ומה דמהני בכאן נעיצה לשחוט אחר כך לכתחלה ואע"ג דבסכין ש"כ לעיל לא מהני נעיצה לכתחלה היינו משום שבלע ע"י רתיחה ממש מה שאין כן הכא. ואם עבר ושחט בלא נעיצה כתב בט"ז שצריך לקלוף בית השחיטה ונראה דבג' שחיטות טריפות בצירוף מקרי רגיל בו לשחוט טריפות דבג' זימנין הוה חזקה כמו שכתב בסימן ק' סעיף ד' אבל לכתחלה דיו בקנוח בשיער יפה אלא שמהרש"ל כ' שעתה לא נהגו לקנח יפה כראוי אלא דרך עראי וצריך המורה להזהירם על זה:

סימן יא - באיזה זמן שוחטין, ודין השוחט בתוך המים

סעיפים

ד'

ובו

א לעולם **(א)** שוחטין, בין ביום ובין בלילה; בפה דברים אמורים, **(ב)** כשֶׁאֲבוּקָה כְּנֶגְדּוֹ, אֲבָל אִם אֵין אֲבוּקָה כְּנֶגְדּוֹ אוֹ בַּיּוֹם בְּמָקוֹם אֲפֵל, לֹא יִשְׁחַט; וְאִם שְׁחַט, שְׁחִיטָתוֹ כְּשֶׁרָה. ובי' גרות חשובים אבוקה (מהרי"ל באגדה).

באר היטב (א) ישחוט. והטעם איתא בהש"ך שמא ישהה או ידרוס ולא ירגיש אבל בדיעבד כשאומר ברי לי שלא שהיתי ולא דרסתי כשר ולא דמי לדלעיל סימן ו' דאפילו אם אמר ברי לי שלא דרסתי פסולה שמא ידרוס פעם אחרת דהתם דבר מצוי הוא לדרוס כיון שצואר בהמה למעלה מה שאין כן הכא ואם התחיל לשחוט לאור הנר קודם ששחט רוב הסימנים וכבתה אין זקוק לה ויגמור שחיטתו מבלי שהייה בית יעקב סימן ק"ו: **(ב) אבוקה.** וכי בש"ך דנר שיש לו שני פתילות וכן שני גרות אפילו הם קלועים דינם כאבוקה ועיין באורח חיים סימן תל"ג סעיף ב' וא"ז סימן תל"ה סק"ג מתיר לכתחלה בנר יחידי. ופרי"ח מתיר לאור הלבנה כשמאירה יפה. והרדב"ז מתמיר לכתחלה:

ב השוחט בשבת וביום כפור, אף על פי שאלו הנה מזיד, בשבת מתחייב בנפשו, ולוקה ביום הכפורים, שחיטתו (ג) כשרה.

באר היטב (ג) כשרה. ופי' הט"ז ושחיטתו כשרה לדידה אחר השבת בשוגג עיין באו"ח סי' ש"יח והתוס' כתבו אפילו במזיד שחיטתו כשרה דלא נעשה מומר בשחיטה ראשונה (ע"ש דף י"ד):

ג אין שוחטין לתוך ימים ונהרות, שלא יאמרו, לשר של ים הוא שוחט; ולא לתוך הפלים, שלא יאמרו, מקבל הדם לזרקו לאלילים; ואם יש בכלי מים, שאז אין הדם ראוי לזריקה, אם הם צלולים לא ישחט בו, שלא יאמרו לצורה הנראית במים שוחט; ואם הם עכורים, (ד) מתר; וכן אם יש בכלי עפר, מתר לשחט בתוכו.

באר היטב (ד) מותר. וכתב בט"ז דוקא בכלי מהני עכורים שאז מוכח שאינו עושה לקבל הדם אבל אם המים שבים עכורים לא מהני מידי שאכתי יאמרו לשר הוא שוחט וכי בה"י ירא שמים יהיה נזהר מלקבל הדם בכלי לאחר שחיטה כדי למכור לעובד כוכבים ע"ש ופר"ח בק"א חולק וכי דלא אסרו חז"ל בתוך הכלי אלא מתחלת השחיטה אבל לאחר שסילק ידו מהשחיטה לא חיישינן למראית העין:

ד הנה בספינה ואין לו בה מקום פנוי לשחט, יכול לשחט על גבי (ה) פלים, והדם שותת ויורד לתוך המים; או מוציא ידו חוץ לספינה, ושוחט על דפנותיה, והדם

שֹׁתֵת וְיֹרֵד לְתוֹךְ הַמַּיִם, וְאֵינוֹ (ו) חוֹשֵׁשׁ. הַגָּה: מִקְצַת שׁוֹחֲטִין נִזְהָרִין שְׁלֹא לְשַׁחַט שׁוֹם אֲנֹז בְּטַבַּת וּשְׁבֵט, אִם לֹא שְׁאוּכְלִין (ז) מִלְבָּה. מִשׁוּם שְׁקִבְלָה הִיא שְׂיִישׁ שְׁעָה אַחַת בְּאוֹתָם חֲדָשִׁים אִם שׁוֹחֲט בָּהּ אֲנֹז, יָמוּת הַשׁוֹחֲט אִם לֹא אוֹכֵל מִמֶּנָּה; וְנוֹהֲגִין לֶאֱכֹל מִן הַלֵּב. (תְּשֻׁבָּיִץ בְּשֵׁם רִיִּי חֲסִיד).

באר היטב (ה) כלים. פירש הש"ך על גבי אחורי כלים ולא לתוכו: (ו) חושש. והב"ח מסיק דבראש הספינה אפילו שוחט בתוך הים או בכלי שרי דא"א לטנף דופני הספינה שבחוץ. אבל בעומד תוך הספינה אע"פ שמלכלך דופני הספינה משתטפים הם בהילוכם במים. ולא קיי"ל הכי אלא אף בראש הספינה צריך ג"כ לשחוט על גבי דפנותיה או על גבי הכלי: (ז) הלב. וכי בש"ך דבמנהגים איתא דנותנים לו הכבד וראיתי עתה נוהגים לאכול מן הרגלים עכ"ל וע"ל סי' קי"ו. וכתב הקנה ולא ישחוט אווזא בזמן שיש לשדים כח וממשלה והוא חודש שבט כי הממית יומת:

סימן יב - שלא לשחט בתוך גומא

סעיפים

ב'

ובו

א אֵין שׁוֹחֲטִין לְתוֹךְ (א) הַגּוּמָא, אֶפְלוּ בַּבַּיִת; וְאִם לֹא קָיָה רוּצָה לְלַכְלֵךְ בֵּיתוֹ בְּדָם, עוֹשֶׂה מְקוֹם מְדְרוֹן חוּץ לַגּוּמָא וְשׁוֹחֲט שָׁם, וְהָדָם שׁוֹתֵת וְיֹרֵד לַגּוּמָא; וּבְשׁוּק, לֹא יַעֲשֶׂה (ב) כֵּן.

באר היטב (א) הגומא. וכי בש"ך ואע"פ שאינה נקיה מעפר אסור והטעם שכן דרך האפיקורסים: (ב) כן. והטעם מפני שא"צ לנקות השוק ואפילו אין שם אדם אסור משא"כ בביתו שניכר לכל שמתכוין לנקות את ביתו:

ב יש אומרים שאם שחט בגומא בשוק, אסור לאכל משחיתתו עד (ג) שיבדקו אחריו שמה אפיקורס הוא; (רמב"ם פ"ב מה"ש ועטור) ויש אומרים שמתר (ד) בדיעבד ואין צריך בדיקה (רשב"א ומרדכי בשם רא"ם). **הגה:** ובזמן הזה דאין דרך עובדי עבודת כוכבים בקד, יש להתיר בדיעבד. (אור זרוע ובשחיתות הר"מ ממדלינגן).

באר היטב (ג) בדיקה. וכתב בש"ך והיינו דוקא לאותה שחטה ששחט עכשיו אבל מכאן ולהבא צריך בדיקה וה"ה לשוחט לתוך ימים וכלים נמי דינא הכי: **(ד) בדיעבד.** וכי בש"ך דהאי הג"ה קאי גם אלעיל סימן י"א:

סימן יג - בעלי חיים שאינם צריכים שחיטה

סעיפים

ו'

ובו

א בהמה, חיה ועוף טעונין שחיטה; דגים וחסידים אין טעונין שחיטה. **הגה:** ומתיר לאכלם מתים או לחיתך מהם אבר ולאכלו, אבל אסור לאכלן חיים משום: בל תשקצו (הגהות מימוני פ"ק א' הגהות מרדכי ותוס').

ב השוחט את הבהמה ונמצאת כשרה, ומצא בה עבר בן חי בין חי בין מת, או בן טי מת, מתר (א) באכילה

וְאִינוּ (ב) טָעוֹן (ג) שְׁחִיטָה; וְאִם מָצָא בָּהּ בֶּן ט' חִי, אִם הַפְּרִיס עַל גְּבִי קַרְקַע, טָעוֹן שְׁחִיטָה, אֲבָל שְׁאָר טְרֵפוֹת אִינוּ אוֹסֵר (ד) אוֹתוֹ; וְאִם לֹא הַפְּרִיס עַל גְּבִי קַרְקַע, אִינוּ טָעוֹן (ה) שְׁחִיטָה; וְאִם פָּרְסוּתָיו קְלוּטוֹת (פִּי שְׁפָרְסוֹתוֹ כִּלְהַ אַחַת וְאִינָה סְדוּקָה), אוֹ שֶׁהָיָה בּוֹ שׁוּם שְׁאָר דְּבַר תְּמוּנָה, (הַגְּהוֹת אֲשֶׁרִי), אֵף עַל פִּי שֶׁהַפְּרִיס עַל גְּבִי קַרְקַע אִינוּ טָעוֹן שְׁחִיטָה; וַיֵּשׁ מְגַמְגָּמִין (ו) בַּדְּבָר.

באר היטב (א) באכילה. דבן חי חי אי"א לחיות והרי הוא כמת. וכתב בש"ך אבל דמו אסור כשאר דם כמ"ש בסימן ס"ו ולענין חלבו וגידו עיין לקמן סימן ס"ד ס"ב ולענין אם פודין בו עיין סימן שכ"א ס"ד: (ב) שחיטה. וכתב בט"ז גם אין בו משום איסור אבר מן החי וכן אין בו משום אותו ואת בנו ומותר לשחטו ביום ששחט אביו או אמו: (ג) שחיטה. וכי בט"ז דזה השחיטה הוא מדבריהם דלמא אתי לאחלופי בשאר בהמות ומיהו בדיעבד אין לנו להחמיר וצ"ע לדינא ובסי' נה"כ פסק לאסור אף בדיעבד: (ד) אותו. ופירש הש"ך כגון שאר טריפות שאינו מחמת שחיטה דלא מפרסם כולי האי אינם אוסרים אותו. אבל טריפות שהוא מחמת שחיטה כגון שהייה או דרסה וכו' כאילו לא שחט דמיא דכיון שהצריכוהו שחיטה בעי שחיטה מעליותא מיהו לדעת הט"ז בדיעבד אין לפוסלו: (ה) שחיטה. והטעם דמילתא דתמיה דכירי אינשי שזה התמיה הוא בן פקועה ולא אתי לאחלופי: (ו) בדבר. והטעם איתא בהש"ך דפרסות קלוטות לחוד לא מהני עד שיהיה בה תרי תמיהות שאמו היתה ג"כ קלוטה אבל ודאי דאין צריך שאמו תהיה ג"כ קלוטה ובת פקועה אלא כשהיא קלוטה לבד סגי ולא כב"ח:

אם לא שחט האם, אלא קרעה, וכן אם שחטה ונתנבלה בידו או שנמצאת טרפה, אם העבר הנמצא בה בן ט' חי, טעון שחיטה לעצמו ונתר (ז) בה; ואם הוא בן ט' מת או בן חי אפלו חי, הרי זה אסור. הגה: ועקשו אין להתיר שום וְלֹד הַנִּמְצָא בְּבִהְמָה, אִם הָאִם (ח) טְרֵפָה, (הַגְּהוֹת מִיְמוֹנֵי בֶּשֶׁם סְמִיּוֹ

סוף לאוין קליו ואויה סוף קלל ניה), ולא מהני לו שחיתת עצמו דחישינן שפא אינו בן (ט) ט'.

באר היטב (ז) בה. ופירש הש"ך דהאי שחיטה היא מדאורייתא וכל שאר טריפות פוסלים בה ועיין לקמן סימן ט"ז סעיף ט' שלענין אותו ואת בנו יש חילוק בין שוחט ונתנבלה לנמצא טריפה ולענין כיסוי הדם בסימן כ"ח סעיף י"ז אין חילוק כמו כאן ועיין בש"ס פרק כל הבשר דף פ"ח: **(ח) טריפה.** וכתב בש"ך אבל אם היא כשרה כשר אפילו האידנא וכן היכא שגם אמו לא היתה צריכה שחיטה דאפי' נמצא טריפה אין העובר טעון שחיטה וכשר אפילו האידנא: **(ט) ט'.** וכתב בש"ך אבל ודאי כשימתין עד תחלת חי' ללידתו שאז יוצא מספק נפל כדלקמן סימן ט"ו נותר בשחיטת עצמו:

ד בן ט' חי שנמצא במעי שחוטתה פשרה, וגדל ובא על בהמה דעלמא והוליד, אותו הולד אין לו תקנה **(י)** בשחיטה. ואם בא על בת פקועה פיוצא בו, הרי בנו ובן בנו עד סוף כל הדורות, כמוהו, וכלם צריכים שחיטה **(יא) מדבריהם, ואין הטירות פוסל (יב) בהם.**

באר היטב (י) בשחיטה. והטעם איתא בהש"ך משום דהרי הוא כמי שאין לו אלא סימן אחד מצד אמו. שהסימן הבי' שחוט ועומד שאין שחיטה נוהגת בו מן התורה ואין לך שהייה גדולה מזה שהראשון שחוט משנולד ואע"ג דבן פקוע מטריפה נותר בשחיטת עצמו אם הוא בן ט' ודאי לק"מ דאמרי' בגמ' ד' סימנים אכשיר ביה רחמנא [או בבי' סימניו] או בבי' סימנין של אמו ואם אמו טריפה יש להכשיר בשני סימנין דעצמו אבל הכא אינו כד דסי' אביו הרי הוא כאלו כבר שחוט ולפי' אם בן פקועה טריפה שבא על בהמה דעלמא הרי הולד כשאר בהמה דעלמא עיין לעיל סימן י"ד שגם החלב שבא מבן פקוע הבא על הבהמה דעלמא יש לאסור עכ"ל וכי' בט"ז דה"ה אם האב בהמה דעלמא והאם בת פקועה והוליד דאין לאותו וולד תקנה עכ"ל מיהו בהמה שבא על בת פקועה ונשחט הפקועה ונמצא בה וולד הב"ח כתב שמותר בלא שחיטה והש"ך כתב דאין לו תקנה וצריך עיון לדינא: **(יא) מדבריהם.** פי' אם הפריסו על גבי קרקע: **(יב) בהם.** וכי' הש"ך בשם הרש"ל אפילו נולדו כדרך הנולדים רק שבניהם יבואו ג"כ על בני מינם כיוצא בהם שהם פקועות או שנולדו מפקועות:

ה השוחט את הבהמה ומצא בה דמות עוף, אע"פ שהוא עוף טהור, הרי זה אסור באכילה; לא התר מן הנמצא בבהמה, אלא מה שיש לו (יג) פרסה. הגה: ויש אומרים דאפלו פרסותיו קלוטות, רק שיהא דומה לבהמה שבמינה מין שיש לו פרסה. (עי' ס"ק כ')

באר היטב (יג) פרסה. ופי' הש"ך דהכל תלוי בדמות בהמה אם יש לו דמות בהמה אפילו אין לו פרסות כלל כשר ואם הוא דמות עוף אפילו יש לו שני פרסות כבהמה אפילו הכי טריפה * אבל הג"ה זו תמוה שהרי בסעיף ב' כת' דפרסות קלוטות חשוב יותר אפילו הפריס ע"ג קרקע ע"ש:

ו השוחט את הבהמה ומצא בה בריה שיש (יד) לה שני גבין ושני שדראות, אסור.

באר היטב (יד) ושני. דרחמנא אגמריי למשה השסועה לאיסור וזהו בריה שיש לה ב' שדראות וב' גבין וע"כ במעי אמו אגמריי שהרי אינו יכול לחיות. גמ':

סימן יד - דין עבר במעי בהמה

סעיפים

ו'

ובו

א המקשה לילד והוציא העבר את ראשו, אף על פי שהחזירו, הרי הוא (א) פלוט ואינו נתר בשחיטת אמו;

לְפִיכָךְ, אִם הוּא בֶן חִי חִי אוֹ מֵת, אוֹ בֶן טִי מֵת, אָסוּר; וְאִם הוּא בֶן טִי חִי, נִתָּר בְּשַׁחֲטוֹת (ב) עֲצָמוֹ.

באר היטב (א) כילוד. וכתב בט"ז וה"ה אם הוציא רוב פדחתו כמ"ש בח"מ סימן רע"ז: (ב) עצמו. וכ' בש"ך אפילו אמו טריפה דהוי ליה כילוד:

ב הוֹצִיא יָדוֹ וְהִחְזִירָהּ פִּי קֹדֶם שְׁחִיטָה, מֵה שְׁיָצָא מִן הָאֵבֶר לְחוּץ, (ג) אָסוּר; אֲבָל מֵה שְׁנִשְׁאַר מִמֶּנּוּ בְּפָנִים, וּמְקוֹם (ד) חֲתָךְ, מִתָּר; לֹא הִחְזִירָהּ קֹדֶם שְׁחִיטָה, גַּם מְקוֹם הַחֲתָךְ אָסוּר, אֲבָל מֵה שְׁבִפְנִים, מִתָּר אֶפְלוּ הוּא מְעוּטוֹ.

הגה: (ה) וְכָל זֶה לֹא אֵינְרִי אֶלָּא לְעִנְנֵן שְׂיָהָא נִתָּר בְּשַׁחֲטוֹת אָמוֹ, כְּשֶׁאֵר עֶבֶר הִנְמָצָא בָּהּ. אֲבָל אִם יִלְדָה אוֹתָהּ הַבְּהֵמָה אַחֵר כָּךְ, גַּם הָאֵבֶר שְׂיָצָא וְהִחְזִירוֹ, שָׂרִי, דְשַׁחֲטוֹת עֲצָמוֹ מִתִּיר הַכֹּל. (כְּדֵ הַעֲלָה הַבֵּית יוֹסֵף וְרַמְבַּם וְחַבִּיב וְכָל בּוֹ בְּשֵׁם י"א וְכֵן הוֹכִיחַ מִהַרְשֵׁ"ל פְּרָק הַמְקָשָׁה ס"י א' וְכֵן מִשְׁמַעוֹת הַפּוֹסְקִים וְהוּא פְּשׁוּט).

באר היטב (ג) אסור. משום שנאמר ובשר ובשר בשדה טריפה לא תאכלו ודרשו חכמינו ז"ל כיון שיצא הבשר לחוץ ממחיצתו דהיינו הרחם שהוא מחיצת העובר אסור: (ד) החתך. היינו הבדלה שבין החיצון לפנימי. כתב בה"י ואנו נוהגין שחותכין עד מקום כלות העצם. וכן בנשבר העצם במקום שאין טריפה בגוף הבהמה או עוף דמ"מ אותו אבר אסור שחותכים כל האבר: (ה) הכל. ופ"י הש"ך ודוקא אם קודם שחיטה ילדה אבל אחר שחיטה אפילו נולד דרך בית הרחם אסור ובזה מיושב מה שהניחו בד"מ ובדרישה דברי ב"י בצריך עיון. כתב בה"י דוקא שהחזיר את האבר קודם שחיטת אמו אבל בלא"ה אע"ג שילדה אח"כ אזי אותו אבר עם מקום חתך אסור כדין אבר המדולדל מאחר שהאבר הזה נשאר מדולדל בשעה שיצא ממעי אמו עדיין עומד באיסור אבר המדולדל ואינו ניתר בשחיטת עצמה. ופ"ח בק"א חולק:

ג אִם יָצָא רֹב הָעֶבֶר, הָרִי הוּא כְּיִלּוּד. וְאִם יָצָא חֲצִיּוֹ

בְּרֹב (ו) אֲבֵר, או שְׂיֻצָא רַבּוּ בְּמַעוֹט אֲבֵר, הֲרִי הוּא (ז) כִּילוּד.

באר היטב (ו) אבר. ופ"י הש"ך כגון שיצא רוב ידו וכשנשער מה שיצא מהעובר אינו אלא חציו ואם נטיל מיעוט היד שנשאר בפנים אחר רוב היד שיצא הוי רוב שדינן מיעוט היד שבפנים אחר הרוב היד שיצא להשלים רוב העובר ואסור ודין זה בעיא בש"ס ולא איפשטא ופסקו הפוסקים לחומרא ולכן כ" הטור בסימן ש"י"ט לענין בכור שהבא אחריו ספק בכור והלכך זה ברור דלא מהני ליה אף שחיתת עצמו דאימר לאו כילוד דמי אבל מה שנשאר מבפנים מותר בשחיתת עצמו בממה נפשך אי כילוד דמיא פשיטא דמותר ואי לאו כילוד ניתר בשחיתת אמו דהא לא יצא כלל: **(ז) כילוד.** וכ"י בש"ך דזה הוא פשוט בש"ס דהוה כילוד והמחבר שכתב הכל בבבא אחת אינו רוצה לומר להשוותם לגמרי אלא דביצא רובו במיעוט אבר הוי ודאי כילוד ובחציו ברוב אבר הוי ספק וה"ה אם היה מבפנים יותר מבחוץ בלא מיעוט האבר שדינן ליה אעובר שבחוץ:

ד הוֹצִיא אֲבֵר א' וְהִחְזִירוֹ, וְחִזַּר וְהוֹצִיא אֲבֵר אַחַר וְהִחְזִירוֹ עַד שֶׁהִשְׁלִים לְרֹב, הַמַּעוֹט שְׁלֹא יָצָא, מִתֵּר; וְאִם חָתַךְ כָּל אֲבֵר וְאֲבֵר בְּשַׁעַה שֶׁהוֹצִיא אוֹתוֹ, גַּם הַמַּעוֹט שֶׁנִּשְׁאַר בְּפָנִים (ח) אָסוּר.

באר היטב (ח) אסור. וכ"י בש"ך דזה הוא ג"כ בעיא בגמרא ולא איפשטא ולחומרא:

ה עָבַר שֶׁהוֹצִיא אֲבֵר (ט) וְנֶאֱסַר הָאֲבֵר, וְאַחַר כֵּן נִשְׁחַטָה הָאֵם, וְהוֹצִיאוּ הָעֶבֶר וְהֲרִי הִיא נִקְבָה, הַחֲלָב שְׁלֵה אָסוּר לְשִׁתּוֹתוֹ, הוֹאִיל וְהוּא בָּא מִכָּלֵל הָאֲבָרִים, וַיֵּשׁ בָּהּ אֲבֵר א' אָסוּר, וְהֲרִי זֶה כְּחֲלָב טְרֵפָה שֶׁנִּתְעָרַב בְּחֲלָב (י) כְּשֶׁרָה.

באר היטב (ט) אסור. וכי בש"ך וה"ה בבן פקוע הבא על בהמה דעלמא דהולד אין לו תקנה כדאיתא סי' י"ג ס"ד דחלב של אותו ולד ג"כ אסור לשתותו ודלא כהב"ח: **(י) כשרה.** והנה הב"ח וש"ך מתירים אם יש ס' בבהמה בבשר וגידין ועצמות נגד אותו האבר דהוי ספיקא דרבנן דמין במינו מן התורה בטל ברוב מיהו הט"ז פסק שאין להקל בזה (ובנה"כ חולק עליו) שמא מהאי אבר קטן מתגדל יותר החלב מאבר גדול ומסיים הש"ך דה"ל ספיקא דרבנן ולקולא וכ"כ הפר"ח:

ו המוש"ט ידו למעי הבהמה וחתך מן הטחול ומן הפליות וכיוצא **(יא) בהן,** והניח החתיכות בתוך מעיה ואחר כך **(יב) שחטה,** הרי אותן החתיכות אסורות משום אבר מן החי ואף על פי שהוא בתוך מעיה; אבל אם חתך מן העבר שבמעיה ולא הוציאו, ואחר כך שחטה, הרי חתיכת העבר או אברו מתר, הואיל ולא יצא (רמב"ם דין ט'). **הגה:** ואם שחט עבר במעי אמו, לא מקרי שחיטה. (ר"ן ובע"א פ' בהמה המקשה ולא אפ"שטא).

באר היטב (יא) בהן. וכתב בש"ך דנקט הני דברים משום שאין הבהמה נטרפת בהם ובש"ס פריך מאי שנא מעובר דמותר באכילה וכו' ומשני דכתיב אותה שלימה ולא כשהיא חסירה: **(יב) שחיטה.** וכתב בש"ך דזה הוא בעיא דלא איפשטא בש"ס ומיירי שיצא אחר שחיטתו מרחם קודם שחיטת אמו דאז אפילו אם הוא בן ט' חי שחיטתו נבלה מספק דשמא אין שחיטה אלא לאחר שיצא לאויר העולם אבל היכא דלא יצא קודם שחיטת אמו ניתן בשחיטת אמו והלכך כיון שמספק לא מיקרי שחיטה אסור לשחוט אחריו האם בו ביום דשמא הוי שחיטה. מיהו צ"ע דהא ע"כ הוי חלדה וק"ל:

סימן טו - שלא לשחט בהמה עד יום שמיני ללידתה

סעיפים

ג'

ובו

א אפרוח כל זמן שלא יצא לאויר העולם, (א) אסור; ולאחר שיצא לאויר העולם, (ב) מתר מיד.

באר היטב (א) אסור. משום שרץ השורץ על הארץ שגם שריצתו בתוך הקליפה מקרי שרץ ועיין לקמן סימן ס"ו ס"ב וסימן פ"ו ס"ח: (ב) מיד. וכתב בש"ך ואפילו לא נפתחו עיניו מיהו יש לאוסרה משום שקץ ואין לאוכלה עד שיגדלו הכנפים דהיינו נוצה גדולה שעל גופו שיש לו קנים דכל עופות שלא גדלו כנפים אסור:

ב בהמה (ג) שילדה, אם ידוע שכלו לו חדשיו, דהינו ט' חדשים לגסה, וה' לדקה, מתר מיד ביום שנולד, ולא חישינן שפא נתרסקו (פ"י נכתשו ונכתתו) אבריו מחבלי הלדה; ואם אין ידוע שכלו לו חדשיו, אסור משום ספק נפל עד תחלת ליל (ד) שמיני.

באר היטב (ג) הלידה. וכתב הש"ך ואפילו איכא ריעותא שאינו הולך ואפילו אינו יכול לעמוד מותר ואפילו לא הפריס: (ד) שמיני. וכתב בט"ז ואז מותר אפילו לא הפריס ואע"ג דגבי קרבן כתיב ומיום השמיני והלאה שאני קרבן דאינו ראוי להקרבה בלילה:

ג אין סומכין על העובד פוכבים בגדיים קטנים הנקחים ממנו ואומר שהם בני ח' (ה) ימים (תשובת רשב"א סי' רמ"ג).

באר היטב (ה) ימים. וכתב בט"ז ולא אמרינן דהוי ספק ספיקא כמו שכתב רמ"א בסימן ק"י ס"ח משום דאין שייך כאן ספק ספיקא דע"כ יש כאן ספק נפל או לא ואי אפשר לך לומר את"ל נפל ואין זה דומה לספק זינתה פרק קמא דכתובות. וכי בש"ך ואפילו אם העובד כוכבים מסיח לפי תומו אינו נאמן כי אם בעדות אשה לבד מכ"ש כאן שהוא להשביח מקחו ועיין לקמן סימן ט"ז
סי"א וסימן צ"ח:

סימן טז - דין אותו ואת בנו

סעיפים

י"ב

ובו

א אסור לשחט אותו ואת בנו (ויקרא כב, כח) ביום אחד, לא שנה האם ואחר כך ה"בן או ה"בת, לא שנה ה"בן או ה"בת ואחר כך האם.

ב אסור "אותו ואת בנו" נוהג בנקבות, שנה בנה ונדאי; ואם נודע ונדאי שנה הוא אביו, אין שוחטין שניהם ביום אחד, ואם שחט אינו לוקה, שהדבר ספק אם נוהג בזכרים או אינו נוהג.

ג עבר ושחט אותו ואת בנו ביום א', (א) מתר לאכלם; ויש מי שאוסר בו ביום לאכל האחרון.

באר היטב (א) לאכול האחרון. אבל הראשון מותר דהא בשעה ששחטו לא עביד איסורא. וכי בש"ך והוא משום קנס ודוקא לדידיה אבל לאחרים מותר:

ד יום אחד האמור באותו ואת בנו, היום הולך אחר הלילה. כיצד, הרי ששחט ראשון בתחלת ליל ד', לא ישחט השני עד תחלת ליל ה'; ואם שחט הראשון בסוף יום ד' קדם בין השמשות, שוחט השני בתחלת ליל ה'; ואם שחט הא' בין השמשות של ליל ה', לא ישחט השני עד ליל ו', ואם שחט ביום ה' אינו לוקה.

ה אם הוא פרוץ אחריה, חזקה שהיא אמו. אבל מן הספק אין (ב) חוששין (טור).

באר היטב (ב) חוששין. היינו לענין איסורא אבל לענין מלקות לא עד דידיעין בודאי שהיא אמו. וכי מהרש"ל אפילו אם הוא דומה בתואר האם או בשאר סימנים שבגוף אפילו הכי אין חוששין:

ו הלוקח בהמה אינו חושש שפא נשחטה אמה או (ג) בנה (ד) היום, אבל על המוכר להזהיר הלוקח ולהודיעו אם שחט האם או הבהן היום, או אם מכרה לאחר לשחטה היום; ואם הוא באחד מן ד' זמנים שדרך שכל מי שקונה בהמה ששחטה מיד, והם: ערב פסח; וערב עפרת; וערב ראש השנה; וערב יום טוב האחרון של (ה) חג, צריך (ו) להודיעו שפכר היום האם או הבהן; ואם לא הודיעו, שוחט ואינו חושש, בין קנה מישראל בין

קָנָה מֵעוֹבֵד כּוֹכְבִים. וְאִם נוֹדַע לוֹ אַחַר כֵּן שֶׁנִּשְׁחָטָה אִמָּה אוֹ בִּתּוֹ הַיּוֹם, הָיָה מִקַּח טְעוּת; וְדוֹקָא שְׁמוּכָר שְׁנֵיהֶם בַּיּוֹם (ז) אֶחָד, אֲבָל אִם מָכַר הָאִם אוֹ הַבֵּת בַּיּוֹם שֶׁלְפָנָיו, אֵין צָרִיךְ לְהוֹדִיעוֹ; וְאִם מָכַר הָאֶחָד לְחֶתָן וְהִשְׁנִי לַכֶּלֶה, אֲפֹלוֹ אִם מוֹכֵר בְּשָׁנֵי יָמִים צָרִיךְ לְהוֹדִיעוֹ, שְׂוֵדָאֵי שְׁנֵיהֶם שׁוֹחֲטִין בַּיּוֹם אֶחָד. שְׁנַיִם שֶׁלְקָחוּ אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ בַּיּוֹם אֶחָד, הַלּוֹקֵחַ תְּחִלָּה יִשְׁחַט וְלֹא הִשְׁנִי; בְּמָה דְבָרִים אֲמוּרִים, כְּשֶׁלְקָחוּם שְׁנֵיהֶם מֵאָדָם א', שְׂמִיד כְּשֶׁמָכַר לְרֵאשׁוֹן לֹא הָיָה יָכוֹל לְשַׁחַט אֶת שְׁנֵי שְׂאֵר בָּיְדוֹ, שֶׁהַלּוֹקֵחַ לָקַח עַל מְנַת לְשַׁחַט מִיד, וְלָכֵן גַּם הַלּוֹקֵחַ מִמֶּנּוּ אֲסוּר לְשַׁחַט שְׂלֵא יָכוֹל לְמַכֵּר לוֹ רֶק זְכוּת (ח) שֶׁבָּיְדוֹ, (טוֹר); אֲבָל אִם לְקָחוּם מִשְׁנַיִם, שְׁנֵיהֶם שְׂוִים, וְכָל מִי שֶׁיִּשְׁחַט תְּחִלָּה זְרִיז (ט) וְנִשְׁכָּר.

באר היטב (ג) היום. וכתב בש"ך וא"צ לשאול אחר זה דאיכא ספיקא טובא שמא אין אם לזו ואת"ל יש לה אם שמא לא לקחה לשחיטה ואת"ל לשחיטה שמא מכאן ולאחר כמה ימים: (ד) היום. פי' הש"ך שיודע בודאי: (ה) חג. וכתב בש"ך אבל לא ערב יו"ט של חג ראשון. שאז העם טרודין בסוכה ולולב ואין להם פנאי להרבות בשחיטה כל כך: (ו) להודיעו. פי' לא לענין איסור ולא לענין מקח טעות שאפשר שישחטנו קודם אלו ד' זמנים: (ז) אחד. וכתב בש"ך דהוי מקח טעות נמי אם לא הודיע. ובזמנינו שעיקר השחיטה לצורך יו"ט הוא קודם יו"ט וכן בחתן וכלה שוחטין יום או יומים קודם א"צ להודיעו במכר בב' ימים וכן פסק הב"ח: (ח) שבידו. וכי בטי"ז ולא אמרינן דיש ללמוד מזה באם שנשבע אחד שלא ישחוט בהמתו רק יחזיקנו לחרישה ומכירה שגם הלוקח לא יכול לשחטה. זה אינו שהרי קי"ל בח"מ סימן ר"ח אם נשבע שלא ימכור והלך ומכר מכירתו הוי מכירה. ולא כמו שכתב רמ"א בי"ד סימן ר"ל. אלא ע"כ הכא מיירי שבא להפקיע זכות אחר שהראשון כבר זכה בו אבל על החפץ לא חל שום דבר אף על גב דשלו יכול לאסור על חבירו אף לכשיוצא מרשותו עיין לקמן סימן רי"ז ס"ח דהאיסור חל על החפץ משא"כ שבועה דחלה על האדם הנשבע: (ט) ונשכר. וכתב בטי"ז אם קנו מא' וקדם הב' ושחט דלא זו דלא נקרא זריז ונשכר. אלא דלכתחלה אסור לעשות כן. ואפילו חוטא

נקרא שגזל זכות של לוקח ראשון והוא גמי' דחולין דף פ"ד וצ"ע. ועיין בכנה"ג
וש"ד:

ז אין אסור אותו ואת בנו אלא בבהמה טהורה בלבד,
שנאמר: ושור או שה אתו ואת בנו לא תשחטו ביום
אחד (ויקרא כב, כח) ונוהג בכלאים הבא ממין כפוש וממין עז.

ח צבי שבא על העז וילדה ושחט העז ובנה, (י) לוקה;
אבל העז שבא על הצביה, אסור לשחט אותה ואת בנה,
ואם שחט אינו לוקה; היתה בת הצביה הזאת נקבה
וילדה בן, ושחט את הנקבה בת הצביה ואת בנה, לוקה.

באר היטב (י) לוקה. והט"ז והש"ך תמהו על דין זה וכתבו והלא אמרינן
בגמרא דמספקינן אי חוששין לזרע אב אם כן למה מלקין אותו בכאן דלמא
אין חוששין ולא היתה בנקבה זו זרע אב כלל והוי כולה צבי. וצריך עיון ונפקא
מינה אפילו לדידן במה שלוקין דאז הוה פסול לעדות מן התורה. כדקיימא לן
בח"מ סימן ל"ד. וכן לענין קדושי אשה בא"ע סימן מ"ב. ובשו"ת שלי כתבתי
על הגליון תירוץ נכון דדוקא גבי דין זה ס"ל להרמב"ם כן משום גזירת
הכתוב:

ט אין אסור אותו ואת בנו אלא בשחיטה בלבד,
שנאמר: לא (יא) תשחטו (ויקרא כב, כח) אבל אם נחר (פ"י ע"ג)
הנחירה הוא שתוחב הסכין בנחיריו (וחותך) את הראשון, או נתנבל בידו,
מתר לשחט (יב) השני; לפיכך, חרש שוטה וקטן
ששחטו את הראשון בינם לבין עצמם, מתר לשחט
השני אחריהם, לפי שר"ב (יג) מעשיהם מקלקלים. הגה:

וְאִם אַחֲרַיִם רוֹאִין שְׁשׁוֹחֲטִין כְּרֹאוּי, אָסוּר לְשַׁחַט אַחֲרֵיהֶם (טוה) (יד) כֵּן נִרְאָה לִי.

באר היטב (יא) תשחטו. וכתב בש"ך וה"ה אם שחטה ונמצא טריפה דהא לא נתנבלה בשחיטה: (יב) השני. וכתב בש"ך מיהו אם נתנבל באחד מהדברים שאנו מחמירים בו כגון שהייה במעוט בתרא נראה דאסור לשחוט. ואם שחט אינו לוקה סמ"ק ב"ח ש"ך: (יג) מקולקלים. וכי בט"ז ובגדול שאינו יודע הלכות שחיטה אין בידינו להקל. מאחר שלא נמצא כן בפירוש וכתב בש"ך דלעובד כוכבים מותר לכתחלה למכור באותו יום. אע"פ שיודע שהעובד כוכבים ינחרנו היום אבל חרש שוטה וקטן אסור למסור להם לשחוט בין לבין עצמן אפילו להשליכו לכלבים כדלעיל סימן א' סעיף ה': (יד) כנ"ל. וכתב בש"ך אפילו אינו מומחה וגם אינו יודע לאמן ידיו כמו שכתבתי בסימן א'. ואף שכתבתי שם לאסור מ"מ יש להחמיר באיסור דאורייתא:

י מִתֵּר לְשַׁחַט אֶת הַמְּעַבְרֶת, עֶבֶר יָרֵךְ אָמוּ הוּא; וְאִם יֵצֵא הָעֶבֶר חַי אַחַר שְׁחִיטַת אָמוּ, וְהִפְרִיס עַל גְּבִי קֶרְקַע, אֵין שׁוֹחֲטִין אוֹתוֹ בַּיּוֹם אֶחָד, וְאִם שְׁחַט אֵינוֹ (טו) לֹוֶקָה.

באר היטב (טו) לוקה. הטעם איתא בהש"ך משום דמן התורה א"צ שחיטה רק מדרבנן לכן אין מלקין אותו ועסי" י"ג:

יא (טז) עוֹבֵד כּוֹכָבִים שְׁמַכֵּר שְׁתֵּי בְּהֵמוֹת וְאַחַר כֶּף אָמַר, מְסִיחַ לְפִי תָמוּ, שֶׁהֵן אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ, אֵינוֹ נֶאֱמָן בְּמָה שְׁאָמַר לְאַחַר שְׁמַכָּרָם וְיֵצְאוּ מִתַּחַת יָדוֹ; וּמִיָּהוּ אֵי מְהִימָן לִיהֵ, (יז) אָסוּר.

באר היטב (טז) ידו. וכתב בט"ז אבל כל זמן שלא מכרו נאמן משום דלא שייך כאן להשביח מקחו אמר כן. מיהו מדברי כמה פוסקים משמע כל זמן שבידו נאמן אפילו היכא שי"ל להשביח מקחו אמר כן: (יז) אסור. וכתב בש"ך אפילו אינו מסיח לפי תומו. ועיין לקמן סימן קכ"ז ואם בשעת מכירה אמר

כן נאמן. ואם נראה שעושה כן להשביח מקחו אי"נ. ועיין סימן קכ"ז היכא
דבידו נאמן מ"מ :

יב בהמה שנשחטה אמה או בתה היום ונתערבה
באחרות וצריך לשחט מהם היום, כיצד תקנתו,
נכבשינהו, דנידי ממקום (יח) (יט) קביעותו, ויקח מהם
אחד וישחט, דכל דפריש מרבא פריש ; ושנים הנותרים
אסור לשחטם היום.

באר היטב (יח) קביעותו. דכל זמן שהם ביחד בעלי חיים לא בטלי אפילו
באלף. כדלקמן סי' ק"י: (יט) היום. משום דהוי מחצה על מחצה:

סימן יז - דין השוחט בהמה המסכנת למות

סעיפים

ג'

ובו

א השוחט את הבריא וְלֹא פְּרָכָסָהּ. (פי' שלא נתנענעה), הרי
זו מתרת ; אבל המסכנת והוא כָּל שְׁמַעְמִידִים אוֹתָהּ
בגְּעֵרָה אוּ בְּמַקֵּל (כָּל בּוֹ בְּשֵׁם הַרְּאָבִיד) וְאִינָהּ (א) עוֹמְדָת, אִף עַל פִּי
שֶׁהִיא אוֹכֶלֶת מְאֹכֵל בְּרִיאוֹת, (ב) שְׁחָטָה וְלֹא פְּרָכָסָהּ
כָּלֵל, הרי זו נבֵּלָה וְלוֹקִין עָלֶיהָ ; וְאִם פְּרָכָסָהּ, הרי זו (ג)
מתרת, וצריך שיהיה הפרכוס בסוף השחיטה ולמשך עד

אחר השחיטה (תא"ו נט"ו ח"ג לדעת רש"י), אבל בתחלתה אינו מועיל. כיצד הוא הפרכוס, בבהמה דקה ובחיה גסה ודקה, בין שפשטה ידה והחזירה או שפשטה רגלה אף על פי שלא החזירה, או שכפפה רגלה בלבד, הרי זה פרכוס ומת; אבל אם פשטה ידה ולא החזירה, הרי זו אסורה, שאין זו אלא הוצאת נפש בלבד; ובבהמה גסה אחד היד ואחד הרגל, בין שפשטה ולא כפפה, בין כפפה ולא פשטה, הרי זה פרכוס ומת. ואם לא פשטה, לא יד ולא רגל, ולא כפפה כלל, הרי זו נבלה; ובעוף, אפלו לא רפרף (פי' מעננו כהרף עוף) אלא (ד) בעינו, ולא כשפש (פרוש נענע) אלא בזנבו, הרי (ה) זה פרכוס.

באר היטב (א) עומדת. וכתב בש"ך אבל אם מעמידין אותה ביד לא מהני דקים להו לרבנן דנטולה נשמתה קודם שחיטה: **(ב) השחיטה.** וכי בש"ך דמהרש"ל פוסק דאע"פ שלא פירכסה לאחר שחיטה רק בגמר שחיטה סגי והש"ך חולק עליו: **(ג) ומותר.** וכתב הבי"י אבל בכפפה ידה לבד היא טריפה. אבל מהרש"ל והש"ך מתירים בכפפה ידה: **(ד) בעינו.** וכתב בש"ך שיש גירסאות שגורסין בגפו במקום בעינו. וכתב מהרש"ל דהכי קי"ל ולא סגי בשרפרף בעינו אלא דוקא בגפו ופרי"ח חולק: **(ה) פירכוס.** וכל הפוסקים אחרונים פסקו דגם בבהמה אם כשכש בזנבו הרי זה פירכוס:

ב השוחט את המסכנת בלילה ולא ידע אם פרכסה, הרי זו ספק נבלה (ו) ואסורה.

באר היטב (ו) ואסורה. וכתב בש"ך ולא מהני כשמצא למחר כותלי בית השחיטה מלוכלים בדם:

ג גדולי החכמים לא היו אוכלים מבהמה שממהרים ושוחטים אותה כדי שלא תמות, ואף על פי שפרכה בסוף השחיטה; ודבר זה אין בו אסור, אלא כל הרוצה להחמיר על עצמו בדבר זה הרי (ז) זה משבח.

באר היטב (ז) משבח. וכן בהמה שהורה בה חכם והתירה. וה"מ מילתא דתלי בסברא. אבל מילתא דגמרא טוב לאכול עיין לקמן בסיי קט"ז וכתב בש"ך ודוקא בבהמות עובד כוכבים יש להחמיר משום מדת חסידות. אבל בבהמות ישראל אפילו מדת חסידות ליכא משום הפסד ממון. אלא חומרא לגדולי החכמים. ובא"ז כתב דבהמת עובד כוכבים לא מתכשרה עד דקיימה ברגליה מאליה ואזלא ד"א בדקה. ובגסה מלא קומתה וכן פסקו מהרש"ל והב"ח:

סימן יח - דין בדיקת הסכין ופגימותיו

סעיפים

כ'

ובו

א השוחט בסכין בדוקה ונמצאת פגומה, אפלו מן (א) הצד (ד"ע), הרי זה (ב) נבלה; אפלו נגע בעצם המפרקת, אין תולין (ג) שנפגמה בו אחר שחיטה, אלא חיישינן שפא בעור נפגמה ונמצא שחט בסכין פגומה, (ד) ואפלו בעור.

באר היטב (א) הצד. וכתב בט"ז שאין בכלל זה הרשומים של הסכין שעושין אומנים בשעת עשיית הסכין כיון שרחוק הרבה מן החוד: (ב) נבלה. ופי

הש"ך דהוי ספק נבלה דחיישינן שמא בעור נפגמה : (ג) פגומה. והטעם משום דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה : (ד) בעוף. וכתב בש"ך ואפילו נגע ג"כ בעצם המפרקת דהוי ב' לטיבותא שעורו רך ונגע במפרקת. אפ"ה חיישינן שמא בעור נפגמה והוי ספק נבלה :

ב (ה) שְׁעוֹר הַפְּגִימָה, כָּל שֶׁהוּא ; וּבִלְבָד שֶׁתֵּאָגֵר בָּהּ כָּל שֶׁהוּא, אֶפְלוּ חוּט הַשְּׁעָרָה.

באר היטב (ה) השערה. ופ"י הט"ז והש"ך דלכתחלה אין אנו חוששין לפגימת כ"ש וא"צ בדיקה אלא אבישרא ואטופרא. ואין אנו צריכין בדיקה בשמש או במים דכשמעביר חודו על המים אם יש פגימה בחודו מרגיש אותו במים והיינו אפילו בכל שהוא זה אינו צריך לכתחלה. אבל אם נמצא אח"כ פגימה אפילו כ"ש טרפה עכ"ל :

ג צָרִיךְ לְבַדֵּק הַסַּכִּין קִדְם, (ו) שְׁחִיטָה וְאִם לֹא בְּדַק, לֹא יִשְׁחַט ; וְאִם עָבַר וְלֹא בְּדַקָּה תִּתְחַלֵּה, וְאַחַר כֵּן בְּדַקָּה וּמְצָאָהּ יִפֶּה, שְׁחִיטָתוֹ כְּשֶׁרָה.

באר היטב (ו) ישחוט. ופ"י הש"ך דלא יסמוך אבדיקה לבסוף שמא ישכח מלבדוק וה"ה כאוכל נבלה. וא"ל למה אין מברכין על בדיקת סכין. שמא ימלך ולא ישחוט :

ד סַכִּין שֶׁתִּבְדַּק (ז) בְּהוֹלְכָה וְלֹא הִרְגִישׁ שֵׁישׁ בָּהּ פָּגָם, וּכְשֶׁהֲחִזִּיר אוֹתָהּ בְּהִבָּאָה הִרְגִישׁ שֵׁישׁ בָּהּ פָּגָם, וְזוֹ הִיא הַנִּקְרָא מְסַכְסֶכֶת, אִם שְׁחַט בָּהּ דָּרָךְ הוֹלְכָה וְלֹא הִבִּיא, שְׁחִיטָתוֹ כְּשֶׁרָה ; וְאִם הִבִּיא, שְׁחִיטָתוֹ (ח) פְּסוּלָה. וְהִנִּי מְלִי כְּשֶׁהִרְגִישׁ בָּהּ קִדְם שְׁחִיטָה, אֲבָל אִם מְצָא סַכִּינוֹ

יָפָה קָדָם שְׁחִיטָה, וְאַחַר שְׁחִיטָה מֵצָא בָּהּ פְּגִימָה
מִסְכָּסְכָת, וְאָמַר: בָּרִי לִי שְׁלֹא עָשִׂיתִי אֶלָּא הוֹלָכָה לְבַד,
שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה. **הגה:** וַיֵּשׁ מַחְמִירִים (ט) דְּכָל מִסְכָּסְכָת אֲסוּרָה, עַד
דְּקִימָא אַרְיִשָׁא דְּסַכִּינָא מִמֶּשׁ אִם שְׁחַט בְּהוֹלָכָה; וְאִסִּיפָא דְּסַכִּינָא מִמֶּשׁ,
אִם שְׁחַט בְּהַבָּאָה (הַלְכוֹת שְׁחִיטוֹת יִשְׁנִים וְהַגְהוֹת סְמִי"ק וּפּוֹסְקִים הַנִּ"ל). וְלִפִּי שְׂאִין
אֲנוּ בְּקִיאִין הֵיכָן מְקַרִי רִישָׁא דְּסַכִּינָא, יֵשׁ לְהַטְרִיף הַכֹּל (דִּיעַ גַּם הַגִּי"ה בְּשְׁחִיטַת
מֵהַרִּי"ו וּכ"מ בְּמַרְדְּכִי וְכֹל בּוֹ וְאַגְדָּה, וְכֹן כָּתַב הָאֲגוּר שְׁכֹן הַמְּנַהֵג) וְהֵכִי נִהוּג.

באר היטב (ז) בהולכה. פירוש שמוליך הסכין על האצבע וכך בהבאה ט"ז.
ועכשיו נהגו בהוליד האצבע על הסכין וגם זה נכון. פר"ח: (ח) פסולה. והטעם
דכל מלתא דלא רמיא עליה דאינש לאו אדעתיה וחיישינן שהעוקץ יפגע בסימן
וקורעו: (ט) הכל. וכתב בש"ך ואפילו מסוכסכת מן הצד יש להטריף כיון
דאין אנו בקיאים חיישינן דלמא לא קיימי ארישא דסכינא והעור והבשר
יוחלש ע"י רישא דסכינא. ואח"כ נקרע ע"י העוקץ:

ה סכין שיש בה פגומות הרבה, אפלו כִּלְוֹן מִסְכָּסְכוֹת,
אֶפְלוּ שְׁחַט בָּהּ בְּדִיעֵבַד, פְּסוּלָה. דְּמִתּוּדָּ שְׁפָּגִימוֹתֶיהָ
מְרַבּוֹת חִישִׁינָן שְׂמָא הַשֵּׁיב יָדוֹ מְעַט וְלֹא (י) הַרְגִישׁ.

באר היטב (י) הרגיש. וכתב בט"ז אע"ג דק"ל לעיל סימן ו' בסכין ארוך שיש
בו פגומות ונשאר בה שיעור שחיטה כשר אם שחט שלא כנגד הפגימה. מ"מ
אם היו שתי פגומות או יותר אין היתר בזה. אלא הוי כאלו כולה פגום עכ"ל.
הפגימה אין לה שיעור וכל שנרגשת בבשר או בצפורן אע"פ שאין נכנסין
בתוכה כלל הרי היא פגימה ופוסלת לכ"ע לשון הרבנים בעלי ב"י וב"ח על
דברי הטור בריש סימן י"ח. ועיין בספר הזכרונות:

1 סכין חדה שהשחזה, והרי אינה חלקה אלא מגעתה
כמגע ראש השבלת שהוא מסתבך באצבע, הואיל ואין

בָּה פָּגַם שׁוֹחֲטִין בָּה (לי רמב"ם שם דין י"ח) . **הגה:** וְאִין אָנוּ נוֹהֲגִים לְשַׁחַט בָּה, לְפִי שְׂאִין אָנוּ בְּקִיאִין בְּדַבֵּר (אָגוּר וּבֵית יוֹסֵף וּמְהַרְשֵׁ"ל פִּיק סִימָן ל"ז) .

ז סָכִין שְׁפִיחָה חֶלֶק וְאִינָה חֲדָה, הוֹאִיל וְאִין בָּה פָּגַם שׁוֹחֲטִין בָּה, וְאָף עַל פִּי שְׁהוֹלִיךְ וְהִבִּיא כָּל הַיּוֹם עַד שְׁשַׁחֲטָה, שְׁחִיטָתוֹ כְּשֶׁרָה וְעִ"ל סִימָן כִּי"ג דְּבִבְהַמָּה כְּהַאי גִּוְנָא (יא) לְפַעְמִים טַרְפָּה (וְכֹן כָּתַב בֵּית יוֹסֵף) .

באר היטב (יא) טריפה. ופ"י הש"ך לאפוקי אם לא שהה שיעור שהייה בין סימן לסימן. א"נ היכא שכוון והניח ב' הסימנים יחד זה אצל זה ושחט שניהם. אז אפילו בבהמה כשר. מיהו ודאי לכתחלה אין לשחוט בו אפילו עוף כיון דצריך לשחוט בו לכתחלה שני סימנים כמו בבהמה. ועיין לקמן סי' כ"ג:

ח סָכִין שְׁהִיא עוֹלָה וְיִוְרָדָת (יב) כְּנָחַשׁ וְאִין בָּה פָּגַם, שׁוֹחֲטִין בָּה (יג) לְכַתְּחֻלָּה.

באר היטב (יב) כנחש. ופ"י הט"ז דשדרתו עקומה כשמגביה ראשו וזנבו וביניהם כמו גומא: **(יג) לכתחלה.** כתבו הט"ז וש"ך דאפילו ב' ג' עולה ויורד נמי כשר. ודלא כב"ח אבל בה"י כתב דבזמנינו אין שוחטין בו אלא בשעת הדחק אבל בב' עולה ויורד אינו מותר אפילו בשעת הדחק:

ט בְּדִיקַת הַסָּכִין צְרִיכָה אַבְשָׁרָא, וְאַטוּפְרָא, וְאַתְלַת רוּחָתָא; דְּהִינּוּ שְׁמוּלִיכָה וּמְבִיאָה עַל בָּשָׂר אֲצַבְעוּ. וְאַחַר כֶּךָ מוֹלִיכָה וּמְבִיאָה עַל צַפְרָנוּ מְשַׁלֵּשׁ רוּחוֹתֶיהָ, שְׁהִם פִּיחָה וְשָׁנִי צְדָדִיחָה, כְּדִי שְׁלֵא יְהִיחָה בָּה פָּגַם (יד) כָּלֵל. וְיִבְדֹּק לְאֵט וּבְכֹנֶת הַלֵּב, שְׁלֵא יִפְנֶה לְבוֹ לְדַבְרִים אַחֲרִים, וְצָרִיךְ לְשָׁנוֹת (טו) הַצִּפְרוֹן אַחַר קִצַּת בְּדִיקָתָה,

שָׁמָא נִפְגַּם הַצְּפָרָן בְּחֻדָּה שֶׁל סַכִּין, וְאוּלַי יֵשׁ פְּגִימָה
בְּצִדְדֵינָא שְׁלֵא יִרְגִישׁ בָּהּ לְפִי שְׁעוּבָרַת בְּתוֹךְ פְּגִימַת
הַצְּפָרָן. **הגה:** וְלֹא לְבַדֵּק שְׁנֵי צִדְדֵי הַסַּכִּין בְּיַחַד, אֶלָּא כָּל אֶחָד בְּפָנָי עֲצָמוֹ.
(מהרי"ו).

באר היטב (יד) כלל. והטעם איתא בהט"ז דאבשרא הוא נגד הוושט ואטופרא
נגד הקנה: **(טו) הצפורן.** וכ' בש"ך שגם יש לרחוץ הסכין קודם הבדיקה
משום שהדם פעמים נקרש בתוך הבדיקה. והעיד הראב"ד שכך אירע לו
מעשה שבדק ולא מצא פגימה ואח"כ כשרחץ במים מצא פגימה עכ"ל. אם לא
בדק הסכין רק אחודו לבד ולא צדדין ונאבד הסכין. אפילו שחט בה הרבה
בהמות כשרות דמש"א דף כ"ב. ומותר לבדוק באיזה אצבע שירצה. ד"ש סימן
ד'. ולה"פ כתב דאין לבדוק אלא באמה הוא הארוך. כתב הפר"ח גם ילחלח
הצפורן במעט רוק שסימנים בחיי הבהמה הם ג"כ מלוחלחים אף דמרגיש
יותר בלי רוק:

י סַכִּין שֵׁישׁ לָהּ פְּגִימָה אָסוּר לְשַׁחֵט **(טז) בָּהּ**, אֶפְלוּ אִם
מְכוּן לְשַׁחֵט שְׁלֵא כְּנֶגֶד הַפְּגִימָה; וּבִיּוֹם טוֹב נוֹהֲגִין הַתֵּר
לְכַרֵּךְ מְטָלִית עַל הַפְּגִימָה, פִּיּוֹן שְׂאִינֹו יָכוֹל לְהַשְׁחִיזָהּ;
וְאִם הוּא שְׁעַת הַדְּחָק, שְׂאִין לוֹ הֶכְנֶה לְהַשְׁחִיזָהּ, אֶפְלוּ
בְּחַל מִתֵּר לְשַׁחֵט עַל יְדֵי כְּרִיכַת מְטָלִית עַל הַפְּגִימָה.
הגה: וְעַיִן לְעִיל סִימָן ו' (סְעִיף א). סַכִּין שֵׁישׁ לָהּ ב' פִּיּוֹת צָרִיךְ לְבַדֵּק שְׁנֵי
הַצִּדְדִּין (טוֹר סִימָן ו').

באר היטב (טז) בה. וכתב בש"ך אבל בדיעבד מותר אם אמר ברי לי שלא
נגעתי בפגימה. והיינו דוקא שידע קודם שחיטה שהיה בה פגימה. אבל אם לא
ידע ואמר ברי לי שלא נגעתי כגון שהפגימה למעלה מחציה אף דעבד אסור
דכל מלתא דלא רמיא על אינש לאו אדעתיה:

יא הַשּׁוֹחֵט בְּהֵמוֹת רַבּוֹת אוֹ עוֹפוֹת הַרְּבִיָּה, צָרִיךְ לְבַדֵּק

בין כל (יז) אחד ואחד. שאם לא עשה כן ובדק באחרונה, ונמצאת סכין פגומה; הרי הכל ספק נבלות ואפלו הראשונה. הגה: ומי שרוצה להכניס עצמו לספק זה אין צריך לבדק סכין בין שחיטה (יח) לשחיטה. (ת"ה סימן קפ"ד ובית יוסף בשם בעל המאור והרשב"א ועי' ס"ק י"ח).

באר היטב (יז) ואחד. פ"י הש"ך בדיקה הגונה אבשרא ואטופרא. ולא אמרי' דהוי הפסק בין ברכה לשחיטה שניה דצרכי שחיטה לא הוי הפסק כדלקמן סימן י"ט. ולא דוקא בהמות רבות ה"ה בהמה א' צריך בדיקה אחר שחיטה שמא בעור נפגם: (יח) לשחיטה. וכתב בלבוש אם הוא שוחט לאחרים ועשה כן שלא ברשות חייב לשלם אפילו אם שוחט בחנם כדין מזיק בידיים. ועיין בח"מ סימן ש"ו. אבל הט"ז חולק עליו ופסק דאין צריך לשלם דשמה בעצם המפרקת איפגם. אבל אי לא בדק גם בקמייתא דהוי הכרח לכ"ע ודאי פשע וחייב לשלם. משא"כ בין שחיטה לשחיטה דאינו אלא זריזות בעלמא אם הכניס עצמו בספק ודאי דפטור מלשלם ע"ש ובספר נה"כ חולק עליו:

יב אף על פי שבדק הסכין קדם שחיטה, צריך לחזר ולבדק אחר השחיטה; והני מלי שהסכין לפנינו, אבל אם נאבד, שחיטתו כשרה הואיל ובדקה קדם שחיטה, ואפלו שחט בה הרבה זה אחר זה; ואם נגע במפרקת של אחת מהן, יש להחמיר ולחוש לכל אותן שנשחטו אחר כך. (טור בשם הגאונים ורשב"א בשם רבותיו ור"ן).

יג שחט בסכין בדוק, ונאבד קדם שיבדקנו, אחר שחיטה, ואחר כך נמצא והוא פגום, שחיטתו כשרה הואיל ונצא בהתר, וזה שנמצא פגום אמור שבר בה עצמות ולא אדעתה, דאוקי סכין (יט) אחזקתה.

באר היטב (יט) אחזקתיה. מיהו אם הסכין לפנינו צריך לבדוק. ולא מהני חזקה כלום:

יד אם לא בדק הסכין ושחט בה, ונאבד אחר שחיטה, שחיטתו פסולה; במה דברים אמורים, בסתם סכין, אבל טבח שיש לו סכין מיוחד לשחיטה ומקום מיוחד שמצניעו שם תמיד, בחזקת בדוק הוא, ואם שחט בו בלא בדיקה ונאבד, שחיטתו כשרה. הגה: וראוי לכל טבח שיהא לו סכין מיוחד לשחיטה, ואסור לעשות בו שום דבר, ויצניענו שלא פגמנו (כ); (רש"י וכל בו והג"א ד"מ סוף סימן ו' ועין טור ובית יוסף שם) ומכל מקום לא ישחט בו לכתחלה בלא בדיקה (רשב"א ובית יוסף שם).

באר היטב (כ) שלא יפגמנו. דשמא ישחוט בלא בדיקה ויאבד הסכין ונסמוד אחזקתו שהיה בדוק קודם לכן:

טו השוחט בסכין בדוקה ואחר השחיטה שבר בה עצמות דרך שבירה, שלא בדרך הולכה והבאה (רשב"א ור"ן ור' ירוחם), ובדיקה ונמצאת פגומה, שחיטתו כשרה דאנו תולים שבשבירת העצמות נפגמה; וכן כל פיוצא בזה, כגון שנפלה על גבי קרקע קשה. ודוקא שראינו שנפלה על (כא) על חדה, אבל מספקא אין תולין לומר שנפלה על חדה, ואם שבר בה עץ המפרקת, אפלו (כב) דרך שבירה, אין תולין בו מפני שהוא רך. הגה: ואין חלוק בכל זה בין שבדק הסכין תחלה סמוך לשחיטה, או שהיתה בחזקת בדוקה תחלה ולא בדקה סמוך לשחיטה, דאפילו הכי מקרי סכין בדוקה (ד"ע מהגהות מרדכי פ"ק דחלין והג"א ואגודה וע"פ ע"י סי"ד).

באר היטב (כא) חודה. והטעם איתא בט"ז וש"ך משום שהוא ס"ס לאיסור דשמא לא נפלה על חודה. ואת"ל שנפלה על חודה שמא לא נפגמה בקרקע דקרקע אינה ודאי פוגמת ולא דמי כלל לדלעיל סעיף י"ג דקיי"ל דהיכא דנאבד הסכין ואח"כ נמצא פגום דכשר דהתם ליכא אלא חדא ספיקא דשמא שיבר עצמות ולא אדעתיה ועוד דכאן הואיל והסכין לפנינו וצריך בדיקה א"כ לא יצא מעולם בחזקת היתר אבל התם כיון שנאבד יצא מחזקת היתר: **(כב)** רד. והט"ז והש"ך חולקין ע"ז. וכתבו דאף בעצם המפרקת אם הכה לאו דרך שחיטה אלא דרך הכאה שלא בדרך הולכה והבאה יש לתלות בה דלא גרע מקרקע קשה:

טז אם בַּדַּק הַסַּכִּין אַחַר שְׁחִיטָה וְהִצְנִיעָה וְאַחַר כֵּן נִמְצְאוּ פְּגוּמָה, לִית לָן בְּה, דְּאִמּוּר בְּדַבָּר אַחַר נִפְגְּמָה או שֶׁבַר בְּה עֲצָמוֹת **(כג)** וְלֹא אֲדַעְתִּיהּ.

באר היטב (כג) ולא אדעתיה. וכתב בש"ך דכאן כתב המחבר שני טעמים ולעיל סעיף י"ג לא כתב רק הטעם דשמא שיבר בה עצמות לחוד משום דלעיל מיירי שאינו יודע אם שיבר בה עצמות או לא אבל הכא אשמועינן אע"ג שידע בבירור שלא שיבר בה עצמות כגון שהניחו בקופסא אפילו הכי כיון שבדקו לאחר שחיטה אימר בדבר אחר נפגמה מעצמו ואע"ג דבסעיף י"ד קיי"ל דלא חיישינן שמא עם עמידתו נפגם צ"ל דהתם אין ריעותא לפנינו דאוקמינן אחזקתו אבל הכא הרי פגום לפנינו:

יז טַבַּח שֶׁלֹּא הִרְאָה סַכִּינוֹ לְחֻכָּם וְנִמְצְאוּ יָפָה (טור), הֵיוּ מְנַדִּין אוֹתוֹ. **הגה:** וְאִם נִמְצְאוּ פְּגוּמָה, מְנַדִּין אוֹתוֹ וּמַעֲבִירִין אוֹתוֹ (טור). וּבְנִמְצְאוּ יָפָה, יְכוּל הַחֻכָּם לְמַחֵל, וְאִין צָרִיךְ **(כד)** לְנַדוֹתוֹ (הַגְּהוֹת אֶלְפָּסִי פ"ק דְּחֵלִין); וְהֶאֱדָנָא נְהָגוּ לְמַנּוֹת אֲנָשִׁים יְדוּעִים עַל הַשְּׁחִיטָה וְהַבְּדִיקָה, וְלָהֶם מְחֵלוּ חֻכְמִים כְּבוֹדָם, כִּי הֵם זְהִירִים וְזָרִיזִים; וְהִרְבֵּה צָרִיךְ יָשׁוּב הַדַּעַת וְיִרְאֵת שְׂמִים לְבְּדִיקַת הַסַּכִּין; הֵלֵא תִרְאָה כִּי יְבַדֵּק אָדָם

פְּעַמִּים שֶׁלֹּא יִרְגֵּשׁ בְּפִגְמָה דְּקָה, וְאַחַר כֵּן
יִמְצָאָהּ כִּי הֵכִין לָבוּ בְּאַחֲרוֹנָה; וּבְחִינַת חוּשׁ הַמְּשׁוּשׁ
כְּפִי כְּוִנַּת הַלֵּב (ר' יונה בְּסֵפֶר שְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה).

באר היטב (כד) לנדותו. והש"ך כתב דלדעת הרמב"ם אינו יכול למחול.
והאגודה כתב דהאידינא בעונינו אין ת"ח דהא אפילו במסכת כלה אינו יודע
ודאי דמחלי כבודם. וכ"כ רמ"א לקמן סימן ר"ה:

יח הטבח צריך שִׁטְל שְׂכָר מִן הַטְּרָפוֹת כְּמוֹ מִן (כה)
הַכְּשָׁרוֹת. הגה: שְׁלֹא יָבֵא (כו) לְהַקֵּל לְהַכְשִׁיר כְּדֵי לְקַבֵּל שְׂכָרוֹ מִן
הַכְּשָׁרוֹת (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם רִיב"ש); וְלִכְּוֹן נִהְיֶה בְּקִצְת מְקוֹמוֹת שְׂאִין אָדָם שׁוֹחֵט
וּבּוֹדֵק לְעֲצָמוֹ, אֶלָּא אוֹתוֹן הַמְּמַנִּים מִן הַקְּהָל.

באר היטב (כה) הכשרות. וכי בט"ז דבחי"מ ס"י ש"ו כתב המחבר הטבחים
שלוקחים הכרכשות מן הכשרות מיקרי שפיר בשכר אע"פ שאין לוקחים
כלום מן הטרפות ומזה הטעם פסק ה"ט"ז שיש להתיר היכא דמנהג כן. וכתב
שלא נחשדו בשביל דבר קטן כזה להאכיל טרפות. והריב"ש חולק על זה וכתב
דאין לחלק בין הנאה מרובה להנאה מועטת ולעולם איכא חשד והש"ך כ'
היתר אחר משום דודאי לא חשדינן שיאכל טריפות וא"כ יצטרך למכרם
ומתיירא שמא ירגישו בזה מ"מ כ' שיש לבטל מנהג זה. שוחט ובודק שקבעו
לו דינר בין מן הכשירה ובין מן הטרפה ולאחר שהכשיר בהמה א' חזר ואמר
שהיא טריפה ונתן אמתלא לדבריו יש להאמינו ד"ש סימן קכ"ב. קהל שקבלו
שוחט בשכר שמכל בהמה מישראל יתנו לו הלשון ובית המטבחים הוא אצל
עובד כוכבים ועכשיו שחט העובד כוכבים בהמות עם ישראל בשותפות אם
חייב הישראל לתת הלשון עיין בתה"א סימן נ"ז. מי שהמיר דתו ושב בתשובה
שלימה יוכל להיות שו"ב כנה"ג בשם הרש"ך: **(כו) הקהל.** ודוקא ששוחט
ומוכר לאחרים אבל אם שחט לצרכו ולא למכור לאחרים דבר פשוט הוא
שמותר. בה"י. וכי בט"ז דמדברי הרמ"א משמע דוקא מצד המנהג יש לאסור
אבל מדינא ודאי מותר. אבל לע"ד נראה שיש לאסור מן הדין ועכ"פ לא שרי
מדינא אלא לשחוט דרוב מצויין אצל שחיטה וכו' אבל אם אירע הוראה לא
יורה עכ"ל ולא ראה דברי התוספות דנדה דף כ' ע"ב ד"ה כל יומא:

יט וְרֵאוּבֵן שֶׁאָמַר לְשִׁמְעוֹן: בְּדַק סַכִּין זֶה, וּבְדָקָה שְׁנֵי פְעָמִים מֵהֵיִיב שְׁצָרִיד וּנְתָנָה לְרֵאוּבֵן, וּרֵאוּבֵן הָיָה הוֹלֵךְ לְשַׁחַט וּלְקַחְתָּה לְוֵי מִידוֹ וּמְצָאָהּ פְּגוּמָה. וּרֵאוּבֵן מִתְנַצֵּל וְאוֹמֵר שְׁעֵדוּן הָיָה רוֹצֵה לְבְדֹקָה בְּהֶגֶן (הַפֶּל בְּתִשְׁבֵּית הַרְשָׁבִי"א סִימָן תַּקצ"ד), מַעֲשֵׂיו מוֹכִיחִים עָלָיו, שֶׁהָיָה דֵי לוֹ בְּאוֹתָהּ בְּדִיקָה, וּלְפִיכָךְ מַעֲבִירִין אוֹתוֹ; וְאִם נִרְאִים הַדְּבָרִים שֶׁהָיָה כְּעֵין שְׁגָגָה, וְשֶׁהוּא אָדָם כָּשֵׁר, מִחֲזִירִין אוֹתוֹ, וּבְלִבְד שֶׁיִּקְבֵּל עָלָיו שְׁלֹא יָשׁוּב עוֹד לְדַבֵּר כֶּזֶה.

כ טַבַּח שֶׁנִּמְצְאָת פְּגִימָה בְּרֵאֵשׁ הַסַּכִּין, וְאָמַר: זֹאת הַפְּגִימָה מִפְּנֵי שֶׁאֲנִי מְכַסֶּה דָם הָעוֹפוֹת בְּרֵאֵשׁ הַסַּכִּין, וְכִשְׁאֲנִי שׁוֹחֵט אֲנִי נִזְהָר שֶׁאֲנִי נוֹגֵעַ בַּפְּגִימָה, מַעֲבִירִין אוֹתוֹ; וְקָרוֹב לוֹמַר **(כז)** שֶׁהַכֵּלִים אֲסוּרִים.

באר היטב (כז) אסורים. דהא שחט בסכין פגום לכתחלה. טבח שאמר שבדק הסכין לאחר שחיטה ונתנו ביד נער א' ליתן לאדם אחר לשחוט ואותו אדם מצאו פגום ואותו הנער הוא גדול ואמר ברי לי שלא נגעתי בשום דבר קשה אלא מיד נתתיו ביד השוחט השני ומצאו פגום. אין להקל לומר דשליח הוא דעיות אבל אם הנער הוא קטן אותן בהמות ששחט הא' בחזקת היתר הם דאמר'י ודאי דשליח הוא דעיות פר"ח מהריב"ל. עוד כתב שם ס"ט שנשאל על בע"ה א' שעיי"ט בהש"מ מסר סכינו לאדם א' ומצאו פגום ובי"ט ב' בא א' שלא ידע שהוא פגום והוליד הסכין לחכם אחר והכשירו ושחט בו והצניעו ואחר שעברו כמו י' שעות מצאו שהסכין פגום ופסק שכל מה ששחט הוא טריפה דאין להקל לומר שתיקן הסכין קודם שחיטת השני ואח"כ חזר ונתקלקל באותן י' שעות. ועיין בפר"ח שם בסי' זה. טבח שנמצא סכינו פגום שלא בשעת שחיטה לא נפסל והכל לפי מה שהוא אדם. מהר"ם מלובלין סי' ע"ו. טבח שבדק הסכין ונמצא פגום ונתן לחבירו ובדק ולא הרגיש בפגימה והאכיל את הרבים ואח"כ גילה הראשון את קלון השני ושלא גילה להאכיל אויביו יש לב"ד לקנוס על זה. ולהעביר הטבח הראשון. הרשד"ם סי' מ"ז.

סימן יט - דיני ברכת השחיטה

ובו

ח'

סעיפים

א השוחט צריך שיברך קדם: אשר קדשנו במצותיו וצונו על השחיטה; ואם שחט ולא בריך, (א) כשירה. הגה: (ב) ואם שחט דבר דאיתליד בו רעותא וצריך בדיקה, ישחטנו בלא ברכה, וכשימצא פשר מברך על השחיטה, ובלבד שיהא (ג) סמוך לשחיטה (באור זרוע הלכות פסוי דלא כרש"י בתשובה). ואם שחט בבית המטבחים, שהוא מקום מטנף, יברך ברחוק ד' אמות קדם שיכנס לשם, ולא ידבר עד אחר השחיטה. (הגהות שחיטות ישנים בשם אגדה).

באר היטב (א) כשרה. והב"ח כתב שיש לקנסו שלא לאכול הוא בעצמו ממנה. אבל לאחרים מותר. בן פקוע שהפריס ע"ג קרקע שצריך שחיטה מד"ס יברך על השחיטה פרי"ח ומסיק הפרי"ח בק"א שאם אין שם בקי בבדיקה מותר לנבל בלא ברכה אבל אי איכא שם א' הבקי בבדיקה צריך לשחוט ולבדוק אף שאין דעתו אלא להאכילן לעובד כוכבים דהא חזי ליה: (ב) השחיטה. וכי הטי"ז ויש נוהגין לשחוט עמו שחיטה כשרה וזה עדיף טפי: (ג) לשחיטה. וכי בש"ך דיש רוצים לומר דאף בבהמה כשרה אם שכח ולא בירך קודם שחיטה יברך אחר שחיטה. אבל הש"ך חולק על זה וכי בכל מקום שצריך לברך ולא בירך בתחלה שוב אין לו תקנה והפרי"ח כי דתוך כדי דיבור שלאחר שחיטה מצי לברוכי. אם מחויב לשחוט לעובד כוכבים ואינו בקי בהלכות שחיטה אין רשאי לברך הואיל ואין סופו לאכול ממנה עיין שו"ת שער אפרים סימן נ"ז ואם דיבר א"צ לברך שנית אפילו דיבר בתוך השחיטה עצמה מ"מ לכתחלה צריך ליזהר. מהר"מ טיקטין:

ב שַׁחַט בְּהֵמוֹת וְחַיֹּת וְעוֹפוֹת, בְּרָכָה אַחַת לְכֻלּוֹ.

ג שְׁנַיִם שׁוֹחֲטִין שְׁנֵי בַּעֲלֵי חַיִּים, יְכוּל לְבַרֵךְ הָאִי לְהוֹצִיא חֲבֵרוֹ; וְהוּא שְׂתַכְּוֹן (ד) לְצֵאת.

באר היטב (ד) לצאת. קמ"ל בזה דל"ת דוקא בברכת הנהנין דכולן יש להן קביעות אחד אז אחד מברך לכולן כמו שכתב בא"ח סי' רי"ג. מה שאין כן כאן שכל אי שוחט בהמה אחרת ה"א שאין אחד פוטר חבירו קמ"ל:

ד צָרִיךְ לְזַהַר (ה) מְלַדְבֵּר בֵּין בְּרָכָה לְשַׁחֲטָה בְּדַבָּר שְׂאִינוֹ מְצַרְכֵי הַשְּׁחִיטָה; וְאִם דָּבַר, צָרִיךְ לְבַרֵךְ פַּעַם אַחֲרָת. אָבֵל מִתֵּר לְדַבֵּר בֵּין הַשְּׁחִיטָה לְכַסּוּי (מְרַדְכֵי פכ"ה בְּשֵׁם סה"ת), וּמְכַל מְקוֹם טוֹב שֶׁלֹּא לְדַבֵּר (ת"י אֲשֶׁרֵי תא"ו נט"ו ור' ירוחם וְאֶגְדָּה).

באר היטב (ה) לדבר. והטעם משום דכסוי הוא גמר השחיטה:

ה אִם רוֹצֵה לְשַׁחַט הַרְבֵּה, צָרִיךְ לְזַהַר שֶׁלֹּא לְדַבֵּר בֵּין שְׁחִיטָה לְשַׁחֲטָה בְּדַבָּר שְׂאִינוֹ מְצַרְכֵי הַשְּׁחִיטָה; וְאִם דָּבַר, צָרִיךְ לְכַסּוֹת דָּם שְׁחִיטָה רִאשׁוֹנָה וּלְבַרֵךְ פַּעַם אַחֲרָת עַל הַשְּׁחִיטָה, אָבֵל עַל כַּסּוּי שְׁנֵי לֹא יְבַרֵךְ. הַגָּה: מִשׁוּם דְּשַׁחֲטָה לֹא הָיָה (ו) (ז) הַפְּסֵק; אָבֵל אִם שָׁח בִּינְתַיִם, הָיָה הַפְּסֵק וְצָרִיךְ לְחַזֵּר וּלְבַרֵךְ. (פ' ב' וְאֲשֶׁרֵי וְכָל הַפּוֹסְקִים). וַיֵּשׁ אֲזַמְרִים דְּשִׁיחָה בֵּין שְׁחִיטָה לְשַׁחֲטָה לֹא הָיָה הַפְּסֵק.

באר היטב (ו) הפסק. והטעם איתא בט"ז משום דהא היה בדעתו על כיוסוי השני בשעה שבירך על הראשון ואין כאן הפסק דאפשר דשחט בחד ידא ומכסה בחד ידא וברכת השחיטה השנייה לא הוי הפסק מידי דהוי כמו ביקנה"ז עכ"ל. והט"ז פסק כיון שלא הכריע בשייע קיי"ל ספק ברכות להקל. כ' פרי"ח להזהיר לשוחטים לצאת מידי ספק ברכה שיגמרו בדעתם ולכוונו שלא לצאת בברכה ראשונה רק כל זמן שלא ישיחו שיחה בטילה. דהשתא אם הפסיק בשיחה אז לא מהני ברכה קמייתא: **(ז) הפסק.** וכתב בש"ך דכל הפוסקים האחרונים פסקו דהוי הפסק לכך יראה שלא ישיח שלא יבא לידי ספק:

ו המברך על דעת לשחט חיה אחת, ואחר כך הביאו לו יותר, יכסה דם הראשון ויברך עליו, ויברך על (ח) השחיטה השנייה ולא על הכסוי; והני מלי פשהביאום לו קדם שברך על כסוי הראשונה (דייעורש"ל סכ"ה סעיף ח'). הגה: ויש אומרים דאם הביאו לו ממין הראשון ששחט, אין צריך לכסות הראשונה ולברך על שחיטה שנייה (טור בשם בעל הלכות) וכן עקר ועין בא"ח סימן ר"ו.

באר היטב (ח) שניה. וכתבו בט"ז וש"ך דנראה מכאן שמדמה ברכת שחיטה לפירות בא"ח סימן ר"ז שכי שם בירך על פירות הארץ ואח"כ הביאו לו עוד יותר מאותו המין א"צ לברך. (עוד כתבו שם בשם כל האחרונים שפסקו כהרא"ש דאפילו הביאו לו ממין הראשון צריך לחזור ולברך) ומכאן קשה למ"ש הבי"י שם דלאו דוקא מאותו מין אלא שיהא ברכת אותו מין והא כאן מחלק בעל העיטור בין חיה לעוף והא ברכותיהן שוות וצ"ל שאינו מדמה לו לפירות דבאכילה טבע האדם לגרור אחריה ולהוסיף עוד וע"כ הוי כמי שהיה לפניו בשעת ברכה. מה שאין כן בשחיטה עכ"ל:

ז ה"ו לפניו הרבה (ט) (י) לשחט, ויברך על השחיטה, ואחר כך הביאו לו עוד, אם פשהביאים לו האחרונות יש עדין לפניו מאותם שהיו לפניו פשהביאום, אין צריך

לְחַזֵּר וּלְבָרֵךְ; וְאִם לָאוּ, צָרִיךְ לְבָרֵךְ. וּלְכַתְּחֵלָה טוֹב
לְזַהֵר לְהִיּוֹת דְּעֵתוֹ בְּשַׁעַת בְּרָכָה עַל כָּל מָה שְּׂיָבִיאוּ לוֹ.

באר היטב (ט) לשחוט. וכי בש"ך וה"ה אם היה לפניו אי לשחוט ולאחר
שבירך קודם ששחט הביאו לפניו עוד יותר: (י) לו. כתב בש"ך דשחט קבוע
ודאי דעתו על כל מה שיביאו לו ואפילו בשני מינים וא"צ לברך כ"ז שלא שח
בנתיים. רש"ל וב"ח. ואם יש לו לשחוט הרבה עופות ובירך בתחלת שחיטה
ובא אחר ליקח מאותן העופות לשחוט צריך אותו אחר לברך. הלק"ט סימן
קט"ו:

ח הָיָה שוֹחֵט חֲמֵה או עוֹף וְדַעְתּוֹ לְשַׁחֵט עוֹד, וְשָׁכַח
וְכִסָּה וּבָרַךְ, כְּשֶׁחֹזֵר לְשַׁחֵט אֵין צָרִיךְ לְחַזֵּר וּלְבָרֵךְ עַל
הַשְּׁחִיטָה, שְׂאִין הַכִּסּוּי (יא) הַפְּסֵק. הַגְּהָ: וְכֵן הַדִּין אִם שָׁחַט
חֲמֵה (או עוֹף) וְרוֹצֵה לְשַׁחֵט בְּהֶמָּה, מְכַסֶּה דָם הַחֲמֵה וְיִשְׁחַט הַבְּהֶמָּה בְּלֹא (יב)
בְּרָכָה (כָּל בּו).

באר היטב (יא) הפסק. וכתב בט"ז אבל על הכיסוי מחוייב לברך לפי ששכח
והיה סבור שלא ישחוט עוד. והא דבסעיף ה' בדין הפסק שיחה א"צ לברך
שנית על הכיסוי התם דעתו הוי מתחלה בשעת ברכת הכיסוי על מה שיכסה
אח"כ דהא ידע שישחוט אח"כ. מהר"מ טיקטין: (יב) ברכה. וכי בש"ך אבל
לפי מה דקיימא לן בסי' כ"ח ס"כ דצריך לבדוק הריאה קודם הכיסוי אם כן
יפסיק הרבה בין שחיטה לשחיטה ויצטרך לברך פעם שנית נלע"ד שישחוט
תחלה הבהמה ואח"כ יכסה החיה:

סימן כ - מקום השחיטה בצואר

ובו

ד'

סעיפים

א מקום השחיטה בצואר בקנה, לצד הראש, משפוי כובע ולמטה, והוא קדם שיתחיל הכובע לשפיע ולעלות. והינו שיר בחטי, והוא שבסוף הקנה למעלה יש בתוך טבעת הגדולה כמו שני גרגרים מגוף שחויסי (פרוש, תרגום בדל און הסחוס דבאדו, כלומר הקשה שבאון) ונקראים חטי. ואם שחט בתוך החטין ושיר מהם כל שהוא למעלה, כשרה, שהרי שחט משפוי כובע ולמטה, ואם לא שיר מהם כלום אלא שחט למעלה מהם, הרי זה מגרמת (פ"י הגרמה, הכרעת הספין חוץ למקום שחיטה לצד הראש או לצד הגוף) ופסולה ולכתחלה ישחט למטה מטבעת הגדולה (מרדכי פ' אי"ט ומהרי"ו הלכות שחיטה); ושעורו למטה עד ראש כנף האנא כשנופחין **(א)** אותה ועולה למעלה עד מקום שמגיע ראשה בקנה, אז הוא המקום בעצמו שהיתה נוגעת כשהיתה חיה הבהמה והיתה רועה כדרךה, כשתמשך צוארה לרעות בלי שתאנס עצמה למשך **(ב)** צוארה ביותר, ובעוף, למטה בקנה כמו בנפש (ר"ן בשם הרא"ה).

באר היטב (א) אותה. פ"י מצד שמאל וכשהבהמה רועה יוצאת יותר מן הגוף משל ימין שהיא עבה ביותר וכ' בש"ך דאין להכשיר למעלה מטבעת הגדולה. וכן דעת מהרש"ל אע"פ שהב"ח אינו מתיר אלא במקום הפסד מרובה יש להקל כדעת המחבר וכן הוא בשחיטת אשכנזים: **(ב) ביותר.** כ' בה"י דלמעלה בקנה בעוף לא הזכיר בש"ע בהדיא מה דינו אבל מסתימת לשון נראה דדינו נמי משיפוי כובע ולמטה כמו בהמה:

ב ובנפשט, מתחלת המקום שכשחותכין אותו מתפוצץ, עד מקום שישעיר ויתחיל להיות פרצים פרצים **(ג)**

בְּפָרֶס ; שְׁחַט לְמַעַלָּה מִמְּקוֹם זֶה, וְהוּא הַנִּקְרָא תִּרְבֵּץ
הַיּוֹשֵׁט, אוֹ לְמַטָּה מִמְּקוֹם זֶה וְהוּא מִתְחַלֵּת בְּגִי מַעֲיָם,
שְׁחִיטָתוֹ (ד) פְּסוּלָה; וְשַׁעוֹר תִּרְבֵּץ הַיּוֹשֵׁט שְׂאִינוֹ רְאוּי
לְשְׁחִיטָה לְמַעַלָּה, בְּבִהְמָה וְחִיָּה כְּדִי שְׂאִיחוֹ בְּשִׁתִּי (ה)
אֶצְבְּעוֹתָיו (לשון רמב"ם פ"א מה"ש דין ה'); **הגה:** וַיֵּשׁ אוֹמְרִים כְּדִי רַחֵב דִּי
אֶצְבְּעוֹתָיו (טור בְּשֵׁם רִשְׁיִי וּמַהֲרִי"ו); וְקִבְלָה בְּיַד הַקַּדְמוֹנִים שֶׁבְּכָל בְּהֵמָה וְחִיָּה
הַשַּׁעוֹר עַד מְקוֹם שְׁמֹגִיעַ שֵׁם אֶזֶן הַבְּהֵמָה אוֹ הַחִיָּה כְּשֶׁכּוֹפְפִין אוֹתָהּ (הג"ה
במהרי"ו וא"י בְּשֵׁם קֶצֶת פִּירוּשִׁים וּב"י בִּשְׁם מ"כ); **וּבְעוֹף, הַכֹּל לְפִי גְדֻלוֹ**
וְקִטְנוֹ. הגה: וְאִין חֲלוּק בֵּין יוֹנָה לְשַׁאֲר עוֹפוֹת, דְּבִכְלָן שַׁעוֹרָן שְׁוָה (הַסְּכָמַת
כָּל הַפּוֹסְקִים וְכֵן הוֹכִיחַ בְּד"מ דְּיוֹנָה דְּבִשְׁי"ס הוּא שֵׁם מִי"ד וְלֹא עוֹף לְאַפּוּקִי ב"י בְּשֵׁם מ"כ);
וּלְמַטָּה (ו) עַד הַזֶּפֶק. הגה: וְעוֹף שְׂאִין לוֹ זֶפֶק, עַד בֵּין הָאֲגָפִים (בֵּית
יוֹסֵף); וּלְפִי שְׂאִין אָנוּ בְּקִיָּאִין בְּשַׁעוֹרִין אֱלוֹ, נִכּוֹן לְשַׁחַט בְּאֶמְצַע הַצְּנֹאֵר
לְאַרְכּוֹ, דְּאָז יוֹצֵא מִיַּדִּי סֶפֶק (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם סַמ"ק).

באר היטב (ג) ככרס. פ"י ה"יז שהעור מתקמט ונעשה קמטים במקום
השחיטה והחלל מכסה משא"כ בתורבץ נשאר החלל מגולה ואין מתקמט:
(ד) פסולה. וכ' בש"ך בשם הרמב"ם דהוי נבילה דקיי"ל דכל ששחיטה גורם
לו לפסול הוי נבילה ונ"מ לדידן אם היא נבילה לענין אותו ואת בנו כדלעיל
סימן ט"ז ס"ט: **(ה) אצבעותיו.** וכ' בש"ך וכל בהמות וחיות שוים בין גדול
בין קטן: **(ו) הזפק.** ופ"י הש"ך עד גגות הזפק ולא גגו בכלל וסימן אם שחט
בגגו של זפק אם נראה עור לבן בידוע שנגע בו ועוד סימן דבגג הזפק אין בו
שני עורות כמו בושט:

ג צריך השוחט שישחט באמצע הצנאר; ואם שחט מן
הצדדין, שחיטתו כשרה, והוא שהחזיר הסימנים ויודע
שחתכם קדם שחתך המפרקת, כי הסימנים רכים
ונדחים מן **(ז) הסכין;** והוא הדין לשוחט מן הערף.

באר היטב (ז) הסכין. וכ' בש"ך דמדברי המחבר משמע דתרתני בעינן חזרת
סימנים וגם שידוע שחתכם קודם המפרקת ובאמת הוא נגד הש"ס דודאי

בחזרת סימנים לחוד נמי מהני וצ"ל דהאי וידע הוא וי"ו המחלקת כלומר או ידע ובודאי מן הסתם אם לא החזיר יש לאסור. וכי בטי"ז דלדין אין נ"מ כלל בדין זה. דהא עיקר החשש דהכא שמא חתך המפרקת קודם הסימנים ואנן סבירא לן דאסור אפילו חתך המפרקת אחר הסימנים כמו שכתב בסי" כ"ד סעיף ז'. ומה שכתב הב"ח ואם חתך בשר הצואר קודם הסימנים יש לאסור מטעם שמא בשעה שיתחיל לשחוט בבשר נגע מעט בוושט וחזר וחתך בבשר חולק עליו בטי"ז והביא ראיה לדבריו גם אין לחוש לשום צד איסור שהייה כל זמן שלא הגביה הסכין עכ"ל. שוחט שהוא איטר יד ובאימון ידיו לשחוט אינו שוחט ממש באמצע הצוואר רק באלכסון ומ"מ הוא חותך הסימנים ולא פגע במפרקת מותר אף לכתחלה ופשיטא שאין להעבירו בשביל זה. תשי"י שאלה מ"ח:

ד טוב לזהר למשמש בסימנים ולתפושם קדם שחיטה, כדי שיזדמנו קדם בשר הצואר; וביונים נמצאים הסימנים בצדדים וצריך אמון ידים וזהירות גדולה, שאם לא ימשמש בהם ויזמינם לפניו קדם שחיטה קרוב הדבר מאד לפשע ולחתך המפרקת קדם הסימנים.

סימן כא - שיעור השחיטה בכמותה

סעיפים

ה'

ובו

א כמה הוא שיעור (א) השחיטה של הקנה והושט; השחיטה המעלה, שיחתכו שניהם בין בבהמה ובין (ב) בעוף, ולזה יתפון השוחט; ואם שחט לב אחד מהם בעוף, ורב שנים (ג) בבהמה ובחיה, שחיטתו כשירה, (ד)

וּבְלִבְדֵּךְ כְּשֶׁיִּמְדְּדוּ אוֹתוֹ יִמְצְאוּ שֶׁהִנְשַׁחֵט הוּא רֹב; וְכִינּוּ
שֶׁיִּמְצְאוּ שֶׁהִנְשַׁחֵט יוֹתֵר מִחֲצֵי, אֶפְלוּ כְּחוּט הַשְּׁעָרָה,
דִּיּוֹ.

באר היטב (א) השוחט. והקשה בדרישה א"כ לפ"ז למה מתירין לכתחלה
לשחוט העוף בסכין שאינו חד כדלעיל סי' י"ח. ותירץ דלעיל מיירי ששוחט
שני סימנים כאחד. וכתב ע"ש להתיר אף בבהמה אם שוחט שני סימנים כאחד
ובט"ז חולק ע"ז ואינו מתיר רק בעוף ולא בבהמה משום דבעוף אף אם יקדים
באחד יותר מ"מ בדיעבד שנחתך רובו של אחד אין איסור בדבר: **(ב) בעוף.**
ופי' הש"ך הקנה הוא הקרום שבפנים הגררת המחבר את הטבעות יחד אבל
טבעות עצמן נקראין גררת ורובו של אחד כמוהו היינו דוקא רוב הקנה
מתחלת הקרום למטה ולא רוב הגררת דהיינו עובי הטבעות ועיין לקמן סי'
כ"ד וסי' ל"ד: **(ג) בבהמה.** וכי מהרש"ל נשחט הקנה כולו והושט נשחט עור
החיצון כולה ועור הפנימי לא נשחט רובה נ"ל לאוסרה. וכן כתב הב"ח: **(ד)**
דיו. וכי בט"ז מאחר דהרבה פוסקים ס"ל דלא מהני מדידה רק רוב הנראה
לעינים יש להחמיר במקום שאין הפסד מרובה ועיין פרי"ח ובה"י שהחמירו
אפי' בה"מ:

ב אם שחט בבהמה האחד פלו וחצי השני, ובעוף שני
חצאי סימנים, פסולה.

ג לא שחט רב הסימן במקום אחד, כגון שהתחיל
לשחט ונתהפך הסימן וגמרה שם, ובין שניהם רב,
כשרה בין בקנה בין (ה) בנשט; לא מבעיא אם שני
החתכים שוים בהקף אחד, אלא אפלו האחד לצד
הראש והשני לצד מטה, (ו) כשר, בין אם אדם אחד
שחט כך בשנים או בגי מקומות, בין ששחטו שנים בשני
ספינים; אבל אם הכל בצד אחד, כגון שלאחר שהתחיל

לְשַׁחַט מֵעַט הַנִּיחַ זֶה הַמָּקוֹם, וְשַׁחַט לְמִטָּה אוֹ לְמַעְלָה
מִמֶּנּוּ בְּאוֹתוֹ צַד, צָרִיךְ שְׂיֵהָא הָרֵב בְּמָקוֹם אֶחָד, וְכַשְׂיֵשׁ
רֵב, אֶפְלוּ בְּמָקוֹם הַשְּׁנִי, כְּשֵׁר, אֶף עַל פִּי שְׂאִין הַשְּׁחִיטָה
מִפְּרֵעַת. (פִּי גְלוּיָה וְנִכְרֵת).

באר היטב (ה) בושט. וכי בש"ך דמיירי בדלא שהה אפילו כל שהוא. וכתב
בה"י דבזמה"ז נוהגים להטריף אם שחט ב' וגי מקומות אפילו לא הגביה ידו
ואפילו דיעבד טריפה ופרי"ח חולק עליו בק"א ובעבודת הגרשוני סימן ט"ז
הורה אם אמר ברי לי שלא נגעתי בסימנים גם לא יצא דם כשרה אפילו שחט
ב' וגי מקומות אף ששהה בין ראשונה לשניה עיין בש"ך ובי"ע סי' כ"ג: (ו)
כשר. ופ"י הש"ך כגון כשחתך חצי הקנה הראשון תפס הקנה לבדו בידו או
שנפגם חצי הקנה מחמת חולי ומשמע דזהו אפילו לדין כשר דהא דפסלינן
שהייה במיעוט קמא דקנה היינו משום שלא בקיאנן בבדיקת הושט וחיישינן
לנקיבת הושט מה שאין כן הכא דידע שלא ניקב הושט לא שייך תו שהייה.
והט"ז כ' נראה דלדין בכל גווני טרפה אם יש ריעותא בסימנים וכתב ע"ז
תיפח רוחם של השוחטים תחלה בעור ומעקם החתך כדי שיהיו הסימנים
נראין ואח"כ שוחטים לא יפה הם עושים כ' הב"ח בסימן כ"ג דהיכא דתפס
הקנה לבדו ואמר ברי לי שלא נגעתי בושט כשר אבל בט"ז כ' דלדין בכל
גווני טרפה כמו בר אוזא שהובא לקמן סימן ל"ג סעיף ח' ובס' נ"ה חולק על
הט"ז:

ד שְׁחִיטָה הָעֲשׂוּיָה כְּקִלְמוֹס אוֹ כְּשְׁנֵי הַמְּסַרְק כְּשֶׁרָה. ה
הָיָה חֲצִי הַקֶּנֶה חֲתוּךְ, וְשַׁחַט בּוֹ וְהַשְּׁלִימוֹ לְרֵב וְיִוָּדַע שְׁלֵא
נִקְבַּ הַוּשֵׁט (בֵּית יוֹסֵף), כְּשֵׁר; וְכֵן אִם הִתְחִיל לְשַׁחַט בְּמָקוֹם
הַשְּׁלֵם, וּפָגַע בְּחֲתָךְ, וְהִחְתוּךְ מִשְּׁלִימוֹ לְרֵב, כְּשֵׁר.

סימן כב - באיזו מין צריך לשחט

הורידין

ובו

ב'

סעיפים

א בעוף צריך לשחט הורידין (פ"י חוטאים שמתן יוצא הדם ויניי בלע"ז), או **(א)** לנקבם בשעה שהוא מפרכס שעדין הדם חם, כדי שיצא ולא יתקרר בתוכו; ואם לא עשה כן, לא **(ב)** יצלנו שלם, ואם צלאו שלם, ישליך הורידין ויחתך סביבם כדי נטילה, שהוא כעבי **(ג)** אצבע. הגה: ואם נמלח כד, מסירין אחר כד **(ד)** החוטין ושרי (ועי' ס"ק ו'); ויש מחמירים לקלף סביב החוטין (אגור בשם מהר"י מולין); ואם בשלו שלם, מחטט ומנקר החוטאים; והשאר, אם יש בכל מה שבקדרה כדי לבטל הדם שבכל החוטין בס', **(ה)** מתר. הגה: ואם הסירו הראש ממנו, לא מקרי שלם (מקדכי והגהות אשר"י ואגור ותשובת מהר"ל סימן נ"ז ע"ש); ולכן נהגו להסירו מן העופות השלמות; וענן לקמן סימן ע"ו אם לא נשחטו הורידין.

באר היטב (א) לנקבם. וכתב בש"ך אפילו היה דעתו בשעת השחיטה לנתח אבר אבר מ"מ הואיל ודרכו לצלותו שלם חיישינן דלמא ממליך עליה ויצלנו שלם ולפחות צריך לשחוט שני ורידין. כ' פרי"ח לכן כששוחט יטה הסכין מעט לצדדין כדי לשחוט הורידין: **(ב) שלם.** וכי בש"ך מיהו אם לא נקבן בשעת שחיטה מותר לצלותו על ידי שיחתוך הורידין עם הבשר שסביבותיהם מן הצואר וכן נראה מהאי דמסירי הראש בעוף עכ"ל: **(ג) אצבע.** פ"י רוחב אצבע וכי בש"ך ואף לדידן דקיי"ל דצלי מפעפע בכולו עד ס' מ"מ כאן סגי בנטילה וע"ל סימן ס"ה ס"א וסימן ע"ו ס"ג מדין חטיטת שאר חוטין ודוקא בורידין שבצואר אמרינן הכי דבעי נטילה משא"כ בחוטין שבצואר סגי בקליפה והחילוק יתבאר שם בסימן ס"ה בהג"ה: **(ד) החוטין.** וכתב בש"ך ואף קליפה זו אינו אלא חומר בעלמא ודלא כהב"ח שאוסר במליחה כדי נטילה בלי טעם ועוד תימה על הב"ח שהרי בסי' ע"ב גבי לב הסכים להרב דסגי בקליפה ובזה ודאי לא גרע ורידין מלב: **(ה) מותר.** וכתב בש"ך מאחר דלא ידעינן כמה נפיק צריך לשער נגד כל החוטין וע"ל סימן ס"ה ס"א בהג"ה והנה בט"ז כי לדידן דקיי"ל חתיכה עצמה נעשה נבילה אפילו בשאר איסורים הכא צריך שיהא ס' באותו עוף לבדו וכן הדין לקמן בסימן ע"ב גבי לב אבל בש"ך כי דלא דמי כאן

ללב ע"ש וכתב הש"ך לפי היש מחמירין דלעיל היה צריך כאן סי' נגד הקליפה ג"כ. דהא כבר נאסרה במליחה אלא כיון דאינו אלא חומרא בעלמא סגי בסי' נגד הדם :

ב הבהמה אין צריך (ו) לנקב הורידין בשעת שחיטה, מפני שאין דרך לצלותה (ז) שלמה; אבל אם רוצה לצלותה שלמה, צריך לנקב ורידיה בשעת שחיטה; ואם לא נקבם, אסור לצלותה או לבשלה שלמה. הגה: ואם צלחה או בשלה שלמה, דינה כמו בעוף (בית יוסף לדעת כמה פוסקים). וסתם עוף נשחטו הורידין, וסתם בהמה לא נשחטו. וכל זה כשיצא דם בשעת שחיטה, אבל אם לא יצא דם, אין חוששין לשחיטת הורידין, דהא לא נתעורר (ח) הדם לצאת (ר"ן פ' השוחט בשם רשב"א והוא במשמרת הבית דף כ"י).

באר היטב (ו) הורידין. וכי בש"ך מיהו בבהמה צריך לחתוך הצואר לשני חתיכות וכתב בט"ז שמעתי מאנשי מעשה שהיו על סעודה והיה שם עוף שנצלה עם הראש ולא היו רוצים לאכול מזה העוף: (ז) שלימה. וכי בש"ך ואין חילוק בין בהמה גסה לדקה: (ח) לצאת. וכי בש"ך ויש אומרים אפי"ה צריך לחתוך אבר אבר וכתב מהרש"ל ואין אנו נוהרים לנקבם או לשחטם בשעת שחיטה וצריכין אנו לדברי ר"ת דדי בהסרת ראש:

סימן כג - דיני שהיה בשחיטה

סעיפים

ו'

ובו

א כל טבח שאינו יודע הלכות שחיטה אסור לאכל

מְשַׁחֲטוּתוֹ; וְאֵלּוּ הֵן: שְׁהִיָּה, דְּרַסָּה, חִלָּדָה, הַגְרָמָה
וְעַקוּר.

ב שְׁהִיָּה כִּיצַד, (לְשׁוֹן הַרְמַבֵּיִים פִּיג מַהִישׁ דִּין בִּי) הִרִי שְׁהִתְחִיל
לְשַׁחַט, וְהַגְבִּיָּה יָדוֹ קָדָם שְׁיִגְמַר הַשְּׁחִיטָה, וְשָׁהָה בֵּין
בְּשׁוֹגֵג בֵּין בְּמִזִּיד, בֵּין בְּאִנְס בֵּין **(א)** בְּרָצוֹן, וּבָא הוּא אֹו
אַחַר וְגַמַּר הַשְּׁחִיטָה, אִם שָׁהָה כְּדִי שְׁיִגְבִּיָּה הַבְּהֵמָה
וְיִרְבִּיצְנָה, וְיִשְׁחַט (וְשִׁיעוּר שְׁהִיָּה בְּעוֹף וּבְבְּהֵמָה דְקָה כְּדִי שְׁיִגְבִּיָּה בְּהֵמָה דְקָה
וְיִרְבִּיצְנָה וְיִשְׁחַט) עַד רַב הַסִּימָנִים שֶׁהוּא הֶכְשֵׁר שְׁחִיטָה,
שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה. (עִי" ס"ק ג') הִיָּתָה בְּהֵמָה דְקָה, שְׁעוּר
שְׁהִיָּתָה כְּדִי שְׁיִגְבִּיָּה בְּהֵמָה דְקָה וְיִרְבִּיצְנָה וְיִשְׁחַט. וְאִם
הִיָּתָה גָּסָה, כְּדִי שְׁיִגְבִּיָּה בְּהֵמָה גָּסָה וְיִרְבִּיצְנָה וְיִשְׁחַט;
וּבְעוֹף, כְּדִי שְׁיִגְבִּיָּה בְּהֵמָה דְקָה וְיִרְבִּיצְנָה וְיִשְׁחַט; וְיִשׁ
אוֹמְרִים דְּשִׁיעוּר שְׁהִיָּתָה עוֹף כְּדִי שְׁחִיטָת רַב סִימָן אִי
בְּעוֹף בְּלִי הַגְבָּהָה וְהַרְבָּצָה; וּלְפִי דְבַרְיֵיהֶם יֵשׁ לְזַהַר
כְּשֶׁהִתְחִיל לְשַׁחַט בְּעוֹף וְחֲתָךְ מְעַט עַד שְׁהִדָּם **(ב)** יוֹצֵא,
וְהַגְבִּיָּה סְכִינּוֹ מִהַצָּנָאָר, שְׁלֵא יִגְמַר הַשְּׁחִיטָה, לְפִי שְׁיִשׁ
לְחוּשׁ שְׁמָא שְׁחַט מִשְׁהוּ מִהוּשֵׁט; וְאַפְלוּ לֹא הַגְבִּיָּה
סְכִינּוֹ אֶלָּא מְעַט, יֵשׁ לְחוּשׁ, מִפְּנֵי שְׁשִׁהִיתָ הָעוֹף מוֹעֲטָת
מְאֹד דְּכְדִי שְׁחִיטָת רַב סִימָן אִי בְּעוֹף הוּא נַעֲשֶׂה מִהַר;
וְאַפְלוּ אָמַר הַשׁוּחֵט: בְּרִי לִי שְׁלֵא חֲתַכְתִּי כִּי אִם הָעוּר,
אִין סוּמְכִין עָלָיו כִּיּוֹן שְׁיִצָּא הַדָּם; וְאִם בָּא לְשֶׁאל אַחַר
שְׁהַגְבִּיָּה סְכִינּוֹ כִּיצַד יַעֲשֶׂה, אוֹמְרִים לוֹ שְׁיִשְׁחַט הַקָּנָה
לְבַדּוֹ בְּמָקוֹם אַחַר, וְאַחַר כֶּךָ יַהֲפֹךְ הוּשֵׁט וְיִבְדֹּק **(ג)**
אוֹתוֹ. וְלַעֲנִין מַעֲשֶׂה יֵשׁ לְהַחֲמִיר כְּסַבְרָא זֹו, אֶלָּא אִם כֹּן
הוּא שְׁעַת הַדַּחַק אוֹ הַפְּסַד מְרַבָּה, שְׁאֵז יֵשׁ לְסַמְךָ עַל

סְבָרָא רְאִשׁוֹנָה. הגה: הִגָּה וְהִמְנִיחַ פְּשׁוּט בְּמִדְיָנוֹת אֵלּוּ לְהִטְרִיף כָּל שְׁהִיָּה, אֶפְלוּ (ד) מִשְׁהוּ, בֵּין בְּעוֹף בֵּין בְּבִהְמָה (מְרֻדְכִי וּמֵהֲרִי"ו בְּהִל' שְׁחִיטָה) וְאֵין לְשִׁנוֹת. וְאִם נִמְצָא לְאַחַר שְׁחִיטָה גָּמִי אוֹ פִּיּוּצָא בּוֹ מִנְחַ בְּנִשְׁט אוֹ בְּקִנְיָה וְנִשְׁחַט עִמּוֹ, (ה) טְרַפָּה, דְּוָדָאֵי הִצְרֵךְ לְהִשְׁהוֹת מְעַט בְּחִתִּיכַת הַדְּבָר הַהוּא לְאַחַר שְׁשַׁחַט הַסִּימָן, וְהָיִי שְׁהִיָּה בְּמִשְׁהוּ, וְטְרַפָּה (תה"ד סימן קפ"ה).

באר היטב (א) ברצון. וכתב בש"ך הא דכתב המחבר והגביה ידו הוא לאו דוקא אלא ה"ה אם לא הגביה ושהה אלא אורחא דמילתא נקט: **(ב) יוצא.** וכ' בש"ך דה"ה כשאין דם יוצא אלא אורחא דמילתא נקט מיהו אם השוחט אומר ברי לי שלא חתכתי כי אם העור דלא סמכין עליה היינו דוקא היכא שהדם יוצא וכדדייק לישנא דאין סומכין עליו כיון שיצא דם ומהרש"ל פסק דלא נאסר אלא דוקא כשיצא דם: **(ג) אותו.** וכ' בש"ך בשם מהרש"ל דלדידן דאין אנו בקיאים יש להטריף אם לא בהפסד מרובה: **(ד) משהו.** וכ' בש"ך ואפי' בהפסד מרובה וכ' בט"ז דמ"מ אין בכלל זה רק אם מגביה הסכין אפילו משהו כיון שעקרו מן הצואר אין לחלק אם שהה הרבה או מעט אבל אם לא הגביה כלל רק שנדחף הסכין ממקום למקום כשר אפילו לדידן כמו שמצינו בשוחט בבי' וגי' מקומות לעיל בסימן כ"א וכ"כ מהרש"ל וז"ל דמה יש לחוש אפילו ניקב הושט חדא שחיטה היא עכ"ל: **(ה) טריפה.** וכ' בש"ך ולא ידעתי למה הקיל הב"ח להתיר בעשב ארוך ודק המונח לאורך הושט בלי טעם וראיה. כתב ע"י שמעשה בא לידו בא' ששחט עוף ובשעת שחיטה חתך באצבעו והטריף כי נבהל מחמת החתך באצבעו והגביה הסכין כל שהוא וה"ל שהייה והסכימו עמו כמה גאונים דטריפה ובתשו' עה"ג סי' פ"ו מחלק שאם חתך באצבעו שלא בשעת חתיכת הסימן כגון לאחר שהעביר כל הסכין בהולכה או בהבאה חוץ לצואר ואז חתך באצבעו ואח"כ חזר והוליד או הביא הסכין וגמר השחיטה ודאי שהייה היא ופסולה אבל אם חתך בסימנים ובאצבעו כאחת אין כאן שהייה ולא דמי לנמצא גמי בתוך הסימנים דהתם הגמי הוא רך וע"י חידוד הסכין שוהה יותר לחתכו מבחתיכת הסימן. ולענין הכשר כלים או להעביר השוחט צידד להקל. ואם השוחט מסופק באיזו אופן היה החיתוך באצבעו יש להקל ע"ש. ואם חתך האצבע של האוחז בסימנים כשרה שאין השוחט נבעת. עיין תשובת חינוך ב"י שאלה כ"ד עכ"ל. ולי"ד גמי אלא אף חוט השערה שנמצא הן בושט או בקנה אסור ע"י. כתב לה"ק אם הושט מלא מאכילת סובין ועינינו רואות שהסכין מלא סובין ויורד עם קילוח הדם יש לאסור מדינא ע"ש. אם מסופק אם הגמי נחתך עם השחיטה או לא אין להטריף באשר שהוא חומרא בעלמא שנהגו לאסור שהייה במשהו מסתייא דנחמיר בוודאי חיתוך אבל לא בספק. וכן הוריתי הלכה למעשה כמה פעמים. כנה"ג סי' זה:

ג שְׁחַט מְעַט וְשָׁהָה מְעַט, וְחָזַר וְשָׁחַט מְעַט וְשָׁהָה מְעַט, אִם כְּשֶׁתְּצַטְרֵף כָּל הַשְּׁהִיּוֹת יֵשׁ שְׁעוֹר שְׁהִיָּה, שְׁחִיטָתוֹ (ו) פְּסוּלָה. וּלְפִי הַמְּנַהֵג בְּכָל עֵינֵן טְרַפָּה.

באר היטב (ו) פסולה. פי' הש"ך דהוי ספק נבלה:

ד הַשּׁוֹחֵט בְּהֶמָּה בְּסִפֵּין שְׂאִינֹו חֵד, וְנִתְעַכֵּב כְּשֶׁעוֹר שְׁהִיָּה בְּשְׁחִיטַת מְעוֹט אַחֲרוֹן שֶׁל סִימָן רִאשׁוֹן, הֵרִי זֹו (ז) פְּסוּלָה.

באר היטב (ז) פסולה. וכתב בש"ך ודוקא בבהמה לפי שצריך לחתוך בבהמה שני הסימנים אי"כ כששחט רוב סימן כאחד מה שמוליד ומביא במיעוט האחרון של הראשון כאלו מוליד ברגל או ביד והוי שהייה משא"כ בעוף כשנשחט הרוב של סימן אחד הוא תיכף כשר ומדלא כתב כאן רמ"א דלפי המנהג יש להטריף בכל ענין משמע דסבירא ליה דהכא בעינן דוקא שיעור שהייה אפילו לדידן והטעם כיון דמתעסק הכא בשחיטת הסימנים ומיהו ודאי לכתחלה אפילו עוף אין לשחוט בו כיון דצריך ב' סימנים גם בעוף לכתחלה מהרי"ט:

ה אַחַר שְׁשָׁחַט רֹב אֶחָד בְּעוֹף אֹו רֹב שְׁנַיִם בְּבִהֶמָּה, אִין שְׁהִיָּה פּוֹסְלָת; וּלְפִי זֶה אִין שְׁהִיָּה בְּקִנָּה בְּעוֹף כָּלָל. וַיֵּשׁ מִי שְׂאוּמֵר שְׁכָל שְׁלֹא נִגְמְרָה שְׁחִיטַת כָּל שְׁנֵי הַסִּימָנִים, פּוֹסְלָת שְׁהִיָּה; וּלְכַתְּחֻלָּה יֵשׁ לְזָהָר לְחֹוֹשׁ לְדַבְּרִיו. הַגָּה: וְאַפְלוּ בְּדִיעַבַּד הַמְּנַהֵג לְהַטְרִיף; וְלָכֵן אִם לְאַחַר שְׁשָׁחַט רֹב שְׁנַיִם שׁוֹהָה הַבְּהֶמָּה אֹו הָעוֹף (ח) לְמוֹת, נִכְנֹו עַל רִאשׁוֹ לְהַמִּיתוֹ, וְלֹא יִחָזַר (ט) וַיִּשְׁחַט (תה"ד לדעת רש"י וסמ"ק ומהרי"ו ועוד פוסקים).

באר היטב (ח) להמיתו. וכי בש"ך בשם ספר התרומה בלבד שלא ישבר מפרקתו ועיין בסי' ס"ז דאסור לשבור המפרקת אפילו לאכול ממנו באומצא ועיין בסי' ס"ז בהג"ה סעיף ג' מה שיש להקשות על זה ומה שמתרצי' שם הש"ך והט"ז. עיין בעי"י סימן קל"ח עוף שקורין אינדיק (ובל"א ענגלישער האן) שרוב עולם מכין את ראשו בקרדום כשמפרכס יש לגעור בהם שלא יעשו כך עד לאחר יציאת הדם וה"ה לשאר ב"ח כל זמן שהדמים מקלחין ובדיעבד מותר לאכול מבשרה ע"י חתיכה ומליחה. ד"ש סימן ל"ז: **(ט) וישחוט.** וכתב בש"ך אפילו לא בסכין פגום משום עיקור במיעוט בתרא:

ו שְׁחַט עוֹף וְשָׁהָה בּוֹ, וְאִינוּ יוֹדְעֵי אֵם נִקְבַּת הַיּוֹשֵׁט, חוֹזֵר וְשׁוֹחֵט הַקֶּנֶה לְבַדּוֹ בְּמָקוֹם אַחֵר, וּמְנִיחוֹ עַד שְׂיָמוֹת, וְהוֹפֵךְ הַיּוֹשֵׁט וּבּוֹדֵקוֹ מִבְּפָנָיו; אִם לֹא נִמְצָא בּוֹ טַפַּת דָּם, בְּיָדוּעַ שֶׁלֹּא נִקְבַּת **(י) וּכְשֶׁרָה.** **הגה:** וְהַמְנִיחַ לְהַטְרִיף הַכֹּל אֲפִלּוּ לֹא שָׁהָה רַק בְּמַעוֹט קָמָא **(יא)** דְּקִנְיָה (מהרי"ו וּמְרַדְכִי); וְאֲסוּר לְמַכְרוֹ לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים **(יב)** כֶּךָ, אֶלָּא יִמִּיתֵנוּ, וְאַחֵר כֶּךָ יִמְכְּרֵנוּ לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים (הַגְּהוֹת סַמ"ק וּמְרַדְכִי), מְשׁוּם דְּאֵינֵן לֹא בְּקִיָּאִין בְּבִדְיָקָת **(יג)** הַיּוֹשֵׁט וְחִיּוּשֵׁינֵן **(יד)** לְנִקְיַבַת הַיּוֹשֵׁט (אָגוּר); וּמִטַּעַם זֶה אִם תִּלְשׁ הַנוּצוֹת מִן הָעוֹף וְיִצֵּא דָם, **(טו)** אוֹ חֲתַךְ הָעוֹר בְּבִהְמָה וְיִצֵּא דָם מִמֶּנָּה יֵשׁ לְהַטְרִיף, דְּחִיּוּשֵׁינֵן לְנִקְיַבַת הַיּוֹשֵׁט (מהרי"ו וּמְהַר"ם פְּדוּוֹאָה סִימָן פ"ג וְכ"ה בְּשַׁחֲטוֹת הָאֲחֵרוֹנִים); אֲבָל אִם לֹא יִצֵּא דָם, וְלֹא חֲתַךְ כָּל הָעוֹר, יֵשׁ לְהַכְשִׁיר עַל יְדֵי שְׂיָשְׁחֵט לְמַעְלָה אוֹ לְמַטָּה וְלְבַדֵּק נֶגְדַּת מְקוֹם הַחֲתָךְ (ב"י דְּלֹא פְּמַהֲרִי"ק שְׂרָשׁ ל"ד). וְלִכֵּן יֵשׁ לְזַהֵר שֶׁלֹּא לְמַרֵּט הַנוּצוֹת, אִם יוֹכֵל לְשַׁחֵט בְּלֹא זֶה (אִזּוֹר זְרוּעַ).

באר היטב (י) וכשרה. וכתב בש"ך משמע אם יודע בבירור שלא ניקב כגון שתפס הקנה לבדו בידו כשר אף בלא בדיקה ולא דמי לסעיף א' דאם אמר השוחט ברי לי שלא חתכתי כ"א העור אין סומכין עליו דהתם לא כוון מתחלה לכך והוא מילתא דלא רמיא אאינשי משא"כ בכאן אם כוון להתפיס הקנה לבד כשר אף בלא בדיקה: **(יא) דקנה.** וכתב בש"ך שיש להתיר אפילו לדידן היכא ששחט הושט והניחו ושחט הגרגרת ואח"כ שחט וגמר את הוושט אם לא שהה כלל קודם שהתחיל לשחוט הגרגרת מאחר שעוסק בשחיטה כשרה וכ"כ בספר אהל מועד בשם הרז"ה שבהמה שיש גרעין בוושט שלה ושחט ופגע בגרעין מגביה הסכין ושוחט לאלתר קודם שישהה למעלה מן הגרעין או למטה ממנו. וכ"כ הפרי"ח ועיין בש"ך. ובסי' זבחי ריב השיג ע"ז שלא כדת

עכ"ל: **(יב) כד**. וכתב בש"ך אין להקשות הא קיי"ל בסיי נ"ז בטריפה שאינו ידוע ויש מכשירין הטריפות ההיא דמותר למכרה לעובד כוכבים מטעם ס"ס וכאן ג"כ הוא ס"ס דשמא אלו היינו בקיאים בבדיקה היינו רואין שלא ניקב ואת"ל ניקב שמא לא ימכור העובד כוכבים לישראל ותירץ מהרא"י דאינו דומה ספיקא דפלוגתא לספיקא דגוף המעשה וצריך עיון בהרבה מקומות בש"ס בענין זה והש"ך תירץ דלא קשה מידי דכיון שהספק הוא מחמת חסרון ידיעתנו דאין בקיאים בבדיקה לא מקרי ספק כלל כמו שכתבו הפוסקים בכמה דוכתי. וכתב בה"י ומ"ש ימיתנו כו' ל"ד אלא קודם מיתה ימכרנו לעובד כוכבים. ואח"כ ימיתנו העובד כוכבים בפנינו. דאסור לגרום טרפות בדבר שמותר מן התורה באכילה. ופר"ח בק"א חולק עליו: **(יג) הושט**. וכי בש"ך בשם המרדכי דאסור להשהותו בביתו דלמא אתי לידי תקלה אבל אם אין צריך להשהותו אלא כ"א יום שתתעבר ותלד דטרפה אינה יולדת מותר כדלקמן סימן נ"ז סעיף י"ח וסימן פ"ו סעיף ט': **(יד) הושט**. וכתב בש"ך בשם ד"מ דאע"ג דידיעין שע"י תלישת הנוצות לא ניקב הושט מ"מ גזרינן אטו נקרע העור מן הצואר ולפי זה אין חילוק בין נמרטו הנוצות בשעת שחיטה לקודם לכן לעולם אם יצא מהם דם יש להטריפו משום גזירה והוא חומרא גדולה בעיני גם מהרש"ל הכשיר בזה וכתב שהיא חומרא בלא טעם ולכן נראה כמו שכי' הב"ח דבהפסד מרובה יש להקל ובט"ז כתב הטעם לחומרא זו שלא יבא להתיר גם בר אווזא דממסמס קועיה דמא כדאיתא סימן ל"ג ולכן אין לאסור אלא דוקא שיצא דם דכיון שיצא דם אנו חוששין שמא ניקב נקב דק מאד ונגע בושט ואין נראה לנו אז שהדם סותמו דאלי"כ מאין בא דם זה דהא בעור אין דם (ואשתמיטתיה סוגיא דיומא דף מ"ח ולא מדם העור הרי יש דם בעור תשוי' ש"י שאלה כ"ח) ע"כ אין להקל בחתך אפי' מקצת עור ונראה הדם. ובתלישת הנוצות ונראה דם יש להחמיר דוקא אם יצא קצת דם עכ"ל אבל אם לא יצא אלא שנראה אדמומית אין להחמיר כלל וכתב שהצעתי לפני מהר"ם יפה והסכים לדבריו: **(טו) החתך**. וכי בט"ז דנראה פשוט אם יש בעור של עוף גרר יבש על צדו החיצון ושחט במקום אחר וראה בצד הפנימי שאין שם ריעותא על העור דאין להחמיר בזה לכל הדעות. ואם נפשט קרום עליון שעל הסימנים אפילו משהו טרפה ולא מהני בבדיקה שאין אנו בקיאים בבדיקת הושט. מיהו בנפוח בעלמא סביב הסימנים וליכא שום ריעותא אחרת לא חיישינן לנקיבת הושט אלא תולין מחמת חולי עיין כה"ג:

סימן כד - דיני דרסה וחלדה הגרמה

ועקור

סעיפים

כ'

ובו

א דרסה פיצד, כגון שהניח הסכין על הצנאר ודחק וחתך למטה, כחותך צנון או קשות, הרי זה פסולה; ואין צריך לומר אם הפך בסכין על הצנאר, כדרך שמכין בסוף, וחתך הסימנים בבת אחת.

ב שחט בהולכה או בהבאה לבד, אם יש בסכין כמלא צנאר וחוץ לצנאר כמלא צנאר עם העור והמפרקת (מהרי"ו), כשרה; ואם לאו, פסולה, שכל שאין בו כשעור הזה אי אפשר לשחט בלא דרסה, על ידי הולכה או הבאה לבד; ואם הוליד והביא, אפלו שחט באזמל כל שהוא כשרה.

הגה: ויש מחמירין בבהמה (מרדכי ור"ן בשם ר"ח ואב"ד מאן דאמר ברי"ף ונזכר באגודה וכל בו והג"א מאור זרוע); והמנהג בגלילות אלו לפסל בבהמה, אפלו הוליד והביא, אם אין בסכין כמלא צנאר וחוץ לצנאר משנהו (זהו דעת מהרי"ו).

ג שחט ב' ראשים כאחד, בהולכה או בהבאה בלבד, אם יש בסכין כדי ג' צנארים, **(א)** כשרה; ואם לאו, יש לחוש **(ב)** ולקטור שתיהן (רמב"ן ורשב"א ור"ן ור' ירוחם).

באר היטב **(א) כשרה**. וכתב בש"ך דאפילו לכתלה מותר ורש"ל ובי"ח האריכו ומסקי בין בבהמה בין בעוף אין לשחוט אלא בסכין שהוא כשיעור ב'

צווארין של אותו דבר הנשחט: **(ב) שתייהן**. וכתב בש"ך דמה שכתב המחבר אם יש בסכין כדי ג' צוארים כשרה פירושו בין שהניח הסכין בתחלת השחיטה על רוחב ב' הראשים ויצא אורך הסכין כמלא צואר חוץ להב' ראשים והוליד הסכין לצד האחר עד שלא נשאר כלום יוצא באותו צד שיצא כבר ובין שהתחיל לשחוט בקצה הסכין והוליד הסכין בשחיטתו עד שיצא כמלא צואר חוץ להראש השני דאז ודאי כיון שעל ב' הראשים עבר כמלא ב' צוארים כשר אבל פשוט אם הניח הסכין בתחלת השחיטה על רוחב ב' הראשים והוליד הסכין לאותו צד שיצא חוץ להב' ראשים כמלא צואר דזה חשיב כאלו אין בסכין אלא כמלא ב' צוארים ומה שכתב המחבר דאם לאו יש לחוש לאסור שתייהם הטעם הוא משום דכיון דאנו רואים שא' מהם דרס אמרי' שגם השני דרס שהרי בבת אחת העביר על שניהם ואין חילוק אפי' אם התחיל לשחוט בקצה הסכין ועבר חצי הסכין על השנייה שתייהם אסורות ודלא כהב"ח שחילק בין התחיל לשחוט בקצה הסכין ובין הניח הסכין בתחלת השחיטה על ב' הראשים בדברים שאינם מתקבלים על הלב גם נראה לענ"ד דאם התחיל לשחוט בקצה הסכין ועבר הסכין בצד האחר בענין שעל שתייהם עבר כל הסכין שניהם כשרות לכ"ע והוא פשוט דלא כהב"ח שחלק ע"ז:

ד שְׁנַיִם אוֹחֲזִין בְּסַכִּין וְשׁוֹחֲטִין, אֶפְלוּ זֶה לְמַעַלָּה לְצַד הָרֹאשׁ וְזֶה לְמַטָּה לְצַד הַחֲזָה, שְׁאוּחֲזִין אוֹתוֹ בְּאֶלְכָסוֹן, כְּשֶׁרָה וְלֹא חִישִׁינָן שְׁמָא יִדְרְסוּ זֶה עַל זֶה.

ה הִזָּה שׁוֹחֵט וְחֹתֵךְ כָּל הַמְּפַרְקֹת, כְּשֶׁרָה. (מְרַדְכֵי בְּשֵׁם מֵהַר"מ וְעִין סְעִיף קָטָן ה'). **הגה:** וְהַמְּנַהֵג לְהַטְרִיף אֶפְלוּ לֹא חֹתֵךְ רַק רֹב הַמְּפַרְקֹת (מֵהַר"י וְאַגוּר וְת"ה), וְאֵין לְשִׁנוֹת כִּי יֵשׁ מִרְבֻּנְתָּא סוּבְרִין **(ג)** כֵּן (דְּקָדֵק רֵאבֶנְיָה מִפִּי רַשִׁי"י).

באר היטב (ג) כן. וכי בש"ך דנראה לו דעת הרב דוקא במקום שאין הפסד מרובה יש להחמיר אבל בהפסד מרובה יש להקל (ופר"ח כתב דאף בהפסד מועט המקיל לא הפסיד אבל בה"י כתב דהשוחטים מטריפין עכשיו אף בה"מ וכ"כ ע"י. עוד כי דאין לשחוט עוף אפילו עוף גדול בסכין ששוחט בו בהמות כי בקל יבוא לידי דרסה. וכי כנה"ג להזהיר לשוחטים שלא ישחטו מיושב שהישיבה מביאה לידי דרסה. ופר"ח כתב דבדיעבד כל שידוע לו שלא דרס

מותר וכ"כ בה"י. פעם א' שחט א' כמה עופות לנישואין בהנחת אצבע והתירו חכמי ווילנא בדיעבד מחמת ה"מ ולצורך מצוה. מי שאין יודע ה"ש שצריך לעמוד עליו מתחלה ועד סוף בעי לעמוד אצלו אפילו במיעוט בתרא שלא ידרוס כנה"ג). וגם הט"ז כתב יש להקל בזה בכל הספיקות אפילו רואה חיתוך במפרקת א"צ לבדוק אם הוא רוב או לא וכל שכן אם אין המפרקת לפנינו בכולן יש לסמוך להקל ואין להחמיר רק דוקא אם כבר ראה שנשחט רוב המפרקת רוב גמור ולא בענין אחר והאי רוב המפרקת נראה שעיקר תלוי בחוט שהחיות תלוי בו :

1 כְּשֶׁאָדָם שׁוֹחֵט עוֹף וְאוֹחֵז בְּסִימָנִים בְּשִׁתֵּי אֶצְבָּעוֹתָיו צָרִיךְ שְׂיֶאֱחָז אוֹתָם יָפָה, שְׂאֵם אֵינּוּ אוֹחֵז אוֹתָם בְּטוֹב, פְּעָמִים שְׂיִהְיוּ נִשְׁמָטִין לְכָאן וּלְכָאן, וְלֹא יִכּוֹל לְשַׁחֲטוֹ עַל יְדֵי הוֹלְכָה, וּבֹא לְיַדֵּי דְרָסָה. **הגה:** וְכֵן לֹא יִנִּיחַ הָאֶצְבָּע עַל הַסִּכּוּן אֶלָּא יַחְזִיק אוֹתוֹ בְּקַתְּא, כְּדֵי שְׂלֹא יָבֹא לְיַדֵּי דְרָסָה, (דַּעַת עֲצָמוֹ מִקְבֵּלַת הַשׁוֹחֲטִים וּמִהַרְשָׁ"ל פ' הַשׁוֹחֵט סִימָן י"ב) ; וְאִפְלוּ לֹא עָשָׂה דְרָסָה אֶלָּא בְּמִשְׁהוּ מִן הַנִּשְׁט, פְּסוּלָה. **הגה:** וְהַמְנַהֵג לְהַטְרִיף כָּל דְרָסָה, בֵּין בְּמַעוֹט קָמָא בֵּין בְּמַעוֹט בְּתָרָא, בֵּין בְּקִנְיָה בֵּין בְּנִשְׁט. (שְׁחִיטוֹת מִהַר"י).

2 חֲלָדָה כִּיצַד, כְּגוֹן שֶׁהַכְּנִיס הַסִּכּוּן בֵּין סִימָן (ד) לְסִימָן, בֵּין שְׁשַׁחַט הַתַּחְתּוֹן כְּהַלְכָתוֹ, מְלַמְעָלָה לְמַטָּה, וְחִזַּר וְהוֹצִיאוֹ וְשַׁחַט הָעֲלִיּוֹן, בֵּין שְׁשַׁחַט הָעֲלִיּוֹן מִמַּטָּה לְמַעְלָה שְׂלֹא כְּהַלְכָתוֹ, (ה) פְּסוּלָה.

באר היטב (ד) לסימן. ונקראת חלדה פ"י לשון הטמנה כי ע"כ נקראת חולדה בלשון זה לפי שמטמנת עצמה בארץ: **(ה) פסולה.** וכתב בש"ך וכל שכן אם הכניס הסכין תחת שני סימנים ושחטן מלמטה למעלה או שחט התחתון ממטה למעלה והעליון כהלכתה דהוי חלדה ובכולן הוי ספק נבילה דאיבעיא ולא איפשטא :

ח הַחֲלִיד אֶת הַסִּכִּין תַּחַת הָעוֹר, אוֹ תַּחַת צֶמֶר מְסַבֵּף
בְּצִוָּאר הַבְּהֵמָה, אוֹ תַּחַת מַטְלִית הַקָּשׁוּר בְּצִוָּאֲרָה, אוֹ
שֶׁהַמַּטְלִית מְדַבֵּק בּוֹ בְּשַׁעוֹה וְשַׁחַט, (ו) שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה;
אֲבָל אִם הַמַּטְלִית פָּרוּשׁ עַל צִוָּאֲרָה וְשַׁחַט, שְׁחִיטָתוֹ
כְּשֵׁרָה. וַיֵּשׁ מִי שֶׁפּוֹסֵל (ז) גַּם בְּזָה, וּלְכַתְּחֵלָה יֵשׁ לְחוּשׁ
לְדַבְּרָיו. **הגה:** וְכֵן יֵשׁ לְזַהַר בְּכַבְּשִׁים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם צֶמֶר מְסַבֵּף בְּצִוָּאֲרֵיהֶם
לְתֵלֵשׁ הַצֶּמֶר הַמְּסַבֵּף, שֶׁלֹּא יָבֵא לַיָּדִי (ח) חֲלָדָה (מְרַדְּכֵי פֶרֶק הַשּׁוֹחֵט וְרוֹקַח).

באר היטב (ו) פסולה. פירוש מספק: (ז) בזה. והקשה בט"ז על דעה זו
מתלמוד ערוך שאינו כן. דהא בפ' בהמה המקשה ד' ע"ד בעי רב אושעיי הושיט
ידו למעי בהמה ושחט בה בן ט' חי מהו ואמאי לא אסרינן ליה משום חלדה
דהא אין הסכין מגולה. אלא ע"כ דאין חלדה אלא תחת המטלית שהוא קשור
בצוארה. עיין בתשובת שבות יעקב שאלה מ"ה תירוץ על קושיא זו. ובספר
נקודות הכסף: (ח) חלדה. וכתב בש"ך אבל בעופות אם יכול לשחוט בלא
מריטת הנוצות עדיף טפי ואם אי אפשר יכול למרוט הנוצות שלא יבא לידי
חלדה אבל למרוט נוצות מחיים מכנפיה לצורך כתיבה אסור משום צער ב"ח.
מהרי"ט בשם בה"י:

ט צָרִיד לְזַהַר כְּשֶׁאָדָם שׁוֹחֵט, וְחָס עַל הָעוֹר שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה
בּוֹ קָרַע גָּדוֹל, וְשׁוֹחֵט בְּרֵאשׁ הַסִּכִּין וּמִתְכַּסֶּה מִהָעוֹר;
אֲמָנָם אִם שׁוֹחֵט בְּאֶמְצַע הַסִּכִּין אֵין לְחוּשׁ אִם רֵאשׁוֹ
מִתְכַּסֶּה בְּעוֹר, כִּיּוֹן שֶׁהַסִּכִּין בְּמָקוֹם שֶׁשׁוֹחֵט בּוֹ כְּנֻגַד
הַסִּימָנִים אֵינּוּ מְכַסֶּה; וַיֵּשׁ מִי שֶׁמְחַמֵּיר גַּם בְּזָה, וַיֵּשׁ
לְחוּשׁ לְדַבְּרָיו (ט) לְכַתְּחֵלָה.

באר היטב (ט) לכתחלה. והב"ח אוסר אף בדיעבד והט"ז חולק עליו. כי הש"ך
דוקא כה"ג דבמקום ששוחט הוא מגולה אבל בדין הראשון כשהסכין מתכסה
מהעור במקום ששוחט אפילו בדיעבד פסול:

י אם לאחר ששחט רב הסימנים החליד הסכין תחת מעוט הנשאר משניהם או מאחד מהם ופסקו, מתר. ויש מי שאוסר גם בזה, וראוי לחוש לדבריו לכתחלה. **הגה:** והמנהג להטריף כל חלדה, בין במעוט קמא בין במעוט בתרא, בין בקנה בין בנשט (שחיטת מהרי"ו).

יא אם החליד הסכין תחת מעוט הראשון ושחטו ממטה למעלה, ואחר כך גמר השחיטה כדרךכה; וכן אם שחט רב סימן אחד בבמה, והחליד הסכין תחת מעוט הנשאר ושחט סימן השני; וכן אם שחט מעוט הראשון בחלדה, וגמר השחיטה שלא בחלדה, הרי זו (י) פסולה.

באר היטב (י) פסולה. וכתב הש"ך דאושט קאי דאילו אקנה לא נאסר משום חלדה במיעוט קמא מידי דהוי אחצי קנה פגום לעיל סוף סימן כ"א. וכן ברישא שפוסל ג"כ אם שחט רוב סימן א' והחליד הסכין תחת הנשאר דוקא נקט בהמה אבל עוף כיון שנשחט ס"י א' הוכשר ותו לא פסיל ביה חלדה. כי מהרימ"ט דהך סיפא ע"כ איירי שהחליד הסכין תחת העור ושחט מיעוט קמא מלמעלה למטה ואח"כ שחט הנשאר שלא בחלדה וזהו שמוסיף על חלוקה ראשונה דשם איירי ששחט מיעוט קמא מלמטה למעלה וגרע טפי:

יב הגרמה פיצד, זה (יא) השוחט בקנה למעלה במקום שאינו ראוי לשחיטה, או שהתחיל לשחט במקום שחיטה, ושחט מעט והטה הסכין חוץ למקום שחיטה למעלה וגמרה שם; אבל שחט רב חלל הקנה במקום שחיטה, והטה הסכין חוץ למקום שחיטה למעלה, וגמר שם חתיכת כל הקנה, כשרה. והוא הדין אם שחט

לִב שְׁנַיִם בְּבִהְמָה בְּמָקוֹם שְׁחִיטָה, וְהַשְּׁלִים הַשְּׁחִיטָה
בְּהִגְרָמָה אוֹ בְּדָרְסָה, כְּשֶׁרָה; וַיֵּשׁ מִי שֶׁפּוֹסֵל בְּדָרְסָה,
וַיֵּשׁ לְחוּשׁ לְדַבְּרֵי (יב) לְכַתְּחֻלָּה. הַגָּה: וְהַמְנַהֵג לְהַטְרִיף בֵּין
בְּדָרְסָה בֵּין בְּהִגְרָמָה, בֵּין בְּמַעוֹט קָמָא בֵּין בְּמַעוֹט בְּתַרְא, בֵּין בְּקִנָּה בֵּין
בְּנִשְׁט. (גַּם כֵּן בַּמַּהְרִי"ו).

באר היטב (יא) שחיטה. וכתב הש"ך דוקא רוב חלל הקנה. אבל רוב הטבעת
לא סגי. לפי שאינו מקיף כל הקנה חוץ מטבעת העליונה שמקפת כל הקנה:
(יב) לכתחלה. וכי בש"ך אבל בהגרמה מכשיר. כיון דהגרמה לאו מקום
שחיטה הוא הוי כאילו מוליך בידו או ברגלו:

יג הַגְּרִים בְּקִנָּה בְּתַחֲלַת שְׁלִישׁ וְשַׁחַט ב' שְׁלִישִׁים,
כְּשֶׁרָה; שַׁחַט שְׁלִישׁ וְהַגְּרִים שְׁלִישׁ, וְחִזַּר וְשַׁחַט שְׁלִישׁ
הָאַחֲרוֹן, כְּשֶׁרָה; הַגְּרִים שְׁלִישׁ וְשַׁחַט שְׁלִישׁ, וְחִזַּר
וְהַגְּרִים שְׁלִישׁ הָאַחֲרוֹן, הֲרִי זוֹ (יג) פְּסוּלָה; וְאִם דָּרַס אוֹ
הֶחְלִיד, בֵּין בְּשְׁלִישׁ רֵאשׁוֹן בֵּין בְּשְׁלִישׁ אַמְצָעִי, הֲרִי זוֹ
פְּסוּלָה.

באר היטב (יג) פסולה. וכתב הש"ך דמה שכתב כאן אם דרס או החליד בין
בשליש הראשון וכי זה קאי אמה שכתב לפני זה הגרים שליש ושחט ב'
שלישים או שחט שליש והגרים שליש ושחט שליש דכשרה. עלה קאי ואמר
דלא תימא כיון דבהגרים שליש אחד כשר אי"כ הי"ה כשדרס או החליד שליש
הראשון או האמצעי יהא כשר דכיון שהגרמה לאו מקום שחיטה הוא לא
נחשיב אותו כלל וא"כ יחשב כאילו דרס או החליד במיעוט קמא קמ"ל דליתא
ולזה אמר אם דרס או החליד בין בשליש הראשון כלומר שלא שחט שליש
והגרים שליש ושחט שליש אלא דרס או החליד שליש והגרים שליש ושחט
שליש או בשליש אמצעי כלומר שלא הגרים שליש ושחט שני שלישים אלא
הגרים שליש ודרס או החליד שליש ושחט שליש שחיטתו פסולה. והיינו משום
דבעינן רובא בשחיטה דוקא והשתא מיירי המחבר שפיר בקנה לכך הוי ודאי
פסולה. וזה ברור בעיני עכ"ל:

יד כָּל אֵלוֹ הַחֲלוּקִים כְּשֶׁהוּא וְדַאי שְׁלֵא נִגַע בְּיוֹשֵׁט אֲלֵא
בְּקִנְיָה לְצַד מֵעֵלָה; אֲבָל בְּיוֹשֵׁט, אֲפֹלוּ שְׁחַט בּוֹ כָּל שֶׁהוּא
חוּץ לְמָקוֹם שְׁחִיטָה, בֵּין לְצַד מֵעֵלָה בֵּין לְצַד מִטָּה; וְכֵן
בְּקִנְיָה לְצַד מִטָּה, קִדְּם גָּמַר הַכֹּשֶׁר שְׁחִיטָה, אֵף עַל פִּי
שְׁגָמַר כָּל הַשְּׂאֵר בְּמָקוֹם שְׁחִיטָה, הֵרִי זֹו פְּסוּלָה, מִפְּנֵי
שְׁנִיקִיבַת מְקוֹמוֹת הַלָּלוּ בְּמִשְׁהוֹ (ד"ע וְר"י יְרוּחִם). וְהַמְנַהֵג לְהַטְרִיף
מִכָּל מְקוֹם, וְאֵין לְשַׁנוֹת (מַהֲרִי"ו).

טו עֶקוּר כִּיצַד, כְּגוֹן שְׁנַעְקֹר הַקִּנְיָה אוֹ הַיּוֹשֵׁט (**יד**) מִהַלְחִי
וּמִהַבְּשָׂר, וְנִשְׁמַט אֶחָד (**טו**) מֵהֶם אוֹ שְׁנֵיהֶם קִדְּם גָּמַר
שְׁחִיטָה; אֲבָל אִם שְׁחַט אֶחָד בְּעוֹף אוֹ רֶבֶב, וְאַחַר כֶּךָ
נִשְׁמַט הַשְּׂנִי, שְׁחִיטָתוֹ כְּשֶׁרָה; נִשְׁמַט אֶחָד מֵהֶם וְאַחַר
כֶּךָ שְׁחַט אֶת הַשְּׂנִי, שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה. **הגה:** וְאֵנוּ נוֹהֲגִין
לְהַטְרִיף כָּל עֶקוּר בֵּין בְּמַעוֹט קָמָא בֵּין בְּמַעוֹט בְּתַרְא בֵּין בְּקִנְיָה בֵּין בְּיוֹשֵׁט (עַל
פִּי מַהֲרִי"ו); וְדוֹקָא לְאַחַר שְׁנִשְׁחַט, אֲבָל בְּחִיּוֹ כְּשֶׁר אֲלֵא שְׂאֵין שְׁחִיטָה מוֹעֶלֶת
בוֹ, וְנִימַ לְעַנְנֵן חֲלָבוֹ אוֹ בִּיצִים שְׁלוֹ שְׁהֶם כְּשֶׁרוֹת. (בֵּית יוֹסֵף מִתְּשׁוּבַת רֶשֶׁב"א).

באר היטב (**יד**) **ומהבשר.** וכתב בש"ך אבל אם נעקר הבשר עם הסימנים אפי'
אם נעקר כולה סבירא ליה דכשרה. כתב מהרמ"ט לדעת המחבר אף לסברת
היש מי שפוסל שהזכיר לעיל בסעיף י" וי"ב לא דמי עיקור לדרסה וחלדה וכל
הנשחט כראוי ונגמר הכשר שחיטה דהיינו הרוב אם עוקר המיעוט הנשאר
אחר שחיטה כשרה משום דהוי שלא כדרך השחיטה ולדעת הג"ה שהחמיר
לעיל בהגרמה אע"פ שאינו דרך שחיטה החמיר נמי כאן לענין עיקור. מיהו
בנשחט קודם שחיטה מוקמי ליה אדינא וזהו שכי' רמ"א אבל בחייו כו'
ומדברי רמ"א משמע דאפילו בנדלדלו רובן בחייו כשר לענין חלבו וביצים שלו
אבל רוב פוסקים ס"ל בנדלדלו ברובן הוי טריפה ממש אפי' בחייה ש"ך. גם
מ"ש רמ"א דנימ לענין חלב כו' הפר"ח סי' י"ד ס"ק י"א וכאן חולק ואוסר
החלב והביצים: (**טו**) **מהם.** וכי' בש"ך ואף גבי עוף דהכשרו בסימן אחד מ"מ
בעינן שיהיו שניהם ראויים לשחיטה:

טז הָא דְפָסוּל בְּעֵקוּר הֵינּוּ כְּשֶׁנֶּעְקָר (טז) כָּלוּ, אֲבָל אִם נִשְׁתַּיֵּר בּוֹ אֶפְלוּ מִשְׁהוּ, כָּשֶׁר, וְהוּא שְׂאוֹתוֹ שֶׁנִּשְׁאָר הוּא בְּמָקוֹם אֶחָד; אֲבָל אִם מְעוּט הִנְשָׂאָר הוּא מְדַלְדֵּל, שֶׁהוּא מְעַט כָּאֵן וּמְעַט כָּאֵן, פָּסוּל, שֶׁנֶּכֶר הַדָּבָר שֶׁנֶּעְקָר בְּכַח, וּמָה שֶׁנִּשְׁאָר מִחֵבֶר חֲבוּר מְדַלְדֵּל הוּא וְהוּא לִיָּה נֶעְקָר כָּלוּ וּפָסוּל; וְהֵי מְלִי כְּשֶׁנֶּעְקָר רַבּוֹ, אֲבָל אִם לֹא נֶעְקָר אֶלָּא מְעוּט, וְרַבּוֹ קִיָּם, אֵף עַל פִּי שָׂרֵב זֶה הִנְשָׂאָר הוּא מְדַלְדֵּל מְעַט כָּאֵן וּמְעַט כָּאֵן, כָּשֶׁר.

באר היטב (טז) כולו. וכתב בט"ז שאפילו בשעת שחיטה אין עיקור אוסר אא"כ בכולו ולא בכל שהוא. ודוקא שנתפרק במקום אחד דאותו מיעוט הנשאר נשאר בחוזק משא"כ כשנתפרק בהרבה מקומות מהרמ"ט בשם הרשב"א ז"ל ובעל הגי"ה דשחיטה לא כ' יפה. ובש"ך בספר נ"ה חולק על הט"ז וכן כ' הפר"ח:

יז שְׁחַט אֶחָד מֵהַסִּימָנִים וְנִמְצָא הַשְּׁנֵי שְׁמוּט, וְאִין יָדוּעַ אִם קָדָם שְׁחִיטָה נְשָׂמַט אוֹ אַחַר שְׁחִיטָה, הֵרִי זו (יז) פְּסוּלָה. **הגה:** וְאֶפְלוּ זָרֵק הַעוֹף מִיָּדוּ, וְלֹא אֶמְרִינּוּ דְמַחְמַת זְרִיקָה אוֹ פְּרָכּוּס נְשָׂמַט (מִהֲרִי"ק שֶׁרֵשׁ לִיָּה); (יח) מִיָּהוּ הַשּׁוֹחֵט נֶאֱמָן לֹמֵר שֶׁלֹּא הָיָה שְׁמוּט בְּשַׁעַת שְׁחִיטָה (פְּסָקִי מֵהֲרִא"י ס"י ר"ה).

באר היטב (יז) פסולה. פירוש מספק ולא אמרינן אם איתא דהוי שמוטה מקמי הכי הוי חזי ליה או מרגיש בו כי מי יוכל להבחין בזה ולכך פסול מספק ואיירי בעוף: (יח) שחיטה. וכתב בט"ז ואע"ג דכתבתי לעיל שאי אפשר להבחין בשעת שחיטה. צ"ל דכאן מיירי שבמקום שחיטה נראה אח"כ שנוי ממה שהיה בשעת שחיטה דהיינו שבמקום השחיטה נראה העקירה כי המקום הנעקר נתהפך ובא לשם ובזה נאמן לומר שלא היה בשעת השחיטה כן מה שא"כ לעיל שלא נראה כלום מן העקירה במקום שחיטה אלא למעלה במקום חבורן בלחי והוא מכוסה עדיין בעור ודאי לא יוכל להבחין בזה:

יח נמצא הסימן השחוט שמוט; אם כששחט תפס הסימנים בידו, או עור בית השחיטה מאחריו, ונדחק הסימן תחת העור, הרי זו (יט) פסולה; ואם לאו, מתר על ידי בדיקה, שביא בהמה וישחט הסימן ואחר כך יעקרנו, אם דומות שתי השחיתות זו לזו, כשרה; ואם השניה מאדמת יותר, פסולה (כ) הראשונה. ועכשו אין אנו בקיאים בבדיקה זו, הלכך בכל גונא אסור.

באר היטב (יט) פסולה. והטעם לפי שאז אפשר שהיה כבר שמוט ושחטו אח"כ כיון שתפס הסימנים. וכתב מהרש"ל דהאידנא אפי' בלא תפס אסור ואם נמצאו שניהם שחטים ואחד מהם שמוט ותפס הסימנים בידו מקילינן בעוף. משום ס"ס ספק אם נשחט השמוט קודם שנשמט. ואת"ל נשחט קודם ספק אם נשמט קודם הסימן השני. עיין ערך לחם: (כ) הראשונה. וכתב הב"ח אבל לא באותה בהמה כי שמא האודם היא מחמת שהיה בה עדיין חיות ולא דמי למאי שכתוב לקמן סי' ל"ד סעיף ט' שמדמין באותה בהמה לפי ששם האדום הראשון טריפה. ע"כ אין מכשול לפנינו עכ"ל:

יט שחט העוף כדרךכו בהכשר, ואחר גמר שחיטה מצא טבעת מהגרגרת שלם על הסכין, כשר. הגה: ויש מטריפין בזה, וכן עקר (שחיתות ישנים בשם מהרא"ק, גם על פי גיסו מהר"י כ"ץ שאמר כך הנהיג מהר"ר משה יפה) ואין (כא) לשנות.

באר היטב (כא) לשנות. וכ"פ רש"ל ובתשובת נ"ש סימן ס"ט ועיין תשובת חב"י שאלה כ"ה כ"ו כ"ז כ"ח. מיהו בנמצא על הארץ נסתפק בתי ש"י סי' ס"ז ובמ"ב סימן ק' הכשיר בנמצא על הארץ. וב"ח החמיר אף בנחתך הטבעת מצד א' וע"ש בט"ז שהאריך בזה ופר"ח הביא הפוסקים הנ"ל ומסיק ואנו מכשירים בכל גוונא כדעת המחבר. והע"י הביא ג"כ האחרונים הנ"ל ומסיק כשהוא מחותך מצד א' וצד השני מהטבעת מונחת על חוד הסכין וב' עוקצין מהטבעת על שני צדי הסכין שהוא כשר דרואין בחוש שלא נעקרו קודם שחיטה דהיאך נשחט הטבעת מצד א' אלא וודאי שהסכין עקר צד השני

מחמת שלא היה הסכין חד כ"כ שיוכל לשחוט הצד השני ע"כ נעקר הטבעת לאחר רוב שחיטת הקנה. ואף כשנופלת החצי טבעת על הארץ או כשהיתה מונחת על הסכין שאין כאן בית מיחוש כלל וכשר אבל נמצא שלם בין על הסכין בין על הארץ הכל אוסרין גם כשהחתיכה מהטבעת תלויה בגרירת ג"כ כשר וע"ש בש"י סימן מ"ו. וכתב בש"ך ואף אם נמצא על הארץ ג"כ טריפה ודלא כשו"ת משאת בנימין וכתב בט"ז פעם אחת בא לידי בא' ששחט אווז ומצא אחר השחיטה על חוד הסכין טבעת אחת דהיינו שהיתה חתוכה ושני צדדי החיתוך על שני צדדי הסכין והכשרתיו דאין סברא להחזיק ריעותא אלא כשרואין דלא נחתך הטבעת אלא בא כולו שלם על זה אנו אומרים שמא נדחף בלא שחיטה עיין בשו"ת שבות יעקב שאלה מ"ו דהסכים לפסק ה"ט"ז ודלא כש"ך ועיין תשובת מהר"ם לובלין סימן כ"ד :

ב השוחט תרנגול צריך לזהר שיִדחֵק רגלו בַּקֶּרֶקַע, או יִגְבִּיהֶנוּ שְׁלֵא יִנְעֵץ רגלו בַּקֶּרֶקַע, כִּדִּי שְׁלֵא יַעֲקֹר הַסִּימָנִים.

סימן כה - שצריך לבדוק אחר השחיטה

סעיפים

ג'

ובו

א השוחט צריך שיִבְדֵק בַּסִּימָנִים אַחַר שְׁחִיטָה אִם נִשְׁחָטוּ (א) רֶבֶן, או שִׁירָאָה בְּשַׁעַת שְׁחִיטָה שֶׁהֵם שְׁחוּטִין רֶבֶן ; וְאִם לֹא רָאָה שְׁרֶבֶן שְׁחוּטִין, (ב) אָסוּר. הַגָּה: וְנִהְיֶה לְבָדֵק בְּדֶרֶךְ זֶה, שְׁתוֹקֵף אֲגוּדָל עַל שְׁפוּי כּוֹבֵעַ וּמִתּוֹךְ הַדְּחֵק יִפְלְטוּ הַסִּימָנִים לְחוּץ, וְאִזּוּ יָכוֹל לִרְאוֹת אִם נִשְׁחָטוּ רֶבֶן, גַּם אִם עֶבֶיד שְׁמוּטָה, כִּי אִם לֹא יִכְנָסוּ הַסִּימָנִים לְפָנִים לְאַחַר שֶׁהִסִּיר אֶצְבָּעוֹ, הָיָה שְׁמוּטָה וְטִרְפָּה (הַגְהוֹת

בשחיתות). מיהו, אין צריך לבדוק אחר שמוטה, דסמכינן ארבא כמו בשאר (ג) טרפות; ויש מי שאומר שצריך לראות שהם שחוטין במקום שחיתה בלא הגרמה. הגה: ויש לבדוק אחר זה קדם שיזרק העוף מידו (מהרי"ק שרש ל"ח בשם שחיתות אשכנזים); אבל אם לא בדקו תחלה, בודק אחר כך ולא חיישינן שפא על ידי הפרכוס נתרחב (ד) החתך (סברת מהרי"ק שם).

באר היטב (א) רובן. וכי בטיז בשם מהרי"ל דראוי להחמיר דהשוחט יעביר ידיו תוך חתך השחיתה ולהרגיש עם המשמוש ששחט כראוי דבראיה אין לבדוק יפה דבית השחיתה מלא דם עכ"ל: (ב) אסור. וכי בש"ך דהוי נבילה דבהמה בחזקת איסור עומדת עד שיודע שנשחטה כראוי: (ג) טריפות. ובש"ך פסק דלכתחלה צריך לבדוק אחר שמוטה וכ"פ הפרי"ח: (ד) החתך. הגה זו שייך לעיל קודם ויש מי שאומר דעל שחיתת הרוב קאי דלא חיישינן שמא ע"י פרכוס נתרחב החתך ובי"ח מחלק בין נמצא שחוט כולו לנמצא רובו דבלא נמצא אלא רובו חיישינן וכתב בש"ך שיש קבלה בידו דודאי דרך הקנה להתפרק וחיישינן דבקל נעשה רוב בפרכוסו אבל כשנמצא הושט שחוט כשר דאין דרכו להתקרב אלא באורך ולא ברוחב עכ"ל. ופרי"ח דוחה דבריהם וכן עיקר להכשיר בכל ענין עיין ט"ז. וכתב הג"א בשם א"ז דלא יבדוק בנוצה שמא לא נשחט הרוב ואנן בעינן רוב הנראה לעינים ועוד אפילו שחט המיעוט הנוצה קורעת ואסורה:

ב הבודקים בנוצה לראות אם נשחט הרוב, טועים הם.

ג נשחטה כראוי ובא זאב ונטל בני מעיה והחזירו כשהם (ה) נקובים, כשרה, ולא חיישינן שפא במקום נקב נקב. הגה: אבל קדם שיזדעין שנשחטה כראוי, בחזקת אסור עומדת (טור על פי הגמרא) וכל ספק שארע בשחיתה, טרפה (מהרי"ל הלכות שחיתה והוא בש"ס דחליו דף י"י וכ"ח ומסכם מכל הפוסקים בכמה דוכתי).

באר היטב (ה) ניקב. וכתב בטיז וש"ך אפילו יש נקבים הרבה שלא במקום שיניו תלינן כולהו בזאב. ופרי"ח בק"א הביא ראיה מסי' ל"ט דמחמירין אפילו

סימן כו - דין נקב בושט או בבני מעים

קדם

השחיטה

(גמר)

ובו ב' סעיפים

א נקב הושט בשעת שחיטה כנגד המקום ששחט כפר, (א) טרפה.

ב שחט הקנה ונקבה הראה קדם ששחט הושט, או ששחט הושט ונקבו בני מעים קדם ששחט הקנה, (ב) טרפה.

סימן כז - שלא לחתך אבר מהבהמה

מפרכסת

בעודה

אחד

סעיף

ובו

א חתך מבהמה לאחר שנשחטה כראוי ועודנה מפרכסת, אסור לאכל (א) ממנה עד (ב) שתמות הבהמה.

סימן כח - דיני כסוי הדם

סעיפים

כ"ד

ובו

א השוחט חיה או עוף צריך (א) לכסות דמו, בין צדו עתה בין שהיו מזמנים בידו. הגה: והכסוי הוא מצוה בפני עצמה (כך משמע באשרי פרק כסוי הדם), אבל השחיטה כשרה אף אם הזיד ולא כסה (בית יוסף וכן כתב א"ח וכ"ה בכל בו).

ב חייב (ב) לברך קדם שייכסה: אשר קדשנו במצותיו וצונו על כסוי דם בעפר. הגה: מי ששחט פעם הראשון, מברך שהחנינו על הכסוי אבל לא על השחיטה, דמזיק לברכה (במנהגים ישנים בשם רבי ידידיה משפירא).

ג כוי שהוא ספק חיה, וכלאים הבא מבהמה וחיה, צריך לכסות דמו ואינו מברך. ואין שוחטין אותם (ג)

בְּיוֹם טוֹב. וְאִם שָׁחַטן ; אֵינּוּ מִכֶּסֶה (ד) דָּמֹן ; וּבַלֵּילָהּ,
אִם רְשׁוּמוֹ נִכְרָה, (ה) יִכְסְנוּ.

ד הַבּוֹי'פֶּלוֹ, נִהְגוּ שֶׁלֹּא לְכַסּוֹת דָּמוֹ. הַגָּה: וַיֵּשׁ מִסְתַּפְּקִים
בְּבוֹי'פֶּלוֹ שֶׁהוּא שׂוֹר הַבֵּר, שֶׁמֵּא חִיָּה הוּא (הַגְּאוּנִים וְהַעֲרוּדִים), עַל כֵּן טוֹב לְכַסּוֹתוֹ
בְּלֹא בְּרָכָה, אוֹ לְשַׁחֵט (ו) עוֹף גַּם כֵּן וְאִזּוּ יוּכַל לְבָרֵךְ עַל הַכְּסוּי מִשׁוּם הָעוֹף
(בְּהַגְהוֹת מַהֲרִי"ו).

ה (ז) צָרִיד שֶׁיְהִיָּה לְמִטָּה עֶפֶר תַּחֲנוּחַ, וְצָרִיד לְהַזְמִינוּ
בְּפָה, וַיֵּשׁ אוֹמְרִים שְׂאִינוּ צָרִיד.

ו מִכֶּסֶה בְּיָדוֹ אוֹ (ח) בְּסַכִּין אוֹ בְּכָלִי אַחֵר, אֲבָל לֹא
בְּרִגְלוֹ כִּדִּי שֶׁלֹּא יִהְיוּ מַצּוֹת בְּזוּיּוֹת עָלָיו.

ז שֶׁשַּׁחֵט וְלֹא הָיָה עֶפֶר לְמִטָּה, צָרִיד לְגַרֵר הַדָּם וְלִתְנוֹ
בְּעֶפֶר תַּחֲנוּחַ וְלְכַסּוֹת עֶפֶר תַּחֲנוּחַ עָלָיו.

ח מִי שֶׁשַּׁחֵט הוּא יִכְסֶה ; וְאִם לֹא כֶּסֶה וְרָאָהוּ אַחֵר, (ט)
חִיָּב לְכַסּוֹת.

ט שֶׁשַּׁחֵט מֵאָה חִיּוֹת אוֹ מֵאָה עוֹפוֹת, אוֹ שֶׁשַּׁחֵט חִיָּה וְעוֹף
בְּמָקוֹם אֶחָד, כְּסוּי אֶחָד לְכֻלָּם.

ז השוחט ונבלע הדם בקרקע, אם רשומו נכר חיב לכסות.

יא כסהו הרוח, פטור מלכסות; ואם חזר ונתגלה, חיב לכסות. אבל אם הוא עצמו כסהו ונתגלה, אינו חיב לכסותו פעם אחרת.

יב דם שנפל לתוך המים, או מים שנפלו לתוך הדם, אם יש בו מראה דם חיב (י) לכסות; ואם לאו, פטור.

יג נתערב הדם ביין אדם או בדם בהמה, רואים היין ודם בהמה כאלו הוא מים, ואלו נתערב במים כשעור הזה, היה בו מראית דם, חיב (יא) לכסות.

יד שחט עוף או חיה ושחט עליו בהמה, פטור (יב) (יג) מלכסות; אבל אם שחט בהמה ושחט עליה חיה או עוף, חיב לכסות. הגה: שחט עוף או חיה, ואחר כך שחט עוד אחרת ונתנבלה בידו, אם יודע שדם האחרון כסה דם הראשון, פטור מלכסות; אבל מסתמא חיב לכסות (בהגהות מימוני פי"ד פסק סתם שחיב לכסות, והוא מחלק אם יודע כו' דלא תקשי אהדדי הגה זו והאי דשחט עליו בהמה דפטור).

טו דָּם הַנֶּתָז וְשָׁעַל הַסִּכּוּן, אִם אֵין שָׁם דָּם אֲלֵא הוּא, חָיֵב לְכַסּוֹת; וְגוֹרֵר אוֹתוֹ וּמְכַסְּהוּ, כְּדִי שְׂיִתֵּן עֶפֶר גַּם לְמָטָה. אֲבָל אִם יֵשׁ שָׁם דָּם אַחֵר, אֵין צָרִיךְ לְכַסּוֹתוֹ, שְׂאִין צָרִיךְ לְכַסּוֹת כָּל הַדָּם. לְפִיכֵךְ אֵין צָרִיךְ לְהַמְתִּין לְכַסּוֹת עַד שְׂיֵצֵא כָּל הַדָּם. **הגה:** מִיְהוּ יִמְתִּין עַד שְׂמִתְחִיל לִירֹד טַפּוּן, כְּדִי שְׂיִכְסֶה מְקַצֵּת דָּם הַנֶּפֶשׁ (מִתְר"ל בְּשֵׁם מִהֲרַ"ק וּשְׂחִיטוֹת יְשָׁנִים בְּשֵׁם מִהֲרִ"ש).

טז הַשּׁוֹחֵט לְחוֹלָה בְּשַׁבָּת, לֹא יִכָּסֶה; אֲפֹלוּ אִם יֵשׁ לוֹ **(י"ד)** דְּדָקָר נְעוּץ. וּבְלִילָה, אִם רְשׁוּמוֹ נִכָּר **(טו)** יִכָּסְנוּ. וַיֵּשׁ מִי שְׂאוֹמֵר שְׂאֵם הָיָה לוֹ אֶפֶר מוּכָן לְכַסּוֹת בּוֹ צוּאָה, יֵשׁ לְכַסּוֹת בּוֹ הַדָּם אֲפֹלוּ בְּשַׁבָּת.

יז הַשּׁוֹחֵט וְנִתְנַבְּלָה בְּיָדוֹ, אוֹ שְׂשַׁחַט וְנִמְצְאָת טְרֵפָה, פְּטוּר מִלְכַסּוֹת. וְכֵן חֵרֵשׁ שׁוֹטֵה וְקָטָן שְׂשַׁחַטוֹ, וְאֵין אַחֵרִים רוֹאִים אוֹתָם, חֲזָקָת שְׂחִיטָתוֹ מְקַלְקֶלֶת, וּפְטוּרָה **(טז)** מְכַסּוּי.

יח הַשּׁוֹחֵט, אֶף עַל פִּי שְׂאִינוֹ צָרִיךְ אֲלֵא לְדָם, חָיֵב לְכַסּוֹת. כִּי־עַד יַעֲשֶׂה, נוֹחַר אוֹ מְעַקֵּר, כְּדִי שְׂיִפְטֹר מְכַסּוּי.

יט צָרִיד לְבַדֵּק הַסִּימָנִים וְהַסִּפּוּן קֶדֶם הַכְּסוּי, כְּדֵי שֶׁלֹּא יבֹא לְיַדֵּי בְרָכָה (יז) לְבִטּוֹלָה.

כ הַשׁוֹחֵט חָיָה לֹא יִכְסֶה עַד שְׂיִבְדֵּק הָרְאָה; וְאִם נִמְצְאָה סִפְק טְרֵפָה, מְכַסֶּה בְּלֹא בְרָכָה; וְהוּא הַדִּין לְכָל פְּסוּל שֶׁהוּא מִחֲמַת סִפְק, כְּגוֹן הַחַיִּי שִׁינּוּן שְׂמָא בְּעוֹר נִפְגְּמָה, וְכֵן כָּל פְּיוּצָא (יח) בְּזָה. הַגָּה: אֲבָל דְּבַר שְׂמַדִּינָא הוּא כְּשֶׁר רַק שְׂמַחְמִירִים בּוֹ, כְּגוֹן אִם חֲתוּךְ כָּל הַמִּפְרָקֶת וְכִיּוּצָא בּוֹ, (יט) חֲזָבִים לְכַסּוֹת (ת"י סִימָן קפ"ז).

כא מִי שֶׁאִין לוֹ עֶפֶר לְכַסּוֹת, לֹא יִשְׁחֹט. הַגָּה: אֵלֶּא נִמְתֵּין עַד שְׂיִהְיֶה לוֹ עֶפֶר (טו"ר); וְאִם הוּא הוֹלֵךְ בְּמַדְבָּר אוֹ בְּסַפִּינָה, וְלֹא שָׁוָה הָעוֹף כְּהַפְּסֵד הַבְּגָד (כ) שְׂיִשְׁרֹף לְאַפֵּר אוֹ הִזְהֵב שְׂיִשְׁחַק, תִּקְיֵנוּ לֵה רַבֵּן לְשֹׁחֵט וְלִמְצָא הַדָּם בְּבִגְד אוֹ בְּסַנְדָּל, וּמִבְּרֵךְ, וְכִשְׂיִגִיעַ לְמָקוֹם עֶפֶר יִכְבֵּס הַבְּגָד אוֹ הַסַּנְדָּל שְׂיִצָּא הַדָּם, וּמְכַסְּהוּ בְּלֹא בְרָכָה (מְרַדְכֵי בְּשֵׁם הַגְּאוּנִים) (כא) וְהַכִּי נִהוּג (אוֹר זְרוּעַ וְהַרְאב"ן).

כב הַשׁוֹחֵט חָיָה וְעוֹף וְלֹא יִצָּא מֵהֶם דָּם, (כב) מִתְּרִין.

כג כָּל הַדְּבָרִים שֶׁהִזְרָעִים הַנִּזְרָעִים (כג) בָּהֶם מִצְמִיחִים, הֵם בְּכָלֵל עֶפֶר וּמְכַסִּין בָּהֶם. וְאִם אֵינֶם מִצְמִיחִים, אִם נִקְרְאוּ עֶפֶר מְכַסִּין בָּהֶם. לְפִיכָךְ, מְכַסִּין בְּזָבֵל, וּבַחֹל הַדֵּק מְאֹד עַד שֶׁאִין הַיּוֹצֵר צָרִיד לְכַתְּשׁוֹ

כָּלֵל, וּבְסִיד, וּבְחֶרְסִית וּלְבִנָּה וּמְגוּפָה שֶׁל חֶרֶס שֶׁכֶּתֶשׁוּן,
וּבְשִׁחִיקַת אֲבָנִים, וּבְשִׁחִיקַת חֶרְסִים, וּבְנִעֻרַת שֶׁל פְּשִׁתָּן
דָּקָה, וּבְנִסְרֵת חֶרְשִׁים, וּבְאֶכְלָים אוֹ בְּגָדִים (כד) שְׁרוּפִים
עַד שֶׁנֶּעֱשׂוּ עֶפֶר, וּבְשִׁחֹר, וּבְכָחֹל, וּבְנִקְרַת הַפְּסִילִים;
אָבֵל אֵין מְכִסִּין בְּזָבֵל גַּס, וְלֹא בְּחֹל שֶׁהַיּוֹצֵר צָרִיךְ
לְכַתְּשׁוֹ, וְלֹא בְּקֶמַח וְסִבִּין וּמְרָסוֹ, וְלֹא בְּשִׁחִיקַת מִתְּכַת
אִם אֵינָם שְׁרוּפִין, חוּץ מִבְּזָהָב שֶׁחֹק שֶׁנִּקְרָא עֶפֶר,
דְּכַתִּיב; וְעִפְרַת זָהָב לוֹ (אִיּוֹב כח, ו) וְאַפֶּר נִקְרָא עֶפֶר, דְּכַתִּיב:
וְלִקְחוּ לְטָמֵא מֵעֶפֶר שְׂרֵפֶת הַחֲטָאִת (רמב"ם סוף ה"ש מפכ"ה דף
פ"ח ע"ב) (בְּמִדְבָּר יט, יז).

כז אֵין מְכִסִּין בְּעֶפֶר הַמִּדְבָּר, מִפְּנֵי שֶׁהִיא אֶרֶץ (כה)
מְלַחָה וְאֵינָה מְצַמַּחַת. הַגָּה: וְלָכֵן אֵין מְכִסִּים בְּעֶפֶר לַחָה מִמֵּימִם,
כְּגוֹן מִתּוֹנְתָא; (טור וּסְמ"ג וּסְמ"ק) וְאֵין לְכִסּוֹת בְּשִׁלְגַּי (בֵּית יוֹסֵף וְאוֹר זְרוּעַ בְּשֵׁם גְּאוֹן
דְּלֵא כְּמִדְבָּרֵי בְּשֵׁם גְּאוֹן).

הלכות טרפות

סימן כט - שמונה מיני טריפות

וסימנם

אחד

סעיף

ובו

א שמונה מיני טריפות הן, וסימנם: דין חני"ק נפ"ש; (א) דרוסה, (ב) נקובה, (ג) חסרה, (ד) נטולה, (ה) קרועה, (ו) נפולה, (ז) (ח) פסוקה, שבורה. (סימן זה הוא בסמ"ג דף קמ"א ע"ב ובית יוסף לא הביאו).

סימן ל - דין מכה בעצם הגלגלת

סעיפים

ב'

ובו

א בהמה או חיה (א) שנתרוצץ רב עצם גלגלתה, בין ברב גבהה בין ברב הקפה, (ב) טרפה, אף על פי שהקרום (ג) קיים.

ב נפחתה וחסר ממנה כסלע, (ד) (ה) (ו) טרפה; ואם נקבה נקבים שיש בהן חסרון, אם בין כלם כסלע, שהוא שלישי טפח, טרפה. הגה: אבל פחות מזה יש להכשיר אפלו בזמן הזה, דלא חיישינן בבהמה לנקיבת קרום של מוח (כך משמע בטור ובא"י האר"ך פ"ל נ"ד); ובעוף הפנים, כגון אנזא ובר אנזא (רשב"א ותשובת הרא"ש פ"ל כ"י סימן ו'), אפלו לא נקב העצם אלא כל שהוא, טרפה. ועוף היבשה שנשכתה חלדה (ז) בשניה בראשה, או שננקה בעץ או באבן, מניח אצבעו בצד הנקב ונועץ

אָפּצײַען שׂם, און מײַנס זײַן לײַדן פֿירן וְדוּחַק שׂם, און לײַד
בְּצִיבֵי הַמַּח וְלֹא יֵצֵא מִהַנֶּקֶב, בְּיָדוּעַ שֶׁלֹּא נֶקֶב קְרוּם שֶׁל
מַח, וְכִשְׂרָה; וְאִם יֵצֵא, טְרָפָה. **הגה:** וְאִין בְּקִיּאִין בְּבִדִיקַת
הַטְּרָפוֹת וְלִכְּן יֵשׁ לְהַטְרִיף אִם נֶקֶב עֵצִים הַגְּלָגֶלֶת בְּכֹל שֶׁהוּא בְּעוֹף, אֲפֹלוּ (ח)
בְּעוֹף דִּיבִשָּׁה, (בְּשִׁעָרִים דְּמַהֲרָאֵי שֶׁעַר לִיָּא וּבִאִין הָאָרֶץ כָּל צִיד).

סימן לא - דין נקיבת המח וקרומיו

סעיפים

ד'

ובו

א המח יש לו ב' קרומים זה על זה, נקב התחתון נקב
מִפְּלֵשׁ, טְרָפָה; אֲבָל אִם נֶקֶב הָעֲלִיּוֹן לְבָדוֹ, כְּשִׂרָה. **הגה:**
וְיֵשׁ מִטְרִיפִין גַּם כּוֹן בְּנֶקֶב הָעֲלִיּוֹן לְבָד, (בה"ג הביאו הגהות אשרי ות"ה סימן קס"ו
והגהות ש"ד סימן פ"א); וְהַכִּי נִהוּג אִם לֹא בְּמִקּוֹם הַפֶּסֶד (א) מְרַבָּה (דעת עצמו)

ב המח עצמו שנקרב מעט ממנו, או נתמעך והקרום
קיים, (ב) כְּשִׂרָה; וְאִם נִשְׁפָּךְ כַּמִּים או כְּדוֹנָג, (ג) (ד)
טְרָפָה. וְאִם נִמְצָאוּ מִים בְּתוֹךְ הַקְּרוּם וְנִחְסַר מִהַמַּח
כְּשֶׁעוֹר הַמִּים, אִם הַמַּח מִקִּיף הַמִּים סָבִיב, שֶׁלֹּא הָיוּ
מְגֻלִים כָּל אֲפֹלוּ לְקְרוּם, כְּשִׂרָה; וְאִם לָאוּ, טְרָפָה.
וְהוּא הַדִּין אִם הָיוּ הַמִּים מִנְּחִים בְּתוֹךְ שְׁלֻפּוֹחִית (פ"י כעין
כ"ט) קִטְנָה, שֶׁאִם הָיָה הַמַּח מִקִּיפָה שֶׁלֹּא הִיָּתָה מְגֻלָּה
אֲפֹלוּ לְקְרוּם, כְּשִׂרָה; וְאִם לָאוּ, טְרָפָה. **הגה:** וְכֹן אִם
הַשְּׁלֻפּוֹחִית מִנְּחַת בֵּין הַקְּרוּם וְהַגְּלָגֶלֶת, טְרָפָה (הג"א פ"א א"ט). הָיָה סָפֵק אִם

הִיָּה מְכַסֶּה בְּמַח אוֹ לֹא, טְרַפָּה; עַל כֵּן יֵשׁ לְזָהָר (ה) כְּשִׁפּוֹתָחִין אֶת הָרֹאשׁ, שְׂיִפְתָּחוּ בְּדֶרֶךְ שְׂיִיכָל לְרֹאוֹת אִם הַמַּח מְקִיף, אִם יִמָּצְאוּ שָׁם מִים אוֹ לֹא; וּמְכַל מְקוֹם אֵין צָרִיךְ לְבַדֵּק אַחַר זֶה, דְּסַמְכִינָן אַרְבָּא, וְיָכוֹל לְהַשְׁלִיךְ הָרֹאשׁ אוֹ לְמַכְרוֹ לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים בְּלֹא פְתִיחָה (ד"ע).

ג אִם נִמְצָא תּוֹלַעַת בְּקְרוֹם הַמַּח, וְהַמַּח קָיָם, וְאֵין בְּקְרוֹם הַתַּחְתּוֹן רֶשֶׁם וְלֹא קָרַט דָּם, כְּשֵׁרָה; וְיֵשׁ מִי שְׂאוֹמֵר שְׂאִין אָנוּ בְּקִיָּאִין בְּבִדִיקָה, (ו) וְטְרַפָּה (ז) וְהַכִּי נִהוּג; אָבֵל אִם נִמְצָא חוּץ לְקִדְרָה כְּגוֹן בַּחֲטָם, כְּשֵׁרָה, דְּתַלְיָנָן שְׁלֹא הִגִּיעַ (ח) לַמַּח מֵעוֹלָם.

ד עֶצֶם שֶׁהַמַּח מְנַח בְּתוֹכוֹ יֵשׁ בּוֹ חָלָל גְּדוֹל כְּמוֹ קִדְרָה, וְיֵשׁ עַל פִּיהָ כְּלָפִי הַצָּנֵאֵר כְּמוֹ בִּי פּוֹלִין, וְכָל מָה שְׂיֵשׁ מִהַמַּח בְּתוֹךְ הַקִּדְרָה עַד הַפּוֹלִין, וְהַפּוֹלִין (ט) בְּכָלֵל, נִדוֹן כְּמַח וְנִקְיָבְתוֹ בְּמִשְׁהוֹ; וּמִשָּׁם וְאֵילָךְ, נִדוֹן כְּחוֹט (י) הַשְּׂדֵרָה.

סימן לב - דין מכה בחוט השדרה

סעיפים

ז

ובו

א חוֹט הַשְּׂדֵרָה שֶׁנִּפְסַק רֵב הֶקֶף עוֹר הַחוּפָּה אֶת הַמַּח, טְרַפָּה, אִף עַל פִּי שֶׁכָּל (א) הַמַּח קָיָם; וְאִם לֹא נִפְסַק רֵב הָעוֹר, אִף עַל פִּי שֶׁנִּפְסַק כָּל הַמַּח שְׁבִפְנֵי, (ב) כְּשֵׁר.

ב נִסְדַּק הָעוֹר לְאָרְכוֹ, **(ג)** כְּשֶׁרָה; וְכֵן אִם נִשְׁבְּרָה הַשְּׁדָרָה וְלֹא נִפְסַק הַחוּט, אוֹ שֶׁנִּתְמַעַד הַמַּחַ שְׁבִתוֹד הַחוּט וְנִתְנַדְּנַד, הוֹאִיל וְעוֹרוֹ קָיָם הָרִי זֶה מִתְּרַת.

ג הַמְרָד הַמַּח וְנִשְׁפָּד כַּמִּים אוֹ כְּדוֹנֵג שְׁנַמֵּס, עַד שֶׁיִּמְצֵא הַחוּט כְּשֶׁמַּעְמִידוֹ בְּיָדוֹ הָיָה הַמַּעַט שְׁחוּץ לְיָדוֹ שׁוֹחָה, וְלֹא הָיָה יָכוֹל לַעֲמֹד, טְרָפָה; (ל' הַטּוֹר) וְכֵן אִף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִתְרַכָּד מִבְּפָנִים, אֶלָּא שֶׁהוּא עָב וְכָבֵד, וְאִם מַעְמִידוֹ אוֹתוֹ אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲמֹד מִפְּנֵי כְּבֵדוֹ, טְרָפָה.

ד נֶחֱסַר קֶצֶת מִהַמַּח וְנִתְרוֹקוֹ, **(ד)** כְּשֶׁר.

ה טְרָפוֹת זֶה שֶׁל חוּט **(ה)** הַשְּׁדָרָה הוּא עַד פִּי פְּרָשָׁה שְׁלִישִׁית וְעַד **(ו)** בְּכָלֵל, וְאִם נִפְסְקוּ אֶחָד מִשְׁנֵי חוּטֵי פְּצוּלִים רֵאשׁוֹנִים וְשֵׁנִיִּים, טְרָפָה; אֲבָל אִם נִפְסְקוּ חוּטֵי פְּצוּל הַשְּׁלִישִׁי, כְּשֶׁרָה; וּבְעוֹף הוּא טְרָפוֹת הַחוּט עַד בֵּין הָאֲגָפִים, הַתְּחִלַּת הַמָּקוֹם שֶׁהֵם מְחַבְּרִים בּוֹ בְּגוּף. הַגָּה: וַיֵּשׁ מִטְרִיפִים בְּעוֹף עַד מְקוֹם כְּלוֹת שְׁכִיבַת הָעֶצֶם הַמְּחַבֵּר **(ז)** לְגוּף (תוֹסִי וְאוֹר זְרוּעַ וּמְרָדְכֵי וְאִיּוֹ הָאֶרֶץ כָּלֵל נִיּוֹ ד"ב וְתִיּוֹ נִט"ו), וְהַכִּי נִהוּג אִם לֹא בְּהֶפְסֵד **(ח)** מְרָבָה (ד"ע).

ו בְּהִמָּה שֶׁהִכּוּ אוֹתָהּ עַל הַשְּׁדָרָה בְּמַקְל, וְהִלָּךְ הַמַּקְל עַל

פְּנֵי כָּל אֶרֶץ הַשְּׂדֵדָה, כְּשֶׁרָה, וְלֹא חִשְׁשֵׁן שְׂמָא נְפִסַּק החוּט. וְאִם יֵשׁ בַּמִּקֵּל (ט) קְשָׁרִים, חוֹשְׁשִׁים לְמִקּוֹם הַקְּשָׁרִים; וְכֵן אִם לֹא הִגִּיעַ הַמִּקֵּל עַל פְּנֵי כָּל הַשְּׂדֵדָה, חוֹשְׁשֵׁן שְׂרָאשׁ הַמִּקֵּל בַּמִּקּוֹם שֶׁהוּא כְּלָה מִכָּה בְּכַח; וְכֵן אִם הִכָּה לְרַחֵב הַשְּׂדֵדָה, חוֹשְׁשֵׁן שְׂמָא נְפִסַּק החוּט.

ז בְּהִמָּה שְׁגוֹרְרַת רְגְלִיהָ אֵין חוֹשְׁשֵׁן שְׂמָא נְפִסַּק החוּט. **הגה:** אֶלָּא אֲמַרִּין: שְׁגוֹרְנָא, וְהוּא (י) כְּאֵב הַרְגְלִים, נְקֻטָּה (גמרא); וְהוּא הַדִּין בְּעוֹף נְמִי דִּינָא הַכִּי (הַגְּהוֹת מְרַדְכִי בְּחֵלִין וְאוּיָה הָאֶרֶץ כָּלֵל נִיָּה). **בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, כְּשֶׁלֹּא נוֹדַע שְׁנַפְלָה, אֲבָל אִם נוֹדַע שְׁנַפְלָה,** (יא) **חוֹשְׁשֵׁן.**

סימן לג - דין אם נטל הלחי, ומכה בושט

ובו סעיפים י"א **א** נֹטֵל הַלְּחִי הַתַּחְתּוֹן, (א) כְּשֶׁרָה, וְהוּא שְׂיָכוֹל לְחִיּוֹת עַל יְדֵי הַמְרָאָה וְהַלְעָטָה. **הגה:** וְכֵן עוֹף שֶׁנֹּטֵל חֲרָטוּמוֹ וְיָכוֹל לְחִיּוֹת עַל יְדֵי הַמְרָאָה וְהַלְעָטָה, כְּשֶׁר. (א"י הָאֶרֶץ כָּלֵל נִי"ד וְרוֹקַח).

ב נֹטֵל הַלְּחִי הָעֶלְיוֹן, לְהַרְמִי"ם טְרַפָּה; וְרֹאוּי לְחוּשׁ לְדַבְּרֵיו.

ג וְשֵׁט אוֹ תִרְבֹּץ הַוִּשֵׁט שֶׁנִּקְבַּ לְחַלְלוֹ, בְּכֹל שֶׁהוּא, **(ב)** נִבְלָה.

ד שְׁנֵי עוֹרוֹת יֵשׁ לוֹוִשֵׁט, נִקְבַּ אֶחָד מֵהֶם, כְּשֶׁרָה; נִקְבוּ שְׁנֵיהֶם, **(ג)** אֲסוּרָה, וְאֶפְלוּ עָלָה בּוֹ קְרוּם וְנִסְתָּם, וְאֶפְלוּ נִקְבוּ זֶה שֶׁלֹּא כִּנְגֵד זֶה, אֲסוּרָה; וְהוּא שֶׁנִּקְבוּ שְׁנֵיהֶם מֵרוּחַ אֶחָד, דְּאֶפְשֶׁר דְּמִתְרַמִּי **(ד)** אֶהְדָּדִי. (פְּרוּשׁ שְׁמִזְדַּמְנִים לְהִתְכַּוֵּן יַחַד). (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם רִיטְבִּי"א). **הגה:** וְכֹל זֶה לֹא מִיָּרִי אֶלָּא בְּנִכְר שֶׁהִנְקִיב בָּא מִחֲמַת חֲלִי, אֲבָל אִם יֵשׁ לְחוּשׁ שֶׁנִּקְבַּ עַל יְדֵי קוֹץ, אֶפְלוּ לֹא נִקְבַּ רַק הַפְּנִימִי, טְרַפָּה, דְּחִישִׁינָן שְׁמָא נִקְבַּ גַּם הַחִיצוֹן, וְוִשֵׁט אֵין לוֹ בְּדִיקָה **(ה)** מִבַּחוּץ. (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם תוֹסֵפוֹת וְהַרַ"שׁ וְרַ"ן וְעוֹד פּוֹסְקִים).

ה עוֹרוֹת אֵלוּ הַחִיצוֹן אָדָם, וְהַפְּנִימִי לָבוֹ, וְאִם נִתְחַלְפוּ שֶׁהַחִיצוֹן לָבוֹ וְהַפְּנִימִי אָדָם, **(ו)** טְרַפָּה. וְכֵן אִם שְׁנֵיהֶם אֲדָמִים אוֹ לְבָנִים, טְרַפָּה. **הגה:** וְכֹל שֶׁכֵּן אִם יֵשׁ לוֹ שְׁנֵי וִשְׁטִים אוֹ שְׁנֵי קָנִים, **(ז)** דְּטְרַפָּה. (תְּשׁוּבַת הַרַ"שׁ כָּלֵל כִּי סִימָן ט').

ו וְשֵׁט אֵין לוֹ בְּדִיקָה מִבַּחוּץ אֶצֶל דְּרוּסָה שֶׁצָּרִיכָה בְּדִיקָה, מִפְּנֵי שֶׁכֵּיּוֹן שֶׁהוּא אָדָם אֵין אָדָם הָאָרֶס נִכְר בּוֹ; כִּי צַד יַעֲשֶׂה, אִם עוֹף הוּא, בּוֹדֵק הַקְּנָה מִבַּחוּץ וְשׁוֹחֲטוֹ, וְאַחַר כֵּן מְהַפֵּד הַוִּשֵׁט וּבּוֹדֵקוֹ מִבְּפְנִים; וְאִם בְּהִמָּה הִיא, אֵין לָהּ תִּקְנָה. **הגה:** וְלִדְיוֹ דְּאֵין אֲנוּ בְּקִיאֵין בְּבְדִיקָה, אִף עוֹף אֵין לוֹ תִּקְנָה.

ז וְלַעֲנֵן נֶקֶב נְמִי אֵין לוֹשֵׁט בְּדִיקָה מִבְּחוּץ אֶלָּא (ח) מִבְּפְּנִים.

ח עוֹף הַבָּא לְפָנֵינוּ וְצוֹאָרוֹ מְלַכְלָךְ (ט) בְּדָם, אֵין חוֹשֵׁשִׁין לְסַפֵּק דְרוֹסָה (ע"ל סי' נ"ז) לְבַדֵּק כָּל הַחֲלָל, אֶבֶל חוֹשֵׁשִׁין לְסַפֵּק נְקוּבָה, לְבַדֵּק (י) מְקוֹם הַמְּלַכְלָךְ. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹסְרִין כָּל עוֹף אוֹ בְּהֵמָה דְצוֹאָרָה מְלַכְלָךְ בְּדָם, דְּחִיּוּשֵׁינָן לְנִקְיַבַת הַוּשֵׁט וְאֵין אָנוּ בְּקִיָּאִין (הַגְּהוֹת אֲשֶׁרִי פִּא"ט בְּשֵׁם אוֹר זְרוּעַ), וְכֵן הַמְּנַהֵג.

ט נִמְצָא קוֹץ בְּוּשֵׁט לְאֶרְכוֹ אוֹ לְרַחְבּוֹ, וְאֵינוֹ תָּחוּב בּוֹ, (י"א) כְּשֶׁרָה אִם אֵין עָלָיו קֶרֶט דָּם (י"ב) מִבְּחוּץ (טוֹר וְהַגְּה"מ י"י); אֶבֶל אִם הוּא תָּחוּב בּוֹ, (י"ג) אֶסוּרָה, אֶפְלוֹ אֵין שָׁם קֶרֶט דָּם, דְּחִיּוּשֵׁינָן שְׁמָא נֶקֶב הַוּשֵׁט וְהַבְּרִיא וְנִתְרַפָּא (י"ד) וְאֵינוֹ נִכָּר. הַגָּה: וְיֵשׁ מְכַשִּׁירִין אִם אֵין קֶרֶט (טו) דָּם מִבְּחוּץ, דְּלֹא חִיּוּשֵׁינָן שְׁמָא הַבְּרִיא (הַרַב"ן וְהַרַמְבַּ"ם וְהַגְּמ"ר בְּשֵׁם סַה"ת). וְכֵן נִהְיֵי לְהַקְל בְּעִירְנוּ בְּאוֹתָן אֲנִזּוֹת שְׁמִלְעִיטִין לַעֲשׂוֹת מִהֵן שְׁמֵן, שְׂיֵשׁ תִּקְנָה בְּעִיר לְבַדֵּק אַחַר נִקְיַבַת הַוּשֵׁט מִשּׁוּם דְּשִׁכִּיחַ יוֹתֵר מִסְרָכוֹת הַרָאָה. וְנִהְיֵי לְהַקְל בְּיָשֵׁב לוֹ קוֹץ בְּוּשֵׁט, אִם אֵינוֹ נְקוּב מִשְׁנֵי צְדָדִים אוֹ שְׂאִין קֶרֶט דָּם מִבְּחוּץ; וְיֵשׁ לְדַקְדֵּק בְּזֶה הַרְבֵּה כִּי הוּא אֶסוּר דְּאוֹרִיתָא; וְיוֹתֵר הִיָּה טוֹב שְׁלֹא לְבַדֵּק כָּלֵל וְלִסְמוֹךְ אֶרְבָּא, מִלְּבַדֵּק וְלַהֲקֵל בְּמְקוֹם דְּאֶכָּא (ט"ז) רַעוּתָא.

י נִפְרַד הַוּשֵׁט מִהַקְנָה וְנִתְדַלְדְּלוּ זֶה מִזֶּה בְּרַב שְׁעוֹר אֶרְכוֹ, טְרַפָּה.

יא זָפֵק (יז) שְׁנֵקֵב גָּגוּ נֶקֶב מְפֹלֵשׁ בְּמִשְׁהוֹ, טְרָפָה. וְאִיזָהוּ גָּגוּ, זֶה שְׂיַמְתַּח עִם הַיֹּשֵׁט כְּשִׁי־אָרִיזְךָ הָעוֹף צוֹאָרוֹ, אֲבָל שְׂאָר הַזָּפֵק שְׁנֵקֵב, מִתֵּר. **הגה:** נֹטֵל הַזָּפֵק, טְרָפָה, (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם רַב הַפּוֹסְקִים), אֲפֹלוּ נִשְׁתַּיֵּר בּוֹ כְּדִי שְׂיֻכַּל הַמֵּאֲכָל לְעֵבֵר מִן הַיֹּשֵׁט אֶל הַקְּרָקָבוֹ (כְּדִי מִשְׁמַע מִהֲרִי"ן פֶּא"ט). נֶקֶב הַבֶּשֶׂר (הַמְעִי) שְׂבִין הַזָּפֵק לְקְרָקָבוֹ, טְרָפָה (בְּסוּף וּמְהַרְי"ל) ש"ד

סימן לד - דין מכת הגרורת

ובו סעיפים י"ג
א גְּרָגְרַת שְׁנַפְסָק רַב (א) חֲלָלָה בַּמָּקוֹם הָרְאוּי לְשַׁחֲיטָה אוֹ לְמַעֲלָה מְזֵה, הֲרִי זוֹ (ב) אֲסוּרָה.

ב אִם נֶקְבָה נֶקֶב שְׂיֵשׁ בּוֹ חֲסָרוֹן, כְּאֶסֶר, אֲסוּרָה. וְאִם נֹטְלָה מִמֶּנָּה רְצוּעָה לְאֲרָכָה, אִי כִּד מְעַגְלַת לָהּ הִוְיָא כְּאֶסֶר, אֲסוּרָה. וְיֵשׁ מִי שְׂאוֹמֵר, שְׂאִין אָנוּ בְּקִיָּאִים בְּשַׁעוֹר כְּאֶסֶר, הַלְּכָךְ מְשַׁעְרִים אוֹתוֹ בְּרַב רַחֲב חֲלָל הַקְּנָה. **הגה:** וּלְפִי מָה שְׂיִתְבָּאָר בְּסִמּוֹן דְּשַׁעוֹר אֶסֶר הוּא פְּחוֹת מְרַב, אִם כֵּן מִי שְׂאִינוּ בְּקִי יָבֵא לְהַקְלֵל. עַל כֵּן נִרְאָה דְּרַצָּה לּוֹמֵר רַב רַחֲב חֲלָל קְנָה שֶׁל עוֹף, דְּהוּא פְּחוֹת מְכַאֶסֶר, וּמִי שְׂאִינוּ בְּקִי יִטְרִיף בְּכָל (ג) עֲנָנוּ, (ד"ע).

ג נֶקֶב סְבִיב הַקְּפָה נֶקְבִים דְּקִים זֶה אֲצֵל זֶה כְּנֶקְבֵי

הַנֶּפֶה, אִם אֵין בָּהֶם חֲסָרוֹן, מִצְטָרְפִין (ד) לְרַב חֲלָלָה,
וְאִם יֵשׁ בָּהֶם חֲסָרוֹן מִצְטָרְפִין לְכֹאסֵר, שְׂאֵם יֵשׁ כֹּאסֵר
בְּנִקְבִים עִם הַשָּׁלִים שְׂבִינִיָּהֶם, (ה) אֲסוּרָה, וְהוּא
שְׂהִנְקָבִים סְמוּכִין כָּל כָּד, שְׂאִין בֵּין נִקְבַּ לְנִקְבַּ כְּמֵלֵא
נִקְבַּ, אֲבָל אִם יֵשׁ בִּינֵיהֶם יוֹתֵר מִשְׁעוֹר זֶה, אֵין מֵה
שְׂבִינִיָּהֶם (ו) מִצְטָרְף.

ד בְּעוֹף, אִם נִקְבַּ כְּנֶפֶה, חוֹתֵךְ הַמְּקוֹם הַמְּנִקְבַּ כְּנֶפֶה,
וּמְשִׁימוֹ עַל פִּי חֲלָל הַקֶּנֶה, אִם יֵשׁ בּוֹ כְּדֵי לְחַפּוֹת רַב
הַקֶּנֶה, (ז) אֲסוּרָה. **הגה:** וְאִם נִחְסְרָה גְרֵגֶרֶת שֶׁל עוֹף, יֵשׁ אוֹמְרִים
דְּמִשְׁעָרִין כְּמוֹ בְּנִקְבָה כְּנֶפֶה (הַרִי"ף וְהַרְמַב"ם), וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּמִשְׁעָרִין הַגְּדוֹל
לְפִי גְדוּלוֹ, וְהַקָּטָן לְפִי קָטְנוֹ, לְפִי עֵרֶךְ הַשְּׁעוֹר שֶׁהוּא (ח) בְּבִהְמָה כֹּאסֵר (רש"י
והרא"ש ורבי ירוחם).

ה יֵשׁ אוֹמְרִים שְׂאֵם נִפְחָתָה כְּמוֹ דָּלֶת, שְׂלֵא נִטַּל הַפְּחָת
אֶלֶּא תְלוּי וְעוֹמֵד וְזָקוּף שֶׁם כְּדָלֶת עַל פִּי הָאֲרָבָה, כִּיּוֹן
שֶׁהַדָּלֶת סוֹתֵם הַנִּקְבַּ צָרִיךְ שְׂיֵהֵא הַפְּחָת גְּדוֹל כְּדֵי
שְׂיִכְנִס וְיֵצֵא בּוֹ (ט) אֶסֶר, דְּהֵינּוּ יוֹתֵר מִכֹּאסֵר.

ו יֵשׁ אוֹמְרִים שְׂאֵם נִקְבָה נִקְבַּ מְפֻלֵּשׁ מְשִׁנֵי צְדָדִים, אִף
עַל פִּי שְׂאִין בְּנִקְבַּ אֶלֶּא כְּדֵי שְׂיִכְנִס (י) בּוֹ אֶסֶר לְרַחֲבוֹ,
דְּהֵינּוּ כְּעַבֵי אֶסֶר, אֲסוּרָה.

ז נִסְדָּקָה כְּלָה לְאֲרָכָה, אִף עַל פִּי שְׂלֵא חֲסָר מְמֻנָה

כְּלוּם, אֶסוּרָה; וְאִם נִשְׁאַר מִמֶּנָּה כָּל שֶׁהוּא לְמַעַלָּה וּלְמַטָּה בְּמָקוֹם הָרְאוּי לְשַׁחֲיטָה, כְּשֶׁרָה, מִפְּנֵי שֶׁכָּל מֵה שֶׁהֲצִנָּאָר נִמְשָׁךְ הַסֵּדֶק סוּגָר וְהוּלָךְ, הַלְכָךְ הָדָר (יא)

חָלִים.

ח נִקְבָּה לְמַטָּה מִמָּקוֹם שֶׁשַׁחֲיטָה בְּמִשְׁהוּ, (יב) טִרְפָּה.

ט מִצָּא גִרְגָּרֶת שֶׁנִּפְסְקָה אוֹ חֶסֶר וְאִינוּ יָדוּעַ אִם נַעֲשֶׂה מִחֲיִים, וְלֹא יוּכַל לְתַלּוֹת שְׁמַחֲמַת הַשַּׁחֲיטָה נַעֲשֶׂה שְׁשַׁחַט בְּשָׁנֵי (יג) מְקוֹמוֹת (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם חֲדוּשֵׁי רַשְׁבֵּי"א), פּוֹסְקָה בְּמָקוֹם אַחֵר, וְרוֹאֶה אִם הֵם שְׁוִים, כְּשֶׁרָה; וְאִם לֹא, אֶסוּרָה, וְאִין מִדְּמִין אֶלֶּא מִחוּלְיָא לְחוּלְיָא אוֹ מִבֵּר חוּלְיָא לְבֵר חוּלְיָא, אֶבֶל לֹא מִחוּלְיָא לְבֵר חוּלְיָא, וְלֹא מִבֵּר חוּלְיָא לְחוּלְיָא. הַגָּה: וְאִינוּ אִין בְּקִיֵּאִין בְּבִדְיָקָה וְיֵשׁ לְהַטְרִיף בְּכָל (יד) עֲנִין. וְכָל דֵּינִים אֵלוֹ דְּנִקְוָבָה וְחֶסְרוֹן בְּגִרְגָּרֶת הֵם דְּוָקָא כְּשֶׁיָּדוּעַ שֶׁהוּא מִחֲמַת (טו) חָלִי (בֵּית יוֹסֵף וְאוּ"ה כָּלל נ"א), אֶבֶל אִם נַעֲשֶׂה מִחֲמַת קוֹץ אוֹ מַחַט, לְדִידוֹן דְּלֹא בְּקִיֵּאִין בְּבִדְיָקָה הַוּשֵׁט, טִרְפָּה בְּכָל עֲנִין דְּחִיּוּשֵׁינָן שְׁמָא נִקְבַּ הַוּשֵׁט, דְּלֹא גָרַע מֵאֵלוֹ הָיָה הַצִּנָּאָר מְלַכְלָךְ בְּדָם, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר לְעֵיל סִימָן ל"ג.

י הַקְּנָה בְּסוּפוֹ, מִשְׁנַכְנֵס תַּחַת הַחֲזָה מִתְפַּצֵּל, וּמִשָּׁם יִפְרָד וְהָיָה לְשִׁלְשָׁה רְאשִׁים: הָאֶחָד נוֹטָה לְלֵב, וְהָאֶחָד (טז) לְכַבֵּד, וְהָאֶחָד לְרֵאָה, וְשִׁלְשֵׁתוֹ נִקְיָבְתוֹ בְּמִשְׁהוּ. הַגָּה: מִיָּהוּ בְּקִנְיָה הַלֵּב שֶׁהוּא שְׁמֹן שִׁיּוֹרֵד בֵּין עֲרָגוֹת הָרֵאָה לְלֵב, רְגִילִין לְהִיּוֹת בּוֹ נִקְבִּים קִטְנִים דְּקִים, וְהִינוּ רְבִיתִיהוּ וְלֹא מְקַרֵּי נִקְבִּים, (יז) וְכֶשֶׁר (הַגָּהוֹת אֲשֶׁר י"י פִּא"ט וְרוֹקַח וּבִשְׁעָרִים שַׁעַר ל"א).

סימן לה - דין טרפות הראה ואנותיה

סעיפים

י

ובו

א ראה שנקבה, טרפה.

ב חמשה אני (פ"י פ"עין א"זנים) אית (א) לראה, תלתא מימינא ויתרי (ב) משמאלא כשהבהמה תלוייה ברגליה ובני מעיה כלפי הטבח, שאז ימין הבהמה וימין הטבח אחד, ויש לה עוד בצד ימין אנה אחת קטנה, ונקראת עינוניתא דורדא, ואינה עומדת בסדר האנות, אלא מרחקת מהם לצד פנים, ואם חסרה אחת מימין או מהשמאל, או שהיו שנים מימין ושלשה משמאל, (ג) (ד) טרפה. הגה: צורות האונות של ימין אינן דומות לשל שמאל, ואם נתחלף צורתו, טרפה; וכן כשהאונה האמצעית של ימין גדולה מהתחתונה טרפה (מהרי"ו); ואם האונה של שמאל העליונה גדולה מאונה עליונה של ימין, טרפה; וכן אם האמה של ימין גדולה משל שמאל, כל זה מקרי חליף וטרפה, (מהרי"א מפראג) ; והורדא, אם חסרה, או אם יש לה (ה) שתיים או שנמצאת בצד שמאל, כשרה. הגה: ובמדינות אלו נהגו להטריף בין נמצא ב' (ו) ורדות, או אם (ז) חסרה, או ששנתה (ח) מקומה (מהרי"ו ועוד פוסקים), והכי נהוג כי יש רבותא סוברין כן ואין לשנות המנהג; וכן אם שנתה תארה וצורתה הרגילה בה, (ט) טרפה (אגור). אם נמצאו בה ב' ורדות ויש להם שרש אחד כעבי (י) אצבע, אף על פי שיש בו (יא) סדק, כשר (מ"כ בבד"י) (אור זרוע בשם ראב"י וכן כתב מהרי"ו והוא בהג"א); ואם אחד (יב) הפוכה והשני אינה הפוכה, הולכין אחר היותר גדולה, ואם היא אינה הפוכה, (יג) כשר (בדיקות ישנים). הורדא דרפה להיות בכיס, ואם לא נמצא לה כיס, או שיש לה שני כיסין, או שיש לה כיס ואינה מנחת בתוכו, ואף כשפניחין אותה בתוכו חוזרת ויוצאת ממנה כשפניחין הראה, (יד) טרפה (כל בו בשם

הר"מ בר יודה והגהות במהרי"ו, ובדיקות ישנים וקצת מפי השמועה הלכה למעשה בורמזשא בשם מהר"ש מזיי"א). וכל אלו הדינים אינן אלא במקומות שנוהגין להטריף בשתי ורדות או אין לה ורדא כלל; אבל במקומות (טו) שמכשירין, גם כל אלו החילוקים הם כשרים (בית יוסף). אם חסר מקצת מן הורדא יש לבדוק באונות או באמה מצד שמאל, (ס"א בצד ימין) אם נמצאת החתיכה החסרה, יש אומרים דכשר כי כן נמצא לפעמים בגדיים (טז) וטלאים (כד מצא פתוב). וכן יש מכשירין אם יש לה תאר ורד בשרש שלה כעבי אצבע, אף על פי שאין לה תאר ורד בראשה, רק שלא תהא הפוכה ולא שנתה (יז) מקומה. וכל אלו הדברים יש להקל מאחר דרבים מכשירים בכל (יח) ענין.

ג נתוספו האונות במנינם, אם היתה האונה היתרה בצד האנות, או מלפני הראה שהיא לעמת הלב, מתרת; ואם היתה על גבה שהיא לעמת הצלעות, הרי זו (יט) טרפה, והוא שתהיה כעלה של הדס אחר שנפחיה; אבל אם היא פחותה מזה, כשרה. הגה: ויש מחמירין לאסור כל יתרת שאינה בדרי דאוני (אשרי ומרדכי וסמ"ק ומהרי"ו וטור בשם העטור ועוד פוסקים); וכן נוהגין במקצת מקומות לאסור יתרת אפלו מקמא, ואין מחלקין בין מקמא בין מגפה, אלא אם היא עומדת בדרי דאוני וכשנפחין אותה נוטה לקמא, כשר; ואם נוטה לגפה, טרפה (מהרי"ו ובית יוסף בשם מ"כ) ובמדינות אלו המנהג להכשיר יתרת מקמא, ואין לשנות המנהג.

ד נמצאת אונה יתרה בסוף שפולי האמה, כשרה, דזה מקרי בדרי דאוני (בית יוסף).

ה אונה של ימין הסמוכה לגרגרת במצר החזה אצל הצואר ממש, התחתונה שהיא עליונה הסמוכה לצואר, אם ימצא על גבה כטרפא דאסא, (כ) כשרה, מפני שכן דרפה לפצל; ודוקא ימנית, אבל לא שמאלית; ויש מי

שְׂאוּמֵר דְּדוֹקָא לְמַעְלָה מִחֻצָּיָהּ, אֲבָל לְמַטָּה מִחֻצָּיָהּ,
(כא) טְרַפָּה. הגה: הא דמכשירינו יתרת בדרי דאויני, מכל מקום בעינו
שלא יהיה יותר אינות בשמאל מבין, כגון שיהיה די בשמאל וגי בין
(מהרי"ו), אבל אם הם שנה בשנה בכל צד ג' או ד' אינות ועומדות כלם בדרי
דאויני, **(כב) כָּשֶׁר** (שם בהג"ה). ואם נראה באונה אחת כמין סדק, מצטרף
להכשיר אבל לא **(כג) להטריף**, דאין חוששים בסדקים להטריף (כד מצא
כתוב). **(כד) אונה שנתפצלה ויש לה שרש א' כעבי אצבע**, אינה נחשבת אלא
לאחת (מהרי"ו מולין). ולא מקרי יתרת אלא אם יש לה צורת אונה, אבל אם
נמצא על גבי הראה מקום גבוה רחב למטה ועב למעלה, שאינו חד בראשו,
נקראת גבשושית **(כה) וכשרה** (מהרי"ו ובית יוסף בשם מ"כ). וכן אם נמצא
אונה על גבי הראה וגומא תחתיה, וכשנזכרין הראה כל האונה נופלת לתוך
הגומא, ושנה לשאר הראה (מהרי"ו ובית יוסף), אף על פי שאינה נכנסת תוך
הגומא אלא כשפניחים היד בנחת עליה, **(כו) כשרה**, דאין זה יתרת אלא
פצול הראה, ומאחר שיש לו גומא תחתיו לנוח בו אינו עתיד להתפרק כשאר
יתרת, וכשרה (ד"ע); ואין להכשיר פצול כזה רק מגבה, דהפצול מנח על
הגומא, אבל מקמא הפצול נופל למטה וסופו להתפרק **(כז) וטרפה** (כד מצא
כתוב). יש אומרים דאם נמצא יתרת נגד חריץ הנרדא, דינו כמו פצול בגומא
(מהרי"ו מולין בשם ר' מאיר שחטן), ואין לסמוך על זה, רק בשעת הדחק והפסד
(כח) מרבה.

1 אחת מהאינות שהיא פחותה מפעלה הדס אחר
שנפחיה, הנה ליה חסרה, וטרפה.

2 חסרה אחת מאינות הימין, הנרדא **(כט) משלמת**; ויש
אומרים דאינה משלמת (רש"י ותוספות והרא"ש), והכי **(ל) נהוג.**

3 ראה שאין לה חיתוכא דאויני, **(לא) טרפה**; ואם סדק
כמראה הפרש ביניהם, כשעור עליה הדס, בין בעקרו,

בין באמצעו, בין בסופן, (לב) כְּשֶׁרָה. הגה: וַיֵּשׁ מִכְשִׁירֵי בְּהֵמַת אוֹ סֹדֵק כֹּל שֶׁהוּא, אִף עַל פִּי שְׂאִינוֹ כְּטֶרְפָּא דְאֶסָא (רש"י והעטור ותוס' וסמ"ג ורא"ש וטור ורמב"ם ותשב"ץ ומרדכי בשם ה"ג ור"ח ורש"ד וראבי"ה); וַיֵּשׁ לְסִמְדָּה עֲלֵיהֶוּ אִם יֵשׁ הַפֶּסֶד מֵרַבָּה **(לג)** לְהִטְרִיף. הַאוֹנָה הַתְּחַתּוֹנָה שֶׁל גִּמְוֵן דְרַבָּה לְהִיּוֹת עֶבֶה וְאַרְבָּה מֵאוֹנָה הָאֲמֻצָּעִית, גַּם הִיא יוֹתֵר גְּבוּהָה מִשְׁלֵל שְׂמַאל, וְאִם הִיא דְבוּקָה לְאֶמָּה לְגִמְרֵי, רַק שְׁנֵרָאָה הֵפֶר סִימָנִים אֵלּוּ בְּמִקּוֹם שְׂרָאוּי לְהִיּוֹת הָאוֹנָה, מִקְרֵי הֵפֶר **(לד)** וּכְשֶׁרָה (מהרי"ו); וְהוּא הַדִּין אִם **(לה)** נֶכֶר שֵׁם סִימָן אַחֵר שֶׁנֶּכֶר הָאוֹנָה קֶצֶת, וְאַפְלוּ הֵפֶר עַל יְדֵי הַסִּמְפּוֹן הַרְגִיל לְהִיּוֹת בְּאוֹנָה, אִם נִמְצָא שֵׁם סִמְפּוֹן בְּמִקּוֹם הַרְגִיל לְהִיּוֹת אוֹנָא, מִקְרֵי הֵפֶר (מ"כ בְּשֵׁם מַהר"ק); וְכֹל אֵלּוּ הַדְּבָרִים **(לו)** בְּדַקִּינָה וּמִשְׁעָרֵינָה אַחֵר שֶׁנִּפְחָה הַרְאָה, מִשּׁוּם דְּבַחֲתֵי הַבְּהֵמָה הַרְאָה נִפְחָה. יֵשׁ אוֹמְרִים דְּבַגְדֵיִים וּטְלָאִים אֵין לְהִטְרִיף אִם לֹא נִמְצְאוּ אוֹנוֹת אֶפְלוּ בְּלֹא הֵפֶר וְסֹדֵק כָּלֵל, דְּהַכִּי רְבִיתְהוּ וְאַרְחִיְהוּ דְּבַקְטָנוֹת לֵית לְהוּ וּכְשֶׁמִּתְגַּדְּלִים גְּדִילֵי הָאוֹנוֹת בְּהַדְיָהוּ, (בְּדִיקוֹת יִשְׁנִים מַהר"ש).

ט אִם בְּצַד אֶחָד שֶׁל הַרְאָה חֲסָרָה אוֹנָה א', אֶלָּא שְׁבִסוּף הָאוֹמָה שְׁבָאוֹתוֹ הַצַּד הִיָּתָה בְּלִיטָה גְּדוּלָה כְּמוֹ אוֹנָה, אִף עַל פִּי שְׁדַרְדָּד הָאוֹנוֹת לְהִיּוֹת סְמוּכוֹת זוֹ לְזוֹ וְכֹאן הָאוֹמָה מִפְּסָקָת בֵּינֵיהֶם, כְּשֶׁרָה. **הגה:** וַיֵּשׁ **(לז)** נוֹהֲגִין לְהִטְרִיף בְּכִי הָאִי גִוְנָא כִּי כֹל מָה שֶׁלְּמַטָּה מִן הַנֶּרְדָּא מִקְרֵי שְׂלֵא בְּדַרְי דְאוֹנֵי, וְכֹן נוֹהֲגִין בְּמַדִּינוֹת אֵלּוּ.

י אֵין כֹּל הַדְּבָרִים הַלְלוּ אֲמוּרִים אֶלָּא בְּבִהֵמָה וְחִיָּה, אֶבֶל הָעוֹף אֵין לוֹ חֵתוּף אוֹנוֹת כְּבִהֵמָה, וְאִם יִמְצָא, אֵין לוֹ מִנְיָן דְּדוּעָ.

סימן לו - כמה דיני טרפות בראה

סעיפים

י"ז

ובו

א הריאה יש לה שני קרומים, נקבו זה בלא זה, או זה שלא (א) כנגד זה, כשרה, עד שינקבו שניהם זה כנגד זה (טור בשם רשב"א). **הגה:** ויש מטריפים בנקבו זה שלא כנגד זה (הנהות אשרי פא"ט ורבנו ירוחם וא"ו האר"ך ועוד פוסקים), והכי נהוג.

ב אפלו נגלד (פרוש נקלף) קרום העליון כלו, כשרה, אלא שצריכה (ב) בדיקה. **הגה:** מיהו אם נמצא בועה על מקום שנקלף העור העליון יש להטריף, כי הוא כקרום שעלה מחמת (ג) מכה (בדיקות ישנים). יש אומרים אם נפחו הראה ונקרע הקרום מחמת הנפיחה, (ד) טרפה, (בבדיקות).

ג נקבה ועלה בו קרום ונסתם, (ה) טרפה.

ד ראה שנשמע בה הברה כשנופחין אותה, אם נפר המקום שממנו נשמע ההברה מושיבין עליו רק או תבן וכיוצא בו, אם יתנדנד, בידוע שהיא נקובה וטרפה; ואם לא נפר המקום, מושיבין אותה במים (ו) פושרים ונופחין אותה, אם בצבץ המים, טרפה, ואם לאו, בידוע שקרום התחתון בלבד נקב, והרוח מהלך בין שני הקרומות ומפני זה ישמע בה קול הברה בשעת נפיחה,

וְכַשְׂרָה. הגה: וְאִם שָׁמוּ אוֹתָהּ פֶּעַם אַחַת בְּמִים חַמִּים (אֶלְבָּא דְכְּלֵי עֲלָמָא) אוֹ קָרִים, שׁוּב אֵין לָהּ (ז) בְּדִיקָה אֶפְלוּ בְּפוֹשְׁרִין (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַרְיָן).

ה נְמַצָּאת נְקוּבָה בְּמָקוֹם שְׂיֵשׁ לְתַלּוֹת שְׁנַעְשָׂה אַחַר שְׁחִיטָה, כְּגוֹן שְׁהַעֲבִיר הַטֶּבַח יָדוֹ (ח) בְּכַח, אוֹ שְׁתַּלְּשָׂה בְּכַח, אוֹ שְׁלֶקְחָה זָאֵב וְהַחֲזִירָה נְקוּבָה, תְּלִינָן (ט) לְהַקֵּל וְכַשְׂרָה. וְאֶפְלוּ יֵשׁ נְקָבִים הַרְבֵּה שְׁלֹא בְּמָקוֹם שְׁנָיו, תְּלִינָן (י) כִּלְהוּ בְּזָאֵב. הגה: וְלֹא תְלִינָן בְּיַד הַטֶּבַח אֶלָּא אִם הַנְּקָב מְשׁוּדָּ, שְׁדַרְכוּ לְהִיּוֹת מִכַּח הַטֶּבַח, אֶבֶל אִם הוּא (יא) עָגֵל (בְּדִי בְּשֵׁם מַהֲרִי"ל וּמַהֲרִי"י מוֹלִין) לֹא תְלִינָן בְּטֶבַח, כִּי אֵין דַּרְכוּ לְהִיּוֹת עָגֵל; וְכָל נְקָב שֶׁהוּא פְּתוּחַ (הַגְּהוֹת מְרַדְכֵי פִ"ק דְּחֵלִין), אוֹ שְׁהַשְׁחֵר אוֹ אָדָם סָבִיב הַנְּקָב, (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם מִ"כ) וְאֶפְלוּ הוּא רַק אָדָם סָבִיב הַצְּלָעוֹת נֶגֶד הַנְּקָב, טְרַפָּה, וְלֹא תְלִינָן בְּשׁוּם דְּבָר דְּוֹדָאֵי מַחֲיִים (יב) נַעֲשָׂה (שֵׁם). וְכֵן אִם נְמַצָּאוּ עָלֶיהָ תּוֹלְעִים שְׁנִקְבוּהָ, וְאֵין יָדוּעַ אִם נְקָבוּהָ קִדָּם שְׁחִיטָה אוֹ אַחַר שְׁחִיטָה, (יג) כְּשָׂרָה; וְאִם אֵין מָקוֹם לְתַלּוֹת וְהַדְּבָר סָפֵק אִם נְקָבָה מַחֲיִים, עוֹשִׂים נְקָב אַחַר וּמְקַרְבִּין אֶצְלוֹ, אִם הֵם דּוֹמִים, כְּשָׂרָה, שְׁכָמוֹ שְׁזָה נַעֲשָׂה אַחַר שְׁחִיטָה, כֵּן נַעֲשָׂה הָרֵאשׁוֹן; וְאִם אֵינָם דּוֹמִים, טְרַפָּה; וְאֵין מִדְּמִין מִרְאָה שֶׁל בְּהֵמָה דְּקָה לְרֵאָה שֶׁל בְּהֵמָה גְּסָה, אֶלָּא מִדְּקָה לְדְּקָה, וּמִגְּסָה לְגְּסָה. (רִי"ף וְרַמְבַּ"ם וְרַשְׁבַּ"א וְתוֹסֵפוֹת וְהַגְּהוֹ"מ בְּשֵׁם רִי"ח). הגה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאֵין מְקַיְפִין מִבְּהֵמָה זֹו לְבִהֵמָה אַחֲרֵת (רִשִׁי וְבַה"ג וְרֵאשִׁי וְטוֹר (וְאֶגְדָּה) וְסַמִּי"ג וְרִי"ן וְר' יְרוּחִם הַבִּיאוּ דַּעַת רִשִׁי בְּסוּף); וְאֶפְלוּ בְּבִהֵמָה אַחַת אֵין מְקַיְפִין אֶלָּא מִגְּסָה לְגְּסָה, דְּהִינּוּ מֵאֵמָה לְאֵמָה אוֹ מִדְּקָה לְדְּקָה דְּהִינּוּ מֵאוֹנָא לְאוֹנָא; מִיְהוּ בְּזַמַּן הַזֶּה אֵין אֲנִי בְּקִיָּאֵין וְאֵין לְסַמְדָּ אֶהֱקִיפָה כָּלֵל (יד) לְהַכְשִׁיר (כָּל בּוּ בְּשֵׁם הַגְּאוֹנִים). (וּמַהֲרִי"ל וְשָׂאֵר אַחֲרוֹנִים).

י נְקָב אֶחָד מֵהַסְּמִפּוֹנוֹת (פִּי קָנִים הַחֲלוּלִים שֶׁפְּתוּדָה הָרֵאָה) שְׁבִפְנִים

לְחַבְרוֹ, כְּגוֹן בַּמָּקוֹם שֶׁמִתְפַצְּלִים זֶה מִזֶּה וְאִין בְּשָׂר
בִּינֵיהֶם, טְרַפָּה, שֶׁחֲבָרוּ קֶשֶׁה וְאִינוּ מִגֵּן עָלָיו; אֲבָל נִקְב
לְבָשָׂר הֶרְאָה, הַבָּשָׂר מִגֵּן עָלָיו (טו) וְכִשְׂרָה.

ז הֶרְאָה שֶׁנִּשְׁפָּכָה (טז) כְּקִיתוֹן וְקָרוֹם הָעֲלִיוֹן שֶׁלֶּה קָיָם
שָׁלֵם בְּלֹא נִקְב, אִם הִסְמְפוֹנוֹת עוֹמְדִין בַּמָּקוֹמוֹן וְלֹא (יז)
נִמְחוּ, כְּשֶׂרָה, וְאִם נִמְק אֶפְלוֹ סְמָפוֹן אֶחָד, טְרַפָּה. כִּי־צַד
עוֹשִׂים, נוֹקְבִים אוֹתָהּ וְשׁוֹפְכִין אוֹתָהּ בְּכָלִי שֶׁהוּא שׁוֹע
בְּאַבָּר, אִם נִרְאָה בָּהּ חוֹטִים לְבָנִים בִּידוּעַ שֶׁנִּמְקוּ
הִסְמְפוֹנוֹת וְטְרַפָּה; וְאִם לֹא, בְּשָׂר הֶרְאָה בְּלִבָּד הוּא
שֶׁנִּמְק, וְכִשְׂרָה; וְהוּא שְׂיֵהָא מִחוּי הַמִּים זָד, אֲבָל אִם
הֵם עֲכוּרִים אוֹ סְרוּחִים, טְרַפָּה. הַגָּה: וַיֵּשׁ מִכְשִׁירִין אֶפְלוֹ
בְּעֲכוּרִים וְסְרוּחִים (הֶרְאִישׁ וְהִרְשִׁבִיָּא וְהִרְזִיָּה וְהִרְבִּין וְטוֹר וְסֵהִיָּת וְסִמִּיָּג וְהַגְהִיָּמ וְכָל
בוֹ סִימָן קִיָּא וְעִיל רִיָּס לִיָּז); וְיָמִי שֶׁהוּא בְּקִי לְבַדֵּק שֶׁלֹּא נִמְחוּ הִסְמְפוֹנוֹת, יָכוֹל
לְסַמְדַּךְ עַל־יָהּ לְצַרְדָּה הַפְּסִד מְרַבָּה.

ח חֶסֶר מִגּוּף הֶרְאָה וְלֹא נִקְבָּה, (יח) (יט) כְּשֶׂרָה; וַיֵּשׁ מִי
שְׂאוּסָר. הַגָּה: וְהַמְנַהֵג לְהַכְשִׁיר אִם הִחְסְרוֹן כְּכִיף פְּשׁוּטָה, אֲבָל אִם
הִחְסְרוֹן כְּכִיף כְּפוּפָה כְּזֶה כ, אִם יוֹכֵל לְהַנִּיחַ בְּגוּמָא הֵהִיא אֶצְבַּע אֶגוּדָל,
מִקְרֵי חֶסֶרוֹן (כ) וְטְרַפָּה; וְאִם לֹא, כְּשֶׂרָה. וְכָל זֶה כְּשֶׁנִּרְאָה הִחְסְרוֹן מִבְּחוּץ
לְאַחַר הַנְּפִיחָה, אֲבָל אִם הִיא מִבְּחוּץ כְּשֶׂאָר רָאָה אֶלָּא שֶׁנִּחְסַר מִבְּשֶׂרָה
מִבְּפָנִים, אֶפְלוֹ מִחֲזִיק הִחְסְרוֹן עַד כְּדִי רְבִיעִית, כְּשֶׂרָה, יִתֵּר מִכָּאן טְרַפָּה
(מֵהִרְיָו וּבְדִיקוֹת יִשְׁנִים וְרָאָה מַעֲשָׂה וְשִׁיָּס וְטוֹר וּפּוֹסְקִים וּבֵית יוֹסֵף בְּשֵׁם אֶהֱל מוֹעֵד).

ט הֶרְאָה שֶׁנִּמְצָא בָּהּ מָקוֹם אָטוּם (כא) כָּל שֶׁהוּא (ל' רַמְבַּ"ם
פ"ז ד"ו), שְׂאִין (כב) הָרוּחַ נִכְנָס בּוֹ, וְאִינוּ עוֹלָה בְּנִפְיחָה,

מְבִיאִין סִכּוּן וְקוֹרְעִין הַקְרוּם לְבַד (מהרי"ו ובי"י בשם מ"כ ורשב"א בת"ה) סָמוּךְ מִמֶּשׁ לְמָקוֹם הָאֲטוּם, אִם נִמְצָא בּוֹ לֶחָה, מִתְּרַת, שְׂמֻחַמַת הַלֶּחָה לֹא נִכְנָס שֵׁם הָרוּחַ; וְאִם לֹא נִמְצָא בּוֹ לֶחָה נוֹתְנִין עָלָיו מְעַט לֶקַח אוֹ תַבּוֹן אוֹ נוֹצָה, אִם נִתְנַדְּנַד, כְּשֶׁרָה, שְׁהָרֵי הָרוּחַ בָּא שָׁם; וְאִם לֹא, טֵרְפָה.

הגה: וְלֹא מְקַרֵי אֲטוּם אֶלָּא כְּשֶׁמְרָאֵהוּ דוֹמָה לְשֶׁאֵר רֵאָה אֶלָּא שְׂאִינוּ עוֹלָה בְּנִפְיָהּ, אֲבָל אִם מְרָאֵהוּ דוֹמָה לְמַגְלָא אִינוּ אֶלָּא טִינָרִי וְכִשֶׁר בְּלֹא בְּדִיקָה (הַגְהַת מִיְמוֹנֵי וְסַמִּיג וּבֵית יוֹסֵף בְּשֵׁם רַש"י). וְאִף בְּאֲטוּם יִרְאָה תַחֲלָה לִתְנוּ הַרְאָה בְּמֵים פּוֹשְׁרִין, אוֹ לִתְנוּ מֵים פּוֹשְׁרִין תּוֹךְ הַקְנָה וּלְנַעֲנַע אוֹתָהּ (הַגְהוֹת אֲשֶׁרִי) אוֹ לְמִשְׁמֵשׁ הַרְבֵּה בְּמָקוֹם הָאֲטוּם (רוֹקַח), וְלִשְׁפֹךְ אַחֵר כֶּךָ מֵה שְׁבִתוֹךְ הַקְנָה וְאִם עוֹלָה אַחֵר כֶּךָ בְּנִפְיָהּ, כְּשֶׁרָה; וְאֶפְלוּ אִם כָּבֵר נִחְתְּכָה הַרְאָה, אִם יוֹכֵל לְבַדֵּק עַל יְדֵי שְׂפוּפָרַת שְׂעִיגָה מְקוֹם הָאֲטוּם בְּנִפְיָהּ יֵשׁ **(כג)** לְהַכְשִׁיר (מהרי"ו וְעֵרוֹף עֲרֹךְ אִפִּי פִי כֹן פְּחִיזָה דְש"ס).

ב רֵאָה שְׂקֻשָּׁה כְּעֵץ בְּמִשְׁמוּשָׁהּ, טֵרְפָה. וְהוּא הַדִּין אִם **(כד)** קִלְחָה כְּעֵץ, טֵרְפָה (מהרי"ו).

יא רֵאָה שְׁנַת־מִסְמָסָה, דְּהֵינּוּ שְׁנִמְצָאת שְׁלֵמָה וְכִשְׁתּוֹלִין אוֹתָהּ תַחֲתָךְ וְתַפֵּל חֲתִיכוֹת חֲתִיכוֹת, טֵרְפָה.

יב רֵאָה שְׁנִמְצָאת נְפוּחָה כְּמוֹ עֵקֶר חֲרִיּוֹת שֶׁל דָּקָל, אוֹסְרִין אוֹתָהּ מִסַּפֵּק.

יג רֵאָה שְׂיָבֶשָׁה, אֶפְלוּ מְקַצְתָּהּ, טֵרְפָה, וְהוּא שְׂתֵהָא

נְפָרֶכֶת בְּצַפְרֹן. **הגה:** ואם מְשֻׁרְטֵט בְּצַפְרֹן עַל בֶּשֶׂר הַרְאָה וְנִרְאָה הַשְּׁרֵטוּט בְּתוֹכָהּ, מְקַרֵי יָבֵשׁ, וְטִרְפָּה. (מְצָא כְּתוּב וְכֵן הוּא בְּבִדְיֻקַּת הָאֲחֵרוּנִים).

יד צְמָקָה **(כה)** כְּלָה, אִם מִחֲמַת בְּנֵי אָדָם שֶׁהִפְחִידוּהָ כְּגוֹן שֶׁשָּׁחֲטוּ אַחֲרַת לְפָנֶיהָ וְכִיּוֹצֵא בָּזֶה, טִרְפָּה; וְאִם בְּיַדֵי שָׁמַיִם, כְּגוֹן שֶׁפָּחַדָה מִקוֹל רַעַם אוֹ רֵאָתָה זְקִים וְכִיּוֹצֵא בָּזֶה, אוֹ מִפָּחַד שְׂאֵר בְּרִיּוֹת כְּגוֹן מִקוֹל שְׂאֵגַת אַרְיָה וְכִיּוֹצֵא בָּזֶה, כְּשָׂרָה.

טו כִּי־צַד בּוֹדְקִין אוֹתָהּ אִם הִדְבָּר סָפֵק מֵאִיזָה דְבָר בָּא לָהּ (דַּעַת הַר"ף), מוֹשִׁיבִין אֶת הַרְאָה בְּמַיִם מֵעַת לְעַת; אִם הָיָה זְמַן הַקֹּר, מוֹשִׁיבִים אוֹתָהּ בְּמַיִם פּוֹשְׁרִים וּבְכָלֵי שְׂאִין הַמַּיִם מִתְמַצִּין מִגְבוֹ וְנוֹזְלִים, כְּדִי שְׁלֹא יִצוֹנְנוּ בְּמַהֲרָה; וְאִם הָיָה זְמַן הַחֶם, מוֹשִׁיבִין אוֹתָהּ בְּמַיִם צוֹנְנִים, בְּכָלֵי שְׁהַמַּיִם מִתְמַצִּין מִגְבוֹ כְּדִי שֶׁיִּשְׁאָרוּ קָרִים, אִם חֲזָרָה לְבָרִיתָהּ, הֵרִי זֶה בְּיַדֵי שָׁמַיִם אוֹ בְּיַדֵי הַבְּרִיּוֹת, וּמִתְקַרֵּת; וְאִם לֹא חֲזָרָה, בְּיַדֵי אָדָם הִיא, וְטִרְפָּה (כָּל הַסְּעִיף ל' רַמְבַּ"ם שֵׁם ד"י). **הגה:** וְנִרְאָה דְאִין לָנוּ לְסַמָּךְ עַל בְּדִיקָה זֹו כִּי אִין אָנוּ בְּקִיֵּאִין בְּכָל דְבָר שְׂצָרִיף בְּדִיקָה, וְאִם נִרְאָה שְׁבָא לָהּ בְּיַדֵי שָׁמַיִם, אִין לְהַכְשִׁיר בְּלֹא בְּדִיקָה זֹו; וּבְזֶה יֵשׁ לְסַמָּךְ עַל **(כו)** בְּדִיקַתְנוּ (כּוּ פֶסֶק רִש"ל).

טז רָאָה שֶׁהִרְגִישׁ בָּהּ בְּמִשְׁמוּשׁ הִיד שְׂמַחַט בְּתוֹכָהּ, אִם **(כה)** שְׁלֵמָה הִיא, **(כה)** נוֹפְחִין אוֹתָהּ, אִם עוֹלָה בְּנִפְיָחָה, כְּשָׂרָה, בִּין אִם הִיא דִקָּה אוֹ עָבָה, בִּין אִם נִכְנָסָה דִרְךְ

חֲדָה או דָּרֵךְ קָפָה (פּוֹי דָּרֵךְ צַד הַעֵב) ; וְאִם הִיא חֲתוּכָה, טְרָפָה ;
יֵשׁ עָלֶיהָ קָרֵט דָּם כְּנֶגֶד הַמַּחֲט בַּחוּץ, טְרָפָה, אֲפָלוּ הִיא
שְׁלֵמָה. **הגה:** וּבְזִמְנוֹ הַזֶּה יֵשׁ לְהַטְרִיף כָּל רֵאָה שֶׁנִּמְצָא בָּהּ מַחֲט, וְאִין דְּנִין
בָּהּ דִּין שְׁלֵמָה (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם סַמִּיק הַגְּהוֹת מִזְמוֹנֵי פִּיז וְאִיו הָאֲרֵךְ וּמַהֲרָאֵי שְׁעַר ל'),
אִם לֹא בְּמִקּוֹם הַפֶּסֶד מְרֻבָּה, אָז יֵשׁ לְהַקְלֵל וּלְבַדֵּק עַל יְדֵי נִפְיָחָה. (שׁו"ד סִימָן
צ"ב בְּהַגְהוֹת וּבֵית יוֹסֵף וּמַהֲרָאֵי לְכֹן מִשְׁמַעוֹת כָּל הַפּוֹסְקִים) .

ז מַחֲט שֶׁנִּמְצָא בְּסִמְפוֹנָא רַבָּה דְּרִיָּאָה, כְּשֶׁרָה. **הגה:**
וְאֲפָלוּ בְּחֲתוּכָה, שְׁלֵא נוֹכַל לְבַדֵּק בְּנִפְיָחָה, יֵשׁ (כֹּט) לְהַכְשִׁיר (בִּי בִשְׁם רִי"ן וְשׁו"ד
וּמַהֲרָאֵי בְּשְׁעָרִים וְר' יְרוּחִם וְלֶאֱפוֹקִי כְּלָבוֹ וְאוֹי"ה) .

סימן לו - דיני אבעבועות וסרכות

הראה

ובו סעיפים
א רֵאָה שֶׁנִּמְצָאוּ בָּהּ אֲבַעְבוּעוֹת אֲפָלוּ הֵם גְּדוֹלִים
הַרְבֵּה, אִם הָיוּ מְלֵאִים רוּחַ אוֹ מִים זָכִים אוֹ לֶחָה
הַנִּמְשָׁכֶת כְּדָבֵשׁ וְכִיּוֹצָא בּוֹ, אוֹ לֶחָה יְבֵשָׁה וְקָשָׁה אֲפָלוּ
כְּאֶבֶן, הֵרִי זוֹ מִתְּרַת ; וְאִם נִמְצָאת בָּהֶם לֶחָה סְרוּחָה אוֹ
מִים סְרוּחִים אוֹ עֲכוּרִים, הֵרִי זוֹ טְרָפָה. **הגה:** וְרַבִּים
מְכַשְׁרִים אֲפָלוּ בְּעֲכוּרִין וְסְרוּחִין (הֲרָאִ"שׁ וְהַרְ"ן וְהַרְשֶׁבִי"א וְטוֹר וּמַהֲרָאֵי לְעֵל
סִימָן ל"ו ס"ז עוֹד פּוֹסְקִים), וְכֹן הַמְּנַהֵג לְהַכְשִׁיר בּוֹעוֹת בְּכָל עֲנָן, אִם אֵינֶן (א)
סְמוּכוֹת.

ב אם סרפא תלוייה יוצאה מן הבועה, **(ב)** **(ג)** טרפה.

הגה: והוא הדין בועה העומדת במקום שאר רעותא, אף על פי דכשר בלאו הכי, כגון בגבשושית או במקום דמשמעת קול או שהבועה בעצמה משמעת קול, טרפה. (מצא כתיב).

ג אם יש בה שתי אבעבועות סמוכות זו לזו, **(ד)** אסורה, אפלו מלאות מים זכים; ואם היא אחת ונראית כשתים, נוקבים אותה באי מצדיקה, אם שופכות למקום אחד, אחת היא **(ה)** וכשרה; ואם לאו, שתיים הם וטרפה, והני מלי כשיש בהם מגלא או מים, אבל אם הם **(ו)** צמחים קשים, **הגה:** והוא הדין מרסא **(ז)** שבראה, דהינו שקרום הראה מכסה אותה ואינה גבוהה מבשר הראה (מהרי"ו ושאר אחרונים), אף על גב דסמיכי, כשרה. **הגה:** ולא מקרי סמיכי אלא שאין ביניהם כשני חוטי שער לאחר שנפחו הראה (תוספות והגהות אשרי ועוד פוסקים), והוא שיהיה במה שמפריש **(ח)** ביניהם מראה ראה (מ"כ ובד"י בשם מהרא"ק), יש מכשירין אפלו תרי בועי דסמיכי, אם המים שבהם זכים, צלולים **(ט)** ומתוקים (רשב"ם וריב"ש ומרדכי ועוד פוסקים ומהרי"ו); ויש לילך בזה אחר המנהג (ד"ע דקדק במהרי"ל שכ"כ בשפולי), או לפי ענין ההפסד ושעת הדחק. ובועי בשפולי ראה ובמים זכים, דינו כמו **(יא)** בסמיכי (ד"ע ממשמעות הפוסקים). בועה על חריץ וקמט, **(יב)** טרפה, דהוי כשני בועי **(יג)** דסמיכי (מ"כ). ב' בועות זה כנגד זה, בין ב' אינות, כשרה; אבל בועה נגד טיגרי, כהאי גונא, טרפה, דהטיגרי קשה ומנקבת הבועה שכנגדה (מ"כ). בועי וטיגרי סמוכים זה אצל זה, כשר (ד"ע).

ד אבעבוע שנימצא בשפולי הראה נוהגין **(יד)** לאסור, אם אין בשר כל שהוא מקיף בכל צד ודוקא בועה, אבל טיגרי כשר בשפולי **(טו)** ראה (דעת עצמו ומהרי"י והג"מ); ושפולי היינו תחתית

הַאוֹמָא אוֹ הַאוֹנָא, אָבֵל (טז) לֹא הִתְוֹכִים שְׁבִין אוֹנָא
לְאוֹנָא הַגָּה: וַיֵּשׁ אוֹמְרִים דְּבָכֵל מְקוֹם שְׁיֵשׁ שָׁם חֲדוּד מְקָרִי שְׁפוּלִי רָאָה,
(מֵהַרִּי"ו וְסַמ"ק וְכָל בּוֹ) וְלָכֵן יֵשׁ לְהִטְרִיף אֶפְלוֹ לְמַעְלָה בְּמְקוֹם שְׁהִרְיָאָה דְּבוּקָה
לְשִׁדְרָה, אִם הוּא נֶגֶד חֲתוּדָה הַאוֹנוֹת שְׁעֵדִין הִרְאָה שָׁם חֲדָה וְנִקְרָא שְׁפוּלִי;
אָבֵל נֶגֶד הַאוֹמוֹת כְּשֶׁר, דְּלֹא הָוִי שָׁם שְׁפוּלִי, דְּשָׁם הִרְאָה רְחֵבָה (בְּבִדִיקוֹת),
וַיֵּשׁ לִילֵד בְּזָה אַחַר הַמְנַהֵג. וְאִם אֵין חוּט בְּשֶׁר מְקִיף, נוֹפְחִין אוֹתָהּ
וּמְשַׁמְשִׁין לְצַד בּוּעָה, אִם עַל יְדֵי כֶּף חוּט בְּשֶׁר מְקִיף, כְּשֶׁרָה (בֵּית יוֹסֵף), וְהוּא
(שְׁיָהָא) בְּהִקְוֹ מְבַשֵּׁר מְרָאָה רָאָה; (בְּדִי"ב בְּשֵׁם מֵהַרִּי"ק) וְאִם לֹא הָיָה בְּהִקְוֹ
מְרָאָה בְּשֶׁר, וּבָאוּ אַחַר כֶּף בּוּדְקִים וּמְמַחִים וּנְפָחוּהָ וּמְשַׁמְשׁוּ בָּהּ, וְעַל יְדֵי
בְּקִיאוּתָהּ וְכֹחַן זָפָה שְׁנַפְחוּ הֵיטֵב וּמְשַׁמְשׁוּ בְּבְקִיאוּתָהּ עָשׂוּ שְׁהִיָּה שָׁם הִקְוֹ
בְּשֶׁר, כְּשֶׁר (בֵּית יוֹסֵף סִי לִיט בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת רִיב"ן וְהַרִּי"ש מַעֲשֶׂה שְׁהִיָּה).

ה בּוּעָה בְּרָאָה וְנִפְרָת בְּעֵבֶר אַחַר, אֵף עַל גַּב דְּלֹא שְׁפִיכִי

אַהֲדָדִי, כְּשֶׁרָה. הַגָּה: וְהוּא דְּלֹא קִיָּמִי בְּמְקוֹם סְמְפוֹנוֹת, אָבֵל אֵי קִיָּמִי
בְּמְקוֹם סְמְפוֹנוֹת דְּהִיָּנוּ בִּי אֶצְבְּעוֹת מִן הַשְּׁפוּלִי בְּדָקָה וְדִי בְּגִסָּה, נִהְגוּ
לְהִטְרִיף (מֵהַרִּי"ו וְעִין סִי"ק כִּי"ו), וְאֵין (יז) לְשִׁנוֹת, וְאֶפְלוֹ בְּמִים זָפִים (יח) בְּבוּעָה
(מֵהַרִּי"ק שֶׁרֶשׁ לִי"ו וְדִיע); וְדוּקָא דְּשִׁפְכִי לְהֲדָדִי, אָבֵל אֵי לֹא שְׁפִכִי לְהֲדָדִי, כְּשֶׁר
(מֵהַרִּי"ו שָׁם) אֶפְלוֹ (יט) בְּעֵבֶרִים וְסְרוּחִים (דִּיע וְכִי"מ הַפּוֹי). בּוּעָה שְׁהִיָּה תַּחַת
הַנְּרָדָא בְּמְקוֹם הַדֵּק, וַיֵּשׁ שָׁם סְמְפוֹן, טְרַפָּה, דְּנִפְרָת מַעְבֵּר (כ) לְעֵבֶר (מִי"כ
וּמֵהַרִּי"ו). טִינְרִי הַנְּפָרַת מַעְבֵּר לְעֵבֶר, דִּינָה (כא) כְּבוּעָה (בְּבִדִיקוֹת יְשָׁנִים), וְעִ"ל
סִימָן מִי"ב אֵיזָהוּ מְקָרִי שׁוֹפְכוֹת לְהֲדָדִי.

י אֶבְעָבוּעַ שְׁנַמְצָא בּוֹ נֶקֶב, הִיכָא דְּלֹא מְשַׁמְשׁוּ יְדָא
דְּטַבְחָא, וְאֵינוּ יוֹדַע אִם נֶקֶב מְחַיִּים אוֹ לְאַחַר מִיתָה,
(כב) טְרַפָּה.

י בּוּעָה אוֹ סְרְכָא שְׁנַמְצָאוּ בְּקִנְיָה הַלֵּב אוֹ בְּכָל מְקוֹם חוּץ

סִימָן לַח - דִּינֵי מִרְאֹת הַרְאָה

סְעִיפִים

ה'

וּבו

א רָאָה שְׁנִמְצָא בָּהּ (אֶפְלוּ) כָּל שֶׁהוּא שָׁחַר כְּדִיו, אוֹ שֶׁהוּא דוֹמָה לְמִרְאָה הַבָּשָׂר, אוֹ שֶׁהוּא (א) יִרְק אִמְרִילִיו בְּלַעֲיוֹ וּבְלָשׁוֹן אֲשֶׁכְּנֹז קוֹרִין גַּעַל, בֵּין שֶׁהוּא כְּמִרְאָה חֲלָמוֹן בִּיצָה בֵּין שֶׁהוּא כְּמִרְאָה כְּרָכּוֹס בֵּין שֶׁהוּא כְּמִרְאָה כְּשׁוֹתָא, טְרָפָה; וְכֵן אִם הוּא כְּמִרְאָה הַבְּקָעָת, שֶׁהִיא לְבָנָה כְּבָקָעָת, אֲסוּרָה; וְיֵשׁ מִי שֶׁאֹמֵר, דְּהִינּוּ שֶׁהִיא כְּעֵין חֲרִיּוֹת שֶׁל דְּקָל. **הגה:** וְיֵשׁ אֹמְרִים דְּאָף אִם הִיא כְּלָבָן בִּיצָה, טְרָפָה (מִהֲרִיּוֹ) (עֲרוּךְ עֲרָךְ כַּחַל וְרוֹקֵחַ וְעוֹד פּוֹסְקִים), (ב) וְהֵכִי נִהוּג.

ב כָּל אֱלוֹ הַמִּרְאֹת אֵינָן פּוֹסְלוֹת עַד שְׁנוֹפְחִים אוֹתָהּ וּמְמַרְס בָּהּ בְּיָדוֹ, אִם נִשְׁתַּנֵּית לְמִרְאָה הַמְּתָר, מְתָרָת. וְאִם עֲמֵדָה בְּעֵינָהּ, (ג) אֲסוּרָה (כָּל הַפּוֹסְקִים לְאֶפְיוּקֵי רִיִּי בַתּוֹסִי).

ג יֵשׁ מִי שֶׁאֹמֵר שֶׁאֵין מִרְאֹת הַלָּלוּ פּוֹסְלוֹת אֶלָּא כְּשֶׁהֲשֵׁנוּי בְּעוֹר מִחֲמָתוֹ, וְלֹא מִחֲמַת מִגְלָא שְׁבַתּוֹכוֹ. **הגה:** וְכֵן אִם בָּא הַשְּׁנוּי מִרְאָה מִכַּחַ שְׁעָר שָׁחַר אוֹ דָם נֶצְרַר הַמוֹנַח בְּרָאָה, כְּשֶׁר (מְצָא כְּתוּב בְּשֵׁם רִיִּי מוֹלִין).

ד אם אינה שחורה כדיו אלא כמראה (ד) הכחל שקורין בלשון אשכנז בלא"ה ודומה לרקיע (מהרי"ו), או ירקה ככרתי, או שהיא כמראה הכבד, או כמראה הטחול (בית יוסף ובד"י בשם מהרא"ק) או שהיא אדמה אפלו בתכלית האדם, כשירה, הגה: ויש אומרים אם יש מכה בדפן (ה) נגד הראה האדמה, טרפה, וצריך לבדק אחר זה (טור ור' ירוחם וקרא"ש בשם הר"מ והוא דעת רבנו אפרים ובית יוסף בשם בעל העטור ושאר פוסקים לא חלקו ומשמע מדברייהם אפכא וקצת חולקים בהדגא עין שם) והכי נהוג, אפלו היא כלה כד. וכן אם יש בה הרבה גונים מאלו המראות הפשוטות, כשירה.

ה יש בה קלפות כמו נתק והיא שלמה, (ו) כשירה.

סימן לט - דיני בדיקת הראה

סעיפים

כ"ה

ובו

א אין צריך לבדק אחר שום טרפות מן (א) הסתם, חוץ מן הראה צריך לבדק בבמהמה וחיה אם יש בה סרכא (ריב"ש ור"י חביב ועוד פוסקים); וכל הפורץ גדר לאכל בלא בדיקה, ישכנו (ב) נחש. (קהלת י, ז). הגה: ונהגו גם כן לנפח כל ראה, אפלו לית בה (ג) רעותא, (ש"ד סימן צ"ב ובדיקות ועוד פוסקים); ובקצת מקומות מקלין שלא לנפחה רק אם היתה בה סרכא עוברת על ידי משמוש, וכן (ד) עקר (רמב"ם פי"א מרדכי ועוד פוסקים).

ב מי שְקָרַע בְּטֶן הַבְּהֵמָה, וְקָדַם **(ה)** שֶׁתִּבְדַּק הָרֹאֵה בָּא כָּלֵב אוֹ עוֹבֵד כּוֹכָבִים, וְנִטְלָה וְהִלְדָּ לּוֹ, הֲרִי זֶה מִתְּתָרַת, וְאִין אוֹמְרִים: שְׁמָא נְקוּבָה אוֹ סְרוּכָה הִיְתָה. **הגה: (ו)** וַיֵּשׁ מִחֲמִירִין אִם נֶאֱבְדָה הָרֹאֵה (בה"ג וראב"ן ור"י הלוי וּמְרַדְכִי וְהַג"א וְעוֹד פּוֹסְקִים), וְאִין לְהַתִּיר רַק בְּמָקוֹם הַפֶּסֶד גָּדוֹל אוֹ בְּגִדְיִים וְטָלָאִים וְחִיּוֹת שְׁאִין סְרָכוֹת מְצוּיּוֹת בָּהֶם. (טור בְּשֵׁם בַּעֲה"ת).

ג בָּא עוֹבֵד כּוֹכָבִים אוֹ יִשְׂרָאֵל וְהוֹצִיא הָרֹאֵה קָדַם שֶׁתִּבְדַּק וְהֲרִי הִיא קִיּוּמַת, נוֹפְחִין אוֹתָהּ.

ד אוֹנָא הַסְרוּכָה לְאוֹנָא **(ז)** אוֹ לְאוֹמָה, בֵּין סְרוּכָה מְעַט בֵּין סְרוּכָה כְּלָה, שְׁלֵא כְּסִדְרוֹ, טְרַפָּה; כְּסִדְרוֹ, כְּשֶׁרָה (ר"ן וְחֲדוּשֵׁי רִשְׁבִּי"א) אֶפְלוּ בְּלֵא **(ח)** בְּדִיקָה מִיְהוּ אִם בְּדִקוּהָ וְנִמְצָא שֵׁם נֶקֶב טְרַפָּה (בֵּית יוֹסֵף); וְאִין נִקְרָא כְּסִדְרוֹ אֶלָּא בְּשִׁתִּים זֶה אֶצֶל זֶה, מִחֲתוּדָ שֶׁל זֶה לְחֲתוּדָ שֶׁל זֶה, וְאֶפְלוּ הִיא בְּאֶלְכָסוֹן וְאֶפְלוּ יֵשׁ בָּהּ פְּלוּשׁ; אֶבֶל מְגַבָּה שֶׁל זֶה לְגַבָּה שֶׁל זֶה, אוֹ אֶפְלוּ מִחֲתוּדָ לְגַב אוֹ מִשְׁפּוּלֵי לְשְׁפּוּלֵי, אוֹ מִשְׁפּוּלֵי לְחֲתוּדָ, אוֹ אֶפְלוּ מִחֲדָה שֶׁל זֶה לְחֲדָה שֶׁל זֶה שְׁאֶצְלָה, אוֹ אֶפְלוּ מִחֲדָה שֶׁל זֶה לְחֲתוּדָ שֶׁל זֶה שְׁאֶצְלָה, נִקְרָא: שְׁלֵא כְּסִדְרוֹ. **הגה:** וַיֵּשׁ אוֹמְרִים דְּאֶפִּילוּ בְּכִסְדְרוֹ צְרִיךְ בְּדִיקָה שְׁאִין נֶקֶב בְּרֹאֵה (סמ"ק וְהַגמ"י בְּשֵׁם רִיזב"א וְתוֹס' בְּשֵׁם ר"ג וְעוֹד גְּאוּנִים וְכָל בּוֹ), וַיִּמְאַחַר שְׁאִין אָנוּ בְּקִיָּאִין בְּבְדִיקָה כָּל מָקוֹם דְּאִיכָּא רְעוּתָא יֵשׁ לְהַטְרִיף כָּל **(ט)** סְרָכָא (הַגְּהוֹת מִיְמוּנֵי וְסמ"ק וְסמ"ג וְכָל בּוֹ); וַיֵּשׁ אוֹמְרִים לְהַכְשִׁירָה אִם הִיא מְעַקֵּר הָאוּנוֹת עַד חֲצָן (מַהר"י), **(י)** אֶפְלוּ מְפֻלָּשׁ, וְכֵן נוֹהֲגִין לְהַכְשִׁיר כִּי הִיא **(יא)** בְּכִסְדְרוֹ, וְכֵן אִם יֵשׁ כְּמִין קְרוּם בֵּין אֶנְא לְאֶנְא אוֹ בֵּין אוֹמָה לְאֶנְא כְּסִדְרוֹ יוֹצֵא מְעַקְרוֹ עַד אֶמְצָעִיתוֹ אִין לְהַטְרִיף, דְּדָרְדָּרְךָ הוּא לְהַמְצֵא כְּדִ וְאִין זֶה **(יב)** סְרָכָא (סמ"ג וְהַגמ"י וְסמ"ק וְכָל

בו). ואין דרך קרום זה להמצא אלא בין אונא לאונא או בין אונא לאומה, אבל לא בשאר מקומות (בית יוסף וד"מ), ואם נמצא בשאר מקום אינו אלא סרסא. וכל מקום שהסרסא (יג) כשרה אף אם יש סרסא תלויה גם באותן סרכות, והוא נקרא סרסא כפולה, כשר (בית יוסף).

ה אם נסתפק אם היא בגב או בחתוך, וכשנזכרים אותה הרבה נראה שהיא בחתוך, וכשאינו נזכרים אותה כל כך נראית הסרסא שהיא בחוץ, (יד) כשרה.

ו עינוניתא דנרדא, לכל מקום שתסרד, טרפה אפלו (טו) לפיס שלה, ואפלו פלה נדבקות בו; והוא הדין לכל יתרת דכל היכא דסרוכה, (טז) טרפה. הגה: מיהו, אם הנרדא נדבקות למטה בשרש שלה עם הפיס שלה יש להכשיר, דהינו רביתיהו (בית יוסף בשם מהר"י בן חביב).

ז אם נסרקה האונא או האומה לגרירת או לחזה, או לשמנונית הלב או לכיסו, או (יז) לטרפוש הלב, או לטרפוש הכבד, או לטרפוש העינוניתא שהוא סוף טרפוש הלב, או לרחם, או (יח) לא"ל מעידא שקורין מולייגא, או לסמפון היורד בין שתי הערוגות (ר"י ו' חביב וד"ע), או לקנה הלב, או לשמנונית הסמפונות, או לכבד, טרפה, ואפלו היא דבוקה לאחת ממקומות הללו בלי פלוש (שם וישאר אחרונים בית יוסף). הגה: ויש מקלין אם האנות העליונות הסמוכות בגרירת דבוקות ממש בגרירת ואין ביניהם חלוק כולל שיוכל להכניס אצבע ביניהם (מרדכי פא"ט בשם ראבי"ה ובה"ג ומהר"י ואגדה); וכן אם היו האנות או האומות דבוקים לגמרי מראשן עד סופן לשמן היורד בין האומות (שם ור"ב

ור"ח) ; וכן אם היתה כל הראה דבוקה בשדרה, כי אומרים שדרדך רביתהו בכך ואין זה סרְכָא (מהרי"ו). ואין להתיר כל זה בלא שאלת חכם וממחה, מורה הוראות, ואין ללמד ממקומות אלו לשאר מקומות שנסרְכָה שם הראה, כי בשאר מקומות אין חלוק בין דבוק פלו או לאו (דיע מבית יוסף).

ח סרְכָא היוצאת מהראה והיא תלויה, שאינה דבוקה לשום מקום, כשרה ואינה (יט) צריכה בדיקה. הגה: וסרְכָא תלויה היוצאת מן הבועה, טרפה (בית יוסף בשם ראב"ד ורוקח ומהרי"ו); מטנרי, (כ) כשרה (מהרי"ו ועין לעיל סי' ל"ז ס"ב).

ט סרְכָא שהיא ממקום למקום באונא או באמה עצמה, דינה כדין סרְכָא תלויה. הגה: ודוקא שאין הסרְכָא קצרה מבשר הראה כשנופחין הראה, אבל אם קצרה עד שמפח הסרְכָא הבשר שפתחיה מקמיט ואינו עולה בנפיתה היטב כשאר הראה, (כא) (כב) טרפה (מהרי"א מפרג ובדיקות האחרונים). וכל סרְכָא תלויה שעולה גם כן עם נפחת הראה, או שיש מכה בדפן כנגדה, טרפה (בדיקות ישנים).

י כל מקום שאסרו סרוכת הראה, אין הפרש בין שתהא הסרְכָא דקה כחוט השערה בין שתהא עבה וחזקה ורחבה כגודל, ולא פאותם שממעכים בידי ואם נתמעכה תולין להקל, וכל הנוהג כן, כאלו מאכיל (כג) טרפות לישראל.

יא יש מי שכתב, שמכניס אצבעו תחת הסרְכָא ומגביה קצת, אם נפסקה מחמת הגבהה כל שהוא, סרְכָא בת

יומא היא וכשרה. ואין להקל בכך אלא בבהמת
ישראל, ואין סומכין על קלא זו אלא בבודק פשר וירא
את ה' מרבים.

יב טוב להשקות הבהמה סמוך **(כד)** לשחיטה.

יג יש מי שאומר, שהבודק יכניס ידו בבהמה **(כה)**
בזריזות בלא רפיון ידים, ואם נתפרקה שום סרקה
כשמכניס הבודק ידו, מוציא הראה לחוץ ובודקה, אם
היא סרקה ימצא ראשה בראה או בדפן; ואם לאו,
ירא היא וכשרה; ואין להקל בכך אלא בבהמת
ישראל, ואין סומכין על קלא זו אלא בבודק פשר וירא
את ה' מרבים. **הגה:** ויש מתירין למשמש בסרכות ולמעד בהם,
ואומרים שסרכא אם ימעד אדם בה כל היום לא תנתק, ולכן כל מקום
שיתמעד תולין להקל; ואומרים שאינו סרקה אלא ריר **(כו)** בעלמא (מהרי"ו
וכל בו), ואף על פי שהוא קלא גדולה כבר נהגו כל בני מדינות אלו, ואין
למחות בידם מאחר שיש להם על מה שיסמכו; ומכל מקום צריך להיות
הבודק ירא אלהים שיודע לזהר למעד בנחת שלא ינתק **(כז)** בכת. ויש
מקומות שאין נוהגין למעד ולמשמש בסרכות הנרדא אם נסרקה למקום
אחר, וכל מקום שתסרד, **(כח)** טרפה (כך שמעו וכן נראה מלשון הר"ד ו' חיא שבבית
יוסף); ויש מקומות שנהגו להקל גם בזה, ולי נראה כסברא הראשונה שלא
למעד בנרדא ובכל סרכות שהם שלא כסדרו, מאחר שסרכא שלא כסדרו
טרפה, מזכר בגמרא ואין חולק עליו, אין לסמוך אדברי מקליו בענין המעוד
והמשמושים (וכ"מ מלשון מהרי"ו שאין חלוק); אבל המנהג בעירנו למשמש
ולמעד בכל הסרכות, ואין חלוק בין סרכא **(כט)** לסרכא; ונכון לחוש למה
שפתבתי, אם לא בהפסד **(ל)** מרבה. עוד נהגו בעירנו להטריף כל סרכות
גדיים וטלאים (מצא פתוב) ועגלים הרפים, ולא **(לא)** למעד בהם כלל, פי יש
קבלה בזה להטריף כי הסרכא עדין רכה ומתנתקת על ידי מעוד.

יד בודק שהוציא ידו ואמר: טרפה, ואחר כך הכניס אחר ידו ולא מצא טרפות, **(לב)** הראשון נאמן.

טו טבח שהכניס ידו ואמר: טרפה, ואחר כך נתברר שלא נפתח הטרפֿש, ונמצא שהטבח לא נגע בראה, ופתחו הטרפֿש ובדקה ולא נמצא בה טרפות, מכשירין אותה.

טז אִמַר הַבּוֹדֵק: שֶׁלֹּא כִסְדָרוֹ **(לג)** הִיָּתָה, וְאַחַר מִכְחִישׁוֹ וְאוֹמֵר: כִּסְדָרוֹ הִיָּתָה, מַעֲמִידִין הַבְּהֵמָה בְּחִזְקַת **(לד)** הַתֵּר.

יז הַקּוֹנֶה רָאָה וְאָמַר שֶׁמִּצָּא בָּהּ סֵרְכָא בְּמָקוֹם שֶׁהִיא טְרֵפָה, וְהַמּוֹכֵר אוֹמֵר שֶׁהִיָּתָה בְּמָקוֹם שֶׁהִיא כְּשֵׁרָה, כִּיּוֹן שֶׁבָּאוּ שְׁנֵיהֶם בְּבֵת אַחַת לְבֵית דִּין, אֵין כָּאן עֲדוּת, וְהָרִי זֶה כְּבֵהמָה שֶׁנֶּאֱבָדָה רָאָה קִדָּם **(לה)** שֶׁנִּבְדְּקָה. **הגה:** וְכֵן בְּמָקוֹמוֹת שֶׁשׁוֹחֲטִין אֶצֶל עוֹבֵד כּוֹכְבִים, וְהֵנִיחוּ הַבְּהֵמוֹת אֶצֶל עוֹבֵד כּוֹכְבִים בֵּין שְׁחִיטָה לְבְדִיקָה, אֵין חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים הַכְּנִיס יָדוֹ וְנִתְקַ הַסֵּרְכוֹת, דְּבְדִיקַת רָאָה דְרַבְּנָן וְסַפְקָא לְהַקֵּל (רִשְׁבִּי"א סִימָן רנ"ח). מִיָּהוּ אִם טְבַחִים עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים רְגִילִין לַעֲשׂוֹת כָּךְ, יֵשׁ לְחוֹשׁ **(לו)** אֶפְלוּ בְדִיעֵבֵד; וּלְכַתְּחִלָּה יֵשׁ לְזַהֵר בְּכָל עֲנִין.

יח רָאָה שְׁנִקְבָּה בְּמִקּוֹם חֲתוּךְ הָאֲנוֹת בְּגַב הָאֲנָא כְּנָגְדַּד הַדְּפֹן, וְדָפֹן סוֹתְמַתָּה בְּסִרְכָּא בְּבִשְׁרָ שְׁבִין הַצְּלָעוֹת אוּ בְּבִשְׁרָ וּבְעֶצֶם, כְּשֶׁרָה. אָבֵל אִם הִיא סְרוּכָה לְעֶצֶם לְבַדּוֹ, טְרַפָּה. וְכֹן הַדִּין בְּכָל הַשְּׁלֵם שְׁכַנְגָד הָאֲנוֹת לְמַעְלָה עַד הָעֲרוּגָה, כְּשֶׁרָה, מְפִנִי שְׁהַמְקוֹם צָר וְנִדְחָקָה לְדָפֹן וְהוּא סוֹתְמוֹ; וְנִקְרָא דָּפֹן עַד הַחוּט שְׁמִנְקָרִים מִהַחֲזָה, וּמִשָּׁם וְאֵילָף נִקְרָא חֲזָה, וְאִם נִסְרְכָה שָׁם, טְרַפָּה, וְאִם נִסְרְכָה עַל גְּבִי חוּט שְׁבַחֲזָה, דִּינוֹ כְּאֵלוֹ נִסְרְכָה בְּחֲזָה וּטְרַפָּה.

הגה: וּלְדִידָן אִין נִפְקוּתָא בְּחִלּוּקִים אֵלוֹ, גַּם בְּכָל הַחִלּוּקִים אֲשֶׁר יִתְבָּאֲרוּ עַד סוּף הַסִּימָן, כִּי כְּבֵר נִהְגוּ בְּאֵלוֹ הָאֲרָצוֹת לְהַטְרִיף הַכֹּל וְאִין לְשִׁנוֹת, כִּי מִנְהַג קְדָמוֹנִים הוּא בְּאֲשֶׁכְּנֹז וְצָרְפַת שְׁאֲנוֹ מִבְּנֵי בְּנֵיהֶם; וְלָכֵן אִין לְהַכְשִׁיר שׁוּם סִרְכָּא בְּרָאָה, אִם לֹא בִּי אֲנוֹת הַסְּרוּכוֹת בְּכִסְדָּרָן לְמִטָּה מִחֲצָן לְצַד עֶקְרָן, וְהוּא הַדִּין אֲנָה בְּאוּמָה בְּכִסְדָּרָה כִּי הֵאֵי גֻּנְא; וּכְבֵר נִתְבָּאֲרָ שְׁנִהְגוּ לְהַקֵּל בְּסִרְכָּא הַמְתַּנְתְּקַת עַל יְדֵי מַעוּדָ (לז) וּמִשְׁמוּשׁ.

יט וְדוּקָא כְּנָגְדַּד הָאֲנוֹת הוּא דְּמִכְשָׁרִין, אָבֵל שְׁלֹא כְּנָגְדַּד הָאֲנוֹת טְרַפָּה.

כ הֵא דְּמִכְשָׁרִין, דוּקָא כְּשֶׁהִנְקַב כְּנָגְדַּד הַדְּפֹן, אָבֵל אִם נִקְבָּה מִבְּפָנִים אוּ אֲפֵלוּ בְּשִׁפּוּלֵי רָאָה, וְסִרְכָּא יוֹצֵאת מִשָּׁם לְדָפֹן, (לח) טְרַפָּה; וְאִם סִרְכָּא יוֹצֵאת מִשִּׁפּוּלֵי אוּנָא וּמִתְּפִשְׁטַת עַל גַּב הָאוּנָא וְנִסְרְכַת לְדָפֹן. אִם רַב הַסִּרְכָּא הִיא בְּגַב הָאוּנָא, כְּשֶׁרָה; וְאִם לֹא, טְרַפָּה.

כא אם סרְכָא עוֹלָה מִן הָאֲנָה לְדַפְּוּן שְׁבַצַד הָאֲמָה, טְרַפָּה; וְאִם סְרַכָּא עוֹלָה מֵאוֹנָא לְדַפְּוּן שְׁכַנְגַד הָאוֹנָא וְלְדַפְּוּן שְׁכַנְגַד הָאֲמָה, אֲזִלְיָנוּ בְּתַר רַבָּא.

כב אם הָאֲמָה סְרוּכָה לְדַפְּוּן. אִם יֵשׁ מִכָּה בְּדַפְּוּן, כְּשֶׁרָה וְאִינָה צְרִיכָה בְּדִיקָה; וְאִם אֵין מִכָּה בְּדַפְּוּן, טְרַפָּה וְלֹא מְהַנִּיא לָהּ בְּדִיקָה. וְדוֹקָא בְּסְרוּכָה לְדַפְּוּן מְכַשִּירִין עַל יְדֵי מִכָּה, אֲבָל אִם סְרוּכָה לְשַׁאֲרֵי מְקוֹמוֹת, כְּגוֹן: חֲזָה וְגִרְגָּרַת וְשִׁמְנוֹנִית הַלֵּב וְטְרַפָּשׁ וְכִיּוֹצֵא בְּהוֹן, אִף עַל פִּי שֵׁישׁ בְּהוֹן מִכָּה, טְרַפָּה וְלֹא מְהַנִּיא לָהּ בְּדִיקָה.

כג מִכָּה זֹו שְׁאֲמָרוּ, הֵינּוּ שֵׁישׁ בְּדַפְּוּן כְּעִין נֶגַע; אֲבָל אִם יֵשׁ בְּהָרוֹת שְׁחָרוֹת בְּלִבָּד, אֵינּוּ סִימָן מִכָּה מִמֶּשׁ. וְאִם נִשְׁבַּר הַצֶּלַע, אִף עַל פִּי שְׁחָזַר וְנִקְשַׁר, קָרִינָן בֵּיהּ, שְׁפִיר, מִכָּה.

כד אִם כָּל הָרָאָה דְּבוּקָה לְדַפְּוּן, אִם אֵין מִכָּה בְּדַפְּוּן טְרַפָּה, וְלֹא מְהַנִּיא לָהּ בְּדִיקָה, אֲפֹלוּ אִם דְּבוּקָה כְּלָהּ בְּלֹא שׁוּם פְּלוּשׁ. וְיֵישׁ מִי שְׁכַתְּבַב, שְׁהַמְתִּירָה בַר נְדוּי הוּא, וְהַכְּלִים אֲסוּרִים (רשב"י).

כה אם האומה והאוּנָא נְסַרְכוּ בְּסַרְכָּא אַחַת לְדַפְּן, אִם רַב הַסַּרְכָּא מִהַאוּנָא כְּשֶׁרָה; וְאִם רַבָּה מִהַאוּמָה, טְרַפָּה, אִם אֵין מְכָה בְּדַפְּן. וְכֵן אוּנָא הַסַּרוּכָה בְּסַרְכָּא אַחַת לְחֻזָּה וְלְדַפְּן, אֲזַלְיָנָן בְּתַר רַבָּא. וְכֵן אוּמָה הַסַּרוּכָה בְּסַרְכָּא אַחַת לְדַפְּן שְׂיֵשׁ בּוּ מְכָה, וְהַסַּרְכָּה בַּמְכָה וְחוּצָה לָהּ, אִם רַבָּה בַּמְכָה, כְּשֶׁרָה; וְאִם לָאוּ, טְרַפָּה. וְכֵן אִם נְסַרְכָּה הָאֻמָּה בְּסַרְכָּא אַחַת לְטַרְפָּשׁ וְלַמְכָּה שְׂבַדְפָּן, אִם רַבָּה בַּמְכָּה שְׂבַדְפָּן, כְּשֶׁרָה; וְאִם לָאוּ, טְרַפָּה. **הגה:** רָאָה שְׂנַמְצָא עָלֶיהָ כְּמוֹ כְּסוּי חֶלֶב, וְהוּא בְּשַׁר בְּלוּי, קוֹלְפִין אוֹתוֹ מֵעָלֶיהָ, וְאִם הִרְאָה תַּחְתָּיו שְׁלֵם וְיָפָה, כְּשֶׁר; מִיְהוּ צְרִיךְ לְבַדֵּק הִרְאָה **(לט)** בְּנִפְיָהּ. (בֵּית יוֹסֵף סוּף סִימָן ל"ח בְּשֵׁם רוֹקַח).

סימן מ - דיני טרפות הלב

ובו **א** הֵלֵב יֵשׁ לוֹ ג' חֲלָלִים, נִקְבַּל לְאַחַד מֵהֶם טְרַפָּה, וְאֶפְלוּ אִם חֶלֶב טַרְפָּשׁ הֵלֵב **(א)** סוֹתָמוּ, אֲבָל אִם שְׂמֹן הֵלֵב עֲצָמוּ סוֹתָמוּ, כְּשֶׁר. **הגה:** וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּלֹא מִהֲנִי סְתִימַת שְׂמֹן הֵלֵב וְכִדְאִיתָא בְּסַמוּךְ סוּף סִי' זָה (כְּדִ מְשַׁמַּע מִמְרַדְכִי פִּא"ט וְהִגִּי אֲשֶׁרִי), וְיֵשׁ לְחוּשׁ **(ב)** לְדַבְרֵיהֶם.

ב נִקְבַּל וְלֹא הִגִּיעַ **(ג)** לְחֶלֶל, אִם מִחֲמַת חֲלִי, כְּשֶׁרָה; וְאִם בְּקוֹץ אוֹ בְּמַחַט, טְרַפָּה.

ג נִמְצָא מַחֲט בַּלֵּב, אֵף עַל פִּי שְׂאִינּוֹ נִכָּר בַּחוּץ, טְרַפָּה,
וְהוּא הַדִּין אִם נִמְצָא בְּטְרַפֵּשָׁא דְלִבָּא. **הגה:** מִיָּהוּ, אִם לֹא
נִמְצָא רַק בְּסִמְפוֹן הַגְּדוּל שֶׁבַלֵּב וְקוּפָה לָּבֵר, דְּהִינּוּ לְצַד חֲלַל הַלֵּב, אִם רֹאשׁ
הַמַּחֲט כְּגִרְעִין שֶׁל תַּמְרָה, כְּשֶׁרָה (ד"ע בְּפֵרוּשׁ בַּה"ג) דְּתַלְיָנָא דִּנְכֻנְסֵי דְרָדָּה הַגְּרִגְרָת
לְסִמְפוֹן שֶׁבַלֵּב, וּמֵאַחַר שֶׁרֹאשׁוֹ לְמַטָּה אֵין סוּפוֹ לְנִקְבֵי, וְהַבְּהֵמָה תִּפְלֹט אוֹתוֹ
עַל יְדֵי פִיחָה (ד) וְנִיעָה.

ד קִנְיַת הַלֵּב שֶׁהוּא קִנְיַת שֶׁמֶן שְׂוִירָד בֵּין שְׁתֵּי עֲרוּגוֹת
הָרֶאֱהָ, וְכֵן הַמְזִירָק (פ"י כְּעִין קִנְיַת) הַגְּדוּל שְׂוִירָד מִמֶּנּוּ לְרֶאֱהָ
שֶׁנִּקְבֵי לְחַלְלוֹ בְּמִשְׁהוֹ, טְרַפָּה וְעִין לְעֵיל סוּף סִימָן ל"ד.

ה נֹטֵל הַלֵּב, בֵּין בֵּיַד בֵּין מִחֲמַת חֲלִי, טְרַפָּה.

ו יֵשׁ מִי שֶׁאֹמֵר שֶׁאִם שֶׁמֶן הַלֵּב דְּבּוּק בַּלֵּב וְאֲדוּק מְאֹד,
מִפְּרִידֵין אוֹתוֹ בְּסַפִּין, וְאִם נִמְצָא שָׁם אוֹ בְּעֵבֵי הַלֵּב קֶרֶט
דָּם, אָסוּר, וְאֵין צָרִיךְ לֹמַר אִם (ה) נִמְצָא בְּחֻלְלוֹ. **הגה:**
(ו) נְצַרֵר הַדָּם בְּעֵבֵי הַבֶּשֶׂר הָרִי הוּא כְּקֶרֶט דָּם וְטְרַפָּה (א"י הָאָרֶץ); ע"ל סוּף
סִימָן מ"ו בְּדִין לֵב שְׂנִסְרָדָּה לְמִקּוֹם אַחֵר.

סימן מא - דיני טרפות הכבד

סעיפים

י

ובו

א נטל הכבד, טרפה, אלא אם כן נשתיר כזית במקום מרה וכזית במקום חיותו (א) שהוא תלוי בו, ויהיו כשני זיתים הללו כל אחד שלם במקומו, אבל אם היה מתלקט או כרצועה או מרדד, טרפה.

ב שעור זה דכשני זיתים אפלו בשור הגדול, ובעוף הכל לפי גדלו וקטנו. (עין לעיל סי' כ' סי'ב וסי' ל"ד ס"ד).

ג יבש הכבד עד (ב) שנפרד בצפרן, טרפה, והוא שייבש (ג) פלו ולא נשתיר כזית במקום מרה וכזית במקום חיותו. **הגה:** ואם יבשו אלו הב' זיתים לבד, נמי טרפה; נמוק הכבד, דהינו שדם יוצא מבשר הכבד שנמוק והיה לדם, טרפה (רוקח), אף על פי שנשתירו ב' הזיתים, דסופו לרקב הכל (ד"ע). יש אומרים כבד שקשה (ד) כאבן, טרפה (רוקח ועין בית יוסף וד"מ), והוא שלא נשתירו בה ב' זיתים הנזכרים שלא נתקשו.

ד התליע הכבד, אפלו במקום מרה ובמקום (ה) חיותו, כשרה.

ה נעקר הכבד במקומות הרבה ומערה בטרפשוין כאן מעט וכאן מעט, כשרה.

ו מחט שנמצא בכבד, בין שבא לפנינו שלם בין שבא חתוך, אם צד העב שלו לצד חלל הבהמה אפלו כלו (ו) טמון בבשר הכבד, טרפה; ואם צד הדק שלו כלפי (ז) חוץ, כשרה, שאנו תולים לומר: דרך סמפון בא שם ודוקא שצד העב פונה לצד הסמפון, אבל אם פונה לצדו בכל ענין (ח) טרפה (בית יוסף); במה דברים אמורים במחט גסה, אבל (ט) בדקה אין חלוק וטרפה, ושעור גסה כשעור גרעין של תמרה.

ז מחט שנמצא בסמפון גדול (י) שבכבד, והוא סמפון הקנה שנקנס בתוכו, וכן אם נמצא בסמפון גדול של (יא) ראה, כשרה.

ח נקב טרפש הכבד נקב מפלש (יב) מצד הכבד, טרפה, אבל אם נסרקה בסרכא בצלע, (יג) כשרה. הגה: ואם נסרף טרפש הכבד לבית הכוסות, יש לבדוק בקרס שבנדאי יש שם קוץ או מחט שנקבה ועל ידי זה באה סרכא זו, כן מצאתי (בבדיקות ישנים) וראיתי מעשה, והכי נהוג.

ט נמצא מחט (יד) בטרפש, ספק טרפה.

י נמצאו שני (טו) כבדים בבהמה או (טז) בעוף, טרפה,

דָּכַל יִתֵּר כְּנִטוּל דָּמִי וְהוּהָ לֵה נִטְל הַכֶּבֶד.

סימן מב - דיני טרפות המרה

סעיפים

ט'

ובו

א מְרָה שְׁנִקְבָּה, טְרֵפָה; וְאִם נִקְבָּה כְּנֶגֶד הַכֶּבֶד וְהַכֶּבֶד
(א) סוֹתְמוּ, כְּשֵׁרָה. (ב) נִסְרָחָה הַמְרָה לְמָקוֹם אַחֵר, כְּשֵׁרָה (מְרָדְכִי פִּא"ט
וּא"וּ הָאֲרָךְ) וְע"ל ס"י מ"ו.

ב נְטוּלָה בֵּיד אוֹ חֲסֵרָה, טְרֵפָה.

ג אִם חֲסֵרָה הַמְרָה, קוֹרֵעַ הַכֶּבֶד שְׁתֵּי וְעָרַב וְטוֹעֵמוֹ
בְּלִשׁוֹנוֹ, אִם יִטְעַם טַעַם מֵר, כְּשֵׁרָה; וְאִם לֹא טַעַם טַעַם
מֵר, יִצְלָנוּ בְּגַחְלִים וְיִטְעַם אִם יֵשׁ בּוֹ טַעַם מֵר, כְּשֵׁרָה,
וְאִם לֹא, (ג) טְרֵפָה. וְאִם עֲכָשׁוּ נוֹכַח (ד) לְסַמֵּךְ עַל טְעִימַת הַכֶּבֶד (פִּסְקִי
מֵהֲרַא"י סִימָן ל').

ד נִמְצְאוּ שְׁתֵּי מְרוֹת, טְרֵפָה, דְּכִנְטוּלָה דָּמִי; וְאִם הִיא
אַחַת וְנִרְאִיתָ כְּשֵׁתִים, נֹקְבִין אוֹתָהּ, וְאִם שׁוֹפְכוֹת זֶה
לְזֶה, אַחַת הִיא וְכְשֵׁרָה; וְאִם לֹא, שְׁתֵּים הֵם וְטְרֵפָה.

ה אם נקבונה ולא היו שופכות זו לזו, ואחר כך נפחו זו ועלתה גם חברתה בנפיתה זו, או שהטילו מים באחת מהן ועל ידי כך נתמלאה גם חברתה מים, (ה) כשרה.

ו אף על פי שהן שתי מרות גמורות, רק שבמקום דבוקן בכבד כמו רחב (ו) אצבע היו באחת, כשרה, אפלו אי לא שפכי אהדדי; והוא הדין אם מתחלתן הן שתיים ובסוף הן מתערבות ונעשות אחת, כשרה.

ז היו שתי מרות בכבד, אחת הנה ואחת הנה וסמפון אחד שופך מרה לשתיהן, וכשאדם זוקף האחת חוזרת לחה למקום שהסמפון מחלק מרה ושופך לשתיהן, אבל כשהן שוכבות כדרך שהן עומדות בחיי הבהמה אין (ז) שופכות זו לזו, יש להכשיר בבהמת ישראל. הגה: מרה הנפרת מעבר לעבר של כבד, אי שפכי להדדי חדא היא, וכשרה (כך פי דברי המרדכי שהביא אסור והתר הארוך כ"ל נ"ב ד"ט); ואי לא שפכי להדדי, טרפה.

ח יש מיני עופות שאין להם מרה, כמו תורים ובני יונה, ואין לאסרן כיון שכל המין כך; (ח) והצבי אין לו מרה בכבד, אבל יש לו למטה סמוך לזנבו. הגה: מי שפא לפניו עוף שאינו מכיר מינו ולא נמצא לו מרה, אין אומרים: ודאי כל מינו אין להם מרה, אלא אמרינן: מסתמא יש לו מרה, עד שיודע שמין זה אין לו מרה (תשובת רשב"א סימן ק"ח).

ט גרעין שנמצא במרה, אם היה כמו גרעינה של תמרה שאין ראשה חד, מתרת; ואם ראשה חד כגרעינה של זית, אסורה, שהרי נקבה אותה כשנכנסה, וזה שלא יראה הנקב מפני שהגלד פי המכה. הגה: וכל שכן אם נמצא (ט) מחט או קוץ במרה, דטרפה (אוי"ה ור"ן ורמב"ם עד"מ וב"ח ומהרש"ל פא"ט סי' מ"ט וסוף ש"ד).

סימן מג - דיני טרפות בטחול

סעיפים

ו'

ובו

א נטל הטחול, כשרה.

ב הטחול, ראשו האחד עב והשני דק כבריית הלשון, אם נקב בראש העב נקב (א) מפלש, טרפה; ואם נקב נקב שאינו מפלש, אם נשאר תחתיו (ב) כעבי דינר זהב, מתר; פחות מכאן, הרי הוא כמפלש, וטרפה. אבל אם נקב הדק, (ג) כשרה. הגה: ואפלו נחתך במקום הדק, כשרה (טור). נקרעה הטחול או נמוקה או לקתה בשנוי בשר, דינה כנקבה (שערים והג"א); וכו' כל מקום שהבשר רע (ד) ונרקב, דינו כנקב. ואם מים בטחול, אפלו עכורין וסרוחין, אם הבשר סביביו (ה) שלם, כשר. (בית יוסף בשם מרדכי והג"א וע"ז לעיל סוף סימן נ"ו).

ג יש מי שכתב, שכל מה שדבוק לכפרס, קרוי עב, ולא יותר.

ד (ו) עבי דינר זהב לא ידענו שעורו, ומכל מקום נראה שהוא פחות מחצי עביו.

ה נמצאו שני טחולים, כשרה, ואפלו דבוקים זה לזה בצד העב. **הגה:** ויש מחמירים אם נמצא כמין טחול בצד העב (הגהות ש"ד סימן פ"ט ומ"כ בשם מהרי"ל ומהרי"י מולין); וטוב להחמיר, אם לא במקום הפסד (ז) מרבה.

ו טחול העוף עגל פענבה, ואינו דומה לשל בהמה, לפיכך (ח) אין הנקב פוסל בו.

סימן מד - דיני טרפות בכליות

סעיפים

י

ובו

א נטלו הפליות, כשרה; לפיכך, אם נבראת בכליא אחת או בגי פליות, כשרה; וכן אם נקבה הפליא, או נחתכה, אפלו (א) עד מקום חריץ, כשרה.

ב לְקַתָּהּ הַכִּלְיָא, וְהוּא שְׂיַעֲשֶׂה בְּשָׂרָה כְּבֶשֶׂר הַמֵּת שֶׁהִבְאִישׁ אַחַר יָמַי, שָׁאֵם תִּתְאַחֵז בְּמִקְצָתוֹ יִתְמַסְמַס וַיִּפֹּל, וְהִגִּיעַ חֲלִי זֶה עַד (ב) הַלֶּבֶן שֶׁבְּתוֹךְ הַכִּלְיָא, הֲרִי זֶה טְרַפָּה מִפֶּת (ג) חֶרֶב, דִּינֵנוּ כְּלֻקְתָּהּ הַכִּלְיָא (הַגְּהוֹת אֲשִׁירִי וּמְרַדְכִי וְעִינֵי סִיק ז').
וְכֵן אִם נִמְצְאת בַּכִּלְיָא לְחָה, אֶף עַל פִּי שְׂאִינָה סְרוּחָה, אוֹ שֶׁנִּמְצְאוּ בָּהּ מַיִם עֶכוּרִים אוֹ סְרוּחִים, הֲרִי זֶה טְרַפָּה, (ד) וְהוּא שְׂיַגִּיעוּ עַד הַלֶּבֶן, אֲבָל אִם נִמְצְאוּ בָּהּ מַיִם זָכִים, כְּשָׂרָה אֶפְלוּ הִגִּיעוּ לְלֶבֶן שְׂבָה (וְאֶפְלוּ נִמְצְאוּ הַמַּיִם זָכִים בְּשִׁלְחוּפִית קִטְנָה בַּכִּלְיָא, כְּשֶׁר) (מְרַדְכִי פִּאִיט וְהִגִּיא) ; וְאִם נִמְצְאָה בָּהּ דָּם, דִּינָה כְּמַיִם ; (וְכָל בּוֹ וְאוֹיִה כָּלֵל צִיג) וְאִם נִמְצְאת מְלֶאֶה מַיִם שְׂמֵרָאִיהֶם רַע אֲבָל לֹא הָיוּ עֵבִים וְעֶכוּרִים, אֲלֹא מֵרָאִיהֶם כְּרֻכּוּמֵי כְּמֵרָאִה הַדְּבִשׁ, כְּשָׂרָה ; וַיֵּשׁ מִי שְׂאוּסֵר וְהָכִי נְהוּג.

ג אִם לֹא הָיָה הַלְקוֹת אֲלֵא בַלֶּבֶן, אֶף עַל פִּי שֶׁכָּל שְׂאָר הַכִּלְיָא בְּרִיאָה, טְרַפָּה.

ד נִמְצְאוּ בַּכִּלְיָא (ה) אֲבָנִים, כְּשָׂרָה.

ה כִּלְיָא שֶׁהִקְטִינָה, טְרַפָּה. וְכַמָּה תִקְטֹן וְתִטְרַף, בְּבִהְמָה דְקָה עַד כְּפֹל, וּפֹל בְּכָלֵל, טְרַפָּה ; וּבְגִסָּה, עַד (ו) כְּעִנְבָה בִּינוֹנִית, וְעִנְבָה בְּכָלֵל, טְרַפָּה ; וְדוֹקָא שֶׁהִקְטִינָה

מִחֲמַת חֲלִי, אָבֵל הִיְתָה קִטְנָה בְּתוֹלְדוֹתָהּ, כְּשָׂרָה. וְהִיכִי
יִדְעִינוּ אִי הוּא מִחֲמַת חֲלִי אוֹ לֹא, אִי חֲזִינוּ שְׁהַקְרוּם
שָׁלָה כּוּוֹץ בְּיָדוֹעַ שְׁמִחֲמַת חֲלִי הִיא, וְאִם אֵינוּ כּוּוֹץ אֶלָּא
שְׁעָשׂוּי כְּמִדַּת כְּלִיא, מוֹכְחָא מְלִתָּא שְׁמִתְחַלַּת בְּרִיתָהּ
הִיְתָה כָּךְ, וּכְשָׂרָה.

1 יֵשׁ מִי שֶׁכָּתַב, שְׁכַשְׁאֲמָרוּ נִטְלוּ הַכְּלִיּוֹת כְּשָׂרָה, הֵינּוּ
כְּשֶׁנִּטְלוּ בַּיָּד אוֹ כְּשֶׁנִּבְרָאת כָּךְ, אָבֵל אִם נִטְלָה עַל יְדֵי
חֲלִי, כִּינּוּן שְׁהַקְטִינָה לְפָחוֹת מְכַשְׁעוֹר כְּבָר נֶאֱסָרָה וְאִידֵי
תַּחֲזֹר לְהַכְשִׁירָה כְּשֶׁגָּמְרוּ לְכָלוֹת וּלְהִמָּק; וּלְפִי זֶה צָרִידֵי
לְבַדֵּק, אִם הַפִּיס שְׁלָהֶם מְלֵא חֶלֶב, נֶכֶר שְׁזָה תַּחֲלַת
בְּרִיתָהּ, וּכְשָׂרָה, וְאִם נִמְצָא שֶׁסְ חָלַל וּמְקוֹם רִיק, נֶכֶר
שְׁהִיוּ לָהּ כְּלִיּוֹת אֶלָּא שְׁנִמּוּחוּ, (ז) וּטְרַפָּה.

2 אִם הָיוּ גִ' כְּלִיּוֹת אוֹ יוֹתֵר, וְהַקְטִינוּ הִיתְרוֹת וְנִשְׁאָרוּ
(ח) שְׁתֵּימִם כְּהַלְכָתוֹ שְׁלֵא הַקְטִינוּ, כְּשָׂרָה.

3 יֵשׁ מִי שֶׁכָּתַב (ט) דְּלָבוֹן בְּכִלְיָא לְקוּתָא הִיא, וְכָל שְׁנוּי
(י) מְרָאָה פּוֹסֵל בָּהּ.

4 כְּלִיא שְׁהֶאֱדִימָה כְּלָה אוֹ מְקַצָּתָהּ, כְּשָׂרָה.

אין טרפות בכליא של (יא) עוף.

סימן מה - דין אם נטל השליא

סעיפים

ב'

ובו

א בהמה או (א) עוף שננטל האם שהולד מנח בה, כשרה. **הגה:** וכל שכן נקב, דכשר (דיע); ויש מחמירין לאסור בנקב או (ב) נמוק (שם ורזק ועסיק ג' והגהת ש"ד סימן פ"ח בשם אור זרוע ואו"ה כלל נ"ה), ויש להחמיר אם לא במקום הפסד מרבה.

ב נטלה שלפוחית שמי רגלים נקוים לתוכה, כשרה, ויש אוסרין. והכי נהוג (ג) להטריף, אפלו בנקב (טור בשם ר"ח והגהמ"י פ"ח מה"ש בשם התוספות ריש דף מ"ח ואגדה וכן כתב בהגהה ש"ד סימן פ"ח בשם אור זרוע וד"מ בשם מהרא"י ומהרש"ל בא"י שלו סימן צ"ו בשם ראב"ה ור"י).

סימן מו - דיני טרפות בבני מעים

סעיפים

ו'

ובו

א נקבו הדקין, טרפה, ואפלו לחה שבהן סותמתן, אינה (א) סתימה, ואפלו היא דבוקה בהן הרבה עד

שָׂאִין יְכוּל לְהוֹצִיָאָה אֶלָּא עַל יְדֵי הַדְּחָק. וְאִם חֶלֶב
טְהוֹר סוּתָם, (ב) כְּשֶׁרָה. שְׁכַל חֶלֶב (ג) טְהוֹר סוּתָם, טָמֵא
אֵינוֹ סוּתָם, חוּץ מִקְרוֹם שְׁעַל (ד) הֶלֶב וְחֶלֶב שְׁעַל גְּבִי
הַכֶּרֶכְשֶׁתָּא (פ"י מְעֵי הַדְּבוּק בְּפִי הַטְּבַעַת) שְׂאֵף עַל פִּי שְׁהִם טְהוֹרִים
אֵינָם (ה) סוּתָמִים. וְחֶלֶב חִיָּה שְׁכַנְגָדוֹ אֶסוּר בְּבִהֶמָה,
אֵינוֹ סוּתָם, וְהַעוֹף כָּל שְׁמֹן שְׁלוֹ סוּתָם. הַגָּה: וְאֵינוֹ סוּתָם
אֶלָּא בְּאוֹתוֹ אֲבָר שְׁהַשְׁמֹן דְּבוּק בּוֹ בְּתוֹלְדוֹתוֹ, אֲבָל אִם סוּתָם נֶקֶב שֶׁל אֲבָר
אַחַר לֹא מְקַרֵי סְתִימָה, וְטִרְפָּה (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם תוֹסְפוֹת וְהַרְאִי"ש וְהַרְשֵׁבִי"א).

ב יֵצְאוּ הַדְּקִין לְחוּץ וְהַחֲזִירוּ מֵאֲלֵיהֶן, כְּשֶׁרָה. וְאִם
הֶחֱזִירוּ, אִם נִתְּהַפְּכוּ אֵף עַל פִּי שְׁלֹא נֶקְבוּ, טִרְפָּה, שְׂאֵי
אֶפְשָׁר שְׁיַחֲזִירוּהָ כְּמוֹת שְׁהָיוּ אַחַר (ו) שְׁנֵהֶפְכוּ, וְאֵינָה
חִיָּה; וְהוּא הַדִּין אִם לֹא יֵצְאוּ וְנִמְצְאוּ (ז) מְהֶפְכִין, טִרְפָּה
(ל' רמב"ם פ"ו מה"ש דט"ו). הַגָּה: וְכֵן אִם נִמְצְאוּ הַמַּעֲלִים בֵּין עוֹר לְבֶשֶׁר וְנִמְצָא
תַּפּוּר שָׁם, יֵשׁ לְחוּשׁ שְׁיִצְאוּ וְנִתְּהַפְּכוּ. אֲבָל אִם לֹא נִמְצָא שָׁם תַּפּוּרָה, וְלֹא
נֶכֶר שָׁם שְׁנִקְרָע, וְלֹא הָיָה נֶכֶר בָּהּ שׁוּם (ח) רְעוּתָא, כְּשֶׁרָה (א"י הָאָרֶץ כָּלֵל נִיֵּה
וְהִגְהַת שִׁיד ס"י פ"ח בְּשֵׁם רַאבִי"ה).

ג הַדְּרָא דְכִנְתָּא (פ"י הַמַּעֲלִים דְּקִין שְׁסוּבְבִין סְבִיב לְשִׁמּוֹן שְׁלֵהֶם הַנִּקְרָא
אֵינְטֵרִי"לִיא) שְׁנִקְבֵּי אֶחָד לְחֻבְרוֹ, כְּשֶׁרָה, שְׁחֻבְרוּ מִגּוֹן עָלָיו.
וְאֵין צָרִיד לֹאמַר אִם נֶקֶב לְכִנְתָּא, שְׁהַכִּנְתָּא חֶלֶב טְהוֹר
הוּא וְסוּתָם.

ד מַחֲט שְׁנִמְצָא בַּדְּקִים, טִרְפָּה, דְּחִיֵּשִׁינָן שְׁמָא (ט) נֶקֶב.

ה חלחלת, והוא מעי האחרון שהוא שנה בלא עקום וקרעי יוצא ממנו, אם נקב (י) במשהו, טרפה כמו שאר מעים. במה דברים אמורים, שנקב לחלל הבטן; אבל אם נקב במקום שהוא דבוק בין הירכיים, כשר, ואפלו נטל כל מקום הדבוק בין הירכיים כשר, והוא שישאר ממנו כמלא ארבע אצבעות בשור הגדול, ובדקה לפי שעור זה, הגדול לפי גדלו, והקטן לפי קטנו. ואם באותם ארבע אצבעות נקב, יש אוסרים במשהו, ויש מכשירים עד שינטל רב רחבו.

ו אם סרקה יוצאת מהדקין או מאחד משאר אברים שנקובתו במשהו ונסרקה לדפן או למקום אחר, כשר, דלא אשכחן בועה וסרקה אלא בראה. הגה: ומכל מקום יש לדקדק שלפעמים ימצאו בועות הרבה ועל ידן נסתמו המעים ואז הוא טרפה. ויש (יא) לבדק על ידי קש או נוצה אם נסתמו (גם זה שם).

סימן מז - דין אם נמצאו בני מעים יתרים

א בהמה (א) שנמצאו בה שתי מעים, טרפה; כגון שיש

לָהּ מְעִי יִתֵּר מִתַּחֲלָתוֹ וְעַד סוּפוֹ עַד שֶׁנִּמְצְאוּ שְׁנֵי מְעִים
זֶה בְּצַד זֶה מִתַּחֲלָה וְעַד סוּף כְּמְעֵי הָעוֹף, אוֹ שֶׁהָיָה הַמְעִי
יוֹצֵא כְּעֶנֶף מִן הַיָּד וְהָרִי הוּא מְבַדֵּל, בֵּין בְּעוֹף בֵּין (ב)
בְּבַהֲמָה, אֲבָל אִם חִזַּר וְנִתְעָרַב עִם הַמְעִי וְנִעְשָׂה אֶחָד
מִשְׁנֵי רֵאשִׁי וְהָרִי שְׁנִיָּהֶם מְבַדֵּלִים בְּאִמְצָע, הָרִי זֶה
מִתְּרַת וְאִין כָּאן יִתֵּר. וַיֵּשׂ אוֹמְרִים שְׁכִשְׁיוֹצָא מִהִדְקִין
מְעִי קָטָן כְּעֶנֶף הַיּוֹצֵא מִן הַיָּד, אִם בְּרֵאשׁ הַקֶּבֶה מְקוֹם
שֶׁהִדְקִין יוֹצֵאִין מִשָּׁם יֵשׁ שְׁלֵם כְּרֹחַב (ג) אֲצַבֵּעַ קֶדֶם
שְׁיִתְחִיל זֶה הַמְעִי לִפְרֹד, וְגַם לְמִטָּה לְאַחַר שְׁנִיתְחַבֵּר עִם
שָׂר הַדְקִין יֵשׁ כְּרֹחַב אֲצַבֵּעַ שְׁלֵם, כְּשֶׁרָה; וְאִם לָאוּ,
שָׂאִין כְּאֲצַבֵּעַ שְׁלֵם לְמַעְלָה וּלְמִטָּה, טְרַפָּה, וְכֵן (ד) עֶקֶר (בֵּית
יוֹסֵף בְּשֵׁם הַרְשֵׁבִי"א וְר"ן).

ב בְּמָה דְּבָרִים אָמוּרִים, בְּבַהֲמָה, אֲבָל (ה) בְּעוֹף כִּיּוֹצֵא
בְּזָה, כְּשֶׁר. וְאֶפְלוּ כְּמָה עֲנָפִים יוֹצֵאִים מִמֶּנּוּ כְּשֶׁר (רַבִּינוּ יְרוּחִים).

ג מְעִי הַיּוֹצֵא מִבֵּית הַכּוֹסוֹת (פְּרוּשׁ, סוּף הַכָּרֶס עֲשׂוּי כְּכּוֹבֵעַ וְקָרוּי בֵּית
הַכּוֹסוֹת, וְהַמָּסָס מְחַבֵּר בּוֹ, וְהַמַּאֲכָל נִכְנָס מִבֵּית הַכּוֹסוֹת לְהַמָּסָס, וְהוּא הָאֲצִטוּמָכָא, וּלְפִי
שְׁמַעפֶל הַמַּאֲכָל נִקְרָא הַמָּסָס, מִעֲנִין כְּמָסָס נָסָס) (יִשְׁעִיָּה י, יח) לְהַמָּסָס, (כְּשֶׁרָה,
וְהַיּוֹצֵא מִבֵּית הַכּוֹסוֹת לְכָרֶס), טְרַפָּה.

ד אִי אֵית לָהּ תְּרֵי סַנֵּיָא (ו) דִּיבֵי, טְרַפָּה. וְאִי שְׁפָכֵי
לְהַדְדִי, כְּשֶׁרָה.

ה הַדָּרָא דְכִנְתָּא שְׂיֻצָא מֵאַמְצָעִיתָה יִתְתָּרַת שְׂתִּלּוּי
בְּדִקְיָן כְּמוֹ מְעִי קָטָן כְּאַרְדָּ (ז) אֶצְבַּע, כְּשֶׁרָה. הַגָּה: וְכָל זֶה
דְּהִיִּתְתָּרַת סְתוּם בְּרֵאשׁוֹ וְאִין הִרְעִי יוֹצֵא מִמְּנֹו, אֲבָל אִם הוּא פְּתוּחַ בְּרֵאשׁוֹ,
טְרַפָּה, דְּהִרְעִי נוֹפֵל לַגּוּף (כָּד מִשְׁמַע מִמְּרַדְכֵי סִיפ אֵלּוֹ טְרַפּוֹת וְכוּ הוּא בְּרֵאשׁוֹן סִימָן
כִּי אִי וּבִהֲגִיָּה שְׂבִסוּף אוֹיִיָּה כָּלֵל נִיָּה דִין וְיָ וְהוּא פְּשׁוּט) וְעוֹד דְּהוּא נִקְיֵבַת הַדִּקְיָן.

סימן מח - דיני טריפות בקבה ובכרס

סעיפים

י"ב

ובו

א קִבָּה (קִבָּה הוּא כִּיס שְׂבִמְעֵי הַבְּהֵמָה, שְׂהִמְאָכֵל נִכְנָס לְכֶרֶס וּבְסוּף הַכֶּרֶס שְׂקוֹרִין פֶּאנֶץ
עֲשׂוּי כְּכֹבֵעַ וְקָרוּי בֵּית הַכּוֹסוֹת, וְהִמְאָכֵל נִכְנָס מִבֵּית הַכּוֹסוֹת לְהִמְסָס וּמִהִמְסָס לְקִבָּה
וּמִהִמְסָבָה לְדִקְיָן) שְׂנִקְבָה, טְרַפָּה. וְאִם הַחֲלָב (א) שְׂעַל הִיִּתְרַת
סוּתָם הַנִּקְבָּה, כְּשֶׁרָה; אֲבָל שְׂעַל הַקֶּשֶׁת אִינוּ סוּתָם.

ב כֶּרֶס שְׂנִקְבָה, טְרַפָּה, וְאִין לוֹ דְּבָר שְׂיִסְתָּם אוֹתוֹ (ב)
שְׂהִרֵי הַחֲלָב שְׂעַלּוֹ אֶסוּר. הַגָּה: תּוֹלְעִים שְׂנִמְצָאוּ בְּכֶרֶס, כְּשֶׁרָה,
דָּמָן הַפֶּרֶשׁ הוּן גְּדֵלִים אוֹ הַבְּהֵמָה אֲכָלָה אוֹתָן (הַגָּה"ת שִׁיד סִימָן מ"ז).

ג בְּשָׂר הַחוּפָּה אֶת רֵב הַכֶּרֶס, וְהוּא הַמְּקוֹם מִן הַבֶּטֶן
שְׂאִם יִקְרַע יֵצֵא הַכֶּרֶס, אִם נִקְרַע בְּשָׂר זֶה, טְרַפָּה, אִף
עַל פִּי שְׂלֵא הִגִּיעַ קָרַע זֶה לְכֶרֶס עַד שְׂנִרְאִיתָ, אֲלֵא כִּינּוֹן
שְׂנִקְרַע רֵב (ג) עָבִי הַבְּשָׂר הַזֶּה אוֹ נִטֵּל, טְרַפָּה. וְכִמָּה

שְׁעוֹר הַקָּרַע הַזֶּה, בְּאָרְכוֹ (ד) אָרְךְ טַפַּח. וְאִם הָיְתָה
בְּהֵמָה קָטָנָה וְנִקְרַע רֹב אָרְךְ הַבָּשָׂר הַחוּפָּה אֶת הַפָּרֶס,
אָף עַל פִּי שְׂאִין בְּאָרְךְ הַקָּרַע טַפַּח, טְרֵפָה, הוֹאִיל וְנִקְרַע
רַבָּה.

ד אִם נִקְדָּר הַבָּשָׂר הַזֶּה בְּעִגּוּל אוֹ בְּאָרְךְ, אִם הָיָה יָתֵר
(ה) מִכֶּסֶלַע, וְהוּא כְּדִי שְׂיִכְנִס בוֹ ג' גֵּרְעִינֵי תִמְרָה זוֹ בְּצַד
זוֹ בְּדַחֲק, אִם יֵשׁ בָּהּ אֶכָּל הַנֶּשֶׂאֶר סְבִיבוֹתֶיהָ כְּשִׂאוֹכְלִין
אוֹתָהּ, אוֹ (ו) בְּרוּחַ כְּשִׂאִין בָּהֶם שׁוֹם אֶכָּל כָּלָל, הֲרִי זֶה
טְרֵפָה, שְׂאֵם יִמָּתַח קָרַע זֶה יַעֲמֹד עַל טַפַּח.

ה אִם (ז) נִתְמַסְּמֵס בָּשָׂר זֶה עַד שֶׁהֲרוּפָא גּוֹרְרוֹ, חָשׁוּב
כְּנֻטֵל. **הגה:** וְאִין אָנוּ בְּקִיאִין בְּבָשָׂר שֶׁהֲרוּפָא גּוֹרְרוֹ וְלָכֵן כָּל מְקוֹם
שֶׁנִּשְׁתַּנָּה מִרְאִית הַבָּשָׂר דִּינּוֹ כְּנֻטֵל. (מְרַדְּכֵי וּבֵית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַגְּהוֹת מִיְמוֹנֵי).

ו מַחֲט שֶׁנִּמְצָא בְּחֻלָּל הַקֶּבֶה אוֹ הַפָּרֶס דִּינּוֹ כְּמַחֲט
שֶׁנִּמְצָא בְּבֵית הַכּוֹסוֹת.

ז הַמָּסָס וּבֵית הַכּוֹסוֹת דְּבוֹקִין זֶה בְּזֶה. וְאִם נִקְבוּ
בְּמְקוֹם חֲבוּרָן, אֶפְלוּ הַנֶּקֶב (ח) מִפְּלֵשׁ מְזָה לְזָה, כְּשָׂרָה.
וְאִם הַנֶּקֶב בְּשָׂאֶר צְדָדִים שְׂאִינָם דְּבוֹקִים יַחַד, אִם
הַנֶּקֶב מִפְּלֵשׁ מֵעֶבֶר אֶל עֶבֶר, (ט) טְרֵפָה; וְאִם לָאוּ, כְּשָׂרָה
בֵּין בְּהֵמָסָס בֵּין בְּבֵית הַכּוֹסוֹת. **הגה:** וַיֵּשׁ אוֹסְרִין בְּהֵמָסָס אֶפְלוּ

בלא נקב מפלש (טור בשם רש"י וא"י האר"ך ותי"ה סימן קס"ה) והכי (י) נהוג, אם לא במקום הפסד מרבה שאז יש (יא) לסמוך אמכשירין.

ח אם נמצא באחד מהם תחובה מחט או קוץ ולא נקב מעבר אל עבר, הופכין אותו (יב) ובודקין אותו מבחוץ, אם נמצא (יג) עליו קרט דם בידוע שנקב כלו וטרפה, ואם לאו, (יד) כשרה (תוס' והג"מ פ"ו בשם סמ"ג וכל הפוסקים) אפלו לא נשאר רק מעט מעור החיצון שלא (טו) נקב והוא שלא מלחו ולא הדיחו, ואפלו ראש העב שלו לצד (טז) חוץ. הגה: ויש מקלין להתיר אם לא נקב מעבר לעבר והודח ונמלח, או (יז) שנגאבד ולא בדיק מבחוץ אם היה עליו קרט דם (כך משמע בהגהות סמ"ק ורמב"ם ורא"ש דלקמן ועוד פוסקים) ויש לסמוך עליהו במקום הפסד מרבה. ואם עבר המחט מעבר אל עבר ועודנו תחוב בו, בודקים אותו, אם נמצא קרט דם (יח) סביב המחט וכל שכן עליו (מרדכי ופוסקים והוא ש"ס ערוך פא"ט דף נ"א וכתבות דף ע"ו) בידוע שקדם שחיטה נקב כלו וטרפה; ואם לאו, אחר שחיטה (יט) דחק ועבר, וכשרה אם לא מלחו ולא הדיחו, דכיון שהמחט עודנו שם, אלו עבר מחיים היה הדם סביבו. אבל כשאין המחט לפנינו, אסור כשנקב כלו אפלו אין בו קרט דם. הגה: כל מקום שצריך בדיקה, אם לא בדקוהו כגון (כ) שנגאבד או לקחו המחט משם, טרפה, דהוי כאלו הדיחו ומלחו (רשב"א סימן תשי"ס). יש אומרים דבזמן הזה דאין אנו בקיאים בבדיקות, יש להטריף אם נקבה המחט משני צדדין, אפלו לא נמצא קרט דם ולא חלודה, דאין אנו סומכין בזה (כא) על (כב) בבדיקתנו מאחר דנקב משני צדדין (אור זרוע ואו"ה) והכי נהוג. מחט או קוץ הנמצאים בהמסס ובית הכוסות בחללו ולא נתחב בהן כלל, כשר בכל ענין ואין צריך שום בדיקה (הגהות מימוני) ויש מקלין דאפלו בנקב המחט מצד אחד אין צריך לבדק מבחוץ אם יש עליו קרט דם (רמב"ם והרא"ש) ויש לסמוך עליהו אם הוא הפסד (כג) מרבה ואי אפשר לבדק, כגון שנמלח או הודח או נאבד.

ט אם נמצא עליה (כד) חלודה דינה פנמצא עליה קרט

דס. הגה: וכן אם נמצא חלודה מבחוץ נגד המחט, אם נקב מצד אחד טרפה כאלו נמצא שם קרט דס (בית יוסף).

י זה שאמרנו מצד אחד כשרה, הינו מבפנים כלפי הרעי, דאי צד שבחוץ כלפי חלל הגוף, אפלו לא נקב כלל אלא שנמצא מחט בחלל הגוף, (כה) טרפה.

יא מחט שנמצאת בקרקבו וכלה נבלעת בעבי בשרו ונשאר כחצי אצבע מצד הכיס גם מצד החוץ שלא היתה המחט אוכלת ולא היתה נפר שום נקב לא לצד פנים ולא לצד חוץ, (כו) תולין להקל. הגה: דהמחט בא מבפנים והוי (כז) כנקב מצד אחד, ואם אין עליו קרט דס מבחוץ, (כח) כשר (רשב"א) ויש מחמירין ואוסרין אפלו בכי האי גוונא (הגהות ש"ד בשם מהר"ם וא"י האר"ד) ויש לחוש לדבריהם אם לא בהפסד מרבה.

יב קטן שמצא מחט תחוב בכרס, יש להחמיר ולאסור על פיו אם הוא (כט) חרוף לידע ולכוון בדברים אלו.

סימן מט - דיני טרפות בקרקבו

סעיפים

ה'

ובו

א הקרקבו יש לו ב' (א) עורות, נקב זה בלא זה (ב) כשרה, עד ששני נקביו שניהם זה כנגד זה, אבל אם נקבו זה שלא כנגד זה כשרה.

ב נקב, ושמן שעליו סותמו, כשר. הגה: וכל שכן אם לא נקבו כל שני העורות, אף על פי שלא נשאר רק מעט מעור החיצון שלא נקב, שפטר (תה"ד סוף סימן קס"ה).

ג אם נמצא מחט תחוב בו מבפנים דינו כדין מחט שנמצא (ג) בהמסס ובית הכוסות. הגה: אם המחט נמצא בעבי הפטר ולא נכר מבפנים ולא מבחוץ, עין לעיל סימן מ"ח.

ד זה שהכשרנו בנקב עור חיצון לבדו, דוקא בנקב מעצמו מחמת חלי, דאי מחמת קוץ או מחט, טרפה, דחישיןו שפא נקב אחד מהאברים הפנימיים שנקובתו במשהו. ואם לא היה מכיר אם הנקב מחמת קוץ או אם הוא מחמת חלי, תולין (ד) להקל (די"ע ואהל מועד).

ה אם (ה) תולעים יוצאים מהקרקבו, כשרה, דלאחר שחיטה פריש.

סימן נ - דינים כלליים בנקיבת האברים

סעיפים

ג

ובו

א כל אלו הנקבים, אם יש בהם לתלות כמו בטבח או בזאב שנטל, תולין בהם, ואם אין דבר לתלות בו וספק אם נקב מחיים אם לאו, נוקבין נקב אצלו ומדמין זה לזה, ואפלו אין דומים, אם משמשו בידיים בנקב הספק ימשמשו גם בנקב שעושין לדמותו בו, אם דומים לאחר משמוש, כשרה. ואין מדמין אלא בכרס ובדקין, אבל לא (א) בלב וטחול וקרקבן. הגה: ועין לעיל סימן ל"ו (ב) כיצד נוהגין. כל מקום שאין יכולין לתלות שנגעשה לאחר שחיטה, אף על פי שהוא טרפות שיש לו בדיקה, אם לא בדקוהו או שאין יכולין לבדק, הרי הוא כספק טרפה ואוסרין אותה. ולא אמרינו (ג) נשחטה התרה אלא בדבר שנוכל לומר שנגעשה הרעותא לאחר שחיטה, דלא יצאתה מחזקתה מחיים.

ב כל אבר שאמרנו שאם (ד) נקב במשהו, טרפה, כך אם נטל פלו, טרפה, בין שנטל בחלי או בידי, בין שנברא חסר. וכן אם נברא בשני אברים מאותו אבר, טרפה, שכל היתר כנטול חשוב חוץ מטחול שנטל כשר ונקב בסומכיה טרפה. (טור). וכל שאמרנו בו אם נברא חסר, טרפה, כל שכן אם נטל בידי. וכל שאמרנו בו אם נטל, טרפה, הוא הדין (ה) לנברא חסר. ויש מכשירין בזה. ובהפסד מרבה יש לסמך אמכשירין (ד"ע).

ג כָּל אֲבֵר שֶׁנִּקְיָבְתוֹ אוֹ חֲסָרוֹנוֹ אוֹ נִטְיָלְתּוֹ פּוֹסֵל, אִם (ו) נִתְמַסְמָס, פָּסוּל. **הגה:** וְאֵין שְׂאִין אָנוּ בְּקִיָּאִין, כָּל (ז) שֶׁנִּשְׁתַּנָּה מִרְאִית הַבֶּשֶׂר לְרַעוּתָא הוּי כְּנֻקָב שָׁם (חֲגָהוֹת מִיְמוֹנֵי וּמְרָדְכִי) .

סימן נא - דין מחט או קוץ שנמצא בבהמה

סעיפים

ד'

ובו

א קוץ או מחט שֶׁנִּקְבַּ לְחַלֵּל הַבְּהֵמָה אוֹ הָעוֹף, חִישֵׁינָן שְׂמָא נֻקַּב אֶחָד מֵהַמְּקוֹמוֹת שֶׁנִּקְוֵבְתָן בְּמִשְׁהוֹ (א) וְטִרְפָּה. וְלִפְיֻכְדָּ, כָּל הָאֲבָרִים שֶׁשָּׁנִינּוּ בָהֶם שְׂאִם נֻקַּב מִצַּד אֶחָד כָּשֶׁר, כָּלֵב וְעֶבִי בֵּית הַפּוֹסוֹת וְקִרְקָבֵן אִם הִנָּקַב מִצַּד חוּץ, דְּוָקָא כְּשֶׁנִּקְבַּ מִחֲמַת חֲלִי, אֲבָל אִם הוּא מִחֲמַת מַחַט אוֹ קוֹץ, טִרְפָּה. **הגה:** וְאִם הוּא סָפֵק אִם נַעֲשֶׂה עַל דִּי חֲלִי אוֹ קוֹץ וּמַחַט, כָּשֶׁר (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם אֶהֱל מוֹעֵד) וְעֵין לְעִיל סִי מ״ט. וְכָל שְׂכֵן שֶׁיֵּשׁ לְהַכְשִׁיר כְּהֵאִי גִּנְנָא (ב) בְּנֻקַּב הָעוֹר וְהַבֶּשֶׂר עַד הַחֲלָל. וּמִיָּהוּ, אִם נֻקַּב בְּקוֹץ לְפָנֵינוּ וְנִשְׁחַטָּה הַבְּהֵמָה וְנִמְצָא הַקוֹץ תְּחוּב לְפָנֵינוּ מִדָּפֵן הַבְּהֵמָה לְאֶחָד מֵהָאֲבָרִים, נִרְאִין הַדְּבָרִים שֶׁלֹּא נֻקַּב בְּמָקוֹם אַחֵר, לְפִיכָד, אִם פָּגַע בְּלֵב וְכִיּוֹצָא בּוֹ וְלֹא נֻקַּב לְבֵית חֲלָלוֹ, (ג) כָּשֶׁרָה.

ב הא דמטרפיןן (דוקא) בקוץ או מחט שהם דקים ואי אפשר לבדק אחר נקב משהו אבל בקנה וכיוצא בו, אפשר על ידי בדיקת האברים שנקובתן במשהו.

ג אם הקוץ או המחט לא נקבו לחלל, אפלו כלו טמון בבשר כגון (ד) בגרד שהיא עבה, כשרה אפלו צד העבה של מחט כלפי פנים.

ד הלעיטה דבר שנוקב בני מעיה כגון קרט של (ה) חלתית (פי הערוך אסי"ה פיטידי"א בלע"ז, וב"שון ישמעאל חלתית) וכיוצא בו, טרפה. ואם הוא דבר שספק אם נקב, טרפה מספק.

סימן נב - דין עוף שנפל לאור, ושנוי מראה באיברים

א עוף שנפל לאור ונחמרו בני מעיו ונשתנו, הלב וקרקבו וכבד שדרכס להיות אדמים (א) והוריקו ככרתי, או (ב) המעים שדרכס להיות ירקים האדימו, טרפה אפלו במשהו מהם שנשתנו, ואפלו לא הגיע

לְחַלֵּל, כִּי יִזְנוּ שְׁנֵי שָׂנְאֵי מִחַמַּת מְכֹת אִשׁ סוֹפֵן לְנִקְבֹּת.
וְהַכָּבֵד אֵין הַשְּׂנֵי אוֹסֵר בּוֹ אֶלָּא אִם כֵּן נִשְׁתַּנֵּה כְּנֶגֶד
הַמַּעֲשִׂים, דְּהֵינּוּ בְּרֵאשׁ הַדָּק שְׁלוֹ וְכַלְפֵי (ג) פְּנִים, אוֹ אִם
הוֹרִיק כְּנֶגֶד הַמָּרָה אוֹ כְּנֶגֶד כָּל (ד) מְקוֹם חִיּוּתָהּ. אֲבָל
הָרְאָה אֵין חוֹשֵׁשׁ לָהּ, מִפְּנֵי שֶׁצְּלֻעוֹתֶיהָ (ה) מְגַנֵּזוֹת
עָלֶיהָ. **הגה:** וְטַחוּל שֶׁהוֹרִיקָה (ו) בְּסוּמְכִיהָ, אֶפְלוּ רַק מִשְׁהוּ, טְרַפָּה,
שְׁסוּפּוֹ לְנִקְבֹּת (בֵּית יוֹסֵף לְדַעַת הַרְשֵׁבִיא).

ב הָא דְּשְׂנֵי פוֹסֵל בְּאַבְרִים אֵלוּ, דְּוִקָא כְּשֶׁמְדוּ
בְּשְׂנוּיֵיהֶם (ז) אַחַר שֶׁשְׁלָקוּ, אֲבָל אִם שְׁלָקוּ וְחִזְרוּ
לְמַרְאֵיהוּ, כְּשֶׁר.

ג אִם לֹא נִשְׁתַּנּוּ אַבְרִים אֵלוּ (ח) וְאַרְעֵי שֶׁשְׁלָקוּ וְנִשְׁתַּנּוּ,
טְרַפָּה, (ט) כִּי יִזְנוּ שְׁנֵי לְאוֹר.

ד אֵין יִרְקוֹת פוֹסֵל בְּכָבֵד שֶׁל עוֹף (י) בֵּיתֵי שֵׁישׁ בְּמִינוֹ
מְדַבְּרֵי, שֶׁכָּל הַמְדַבְּרֵים כְּבִדּוֹ יִרְק כְּכַרְתֵּי.

ה נְפִלָה לְאוֹר וְאֵין יְדוּעָה אִם נְחָמְרוּ בְּנֵי מַעֲיָה, צְרִיכָה
בְּדִיקָה. וְאֵי לִיתָא קַמֵּן לְמַבְדְּקִיהָ, (יא) אֶסוּרָה.

ו נִמְצָא שְׂנֵי בְּאַחַד מֵאַבְרִים אֵלוּ, אֶף עַל פִּי שְׂאִין יְדוּעָה

לָנוּ שְׁנֵפֵלָה לָאוֹר, טְרַפָּה. **הגה:** וַיֵּשׁ מִכְשִׁירֵינוּ כָּל זְמַן דָּלָא יִדְעִינָן
שְׁנֵפֵלָה לָאוֹר, אֶלָּא **(יב)** תְּלִינָן הַשְּׁנוּי בְּדָבָר אַחַר (ר"ן וּמְרַדְכִי בְּשֵׁם רַבִּינָא וְרִשְׁיִי
וּמַהֲרָאִי בְּשַׁעַר לִיָּה וְרִאִישׁ וְעוֹד פּוֹסְקִים) וַיֵּשׁ **(יג)** לְסִמּוֹךְ עַלִּיהוּ.

ז אִין טְרַפּוֹת שְׁנוּי אַבְרִים אֵלוּ פּוֹסֵל אֶלָּא בְּעוֹף, אֶבֶל
בְּבַהֲמָה אִין שְׁנוּי אַבְרִים אֵלוּ פּוֹסֵל אֶפְלוּ יִדְעֵנוּ שְׁנֵפֵלָה
לָאוֹר. **הגה:** וַיֵּשׁ אוֹסְרִין גַּם בְּבַהֲמָה בְּיָדוּעַ שְׁנֵפֵלָה לָאוֹר וְנִשְׁתַּנּוּ מַעֲיָה,
וְהָכִי **(יד)** נְהוּג (מְרַדְכִי וְהַגִּי"א בְּשֵׁם כַּמָּה גְּדוֹלִים וְרִשְׁבִּי"א וְרַבִּינָא וְאוֹי"ה).

סימן נג - דין שבר או מכה בבהמה ובעוף

ובו סעיפים ה' ו' סעיפים

א נִשְׁמָטוּ יְדֵי הַבְּהֵמָה מֵעֵקֶרָם, או שְׁנִשְׁתַּבְּרוּ או נִחְתְּכוּ
לְגַמְרֵי, או שֵׁישׁ לָהּ גִ' יְדִים, **(א)** כְּשֶׁרָה. אֶבֶל הָעֶצֶם הַנִּשְׁבֵּר
עֲצָמוֹ עִם מַעַט לְמַעַלָּה מִן הַשְּׁבִירָה אֲסוּר **(ב)** כְּשִׁנְשִׁבֵר, אִם אִין
עוֹר וּבָשָׂר חוֹפִין אֶת רַבּוֹ. **הגה:** וַיֵּשׁ מְטָרִיפִין גַּם הַבְּהֵמָה אִם
נִשְׁמָט (ש"ד וְהַגִּי"מ וְעוֹד פּוֹסְקִים) או נִשְׁבֵּר סָמוּךְ לַגּוֹף (הַגִּי"א פ' הַמִּקְשָׁה) וְרוֹאִין **(ג)**
שְׁנִצְרָר הַדָּם מֵעֵבֶר לְצִלְעוֹת, שְׁרוֹאִין שְׁעֵבֶרָה הַמִּכָּה תוֹךְ הַגּוֹף (כּוּ מִשְׁמַע מֵאֲסוּר
וְהַתֵּר הָאֵרֶץ כָּלֵל נִי דִין ו') וְהָכִי נְהוּג. אֶבֶל אִין לְחוּשׁ לָזָה כָּל זְמַן שֶׁאִין רוֹאִין
שְׁנִצְרָר הַדָּם, וְאִין צְרִיךְ בְּדִיקָה (נִלְמַד מֵעוֹף דְּסַעֲרֵי ב').

ב וְכוּ בְּעוֹף, אִם נִחְתְּכוּ או נִשְׁבְּרוּ אֲגַפְיוֹ, כְּשֶׁרָה, אֶפְלוּ

נְשַׁבְרוּ סָמוּךְ לְחִבּוּרוֹ (ד) לְגוּף, וְהוּא שֶׁשָּׁבַר הָעֶצֶם
הַחִיצוֹן לֹא יִהְיֶה בּוֹ עֶקֶץ, שְׂאֵם הָיָה בּוֹ עֶקֶץ תִּבְדֹּק
הִרְאָה. הַגָּה: וַיֵּשׂ אוֹסְרִין אִם (ה) נְשַׁבְרָה סָמוּךְ לְגוּף, וְאוֹמְרִים דְּדִינוּ
בְּשִׁמוּט (הַגְּהוֹת מִיְמוֹנִי) וְהַמְנַהֵג הַפְּשׁוּט שֶׁנִּהְיָה לְשַׁעַר (ו) כָּרַחב אֶגְוִדֵּל, אֶפְלוּ
בְּצִמְצוּם, כְּשֶׁר (אֶגְוִר וְאֶגְדָּה וְכוּ כְּתוּב בְּשׁוּ"ג שֶׁכֵּן נוֹהֲגִין) אִם לֹא שְׂרוּאָה שֶׁנִּצְרַר הַדָּם
מֵעֵבֶר לְצִלְעוֹת, אֲבָל אֵין (ז) חוֹשְׁשִׁין לָזֶה וּמְכַשְׁרִין מִסְתַּמָּא (מֵהַר"ק שׁוֹרֵשׁ
ל"ח וּת"י סִימָן ק"פ) וְאֵין חֲלוּק אִם עֶקֶץ בְּשִׁבְרָה אוֹ לֹא, מֵאַחַר שֶׁרְחוּק מִן (ח)
הַגּוּף. אֲבָל (אִם) אֵין רַחֵב אֶגְוִדֵּל בֵּין מְקוֹם הַשְּׁבִירָה לְגוּף אִזּוֹ הוּא טְרַפָּה בְּכָל
עֲנָן, וְלֹא מְהִינֵי בְּדִיקַת הִרְאָה, דְּאֵין אֲנוּ בְּקִיָּאִין בְּבְדִיקָה (ש"ד וְאֶרְךָ כָּלֵל נ' ד"ז
וּמֵהַר"ל וְאֶגְוִר) בְּכָל מְקוֹם דְּאֶפְא רְעוּתָא, וְהָכִי נִהוּג.

ג נְשַׁמְטוּ אֲגַפְיוֹ, אֶפְלוּ אֶחָד מֵהֶם, מֵעֶקְרוֹ, חוֹשְׁשִׁין
שְׂמָא נִקְבָּה הִרְאָה, וְצָרִיד (ט) לְנִפְחָה לְבְדָקָה אִם הִיא
שְׁלֵמָה, כְּשִׁרָה, וְאִם לֹאוּ, טְרַפָּה.

ד נִמְצָא הַגֵּף (י) שְׁבוּר וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ אִם קָדָם שְׁחִיטָה נְשַׁבְרָה
אוֹ אַחֵר כָּדָּ, טְרַפָּה. הַגָּה: וַיֵּשׂ מְכַשְׁרִין מִכַּח סַפֵּק סַפִּיקָא, סַפֵּק
שְׂמָא נְשַׁבְרָה אַחֵר שְׁחִיטָה, וְאִם תִּמְצָא לּוֹמֵר קָדָם שְׁחִיטָה, שְׂמָא לֹא נִקְבָּה
הִרְאָה (אִסּוּר וְהַתֵּר הָאֶרְךָ) וַיֵּשׂ לְסַמּוֹךְ עַל זֶה (יֵא) לְהַכְשִׁיר בְּנְשַׁבְרָה, דְּהָא יֵשׁ
מְכַשְׁרִין בְּלֹאוֹ הָכִי (ד"ע), אֲבָל כְּשֶׁנִּמְצָא שְׁמוּט וְלֹא יִדְעִינָן אִי קָדָם שְׁחִיטָה
אוֹ לְאַחֵר שְׁחִיטָה, יֵשׁ (יב) לְהַחְמִיר וּלְאַסֵּר. וְעַנּוּ לְקַמּוֹן סוּף סִימָן ק"י. ה
עוֹף שֶׁהָיָה לוֹ מִכָּה עֲמֻקָּה תַּחַת הַכָּנָף כְּנֶגֶד הִרְאָה, וְשָׁמוּ
נוֹצָה עַל הַמִּכָּה (יג) וְנִפְחוּ דָרְךָ הַגְּרִגְרָת בְּקֶשׁ דֶּק וְלֹא
יִצָּא הָרוּחַ, יִמְלֵא מְקוֹם הַמִּכָּה מִיָּם וַיִּנְפַח בְּקֶשׁ דָּרְךָ
הַגְּרִגְרָת, אִם יִבְצָבְצוּ הַמַּיִם, טְרַפָּה.

סימן נד - דיני טרפות בצלעותיה

סעיפים

ה'

ובו

א הבהמה יש לה כ"ב צלעות (א) גדולות שיש בהן מוח, י"א מלאו וי"א מלאו, וכל אחת תקועה בחוליא שלה, ולמטה מהן יש עוד צלעות קטנות שאין בהם מוח, ולאחר שפלו כל הצלעות יש חוליות שאין צלעות תקועות בהן. (ב) נשברו רבן של כ"ב הגדולות מחצין ולמעה כלפי השדרה, בין ששה מצד זה וששה מצד זה, או י"א מצד זה ואחד מצד השני, טרפה. ואם נעקרו מהחוליא (ג) והחוליא קימת, הוי כאלו נשתברו.

ב נשתברו צלעות הקטנות שאין בהם מוח, (ד) כשרה.

ג נעקר מהצלעות (ה) גדולות צלע וחצי חוליא עמה, טרפה. הגה: ודוקא נעקרה, אבל אם ארע כד חסרה, (ו) כשר. והוא הדין אם נתרה חוליא אחת, אפלו עם ב' צלעות, כגון (ז) שנמצאו י"ב צלעות גדולות שיש בהן מוח, כשר (תי"ה סימן קע"ז) וכן אם נמצאו בצד אחד ט"ו צלעות ובצד אחד בתקונו (רשב"א שצ"ו).

ד נעקרה חוליא אחת בלה, אפלו מאותן שאין בהם צלעות, טרפה. הגה: ואפלו הוא למטה במקו' שאין פסיקת חוט השדרה פוסל שם.

[ה](#) אם נשברה השדרה ולא נפסק חוט השדרה, כשרה.

סימן נה - דיני טריפות ברגל ובפרקיו

סעיפים

י"ג

ובו

א שלשה פרקים יש ברגל התחתון, והוא מה שחותכין עם הפרסות כשמשטיטין הבהמה ונקראת ארכבה הנמכרת עם הראש, ולמעלה ממנו פרק שני והוא הנקרא שוק, וצמת הגידים בתחתיתו סמוך לארכבה הנמכרת עם הראש, ולמעלה ממנו פרק שלישי והוא מחבר לגוף ונקרא קולית. בפרק התחתון, בכל מקום שיחתך בה, כשרה. עצם המחבר לגוף הנקרא קולית, בכל מקום שיחתך, טרפה. בעצם האמצעי, אם נחתך שלא במקום צמת הגידים, כשרה. ואם נחתך במקום צמת הגידים, טרפה, ולא נאסרה מפני שהיא חתוכת הרגל במקום זה, אלא מפני שנחתכו הגידים. לפיכך, אם נשבר העצם במקום צמת הגידים ויצא לחוץ, ואין עור ובשר חופין את רבו, ובדק בצמת הגידים ונמצאו קימים, כשרה. ויש אוסרים בנחתך עצם האמצעי בכל מקום, אפלו שלא במקום צמת הגידים, ולדעתם אם נשבר העצם במקום צמת הגידים ויצא לחוץ ואין עור ובשר חופין את רבו, אף על פי שבדק בצמת הגידים

וּנְמָצְאוּ קְזִמִּים, טִרְפָּה. וְכֵן אִם נִחְתַּדְּ בְּתוֹדַי הַפֶּרֶק שְׁבִין אַרְבָּבָה הַנִּמְכָּרֶת עִם הָרֹאשׁ לְשׁוּק בְּסוּף (א) הָעֲרָקוּם, בֵּין הָעֲרָקוּם וּבֵין הַשׁוּק, טִרְפָּה לְדַעַת זֶה (בֵּית יוֹסֵף בִּשְׁם מַהֲרַ"י ו' חֲבִיב). וְאִם נִחְתַּדְּ בְּתוֹדַי הַפֶּרֶק בְּמָקוֹם שֶׁמִּחְבֵּר עֶצֶם הַקּוֹלִית עִם הַשׁוּק, טִרְפָּה. הַגָּה: וְנִהְיֶה בְּכָל אֲשֶׁכֶּנּוּ וְצָרְפֶת פֶּסְבָּרָא הָאֲחֵרוֹנָה (הָרִאשׁוֹנָה וְרַבֵּינוּ יְרוּחִם) וְאִין לְשִׁנּוֹת, לְכוּ בְּכָל מָקוֹם שֶׁנִּחְתַּדְּ מִן הָעֲרָקוּם וּלְמַעַלָּה, טִרְפָּה, אִף עַל פִּי שְׁצֻמַּת הַגִּידִין קְזִמִּין.

ב עֶצֶם הַקּוֹלִית שֶׁנִּתְּקַּ מִמָּקוֹמוֹ בְּמָקוֹם חֲבוּרוֹ בְּגוּף, וְהִינוּ בּוֹקָא דְאַטְמָא דְשָׁף מְדוּכָתָהּ, טִרְפָּה בֵּין בְּבִהְמָה בֵּין בְּעוֹף, (ב) וְהוּא דְאַעְכּוּל (פִּי שְׁנַרְקָבוֹ) נִיבִיָּה, וְהִם הִיתְרוֹת שֶׁבְּעֶצֶם הַפֶּף שִׁיּוּצָאוֹת עַל הָעֶצֶם הַזָּכָר וְאוֹחֲזוֹת אוֹתוֹ, אֲבָל נִפְסְקוּ שְׁלֵא מִחֲמַת עֶכּוּל, כְּשִׁרְהָ. הַגָּה: וְכֵן אִם לֹא נִתְעַפְּלוּ רַק מְעוּטוֹ, וְרָבּוּ קְזִים, כְּשֶׁר מְדִינָא (רִשְׁבִּי"א בְּתַשׁוּבְתוֹ וּבְחֲדוּשֵׁיו) אִדְּ יֵשׁ אוֹמְרִים דְּאִין אָנוּ בְּקִיָּאִין בְּאַעְכּוּל נִיבִיָּה. לְכוּ יֵשׁ לְאַסֵּר כָּל שְׁמוּטָת (ג) גְּרָדָּ שְׁמָא אַעְכּוּל נִיבִיָּה. וְכֵן אִם נִשְׁבֵּר סְמוּדָּ לְגוּף, אִף עַל פִּי שֶׁחֲזַר וְנִקְשֵׁר (ד) הִיטֵב, טִרְפָּה, שְׁמָא אַעְכּוּל נִיבִיָּה. וּמִשְׁעָרִין בְּאַרְבַּע אֲצַבְעוֹת בְּגִשָּׁה, וּשְׁנַיִם בְּדָקָה, וּבְעוֹף הַגְּדוֹל לְפִי גְּדוֹל, וְהַקָּטָן לְפִי קָטָנוֹ (הַפֶּל בְּאוּ"ה כָּלֵל נ' וְהַגְּהוֹת סַמִּיק דָּף צ"ב ע"ב וְהַגְּהַת ש"ד ס"י פ"ו). וְטוֹב לְהַחְמִיר בְּמָקוֹם שֶׁאִין (ה) הַפֶּסֶד מְרַבָּה. אִם לֹא נִשְׁמַט הַיְרָדָּ וְאַעְכּוּל נִיבִיָּה, כְּשֶׁר (מְרַדְכִי).

ג רֹאשׁ עֶצֶם הַקּוֹלִית הַמִּחְבֵּר לְשׁוּק שֶׁנִּתְּקַּ מִמָּקוֹמוֹ, כְּשִׁרְהָ, אֲפָלוּ אִם אַעְכּוּל נִיבִיָּה וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּוָקָא כְּשִׁעוֹר (ו) וּבְשֶׁר חוֹפִין אֶת רַבּוֹ (תַּשׁוּבֶת הָרִאשׁוֹנָה כָּלֵל ב' סִימָן י').

ד אִם יֵשׁ לָהּ גִ' רַגְלִים, טִרְפָּה, דְּכָל יֵתֵר (ז) כְּנִטוּל דְּמִי

וְכָאֵלוּ חֲסֵר רֶגֶל אַחַת הוּא, וְהוּא שְׂיִהְיֶה זֶה הַיָּתֵר
מֵרֵאשׁ עֶצֶם הַתְּחִתּוֹן וּלְמַעְלָה. **הגה:** וְדוֹקָא שְׂזָה הַיָּתֵרֵת יֵשׁ לָהּ
תְּאֵר רֶגֶל וְעוֹמְדֵת בְּמִקּוֹם הַרְגְלִים, אֲבָל בְּלֹא הֶכִי אֵינּוּ מְקַרֵי יִתְרֵת וְלֹא הָיוּ
רַק דְּלְדוּל, וְכָשֶׁר (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם מְרַדְכֵי בִשְׁם רַאבִּין וּבְשִׁעְרִים סִימָן פִּיט וְאוּיָה שָׁם)
וְאִם נִבְרָאת חֲסֵר רֶגֶל אַחַת, טְרַפָּה (גְּמָרָא פֵּא"ט דִּף נִיח וּבְבִכּוּרוֹת דִּף מ' וְרַמְבַּ"ם
פִּיח מֵהִי"ש וְלֹא כְּבֵית יוֹסֵף וְהַכֵּל תַּפְסוּ עֲלֵיו בְּזָה).

ה כָּל מְקוֹם שָׂאֵם יִחְתַּדְּ שֵׁם הַרְגֵל הִיא טְרַפָּה, אֲפֹלוּ לֹא
נִחְתַּדְּ אֶלָּא נִשְׁבֵּר וְיִצָּא לְחוּץ, אִם אֵין עוֹר וּבָשָׂר חוּפִין
רַב עֲבִיו וְרַב הֶקְפּוּ, טְרַפָּה. וְאִם עוֹר וּבָשָׁר חוּפִין רַב עֲבִיו
וְרַב הֶקְפּוּ, **(ה)** כְּשֶׁרָה. וְאִם נָפַל קֶצֶת מִהֶעֶצֶם, אִם יֵשׁ
בְּעוֹר וּבָשָׂר לְחִפּוֹת הַשְּׁבֵר אִף אִם לֹא נָפַל הֶעֶצֶם, כְּשֶׁרָה.
אֲבָל אִם אֵין בּוֹ כְּדֵי לְחִפּוֹתוֹ אֵלוּ לֹא נָפַל, אִף עַל פִּי שְׂיֵשׁ
בּוֹ כְּדֵי לְחִפּוֹתוֹ עֵתָה, טְרַפָּה. וְאִם נִשְׁבֵּר **(עֶצֶם)** בְּמִקּוֹם
שְׂאֵינּוּ נִטְרָף אִם נִחְתַּדְּ, אִם אֵין עוֹר וּבָשָׂר חוּפִין אֶת
רְבוֹ, הַבְּהֵמָה מִתְּרֵת, וְהֵאָבֵר אֲסוּר **(ט)** מְדַרְבָּנּוּ, וְצָרִיד
לְחִתַּדְּ גַם מְעַט מִהַמְּתֵר **(י)** כְּשִׁחּוֹתַדְּ הֵאָבֵר הָאֲסוּר. **הגה:**
וְצָרִיד לְחִתַּכּוֹ קֶדֶם **(יא)** שְׂיִמְלַחְנוּ עִם הַבְּהֵמָה אוֹ הָעוֹף (מְרַדְכֵי וּסְמִ"ק) וְיֵשׁ
מִחֲמִירִין וְאוֹסְרִין, אִף אִם עוֹר וּבָשָׂר חוּפִין אֶת רְבוֹ, אִם הַשְּׁבִירָה יִצָּאָה פֶּעַם
אַחַת מִחַיִּים דְּרַדְּ נֶקֶב קֶטָן. (לְפִי פִי רִשִׁי וְסִהִי"ת וּסְמִ"ג וּסְמִ"ק) וּמִזָּה נִתְפָּשֵׁט
הַמְּנַהֵג בְּאֵלוּ הַמְּדִינּוֹת לְהַטְרִיף כָּל שְׁבִירָה בְּעֶצֶם בְּמִקּוֹם שָׂאֵם נִחְתַּדְּ טְרַפָּה,
וְאִף אִם עוֹר וּבָשָׂר מְקִיפִין אוֹתוֹ מְכַל צְדָדִיו, וְאֵין שָׁם נֶקֶב כָּלֵל, מְכַל מְקוֹם
הַמְּנַהֵג לְהַטְרִיף, כִּי חֲלוּקִים רַבִּים הֵם בְּדִין חֲפוּי בָּשָׂר, וְאֵין רַבִּים בְּקִיּאִין,
וְאֵין לְשִׁנוֹת אִם לֹא בְּמִקּוֹם הַפֶּסֶד מְרַבָּה, לְפִי רְאוּת עֵינֵי הַמּוֹרָה שְׂיֵשׁ לְהַקְל
לְהוֹרוֹת כְּהַלְכָה (דִּי"ע). וְדוֹקָא אִם לֹא חֲזַר **(יב)** וְנִקְשָׁר, אֲבָל אִם חֲזַר וְנִקְשָׁר
נוֹהֲגִין לְהַכְשִׁיר וּכְמוֹ שְׂיִתְבָּאֵר.

י נִשְׁבֵּר עֶצֶם הַקּוּלִית וְנִטַל מִמֶּנּוּ קֶרֶט מֵרֵאשׁוֹ הָעֲלִיוֹן

הַמְחַבֵּר בְּשִׁדְרָה, וְנִתְעַכְּלוּ מֵעוֹט נִיבִיו, אִם עוֹר וּבָשָׂר
חוֹפִין אֶת רַבּוֹ, כְּשֶׁרָה.

ז הָא דְּמַכְשָׁרִינָן בְּעוֹר וּבָשָׂר חוֹפִין אֶת רַבּוֹ, דְּוִקָא כְּשָׁרָב
הַחֲפוּי מִן הַבָּשָׂר, וְאִזּוּ הַמְעוֹט (יג) שֶׁל עוֹר מְצַטְרֵף עִמוֹ,
אֲבָל אִם הַחֲצִי מִן הָעוֹר וַחֲצִי מִן הַבָּשָׂר, לֹא. וְהֵנִי מְלִי
בְּבִהְמָה, אֲבָל בְּעוֹף, כִּיּוֹן שְׁעוֹרוֹ רַךְ, מְצַטְרֵף עִם הַבָּשָׂר.
וּמְחַצָּה בָּשָׂר וּמְחַצָּה עוֹר, כְּשֶׁר.

ח יֵשׁ מִי שֶׁכָּתַב, שֶׁיֵּשׁ מְקוֹם שְׁעוֹר לְבָדוֹ מִצִּיל אֲפָלוֹ
בְּבִהְמָה, וְהוּא בְּמְקוֹם הַסְמוּךְ מִמֶּשׁ לְאַרְכָּבָה, לְפִי שְׂאִין
שֶׁם לְעוֹלָם בָּשָׂר אֲלֵא עוֹר לְבָד דְּבוּק עִם הָעֶצֶם; וּבִשְׂאֵר
מְקוֹמוֹת שְׁדָרָךְ לְהִיּוֹת שֶׁם בָּשָׂר, אִם לֹא הָיָה שֶׁם בָּשָׂר
אֲלֵא עוֹר בְּלָבָד, וְהָיוּ רִירִין בֵּין הָעוֹר וְהָעֶצֶם, יֵשׁ
אוֹמְרִים שֶׁמִּצִּיל.

ט גִּידִין שְׁסוּפָן לְהַקְשׁוֹת אֵינָם מְצִילִים וְכָל הַגִּידִין מִקְרִי
סוּפָן לְהַקְשׁוֹת (בֵּית יוֹסֵף).

י לֹא הָיָה הַבָּשָׂר הַחוּפָה אֶת רַבּוֹ בְּמְקוֹם אֶחָד, אֲלֵא
מִתְלַקֵּט מֵעֵט כָּאֵן וּמֵעֵט כָּאֵן סְבִיבוֹת הָעֶצֶם, אוֹ שֶׁהוּא
בְּמְקוֹם אֶחָד אֲלֵא שֶׁהוּא מְרַדֵּד אוֹ נִקְלָף מֵעַל הָעֶצֶם, אוֹ
שֶׁנִּטַּל שְׁלִישִׁיתוֹ הַתְּחִתּוֹן אוֹ נִקַּב אוֹ נִסְדַּק, אֵינָם מְצִילִין

וְכֵן אִם נִתְמַסְמֵס בְּשָׂר הַחוּפָּה וְנַעֲשֶׂה כְּעֵין בְּשָׂר
שֶׁהַרוּפָא גּוֹרְרוּ, אֵינּוּ מְצִיל. **הגה:** וְאֵן אֵין אָנוּ בְּקִיאֵין בְּבְשָׂר
שֶׁהַרוּפָא גּוֹרְרוּ, וְלָכֵן כָּל מְקוֹם שֶׁנִּשְׁתַּנָּה מִרְאִית הַבְּשָׂר אֵינּוּ מְצִיל (הַגְּהוֹת
מִימוֹנִי).

יא נִקְדָּר הַבְּשָׂר בְּסַכִּין מֵעַל הַשֶּׁבֶר כְּעֵין טַבַּעַת, בְּעֵגוּל,
וְלֵב הֶקְפּוּ מְכֶסֶה, כְּשָׂרָה, וְהוּא שְׂיֵהִיָּה הַבְּשָׂר דְּבוּק
בְּעֶצֶם סָבִיב הַקְדִּירָה.

יב נִשְׁבֵּר הָעֶצֶם בְּמְקוֹם שֶׁעוֹשֶׂה אוֹתָהּ טְרַפָּה, וְחִזָּר
וְנִקְשָׁר וְאֵין יָדוּעַ אִם יֵצֵא רַבּוֹ אִם לָאוּ, (**יד**) כְּשָׂרָה וְהוּא
שֶׁחִזָּר לְמְקוֹמוֹ הִרְאֵשׁוֹן וְנִתְחַבֵּר, שֶׁבֶר עִם שֶׁבֶר יִחְדָּו
יִדְבְּקוּ. **הגה:** וְאִפְּלוּ אִם הוּא עֲדִין עַב בְּמְקוֹם הַשֶּׁבֶר וְנִכְרַ עֲדִין שֶׁנִּשְׁבְּרָה,
כְּשָׂר (אִיּוֹ הָאֶרֶץ). אֲבָל אִם לֹא חִזָּר לְמְקוֹמוֹ הִרְאֵשׁוֹן, אֵלֶּא
שְׁנֵי שְׁבָרֵי הָעֶצֶם (**טו**) שׁוֹכְבִים זֶה עַל זֶה, זֶה נִמְשָׁךְ
לְמַעַלָּה וְזֶה נִמְשָׁךְ לְמַטָּה, טְרַפָּה. **הגה:** וְכָל זֶה מִיָּרִי שֶׁלֹּא
בְּמְקוֹם צִמַּת הַגִּידִין, אֲבָל בְּמְקוֹם צִמַּת הַגִּידִין עֵין לְקַמּוֹ סִימָן נִיּוּ.

יג נִמְצָא שָׁבוּר וְאֵינּוּ יוֹדֵעַ אִם נַעֲשֶׂה מַחֲיִים אוֹ לְאַחַר
מִיתָה, אִם מְקוֹם הַמַּכָּה שָׁחַר בְּיָדוּעַ שֶׁנַּעֲשֶׂה מַחֲיִים.
וְאִם אֵין יְכוּלִים (**טז**) לַעֲמֹד עָלָיו, אִם יֵשׁ בְּמָה לְתַלּוֹת
כְּמוֹ שֶׁדָּרְסָה אוֹ שֶׁרְצָצָה וְכִיּוֹצֵא בּוֹ, תוֹלִין לְהַקֵּל; וְאִם
לָאוּ, (**יז**) אֲסוּרָה מְסַפֵּק.

סימן נו - דיני טרפות בצמת הגידים

סעיפים

י

ובו

א נטלו צמת הגידין (פי' מקום שהגידין נקשרים יחד, לשון מבעד לצמתה) (שיר השירים ד, א) או (א) שנפסקו, טרפה, אף על פי שכל העצם קיים.

ב צמת הגידין הם בבהמה בעצם האמצעי כלפי חוץ שהזנב נופל עליו, ויש מי שאומר שהם כלפי פנים לצד חלל הבהמה. הגה: ויש להחמיר (ב) בשתי הסברות (בית יוסף בשם ר"י בן חביב וכו' פסק מהר"מ אלשקר תשו' מ"ה), אבל הסברא ראשונה היא עקר (והיא סברת תוס' ורש"י והרא"ש וגדולי צרפת ואשכנז).

ג התחלתם למעלה מהערקום, והוא עצם קטן שמחבר השוק לארובה הנמכרת עם הראש, ועצם זה שמשחקים בו התינוקות שקורין קוגי"ל, ולמעלה ממנו מתחברים וצומתים גידים אלו, ועולים ומתפשטים בשוק עד שמתרככים וחוזרים כעין בשר.

ד נפסקו או נטלו (ג) כנגד הערקום, כשרה. למעלה מהערקום, והוא המקום שהטבחים תולין בו, טרפה.

ה שְׁעוֹר אֲרֹכָן מִמְּקוֹם שְׁמֵת־חִילּוֹן לְהִיּוֹת צוֹמְתִים עַד שְׁמֵת־פְּשָׁטִים בַּבֶּשֶׁר, בְּבִהְמָה גְסָה יִי אֲצַבְּעוֹת וַיֵּשׁ מִי שְׂאוֹמֵר, שֶׁהוּא שְׁעוֹר ד' אֲצַבְּעוֹת. וּבְבִהְמָה דְקָה לֹא נִתְּנוּ חֲכָמִים שְׁעוֹר, אֲלֹא בְמֵרְאִיתוֹ וּבְמִשׁוֹשׁ, שֶׁכֹּל זְמַן שֶׁהֵם לְבָנִים, קָשִׁים וְעָבִים, יֵשׁ לָהֶם דִּין צִמְת הַגִּידוֹן, אֲבָל כְּשֶׁהֵם מֵת־חִילִים לְהִתְרַכֵּךְ אוֹ שֶׁהֵם קֹטְנִים וְדַקִּים, אֵין לָהֶם דִּין צִמְת הַגִּידִים. וּבְמִקּוֹם שְׂאִין לְבָנִים כָּל כָּד, אֲלֹא לְבָנִים קֶצֶת וּמִזְהִירִים כְּעִין זְכוּכִית, לֹא הָיָה צִמְת הַגִּידִים.

ו יֵשׁ גִּידִים אַחֲרֵים שְׁנִבְלָעִים בְּאֵלוֹ כְּזָכוֹת בְּנִקְבוֹת, וְאוֹתָם אֵינָם בְּכָלֵל צִמְת הַגִּידִים.

ז צִמְת הַגִּידִים בְּבִהְמָה ג', אֶחָד עָב וּשְׁנַיִם דְקִים. נְחֻתָדָה הָעֵב לְבָדוֹ, מִתְּרַת, שְׁהָרִי נִשְׂאָרוֹ שְׁנַיִם. נְחֻתָכוֹ הַשְּׁנַיִם הַדְקִים מִתְּרַת, שְׁהָרִי הָעֵב גְדוֹל מִשְׁנִיָּהֶם וְהָרִי לֹא נִטַל כָּל הַצִּמְת אֲלֹא (ד) מְעוֹטוֹ. נְחֻתָדָה רַבּוֹ שֶׁל כָּל אֶחָד מֵהֶם, טִרְפָּה. (לְשׁוֹן הַרְמַב"ם פ"ח מֵה"ש דִּין י"ח). **הגה:** הַגִּיד הָעֵב הוּא אוֹתוֹ שְׁמִפְרִידוֹן כְּשֵׁתוֹלִין הַבְּהֵמָה, וְהוּא מְנַח עַל הַשְּׁנַיִם וְהֵם דְבוֹקִים בַּבֶּשֶׁר וּבְעֶצֶם (מְרַדְכִי בְשֵׁם רַאבִי"ה).

ח בְּעוֹף הֵם בְּעֶצֶם הָאֲמָצְעִי כְמוֹ בְּבִהְמָה וְהֵם יִי, וְאֵם נִפְסַק רַבּוֹ שֶׁל אֶחָד מֵהֶם, טִרְפָּה (רְמַב"ם ור"ו).

ט סימן מקום שפלים צמת הגידים בעוף כסימנים

בבהמה דקה. הגה: ומי שבקי לשער, יוכל לשער בכל עוף לפי גדלו ולפי קטנו, כל זמן שהם קשים הוי צמת הגידים, ובמקום שמתרככים לא הוי צמת הגידים (פסקי מהרא"י סימן קמ"א) ומי שאינו בקי לשער, ישער פרחב **(ה)** אצבע בעוף במקום שמתחילין. (שם בשם מהרי"ל) ולעולם אין צמת הגידין **(ו)** למעלה מחצי עצם האמצעי (רוקח סי' ת"ד). ואנו אין בקיאים בבדיקת צמת הגידין של עוף, משום דקשה לבדק ובקל הוא נטרף, ולכן בכל מקום דאכא מפה במקום צמת הגידין, אפלו אינו רק **(ז)** נפוח ונצרר הדם, מאחר שהיה צריך בדיקה ואין אנו בקיאים בעוף, הוא טרפה (מרדכי פרק בהמה המקשה וא"ו הארד ואגדה והאחרונים).

י נשבר העצם במקום צומות הגידים ונקשר ונתרפא

יפה, יש מתירין אם לא נשתנה מראית בשר שעל השבר, ויש אוסרין עד שיבדק צמת הגידין וכו עקר לדין דאין אנו בקיאים בבדיקת העוף, **(ח)** טרפה (רא"ש ומהרא"י בהגהת ש"ד ומ"ש ד"מ ות"ח בשם בית יוסף אינו נכון כמ"ש בהגהת ד"מ).

סימן נז - דין בהמה דרוסה מחיה הדורסת

סעיפים

כ"א

ובו

א דרוסה (פרוש הדריסה היא הפאה שהפה החיה או העוף בצפרניים) טרפה. ולא כל חיה ועוף שוים בדריסתו, אלא מעלות, מעלות

יש. כיצד, הארי יש לו דריסה אפלו בשור הגדול ובגסה שפחיות; (א) הזאב אין לו דריסה בבהמה גסה, ואפלו בקטנה שבהן כגון (ב) בעגלים, אבל יש לו דריסה בדקה, ואפלו בגדולה שבדקות, כגון כבשים גדולים; חתול ונמיה ושוועל אין להם דריסה בכבשים גדולים, אבל יש להם דריסה בגדיים וטלאים, וכך שכן בכל העופות; חלדה אין לה דריסה בבהמה כלל, ואפלו בגדיים וטלאים, אבל יש לה דריסה בכל העופות אפלו בגסה שבהם; כלב אין לו דריסה כלל אפלו בעופות, ואם נקב עד החלל, דינו כקוץ שנקב לחלל; שאר חיות טמאות, כל שאינה גסה מהזאב, אין לה דריסה בגדולה שבדקה, בכבשים ועזים, אפלו היא גסה כזאב. אבל יש לה דריסה בגדיים וטלאים, וכך שכן בעופות; ואם היתה גסה מהזאב, דינה כזאב, ויש לה דריסה בדקה אבל לא בגסה, ואפלו היא גדולה כארי; היתה גסה יותר מארי, הרי היא כארי, ויש לה דריסה בכל. הגה: ויש מחמירים עוד דכל שהיא מזאב (ג) ולמעלה יש לה דריסה אפלו בבהמה גסה, ויש לחוש לחמרא (תייה סימן קע"ח בשם אור זרוע).

ב כל העופות אין להם דריסה בבהמה אפלו בגדיים וטלאים, חוץ (ד) מהנץ שיש לו דריסה בגדיים וטלאים, והוא שיקב בצפרנו לבית (ה) החלל, שאז מטיל ארס.

ג הנץ יש לו דריסה אפלו בעוף (ו) גדול ממנו, ובלבד שיהא מן הדק כתורים ובני יונים, אבל לא בתרנגלת

וְשִׁלְמַעֲלָה מִמֶּנָּה וְדוּקָא בְּגְדוּלִים, אֲבָל בְּקִטְנִים יֵשׁ לָהֶם דְּרִיסָה
(רש"י וטור) וְשָׂאָר עוֹפוֹת הַדּוֹרְסִים יֵשׁ לָהֶם דְּרִיסָה בְּעוֹף
(ז) שְׂכָמוֹתָם, אֲבָל לֹא בְּעוֹף שֶׁהוּא גָדוֹל מֵהֶם. חוץ מן (ח)
הַגֵּס שֶׁקוֹרִין פְּלוֹקוּיָן שֶׁיֵּשׁ לוֹ דְּרִיסָה בְּכָל הָעוֹפוֹת (טור וְעוֹד פּוֹסְקִים).

ד כָּל אֵלוֹ שֶׁאִמְרָנוּ שֶׁיֵּשׁ לָהֶם דְּרִיסָה, בֵּין אִם בְּאִים
לְהַצִּיל הַנְּדָרִס מִמֶּנּוּ, בֵּין אִם אֵין בְּאִים לְהַצִּילוֹ.

ה יֵשׁ אֹמְרִים (ט) שֶׁעֲכָשׁוּ נוֹהֲגִין הֵתֵר בְּחֲתוּלִים
הַנִּכְנָסִים בְּלוֹל שֶׁל תְּרַנְגוּלִים, וְאַף עַל פִּי שֶׁהִיא רְאוּיָה
לְחוּשׁ בַּדָּבָר סוּמְכִין עַל שְׁחֲתוּלִים שֶׁלָּנוּ הֵם בְּנֵי תַרְבוּת,
וְכָל שֶׁלֹּא הִכְהוּ אֵין חוֹשְׁשִׁין.

ו אֵין דְּרִיסָה אֶלָּא (י) בַּיָּד וּבַצֶּפֶרֶן, אֲבָל דְּרִיסָה בְּרִגְלָהּ
וְנִשְׁכָּה בְּשֵׁנֶיהָ לֹא הִוָּה אֶלָּא כְּקוֹץ בְּעֵלְמָא.

ז אֵין דְּרִיסָה אֶלָּא (יא) מִדַּעַת הַדּוֹרִס, אֲבָל שֶׁלֹּא מִדַּעַתוֹ,
כְּגוֹן שֶׁנִּפְּלַע עָלָיו דָּרָךְ מִקְרָה וְנִתְחַב בּוֹ צֶפֶרְנוֹ, לֹא הִוָּה
דְּרִיסָה.

ח אֵין דְּרִיסָה אֶלָּא מִחַיִּים שֶׁל דּוֹרִס וְנִדְרָס. כִּיצַד, הָרִי
שֶׁנֶּעַץ צֶפֶרְנוֹ בְּנִדְרָס, וְעַד שֶׁלֹּא הוֹצִיא צֶפֶרְנוֹ הוֹמַת

הדורס, או חתכו ידו או נשחט הנדרס, הרי זה (יב) כָּשֶׁר. בַּמָּה דְּבָרִים אֲמֹרִים, כְּשֶׁרְאִינוּ מִתְחַלֶּה וְעַד סוּף, אֲבָל אִם בָּא לְפָנֵינוּ, וְצָפְרָן תְּחוּבָה בּוֹ, חוֹשֵׁשִׁין שְׁמָא דָרַס וְחִזַּר וְדָרַס. וּלְפִיכָד, אֵלּוּ הַצָּדִים בְּעוֹפוֹת הַדּוֹרְסִים, אֲפֵלּוּ שְׁחִטּוּ הַנְּדָרַס קִדְּם שְׁהִסִיר צְפָרְנוּ, אֲסוּר, שְׁכֹן דָּרָד שְׁמִכָּה בּוֹ כַּמָּה פְּעָמִים עַד שְׂיִצּוּדְנוּ. וְאֲפֵלּוּ רְאִינוּ שְׁלֵא דָרַס אוֹתוֹ קִדְּם לְכוּ, חִישִׁינָן לִיה, לְפִי שְׁפַעְמִים כְּשֶׁהֵנֵץ רוֹדֵף אַחַר הָעוֹף הוּא מִכְּהוּ בְּצַפְרָנוּ דָּרָד פְּרִיחָתוֹ.

ט חוֹשֵׁשִׁין לְסִפְק דְרוּסָה, כְּגוֹן אִם רְאוּ אָרִי שְׁנִכְנַס בֵּין הַשְּׁוֹרִים לְמָקוֹם צַר שְׂאִינָם יְכוּלִים לְבָרַח מִפָּנָיו, כְּגוֹן שְׁנִכְנַס (יג) לְדִיר שְׁלֵהֶם (טוֹר בְּשֵׁם רִשְׁבִּי"א), וְכֵן עוֹף דּוֹרַס שְׁנִכְנַס לְכְלוּב מְלֵא עוֹף אוֹ לְלוּל שֶׁל תְּרַנְגוּלִים (אוּיָה כֻלֵּל נִי"ז) חוֹשֵׁשִׁין שְׁמָא דָרַס. בַּמָּה דְּבָרִים אֲמֹרִים, כְּשֶׁהוּא שׁוֹתֵק וְהֵם (יד) מְקַרְקְרִים (פִּי מִתְרַעְדִים וְצוּעָקִים). אֲבָל אִם הוּא שׁוֹתֵק וְהֵם שׁוֹתֵקִים, אוֹ הוּא וְהֵם מְקַרְקְרִים, אִין חוֹשֵׁשִׁין. וְאִם חָתַדְּ רֵאשׁוּ שֶׁל אֶחָד מֵהֶם, אִין חוֹשֵׁשִׁין לְאַחֲרִים, אֲפֵלּוּ הוּא שׁוֹתֵק וְהֵם מְקַרְקְרִים, דְּאֲמַרִינָן כְּבַר נָח (טו) רְגִזִּיה. וְדוּקָא כְּשֶׁהֲרָגוּ, אֲבָל אִם (טז) פָּצַע אֶחָד מֵהֶם חוֹשֵׁשִׁין לְכֻלָּם, דְּכָל שְׁכֹן שְׁחִמְתּוֹ בְּעֵרָה בּוֹ כְּשֶׁהֲצִיל עֲצָמוֹ וְלֹא הֲרָגוֹ. הַגָּה: וְאֲפֵלּוּ הֲרַג אֶחָד מֵהוּ, דוּקָא שְׁלֵא רְאִינוּ שְׁדָרַס עוֹד (יז) אַחֲרִים, אֲבָל אִם דָרַס אַחֲרִים הֲרִי רְאִינוּ שְׁלֵא נָח רְגִזִּיה, וְכֵל מַה שְׁבִדִיר אֲסוּר (אִי"ו הָאֲרָדָּה כְּלָל נִי"ו).

יז בַּמָּה דְּבָרִים אָמוּרִים, שְׁאֵם חֲתָדָּ רֵאשׁוּ שְׁל אִי מֵהֶם
אִין חוֹשְׁשִׁין לְאַחֲרִים, דְּוֹקָא כְּשִׁנְכְּנִס לְתוֹכוֹ וְעַמְד
עִמָּהֶם. אָבֵל כְּגוֹן אֵלּוּ הַחֲתוּלִים שְׁעוּלִים עַל כְּלוּב מְלֵא
עוֹף, וּמְכַנְיָסִים יְדִיהֶם מִבְּפָנִים וְדוֹרְסִים, אָף עַל גַּב
דְּקִטְעִיה לְרִישִׁיה דְּחַד מְנִייהוּ לֹא נַח רְגִזִּיה מְשׁוּם הָכִי,
דְּמִתּוּדָּ שְׁהֶם בּוֹרְחִים אָף הוּא כּוֹעֵס עֲלֵיהֶם.

יא בַּמָּה דְּבָרִים אָמוּרִים, שְׁאֵם הוּא שׁוֹתֵק וְהֶם
שׁוֹתֵקִים מִתָּר, הָנִי מְלִי דְלֹא חֲזִינָן דְּנִגַע בְּהוּ, אָבֵל הִיכָא
דְּחֲזִינָן דְּקִפְצָּ עֲלֵיהוּ כְּדָרְדָּ הַדּוֹרְסִים, אָף עַל פִּי שְׁהוּא בְּו
תְּרַבּוּת, אָסוּר.

יב יֵשׁ מִי שְׁאֹמֵר, דְּהִיכָא (יח) דְּלֹא יְדַעִינָן אִי שְׁתִּיק וְאִי
צָוַח וְאִי מְקַרְקְרִים אֵינְהוּ וְאִי שְׁתִּיקִי, לֹא חֲזִינָן לָהּ וְיֵשׁ
אוֹסְרִין בְּכֹהֲאִי גִּנְנָא (ר״ן פא״ט) וְיֵשׁ (יט) לְחוּשׁ לְדַבֵּר וְאָסוּר.

יג וְהֵא דְּחוֹשְׁשִׁין, דְּוֹקָא כְּשִׁדְעָנוּ שְׁנַכְנַס הָאָרִי, אָבֵל
אִם הוּא סָפֵק אִם נַכְנַס אִם לָאוּ, אוּ שְׁהוּא סָפֵק אָרִי אוּ
כְּלָב, אוּ שְׁמָא בְּקִנְה נִגְף, אִין חוֹשְׁשִׁין. וְדוֹקָא כְּשִׁישׁ
לְפָנֵינוּ כְּלָב וְאָרִי אוּ אָרִי וְקִנְה, אָבֵל כְּשָׂבָא לְפָנֵינוּ
מִבְּעֵבַע דָּם וְלֹא יְדַעָנוּ בַּמָּה, תּוֹלִין בְּמַצּוּי בֵּין לְהַקֵּל בֵּין
לְהַחְמִיר. וּכְבָר נִתְבָּאָר לְעִיל סִימָן לִיג אִם מִבְּעֵבַע דָּם (כ) בְּצוּאָר נוֹהֲגִים
לְאָסְרוֹ (דִּיעַ וְאוּיָה כָּלֵל נִיז דִּין ח׳).

יד אָרִי שֶׁנִּכְנַס בֵּין הַשְּׁוֹרִים, וְנִמְצְאָת צִפְרוֹן שֶׁל הָאָרִי תְלוּשָׁה וְיוֹשֶׁבֶת בְּגָבוֹ שֶׁל אֶחָד מֵהֶם, בֵּין אִם הִצְפִּירוֹן לָחָה אוֹ יִבְשָׁה, **(כא)** חוֹשֵׁשׁוֹן לָהּ, אֶפְלוֹ אִם הוּא שׁוֹתֵק וְהֵם שׁוֹתֵקִים. וְכָל שֶׁכֵּן אִם מְקוֹם צִפְרוֹן אוֹ חֲמִשׁ צִפְרוֹנָיו שְׁמוּטוֹת מְגַבּוֹ, וְלֹא לָזֶה **(כב)** בְּלִבֵּד חוֹשֵׁשׁוֹן, אֶלֶּא לְכָל הַשְּׁוֹרִים שֶׁבְּדִיר.

טו הָא דְחוֹשֵׁשׁוֹן לְדְרוּסָה הִינוּ שְׁלֵא לְהַתִּירָה בְּלֹא בְּדִיקָה, אֲבָל אִם בּוֹדְקָה וְאִינוּ מוֹצֵא בָּהּ רֶשֶׁם, כְּשֶׁרָה. וְאֶפְלוֹ וְדֹאֵי דְרוּסָה יֵשׁ לָהּ **(כג)** הֵתֵר בְּבְדִיקָה.

טז כִּיֶּצֵד הִיא הַבְּדִיקָה, שׁוֹחֲטִין אֶת הַנְּדָרִס, וּבּוֹדְקִין כָּל הַחֲלָל שֶׁלּוֹ מִכַּף הַיָּרֵךְ **(כד)** עַד הַקְּדָקֵד, אִם נִמְצָא כְּלָה שְׁלֵמָה מְכַל מִיַּי טְרִפּוֹת, וְלֹא נִמְצָא בָּהּ **(כה)** רֶשֶׁם הַדְּרִיסָה, הָרִי זֹו מִתְּרַת, וְאִם נִמְצָא בָּהּ רֶשֶׁם הַדְּרִיסָה, אֲסוּרָה. אִיזְהוּ רֶשֶׁם הַדְּרִיסָה, שְׁיֵאֲדִים הַבָּשָׂר כְּנֶגֶד בְּנֵי **(כו)** מַעֲיִם. וְאִם נִמוֹק הַבָּשָׂר כְּנֶגֶד בְּנֵי מַעֲיִם עַד שֶׁנַּעֲשָׂה כְּבָשָׂר **(כז)** שֶׁהָרוּפָא גּוֹרְרוּ מִהַחֲבוּרָה, רוֹאִין אוֹתוֹ בָּשָׂר כְּאִלוֹ חֲסֵר, וְטְרַפָּה; וְאִם דְּרִס בְּסִימָנִים, מְשִׁיֵּאֲדִימוּ כָּל שֶׁהוּא הַסִּימָנִים עֲצָמָם, טְרַפָּה, וְאֶפְלוֹ אִם הָאֲדִים **(כח)** הַקְּנָה בְּכָל שֶׁהוּא.

יז בהמה שנדרסה אין לה תקנה בבדיקה, מפני (כט) שהושט אין לו בדיקה מבחוץ.

יח יש מי שאומר בכל מקום שהזכר שם בבדיקה כגון בדרוסה נפולה ושבורה, בדורות הללו ליכא למיקם אבדיקה שפיר, ולית ליה תקנתא אלא לשהויי שנים עשר (ל) חדש או בנקבה שתתעבר (לא) ותלד, וכן בעוף אם גמרה להטיל כל הביצים של טעינה ראשונה, ושהתה כ"א יום, ואחר כך חזרה להטיל ביצים, כשרה. וכן אם לא הטילה ביצים מעולם אם שהתה אחר שנולד בה ספק טרפות כ"א יום והתחילה להטיל ביצים כשרה ויש אומרים שגם בזמן הזה בודקין, אלא שצריך לזהר להביא כל הבקיאים בדבר. הגה: ואנו בדורות האחרונים אין בקיאי בבדיקה, ולכן המנהג להטריף כל דבר שיש לו רעותא, ואין סומכים על בדיקתנו כלל, ולכן יש לנהג כסבא הראשונה (אור זרוע והגהות מימוני ומרדכי ס"פ בהמה המקשה וכל האחרונים) ויש מחמירין עוד דכל שצריך להשהותו שנים עשר חדש חישינו (לב) לתקלה, ואפלו אינו אלא אחד העומד בספק, ואין למכרו חי לעובד פוכבים אלא ימיתנו קדם, שמא יחזר וימכרנו לישראל (מרדכי וסמ"ק והגהות מימוני ועין לעיל סוף סימן כ"ג) וכן הוא המנהג במדינות אלו, וכל מקום (לג) שהוא נדאי טרפה, אף על פי שנשתתה י"ב חדש והוא חי, אסור (רשב"א סימן צ"ח ור' ירוחם ושאר האחרונים).

יט יש אומרים שצפרים קטנים אין אדמימות נפרת בהם, לפיכך אין להם (לד) בבדיקה. וכן יש אומרים

שְׁאָרְס הַנֶּץ אֵינוֹ אָדָם כָּל כֶּף וְאֵינוֹ נֶכֶר, לְפִיכֵךְ אֵין לוֹ
בְּדִיקָה.

ב אִם רַבִּים הֵם הַנְּדָרְסִים, אָסוּר לְהַשְׁהוּתָם י״ב חֲדָשׁ,
כִּדִי שְׁלֵא יָבֵא לְיַדִּי תַקְלָה. וְהַמְנַהֵג לְהַחֲמִיר אֶפְלוּ בְּאַחַד.

כא אָסוּר (לה) לְמַכּוֹר דְּרוֹסָה אוֹ סֶפֶק דְּרוֹסָה לְעוֹבֵד
כּוֹכָבִים, שְׁמָא יַחְזוֹר וְיִמְכְרֶנָּה לְיִשְׂרָאֵל. הַגָּה: וְדוֹקָא בְּטִרְפוּת
שְׂאֵינוֹ יָדוּעַ, אֲבָל טִרְפוּת הַיָּדוּעַ וְנֶכֶר לְכָל, מִתֵּר (שְׁעָרִים כ״ד) וְכֵן אֶפְלוּ סֶפֶק
טִרְפוּת, וַיֵּשׁ מְכַשִּׁירֵן הַטִּרְפוּת הַהוּא (ת״ה סִימָן קע״ח) אִף עַל גַּב דְּקִימָא לָן
לְאָסוּרוֹ, מִכָּל מְקוֹם מִתֵּר לְמַכְרוֹ לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים, וְלֹא חִיּוּשֵׁינוֹ שְׁמָא יַחְזוֹר
וְיִמְכְרֶנּוּ לְיִשְׂרָאֵל, הוֹאִיל וַיֵּשׁ מְכַשִּׁירֵן.

סִימָן נח - דִּין בַּהֲמָה נְפוּלָה

סעיפים

י״ב

ובו

א נְפוּלָה, אָסוּרָה. כִּיצַד, בְּהֲמָה שְׁנַפְלָה, אִם הִיְתָה
עוֹמֶדֶת עַל רַגְלֶיהָ כְּשֶׁנַּפְלָה, אִם יֵשׁ (א) מְכַרְסָה עַד
הַמְּקוֹם שְׁנַפְלָה שֶׁם עֲשָׂרָה טַפְחִים, חוֹשְׁשֵׁין שְׁמָא
נִתְרַסְקוּ אִיבָרֶיהָ. וְאִם הִיְתָה שׁוֹכֶבֶת וְנִתְגַּלְגְּלָה וְנַפְלָה,
צָרִיד שְׂיַהֲיָה גְבֵהַ הַמְּקוֹם עֲשָׂרָה טַפְחִים. וְהָא דְּבַעֲיָנוּ
גְבֵהַ י״ טַפְחִים, דְּוִקָא בְּנַפְלָה מֵעֲצָמָה (ד״ע בְּבֵית יוֹסֵף) אוֹ
הַפִּילוּהָ אַחֲרַיִם וַיִּדְעָה שְׁרוּצִים לְהַפִּילוּהָ, אֲבָל אִם

הפילוה אַחֲרֵים שְׁלֹא מִדַּעְתָּהּ, או אֶפְלוּ יִדְעָה בְּכֹךְ אֶלֶּא
שֶׁהַפִּילוּה בְּבֵת אַחַת, אֶפְלוּ (ב) בְּפָחוֹת מֵעֶשְׂרֵה טַפְחִים
חוֹשְׁשִׁין לָהּ. וְאִין חֲלוּק בְּזֶה בֵּין בְּהֶמָּה לְעוֹף, דְּבַעוֹף נִמְי דִּינָא הֲכִי (טוֹר
וּבֵית יוֹסֵף וְכוּ מִשְׁמַעוֹת הַפּוֹסְקִים).

ב הָעוֹף שֶׁדָּרְסוּ אָדָם בְּרִגְלָיו או טָרְפוּ לְכַתֵּל, או
שֶׁרָצְצוּתוֹ בְּהֶמָּה, או שֶׁנֶּחֱבַט עַל דָּבָר קָשָׁה, חוֹשְׁשִׁין לוֹ.
הגה: וְכוּ אִם נָפַל (ג) אָבֹן או דָּבָר קָשָׁה עַל גּוֹפּוֹ, וְכוּ בְּבִהֶמָּה אִם הוּא בְּדָבָר
שֶׁיֵּשׁ לְחוֹשׁ בְּבִהֶמָּה (כָּל בּוֹ וְאִין הָאֲרֹךְ טוֹר וּבֵית יוֹסֵף וְרִ"ן וְרַשְׁבֵּ"א וְר' יְרוּחִם).

ג נְפוּלָה שֶׁאֲמָרְנוּ שֶׁחוֹשְׁשִׁין לָהּ, אִם לֹא עָמְדָה, אָסוּר
לְשַׁחֵט אוֹתָהּ עַד שֶׁתִּשְׁקָה מֵעַת לְעַת, וְאִם שִׁחְטָה בְּתוֹךְ
זְמַן זֶה, אֶפְלוּ בְּדִקוּהָ וּמִצְאוּ אוֹתָהּ שְׁלֵמָה מְכַל אֵיבָרֶיהָ,
טִרְפָּה. וְאִם שִׁחְטָה מֵעַת לְעַת וְאַחַר כֵּךְ שִׁחְטָה, צָרִיךְ
לְבַדְּקָה כְּנֶגֶד כָּל הַחָלָל כֻּלּוֹ, מִקְדָּקֵד הָרֵאשׁ עַד הַיָּרֵךְ,
אִם יִמָּצֵא בָּהּ טִרְפוֹת מִהַטְּרָפוֹת שֶׁמְנוּ חֲכָמִים, או
שֶׁנִּתְרַסַּק אֶבֶר מִהָאֲבָרִים שֶׁבְּפָנִים וְנִפְסְדָה צוּרְתוֹ, הֲרִי
זוֹ טִרְפָּה. אֶפְלוּ נִתְרַסַּק אֶבֶר מִהָאֲבָרִים שֶׁאִם נִטְלוּ
כְּשֶׁרָה, כְּגוֹן (ד) טְחוּל וּכְלִיּוֹת, הֲרִי זֶה טִרְפָּה, חוּץ מִבֵּית
הַרְחָם שֶׁאִם נִתְרַסַּק הֲרִי זֶה מִתְּרַת. וְהַסִּימָנִים אֵינָם
צָרִיכִים בְּדִיקָה, שְׂאִין הַנְּפִילָה מִמַּעֲכָת אוֹתָם. **הגה:** (ה)
וְאִם הִפְתָּה בְּאֶבֶן בְּמָקוֹם אֶחָד אֵינָה צָרִיכָה בְּדִיקָה רַק נֶגֶד הַמָּקוֹם שֶׁהִפְתָּה
שֶׁם וְלֹא בְּשָׂר אֵיבָרִים (כָּל בּוֹ וְכוּ מִשְׁמַע מִלְּשׁוֹן הַטוֹר).

ד אם (ו) עמדה תוד מעת לעת די לה בבדיקה ודוקא

שעמדה מעצמה, אבל העמידוה לאו כלום הוא (הר"ן פא"ט).

ה יש מי שאומר שכל שעמדה (ז) והלכה, אפלו נמצא

שנוי באבריה, אין חוששין לה כל שאין השנוי מטריף בשאר בהמה (בית יוסף בשם רשב"א).

ו הלכה, כשרה ואינה צריכה בבדיקה, ואף על פי שלא

שהתה מעת לעת. במה דברים אמורים, כשהלכה הלוד

יפה פדרכה, אבל הלכה והיא (ח) צולעה, צריכה

בדיקה. הגה: ויש אומרים דאנו האדנא לא קים לן בבדיקה ואין להתיר

רק בהלכה (בה"ג וטור בשם ב"ה וכל האחרונים) והכי נהוג. ולא נקרא הלכה רק

כשהלכה די אמות הלוד יפה כמו שהלכה קדם שנפלה או כשאר בהמה

(רשב"א והרמב"ן ור"ן וא"י האר"ז) ואם הלכה ואחר כך אינה יכולה לילד, דינה

כשאר מסכנת. (מהרי"ק שרש ס"א).

ז עוף שנחבט על פני המים, אם שט מלא קומתו ממטה

למעלה לעמת המים אין חוששין לו. אבל אם שט

ממעלה למטה עם הלוד המים, חוששין לו וצריך

בדיקה. ואם קדם לתבן או קש שמהלכים על גב המים

בשוה לו, הרי זה שט מחמת עצמו ואין חוששין לו.

ח דבקו כנפיו בדבק בשעת צידה ונחבט, אם שני כנפיו

נִדְבָקוּ בַדָּף שֶׁצָדִין אוֹתוֹ בּוֹ, חוֹשְׁשִׁין וְצָרִיד בְּדִיקָה. וְאִם
לֹא נִדְבַק בּוֹ אֲלָא אֶחָד מֵהֶם, אֵין חוֹשְׁשִׁין, שֶׁהוּא פּוֹרַח
מֵעַט בְּכַנְף הַשְּׂנִי.

ט זְכָרִים הַמְנַגְּחִים זֶה אֶת זֶה וְנָפְלוּ לְאָרֶץ, חוֹשְׁשִׁין
לָהֶם.

י שׁוֹר שֶׁהִרְבִּיצוּהוּ לְשַׁחִיטָה, אֵף עַל פִּי שֶׁנָּפַל נְפִילָה
גְדוֹלָה שְׂיֵשׁ לָהּ קוֹל בְּעֵת שֶׁמְפִילִים אוֹתוֹ, אֵין חוֹשְׁשִׁין
לוֹ, **(ט)** מִפְּנֵי שֶׁנוֹעֵץ צָפְרָנְיוֹ וּמִתְחַזֵּק עַד שֶׁמַּגִּיעַ לְאָרֶץ.
(לשון רמב"ם שם דין י"ב). **הגה:** וְדוֹקָא שֶׁלֹא קָשְׁרוּ כָּל **(י)** רַגְלָיו כְּשֶׁהִפִּילוּהוּ,
אֲבָל אִם כָּל רַגְלָיו קָשׁוּרִים בְּשַׁעַה שֶׁמְפִילִין אוֹתוֹ, חוֹשְׁשִׁין לוֹ. (מְרַדְכֵי פֵא"ט
בְּשֵׁם רַאבִי"ה וּמְשֻׁמְעוֹת שְׁעָרִים שְׁעַר לִיד וְלֹא כֹאוֹ"ה).

יא קִפְצָה **(יא)** מִדַּעְתָּהּ, אֶפְלוּ מִמְּקוֹם גְּבוּהַ הַרְבֵּה, אֵף
עַל פִּי שֶׁאֲנוּ רוֹאִים שְׂאִינָה יְכוּלָה לֵילֵךְ, אֵין חוֹשְׁשִׁין לָהּ,
לֹא שֶׁנֶּא קִפְצָה מִחִלּוֹן שֶׁבִּפְתָל לֹא שָׁנֵא מֵאֲרֵבָה
שֶׁבְּאֶמְצַע הַגֵּג. לְפִיכֵךְ, אִם הִנִּיחָה לְמַעְלָה וּבֵא וּמְצָאָהּ
לְמַטָּה, אֵין חוֹשְׁשִׁין לָהּ.

יב גְּנָבִים שֶׁגָּנְבוּ בְּהֵמָה מִהַדִּיר, אֶפְלוּ הַשְּׁלִיכוּהוּ מֵעֵבֶר
לְגִידֵר שֶׁהוּא גְבוּהַ מְאֹד, אֵין חוֹשְׁשִׁין, מִפְּנֵי שֶׁהֵם מְכֻנְיָם
לְהַפִּילָהּ עַל מַתְנֵיהָ כִּדִּי שֶׁתּוֹכֵל לָרוּץ לְפָנֶיהֶם. וְכֵן בְּשַׁעַה

שְׁמַחְזִירֵינוּ אֹתָהּ, אִם מִחֲמַת תְּשׁוּבָה מִחֲזִירֵינוּ אֹתָהּ
מִתְּרַת, מִפְּנֵי שְׁמִכּוֹנִים לְהַפִּילָהּ בְּעֵנֶן שְׁלֵא יִפְסִידוּהָ,
אָבֵל אִם לֹא הִחְזִירוּהָ אֵלָּא מִחֲמַת (יב) יִרְאֶה, חוֹשֵׁשׁ
לָהּ.

סימן נט - בהמה שנפשטה בחייה

סעיפים

ב'

ובו

א הַגְּלוּדָה אֲסוּרָה, וְהִיא שְׁנִפְשֵׁט עוֹרָהּ בֵּין בְּיַד אָדָם
בֵּין בְּיַד חֲלִי, טְרֵפָה. וְאִם נִשְׁתַּיֵּר מִן הָעוֹר רֹחֵב סָלַע עַל
פְּנֵי כָּל הַשְּׁדָרָה וְרֹחֵב סָלַע עַל הַטְּבוֹר וְרֹחֵב סָלַע עַל
רֵאשֵׁי אֵיבָרֶיהָ, הֵרִי זוּ מִתְּרַת (רמב"ם וְרֵשֶׁבַּ"א וְר"ן וְרַב הַפּוֹסְקִים).
וְאִם נִטַּל כְּרֹחֵב סָלַע מֵעַל כָּל גְּבֵי הַשְּׁדָרָה אוֹ מֵעַל הַטְּבוֹר
אוֹ מֵעַל רֵאשֵׁי אֵבָרִים, וְנִשְׁאַר כָּל הָעוֹר קָיָם, (א) כְּשֵׁרָה.
הגה: אָבֵל אִם נִטְלָה (ב) מִשְׁלֶשֶׁתָם וְנִשְׁאַר כָּל הָעוֹר קָיָם, טְרֵפָה (ד"ע).

ב הָעוֹף שֶׁנִּטְלָה נוֹצָתוֹ, כְּשֵׁר (בית יוסף בְּשֵׁם רַב הַפּוֹסְקִים וְכ"פ מִהַרְשֵׁ"ל

פּא"ט סִימָן ק"ט). **הגה:** וְיֵשׁ אוֹסְרִים (ר"ז הַלּוֹי וְכָל בּוֹ). וְטוֹב לְהַחְמִיר אִם נִפְלוּ
כָּלָם. מִיְהוּ אִם נִפְלוּ נוֹצוֹתָיו מֵרַב שָׁמוֹ, אֵף עַל פִּי שֶׁנִּפְלוּ כָּלָם וְנִשְׁאַר עָרֶם,
מִכָּל מְקוֹם כְּשֵׁר דְּהוּאֵיל וְנִנְעָשָׂה מֵרַב שָׁמוֹ, כְּשֵׁר. (ת"ה סִימָן קפ"א בְּשֵׁם אוֹר זְרוּע)

סימן ס - דין בהמה שאכלה סם

המות

סעיפים

ג'

ובו

א אחוזה (א) דם והמעשנת והמצננת, או שאכלה סם המות שהורג בהמה, או ששתתה מים (ב) הרעים, הרי זו (ג) מתרת. **הגה:** בהמה שנתפטמה בדברים אסורים, מתרת (מרדכי דיבמות פ' אלמנה לבי"ג) אבל אם לא נתפטמה כל ימיה רק בדברים אסורים, אסורה (תוספות דתמורה פ' כל האסורים).

ב אכלה סם המות של אדם, או הכישה נחש וכיוצא בו, מתרת משום טרפה ואסורה משום סכנת נפשות.

ג בהמה או חיה שנפסקו רגליה, לא יאכלו ממנה אלא על ידי בדיקה, שיש לחוש שמא נשכה נחש. וזו בדיקתה, שלא יאכלוה אלא צלי, ואם היא נשוכת נחש תתפסק ותפל חתיכות חתיכות. **הגה:** (ד) ולדין דלא חישינו לגלוי (מים) הואיל ואין נחשים מצויין, לכן אין לחוש לנחש, ואם הוא בדרך שלא נעשתה טרפה, מתר בלא בדיקה (בית יוסף בשם רבינו ירוחם וכן כתב א"י האר"י).

הלכות מתנות כהונה

סימן סא - דיני מתנות זרוע לחיים וקבה לכהן

סעיפים

ליג

ובו

א חייב לתת לכהן הזרוע והלחיים והקבה **(א)** של שור ושה.

ב הזרוע, דוקא של זמין, והוא **(ב)** מפרק ארכבה הנמכרת עם הראש עד כף היד שקורין אישפאלדיה, והם שני פרקים.

ג הלחיים הם מפרק של לחי עד פיקא של גרגרת שהיא טבעת הגדולה עם הלשון שביניהם, וצריך לתנו עם העור ועם הצמר שבראשי כבשים והשער שבראשי תישים שאינו ראוי למלגם (פי' להרתיחם בחמים להעביר השער) ולא להפשיט העור קדם שיתנונו לכהן.

ד הַקָּבָה צָרִיד לְתַנָּה לְכַהֵן עִם כָּל חֲלָבָה פְּנִימִי וְחִיצוֹן, אֲלֵא אִם כֵּן (ג) נִהְיֶה הַכֹּהֲנִים לְהַנִּיחַ הַחֲלָב לְבַעָלִים.

ה אֵף עַל גֵּב שְׂמֹתָר לֶאֱכֹל מִבֶּשֶׂר הַבְּהֵמָה קִדָּם (ד) שְׂיִפְרִישׁ הַמִּתְנֹת, מִצָּוָה לְהַפְרִישׁ מִיָּד.

ו אֲפֹלוּ אֵינּוּ שׁוֹחֵט לְצַרְדָּ אֲכִילָה, אֲלֵא לְכָלֵבִים אוֹ לְרַפּוּאָה, חַיֵּב בְּמִתְנֹת. אֲבָל שְׂחֵט וּמִצָּא (ה) טְרֵפָה, פְּטוֹר.

ז יִתְנֶם לְכַהֵן חֵבֶר, וְאִם אֵין שָׁם חֵבֶר, יִתְנֶם לְעַם הָאָרֶץ. וְכֵן אִם הַחֵבֶר אֵינּוּ רוֹצֵה לְקַבְּלוֹ, נוֹתְנֵן לְעַם הָאָרֶץ (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם תּוֹסֵפוֹת).

ח נוֹתְנִים אוֹתָם לְכַהֲנָת, אֲפֹלוּ הִיא נְשׁוּאָה לְיִשְׂרָאֵל. וְהַנּוֹתְנִים לְבַעָלָהּ יִשְׂרָאֵל קַיִם מִצְוֹת נְתִינָה. וְכָל שֶׁכֵּן שְׂבַעָלָהּ יִשְׂרָאֵל פְּטוֹר מִן הַמִּתְנֹת.

ט לֹא יִחַלְקֶם לְהַרְבֵּה כֹּהֲנִים, שְׂצָרִיד לְתַת לְכָל אֶחָד דָּבָר חָשׁוּב כְּדִי נְתִינָה, אֲלֵא נוֹתְנוּ זְרוּעַ לְאֶחָד, וְקָבָה לְאֶחָד, וּלְחַיִּים לְשָׁנִים. וּבְשׁוֹר הַגָּדוֹל יָכוֹל לְחַלֵּק הַזְרוּעַ לְשָׁנִים, לְכָל אֶחָד פָּרָק אֶחָד.

י אם אין שם כהן, ישום המתנות (ו) בדמים ואוכלם, ונותן הדמים לכהן.

יא אין לו, לכהן, לחטף המתנות, ואפלו לשאל אותם בפה, אלא אם יתנם לו דרך כבוד, יטלם. ובזמן שהם כהנים רבים במטבחים, הצנועים מושכין ידיהם והגרגרנים נוטלים. ואם היה צנוע זה, במקום שאין מכירין שהוא כהן, יטל כדי שידעו שהוא כהן.

יב הכהן יכול לאכלם בכל ענין שערב עליו יותר, ואם כל המטעמים שוים אצלו (ז) יאכלם צלי ובחרדל.

יג יכול להאכילם (ח) לכלבים, ולמכרם ולתנם לעובד כוכבים.

יד כהן שיש לו מכירין שרגילים לתן לו מתנותיהם, יכול לזכותם לישראל שיקבלם מיד מכיריו. ודוקא שהזוכה תלמיד חכם והשעה דחוקה לו, ושלא יהא כהן המזכה משירת בבית זה שמזכה לו המתנות, שמא יזכה בעל פרחו (רמב"ם בפ"ט מהל' פפורים). והוא הדין אם הכהן משירת בבית בעל הבית ומזכה לאורח תלמיד חכם

שְׁמֵתָאֲרַח בְּבֵית רַבּוֹ בַּמִּתְנֹות שְׁרָגִיל לִתֵּן לוֹ רַבּוֹ, אָסוּר
(רש"י וטור).

טו לֹא נָתַן הַמִּתְנֹות לִכְהֵן אֶלָּא אֶכְלֵן אוֹ הַפְּסִידֵן, פְּטוּר
(ט) מִדִּינֵי אָדָם, אֶלָּא כִּדֵּי לְצֵאת יָדַי שְׁמַיִם צָרִיד לְפָרַע
דְּמִיָּהִם.

טז יִשְׂרָאֵל שֶׁשָּׁלַח לְחֻבְרוֹ בְּשָׂר וְהַמִּתְנֹות בּוֹ, מִתֵּר (י)
לְאֶכְלֵן.

יז מִתְנֹות אֵינָן נוֹהֲגוֹת אֶלָּא בְּשׂוֹר וְשֶׂה וְלֹא בְּחֵה וְעוֹף,
וְנוֹהֲגוֹת בְּכֻלָּאִים הֵבֵא מִן עֵז וְרַחֵל, וְכֵן בְּכוֹי.

יח צָבִי הֵבֵא עַל עֵז, וְיִלְדָהּ, הַנִּלְדָּה חֵיב (יא) בְּחֻצֵי
הַמִּתְנֹות. אֲבָל תִּישׁ הֵבֵא עַל הַצְּבִיָּה, הַנִּלְדָּה פְּטוּר מִן
הַמִּתְנֹות.

יט אֵין נוֹהֲגוֹת בְּקֻדְשִׁים, וְלֹא בְּבָכוֹר.

כ בְּכוֹר, קָדָם שֶׁבָּא לְיַד כֹּהֵן, שְׁנֵתְעָרַב בְּבִהְמוֹת אַחֲרוֹת,
חֵיב לִתֵּן מֵהֶם הַמִּתְנֹות, שְׁיֵאמַר הַכֹּהֵן עַל כָּל אַחַת: תֵּן

לִי מִתְנֻנֹתֶיךָ, וְאִם אֶתָּה אֹמֵר שֶׁהוּא בְכוֹר יִתֵּן לִי כֶּלֶה.
אָבֵל בְּכוֹר שְׁנַתֵּן לְכַהֵן בְּמוֹמֹו וּמְכָרוּ לְיִשְׂרָאֵל וְנִתְעָרַב
בְּבַהֲמוֹת אַחֲרוֹת, אִם רַבִּים שׁוֹחֲטִים אוֹתָם כֻּלָּם
פְּטוּרִים, שְׁכָל אֶחָד יֹאמֵר: שְׁלִי הוּא הַבְּכוֹר; וְאִם אֶחָד
שׁוֹחֵט אֶת כֻּלָּם, אֵין פּוֹטְרִים לוֹ אֶלָּא אֶחָד מֵהֶם.

כא מִתְנֻנֹת נוֹהֲגוֹת בְּכָל מְקוֹם, בֵּין בְּאֶרֶץ בֵּין בְּחוּצָה
לְאֶרֶץ, בֵּין בְּפָנֵי הַבַּיִת (פ"י בְּזִמְנוֹ שֶׁבַּיִת הַמִּקְדָּשׁ קָיָם) בֵּין שְׁלֵא בְּפָנֵי
הַבַּיִת. וַיֵּשׁ מִי שֶׁאֹמֵר שֶׁאֵינֶן נוֹהֲגוֹת בְּחוּצָה לְאֶרֶץ, וְכֹן
נִהְיָו (וְעַנֵּן בְּסֵפֶר הַחֲנוּךְ לַהֲרַא"ה מִצְנָה תַק"ו).

כב כֹּהֲנִים פְּטוּרִים מִמִּתְנֻנֹת.

כג לְוַיִּים, סָפֵק אִם חֲזָבִים בְּמִתְנֻנֹת, הַלְכָּךְ (יב) פְּטוּרִים.
וְאִם נִטְלָן הַכַּהֵן מִיָּדוֹ, אֵין צָרִיךְ לְהַחֲזִירָם לוֹ. וַיֵּשׁ (יג)
חֹלְקִין דְּאֶפְלוֹי נִטְלָן הַכַּהֵן, מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַר"ן).

כד בַּמָּה דְּדַבְּרִים אָמוּרִים שְׁכַהֵן פְּטוּר, כְּשֶׁשׁוֹחֵט
לְעֶצְמוֹ; אָבֵל אִם שׁוֹחֵט לְמִכָּר, אִם הוּא קָבוֹעַ לְמִכָּר
בְּבֵית הַמִּטְבְּחִים חָיֵב לִיתֵן מִיָּד, וְאִם אֵינֹו קָבוֹעַ לְמִכָּר
בְּבֵית הַמִּטְבְּחִים, שְׁתֵּיִם וְשִׁלֵּשׁ שְׁבֻתוֹת פְּטוּר; מִכָּאֵן
וְאֵילָךְ חָיֵב, וּמִנְדִּין אוֹתוֹ אִם לֹא יִתֵּן.

כה השוחט לכהן ולנכרי, פטור מן המתנות; (יד)
והמשתתף עמם צריך שירשום. (טו) ובגוי, אם יושב
עמו במטבחים אין צריך לרשם. הגה: במקום שנוהגין לשחט
אצל גויים אם נמצא טרפה נשאר להם ואם נמצא פשרה לוקחו הישראל,
(טז) פטור מן המתנות (מרדכי בשם ראבי"ה).

כו במה דברים אמורים ששתפות הכהן והגוי פוטר,
בשתף בכלה אפלו בכל (יז) שהוא; אבל אם אין הכהן
והגוי שתף עמו אלא בראש, אינו פוטר אלא מהלחיים;
ואם הוא שתף עמו ביד, אינו פוטר אלא מהזרוע; ואם
הוא שתף עמו בבני מעים, אינו פוטר אלא מהקבה.

כז אם יש בהמה לכהן ומוכר ראשה לישראל ושיר כל
הגוף לעצמו, חייב בלחיים.

כח השוחט בהמת ישראל חבירו, חובה על השוחט לתן
מתנותיה לכהן; ואם שחט בהמת כהן או גוי, פטור.
הגה: מיהו טובת הנאה לבעלים והוא יכול לתנם לכל כהן שירצה (בית יוסף
בשם הר"ן) ופטור לבעלים לקח (יח) דינר מפכה לתן לו המתנות, וכן מישראל
לתן המתנות לבן ביתו הכהן. (בית יוסף בשם ר"י ובפרק עד כמה).

כט כהן שמכר פרה לישראל ואמר לו: אני מוכר לך

פָּרָה זֹה חוּץ מִמִּתְנוּתֶיהָ, הָיִי תִנְאִי וְצָרִיד לְתַנָּם לְמוֹכֵר.
אָבֵל אִם אָמַר לוֹ: (יט) עַל מִנַּת שְׁהִמַּתְנוּת שְׁלִי, אֵינִי
תִנְאִי וְהִמְקַח קִיָּם וְיִכַּל לְתַנָּם לְכָל כֹּהֵן שְׂיִרְצָה.

ל יִשְׂרָאֵל שְׁמַכֵּר פָּרָה לְחֵבְרוֹ וְשִׂיר הַמִּתְנוּת, חֵיב הַלּוֹקַח
לְתַנָּם; אֵף עַל פִּי שְׁנִשְׁאָרוֹ לְמוֹכֵר, מִכָּל מְקוֹם הַחוּבָה
עַל הַטֵּבַח שֶׁהוּא הַלּוֹקַח.

לא הַמִּתְנוּת עֲצָמָם אָסוּר לְיִשְׂרָאֵל לְאָכְלָם אֶלָּא בְּרִשׁוֹת
כֹּהֵן. עֵבֶר וְאָכְלוּ, אוֹ הִזְיָקוֹ, אוֹ מִכָּרֵן אֵינִי חֵיב (כ)
לְשַׁלֵּם, מִפְּנֵי שֶׁאֵין לוֹ תוֹבְעִים יְדוּעִים. וְהַקּוֹנֶה אוֹתָם,
אֵף עַל פִּי שֶׁאֵינִי רִשְׁאִי, הָרִי זֶה מִתֵּר לְאָכְלוֹ מִפְּנֵי
שְׁמִתְנוּת כְּהֵנָּה נִגְזְלוֹת.

לב אָמַר לְטֵבַח: מִכֵּר לִי בְּנֵי מַעִיָּה שֶׁל פָּרָה זֹה, נוֹתְנָם
לְכֹהֵן וְאֵינִי מְנַכֶּה לוֹ מִן הַדָּמִים. לְקַחוּ מִמֶּנּוּ (כא)
בְּמִשְׁקָל, נוֹתְנָם לְכֹהֵן וּמְנַכֶּה לוֹ מִן הַדָּמִים.

לג גֵּר שֶׁנִּתְגַּיֵּר וְהִיָּתָה לוֹ פָּרָה, נִשְׁחַטָּה עַד שֶׁלֹּא נִתְגַּיֵּר,
פָּטוּר. מִשְׁנִתְגַּיֵּר, חֵיב. (כב) אִם סָפַק, פָּטוּר, שֶׁהַמוֹצִיא
מִחֵבְרוֹ עָלָיו הִרְאָהּ.

הלכות איבר מן החי

סימן סב - דיני אבר מן החי

סעיפים

ד'

ובו

א אבר מן החי אסור בבהמה, חיה (א) ועוף.

ב אבר הפורש מן החי, (ג) (ד) אסור, ובשר הפורש מן החי אסור, משום ובשר בשדה טרפה (שמות כב, ל) ואפלו הפורש מהבהמה ועדין הוא בתוכה, כגון שנחתך מהטחול או מהקליות ונשארה החתיכה בתוכה, אסור.

ג אבר או בשר המדלדלים, אם אינו יכול לחזור ולחיות, אפלו אם לא פרש ממנו עד לאחר שחיטה, (ה) אסור.

הגה: ועין (ו) לעיל סימן נ"ה. יתרת העומדת במקום שאינו מטריף הבהמה, מתר לאכלה, ולא אמרינן יתר כנטול דמי והוי כאבר המדלדל (א"י האר"ק) אבר (ז) הנשקט ממקומו במקום שאינו מטריף הבהמה, מתר (ח) לאכלו, אף אם אין עור ובשר חופין רבו (רשב"א סי' פ"ט) אבל המנהג להתמיר גם בזה (א"י האר"ק).

ד בַּיַּצִּי זָכַר שְׁנַתְלָשׁוּ וַעֲדִין הֵם מְעַרִים בְּכִיסָם, אִינוּ אָסוּר מִן הַתּוֹרָה, שְׁהָרִי יֵשׁ בּוֹ מְקַצַּת חַיּוֹת, וּלְפִיכֹךְ אִינוּ מְסֻרִים, וְאֵף עַל פִּי כֵן אָסוּר לְאָכְלוֹ מִמִּנְהֶג שְׁנֵהֲגוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא לְאָכְלוֹ, מִפְּנֵי שְׁדוּמָה לְאַבֵּר מִן הַחַי.

הלכות בשר שנתעלם מן העין

סימן סג - דין בשר הנמצא ולא נודע

מהו

סעיפים

ב'

ובו

א בָּשָׂר הַנִּמְצָא מְשֻׁלָּף בְּשׁוּק, הַלֵּךְ אַחַר הָרֵב, דְּכָל דְּפָרִישׁ מֵרֵבָא פָּרִישׁ; אִם הָיָה (א) רֵב הַמּוֹכְרִים עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים, אָסוּר. וְאִם הָיָה רֵב הַמּוֹכְרִים יִשְׂרָאֵל, מִתָּר. וְכֵן בָּשָׂר הַנִּמְצָא בְּיַד עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וְלֹא נוֹדַע מִמֵּי (ב) לְקַח, אִם הָיָה מוֹכְרֵי (ג) הַבָּשָׂר יִשְׂרָאֵל, מִתָּר, זֶהוּ דִּין תּוֹרָה; וְכִבֵּר אָסְרוּ חֲכָמִים כָּל הַבָּשָׂר הַנִּמְצָא, בֵּין בְּשׁוּק

בין ביד עובדי כוכבים, אף על פי שכל המוכרים וכל השוחטים ישראל. ולא עוד, אלא הלוקח בשר והניחו (ד) בביתו ונעלם מן (ה) העין, אסור, אלא אם כן היה לו בו סימן או שהיה לו בו טביעות עין, והוא מכירו ודאי שהוא זה, או שהיה צרור וחתום.

ב תלה כלי מלא חתיכות בשר, ונשבר הכלי ונפלו החתיכות לארץ, ובא ומצא חתיכות, ואין לו בהם לא סימן ולא טביעות עין, הרי זה אסור, שיש לומר: אותו בשר שהיה בכלי גררתו חיה או שרץ, וזה בשר אחר הוא. ואם תלאו במסמר וכיוצא בו, שאי אפשר לשרץ לטל ולהניח, מתר. ויש מתירין בשר שנתעלם מן העין אם מצאו (ו) במקום שהניחו. הגה: והמנהג להקל פסבא האחרונה. ואפלו אם היה ביד עובד כוכבים, במקום שכל המוכרים הם ישראלים המוכרים בשר כשר. ועין לקמן סימן קי"ח.

הלכות חלב

סימן סד - דין איזו חלבים הם המתרין והאסורין לאכילה

סעיפים

כ"א

ובו

א חלב שזר וכבש ועז, אסור. ושל שאר (א) מינים, מתר. כזי, חלבז אסור.

ב השוחט את הבהמה ומצא בה עבר בן שמונה או בן תשעה, בין חי בין מת, חלבז וגידז מתר. והא דבבן תשעה מתר, דוקא כשלא הפריס על גבי קרקע, אבל אם הפריס על גבי קרקע, (ב) אסור. ויש אומרים שאם שלמו לו חדשיו ומצאו חי, אף על פי שלא הפריס על גבי קרקע חלבז אסור, וחבין עליו פרת, ומוציאין ממנו כל החוטים והקרומים האסורים בשאר הבהמות. וחלב (ג) נפל אסור אם הפילה הבהמה.

ג הזשיט ידז למעי בהמה ותלש חלב מבן תשעה חי שבתוכה, (ד) והוציאו, חבין עליו משום חלב כעל חלב בהמה גמורה.

ד איזהו חלב, כל שהוא (ה) תותב קרום ונקלף, ושל לא יהא בשר חופה אותו.

ה האליה מתפרת, ובלבד שינקר ממנה מה שלצד פנים.

הגה: גם צריך להסיר חוטי האליה, כי יונקים מחלב הפליות. (המרדכי ורזקח).

ו חלב (ו) הפסלים וקרום שעליהם, אסור.

ז חלב שתחת המתנים, אסור. **הגה:** וסדר נקור אלו החלבים

צריך ראיה מן הבקי בנקור, ואי אפשר לבאר היטב בספר. וכל אלו החלבים אין לחוש להם אלא (ז) באחורים של בהמה, אבל בחצי הבהמה של פנים אין בהם מחלבים אלו, רק קצת מן הקרום שעל חלב הפסלים, הנשאר בראש הדפנות על הפסלים, הנשאר שם בראשה, וצריך להסיר אותו הקרום משם (די"ע) ויש נוהגין להפריד גם כן הבשר הנדבק שם זה על גב זה ולגרר החלב שביניהם, ויש מתירין משום דמחשב חפוי בשר, וכן המנהג באשכנז (הכל בטור).

ח חלב שעל המסס ובית הפוסות, אסור וענוש (עליו)

פרת, וזהו חלב שעל הקרב.

ט חלב הדבוק לפרס שתחת הפריסה, אסור. **הגה:** וכן

המנהג בכל מקום, מלבד בני ריינוס, שנוהגין (ח) במקצתו היתר, ואין מוחין בידם שפבר הורה להם זקן. (הגהות אשר"י ומרדכי ורב הפוסקים) ובכל מקום שנוהגין בו אסור דינו כשאר חלב לבטלו (ט) בששים (א"י הארז), אבל אין אוסרין (י) כלים של בני ריינוס, הואיל ונוהגין בו היתר (חדושי אגדה).

ז קרום שֶׁעַל דָּד הַטְּחוּל, וְהוּא הַצַּד (יֵא) הַגָּס, חִיבִין עָלָיו; וְשֶׁעַל שְׁאָר הַטְּחוּל וְהַחוּטִין שְׁבִתוֹכוֹ, אֲסוּרִין וְאִין חִיבִים עֲלֵיהֶם.

יא נוֹטֵל רֹאשׁ הַגִּיד שְׁבִתוֹדַּת הַטְּחוּל וּמוֹשֵׁד אֹתוֹ, וְנִמְשָׁכִים עִמּוֹ ג' חוּטִין שְׁבִתוֹכוֹ וְצָרִיד לְזָהָר שְׁלֵא יִפְסֹק שׁוּם חוּט מֵהֶם; וְאִם נִפְסֹק, צָרִיד לְשַׁרֵּשׁ אַחֲרָיו.

יב הַכְּלִיא יֵשׁ עָלֶיהָ שְׁנֵי קְרוּמִים, הָעֲלִיוֹן חִיבִים עָלָיו; הַתַּחְתּוֹן וְהַחוּטִים שְׁבָה, אֲסוּרִין וְאִין חִיבִים עֲלֵיהֶם. וְלָבֶן שְׁבִכְלִיא, חֵלֶב שֶׁעַל הַכְּלִיּוֹת נֶאֱסָר וְלֹא שְׁבִתוֹדַת הַכְּלִיּוֹת, וְאִף עַל פִּי כּוֹן נוֹטֵל אָדָם לָבֶן שְׁבִתוֹדַת הַכְּלִיא וְאִינוֹ צָרִיד לְחַטֵּט אַחֲרָיו, וְיֵשׁ מִחֲמִירִין לְחַטֵּט אַחֲרָיו.

הגה: וְאִם לֹא חֲטָטוּ אַחֲרָיו וְהִנִּיחוּ קִצְתוֹ תוֹדַת הַכְּלִיא, לְכֻלֵּי עֲלָמָא מִתַּר אִם נִתְבַּשֵּׁל כְּדֵי (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַגְּהוֹת אֲשֶׁר יֵי שְׁכִיכ בְּשֵׁם אוֹר זְרוּעַ) וְדוֹקָא מַה שְׁבִתוֹדַת הַכְּלִיא, אֲבָל מַה שֶׁעַל הַכְּלִיא לְכֻלֵּי עֲלָמָא אֲסוּר. (ד"מ בְּשֵׁם רַא"ש פֶּרֶק ג"ה וְשֶׁבֶן הוּא בְּשִׁי"ס) יוֹתֵרֵת הַכְּבֵד, יֵשׁ מִצָּרִיכִין לְנִקֵּר (יב) הַקְּרוּם הָעֲלִיוֹן שֶׁלְצַד הַכְּבֵד, מִשׁוּם חֵלֶב הַקָּרֵב שֶׁמִּנַּח עָלָיו. וְיֵשׁ מִחֲמִירִין עוֹד לְנִקֵּר הַשְּׁמֹן שֶׁתַּחַת הַקְּרוּם הַהוּא (רַא"מ ור"ת) אֲבָל צַד פְּנִים שֶׁל צַד הַרְּאָה אִין צָרִיד נִקֵּר כָּלֵל (ת"ה וְאוֹר זְרוּעַ) אֲבָל הַמִּנְהַג לְנִקֵּר וּלְהַסִּיר (יג) שְׁנֵי קְרוּמִים, דְּלָמָא אֲתֵי לְמִטְעֵי (ס"ה וְאוֹר זְרוּעַ).

יג חוּטִין שְׁבִעֵקֶץ (פ"י הוּא שְׁנִקְרָא בְּלִשׁוֹן הַמִּקְרָא עֲצָה, וְהוּא קִצָּה הַשְּׁדָרָה, עֲרוּד וְרִשִׁי פֶּרֶשׁ שְׁקוּרִין הַנִּקְא) אֲסוּרִים. וְהֵם חֲמֻשָּׁה, ג' מִיָּמִין וּב'

מִשְׁמַאל, הַגִּי שְׁמִימִין כָּל אֶחָד מִתְּפִצֵּל לְשָׁנִים שְׁנַיִם, וְהַשָּׁנִים שֶׁבְּשִׁמְאֵל כָּל אֶחָד מֵהֶם מִתְּפִצֵּל לְשִׁלְשָׁה שְׁלֹשָׁה וְרֵאשׁוּ הָאֶחָד מִחֶבֶר לְשִׁדְרָה, וְרֵאשֵׁי הַפְּצוּלִין נִדְבָקוֹת תַּחַת הַחֲזָה בְּרֵאשֵׁי הַצְּלָעוֹת, וְאוֹתָם רֵאשֵׁי הַפְּצוּלִין מְצוּיִים בְּחֻצֵי הַבְּהֵמָה שֶׁל פְּנִים, וְאֵי שֶׁלְּפִי לְהוֹ חֲמִימִי, מִשְׁתַּלְּפִי, וְאֵי לֹא, בְּעֵי לְחֻטוּטֵי בְּתַרְיָהּ. **הגה:** וְאִם הֵם שְׁרוּיִין בְּמִים הָיוּ לְהוֹ פְּחֲמִימִי וּמִשְׁתַּלְּפִי (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם סַמִּיק וְכַל בּוֹ וְאֹי"ה) וְיֵשׁ מְקַלֵּין בְּאֵלוֹ הַחוּטִין בְּמְקוֹם שֶׁהֵם בְּלוּעִים בְּבֶשֶׂר (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַר"ן). וְטוֹב לְהַחֲמִיר.

יד חֶלֶב הַקֶּבֶה שֶׁעַל (יד) הַקֶּשֶׁת, אָסוּר מִן הַדִּין מִן הַתּוֹרָה. וְשֶׁעַל הַיָּתֵר, אָסוּר מִמִּנְהַג שֶׁנֶּהְגוּ בּוֹ אָסוּר וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁמִּדִּינָא אָסוּר וְלָכֵן אֵין לְהַקְלֵל בּוֹ (רַשִׁי וְרַאשֵׁי וְסַמִּיג וְסַמִּיק וְרַבִּינוּ יְרוּחִם).

טו חֶלֶב שֶׁעַל הַדֶּקֶן, אָסוּר בְּאַרְךְ אִמָּה מִשְׁמַתְחִילִין לְצֵאת מִן הַקֶּבֶה, וּמִשָּׁם וְאֵילֶךְ שְׁמֹן הוּא, וּמִתֵּר. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁרֵאשׁ הַמְּעִי שֶׁצָּרִיךְ לְגַרֵר חֶלֶב שֶׁעָלָיו, הוּא הַמְּעִי שֶׁיוֹצֵא בּוֹ הָרְעִי שֶׁהוּא סוּף הַמְּעִים. וִירָא שְׁמִים יוֹצֵא יָדֵי שְׁנֵיהֶם, לְגַרֵר אֶרֶץ אִמָּה מִכָּאן וְאֶרֶץ אִמָּה מִכָּאן. **הגה:** וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ אֶרֶץ אִמָּה מִמֶּשׁ, וְלָכֵן נֶהְגוּ לְהַקְלֵל לְמַדְד בְּזֵרוּעַ וְאֵין מְצָרִיכִין אֶרֶץ אִמָּה בְּצִמְצוּם (מֵהַר"ל) וְאֵין צָרִיךְ לְהַסִּיר רַק הַקְרוּם עִם הַדְּבוּק בּוֹ שֶׁעַל אֶרֶץ אִמָּה אֵלוֹ, אֲבָל לֹא הַשְּׁמֹן הַדְּבוּק בְּטַבְחִיא שֶׁתַּחֲתָיו (כַּל בּוֹ) וְכֵן נוֹהֲגִין, רַק שֶׁמִּסִּירִין מִן הַטַּבְחִיא גַם כֵּן חוּט אֶרֶץ שֶׁמִּנְחַ עָלָיו עִם הַשְּׁמֹן שֶׁאֲצָלוֹ. וְאִם הַטַּבַּח מִשָּׁד הַדֶּקֶן מִן הַבְּהֵמָה בְּעוֹדוֹן חֲמִין, נִשְׁאָר הַחֶלֶב שֶׁעַל רֹאשׁ הַדֶּקֶן עִם הַדָּרָא דְכִנְתָּא, וְלָכֵן הֵבֵא לְאֶכֶל מִן הַדָּרָא דְכִנְתָּא יְגַרֵד אִמָּה מִן הַחֶלֶב לְצַד הַקֶּבֶה, וְאִם לֹא נוֹדַע מְקוֹמוֹ, צָרִיךְ לְגַרֵד וּלְגַלֵּחַ סָבִיב עֲבִיו כְּדִינָר זָהָב בְּמְקוֹם שֶׁנִּסְתַּפֵּק בּוֹ (מְרַדְכֵי רִישׁ גִּי"ה). וְנֶהְגוּ

בְּמִדְיָנוֹת אֱלוֹ לְהַסִּיר הַקְרוֹם שֶׁעַל כָּל הַדָּקִין בְּהַדָּרָא דְכִנְתָּא דְעֵגֶל, מְשׁוּם שֶׁנִּשְׁאָרִים הַדָּקִין עִם הַדָּרָא דְכִנְתָּא וְאוֹכְלִין הַכֹּל בְּיַחַד, עַל כֵּן מְסִירִין כָּל הַקְרוֹם שֶׁלֹּא נִיחָו גַּם כֵּן שֶׁעַל רֹאשׁ הַדָּקִין, וְנִהְיָו לְקַח הַקְרוֹם מִשְׁנֵי צְדָדָיו. מֵה שֶׁאֵין כֵּן בְּכַבֵּשׁ, שֶׁאֵין דֶּרֶךְו לְהִנְיָחוֹ בְּיַחַד וְנִכְרַר רֹאשׁ הַדָּקִין. כֵּן נִרְאֶה טַעַם הַמְנַהֵג. אֲבָל יֵשׁ לְהַחֲמִיר וְלְקַח הַקְרוֹם מִשְׁנֵי צְדָדָיו גַּם בְּכַבֵּשׁ (הַכֹּל דִּיעַ)

טז אֵין מוֹלְחִין חֲלָבִים עִם הַבָּשָׂר וְלֹא מְדִיחִין אוֹתָם עִמוֹ. וְכֹלֵי שְׂמִדִּיחִין בּוֹ חֲלָבִים, אֵין מְדִיחִין בּוֹ בָּשָׂר, וְסַכִּין שְׁחוֹתְכִין בּוֹ חֲלָבִים, אֵין חוֹתְכִין בּוֹ בָּשָׂר.

יז נִהְיָו מְנַקְרֵי הַבָּשָׂר לְנַקֵּר בְּסַכִּין אֶחָד, מִפְּנֵי שְׁנוֹתָנִין בְּגָד עַל יָרְכָיִם וְכֹל שְׁעָה שֶׁנּוֹגַע הַסַּכִּין בְּחֶלֶב מְקַנְחוֹ בּוֹ. וְנִכּוֹן לְלַמֵּד אָדָם לְבַנֵּי בֵיתוֹ שֶׁיִּשְׁפְּשְׁפוּ הַבָּשָׂר יָפָה בְּמַיִם.

יח אֵין פּוֹרְשִׁין הַכְּסָלִים עַל גִּבֵּי הַבָּשָׂר בְּעוֹד שֶׁלֹּא נִצְטַנְו חֶלֶב שֶׁעֲלִיָהֶם, מִפְּנֵי שֶׁהוּא נִמּוֹחַ וְנִבְלַע בְּבָשָׂר. הַגָּה: וְכֵן יֵשׁ לְנַקֵּר הַבָּשָׂר תּוֹדֵד גִּי יָמִים מִן הַחֶלֶב, שֶׁלֹּא יִתְקַשֶּׁה הַחֶלֶב שָׁבוֹ. וּמִכָּל מְקוֹם אִם לֹא נִקְרוֹ תּוֹדֵד שְׁלֹשָׁה יָמִים, אֵין לְאַסֵּר בְּדִיעֵבֵד אֶלָּא מְנַקְרוֹ אַחַר כֶּדֶד וְשָׂרֵי. (תְּשׁוּבַת הָרַא"שׁ וּמַהֲרַא"י בְּפִסְקֵי סִימָן ע"ז).

יט כָּל אֵלֶּה הַדְּבָרִים אִם נַעֲשׂוּ, לֹא נֶאֱסַר הַבָּשָׂר, וְאֵין מִכֵּין הָעוֹשֶׂה, אֶלָּא מְלַמְדִין אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה. וְאִם עָשָׂה, מִתֵּר, רַק שֶׁיִּשְׁפְּשֵׁף הַבָּשָׂר הַיֵּטֵב (ר"ן פ"ק דְּחֵלִין).

ב אין מולחין הבשר קדם שיסירו החוטין והקרומים האסורים וגיד הנשה; ואם מלחם, מסירם אחר כך ומבשל הבשר. ויש מי שאוסר עד שיסיר ממנו כדי קלפה. **הגה:** ויש אומרים דבעינן ששים כמו בשאר חלב הנמלח עם בשר, דקייל בששים כמו שיתבאר סי' ק"ה, ויש להקל ולהתירו על ידי קלפה (המגיד בשם המפרשים) אם יש בו הפסד קצת, מאחר דיש מתירין אפלו בלא קלפה, וגם אין שניד לגזר משום חלב שמו דמפעפע, דכל הקרומים אינם רק חלב פחוש (מרדכי וסי"ה) גראה דיש לסמך אמאן דמתיר **(טו)** בקלפה. ועין לקמן סי' ק"ה.

כא טבח שדרכו לנקר בשר ונמצא אחריו חוט או קרום, מלמדין אותו ומזהירין אותו שלא יזלזל באסורין. אבל אם נמצא אחריו חלב. אם הוא כשעורה, **(טז)** מעבירין אותו. ואם נמצא אחריו פזית, ואפלו בהרבה מקומות, מכין אותו מכת מרדות ומעבירין אותו. **הגה:** וחדתו לכשרותו ויתשובתו הכל לפי ראות עיני הדין, אם עבר בשוגג או במזיד (הגהות אשירי"י פרק ג"ה) ומנהג פשר הוא שהטבח המוכר בשר ינקרנו קדם שימכרנו, פן יכשלו בו הקונים (מהרי"ק שרש

(מ')

הלכות דם

סימן סה - חוטין האסורים משום דם

ומשום חלב ודיני גי'ה

סעיפים

י"ד

ובו

א יש (א) חוטים שאסורים משום דם שבהם, כגון: חוטין שביד, ושבתף ושבלחי התחתון שבצד הלשון מכאן ומכאן, ובלשון, ובצואר, וחויטי הלב, וחויטי העקץ, וחויטי הדקין, שהם בתוך שמן הדקין כמו בית עכביש מסבבין זה בזה. **הגה:** ונוהגין להסיר גם כן גי' חויטי ארץ אצל החזה מבפנים (א"י הארץ) וכן נוטלין חוטין אחרוי האזנים (סדר הנקור וארץ) ואינו אלא חמרא בעלמא (די"ע). וקרום שעל המוח שבקדקד וקרום שעל הביצים. ומליחה לא מהני בהו, אם לא שיחתכם תחלה וחתוך לתחת (ר"ן בשם הראב"ד ורשב"א בת"ה וטור סי' ס"ו בשם יש גאונים). ואחר כך ומלחם. והני מלי לבשלים בקדירה, אבל לצלי אינם צריכים לא חתיכה ולא מליחה, משום דנורא משאב שאיב ויש מי שאומר דדוקא כשפני החוטין על פני האש, אבל אם הם מבלעים בתוך הבשר אין האש שואב אלא אם כן יחתכם (רשב"א וע"ל סימן ס"ז בבית יוסף). **הגה:** ואם לא נטלן ובשלים בלא חתיכה צריך ששים נגד כל החוטין (רשב"א) ובצלי סגי (ב) בקליפה (הג"א אש"י והגהות ש"ד בשם מהרא"י סי' ל"ג) וע"ל לעיל סימן כ"ב.

ב הרוצה לצאת ידי חתיכת חוטין אלו לא יסמך על חתיכת הבשר, אלא יחתוך הבשר והעצם לשנים. **הגה:**

וחוטי הצואר לא מהני בהו אם חתכם, רק שיחתך המפרקת לשנים. (ארך ואור זרוע).

ג גף העוף כיד הבהמה, והלכך צריך לחתך עצם האגפים ולמלחם, וכן עצם הלחיים בעוף. הגה: ויש אומרים שאין צריכים לטל בעוף חוטין אלו משום שדקין הם והדם יוצא משם על ידי מליחה (ר"ן פרק השוחט בשם י"א) וכן המנהג שאין נוטלין מן העוף שום חוטין רק חוטי הצואר, ובאותן יש לזהר לטלן משם או לחתכם עם המפרקת לשנים. מיהו בדיעבד אם הוסר רק הראש מן העוף, סגי (ארך בשם אור זרוע) ונוהגין לחתך בירכי העופות בפרק הארכבה התחתונה, משום שלפעמים נמצאים חוטין אדמים ברגלי העופות. ואם לא עשה כן, מתר בדיעבד אפלו נתבשלו כף, אף על פי שנמצאו חוטין אדמים (הכל במקדכי פג"ה) שאינו אלא שמן בעלמא.

ד ביצי זכר, כל זמן שלא היה לו שלשים יום, מתרים לקדרה בלא (ג) קליפה, אפלו אם יש בהם כמו חוטין אדמים. ואם היה לו שלשים יום, אם יש בהם כמו חוטין אדמים אסורין לקדרה בלא קליפה, אבל לצלי (ד) מתרים. הגה: ונהגו לנקר הביצים אף כשהם (ה) פחותים משלשים יום, וכן להסיר משם גיד הגדול ולחתך בהם הרבה חתיכות (א"י הארך) ונהגו לקח מן הכתף הבשר שקורין דרי"ז (סדר הניקור) ואין בו אסור רק הוא משום מאוס. עוד נהגו בלונבי"ל שקורין לידווי"ץ לצלותו ולא לבשלו, ואין בו אסור אם מבשלו, ואפלו לכתחלה מתר (בית יוסף וארך) וכן נוהגין להסיר העינוניתא דורדא ולהשליכה ולא לאכלה, ואין אסור בדבר (א"י הארך) וכן נהגו לחתך בין הפרסות של רגלי הבהמה ולהסיר משם בשר לבן ודק משום מאוס. ואם לא עשה כן, אין לחוש (ד"ע).

ה גיד הנשה נוהג בבהמה וחייה, אפלו אם אין כף

שְׁלֵהֶם עֵגֶל. וְנוֹהֵג בְּיָרֵךְ שֶׁל יָמִין וּבְיָרֵךְ שֶׁל שְׂמֹאל, וְאֵינוֹ נוֹהֵג בְּעוֹף מִפְּנֵי שְׂאִין כֶּף שְׁלוֹ עֵגֶל, אֲבָל אִם נִמְצָא לוֹ כֶּף עֵגֶל נוֹהֵג בּוֹ. וְאִין צָרִיךְ לְבַדֵּק אַחֲרָיו אִם הוּא עֵגֶל. הַגָּה: וְאִין חֲלוּק בֵּין חֲתִיָּה לְבִהֶמָּה בְּכָל דְּבַר הָאֲסוּר מִשּׁוּם גֵּיד אוֹ מִשּׁוּם דָּם, וְכֵן בְּעוֹף אִם הָיָה לוֹ כֶּף, וְלָכֵן כָּל דְּבַר שְׂמֵנְקָרִין בְּבִהֶמָּה צָרִיךְ לְנַקֵּר בְּחֲתִיָּה גַם כֵּן. (מְרַדְכֵי פג"ה) רַק מֵה שְׂאֲסוּר מִשּׁוּם חֲלָב אִין צָרִיךְ לְנַקֵּר בְּחֲתִיָּה.

ו נוֹהֵג בְּכוֹי.

ז אֵינוֹ נוֹהֵג בְּשִׁלִּיל כָּל שְׂאִינוֹ טְעוֹן שְׂחִיטָה. וַיֵּשׂ אוֹמְרִים שְׂנוֹהֵג בּוֹ, אִם שְׁלָמוֹ לוֹ חֲדָשָׁיו וּמְצָאוֹ חֵי. וְנִהְיִי לְהַחְמִיר בְּסִבְרָא הָאֲחֵרוֹנָה (קַבְּלַת ר"י בֶּן חֲבִיב).

ח שְׁנֵי גֵידִים הֵם בְּיָרֵךְ, אֶחָד פְּנִימִי סָמוּךְ לְעֶצֶם וְהַשְּׁנַי חִיצוֹן סָמוּךְ לְבָשָׂר, וְשְׁנֵיהֶם אָסוּרִים וְצָרִיךְ לְחַטֵּט אַחֲרֵיהֶם, אֲלָא שְׁהַפְּנִימִי אָסוּר מִן הַתּוֹרָה וְהוּא הַפּוֹשֵׁט בְּכָל הַיָּרֵךְ, וְהַחִיצוֹן אָסוּר מִדְּבָרֵיהֶם. וְקִנּוּקְנוֹת שְׁבִשְׁנֵיהֶם אָסוּרִים מִדְּבָרֵיהֶם, וְצָרִיךְ לְחַטֵּט אַחֲרֵיהֶם. וְשִׁמְנָם, יִשְׂרָאֵל קִדּוּשִׁים הֵם וְנִהְיִי בּוֹ אָסוּר. הַגָּה: וְרֵאשֵׁי הַקִּנּוּקְנוֹת נִכְנָסִים בְּרֵאשֵׁי הָעֲצָמוֹת, עַל כֵּן הַמְּנַקֵּר צָרִיךְ לְשַׁבֵּר רֵאשֵׁי הָעֲצָמוֹת כְּדִי לְהַסִּיר הַקִּנּוּקְנוֹת מֵעַקְרָן (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַגְּהוֹת אֲשֶׁרִי) וְאִין לְלַמֵּד סֵדֶר הַנִּקּוּר רַק בְּמַרְאִית הָעַיִן מִן הַמְּמַחֵה הַבְּקִי בְּנִקּוּרוֹ (ד"ע).

ט גוֹפּוֹ שֶׁל גֵּיד אֵינוֹ אֲלָא כְּעֵץ שְׂאִין בּוֹ טַעַם וְאֵף עַל פִּי כֵן אֲסוּרָתוֹ תּוֹרָה, לְפִיכָךְ אֵינוֹ אוֹסֵר תְּעַרְבָתוֹ בְּפִלִיטָתוֹ.

והקנוקנות והשמן יש בהם טעם, לפיכך אוסרין
תערבתו בפליטתו.

ג גיד הנשה מתר בהנאה.

יא שולח אדם לגוי ירד וגיד הנשה בתוכה בין שלמה
בין חתוכה. ואם נותנה לו בפני ישראל ואומר לו שהיא
כשרה, לא יתננה לו כשהיא חתוכה אלא אם כן נטל
גידה.

יב וכל ירד שיצא מתחת יד ישראל מחתכת כדרך
שמחתכין אותה מנקרי בשר, היא בחזקת שנטל גידה.

יג מי שנקר והלך לו, ואין אנו יודעים אם הוא בקי
בנקור ואין כאן מי שהוא בקי בנקור להראות לו, מתר.
הגה: ודוקא שיודעים שהשלים נקורו ואם לאו הכי, אסור, שמה לא
השלים הנקור (ר"ן בשם ריב"א). ואם אפטר להראות לבקי אין לסמוך על
המנקר (בית יוסף ממשמעות הרא"ש). אם לא ידענו אותו בקי בנקור ומחזק
בכשרות, ואף על גב דרב המצויין אצל נקור ממחים הם, מכל מקום טוב
להחמיר (בית יוסף בשם הרשב"א). ועין לעיל סימן א' גבי רב מצויין אצל
שחיטה וכו'.

יד הטבחים (ו) נאמנים על גיד הנשה, ומיהו אין

לוקחין בְּשֵׁר מִכָּל טֶבַח שְׂשׁוּחַט לְעֶצְמוֹ וּמוֹכֵר לְעֶצְמוֹ,
אֵלָא אִם כֵּן הָיָה מִחֻזֵּק בְּכַשְׁרוּת.

סימן סו - דברים האסורים משום דם

סעיפים

י

ובו

א דם בהמה, (א) תיה ועוף, בין טמאים בין טהורים,
אסור. וכן דם שליל, אבל דם דגים וחסגבים, מתיר.

ב דם ביצים אם ידוע שהוא מרקם האפרוח (פרוש שהתחילה
להתהוות בו צורת האפרוח) (ב) חגיבים עליו, אבל אם אינו יודע
שהוא מרקם האפרוח אין חגיבים עליו, אבל (ג) חכמים
אסרוהו.

ג נמצא עליה קרט דם, זורק את הדם ואוכל את
השאר. והוא שנמצא בחלבון, אבל אם נמצא (ד)
בחלמון, כל הביצה אסורה. הגה: ויש אומרים דאם נמצא על
קשר החלבון וגם מבחוץ, דהינו שנתפשט מן הקשר, דכל הביצה אסורה
(הרא"ש ורשב"א ורש"י ותוס' ועוד פוסקים וכתב רא"ש וטור ור' ירוחם שיש להחמיר כבי
השיטות) ויש מחמירין עוד דכל שנמצא על הקשר של חלבון אפלו לא נתפשט
כָּלָל, אסור (א"י האר"ך ריש כָּלָל מ"ב ומהרא"י ש"ד) ומזה נתפשט המנהג במדינות
אלו לאסור כל ביצה שיש בה דם, ואין מחלקין בין חלמון (ה) לחלבון.
ובמקום דנוהגים להקל לזרק הדם ולהתיר הביצה, במקום דמתיר, צריך
לטל כדי קלפה עם הדם כשזרקו (אר"ך שם בשם סמ"ג).

ד בִּיצִים הַטְּרוּפוֹת בְּקַעְרָה וְנִמְצָא דָם עַל חֶלְמוֹן שֶׁל אֶחָד מֵהֶם, אֵף עַל פִּי שֶׁזָּרְקוּ הַחֶלְמוֹן שֶׁעָלְיוֹ הַדָּם, אֲסוּרוֹת מִפְּנֵי שֶׁמֵּאַחַר שֶׁהוּא טְרוּפוֹת בְּקַעְרָה הַחֶלְבוֹן שֶׁהוּא דָק מְתַעֲרֵב בְּיַחַד וְהַכֹּל אָסוּר. אֲבָל בִּיצִים שְׂבוּרוֹת יַחַד בְּקַעְרָה וְלֹא טְרוּפוֹת, וְנִמְצָא דָם בְּחֶלְמוֹן שֶׁל אֶחָד מֵהֶם, יִקַּח הַחֶלְמוֹנִים הַכְּשָׁרִים, כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּפָנָי עֲצָמוֹ, וְהֵם מִתְּרִין. (ו) וַיִּשְׁאַר אוֹתָהּ אֲשֶׁר בָּהּ הַדָּם בְּקַעְרָה עִם חֶלְבוֹנֵי הַשָּׂאֵר וַיִּזְרְקוּם. הַגָּה: וְכֹל זֶה כְּשִׁידְעִינוּ שֶׁהִיָּה הַדָּם בְּמָקוֹם הָאוּסָרוֹ, אֲבָל אִם הִיָּה סֶפֶק אִם הִיָּה בְּמָקוֹם הָאוּסָרוֹ אוֹ לֹא, יֵשׁ לְהַתִּיר (ז) הַתַּעֲרוּבוֹת (סִבְרַת עֲצָמוֹ בְּפִי תְּשׁוּבַת הָרִאִ"ש) הוֹאִיל וּבִלְאוֹ הִכִּי חַד בְּתַרְי בְּטִיל. אֲבָל אִם הִבִּיצָה לְבַד, אָסוּר. וְכֵן אִם נִתְּבַשְׁלָה אוֹ נִצְלָה בִּיצָה וְלֹא יִדְעִינוּ אִם הוּא בְּמָקוֹם הָאָסוּר (הַכֹּל מֵאוֹיָה וְעֵין תִּיחַ כָּלֵל סִיב דִּין ג').

ה נִמְצָא הַדָּם בְּבִיצָה בְּמָקוֹם שֶׁאִינוֹ אוֹסֵר אֶת כָּלָהּ, וְלֹא זָרַק הַדָּם, (ח) וְשָׁכַח וְטָרַף הִבִּיצָה עִם הַדָּם, נִרְאָה לִי שֶׁהוּא מִתָּר.

ו נִמְצָא דָם בְּבִיצָה שֶׁשְּׂמוּהָ עַל הַחֲמִין לְהַצְטַמֵּק, כִּיּוֹן שֶׁאִין בְּמָקוֹם הִבִּיצָה רֶטֶב, (ט) מִתָּר כָּל הַחֲמִין.

ז בִּיצִים (י) הַמוּזָרוֹת (פְּרוּשׁ, שֶׁנִּפְסְדוּ וְנִעְשׂוּ כְּעֵין מִטְוָה) אֲפִלּוֹ יִשְׁבָּה הַתְּרַנְגְּלוֹת עֲלֵיהֶם יָמִים הַרְבֵּה, מִתָּר (יא) לְאֹכְלָם וּבִלְבַד שֶׁיִּזְרַק הַדָּם.

ח מִתֵּר לְאָכַל בְּיָצִים צְלוּיֹת אֶף עַל פִּי שְׂאִינָם יְכוּלוֹת לְבַדֵּק. **הגה:** וְכֵן אִין צְרִיךְ לְבַדֵּק הַבְּיָצִים אִם יֵשׁ בָּהֶם דָּם, דְּסוּמְכִין עַל רֵב בְּיָצִים שְׂאִין בָּהֶם דָּם (הַגְּהוֹת מִיְמוּנֵי וְאַרְךְ) וּמְכַל מְקוֹם נְהַגוּ לְהַחְמִיר כְּשֶׁעוֹשִׁין מֵאֵכָל עִם בְּיָצִים בְּיוֹם, שְׂרוּאִין בָּהֶם אִם יֵשׁ בָּהֶם דָּם.

ט דָּם דְּגִים, אֶף עַל פִּי שֶׁהוּא מִתֵּר, אִם קִבְּצוּ בְּכָלִי אָסוּר מִשּׁוּם מַרְאִית עֵין. לְפִיכָךְ, אִם נִכָּר שֶׁהוּא מִדְּגִים, כְּגוֹן שֵׁשׁ בּוֹ קִשְׁקָשִׁים, מִתֵּר.

י דָּם אָדָם, אִם פָּרַשׁ מִמֶּנּוּ אָסוּר מִשּׁוּם מַרְאִית עֵין. לְפִיכָךְ אִם נִשְׁדַּח הַכֶּכֶר בְּשָׁנָיו, וְיָצָא דָם מִשָּׁנָיו עַל גְּבִי הַכֶּכֶר, צְרִיךְ לְגַרְרוֹ. אֲבָל שְׂבִין הַשָּׁנִים, מוּצָצוּ. **הגה:** וְכָל דָּם דְּגִים וְדָם אָדָם, הוֹאִיל וּמְדִינָא שְׂרִי אֵינּוּ אוֹסֵר תַּעֲרַבְתּוּ (הַמִּיִּם פִּיזִי דְמֵאֵכָלוֹת אָסוּרוֹת הִיזִי בְּשֵׁם רִשְׁבִּיָא וְהוּא בַתִּיה בֵּית גִּי שְׁעַר הַיָּם).

סימן סז - כמה דברים האסורים

דָּם מִשּׁוּם

סעיפים

ו'

ובו

א בְּדָם בְּהֵמָה וְחִיָּה נָמִי אִין אָסוּר כָּרֵת, אֲלֵא בְּדָם הַנֶּפֶשׁ שֶׁהִנְשָׂמָה יוֹצֵאת בּוֹ, אֲבָל דָּם הָאֲבָרִים אֵינּוּ אֲלֵא

בְּלֹא תַעֲשֶׂה. וְהָיִי מִלִּי כְּשִׁפְרֹשׁ מִן הָאֵבֶר וַיֵּצֵא לְחוּץ, אֹו שְׁנֵצֶרֶר בְּחִתִּיכָה, אֹו שְׁפִרֹשׁ מִמְּקוֹמוֹ וְנִתְעוֹרֵר לְצֵאת וְנִבְלַע בְּמְקוֹם אַחֵר, אֲבָל אִם לֹא פִרֹשׁ וְלֹא נֵצֶרֶר, מֵתָר.

ב לְפִיכֹךְ מֵתָר לְאָכֵל בְּשָׂר חֵי (א) בְּהִדָּחָה בְּלֹא מְלִיחָה, וּבִלְבָד שֶׁלֹא יִהְיֶה בּוֹ מִהַחוּטִין שֶׁדָּם בָּהֶם, שֶׁהָדָם שֶׁבַחוּטִין הוּא כְּכֹנוּס וְעוֹמֵד בְּכָלִי וְע״ל ס״י ע״ו.

ג הַשׁוֹבֵר (ב) מִפְּרֻקְתָּה שֶׁל בְּהֵמָה, אֲסוּר לְאָכֵל מִבְּשָׂרָה חֵי אֲלֵא אִם כֵּן מוֹלְחוֹ יָפָה. וְעַל יְדֵי מְלִיחָה מֵתָר אֲפֵלוֹ לְקִדְרָה, (ג) וְלִצְלִי מֵתָר אֲפֵלוֹ בְּלֹא מְלִיחָה. הַגָּה: (ד) וְנִהְיֶה לְהַחֲמִיר לְחַתְּכוֹ (וּלְמַלְחוֹ) אֲף בְּצָלִי. וְהוּא הַדִּין אִם חוֹתֵךְ בְּשָׂר מִבֵּית הַשְּׁחִיטָה קֹדֶם שֶׁתֵּצֵא נִפְשָׁה (ר״ף) יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁיֵּשׁ לְזַהֵר לְכַתְּחֻלָּה לְשֹׁבֵר מִפְּרֻקְתָּה הַבְּהֵמָה אוֹ לְתַחַב סָפִין בְּלִבָּה כְּדִי לְקַרֵּב מִיתְּתָה מִשּׁוּם (ה) שֶׁמִּבְּלִיעַ דָּם בְּאַבְרִים (בְּנִימִין זָאב וּבֵית יוֹסֵף בְּשֵׁם שְׁבוּלִי לְקֹט).

ד נֵצֶרֶר הָדָם מִחֲמַת מִכָּה, אֲסוּר לְבַשְׁלוֹ עַד שֶׁיִּחְתָּךְ הַמְּקוֹם (ו) וַיִּמְלְחוּנוּ יָפָה, אֲבָל מֵתָר לְצִלוֹתוֹ בֵּין בְּשִׁפּוּד בֵּין עַל גְּבִי גְּחָלִים, אֲפֵלוֹ בְּלֹא חֲתוּךְ וּמְלִיחָה. הַגָּה: וַיֵּשׁ אוֹמְרִים דְּמִשּׁוּם זֶה יֵשׁ (ז) לְהַחֲמִיר לְקַלֵּף בֵּית הַשְּׁחִיטָה אוֹ לְחַתְּךְ בְּאוֹתוֹ בְּשָׂר קֹדֶם מְלִיחָה, הוּאִיל וְנֵצֶרֶר שֶׁם הָדָם בְּשַׁעַת שְׁחִיטָה (אֲרֹךְ פָּלַל אִי וְכָל בּוֹ).

ה בְּשָׂר שֶׁלֹא (ח) נִמְלַח, וְנִתְנוּהוּ בְּחֹמֶץ כְּדִי לְהַצְמִית דָּמוֹ בְּתוֹכוֹ, אִם נִתְאַדָּם הַבְּשָׂר זֶהוּ סִימָן שֶׁנֶּעְקַר הָדָם

ממקומו, והחמץ אסור וגם הבשר אסור לאכלו חי, ואין לו היתר אלא בצלי. ואם לקדרה, צריך חתיכה ומליחה, ואם לא נתאדם הבשר, החמץ מתר וגם הבשר מתר לאכלו חי.

1 חמץ שנתנו בו בשר פעם אחת להצמיתו, לא יצמית בו בשר פעם אחרת מפני שכבר תשש כחו. אבל כל שלא חלטו בו כלל, מתר לחלט בו אף על פי שאינו חזק. הגה: יש אומרים בזמן הזה אין בקיאה בחליטה ואסור לצמת בחמץ (רבינו ירוחם פו פתב בית יוסף בשמו), וכן נוהגין במדינות אלו שאין מצמיתין בשר בחמץ קדם מליחה, ואין לשנות. ומכל מקום (ט) בדיעבד, מתר. ועין לקמן סימן ע"ג.

סימן סח - דיני מליגת הראש והעופות

סעיפים

ט"ו

ובו

א הטומן הראש (א) לצלותו, צריך שיכנון שיהא בית השחיטה למטה, כדי שיזוב הדם דרך שם. ואם הניחו על הצדדים, המלח והקרום (ב) אסורים אלא אם כן נקב עץ המלח והיה הנקב למטה, לפי שהדם זב דרך שם.

הגה: ולכתחלה (ד) נהגו להחמיר שלא לצלות שום ראש שלם, אפלו רוצה להניחו אבית השחיטה, חישנין שמא יתהפך אצדדיו (תשובת רא"ש פ"ל כ" ומביאו בית יוסף סי' ע"א).

ב הניחו על נחיריו, אם (ה) נעץ בו קנה או דבר אחר, מתר, ואם לאו אסור המוח והקרום.

ג יש מי שכתב דלהשיר את השער בלבד, אפלו הניחו על הצדדין, מתר. ויש מי שאוסר (רשב"א בשם י"א). **הגה:** והסברא ראשונה היא עקר, וכן נוהגין לחרף הראש להסיר השער, וכן עופות משויירי נוצות שעליהם, דהואיל ואינו מנח על מקום אחד אלא מעבירו הנה והנה לא חישינו שנבלע בו הדם. ואינו אסור אלא הטמנה (ו) ושמנח תמיד במקום אחד (ר"ן ורבינו ירוחם והאר"ך פ"ל י"ז). ונוהגין לחרף על קש ותבן שאין להם חמימות כל כך לבשל הדם (בא"ו האר"ך). ומכל מקום יעבירם על האש תמיד שלא ישקה במקום אחד הרבה.

ד אם בשל הראש שלם, הכל אסור אלא אם כן סי' (ז) כנגד המוח וקרומו (ה"ה בשם הרמב"ם ורמב"ן ורבינו ירוחם וע"פ). **הגה:** ואם צלאו כך שלם ולא אותבה אבית השחיטה או אנחיריו ודף בו מידי, הקרום והמוח אסור והשאר מתר (המ"מ בשם הרמב"ן) ולכתחלה נוהגין לטל המוח קדם המליחה מתוך הגלגלת ולחתוך הגלגלת שתי וערב, שאז מתחתף הקרום היטב. ויש מסירים הקרום. ובדיעבד אם (ח) חתכו שתי או ערב, סגי, אפלו לא הסיר המוח קדם המליחה, ואפלו בשלו כך ועין לקמן סי' ע"א וסימן ע"ב וצ"ב. אם הראש נאסר אי אמרינו חתיכה נעשה נבלה דהוי בזה כשאר אסורין (הגהות ש"ד).

ה הבא למלג הראש, (ט) צריך לחתוך חוטין שבפחי קדם מליגה, וכן צריך להדיח בית השחיטה, כדי שלא יהא שם שום דם; וכן כשמולגים העוף. (הר"ן) **הגה:** ואפלו

אם (י) חורף רק להסיר השער, דינו הכי (בארץ כלל י"ז) ומכל מקום בדיעבד אינו נאסר בחרוף בעלמא, אם לא הסיר החוטין ולא הדיחו.

י כְּשִׁמוֹלְגִין רֹאשׁ או רַגְלִים אין צריך (מְרַדְּכֵי רִיפ גי"ה) לְמַלְחָם

תְּחַלָּה. הגה: ומולחם (יא) אחר כך. אבל אם רוצה למלחם תחלה קדם המליגה, סגי ליה בהכי ואין השערות מעכבין הדם לפלט (טור סי' ע"א בשם הרשב"א) ואין צריך לחזר ולמלחם אחר המליגה, וכן נוהגין ועין לקמן סימן ע"א.

ז המְשִׁימִין רַגְלֵי הַבְּהֵמָה על האש להסיר הטלפים

ולחרף השער בלא מליחה תחלה, מתר. ויש מחמירין וחותרין ראשי הטלפים מעט, ומניחים חתך למטה, כדי שזוב הדם והכי נהוג.

ח פְּרִסוֹת הַרְגֵל שֶׁנִּמְלְחוּ בְּקִלְפָתוֹ וְלֹא חָתַךְ רֹאשׁוֹ, לֹא

נֶאֱסָרוּ. הגה: ויש אוסרים מה שבתוך הקלפה, דהינו (יב) הטלפים, אבל השאר מתר (הגהות מ"י בשם סמ"ק והגה' ש"ד והארץ) והכי נהוג. והוא הדין אם הטמינס ברמץ. אבל (יג) בחרוף שער בעלמא, שמעבירו על האש ומשנה מקומו תמיד, הכל מתר (ארץ ומחרי"ל).

ט מֵתֵר לְמִלֵּג תִּרְנַגְלַת בְּרִמְץ (פְּרוֹשׁ אֶפְרָח) או לְהַבְּהֵב בְּאוֹר,

והוא (יד) שידים בית השחיטה תחלה יפה יפה. וכן שאר דם אם דבוק בו בעין (בית יוסף בשם ר' ירוחם) ואם היא לקדרה, יזהר שלא ישנה כל כך באש כדי שיוכל הלב והכבד להתחמם ולהפליט (רשב"א בתה"א דף ע"ה ור"ן). הגה: ולא נהגו עכשו

למלג כלל ברמץ, אפלו תרנגלת (תייה סימן קס"ח) מיהו אם עבר ועשאו בעוף, (טו) הראש פלו אסור, והשאר מתר (מרדכי פגי"ה והאר"ך כלל י"ו ורשב"א שם ושי"ד) ובבהמה לא נאסר הראש פלו, רק הקרום והמות, אם לא הניחו על בית השחיטה או אנהיריו ולא דץ בה מידי. ואם לא הדיח בית השחיטה או שאר דם בעין שעליו, צריך (טז) לטל או לקלף מקום הדם, והשאר שרי.

י אין מולגין גדיים וטלאים ועופות בכלי ראשון אלא אם כן (יז) נקר את החלב ומלחם. וכן לא יערה עליהם מכלי ראשון. ואם ערה, די בקליפת העור. ואם ראש העוף (יח) למעלה כשמערה עליו, אין צריך קליפה. הגה: ולא מקרי ערוי אלא כשלא פסק הקלוח מכלי הראשון כשנגע למטה, אבל אם פסק כבר לא מקרי ערוי, ואינו אוסר (ר"ן ושאר פוסקים וע"ל סימן ק"ה סק"ד)

יא אפלו בכלי שני, יש אומרים שלא ימלג; ואם מלג, מתר. הגה: דקימא לו כלי שני אינו מבשל, אפלו היד סולדת בו (מרדכי פרק השוכר) ובדיעבד שרי, אבל (יט) לכתחלה אסור (הגהות ש"ד שער י"ד) ולכן נהגו באלו המדינות שלא למלג שום דבר רק אחר מליחה. מיהו לכבוד אורחים או צרך שבת, (כ) מתר להניח בכלי שני, אפלו לכתחלה, חתיכה מלאה קרח וכפור כדי למהר מליחתו. וטוב (כא) לזהר לכתחלה שלא להניחו רק במים שאין היד סולדת בהם. ואין חלוק בין כלי חרס או כלי (כב) נחשת או שאר כלים, לעגנו כלי שני. (כן משמע לו מדברי הפוסקים).

יב ואם מלג עובד כוכבים, או שפחה שהיתה בבית ישראל, עופות, ולא ראה הישראל אם בכלי ראשון או בכלי שני, אם העובד כוכבים יודע בטיב יהודים ויש

שם נער או נערה (כג) שיודעים בטיב הענין, מתר ועיו
לקמו סימן סיט מדיו זה.

יג תרנגולות שנמלגו יחד בכלי שני ונמצאת אחת מהן
טרפה, לא נאסרו האחרות.

יד מים שמלגו בהם, יש לזהר שלא להחזירם
להרתיחם כדי למלג בהם שנית, או כדי להדיח בהם
קערות ונהגו שלא להשתמש במי מליגה ככל אפלו אינם רק צוננים (הגהות
מרדכי ושי"ד ואר"ד).

טו אם נמלגה תרנגלת בכלי שני במחבת חולבת, אפלו
היא בת יומא, הכלי והתרנגלת מתרים אם ערו המים
תחלה; אבל אם ערו על התרנגלת, אם הראש למטה יש
מי (כד) שאוסר, ויש מי שמתיר.

הלכות מליחה

סימן סט - דיני מליחה והדחה

סעיפים

כ"א

ובו

א צריך **(א)** להדיח הבשר קודם מליחה. ואם הדיחו **(ב)** הטבח אין צריך להדיחו בבית (טור). ואם אחר שהדיח חתך כל נתך לשנים או לשלשה או שהסיר טלפי הרגלים, לאחר ההדחה (אך כלל י"ד וי"ז) צריך **(ג)** לחזר להדיחם הגה: ואם לא עשה כן, הוי כלא הודח כלל (שם). הדחת הבשר לכתחלה, יזהר לשרותו נגד חצי שעה ולהדיחו **(ד)** היטב במי השריה, אבל אם לא שראו רק הדיחו היטב סגי ליה, ואחר כך ימתין מעט שיטפטפו המים קודם שימלחנו, שלא ימס המלח מן המים ולא יוציא דם (הגהות ש"ד והגהות אשרי פכ"ה ובארך כלל א'). ונהגו שלא **(ה)** להשתמש בדברים אחרים בכלי ששורין בו בשר. ואם נשתהה הבשר בשריתו מעת לעת, הבשר וגם הכלי **(ו)** אסורין. ועין לקמן סימן זה. אבל פחות מעת לעת אין להקפיד. ואף במקום שנאסר הכלי, מתר לחזר **(ז)** ולשרות בו (בארך). דין בשר שמלא **(ח)** קרח, כיצד נוהגין עם שריתו עין לעיל סימן ס"ח.

ב אם מלח ולא הדיח תחלה, ידיחנו וימלחנו שנית. ויש

אוסרין. הגה: וכן נוהגין, אפלו לא נמלח רק מעט כדרך שמולחין **(ט)** לצלי, ואפלו לא **(י)** שקה במלחו שעור מליחה (אך ושי"ד וסמ"ג). מיהו במקום הפסד מרבה, יש להתיר (בית יוסף). ואם לא הודח רק מעט, קודם שמולחו, מתר **(יא)** בדיעבד. והוא הדין אם הנה **(יב)** ס' בתיכה נגד דם שעליו (הגהת ש"ד בשם מהרא"י). ואם נמלח תתיכה בלא הדחה עם שאר חתיכות, שאר חתיכות **(יג)** מתרות והיא אסורה (בארך כלל ד' דין ה').

ג לא ימלח **(יד)** במלח דקה כקמח, ולא במלח גסה

בְּיוֹתֵר שְׁנוּפְלֵת מֵעַל הַבָּשָׂר אֵילָךְ וְאֵילָךְ. וְאִם אֵין לוֹ מַלְח אַחַר
רַק מַלְח דַּק כְּקִמְח, מִתֵּר לְמַלְח בּוֹ (ד"ע).

ד יִפְזֵר עָלָיו מַלְח שְׁלֵא יִשְׂאֵר בּוֹ מְקוֹם מְבַלֵּי מַלְח,
וְיִמְלַח כְּדִי שְׁלֵא יִהְיֶה רָאוּי לְאָכֵל עִם אוֹתוֹ מַלְח, וְאֵינוֹ
צָרִיךְ **(טו)** לְהִרְבּוֹת עָלָיו מַלְח יוֹתֵר מְזָה. וּמוֹלְחוֹ מְשַׁנֵּי
צָדָדִים. וְעוֹפּוֹת צָרִיךְ לְמַלְחָם גַּם מְבַפְּנִים. וְאִם לֹא
מְלַחָם אֶלָּא מְבַפְּנִים אוֹ מְבַחוּץ, וְכֵן חֲתִיכָה שְׁלֵא
נִמְלָחָה אֶלָּא מִצַּד אֶחָד, מִתֵּר. **הגה:** וַיֵּשׁ אוֹסְרִים **(טז)** אֶפְלוּ
בְּדִיעֵבֵד (מִהֲרֵא"י בְּהִנְהוּת ש"ד וְאַרְךְ כָּלֵל ו'), וְהִכִּי נְהוּג, אִם לֹא לְצָרְךְ. וְדוֹקָא אִם
כְּבֵר **(יז)** נִתְבַּשֵּׁל כְּךְ; אֲבָל אִם לֹא נִתְבַּשֵּׁל עַדִּין, לֹא יִבְשָׁלְנוּ כְּךְ, אֶלָּא אִם הוּא
תוֹךְ י"ב שָׁעוֹת **(יח)** שְׁנִמְלַח, יִחְזֹר וְיִמְלַח צַד הַשְּׁנֵי שְׁלֵא נִמְלַח עַדִּין וַיִּבְשָׁלְנוּ
(יט) אַחֲרַי כְּךְ, וְאִם הוּא אַחֲרַי י"ב שָׁעוֹת, אֲזִי יִצְלָנוּ דְנוֹרָא מִשְׂאֵב שְׂאִיב וְאֵין
הִצַּד שְׁנִמְלַח כְּבֵר בּוֹלְעַ מִצַּד שְׁלֵא נִמְלַח (ש"ס).

ה אַחֲרַי שְׁנִמְלָחָה הַחֲתִיכָה, אִם **(כ)** חֲתַךְ מְמַנָּה אֵינוֹ
צָרִיךְ לְחֹזֵר וְלְמַלְח מְקוֹם הַחֲתַךְ.

ו שְׁעוֹר שְׁהִיָּה בְּמַלְח אֵינוֹ פְּחוֹת מְכַדֵּי הַלוֹךְ מִיֵּל, שְׁהוּא
כְּדִי שְׁלִישִׁית שְׁעָה **(כא)** בְּקִרוֹב. **הגה:** וְעַל זֶה יֵשׁ לְסַמְךְ **(כב)**
בְּדִיעֵבֵד, אוֹ אֶפְלוּ לְכַתְחֵלָה לְכָבוֹד אוֹרְחִים אוֹ לְצָרְךְ שַׁבָּת, אֲבָל בְּלֹא הִכִּי
הַמְנַהֵג לְהַשְׁהוֹת בְּמַלְיָחָה שְׁעוֹר שְׁעָה, וְאֵין לְשַׁנּוֹת (מִהֲרֵא"י בַת"ה סִימָן קס"ז
וּבְהִנְהוּת ש"ד וְאוּ"ה כָּלֵל א').

ז קִדְּם שְׁיִתְּנוּ הַבָּשָׂר בְּכָלֵי שְׁמִדִּיחוֹ בּוֹ, **(כג)** יִנְפֹץ מֵעָלָיו

המלח שעליו, או ישטפנו במים, ואחר כך יתן הבשר
בכלי שמדיחין בו, וידיחנו פעמים, וישטף הכלי בין
רחיצה לרחיצה. **הגה:** ויש אומרים שצריכין להדיח ג' פעמים (חדושי
אגדה בשם אור זרוע ומהרא"י ואו"ה כ"א דט"ו והג"א), והכי נוהגין **(כד)** לכתחלה,
על פו **(כה)** ישטפנו או ינפץ המלח מעליו וידיחנו **(כו)** ב' פעמים דזה הוי
בהדחה ג' פעמים, או ישים המים תוך הכלי ואחר כך יניח בו הבשר וידיחנו
ג' פעמים, והכי נהוג. ולכתחלה יתן מים הרבה בהדחה ראשונה, כדי שיבטל
כח המלח שבציר (ד"ע). מתר להדיח הבשר במי פרות ואין צריך מים (הר"ן
פ' השוחט ותוספ' שם).

ח אם לא נפץ המלח שעליו ולא שטפו, אין לאסור, כי
(כז) המים שבכלי מבטלין כח המלח. **הגה:** ואפלו המים
מועטים מכל מקום מבטלים כח הציר (ד"ע וארוך כלל ו' ומהרא"י). ויש מתירין
אפלו לא הנה מים קלל בכלי והניחו בו הבשר, דאין לחוש **(כח)** בשעה
מועטת כזו שעוסקין בהדחת הבשר (ש"ד ואו"ה קלל א' ו' ועין לעיל ס"כ), ויש
לסמוך עליהו. ואין לחוש בכל זה רק בהדחה ראשונה, אבל לאחר הדחה
ראשונה אין לחוש (כך משמע ממרדכי ור"ן). ואין חלוק בין אם הדיחו בכלי
כשר או **(כט)** טרפה או חולבת. ואם הנה מעט מים בכלי, שמבטל כח המלח
שאינו חשוב עוד פרותם, אפלו הכלי חולבת או הטרפה **(ל)** מלקלף עדן
באסור, מתר (בארך).

ט בשר **(לא)** שנמלח ונתבשל בלא הדחה אחרונה, צריך
שיהא בו ששים כדי המלח שבו. **הגה:** וכל הקדירה **(לב)**
מצטרף לששים (ש"ד ועוד פוסקים עין ס"ק ל"ד). ואם יש בקדירה כ"כ כמו
החתיכה **(לג)** שנמלח ולא הודח, הפל שרי, דנדאי אכא ששים נגד המלח
שעל החתיכה דהחתיכה עצמה בנדאי היא שלשים נגד המלח שעליו, (בארך
קלל י"א ד"ד). ואי ליכא ס' בקדירה נגד המלח, אפלו לא הושם רק בכלי שני,
הכל אסור, דמאחר שיש שם מלח וציר אפלו בכלי שני מבשל (שם דין א'
ובמרדכי). ובשר יבש יש להתיר אפלו בכלי ראשון, דנדאי יש ס' נגד המלח
שעליו מאחר שקבר נתבש (מרדכי פכ"ה וראב"ן ובית יוסף בשם הגהת אשרי וש"ד).

אָבֵל לְכַתְחֻלָּהּ יִזְהַר אֶפְלוּ בְּבֶשֶׁר יִבֵּשׁ שְׁלֵא לְבַשְׁלוֹ אוֹ לְהַדִּיחוֹ בְּמִים שֶׁהִיד סוֹלְדָת בָּהֶם בְּלֹא הִדָּחָה אַחֲרוֹנָה (שׁ"ד שֵׁם). וְכֹל זֶה מִיָּרִי שְׁלֵא הוֹדַח בְּאַחֲרוֹנָה כָּלֵל, אָבֵל אִם הוֹדַח רַק פְּעַם אַחַת וְנִתְבַּשֵּׁל כָּךְ, מִתָּר, דְּבַדִּיעֵבֵד סָגִי לֵה בְּהִדָּחָה אַחַת בְּאַחֲרוֹנָה (מֵהֵרָא"י בְּהִגְהַת שׁ"ד). מְלַח שְׁמֻלְחוֹ בּוֹ פְּעַם אַחַת, אֲסוּר לְמִלּוּחַ בּוֹ פְּעַם **(לד)** שְׁנִית (כֹּל בּוֹ וּדְ"ע וְדַעַת רַב הַפּוֹסְקִים), וְכֹל שְׁכֹן שְׁאֲסוּר לְאָכֹל **(לה)** הַמְלַח אַחַר שְׁמֻלְחוֹ בּוֹ.

י עוֹבֵד כּוֹכָבִים מְשַׁמֵּשׁ בְּבֵית יִשְׂרָאֵל וְנִתְּן הַבֶּשֶׁר בְּקִדְרָה, וְאִין **(לו)** יְדוּעַ אִם הִדִּיחוֹ, אִם יוֹדַע הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים מְנַהֵג יִשְׂרָאֵל, סוֹמְכִין עַל דְּבָרָיו, אִם הָיָה שֵׁם יִשְׂרָאֵל יוֹצֵא וְנִכְנָס אוֹ שׁוֹם קָטָן בְּן דַּעַת. **הגה:** וּבְחֵד מִיַּנְיָהוּ סָגִי (טוֹר), אוֹ בְּמַסִּיחַ לְפִי תָמוּ שֶׁהִדִּיחוֹ יָפָה אוֹ שִׁישְׂרָאֵל, אֶפְלוּ קָטָן, יוֹצֵא וְנִכְנָס, דְּמִרְתַּת הוֹאִיל וְיוֹדַע מְנַהֵגִי יִשְׂרָאֵל. מִיֵּהוּ אִם מִיָּחָה לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים שְׁלֵא יְדִיחוֹ בְּלֹא רְשׁוּתוֹ, וְהוּא עֶבֶר עַל דְּבָרָיו, אֲסוּר, דְּהָא חֲזִינָן דְּאִינוּ מִרְתַּת וְאִין לְסַמְךָ גַּם בְּן אֲדָבָרָיו (הִגְהַת שׁ"ד וְאוֹ"ה).

יא בְּשֶׁר **(לז)** שְׁנִתְבַּשֵּׁל בְּלֹא מְלִיחָה, צָרִיךְ שְׁיִהְיֶה בְּתַבְשִׁיל שְׁשִׁים כְּנָגֵד אוֹתוֹ **(לה)** בְּשֶׁר וְאִז מִתָּר הַכֹּל. **הגה:** וְיֵשׁ אוֹסְרִים אוֹתָהּ חֲתִיכָה אֶפְלוּ בְּדֹאכָא ס' נֶגֶד חֲתִיכָה (טוֹר בְּשֵׁם י"א וְהִגְהַת מִיַּמּוֹנֵי בְּשֵׁם סַמִּיק וְהִגְהַת שׁ"ד וְאָרְךְ וּמֵהֵרָא"י וּמִרְדְּכֵי בְּשֵׁם רַאבִ"ן), וְהַכִּי נְהוּג אִם לֹא לְצָרְךְ, כְּגוֹן לְכַבּוֹד שַׁבָּת אוֹ **(לט)** לְכַבּוֹד אוֹרְחִים, דְּאִזּוּ יֵשׁ לְסַמְךָ אֲדָבָרֵי הַמְקַלִּין (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם א"י וּדְ"ע עַד"מ). וְאִם נִמְלָחָה חֲתִיכָה וְלֹא נִמְלָחָה **(מ)** כְּרָאוּי, דִּינָה כְּאֶלוּ לֹא נִמְלָחָה כָּלֵל. וְכֵן בְּשֶׁר שְׁשָׁה ג' יָמִים בְּלֹא מְלִיחָה, אִף אִם נִמְלַח דִּינוֹ כְּאֶלוּ לֹא נִמְלַח, וְאִם נִתְבַּשֵּׁל צָרִיךְ ס' **(מא)** כְּנָגֵדוֹ (אוֹ"ה).

יב בְּשֶׁר שְׁשָׁה ג' יָמִים מֵעַת לַעַת בְּלֹא מְלִיחָה, נִתְיַבֵּשׁ דָּמוֹ בְּתוֹכוֹ וְלֹא יֵצֵא עוֹד עַל יְדֵי מְלִיחָה, וְאִין לְאָכְלוֹ **(מב)** מִבֶּשֶׁל, אֶלָּא צָלִי. וְאַחַר שְׁצָלָאוּ **(מג)** לֹא יִבְשְׁלָנוּ, וְאִם

בְּשֵׁלוּ מִתֵּר. וְאִין לְהִשְׁהוֹת בְּשֵׁר גִּי יָמִים בְּלֹא מְלִיחָה, **(מד)** דְּחִיּוּשֵׁינָן
שְׂמָא יְבִשְׁלוּ (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם פִּסְקֵי מַהֲרַאֲיִי סִימָן קצ"א).

יג וְאִם שָׁרוּ אוֹתוֹ בְּיָמִים תּוֹדֵךְ הִגִּי יָמִים, יָכוֹל לְהִשְׁהוֹתוֹ
עוֹד שְׁלֹשָׁה יָמִים אַחֲרַיִם פְּחוֹת **(מה)** חֲצֵי שָׁעָה (אָגוּר). בְּשֵׁר
שְׁנַמְלַח וְסַפֵּק אִם נִמְלַח תּוֹדֵךְ גִּי, מִתֵּר (בְּאֲרֵךְ).

יד בְּשֵׁר שְׁשָׁה שְׁלֹשָׁה יָמִים בְּלֹא מְלִיחָה וְנִתְעַרְבָּה
אוֹתָהּ חֲתִיכָה בְּחֲתִיכוֹת אַחֲרוֹת, **(מו)** בְּטֵלָה בְּרֵב וּמִתֵּר
לְבִשֵׁל כֶּלֶן, וְאַפְלוּ הִיתָה רְאוּיָה **(מז)** לְהִתְכַבֵּד. וְכוּ הִדִּין
בְּנִתְבִשֵׁל בְּלֹא **(מח)** מְלִיחָה וְנִתְעַרַב אַחַר כֶּךָ בְּאַחֲרוֹת (אוּיָה).

טו בְּשֵׁר **(מט)** הַמְּלַכְלֵךְ בְּדָמִים שְׁנִשְׁרָה בְּיָמִים מֵעַת לְעַת,
יֵשׁ אוֹסְרִים לְאַכְלוּ כִּי אִם צָלִי, אֵלֶּא אִם כֶּן יֵשׁ בְּיָמִים ס'
(נ) כְּנִגְדוּ. (עֵי סִיּוּק מִיּוֹ) וְיֵשׁ **(נא)** אוֹסְרִים אֲפֹלוּ לְצָלִי, וְהִכִּי נָהוּג (אוּיָה).

טז אִין מוֹלְחִין אֵלֶּא בְּכָלִי מְנַקֵּב אוּ עַל גְּבִי קִשְׁיִין
וְקִסְמִין אוּ בְּמִקּוֹם מְדָרוֹן, בְּעֵנִין שְׂאִם יִשְׁפֹּךְ שָׁם מִיָּם
יִצְאוּ מִיָּד. **הגה:** וְדָף חֶלֶק בְּרֵהִיטְנִי, שְׂמִיָּם זָבִין מְמַנּוּ, אִין צָרִיף לְהַנְיָחוּ
בְּמְדָרוֹן. אֲבָל אִם אִינוּ חֶלֶק בְּרֵהִיטְנִי, צָרִיף לְהַנְיָחוּ בְּמְדָרוֹן שְׂיִצְאוּ הַמִּיָּם
מְמַנּוּ (שְׁעָרִים שִׁיּוּ וּבֵית יוֹסֵף בְּשֵׁם תִּיָּה סִימָן קע"ג). וְאַפְלוּ בְּכָלִי מְנַקֵּב יִזְהַר
לְכַתְּחֻלָּה שְׂיִהִיוּ הַנְּקֵבִים פְּתוּחִים. (בְּאֲרֵךְ כָּלֵל ג'י). וְלָכוֹן לֹא יַעֲמִידוּ עַל גְּבִי
קִרְקַע, כִּי הוּא כְּכָלִי שְׂאִינוּ מְנַקֵּב (עֵינִן לְעִיל סוּף סִימָן ע"י). וְכוּ מִחֲמִירִין קִצָּת
לְשׁוֹם תּוֹדֵךְ הַכְּלִי מְנַקֵּב קִשׁ אוּ קִסְמִין, כִּי הַבְּשֵׁר יִסְתֵּם הַנְּקֵבִים (הַגְּהוֹת אֲשֶׁר־יִי
פכ"ה וּבְאֲרֵךְ כָּלֵל א'), **(נב)** וּבְדִיעֵבַד אִין לְחוּשׁ לְכָלֵל זֶה. וְאִם מְלַח בְּכָלִי

שְׂאִינוּ מִנֶּקֶב, אָסוּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּאוֹתוֹ כְּלִי בְדָבָר (נג)
רוֹתַח. **הגה:** וְאִם נִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ, בְּעֵי קְלִיפָה אִם הוּא דָבָר יָבֵשׁ (רש"י), וְאִם
הוּא דָבָר לַח, בְּעֵינָן שְׂשִׁים נֶגֶד קְלִפָּה מִן (נד) הַקְּעָרָה. (בית יוסף בשם י"א).
וַיֵּשׁ אֹמְרִים שְׂאֵפְלוֹ בְּצוּנָן אָסוּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ בְּלֹא (נה)
הַדָּחָה, וְאִם נִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ בְּלֹא הַדָּחָה, יָדִיחַ מֵה שֶׁנִּשְׁתַּמֵּשׁ
בּוֹ. **הגה:** אֲבָל מִתֵּר לְחֹזֵר וְלְמַלְח בְּהַ בְּשֵׁר לְאַחַר (נו) שְׁנִקְבוּהָ, אוֹ אֲפְלוֹ
בְּלֹא נִקְיָה אִם הַבְּשֵׁר שָׁהָה כָּבֵד בְּמִלְחָתוֹ וְהוֹדַח (בית יוסף בשם הַגְּהַת ש"ד
וְאַרְז).

יז אֲבָל אִם הוּא מִנֶּקֶב, מִתֵּר לְאָכַל בּוֹ אֲפְלוֹ (יז) רוֹתַח.
וַיֵּשׁ אוֹסְרִין בְּרוֹתַח. וַיֵּשׁ לְזָהָר לְכַתְּחֻלָּה, וּבְדִיעָבֵד (נח) מִתֵּר. (אָרְז
פְּלָל ג').

יח בְּשֵׁר שְׂנַמְלַח בְּכָלִי שְׂאִינוּ מִנֶּקֶב וְשָׁהָה בּוֹ כְּשִׁעוֹר
שְׂיִתְנוּ מִיָּם עַל הָאֵשׁ וַיִּתְחִילוּ לְהִרְתִּיחַ, כָּל מֵה שְׂמִמְנוֹ
בְּצִיר אָסוּר לְאָכְלוֹ אֲפְלוֹ (נט) צְלִי, וְחֶלֶק הַחֲתִיכָה שְׁחוּץ
לְצִיר אִין אָסוּר מִמְנוֹ אֲלֵא כִּדִּי (ס) קְלִיפָה, וְאֲפְלוֹ אִם
יֵשׁ בָּהּ שֶׁמֶן. **הגה:** וַיֵּשׁ אוֹסְרִין כָּל הַחֲתִיכָה, אֲפְלוֹ מֵה (סא) (סב)
שְׁחוּץ לְצִיר. (טוֹר וּמְרָדְכִי בְּשֵׁם מַהֲר"ף). וְאֲפְלוֹ לֹא נִמְלַח רַק מְעַט, כְּדָרְז
שְׂמוֹלְחִין לְצְלִי, וְאֲפְלוֹ לֹא שָׁהָה שְׁעוֹר מְלִיחָה רַק מְעַט, עַד שְׁנִרְאָה צִיר בְּכָלִי
(מְרָדְכִי סַפְכִּיָּה בְּשֵׁם רַאבִּי'יָה וְהַגְּהַת ש"ד וְאַרְז פְּלָל י'), וְכֵן נוֹהֲגִין, וְאִין לְשִׁנוֹת. וּמִכָּל
מְקוֹם אִינוּ אָסוּר רַק אוֹתָהּ חֲתִיכָה הַמְּנַחֵת לְמִטָּה בְּכָלִי וְנוֹגַעַת בְּצִיר, אֲבָל
שְׂאָר חֲתִיכוֹת שְׁעָלֶיהָ הַנִּמְלָחִים עִמָּהּ, (סג) מִתֵּרוֹת. (שֵׁם בְּאַרְז וּבְכָל בּוֹ) וְהִכִּי
נְהוּג.

יט אַחַר שְׂנַמְלַח הַבְּשֵׁר וְהוֹדַח, מִתֵּר לְתַנּוֹ אֲפְלוֹ בְּמִיָּם

שְׂאִינָם (סד) רוֹתְחִין. וַיֵּשׁ מִי שְׂמֶצְרִיד לְתַנּוּ בְּמִים
רוֹתְחִין. וְהַמְנַהֵג כְּסִבְרָא רֵאשׁוֹנָה, וְכֵן (סה) עֵקֶר (בֵּית יוֹסֵף וְדַעַת עֲצָמוֹ).

ב בְּשׂוֹר שְׂנַמְלַח, וְשָׂהָה כְּדִי מְלִיחָה, וּנְתַנּוּהוּ אַחַר כֶּף
בְּכָלִי בְּלֹא הַדְּחָה וְנִתְמַלֵּא מְצִיר, (סו) מִתֵּר. וּלְפִי זֶה,
בְּשׂוֹר שְׂנַפֵּל לְתוֹךְ צִיר הַיּוֹצֵא מִהַבְּשׂוֹר אַחַר שְׂשָׂהָה כְּדִי
מְלִיחָה, מִתֵּר. וַיֵּשׁ מִי שְׂאוֹסֵר בְּזָה וּבְזָה, וַיֵּשׁ לְחוּשׁ לוֹ
לְכַתְּחֻלָּה. **הגה:** וַיֵּשׁ אוֹסְרִין (תוֹסְפוֹת וְרַא"שׁ וְכַמּוֹה מִן הָאֲחֵרוֹנִים), אֲפֵלוּ
בְּדִיעֵבֶד, כְּדִי (סז) קִלְפָה. (הַגְּהַת שִׂיד וּבִשְׁעָרִים, וּמַהֲרִי"ב וּמַהֲרִי"שׁ וּבֵית יוֹסֵף וְאַרְךְ),
וְהַכִּי נְהוּג. וְדוֹקָא מַה שְׂמַנְח בְּתוֹךְ הַצִּיר, אֲבָל מַה שְּׁחוּץ לְצִיר, שְׂרִי. (סח)
וְהַכִּי שְׂנַפֵּל בּוֹ אוֹתוֹ הַצִּיר, אֲסוּר. וְכֵן אִם הָיָה הַכִּי חוֹלְבֵת וַיֵּשׁ בּוֹ לְכָלוּף,
אֲסוּר הַבְּשׂוֹר, דְּאִף לְאַחַר שְׂעוּר מְלִיחָתוֹ נֶחֱשֵׁב (סט) כְּרוֹתְחִין (הַגְּהַת שִׂיד וְתִי"ה
סִימּוֹן קִנִּי"ט). אֲבָל אִם הוּא הֶפְסֵד מְרַבָּה וְאִית בֵּיהּ גַּם כּוֹן צֶרֶף סְעֻדַת מְצוּהָ, יֵשׁ
לְהַקֵּל וְלוֹמֵר דְּאַחַר שְׂשָׂהָה שְׂעוּר מְלִיחָה לֹא מִחֻשֵׁב צִירוֹ כְּרוֹתְחִין (ד"ע) וְעֵין
לְקַמּוֹ סִימּוֹן צ"א. וּלְפִי דְבַרְיֵינוּ, אִף עַל פִּי שְׂשָׂהָה הַבְּשׂוֹר בְּמַלְחָה
כְּשְׂעוּר, אֲסוּר לְאָכֹל מִמֶּנּוּ עַד (ע) שְׂיַדִּיחָנוּ יָפָה יָפָה.
וְאֲסוּר לְחַתְּנָךְ מִמֶּנּוּ בְּסַכִּין קֹדֶם שְׂיַדִּיחָנוּ, וְאִם חַתְּנָךְ
צָרִיד לְהַגְעִילוֹ. **הגה:** וַיֵּשׁ מִתִּירִין לְחַתְּנָךְ בְּסַכִּין לְאַחַר שְׂשָׂהָה שְׂעוּר
מְלִיחָה, דְּאִין מְלִיחָה (עא) לְכָלִים, וְכֵן עֵקֶר דְּמִתֵּר (תִּי"ה סִימּוֹן קִס"ב וְאוֹי"ה כָּלֵל
ל"ז). אֲבָל הַסַּכִּין צָרִיד (עב) הַדְּחָה אַחַר כֶּף, אוֹ נְעִיצָה בְּקַרְקַע אִם נִתְיַבְּשָׂה
עָלָיו הַצִּיר (אַרְךְ). וְאֲפֵלוּ קֹדֶם שְׂעוּר מְלִיחָה אִין הָאֲסוּר מִשּׁוּם הַסַּכִּין, אֲלֹא
מִשּׁוּם שְׂנִיצָא דָם בְּעֵין עַל הַבְּשׂוֹר, וְאִם רוֹצֵה לְהַדִּיחוֹ שֶׁם הֵיטֵב וְלַחֲזֹר וְלִמְלַחוֹ
שֶׁם, מִתֵּר. וּכְשֶׁרוֹצִים לַעֲשׂוֹת מְלִיחָה לְהַתְקִים, לְאַחַר
שְׂשָׂהָה בְּמַלְחוֹ בְּכָלִי מְנַקֵּב כְּשְׂעוּר הָרְאוּי, (עג) מְדִיחִים
אוֹתוֹ יָפָה יָפָה, וְאַחַר כֶּף חוֹזְרִים וּמוֹלְחִים אוֹתוֹ כְּדִי
שְׂיַתְקִים, וְאֲפֵלוּ בְּכָלִי שְׂאִינוּ מְנַקֵּב. וְאֲפֵלוּ לְפִי סִבְרָא
זוֹ, אִם רוֹצֵה לְמַלְחָה וְלִאֲכָל צְלִי בְּלֹא הַדְּחָה, עוֹשֶׂה וְאִינוּ
חוֹשֵׁשׁ לְדָם שְׂעַל הַמְּלַח, שְׂהָאֵשׁ שׁוֹאֵבוּ וּמוֹנֵעַ הַמְּלַח

מִלְבָּלַע דָּם. וְהָיָה מִלֵּי בְמוֹלְחוֹ וּמַעֲלָהּ לְצִלִּי, אֲבָל אִם שָׁהָה בְּמִלְחוֹ, הִמְלַח בּוֹלַע הַדָּם וְנֶאֱסַר, וּלְפִיכָךְ מְדִיחוֹ יָפָה יָפָה וְצוּלָה וְאוֹכֵל. וְעִיל סִימָן עִיו מְדִין בְּשָׂר שֶׁנִּמְלַח וְלֹא הוֹדַח וְנֶצְלָה כָּךְ.

כא בְּמָקוֹם שֶׁאֵין מְלַח מְצוּי, יִצְלוּ הַבָּשָׂר עַד (עד) שְׁיִזוּב כָּל דָּמוֹ, וְאַחַר כָּךְ יִבְשְׁלוּהוּ.

סימן ע - דין מליחת הרבה בשר ביחד

סעיפים

ו'

ובו

א מוֹלְחִין הַרְבֵּה חֲתִיכוֹת זו עַל גַּב זו. אִף עַל פִּי שֶׁהִתְחַתְּוֹנָה גּוֹמְרֵת פְּלִיטָתָה קִדָּם לְעֲלִיוֹנָה, לֹא אֶמְרִינָן שְׁחוּזָרֵת וּבּוֹלַעַת מִדָּם הָעֲלִיוֹנָה, לְפִי שֶׁהוּא שׁוֹהָה הַרְבֵּה לְפִלְט צִיר וְכָל זָמַן (א) (ב) שְׁפוֹלְטֵת צִירָה אֵינָה בּוֹלַעַת. וְאֶפְלוּ מִתְקַבֵּץ הַרְבֵּה צִיר וְעוֹמֵד בְּגוּמָא שְׁבִין הַחֲתִיכוֹת, מִתֵּר. בְּמָה דְּבָרִים אֶמּוּרִים, בְּמוֹלַח בְּשָׂר עִם בְּשָׂר, וְאֶפְלוּ בְּשָׂר שׁוֹר עִם בְּשָׂר גְּדִיִּים וְטֵלָאִים וְאֶפְלוּ עִם עוֹפּוֹת, שֶׁאֵי אֶפְשָׁר לָהֶם לְגַמֵּר כָּל פְּלִיטַת צִירָן עַד שֶׁיִּגְמֵר בְּשָׂר שׁוֹר לְפִלְט אֶת דָּמוֹ. **הגה:** וּמִכָּל מָקוֹם נוֹהֲגִין לְהַחֲמִיר לְכַתְּחֵלָה שְׁכַל חֲתִיכָה שְׂיֵשׁ לָהּ בֵּית קַבּוּל, כְּגוֹן דִּפְּו שְׁלָמָה, מְהַפְּכִין אוֹתָהּ שְׂיִזוּב הַדָּם, אֲבָל בְּדִיעָבֵד אֵין לְחוּשׁ (אִיו הָאֵרֶךְ). חֲתִיכָה שֶׁמְלַח אוֹתָהּ ב' פְּעָמִים, מִתְּרֵת, וְלֹא חִישְׁיָנָן שֶׁמְלַח הַשְּׂנִי מִבְּלִיעַ הַדָּם הַנִּשְׁאָר מִמְּלִיחָה הֶרְאָשׁוֹנָה (פְּסָקֵי מֵהֶרָאִי סִימָן ס"ו). אֲבָל בְּשָׂר עִם דָּגִים, אֶפְלוּ בְּשָׂר

עופות עם דגים, אסור למלח לפי שהדגים פולטים כל צירן קדם שיפלט העוף את דמו. ואם עבר ומלחו (ג) יחד, העופות מתרין, אבל הדגים צריך לטל מהם כדי קלפה. ואם לא (ד) נטלו קשקשיהם כשנמלחו, מתרין.

הגה: ויש אוסרין כל הדגים (ארז: פלל י"ג) אם אינן סי נגד העופות, דאנו משערין במליחה בס', והכי נהוג. ודוקא דלית בהו קשקשים, דרפו קרמיהו ופולטי מיד, אבל אי אית בהו קשקשים, מתרין, דאינן פולטים מיד ולא בלעי מן העופות (הרא"ש ושם), דאידי דטרידי לפלט לא בלעי, מידי דהוי אשני חתיכות שנמלחו יחד.

ב במה דברים אמורים, כשמלח שניהם יחד, או שהעוף מליח ודג תפל, אבל אם דג מליח ועוף תפל (ה) ונתנם זה אצל זה, או זה (ו) על גב זה, אף דגים מתרין

בלא קליפה. **הגה:** וכן אם הדגים מנחים על העופות, מתרין אפלו נמלחו יחד דדם אינו מפעפע מלמטה למעלה, ולא גרע מחתיכה המנחת בציר דמה שלמעלה מן הציר שרי (ארז: פלל י"ג). וכן אם לא הניח הדגים אצל העופות אלא לאחר ששהו העופות במלחו שעור מליחה, אף הדגים מתרין, אף על פי (ז) ששניהם מלוחים (ד"ע וכן משמע בארז). (ח) ואם נמלחו דגים בכלי שמלחו בו בשר, הדגים מתרין דאין הדגים בולעים הדם שבפלי, דאין מליחה לכלים (בית יוסף בשם רשב"א סימן קכ"ט). והא דאמרין דאם הדג תפל והעופות מלוחים אסורים, הינו דוקא שהדג פלט כפר (ט) דמו והודח, אבל אם עדין לא פלט דמו ולא נמלח מעולם, מתר, דאגב דיפלט דם דידיה יפלט גם כן הדם שבולע מן העופות (סברת עצמו וכן משמע בארז: פלל י"ג בשם הסמ"ק), כמו חתיכה שנפלה לציר קדם מליחה (י) דמתר מהאי טעמא, כמו שיתבאר לקמן סימן זה. ועין לקמן סימן צ"א באיזה מליחה אמרינן דהוי פרותת. (יא)

ג בשר שחוטא שמלחו עם בשר טרפה, או שהטרפה מלוחה והכשרה תפלה, והם נוגעים זה בזה, אסור כדי

קִלְפָּה. שְׂאֵף עַל פִּי שְׂאִינוּ בּוֹלַע מִדַּם הַטְּרֵפָה, בּוֹלַעַת מְצִירָה. אָבֵל אִם הַכְּשָׁרָה מְלוּחָה וְהַטְּרֵפָה תִּפְלָה, מִתְּרַת בְּהַדְחָה בְּלֹא קְלִיפָה, בֵּין נָתַן כְּשָׁרָה לְמַעֲלָה, בֵּין נִתְּנָה לְמַטָּה. וַיֵּשׁ מִי שְׂאוּסָר בְּנוֹגְעִים זֶה בְּזֶה, וְסוֹבֵר שְׂלֹא הִתְרוּ אֶלָּא (יב) בְּעוֹמְדִים בְּסָמוּךְ בְּכַדֵּי שְׂפִלְיָטָה שֶׁל זֶה נוֹגְעַת בְּזֶה. הַגָּה: וְכַשֵּׁהטְרֵפָה מְלוּחַ וְכֶשֶׁר תִּפְלַל, אֶפְלוּ בְּכַהֲאֵי גִוְנָא אָסוּר. וְעִיל סִימָן ק"ה מֵאֵלוּ דִּינִים.

ד הָא דְאָמְרִינָן דְאִינוּ אוּסָר אֶלָּא כְּדֵי קִלְפָּה, הֵינּוּ כְּשִׁשְׁתִּיָּהוֹן כְּחוּשׁוֹת, אָבֵל אִם אַחַת מֵהוֹן שְׂמִנָּה, אֶפְלוּ אִם חֲתִיכַת הַטְּרֵפָה כְּחוּשָׁה וְחֲתִיכַת הַכְּשָׁרָה שְׂמִנָּה, מְפַעֲפֵעַ הָאָסוּר בְּכֻלָּהּ אִם הֵיטָה הַטְּרֵפָה הַמְלוּחָה (יג) לְמַטָּה, מְשׁוּם דְתַתְּאָה גְבַר. וְעִין לְקַמֵּן סִימָן ק"ה כִּי צַד (יד) נוֹהֲגִין.

ה יֵשׁ אוּמְרִים שְׂבָשָׁר שְׂנַמְלַח אָסוּר לְהַשְׁהוֹתוֹ בְּמִלְחוֹ לְאַחַר פְּלִיטַת כָּל צִירוֹ דְהֵינּוּ יִיב שְׁעוֹת, לְפִי שְׁחוּזָר וּבוֹלַע מְלַחְלוּחִית דָּם שְׂעָלְיוֹ וְשַׁעַל הַמְּלַח. וַיֵּשׁ (טו) מִתִּירִים לְהַשְׁהוֹתוֹ בְּמִלְחוֹ אֶפְלוּ כַּמָּה יָמִים. וְלְכַתְּחֻלָּה יֵשׁ לְחוּשׁ לְדַבְּרֵי הָאוּסָרִים, וּבְדִיעֵבַד מִתָּר.

ו יֵשׁ אוּסָרִים לִתְנוּ בְּשָׂר שְׂלֹא נְמַלַּח כָּלֵל, אוּ שְׂנַמְלַח (טז) (יז) וּפְלִט כָּל דָּמוֹ, עִם בְּשָׂר שְׂנַמְלַח קִדְּם פְּלִיטָתוֹ דָּם, לְפִי שֶׁהַבְּשָׂר שְׂלֹא נְמַלַּח, אוּ שְׂנַמְלַח וּפְלִט כָּל דָּמוֹ, חוּזָר

ובולע ממה שחברו פולט. ויש מתירים על ידי מליחה
שימלחנו אחר כך, כי אז יפליט כל דם שבלע, ויש
מתירים בכל זה. ולכתחלה יש לחוש לדברי האוסרים.

הגה: ואפלו בדיעבד נוהגין **(יח)** לאסרו אם נפל בשר שכבר פלט כל דמו
וצירו אצל בשר שלא שקה עדן שעור מליחה (מהרא"י בהגהת ש"ד). ויש
אומרים שכל מעת לעת לאחר שנמלח פולט ציר, ואם נגע תוך זמן זה לבשר
שנמלח ולא שקה עדן שעור מליחה, **(יט)** אינו נאסר, וכן נוהגין (ש"ד בשם
הגאונים ומהרא"י וסה"ת ומרדכי בשם ר"ט), אך במקום שאין הפסד מרבה יש
לאסרו לאחר י"ב שעות. וקדם לזה אין להחמיר **(כ)** כלל. וכך שכן אם לא
נמלח כלל, דאפלו אם נפל לציר ממש אין לאסרו, דאמרינן על ידי שיפלט
(כא) דם דידה יפלט גם כן מה שבלע ממקום אחר. ואפלו נמלח הבשר ולא
שקה עדן שעור מליחה, ונפל לציר, יש **(כב)** להתיר (ארוך כלל ה"י) אם לא נכבש
בתוכו יום **(כג)** שלם. אך אם שקה שעור מליחה ונפל לציר, יש אוסרין אותו
אף על פי שלא כלה זמן פליטת צירו **(כד)** עדן (רש"ל בא"י ש"ד). ומכל מקום
לצורך הפסד גדול יש להתיר גם בזה כל זמן פליטת צירו, דהינו תוך י"ב
(כה) **(כו)** שעות, על ידי **(כז)** שיחזור וידיחנו (הגהת ש"ד) ויחזור וימלחנו. וכן
אם נפל לציר קדם ששקה שעור מליחה, ידיחנו ויחזור וימלחנו. מיהו אם
מלחו בלא הדחה לאחר שנפל לציר, **(כח)** שרי בדיעבד (ארוך כ"ה). וכך זה לא
מיירי אלא בציר שהוא כרותח, כמבאר לעיל סימן ס"ט, אבל דם בעין שנפל
על בשר שהוא תוך שעור **(כט)** מליחתו והוא חשוב כרותח כמבאר לקמן
סימן צ"א, נאסר הבשר, דלגבי דם בעין לא אמרינן אידי דטרוד לפלט לא
בלע, ולא כבולעו כך פולטו (שם). והא דאמרינן אותו כשנפל לציר, הינו
דוקא מה שבתוך הציר, אבל מה **(ל)** שלמעלה מן הציר, שרי. מיהו, מה
שבתוך הציר נאסר מיד ואין **(לא)** **(לב)** שעור לדבר. בשר שנפל לתוך ציר
שעל הקרקע, דינה כאלו היתה הציר בכלי (בית יוסף בשם ש"ד ואו"ה שם). בשר
שנגע בחתיכה שנמלחה בכלי שאינו מנקב ונאסרה, דינה כאלו **(לג)** נגעה
בציר (ד"ע). ספק ציר ספק מים, מתר, דציר דרבנן **(לד)** וספיקא להקל
(מרדכי פכ"ה). ציר מערב עם מים, אפלו היו **(לה)** המים מועטים, לא חשיב
עוד רותח ואינה אוסרת (בית יוסף בשם אגור) דין כבוש עין לקמן סימן ק"ה.

סימן עא - דין מליחת הראש והטלפים

סעיפים

ג'

ובו

א הראש, חותכו לשנים ומולחו יפה (א) לצד פנים, וחוזר ומולח על השער, שאין השער מעכב על ידי המלח להפליט דם.

ב הטלפים, מחתך אותם (ב) מעט למטה, ומולח, ויניח מקום החתך למטה וימלח גם על השער. ועין לעיל סימן (ג) ס"ח.

ג הקרום שעל המוח, יש בו חוטין, והמח עצמו יש בו דם, ואינו יוצא מידי דמו במליחת הראש, לפי שעצם הראש מקיפו ועומד לפניו, ואין מקום לדם לזוב. לפיכך הבא למלחו קורעו ומוציא המוח וקורע הקרום ומולחו. ואם רצה למלח הראש והמח בתוכו, ינקב העצם כנגד הקרום, וינקב גם הקרום, וימלח, ויניח הנקב (ד) למטה, ומתן אפלו לקדחה. הגה: ועין לעיל סימן ס"ח כיצד נוהגין (ה) לכתחלה (ש"ד בשם מ"ה). ואם נמלח הראש שלם בלא נקיבת העצם, הקרום (ו) והמח אסורים, ושאר הראש מתן, וכל שכן שאר (ז) בשר שעמו (אך כל י"ז וש"ד). הקולית ושאר עצמות שיש בהן מח צריכין (ח) מליחה. ומליחת העצם מועיל למח שבקרבו, ואין צריך לנקב העצם (ט) מליחה לא ימלחנו (ט) עם שאר בשר, רק לבד,

סימן עב - דין מליחת הלב והראה

ובו

ד'

סעיפים

א הלב, מתקבץ הדם בתוכו בשעת שחיטה. לפיכך צריך לקרעו קדם מליחה ולהוציא דמו, ולמלחו אחר כך. ואז מתר אפלו (**א**) לבשלו (ארז כלל ט"ו). ויש מחמירים לבשלו רק צולין אותו (ואחר כך מבשלו) (ש"ד).

ב מלחו ולא קרעו, קורעו אחר מליחתו ומתר אף על פי שנמלח עם הדם שבתוכו, דכבולעו (**ב**) כך פולטו. והוא הדין אם צלאו ולא קרעו, שקורעו לאחר צליתו ומתר. אבל אם בשלו בלי קריעה, אסור עד שיהא סי כנגד הלב, דלא ידעינן כמה (**ג**) נפק מנה. הגה: ואפלו בדאפא סי, הלב (**ד**) עצמו אסור (ארז וש"ד מהרא"י ורי"ו), ויקלף מעט סביב (**ה**) הלב. ויש מחמירין בו, אפלו במליחה, לאסור שאר בשר שנמלח עמו, ואומרין דלא אמרין כבולעו כך פולטו גבי דם הלב הכנוס בתוכו, דהוי דם ממש ולא מקרי דם פליטה (הגהת ש"ד בשם ר' מתתיה וכו"מ במרדכי בשם ר"י). והמנהג (**ו**) להקל, וכן עקר דגם זה מקרי דם פליטה ושייך למימר ביה כבולעו כך פולטו, מדי דהוי אדם שבחוטין, כמו שנתבאר לעיל סימן כ"ב (וכ"ד האו"ה ומהר"א כ"י). ויש (**ז**) מחמירין לקלף קצת במקום שהיה הלב דבוק (בארז ומרדכי שם), וטוב לחוש לדבריהם ולקלף קצת סביב הלב, ואז הכל מתר. ואין חלוק בין בשר שעם הלב או הלב (**ח**) עצמו, ואין חלוק בין אם הלב סגור או פתוח (**ט**) למעלה (ד"ע ולא כאו"ה). ונוהגין לכתחלה לחתוך ערלת הלב ולחתוך גידין שבפנים (ארז), ואינו אלא חמרא (**י**) וזהירות בעלמא.

ג אין עוף שלא יהא בו ששים כנגד לבו, ומתר אפלו

הוא דבוק בעוף. **הגה:** וכל עוף יש בו סי, אפלו אין בו **(יא)** הראש והרגלים התחתונים (פסקי מהרא"י סימן צ"א ור"י מינץ ובארז), כדרך שנוהגים להסירן דהינו עד הארובה התחתונה, ולכן אם העוף שלם, הכל מתר. ואם אין שלם, וליכא בו סי נגד הלב הדבוק בעוף, יש אומרים דהחתיכה נעשית **(יב) (יג)** נבלה ובעינין סי בקדירה נגד כל העוף (טור בשם י"א וכ"ה בפוסקים), וכן נוהגין. ואפלו איכא סי בקדירה, העוף אסור הואיל ואין בו סי נגד **(יד)** הלב הדבוק בו. ואם אין הלב דבוק בעוף, מצטרף כל הקדירה לבטל הלב בסי. ועין לקמן סימן צ"ב בדין חתיכה נעשית נבלה. ואין לה בהמה שהיא סי נגד לבה.

ד הראה אינה צריכה חתוך, אבל נהגו **(טו)** לקרעה ולפתח הקנוקנות הגדולים שלה, ומנהג יפה הוא.

סימן עג - דין צלית הכבד

סעיפים

ו'

ובו

א הכבד, יש בו רבוי דם. לפיכך לכתחלה אין לו **(א)** תקנה לבשלו על ידי מליחה, אלא קורעו שתי וערב ומניח חתוכו למטה, וצולהו שיהא ראוי **(ב)** לאכילה (או"ח נתיב ט"ו), ואחר כך יכול לבשלו. **הגה:** ואם **(ג) (ד) (ה)** מנקבה הרבה פעמים בסכין הוי כקריעה שתי וערב (ארז). וכן אם נטל משם המרה וחתרכת בשר מן הכבד, דאפשר לדם לזוב משם (הגהת ש"ד). ומכל מקום אם לא עשה כן נוטל הסמפונות לאחר צליה, ומבשלה (ארז). וכל זה בכבד

שְׁלֵמָה, אֲבָל כְּשֶׁהִיא חֲתוּכָה אֵין צָרִיךְ כְּלוּם (ר' יְרוּחָם בְּתַא"ו). וְכִשְׁבָּא לְבִשְׂלָה אַחַר הַצְּלִיָּה, יְדִיחָנָה תַּחֲלָה אַחַר הַצְּלִיָּה, קִדְּם הַבְּשׂוּל (דְּקָדוּק בֵּית יוֹסֵף מִמְּרָדְכִי פְּכִי"ה וּבְאַרְךְ). מִיְהוּ אִם לֹא הִדְיָחָה וּבִשְׂלָה כָּךְ, מִתֵּר (רַאבִּי"ה וְאוֹי"ה שָׁם).
וּבְדִיעֵבַד מִתֵּר אִם נִתְבַּשֵּׁל לְבִדּוֹ בְּקִדְרָה (בְּלֹא צְלִיָּה), אֲבָל הַקִּדְרָה אֲסוּרָה, שְׁפוּלְטֵת וְאִינָה בּוֹלְעֵת. וַיֵּשׁ מִי שְׂאוּסָר. **הגה:** וְכֵן נוֹהֲגִין לְאַסֵּר הַכֹּל (הַגְּהַת סַמ"ק וּמַהֲרַא"י בְּהַגְּהַת ש"ד), אֲפֹלוּ (ו) נְמַלְחָה הַכֶּבֶד קִדְּם בְּשׂוּלָה (נְדַעַת רִש"י לְאַפּוֹקִי רַבְּנוּ תָּם).

ב אִם חָלְטוּ בְּחֻמֶּץ אוֹ בְּרוֹתְחִין, וְנִקֵּב וְהוֹצִיא מִזְרָקִי הַדָּם שְׁבִתוֹכוֹ, מִן הַדִּין (ו) מִתֵּר לְבִשְׂלוֹ, אֲלֹא שֶׁהֲגֵאוּנִים אֲסוּרוֹ לַעֲשׂוֹת כֵּן, וּבְדִיעֵבַד מִתֵּר.

ג לְצִלֵּי צָרִיךְ חֲתִיכָה מְשׁוּם דָּם שֶׁבְּסִמְפוֹנוֹת, וְאִם לֹא קָרְעוּ קִדְּם צְלִיָּה (ח) יִקְרָעֵנוּ אַחַר כָּךְ. וַיֵּשׁ אוֹמְרִים דְּאֵין צָרִיךְ לְצִלֵּי שׁוּם חֲתִיכָה כְּלָל (טוֹר בְּשֵׁם ר"י סַמ"ק וְאוֹי"ה וּשְׂאָר פּוֹסְקִים), וְכֵן (ט) נוֹהֲגִין אֲפֹלוּ לְכַתְּחֻלָּה.

ד אִם צָלְאוּ עִם בֶּשֶׂר בְּתַנּוּרִים שְׁבִימֵי חֲכָמֵי הַגְּמָרָא, שְׁפִיָּהֶם לְמַעְלָה, יִהְיֶה הַכֶּבֶד לְמַטָּה וְלֹא לְמַעְלָה. וּבְדִיעֵבַד, (י) מִתֵּר. וּבִשְׁפוּדִים שְׂצוּלִים אֲצֵל הָאֵשׁ, אֲסוּר לְצִלוֹתָן עִם הַבֶּשֶׂר, לְכַתְּחֻלָּה, אֲפֹלוּ כֶּבֶד (יֵא) לְמַטָּה.
הגה: מִיְהוּ אִם נְמַלְחָה הַכֶּבֶד כְּבָר, מִתֵּר לְצִלוֹתָהּ עִם בֶּשֶׂר, (יב) אֲפֹלוּ עַל גְּבִי בִשְׂרָא, דְּכִבֵּר נִתְמַעֵט דָּמוֹ וְהוּי כְּבִשְׂרָא עַל גְּבִי בִשְׂרָא. (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם תוֹסְפוֹת ר"פ כ"ז וְהַגְּהוֹת ש"ד וּמְרָדְכִי פ' כ"ה).

ה לא ימלחנו לכתחלה (יג) על גבי הבשר, אלא

מתחתיו. הגה: ונהגו שלא למלח כבד כלל, אפלו (יד) (טו) לבדה, ואין לשנות רק יש למלחה קצת כשהיא תחובה בשפוד, או מנחת על האש לצלותה (הגהת ש"ד ואגור בשם אגודה). ומיהו, אם איתא שמלח כבד, בין שמלחה לבדה או עם בשר, אפלו על גבי בשרא, הכל מתר (טור וש"ד וא"ד). ויש אומרים שיש לקלף מעט סביב הכבד, אם היא דבוקה בעוף, ואינו אלא חמרא בעלמא (מרדכי פכ"ה ובא"ד). ונהגו להדיח כל כבד (טז) אחר צלייתה, משום דם הדבוק בה (אגור בשם ר"י מוליו). מיהו אם לא (יז) הדיחה, מתרת.

ו נמצא כבד בעוף צלי, מתר. הגה: ויש אומרים (יח) (יט) לקלף

מעט סביב הכבד, ואינו אלא חמרא בעלמא (מרדכי בשם ריב"ן וש"ד ואו"ה). ואם הוא מבשל, צריך ס' כנגד הכבד. הגה: ואין לה עוף שהוא ס' נגד הכבד, כשהיא שלמה (ש"ד ומרדכי בשם ראבי"ה ומהרא"י ובא"ד כלל י"ו), ולכן אם הכבד שלמה ודבוקה בעוף, נעשה העוף חתיכת נבלה ובעינן ס' משאר דברים שפקדנה נגד כל העוף. והוא הדין אם דבוק חתיכת כבד בחתיכת עוף, ואין ס' כנגדו, (שם) דאנן קימא לן בכל האסורים חתיכה נעשית נבלה, כדלקמן סימן צ"ב. ואם אין הכבד דבוקה, מצטרף כל מה שפקדנה לבטל הכבד, ואם יש ששים בכל, הכל מתר. מיהו הכבד (כ) עצמה אסורה כמו בלב (תא"ו נט"ו), כמו שנתבאר לעיל סימן ע"ב. עוף (כא) שמלאוהו (כב) בביצים ונמצא בו לב או כבד, דינו כמבשל ובעינן ס' מן העוף בלא המלוי, ואם לאו, הכל אסור. ואם מלאוהו בבשר ואין שם ביצים הנקראים ומעכבים הדם, דינו כצלי. (א"ד בשם אגדה ובנימין זאב סימן ש"ז).

סימן עד - הטחול דינו כשאר בשר

א הַטָּחֹל, אֶף עַל פִּי שְׂיֵשׁ בּוֹ מַרְאֵה אַדְמוּמִית וְנִרְאָה כְּרַבּוּי דָם, דִּינּוּ כְּשֶׁאָר (א) בְּשָׂר. **הגה:** יש אומרים שנהגו שלא לבשל הפליות או ביצי זכר, אפלו לאחר שנקר אותו, משום דאית בהו רב דם. ובדיעבד אין לחוש (אגור וארז כלל אי בשם רוקח), ומותר למלח כל אלו עם שאר בשר אף על פי שיש בהם רב דם, ובלבד שיסירו הקרומים והחלב מהם.

סימן עה - דין מליחת המעים

סעיפים

ג

ובו

א אין מחזיקין דם בבני מעים, כגון בפֶּרֶס וּבִקְבָה וּבִדְקִין. ובחלחלת (פרוש, הפרכשא, והוא המעי הדבוק בפי הטבעת) בלא שמן שעליהם. לפיכך אם בשלם בקדירה בלא מליחה, מותר, אלא אם כן (א) אסמיק. **הגה:** וכל שכן אם נמלחו בכלי שאינו מנקב, (ב) דמתרים (מרדכי פכ"ה). מיהו לכתחלה צריכים מליחה בכלי מנקב, והדחה תחלה, כשאר בשר (מרדכי וארז). ויש חולקים בפֶּרֶס, ואומרים דמחזיקין בה דם, ואפלו בדיעבד אסור בפֶּרֶס ובית הכוסות כשאר בשר (מרדכי ור"ן ואו"ה). אבל (ג) שמן שעליהם, דינו כשאר בשר. לפיכך כשמולחים החלחלת ושאר מעים, אין מולחין אותם בצד פנימי מעבר המאכל, אלא בצד החיצון ששם השמן דבוק. **הגה:** ואם מלח החלחלת מצד פנים ולא מצד חוץ, הני פאלו לא נמלחה כלל, ואם נתבשלה כד, (ד) (ה) טרפה, אם יש עליה שמן מבחוץ. ואם לא נתבשלה עדיו, יחזר (ו) (ז) וימלחנה מבחוץ. ומתרת (ארז בשם הרשב"א). ביצים הנמצאים בעופות לאחר שחיטה, אם לא נגמר החלבון שלהם, רק החלמון לבד, צריכים מליחה כשאר בשר, ומותר למלחן עם בשר (בית יוסף סימן פ"ז). ואם נגמר אף החלבון, אפלו הקלפה קשה עליו כמו שהיא נמכרת בשוק, נוהגין למלחה, אך יזהר שלא למלחה עם

בְּשָׂר (מהרא"י בהגהת ש"ד). מיהו בְּדִיעָבֵד, אִין לְחוּשׁ. וְכָל שֶׁמֶן, אֶפְלוּ שֶׁל עוֹפוֹת,
דִּינוּ כְּשָׂר בְּשָׂר לְעֵנָן מְלִיחָה וְהִדְחָה (מְרַדְכִי).

ב בְּנֵי מַעֲיִם בְּלֹא שֶׁמֶן שְׁעָלֵיהֶם, אֵף עַל פִּי שְׂאִין
מִחֲזִיקִים בָּהֶם דָּם, מִתָּר (ה) לְמִלְחָם עִם בְּשָׂר. הַגָּה: וְיֵשׁ
אוֹסְרִים לְמִלְחָם עִם בְּשָׂר (טור בְּשִׁיא), וְהַכִּי נוֹהֲגִין (ט) לְכַתְּחֵלָה, וּבְדִיעָבֵד
מִתָּר (מְרַדְכִי בְּשֵׁם ר' יואל וְהַגְהוֹת אֲשֶׁר יִי וְאוּיָה בְּשֵׁם אוֹר זְרוּעַ).

ג שֶׁמֶן הַכִּנְתָּא (פְּרוּשׁ שֶׁמֶן הַדְּקִים אִינְטֵרִינְלִינְא בְּלַעֲיִז) שְׁעַל הַדְּקִים,
מְלֵאָה חוֹטִים דְּקִים מְלֵאִים דָּם וּלְפִיכָד יֵשׁ אוֹסְרִים
אוֹתָהּ לְקִדְרָה, אֶפְלוּ עַל יְדֵי חֲתִיכָה וּמְלִיחָה. וְעַכְשָׁו
נוֹהֲגִין הֵתֵר, וְאוֹתָם חוֹטִין שֶׁל דָּם כְּשֶׁאֲדָם בְּקִי בָּהֶם
מוֹתְחוֹ, וְנִפְשָׁלִים הֵיטֵב עַד שֶׁלֹּא יִשָּׂא אֶחָד מֵהֶם.

סימן עו - דין בשר לצלי

סעיפים

ו'

ובו

א הַצְּלִי אִין צָרִיךְ מְלִיחָה, (א) לְפִי שְׁהֶאֱשׁ שׁוֹאֵב הַדָּם
שָׁבוּ מֵעֲצָמוֹ. אָבֵל אִם דָּם אַחַר נָטַף עַל הַצְּלִי, אֶפְלוּ
אוֹתוֹ דָּם הוּא צוֹנֵן, לֹא אֶמְרִינָן שְׁהֶאֱשׁ שׁוֹאֵבוֹ, וְאוֹסֵר
מִמֶּנּוּ כִּדִּי (ב) נְטִילָה.

ב רָצָה לְמַלַּח צָלִי וּלְאָכְלוֹ (ג) בְּלֹא הִדָּחָה, עוֹשָׂה, וְאִין לְחוּשׁ לְדָם שְׁעַל הַמַּלַּח. וַיֵּשׁ מִי שְׂאוּמֵר דְּהַנִּי מְלִי כְּשִׁמוּלְחוֹ (ד) וְצוּלְהוּ מִיָּד, אֲבָל אִם שָׁהָה בְּמַלְחוֹ, הַמַּלַּח בּוֹלַע וְנֹאָסֵר, לְפִיכָּךְ (ה) מְדִיחוֹ יָפָה קִדְּם צְלִיָּה. הַגָּה: (ו) וַיֵּשׁ אוֹמְרִים דְּצָלִי בְּעֵי הִדָּחָה תַּחֲלָה (רַמְבַּ"ן) וַיֵּשׁ אוֹמְרִים דְּצָרִיךְ גַּם כֵּן קִצַּת מְלִיחָה תַּחֲלָה (רַש"י). וְהַמְנַהֵג לְהַדִּיחַ תַּחֲלָה וְגַם לְמַלְחוֹ קִצַּת כְּאַשְׁרֵי נִתְחַב בְּשִׁפּוּד, וְצוּלְהוּ מִיָּד קִדְּם שְׂיִתְמַלֵּא הַמַּלַּח דָּם (הַגְּהוֹת ש"ד). מִיְהוּ אִם לֹא הִדִּיחוֹ וְלֹא מְלָחוֹ כָּלֵל, אוֹ מְלָחוֹ בְּלֹא הִדָּחָה תַּחֲלָה, וְנִצְלָה כָּךְ, מִתֵּר, וּבִלְבַד שְׁלֹא שָׁהָה כָּךְ בְּמְלִיחָתוֹ בְּלֹא הִדָּחָה שְׁעוֹר מְלִיחָתוֹ, אֲבָל אִם שָׁהָה כָּל כָּךְ קִדְּם שְׁצָלָאוֹ, (ז) אָסוּר (כָּךְ מִשְׁמַע בְּאַרְבָּה כָּלֵל ה'). וְאִין חֲלוּק בְּכָל זֶה בֵּין אֲנוּזוֹת וּשְׂאָר (ח) עוֹפוֹת הַחֲלוּלִים (מְרַדְכֵי וְש"ד וּבֵית יוֹסֵף וְעַתִּ"ח כ"ט דִּין ו'), וּבִלְבַד שְׁלֹא יִהְיוּ מְלוּאִים בְּבִיצִים אוֹ בְּשְׂאָר (ט) בְּשָׂר. אֲבָל אִם הֵם מְלוּאִים, דִּינָם כְּבָשׂוּל, וְצָרִיכִים (י) מְלִיחָה תַּחֲלָה כְּמוֹ לְקַדְרָה (ש"ד). וְנִהְיֵי לְהַחֲמִיר כְּשִׁצּוּלִין בְּשָׂר בְּלֹא מְלִיחָה, (שְׁלֵא) לְהַפִּיךְ הַשִּׁפּוּד תַּמִּיד כְּדֵי שְׁיִזוּב הַדָּם (אַרְבָּה כָּלֵל ט'), וּבְדִיעֵבַד אִין לְחוּשׁ. וְאִין חֲלוּק בְּכָל זֶה בֵּין אִם רוּצָה (יא) לְאָכְלוֹ כָּךְ צָלִי, אוֹ רוּצָה לְבָשְׁלוֹ אַחַר כָּךְ, רַק שְׂיִצְלָנוּ תַּחֲלָה כְּדֵי שְׂיִהָא רְאוּי לְאָכִילָה, דְּהַנִּינּוּ כְּחֻצֵי (יב) צְלִיתוֹ (ש"ס). וַיֵּשׁ אוֹמְרִים דְּכָל צָלִי צָרִיךְ הִדָּחָה אַחַר צְלִיתוֹ, מִשּׁוּם דָּם הַדְּבוּק בּוֹ (אַגְדָּה וְאַגוּר), וְכֵן נוֹהֲגִין לְכַתְּחֲלָה. מִיְהוּ אִם לֹא הִדִּיחוֹ, וְאַפְלוּ בְּשָׁלוֹ כָּךְ, מִתֵּר (עֵין לְעִיל סִימָן ע"ג). וְאַפְלוּ נְמַלַּח תַּחֲלָה קִדְּם צְלִיתוֹ וְלֹא הוֹדַח אַחַר הַמְּלִיחָה, אֲפָלוּ הֵכִי מִתֵּר וְלֹא חִיִּישִׁינּוּ לְדָם וּמְלַח שְׁעָלִיו, דְּנוֹרָא מְשַׁאֵב שְׂאִיב (או"ה).

ג לֹא נִקְבַּ הַוְרִידִים (בְּעוֹרָה) בְּשַׁעַת שְׁחִיטָה, אָסוּר לְאָכְלוֹ, וְאַפְלוּ צָלִי, עַד שְׂיִחְתִּיךְ אֲבָר אֲבָר וַיִּצְלָה. רָצָה לְאָכֵל מִמֶּנּוּ בְּשָׂר חֵי, אָסוּר עַד שְׂיִחְתִּיךְ (יג) וַיִּמְלַח. וְאִם נִקְרַ הַבְּשָׂר מִחוּטֵי דָם, אוֹכֵל אֲפָלוּ בְּלֹא מְלִיחָה, חֵי אוֹ (יד) (טו) צָלִי, וְאַפְלוּ כֵּלּוֹ כְּאַחַד. וַיֵּשׁ שְׂהַחֲמִירוֹ שְׁלֹא לְאָכְלוֹ כֵּלּוֹ כְּאַחַד, אֲפָלוּ בְּצָלִי אֲלֵא לְאַחַר חֲתִיכַת הַוְרִידִין (וּרְבַ שְׁנֵי הַסִּימָנִים).

ד יֵשׁ מִי שְׂאוֹסֵר לַחֲתוּךָ בְּסַכִּין צָלִי שְׂאֵצֶל הָאֵשׁ שְׂלֵא נְמַלַּח, כָּל זְמַן שְׂאִינוּ נִצְלָה כָּל צָרְכוֹ, מִפְּנֵי דָם שְׂנִבְלַע בְּסַכִּין. וַיֵּשׁ מִי שְׂאוֹסֵר **(טז)** **(יז)** הַשְּׂפוּד שְׂצָלוּ בּוּ בְּשׂוֹר בְּלֵא מְלִיחָה. וַיֵּשׁ מִי שְׂהוֹרָה שְׂאָסוּר לְהַשְׂהוּת הַצָּלִי עַל הַשְּׂפוּד לְאַחַר שְׂהוֹסֵר מִן הָאֵשׁ, לְאַחַר שְׂפָסֵק הַבְּשָׂר מְלָזוּב, שְׂמָא יַחְזוֹר הַבְּשָׂר הַחֵס וַיִּבְלַע מִמֶּנּוּ. וַיֵּשׁ מִתִּירִין בְּכָל זֶה, וְכֵן הַמְּנַהֵג לְהַתִּיר. וְאַנּוּ נִזְהָרִין לְכַתְּחֵלָה, וּמִתִּירִין **(יח)** בְּדִיעֲבַד (מֵהֵרָאִי וְהִנְהֵת שׂיִד וְאוּיָה כָּלֵל לִיז).

ה צָלִי שְׂלֵא נְמַלַּח וְחֲתָכוּ עַל גְּבִי כֶּכֶר, אָף עַל פִּי שְׂיֵשׁ בְּכֶכֶר מֵרָאָה אָדָם, מִתֵּר אִם נִצְלָה עַד כְּדִי שְׂהוּא רָאוּי לְאֲכִילָה לְרֵב בְּנֵי אָדָם, דְּהִינּוּ חֲצִי צְלִיתוֹ. וְהוּא הַדִּין **(יט)** שְׂהַמּוּהַל בְּלֵא כֶּכֶר נְמִי שְׂרִי (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַרְשֵׁבִי"א).

ו בְּשָׂר שְׂצוּלִין בְּלֵא מְלִיחָה, אִין נוֹתְנִין כְּלִי תַחְתָּיו לְקַבֵּל שְׂמִנוּנֵית הַנוּטָף מִמֶּנּוּ, עַד שְׂיִצְלָה עַד שְׂיֵהָא רָאוּי לְאֲכִילָה **(כ)** עַל יְדֵי צְלִיָּה זו.

סימן עז - עופות שנמלאו בשר שלא נמלח

ובו

סעיף

אחד

א עופות או גְּדֵיִים שֶׁמְמַלְאִים אוֹתָם בְּשָׂר שְׁלֵא (א) נְמַלַּח, אִם לְצֵלִי, מִתֵּר אֶפְלוּ פִּיהֶם לְמַעֲלָה, וְאֶפְלוּ אִם נְמַלַּח הַחִיצוֹן, דְּכִמוּ שְׁבוֹלֵעַ דָּם הַמְלוּאִים כִּף פּוֹלְטוֹ.
הגה: וכ"ש אִם נְמַלַּח (ב) הַפְּנִימִי וְלֹא הַחִיצוֹן, דְּשָׂרֵי (ד"ע לְדַעַת אֶרֶץ כָּל ט'), דְּנוֹרָא מְשָׁאֵב שְׂאִיב הַדָּם מִן הַחִיצוֹן וְאִינוּ נִבְלָע בְּפְנִימִי (ד"ע). וְלְקַדְרָה אֲסוּר עַד שְׂיִמְלַח (ג) חִיצוֹן לְבַדּוֹ וּפְנִימִי לְבַדּוֹ, אֲבָל אִם לְאַחַר שְׂמֻלְאוֹ מְלַח הַחִיצוֹן, אִינוּ (ד) מְפַלֵּיט דָּם (ה) שְׁבִפְנִימִי. וְכָל זֶה בְּדִיעֻבָּד, אֲבָל לְכַתְּחִלָּה אֵין לַעֲשׂוֹת שׁוּם מְלִתָּא, רַק אִם נְמַלְחוּ שְׁנֵיהֶם (אֶגוּר וּמְרַדְכֵי פְכִי"ה וְרִש"י). וְכָל זֶה מִיָּרֵי שְׂאִין בְּמוֹלְתָא זֹו רַק (ו) בְּשָׂר אוֹ עֲשָׂבִים, אֲבָל אִם יֵשׁ שָׂם בֵּינֵיהֶם הַנְּקַרְשִׁים, דִּינוּ כְּאֵלוֹ נִתְּבַשְׁל בְּקַדְרָה (הַגְּהַת שִׂיד בְּשֵׁם מַהֲרִי"ט וְאֶרֶץ וּב"ז), וְאֶפְלוּ בְּדִיעֻבָּד יֵשׁ לְאַסוּר אִם לֹא נְמַלְחוּ (ז) שְׁנֵיהֶם. בְּשָׂר שְׁלֵא נְמַלַּח וְלֹא הוֹדַח שְׁנַצְלָה עִם בְּשָׂר שְׁנַמְלַח וְהוֹדַח, מִתֵּר בְּדִיעֻבָּד (ש"ס). אֲבָל לְכַתְּחִלָּה אֲסוּר לְצִלוֹת בְּשָׂר שְׁנַמְלַח עִם הַבְּשָׂר שְׁלֵא נְמַלַּח, וְאֶפְלוּ הוֹדַח.

סימן עח - דין שלא לדבק בצק בבשר שלא נמלח

ובו

סעיף

אחד

א הַטּוֹפֵל בְּצֵק בְּעוֹף שְׁלֵא נְמַלַּח, אִף עַל גַּב דְּבִגְמָרָא מְפַלֵּיג בֵּין סְמִידָא לְשָׂאֵר קְמַחֵי וּבֵין אֲסָמִיק לְלֹא

אֲסָמִיק, אֲנִי הַשְׁתָּא לֹא בְקִיָּאִין בְּמִלְתָּא, וּבְכֹל (א) גִּוְנָא
יֵשׁ לְאַסּוּר. אָבֵל אִם נִמְלַח, וְשָׁהָה כְּדִי מְלִיחָה וְאַחַר כֶּךָ
הוֹדַח, מִתֵּר בְּכֹל גִּוְנָא. הַגָּה: וְדוּקָא לְטַפֵּל בְּבִצְקָא, אֲסוּר, אָבֵל מִתֵּר
לְמִשְׁחָ בְּשׁוּמֵן אוֹ (ב) בְּצִיר בְּשָׂר שְׁלֹא נִמְלַח, דְּאִין זֶה מְעַכְבַּ הַפְּלִיטָה (אָרְזֵי כָּל
ט). (ג) וּפְשִׁטֵּי ד"א יֵשׁ לוֹ כָּל דִּין בְּשׁוּל בְּקִדְרָה, בִּין (ד) לְקֵלָא בִּין לְחִמְרָא,
(מְרֻדְכִי כִּי פִכִּיָּה בְּשָׂם רְשִׁי וּמִהֲרָאִי וְאַרְזֵי כָּל ט"ו).

הלכות בהמה וחיה טהורה

סימן עט - סימני בהמה וחיה טהורה

סעיפים

ג'

ובו

א סימני בהמה וחיה נתפרשו (א) בתורה, והם שני
סימנים: מעלת גרה, ופרסותיה סדוקות. וכל בהמה
וחיה שאין לה שנים בלחי העליון, ולא ניבים שהם
תלתלי בשר כעין שנים בולטים בחניכיים, ויש אומרים
(ב) שניבין הם שני שנים למעלה אחד מכאן ואחד מכאן
בקצוות הלסתות (פרוש וינה את מיכהו על הלחי (מלכים א כ"ב, כ"ד) תרגומו
על לסתיה), בידוע שהיא טהורה, והוא שיכיר בן גמל שאין
לו ניבין עד (ג) שיגדיל. וכל שמעלת גרה היא מפרסת

פְּרָסָה, חוץ מִגָּמֶל וְאַרְנַבֶּת וְשָׁפָן שֶׁהֵם מַעְלֵי גֵרָה וְאֵינָם מִפְּרִיסִים פְּרָסָה, וְלָהֶם אֵין לְחוּשׁ, שְׁיֵשׁ לָהֶם שְׁנַיִם לְמַעְלָה אוֹ נִיבִין. לְפִיכָךְ, הַמוֹצֵא בַּמִּדְבָּר בְּהֶמָּה, וְאֵינוֹ מִכִּירָה, וּפְרִסוּתִיָּה חֲתוּכוֹת שֶׁהֲרִי אֵינוֹ יָכוֹל לְבַדֵּק בָּהֶם, יְבַדֵּק אִם אֵין לָהֶם שְׁנַיִם וְלֹא נִיבִין לְמַעְלָה, בְּיָדוּעַ שֶׁהִיא טְהוֹרָה, וְהוּא שְׁיִכִּיר בֶּן גָּמֶל. וְכֹל שֶׁמִּפְּרָסָת פְּרָסָה מַעֲלֵת גֵּרָה, חוץ מִחֲזִיר. לְפִיכָךְ, מָצָא בְּהֶמָּה שְׁפִיָּה חֲתוּדָה, שֶׁהֲרִי אֵינוֹ יָכוֹל לְבַדֵּק בּוֹ, יְבַדֵּק בְּרִגְלֶיהָ, אִם פְּרִסוּתִיָּה סְדוּקוֹת בְּיָדוּעַ שֶׁהִיא טְהוֹרָה, וְהוּא שְׁיִכִּיר חֲזִיר. יֵשׁ לָהֶם קֶרְנַיִם, יֵצֵא מִסִּפֵּק חֲזִיר, וְטְהוֹרָה. וְאֵין בְּהֶמָּה טְמֵאָה שֶׁבְּשָׂרָה שֶׁתַּחַת הָעֵקֶץ שָׁלָה הוֹלֵךְ שְׁתֵּי וְעָרַב לְאִיזָה צַד שֶׁיַּחֲתִּכּוּ אוֹתוֹ, אֶלֶּא הָעֶרֶוּד (פְּרוּשׁ חֲמוּר הַבַּר). לְפִיכָךְ הַמוֹצֵא בְּהֶמָּה שְׁפִיָּה וּפְרִסוּתִיָּה חֲתוּכִים, שֶׁהֲרִי אֵינוֹ יָכוֹל לְבַדֵּק בָּהֶם, יְבַדֵּק בְּבֶשֶׁר שֶׁתַּחַת כַּנְּפֵי הָעֵקֶץ, אַחַר שֶׁשִּׁחְטָנָה, אִם הוֹלֵךְ שְׁתֵּי וְעָרַב, טְהוֹרָה, וְהוּא שְׁיִכִּיר עֶרֶוּד. בְּשָׂר (ד) אָדָם, אָסוּר לְאָכְלוֹ מִן הַתּוֹרָה (רִי"ן פִּי אַע"פ וְרַמְבַּ"ם פ"ב דַּמִּי"א ד"ג וְהִ"ה וְקָרְבָן אֶהְרֹן פ' שְׁמִינִי דָף ס"ד ע"ד דְּלֹא כְּמִשְׁמַע בְּתוֹ פִּי אַע"פ וְרַא"שׁ דְּבֶשֶׁר אָדָם אֵינוֹ אָסוּר מִן הַתּוֹרָה וְעַבִּיח).

ב טְמֵאָה שֶׁיִּלְדָּה כְּמִין טְהוֹרָה, אֵף עַל פִּי שְׁיֵשׁ לָהֶם כָּל סִימְנֵי טְהוֹרָה, (ה) אָסוּרָה. וְטְהוֹרָה שֶׁיִּלְדָּה כְּמִין טְמֵאָה, מִתְּרַת, אֵף עַל פִּי שְׁיֵשׁ לָהֶם כָּל סִימְנֵי טְמֵאָה. וְדוֹקָא שֶׁיִּלְדָּתוֹ בְּפָנָיו, אֲבָל אִם הִנִּיחָהּ מְעַבְּרַת וְאַחַר כֵּן מָצָא מִין טְמֵא הוֹלֵךְ אַחֲרֶיהָ, אֵף עַל פִּי (ו) שֶׁכְּרוּךְ אַחֲרֶיהָ וְיוֹנֵק אוֹתָהּ, אָסוּר, שֶׁמָּא מִן הַטְּמֵאָה נוֹלַד וְנִכְרָךְ אַחַר הַטְּהוֹרָה.

סימן פ - דין חיה טהורה

סעיפים

ו

ובו

א חיה טהורה, חלבה (א) מתר, ודמה (אסור) וטעון כסוי. וחכמים נתנו סימנים, מפי השמועה, (ב) בקרנותיה אם הם מפצלות (פרוש שהרבה פצולין יוצאין מהם), ודאי חיה טהורה היא. ואם אינם מפצלות, צריך שיהיו בהם שלשה סימנים: כרוכות, והדורות וחרוקות (פרוש כרוכות עשויות גלדים כבצלים הדורות, עגלות ולא רחבות חרוקות, שיש בהם חריצים סביבותם תכופים ומבלעים זה בזה) והוא דמבלעו חרקיהו. ואם חסר אחד מאלו השלשה סימנים, חלבה אסור.

ב במה דברים אמורים, במין שאינו מכירו. אבל ז' מיני חיה האמורים בתורה, אם היה מכיר אחד מהם, אפלו לא מצא לו קרנים, חלבו מתר ודמו טעון כסוי.

ג שור הבר מין (ג) בהמה הוא.

ד הקָרֶשׁ, אָף עַל פִּי שְׂאִין לֹא אֶלָּא קָרוּ אַחַד, הָרִי הוּא חֵיָה.

ה כָּל שְׂיִסְתַּפֵּק לָךְ אִם הוּא מִין חֵיָה אוּ מִין בְּהֵמָה, חֲלָבוֹ אָסוּר וְאִין לֹקִין עָלָיו, (ד) וּמְכַסִּין אֶת דָּמוֹ.

ו כְּלָאִים הֵבֵא מִבְּהֵמָה טְהוֹרָה עִם חֵיָה טְהוֹרָה, הוּא הִנְקָרָא כּוּי. חֲלָבוֹ אָסוּר וְאִין לֹקִין עָלָיו, וּמְכַסִּין אֶת דָּמוֹ.

הלכות דברים היוצאים מן החי

סימן פא - שכל היוצא מן הטמא, טמא, (ודברים היוצאים מן החי והם

מתרים)

ובו

ט'

סעיפים

א חלב בהמה וחיה טמאה או טרפה, וצירה ומי (א) רגליה אסורים כבשרה. ויש מי שמתיר במי רגליה (רמב"ם פ"ד ד"כ). אבל מי רגלים דאדם, לדברי הכל, (ב) מתרים.

ב גבינות שנעשו מחלב בהמה ונמצא טרפה, אם הוא טרפות שאפשר שלא ארע לה (ג) אלא עתה (ס"א שארע לה עתה ועקר), כגון נקב קרום של מח וכיוצא בו, מתרת, דאמרינן השתא הוא דנטרפה. אבל אם ידוע שקדם שחלבה נטרפה, כגון יתרת אבר שנטרפת בו, או (ד) הגלד פי המכה שבידוע ששלשה ימים קדם השחיטה היה, כל הגבינות שנעשו מחלבה, אסורות. הגה: מיהו, בהגלד פי המכה אין לאסור רק הנעשה ממנה תוך ג' ימים, אבל מה שנעשה מחלבה קדם לזה, שרי (סמ"ק והגהות מימוני ומהרא"י בהגהת ש"ד ואו"ה כ"ל מ"ט ואגור). אבל ביתרת או שאר טרפות הפא מן הפטו, מה שנעשה (ה) ממנה מעולם, אסור (או"ה ש"ס). ואם היתה בעדר עם בהמות אחרות, ונתערב חלבה עם חלב האחרות, הולכים בו אחר שעור ששים. הגה: ואם יש סי' בהמות בעדר, ולא ידעין בודאי שחלב מן הטרפה היא יותר מחלב אחת האחרות, אמרינן (ו) מסתמא דאפא ששים, ומתר (סברת עצמו). ודוקא כשנתערב החלב, אבל אם נתערבו (ז) הגבינות אינן בטלות, דהוי חתיכה הראויה להתכבד ואפלו באקף לא בטיל. (תה"ד ובאר"ך כ"ל מ"ט ותשובת רשב"א סי' תקי"ח). ואם נטרפה על ידי סרפא, אין אוסרין הגבינות שנעשו מחלבה, משום דהוי ספק (ח) ספיקא. הגה: ויש אוסרין אפלו בסרפא, מה שנהלב תוך שלשה ימים (רשב"א ור"ו), וכן יש לנהוג אם אין הפסד (ט) מרבה.

ג יֵאלֵי דִיחֲמוּרְתָא (פּי, כְּעִין בִּיצִי זָכַר שְׂיחֲמוּרְתַּ מְשַׁלְכַת מְרַחֲמָה),
מִתְרִים.

ד שְׁלֵיא (י) שְׂהַחֲמוֹר נוֹצָר בּוּ, מִתְר, דְּפִרְשָׁא בְּעַלְמָא
הוּא.

ה מִי רִגְלֵי בְּהֵמָה וְחִיָּה הַטְּהוֹרִים, וְחָלָב וּמִי חָלָב שְׁלָהוּ,
מִתְר. וְהוּא הַדִּין לְמִימֵי חָלָב שְׁלָהוּ. וַיֵּשׁ מִי שְׂאוּסָר (יא)
בְּזָה. (הַרִי אֶלְעִזָּר). וְהַמְנַהֵג כְּסָבְרָא הָרֵאשׁוּנָה (טוֹר).

ו כְּשֶׁרָה שְׂיִנְקָה מִן הַטְּרִפָּה, חָלָב הַנִּמְצָא בְּקִבְתָּהּ מִתְר,
וְכָל שְׁכֹן טְרִפָּה שְׂיִנְקָה מִן הַכְּשֶׁרָה, מְשׁוּם דְּחָלָב הַמְּכַנְס
בְּקִבְתָּהּ פִּרְשָׁא בְּעַלְמָא הוּא. וַיֵּשׁ אוּסָרִים בְּחָלָב צְלוּל
הַנִּמְצָא בְּקִבְתָּהּ כְּשֶׁרָה שְׂיִנְקָה מִהַטְּרִפָּה. הַגָּה: וְהָכִי (יב)
נְהוּג. וּמִיָּהוּ אֵין חוֹשְׁשִׁין שְׂמָא יִנְקָה מִן הַטְּרִפָּה אוּ מִן הַטְּמֵאָה, וְהַכֹּל מִתְר
כָּל זְמַן שְׁלֵא יִדְעֵנוּ בְּוֹדָאֵי שְׂיִנְקָה מִהֶם (מְרַדְכֵי פְכִיָּה). וַיֵּשׁ אוּסָרִים לְכַתְּחֻלָּה
לְהַעֲמִיד בְּקִבְתָּהּ טְרִפָּה שְׂיִנְקָה מִן הַכְּשֶׁרָה, אֶפְלוּ בְּקִרוּשׁ, מְשׁוּם מְרֵאִית הָעֵין,
דְּנִרְאָה כְּאוּכְלִין טְרִפּוֹת (הַגָּהֶת מֵהַרְאִי וְשׂוּד וְהַגָּהֶת מִיְמוּנֵי). וְכֹן נוֹהֲגִין לְכַתְּחֻלָּה,
(יג) אֶבֶל בְּדִיעְבַּד אוּ שְׁנִתְעַרְבָּה בְּאַחֲרוֹת, הַכֹּל מִתְר (שֶׁם).

ז חָלָב אִשָּׁה, מִתְר, וְהוּא שְׂפִרְשׁ כְּגוֹן שְׁחֻלְבָּתוֹ לְתוּדָּהּ כְּלֵי
אוּ לְתוּדָּהּ (יד) הַיָּד (בֵּית יוֹסֵף). אֶבֶל גְּדוּל הַיּוֹנֵק מִשְׂדֵי אִשָּׁה,
כְּיוֹנֵק שְׂרָץ אֶפְלוּ חוֹלְבַת לְתוּדָּהּ פִּיו, (בֵּית יוֹסֵף) וּמְכִין אוֹתוֹ מִכַּת

מִרְדּוֹת (פּי עַל שְׁמֵרד בְּדַבְרֵי סוֹפְרִים). וְתִינּוֹק יוֹנֵק עַד סוֹף ד' שָׁנִים
לְבָרִיא, וְה' (טו) לְחוֹלָה, אִם לֹא פִרַשׁ. אָבֵל אִם פִּרַשׁ,
שְׁגַמְלוּהוּ שְׁלֹשָׁה יָמִים מֵעַת לְעַת אַחַר כִּיד חֹדֶשׁ, לֹא
יִחְזָרוּהוּ. וְהוּא שְׁפִרַשׁ מִתּוֹךְ בְּרִיו, אָבֵל אִם לֹא פִרַשׁ
אֶלָּא מִתּוֹךְ חֲלִי, שְׁאִינוּ יָכוֹל לִינֵק, וּפִרַשׁ, יָכוֹלִים
לְהִחְזָרוּ. וְאִם יֵשׁ (טז) סִכְנָה, מִחְזָרִים אֶפְלוּ אַחַר כַּמָּה
יָמִים. וּבְתוֹךְ כִּיד חֹדֶשׁ, אֶפְלוּ פִרַשׁ מִתּוֹךְ בְּרִיו חֹדֶשׁ אוֹ
יוֹתֵר, מִתֵּר לְחֹזֵר וְלִינֵק עַד סוֹף כִּיד חֹדֶשׁ. הַגָּה: וְעִין בְּאָבֹן
הַעֲזָר סִימָן י"ג אִם חֹדֶשׁ (יז) הָעֵבֹר עוֹלָה לְמִנְיָן. חֶלֶב כּוֹתֵיט כַּחֲלָב יִשְׂרָאֵל,
וּמִכָּל מְקוֹם לֹא יִנְיָקוּ תִינּוֹק מִן הַכּוֹתֵיט, אִם אֶפְשָׁר בְּיִשְׂרָאֵלִית, דְּחֶלֶב
כּוֹתֵיט מְטַמֵּטֵם הֶלֶב (ר"י פּא"מ בְּשֵׁם הַרְשָׁבִיא). וְכֵן לֹא תֹאכַל הַמִּינְקָת, אֶפְלוּ
יִשְׂרָאֵלִית, דְּבָרִים (יח) הָאֶסוּרִים (הַגְּהוֹת אֲשֶׁר־י). וְכֵן (יט) הַתִּינּוֹק בְּעֶצְמוֹ,
כִּי כָּל זֶה מִזִּיק לוֹ בְּזַקְנוּתוֹ.

ח דְּבַשׁ דְּבוֹרִים, מִתֵּר, וְאֵף עַל פִּי שְׁגוּפֵי הַדְּבוֹרִים
מְעַרְבִים בוֹ, וְכֶשֶׁמְפָרִישִׁין הַדְּבַשׁ מֵהֶם מְחַמְמִין
וּמְרַתִּיחִין אוֹתָן עִמָּהֶם, מִתֵּר, מְשׁוּם דְּהוּי נוֹתֵן טַעַם (כ)
לְפָגֵם.

ט דְּבַשׁ צָרְעִין וְגִיזִין (פּי מִינֵי דְבוֹרִים וְצָרְעִין הֵם), מִתֵּר. וְיֵשׁ מִי
שְׁאוּסָר. (רֵא"ש וְרַמְבַּ"ן) הַגָּה: וְאִין אָנוּ צָרִיכִין לְחוּשׁ לוֹ, כִּי אִינוּ מְצוּי
בְּיַנְיָנוּ כָּלֵל. (הַגְּהוֹת ש"ד וְכֵן מ"כ בֵּית יוֹסֵף עַל שְׁמוֹ) .

הלכות עופות

סימן פב - סימני עוף טהור

סעיפים

ה'

ובו

א סימני עוף טהור לא נתפרש מן התורה, אלא מנה מינים טמאים בלבד, ושאר מיני העוף, מתרים. והמינים האסורים, עשרים וארבעה האמורים בתורה (לי הרמב"ם פרק אי מהמ"א די"ד).

ב כל מי שהוא בקי באותם מינים ובשמותיהם, הרי זה אוכל כל עוף שאינו מהם, ואינו צריך בדיקה (שם). ועוף טהור נאכל במסרת, והוא שיהיה דבר פשוט באותו מקום שזה עוף טהור. ונאמן (א) ציד לומר: עוף זה התיר לי רבי הציד, והוא שיחזק אותו ציד שהוא בקי במינים הטמאים האמורים בתורה ובשמותיהם. מי שאינו מכירם ואינו יודע שמותיהם, בודק בסימנים: כל עוף (ב) שהוא דורס ואוכל, בידוע שהוא ממינים הטמאים. ואם אינו יודע אם דורס אם לאו, אם כשמעמידו על חוט חולק את רגליו, שני אצבעותיו לכאן ובי אצבעותיו לכאן, או שקולט מן (ג) האויר ואוכל, בידוע שהוא דורס. ואם ידוע שאינו

דֹּרְס, יֵשׁ שְׁלֹשָׁה סִימָנֵי טְהָרָה: (ד) אֶצְבַּע יִתְרָה, וְזָפֶק, וְקֶרְקֶבֶנוּ נִקְלָף בַּיָּד, לְאַפּוּקֵי אִם אֵינוּ נִקְלָף אֲלֵא בְּסַכִּין. (ל' הַמִּתְחַבֵּר) הִיָּה חֲזָק וּמְדַבֵּק, וְהֵנִיחוּ בְּשִׁמְשׁ וְנִתְרַפָּה וְנִקְלָף בַּיָּד, הִרִי זֶה סִימֹן טְהָרָה. וְאִף עַל פִּי שְׂיֵשׁ לוֹ גִּי סִימָנִים אֵלוּ, אֵין לְאֲכָלוּ, לְפִי שְׂאֲנוּ חוֹשְׁשִׁין (ה) שְׂמָא הוּא דֹּרְס, אֲלֵא אִם כֵּן יֵשׁ לָהֶם מְסָרְת שְׂמָסְרוּ לָהֶם (ו) אֲבוֹתֵיהֶם שֶׁהוּא טְהוֹר. (ל' הַרְמַבֵּיִים שָׁם דִּי"ח).

ג יֵשׁ אוֹמְרִים שְׁכָל עוֹף שְׁחֶרְטוּמוֹ רָחֵב (ז) וְכִף רָגְלוֹ רָחֵבָה כְּשֶׁל אֲנֹז, בִּידוּעַ שְׂאֵינוּ דֹּרְס, וּמִתֵּר בְּאַכִּילָה אִם יֵשׁ לוֹ שְׁלֹשָׁה סִימָנִים בְּגוּפּוֹ. הַגָּה: וַיֵּשׁ אוֹמְרִים שְׂאֵין לְסַמֵּךְ אֶפְלוֹ עַל זֶה, וְאֵין לְאֲכָל שׁוּם עוֹף אֲלֵא (ח) בְּמִסְרֵת שְׂקִבְלוֹ בּוֹ שֶׁהוּא טְהוֹר (בְּאֶרֶץ כָּלֵל נִיּוֹ וּבִתְאִיּוֹ נִטְיָו), וְכֵן נוֹהֲגִין, וְאֵין לְשַׁנּוֹת.

ד מִי שֶׁהוּא מִמְּקוֹם שְׁנוֹהֲגִין אֲסוּר בְּעוֹף אֶחָד מִפְּנֵי שְׂאֵין לָהֶם מְסָרְת, וְהִלְדֵּי לְמְקוֹם שְׂיֵשׁ לָהֶם בּוֹ מְסָרְת, יְכוּל לְאֲכָלוֹ בְּמְקוֹם שֶׁהִלְדֵּי שָׁם, וְאֶפְלוֹ דַּעְתּוֹ (ט) לְחַזֵּר. וְאִם יֵצֵא מִמְּקוֹם שְׂיֵשׁ לָהֶם מְסָרְת וְהִלְדֵּי לְמְקוֹם שְׂאֵין לָהֶם מְסָרְת, מִתֵּר לְאֲכָלוֹ.

ה אִם שְׂאֵר מְקוֹמוֹת שְׂאֵין לָהֶם מְסָרְת יְכוּלִים לְאֲכָלוֹ עַל סְמוּךְ מְקוֹם שְׂיֵשׁ לָהֶם מְסָרְת, יֵשׁ מִי שְׂאוּסֵר וַיֵּשׁ מִי שְׂמִתִּיר. (י) וַיֵּשׁ לְחוּשׁ לְדַבְּרֵי הָאוּסֵר.

הלכות דגים

סימן פג - דין סימני דגים ודגים מלוחים

סעיפים

י

ובו

א סימני דגים מפרשים בתורה: כל שיש לו סנפיר וקשקשת, טהור. וסנפיר, הוא ששט בו. וקשקשת, הן הקלפות הקבועות בו. **הגה:** ודוקא שהם נקלפים ביד או בכלי, אבל אם אי אפשר לקלפן מעור הדג, לא מקרי קשקשת (המ"מ פרק א' דמ"א).
ואפלו אין לו אלא סנפיר אחד וקשקשת אחת, מותר.
ואפלו אין לו עתה, ועתיד לגדלם לאחר זמן או שהיה לו בעודו במים והשירן מיד בעלותו ליבשה, מותר. (רמב"ם ספ"א מהמ"א ורי"ף ורי"ן וה"ה) **הגה:** ויש אומרים דאין להתיר בקשקשת אחת, רק קשה עומדת תחת לחייו או זנבו או סנפירו (הטור והרא"ש לדעת בית יוסף ורי"ן וה"ה בשם הרמב"ן), וטוב להחמיר.

ב יש מיני דגים שקשקשיהם דקים מאד ואינם נכרים,

וְאִם כָּרְכוּהוּ (א) בְּבָגֶד אוֹ נָתַנוּ אוֹתוֹ בְּכָלִי מִלֵּא מַיִם
וְנִמְצְאוּ קִשְׁקָשִׁים, מִתֵּר.

ג כָּל שֵׁישׁ לוֹ קִשְׁקָשֶׁת יֵשׁ לוֹ סִנְפִיר, וְיֵשׁ שֵׁישׁ לוֹ סִנְפִיר
וְאִין לוֹ קִשְׁקָשֶׁת. לְפִיכֹךְ מִצָּא חֲתִיכַת דָּג שֵׁישׁ לוֹ
קִשְׁקָשֶׁת, אִין צָרִיךְ לַחְזֹר אַחֵר סִנְפִיר. מִצָּא לוֹ סִנְפִיר,
לֹא יֵאכְלֵנוּ עַד שֶׁיֵּידַע שֵׁישׁ לוֹ קִשְׁקָשֶׁת.

ד מִצָּא חֲתִיכוֹת דָּגִים וְיֵשׁ בְּאַחַת מֵהֶן קִשְׁקָשֶׁת, אִם (ב)
הַחֲתִיכוֹת מִתְּאִימוֹת, כִּלְכֹן מִתְּרוֹת; חֲזָקָה, מִדָּג אֶחָד
בָּאוּ. וְאִם אִינֶן מִתְּאִימוֹת, אֶת שְׁנֵימִצְאוּ בָּהֶן קִשְׁקָשִׁים
מִתְּרוֹת, וְהִשְׁאָר אֲסוּרוֹת, אֲפֹלוּ כִּלְכֹן (ג) מְלוּחוֹת בְּיַחַד.
הגה: וְאִם נִמְצָא שֶׁם דָּג שֵׁישׁ לוֹ רֹאשׁ רָחֵב (ד) וְשִׁדְרָה, מִתֵּר לְאָכְלוֹ, דְּוִדָּא
הִיָּה לוֹ קִשְׁקָשִׁים. אֲבָל אִם הַדָּג שָׁלֵם, וְאִין אֶנּוּ רוֹאִים בוֹ קִשְׁקָשִׁים, אִין
לְסַמְדָּ אֲרֹאשׁ וְשִׁדְרָה.

ה צִיר דָּגִים טְמֵאִים, אִינוּ אֵלָא מְדַרְבָּנוּ. לְפִיכֹךְ מִתֵּר
לְקִנּוֹת מִהָעוֹבֵד כּוֹכָבִים דָּגִים מְלוּחִים, טְהוּרִים, אֵף עַל
פִּי שְׁמֵנְחִים עִם הַטְּמֵאִים בְּכָלִי אֶחָד, שְׁמָא לֹא (ה)
נִמְלָחוּ יַחַד. **הגה:** וְיֵשׁ אוֹסְרִים, אִם מְנַחֵין עִם הַטְּמֵאִים (ו) בְּחִבֵּית
אַחַת. וְכֹן נוֹהֲגִין שְׁלֵא לְקִנּוֹתוֹ, אֲפֹלוּ אִם רוֹאִים רַק שְׁמֵנְחִים עִם הַטְּמֵאִים
הַמְּלוּחִים בְּעֶרְבּוֹב עַל הַשְּׁלָחַן שְׁמוֹכְרִין אוֹתוֹן שֶׁם (ת"י ס"י קע"ד וְהַגְּהוֹת ש"ד
וְש"ד סִימֹן כ' וְאוֹר זְרוּעַ וְאַרְךְ כָּלֵל י"ג וּמְרַדְכִי בְּשֵׁם תּוֹסֵפוֹת הַר"ר יִשְׂרָאֵל), מְלַבֵּד
בְּהַעֲרִינִי וּמְרַקְרִי שֶׁ דְּמִתְּרִין בְּכָל עֲנָן, דְּוִדָּא אִין נִמְלָחִים עִם הַטְּמֵאִים,
מִשּׁוּם דְּאִין דָּרְךְ לְמַלְחוֹת עִמָּהֶם (מְרַדְכִי). וְאֲפֹלוּ בְּשִׁאָר דָּגִים, אִין לְהַחְמִיר (ז)
לְפִשְׁפֹּשׁ וְלַבְדֵּק אִם יֵשׁ בִּינֵיהֶם דָּגִים טְמֵאִים. וְאִם רוֹאֵה שֶׁהַדָּגִים הַטְּמֵאִים

שְׂרוּיִים בְּמִים עִם הַטְּהוֹרִים, אֲפֹלוּ (ח) בְּהֶעֱרִינִי יֵשׁ לְאָסְרוֹ (הַגְּהוֹת שִׂיד בְּשֵׁם מֵהֶרָאִי וְרִי יְרוּחִם). אֲבָל אֵין חוֹשְׁשִׁין שְׁמָא נִשְׂרוּ, כָּל זְמַן שְׂאִין (ט) רוּאִים (שֵׁם). וְכָל זֶה לְכַתְּחֵלָה, אֲבָל בְּדִיעְבַּד, שְׁכַבְרָ קִנְאָן, יֵשׁ (י) לְהַתִּיר בְּכָל עֲנָן, מִשׁוּם דְּצִיר דְּגִים דְּרַבְּנָן, וְאֲמַרִּין שְׁמָא בְּתַחֲלָה לֹא נִמְלְחוּ יַחַד, וְאֵין חוֹשְׁשִׁין אַחַר כֵּד לְבַלְיַעְתָּן זֶה מְזָה (אֲרֵד). וְדוּקָא דְּלִי בְּהוּ שְׁמַנּוּנִית, וְסַתֵּם דְּגִים (יֵא) מְלוּחִים לִית בְּהוּ שְׁמַנּוּנִית, אֲבָל אִם אֵית בְּהוּ שְׁמַנּוּנִית, אֲסוּר מְדַאֲרִיתָא, וְסַפִּיקָא (יב) (יג) לְחַמְרָא (שֵׁם). וְהֵיכָא דְּהַדְּגִים מְלוּחִים יְבִשִׁים, מְתָר בְּכָל עֲנָן, מֵאַחַר דְּהַטְּמָאִים גַּם כֵּן יְבִשִׁים (מֵהֶרָאִי בַתִּיָּה). וְנִהְגוּ לְהַחְמִיר גַּם בְּזֶה לְכַתְּחֵלָה, אִם מְנַחִים בִּינֵיהֶם (שֵׁם).

1 עוֹבֵד כּוֹכְבִים שְׁהֵבִיא חֲבִית מְלֵאָה מְצִיר דְּגִים, אִם (יד) כִּילְכִית (פִּי הָעָרוּף דְּג טְמָא, וְכֵן פִּרְשׁ רַשִׁי, וְאַחֲרִים פִּרְשׁוּ שֶׁהוּא דְּג טְהוֹר) אַחַת שׁוֹטְטָת בּוּ, מְתָר, שְׁזָה סִימָן שֶׁהוּא מְדָגִים טְהוֹרִים. וְאִם לָאוּ, אֲסוּר. וְהֵי מְלִי דְּסָגִי בְּכִילְכִית אַחַת, בְּחֲבִית סְתוּמָה, אֲבָל אִם הֵיְתָה פְּתוּחָה, אֵינָה נִתְּרָת בְּפַחוֹת מְשִׁתִּים, אֲבָל בְּאַחַת חִישִׁין שְׁמָא מְעַלְמָא אֲתָא. וְיֵשׁ מִי שְׁאוּמֵר, שְׁאִם הָיוּ חֲבִיּוֹת רַבּוֹת, (טו) וְכָלָן פְּתוּחוֹת, וְכִילְכִית, דְּהֵינּוּ דְּג טְהוֹר, מְשׁוֹטְט בְּאַחַת מֵהוּ, כָּלָן מְתָרוֹת. הָיוּ סְתוּמוֹת, פְּתַח אַחַת מֵהוּ וּמְצָא בָּהּ כִּילְכִית, הִיא מְתָרָת. שְׁנִיָּה וּמְצָא בָּהּ כִּילְכִית, כָּלָן מְתָרוֹת. וְיֵשׁ מִי שְׁאוּמֵר, דְּהָא דְּשָׂרְיָא עַל יְדֵי כִּילְכִית, הֵי מְלִי כְּשִׂאִין בָּהּ דְּג אוֹ חֲתִיכָה שְׂאִין בָּהֶם קְשָׁקְשִׁים, אֲבָל אִם יֵשׁ בָּהֶם, הַכֵּל (טז) אֲסוּר.

2 קִרְבֵי דְּגִים אֵינָם נְקָחִים אֶלָּא (יז) מֵהַמְּחָה, אֶלָּא אִם כֵּן אוּמֵר לוֹ הִישְׂרָאֵלִי, אוֹ (יח) עוֹבֵד כּוֹכְבִים (רִי"ן וְכֵן מִשְׁמַע מִרְשָׁבִיא) הַמוֹכְרִים: אֲנִי מְלַחֲתִים וְהוֹצֵאתִים מִדְּג טְהוֹר. אֲבָל אִם

אָמַר לוֹ : טְהוּרִים הֵם, אֵינוּ נֶאֱמָן, אֲלֵא אִם כֹּן הָיָה אָדָם
שֶׁחִזַּק **(יט)** בְּכַשְׁרוֹת.

ח בִּיצֵי דָגִים, אִם הָיוּ שְׁנֵי רֵאשֵׁיהֶם כַּדִּים (פְּרוּשׁ עֲגָלִים וְעֵבִים
כַּכְּדִים) אוֹ חֲדָיִם, טְמֵאִים. וְהוּא הַדִּין בְּקִרְבָּיִם, נִמְי דִּינָא הָכִי (טור).
אֶחָד כַּד וְאֶחָד חֵד, שׁוֹאֵל לַיִשְׂרָאֵל הַמּוֹכֵר. אִם אָמַר
לֵיהּ : אֲנִי מְלַחֲתִים, וְהוֹצֵאתִים מִדַּג טְהוּר, אוֹכֵל עַל פִּיו.
וְאִם אָמַר לֵיהּ : טְהוּרִים הֵם, אֵינוּ נֶאֱמָן, אֲלֵא אִם כֹּן
הָיָה אָדָם שֶׁחִזַּק בְּכַשְׁרוֹת. וְעִכְשָׁו פֶּשֶׁט הַמְּנַהֵג לְקִנּוֹת
בִּיצֵי דָגִים בְּסֵתֶם, בֵּין שְׁלֵמִים בֵּין נְמוּחִים, וְאֶפְלוּ מִן
הַעוֹבֵד כּוֹכְבִים, וּבִלְבַד שִׁיְהִיו **(כ)** אֲדָמִים. אֲבָל
הַשְּׁחָרִים, אֵין אוֹכְלִים אוֹתָם כָּלֵל.

ט דַּג טְהוּר שֶׁנִּמְצָא **(כא)** בְּמַעֵי דַּג טְמֵא, בֵּין שֶׁנִּמְצָא דָרְדַּךְ
בֵּית הָרַעִי, בֵּין שֶׁנִּמְצָא דָרְדַּךְ בֵּית הַבְּלִיעָה, בֵּין שֶׁנִּמְצָא
לְחוּץ, **(כב)** טְהוּר.

י דַּג טְמֵא שֶׁנִּמְצָא בְּמַעֵי דַּג טְהוּר, **(כג)** אָסוּר (ל' הַרְמַבְי"ם
מִהַמ"א דִּין ה')

הלכות תולעים

סימן פד - דין שרצים הנמצאים במים, בפרות, בקמח ובגבינה

סעיפים

י"ז

ובו

א שרצים הגדלים (א) במים שבבבליים ושבבורות, שיחיו ומערות שאינם נובעים, מתרים אף על (ב) פי שאין להם סנפיר וקשקשת. לפיכך שוחה ושוחה מהם, ואינו חושש לשרצים שבהם אם יזדמנו לתוך פיו. אבל אסור לשאב (ג) בכלי ולשתות מהם (אשרי פא"ט ואר"ז פלל מ"א וכל בו). ואם פרשו ממקום רביתו, כגון (ד) לאחורי הבור או על שפת הכלי מבחוץ, אף על פי שחזרו, אסורים. ומסתמא אין לחוש שמה פרשו. אבל אם לא פרשו אלא על דפן הכלי מבפנים, (ה) מתרים.

ב הגדלים במים שבחריצין ונעיצים, (פרוש חריצים, ארזים וקצרים נעיצים, רחבים כגון אותן שעושים לביברי דגים, רש"י), שהם מושכים ואינם נובעים, יש (ו) אוסרים ויש מתירים.

ג המסנין מים, או שאר משקים, והיו בו תולעים או יבחושים או יתושים, אף על פי (ז) שחזרו לתוכו, אסורים, שכבר פרשו. לפיכך משקה שדרך לגדל בו תולעים, וכיוצא בהן, אין לסננו בקסמים וקשים, בלילה, שמא יחזרו ויפלו לתוך הכלי, ויבא לשותתו.

הגה: אבל מתר לסננו דרך בגד או מסננת, שהרי לא יוכלו לפל דרך שם אל תוך המשקה, וכן מתר (ח) לערות המשקים מכלי אל כלי, הואיל והם תמיד עם המשקה, הינו רביתהו (בית יוסף).

ד תולעים הגדלים בפרות, בתלוש, מתרים. שלא אסרה תורה אלא שרץ השורץ על הארץ. במה דברים אמורים, שלא פרשו מן הפרי. אבל פרשו מן הפרי, אפלו לא הגיע לארץ אלא שמת באויר קדם שהגיע לארץ, ואפלו לא פרש כלו מהפרי אלא מקצתו, או שלא פרש אלא על גבי הפרי או על הגרעין שבתוכו, או שפרש מפרי לפרי, אסור. ויש (ט) אוסרים אפלו מת בתוך הפרי ופרש אחר כך. כל זמן שנמצא בתוך הפרי, אפלו חרו נקוב (י) לחוץ, לא חיישינו שמא פרש וחזר. ויש אוסרים אם חרו נקוב לחוץ (מרדכי פא"ט ושי"ד בשם ראב"ן ור"י אבי"ה בשם ר' יואל הובא בת"י ס"י קע"א) והכי נהוג (ת"י שם ובהגהת שי"ד).

ה תולעים הנמצאים בקמח, וכיוצא בו, אסורים. שמא פרשו, ושרצו על (יא) הארץ וחזרו (תשובת הרא"ש כ"י סימן ג').

הגה: והוא הדין (יב) במלח, או שאר דברים שאינו משקה, (תשובת הרא"ש כ"י והגהות שי"ד בשם מהר"ם וע"פ ע"ן בית יוסף וע"י ס"ק ל"ג). ואסור למכרו לעובד

כּוֹכְבִים, שְׁמָא יַחְזֹר (יג) וַיִּמְכְּרוּ לְיִשְׂרָאֵל (שם וְכוּן כְּתַב בֵּית יוֹסֵף מְקַבְּלָה מַהֲרִי"ב מַמַּהֲרִי"ש).

י תּוֹלְעִים הַגְּדֵלִים בְּפִרוֹת בְּעוֹדָם בְּמַחְבֵּר, חָשׁוּב כְּשׁוֹרֵץ עַל הָאָרֶץ, וְאָסוּר אֶף עַל פִּי שְׁלֵא פִרְשׁ, וְהוּא (יד) שְׁרַחֲשׁ. אֲבָל תּוֹלְעִים הַנְּמַצְאִים בְּפוֹלִין וְאֶפּוֹנִים תַּחַת הַקְּלָפָה, וְהַקְּלָפָה מִשְׁחָרַת עֲלֵיהֶם מִבְּחוּץ, וְכִשְׁמִסִּירִים הַקְּלָפָה מוֹצְאִים הַיִּבְחוּשִׁים תַּחְתֵּיהֶם, מִתְּרִים, לְפִי שֶׁהֵם מִנְּחִים בְּמָקוֹם צָר וְלֹא קָרִינוּ בִּיהַ הַשׁוֹרֵץ עַל הָאָרֶץ (וַיִּקְרָא יא, מא, מג) כָּל זְמַן שְׁלֵא רַחֲשׁוּ. אֲבָל הַנְּמַצְאִים בְּשֶׁרְבִיטִים, אֲסוּרִים, שְׂיֵשׁ לָהֶם מָקוֹם לְרַחֲשׁ. הַגָּה: תּוֹלְעִים הַגְּדֵלִים בְּכִמְהִים וּפְטָרִיּוֹת, דִּינָן כְּמוֹ בְּשֶׁאֵר פִּרוֹת, וְלֹא אֲמָרִינוּ דְּלֹא חָשִׁיב מַחְבֵּר לְקַרְקַע, הוֹאִיל וְאִין מְבָרְכִין עֲלֵיהֶם בּוֹרָא פְּרִי הָאֲדָמָה (ד"ע וּלְאִפּוֹקִי אוּיָה). וּפְעָמִים נִמְצָא בְּפָרִי כְּמִין נִקְדָּה שְׁחוּרָה, וְהוּא מָקוֹם שְׂמִתְחִיל הַתּוֹלְעַת לְהַתְּרַקֵּם, וְצָרִיךְ לְטָלוֹ מִשָּׁם בְּעֶמְקָה, דְּאָסוּר כְּמוֹ הַתּוֹלְעַת (טו) עֲצָמוֹ. (תְּשׁוּבַת הַרְשֵׁבִי"א סִימָן ער"ה).

יז פְּרִי שֶׁהִתְלִיעַ, וְאִין (טז) יָדוּעַ אִם בְּמַחְבֵּר אִם בְּתִלוּשׁ, אֲסוּר.

ח כָּל מֵינֵי פִרוֹת שֶׁדָּרְכָן לְהַתְּלִיעַ כְּשֶׁהֵם (יז) מַחְבֵּרִים, לֹא יֵאָכֵל עַד שֶׁיִּבְדֹּק הַפְּרִי מִתּוֹכוֹ שְׁמָא יֵשׁ בּוֹ תּוֹלְעַת. וְאִם שָׁהָה הַפְּרִי אַחֵר שֶׁנֶּעְקַר, יִיב חֲדָשׁ, אוֹכֵל בְּלֹא בְּדִיקָה. שְׁכָל בְּרִיָּה שְׂאִין בָּהּ עֵצָם, אֵינּוּ מִתְּקַיִם יִיב חֲדָשׁ. וּמִכָּל מָקוֹם צָרִיךְ לְבַדְּקוֹ, (יח) לְהַשְׁלִיךְ הַתּוֹלְעִים הַנְּמַצְאִים בִּינֵיהֶם בְּחוּץ, אוֹ עַל גְּבֵי הַפְּרִי. וְאֶף לְאַחֵר

שְׂיִשְׁלִיךְ הַנִּמְצָאִים בַּחוּץ, יֵשׁ לַחוּשׁ שְׂמָא כְּשִׂיתָנָם בְּמִים
בְּתוֹךְ הַקְּדָרָה, יֵצְאוּ לַחוּץ וַיִּרְחֲשׂוּ (תַּרְגוּם הַשְּׂרָץ הַשְּׂרָץ רַחֲשָׂא דְרַחֲשִׁי)
בְּמִים, אוּ בְּדַפְנֵי הַקְּדָרָה, אוּ עַל גַּבֵּי הַפְּרִי. הַלְּכָךְ, הַבָּא
לְבִשְׁל לְאַחַר יִיב (יֵט) חֹדֶשׁ פְּרוֹת שְׁהִתְלִיעוּ, יִתְּנִם לְתוֹךְ
מִים צוֹנְנִים, הַמְתַּלְעִים וְהַמְנַקְבִים יַעֲלוּ לְמַעְלָה, וְאַחַר
כֵּךְ יִתְּנִם בְּקִדְרַת מִים רוֹתְחִים, שְׂאֵם נִשְׂאָר בּוֹ תוֹלַעַת
יָמוֹת מִיָּד. וְלֹא מִהֲנִי בְּהֵם אִם בְּדַק הָרֵב, אֶלְא צְרִיךְ לְבַדֵּק כְּלָם, דְּהֲנִי
מַעוּט (כ) דְּשִׁכִּיחַ (רַשְׁבִּי אַבְרָהָם בַּתִּיבָה וּבִתְשׁוּבָה סִימָן רַעִי"ד).

ט עָבַר וּבִשְׁל תוֹךְ יִיב חֹדֶשׁ, בְּלֹא בְּדִיקָה, אִם יָכוֹל
לְבַדֵּק, בּוֹדֵק. וְאִם לָאוּ, (כֹּא) מִתָּר. וְאִם נִמְצְאוּ קִצָּת
בְּקִדְרָה, מִשְׁלִיכֶם, וְאוֹכֵל הַשְּׂאָר. כִּי אֵין לָךְ (כב) פְּרִי שְׂאֵין בּוֹ
ס' נֶגֶד טַעַם הַתּוֹלַעַת שֶׁבְּתוֹכוֹ (תְּשׁוּבַת הָרַא"שׁ בְּשֵׁם מַהֲרִ"ם). וַיֵּשׁ מִי שְׂאוּמֵר
דְּהֲנִי מִלִּי שְׂלֹא נִמְצְאוּ אֶלְא אֶחָד אוּ שְׁנַיִם, אֶבֶל (כג)
שְׁלֵשָׁה אוּ ד', הַכֹּל אָסוּר. הַגָּה: וְדוֹקָא מֵאֶכְל דְּאִי אֶפְשָׁר לְסַנְנּוּ
וּלְהַסִּיר מֵהֶם הַתּוֹלַעִים; וּמֵאַחַר (כד) שֶׁהַחֲזֵק בְּתוֹלַעִים כְּלוֹ אָסוּר, אֶבֶל אִם
אֶפְשָׁר לְסַנְנּוּ, מַעֲבִיר מִשָּׁם הַתּוֹלַעִים הַנִּמְצָאִים שָׁם, וְהַשְּׂאָר (כה) מִתָּר
(רַשְׁבִּי אַבְרָהָם קִי"ג). וְעֵין לְקַמּוֹ סוּף סִימָן ק'.

י (כו) יִרְקוֹת מִבְּשָׂלִים שֶׁנִּמְצְאוּ בָּהֶם תּוֹלַעִים, הָרֵטֵב
מִתָּר עַל יְדֵי סַנּוֹן (פְּרוּשׁ שְׁמַעְבִּירִין בְּמַסְנַנְת), אֶבֶל יִרְקוֹת עֲצָמִם,
אִם מִצָּא בָּהֶם ג' פְּעָמִים, יֵשׁ לַחוּשׁ שְׂמָא יֵשׁ וְאֵינָם
נִכְרוֹת.

יא אִשָּׁה שֶׁנִּמְצְאָ אַחַר בְּדִיקְתָּהּ שְׂרָץ הַנִּרְאָה לְעֵינֶינִים

כְּגוֹן חֶמֶט, אָסוּר לֶאֱכֹל מִבְּדִיקְתָּהּ. אָבֵל אִם לֹא נִמְצְאוּ
אֲלֵא תוֹלְעִים הַמְתַּלְיָעִים בְּתוֹךְ הָעֲלִים, שְׂאִינָם נִרְאִים
אֲלֵא לְאַחַר שְׁלִיקְתּוֹ, מִתֵּר לֶאֱכֹל מִבְּדִיקְתָּהּ.

יב מִרְקַחַת שֶׁנִּפְלוּ לְתוֹכּוֹ נְמָלִים וְעָבְרוּ עָלֶיהֶם יִיב
חֹדֶשׁ, יֵשׁ לְהִסְתַּפֵּק בָּהֶם, מִפְּנֵי שֶׁהִדְבֵּשׁ דָּרְכוֹ **(כז)**
לְהַעֲמִיד הַדְּבָרִים הַנְּטֻמָּנִים בְּתוֹכּוֹ.

יג דְּבֵשׁ שֶׁנִּפְלוּ בּוֹ נְמָלִים, יַחֲמִמְנוּ עַד שֶׁיִּהְיֶה נִתְדָּ, **(כח)**
וְיִסְנְנוּ.

יד חֲטִיִּם מְתַלְעִים, מִתֵּר לְטַחֲנוֹ. וְהוּא שֶׁיִּרְקַד הַקָּמַח
לְאוֹר הַיּוֹם. וְכָל תּוֹלְעַת שֶׁיִּרְאֶה שָׁם, יִזְרְקֶנּוּ, **(כט)** וְהִשְׁאֵר מִתֵּר (ת"ה
סימן קע"א).

טו מִיָּנִי עוֹפּוֹת הַגְּדָלִים בְּאֵילָן וּתְלוּיִים בְּאֵילָן
בְּחֶרְטוּמִּיהוֹן, **(ל)** אָסוּרִים מִשּׁוּם שֶׁרָץ הַשֶּׁרָץ עַל הָאָרֶץ
(וְיִקְרָא יֵא, מֵא, מַג).

טז כָּל תּוֹלְעִים **(לא)** הַנִּמְצָאִים בְּבִהְמָה, בֵּין שֶׁהֵם בֵּין
עוֹר לְבָשָׂר בֵּין שֶׁהֵם בְּמַעֲיָה, אָסוּרִים. וְהַנִּמְצָאִים בְּדָגִים
(לב) בְּמַעֲיָהֶם, אָסוּרִים; בֵּין עוֹר לְבָשָׂר אוֹ בְּתוֹךְ הַבָּשָׂר,

מִתְרִים. וְאַפְלוּ (לג) פִּרְשׁוּ קִצַּת וְחִזְרוּ, (לד) מִתְרִין, כִּי כֹן רְבִיתִיהוּ לְפִרְשׁ
קִצַּת וְלַחֲזֹר (הגהת שְׁעָרֵי דִּירָא). וְהָא דְאֶסְרִינֹן, דְּוִקָא דְּמַחֲיִים,
אָבֵל הַגְּדָלִים בְּבִשָּׁר אַחַר שְׁחִיטָה, אוּ בְּדָגִים וּגְבִינָה,
מִתְרִים, כָּל זְמַן שֶׁלֹּא פִּרְשׁוּ. הַלְכָּד, תּוֹלְעִים הַנְּמַצָּאִים
בְּקַעְרָה, (לה) שֶׁנִּפְלוּ מִן הַבִּשָּׁר, מִתְרִים לְדַעַת הַמִּתְרִים,
וְהוּא שֶׁפִּרְשׁ מֵת. וְלֹא חִישִׁינֹן שֶׁמָּא פִּרְשׁוּ מַחֲיִים חוּץ
לְחִתִּיכָה, דְּמִסְתַּמָּא אוֹתָם שֶׁפִּרְשׁוּ מַחֲיִים נִפְלוּ
כְּשֶׁהִדִּיחוּ הַבִּשָּׁר. וַיֵּשׁ מִי שֶׁאוֹסֵר הַתּוֹלְעִים הַמִּתְרִים
לְאַחַר שְׁחִיטָה מִכָּל דְּבָר הַטָּעוֹן שְׁחִיטָה. הַגָּה: וְנִהְיִי לְהַקְל,
כְּסָבְרָא הָרֵאשׁוֹנָה (על פי מְרַדְכֵי דְּפֶרֶק אֵלּוּ טְרֵפוֹת). עוֹד נוֹהֲגִים בְּתוֹלְעִים שֶׁל (לו)
גְּבִינָה לְאֶכְלוּ, אִף עַל פִּי שֶׁקּוֹפְצִין הֵנָּה וְהֵנָּה עַל הַגְּבִינָה. אָבֵל אִם פִּרְשׁוּ
לְגַמְרִי, אוֹסְרִים אוֹתָן (מִהֲרֵאִי וּבְאֶרֶץ כַּמִּיָּא דִּין י'). מִיֵּהוּ אִם נִתְעַרְבוּ בְּשֶׁאֵר
מֵאֶכְל, וְלֹא יְכוּלִין לְהַסִּיר מִשָּׁם, אִין אוֹסְרִין הַמֵּאֶכְל, כִּי יֵשׁ מִתְרִין אוֹתָם
בְּכָל עֲנָנִין (אוֹיָה שָׁם). וְטוֹב לְהַחֲמִיר בְּמִקּוֹם שֶׁאִין הֶפְסֵד מְרַבָּה (עדי"מ).

יז שְׂרָץ שָׂרוּף, מִתֵּר לְאֶכְלוּ מִשׁוּם (יז) רְפוּאָה, דְּעֵפְרָא
בְּעֵלְמָא הוּא.

סימן פה - סימני חגבים

סעיפים

ג'

ובו

א סימני חגבים; כָּל שֶׁיֵּשׁ לוֹ ד' רַגְלִים וּד' כַּנְפִּים, וּכְנָפָיו
חוּפִין אֶת רֵב אֶרֶץ גּוּפוֹ וְרֵב הַקֶּפֶס, וַיֵּשׁ לוֹ שְׁנֵי (א) כָּרְעִים
לְנִתֵר (פ"י לְקַפֵּץ וּלְהַעֲתִיק מִמְּקוֹם לְמִקּוֹם) בָּהֶם. וְאַפְלוּ אִין לוֹ עֵכָשׁוּ,

ועתיד לגדלם לאחר זמן. ואף על פי שיש בו כל
הסימנים הללו, אינו מתר, אלא אם כן שמו חגב או
שיש להם (ב) מסרת ששמו חגב.

ב חגבים, אינם (ג) טעונים שחיטה.

ג ציר חגבים טמאים, (ד) מתר.

הלכות ביצים

סימן פו - סימני ביצים ודיניהם

סעיפים

י

ובו

א סימני ביצים להפיר שהם מעוף טהור; אם שני
ראשיה פדין או חדין, או שהיה חלמון מבחוץ וחלבון
מבפנים, בידוע שהוא ביצת עוף טמא. ואפלו אם יאמר
(א) המוכר שהם מעוף טהור, אין סומכין עליו. ואם

רֹאשׁוֹ אֶחָד כַּד וְעָגַל וְרֹאשׁוֹ הַשְּׁנַי חַד וְעָגַל וְחָלְבוֹן מִבְּחוּץ
וְחָלְמוֹן מִבְּפָנַיִם, אֶפְשָׁר שֶׁהִיא בֵּיצַת עוֹף טָמֵא וְאֶפְשָׁר
שֶׁהִיא בֵּיצַת עוֹף טָהוֹר. לְפִיכָךְ, שׂוֹאֵל לְצִיד יִשְׂרָאֵל, אוֹ
עוֹבֵד כּוֹכָבִים, (טוֹר וּבֵית יוֹסֵף בְּשֵׁם ה'יִי שֶׁכֵּן כָּתַב בְּשֵׁם הַרִיב"ח) הַמּוֹכֵר, אִם
אָמַר לוֹ: שֶׁל עוֹף פְּלוֹנִי הוּא, וְאֵנוּ מִכִּירִים שְׂאוֹתוֹ עוֹף
טָהוֹר הוּא, (ב) סוֹמֵךְ עָלָיו. וְאִם אָמַר: שֶׁל עוֹף טָהוֹר,
וְלֹא אָמַר שְׁמוֹ, (ג) אֵינוּ סוֹמֵךְ עָלָיו. לְפִיכָךְ אֵין לּוֹקְחִין
בֵּיצִים מִן הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, אֲלֵא אִם כֵּן הָיָה מִכִּיר אוֹתָם
וַיֵּשׁ לוֹ בָּהֶם טְבִיעוֹת עֵין שֶׁהֵם בֵּיצֵי עוֹף פְּלוֹנִי טָהוֹר;
וְאֵין חוֹשְׁשִׁין לָהֶם שֶׁמָּא הֵם בֵּיצֵי (ד) טֵרֶפֶה אוֹ נְבִלָה.

ב עֶכְשָׁו נוֹהֲגִים לְקַח בֵּיצִים, בְּסֵתֶם, מִכָּל אָדָם, לְפִי
שֶׁאֵין בֵּיצֵי עוֹף טָמֵא מְצוּי בֵּינֵינוּ. **הגה:** וְדוֹקָא בְּבֵיצִים
הַשְּׂכִיחִים, דְּהֵינּוּ בֵּיצַת תְּרַנְגוּלִים אוֹ אֲנִזוֹת וְכִיּוֹצָא בָּהוֹן, אֲבָל אֵין לּוֹקְחִים
בֵּיצִים מֵעוֹפּוֹת שֶׁאֵינָם שְׂכִיחִים יוֹתֵר מֵעוֹפּוֹת טָמְאִים, עַד שֶׁיִּרְאֶה (ה)
בְּסִימָנִים, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. (אֲר"ךְ כָּל מ"ב).

ג בֵּיצַת (ו) נְבִלָה וְטֵרֶפֶה, אֶפְלוּ נִגְמְרָה, שֶׁכִּיּוֹצָא בָּהּ
נִמְכָּרַת בְּשׁוּק, אֲסוּרָה. וְאֶפְלוּ (ז) נִתְעַרְבָה בְּאֶלֶף, כֵּלּוֹן
אֲסוּרוֹת. אֲבָל סִפְקָא אִם הִיא בֵּיצַת נְבִלָה אוֹ אִם הִיא
בֵּיצַת שְׁחוּטָה, (ח) מִתְּרַת, אֶפְלוּ בְּלֵא תִּעְרְבָת. אֲבָל סִפְקָא
אִם הִיא בֵּיצַת טֵרֶפֶה אוֹ בֵּיצַת שְׁחוּטָה, אֲסוּרָה. **הגה:**
וְאִם נִשְׁחָטָה הַתְּרַנְגְלָת וְנִמְצְאוֹת טֵרֶפֶה, דִּין בֵּיצִים כְּדִין חֵלֵב שֶׁנִּחְלַב מִבְּהֵמָה
(בֵּית יוֹסֵף). וְעֵין לְעִיל סִימָן פ"א.

ד הִכָּה תִרְנַגְלֶת עַל זִנְבָהּ וְהִפִּילָהּ בַּיְצָתָהּ קִדָּם שְׁנַגְמָרָה, מִתְּתָרַת, וְאִין כָּאן מְשׁוּם אֲבָר מִן הַחִי. וְהוּא שְׂאִינָה מְעָרָה בְּגִידִין.

ה בַּיְצָת עוֹף טָמֵא שֶׁנִּתְבַּשְׁלָה עִם אַחֲרוֹת, אִם הִיא (ט) בְּקִלְפָתָהּ, אִינָה אוֹסְרָת. וְאִם הִיא קְלוּפָה, אוֹסְרָת, וְאִם הִיא נְקוּבָה, דִּינָה בְּקִלּוּפָה (אָרְךְ כָּל מֵיב וְהִגִּיחַ שִׂיד) וְצָרִיךְ (י) ס"א בַּיְצִים שֶׁל הַתֵּר כְּנֻגְדָה לְבִטְלָהּ, וְאֶפְלוּ אִינָה שְׁלֵמָה רַק טְרוּפָה (בְּאָרְךְ וּבֵית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַרְשֵׁבִי"א). וְאִם נִתְבַּשְׁלָה בְּתַבְשִׁיל שֶׁל הַתֵּר, אִין צָרִיךְ אֶלָּא שְׂשִׁים מִן הַתַּבְשִׁיל, לְבִטְלָהּ. וּבַיְצָה שְׂיֵשׁ בָּהּ (יא) אֶפְרוּחַ אוֹ דָם, אוֹסְרָת הַמִּתְבַּשֵּׁל עִמָּהּ, אֶפְלוּ אִם אִינָה קְלוּפָה. **הגה:** וּקְלָפוֹת הָאֲסוּר מְצַטְרָפִים גַּם עִם הַתֵּר לְבִטּוֹל הָאֲסוּר, וְכָל שְׂכֵן קְלָפוֹת הַתֵּר. (תַּאֲיוֹ נִטְיוֹ וִירוּשְׁלַמִּי וְשִׁישׁ עֵי סִיק י"ד). וְעִיל סִימָן (יב) צ"ט.

ו בַּיְצָת טְרָפָה וּנְבֵלָה, דִּינָה כְּדִין בַּיְצָת עוֹף טָמֵא, דְּכָל שְׂאִינָה קְלוּפָה וְנִתְבַּשְׁלָה עִם אַחֲרוֹת אִינָה אוֹסְרָת, דְּמֵיא דְּבִיעֵי בְּעֵלְמָא הוּא. **הגה:** וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּכָל בַּיְצִים דִּינָם שְׁוֵה וְאוֹסְרִים, אֶפְלוּ אִינָם קְלוּפִים (טוֹר בְּשֵׁם בַּהֲיִית וְרַב הַפּוֹסְקִים). וְכֵן יֵשׁ לְנֶהֱג בְּמָקוֹם שְׂאִין הַפֶּסֶד מְרַבָּה, אֲבָל בְּהַפֶּסֶד מְרַבָּה יֵשׁ לְסַמְךְ אֶמְקֵלִין.

ז אֶפְרוּחַ שְׁנוּלָד מִבַּיְצָת נְבֵלָה וְטְרָפָה, (יג) מִתֵּר. **הגה:** (יד) וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּלֹא נְהִיגִין כּוֹן (בְּאָרְךְ). וְלִכְתֵּחִילָהּ יִזְהַר.

ח ביצת עוף טמא שהתחיל העוף להתרקם בה, לוקים עליה משום שרץ העוף (ויקרא יא, כ, כג). וביצת עוף טהור שהתחיל העוף להתרקם בה, ואכלה, היו מכין אותו (טו) מכת מרדות.

ט טרפה אינה יולדת. לפיכך עוף שהוא ספק טרפה והטיל ביצים, (טז) משהיו אותו עד שיטיל כל ביציו שטוען כבר; אם יטען פעם אחרת, כשרה. ונדע זה, כששקתה בין סוף לדה לתחלת לדה כ"א יום שלמים, כי כן זמן עבודה. והוא הדין לתרנגלת שלא ילדה מעולם שנולד בה (יז) ספק טרפות, שאם ילדה אחר כ"א יום מזמן שנולד בה ספק טרפות, היא והביצים מתרים (ארחת חיים מביאו בית יוסף בסוף סימן נ"ז).

י אין מוכרין ביצת נבלה וטרפה לעובד כוכבים, שמא יחזר וימכרם לישראל. כיצד יעשה, יטרפנה בקערה וימכרנה לעובד כוכבים, שאז ודאי לא יקנה אותה ישראל ממנו. (יח) במה דברים אמורים, שרואים אותה טרופה בידו, שיש לחוש שישאר מכה לו מפני שהיא טרפה. אבל מתר לקנות ממנו פת שנלוש בביצים, במקום (יט) שנוהגין לאכל פת של עובד כוכבים, כיון שאין רואים אותה טרופה בידו. הגה: ויש אומרים דעכשו דאין נזהרין מפת של עובד כוכבים, אין למכר לעובד כוכבים ביצה אסורה, אפלו טרופה, דחשיבן שמא יערבנה עם פת וימכרנה לישראל (ארוך כלל מ"ב

ומייד בשם סמ"ק). והכי נהוג במקום דנוהגין לעשות הפת עם ביצים ונוהגין בו החר לקנותו, אבל בשאר מקומות אין לחוש.

הלכות בשר בחלב

סימן פז - באיזו בשר נוהג דין בשר בחלב, והיאך נקרא בשול

סעיפים

י"א

ובו

א כתוב בתורה: לא (א) תבשל גדי בחלב אמו (שמות כג, יט, לד, כו, דברים יד, כא) ג' פעמים; אחד לאסור בשול, ואחד לאסור אכילה, ואחד לאסור הנאה. והוציא אכילה בלשון בשול, לומר שאינו אסור מן התורה אלא דרך בשול, אבל מדרבנן אסור בכל ענין. כל בשר בחלב שאינו אסור מן התורה, מתיר (ב) בהנאה. (טור וארד כלל ל').

ב גדי, לאו דוקא, דהוא הדין שור, שה ועז. ולא שנא בחלב אם, ולא שנא בחלב אחרת, אלא שדבר הכתוב בהנה.

ג אינו נוהג אלא בבשר בהמה טהורה בחלב בהמה טהורה, אבל בשר טהורה בחלב טמאה, או בשר טמאה בחלב טהורה, מתרים בבשול (ג) ובהנאה. ובשר חיה ועוף, אפלו בחלב טהורה, מתר בבשול, ובהנאה; ואף באכילה אינו אסור, אלא (ד) מדרבנן. אבל דגים וחגבים, אין בהם (ה) אסור, אפלו מדרבנן. הגה: ונהגו לעשות חלב (ו) משקדים ומניחים בה בשר עוף, הואיל ואינו רק מדרבנן. אבל בשר בהמה, יש להניח אצל החלב שקדים, משום מראית העין, כמו שנתבאר לעיל סימן ס"ו לענין דם (ד"ע).

ד אסור (ז) לבשל בחלב אשה, מפני מראית העין. ואם נפל לתוך התבשיל, בטל, ואין צריך שעור. הגה: ונראה לפי זה, דכל שכן דאסור לבשל לכתחלה בחלב טמאה, או בשר טמא בחלב טהור (ד"ע) ודוקא בשר בהמה, אבל בעוף, דרבנן, אין לחוש.

ה ביצים הנמצאים בעופות, אם הם גמורות דהינו שיש להם חלבון וחלמון, אף על פי שהיא (ח) מערה בגידים, הרי זו גמורה ומתיר לאכלה בחלב. אבל אם אין לה אלא חלמון, (ט) אסור לבשלה בחלב. אבל אם אכלם בפני עצמם, מתיר לאכל (י) אחריהם גבינה או חלב.

ו המעשו והמבשל בחמי טבריא, אין (יא) לוקין עליו. וכן המבשל בשר במי חלב, או בחלב (יב) מתה, (יג) או

בְּחֵלֶב זָכָר, או שְׂבִשְׁל דָּם בְּחֵלֶב, פָּטוּר, וְאִין לֹוֹקִין עַל
אֲכִילָתוֹ מְשׁוּם בְּשָׂר בְּחֵלֶב. הגה: וְחֵלֶב זָכָר לֹא מִקְרֵי חֵלֶב (יד)
כָּלל. וְאִם נִפְל לְתוֹךְ קִדְרָה שֶׁל בְּשָׂר, אֵינּוּ אוֹסֵר. אֲבָל חֵלֶב (טו) מִתְּנָה, וְיֵמִי
חֵלֶב, אוֹסְרִים הַמְּאָכֵל כְּמוֹ חֵלֶב עֲצָמָה. וְאֶפְלוּ בְּבִשּׁוּל, יֵשׁ לְאַסֵּר לְכַתְּחִלָּה (פו)
מִשְׁמַע בְּאַרְזֵי כָּל לֵיָא. יֵשׁ אוֹמְרִים (טז) דְּאַסוּר לְחַתּוֹת הָאֵשׁ תַּחַת קִדְרָה שֶׁל
עוֹבֵד כּוֹכָבִים, לְפִי שֶׁהֵם מְבַשְּׁלִים בָּהֶם פְּעָמִים חֵלֶב, פְּעָמִים בְּשָׂר, וְהִמְחַתָּה
תַּחַת קִדְרָה שֶׁלָּהֶם בָּא לְיַד בְּשׁוּל בְּשָׂר בְּחֵלֶב (הגהת מְרַדְכֵי פִי הַצְּלָמִים). עוֹד
כָּתְבוּ דְאִין לְעָרֵב מִים שֶׁהִדִּיחוּ בָּהֶם כָּלִי בְּשָׂר עִם מִים שֶׁהִדִּיחוּ בָּהֶם כָּלִי
חֵלֶב, וְלִתְּנוּ לְפָנֵי בְּהֵמָה, דְּאַסוּרִים בְּהִנְאָה (מהרי"ו). עוֹד כָּתְבוּ, דְּהַכְּלִי שְׁעוֹשִׂין
בוֹ (יז) מִים לְחִפִּיפַת הָרֹאשׁ, אִין לְשַׁמֵּשׁ בוֹ, דְּעוֹשִׂין אוֹתָהּ מֵאֶפֶר שֶׁעַל הַכִּירָה
וְרִגְלוֹת הוּא לְהִתְעָרֵב שֶׁם בְּשָׂר וְחֵלֶב. (מהרי"ל). וְלִכּוֹן יֵשׁ לְאַסֵּר גַּם כּוֹן
לְהִשְׁתַּמֵּשׁ מִן (יח) הַקִּדְרוֹת שֶׁל הַתְּנוּרִים שֶׁבְּבֵית הַחֶרֶף, מְשׁוּם דְּנִתְּזִים
עֲלֵיהֶם לְפַעְמִים בְּשָׂר וְחֵלֶב מִן הַקִּדְרוֹת שֶׁמְבַשְּׁלִים בְּתְנוּרִים (מהרי"ו).
וּבְדִיעֵבֵד אִין לְחוּשׁ בְּכָל זֶה. וְאַף לְכַתְּחִלָּה אִין בְּזֶה אֵלָּא חֲמֵרוֹת בְּעֵלְמָא,
וְהִמְקֵל לֹא הִפְסִיד.

ז הַמְּבַשֵּׁל שְׁלִיל בְּחֵלֶב, חַיֵּב. וְכוֹן הָאוֹכְלוֹ. אֲבָל הַמְּבַשֵּׁל
שְׁלֵיָא, או עוֹר וְגִידִים וְעֲצָמוֹת וְעִקְרֵי קֶרְנִים וְטַלְפִּים
הֲרַכִּים, (יט) פָּטוּר. וְכוֹן הָאוֹכְלִים, פָּטוּר.

ח יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, דְּנִסְיוּבֵי דְחֵלְבָא (פִּי חֵלֶב הַמִּתְמַצָּה מִקְפָּאוֹן
הַגְּבִינָה), אֵינָם (כ) בְּכָלֵל מִי חֵלֶב, וְאַסוּר מִן הַתּוֹרָה. אֵלָּא
מִי חֵלֶב הֵינּוּ אַחַר שְׁעוֹשִׂים הַגְּבִינּוֹת מְבַשְּׁלִים הַנִּסְיוּבֵי,
וְהָאֵכֵל צָף מְלַמְעָלָה, וְלֹא נִשְׁאַר בוֹ אֵלָּא מִים בְּעֵלְמָא.
זֶהוּ הַנִּקְרָא מִי חֵלֶב.

ט חֵלֶב הַנִּמְצָא (כא) בְּקֶבֶה, אֵינּוּ חֵלֶב, וְיִמְתֵּר לְבִשֵּׁל בוֹ

בְּשָׂר אֶפְלוּ בַצְלוּל שְׁבָה (טוֹר בְּשֵׁם רִי"ף וְרַמְבַּ"ם) . **וַיֵּשׁ מִי (כב)**
שְׂאוּסֵר, (תוֹס' וְרַא"ש וְרִ"ת וְרַשְׁבַּ"א וְרִ"ן) וְכֵן נוֹהֲגִין.

ז חֶלֶב הַנִּמְצָא בַקֶּבֶה לְכַתְחֵלָה אֵין לְהַנִּיחוּ בַקֶּבֶה עַד שְׂיִצְטַנֵּן הַחֶלֶב
בְּתוֹךְ הַקֶּבֶה (אֲרֻךְ כָּלֵל י"ח בְּשֵׁם רַבִּי שְׁמֹחַ וְהַגְהַת אֲשֵׁרִי), אֲבָל בְּדִיעֵבַד אֵין לְחוּשׁ
עַד **(כג)** שְׁנַמְלַח בַּקֶּבֶתָהּ, אוֹ שְׁעַמַּד בּוֹ **(כד)** יוֹם אֶחָד, אֲסוּר לְהַעֲמִיד בּוֹ.
הגה: וְאִם הָעֵמִיד בּוֹ, אִם הוּא הַצְלוּל אוֹסֵר כָּל הַגְּבִינוֹת עַד שְׂיִהֵא **(כה)** ס' **ס'**
בְּחֶלֶב שְׁהַעֲמִיד נֶגְדַּת הַקֶּבֶה הָאֲסוּרָה. וְאִם הָיָה ס' בְּחֶלֶב, הַכֹּל מִתֵּר. וְאִם הָיָה
הַקֶּבֶה קְרוּשָׁה, אֵינָה אוֹסֵרֶת כָּלוּם, אֶפְלוּ לֹא הָיָה ס' בְּחֶלֶב נֶגְדַּת הַקֶּבֶה. (לְדַעַת
רַבְּנוּ תָּם). וְאִם הָיָה הַקֶּבֶה צְלוּל מִתְחֵלָה, וְנִקְרַשׁ, יֵשׁ לוֹ דִּין צְלוּל (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם
רַשְׁבַּ"א וּבְשֵׁם הַפּוֹסְקִים). וַיֵּשׁ מְקַלֵּין בְּזָה (ש"י בְּבֵית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַמְּרַדְּכִי), וּבְמִקּוּם
הַפְּסֵד **(כו)** יֵשׁ לְהַקֵּל. עוֹר הַקֶּבֶה, לְפַעֲמִים מוֹלְחִים אוֹתוֹ **(כז)** וּמִנְבִּשֵׁין
אוֹתוֹ, וְנַעֲשֶׂה כְּעֵץ, וּמְמַלְאִים אוֹתוֹ חֶלֶב, מִתֵּר; דְּמַאֲחַר שְׁנַתְיַבֵּשׁ הוּי כְּעֵץ
בְּעֵלְמָא, וְאֵין בּוֹ לְחִלּוּחִית בְּשָׂר (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם שְׁבוּלֵי לְקָט).

יא אִם הָעֵמִיד גְּבִינָה בְּעוֹר קֶבֶת כְּשֶׁרָה, יֵשׁ בָּהּ **(כח)** טַעַם
בְּשָׂר, אֲסוּרָה. וְאִם לָאוּ, מִתֵּרֶת. אֲבָל הַמַּעֲמִיד בְּעוֹר
קֶבֶת **(כט)** נִבְלָה, וְיִטְרַפָּה, וּבִהְמָה טִמְאָה, אוֹסֵר בְּכָל
שְׁהוּא. **הגה:** מִשּׁוּם דְּדַבַּר הָאֲסוּר בְּעֵצָמוֹ, וּמַעֲמִיד, אֶפְלוּ בְּאֶלְף לֹא בְּטִיל
(כ"כ בֵּית יוֹסֵף לְדַעַת הַרְשֵׁבַ"א וְהַר"ן). וְדוֹקָא שְׁלֵא הָיָה שָׁם מַעֲמִיד אַחֵר, רַק
הָאֲסוּר, אֲבָל אִם הָיָה שָׁם גַּם כֵּן מַעֲמִיד **(ל)** הִתֵּר, הוּי זֶה וְזֶה גוֹרֵם, וּמִתֵּר
אִם אֶפְא ס' נֶגְדַּת הָאֲסוּר (מִמְשַׁמְעוֹת הַמְּרַדְּכִי).

סימן פח - שלא להעלות בשר על השלחן כשאוכלין גבינה

סעיפים

ב'

ובו

א אֶפְלוּ בְּשֶׁר חֲיָה וְעוֹף, אָסוּר לְהַעֲלוֹת עַל שֻׁלְחָן שְׂאוּכָל עָלָיו גְּבִינָה, שְׂלֵא יָבֹא לְאַכְלָם יַחַד. אָבֵל בְּשֻׁלְחָן שְׂסוּדָר עָלָיו הַתְּבַשִּׁיל, מִתֵּר לִתֵּן זֶה בְּצַד זֶה.

ב הָא דְאָסוּר לְהַעֲלוֹתוֹ עַל הַשֻּׁלְחָן, דְּוָקָא בְּשֵׁנֵי בְּנֵי (א) אָדָם (ב) הַמְּכִירִים זֶה אֶת זֶה, אֶפְלוּ הֵם מִקְפִּידִים זֶה עַל זֶה; אָבֵל אַכְסְנָאִים, שְׂאִין מְכִירִין זֶה אֶת זֶה, מִתֵּר. וְאֶפְלוּ הַמְּכִירִים, אִם עָשׂוּ שׁוּם הֶכֶר, כְּגוֹן שֶׁכָּל אֶחָד אוֹכֵל עַל מִפָּה שְׁלוֹ, אוֹ אֶפְלוּ אוֹכְלִים עַל מִפָּה אַחַת וְנוֹתְנִים בֵּינֵיהֶם פֶּת לְהֶכֶר, מִתֵּר. **הגה:** וְדוּקָא שְׂאִין אוֹכְלִין מִן הַפֶּת הַמֵּנַח בֵּינֵיהֶם לְהֶכֶר, אָבֵל אִם אוֹכְלִין מִמֶּנּוּ, לֹא הוּי הֶכֶר, דְּבָלָאוּ הֲכִי הַפֶּת שְׂאוּכְלִין מִמֶּנּוּ עַל הַשֻּׁלְחָן (אֲרֵךְ וְהַגְהוֹת אֲשֶׁר־י). אָבֵל אִם נָתְנוּ בֵּינֵיהֶם כְּלֵי (ג) שְׂשׂוּתִין מִמֶּנּוּ, וּבָלָאוּ הֲכִי אִין דְּרַכּוּ לְהִיּוֹת עַל הַשֻּׁלְחָן, הוּי הֶכֶר אִף עַל פִּי שְׂשׂוּתִין מִן הַכְּלֵי (בֵּית יוֹסֵף בְּאִיחַ סִימָן קע"ג). וְכָל שֶׁכֵּן אִם נָתְנוּ שֵׁם (ד) מְנוּרָה, אוֹ שְׂאָר דְּבָרִים שְׂעַל הַשֻּׁלְחָן, דְּהוּי הֶכֶר. וְיִהְיוּ זְהִירִים שְׂלֵא לְשִׁתּוֹת מְכִלֵי אֶחָד, מִשׁוּם שְׂהַמְאָכֵל (ה) נְדָבֵק בְּכֵלֵי (הַגְיָה אֲשֶׁר־י וְאוֹי"ה). וְכָל שֶׁכֵּן שְׂלֵא יֵאָכְלוּ מִפֶּת אַחַת. וְכֵן נוֹהֲגִין לִיַּחַד כְּלֵי שֶׁל מְלַח לְכָל אֶחָד בְּפָנָי עֲצָמוֹ, כִּי לְפַעְמִים טוֹבְלִים בְּמִלַּח וְנִשְׂאָרוֹ שְׂיוּרֵי מֵאָכֵל בְּמִלַּח.

סימן פט - שלא לאכל גבינה אחר

בשר

ובו

ד'

סעיפים

א אֶכֶל בָּשָׂר, אֶפְלוּ שֶׁל חֵיָה וְעוֹף, לֹא יֵאָכֵל גְּבִינָה אַחֲרָיו עַד שְׂשִׁשָּׁה שָׁשׁ שָׁעוֹת. וְאֶפְלוּ אִם שָׁהָה כְּשָׁעוֹר, אִם יֵשׁ בָּשָׂר בֵּין הַשָּׁנִים, צָרִיךְ לְהַסִּירוֹ. וְהַלּוֹעֵס לְתִינּוֹק, צָרִיךְ לְהַמְתִּין. **הגה:** וְאִם מָצָא אַחַר כֶּף בָּשָׂר שֶׁבֵּין הַשָּׁנִים, וּמְסִירוֹ, צָרִיךְ **(א)** לְהַדִּיחַ פִּי קֹדֶם שֶׁיֵּאָכֵל גְּבִינָה (הר"ן פכ"ה). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דָּאִין צָרִיכִין לְהַמְתִּין שֵׁשׁ שָׁעוֹת, רַק מִיָּד אִם סֵלַק **(ב)** וַיִּבְרַךְ בְּרֵכַת הַמְּזוֹן, מִתְּרַעַל עַל יְדֵי קְנוּחַ וְהַדְּחָה (תוס' וּמְרַדְכֵי פכ"ה וְהַגְּהוֹת אֲשֶׁר י"י וְהַגְּי"ה מִזְמוֹנֵי פ"ט דמ"א וְרַאב"י"ה). וְהַמְּנַהֵג הַפְּשׁוּט בְּמַדִּינוֹת אֵלוּ, לְהַמְתִּין אַחַר אֲכִילַת הַבָּשָׂר **(ג)** שְׁעָה אַחַת, וְאוֹכְלִין אַחַר כֶּף גְּבִינָה. מִיָּהוּ צָרִיכִים לְבָרֵךְ גַּם כֵּן בְּרֵכַת הַמְּזוֹן אַחַר הַבָּשָׂר (על פי הָאָרֶז וְהַגְּהוֹת ש"ד), דָּאִז הוּי פְּסַעְדָּה אַחֲרָת, דְּמִתְּרַעַל לְאֹכֵל לְדַבְּרֵי הַמְּקַלִּין. אֲבָל בְּלֹא בְּרֵכַת הַמְּזוֹן, לֹא מַהֲנִי הַמְּתַנַּת שְׁעָה. וְאִין חֲלוּק אִם הַמְתִּין הַשְּׁעָה קֹדֶם בְּרֵכַת הַמְּזוֹן, אוֹ אַחַר כֶּף (ד"ע ממהר"א י"י וְלֶאֱפוֹקֵי או"י"ה). וְאִם מָצָא בָּשָׂר בֵּין **(ד)** שָׁנִים, אַחַר הַשְּׁעָה, צָרִיךְ לְנַקְרוֹ וְלְהַסִּירוֹ (ד"ע מִפְּשָׁמְעוֹת הַר"ן הַנִּיל). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דָּאִין לְבָרֵךְ בְּרֵכַת הַמְּזוֹן עַל מְנַת לְאֹכֵל גְּבִינָה (אָרֶז בְּשֵׁם מַהֲר"ח), אֲבָל אִין נִזְהָרִין בְּזֶה. וְיֵשׁ מְדַקְדָּקִים לְהַמְתִּין שֵׁשׁ שָׁעוֹת אַחַר אֲכִילַת בָּשָׂר לְגְּבִינָה, וְכוּן נְכוּן לַעֲשׂוֹת.

ב אֶכֶל גְּבִינָה, מִתְּרַעַל לְאֹכֵל אַחֲרָיו בָּשָׂר, מִיָּד, וּבִלְבַד **(ה)** שְׂשִׁעִין יְדָיו שֶׁלֹּא יֵהָא שׁוּם דְּבַר מִהַגְּבִינָה נִדְּבַק בָּהֶם. וְאִם הָיָה בְּלִילָה, שְׂאִינוּ יָכוֹל לְעֵין אוֹתָם הֵיטֵב, צָרִיךְ **(ו)** לְרַחֵץ. וְצָרִיךְ לְקַנַּח פִּי **(ז)** וְלְהַדִּיחוֹ. וְהַקְּנוּחַ הוּא שְׂשִׁילְעַס פֶּת וַיִּקְנַח בּוֹ פִּי יָפָה, וְכוּן בְּכָל דְּבַר שְׂשִׁרְצָה, חוּץ מִקְּמָחָא וְתַמְרֵי וַיִּרְקָא, לְפִי שְׁהֵם נִדְּבָקִים בְּחֲנִיכִים **(פ"י)** מִקּוּם לְמַעְלָה מִבֵּית הַבְּלִיעָה קְרוֹב לְשָׁנִים) וְאִין מְקַנְחִים יָפָה. וְאַחַר כֶּף יְדִיחַ פִּי בְּמִים אוֹ בַּיִן. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּבָשָׂר

בְּהֵמָה וְחַיָּה. אֲבָל אִם בָּא לֶאֱכֹל בֶּשֶׂר (ח) עוֹף, אַחֵר גְּבִינָה, אֵינוֹ צָרִיךְ לֹא קִנּוּיָה וְלֹא נְטִילָה. הַגָּה: וַיֵּשׁ מִחֲמִירִין אֶפְלוֹ בְּבֶשֶׂר אַחֵר גְּבִינָה (מְרֻדְכִי בְּשֵׁם מִתְרִיִּים וּבֵית יוֹסֵף בְּאִיחַ סִימֹן קַעֲוִיג), וְכֵן נוֹהֲגִין שָׁכַל שֶׁהַגְּבִינָה קִשָּׂה אֵין אוֹכְלִין אַחֲרֶיהָ אֶפְלוֹ בֶּשֶׂר עוֹף, כְּמוֹ בְּגְבִינָה אַחֵר בֶּשֶׂר. (וְכֵן הוּא בְּזֵמֶר). וַיֵּשׁ מִקְלִין. וְאֵין לְמַחֹת, רַק שְׂיַעֲשׂוּ קִנּוּיָה וְהִדְחָה וְנְטִילַת יָדַיִם. מִיָּהוּ (ט) טוֹב לְהַחְמִיר.

ג אֲכֹל תְּבַשִּׁיל שֶׁל בֶּשֶׂר, מִתֵּר לֶאֱכֹל אַחֲרָיו תְּבַשִּׁיל שֶׁל גְּבִינָה; וְהַנְטִילָה בֵּינֵיהֶם אֵינָה אֶלָּא רְשׁוּת. וַיֵּשׁ מִצְרִיכִים נְטִילָה (שְׁעָרִים וְהַגְּהוֹת שׁ״ד). אֲבָל אִם בָּא לֶאֱכֹל הַגְּבִינָה עֲצָמָה אַחֵר תְּבַשִּׁיל שֶׁל בֶּשֶׂר, אוֹ הַבֶּשֶׂר עֲצָמוֹ אַחֵר תְּבַשִּׁיל שֶׁל גְּבִינָה, חוֹבָה לְטַל יָדָיו. הַגָּה: (י) וְשָׁמֹן שֶׁל בֶּשֶׂר, דֵּינוֹ כְּבֶשֶׂר עֲצָמוֹ (רַשְׁבֵּיִא סִימֹן שׁ״ז וּמְרֻדְכִי וְהַגְּהַת שׁ״ד). וְנִהְיֶה עֶכְשָׁו לְהַחְמִיר שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל גְּבִינָה אַחֵר תְּבַשִּׁיל בֶּשֶׂר, כְּמוֹ אַחֵר בֶּשֶׂר עֲצָמוֹ, וְאֵין לְשִׁנוֹת וְלִפְרָץ גָּדֵר (אֲרֹךְ וּבֵית יוֹסֵף). מִיָּהוּ אִם אֵין בֶּשֶׂר בְּתַבְשִׁיל, רַק שְׁנֵתִבְשִׁיל (יֵא) בְּקִדְרָה שֶׁל בֶּשֶׂר, מִתֵּר לֶאֱכֹל אַחֲרָיו גְּבִינָה (שֵׁם), וְאֵין בּוֹ מְנַהֵג לְהַחְמִיר. וְכֵן נוֹהֲגִין לֶאֱכֹל בֶּשֶׂר אַחֵר תְּבַשִּׁיל שְׂיֵשׁ בּוֹ גְּבִינָה אוֹ חֶלֶב, מִיָּהוּ יֵשׁ לְטַל (יב) יָדָיו בֵּינֵיהֶם, וְאֶפְלוֹ לֹא יֵאֲכַל בֶּשֶׂר מִמֶּשׁ רַק תְּבַשִּׁיל שֶׁל בֶּשֶׂר אַחֵר תְּבַשִּׁיל שֶׁל גְּבִינָה, אִם נִגַּע בְּהוֹן בְּיָדָיו (בְּשְׁעָרִים וְהַגְּוִיָּה שְׁעָרֵי דוֹרָא). (יג) שְׁמֵשׁ הַמְשַׁמֵּשׁ בְּסַעֲדָה וְנוֹגַע בְּאֹכְלִין, אֵינוֹ צָרִיךְ נְטִילָה, דְּלֹא הַצְרִיכּוֹ נְטִילָה רַק לְאוֹכְלִים (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם רַשְׁי״ו).

ד מִי שֶׁאֲכַל גְּבִינָה וְרוֹצֶה לֶאֱכֹל בֶּשֶׂר, צָרִיךְ לְבַעַר מֵעַל הַשִּׁלְחָן שְׂיִוְרֵי פֶת שֶׁאֲכָלוּ עִם הַגְּבִינָה. וְאֲסוּר לֶאֱכֹל גְּבִינָה עַל מִפָּה שֶׁאֲכָלוּ בָּהּ בֶּשֶׂר. וְכֵן לְהַפִּיד אֲסוּר (כּוֹ מִשְׁמַע בְּאֲרֹךְ). וְכֹל שֶׁכֵּן שֶׁאֲסוּר לְחַתֵּךְ גְּבִינָה, אֶפְלוֹ צוֹנְנֶת, בְּסַכִּין שְׂרָגִילִין לְחַתֵּךְ בֶּשֶׂר. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא אֶפְלוֹ הַפֶּת שֶׁאוֹכְלִים עִם הַגְּבִינָה אֲסוּר לְחַתֵּךְ בְּסַכִּין שְׁחוֹתְכִין בּוֹ בֶּשֶׂר. הַגָּה: וְכֵן לְהַפִּיד נְמִי אֲסוּר. מִיָּהוּ עַל יָדֵי (יד) נְעִיצָה בְּקַרְקַע קִשָּׂה,

שָׂרִי (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם אִיִּח וְכָל בּוֹ) . אָבֵל כָּבֵד נִהְגוּ כָּל יִשְׂרָאֵל לְהִיּוֹת לָהֶם שָׂרִי (טו)
סְפִינִים, וְלָרֶשֶׁם אָחָד מֵהֶם שָׁיָהָא לוֹ הַכֹּר . וְנִהְגוּ לָרֶשֶׁם שֶׁל חֶלֶב, וְאִין לְשָׁנוֹת
מִנְהֵג שֶׁל יִשְׂרָאֵל .

סימן צ - דיני כחל

סעיפים

ד'

ובו

א הַכְּחָל (פ"י הַדָּד שֶׁל הַבְּהֵמָה), אָסוּר מִדְּבָרֵי סוּפְרִים, שָׂאִין
בְּשָׂר שְׁנֵתִבֶּשֶׁל בְּחֵלֶב שְׁחוּטָה אָסוּר מִן הַתּוֹרָה. לְפִיכָּד,
אִם קָרְעוּ וּמֵרַק הַחֵלֶב שָׁבוּ, מִתֵּר לְצִלוֹתוֹ וּלְאֲכָלוֹ. וְאִם
קָרְעוּ שְׁתֵּי וְעָרַב, וְטָחוּ בַּכֶּתֶל עַד שֶׁלֹּא נִשְׁאַרָה בּוֹ
לְחִלוּחִית חֵלֶב, מִתֵּר לְבִשְׁלוֹ עִם הַבָּשָׂר. וְכִחָל שֶׁלֹּא
קָרְעוּ, בֵּין שֶׁל קִטְנָה שֶׁלֹּא הֵינִיקָה בֵּין שֶׁל גְּדוּלָה, אָסוּר
לְבִשְׁלוֹ. וְאִם עָבַר וּבִשְׁלוֹ, **(א)** בְּפָנֵי עֲצָמוֹ, וְכָל שָׂכָן אִם צָלָאוּ,
מִתֵּר לְאֲכָלוֹ. וְאִם בִּשְׁלוֹ עִם בָּשָׂר אַחֵר, מְשַׁעְרִין אוֹתוֹ **(ב)**
בְּשֵׁשִׁים, וְכִחָל מִן הַמִּנְיָן. כִּי־צַד, אִם הָיָה הַכֹּל עִם הַכְּחָל
כְּמוֹ שְׁשִׁים בַּכְּחָל, **(ג)** הַכְּחָל אָסוּר וְהִשְׁאַר מִתֵּר. וְאִם
הָיָה בְּפָחוֹת מְשֵׁשִׁים, הַכֹּל אָסוּר. בֵּין כָּד וּבֵין כָּד, אִם
נָפַל לְקִדְרָה אַחֲרָת, אוֹסֵר אוֹתָהּ, וּמְשַׁעְרִין בּוֹ בְּסִ'
כְּבָרָא שׁוֹנָה; שֶׁהַכְּחָל עֲצָמוֹ שְׁנֵתִבֶּשֶׁל נַעֲשֶׂה כְּחִתִּיקָה
הָאֲסוּרָה. וְאִין מְשַׁעְרִין בּוֹ אֶלָּא כְּמוֹת שֶׁהוּא בְּעֵת
שְׁנֵתִבֶּשֶׁל, לֹא כְּמוֹת שֶׁהָיָה בִּשְׁעָה שְׁנָפַל. הַגָּה: וַיֵּשׂ אוֹמְרִים
דְּאִם נָפַל תַּחֲלָה לְקִדְרָה שָׂאִין בָּהּ ס', **(ד)** וְנִאָּסֵר הַכְּחָל, אִם נָפַל אַחֵר כָּד
לְקִדְרָה אַחֲרָת, אִין הַכְּחָל מְצֻטְרָף לְסִ' (טוֹר בְּשֵׁם הַרְשֵׁבִי"א וּד"ע לְר"ן דְּלֹא כַּבֵּית
יוֹסֵף לְר"ן), וְכֹן עֲקָר.

ב נְהָגוּ שְׂלֵא לְבִשְׁלוֹ עִם בֶּשֶׂר כָּלָל. וּלְבִשְׁלוֹ בְּלֹא בֶּשֶׂר, (ה) בְּטָגוֹן אוֹ בְּפִשְׁטִיד״ א, מְצָרִיכִין קְרִיעָה שְׁתֵּי וְעֵרֵב וְטִיחָה בַּכֶּתֶל; וּלְצָלִי, קְרִיעָה שְׁתֵּי וְעֵרֵב. הַגָּה: וְאִם עֶבֶר וּבִשְׁלוֹ, אִם קָרְעוּ שְׁתֵּי וְעֵרֵב וְטָחוּ בַּכֶּתֶל, יֵשׁ לְהַתִּיר בְּדִיעֵבֶד (סוּה״ת וְהַמְרָדְכִי וְהַגְּהוֹת מִמּוֹנֵי וְהַטּוֹר וְעוֹד פּוֹסְקִים עַת״ח) בְּמִקּוֹם הַפֶּסֶד (ו) מְרַבָּה, אֲבָל בְּלֹא הָכִי אֵין לְהַתִּיר. וּמָה שֶׁנֶּהְגוּ לְקָרְעוֹ וּלְחַתְּכוֹ כַּמָּה פְּעָמִים שְׁתֵּי וְעֵרֵב עַל פְּנֵי כָּלָה, (ז) עֲדִיף וּמִהֲנִי יוֹתֵר מְטִיחָה בַּכֶּתֶל (ת״ה סִימָן קפ״ב). וּלְצָלִי, נוֹהֲגִין לְכַתְּחֻלָּה לְקָרְעוֹ שְׁתֵּי וְעֵרֵב וְטִיחָה בַּכֶּתֶל (אַרְזׁ כָּלָל י״ח). מִיְהוּ אִם עֶבֶר וּצָלָאוּ, אֲפֹלוּ בְּלֹא קְרִיעָה, שְׂרִי, אִם נִצְלָה לְחוּד בְּלֹא בֶּשֶׂר עֲמוֹ (הַגְּהוֹת מִמּוֹנֵי וְש״ד וְהַטּוֹר וְעוֹד פּוֹסְקִים). וְאִם נִצְלָה עִם בֶּשֶׂר עֲמוֹ, אִם נִקְרַע שְׁתֵּי וְעֵרֵב וְטָחוּ בַּכֶּתֶל, שְׁנִיָּהֶם (ח) מְתָרִים; וְאִם לֹאוּ, הֶעֱלִיזוֹן מִתֵּר (ט) וְהַתְּחַתּוֹן אָסוּר (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם תּוֹסְפוֹת וְהַרְא״שׁ וּמְרָדְכִי וְאַרְזׁ). וְאֵין לְאַסֹּר שְׁנִיָּהֶם, שְׁמָא נִתְהַפֵּךְ הַשְּׁפוּד, דְּבְדִיעֵבֶד לֹא מַחְזִקִינָן אֲסוּרָא (או״ה), אֲבָל לְכַתְּחֻלָּה אֵין (י) לְצָלוֹתוֹ עִם בֶּשֶׂר כָּלָל. וְלִקְדָּרָה בְּלֹא בֶּשֶׂר, נוֹהֲגִין בּוֹ (יא) אֲסוּר לְכַתְּחֻלָּה (רש״י וְהַפּוֹסְקִים). וְהוּא הַדִּין לְטָגוֹן, אֲפֹלוּ בְּלֹא בֶּשֶׂר (בֵּית יוֹסֵף), וְאַפְלוּ נִתְנַבֵּשׁ הַכֶּחָל (או״ה). וְאִם עֶבֶר וּבִשְׁלוֹ בְּקִדְרָה לְבִדּוֹ, (יב) בְּדִיעֵבֶד (יג) מְתָר אִם נִקְרַע שְׁתֵּי וְעֵרֵב וְטָחוּ בַּכֶּתֶל (רש״י וְרַאב״ן וְש״ד וּמְרָדְכִי וְעוֹד פּוֹסְקִים). מִיְהוּ אִם נִתְנַבֵּשׁ, דְּהִינּוּ לְאַחַר שְׁלֵשִׁים יוֹם, אִם עֶבֶר וּבִשְׁלוֹ אֲפֹלוּ עִם בֶּשֶׂר, מְתָר בְּדִיעֵבֶד (ש״ד וְהַג״ה וְהַר״י חִיָּאֵל). וְלַעֲשׂוֹת פִּשְׁטִי״דָּא מִן הַכֶּחָל, בְּלֹא בֶּשֶׂר, נֶהְגוּ בּוֹ הַתֵּר, אִם אֵין אוֹפִין הַפִּשְׁטִי״דָּא (יד) בְּמַחְבֵּת, אֲבָל בְּמַחְבֵּת דִּינּוּ כְּמוֹ בְּשׂוּל בְּקִדְרָה (מִהַרְא״י בְּהַג״ה וְאַרְזׁ כָּלָל י״ח). וְיֵשׁ פְּרוּשִׁים הַמְּחַמְרִים בְּכָל פִּשְׁטִי״דָּא, אִם לֹא (טו) נִתְנַבֵּשׁ הַכֶּחָל תְּחֻלָּה. יֵשׁ מְחַמְרִין שְׂלֵא לְאַפּוֹת פִּשְׁטִי״דָּא כֶּחָל עִם שֶׁל בֶּשֶׂר בְּתַנּוּר קָטָן, רַק יֵשׁ לְהַנִּיחַ אֶחָד בְּפִי הַתַּנּוּר (ת״ה סִימָן קפ״ב). וְטוֹב לְזַהֵר לְכַתְּחֻלָּה, כִּי אֵינּוּ אֵלָּא (טז) חֲמָרָא בְּעֵלְמָא. (בֵּית יוֹסֵף וְאַרְזׁ).

ג מְתָר (יז) לְחַתְּוֹךְ כֶּחָל רוֹתַח בְּסַכִּין שְׁחַתְּכוּ בּוֹ בֶּשֶׂר וְכָל שְׂכָן כֶּחָל חֵי אָף עַל פִּי שֶׁהוּא מְלֵא חֶלֶב (תַּא״ו נִי״א). וְכֵן מְתָר לְחַתְּוֹךְ בֶּשֶׂר בְּסַכִּין שְׁחַתְּכוּ בּוֹ כֶּחָל. וְכֵן הַדִּין לְאַכֵּל זֶה בְּכָלִי שְׂאֵכְלוּ בּוֹ זֶה. הַגָּה: וְהוּא הַדִּין לְצָלוֹת (יח) זֶה בְּשְׁפוּד שְׂצָלוּ בּוֹ זֶה.

והוא הדין דמתר להניחו בקערה עם בשר צלי, אפלו שניהם חמים, דלאחר (יט) צלית הכחל דינו בשאר בשר לכל דבר (בית יוסף בשם הרשב"א והאר"י). ודוקא שנצלה (כ) כדינו, דהינו שקרעוהו תחלה שתי וערב וטחוהו בפתל, אבל אם עבר וצלאו בלא קריעה, או קריעה מועטת, כל הדברים אלו לכתחלה אסורים (טור ובית יוסף), ובדיעבד הכל מתר. ואם קרעוהו כדינו וצלאו, אף על פי שמצא אחר קוד (כא) גומות מלאות חלב, אין לחוש (אר"י כי י"א). וכן אם הניחו קוד שלם, קדם צליתו, עם חלבו יום שלם, מתר. ולא אמרינו (כב) כבוש כמבשל בכי האי גונא (שם).

ד לצלות כחל או למלחו עם (כג) הבשר, דינו כדין צלית או מליחת כבד עם בשר. ויש מי (כד) שמתיר למלח כחל על הבשר. הגה: ואין למלחו עם בשר; אבל בדיעבד, בכל (כה) ענין מתר. (אר"י כלל י"ח). עור הקבה, לאחר שהוסר חלבו מתוכו והודח, יש לו דין שאר בשר ומתר (כו) למלחו עם שאר בשר, ואין לו דין כחל כלל (שם).

סימן צא - דין בשר וחלב שנתערבו

סעיפים

ח'

ובו

א בשר וגבינה שנגעו זה בזה, מתרים, אלא שצריך (א) להדיח מקום נגיעתו. ומתר לצור אותם במטפחת אחת, ולא חיישינו שמא יגעו זה בזה.

ב כל מידי דבעי הדחה, כגון להניח בשר התר צונן בקערה של אסור צונן, אסור לכתחלה, (ב) דלמא אכיל

בְּלֹא הַדָּחָה. (ג) וְדוֹקָא מְבַשָּׁל, דְּלֹא אֹרְחִיהַ בְּהַדָּחָה, אֲבָל מִיַּד דְּאֹרְחִיהַ בְּהַדָּחָה, כְּגוֹן בְּשָׂר חַי וְכִיּוֹצֵא בּוֹ, שְׂרִי לְכַתְּחִלָּה. הַגָּה: וְדוֹקָא דְּבַר שְׂיֵשׁ בּוֹ לְחִלּוּחִית קֶצֶת, אֲבָל דְּבַר יֵבֶשׁ, מִמֶּשׁ, אִם לֹא בָּלַע הַפְּלִי רַק בְּצוּנוֹ, מִתֵּר לְהַנִּיחַ בּוֹ דְּבַר יֵבֶשׁ בְּלֹא הַדָּחָה כְּלָל (ד"ע). וְע"ל סִימָן קכ"ב.

ג צָרִיךְ לְזַהֵר שֶׁלֹּא יִגַּע בְּשָׂר בְּלֶחֶם, שְׂאֵם יִגַּע בּוֹ, אָסוּר לְאָכְלוֹ עִם (ד) גְּבִינָה. וְכֵן יִזְהַר שֶׁלֹּא יִגַּע בּוֹ גְּבִינָה, שְׂאֵם יִגַּע בּוֹ, אָסוּר לְאָכְלוֹ עִם בְּשָׂר.

ד בְּשָׂר וְחֶלֶב רוֹתְחִין שֶׁנִּתְעַרְבוּ יַחַד, וְאִפְּלוּ בְּשָׂר צוּנוֹ לְתוֹךְ חֶלֶב רוֹתֵחַ אוֹ חֶלֶב צוּנוֹ לְתוֹךְ בְּשָׂר רוֹתֵחַ, הַפֶּל אָסוּר, מְשׁוּם דְּתַתְּאָה (ה) גִּבֵּר. אֲבָל חֶלֶב רוֹתֵחַ שֶׁנִּפְּלַעַל עַל בְּשָׂר צוּנוֹ, אוֹ בְּשָׂר רוֹתֵחַ שֶׁנִּפְּלַעַל לְתוֹךְ חֶלֶב צוּנוֹ, (ו) קוֹלֵף הַבְּשָׂר, וְשֶׂאֵר הַבְּשָׂר מִתֵּר. וּבְמָקוֹם שֶׁהַבְּשָׂר צָרִיךְ קְלִיפָה, אִם לֹא קְלִפּוּהוּ וּבִשְׁלוּ כֶּף, (ז) מִתֵּר בְּדִיעָבַד (אָרֶךְ כְּלָל כ"ט). וְהַחֶלֶב, (ח) מִתֵּר כְּלוֹ (רמב"ם ור"ת ור"י וע"פ). וְאִם נִפְּלוּ זֶה לְתוֹךְ זֶה צוּנְנוֹ, מִדִּיחַ הַבְּשָׂר, וּמִתֵּר.

ה מְלִיחַ, (ט) שְׂאִינוֹ יָכוֹל לֵיאָכֵל מִחֲמַת מְלָחוֹ, דְּהֵינּוּ כְּעִין מְלִיחַ שְׂמוּלְחִים לְקַדְרָה, וְשָׂהָה כְּדֵי מְלִיחָה לְקַדְרָה, כֹּל זְמַן שֶׁלֹּא הִדִּיחוּ מְקָרִי אִינוֹ נֶאֱכָל מִחֲמַת מְלָחוֹ. הַגָּה: וַיֵּשׂ אוֹמְרִים דְּלֶאֱחֵר שֶׁשָּׂהָה בְּמְלָחוֹ שְׂעוֹר מְלִיחָה לֹא מְקָרִי אַחֵר כֶּף רוֹתֵחַ (תוספות וְהַרַ"שׁ פכ"ה וְסַמ"ג לְחַד שְׁנוּיָא). וְלְצָרֶךְ גְּדוֹל, כְּגוֹן בְּהַפְּסֵד מְרַבָּה וְהוּא לְצָרֶךְ סְעֻדַת מְצוּהָ, יֵשׁ לְסַמֵּךְ אִמְקָלִין. אֲבָל בְּלֹא הַכִּי, אִין

לְהַקְלֵךְ כָּל־כֶּלֶל (ת"י ס"י קנ"ט). אֲפֹלוּ לֹא נִמְלַח הַבֶּשֶׂר מִשְׁנֵי צְדָדִין, רַק מִצַּד אֶחָד, כָּל שֶׁנִּמְלַח מְלִיחָה שְׂאִינוֹ נֶאֱכָל מִחֲמַת מְלָחוֹ, מִחֲשֵׁב רוּתָחַ (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת **י**) הַרְשָׁבִי"א ס"י רס"ה). אֲבָל כָּל שֶׁלֹּא נִמְלַח כָּל כָּד, מִחֲשֵׁב צוּנוֹ, אֲפֹלוּ נִמְלַח מִשְׁנֵי צְדָדִין. וַיֵּשׂ אוֹמְרִים דְּאֵנוּ אֵין בְּקִיָּאִין בְּדָבָר, וַיֵּשׂ לָנוּ לְחֲשֵׁב אֲפֹלוּ מְלִיחַת צָלִי, כְּרוּתָחַ (אָרֶךְ כ"י). וְטוֹב לְהַחֲמִיר בְּמָקוֹם שְׂאִין הַפֶּסֶד מְרַבָּה. וּמְלִיחַת כְּעִין מְלִיחַת דְּבַעֵי לֵה לְאֶרְחָא, אֲפֹלוּ לְאַחַר שֶׁהִדִּיחוּ, הָיָה אֵינוֹ נֶאֱכָל מִחֲמַת מְלָחוֹ, וְכָל זְמַן שֶׁלֹּא שָׂרְאוּ בְּמֵים דִּינוֹ כְּרוּתָחַ, לְאָסֵר כְּדִי קְלִיפָה. וְאֵין חֲלוּק בֵּין מְלִיחַת **י"א** עֲלִיוֹן וְתַפַּל תַּחְתּוֹן לְמְלִיחַת תַּחְתּוֹן וְתַפַּל עֲלִיוֹן, לְעוֹלָם הַמְּלִיחַת מִבְּלִיעַ בְּתַפַּל וְאֵינוֹ בּוֹלֵעַ מִפְּנֵי. הַלְכָד, בְּשֶׁר וּגְבִינָה הַמְּלוּחִים שֶׁנִּגְעוּ זֶה בְּזֶה, צָרִיד **י"ב** לְקַלֵּף **י"ג** שְׁנֵיהֶם מְקוֹם נְגִיעָתָם. וְאִם אֶחָד מֵהֶם מְלוּחַ וְהַשְּׁנֵי תַפַּל, הַמְּלוּחַ מִתָּר בְּהַדְחָה וְהַתַּפַּל צָרִיד קְלִיפָה.

הגה: וַיֵּשׂ אוֹמְרִים דְּבְכָל מְלִיחָה אֵנוּ מְשַׁעְרִין בְּס' (ר"ב הַמּוֹרִים קַמְאֵי וּבִתְרָאֵי). וְעֵין לְקַמּוֹ סִימּוֹן ק"ה כִּי צַד נוֹהֲגִין. וְהָא דְטָהוֹר מְלוּחַ וְטָמֵא תַפַּל שְׂרִי, הֵינּוּ שֶׁהַטָּמֵא יָבֵשׁ, אֲבָל אִם הוּא דְבָר צָלוּל, נֶאֱסָר הַטָּהוֹר, מֵאַחַר שֶׁאֵינוֹ נֶאֱכָל מִחֲמַת מְלָחוֹ, בּוֹלֵעַ מִהֶאֱסוֹר שֶׁאֲצִלוּ וְשֵׁנִיהֶם אֲסוּרִים (כּוּ מִשְׁמַע בְּמִרְדְּכִי וְכוּ כְּתַב בְּהַגְהוֹת מִיְמוֹנֵי וְשִׁיד וְסַמִּי"ג וְהַגְהוֹת מְרַדְּכִי). וְדוֹקָא שֶׁהַטָּהוֹר לַח קָצַת, אֲבָל אִם הוּא יָבֵשׁ **י"ד** לְגַמְרִי, אֵינוֹ בּוֹלֵעַ מִדְּבָר לַח שֶׁאֲצִלוּ. וְאִם הֵם יָבֵשִׁים, אֲפֹלוּ הֵם מְלוּחִים, אוֹ לַחִים וְלֹא מִחֲמַת מְלִיחָה, סָגִי בְּהַדְחָה. **הגה:** כָּל צִיר מִבְּשֶׂר שֶׁנִּמְלַח, אֲפֹלוּ לֹא נִמְלַח רַק לְצָלִי, חֲשׁוּב רוּתָחַ (הַגְהוֹת מִיְמוֹנֵי פ"ט בְּשֵׁם מ"כ וְשִׁיד וְהַגִּי"א מֵאוֹר זְרוּעַ וְאַגְדָּה פכ"ה). וְלָכֵן אִם נָפַל צִיר עַל הַגְּבִינָה אוֹ עַל כְּלִי, אוֹסֵר (אָרֶךְ). אֲפֹלוּ בְּמָקוֹם שְׂאִין הַבֶּשֶׂר אוֹסֵר, דְּלֹא נִחְשָׁב רוּתָחַ, מִכָּל מָקוֹם הַצִּיר חֲשׁוּב אֵינוֹ נֶאֱכָל מִחֲמַת מְלָחוֹ. וְצִיר שֶׁל בֶּשֶׂר שֶׁאוֹסֵר, שֶׁנִּפְלַע עַל הַכְּלִי, צָרִיד הַגְעָלָה. וְאִם הוּא כְּלִי חֲרָס, צָרִיד שְׁבִירָה (שִׁיד שֵׁם וְאוֹי"ה). וְאִם לֹא נָפַל רַק עַל מְקוֹם **טו** אֶחָד, בְּכָלֵי עֵץ וְכִיּוֹצֵא בּוֹ, קוֹלֵף מְקוֹמוֹ, וְדִיּוֹ (אוֹי"ה וְעִיל ס' צ"ח הַהַגִּי"ה א').

י הֵיכָא אֲמַרִינָן דְּאֵינוֹ אֲסוּר אֶלָּא כְּדִי קְלִיפָה, כְּשֶׂאִין שׁוֹם אַחַת **טז** מִהַחֲתִיכוֹת שְׁמִנָה, שְׂאִם הִיָּתָה שְׁמִנָה

כִּלְהָ אֲסוּרָה (ע"ל סי' (יז) ק"ה ס"א), וְכֵן חֲבֵרְתָּהּ אֲסוּרָה כִּלְהָ,
מִפְּנֵי שֶׁהַשָּׂמוֹן מִפְּעֻפֵּעַ וְעַיִן לְקַמּוֹ סִימּוֹן ק"ה.

ז הָא דְמִפְּלִגְיָנָן בֵּין נֶאֱכָל מִחֲמַת (יח) מְלָחוּ לְאִינוּ נֶאֱכָל
מִחֲמַת מְלָחוּ, הֵנִי מְלִי בְּבֶשֶׂר חֵי, אֲבָל צָלִי רוּתַח שְׁנַפֵּל
לְמַלִּיחַ, (יט) אֲפֵלוּ (כ) נֶאֱכָל מִחֲמַת מְלָחוּ, בְּעֵי קְלִיפָה (ע"י
ס"ק כ'). וְאִם יֵשׁ בּוֹ בְּקַעִים, אִו שֶׁהוּא מְתַבֵּל בְּתַבְלִין וְהוּא
צָלִי רוּתַח כֵּלוּ, אֲסוּר. **הגה:** וְהוּא הַדִּין אֲפוּי וּמְבוּשָׁל (מֵהֲרֵא"י בַּהֲגַח'י
ש"ד וְהַגְּהַת מְרַדְכִי וְסַמ"ק וְרַש"י). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאֲפִילוּ הֵם צוֹנְנִים, דִּינָא הֵכִי
(בֵּית יוֹסֵף לְדַעַת הֲרַא"ש וּבֵת"ה וְטוֹר), וְכֵן יֵשׁ לְנַהֵג אִם אֵין הַפְּסֵד (כא) מְרַבָּה.

ח אֵין בְּשָׂר בְּחֶלֶב נֶאֱסָר עַל יְדֵי מְלִיחָה אוֹ עַל יְדֵי (כב)
כְּבוֹשׁ, אֲלָא בְּאֲכִילָה, אֲבָל לֹא בְּהִנָּאָה.

סימן צב - דיני אם נפל חלב לקדרה של בשר

סעיפים

ט'

ובו

א כִּזְזִית בְּשָׂר שְׁנַפֵּל לְתוֹךְ יוֹרָה שֶׁל חֶלֶב רוּתַח, טוּעִים (א)
הַעוֹבֵד כּוֹכְבִים הַקְּדָרָה, אִם אָמַר שְׂיֵשׁ בָּהּ טַעַם בְּשָׂר,
אֲסוּרָה, וְאִם לֹא, מִתְּרַת, אֲפֵלוּ בְּפָחוֹת מְשֻׁשִׁים, וְאוֹתָהּ
חֲתִיכָה אֲסוּרָה. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, כְּשֶׁקָּדַם וְהוֹצִיא

החתיכה קדם שתפלט חלב שבִּלְעָה, דְּהִינוּ קִדְּם שְׁתַּנּוּחַ
הַיּוֹרָה מִרְתִּיחָתָהּ, אָבֵל אִם לֹא הִסְפִּיק לְסַלְקוֹ עַד
שְׁתוּכַל לְפִלֵּט הַחֶלֶב שְׁבִלְעָה, אָף עַל (ב) פִּי שְׁטַעְמוֹ עוֹבֵד
כּוֹכְבִים וְאִין בּוֹ טַעַם כָּלֵל, אָסוּר, אֵלֶּא אִם כֵּן יֵשׁ בּוֹ
שְׁשִׁים. **הגה:** וְעִיל סִימָן צִיח דְּאִין אָנוּ נוֹהֲגִין לְסַמֵּךְ אֶטְעִימַת עוֹבֵד
כּוֹכְבִים, וּבְעִינָן ס' בְּכָל עֲנָן.

ב נֶפֶל חֶלֶב לְתוֹךְ קִדְרָה שֶׁל בָּשָׂר, טוֹעֵמִין (ג) הַחֲתִיכָה
שֶׁנֶּפֶל עָלֶיהָ הַחֶלֶב, אִם אִין בָּהּ טַעַם חֶלֶב, הַכֹּל מִתָּר.
וְאִם יֵשׁ בַּחֲתִיכָה מְטַעִימַת חֶלֶב, נֶאֱסָרָה אוֹתָהּ חֲתִיכָה.
וְלִדְיָדוֹ דְּאִין סוּמְכִים אַעוֹבֵד כּוֹכְבִים, בְּעִינָן (ד) שְׁשִׁים בַּחֲתִיכָה, וְאִם לֹאוּ
כָּלָה אָסוּרָה. וּמִשְׁעָרִין בְּכֻלָּהּ, אִם הִיא בְּכָל מָה שֵׁישׁ
בְּקִדְרָה מִהַחֲתִיכוֹת וְהִרְקָה וְהַמָּרְקָה וְהַתְּבִלִּין כְּדִי שְׁתִּתְּהָ
חֲתִיכָה זֶה אֶחָד מִשְׁשִׁים מִהַכֹּל, הַחֲתִיכָה אָסוּרָה
וְהַשָּׂאָר (ה) מִתָּר. בְּמָה דְּבָרִים אָמוּרִים, בְּשֵׁלֵא נֵיעַר
הַקִּדְרָה בְּתַחֲלָה כְּשֶׁנֶּפֶל הַחֶלֶב, אֵלֶּא לְבִסוּף, וְלֹא כֶּסֶה.
אָבֵל אִם נֵיעַר מִתַּחֲלָה וְעַד סוּף, אוֹ שְׁכֶסֶה מִשְׁעַת נִפְיָלָה
וְעַד סוּף, הַכֹּל מְצֻטָּרֵף לְבִטֵּל טַעַם הַחֶלֶב. **הגה:** (ו) וְכֵן אִם
לֹא (ז) נֵיעַר כָּלֵל, לֹא בְּתַחֲלָה וְלֹא בִּסוּף, וְלֹא כֶּסֶה כָּלֵל, אִם יֵשׁ ס' בְּקִדְרָה נֶגְדַּ
טַפַּת חֶלֶב שֶׁנֶּפֶל, אִינוּ אָסוּר רַק הַחֲתִיכָה לְבַד, וְשָׂאָר הַקִּדְרָה מִתָּר (בֵּית יוֹסֵף
בְּשֵׁם הַרְאֲבָ"ד וְהַמַּגִּיד מְשֻׁנָּה בְּשֵׁם הַרְמַב"ם). וְכֵן אִם נֵיעַר בְּתַחֲלָה אוֹ כֶּסֶה מִיָּד, אָף
עַל גַּב דְּלֹא נֵיעַר וְלֹא כֶּסֶה לְבִסוּף, כֹּל הַקִּדְרָה מְצֻטָּרֵף, וְהוּא שֶׁנֵּיעַר וְכֶסֶה מִיָּד
שֶׁנֶּפֶל שֵׁם הָאָסוּר (טוֹר וּבֵית יוֹסֵף בְּשֵׁם ר"י ו' חֲבִיב). וְכֵן אִם נֶפֶל לְתוֹךְ
הַמָּרְקָה אוֹ לַחֲתִיכוֹת, וְלֹא נוֹדַע לְאִיזוֹ חֲתִיכָה נֶפֶל, נוֹיעַר
אֶת הַקִּדְרָה כָּלָה עַד שֵׁישׁוּב וְיִתְעָרַב הַכֹּל, אִם יֵשׁ
בְּקִדְרָה כָּלָה טַעַם חֶלֶב, אָסוּרָה. וְאִם לֹאוּ, מִתָּרָת. וְאִם
לֹא נִמְצָא עוֹבֵד כּוֹכְבִים שִׁטְעַם וְנִסְמָךְ עָלָיו, מִשְׁעָרִים

בְּשָׂשִׁים (ע"כ לשון הרמב"ם). **הגה:** וְיֵשׁ חוֹלְקִין וְסִבִּירָא לְהוּ דְּאִינוּ מוֹעִיל
מֵה שְׁנַעַר הַקְּדָרָה, אִם לֹא שְׁנַעַר מִיַּד שְׁנַפֵּל הָאֲסוּר (טור). וְהָכִי נְהוּג.

ג כְּשֶׁנֶּאֱסָרָה הַחֲתִיכָה מִחֲמַת הַחֶלֶב, נַעֲשִׂית כָּל
הַחֲתִיכָה אֲסוּר, וְאִם בְּשֶׁלָּה עִם אַחֲרוֹת צָרִיךְ שְׂשִׁים
לְבַטֵּל כָּלָה. וְאִם מִכִּירָה, מִשְׁלִיכָה, וְהַאֲחֵרוֹת מִתְּרוֹת.
וְאִם אִינוּ מִכִּירָה, הֶרֶטֶב מִתֵּר, וְכָל הַחֲתִיכוֹת אֲסוּרוֹת,
אִם חֲתִיכַת הָאֲסוּר רְאוּיָה **(ח)** לְהִתְכַּבֵּד.

ד לֹא אָמְרוּ חֲתִיכָה **(ט)** עֲצָמָה נַעֲשִׂית נִבְלָה, אֶלָּא בְּבָשָׂר
בְּחֶלֶב אֲבָל לֹא **(י)** בְּשֶׂאֵר אֲסוּרִים. כְּגוֹן כַּזֵּית חֶלֶב שֶׁנִּבְלַע
בַּחֲתִיכָה, וְאִין בָּהּ שְׂשִׁים לְבַטְלוֹ, וְנֶאֱסָרָה, וְאַחַר כֵּן
בְּשֶׁלָּה עִם אַחֲרוֹת, אִין צָרִיךְ אֶלָּא שְׂשִׁים כְּדִי כַּזֵּית חֶלֶב,
וְאִז אֶפְלוּ חֲתִיכָה עֲצָמָה חוֹזְרֵת לְהִיּוֹת מִתְּרָת. **הגה:** וְיֵשׁ
אוֹמְרִים דְּאָמְרִין בְּכָל הָאֲסוּרִים חֲתִיכָה נַעֲשִׂית נִבְלָה (תוס' וסמ"ק וסמ"ג
וּמְרַדְכִי וְהַאֲחֵרוֹנִים). וְכֵן הִמְנִיחַ פְּשוּט, וְאִין לְשֵׁנוֹת. וְדוֹקָא אִם הָאֲסוּר **(יא)**
דְּבוּק בַּחֲתִיכַת הַתֵּר, אוֹ שֶׁהַחֲתִיכָה כָּלָה חוּץ לְרֶטֶב וְנִפְּלָה עָלֶיהָ אֲסוּר, אֲבָל
אִם מִקְצַת הַחֲתִיכָה **(יב)** תּוֹךְ הֶרֶטֶב, וְאִין הָאֲסוּר דְּבוּק בּוֹ, לֹא אָמְרִין
חֲתִיכָה נַעֲשִׂית נִבְלָה וּמִצְטָרֵף כָּל הַקְּדָרָה לְבַטֵּל הָאֲסוּר. וּמִכָּל מְקוֹם יֵשׁ
לְהַחֲמִיר לְאָסֵר אוֹתָהּ חֲתִיכָה (אָרֶךְ כָּלֵל כ"ח). וְכָל זֶה בְּשֶׂאֵר אֲסוּרִים, אֲבָל
בְּבָשָׂר בְּחֶלֶב, אֶף עַל פִּי שְׂאִין הָאֲסוּר דְּבוּק, וּמִקְצַת הַחֲתִיכָה תּוֹךְ הֶרֶטֶב,
אָמְרִין חֲתִיכָה נַעֲשִׂית נִבְלָה. יֵשׁ אוֹמְרִים דְּלֹא אָמְרִין חֲתִיכָה נַעֲשִׂית נִבְלָה
אִם נִתְעַרַב אֲסוּר לַח בְּהִתֵּר לַח, וְאַחַר כֵּן נִתְעַרַב הַכֹּל בְּהִתֵּר אַחַר, וְאִין
צָרִיכִים רַק שְׂשִׁים נֶגֶד **(יג)** הָאֲסוּר שְׁנַפֵּל (מְרַדְכִי פכ"ה וְרִשְׁבִּי"א ור"ן **(יד)** בְּשֵׁם
רַבְבִּי"ד). וְיֵשׁ לְסַמֵּךְ עַל זֶה בְּשֶׂאֵר אֲסוּרִים, לְצַרֵּךְ הַפְּסֵד גָּדוֹל, אֲבָל לֹא בְּבָשָׂר
וְחֶלֶב. וְאִם נִתְעַרַב בְּשֵׁם בְּיָבֵשׁ, לֹא אָמְרִין בְּשׂוּם אֲסוּר חֲתִיכָה נַעֲשִׂית נִבְלָה.
וְעִ"ל סִימָן צ"ט (ובש"ן ס"ק ט"ו) מִדִּין חֲתִיכָה נַעֲשִׂית נִבְלָה. כְּלִי הַנֶּאֱסָר
מִבְּלִיעַת אֲסוּר, לֹא אָמְרִין בִּיהּ חֲתִיכָה נַעֲשִׂית נִבְלָה, וְלֹא בְּעִינָן ס' רַק נֶגֶד
הָאֲסוּר שְׁבֻלַע (מְרַדְכִי פג"ה) וְעִ"ל סִימָן צ"ח.

ה (טו) טפת חלב שנפלה על הקדרה שאצל האש מבחוץ, אם נפלה כנגד התבשיל אין צריך אלא ששים כנגד הטפה שמפעפעת לפנים, והוי כאלו נפלה בתבשיל. ואם נפלה **(טז)** במקום הריקו, והיא מפעפעת בדפן הקדרה עד סמוך לרטב כל כך שאין סי' כנגד הטפה, הרי נאסר אותו מקום הקדרה, ואם יערה התבשיל דרך מקום הקדרה שנאסר, הרי נאסר התבשיל. וזה **(יז)** תקנתו: שיניחנה כך, ולא יגע בה עד שתצטנן. **הגה:** ודוקא אם הקדרה ישנה. אבל אם היא חדשה, בכל ענין אין צריך סי' רק נגד הטפה שנפלה עליה, כדלקמן סימן צ"ח **(יח)** גבי כף.

י נהגו העולם לאסור כשנפלה על הדפן שלא כנגד (יט) הרטב. ודוקא כשנפל באותו צד שאינו כנגד האש, אבל אם נפל כנגד האש, מתר, שהאש שורפו ומיבשו, ואז **(כ)** הקדרה נמי **(כא)** שרי (הגהות ש"ד ואר"ך פלל ל"א). ודוקא בדבר מועט, כגון טפה, אבל אם נפל הרבה, אין להתיר אפלו אם נפל כנגד האש, אלא אם כן כנגד הרטב ועל ידי ששים. **הגה:** ואז הקדרה הוי אסורה אפלו יש סי' בתבשיל נגד הטפה שנפלה, **(כב)** ויערה מיד התבשיל ממנו בצד אחר שלא כנגד הטפה. ואם בשלו בקדרה תבשיל אחר, דינו כמו בפעם הראשון. (אר"ך פלל ל"א).

יז יש מי שמתיר בשעת הדחק, כגון בערב שבת, אפלו שלא כנגד הרטב, אפלו שלא כנגד האש, על ידי (כג) סי'. **הגה:** והכי נהוג (אר"ך). ואם נשפך חלב או שאר אסור רותח על גבי קרקע,

והעמידו עליו קדֶרֶה (כד) חמה. אם מה שנשפך אינו אצל האש, לא הוי רק כלי שני, ולכן הקדֶרֶה אסורה, דבולע קצת, והתבשיל מתר, דתתא (כה) גבר. (הגהת ש"ד סימן כ"ה). וקלוי מן הקדֶרֶה רותחת שהלך אל קדֶרֶה צוננת, אם נפסק הקלוי מן הקדֶרֶה הרתחת קדם שהגיע אל הצונן, הוי נמי ככלי שני (כך משמע בשערים מתשובת מהר"ם). ואם לא נפסק, הוי (כו) כערוי והקדֶרֶה הצוננת נאסרה, אם היד סולדת בקלוי הנוגע בקדֶרֶה (ת"ה ס"י קפ"א), והתבשיל שבתוכה שרי, דאין ערוי אוסר רק כדי (כז) קליפה. אבל אם הקדֶרֶה היא חמה, והוא כלי ראשון, וכך שכן עומד אצל האש, אפלו הקלוי הוא צונן, הכל אסור, (כח) דתתא גבר, והוי כצונן לתוך חם דכלו אסור. (כך משמע מבית יוסף), כמו שנתבאר לעיל סימן צ"א. טפה הנופלת על גבי כסוי קדֶרֶה, דינה כנפלה על גבי קדֶרֶה נגד הרטב, והוא שהתחילה הקדֶרֶה (כט) להרתח, דאז עולה הזעה תמיד ומגיע אל הכסוי ויורד משם אל הרטב. (אר"ך כלל ל"א וש"ד).

ח מחבת של חלב שנתנו בכירה תחת קדֶרֶה של בשר,
הזעה עולה ונבלע בקדֶרֶה, ואוסרתה. הגה: אם היה חלב במחבת, בעינין סי' בתבשיל שבקדֶרֶה נגד החלב שבמחבת (ד"ע). וכל זה מיירי שהמחבת מגלה והזעה עולה מן המאכל עצמו לקדֶרֶה שעליה (אר"ך), וגם מיירי שהוא בקרוב כל כך שהיד סולדת בזעה במקום שנוגע בקדֶרֶה. אבל אם אין היד סולדת בזעה, הכל שרי. ולכן תולין בשר ליבש על קדרות של חלב, ולא חיישינן לזעה שעולה (פסקי מהרא"י סימן ק"ג). וכן אם המחבת מכסה, הכל שרי מדי דהוי אשתי קדרות (ל) נוגעות זו בזו דאין אוסרין זו את זו בנגיעה, כל שכן בזעה. (מרדכי פרק כ"ה) מיהו לכתחלה יש לזהר בכל זה (הגהות ש"ד).

ט יר של חלב עשוי כנר של שעוה שנטף ממנו טפה על כלי, אין צריך כי אם גרידה. אבל חלב (לא) מהתוך חם שנפל ממנו טפה על כלי, צריך הגעלה.

סימן צג - קדרה שבשל בה בשר לא יבשל בה חלב

אחד

סעיף

ובו

א (א) קדרה שבשלה בה בשר, לא יבשל בה חלב. ואם בשלה בה בתוך מעת לעת, אסור בנותן טעם. וצריך לשער נגד כל הקדרה. אבל אם שקה מעת לעת קדם שבשלה בה, הנה ליה נותן טעם לפגם, ומותר התבשיל, אבל הקדרה אסור (ב) לבשלה בה לא בשר ולא חלב. הגה: אבל שאר דברים, מותר. (ריב"ש סימן קכ"ו בשם סמ"ק ובהגמ"י פ"ט) ודין פסוי קדרה, כדין קדרה עצמה (ד"ע ואו"ה). ויש מחמירים (ג) בפסוי, לומר דאף על פי שאינו בן יומו דינו כאלו היה בן יומו, (בהגהות ש"ד בשם קב"א) וכן נוהגין בקצת מקומות. וכן אני נוהג מפני המנהג, והוא חמרא בלא טעם. (ד"ע). ומכל מקום במקום שיש שום צד להתיר בלאו הכי, או שהוא לצורך שבת או הפסד, יש להתיר אם אין הפסוי בן יומו, כמו בקדרה עצמה. ואם לקחו פסוי רותח מקדרה של בשר ונתנו אותו על קדרה של חלב, אם שניהם חמים, שניהם אסורים אם יש מאכל בקדרה של בשר וחלב. ואם הפסוי צונן והקדרה חמה, נמי שניהם אסורים אם (ד) התחיל להזיע תחת הפסוי, דתתאה גבר (או"ה). ואם הפסוי חם, והקדרה צוננת, (ה) הכל שרי (שם), רק (ו) המאכל צריך קליפה, (לדעת הגהות ש"ד ולא כאו"ה שם), אם אפשר לקלפו, ואם לאו, הכל שרי. ואם לא היה מאכל בקדרה, הכל שרי, דהוי כשתי קדרות שנגעו זו בזו. (הכל ד"ע

האר"ך)

לסברת

ד"ע

סימן צד - דין התוחב כף חולבת

בקדרה של בשר

ובו

ט'

סעיפים

א התוחב כף חולבת בקדרה של בשר, או איפכא, משערים בכל מה (א) שנתחב ממנו בקדרה אם הכף בן יומו דהינו (ב) ששמטו בו בכלי ראשון תוך מעת לעת. (ארוך כלל ל"ז). ויש מי שאומר שאם הכף של מתכת, משערים בכלו, משום דחם מקצתו חם כלו. וסברא (ג) ראשונה עקר, וכן נוהגין (מרדכי ושי"ד והגהותיו וארוך) וע"ל סי' צ"ח.

ב אם תחב הכף בקדרה שני (ד) פעמים, ולא נודע בינתים, צריך ב' פעמים ששים. (ויש אומרים (ה) דסגי בפעם א' ששים, וכן נוהגים (תרומת הדשן סימן קפ"ג והגהות שערי דורא וארוך).

ג אם יש סי' לבטל (ו) הכף, הקדרה והתבשיל מתרים אבל הכף אסור, בין עם בשר בין עם חלב, לפי שהיא בלועה מבשר בחלב. ואפלו בדיעבד אוסרת, אם חזרו ותחבוה, בין בבשר בין בחלב, כל זמן שהיא בת (ז) יומא. ואם אין סי', הכל אסור (ח) בהנאה, אפלו הקדרה, אך מתר לתת (ט) לתוכה פרות או צונן, כיון שאינו נהנה מגוף האסור.

ד אם אין הכף בן יומו, הקדרה והתבשיל מתרים והכף אסור (י) לכתחלה, בין עם בשר בין עם חלב. ומכל

מקום (יא) בדיעבד אינה אוסרת, כיון שלא היתה בת יומא.

ה אם בשלו מיס בקדרה חדשה ותחבו בה כף חולבת, ואחר כך חזרו ובשלו בה מיס פעם אחרת ותחבו בה כף של בשר, ושתי הכפות היו בני יומן ובשום אחד מהפעמים לא היה במים ששים, (יב) אסור להשתמש בקדרה לא בשר ולא חלב, אבל שאר דברים מתר לבשל, מאחר שהיתה חדשה שלא בשלו בה מעולם.

הגה: מיהו אם עבר ובשל בה בשר או חלב, מתר, דהוי נותן טעם בר נותן טעם (הגהות מימוני פ"ט). קדרה שבשלו בה ירקות או מיס ותחבו בה כף בן יומו, והקדרה אינה בת יומא, או להפך, או שיש במאכל (יג) ששים, הכל שרי. (ארוך כלל ל"ז), ונוהגין להחמיר לאכלל המאכל כמין הכלי שהיא בן יומו, (יד) ולאסר הכלי שאינו בן יומו ואינו אלא (טו) חמרא בעלמא, כי מדינא הכל שרי.

ו בצלים או ירקות (טז) שבלועים מבשר ובשלים בקדרה חולבת, אם ידוע כמה בשר בלוע בבצלים ובירקות, אין צריך סי' אלא כנגד הבשר. **הגה:** דלא שניד לומר חתיכה נעשית נבלה, הואיל ועדין פלו היתר, ולכן אין צריך לשער רק נגד מה (יז) שבלע. וכל שכן בקדרה של חלב שבשלו בה מיס תוך מעת לעת, ואחר כך בשלו בה בשר, לא אמרינן דצריך לשער נגד כל המים, רק נגד החלב (יח) שבלעה הקדרה. (ממשמעות הטור ובית יוסף).

ז בשר רותח שחתכו (יט) בסכין חולבת, כל החתיכה אסורה אם אין בה ששים כנגד מקום הסכין (כ) שחתך

הַבֶּשֶׁר. אָבֵל אִם אֵינוֹ בֶּן יוֹמוֹ, אוֹ אִם אֵינוֹ יוֹדֵעַ שֶׁהוּא
בֶּן יוֹמוֹ, אֵינוֹ אוֹסֵר אֶלָּא **(כא)** כְּדִי קִלְפָּה. הַגָּה: וְכֹל זֶה בְּבֶשֶׁר
רוֹתֵחַ בְּכָלֵי רֵאשׁוֹן, וְאִז אִם הַסַּכִּין בֶּן יוֹמוֹ וְאִין סִי בְּבֶשֶׁר נִגְדַּד הַסַּכִּין הַכֹּל
אֲסוּר, וְאִף הַסַּכִּין **(כב)** צָרִיךְ הַגְּעָלָה. אָבֵל אִם הוּא כְּלִי **(כג)** שְׁנִי, הַבֶּשֶׁר
צָרִיךְ קְלִיפָּה; וְהַסַּכִּין, נְעִיצָה בְּקֶרֶקַע (אֲרִיזָה כָּלֵל לִיּוֹ), וְכֵן נוֹהֲגִין. וְאֶפְלוּ אִין
הַסַּכִּין בֶּן יוֹמוֹ, יֵשׁ לְקַלֵּף הַבֶּשֶׁר מְעַט מְשׁוּם שְׁמַנוּגִית הַסַּכִּין (טוֹר וּבֵית יוֹסֵף
בְּשֵׁם סַמ"ק).

ח אִם נֶפֶל לְתַנּוּר פִּנְאָדִישׁ **(כד)** גְּבִינָה, אֶפְלוּ לְחָה, וְכֵן
גְּבִינָה חֲמָה בְּקַעֲרַת בֶּשֶׁר בֵּית יוֹמָא, אֵינוֹ אוֹסֵר אֶלָּא כְּדִי
(כה) קִלְפָּה.

ט בְּשָׁלוּ דְּבֵשׁ בְּמַחְבֵּת שֶׁל בֶּשֶׁר בֵּית יוֹמָא וְהִרְיָקוּהוּ חֵם
בְּקַעֲרָה שֶׁל חֲלָב בֵּית יוֹמָא, מִתֵּר, מְשׁוּם דְּהוּי נוֹתֵן טַעַם
בֵּר נוֹתֵן **(כו)** טַעַם דְּהִתְרָא.

סימן צה - דגים וביצה שנתבשלו בקדרה של בשר אם מתר לאכלן עם גבינה

א דְּגִים שְׁנֵתְבִשְׁלוּ אוֹ שְׁנִצְלוּ בְּקִדְרָה שֶׁל בֶּשֶׁר **(א)** רְחוּצָה

יָפָה, שְׂאִין שׁוּם שֶׁמֶן דְּבוּק בָּהּ, מִתֵּר לְאָכְלָם בְּכוֹתָח, מְשׁוּם דְּהוּי נֹתֵן (ב) טַעַם בַּר נֹתֵן טַעַם דְּהִתְרָא. וְאִם לֹא הִיְתָה רְחוּצָה יָפָה, אִם יֵשׁ בַּמֶּמֶשׁ שְׂעַל פִּי הַקְדָּרָה יוֹתֵר מֵאֶחָד בְּשִׁשִּׁים בְּדָגִים, אָסוּר לְאָכְלָם בְּכוֹתָח.

ב (ג) בִּיצָה שְׁנֵתִבְשָׁלָה בְּמִים בְּקִדְרָה חוֹלְבֵת, מִתֵּר לְתַת אוֹתָהּ בְּתוֹךְ הַתְרַנְגְּלַת אֶפְלוּ לְכַתְחֵלָה. אָבֵל אִם נִתְבְּשָׁלָה בְּקִדְרָה עִם בֶּשֶׂר, וְאֶפְלוּ (ד) בְּקִלְפָה, אָסוּר לְאָכְלָהּ בְּכוֹתָח. **הגה:** וְיֵשׁ מִחֲמִירֵין בְּצִלְיָה וּבִשׁוּל (ה) לְאָסוּר נֹתֵן טַעַם בַּר נֹתֵן טַעַם. (ריב"ן בְּשֵׁם רִשְׁי"י וּבִפְרָדֵי פֶלֶל לִיד הַבֵּיא הַמְרַדְכִי וְאוּר זְרוּע). וְהַמְנַהֵג לְאָסוּר לְכַתְחֵלָה, וּבְדִיעֵבַד מִתֵּר (ו) בְּכָל עֵינָן (אֲר"ד). וְדוֹקָא לְאָכְלָהּ עִם חֵלֶב וְהַבֶּשֶׂר עֲצָמוֹ, אָבֵל לְתַנְּן בְּכָלִי שְׁלֵהֶם, מִתֵּר לְכַתְחֵלָה (בְּהִגְהוֹת אָסוּר וְהִתֵּר הָאֲר"ד), וְכֵן נִהְגוּ. וְכֵן אִם לֹא נִתְבְּשָׁלוּ אוֹ נֶצְלוּ תַחֲלָה, רַק עָלוּ בְּכָלִי שֶׁל בֶּשֶׂר, מִתֵּר לְאָכְלָן עִם חֵלֶב עֲצָמוֹ. וְכֵן לְהַפְּדֵי (סִבְרַת עֲצָמוֹ). וְכֵן אִם הָיָה הַכָּלִי שְׁנֵתִבְשָׁלוּ אוֹ נֶצְלוּ בּוֹ לְפָגֶם, שְׁלֹא הָיָה בּוֹ יוֹמוֹ, נוֹהֲגִין הִתֵּר לְכַתְחֵלָה לְאָכְלוֹ עִם הַמִּין הַשְּׁנִי (שֵׁם בְּאֲר"ד). וְכָל זֶה כְּשֶׁהַמֶּאֱכָל אֵינּוּ דָּבָר (ז) חֲרִיף, אָבֵל אִם הָיָה דָּבָר חֲרִיף, כְּגוֹן שֶׁבִשְׁלוֹ דְּבָרִים חֲרִיפִים בְּכָלִי שֶׁל בֶּשֶׂר, אֶפְלוּ אֵינּוּ בּוֹ יוֹמוֹ, אוֹ שֶׁדָּכוּ תַבְלִין בְּמִדּוֹד שֶׁל בֶּשֶׂר, אִם נִתְּנוּ בְּחֵלֶב, אוֹסֵר אֶפְלוּ בְּדִיעֵבַד עַד דְּאִיכָּא ס' נֶגֶד הַבֶּשֶׂר (ח) הַבְּלוּעַ בְּהֵם (בְּאֲר"ד פֶּלֶל כִּיד וְכֵן מִשְׁמַע בְּתַשׁוּבַת הַרְשָׁבִיא סִימָן תַּמְי"ט וּבִי"י ס' צ"ו בְּשֵׁם סַה"י וְהִגְהוֹת ש"ד סִימָן ס"ב בְּשֵׁם מַהֲרִ"ש וְאֶגוּר בְּשֵׁם מְרַדְכִי). וּמִכָּל מְקוֹם לֹא מְקַרִי מֵאֶכָל דְּבָר חֲרִיף מְשׁוּם מְעַט תַּבְלִין שָׁבוּ, רַק אִם כָּלוּ הוּא דְּבָר חֲרִיף. וְרַבּוֹ כְּכָלוֹ וְע"ל סִימָן צ"ו.

ג קְעָרוֹת שֶׁל בֶּשֶׂר שֶׁהוֹדְחוּ בַּיּוֹרָה חוֹלְבֵת בְּחֲמִין שֶׁהִיד סוֹלְדַת בְּהוֹן, אֶפְלוּ שְׁנִיָּהֶם בְּנֵי יוֹמָן, (ט) מִתֵּר, מְשׁוּם דְּהוּהָ לֵה נֹתֵן טַעַם בַּר נֹתֵן טַעַם דְּהִתְרָא. וְהוּא שְׂיֵאֵמַר: בָּרִי לִי שְׁלֹא הָיָה שׁוּם (י) שֶׁמֶן דְּבוּק בְּהוֹן. וְאִם הָיָה שֶׁמֶן דְּבוּק בְּהוֹן, צָרִיד שְׂיֵהָא בְּמִים ס' כְּנֶגֶד מִמְּשׁוֹת

שָׁמֹן שֶׁעַל פְּנֵי הַקְּעָרָה. הַגָּה: וַיֵּשׁ (יֵא) אוֹסְרִים אֶפְלוּ אִין שָׁמֹן דְּבוּק בְּהֵן (טוּר בְּשֵׁם סְהִיַת וּסְמִיַג וּסְמִיַק וּשְׂיִיד וְהַרְיִף וְתוּסִי וּמְרַדְכִי וְרִיִן וְהַגְמִיַי וּפְסָקִי מֵהַרְאִיַי וְאוֹיִה), אֶלְא אִם בֵּן אֶחָד מִן הַפְּלִים אֵינְן בְּנֵי יוֹמָן מִבְּלִיעַת כְּלֵי רֵאשׁוֹן, וְאִז כָּל הַפְּלִים מִתְּרִים וְהַמִּים נוֹהֲגִין בְּהֵן אִסוּר (יב) לְכַתְּחֻלָּה. אֲבָל אִם שְׂנִיָּהֶם בְּנֵי יוֹמָן, וְהַדִּיחַ אוֹתָן (יג) בְּיַחַד בְּכֵלֵי רֵאשׁוֹן, הַכֹּל אִסוּר. וְהַכִּי נוֹהֲגִין, וְאִין (יד) לְשִׁנוֹת. וְדוֹקָא שֶׁהוֹדְחוּ בְּיַחַד וּבְכֵלֵי רֵאשׁוֹן, אֲבָל אִם הוֹדְחוּ זֶה אַחֵר זֶה אוֹ בְּכֵלֵי שְׂנֵי, אֶפְלוּ בְּיַחַד, הַכֹּל שְׂרִי (בְּאַרְזָא כָּלֵל לִיִּד). וְאִם עָרָה מִכְּלֵי רֵאשׁוֹן שֶׁל בֶּשֶׂר עַל כְּלֵי חֶלֶב, (טו) דֵּינוּ כְּכֵלֵי רֵאשׁוֹן וְאוֹסֵר אִם הָיָה בֵּן יוֹמָן. אֲבָל אִם עָרָה מִיָּם רוֹתְחִים שְׂאִינְן שֶׁל בֶּשֶׂר וְלֹא שֶׁל חֶלֶב עַל כְּלֵים שֶׁל בֶּשֶׂר וְשֶׁל חֶלֶב בְּיַחַד, וְאֶפְלוּ שָׁמֹן דְּבוּק בְּהֵם, הַכֹּל שְׂרִי, דְּאִין עֲרוּי כְּכֵלֵי רֵאשׁוֹן מִמֶּשׁ שְׂעִיעֶשָׁה שֶׁהַפְּלִים שְׂמַעְרָה עֲלֵיהֶם, (טז) יְבָלְעוּ זֶה מִזָּה (שֵׁם). וְאִם נִמְצָא קְעָרָה חוֹלְבֵת בֵּין כְּלֵי בֶּשֶׂר, לֹא חִיִּישִׁינְן שְׂמָא (יז) הוֹדְחוּ בְּיַחַד בְּדַרְזָא שְׂנַאֲסָרִים (הַגְּהוֹת שׂיִד).

ד יִרְאֶה לִי, שְׂאִם נִתְּנוּ (יח) אֶפְרָ בְּמִים חֲמִין שְׂבִיּוֹרָה קֹדֶם שֶׁהִנִּיחוּ הַקְּדָרוֹת בְּתוֹכָהּ, אִף עַל פִּי שֶׁהַשָּׁמֹן דְּבוּק בְּהֵן, מִתֵּר, דְּעַל יְדֵי הָאֶפְרָ הוּא נוֹתֵן טַעַם לְפָגָם.

ה אין מְנִיחִין כְּלֵי שְׂיֵשׁ בּוּ כּוֹתֵחַ אֶצֶל כְּלֵי שְׂיֵשׁ (יט) בּוּ מְלַח, אֲבָל מִתֵּר לְהִנִּיחוּ אֶצֶל כְּלֵי שְׂיֵשׁ בּוּ חֲמִץ. הַגָּה: וְדוֹקָא אִם הַפְּלִים מְגֻלִּים. וְאֶפְלוּ הַכִּי אִם עֶבֶר וּנְתָנוּ בְּיַחַד, מִתֵּר, וְלֹא חִיִּישִׁינְן שְׂמָא נָפַל אֶל הַמְּלַח (הַגְּהוֹת שׂיִד וְאַרְזָא).

ו מִתֵּר לִתְּנוּ בְּתוֹדָ (כ) תְּבָה כֹּד שֶׁל בֶּשֶׂר אֶצֶל שֶׁל חֶלֶב. הַגָּה: וַיֵּשׁ מִחֲמִירִין (כא) לְכַתְּחֻלָּה (הַגְּהוֹת אֲשֶׁרִיַי בְּשֵׁם אוֹר זְרוּעַ). וְטוֹב לְזַהֵר לְכַתְּחֻלָּה בְּמַקּוֹם שְׂאִינוּ צָרִיךְ.

ז מלח הנתון בקערה של בשר, מתר לתנו (כב) בחלב.

הגה: והמחמיר גם בזה, תבא עליו ברכה כי יש מחמירין לכתחלה (תוס' וסמ"ג ואו"ה)

סימן צו - דין מאכל חריף שנחתך בסכין של בשר

סעיפים

ה'

ובו

א צנון או (א) סלקא שחתכם בסכין של בשר בן יומו, או שאינו מקנח, אסור לאכלם בחלב עד שיטל ממקום החתך כדי נטילת מקום, שהוא כעבי אצבע, או (ב) שיטעמנו ולא יהא בו טעם בשר, שאז מתר בהדחה. ויש אומרים דהוא הדין לאינו בן יומו והוא (ג) מקנח. ואם לא נטל מהם כדי נטילת מקום וגם לא טעמם ובשלים בחלב, צריך ששים כנגד מה (ד) שנגע מהסכין בהם. והוא הדין לחתכם בסכין של עובד כוכבים. הגה: ואם חתכו דק דק, צריך לשער סי נגד כל (ה) הצנון (בית יוסף בשם סמ"ק). ויש אומרים שאם חתך צנון בסכין של (ו) אסור, כלו אסור (רשב"א ור"ן וכן משמע באר"ך פלל ל"ה). וכן אם חתכו בסכין של בשר, אסור כלו בחלב. וכן נוהגין לכתחלה, אבל בדיעבד אין לאסור (ז) רק כדי נטילה (בית יוסף ואו"ה). וכל זה אם חתך הצנון עצמו, אבל אם חתך הירק שעל הצנון, אין לחוש. ואם יש ספק אם נחתך בסכין של אסור, אזלינן לקלא (שם), לכן קונים הצנונות שיש בהן חתוכין לצד (ח) זנבותיהן, כי תלינן שנעשה במרא וחצינא (שם בהגיה)

ומהרא"י בהגהת ש"ד). (ט) ובמקום שאין נמצא לקנות רק החתוכים בסכין, נוהגין לקנותו ולהתיר על ידי נטילת מקום.

ב אם חתך בו שומין ובצלים וכרישין ותמכא שקורין קריין (הגהת ש"ד והגהת או"ח שם) וכיוצא בהם מדברים החרפים ופרות חמוצים (ארחות חיים) ודגים (י) מלוחים, דינם שוה לחתך בו צנון. (שבולי לקט) **הגה:** ומכל מקום מתר לאכל מרקחות חריפים של עובדי פוכבים כגון זנגביל וכיוצא בו, דינן להם (יא) פלים מיחדים לכך או תולשין אותו (מרדכי ואגדה פרק פיצד מברכין).

ג (יב) תבלין שנדוכו במדוכה של בשר בן יומו, אסור לאכלם בחלב. ויש אומרים אפלו (יג) אינו בן יומו. (רשב"א סימן תמ"ט ובאר"ך ועין לעיל סימן צ"ה סוף ס"ב בהג"ה).

ד מי (יד) לימוני"ש שמביאים העובדי פוכבים, וכן חתיכות דג מליח שמביאים העובדי פוכבים בחביות, מתרים. **הגה:** מפני שמביאים הרבה ביחד, ואף אם נאסרו מקצתן שנחתכו בראשונה עם סכין של גויים, נתבטלו באחרים הנחתכים אחר בן, שאינו נאסרין, כי כבר נתבטל טעם הסכין בראשונים ולכן פלם מתרים. וכל כיוצא בזה (בית יוסף בשם שבולי לקט). ולכן אוכלין בקצת מקומות הכרוב שקורין קומפשי"ט, אף על גב דפרוס וחתוך. ויש מקומות שמחמירין בזה, ואין לשנות המנהג (מהרי"ו סימן מ"ט), אבל שאר דברים שאין חריפין, כגון תפוחים או (טו) לפתות יבשים וכדומה, נוהגין בהן התר כמו בלימוני"ש ואין להחמיר כלל (באר"ך).

ה חתך קשואים בסכין של בשר, מתר לאכלם בחלב

בגרידה (טז) בלבד, שִׁגְרָד מִמְקוֹם הַחֲתָךְ. וְאִם חֲתָךְ בּוֹ
לֶפֶת, אֶפְלוּ גְרִידָה אֵינוֹ צָרִיךְ, אֲלָא הַדְּחָה בְּעֶלְמָא. וְלֹא
עוֹד, אֲלָא אֶפְלוּ (יז) צָנוֹן שְׁחֲתָךְ אַחַר הַלֶּפֶת, שְׂרִי בְּהַדְּחָה
כְּמוֹ הַלֶּפֶת, לְפִי שְׂטַעַם הַלֶּפֶת מִשְׁנָה וּמִבְּטֵל טַעַם הַנֶּפֶלֶט
מִהַסְכִּין. **הגה:** וְדוֹקָא לֶפֶת, שְׂטַעַמוּ מִשְׁנָה, אֲבָל יִרְק אוֹ לֶחֶם וּשְׂאֵר
דְּבָרִים, לֹא. וְאֶפְלוּ בְּלֶפֶת אֵין לְהַתִּיר לְחֲתָךְ צָנוֹן רַק פַּעַם אַחַת, אֲבָל לֹא
הַרְבֵּה פַּעַמִּים, אִם לֹא שְׁחֲתָךְ כָּל פַּעַם לֶפֶת בֵּין חֲתִיכַת צָנוֹן לְצָנוֹן (בֵּית יוֹסֵף
בְּשֵׁם סַמ"ג)

סימן צז - שלא ללוש עסה בחלב

סעיפים

ג'

ובו

א אֵין לְשִׁין (א) עֶסָה בְּחָלָב, שְׂמָא יֵבֵא לְאֲכֹלָה עִם בָּשָׂר.
וְאִם לֶשׁ, כָּל הַפֶּת אֲסוּר, אֶפְלוּ (ב) לְאֲכֹלָה לְבַדָּה. וְאִם
הִיא דְּבָר מַעֲט כְּדִי אֲכִילָה בְּבֵת אַחַת, אוֹ שְׂשֻׁנָה צוּרַת
הַפֶּת שְׂתֵּהֵא נִכְרַת שְׂלֵא יֵאכֹל בָּהּ בָּשָׂר, מִתֵּר. כִּיּוֹצֵא בּוֹ,
אֵין אוֹפִין פֶּת בְּתַנּוּר שְׂטָחוֹ בְּאַלְיָה, וְאִם אֶפְאוּ דִּינוֹ
כְּעֶסָה שְׂנִלוּשָׁה בְּחָלָב. **הגה:** וְלִכּוֹן נוֹהֲגִין לְלוּשׁ פֶּת עִם חָלָב בְּחַג
הַשְּׂבוּעוֹת, גַּם בְּשִׁמּוֹן לְכַבּוֹד שַׁבָּת, כִּי כָּל זֶה מִחֲשָׁב כְּדָבָר מַעֲט, גַּם כִּי צוּרְתוֹ
מִשְׁנָה מִשְׂאֵר פֶּת. וְכָל שְׂכָן (ג) פִּלְאדִין אוֹ פִּשְׁטִידִין, דְּמִתְרִין (הַגְּהוֹת ש"ד).
וְאֵין לְאֶפּוֹת שׁוּם פֶּת עִם פִּלְאדִין אוֹ פִּשְׁטִידִין בְּתַנּוּר, דְּחִיּוּשִׁין שְׂמָא יָזוּב
מִן הַשִּׁמּוֹן אֶל הַפֶּת. וְאִם זָב תַּחֲתָיו, דִּינוֹ כְּאֵלוֹ נְלוּשׁ עֲמוֹ (ב"י בְּשֵׁם הַגְּהוֹת אֲשֶׁר"י)
. וְנוֹהֲגִין לְשׁוּם הַטִּפְלָה בְּפִי הַתַּנּוּר (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַגְּהוֹת ש"ד).
וְאֶפְלוּ הוּא בְּמַחֲבֵת, נוֹהֲגִין לְהַחֲמִיר לְכַתְּחִלָּה.

ב התנור שטחו באליה, אין אופין בו פת עד שיסיקנו
(ד) מבפנים עד שיתלבן. ואפלו אם הוא של בוכיא (פרוש
פלי חרס שמסיקין תחתיו ואופין עליו עוגות) אין לו היתר על ידי הסק
מבחוץ.

ג פת שאפאו עם הצלי, ודגים שצלאן בתנור אחד עם
הבשר, אסור לאכלם (ה) בחלב. והני מלי בתנור קטן,
אבל בתנור גדול המחזיק שנים עשר (ו) עשרונים ופיו
פתוח, מתר. ואם הצלי מכסה, וכן פשטיד"א שמכסה
הנקב שבו, מתר אפלו בתנור צר. ועני לקמן סימן ק"ח ביצד
נוהגין.

הלכות תערובות

סימן צח - דין אסור שנתערב בהתר

ואפן בטולו

סעיפים

ט'

ובו

א אסור שנתערב בהתר מין בשאינו מינו, כגון (א) חלב שנתערב בבשר, יטעמנו (ב) עובד כוכבים, אם אומר שאין בו טעם חלב או שאומר שיש בו טעם אלא שהוא פגום, מתר. והוא שלא יהא סופו להשביח. וצריך שלא ידע (ג) שסומכין עליו. ואם אין שם עובד כוכבים לטעמו, (ד) משערינו בס'. וכן אם הוא מין במינו, כיון ד' יכא למיקם אטעמא, משערים בס'. ואין נוהגים עכשו (ה) לסמוך על אעובדי כוכבים, ומשערינו הכל בס' (באגור ותשובת מהר"ם פדוואה סימן ע"ט ושאר אחרונים).

ב אם נתערב מין במינו ונשפך, בענין שאין יכולין לעמד עליו לשערו, אם (ו) נודע שהיה רבו התר, מתר. ואם לא נודע שהיה רבו התר, אסור. הגה: ולענין מין במינו אזלינן בתר (ז) שמא, אם הוא שנה הוי מין במינו. אבל לא אזלינן בתר טעמא אם הוא שנה או לא (פית יוסף בשם האגור וכן הוא בהגהות ש"ד סי' ל"ט). אבל אם (ח) נתערב בשאינו מינו ונשפך בענין שאין יכולין לעמד עליו לשערו, אפלו נודע שהיה רבו התר, אסור. ואם נתערב במינו ובשאינו מינו ונשפך בענין שאין יכולין לעמד עליו לשערו, ונודע שהיה רבו התר ממינו, רואין את שאינו מינו כאלו אינו, והשאר, מינו רבה עליו (ט) ומבטלו.

ג בַּמָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, כְּשֶׁנִּשְׁפָּד. אֲבָל (י) אֲסוּר שְׁנִתְעַרַב בְּהִתֵּר, וְהוּא לְפָנֵינוּ, וְאִי אֶפְשָׁר לַעֲמֹד עַל שְׁעוּרוֹ, אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא מֵאֲסוּרִים שֶׁל דְּבָרֵיהֶם, אֲסוּר.

ד אֲסוּר שְׁנִתְבַּשֵּׁל עִם הִתֵּר, אֲפֹלוּ מִכִּירוֹ וְהוּא שָׁלֵם וְזָרְקוֹ, צָרִיךְ שְׂשִׁים כְּנֶגֶד כָּל הָאֲסוּר, מִפְּנֵי שְׂאִין אָנוּ יוֹדְעִים כִּמָּה יֵצֵא מִמֶּנּוּ. לְפִיכֵךְ, הַמְבַשֵּׁל בְּקִדְרַת אֲסוּר שֶׁהִיא בֵּת יוֹמָא, אוֹ תוֹחֵב כֶּף שֶׁל אֲסוּר בְּהִתֵּר, צָרִיךְ סִי כְּנֶגֶד כָּל הַקִּדְרָה וְכֶנֶגֶד כָּל מֵה שֶׁתֵּחַב מִהַכֶּף, שְׂאִין אָנוּ יוֹדְעִין כִּמָּה בָּלְעוּ, בֵּין שֶׁהֵם שֶׁל חָרֵס אוֹ עֵץ אוֹ מִתְּכֶת.

הגה: וּבִלְבַד שֶׁבָּלְעוּ עַל יְדֵי רְתִיחַת אֵשׁ, שְׂאֵז הַבְּלִיעָה הוֹלֶכֶת (יֵא) בְּכָל הַכֶּלִי, אֲבָל עַל יְדֵי רְתִיחַת מְלִיחָה אֵינּוּ נִבְלָע בְּכֶלִי רַק כְּדֵי קִלְפָה, וְאִין צָרִיךְ לְשַׁעַר רַק כְּדֵי קִלְפָה (מְרַדְכֵי פִכִּיָּה וּבְאָרְךָ כָּלל כִּי"ד). וְעַיִן לְעִיל סִימָן ס"ט. וְיֵשׁ מִי שֶׁמְחַמֵּיר בְּכֶף שֶׁל מִתְּכֶת לְהַצְרִיךְ סִי כְּנֶגֶד כָּלוּ, אֲפֹלוּ לֹא הַכְּנִיס אֶלָּא מְקַצֵּת, מְשׁוּם דְּחַס מְקַצֵּתוֹ חַס כָּלוּ.

הגה: וְנוֹהֲגִין כְּסִבְרָא רֵאשׁוּנָה. וְכָל אֲסוּר שֶׁמְבַטְלִים בְּשִׂשִׁים, אִם מִכִּירוֹ צָרִיךְ לְהַסִּירוֹ מִשָּׁם אֵף עַל גַּב דְּכֶבֶר נִתְבַטֵּל טַעְמוֹ בְּשִׂשִׁים. וְלָכֵן אִם נִפְל חֲלָב לְתוֹךְ הַתְּבַשִּׁיל וְנִתְבַטֵּל טַעְמוֹ בְּשִׂשִׁים, צָרִיךְ לִתֵּן שָׁם מִים צוֹנְנִים, וְטַבַּע הַחֲלָב לְהַקְפִּיא וְלָצוּף לְמַעֲלָה עַל הַמִּים, (יב) וְיִסְרְנוּ מִשָּׁם, דְּמֵאֲחַר דְּאֶפְשָׁר לְהַסִּירוֹ הֵנִי כָּאֵלוּ מִכִּירוֹ וְצָרִיךְ לְהַסִּירוֹ מִשָּׁם (הַגְּהוֹת מְרַדְכֵי בְּחֵלִין וּבְאָרְךָ כָּלל כִּי"ג). אֲסוּר שְׁנִתְבַטֵּל בְּקִדְרָה וְהַסִּירוֹהוּ מִשָּׁם, וְנִפְל לְקִדְרָה אַחֲרָת, צָרִיךְ לְחַזֵּר וּלְבַטְלוֹ בְּשִׂשִׁים נֶגֶד כָּלוּ, וְכֵן לְעוֹלָם. אֲבָל אִם נִפְל לְקִדְרָה הָרֵאשׁוּנָה בִּי פְעָמִים, אִין צָרִיךְ רַק שְׂשִׁים (פַּעַם) אַחַת כְּנֶגְדּוֹ (בְּאָרְךָ כָּלל כִּי"ד דִּין ב') וְעַיִן לְעִיל סִימָן צ"ד.

ה אִם יְדוּעַ כִּמָּה (יג) הוּא הָאֲסוּר, כְּגוֹן כֶּף חֲדָשָׁה אוֹ

שְׂאִינָה בֵּת יוֹמָא שְׁנַעַר בָּהּ וּבִלְעָה (יז) כְּזִית חֶלֶב, וְאַחַר
כִּד נַעַר בָּהּ קִדְרָה שֶׁל בָּשָׂר, אִין צְרִיד אֶלָּא סִי לְבִטֵּל
הַכְּזִית שְׁבִלְעָה. וְלֹא אֶמְרִינָן גַּבֵּי כָּלִי חֲתִיכָה נַעֲשִׂית נְבִלָה, אֶפְלוּ אִם
נַעְרוּ בּוּ אֶסוּר אֲבָל כֶּף יִשְׁנָה וּבֵת יוֹמָא, מְשַׁעְרִין בְּכֻלָּהּ דְּכָל
מַה שְׁבִלְע נַעֲשִׂית אֶסוּר, וְלֹא יִדְעִינָן כִּמְהָ בִלְע. (שם). וַיֵּשׁ מִי שְׂאוּמָר
שֶׁגַם בְּזוּ אִין צְרִיד אֶלָּא סִי לְבִטֵּל הַכְּזִית שְׁבִלְע. הַגָּה:
וְהַסְבְּרָא רַאשׁוֹנָה עֶקֶר, כְּמוֹ שְׁנַתְבְּאָר לְעִיל גַּבֵּי טַפַּת חֶלֶב שְׁנַפְלָה עַל הַקִּדְרָה.
וַיֵּשׁ שְׂאִינָן מְחֻלְקִין בֵּין כֶּף יִשׁוּן לְחֻדָּשׁ, רַק בֵּין כָּלִי (טו) חֶרֶס לְשֶׁאֵר כָּלִים
(מְרַדְכֵי פִי גִיד הַנְּשָׂה) וְאוּמָרִים דְּבַכְלֵי חֶרֶס דְּאִי אֶפְשָׁר לְהַפְרִיד הָאֶסוּר עַל יְדֵי
הַגְּעָלָה אֶמְרִינָן הַכָּלִי נַעֲשֶׂה נְבִלָה, אֲבָל לֹא בְּשֶׁאֵר כָּלִים, וְטוֹב לְחַוֵּשׁ לְחֻמְרָא
וְעִין לְעִיל סִימָן צ"ב.

1 כְּחֻצֵי זֵית שֶׁל (טז) אֶסוּר שְׁנַתְעָרֵב בְּהֵתֵר, צְרִיד שְׂשִׁים
חֻצָּאִי זֵיתֵי הֵתֵר לְבִטְלוּ.

2 בִּיצָה שְׂיֵשׁ בָּהּ אֶפְרוּחַ אוֹ טַפַּת דָּם שְׁנַתְבַּשְׁלָה עִם
אַחֲרוֹת, צְרִיד שְׂשִׁים וְאַחַת לְבִטֵּל (יז) פְּלִיטָתָהּ.

ח כְּחֵל מִתְבַּטֵּל בְּתַשְׁעָה וְחֻמְשִׁים. הַגָּה: כָּל (יח) הָאֶסוּרִים
הַנוֹהֲגִין בְּזִמְנוֹ הַזֶּה כָּלִם מִתְבַּטְּלִים בְּשְׂשִׁים, מִלְּבַד חֻמְץ בְּפִסְחָ וַיִּין נֶסֶד, כְּאֶשֶׁר
נִתְבְּאָר בְּהַלְכוּתֵיהֶם (טו), וּבְלְבַד שְׁהָאֶסוּר אִינוּ נוֹתֵן טַעַם בְּקִדְרָה,
אֲבָל אִם נוֹתֵן טַעַם בְּאוֹתָהּ קִדְרָה, וְהוּא אֶסוּר מִצַּד עֲצָמוֹ, אֶפְלוּ בְּאֶלְף לֹא
בִטֵּל כָּל זִמְנוֹ שְׁמֵרְגִישִׁין טַעְמוֹ. וְלָכוֹן מְלַח וְתַבְלִין מִדְּבָרִים דְּעַבִּידֵי לְטַעְמָא,
אִם אֶסוּרִים מִחֻמַּת (יט) עֲצָמוֹ אִינָן בְּטֵלִים בְּשְׂשִׁים בְּאֶרְדָּה כָּלִל כִּיָּה וְעִיל סוּף
סִימָן ק"ה.

ט קִדְרָה שֵׁשׁ בָּה נִיט זִיתִים הֵתֵר, וְנִפְלוּ בָּה שְׁתֵּי זִיתִים, אֶחָד שֶׁל דָּם וְאֶחָד שֶׁל חֵלֶב, כָּל אֶחָד (כ) מִצְטָרֵף עִם הַנִּיט שֶׁל הֵתֵר לְבִטֹל חֲבֵרוֹ. וְכֵן כִּיט זִיתִים שֶׁל הֵתֵר שֶׁנִּפְלָ בָּהֶם כַּזֵּית חֵלֶב, וּבְקִדְרָה אַחֶרֶת הָיוּ שְׁלֹשִׁים שֶׁל הֵתֵר וְנִפְלָ לְתוֹכֹ כַּזֵּית שֶׁל דָּם, (כא) וְנִתְעָרְבוּ בְשׁוּגָג, מִתֵּר. וְכָל שֶׁפָּן בְּבִי זִיתִים, אֶחָד שֶׁל גְּבִינָה וְאֶחָד שֶׁל בָּשָׂר, דָּכַל אֶחָד (כב) מִבֵּטֵל חֲבֵרוֹ (בְּאֲרֵךְ) כָּלֵל (כ"ד)

סימן צט - דין העצמות אם מצטרפין לבטל אסור, ושלא לבטל אסור לכתחלה

ובו סעיפים ז' א' חתיכת נבלה שיש בה (א) בשר ועצמות שנפלה לקדרת היתר, עצמות האסור מצטרפים עם ההיתר לבטל האסור, ואין צריך לומר שעצמות ההיתר מצטרפין עם ההיתר, אבל המוח שבעצמות אסור מצטרף עם האסור. (ב) וגוף הקדרה אינה מצטרפת, לא עם האסור ולא עם ההיתר. הגה: ויש (ג) מחמירים שלא לצרף עצמות האסור עם ההיתר לבטל (הגה אחת בש"ד בשם אור זרוע) ובמקום הפסד יש לסמוך אמקליו ומתיריו, כי כן עקר.

ב בַּמָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים שְׁעֲצָמוֹת הָאֲסוּר מְצַטְרָפִין עִם הַהֵתֵר, כְּשֶׁנִּפְלָה חֲתִיכַת הַנִּבְלָה לְקִדְרַת הֵתֵר כְּשֶׁהֵיטָה חִיָּה, אָבֵל אִם נִתְבַּשְׁלָה (תַּחֲלָה) וְאַחַר כֵּן נִפְלָה לְקִדְרַת הֵתֵר, עֲצָמוֹת שָׁבָה מְצַטְרָפִים עִם הָאֲסוּר, (ד) לְפִי שְׁבָלְעוּ מִבֶּשֶׂר הַנִּבְלָה כְּשֶׁנִּתְבַּשְׁלָה לְבִדָּה.

ג בְּשֶׂאֵר אֲסוּרִים, חוּץ מִבֶּשֶׂר בְּחֶלֶב, חֲתִיכָה (ה) הַבְּלוּעָה מֵאֲסוּר מְצַטְרָפֶת לְבִטּוֹל הָאֲסוּר. הַגָּה: וְאִין נוֹהֲגִין כּוּ, כִּי קִימָא לָן בְּכָל אֲסוּרִים חֲתִיכָה נַעֲשִׂית נִבְלָה, כְּדִלְעִיל סִימָן צ"ב.

ד מִשְׁעָרִים בְּרֻטָּב וּבִקִּיפָה (פְּרוּשׁ חֲדָק דִּק שֶׁל בֶּשֶׂר וְתַבְלִין הַמֵּתְאַסֶּף בְּשׂוּלֵי קִדְרָה) וּבְחֲתִיכוֹת. וּמִשְׁעָרִין הַהֵתֵר וְהָאֲסוּר כְּמוֹ שְׁבָא לְפָנֵינוּ, אֵף עַל פִּי שְׁהִיָּה בְּהֵתֵר יוֹתֵר מִתַּחֲלָה (ו) וְנִתְמַעֵט בְּבִשּׂוּלוֹ וְנִבְלָע בְּקִדְרָה. וְהֵי מְלִי בְּמִין בְּשֵׂאִינוּ מִינּוּ, אָבֵל אִם הוּא מִין בְּמִינוֹ מִשְׁעָרִין גַּם בַּמָּה (ז) שְׁבָלְעָה הַקִּדְרָה, וְעוֹמֵד בְּדָפְנֵי הַקִּדְרָה. וּמִשְׁעָרִים זֶה בְּאֵמֶד יָפָה, וְרוֹאִין אוֹתוֹ כְּאֵלוֹ הוּא בְּעִין, אָבֵל מֵה שְׁכָלָה וְאָבֵד מִחֲמַת הָאוּר אִינוּ מְצַטְרָף, שְׂזָה כָּלָה לְגַמְרֵי.

ה אִין מִבְּטָלִין אֲסוּר (ח) לְכַתְּחֻלָּה. וְאֶפְלוּ נָפֵל לְתוֹךְ הֵתֵר שְׂאִין בּוֹ שְׁעוֹר לְבִטּוֹל, אִין מוֹסִיפִין עָלָיו הֵתֵר כְּדִי לְבִטּוֹל. (ט) עֶבֶר וּבִטּוֹל, אוֹ שְׂרָבָה עָלָיו, אִם בְּשׂוּגָג, מִתֵּר. וְאִם בְּמִזִּיד, אֲסוּר לְמִבְטָל עֲצָמוֹ, אִם הוּא שְׂלוֹ, וְכֵן לְמִי

שְׁנֵת־בֵּטֵל (י) בְּשִׁבְלֹו. (יא) וְאַסוּרִים לְמַכְרוֹ גַם כִּן לְיִשְׂרָאֵל אַחַר,
שֶׁלֹא יִהְיוּ מִמֶּה שֶׁבֵּטְלוּ (אָרֶךְ כָּלֵל כ"ד). **וְלִשְׂאֹר כָּל אָדָם, מִתֵּר. הַגָּה:**
וְדוֹקָא שְׁנֵת־עֶרֶב יָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ, אוֹ אֶפְלוֹ לַח בְּלַח לְמֵאן דְּאָמַר שְׂאִין אוֹמְרִים בּוֹ
חֲתִיכָה נְעִשִׂית **(יב) נִבְלָה,** כְּדִלְעִיל ס"י צ"ב. אָבֵל חֲתִיכָה שְׁבִלְעָה אִסוּר, לֹא
מִהֲנִי שְׁנֵת־וֹסֵף אַחַר כֶּךָ הִתֵּר, דְּהָא אֲמַרִּין בֵּיה חֲתִיכָה נְעִשִׂית נִבְלָה. (רש"י
ס"י תצ"ה ע"י ס"ק י"ד). וַיֵּשׁ אוֹמְרִים דְּאֶפְלוֹ בְּמָקוֹם דְּלֹא אֲמַרִּין חֲתִיכָה נְעִשִׂית
נִבְלָה לֹא מִהֲנִי הִתֵּר לְבֵטֵל, אֶלָּא אִם נִתְוֹסֵף קֳדָם שְׁנוּדַע הַתְּעֲרוּבוֹת, אָבֵל
אִם נוֹדַע הַתְּעֲרוּבוֹת קֳדָם, לֹא מִהֲנִי מַה שְׁנֵת־וֹסֵף אַחַר כֶּךָ. וְלִפִּי זֶה, הִנֵּה צָרִיךְ
הַחֲכֵם הַמּוֹרֶה לְבֵטֵל אִסוּר לְחַקֵּר אִם נִתְוֹסֵף הִתֵּר לְאַחַר שְׁנוּדַע (אָרֶךְ כ"י ל"ז)
וְלֹא **(יג) נִהְיֹו כֵן.**

1 אִסוּר שֶׁל דְּבָרֵיהֶם, אִין מְעַרְבִין אוֹתוֹ בְּיָדִים כְּדִי
לְבֵטְלוֹ. וְאִם עָשָׂה כֵן, בְּמִזִּיד, אִסוּר. אָבֵל אִם נָפַל
מֵעֲצָמוֹ, וְאִין בִּהְתֵּר כְּדִי לְבֵטְלוֹ, (יד) מִרְבָּה עָלָיו
וּמִבֵּטְלוֹ. הַגָּה: וַיֵּשׁ אוֹמְרִים דְּאִין לְבֵטֵל אִסוּר דְּרַבְּנָן אוֹ לְהוֹסִיף עָלָיו,
כְּמוֹ בְּאִסוּר דְּאוֹרֵי־תֵּא. וְכֵן נוֹהֲגִין, וְאִין **(טו) לְשֵׁנוֹת.** (טו) בְּשֵׁם הַרְאִי"ש
וּבִת"ה סִימָן צ"ד וּבִהֲגַת ש"ד וְרֵא"ה בְּבִי"ה וְר"ן וּמְרַדְכִי וְאַגְדָּה פ"ק דְּבִיּוֹרָה). אִסוּר
שְׁנֵת־בֵּטֵל, כְּגוֹן שֶׁהִזָּה ס' כְּנִגְדוֹ, וְנִתְוֹסֵף בּוֹ אַחַר כֶּךָ מִן הָאִסוּר הַרְאִשׁוֹן, חוּזַר
וְנִעוֹר וְנִאָסֵר, לֹא שְׂנָא מִן בְּמִינוֹ לֹא שְׂנָא מִן בְּשִׂאִינוֹ מִינוֹ, לֹא שְׂנָא יָבֵשׁ לֹא
שְׂנָא לַח, לֹא שְׂנָא נוֹדַע בֵּינְתֵּים אוֹ לֹא נוֹדַע בֵּינְתֵּים. (הַגְּהוֹת ש"ד סִימָן נ"ט).
כְּזִית חֶלֶב שְׁנִפְּל לְמִים וְנִתְבֵּטֵל בְּס', וְאַחַר כֶּךָ נָפַל מִן הַמִּים לְקִדְרָה שֶׁל בְּשָׂר,
מִתֵּר, אֶף עַל פִּי שְׂאִין **(יז) בְּבִשָּׁר ס' נֶגַד הַחֶלֶב,** שֶׁהִרִי נִתְבֵּטֵל בְּמִים (בְּאָרֶךְ).
וְכָל כִּיּוֹצֵא בְּזֶה.

2 אִם נִבְלַע אִסוּר מֵעַט לְתוֹךְ כְּלִי בְּשָׂר, אִם דִּרְכוֹ שֶׁל
אוֹתוֹ כְּלִי (יח) לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ בְּשִׁפְעֵ הִתֵּר, מִתֵּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ
בּוֹ לְכַתְחֻלָּה, כִּיּוֹן שֶׁהָאִסוּר מֵעַט וְאִי אֶפְשָׁר לְבֹא לְיָדֵי
נְתִינֹת טַעַם, וְלִפְיֵכֶךָ אִסוּר מִשְׁהוֹ שְׁנִבְלַע בְּקִדְרָה אוֹ
בְּתוֹךְ קִנְקֵנִים וְכִיּוֹצֵא בָּהֶם, מִתֵּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ

לְכַתְּחִלָּה, וְאַפְלוּ בְּכֹן יוֹמוֹ, לְפִי שְׂאֵי אֶפְשֶׁר לְבֹא לְיַדִּי
נְתִינָת טַעַם. אָבֵל אִם נִבְלַע בְּכָלִי שְׂדֵרְכּוֹ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ
לְעֵתִים בְּדָבָר מְעַט כְּקַעֲרָה וְכִיּוֹצֵא בָּהּ, אֲסוּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ
אֶפְלוּ בְּשִׁפְעַע, גְּזֵרָה שְׂמָא יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ בְּדָבָר מְעַט וְיִבֹא
לְיַדִּי נְתִינָת טַעַם.

סימן ק - בריה אפלו באלף לא בטיל

סעיפים

ד'

ובו

א בְּרִיָּה, דְּהֵינּוּ כְּגוֹן נְמֻלָּה אוֹ עוֹף טָמֵא, וְגִיד הַנְּשֵׂה,
וְאַבְר מִן הַחִי, וְיִבִּיצָה שְׂיֵשׁ בָּהּ (א) אֶפְרוּחַ וְכִיּוֹצֵא בָּהֶם,
אֶפְלוּ בְּאַלְף לֹא בְּטֵל. וְאִין לוֹ דִּין בְּרִיָּה, אֶלָּא אִם כֹּן הוּא
דְּבָר שְׂהִיָּה בּו חִיּוֹת, לְאַפּוּקֵי חֲטָה אַחַת שֶׁל אֲסוּר. וְכֹן
צָרִיךְ שְׂהִיָּה דְּבָר שְׂאֲסוּר מִתְּחִלָּת בְּרִיָּתוֹ, לְאַפּוּקֵי עוֹף
טְהוֹר שְׂנִתְנַבֵּל וְשׁוֹר הַנְּסֻקָּל. וְכֹן צָרִיךְ שְׂהִיָּה דְּבָר שְׂלָם,
שְׂאִם יִחַלֵּק אִין שְׂמוֹ עָלָיו, לְאַפּוּקֵי חֵלֶב. וְכֹן צָרִיךְ.
שְׂהִיָּה שְׂלָם. **הגה:** וְעַקֵּר גִּיד הַנְּשֵׂה אִינוּ אֶלָּא עַל הַכֹּף בְּלִבָּד, וְהוּא
כְּרַחֵב ד' (ב) אֶצְבָּעוֹת, וְאִם הוּא שְׂלָם מְקַרֵי בְּרִיָּה. (בְּאַרְזֵי כָּלל כ"ח).

ב דְּבָר שְׂהוּא בְּרִיָּה שְׂנִתְבַּשֵּׁל עִם הַהֵתֵר, אִם אִינוּ מְכִירוֹ
הַכֹּל אֲסוּר, וְהִרְטָב בְּנוֹתָן טַעַם. וְאִם מְכִירוֹ, זוֹרְקוֹ.
וְהֶאֱחָרִים וְהִרְטָב צָרִיךְ שְׂהִיָּה בָּהֶם ס' כְּנִגְדוֹ, חוּץ מְגִיד
הַנְּשֵׂה שְׂאִין טַעַמוֹ אוֹסֵר, דְּאִין בְּגִידִים בְּנוֹתָן טַעַם. אָבֵל

שְׁמֵנוּ, אוֹסֵר, וְצָרִיךְ שְׁשִׁים כְּנֶגְדּוֹ לְהִתִּיר הַרְטָב. לְפִיכֶךָ יֵרֵךְ שְׁנֵתִבְשֵׁל עִם גִּידוֹ, אִם מִכִּירוֹ זוֹרְקוֹ, וְכָל הַשְּׂאָר מִתֵּר, אִם יֵשׁ בּוֹ סִי כְּנֶגְדֵי שְׁמֵנוּ. וְאִם אֵינוֹ מִכִּירוֹ, כָּל הַחֲתִיכוֹת אֲסוּרוֹת. וְאִם יֵשׁ בְּקִדְרָה סִי כְּנֶגְדֵי (ג) הַשְּׂמֵן, מִתֵּר הַרְטָב; וְאִם לֹא, אֲסוּר. (ד) וְאִם נִמּוּחַ הַגִּיד וְאֵינוֹ נֶכֶר, צָרִיךְ גַּם כֵּן סִי כְּנֶגְדּוֹ.

ג קִדְרָה שֶׁל מָרֵק שֶׁנֶּפֶל שָׁם בְּרִיָּה וְנֶאֱבְדָה, אֲסוּר (ה) הַכֹּל.

ד יִרְקוֹת מִבְּשָׁלוֹת שֶׁנִּמְצְאוּ בָּהֶם גִּי תוֹלְעִים, הֵיִרְקוֹת (ו) אֲסוּרִים; אֲבָל מִי הַשְּׁלֵקוֹת, מְסֻנְנֵן וּמִתֵּרִים. וְכֵן הַבָּשָׂר, יִרְחֲצֵנוּ וְיִבְדְּקֵנוּ וּמִתֵּר.

סימן קא - דין חתיכה הראויה להתכבד

סעיפים

ט'

ובו

א חֲתִיכָה הָרְאוּיָה לְהִתְכַבֵּד דִּינָהּ כְּבָרִיָּה, דְּאֶפִּילוּ בְּאֶלֶף לֹא בְּטֵלָה. וְאֶפִּילוּ אִם הִיא אֲסוּרָה (א) בְּהִנָּאָה, כִּיּוֹן שֶׁאִם תִּתְבַּטֵּל הֵיִתָּה מִתְּרַת וְרְאוּיָה לְהִתְכַבֵּד. הַגָּה: וְאֶפִּילוּ אֵינָה

אסורה רק מדרבנן, אינה בטלה (בית יוסף בשם הרמב"ם). ואם הוא ספק אם ראויה להתכבד או לא, אזלינן (ב) לקלא (ארוך כ"ה) אפלו היא אסורה מדאורייתא.

ב אין לה דין חתיכה הראויה להתכבד, אלא אם כן אסורה מחמת עצמה, כגון נבלה ובשר (ג) בחלב; אבל אם נאסרה מחמת שקבלה (ד) טעם מאסור ולא היה בה סי' לבטלו, אפלו למי שסובר חתיכה עצמה נעשית נבלה אין לה דין חתיכה הראויה להתכבד. הגה: ואפלו חתיכה שלא נמלחה, בטלה, דאין אסורה מחמת עצמה רק מחמת דם הבלוע בה (שם ות"ה סי' ק"ע). כל חתיכה שלא נאסרה רק כ"י (ה) קלפה, בטלה, דהרי הקלפה אינה ראויה להתכבד. (סברת התוספות ובהגהות ש"ד).

ג תרנגלת בנוצתה שנתערבה באחרות, בטלה, שהרי אינה ראויה (ו) להתכבד לפני האורחים כמות שהיא. ואף על פי שאחר שנתערבה (ז) הסירו הנוצה. וכן לא חשיבה ראויה להתכבד אלא אם כן היא מבשלת. וכן כ"ש (ח) שלם או חתיכה גדולה יותר מדאי, לא חשיבה ראויה להתכבד, שאין דרך לתן לפני האורח כ"ש שלם או חתיכה גדולה יותר מדאי. ויש חולקים בכל זה. הגה: וכן נוהגין, מלבד תרנגלת (ט) בנוצתה דמחסרת מעשה גדול, דנוהגים בה שהיא בטלה (טור בשם י"א ובמרדכי ובש"ד). וכן רגלים או ראש שלא נחרכו משערן. אבל אם כבר נחרכו, חשיבי חתיכה הראויה להתכבד, אפלו לא נמלחו עדין. ואפלו כ"ש שלם אינו בטל (בהגהות ש"ד). מיהו רגלים של עופות, מלבד רגלי (י) אנו, וכן רגלי בהמה דקה במדינות אלו, לא חשיבי כ"ל, ובטלים. ראש של עופות אינו חשוב, ובטל (ארוך כ"ה).

ד שָׁמוֹן (יא) הַכִּנְתָּא אִינוּ רְאוּי לְהִתְכַבֵּד. אָבֵל עוֹר (יב) שָׁמוֹן
אִיז מְקַרֵי רְאוּי לְהִתְכַבֵּד. וְאִינוּ בְטֵל (שם).

ה קֶרְקֶבֶן וְכוּ (יג) שָׁאֵר בְּנֵי מַעֲיִם, אִינָם רְאוּיִים
לְהִתְכַבֵּד.

ו הָא דְבִרְיָה וְחִתִּיכָה הָרְאוּיָה לְהִתְכַבֵּד לֹא בְטָלִי, דְּוָקָא
בְּעוֹדָם שְׁלֵמִים, אָבֵל אִם נְחִתְכוּ (יד) אוּ נְתַרְסְקוּ עַד
שְׁנֵאבְדָה צוּרְתוֹ, בְטָלִי, דְתוּ לֹא חֲשִׁיבִי. וְאֶפְלוּ אִם
נְתַרְסְקוּ לְאַחַר שְׁנִתְעַרְבוּ עִם הַהִתֵּר. וְאֶפְלוּ לְאַחַר שְׁנוּדַע
הַתְעַרְבֵת (הַגְהַת שׁוּד וְדִיעַ לְאַפּוּקִי אוּיָה). וְהוּא שְׁנִתְרְסְקוּ שְׁלֹא
בְמִתְכּוֹן לְבֵטֵל הָאֲסוּר, אָבֵל אִם נְתַכּוֹן לְכַד, אָסוּר
לְמַרְסֵק, אִם הוּא שְׁלוֹ, וְכוּ לְמִי שְׁנִתְרְסֵק בְּשָׁבִילוֹ. וְאִין
חִלּוּק בֵּין נְתַעַרְבוּ (טו) בְּמִינָם אוּ שְׁלֹא בְּמִינָם (דִיעַ וּמְשַׁמְעוֹת הַפּוֹסְקִים וְלְאַפּוּקִי
אוּיָה).

ז אִם נְחִתְכָה חִתִּיכָה אַחַת, אִין תּוֹלִין לוֹמַר שֶׁל אָסוּר
נְחִתְדָ, וּמִתְבַטֵּל, וְיִהְיוּ כְּלָן (טז) מְתָרוֹת, אֶלָּא אוֹתָהּ
שְׁנִחִתְכָה בְלָבַד מְתָרַת מִמָּה נִפְשָׁד, אִם הִיא שֶׁל אָסוּר,
אִף כְּלָן מְתָרוֹת. וְאִם אִינָה שֶׁל אָסוּר, הָרִי הִיא מְתָרַת.
וְאֶפְלוּ נְחִתְכוּ רַבּוֹן אִין (יז) תּוֹלִין לוֹמַר שֶׁהָאֲסוּר מְהָרַב
שְׁנִחִתְכוּ, אֶלָּא כֹּל הַנְּחִתְכוֹת מְתָרוֹת וְהַשְׁלֵמוֹת
אָסוּרוֹת.

ח קָרָקְבוּ שְׁנִמְצָא נְקוּב, וְנִתְעַרְבָה אוֹתָהּ תִּרְנַגְלַת עִם אַחֲרוֹת, מִדְּמִין שֶׁמֶן שֶׁבִּקְרָקְבוּ לְשֶׁמֶן הַתִּרְנַגְלַת שֶׁל מְקוֹם חֲבוּר הַקְּרָקְבוּ, וְאִם דּוּמִים לְגַמְרִי, מִכְּשִׁירִים הָאֲחֲרוֹת. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזֶה.

ט רֹאשׁ כֶּבֶשׂ שְׁנִמְצָא טְרַפָּה, וְלֹא נוֹדַע מֵאֵיזָה כֶּבֶשׂ הוּא, וְהִקִּיפוּ הָרֹאשׁ לְצִוְאָרוֹ שֶׁל אֶחָד מֵהַכֶּבֶשִׁים וְנִמְצְאוּ (יח) הַחֲתִיכוֹת דּוּמוֹת וּמְכֻנּוֹת יָפָה, יֵשׁ לְסַמֵּךְ עַל זֶה לְהַתִּיר הָאֲחֲרוֹת.

סימן קב - דין דבר שיש לו מתירין

סעיפים

ד'

ובו

א כָּל דָּבָר שֶׁיֵּשׁ לוֹ מִתִּירִין, כְּגוֹן בֵּיצָה שְׁנוּלָדָה בְּיוֹם טוֹב, שְׂרָאוּיָה לְמַחֵר, אִם (א) נִתְעַרְבָה בְּאַחֲרוֹת, בֵּין שְׁלֵמָה בֵּין טְרוּפָה, אֵינָה בְּטֵלָה אֶפְלוּ בְּאֶלְף. וְאֶפְלוּ סֶפֶק אִם נוֹלָדָה בְּיוֹם טוֹב, וְנִתְעַרְבָה בְּאַחֲרוֹת, אֲסוּרוֹת. וְאִם נִתְעַרְבָה (ב) בְּשְׂאִינָה מִינָהּ, בְּטֵלָה בִּס'. (טור וְשׂו"ד וְתִשׁוּי הָרֹאשׁ וְר' יְרוּחִם וְהַגְּהוֹת שׂו"ד וְרִשְׁי"ל וְרוֹקַח וְכַנִּי"ד סְמ"ג וְסְמ"ק בַּה"ל י"ט וְכֵן כְּתַב אוֹי"ה כָּלֵל כִּיּוּ בְּשֵׁם סְמ"ג וְתִי"ח כָּלֵל מִי"ג וְלֹא כְּבִי"ח וְסְמ"ק סִימָן רִי"ד וְכֵן מִשְׁמַע בְּאַגְדָּה וּמְרַדְכִי רִישׁ בֵּיצָה בְּשֵׁם רַאבִּי"ה וְכֵן כְּתַב טֵא"ח סִימָן תַּקִּי"ג וְהַאֲגוּר בְּשֵׁמוֹ וְהַאוֹי"ה כָּלֵל כִּי"ה בְּשֵׁם מְרַדְכִי רִישׁ בֵּיצָה בְּשֵׁם רַאבִּי"ה וְלֹא כְּבִי"ח). **הגה:** מִיָּהוּ אִם (ג) לְבָנוּ בָּהּ מֵאֶכָּל, אוֹ נִתְּנוּ

בְּקִדְרָה לְתַקּוֹן הַקִּדְרָה, כְּגוֹן שְׁמֵלֵאוּהָ בְּתַרְנֻגְלוֹת, אֵינָהּ בְּטִלָּה (הַגְּהַת שֵׁיִד וּבְאֲרֻךְ) וְעֵינָן בְּאִיחַ סִימָן תְּקִי"ג.

ב יֵשׁ מִי שֶׁאֹמֵר שֶׁלֹּא אָמְרוּ דְבַר שֵׁישׁ לוֹ מִתִּירֵין אֶלֶּא כְּשֶׁהִמְתִּיר (ד) עֲתִיד לָבּוֹא עַל כָּל פְּנִים, אוֹ אִם הִמְתִּיר בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹתוֹ בְּלֹא הֶפְסֵד, אֲבָל דְבַר שֵׁאִינוֹ בְּיָדוֹ, וְאִינוֹ וְדֹאֵי שֶׁבֵּא הִמְתִּיר, אִינוֹ בְּדִין דְבַר שֵׁישׁ לוֹ מִתִּירֵין. לְפִיכָךְ, בִּיצָה שֶׁל (ה) סִפֵּק טְרַפָּה שֶׁנִּתְעַרְבָה בְּאַחֲרוֹת, אִינוֹ בְּדִין דְבַר שֵׁישׁ לוֹ מִתִּירֵין, לְפִי שֵׁאִין הִמְתִּיר בְּוִדָּאֵי וְאִינוֹ בְּיָדוֹ.

ג כָּלִי שֶׁנֶּאֱסָר בְּבִלְעֵת אֶסוּר, שֶׁנִּתְעַרַב בְּאַחֲרִים וְאִינוֹ נֶכֶר, בְּטֵל בְּרַב וְאִין דְּנִין אוֹתוֹ כְּדְבַר שֵׁישׁ לוֹ מִתִּירֵין לְפִי שֶׁצָּרִיךְ לְהוֹצִיא עָלָיו (ו) הוֹצָאוֹת לְהַגְעִילוֹ, וְכָל פִּיּוּצָא בְּזָה.

ד יֵשׁ מִי שֶׁאֹמֵר דְּלֹא שֵׁיִד דְבַר שֵׁישׁ לוֹ מִתִּירֵין הֵיכָא שֶׁהִמְאָכַל מִתְּקַלְקַל. הַגָּה: הָא דְדְבַר שֵׁישׁ לוֹ מִתִּירֵין אִינוֹ בְּטֵל, הֵינְנוּ דְּנִקָּא אִם הָאֶסוּר בְּעֵינָן אוֹ שֵׁישׁ עֲדִין מִמְשׁוֹת הָאֶסוּר בְּתַעֲרָבָת, אֲבָל (ז) טַעֲמוֹ, בְּטֵל (טוֹר אִיחַ סִי תְּקִי"ג וּבְאֲרֻךְ וְהַגִּיא סוּף עֲבוּדַת כּוֹכְבִים וּמַהֲרֵאִי בְּשֵׁם מַהֲרֵי"ח). וְכֵן אִם אִין אֶסוּרוֹ מִחֲמַת (ח) עֲצָמוֹ, בְּטֵל. וְלָכֵן חֲתִיכָה שֶׁלֹּא נִמְלָחָה תוֹדֵף ג' זְמִים, אֶף עַל פִּי (ט) שֵׁישׁ אוֹמְרִים דְּמִקְרֵי דְבַר שֵׁישׁ לוֹ מִתִּירֵין הוֹאִיל וּמִתְּרַת לְצָלִי, אֶפְלוּ הֵכִי בְּטִלָּה, דְּאִין אֶסוּרָה אֶלֶּא מִחֲמַת דָּם (י) הַבְּלוּעָ בָּהּ (תּוֹרַת הַבֵּית סִימָן ק"ע). כָּל אֶסוּר שֶׁלֹּא הָיָה נֶכֶר (יא) קִדָּם שֶׁנִּתְעַרַב, הָיָה בְּטֵל אֶף עַל פִּי שֶׁהוּא דְבַר שֵׁישׁ לוֹ מִתִּירֵין (בְּאֲרֻךְ כָּל כִּי בְּשֵׁם סְמִי"ג וּמְרַדְכִי פִּי"ק דְּשִׁבְתָּ). מִי שֶׁנֶּדְרַר מִדְּבַר אֶחָד וְנִתְעַרַב אַחַר כָּךְ, לְדִידֵיהּ מִקְרֵי דְבַר שֵׁישׁ לוֹ מִתִּירֵין (שֵׁם וּבְמִמוֹנֵי פִּיחַ דְּנְדָרִים וּבְרִי"ן פִּי"ק וְאוּוִיָּהּ וְהוּא שֵׁי"ס עֲרוּךְ פִּי"ז דְּנְדָרִים דִּף נִי"ט וִירוּשְׁלָמֵי פִּי"ו דְּנְדָרִים וּמִסְכָּם מְכָל הַפּוֹסְקִים), דְּהָא אֶפְשָׁר לְשָׂאל עַל נְדָרוֹ. דְבַר שֵׁישׁ

לו התר וחוזר ונאסר, כגון חמץ בפסח, לא מקרי דבר שיש לו מתירין (מרדכי פרק כ"ש). ויש (יב) חולקין בזה. (רמב"ם פט"ו מהמ"א) ולא מקרי דבר שיש לו מתירין אלא אם כן התר למי שנאסר, אבל אם נשאר לאחד לעולם אסור, אף על גב שמתר לאחרים כגון (יג) המבשל בשבת, לא מקרי דבר שיש לו מתירין (בית יוסף בשם רבנו ירוחם בשם הרמ"ה).

סימן קג - דין נותן טעם לפגם

סעיפים

ז

ובו

א כל דבר שטעמו פגום, אינו אוסר תערבתו. ואפלו אין טעמו פגום מחמת עצמו, שבפני עצמו הוא מטעם ומשבת, אלא שפוגם תערבתו, מתר. הגה: מיהו דברים החשובים כבדיקה (א) או כיוצא בה, אם אינן פגומים בעצמן אף על פי שפוגמין התבשיל, אינן (ב) בטלים אפלו באילף (וכן כתב האר"י פלל ל"ב).

ב פגם זה אין צריך שיפגם לגמרי עד שיהא קץ לאכלו, אלא אפלו פוגם (ג) קצת אינו אוסר תערבתו. ויש מי שאומר, דהינו דוק א כשנתערב אסור (ד) מעט עם התר (ה) מרבה, אבל אסור מרבה לתוך התר מעט, ואפלו מחצה על מחצה, אין אומרים נותן טעם לפגם מתר, עד שיפגם לגמרי שאינו ראוי למאכל אדם. ואם אין שם ממשות של אסור, אלא טעמו בלבד, אפלו אסור מרבה והתר מעט, מתר אם פוגם קצת. ויש מי שחוכך (פי' מקנה להחמיר, ואוסר) לומר שאם הגדיל האסור מדתו של התר עד

שְׁהוּא מְשֻׁבֵּיחַ יוֹתֵר כְּשֶׁאֲכֹלוּ בְּגֹדֶל מִדָּתוֹ מִמָּה שֶׁהוּא פּוֹגֵם בְּהִפְסֵד טַעֲמוֹ, אָסוּר, עַד שֶׁיִּפְסֵל מִלְּאֲכֹל אָדָם. (ו)
בְּמָה דְּבָרִים אָמוּרִים, שֶׁפּוֹגֵם מִתְחַלְתּוֹ וְעַד סוּפוֹ, אָבֵל אִם (ז) הַשְּׁבִיחַ וּלְבִסוּף פּוֹגֵם, אוֹ פּוֹגֵם וּלְבִסוּף הַשְּׁבִיחַ, (ח) אָסוּר. הַגָּה: יֵשׁ אוֹמְרִים אֲף עַל גַּב דְּהֶאֱסוּר (נֹתֵן טַעַם) לִפְגָּם וְהַמְּאָכֵל מִתֵּר, מִכָּל (ט) מְקוֹם הַקְּדֻרָה אָסוּרָה, וְאִם בְּשֻׁלוֹ בָּהּ אַחֵר כִּדְּתוּדָה מֵעֵת לְעֵת תִּבְשִׁיל שֶׁהֶאֱסוּר הָרֵאשׁוֹן נֹתֵן בּוֹ טַעַם לְשֻׁבָּח, נֶאֱסָר הַתִּבְשִׁיל הַשְּׁנִי אִם לֹא הָיָה בּוֹ סִי נֶגֶד הָאֱסוּר הָרֵאשׁוֹן. אָבֵל אִם נִעְרוּ הַתִּבְשִׁיל הָרֵאשׁוֹן בְּכַף, וְתִחְבּוּ אַחֵר כִּדְּתוּדָה הַכַּף לְתִבְשִׁיל שְׁנִי שֶׁהוּא גַם בֵּן פּוֹגֵם, לֹא נֶאֱסָרָה הַקְּדֻרָה. וְכֹן בְּדָבָר שֶׁאֵין לוֹ טַעַם כָּלֵל, כְּגוֹן הַיּוֹרָה שֶׁמִּתִּיכִין בּוֹ הַדְּבֶשׁ, אֲף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ שָׁם רִגְלֵי הַדְּבוּרִים, לֹא נֶאֱסָרָה הַיּוֹרָה וְכֹל כִּיּוֹצֵא בָּזֶה. (שֵׁם בְּאֶרֶץ).

ג אֶפְלוֹ אֵין כַּח בְּאֱסוּר לְבַדּוֹ (י) לִפְגָּם אֶלָּא עַל יְדֵי דְּבָר אַחֵר שֶׁמְסִיעֵו, כְּגוֹן שֶׁנִּפְּל אֱסוּר לְקְדֻרָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ מִלַּח אוֹ תִּבְלִין מְדוּכָּיִן (בְּטוּר מְרַבֵּי) וְאֶלְמֵלָא הַמִּלַּח וְהַתִּבְלִין שָׁבָה לֹא הָיָה כַּח בְּאֱסוּר לִפְגָּם, אֶפְלוֹ הֵכִי מִתֵּר.

ד שֶׁמֶן וּדְבֶשׁ שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים, אֲף עַל פִּי שֶׁהֵם מִבְּשָׂלִים, מִתְּרִים מִפְּנֵי שֶׁהַבָּשָׂר (יא) פּוֹגֵם אֶת הַשֶּׁמֶן וּמִסְרִיחוֹ, וְכֹן לְדְבֶשׁ. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּבָשָׁר אֵינוֹ פּוֹגֵם דְּבֶשׁ עֲצָמוֹ, רַק מִשְׂקָה הַנִּעֲשֶׂה מִדְּבֶשׁ (מֵהַרִּי"ל בְּהַגְהַת שׂו"ד סִימָן כ"ב וְעוֹד הַרְבֵּה פּוֹסְקִים עַיִן סִי"ק י"ג); וּבְמִקּוֹם שֶׁאֵין (יב) הַפְּסֵד גָּדוֹל, יֵשׁ לְהַחְמִיר. בָּשָׂר אוֹ חֶלֶב בֵּינּוֹ, הֵנִי לִפְגָּם, וּמִתֵּר. (הַגְהוֹת אֲשֶׁרִּי פ"ב דע"ג).

ה כָּל קְדֻרָה שֶׁאֵינָה בֵּת יוֹמָא חֲשִׁיבָה טַעֲמָה לִפְגָּם, וְאֵינָה אוֹסְרָת. וְנִקְרָאת בֵּת יוֹמָא כָּל זְמַן שֶׁלֹּא שֶׁהִתָּה

מֵעַת לָעַת אַחַר שְׁנַת־בִּשְׁל בָּהּ הָאֲסוּר, וְכִיּוֹן שְׁעֵבֶר עָלֶיָהּ
מֵעַת לָעַת אַחַר שְׁנַת־בִּשְׁל בָּהּ הָאֲסוּר אֵינָה נִקְרָאת בֵּת
יוֹמָא. וְאִם בִּשְׁל בָּהּ כְּשֵׁאִינָה בֵּת יוֹמָא, הַתְּבַשִּׁיל מִתֵּר
דְּהוּי נֹתֵן טַעַם לִפְגָּם. וְהוּא שְׁתֵּהֲיָהּ (יג) מוֹדַחַת שְׁלֹא
יְהִי שֵׁמֶן עַל פְּנֵיהָ, שְׂאֵם לֹא הִדִּיחָהּ, אוֹסֵר, וְהָרִי הִיא
כְּחַתִּיכַת אֲסוּר שְׁלֹא נִפְגְּמָה. וַיֵּשׁ מִתִּירִין אֶפְלוּ בִּשְׁל בָּהּ
קֹדֶם שְׁתֵּהֲיָהּ. הַגָּה: וְאִם יֵשׁ ס' נֶגֶד מָה שְׁדַּבּוּק עָלָיו, לְכֻלֵּי (יד)
עֲלָמָא שְׂרִי מֵאַחַר דְּהַקְדָּרָה אֵינָה בֵּת יוֹמָא. וְהַכִּי נְהוּג (או"ה).

1 יֵשׁ מִי שְׂאוּמֵר, שְׂאֵם שְׂמוּ פְּלִפְלִין (טו) בְּקִדְרָה שְׁל
אֲסוּר שְׂאֵינָה בֵּת יוֹמָא, הַכֹּל אֲסוּר, דְּחוֹרְפִיָּה מְשׁוּיָא לָהּ
לְשַׁבַּח (הַכְרַעַת עֲצָמוּ בַב"י).

2 קִדְרָה שְׁהִיא בְּלוּעָה מִבְּשָׂר וְחֻלְבַּ שְׁנַת־בִּשְׁלוּ בָּהּ בִּיחַד
אוּ בְּזָה אַחַר זֶה, וְקֹדֶם שְׁעֵבֶר (טז) לִילָה אֶחָד הַחֲמוּ (יז)
בָּהּ מִיָּם, חֲשִׁיבָהּ בֵּת יוֹמָא עַד שְׁתֵּהֲשָׁהּ מֵעַת לָעַת מְשַׁעָה
שְׁהוּחֲמוּ בָּהּ הַמִּיָּם. הַגָּה: אֲבָל אִם עֲבָרָה לִילָה, מִתֵּר. וְכֵן אִם עֲבָרָה
לִילָה בֵּין בְּשׂוּל בְּשָׂר לְחֻלְבַּ, אִף עַל גַּב דְּאַחַר כֶּד הַחֲמוּ הַמִּיָּם מִיָּד, נְמִי דִּינָא
הַכִּי. וְהוּא הַדִּין (יח) בְּכָל הָאֲסוּרִים לְפִי מֵאִי דְקִימָא לָן בְּכָל הָאֲסוּרִים
חַתִּיכָה נְעֻשִׂית נְבִלָה (בֵּית יוֹסֵף וְסִבְרַת הַרְבֵּי). וְעֵינָן לְעִיל סִימָן צ"ב. וּבְמִקוּם
הַפְּסֵד יֵשׁ לְהַתִּיר בְּכֵהֲאִי גֻּנָא בְּשַׁאֲרֵי אֲסוּרִים בְּכָל עֲנָן, רַק שְׁתֵּהֲיָהּ מֵעַת לָעַת
מִזְמָן בְּשׂוּל הָאֲסוּר.

סימן קד - דין עכבר שנמצא בין או

בשכר

ובו

גי

סעיפים

א עכברא (א) דדברא נותן טעם לשבח הוא, שהרי עולה על שלחן מלכים. אבל עכברא דמתא, מספקא לן אם משביח בשכר וחמץ, או אם הוא פוגם. ולפיכך, אם נפל לשכר או לחמץ, בצונן, והסירו שלם, אם לא שקה בתוכו מעת לעת, מתר. אבל אם היה רותח, או אפלו צונן ושהה בתוכו מעת לעת, בין שהסירו שלם, בין שנחתך לחתיכות דקות ויכול לסננו במסננת בענן שלא ישאר ממנו בתוכו כלום, בין שנמוח בתוכו לגמרי ונעשה כלו משקה ולא נשתיר ממנו שום ממשות, נתר על ידי שיהא ששים בהתר כנגד העכבר. ואם נחתך לחתיכות דקות, והוא בענן שאינו יכול לסננו כגון שנתערב השכר או החמץ במאכל עב, הכל אסור ואין שם בטול, דחשישין שפא יפגע בממשו של אסור ולא ירגיש. **הגה:** ודוקא בשרץ יש לחוש אם נשאר שם שלא יוכל להוציאו, אבל בשאר (ב) אסורין אין לחוש (כד משמע בארד כלל ל"ב).

ב אם נפל לין ושמן או לשאר משקין, (ג) פוגם בודאי

ואין צריך סי' לבטל פליטתו. **הגה:** ולפי זה, אם נפל לשמן נמי דינא הכי. ויש מחמירין בשמן ואפלו אם הוא קשה לפנינו, אם שפכו מדי יום ויום שמן בקדרה ויש (ד) לספק (ה) שפא העכבר היה שם כשערו עליו שמן רותח, הכל אסור, אפלו יש סי' בשמן נגד כל העכבר; ואם לא ערו עליו, או שערו עליו וידוע שלא היה שם העכבר כשערו עליו, והשמן בא לפנינו כשהוא קשה (תשובת הרא"ש והגהת מימוני פט"ו והגהות מרדכי דחליו ובהגהת ש"ד ובארד) וכו' נמצא העכבר עליו, סגי ליה בנטילת מקום ולא מחזקין אסור

שָׁמָא הָיָה הַשָּׁמֶן רַדְּ כְּשֶׁנִּפְל (ו) שָׁם וְכַבּוּשׁ הָיָה כְּמַבְשָׁל, דְּמִתֵּר מִכַּח סִפְק
סְפִיקָא, סִפְק נִפְל שָׁם כְּשֶׁהָיָה קֶשֶׁה, וְאִם תִּמְצָא לֹאמֵר כְּשֶׁהָיָה רַדְּ, שָׁמָא
נִתְקַשָּׁה קִדָּם שְׁעוֹר כְּבִישָׁה. וּבְמָקוֹם שֶׁהַשָּׁמֶן מְאוּס לְאָכֵל, אָסוּר לְהַדְלִיקוֹ
גַּם כֵּן בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, מִשּׁוּם הַקְרִיבָהוּ נָא לְפָתוּחָא (מְלֻאכֵי א, ח) (ר"ן בְּשֵׁם גָּאוֹן
וְרִשְׁבֵי"א פְּגִי"ה וְר' יְרוּחִם וְאוֹי"ה בְּשֵׁם מְרַדְכֵי פְּגִי"ה וְהַמְחַבֵּר בְּאִי"ח סִי קַנִּיד סִי"ב) וּבְמָקוֹם
(ז) הַפֶּסֶד גָּדוֹל יֵשׁ לְסַמְךָ אֲדַבְרֵי הַמְקַלֵּין.

ג דְּבָרִים הַמְּאוּסִים, שֶׁנִּפְשׁוּ שֶׁל אָדָם קָצָה בָהֶם,
כְּנִמְלִים וְזָבוּבִים וְיִתּוּשִׁים שֶׁכָּל אָדָם בּוֹדֵל מֵהֶם
לְמְאוּסוֹן, אֶפְלוּ (ח) נִתְעַרְבוּ בְּתַבְשִׁיל וְנִמְחָה גּוֹפֵן לְתוֹכוֹ,
אִם הִתֵּר רַבָּה עָלָיו, מִתְרִים. וּמְכַל מְקוֹם כָּל שְׁאֵפְשׁוּר
לְבִדֵּק וּלְהַעֲבִיר בְּמִסְנַנֵּת, בּוֹדֵק וּמְסַנֵּן. מִיְהוּ בְּחֵלָא וְשִׁכְרָא, יֵשׁ
לְחוּשׁ כְּמוֹ בְּעַכְבָּר. (בֵּית יוֹסֵף לְדַעַת הַרְשֵׁבִי"א)

סימן קה - דין אסור שנפל לתוך התר

סעיפים

י"ד

ובו

א אָסוּר שֶׁנִּשְׁרָה עִם הַתֵּר מֵעַת לְעַת בְּצוּנָן, מְקָרִי (א)
כְּבוּשׁ, וְהָרִי הוּא כְּמַבְשָׁל וְנֶאֱסָר כָּלוּ. אֲבָל פְּחוֹת מְכָאוֹן,
בְּהַדְחָה סָגִי. **הגה:** וְכָל מְקוֹם דְּאִמְרִינוּן כְּבוּשׁ כְּמַבְשָׁל, אֶפְלוּ מַה שְּׁחוּץ
לְכַבִּישָׁה אָסוּר, דַּעַל יְדֵי הַכְּבִישָׁה שֶׁלְמַטָּה מְפַעֵפֵעַ לְמַעְלָה, כְּמוֹ בְּבִשּׁוּל. וְיֵשׁ
(ב) מְקַלֵּין בְּמַה שְּׁפָחוּץ (אֲר"ד כָּלֵל ל"ו). (ג) וְסִפְק כְּבוּשׁ, אָסוּר, מְלַבֵּד בְּבִשּׁוּר עִם
חֵלֶב דְּאִזְלִינוּן לְקָלָא, דְּמִן הַתּוֹרָה אֵינּוּ אָסוּר רַק בְּבִשּׁוּל מִמֶּשׁ (שֵׁם וְרִשְׁי"ל).
וְאִם הוּא כְּבוּשׁ בְּתוֹךְ צִיר אוֹ (ד) בְּתוֹךְ חֲמֵץ (ד"ע), אִם
שָׁהָה כְּדֵי שֶׁיִּתְנַנּוּ עַל הָאוֹר וְיִרְתִּיחַ וְיִתְחִיל לְהִתְבַּשֵּׁל,

הרי הוא כמבשל; ובפחות משעור זה, לא נאסר אלא כדי קלפה. ועין לעיל סימן ע' מדין בשר שנפל (ה) לציר.

ב חס של כלי ראשון שהיזד סולדת בו, מבשל ואוסר כלו. אבל חס של כלי שני אינו מבשל. ויש אומרים שגם כן אינו מפליט ואינו מבליע. ויש אומרים דמכל מקום הוא מפליט ומבליע, ואוסר כדי קלפה. וראוי לחוש (ו) לזהר בדבר לכתחלה (ועין לעיל סי' ס"ח סעיף י"ג), אבל בדיעבד מתר בלא קלפה, ובהדחה בעלמא סגי. ועין לעיל סימן ס"ח וצ"ב וצ"ה נתבארו דיני כלי שני וערוי.

ג נפל אסור חס לתוך היתר חס דכלי ראשון, או אפלו אסור צונן לתוך היתר חס, הכל אסור, דתתאה גבר על העליון ומחממו עד שמפליט בתחתון. ואין צריך לומר דהיתר צונן לתוך אסור חס, שהכל אסור. אבל אם העליון חס והתחתון צונן, אינו אוסר אלא כדי קלפה, אפלו אם העליון החס אסור. הגה: וכל זה לא מירי אלא בחס כלי ראשון, כגון מיד שהסירו מן האש (ז) מניחו עם ההיתר. אבל אם כבר מנח בכלי שני, ואחר כך מניח ההיתר אצלו או עליו, אינו אוסר כלל, דכלי שני אינו אוסר, כמו שנתבאר (כך משמע מלשון הר"ן). ואם הניחה זה אצל זה, אם שניהם חמים מחס (ח) כלי ראשון, הכל אסור. ואם האחד צונן, ההיתר צריך (ט) קליפה במקום שנגע (ארוך כלל כ"ט ד"ב והגהת ש"ד). אסור שהניחו בכלי היתר או להפך, אמרינן ביה גם כן דין תתאה (י) גבר, כמו בבי' חתיכות (שם כלל ל"ו). ועין לעיל סימן צ"ד אם חתך בשר בסכין חולבת. אסור (יא) לערות מפלי שיש בו שמן פשר לנר דזלק שיש בו חלב או שמן אסור (ג"ז שם ומרדכי פכ"ה ועין בתשובת מהרי"ל ובפסקי מהרא"י סימן ק"ג), ובדיעבד אין לחוש (ארוך).

ד בַּמָּה דְּבָרִים אֲמֹרִים, כְּשֶׁנֶּפֶל לְתוֹךְ הַתְּבַשִּׁיל, מִפְּנֵי שֶׁהֲרֻטַּב מוֹלִיךְ פְּלִיטַת הָאֲסוּר וּמְעַרְבוֹ בְּכֹל הַתְּבַשִּׁיל. אֲבָל אֲסוּר, בֵּין חֵם בֵּין קָר, שֶׁנֶּפֶל עַל הַצְּלִי שְׂאֵצֶל הָאֵשׁ, אֵינוֹ אוֹסֵר אֶלָּא כִּדִּי (יב) נְטִילָה, שֶׁהוּא כְּעֵבִי רַחֵב אֶצְבַּע. לְפִיכָךְ, יָרַד שְׂצֵלָאוּ בְּגִידוֹ, אוֹ חֲתִיכַת אֲסוּר שְׂצֵלָאָה עִם חֲתִיכַת הַתֵּר וְנוֹגַע זֶה בְּזֶה, צָרִיךְ לְהִסִּיר כִּדִּי נְטִילָה סָבִיב הַגִּיד, וְכֵן מִן הַחֲתִיכָה מְקוֹם שֶׁנִּגְעָה בַּחֲתִיכַת אֲסוּר. וְכֵן אִם נֶפֶל אֲסוּר עַל חֲתִיכָה שֶׁבְּקִדְרָה שֶׁהִיא חוּץ לְרֻטַּב, וְלֹא נִעַר הַקִּדְרָה וְלֹא כֶּסֶה אוֹתָהּ, אֵינוֹ אוֹסֵר אֶלָּא כִּדִּי נְטִילָה. אֲבָל אִם הִיא בְּרֻטַּב, לְרֻשִׁי (כָּלָה וּלְרִי) אֶפְלוֹ מְקַצְתָּהּ, אוֹ אֶפְלוֹ כָּלָה חוּץ לְרֻטַּב וְנִעַר אוֹ כֶּסֶה הַקִּדְרָה, הֲרֻטַּב מִפְּעֻפֵּעַ הַטַּעַם וּמְעַרְבוֹ וְנִכְנָס בְּכֹלוֹ.

ה בַּמָּה דְּבָרִים אֲמֹרִים, שְׂאִין הַצְּלִי אוֹסֵר אֶלָּא כִּדִּי נְטִילָה, בְּיָרֵךְ עִם גִּידוֹ וְכִיּוֹצֵא בּוֹ, דְּבָר כָּחוּשׁ שְׂאִין בּוֹ כַּח לְפַעֲפֵעַ בְּכֹל הַחֲתִיכָה; אֲבָל גְּדִי שֶׁמִּן שְׂצֵלָאוּ בְּחֻלְבּוֹ, אִם אֵין בְּכֹל הַגְּדִי שְׂשִׁים כְּנֶגֶד כָּל הַחֻלְבּ שָׁבוּ, אֲסוּר לְאָכֹל אֶפְלוֹ מֵרֵאשׁ אֲזָנוֹ, שְׂכִיּוֹן שֶׁהוּא שֶׁמִּן מִפְּעֻפֵּעַ בְּכֹלוֹ. אֲבָל אִם הוּא כָּחוּשׁ, אֵף עַל פִּי שְׂאִין בּוֹ סִי כְּנֶגֶד כָּל הַחֻלְבּ שָׁבוּ, אֵינוֹ אוֹסֵר אֶלָּא כִּדִּי נְטִילָה, שֶׁהַחֻלְבּ שֶׁל בְּהֵמָה כָּחוּשָׁה, כָּחוּשׁ הוּא בְּטַבְּעוֹ, וְאֵינוֹ מִפְּעֻפֵּעַ. וְאֶפְלוֹ חֲתִיכַת הָאֲסוּר כָּחוּשָׁה וְחֲתִיכַת הַתֵּר שֶׁנִּצְלִית עִמָּה (יג) שְׂמִנָּה, הָאֲסוּר מִפְּעֻפֵּעַ בְּכָלָה. וְכֹל דְּבָר שֶׁיֵּשׁ לוֹ פְּעֻפֵּעַ שֶׁנֶּפֶל (יד) לְמְקוֹם יָדוּעַ מִהַחֲתִיכָה בְּצֵלִי, אֵף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בַּחֲתִיכָה

שְׁשִׁים לְבַטֵּל הָאֲסוּר, צָרִיךְ נְטִילַת מְקוֹם. (מְרַדְכִי בְּשֵׁם כַּמָּה רַבּוֹתָא וּסְמִיךְ וְהַגְהִיא וְאוּיָה כָּלל יִיד וְאָגוּר בְּשֵׁם מְהַרִּי"ל) **הגה:** וְכָל מְבַשֵּׁל בְּלֹא רֶטֶב, אִזּוּ אָפוּי, דִּינּוּ כְּצָלִי בְּכָל דְּבַר (טוּר וּבֵית יוֹסֵף). וַיֵּשׁ אֲוֹמְרִים דְּאִין אָנוּ בְּקִיָּאִין אִיזָה מְקַרִי כְּחוּשׁ אִזּוּ שְׁמֹן, וַיֵּשׁ לְאַסֵּר בְּכָל עֵינָן עַד דְּאָכָא ס' (הַגְהֵת שׂי"ד וְהַגִּי"מ פִּטְיוֹ וְאוּיָה וּסְמִיךְ וְאָגוּר בְּשֵׁם מְהַרִּי"ל). וְאֶפְלוּ אָכָא ס', צָרִיךְ נְטִילַת מְקוֹם (אֲרִי), וְהַכִּי נְהוּג. וְדוֹקָא בְּאֲסוּר חֶלֶב אִזּוּ שְׁאָר אֲסוּר (טו) דְּשִׁיךְ בּוֹ שְׁמֹנוּנִית, אָבֵל בְּאֲסוּר דְּלֹא שִׁיךְ בֵּיהּ שְׁמֹנוּנִית, וְהוּא בְּוֹדָאִי כְּחוּשׁ, אִינּוּ אוֹסֵר רַק כְּדִי נְטִילָה. (עֵי ס"ק ט') (כְּדִי מְשַׁמֵּעַ בְּבֵית יוֹסֵף).

1 דְּבַר שֵׁשׁ לוֹ פְּעוּעַ בְּצָלִי, אִם הָיָה אֶחָד חֵם וְאֶחָד צוּנוּ, הִתְחַתּוֹן גּוֹבֵר. לְפִיכָד אִם נָפַל חֵם עַל צוּנוּ, אִינּוּ אוֹסֵר אֶלָּא כְּדִי קִלְפָּה. וְאִם נָפַל צוּנוּ עַל חֵם, אִם אִין בְּהִתֵּר ס' כְּנֶגֶד הָאֲסוּר, הַכֵּל אֲסוּר.

2 הָא דְּחִתִּיכַת אֲסוּר אוֹסֵרַת חֲבֵרְתָּהּ בְּנִגְיַעְתָּהּ, דְּוֹקָא כְּשִׁאֲסוּרָה מִחֲמַת עֲצָמָה, כְּגוֹן נְבִלָה אִזּוּ בְּשָׂר (טז) בְּחֶלֶב, אָבֵל אִם אִין בָּהּ אֲסוּר אֶלָּא מָה שְׁבָלַע מִמְּקוֹם אַחֵר, אִינָה אוֹסֵרַת אַחֲרַת הַנוֹגַעַת בָּהּ, אֶפְלוּ אִם נָצְלוּ (יז) יַחַד. בְּמָה (יח) דְּבָרִים אֲמוּרִים, כְּשִׁבְלָעָה אֲסוּר שְׂאִינּוּ מִפְּעַפֵּעַ, אָבֵל בְּלָעָה מִן הַדְּבָרִים הַמְּפַעְפְּעִים בְּטַבְּעוֹן, כְּגוֹן שְׁמֹן, אוֹסֵרַת חֲבֵרְתָּהּ בֵּין בְּצָלִי בֵּין בְּנוֹגַעַת זֹו בְּזוֹ חֵם בְּחֵם, אִזּוּ בְּתַחְתּוּנָה חֲמָה וְעֵלְיוּנָה צוּנְנֵת, שְׁהָאֲסוּר הַבְּלוּעַ בְּעֲצָמָה מִפְּעַפֵּעַ וְיוֹצֵא מִחֲתִיכָה לְחֲתִיכָה (חֲדוּשֵׁי רַשְׁבֵּי"א פְּכִי"ה דִּף ק"ז ע"ג וּמְהַרְא"י בְּשֵׁם אֹר זְרוּעַ וּמְהַרְ"מ). **הגה:** (יט) וְכָל זֶה בְּבִי חֲתִיכוֹת, אָבֵל כְּלִי שְׁבָלַע אֲסוּר, אוֹסֵר הִתֵּר שְׁנוֹגַע בּוֹ אֶפְלוּ בְּאֲסוּר שְׂאִינּוּ שְׁמֹן (הַגְהֵת שׂי"ד בְּשֵׁם ר"י מֵאֲבָרָא וְאוּיָה כָּלל ל"ו).

ח כְּלִיא שְׁצֻלָּאוּ בְּחֻלְבוֹ אֵינוֹ אוֹסֵר אֶלָּא כְּדֵי קִלְפָּה, שְׁהַקְרוּם מִפְּסִיק. **הגה:** וַיֵּשׁ אוֹסְרִים, וְכֵן נוֹהֲגִין וְאִין לְשִׁנוֹת, וְדִינוֹ כְּשֶׁאֵר חֻלֵּב הַנְּצֻלָּה עִם בֶּשֶׂר, (**כ**) וְאִם נִתְבַּשֵּׁל כֶּדֶּ הַכְּלִיא נַעֲשִׂית נִבְלָה וְצָרִיד שְׁשִׁים נֶגְדַּ כְּלָה, וְהוּא הַדִּין בְּקָרוֹם שְׁעַל הַיִּוִּתְרַת (סמ"ק וְהַגְהוֹת ש"ד וְהַג"א).

ט מְלִיחַ שְׁאִינוֹ נֶאֱכָל מִחֲמַת מְלָחוֹ (**כא**), דִּינוֹ כְּרוֹתַח וּמְפֻלִיט לְאֶסֶר כְּדֵי קִלְפָּה. וְאִם הוּא שְׁמֵן הַגִּיד וְקִנוֹקְנוֹת שְׁבוֹ וְהַקְרוּמוֹת, יֵשׁ לְהַחֲמִיר וּלְהַצְרִיכָם (**כב**) נְטִילַת מְקוֹם. וְאִם הוּא חֻלֵּב מִמֶּשׁ, צָרִיד שְׁשִׁים לְבַטְלוֹ. וְאִם הַבֶּשֶׂר שֶׁנִּמְלַח עִמּוֹ הוּא שְׁמֵן, אֶפְלוֹ בְּשִׁמֵן (**כג**) הַגִּיד וְקִנוֹקְנוֹת שְׁבוֹ, צָרִיד ס' לְבַטְלוֹ, וְלִטַל מִמְּקוֹם שֶׁנֶּגַע כְּדֵי נְטִילַת מְקוֹם, וּלְפָחוֹת קִלְפָּה. וְכֵל זֶה לְעֲנִין חֲתִיכָה (**כד**) עֲצָמָה שֶׁהִיא הַחֻלֵּב דְּבוֹק בָּהּ. וְלְעֲנִין שְׁאֵר חֲתִיכוֹת שֶׁנִּמְלָחוּ יַחַד, אִם אִין בְּכָל אַחַת מֵהֶם בְּפָנֵי עֲצָמָה שְׁשִׁים לְבַטַל הַחֻלֵּב, אֶסְוִרוֹת וְאִין מְצַטְרְפִין בְּיַחַד לְבַטַל הַחֻלֵּב, דְּאִין חֻלֵּב מִפְּעֻפֵּעַ מִחֲתִיכָה לְחֲתִיכָה בְּלֹא רֶטֶב. וְאִם אִין יָדוּעַ אִם נֶגַע בְּכֵל, כֵּלָּן אֶסְוִרוֹת. וְאִם יָדוּעַ שְׁלֹא נֶגַע אֶלָּא בְּאַחַת, וְאִין יָדוּעַ אִיזוֹ הִיא, כֵּלָּן מִתְרֹוֹת, דְּחַד בְּתָרֵי בְּטִיל, אֶפְלוֹ הֵן חֲתִיכוֹת הָרְאוּיוֹת (**כה**) לְהַתְּכִיב.

הגה: וַיֵּשׁ אוֹמְרִים דְּכָל (**כו**) מְלִיחָה אֵינָה אוֹסְרַת רַק כְּדֵי קִלְפָּה (טוֹר וּמְרַדְּכֵי בְּשֵׁם רַאבִּי'ה וְר' אֶפְרַיִם וּפּוֹסְקִים וְר"ן וְרִשְׁבִּי'א בְּמִי'ה וְרַא'י'ה בְּבִי'ה דף צ"ב בְּשֵׁם רַמְבִּי'ן וְצִי'ע אַמִּישׁ בֵּית יוֹסֵף סִימָן צ"א וְתִי'ח רִישׁ כָּלֵל לִי'ח עִישׁ רַמְבִּי'ן לְהַפְּדֵי). וְלִפִּי שְׁאִין אָנוּ בְּקִיאִין בֵּין בֶּשֶׂר שְׁמֵן לְכַחוּשׁ, נוֹהֲגִין לְשַׁעַר בְּכָל מְלִיחָה בְּס' כְּמוֹ בְּבִשּׁוּל (מַהֲרִי'וֹ וּבְאֶרֶץ וּבְהַגְהַת ש"ד וּבְמְרַדְּכֵי בְּשֵׁם אוֹר זְרוּעַ וְכֵל הָאֲחֲרוּנִים), דְּאִם אֶכָּא ס' בֵּין הַכֵּל בְּיַחַד נֶגְדַּ כָּל חֲתִיכָה שֶׁהַחֻלֵּב דְּבוֹק בָּהּ, אִזּוֹ הַכֵּל שְׁרֵי מְלַבֵּד אוֹתָהּ חֲתִיכָה שֶׁהָאֶסֶר דְּבוֹק בָּהּ, מִיְהוּ אוֹתָהּ חֲתִיכָה שֶׁהָאֶסֶר נֶגַע בָּהּ צָרִיד קְלִיפָּה מְעַט (רִשְׁבִּי'א). וְאִם אֵינוֹ יוֹדֵעַ אִיזָה נֶגַע, הַכֵּל שְׁרֵי (מְרַדְּכֵי פֶּרֶק גִּי'ה וְש"ד)

. וְאִם אֵין ס', הַכֹּל אָסוּר. וְאֵין לְשִׁנוֹת הַמְּנַהֵג. וְאֵף עַל פִּי שְׂיֵשׁ בְּזֶה קֶצֶת (כז) קָלָא אִם הָיָה הָאָסוּר שְׂמֹן וּמִפְעֻפֵּעַ, מִכָּל מְקוֹם יֵשׁ לְסַמּוֹךְ בְּכִי הָאֵי גִּוְנָא אַדְבָּרֵי הַמְּקַלִּין וְסָבִירָא לְהוּ דְּאֵינוּ אוֹסֵר בְּמַלְיָחָה רַק כְּדִי קַלְפָּה, כְּדִי שְׂלֵא נִצְטָרְדֵי לְשַׁעַר בֵּין אָסוּר שְׂמֹן לְכַחוּשׁ, כִּי אֵין אָנוּ בְּקִיאֵין. וְכֹל זֶה בְּאָסוּר שְׂשִׂיזֵי בּוֹ שְׂמִנּוּנִית, כְּגוֹן חֵלֶב אוֹ (כח) צִיר וְכִי הָאֵי גִּוְנָא, אֲבָל בְּאָסוּר שְׂאֵין בּוֹ שְׂמִנּוּנִית כְּלָל, כְּגוֹן חֲמֵץ (כט) בְּפִסְחָה, לְכֻלֵּי עֲלֻמָּא מְלִיחָה אֵינָה אוֹסֶרֶת רַק כְּדִי קַלְיָפָה (סְבֵרֶת הַרְבַּ מִמִּשְׁמַעוֹת פּוֹסְקִים הַנִּי"ל). וְעַיִן בְּאַרְחַ חַיִּים הַלְכוֹת חֲמֵץ כִּיצַד נוֹהֲגִין. וְעַיִן לְעֵיל סִימָן ס"ד אִם הַקְּרוּמִים אוֹ חוּטִים שֶׁל חֵלֶב נִמְלָחוּ עִם בֶּשֶׂר. יֵשׁ אוֹמְרִים דְּבִהַפְּסֵד מְרַבָּה יֵשׁ לְהַתִּיר בְּמַלְיָחָה עַל יָדֵי קַלְיָפָה, אֵף עַל גַּב שְׂכָבֵר נְהָגוּ לְשַׁעַר כָּל מְלִיחָה בְּס', אֲפֹלוּ בְּאָסוּר כְּחוּשׁ; וְיֵשׁ לְסַמּוֹךְ עַל זֶה בְּאָסוּר כְּחוּשׁ, שְׂאֵינוּ אֵלָּא מְנַהֵג לְשַׁעַר בְּס' (לְפִי סְבֵרֶת הַרְמַב"ם וְהַנְּמֻשְׁכִּים אַחֲרָיו וּמְהַר"ם פְּדוּוּאָה בְּתַשׁוּבָה לְהַרְבַּ סִימָן צ'), אֲבָל לֹא בְּאָסוּר שְׂמֹן שְׂמִדִּינָא צָרִיד ס'.

2 בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, כְּשֶׁהָאָסוּר וְהַהֲתֵר שְׂנִיָּהִם מְלוּחִים. וְאֲפֹלוּ אָסוּר מְלִיחַ וְהַהֲתֵר תַּפֵּל. אֲבָל אִם הַהֲתֵר מְלוּחַ וְהָאָסוּר תַּפֵּל, אֵינוּ צָרִיד אֵלָּא הַדְּחָה. וְעַיִן לְעֵיל סִימָן ע'. וְיֵשׁ אוֹסְרִין אִם נוֹגְעִין זֶה בְּזֶה, וְיֵשׁ לְהַקֵּל בְּמְקוֹם הַפְּסֵד.

יא זֶה שְׂאֲמַרְנוּ בְּאָסוּר מְלִיחַ וְהַתֵּר תַּפֵּל, שְׂאִם הוּא שְׂמֹן אוֹסֵר עַד שְׂיָהָא בּוֹ שְׂשִׂים לְבִטְלוֹ, דְּוָקָא כְּשֶׁהָיָה הָאָסוּר הַמְּלִיחַ לְמַטָּה וְהַהֲתֵר תַּפֵּל לְמַעְלָה, מְשׁוּם דְּתַתָּאָה גָּבֵר. אֲבָל אִם הָיָה הַהֲתֵר תַּפֵּל לְמַטָּה, וְהָאָסוּר הַמְּלִיחַ לְמַעְלָה, אֵינוּ אוֹסֵר אֵלָּא כְּדִי קַלְפָּה. הַגָּה: וְיֵשׁ (ל) חוֹלְקִין וְאוֹמְרִים דְּבְמְלִיחַ אֵין חֲלוּק אִם הוּא לְמַעְלָה אוֹ לְמַטָּה (תּוֹסְפוֹת וְהַרְא"שׁ וְסַמ"ק וְהַטוֹר וְהַגְּהוֹת מִיְמוֹנִי). וְהַכִּי נְהוּג.

יב גְּבִינוֹת שְׂנַעְשׂוּ בְּדַפּוּסֵי עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, אֵף עַל פִּי

שְׁנַמְלָחוּ בְּתוֹכוֹן, מִתְרִים. **הגה:** והוא הדין אם נמלח היתר בשָׂאָר כְּלִי (לא) אֲסוּר (תשובת הרשב"א), וְאֶפְלוּ אֵינוֹ מְנַקֵּב (ד"ע), דָּאִין מְלִיחַ קְרוּתָהּ כֹּל כֶּדֶף לְהַפְלִיט מִן הַכְּלִי מֵה שֶׁבִּלַע בְּתוֹכוֹ. וְדוֹקָא בְּדִיעָבַד, אֲבָל לְכַתְחֵלָה, אֲסוּר. (מרדכי והגהת ש"ד).

יג מְלַח או תְּבַלִּין שֶׁהֵם בְּקַעְרָה שֶׁל בֶּשֶׂר, מִתֵּר לְתַנּוּם (לב) בְּחֻלָּב. **הגה:** והוא הדין אם היו בכלי אסור, דְּמֵאֲחַר שֶׁהֵם (לג) יְבֻשִׁים אֵינָן בּוֹלְעִים מִן הַכְּלִי, רַק שֶׁהַכְּלִי הוּא נָקִי וְאֵין אֲסוּר דְּבוּק בּוֹ (הגהות ש"ד וְכֹן כָּתַב א"ח בְּשֵׁם הַרַ"ה). וְהַמְחִמִּיר לְכַתְחֵלָה, תְּבֵא עָלָיו בְּרַכָּה (אָרֶךְ וּסְמִיג לְעֵיל סוֹף סִימָן צ"ה).

יד (לד) מְלַח הַבְּלוּעַ מִדָּם, כְּגוֹן מִמְּלִיחַת בֶּשֶׂר, וּנְתַנוּהוּ בְּקַדְרָה, או שְׁנַתְנוּ בְּקַדְרָה בֶּשֶׂר מְלוּחַ בְּלֹא הַדְּחָה, אִם יֵשׁ ס' כְּנֶגֶד הַמְּלַח, מִתֵּר. **הגה:** אף על פי שהמלח עדין נותן טעם בְּקַדְרָה, מֵאֲחַר שֶׁאֵין הַמְּלַח אֲסוּר מִחֲמַת עֲצָמוֹ, אֲלֵא מִחֲמַת דָּם שֶׁבְּתוֹכוֹ, דְּכָל מְקוֹם שֶׁאֵין הָאוֹסֵר יָכוֹל לִילָדֵךְ שֵׁם, אֵין הַנְּאָסֵר אוֹסֵר יוֹתֵר מִן הָאוֹסֵרוֹ. (ועין לְעֵיל סִימָן ס"ט בְּטוֹר וּבְהַגְהוֹת ש"ד וּבְש"ד).

סימן קו - דין היאך מבטלין בששים

סעיפים

ב'

ובו

א חֲתִיכָה שֶׁבִּלְעָה אֲסוּר, וְאֵין בָּהּ ס' לְבַטְלוֹ, שֶׁנֶּפְלָה לְקַדְרָה, אֵינָה אוֹסְרֵת אֲלֵא לְפִי חֲשָׁבוֹן אֲסוּר שְׁבָהּ, שְׂאֵם יֵשׁ בָּמָה שֶׁבְּקַדְרָה מְצַרְף עִם הַחֲתִיכָה עֲצָמָה

שְׁשִׁים כְּנָגֵד אֲסוּר הַבְּלוּעַ בָּהּ, מִתֵּר מֵה שֶׁבִּקְדָרָה, אֲבָל
הַחֲתִיכָה עֲצָמָה אֲסוּרָה, לְפִי שֶׁאֲסוּר שָׁבָה אֵינוֹ נִפְלֵט

מִמְּנֵה לְגַמְרֵי (רש"ב"א ותוס' פֶּרֶק ג"ה דף ק' וְרַא"ש וּמְרַדְכִי שֶׁם וּסְמִי"ג דף נ"א ע"ג
וּסְה"ת ס"י נ"ב וְכ"ה בְּלִשׁוֹן ר' אֶפְרַיִם גּוֹפְיָה שֶׁבְּחֲדוּשֵׁי רִשְׁבִּי"א דף ק"י"ח וְשֶׁבְּסוּף סֶפֶר רַאב"ן
וְכֵן כְּתַב מֵהַרְשֵׁ"ל פֶּרֶק ג"ה ס"י נ"ז וְכֵן הָאֲחֵרוֹנִים) וְכֵן עֶקֶר, וְדִלָּא כְּמוֹ שֶׁכְּתַב לְעִיל
סִימָן צ"ב דָּאָף אוֹתָהּ חֲתִיכָה מִתְּרַת. מֵה שֶׁאֵין כֵּן בְּדָבָר הַנִּבְלָל
וְנִמּוּחַ, שֶׁאִם נִפְלֵט דָּם וְכִיּוֹצֵא בּוֹ לְתוֹךְ רֹטֵב שֶׁל הַתֵּר
וְאֲסוּרוֹ מִחֲמַת מְעוּטוֹ, וְאַחַר כֵּן נִתְרַבֵּה הַרֹטֵב שֶׁל הַתֵּר
עַד שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כֵּלּוֹ ס' לְבִטֵּל הַדָּם כֵּלּוֹ, מִתֵּר, שֶׁהַכֵּל נִבְלָל
וְנִתְעָרַב. **הגה:** וּלְפִי מֵה שֶׁנּוֹהֲגִין לומר בְּכֵל הָאֲסוּרִים חֲתִיכָה נַעֲשִׂית
נִבְלָה, אֵין חֲלוּק בּוֹ דָּבָר לַח לְדָבָר יָבֵשׁ אֶלָּא לְעִנְיָן זֶה דָּאִם הַנֶּאֱסָר כְּבָר הוּא
דָּבָר יָבֵשׁ וְיֵשׁ ס' כְּנָגֵדוֹ, הַחֲתִיכָה הַנֶּאֱסָרֶת תִּחְלָה נִשְׁאַרֶת בְּאֲסוּרָה וְצָרִיף
לְהַסִּירָה מִשָּׁם אִם מִכִּירָה, וְאִם אֵינוֹ מִכִּירָה בְּטִלָּה אִם אֵינָה חֲתִיכָה הֶרְאוּיָה
(א) לְהַתְּפַד. וְאִם הוּא דָּבָר לַח, הַכֵּל מִתֵּר, מֵאַחַר דָּאֶכָּא ס' נָגֵד מֵה
שֶׁנֶּאֱסָרָה תִּחְלָה. וְעִין לְעִיל סִימָן צ"ב וּצ"ט.

ב חֲתִיכָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ חֲלָב שֶׁנִּתְבַּשְׁלָה בְּקְדָרָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ ס' ס'
(ב) לְבִטֵּל הַחֲלָב, צָרִיף לְזָהָר שֶׁלֹּא יִסִּיר שׁוּם דָּבָר
מִהַקְדָּרָה בְּעוֹד חֲתִיכַת הָאֲסוּר בְּתוֹכָהּ, דְּחִישִׁינָן שֶׁמָּא
תִּשְׁאַר בְּאֲחֵרוֹנָה בְּשַׁעָה שֶׁאֵין בְּקְדָרָה ס' לְבִטֵּל הַחֲלָב.
וְגַם לֹא יוֹצִיאָנָה תִּחְלָה, שֶׁחֲלָב שָׁבָה יֶאֱסָר אוֹתָהּ. וּמֵה
תִּקְנֶתָהּ, יִנִּיחָנָה עַד **(ג)** שֶׁתְּצַטִּינָן הַקְדָּרָה. **הגה:** וּלְפִי מֵה
דְּקִימָא לָן חֲתִיכָה נַעֲשִׂית **(ד)** נִבְלָה, מִסִּיר הַחֲתִיכָה הָאֲסוּרָה מִשָּׁם, וְהַשְׁאַר
מִתֵּר (ד"ע)

סימן קז - דין המבשל ביצים, ודבר

מאוס הנמצא בתבשיל

סעיפים

ב'

ובו

א המבשל ביצים הרבה, בקלפתו, לא יוציאם מהמים שנתבשלו בהם עד שיצטננו, או יתן עליהם מים צוננים לצננם ואחר כך יוציאם, משום דחישיןן שפא ימצא באחת מהן אפרוח, ואם היה מוציא מהם קדם שיצטננו שפא היתה נשאר אותה שיש בה אפרוח עם האחרונות והיתה אוסרתו, לפי שלא היה נשאר שם ששים לבטלה. **הגה:** ואם לא עשה כן, אלא ערה אותו **(א)** לקערה ונמצא אחת מהן טרפה, יש אוסרין הכל דחישיןן שפא הטרפה נשאר לבסוף, ולא היה ששים בקדירה לבטל, ונאסר מה שבקדירה וחוזר ואוסר כל מה שבקערה. (בית יוסף בשם סמ"ג ובארן) וכן בדגים קטנים, שנמצא דג טמא בקערה, ולא ערה כלם בפעם אחת אל תוך הקערה, דאז יש לחוש שפא נשאר האסור לבסוף. ויש מתירין בכל ענין (טור בשם י"א), דלא מחזקינן אסור לומר דנשאר האסור בלא ס' (בית יוסף בשם ר"ש). וכן **(ב)** עקר. ואפלו לדעת האוסרים, אין לאסור **(ג)** הכלים שנתבשלו בו, דמעמידין הכלי על חזקתו. (בית יוסף בשם סמ"ג והגהות מימוני).

ב **(ד)** זבוב, וכיוצא בו מדברים המאוסים שנפשו של אדם קצה בהם, שנמצא בתבשיל, זורקו, והתבשיל מתר, שאין פליטת דברים אלו הפגומים אוסרת. (ועיי' ס"ק

ו) **הגה:** וכן המנהג פשוט. אף על גב דיש מחמירין, דברי המקלין עקר. (בית יוסף פסק ברשבי"א ורוקח וטור ס"י ק"ד). ואין לשנות המנהג. ואם לקח עם הכף דג טמא מן הקדירה, או שפא דבר שאינו פוגם, אסור **(ה)** להחזיר הכף לקדירה. ואם החזיר, צריך ס' מן הקדירה נגד האסור, ולא נגד **(ו)** כל הכף. (ד"ע דלא אמרינן גפי כלי חתיכה **(ז)** נעשית נבלה). אבל אם היה מעט מן התבשיל עם האסור בפף והחזר לקדירה, צריך ס' גם נגד מעט התבשיל, דהרי נעשה

סימן קח - שלא לאפות התר ואסור

בתנור אחד

ובו

ז

סעיפים

א אין צולין בשר כשרה עם בשר נבלה או של בהמה טמאה (א) בתנור אחד, ואף על פי שאין נוגעים זה בזה. ואם צלאן, הרי זה (ב) מתר. (ג) ואפלו היתה האסורה שמינה הרבה, והמתרת רזה. ואם התנור גדול שמחזיק י"ב עשרונים, ופיו פתוח, מתר לצלותם בו, ובלבד שלא יגעו זה בזה. ואם אחד מהם מכסה בקערה או בבצק וכיוצא בו, מתר לצלותם, אפלו בתנור קטן ופיו סתום.

הגה: והוא הדין (ד) לבשר עם חלב נמי דינא הכי. (טור סימן צ"ז). ונוהגין להחמיר לכתחלה, אפלו בתנור גדול; ובדיעבד, להקל אפלו (ה) בתנור קטן. (ארך קלל ל"ט ובתשובת ר"י מינץ ובהגהת ש"ד ואגור בשם מהר"ל וטור בשם רשב"א שכן הסכמת רב המורים והוא שיטת רש"י וה"ג ור"י ורמב"ם). ואם אפה פת עם בשר, אסור (ו) לאכלו עם חלב, אם יש לו פת אחר (שם). וכן אם עובד כוכבים אפה פת עם אסור, אסור (ז) לקנות אותו פת אם יש פת אחר, דכל זה מקרי לכתחלה. אבל אם אין לו פת אחר ברוח, מתר בשניהם, דזה מקרי לענגן זה דיעבד. (אגור בשם ר"י מולין). יש אומרים דאין מתירין ריחא, אפלו בדיעבד, אלא אם כן התנור פתוח קצת מן הצד או למעלה במקום שהעשן יוצא (שם בארד). ובמקום הפסד אין להחמיר, בדיעבד (פי כו נראה מהפוסקים וכ"פ בית יוסף), אפלו סתום לגמרי. ואם האסור דבר (ח) חריף, וכל שכן אם ההתר דבר חריף, ריחא מלתא היא ואפלו בדיעבד אסור, אם שניהם מגלים. אבל אם אחד מהם מכסה, אפלו בבצק בעלמא, (ט) מתר. (מרדכי פ' ג"ה ואו"ה). אם אפו או צלו אסור והתר תחת מחבת אחת מגליו, אסור (תוספות) אפלו

בְּדִיעֲבַד (שֵׁם בְּאֲרֶדֶךְ). וְהוּא הַדִּין אִם אָפוּ בְכֹהֲאֵי גִוְנָא פֶת עִם בְּשָׂר, אָסוּר לְאָכְלוּ
(י) בְּחֻלֵּב (שׂוּד סִימָן ס' וּמְהֵרָא י"י). אָבֵל בְּזָה אַחַר זֶה אֵין לְחוּשׁ (תְּשׁוּבַת מִי"י סוּף
הַלְכוֹת מ"א וּתְשׁוּבַת ר"י וְאוּי"ה), אֶלְא אִם כֵּן (י"א) הַזֵּיעַ הַמַּחֲבֵת מִשְׁנִיָּהֶם, דְּאָז
אָסוּר אֶפְלוּ בְּזָה אַחַר זֶה, אִם הָיוּ שְׁנִיָּהֶם מְגַלִּין, דְּהָיוּ כְּכֹסוּי שֶׁל קִדְרָה. (ד"ע
מִמְשַׁמְעוֹת הָרַא"ש סִימָן צ"ג), כְּדִלְעִיל סִימָן צ"ג. יֵשׁ אוֹמְרִים דְּכָל מְקוֹם דְּאֶמְרִינָן
רִיחָא מְלִתָּא וְאוּסֵר בְּדִיעֲבַד, הֵינּוּ דְּוָקָא דְּלִיכָא שְׁשִׁים מִן הַהֲתֵר נֶגְדַּד הָאֶסוּר.
אָבֵל בְּדִיעֲבַד שְׁשִׁים מִן הַהֲתֵר, אֶפְלוּ בְּכָל מָה שֶׁבִּתְנוּר, מְבִטֵּל הָאֶסוּר. (שֵׁם
בְּאֲרֶדֶךְ כָּלֵל ל"ט ד"י"ח). (י"ב) וּלְצַרְדָּה הֶפְסֵד יֵשׁ לְנֶהֱג כֵּן. יֵשׁ אוֹמְרִים דְּאֶסוּר הָאוּסֵר
בְּמִשְׁהוּ, כְּגוֹן חֲמֵץ בְּפֶסֶח, רִיחָא מְלִתָּא וְאוּסֵר אֶפְלוּ בְּדִיעֲבַד, אִם הִתְנוּר (י"ג)
קָטָן וְהוּא סְתוּם, וְהָאֶסוּר וְהַהֲתֵר מְגַלִּין תּוֹף הִתְנוּר. (ד"מ בְּשֵׁם הַגְּהַת סמ"ק
וּבְשֵׁם תּוֹסְפוֹת ע"ז דף ס"ו ע"ב). וְיֵשׁ אוֹמְרִים שְׂאִין (י"ד) לְחַלֵּק. (ד"מ בְּשֵׁם מְרַדְכִי).
וּבְמְקוֹם הֶפְסֵד יֵשׁ לְסַמֵּךְ אֲדָבְרֵי הַמְּקַלִּין. וְעַיִן לְקַמֵּן סוּף סִימָן קי"ח אִם יֵשׁ
לְהַחֲמִיר לְכַתְּחֵלְהָ לְשָׁפוֹת ב' קִדְרוֹת, וְא' מִהוֹן שֶׁל אָסוּר, עַל הַפִּירָה אוֹ לְצִלוֹת
אָסוּר אֶצֶל הַתֵּר.

ב בְּמָה דְּבָרִים אֶמְוָרִים, בְּצָלִי. אָבֵל אִם בָּא לְבִשְׁלָם
בְּקִדְרָה, זֶה לְעֲצָמוֹ וְזֶה לְעֲצָמוֹ, אֶפְלוּ בְּתֵנוּר קָטָן וּפְיוֹ
סְתוּם, מִתֵּר, וְאָף עַל פִּי שְׁפֵי הַקִּדְרוֹת (טו) מְגַלְהָ. הַגְּהָ:
וְדוּקָא שֶׁהִתְנוּר פְּתוּחַ קֶצֶת, אָבֵל אִם הוּא סְתוּם מְכַל הַצְּדָדִים כְּדָרְדָּךְ
שְׁמִטְמִינִים הַחֲמִין לְצַרְדָּה שְׁבֵת, אָסוּר. (מְהֵרָא י"י סִימָן מ"ד וְאוּי"ה וְהַגְּהַת שׂוּד בְּשֵׁם
מְהֵרָ"ס). וְאֶפְלוּ בְּדִיעֲבַד יֵשׁ מִחֲמִירִין וְאוּסֵרִין, אִם הָאֶסוּר וְהַהֲתֵר מְגַלְהָ. (כָּף
מִשְׁמַע בְּהַגְּהַת שׂוּד). וּבְמְקוֹם הֶפְסֵד (טז) מְרַבֵּה יֵשׁ לְהַקֵּל.

ג אִם יֵשׁ שְׁמִנוּגִית שֶׁל אָסוּר עַל הַמְּרָדָה שְׁקוֹרִין פֹּאֵל"י
א, אָסוּר לְתַן עָלֶיהָ הַתֵּר כָּל הַיּוֹם. מִיְהוּ כְּשֶׁאֵינָה בֵּת
יוֹמָא, מִתֵּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ, מִשּׁוּם דְּאִי (יז) אֶפְשָׁר בְּעֵנָן
אַחַר. הַגְּהָ: כָּל זְמַן שֶׁהִיא בֵּת יוֹמָא לֹא מְהַנִּי בָּהּ הַגְּעָלָה וְלֹא (יח) קְלִיפָה
בְּכֻלֵּי אֶמְנוּת (ת"י סִימָן ק"ל וְהַגְּהַת שׂוּד וּמְרַדְכִי).

ד פת חמה שֶׁמִנַּח על גְּבֵי חֲבִית פְּתוּחָה שֶׁל **(יט)** יין נֶסֶד, אֲסוּרָה. וְדוֹקָא אִם מִנַּחַת נֶגְדַּת הַמְּגוּפָה. (אֲרֵךְ כָּלֵל ל"ט). אֲבָל אִם הִפֵּת צוֹנְנֶת, אֲפֹלוּ אִם הֶחֱבִית פְּתוּחָה, אוּ פֶת **(כ)** חֲמָה וְחֲבִית מְגוּפָה (פִּי סְתוּמָה), מִתָּר. וְאִם הָיָה פֶת שְׁעוּרִים, אֲסוּר אִם הִפֵּת חֲמָה, אֲפֹלוּ חֲבִית מְגוּפָה.

ה מִתָּר לְשֹׂאף בְּפִיו רֵיחַ יין נֶסֶד דְּרָךְ נֶקֶב שְׁבַחֲבִית, לֵידַע אִם הוּא טוֹב. **הגה:** אֲבָל אֲסוּר **(כא)** לְטוֹעֵמוֹ, אִף עַל פִּי שְׂאִינוֹ בּוֹלְעוֹ (רִיב"ש סִימָן רפ"ח). וְאֲסוּר לְזַלֵּף יין נֶסֶד שְׂאֲסוּר **(כב)** בְּהִנָּאָה (בְּשַׁעֲרִים בְּשֵׁם הַנְּהוּת אֲשֶׁרֵי סוּף ע"ז). אֲבָל מִתָּר לְזַלֵּף סֵתָם יֵינָם, דְּמִתָּר בְּהִנָּאָה (אֲרֵךְ כָּלֵל ל"ט).

ו שֶׁק שֶׁל פֶּלְפֶּלִין וְזַנְגָבִיל שְׂמִשְׁמִיּוֹן בְּקִנְקֵי יין נֶסֶד, מִתָּר לְהַרִיחַ בָּהֶם. אֲבָל **(כג)** לְבִשְׂמִים דְּהַבְדָּלָה, אֲסוּר.

ז בְּשִׂמִים שֶׁל עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וְכִלְאֵי הַכֶּרֶם וְעַרְלָה, **(כד)** אֲסוּר לְהַרִיחַ בָּהֶם.

סימן קט - דין יבש ביבש שנתערב

סעיפים

ב'

ובו

א חתיכה שאינה ראויה להתכבד, שנתערבה באחרות מין במינו יבש (א) ביבש, דהינו שאין נבלל, והאסור (ב) עומד בעצמו אלא שנתערב ואינו מכירו (בית יוסף בשם תשובת הרשב"א והרמב"ן וסה"ת) חד בתרי, בטיל, ומתר לאכלן אדם אחד, כל אחת בפני (ג) עצמה. אבל לא יאכל שלשתם יחד. ויש מי שאוסר לאכלם אדם אחד א', אפלו זה אחר זה. הגה: וכן יש לנהג לכתחלה. ויש מחמירין להשליך אחד או לתן לעובד כוכבים (הגהות ש"ד בשם מוהר"ם ורש"י בע"ז דף ע"ד ע"א). ואינו אלא חמרא בעלמא. וכל זה כשנתערב במינו, אבל (ד) שלא במינו ואין מכירו, אפלו יבש ביבש צריך ששים (טור) בשם בעל התרומה ועוד הרבה פוסקים). ואין חלוק בכל זה בין אם האסור (ה) מדרבנן או מדאורייתא (בית יוסף בשם הפוסקים דלא כהגהת ש"ד). וע"ל סימן קכ"ב אם נתערבו כלים ביחד.

ב יבש ביבש שנתבטל חד בתרי, אם בשלן כלן כאחד, ואפלו לאכל כל אחד בפני עצמו אסור, אם אין שם ששים, מפני שהרטב בנותן טעם ונבלע בחתיכות. ואם רוצה לבשלן יחד ואין שם ס', מתר (ו) להרבות עליהם כדי שעור ששים ולבשלן, ואין בו (ז) משום מבטל אסור. הגה: ויש אומרים דאם נודע התערובות קדם שנתבשלן ביחד, הפל שרי, דאין חוזרין ונאסרין מאחר שנתבטל ביבש (טור בשם הרא"ש ורבנו ירוחם בשם התוספות וכתב שפן עקר). ובמקום הפסד יש לסמוך אדברי המקלין ולהתיר.

סימן קי - דין ספק טרפות שארע

בבשר

סעיפים

י

ובו

א דָּבָר חָשׁוּב אוֹסֵר בְּמֵינוּ בְּכֹל (א) שֶׁהוּא, וְהֵם ז' דְּבָרִים, וְאֵלוֹ הֵם: אֶגְזֵי פֶרֶךְ וְרִמּוּנֵי (ב) בָּדוֹן (ג) וְחֲבִיטוֹת סְתוּמוֹת וְחֲלָפוֹת תְּרָדִין וְקִלְחֵי כְרוּב וּדְלַעַת יְוֹנִית וְכִפְרוֹת שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת. וְכֵן בְּעֲלֵי חַיִּים חָשׁוּבִים הֵם וְאֵינָם בְּטָלִים. אֲבָל שְׂאֵר דְּבָרִים, אֲפִי עַל פִּי שְׂדֵרְכּוֹ (ד) לְמַנּוֹת, הֵרִי אֱלוֹ עוֹלָיִם בְּשַׁעֲוֵרָן. הַגָּה: וַיֵּשׁ אוֹמְרִים דְּכָל דְּבָר שֶׁבְּמִנְיָן, דְּהֵינּוּ שְׂדֵרְכּוֹ (ה) לְמַנּוֹתוֹ תַּמִּיד, אֵינּוּ בְּטָל (טוֹר בְּשֵׁם רִי"י וּבֵית יוֹסֵף). וְכֵן נוֹהֲגִין. הָא דְּדָבָר חָשׁוּב אֵינּוּ בְּטָל, אֵינּוּ אֶלָּא מְדַרְבְּנָן וְאִזְלִינָן (ו) בְּסַפְקוֹ לְקָלָא. (אָרְךְ פָּלַל כִּי"ה וְהַרְמַבֵּי"ם פִּטְי"ז דְּמַאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת וְתוֹסְפוֹת דְּזִבְחִים סוּף דִּף עֵיג וְאֶגְדָּה שֶׁם וְרִא"ש פֶּרֶק ג'י"ה וְרִשְׁבִּי"א בַת"ה וְנִי"י פ' הָעֶרֶל וְעוֹד הַרְבֵּה פּוֹסְקִים כְּמוֹ שִׁיתְבָּאָר בְּסִי' ז'ה בְּכַמָּה דְּיֻכְתֵּי). כָּל דְּבָר שֶׁהוּא חָשׁוּב אֶצֶל בְּנֵי מְקוֹם מִהַמְּקוֹמוֹת, כְּגוֹן אֶגְזֵי פֶרֶךְ וְרִמּוּנֵי בָּדוֹן בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּאוֹתָם הַזְּמַנִּים, הוּא אוֹסֵר בְּכֹל שֶׁהוּא, לְפִי חֲשִׁיבוֹתוֹ בְּאוֹתוֹ מְקוֹם וּבְאוֹתוֹ זְמַן, וְלֹא הַזְּכָרוֹ אֱלוֹ, אֶלָּא לְפִי שֶׁהוּא אוֹסֵרִים בְּכֹל שֶׁהוּא בְּכֹל מְקוֹם. וְהוּא הַדִּין בְּכֹל כִּיּוֹצֵא בָּהוֹן, בְּשְׂאֵר מְקוֹמוֹת.

ב בְּעֲלֵי חַיִּים שֶׁנִּתְעַרְבוּ בְּאַחֲרִים, וְנִשְׁחָטוּ, בְּטָל חֲשִׁיבוֹתוֹ וּבְטָלִין; וְהוּא שֶׁנִּשְׁחָטוּ (ז) בְּשׁוּגְגָה. וְדוֹקָא בְּעֲלֵי חַיִּים קִטְנִים, שֶׁאֵינָם רְאוּיִם (ח) לְהַתְּכַבֵּד לְאַחַר שֶׁחִיטְתָּן (אָרְךְ כ' כה).

ג ט' חֲנִיּוֹת מוֹכְרוֹת בְּשָׂר שְׁחוּטָה, וְאַחַת מוֹכְרַת בְּשָׂר

נבלה, לקח מאחת מהן ואין ידוע מאיזה מהן לקח, הרי זה אסור, שכל (ט) קבוע כמחצה על מחצה דמי. אבל בשר הנמצא בשוק, או ביד עובד כוכבים, (י) מתר, כיון שרוב החניות מוכרות בשר שחוטא, דכל דפריש מרבא פריש. זהו דין תורה, אבל חכמים (יא) אסרוהו, אף על פי שכל השוחטים וכל המוכרים ישראל. הגה: ועין לעיל סימן ס"ג. והא דאמרינן כל דפריש מרבא פריש, הינו שלא פרש (יב) לפנינו, אבל אם פרש לפנינו או שרואה כשהעובד כוכבים לקחו, הוי כאלו לקחו משם בידו (טור בשם רשב"א ותוס' פרק ג"ה דף צ"ה ור"ן שם והג"א בשם ר"י ותוס' ואגדה פי התערובות ורא"ש בתשובה כלל כ' סימן י"ז וסמ"ג סוף דף נ"ב וסמ"ק סימן רי"ד וש"ד סימן מ"ו ור' ירוחם נט"ו והמ"מ פ"ה מהמ"א בשם המפרשים).

ד רב חניות מוכרות בשר שחוטא, ומעוט מוכרות בשר נבלה, לקח מאחת מהן, ואינו יודע מאיזה מהן לקח ונתערבה באחרות ואינה נכרת, (יג) בטלה ברוב משום ספק ספיקא. הגה: ויש אוסרין (יד) בכהאי גוונא, משום דכל מקום דאסור במקומו הוי כמחצה על מחצה, והואיל וספק הראשון אסור מן התורה ואין פאן עוד ספקא להתיר, רק תערבת, לא מקרי ספק ספיקא (א"ד כלל כ"ה). והכי נהוג.

ה מי שלקח בשר מהמקולין (פי' בית המטבחיים) ואפלו חתיכה הראויה להתכבד, ונמצאת טרפה במקולין ולא נודעו (טו) חתיכות הטרפה, ואינו יודע מאיזו לקח, כל מה שלקחו מהמקולין קדם שנמצאת הטרפה, מתר, שלא נפל הספק בקבוע אלא לאחר שפרש, וכיון שהרב כשר, מתר. אבל לקח מכאן (טז) ואילך, אסור, ואפלו חתיכה

שְׂאִינָה רְאוּיָה לְהִתְכַבֵּד, שְׂאִין הַכֹּל בְּקִיָּאִין בְּזָה, (יז)
וְיִטְעוּ בֵּין רְאוּיָה לְהִתְכַבֵּד לְשְׂאִינָה רְאוּיָה.

1 בְּעֵלֵי חַיִּים וְשְׂאָר דְּבָרִים הַחֲשׂוּבִים שְׁנִתְעַרְבוּ בְּהִתַּר, שְׂאִינִם בְּטָלִים אֶפְלוּ בְּאֶלְף, אֶפְלוּ אִם פִּרַּשׁ אֶחָד מִן הָרֵב, אַחַר שְׁנוּדַע הַתְּעַרְבוּת, אָסוּר. וְהוּא שְׂהִפְרִישׁוּ בְּמִתְכַוֵּן, אֲבָל אִם פִּרַּשׁ (יח) מִמִּילָא, שְׂרִי. הַגָּה: וְהָא דְאָסוּר אִם הִפְרִישׁוּ בְּמִתְכַוֵּן, הִינּוּ שְׂלֵא פִּרַּשׁ רַק מְעַט וְנִשְׂאָרוּ מִקְצַת הָאָסוּרִים בְּמִקּוּמָם, דְּאִזְ חִישִׁינָן שְׂמָא יִקַּח מִן הַקְּבוּעַ גַּם כֵּן. אֲבָל אִם נִתְפָּרְשׁוּ כְּלוֹן בְּיַחַד, וְלֹא נִשְׂאָרוּ בְּמִקּוּמָן, וּבִשְׂעַת עֲקִירְתָּן פִּרְשׁוּ קְצָתָן, אוֹתָן שְׂפָרְשׁוּ אִזְ, מִתְּרִים (דְּבָרֵי קְבֻלָּה מִחֲמִיּוּ הַגְּאוּן מִהֲרִיר שְׂכָנָא ז"ל), רַק שְׁנַיִם הָאֲחֵרוֹנִים אָסוּרִים (טוּר סוּף סִימָן נ"ז). וְאִם נִתְעַרְבָּה תִּרְנַגְלַת טְרַפָּה בְּכִשְׁרוֹת, (יט) וְנִמְצָא בִּיצָה בְּיַנְיָהֶם, הַבִּיצָה מִתְּרַת אֶף עַל גַּב דְּהַתְּרַנְגוּלִים חֲשׂוּבִים וְלֹא מִתְּבַטְלוּ, לְגַבֵּי בִּיצָה אֲזִלְיָנָן בְּתַר רַבָּא (אֲרֵךְ כָּלֵל כ"ו).

2 דְּבַר שְׂאִינּוּ בְּטַל מִחֲמַת חֲשִׁיבוּתוֹ, כְּגוֹן בְּעֵלֵי חַיִּים וּבְרִיָּה, וְחֲתִיכָה הָרְאוּיָה לְהִתְכַבֵּד, וְדָבָר שְׂיִשׁ לוֹ מִתִּירִין, שְׁנִתְעַרְבַּ בְּאַחֲרִים וְנֶאֱכָל אֶחָד מֵהֶם בְּשׁוּגְג, בֵּין שְׂאֶכְלוּ עֲצָמוֹ בְּשׁוּגְג בֵּין שְׂאֶכְלוּהוּ אַחֲרִים בְּשׁוּגְג, (ת"י סִימָן קע"ה) אוֹ נֶפֶל (כ) מְעַצְמוֹ לֵאמֹר בְּעֵנְיָן שְׂנֶאֱבָד מִן הָעוֹלָם, הִתְרוּ כָּל הָאֲחֵרִים, שְׂאֲנוּ תוֹלִין לוֹמַר הָאָסוּר הִלְדָּ לּוֹ. וְדוֹקָא כְּשֶׁאוֹכֵל הַנִּשְׂאָרוֹת שְׁתִּים שְׁתִּים בְּיַחַד, דְּמַמָּה נִפְשָׁד אֶפְלוּ (כא) חֲדָא דְּהִתְרָא, אֲבָל לְאֶכְלָם אַחַת אַחַת, אָסוּר. הַגָּה: וְאֶפְלוּ לְאֶכְלָם שְׁתִּים שְׁתִּים, אָסוּר לְאָדָם (כב) אֶחָד לְאֶכְלָם אֶת כָּלָם. וְאֶפְלוּ (כג) ב' בְּנֵי אָדָם, אִין לְאֶכְלָם כָּלָם בְּבֵת אַחַת (בֵּית יוֹסֵף לְדַעַת טוּר).

ח דָּבַר שְׂאִינוּ בְּטֵל מִחֻמַּת חֲשִׁיבוּתוֹ, שְׁנֵתְעָרַב בְּאַחֲרִים וְנִפְל (כד) מֵהִתְעָרְבַת הַזֹּאת אֶחָד לְשָׁנִים אַחֲרִים, וְנִפְל מִן הַשְּׁלֵשָׁה אֶחָד לְשָׁנִים אַחֲרִים, הָרִי אֵלוֹ הָאַחֲרִים מִתָּרִים. שְׁהָרִי הָאֶחָד שֶׁל תִּעְרָבַת הָרֵאשׁוֹנָה בְּטֵל בְּרַב. וְאִם נִפְל אֶחָד מֵהִתְעָרְבַת הָרֵאשׁוֹנָה לְאֶלֶף, כָּלֵם אֲסוּרִים, וְלֹא נֶאֱמַר בְּטֵל בְּרַב אֶלָּא לְהַתִּיר סִפְק סִפְקוֹ, שְׂאִם יִפְל מִן הִתְעָרְבַת הַשְּׁנֵיָה לְמָקוֹם אַחֵר, אִינוּ אוֹסֵר.

(לשון רמב"ם פ"ק ט"ז מהמ"א דין י"י) **הגה:** ומכל מקום אין לאדם אחד לאכל את כלן. ודוקא שהאסור שנתערב הוא (כה) ודאי אסור, אבל ספק אסור שנתערב ונפל מאותה תערובת למקום אחר, התערובת השנית שרי. (אר"י פ"ל כ"ו). יש אומרים דדבר שיש לו (כו) מתירין אין להתיר מכח ספק ספיקא (שם פ"ל כ"ה), וטוב להחמיר אם לא לצרף, מאחר שיש לו היתר בלאו הכי.

ט סִפְק טְרַפָּה שְׁנֵתְעָרַב בְּאַחֲרוֹת, כָּלֵן אֲסוּרוֹת עַד שְׂיֵהָא בְּהִתֵּר כְּדִי לְבַטֵּל הָאֲסוּר אִם הוּא מִדְּבָרִים הַמְתַּבְּטְלִים. שְׂכִיּוֹן שְׂסִפְק הָרֵאשׁוֹן הִיָּה (כז) בְּגוּפוֹ, אִין לְהַתִּירוֹ (כח) מִסִּפְק סִּפְיָקָא. **הגה:** ויש אומרים הטעם דאסור הואיל והספק הוא אסור דאורייתא ולא נוכל לומר עוד ספק, שאין כאן אסור רק שנתערב באחרים, לא מקרי ספק ספיקא ואסור (שם). אבל אם היו בו ספקות אם היה כאן אסור כָּלֵל, (כט) ונודעו בו הספקות ביחד, מתירים ספק ספיקא בכל מקום, אפלו באסור דאורייתא וגופו של אסור, ואפלו היה לו חזקת אסור, כגון עוף שבחזקת אסור עומד ונשבר או נשטם גפו ספק מחיים או לאחר שחיטה, ואם תמצא לומר מחיים, שמה לא נקבה הראה, יש להתיר מכח ספק ספיקא; אף על פי שיש לברר על ידי בדיקת הראה, אין לחוש. (ל) ועין לעיל סימן נ"ג.

2 רָאָה טְרָפָה שְׁנַמְצָאת בֵּין רְאוֹת כְּשֵׁרוֹת, וְאָמַר הַבּוֹדֵק שְׁהִיָּה יוֹדֵעַ בְּאוֹתָהּ סְרָכָא, וּבְשִׁגְגָה נִתְעַרְבָה אוֹתָהּ רָאָה טְרָפָה בֵּין הַכְּשֵׁרוֹת, וְלֹא הִיָּתָה בְּכַבְּשִׁים עֲרֻבוּבָיָא, הַכְּבָשִׁים מִתְרִים.

סימן קיא - דין כלים טריפות שנתערבו בכשרות

סעיפים

ז'

ובו

א שְׁתֵּי קְדָרוֹת אַחַת שֶׁל הֵתֵר וְאַחַת שֶׁל אֲסוּר, וּלְפָנָיו שְׁתֵּי חֲתִיכוֹת אַחַת שֶׁל הֵתֵר וְאַחַת שֶׁל אֲסוּר; אִם הֲחֲתִיכָה הִיא מֵאֲסוּר דְרַבָּנָן, **(א)** כְּגוֹן שֶׁמְנוֹ שֶׁל גִּיד, וְנָפְלוּ אֵלּוּ לְתוֹךְ אֵלּוּ, מִתְרִים, שְׁאֵנוּ תוֹלִים לוֹמַר, הָאֲסוּר נָפַל לְתוֹךְ הָאֲסוּר, וְהֵתֵר לְתוֹךְ שֶׁל הֵתֵר. וְאִפְלוּ אִם הֵתֵר שֶׁבְקִדְרָה אֵינָהּ **(ב)** רְבָה עַל שְׁלִפְנֵיהָ. וְכֵן הַדִּין אִם לֹא הָיָה כָּאֵן אֶלָּא קְדָרָה אַחַת שֶׁל בֶּשֶׂר שְׁחוּטָה, וְנָפַל בָּהּ אַחַת מֵאֵלּוּ שְׁתֵּי **(ג)** הֲחֲתִיכוֹת, וְאֵין יָדוּעַ אִיזוּ הִיא, אָנוּ תוֹלִין דְּשֶׁל הֵתֵר נָפְלָה, אֶפְלוּ אֵין הֵתֵר רְבָה עַל הָאֲסוּר. אוֹ אִם לֹא הָיָה כָּאֵן אֶלָּא חֲתִיכָה אַחַת מֵאֲסוּר **(ד)** דְרַבָּנָן, וַיֵּשׁ שְׁתֵּי קְדָרוֹת, אַחַת שֶׁל הֵתֵר וְאַחַת שֶׁל אֲסוּר, וְאֵין יָדוּעַ לְאִיזוּ נָפְלָה, גַּם בְּזוּ תוֹלִין לְהַקֵּל.

ב בַּמָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, שְׁתּוּלִין בְּכָל אֵלוֹ לְהַקְלֹ, אֶפְלוֹ
אִין הִתֵּר רַבָּה עַל הָאֲסוּר, שְׂאִין הָאֲסוּר גַּם כֵּן רַבָּה עַל
הִתֵּר. (ה) אָבֵל אִם הָאֲסוּר רַבָּה עַל הִתֵּר, אִין תּוּלִין
לְהַקְלֹ.

ג הָיָה הָאֲסוּר שֶׁל תּוֹרָה, אִין תּוּלִין לְהַקְלֹ לּוֹמַר לְתוֹדֵ
הָאֲסוּר נֶפֶל, עַד שְׂיִהָא הִתֵּר רַבָּה עַל הָאֲסוּר, כְּדִי (ו)
שְׂיִתְבַּטַּל בְּתוֹכּוֹ מִדְּבַרֵי תּוֹרָה.

ד הָיָה הִתֵּר רַבָּה עַל הָאֲסוּר, כְּדִי שְׂיִתְבַּטַּל בְּתוֹכּוֹ
מִדְּבַרֵי תּוֹרָה, תּוּלִין לְהַקְלֹ. כִּיצַד, שְׂתִי קִדְרוֹת אַחַת שֶׁל
בְּשׂר שְׁחוּטָה וְאַחַת שֶׁל נֶבֶלָה, וְנֶפֶלָה חֲתִיכַת נֶבֶלָה לְתוֹדֵ
אַחַת מֵהֶן, אִם הִתֵּר שְׁבִקְדֵרַת הִתֵּר רַבָּה קִצַּת עַל
חֲתִיכַת הַנֶּבֶלָה, תּוּלִין לְהַקְלֹ, לְפִי שְׂדַבֵּר תּוֹרָה מִן (ז)
בְּמִינּוֹ בְּטַל בְּרַב, אֶלָּא שְׂחֲכָמִים הַצָּרִיכּוֹ (ח) שְׂשִׁים. הִיוּ
שְׂתִי הַקִּדְרוֹת מִמֵּין אֶחָד, וְהָאֲסוּר מִמֵּין אַחֵר, אִין
תּוּלִין לְהַקְלֹ עַד שְׂיִרַבָּה הִתֵּר שְׂשִׁים עַל הָאֲסוּר.

ה הִיוּ כָּאֵן שְׂתִי קִדְרוֹת שֶׁל הִתֵּר, וְלִפְנֵיהֶם שְׂתִי
חֲתִיכוֹת, אַחַת שֶׁל הִתֵּר וְאַחַת שֶׁל אֲסוּר, וְנֶפֶלָה אַחַת
לְתוֹדֵ זֶה וְאַחַת לְתוֹדֵ זֶה, (ט) אֲסוּרוֹת שְׂתִיָּהֶן, אֶפְלוֹ
בְּאֲסוּר דְּרַבָּנּוֹ, אִם אִין בְּשׂוּם אַחַת כְּדִי לְבַטַּל הָאֲסוּר.

אָבֵל אִם יֵשׁ בְּאַחַת מֵהֶן לְבַטֵּל הָאִסוּר, שְׁתִּיחֶן (י) מִתְרוֹת.

1 הָיוּ כָּאֵן שְׁתֵּי קִדְרוֹת שֶׁל הֵתֵר, וְנִפְּל אִסוּר לְתוֹךְ אַחַת מֵהֶן, וַיְדוּעַ לְאִיזוֹ נֶפֶל, וַחֲזַר וְנִפְּל אִסוּר לְתוֹךְ אַחַת מֵהֶן, וַאִין יְדוּעַ לְאִיזוֹ נֶפֶל, אָנִי אוֹמֵר לְמִקּוֹם אִסוּר הָרֵאשׁוֹן נֶפֶל גַּם (יֵא) הַשְּׁנִי. אָבֵל אִם נֶפֶל אִסוּר לְתוֹךְ אַחַת מֵהֶן, וַאִין יְדוּעַ לְאִיזוֹ נֶפֶל, וְאַחַר כֵּן נֶפֶל אִסוּר לְתוֹךְ אַחַת מֵהֶן וַיְדוּעַ לְאִיזוֹ נֶפֶל, שְׁתִּיחֶן (יב) אִסוּרוֹת. הַגָּה: וְדוֹקָא שְׂאִין ס' לְבַטֵּל הָאִסוּר שֶׁנִּפְּל שָׁם, אָבֵל אִם הָיָה ס' לְבַטֵּל הָאִסוּר שֶׁנִּפְּל שָׁם, הָיָה כְּאֵלוֹ לֹא נֶפֶל שָׁם אִסוּר כָּלֵל (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַרְשֵׁב"א).

2 הָיָה כָּאֵן שְׁתֵּי קִדְרוֹת שֶׁל הֵתֵר, וְנִפְּל אִסוּר לְתוֹךְ אַחַת מֵהֶן וַאִין יְדוּעַ לְאִיזוֹ נֶפֶל, וַאִין בְּאַחַת כְּדֵי לְבַטֵּל הָאִסוּר, וַיֵּשׁ בְּשְׁתֵּיחֶן כְּדֵי לְבַטְלוֹ, שְׁתִּיחֶן (יג) מְצַטְרְפוֹת לְבַטְלוֹ. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא אֶפְלוֹ אַחַת בְּבֵית וְאַחַת בְּעֵלְיָה, מְצַטְרְפוֹת. וְהוּא הַדִּין אֶפְלוֹ לְמֵאָה. בְּמָה דְדְּבָרִים אֲמוּרִים, כְּשֶׁשְׁתִּיחֶן שֶׁל אָדָם אָחַד, לְפִי שְׁכָל שֶׁהוּא שֶׁל אָדָם אָחַד (יד) עֲתִיד לְהִתְעַרֵּב. אָבֵל אִם הֵם שֶׁל שְׁנֵי בָּנֵי אָדָם, אִין מְצַטְרְפוֹת. הַגָּה: וַיֵּשׁ מִחֲמִירִים דְּאֶפְלוֹ בְּאָדָם אָחַד אִין לְהַקֵּל. וְלְצַרְךָ הֶפְסֵד יֵשׁ (טו) לְהִתִּיר בְּאָדָם אָחַד; וּמִיָּהוּ אִין לְאֶכְלוֹ אֶלָּא לְאַחַר (טז) שְׁיַעֲרְבֵנוּ יַחַד, דְּאִזְ כִּבְר נִתְבַטֵּל הָאִסוּר (בְּאֶרְךָ כָּלֵל כִּיּוּ בְּשֵׁם מֵהַרְי"ש).

דיני פת ושלקות וחלב וגבינה של עובדי כוכבים

סימן קיב - דיני פת של עובדי כוכבים

סעיפים

ט"ז

ובו

א אסורו חכמים לאכל פת של עממים עובדי כוכבים, משום (א) חתנות. ואפלו במקום דליכא משום חתנות, אסור (רשב"א סימן רמ"ח). ולא אסרו אלא פת של חמשת מיני (ב) דגן, אבל פת של קטניות ושל ארז ודחן, אינו בכלל פת סתם שאסרו. הגה: וגם אינו אסור משום בשולי עובדי כוכבים אם אינו עולה על שלחן (ג) מלכים (טור ובית יוסף בשם תשו' הרא"ש).

ב יש מקומות שמקלין בדבר, ולוקחים פת (ד) מנחתום העובד כוכבים, במקום שאין שם נחתום ישראל, מפני שהיא שעת הדחק. ויש אומרים דאפילו במקום שפת (ה) ישראל מצוי, שרי (בית יוסף לדעת המרדכי וסמ"ק והג"א ומהרא"י ואו"י ריש פ"ל מ"ד). אבל פת של בעלי בתים, אין שם מי שמונה בה להקל, שעקר הגזרה משום חתנות, ואם לאכל פת בעלי בתים יבא לסעד אצלם. הגה: ולא מקרי פת בעל הבית, אלא אם עשאו

לְבַנְי בֵּיתוֹ, אָבֵל עֲשָׂאוֹ לְמִכָּר, מִקָּרִי פִלְטָר. אֵף עַל פִּי שְׂאִין דְּרַכּוֹ בְּכָד. וְכֹן
פִלְטָר שְׂעֲשָׂאוֹ לְעֲצָמוֹ, מִקָּרִי בַעַל הַבַּיִת (כָּד מִשְׁמַע בְּבַיִת יוֹסֵף) .

ג יֵשׁ מִי שְׂאוֹמֵר שְׂאֵם פִּלְטָר (ו) הַזְּמִין יִשְׂרָאֵל, הָרִי פִתּוֹ
כַּפֶּת בַּעַל הַבַּיִת.

ד מְקוֹם שְׂאִין פִּלְטָר יִשְׂרָאֵל מְצוּי, לְדַעַת הַמַּתִּירִין (ז)
לְקַח פֶּת מִפִּלְטָר עוֹבֵד כּוֹכְבִים, אִם הִגִּיעַ שָׁם פִּלְטָר
יִשְׂרָאֵל, הָרִי פֶת פִּלְטָר עוֹבֵד כּוֹכְבִים אֲסוּרָה עַד שְׂיִמְכָר
פִּלְטָר יִשְׂרָאֵל פִתּוֹ, וְלֹאֲחֵר שְׂכָלָה פֶת יִשְׂרָאֵל, חוֹזֵר פִתּוֹ
שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכְבִים לְהַכְשִׁירוֹ.

ה יֵשׁ אוֹמְרִים שְׂמִי שְׂיֵשׁ בְּיָדוֹ פֶת, אוֹ שְׂיֵשׁ פִּלְטָר
יִשְׂרָאֵל, וְיֵשׁ פִּלְטָר עוֹבֵד כּוֹכְבִים עוֹשֶׂה פֶת יָפָה מִמְּנוֹ, אוֹ
מִמִּין אַחֵר שְׂאִין בְּיָדוֹ שֶׁל פִּלְטָר יִשְׂרָאֵל, מִתֵּר לְקִנּוֹת
מִפִּלְטָר עוֹבֵד כּוֹכְבִים בְּמִקּוֹם שְׂנֵהְגוּ הֵתֵר בְּפֶת שֶׁל
פִּלְטָר, דְּכִיּוֹן דְּדַעַתּוֹ נוֹחָה יוֹתֵר בְּפֶת פִּלְטָר זֶה מִפְּנֵי
חֲשִׁיבוֹתוֹ בְּעֵינָיו, הָרִי זֶה כַּפֶּת דְּחוֹקָה לוֹ.

ו בְּמִקּוֹם שְׂנֵהְגוּ הֵתֵר בְּפֶת שֶׁל פִּלְטָר, אֲפֹלוֹ הוּא נְלוֹשׁ
(ח) בְּבִיצִים אוֹ שְׂבִיצִים טוֹחִים עַל פָּנָיו, מִתֵּר. אָבֵל
אֵינְפִנְדִיָּה שְׂאֲפָאָה עוֹבֵד כּוֹכְבִים, אֲסוּר לְאָכֵל מֵהַפֶּת
שְׂלָה. (עִיל סִימֹן קִיִּיג ס״ג) . **הגה:** וְיֵשׁ אוֹסְרִים בְּפֶת שְׂבִיצִים טוֹחִים עַל פָּנָיו,
מִשּׁוּם שֶׁהוּן בְּעֵין וְאֵינָם בְּטֹלִים לְגַבֵּי פֶת, וְיֵשׁ בָּהֶם מִשּׁוּם בְּשׂוּלֵי עוֹבְדֵי

כּוֹכְבִים (תּוֹסֵפוֹת וּסְמִיג וְהַגְהוֹת אֲשֶׁרֶי וְאָרְזִי וּמְרַדְכִי פּאִיט וּסְמִיג סִי רִיז) . וְכֵן נוֹהֲגִין .
וְאוֹתָן נִילוּיִשׁ שְׁקוֹרִין קִיכְלִיִיף אוֹ מִינֵי (ט) מְתִיקָה שְׁקוֹרִין לַעֲקִיִיף, הֵם
בְּכָלֵל פֶּת . וּבְמִקּוֹם שְׁנוֹהֲגִים הֵתֵר בְּפֶת שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכְבִים גַּם הֵם מְתִרִים, וְלֹא
אֲמִרְנָן שְׁיִשׁ בְּהֵם מְשׁוּם בְּשׁוּלֵי עוֹבֵד כּוֹכְבִים . וְיִשׁ מִינֵי נִילוּיִשׁ שְׁקוֹרִין
קִיכְלִיִיף שְׁאוּפִין אוֹתָם עַל בְּרִזְלִים, וּמוֹשְׁחִין הַבְּרִזָּל בְּשַׁעַת אֲפִיָּה בְּחֶלֶב אוֹ
חֲזִיר, בְּאוֹתָן יֵשׁ לְזָהָר וּלְאֶסְרוֹן . וְכֵן הַמְנַהֵג (מֵהֶרֶאִי בְּהַגְהַת שִׁיד וְאֶגוֹר בְּשֵׁם רִי
מִפְרִיִישׁ) .

ז פֶּת בַּעַל הַבַּיִת אֲסוּרָה לְעוֹלָם, אֲפֵלוּ קִנְיָה פְּלִטָר
מִמֶּנּוּ, וְאֲפֵלוּ שְׁלַחָה לְיִשְׂרָאֵל לְבֵיתוֹ . וְכֵן אֲפֵלוּ שְׁלַחָה
אוֹתוֹ יִשְׂרָאֵל לְאַחַר, אֲסוּרָה לְעוֹלָם . וְשֶׁל פְּלִטָר, מְתִרָת
לְעוֹלָם, אֲפֵלוּ קִנְיָה בַּעַל הַבַּיִת מִמֶּנּוּ, שְׁלֹא הִלְכוּ בְּאֶסְרוֹ
זֶה אַחַר מִי שֶׁהִפֵּת בְּיָדוֹ עֲכָשִׁיו, אֲלֹא אַחַר מִי שֶׁהִיָּה לוֹ
בְּשַׁעַת אֲפִיָּה .

ח יֵשׁ מִי שְׁאוּמֵר דְּבִמְקוֹם שְׁאִין פְּלִטָר מְצוּי כָּלֵל, מְתִר ,
אֲפֵלוּ שֶׁל בַּעֲלֵי הַבַּתִּים . וְאִין צְרִיף לְהַמְתִּין עַל פֶּת כָּשֶׁר, וְכֵן נוֹהֲגִין
(בַּיִת יוֹסֵף בְּשֵׁם אִיח) .

ט הַדְּלִיק עוֹבֵד כּוֹכְבִים הַתְּנוּר וְאָפָה בּוֹ יִשְׂרָאֵל, אוֹ
שֶׁהַדְּלִיק יִשְׂרָאֵל וְאָפָה עוֹבֵד כּוֹכְבִים, אוֹ שֶׁהַדְּלִיק
הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים וְאָפָה הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים וּבֹא יִשְׂרָאֵל וְנֵעַר
הָאֵשׁ מֵעֵט, הֵרִי זֶה מְתִר . וְאֲפֵלוּ לֹא זָרַק אֲלֵא עֵץ אֶחָד
לְתוֹךְ הַתְּנוּר, הַתִּיר כָּל הַפֶּת שָׁבוּ, שְׁאִין הַדְּבָר אֲלֵא
לְהִיּוֹת הַכֹּר שֶׁהִפֵּת שְׁלֶהוֹן אֲסוּרָה . וְאִם נִפַח בְּאֵשׁ הַגִּי כְּחַתּוּי (טוֹר
סִימָן קִיִּיג וּבְאֶגוֹר בְּשֵׁם רִי מוּלִין וְהוּא בְּתִשׁוּבַת מֵהַרִּיִל רַכִּיֵּא) .

י אם אָפוּ בַתְּנוּר עַל יְדֵי עוֹבֵד כּוֹכָבִים גִּי פְּעָמִים בְּיוֹם אִי
(י) וְהַכְּשִׁירוּ הַתְּנוּר עַל יְדֵי קִיסָם בְּבִי הַפְּעָמִים, וּבְפַעַם
הַשְּׁלִישִׁית לֹא הַכְּשִׁירוּ, מִתֵּר. (מְרַדְכִי). **הגה:** וַיֵּשׁ אֹמְרִים דָּאָם
הַכְּשִׁיר הַתְּנוּר פַּעַם אִי וְלֹא עָמַד הַתְּנוּר מֵעַת לְעַת בְּלֹא הֶסֶק אֶפְלוּ אֶפְאוּ בּו
כְּדָ כְּפֹמָה יָמִים, הַפֵּל מִתֵּר מִכַּח הַכְּשִׁיר הָרֵאשׁוֹן (אָרֶךְ כָּל מִיָּד וְאָגוּר). וַיֵּשׁ לְסַמְדָּ
עַל זֶה.

יא פֶּת שֶׁל יִשְׂרָאֵל שְׁאֶפְאָה עוֹבֵד כּוֹכָבִים בְּלֹא חֲתוּי
דְּיִשְׂרָאֵל וּבְלֹא קִיסָם, אָסוּר וְאָסוּר לְזַבּוּנֵי לְעוֹבֵד
כוֹכָבִים, דִּילְמָא אֲתִי לְזַבּוּנֵי לְיִשְׂרָאֵל. וְאִם פֶּתִת הַלְּחָם
לְשַׁנִּים, מִתֵּר לְזַבּוּנֵי לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים. **הגה:** וְהוּא הַדִּין לְכָל פֶּת
שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים, שְׁאֶסוּר. וְלָכוּ נִהְגוּ שְׁלֹא לְקַנּוֹת חֲתִיכוֹת פֶּת מִן הָעוֹבֵד
כוֹכָבִים, דְּחִיּוּשֵׁינּוּ שְׁמָא הוּא פֶּת אָסוּר וּמְכָרָה לּוּ יִשְׂרָאֵל כְּדָ (מְרַדְכִי פִּא"מ
וּבְאָרֶךְ).

יב אם אָפָה עוֹבֵד כּוֹכָבִים הַפֶּת בְּלֹא חֲתוּי יִשְׂרָאֵל וּבְלֹא
קִיסָם, אֶפְלוּ קָרְמוֹ פְּנֵי הַפֶּת בַּתְּנוּר, מוֹעִיל חֲתוּי יִשְׂרָאֵל
כָּל זְמַן שֶׁהַפֶּת צָרִיךְ לַתְּנוּר, וּמִשְׁבִּיחַ בְּאֶפְיִתּוֹ עֲדִין. וַיֵּשׁ
מִי שְׁאוּמֵר שְׁאֶפְלוּ הוֹצִיא הַפֶּת, יֵשׁ תִּקְנָה לְהַחְזִירוֹ
לַתְּנוּר עַל יְדֵי יִשְׂרָאֵל, אִם הוּא מִשְׁבִּיחַ.

יג מִי שְׁאִינוּ נִזְהָר מִפֶּת שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים, שֶׁהִסֵּב אֶצֶל
בַּעַל הַבַּיִת הַנִּזְהָר מִפֶּת שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים, וְעַל הַשְּׁלָחוֹן
פֶּת יִשְׂרָאֵל וּפֶת שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים הִיָּפָה מִשְׁל יִשְׂרָאֵל,

(יא) יבצע בעל הבית מן היפה ומתן בכל אותה סעדה
בפת של עובד כוכבים.

יד (יב) כותח של עובד כוכבים, מתן, ואין חוששין לפת
עובד כוכבים שבו. הגה: וכן כל מקום שנתערבה פת של עובד
כוכבים בשאר מאכל, בטל ברב, (יג) בין בלח בין ביבש. אבל אסור לערב
כדי לאכלו (ארוך).

טו מי שנזהר מפת עובד כוכבים, מתן לאכל בקערה
עם מי שאינו נזהר ממנו, ואף על פי שטעם פת עובד
כוכבים מתערב בפת ישראל, אינו חושש. הגה: יש אומרים
דמי שנזהר מפת של עובד כוכבים ואוכל עם אחרים שאינו נזהרין, מתן
לאכל עמיהם משום איבה וקטטה, הואיל ואם לא יאכל עמיהם פת שהוא
עקר הסעדה, התירו לו משום איבה. ואין ללמד מכאן לשאר (יד) אסורין
(בית יוסף בשם תשובת אשכנזית והוא תשובת מהרי"ל סימן ל"ה).

טז יש מי שאומר שהנזהר מפת עובד כוכבים, והוא
בדרך, אם יש פת של ישראל עד ד' מלין, ומתין. וכבר
נתבאר לעיל דנוהגין להקל.

סימן קיג - דיני בשולי עובדי כוכבים

א דָּבַר שְׂאִינוֹ נֶאֱכַל כְּמוֹ שֶׁהוּא חַי, וְגַם (א) עוֹלָה עַל שְׁלַחַן מַלְכִים לְלֶפֶת בּוֹ אֶת הַפֶּת אוֹ לְפִרְפֹּרֶת, שֶׁבְּשָׁלוֹ עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, אֶפְלוּ בְּכָלֵי יִשְׂרָאֵל וּבְבֵית יִשְׂרָאֵל, אֲסוּר מְשׁוּם בְּשׂוּלֵי עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים.

ב עֵרַב דָּבַר הַנֶּאֱכָל כְּמוֹ שֶׁהוּא חַי עִם דָּבַר שְׂאִינוֹ נֶאֱכָל כְּמוֹ שֶׁהוּא חַי, וּבְשִׁלְטָם הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים, אִם הָעֶקֶר מִדָּבַר שֵׁשׁ בּוֹ מְשׁוּם בְּשׂוּלֵי עוֹבֵד כּוֹכָבִים, אֲסוּר. וְאִם לֹא, (ב) מִתֵּר. **הגה:** וּמִתֵּר לְאֶכֶל אֶפְרוּנִים קְלוּיִים שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, וְכֵן הַקְטָנִיּוֹת שֶׁקוֹרִין עֵרַב שֵׁי"ן, קְלוּיִים, דְּאֵינָן עוֹלִים עַל שְׁלַחַן שֶׁל מַלְכִים וְכֵן נִהְגוּ בָּהֶם הֵתֵר אִם לֹא בְּמָקוֹם שֶׁנִּהְגוּ לְמַשַּׁח הַמַּחֲבֵת בְּחֵלֶב, שֶׁאִז נִוְהָגִים בָּהֶם אֲסוּר. (רמב"ם פ"י דמ"א ומהר"א מפ"ג ונהגות בארץ). אֲבָל בְּלֹא הֶכִי, שָׂרִי וְאִין לְחוּשׁ לְכָלִים שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, דְּסִתְמוֹן אֵינָן בְּנֵי יוֹמָן. וְכָל פְּרִי שֶׁנֶּאֱכָל כְּמוֹ שֶׁהוּא חַי, אֶף עַל פִּי שֶׁבְּשָׁלוֹ אוֹתוֹ עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וְנִמְחָה וְנִעֲשֶׂה תְּבַשִּׁיל בִּידֵיהֶם, שָׂרִי. וְעַל כֵּן אוֹכְלִין הַפּוֹבִידֵל"א שְׁעוֹשִׁין הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים (ד"ע מִמְשָׁמְעוֹת הַרמב"ם ור"ן וְתוֹס' וְהוּא פְּשׁוּט).

ג פִּנְאֵד"ה שֶׁאֶפְאָה עוֹבֵד כּוֹכָבִים, (ג) אֲסוּרָה אֶפְלוּ לְמִי שֶׁנִּוְהַג הֵתֵר (ד) בְּפֶת שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, שֶׁהַשְּׂמֹן נֶאֱסָר כִּשְׁהוּא בְּעֵין מְשׁוּם בְּשׂוּלֵי עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, וְנִבְלָע בְּפֶת. וְכֵן יִרְקוֹת הַנֶּאֱכָלִים חַיִּים שֶׁבְּשִׁלְטָם עִם בָּשָׂר, אֲסוּרִים, מִפְּנֵי שֶׁשְּׂמֹן שֶׁל בָּשָׂר נִבְלָע בָּהֶם.

ד יֵשׁ מִי שֶׁמִּתֵּר (ה) בְּשִׁפְחוֹת שְׁלָנוּ, וַיֵּשׁ מִי שֶׁאֲסוּר, וְאֶפְלוּ בְּדִיעֵבֵד (תשובת הרשב"א סי' ס"ח). **הגה:** וּבְדִיעֵבֵד, יֵשׁ לְסַמְדָּ וְאֲדָבְרֵי מִתֵּירִים (ארץ כָּלֵל מ"ג וְהִנְהוֹת ש"ד). וְאֶפְלוּ לְכַתְחֵלָה נִוְהָגִין לְהַקֵּל בְּבֵית

ישראל, שהשפחות והעבדים מבשלים בבית ישראל, כי אי אפשר שלא יחנה אחד מבני הבית מעט (שם).

ה עובד כוכבים שבשל, ולא נתכונן לבשול, מתר. כיצד, עובד כוכבים שהצית אור באגם כדי להעביר החציר, ונתבשלו בו חגבים, הרי אלו מתרים, ואפלו במקום שעולים על שלחן מלכים. וכן אם חרף הראש להעביר השער, מתר לאכל ראשי האזנים שנצלו בשעת החריכה. אבל אם כון לשם בשול, כגון שהסיק התנור לבשל בו, והיה בו בשר תחלה ונצלה, אף על פי שלא כון לזה הבשר, שהרי לא (ו) ידע בו, אסור.

י כל שבשלו ישראל מעט בשולו, בין בתחלה בין בסוף, מתר. לפיכך אם הניח עובד כוכבים בשר או קדרה על גבי האש, והפך ישראל בבשר והגיס בקדרה, או שהגיס ישראל וגמר העובד כוכבים, הרי זה מתר. ואפלו לא היה מתבשל בלא (ז) סיוע העובד כוכבים.

יא אין שגירת (פי' הבצרה ובערו והשיקו) (יחזקאל לט, ט), תרגום ויהו שגריו) התנור מועלת אלא בפת, אבל בשאר המתבשלים אין שגירת התנור ולא הדלקת האש מעלה ומוריד, אלא ההנחה דוקא. לפיכך הרוצה לבשל במחבת בתנור של עובד כוכבים, צריך שיתן ישראל המחבת לתוך התנור, למקום הראוי להתבשל בו. הגה: ויש חולקין וסבירא להו דהדלקת האש או חתוי בגחלים מהני לעננו בשול כמו לעננו פת, וכן נוהגין.

הגהות ש"ד ובארץ ובמרדכי פא"מ). וְאֶפְלוּ חֲתוּי בְּלֹא (ח) כְּנֹחַ מְהֵנִי וּמוֹעִיל (ממשמעות מהרא"י בהגהת ש"ד וכל בו). וַיֵּשׁ אֲדוֹמָרִים דְּאֶפְלוּ לֹא חֲתָה יִשְׂרָאֵל וְלֹא הִשְׁלִיךְ שָׁם קִיסָם, רַק שֶׁהַעוֹבֵד כּוֹכְבִים הַדְּלִיק הָאֵשׁ מֵאֵשׁ שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שְׂרִי, (או"ה שם בשם מהר"ם).

ח נָתַן יִשְׂרָאֵל קְדֻרָה עַל (ט) הָאֵשׁ וְסִלְקָהּ, וּבָא עוֹבֵד כּוֹכְבִים וְהַחֲזִירָהּ, אָסוּר. אֵלֶּא אִם כֵּן הִגִּיעַ לְמֵאֲכַל בֶּן דְּרוֹסָאֵי, שֶׁהוּא שְׁלִישׁ בְּשׁוּלוֹ, כְּשֶׁסִּלְקָהּ.

ט אִם בְּשָׁלוֹ עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים כְּמֵאֲכַל בֶּן דְּרוֹסָאֵי וְגָמְרוּ יִשְׂרָאֵל, יֵשׁ לְאַסֹּר, אֵלֶּא אִם כֵּן הוּא עָרַב שֶׁבֶת אוֹ עָרַב יוֹם טוֹב אוֹ שְׁיֵשׁ הַפְּסִיד מְרַבָּה בַּדָּבָר. וַיֵּשׁ מִתִּירִין בְּכָל (י) עֲנָנוּ, (טור בשם הרא"ש ור"ן ור"ף ומהר"ם ואו"ה וסמ"ק סימן שכ"ג שר"י יקר עשה כן מעשה וכ"ה בכל בו וכ"פ בסה"ת ומרדכי ואגדה פא"מ ורא"ה בס' בי"ה וסמ"ג דף נ"ז ע"ב וּשְׁכַן קָבַל מֵרַי"י וְר' יְרוּחִם נִי"ז ח"ז שְׁכַן הַסְּפִימוֹ רַב הַפּוֹסְקִים וְלֹא כְּדַת הַשִּׁיג הַבֵּית יוֹסֵף בְּבִי"ה אר"י ירוחם בזה עין שם) וְכֵן נוֹהֲגִין.

י הִנִּיחַ יִשְׂרָאֵל עַל גְּבֵי גְּחָלִים עוֹמְמוֹת שְׁלֹא הָיָה רְאוּי לְהַתְּבַשֵּׁל עֲלֵיהֶם כְּמֵאֲכַל בֶּן דְּרוֹסָאֵי, וּבָא עוֹבֵד כּוֹכְבִים וְהִפָּךְ בּוֹ וְנִתְבַשֵּׁל, אָסוּר.

יא הִנִּיחַ יִשְׂרָאֵל עַל גְּבֵי הָאֵשׁ, וְהִנִּיחַ עוֹבֵד כּוֹכְבִים (יא) לְשִׁמְרוֹ, וְהִפָּךְ בּוֹ וְאִין יָדוּעַ עִם סִלְקוֹ הַעוֹבֵד כּוֹכְבִים עַד שְׁלֹא הִגִּיעַ לְמֵאֲכַל בֶּן דְּרוֹסָאֵי, מִתָּר. דְּסַפֵּק דְּבִרְיָהּ לְהַקֵּל (טור). וְכֵן כָּל סִפֵּק בְּשׁוּלֵי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וְכִיּוֹצֵא בּוֹ, מִתָּר.

יב דְּגִים קִטְנִים שְׁמֶלְחוּ יִשְׂרָאֵל אוֹ עוֹבֵד כּוֹכָבִים, הֲרִי הוּן כְּמוֹ שֶׁנִּתְבַּשְׁלוּ מִקְצַת בְּשׂוּל. וְאִם **(יב)** צָלְאוּ עוֹבֵד כּוֹכָבִים, אַחַר כֵּן, מִתְּרִים. אָבֵל דְּגִים מְלוּחִים גְּדוּלִים, אֵינָם נֶאֱכָלִים אֲלָא עַל יְדֵי **(יג)** הַדַּחֵק; לְפִיכָךְ אִם צָלְאוּ עוֹבֵד כּוֹכָבִים, אֲסוּרִים, וַיֵּשׁ מִתִּירִין. הַגְּהָ: וְכֹן כָּל דְּבַר שֶׁנֶּאֱכָל חֵי עַל יְדֵי הַדַּחֵק, וּבִשְׁלוּ עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, דֵּינֵנוּ כְּדְגִים גְּדוּלִים (ד"ע). **(יד)** וּבִשְׂר מְלוּחִים אֵינֵנוּ נֶאֱכָל כָּלֵל כְּמוֹ שֶׁהוּא חֵי, וְאֲסוּר אִם נִתְבַּשֵׁל עַל יְדֵי עוֹבֵד כּוֹכָבִים (תוספות פ' החולץ).

יג דָּג שְׁמֶלְחוּ עוֹבֵד כּוֹכָבִים וּפְרוֹת שֶׁעֲשָׂנוּ עַד שֶׁהִכְשִׁירוּ לְאֲכִילָה, (הרי אלו מתירין, דמלווח) מְלִיחַ אֵינֵנוּ כְּרוֹתֵחַ בְּגִזְרָה זוֹ, **(טו)** וְהַמְעֵשׂוֹן אֵינֵנוּ כְּמִבְּשָׁל. הַגְּהָ: גַּם כְּבוּשׁ אֵינֵנוּ כְּמִבְּשָׁל, דְּלֹא אֲסוּרוֹ אֲלָא בְּשׂוּל שֶׁל אֵשׁ (טור).

יד בֵּיצָה, אֵף עַל פִּי שְׂרָאוּיָה לְגַמְעָה **(טז)** חֲתָה, אִם בְּשָׁלָה עוֹבֵד כּוֹכָבִים, אֲסוּרָה.

טו **(יז)** תְּמָרִים הַמְּרִים קָצַת, שְׂאִינָם נֶאֱכָלִים אֲלָא עַל יְדֵי הַדַּחֵק, אִם בְּשָׁלָם עוֹבֵד כּוֹכָבִים, אֲסוּרִים.

טז כָּלִים שֶׁבִּשְׁל בָּהֶם הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים לְפָנֵינוּ דְּבָרִים שֵׁישׁ בָּהֶם מְשׁוּם בְּשׂוּלֵי עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, צְרִיכִים **(יח)**

הַכָּשֶׁר. וַיֵּשׁ אֹמְרִים שְׂאִינָם צָרִיכִים. וְאָף לְדַבְרֵי
הַמְצָרִיכִים הַכָּשֶׁר, אִם הוּא כָּלִי חָרָס מִגְעִילוֹ שֶׁלֹּשׁ
פְּעָמִים, וְדִיו, מִפְּנֵי שְׂאִין לְאֶסוּר זֶה עֶקֶר מִדְּאוּרִיתָא.

הגה: עוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁבִשְׁל לְחֻלָּה בְּשַׁבָּת, מִתֵּר לְמוֹצָאֵי שַׁבָּת, אֶפְלוּ (יט)
לְבְרִיא, וְאִין בּוֹ מְשׁוּם בְּשׁוּלֵי עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, דְּכָל כְּהֹאֵי גִּוְנָא הִכְרָא אִכָּא.
(בית יוסף בשם הר"ן שכ"כ משם הרא"ה)

סימן קיז - דיני שכר ושאר משקין של עובד כוכבים

ובו סעיפים י"ב

א כָּל שֶׁכָּר שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים, אֶחָד שֶׁכָּר שֶׁל תְּמָרִים אוֹ שֶׁל תְּאֵנִים אוֹ שֶׁל שְׁעוּרִים אוֹ שֶׁל (א) תְּבוּאָה אוֹ שֶׁל דְּבִשׁ, אֶסוּר מְשׁוּם חֲתָנוּת. וְאִינוּ אֶסוּר אֶלָּא בְּמִקּוּם מְכִירְתּוֹ, אֲבָל אִם הֵבִיא הַשֶּׁכֶּר (ב) לְבֵיתוֹ וְשׁוֹתְהוּ שָׁם, מִתֵּר, שֶׁעֶקֶר הַגִּזְרָה שָׁמָּה יִסְעַד אֶצְלוֹ. וְלֹא אֶסְרוּ אֶלָּא כְּשֶׁקוֹבֵעַ עֲצָמוֹ לְשִׁתּוֹת כְּדָרְךָ שֶׁאָדָם קוֹבֵעַ בְּשִׁתְיָה, אֲבָל אִם נִכְנָס בְּבֵית הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים וְשָׁתָה דָּרְךָ עֲרָאֵי בְּאֶקְרָאֵי, מִתֵּר. וְכֵן מִי (ג) שָׁלַח בְּבֵית הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים, חָשׁוּב כְּבֵיתוֹ, וּמִתֵּר לְשַׁלַּח בְּעִיר לְקָנוֹת שֶׁכָּר מִהָעוֹבֵד כּוֹכָבִים. **הגה:** וַיֵּשׁ מִתִּירֵינִי בְּשֶׁכֶר שֶׁל דְּבִשׁ (ד) וְתְבוּאָה (מְרַדְכֵי בְּשֵׁם רַאבִּי"ה וּבִ"י בְּשֵׁם תּוֹסֵפּוֹת וְהַרְבֵּה מִן הָאֲחֵרוֹנִים וְאֶגְדָּה פֹּא"מ וְאוּ"ה כָּלֵל מִי"ג דִּיו וְסַמ"ק דף קי"ג), וְכֵן נוֹהֲגִין לְהַקְלֵל בְּמִדְּיֵנוֹת אֵלּוּ.

ב מקום שישׁראל נוהגין (ה) קלא ביין שׁל עובד
כוכבים, אף השׁכר אסור.

ג יין תפוחים ויין רמונים וכיוצא בהן, מתר לשׁתותו
בכל מקום, דדבר שאינו מצוי לא גזרו עליו.

ד כל אלו (ו) המשקים, וכן החמץ שׁל שׁכר, אסור
לקנותו מהם אם דמיהם יקרים מדמי היין, שאנו
חוששים שׁמא ערב בהן יין עד שאין (ז) סי לבטלו (מרדכי בשם
ראבי"ה). במה דברים אמורים, כשמוכרים בחנות; אבל
אם רואה שמוציאים אותו מהחבית, מתר, ולא חישינו
שׁמא ערב בו יין, שאם היה מערב יין (ח) בחבית היה
מתקלקל. **הגה:** ואף על פי שרגילים למשח היורות והכלים בשמן
חזיר, אין לחוש, דהוי נתינת טעם לפגם, גם בטל בס' (ארוך כלל מ"ד ובמרדכי
פא"מ); גם אין לחוש אם נתנו משקין אלו בכלים שׁל יין. ועין לקמן סימן
קל"ז במקום שנהגו לתת דם או שאר אסור לתוך המלח או דיו, אם מתר
או אסור.

ה יין רמונים שמוכרים לרפואה, מתר ללקחו מהתגר
אפלו שלא מהחבית, אף על פי שדמיו יקרים מהיין,
משום דכיון דאית (ט) ביה קפידא לא מרע נפשיה. וכן כל
דבר שקונים מן האמן דלא מרע נפשיה (כו משמע מדברי הר"ן פא"מ ומרדכי ר"פ
פיצד מברכין).

ז צָרִיד לְזַהַר וְלִבְדֹק וְלַחְקֹר בְּשֹׁכֵר וּבַמְשֻׁקָה שֶׁל דְּבַשׁ שְׁעוֹשִׂים הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים עֲכָשׁוּ, אִם נוֹתְנִים בָּהֶם שְׁמָרִים שֶׁל יַיִן. **הגה:** וְאִם דָּרְכָן לִתְנוּ בּוֹ שְׁמָרִים, אֲסוּר לְקַנּוֹת מֵהֶם אִם אֵין בַּמְשֻׁקָה (י) ס' מִן הַשְּׁמָרִים (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם תּוֹסֵפוֹת וּמְרָדְכִי). וְהוּא דִּלְאֵי עֲבִידֵי לְטַעְמִיהָ, דְּלְטַעְמִיהָ אֶפְלוּ בְּאַלְף לֹא בְּטִיל (אֲרֵד: כָּל כִּיב וּבֵית יוֹסֵף סוּף סִימָן קל"ד בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת רִשְׁבִּי'א וְעִיל סִי' קכ"ג ס"ק כ"א).

ח שְׁמֵן וּדְבַשׁ שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, מִתָּרִים, וְאֵינָם נֶאֱסָרִים מִשׁוּם (יא) בְּשׂוּלֵי עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, וְלֹא מִשׁוּם גְּעוּלֵי עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים; וְהוּא הַדִּין לְמִים חֲמִים שְׁלֵהֶם.

ט (יב) הַקְּפָרִיסִין וְהַקְּפְלוּטוֹת וְהַחֲגָבִים שְׁלֵהֶם, הַכְּבוֹשִׂים מִתָּרִין, וְהוּא שְׁרוּאָה שְׁמוֹצִיאִים אוֹתָם מִהָאוֹצֵר, אֲבָל הַנְּמַכָּרִים בְּחֲנוּת, אֲסוּרִים, שְׁמָא זֶלֶף עֲלֵיהֶם יַיִן. וְכֵן זֵיתִים שְׁלֵהֶם הַכְּבוֹשִׂים, מִתָּרִים, אֶפְלוּ רַבִּים הַרְבֵּה עַד שְׁגָרְעִינָתָן נִשְׁמָטָת, וְלֹא חִישִׁינָן שְׁמָא זֶלֶף עֲלֵיהֶם יַיִן, וּבְלִבְדֹּב שְׁלֵא יְהִיו חֲתוּכוֹת בְּסַכִּין שְׁלֵהֶם. **הגה:** דְּמֵאֲחַר שְׁהֶם (יג) חֲרִיפִים, בְּלַעוּ (יד) מִן הַסַּכִּין. אֲבָל אִם נִכְבְּשׁוּ בְּכֵלִים שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, מִתָּרִים, דְּמֵאֲחַר שֵׁישׁ מִים עִמָּהֶם כָּבֵר נִתְבַּטַּל חֲרִיפָתָן. וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בְּזָה (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם א"ח סִימָן תמ"ז). וְעֵין לְעִיל סִימָן צ"ו.

י הָעֲנָבִים שְׁלֵהֶם, אֶפְלוּ הֵן לְחוֹת הַרְבֵּה עַד שְׁמִנְטָפוֹת, מִתָּרוֹת. וְכֵן כָּל הַכְּבֻשִׂים שְׁאִין דָּרְכָם לְתֵת בָּהֶם יַיִן וְחֶמֶץ. וְכֵן טָרִית (פ"י חֲתִיכוֹת דָּג גְּדוֹל הַנְּקָרָא טוּנִינ"א בְּלַע"ז) שְׁאִינָהּ

טְרוּפָה. וְכֵן צִיר שֶׁל דָּגִים שֵׁשׁ בּוֹ כּוֹלֵכִית. וְכֵן עָלָה שֶׁל חֲלֵתִית, מִתָּר.

יז אָסוּר לְקַח מֵהֶם קֶרֶט (טו) שֶׁל חֲלֵתִית, וְטָרִית טְרוּפָה, וְחִילֵק דְּהֵינּוּ מִיָּנִי (טז) דָּגִים קִטְנִים מְעַרְבִים, מִפְּנֵי שֶׁדָּגִים טְמֵאִים מִתְעַרְבִים עִמָּהֶם, וְאֵינּוּ יָכוֹל לְהַפְרִידָם, וְכַבְשִׁים שֶׁדָּרְדָּ לְפַעֲמִים שְׁנוֹתָנִים בָּהֶם יֵין. וְהֵי מִלֵּי לְאָסוּר בְּאֲכִילָה, אֲבָל בְּהִנָּאָה, מִתָּר. וְאִם יָדוּעַ שֶׁהַכֹּל נוֹתְנִים יֵין, אָסוּרִים אֲפֹלוּ בְּהִנָּאָה. הַגָּה: וּמוֹכְרוֹ כֶּלֹ, (יז) חוּץ מִדְּמֵי יֵין נֶסֶדֶד שֶׁבּוֹ (בֵּית יוֹסֵף וְאִי"ח בְּשֵׁם רִשְׁבִּי"א). וְאִם יָדוּעַ שֶׁעוֹבֵד כּוֹכְבִים אֶחָד הוּא בְּעִיר, שֶׁאֵינּוּ מְעַרְבִים בּוֹ יֵין, אֵף עַל פִּי שֶׁשָּׂאָר עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים דָּרְכָן לְעַרְבֵי בּוֹ יֵין, מִתָּר לְקַח מִכֶּלֶן, כֹּל זָמַן שֶׁלֹּא יִדְעִינוּ (יח) בְּוֹדָאֵי שֶׁעָרְבוּ בּוֹ, דְּתַלְיָן לְקַלָּא שְׂמָא לֹא עָרְבוּ בּוֹ. וְכֵן כֹּל כִּיּוֹצֵא בְּזָה בְּאִסוּרֵי דְרַבְּנָן (מְרַדְכֵי וְאַרְדָּ כֶּלֶן מִ"ד). וְאִם יָדוּעַ שֶׁמְקַצֵּת עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים (יט) בְּוֹדָאֵי נוֹתְנִים בּוֹ יֵין, וּמְקַצֵּתוֹ בְּוֹדָאֵי אֵין נוֹתְנִים בּוֹ יֵין, אֲזַלְיָן בְּתַר רַבָּא, דְּכָל דְּפָרִישׁ מְרַבָּא פָּרִישׁ. אֲבָל אָסוּר לְקַנּוֹת מֵהֶם בְּבִתְיָהֶם, דְּכָל קְבוּעַ כְּמַחְצָה עַל מְחָצָה דְּמֵי (ד"ע).

יא הַמּוֹרִיס (פִּי שְׂמוֹ שֶׁל דָּגִים), בְּמָקוֹם שֶׁדָּרְכָן לָתֵת לְתוֹכוֹ יֵין, אָסוּר. וְאִם הָיָה הַיֵּין יָקָר מִהַמּוֹרִיס, מִתָּר. וּבְמָקוֹם שֶׁאֵין דָּרְכָם לָתֵת לְתוֹכוֹ יֵין, מִתָּר לְקַנּוֹתוֹ מֵהֶם וְכֵן לְהַפְקִידוֹ אֶצְלָם וּלְשַׁלְּחוֹ עַל יָדָם (רִשְׁבִּי"א).

יב הַרְשֵׁב"א הָיָה נִזְהָר מִהַכְּרָכָם, מִפְּנֵי שֶׁבְּכָל הָאָרֶץ הָיָה הָיוּ מְזַלְפִים עָלָיו יֵין הַרְבֵּה, וְגַם מְעַרְבִים בּוֹ חוּטֵי

סימן קטו - דין חלב שחלבו עובד כוכבים ואין ישראל רואהו, וגבינה וחמאה

ובו

ג'

סעיפים

א חֶלֶב שֶׁחִלְבוּ (א) עוֹבֵד כּוֹכָבִים וְאִין יִשְׂרָאֵל רֹאֵהוּ, אָסוּר, שְׁמָא עֵרַב בּוֹ חֶלֶב טָמֵא. הָיָה חוֹלֵב בְּבֵיתוֹ וְיִשְׂרָאֵל יוֹשֵׁב מִבְּחוּץ, אִם יָדוּעַ שֶׁאִין לוֹ דָּבָר טָמֵא בְּעֵדְרוֹ, מִתֵּר, אֶפְלוּ אִין הַיִּשְׂרָאֵל יָכוֹל (ב) לְרְאוֹתוֹ בְּשַׁעָה שֶׁהוּא חוֹלֵב. הָיָה לוֹ דָּבָר טָמֵא בְּעֵדְרוֹ, וְהַיִּשְׂרָאֵל יוֹשֵׁב מִבְּחוּץ וְהָעוֹבֵד כּוֹכָבִים חוֹלֵב לְצַרְדָּה יִשְׂרָאֵל, אֶפְלוּ אִינוּ יָכוֹל לְרְאוֹתוֹ כְּשֶׁהוּא יוֹשֵׁב, אִם יָכוֹל לְרְאוֹתוֹ כְּשֶׁהוּא (ג) עוֹמֵד, מִתֵּר, שְׁפִירָא שְׁמָא יַעֲמֵד וְיִרְאֵהוּ, וְהוּא שְׁפִיזְדַּע שֶׁחֶלֶב טָמֵא אָסוּר לְיִשְׂרָאֵל. **הגה:** וּלְכַתְּחֵלָה צָרִיךְ לְהִיּוֹת הַיִּשְׂרָאֵל (ד) בְּתַחֲלַת הַחֲלִיבָה וְיִרְאֵה בְּכָלִי שְׁלֵא יְהִיָּה בְּכָלִי שֶׁחוֹלְבִין בּוֹ דָּבָר טָמֵא (א"י הָאָרֶץ כָּלִל מִיָּה). וְנִהְיֶה לְהַחֲמִיר שְׁלֵא יִחַלֵּב בְּכָלִי שֶׁדָּרְכּוֹ שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים לְחֵלֶב בּוֹ, שְׁמָא נִשְׁאַרוּ בּוֹ צְחֻצּוּחֵי חֶלֶב שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים (שם). מִיָּהוּ (ה) בְּדִיעֵבֵד אִין לְחוּשׁ לְכָל זֶה (ש"ד ועס"ק ח'). וּשְׁפָחוֹת שֶׁחוֹלְבוֹת הַבְּהֵמוֹת בְּבֵית (ו) יִשְׂרָאֵל אוֹ בְּדִיר שְׁלֵהֶם, כָּל מְקוֹם שֶׁאִין בֵּית עוֹבֵד כּוֹכָבִים מִפְּסִיק וְאִין לְחוּשׁ לְדָבָר טָמֵא, מִתֵּר אֶפְלוּ לְכַתְּחֵלָה לְהַנִּיחַ אוֹתָן לְחֵלֶב, אִף עַל פִּי שֶׁאִין שָׁם יִשְׂרָאֵל כָּלִל, דְּמֵאחַר שֶׁהוּא בְּבֵית יִשְׂרָאֵל אוֹ בְּשִׁכּוּנָתוֹ אִין לְחוּשׁ לְדָבָר טָמֵא (ש"ד סימן פ"ב בְּשֵׁם ר"ת וּמַהֲרַא"י שם). אֲבָל אִם בֵּית עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים מִפְּסִיק, צָרִיךְ לְהִיּוֹת יִשְׂרָאֵל, כְּאֵלּוּ חוֹלְבוֹת בְּבֵית עוֹבֵד כּוֹכָבִים (או"ח שם).

וְאָפְלוּ יִשְׂרָאֵל (ז) קָטָן אוֹ קִטְנָה מוֹעִילִים, דְּהַעוֹבֵד כּוֹכְבִים מְרַתֵּת לַפְּנִיָּהּ (ג'י' שם). וְאִם חָלְבוּ עוֹבֵד כּוֹכְבִים מְקַצֵּת בְּהַמּוֹת וְלֹא הָיָה שֵׁם יִשְׂרָאֵל, וְאַחַר כֵּן בָּא יִשְׂרָאֵל אֶל הָאֲחֵרִים, עֲכָשׁוּ בְּזִמּוֹן הַזֶּה שְׂאִין חָלֵב דְּבַר טָמֵא מְצוּי כָּלֵל, מִתֵּר. (הַגְּהוֹת ש"ד). מִיְהוּ אִם לֹא בָּא שֵׁם הַיִּשְׂרָאֵל עַד אַחַר שְׁנַחֲלָבוּ (ח) כָּלֵם, הוּי כְּחָלֵב שְׁחָלְבוּ עוֹבֵד כּוֹכְבִים דְּאֲסוּר אֵף עַל פִּי שְׂאִין דְּבַר טָמֵא בְּעֶדְרוֹ (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַר"ף וּבְשֵׁם סַמ"ק). חָלֵב שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים אוֹסְרִים כָּלִים (ט) שְׁנַתְּבַשְׁלוּ בָּהֶם כְּשֶׂאֶר אֲסוּר, אֵף עַל פִּי שְׂאִינוֹ רַק סַפֵּק שֶׁמֵּא עָרַב בָּהּ דְּבַר טָמֵא. וְכֵן גְּבִינוֹתֵיהֶם, (תְּשׁוּבַת הַרְשֵׁב"א סִימָן קמ"ג וּבְאֲרֵךְ), אֲבָל לֹא חֲמֻמָּה שְׁלֵהֶם, אֲפֹלוּ בְּמָקוֹם שְׁנִהְגוּ בָּהּ אֲסוּר אֵינָה אוֹסֶרֶת הַכָּלִים שְׁנַתְּבַשְׁלָה בָּהּ וְלֹא תַעְרַבֵת שְׁלָה, (י) שֶׁאִם נִתְעַרְבָה בְּהֵתֵר, הַכֹּל שָׂרִי (בְּעֶרְוֵךְ) כְּדִלְעִיל גְּבִי פֶת שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים. וְעֵינָן לְעִיל סִימָן קי"ב (תְּשׁוּבוֹת מִהַר"ל ל"ח וְאוֹי"ה שֵׁם). חָלֵב שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים שְׁנִנְאָסְרָה, אֵינּוּ (יא) מוֹעִיל אִם יַעֲשׂוּ אַחַר כֵּן גְּבִינוֹת אוֹ חֲמֻמָּה מְמַנָּה, אֲלֵא נִשְׁאָרֶת בְּאֲסוּרָה וְכֹל מֵה שְׁנַעֲשָׂה מְמַנָּה אֲסוּר (מְרַדְּכֵי פִּא"מ וְאֲגָדָה שֵׁם וְתְשׁוּבַת מִהַר"ם ס"י ר"יו וְאוֹי"ה וְרִשְׁב"א וּבֵית יוֹסֵף וְנִרְאָה לֹמֵר שֶׁכִּיד הַרְמַב"ם וְדִלָּא כְּהַר"י הַמַּגִּיד).

ב גְּבִינוֹת הָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים, אֲסוּרוֹם מִפְּנֵי שְׁמַעְמִידִים אוֹתָם בְּעוֹר קִבַּת שְׁחִיטָתָם שֶׁהִיא (יב) נְבִלָה. וְאֲפֹלוּ הַעֲמִידוּהוּ (יג) בְּעֶשְׂבִים, אֲסוּרָה. הַגָּה: וְכֵן (יד) הַמְּנַהֵג, וְאִין לְפָרֵץ גָּדֵר (בֵּית יוֹסֵף), אִם לֹא בְּמָקוֹם שְׁנִהְגוּ בָּהֶם הֵתֵר מִקְדָּמוֹנִים. וְאִם הַיִּשְׂרָאֵל רוֹאֶה עֲשִׂית (טו) הַגְּבִינוֹת וְהַחֲלִיבָה, מִתֵּר (אֲגוּר פ' שׁוֹאֵל). וְכֵן הַמְּנַהֵג פְּשׁוּט בְּכֹל מְדִינוֹת אֵלוֹ. וְאִם רָאָה עֲשִׂית הַגְּבִינוֹת וְלֹא רָאָה הַחֲלִיבָה, יֵשׁ לְהַתִּיר בְּדִיעֵבֵד, כִּי אֵין לְחוּשׁ שֶׁמֵּא עָרַב בּוֹ דְּבַר טָמֵא מֵאַחַר שְׁעֲשָׂה גְּבִינוֹת מִן הַחֲלֵב, כִּי דְּבַר טָמֵא אֵינּוּ עוֹמֵד, וּבְנֻדָּאֵי לֹא עָרַב בּוֹ הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים מֵאַחַר (טז) שְׂדַעְתוֹ לַעֲשׂוֹת גְּבִינוֹת (הַגְּהוֹת אֲשֶׁר"י פִּא"מ וּבְאֲרֵךְ). וּמְכַל מְקוֹם אֲסוּר לְאָכֹל הַחֲלֵב כֵּן (שֵׁם).

ג הַחֲמֻמָּה שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים, (יז) אֵין מוֹחִין לְאֲנָשֵׁי הַמְּקוֹם שְׁנוֹהֵגִין בּוֹ הֵתֵר. וְאִם רַב בְּנֵי הַמְּקוֹם נוֹהֵגִים אֲסוּר, אֵין לְשַׁנּוֹת. וּבְמְקוֹם שְׂאִין מְנַהֵג, אִם בְּשִׁלָּה עַד

שְׁהֲלֹכוֹ צְחֻצוּחֵי הַחֶלֶב, מִתְּנֶת. הַגָּה: גַּם מִתֵּר לְבַשְׂלָה (יח)
לְכַתְחֵלָה כְּדִי שְׂיִלְכוּ צְחֻצוּחֵי חֶלֶב (בֵּית יוֹסֵף). וְאִם בַּשְּׂלָה עוֹבֵד כּוֹכְבִים,
מִתְּנֶת, דְּסִתָּם כְּלֵיהֶם אֵינָן בְּנֵי יוֹמָן (בֵּית יוֹסֵף לְדַעַת הַפּוֹסְקִים). וְאִם הוֹלֵךְ
מִמָּקוֹם שְׂאִין אוֹכְלִין אוֹתָהּ לְמָקוֹם שְׂאוֹכְלִים אוֹתָהּ, אוֹכֵל שָׁם (יט) עִמָּהֶם,
אֲבָל אֲסוּר לְהִבְיָאָה עִמּוֹ וּלְאֶכְלָהּ בְּמָקוֹם שְׂנוֹהֲגִים בָּהּ אֲסוּר, אִם לֹא שְׂיִשׁ
בָּהּ הֶכֶר שֶׁהִיא מִמָּקוֹמוֹת הַמִּתְּנִים. וְהוֹלֵךְ מִמָּקוֹם שְׂנוֹהֲגוּ בָּהּ הֵתֵר לְמָקוֹם
שְׂנוֹהֲגוּ שָׁם אֲסוּר, אֲסוּר לְאֶכְלָהּ שָׁם (אֲרֵךְ). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּהִ"ה אִם הוֹבָאָה
מִמָּקוֹם הֵתֵר לְמָקוֹם אֲסוּר, נִמְי אֲסוּרָהּ, אֲפֹלוּ יֵשׁ בָּהּ הֶכֶר (תְּשׁוּבַת מַהְרִ"ל
סִימָן ל"ה) וְהִכִּי נְהוּג.

סימן קטז - דברים האסורים משום

גלוי

סעיפים

ז

ובו

א מִשְׁקִים שְׂנִתְגַּלוּ, אֲסוּרִים חֲכָמִים דְּחִישִׁינָן שְׂמָא שְׂתָה
נְחַשׁ מֵהֶם וְהִטִּיל בָּהֶם אֲרָס. (א) וְעַכְשָׁו שְׂאִין נְחַשִׁים
מְצוּיִים בֵּינֵינוּ, מִתֵּר.

ב צָרִיד לְזַהֵר שֶׁלֹּא לְאָכֹל בֶּשֶׂר וְדָג בְּיַחַד, מִפְּנֵי שְׂקֻשָּׁה
לְצַרְעֵת. הַגָּה: וְכֵן אֵין לְצָלוֹת בֶּשֶׂר עִם דָּג, מִשׁוּם רִיחָא. מִיְהוּ (ב) בְּדִיעָבֵד
אֵינֹו אֲסוּר (אֲרֵךְ כָּל ל"ט דִּין כ"ה).

ג יִרְחֹץ יָדָיו בֵּין בֶּשֶׂר לְדָג, וְיֵאֲכֹל פֶּת שְׂרוּי בֵּינֵתִים, כְּדִי
לְרַחֵץ פִּיו. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאֵין לְחוּשׁ לְזַהֵר רַק (ג) כְּשֶׁמְבַשְׂלֵם יַחַד

ואוכלו, אבל לאכול זה אחר זה אין לחוש (הגהות מרדכי). וכן נוהגין שלא לרחץ הפה ולא היידיים ביניהם, ומכל מקום יש לאכל דבר ביניהם ולשתות, דהוי קניוח והדחה (הגהות שי"ד סי' ע"ה ומביאו בגליון או"ה שם).

ד צריך לזהר מזעת האדם, שכל זעת האדם סם המות, חוץ מזעת (ד) הפנים.

ה צריך לזהר מלתן מעות בפיו, שמא יש עליהן רק יבש של מפי שחין. ולא יתן פס ידו תחת שחיו, שמא נגע ידו במצרע או בסם רע. ולא יתן כפר לחם תחת השחי, מפני היזעה. ולא יתן תבשיל ולא (ה) משקים תחת המטה, מפני שרוח רעה שורה עליהם. ולא ינעץ סבין בתוך אתרוג או בתוך צנון, שמא יפל אדם על חדה, וימות. הגה: וכן יזהר מכל דברים המביאים לידי סכנה, כי סכנתא חמירא מאסורא, ויש לחוש יותר לספק סכנה מלספק אסור (בי"י בשם הש"ס) ולכן אסרו לילך בכל מקום סכנה כמו תחת קיר נטוי או יחידי בלילה (שם), וכן אסרו לשתות מים מן הנקרות בלילה או להניח פיו על קלוח המים לשתות, כי דברים אלו יש בהן חשש סכנה (רמב"ם). ומנהג פשוט שלא לשתות מים (ו) בשעת התקופה, וכן כתבו הקדמונים, ואין לשנות (אבודרהם ומרדכי סי' פ' כל שעה רוקח סימן ער"ה ומהרי"ל ומנהגים). עוד כתבו שיש לברח מן העיר כשדבר (ז) בעיר, ויש לצאת מן העיר בתחלת הדבר, ולא בסופו (תשובת מהרי"ל סי' ל"ה). וכל אלו הדברים הם משום סכנה, ושומר נפשו ירחק מהם ואסור לסמוך אנס או לסכן נפשו בכל פיוצא בזה. ועין בחושן משפט סימן תכ"ז.

י אסור לאכל מאכלים ומשקים שנפשו של אדם קצה בהם, כגון משקים ואכלים שנתערבו בהם קיא או

צוֹאָה וְלַחַה סְרוּחָה וְכִיּוֹצֵא בָּהֶם. וְכֵן אָסוּר לֶאֱכֹל
וְלִשְׁתּוֹת בְּכָלִים הַצּוֹאִים שֶׁנִּפְשׁוּ שֶׁל אָדָם קֶצֶה בָּהֶם,
כְּגוֹן כְּלִים שֶׁל בַּיִת הַכֶּסֶּא וְכֵלִי זְכוּכִית שֶׁמְקִיזִים בָּהֶם
וְכִיּוֹצֵא בָּהֶם. וְכֵן לֹא יֵאָכֵל בִּידֵים מְזֻהָמוֹת וְעַל גְּבִי
כְּלִים מְלֻכְלָכִים, שֶׁכָּל אֵלוֹ בְּכָלֵל אֵל (ה) תִּשְׁקָצוּ אֶת
נַפְשֵׁיכֶם (ויקרא יא, מד).

ז מְסַכְּנֵת, אֵף עַל פִּי שֶׁנִּתְּרַת בְּשַׁחֲטָה, הַמְדַקְדְּקִים
מִחְמִירִים עַל עֲצָמָם שֶׁלֹּא לֶאֱכֹלָהּ. **הגה:** בְּהִמָּה שֶׁהוֹרָה בָּהּ
חֶכֶם (ט) מְסַבְּרָא, וְלֹא נִמְצָא הַדִּין בְּפִרוּשׁ שֶׁהִיא מִתְּרַת, בְּעַל נֶפֶשׁ לֹא יֵאָכֵל
מִמֶּנָּה (גמרא פ' א"ט והג"א שם).

סימן קיז - שלא לעשות סחורה מדבר

אסור

ובו סעיף אחד

א כָּל דְּבַר שֶׁאָסוּר מִן הַתּוֹרָה, אֵף עַל פִּי שֶׁמִּתֵּר בְּהִנָּאָה,
אִם הוּא דְּבַר הַמֵּיחָד (א) לְמֵאֲכָל, אָסוּר לַעֲשׂוֹת בּוֹ (ב)
סְחוּרָה, אוֹ לְהַלְוֹת עָלָיו (ת"י סִימָן ר"י) וְאַפְלוּ לְקַנּוֹתוֹ לְהֵאֲכִילוֹ לְפוּעְלָיו
עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים אָסוּר (פ"ד מִשְׁמַע מִבֵּית יוֹסֵף מִהַגְהוֹת מִיְמוֹנֵי פ"ח דְּמֵאֲכֻלוֹת אָסוּרוֹת),
חוּץ מִן (ג) הַחֲלָב, שֶׁהֲרִי נֶאֱמַר בּוֹ: יַעֲשֶׂה לְכָל מְלֹאכָה
(ויקרא ז, כד). וְאִם (ד) נִזְדַּמְּנוּ לְצִיד חַיָּה וְעוֹף וְדָגִים טִמְאִים,
וְכֵן מִי שֶׁנִּזְדַּמְּנָה לוֹ נְבִלָה וְטִרְפָּה בְּבֵיתוֹ, (טור), מִתֵּר לְמַכְרָם וּבִלְבַד

שְׁלֹא יִתְכַוֵּן לְכַד. **הגה:** וְצָרִיךְ לְמַכְרֵה מִיָּד, וְלֹא יִמְתִּין עַד שֶׁתִּהְיֶה שְׂמִנָּה אֲצִלוֹ (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם א"יח). וְכֵן מִתֵּר לְגִבּוֹת דְּבָרִים טְמֵאִים, בְּחוּבוֹ, מִן הָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים, דְּהוּי (ה) כְּמַצִּיל מִיָּדָם (רַשְׁבֵּי"א בְּתִשְׁבֵּה). וְאַסוּר (ו) לְמַכֵּר לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים נְבִלָה בְּחִזְקַת כְּשֶׁרָה (טוּר). וְעַיִן בְּחֶשֶׁן הַמְשַׁפֵּט סִימָן רכ"ח. וְכָל דְּבַר שֶׁאֵין אֲסוּרוֹ אֶלָּא (ז) מִדְּבָרֵיהֶם, מִתֵּר לַעֲשׂוֹת בּוֹ. סְחוּרָה.

סימן קיח - דין חתיכת בשר או דבר מאכל הנשלח על ידי עובד כוכבים

סעיפים

י"ג

ובו

א יין (א) וּבֶשֶׂר וְחֲתִיכַת דָּג שֶׁאֵין בּוֹ סִימָן שֶׁהִפְקִיד אוֹ שָׁלַח בְּיַד עוֹבֵד כּוֹכְבִים, צָרִיךְ שְׁנֵי חוֹתְמוֹת. אֲבָל יַיִן מִבֶּשֶׂל וְשֶׁכָּר, אוֹ יַיִן שֶׁעֲרָבוּ בּוֹ דְּבָרִים אֲחֵרִים, כְּגוֹן (ב) (ג) דְּבֶשֶׂת, וְכֵן הַחֶמֶץ וְחֶלֶב וּמִזְרֵס וּפֶת וּגְבִינָה וְכָל שֶׁאֲסוּרוֹ מִדְּבָרֵי סוּפְרִים, שֶׁהִפְקִידוּ בְּיַד עוֹבֵד כּוֹכְבִים, מִתֵּר בְּחוֹתֶם אֶחָד. וַיֵּשׁ אוֹמְרִים שֶׁאֵף בְּדְבָרִים שֶׁצָּרִיכִים שְׁנֵי חוֹתְמוֹת, לֹא אָמְרוּ אֶלָּא בְּשׁוֹלַח עַל יְדֵי עוֹבֵד כּוֹכְבִים שֶׁאֵינוֹ עֵתִיד לְרְאוֹת הַחוֹתֶם, אֲבָל מִפְּקִיד שֶׁעֵתִיד לְרְאוֹת חוֹתְמוֹ, דִּי בְּחוֹתֶם אֶחָד, כִּי הוּא יֵרָא. וְאֵף הַשּׁוֹלַח, אִם (ד) הוֹדִיעַ לְחֵבְרוֹ צוּרַת הַחוֹתֶם וְגַם אָמַר לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים שֶׁהוֹדִיעוֹ לְחֵבְרוֹ, דִּי בְּחוֹתֶם אֶחָד. **הגה:** וַיֵּשׁ אוֹמְרִים דְּלֹא בְּעֵינָן בִּי חוֹתְמוֹת רַק בְּיִשְׂרָאֵל (ה) חָשׂוּד, אֲבָל

בְּעוֹבֵד כּוֹכְבִים, הַכֹּל שָׂרִי עַל יְדֵי חוֹתָם אֶחָד (טוֹר וְהַפּוֹסְקִים בְּשֵׁם רִ"ת). וּבְדִיעָבֵד
יֵשׁ לְסַמֵּךְ עַל זֶה (אֲרֵךְ כָּל כִּי וְהַגְהוֹת מִיְמוֹנֵי וְתוֹסְפוֹת).

ב כִּיּוֹן שֶׁחֲתִימוּ כָּרְאוּי שְׁנֵי חוֹתְמוֹת, בְּדַבְרִים שֶׁצָּרִיךְ
שְׁנַיִם, וְאֶחָד בְּדַבְרִים שֶׁיְדֵי בְּאֶחָד, אֵין צָרִיךְ לְחַזֵּר אַחֲרָיו
לְרְאוֹתוֹ. אֲבָל אִם חָזַר עַל חוֹתְמוֹ וְלֹא הִפִּירוֹ, אֶסוּר
אֲפֹלוּ עֲשֶׂה (ו) שְׁתֵּי חוֹתְמוֹת (סְעִיף זֶה כְּפוּל בְּסִי'ל ס"ח). **הגה:** וּמִיָּהוּ
דְּנֻקָּא אִם הוּא דְבַר שֶׁיֵּשׁ לְחוּשׁ שֶׁחֲחֻלִּיפוֹ וְנִהְנָה בְּחֻלִּיפִין (טוֹר וּבֵית יוֹסֵף בְּשֵׁם
תוֹסְפוֹת וּשְׂאָר פּוֹסְקִים), אִו הוּא יֵין וְיֵשׁ לְחוּשׁ שֶׁאֶסְרוֹ (ז) בְּנִגְיָעָה. אֲבָל אִם רוֹאֶה
הַדְּבָר שֶׁשָּׁלַח אִו הִפְקִיד וְהוּא טוֹב כְּמוֹ שֶׁשָּׁלַח, וְלֹא נִהְנָה הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים אִם
הֲחֻלִּיפוֹ, לֹא חִשְׁיָנוּ, אִף שֶׁחֲחוּתָם מְקַלְקֵל. וְעֵין לְקַמֵּן סוּף סִימָן זֶה. וְעֵין
לְקַמֵּן סוּף סִימָן ק"ל מְדִינִים אֵלוֹ.

ג אִוֹת אַחַת חָשׁוּב (ח) כְּחוֹתָם אֶחָד שְׁתַּיִם, הָוִי כְּשְׁתֵּי
חוֹתְמוֹת. וּדְפוֹסִים, אִף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם כְּמָה אוֹתִיוֹת,
לֹא חֲשִׁיבֵי אֶלָּא כְּחוֹתָם אֶחָד, כִּיּוֹן שֶׁקוֹבְעִין אוֹתָם בְּבַת
אַחַת. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁבְּמָקוֹם שֶׁמְצוּיִים מוֹמְרִים וְגוֹיִים
שֶׁיּוֹדְעִים לְכַתֵּב, אֵין כְּתָב סִימָן אֶלָּא לְמִי שֶׁמְכִיר הַכְּתָב
(סְעִיף זֶה כְּפוּל בְּסִי'ל ס"ו).

ד (ט) מִפְתַּח וְחוֹתָם הָוִי בִּי חוֹתְמוֹת. אֶצֶל בְּדַבְרִים שֶׁיְדֵי
בְּחוֹתָם אֶחָד, אִם לֹא הָיָה בּוֹ אֶלָּא מִפְתַּח לֹא חֲשִׁיב
חוֹתָם. (ג"ז כְּפוּל שֵׁם ס"ו) **הגה:** הִגָּה אִם שׁוֹלַח אֵינָה דְבָר (י) בְּשֵׁק וְחֲתָם,
הַשֵּׁק אֵינּוּ אֲפֹלוּ כְּחוֹתָם אֶחָד (כָּל בּוֹ בְּשֵׁם הָרִ"ף וְאוֹי"ה וְטוֹר סִי' ק"ל), אֶלָּא אִם כֵּן
הִפְךָ הַתְּפִירוֹת לְפָנִים (אֲרֵךְ). וְאִם חֲתָם הַדְּבָר שֶׁשָּׁלַח וְגַם הַשֵּׁק, הָוִי כְּבִי
חוֹתְמוֹת (כָּל בּוֹ שֵׁם).

ה אם שָׁלַח עַל יְדֵי עוֹבֵד כּוֹכָבִים, יֵרָד בְּלֹא חוֹתָם, אִם הִיא חֲתוּכָה כְּדָרָד שֶׁיִּשְׂרָאֵל חוֹתְכָה אַחַר חֲטִיטַת הַגִּיד, **(יֵא)** כְּשֶׁרָה. וְכֹן כָּל חֲתִיכָה שֶׁנִּכְר בָּהּ נִקּוֹר הַיִּשְׂרָאֵל, כְּגוֹן בְּנִטְיֵלַת חוּט דְּיָדָא וְחוּט שֶׁאַצֵּל הַחֲזָה **(יב)** וְכִיּוֹצֵא בּוֹ.

הגה: וְשָׂר הַחֲתִיכוֹת שֶׁעֲמָהוּ, אִם יֵשׁ לְחוּשׁ לָהֶם שֶׁהַחֲלָפוֹ, אֲסוּרוֹת (כָּד דְּקָדַק הַתְּהִי"ד ס"י ר"ו מֵאַשְׁרֵי פג"ה). וְדוֹקָא בְּבִשָּׁר אוֹ שָׂר אֲסוּר דְּאוֹרִיתָא, אֲבָל אִם שָׁלַח אֲסוּר **(יג)** דְּרַבָּנָן, כְּגוֹן גְּבִינּוֹת שֶׁיֵּשׁ לְחוּשׁ שֶׁמָּא הַחֲלִיפִם הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, אִם מִפִּיר קֶצֶתָם שֶׁלֹּא הַחֲלָפוֹ, כָּלֵם מִתְּרוֹת, אִם אוֹתָן שֶׁלֹּא הַחֲלָפוֹ הֵם הַיּוֹתֵר טוֹבִים שֶׁשָּׁלַח, דְּוַדַּאי אִם הַחֲלִיף הִזָּה לוֹקַח הַטּוֹבִים שֶׁבָּהֶם. (ש"ס)

ו שָׁלַח עַל יְדֵי עוֹבֵד כּוֹכָבִים בְּהֶמָּה אוֹ עוֹף **(יד)** שְׁחוּטִים, בְּלֹא חוֹתָם, אֲסוּרִים, שֶׁאִין סִימָן שְׁחִיטָה סִימָן לְסַמְדָּ עֲלָיו.

ז אִם שָׁלַח עַל יְדֵי עוֹבֵד כּוֹכָבִים, בְּלֹא חוֹתָם, אִם אוֹתוֹ מִקּוּם **(טו)** מֵעֶבֶר לְרַבִּים, מִתֵּר, שֶׁהוּא יָרָא שֶׁמָּא יִרְאֵנוּ אֶחָד מִהָעוֹבְדִים וַיִּתְּפֵס עָלָיו כְּגִנְבֵי. וּמִיָּהוּ לְכַתְּחֻלָּה לֹא יִשְׁלַח עַל יְדֵי עוֹבֵד כּוֹכָבִים בְּלֹא חוֹתָם.

ח הַלּוֹקַח בְּשָׂר וְשִׁלְחוֹ בֵּיד אֶחָד מֵעַמֵּי הָאָרֶץ, נֶאֱמָן עָלָיו אִף עַל פִּי שְׁאִינוֹ מִחֲזָק בְּכַשְׁרוֹת, וְאִין חוֹשֵׁשִׁין שֶׁמָּא יִחְלִיף. וְאַפְלוֹ עַבְדֵי יִשְׂרָאֵל וְאַמְהוּתֵיהֶם נֶאֱמָנִים בְּדַבָּר

זה. ויש מי שאומר שאם הוא חשוד לאכל דברים שאין דרך הרבים להקל בהם, אף הוא חשוד (טז) להחליף.

ט בשר הנמצא ביד עובד כוכבים וכתוב עליו חותם או כשר, אף על פי (יז) שאינו יודע מי כתבו, כשר, דמידע ידיע שהוא של ישראל. והוא שלא יהיו מצויים שם עובדי כוכבים היודעים לכתב. הגה: וכן מתר לקנות גבינות החתומים בדרך שישראל חותמים (מרדכי פא"מ). ודוקא מקום שאין לחוש שמא נשארו הדפוסים ביד עובדי כוכבים וקבעו אותם בגבינותיהן (א"י הארז). ויש אוסרים בכל זה, מאחר שלא ידענו מי כתבו או חתמו (מהרי"ק סוף שרש ל"ג) (יח) ובדיעבד אין להחמיר.

י המניח עובד כוכבים בביתו, ובו דברים שאם החלפו יש בהם אפלו אסור תורה, אם הוא יוצא (יט) ונכנס או אפלו שקה זמן רב ולא הודיעו שדעתו לשהות, מתר, ולא חישנין שמא החליף, אפלו אם הוא נהנה בחליפין, והוא שלא (כ) סגר הבית עליו (טור והמחבר ר"ס קכ"ט), לפי שהוא מתירא בכל שעה לאמר: עתה יבוא ויראני. אבל אם הודיעו שדעתו לשהות, אסור. ואם אינו נהנה בחליפין, מתר בכל ענין, דלא חישנין שמא החליף להכשילו, פיון שאין לו הנאה בדבר.

יא ישראל ועובד כוכבים ששפתו ב' קדרות זו אצל זו, זה בשר שחוטטה וזה בשר נבלה, מתר, ואין (כא) לחוש שמא כשהחזיר הישראל פניו החליף העובד כוכבים

שְׁחוּטָה בְּנִבְלָה, אֶפְלוּ אִם שֶׁל יִשְׂרָאֵל מְשֻׁבָּח, וְאֶפְלוּ פִיָּהוּ מְגֻלָּה, מִתֵּר, וְאִין לְחוּשׁ שְׁמָא יִתְזוּ נִיצוּצוֹת מִזֹּו לְזוּ. וְהוּא הִדִּין בְּשֵׁנֵי דְבָרִים צְלוּיִם זֶה אֶצְל זֶה (מְרַדְכֵי פִא"מ). אֲבָל לְכַתְחֻלָּה יֵשׁ (כב) לְזַהַר אֶפְלוּ בְּבִי קִדְרוֹת (טוּר).

יב יֵשׁ לְהַחְמִיר שְׁלֵא לְהַנִּיחַ הַקִּדְרוֹת אֶצְל הַשְּׁפָחוֹת כְּשֶׁאִין יִשְׂרָאֵל בְּבֵית; הַגְּהָ: וְאִינוּ (כג) יוֹצֵא וְנִכְנָס (תְּשׁוּבַת הַרֵא"שׁ פְּלָל י"ט). וְאִם אֲרַע קְלָקוּל, שְׁנִתְנָה דְבַר אֲסוּר בְּקִדְרָה, אִין (כד) לְהֶאֱכִילָהּ אוֹתָהּ מֵאֶכָּל, שְׁלֵא יִרְגִילָהּ בְּכֶד (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם שְׁבוּלֵי לְקָט).

יג יִשְׂרָאֵל שְׁעָשָׂה גְּבִינוֹת בְּבֵית עוֹבֵד כּוֹכָבִים וְחֻתָּמִים בְּחוֹתֵם דְּפוּס שֶׁל עֵץ וְשִׁכַּח הַדְּפוּס בְּבֵית הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים, אִין (כה) חוֹשְׁשִׁין שְׁמָא זֵיף הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים וְחֻתָּמִים אַחֲרֵים בְּאוֹתוֹ דְּפוּס. וְכֵן אִין לְחוּשׁ שְׁמָא הַחֲלִיק הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים פְּנֵי הַגְּבִינוֹת בְּשִׁמּוֹן חֲזִיר. הַגְּהָ: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאִין לְהַתִּיר אִם שְׁכַח הַדְּפוּס בְּבֵית עוֹבֵד כּוֹכָבִים, אֶלֶּא אִם כֵּן הַנִּיחוּ (כו) מוֹנַח עַל הַגְּבִינוֹת שְׁעָשָׂה הַיִּשְׂרָאֵל, אֲבָל אִם הַנִּיחוּ כֶּד וְיֵשׁ לְחוּשׁ שְׁמָא עָשָׂה גְּבִינוֹת קִטְנִים וְהַחֲלִיפִם בְּגִדוּלִים אוֹ הַיּוֹתֵר טוֹבִים, אֲסוּר (אֲרֹךְ פְּלָל מ"ז דִּין ב'). וּבְמִקּוֹם הַפְּסֹד יֵשׁ לְהַתִּיר בְּכָל עֵינָן.

סימן קיט - החשוד לדבר אסור אין לסמך עליו בדברים הנאכלים

א הַחֲשׂוּד לְאָכַל דְּבָרִים הָאֲסוּרִים, בֵּין אִם הוּא חֲשׂוּד בְּאֲסוּר תּוֹרָה בֵּין אִם הוּא חֲשׂוּד בְּאֲסוּר דְּרַבָּנָן, אִין (א) לְסַמְךָ עָלָיו בָּהֶם; וְאִם נִתְאַרַח עִמוֹ, לֹא יֵאָכַל מִשְׁלוֹ מִדְּבָרִים שֶׁהוּא חֲשׂוּד עֲלֵיהֶם. הַגְּהִ: וַיֵּשׁ אֲזוּמָרִים אֶפְלוּ מִמֵּי שְׂאִינוֹ חֲשׂוּד, רַק שְׂאִין מִכִּירִין אוֹתוֹ שֶׁהוּא מְחֻזָּק בְּכַשְׁרוֹת, אֲסוּר לְקִנּוּת מִמֶּנּוּ יֵין אוֹ שְׂאֵר דְּבָרִים שֶׁיֵּשׁ לְחוּשׁ (ב) לְאֲסוּר. מִיְהוּ אִם נִתְאַרַח אֶצְלוֹ, אוֹכֵל עִמוֹ (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַרְמַבְּיִים פִּי"א דמ"א ופ"ג דין כ"א) .

ב אִם אִינוֹ (ג) חֲשׂוּד לְאָכַל דְּבָרִים אֲסוּרִים, אָבַל הוּא חֲשׂוּד לְמַכְרָם, מִתְאַרַח אֶצְלוֹ וְאוֹכֵל עִמוֹ. וְכֵן אִם שׂוֹלַח לְבֵיתוֹ, מִתֵּר, דְּחֻזָּקָה שְׂמָה שֶׁהוּא אוֹכֵל מִשְׁגֵּר לוֹ. עוֹבֵר עֲבָרָה לְתַאֲבוֹן, לֹא מִקְרִי חֲשׂוּד (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַרְשֵׁב"א) .

ג מִתֵּר לְתַן מִשְׁלוֹ לְחֲשׂוּד לְאָכַל דְּבָרִים הָאֲסוּרִים, כְּדִי שְׂיִתְקַן אוֹ יִבְשֵׁל לוֹ, וְלֹא חִיְשִׁינּוּ (ד) שְׂמָא יַחְלִיפְנוּ, כִּיּוֹן שְׂאִינוֹ חֲשׂוּד עַל הַגִּזְל. וְאִם נוֹתֵן לְמִי שֶׁחֹשֵׁשׁ בְּתַקְנָתוֹ, וְהוּא חֲשׂוּד לְאָכַל דְּבָרִים הָאֲסוּרִים, אֲסוּר, שְׂמָא יִתְקַלְקַל מִה שְׁנוֹתֵן לוֹ וַיַּחְלִיפְנוּ בְּשֵׁלוֹ. כִּי צַד, הָרִי שְׁנָתֵן לְחֲמוֹתוֹ הַחֲשׂוּדָה עַל הָאֲסוּר, אֲסוּר, (ה) שְׁבוּשָׁה מִחֲתָנָה וְרוּצָה בְּתַקְנַת בְּתוּה וּלְפִיכָךְ מִחֲלָפֶת לוֹ רַע בְּטוֹב. וְכֵן הַנּוֹתֵן לְפִנְדָּקִית הַחֲשׂוּדָה, פְּעָמִים שְׁבוּשָׁה מִהָאֲכָסְנָאִי וּמִחֲלָפֶת לוֹ רַע בְּטוֹב. וּמִכָּל מְקוֹם מִתֵּר לְהַפְקִיד אֶצְלוֹ וְשִׁיחֲזִיר לוֹ הַדְּבָרִים כְּמוֹ שֶׁהַפְקִידוֹ אֶצְלוֹ.

ד הַחֲשׂוֹד לְדָבָר אֶחָד, אֵינּוּ חֲשׂוֹד לְדַבְּרִים (ו) אַחֲרִים, אָבֵל כָּל מָה שֶׁצָּרִיךְ לְאוֹתוֹ דָּבָר, חֲשׂוֹד גַּם עָלָיו. כְּגוֹן מִי שֶׁהָיָה חֲשׂוֹד לְמִכָּר חֶלֶב בְּמִקּוֹם שָׁמֶן, וְהָיָה מֵרְגִיל הַנְּעָרִים לָבוֹא לְקִנּוֹת מִמֶּנּוּ בְּאַגּוּזִים שֶׁהָיָה נוֹתֵן לָהֶם, קוֹנְסִים אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יִמָּכַר אֶפְלוּ אֲגוּזִים.

ה הַחֲשׂוֹד עַל אֲסוּר חֲמוּר, חֲשׂוֹד עַל הַקַּל מִמֶּנּוּ בְּעֵנֶשׁ, אֲלֹא אִם כֵּן חֲמוּר בְּעֵינֵי בְּנֵי (ו) אָדָם שֶׁנִּזְהָרִים בּוֹ יוֹתֵר מִבְּחֲמוּר.

ו הַחֲשׂוֹד עַל שְׁנֵי דַבְּרִים, וְחִזָּר בּוֹ וַיִּצָּא מִיַּדֵי חֲשָׁד (ח) שְׁנִיָּהֶם, וְאַחַר כֵּךְ נִחְשָׁד עַל אֶחָד מֵהֶם, אֶפְלוּ הוּא הַקַּל שֶׁבְּשְׁנֵיָּהֶם, חוֹשֵׁשׁ שֶׁמָּא חִזָּר לְסוּרוֹ בְּשְׁנֵיָּהֶם, וְחֲשׂוֹד עַל שְׁנֵיָּהֶם.

ז מִי שֶׁהוּא מְפָרֵס בְּאַחַת מֵעֲבֻרוֹת שְׁבִתוֹרָה, חוּץ (ט) מֵעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וְחִלּוּל שְׁבִת בְּפִרְהֶסְיָא, אוֹ שֶׁאֵינּוּ מֵאַמִּין בְּדַבְּרֵי רַבּוֹתֵינוּ ז"ל, נֶאֱמָן (י) בְּשֶׁאֵר אֲסוּרִים. וּבִשְׁלֹשׁ אַחֲרִים (יא) נֶאֱמָן, אֶפְלוּ עַל אוֹתוֹ דָּבָר, לוֹמֵר מִתֵּר הוּא. **הגה:** מִי שֶׁהוּא חֲשׂוֹד בְּדָבָר דֵּלֵא מִשְׁמַע לְאֵינְשֵׁי שֶׁהוּא עֹבֵרָה, לֹא מִקְרֵי חֲשׂוֹד (רש"י ס"ד), מִיָּהוּ לְאוֹתוֹ דָּבָר אֵינּוּ נֶאֱמָן. מִי שֶׁנּוֹהֵג בְּאֵיזָה דָּבָר אֲסוּר מִכֶּחָ שֶׁסּוֹבֵר שֶׁדִּינָא הוּא הַכִּי, אוֹ מִכֶּחָ חֲמֵרָא שֶׁהַחֲמִיר עַל עֲצֻמוֹ, מִתֵּר לְאָכֵל עִם (יב) אַחֲרִים שֶׁנּוֹהֲגִין בּוֹ הַתֵּר, דְּוַדַּאי לֹא יִאֲכִילוּהוּ דָּבָר שֶׁהוּא

נוהג בו אסור (הגהות מרדכי פ"ק דיבמות ובגמין זאב שייב ור' רוחם סוף נתיב ג' בשם הרמ"ה).

ח החשוד על הדבר אינו נאמן עליו, אפלו (יג) בשבועה.

ט גר (מעובדי פוכבים), שחזר והמיר מחמת יראה, וכן ישראל שחטא מחמת יראה שלא יהרגוהו, ישראל גמור הוא, ושחיטתו מתרת ואינו אוסר יין במגעו.

י מסור, שחיטתו כשרה ונאמן על האסורים. ועין לעיל סימן ב' דיש פוסלים שחיטת מסור.

יא מומר, שבעיר אחת מאמין באלילים בפני גוים, ובעיר אחרת נכנס בבית ישראל ואומר שהוא יהודי, אינו עושה (יד) יין נסד.

יב האנוסים שנשארו בארצותם, אם הם מתנהגים בכשרות בינם לבין עצמם, ואין בידם להמלט למקום שיוכלו לעבד את ה', סומכין על שחיטתו ואין אוסרין יין במגעו.

יג המוכר לחברו דבר שאסור באכילה, אם עד שלא

אֲכָלוּ נֹדַע, יִחְזִיר לוֹ מֵה שֶׁקָּנָה מִמֶּנּוּ וְהוּא יִחְזִיר לוֹ (טו)
הַדָּמִים. וְאִם מִשְׁאֲכָלוּ נֹדַע, מֵה שֶׁאָכַל אָכַל, וְהוּא
יִחְזִיר לוֹ הַדָּמִים. מְכָרוּ הַלֹּקַח לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים אוֹ
הַשְּׁלִיכוֹ לְכָלְבִּים, (טז) יִשְׁלַם לוֹ דָּמֵי טְרֵפָה. וְאִם הָיָה
דָּבָר שֶׁאִינוֹ אָסוּר בְּאֲכִילָה אֲלֵא מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים, אוֹ אִם
הָיוּ הַפְּרוֹת (יז) קִיָּמִים מִחְזִיר הַפְּרוֹת וְנוֹטֵל דָּמָיו, וְאִם
אֲכָלָם, מֵה שֶׁאָכַל אָכַל, וְאִין הַמוֹכֵר מִחְזִיר לוֹ כָּלוּם.
וְכָל אֲסוּרֵי הַנְּאֻה, אֲפֹלוּ מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים, מִחְזִיר
הַדָּמִים, וְאִין בּוֹ דִין מְכִירָה כָּלָל.

יד הַמוֹכֵר בְּשֵׁר, וְאַחַר כֵּן נֹדַע שֶׁהִבְהִמָּה לֹא נִבְדָּקָה
כַּהֲגֹן, דִּינוֹ כְּמוֹכֵר דְּבָרִים שֶׁאֲסוּרִים (יח) מִדְּבָרֵי
סוֹפְרִים. **הגה:** וְאִם מָכַר לוֹ דָּבָר (יט) מִבְּהִמָּה שֶׁאֲתַרַע חִזְקַת כְּשֵׁרוּתָהּ,
דְּאֲתִילִיד בָּהּ רְעוּתָא וְלֹא יִכּוֹלִין לְבַדֵּק אִם הִיא כְּשֵׁרָה וְצָרִיכִים לְאֲסָרָהּ
מִסַּפֵּק, אֲפֹלוּ הֵכִי הוּי כְּאֵלוּ הִיתָה וְדֹאֵי טְרֵפָה וְצָרִיף לְהַחְזִיר הַדָּמִים (תְּשׁוּבַת
רִיב"ש).

טו הַמוֹכֵר דְּבָרִים הָאֲסוּרִים, מֵעֲבִירִים אוֹתוֹ
וּמִשְׁמֵתִים אוֹתוֹ; וְאִין לוֹ תִקְנָה עַד (כ) שֶׁיִּלְדֵּף לְמָקוֹם
שֶׁאִין מְכִירִין אוֹתוֹ וְיִחְזִיר אֲבִדָּה בְּדָבָר חָשׁוּב, אוֹ יִשְׁחֹט
לְעֶצְמוֹ וְיוֹצִיא טְרֵפָה לְעֶצְמוֹ בְּדָבָר חָשׁוּב, שְׁוֹדָאֵי עֲשֵׂה
תְּשׁוּבָה בְּלֹא הַעֲרָמָה, כִּיּוֹן שֶׁאִינוֹ חָס עַל מְמוֹנוֹ.

טז טַבַּח שֶׁמֵּעֲשִׂיו מוֹכִיחִים שֶׁהָיָה רוֹצֵה לְהַכְשִׁיל
הַצְּבוּר לְהֵאֲכִילָם טְרֵפוֹת, כְּגוֹן שֶׁחֲתַף הַסְּרָכוֹת,

מְסַלְקִין אוֹתוֹ; וּמְכַל מְקוֹם פְּטוֹר (כא) מְלַשְׁלֵם דָּמֵי הַבְּהֵמָה לַבְּעָלִים.

יז טָבַח שְׂיֻצָּאת טְרֵפָה מִתַּחַת יָדוֹ, אֵין לוֹ (כב) הַתְּנַצְלוֹת לומר: שׁוּגַג הַיִּיתִי.

יח טָבַח שְׂיֻצָּאוֹ טְרֵפוֹת מִתַּחַת יָדוֹ, מִחֲמַת שְׂאִינוֹ בְּקִי, יֵשׁ לוֹ תִקְנָה שְׂיֻלְמַד וְיַחֲכַם. **הגה:** וְהָא דְצָרִיף לִילֵף לְמָקוֹם שְׂאִין מִכִּירִין אוֹתוֹ וְלַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, הִינּוּ שְׂעָשָׂה בְּמִזִּיד אוֹ מִחֲזֶק לְכָף, אֲבָל אִם נוֹכַל לומר שְׂבִטְעוֹת נַעֲשָׂה לוֹ, סָגִי בְּקַבְּלַת דְּבָרֵי חֲבֵרוֹת וְנַעֲשָׂה תְּשׁוּבָה לְפִי רְאוֹת עֵינֵי הַדָּין (תְּשׁוּבַת הַרְאִישׁ וּתְשׁוּבַת הַרִיב"ש). וְעֵין לְעִיל סוּף סִימָן ס"ד.

יט הָאוֹמֵר לָמִי שֶׁהוּא חָשׂוּד לְאָכַל גְּבִינָה שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים: קָנָה לִי גְּבִינָה כְּשֶׁרָה מִן הַמְּמַחָה, וְהִלֵּךְ וְהִבִּיא לוֹ וְאוֹמֵר לוֹ: כְּשֶׁרָה, מִהַמְּמַחָה קָנִיתִי, אֵינוֹ נֶאֱמָן. מֵאִישׁ (כג) פְּלוֹנִי מִמְּמַחָה קָנִיתִי, נֶאֱמָן. הִבִּיא לוֹ מִנְחָה בְּשֵׁם אֶחָד מִהַמְּמַחִין, נֶאֱמָן, שְׂאִינוֹ (כד) חָשׂוּד לְהַחֲלִיף. בְּמָה דְּבָרִים אָמוּרִים, כְּשֶׂאִינוֹ חָשׂוּד עַל הַגָּזֵל, אֲבָל אִם הוּא חָשׂוּד עַל הַגָּזֵל כִּיֵּשׁ שֶׁהוּא חָשׂוּד עַל הַחֲלִיפִין. וְכַל זֶה אֵינוֹ נִהְגַּ בְּחָשׂוּד עַל (כה) אֲסוּר דְּאוֹרִיתָא (בֵּית יוֹסֵף).

כ (כו) הַחָשׂוּד לְאָכַל דְּבָרִים שְׂאִין הַרְבִּים רְגִילִים לְהַקְל בָּהֶם, אֵף הוּא חָשׂוּד לְהַחֲלִיף. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שְׂאִין מִפְּקִידִין אֲצִלוֹ דְּבַר הָאֲסוּר מִן הַתּוֹרָה, אֲלֵא בְּשֵׁנֵי

הלכות הכשר כלים

סימן קכ - דיני טבילת הכלים

ובו

ט"ז

סעיפים

א הקונה מהעובד כוכבים כלי סעודה של מתכת או של (א) זכוכית, או כלים המצפים באבר מבפנים, אף על פי שהם חדשים צריך להטבילם במקוה או מעין של ארבעים סאה. (טור בשם סה"מ ועב"י) **הגה**: יש אומרים דכלים המצפים באבר, אפלו בפנים, יטביל בלא (ב) ברכה (בית יוסף בשם סמ"ק וא"ד), וכן נוהגין.

ב צריך שיהא הכלי רפוי בידו בשעת טבילה, שאם מהדקו בידו הוי תצ"ח. ואם לחלח ידו במים תחלה, אין לחוש. ודוקא שלחלח ידיו במי מקוה, אבל לא במים (ג) תלושים. (כ"מ ממרדכי פרק השוכר).

ג יְבָרֵךְ: עַל טְבִילַת כָּלִי; וְאִם הֵם שְׁנַיִם אוֹ יוֹתֵר, מְבָרֵךְ: עַל טְבִילַת (ד) כָּלִים.

ד (ה) טריפיד"ש שְׂשׂוּפְתַיִם עֲלֵיהֶם קִדְרוֹת, אֵינָם טְעוֹנוֹת טְבִילָה. אָבֵל פְּדִילֵי־אִישׁ, טְעוֹנוֹת טְבִילָה מִפְּנֵי שְׁנוֹתָנִים עֲלֵיהֶם הַמְּאָכֵל עֲצָמוֹ.

ה סִכּוּן שֶׁל שְׁחִיטָה אוֹ (ו) סִכּוּן שְׂמִפְשִׁיטִין בּוֹ, (אֲרֵךְ), יֵשׁ מִי שְׂאוֹמֵר שְׂאֵינוֹ צָרִיךְ טְבִילָה. הַגָּה: וְיֵשׁ חוֹלְקִין (תַּשְׁבִּי"ץ). וְטוֹב לְטַבְּלוֹ בְּלֹא בְּרָכָה. הַבְּרִזְלִים שְׂמִתְקָנִים בָּהֶם (ז) הַמְּצוֹת, אֵינָם צָרִיכִים טְבִילָה (אֲרֵךְ). וְכֵן כְּסוּי שְׂכּוֹפִין עַל הַפֶּת לְאַפּוֹתוֹ, אָבֵל כְּסוּי קִדְרָה צָרִיךְ טְבִילָה (הַגְּהוֹת אֲשֶׁרִי).

ו כָּלִי עֵץ שֶׁיֵּשׁ לוֹ (ח) חֲשׂוֹקִים שֶׁל בְּרִזָּל מִבַּחוּץ שְׂמַעְמֵידִין אוֹתוֹ, אֵינוֹ טְעוֹן טְבִילָה.

ז כּוֹס שֶׁל כֶּסֶף מְחַבֵּר בְּכָלִי עֵץ, צָרִיךְ (ט) טְבִילָה. הַגָּה: וְכֵן רַחֲמִים שֶׁל פְּלִפְלִין שֶׁבְּתוֹךְ הָעֵץ, (י) יֵשׁ בְּרִזָּל קְבוּעַ שֶׁטּוֹחֲנִין בּוֹ צָרִיךְ טְבִילָה (מְרַדְכִי). וְכֵן הַמְּשֻׁפְּכוֹת שֶׁל בְּרִזָּל אוֹ הַבְּרִזּוֹת שֶׁל בְּרִזָּל וְשֶׁאֵר מִתְּכוֹת, כֵּלֵן צָרִיכִים טְבִילָה (אֲרֵךְ). וְדוֹקָא שֶׁעֵקֶר הַכָּלִי הוּא שֶׁל מִתְּכָת, אָבֵל אִם עֵקֶר הַכָּלִי הוּא שֶׁל עֵץ רַק שְׂמַעַט בְּרִזָּל קְבוּעַ בּוֹ, הוּאִיל וְאֶפְשֶׁר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ בְּלֹא הַבְּרִזָּל, אֵין צָרִיךְ טְבִילָה. אָבֵל כָּלִי הַמְּתַקֵּן בִּיתְדוֹת שֶׁל בְּרִזָּל, וּבְלֹא הִיתְדוֹת לֹא הָיָה אֶפְשֶׁר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ, וְהֵם מִבְּפָנִים, צָרִיךְ טְבִילָה (כ) מִשְׁמַע מִבֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַגְּהוֹת מִיְמוֹנֵי פִי"ז).

ח השואל או שוכר כלי מהעובדי כוכבים, אינו טעון טבילה. אבל אם ישראל קנאו מהעובד כוכבים והשאילו לחברו, טעון טבילה, שכבר נתחייב ביד הראשון. ויש מי שאומר שאם לא לקחו הראשון לצרף סעדה, אלא לחתך (יא) קלפים וכיוצא בו, אין צריך להטבילו. הגה: אבל הראשון אסור להשתמש בו לצרכי סעדה, אפלו דרך עראי, בלא טבילה, אף על פי שלקחו לצרף קלפים (דיע ואו"ה). וכן אם קנאו ישראל השני מן הראשון לצרף סעדה, צריך טבילה גבי השני (בית יוסף).

ט משכן עובד כוכבים כלי לישראל, אם נראה בדעת העובד כוכבים שרוצה לשקעו בידו, טעון טבילה. ואם לאו, (יב) יטבילנו בלא ברכה או יקנה כלי אחר ויטבילנו עמו. ואם לבסוף (יג) נשתקע בידו, יחזר ויטבילנו בלא ברכה (בית יוסף בשם תשובה אשכנזית ואגור והוא בתשובת מהר"ל סימן מ"ט).

י ישראל שנתן כסף לאמן עובד כוכבים לעשות לו ממנו כלי, אינו צריך טבילה. (כן משמע ממרדכי). הגה: ויש (יד) חולקין (טור בשם ריצב"א). ויש (טו) לטבלו בלא (טז) ברכה. ואם מקצת הכסף שנעשה ממנו הכלי, של עובד כוכבים, צריך טבילה (משמע ממרדכי). וכן אמן ישראל שעשה כלי לעובד כוכבים וקנאו ממנו, יטבילנו גם כן בלא ברכה אם העובד כוכבים נתן כל המתכות (ארך); אבל אם עשאו לעצמו רק שקנה המתכות מן העובד כוכבים, או שנתן מקצת מתכות (יז) משלו, אין צריך טבילה (בית יוסף בשם הגהות אשר"י).

יא יִשְׂרָאֵל שְׁמַכֵּר כְּלֵי לְעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וְחֹזֵר וּלְקַחֵם מִמֶּנּוּ, צָרִיךְ טְבִילָה. אָבֵל אִם **(יה)** מִשְׁכָּנוֹ בְּיָדוֹ וְחֹזֵר וּפָדָאוֹ מִמֶּנּוּ, אֵינּוֹ צָרִיךְ טְבִילָה. **הגה:** יִשְׂרָאֵל וְעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים שֶׁקָּנוּ כְּלֵי **(יט)** בְּשִׁתְּפוֹת, אֵין צָרִיךְ טְבִילָה. יִשְׂרָאֵל שֶׁגָּנְבוּ אוֹ גָּזְלוּ מִמֶּנּוּ כְּלֵי וְהִחְזִירוּ לוֹ, אֵין צָרִיךְ טְבִילָה; אָבֵל שֶׁר אוֹ מוֹשֵׁל שֶׁאֲנִסּוּ יִשְׂרָאֵל וּלְקַחֵם כְּלֵי וְהִחְזִירוּ לוֹ, צָרִיכִין טְבִילָה, דְּכָבֵר **(כ)** נִשְׁתַּקְעוּ בְּיַד הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים (אֲרֵךְ).

יב צָרִיךְ לְהִטְבִּיל יָדֵי הַכְּלֵי.

יג צָרִיךְ לְהַעֲבִיר הַחֲלוּדָה קִדְּם טְבִילָה; וְאִם לֹא הַעֲבִיר, אִם מִקְפִּיד עָלָיו, חוֹצֵץ. וְאִם שֶׁפִּשֵׁף וְנָתַן בְּגִחְלִים וְנִשְׁאָר עֲדִין מְעַט שֶׁל חֲלוּדָה שְׁלֹא יָכוֹל לְעֵבֵר עַל יָדֵי כָּד, הֵי מְעוּטוֹ שֶׁאֵינּוֹ מִקְפִּיד עָלָיו, וְאֵינּוֹ חוֹצֵץ וְעֵין לְקַמּוֹ סִימָן רִיב מִדִּין חֲצִיצָה.

יד אֵין מְאֲמִינִים קָטָן עַל טְבִילַת כְּלִים. אָבֵל אִם טָבְלוּ לִפְנֵי **(כא)** גְּדוֹל, הֵי טְבִילָה (תִּיבָה סִימָן רַנִּי"ז).

טו אִם הִטְבִּיל כְּלִים עַל יָדֵי עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, עֲלֵתָה לָּהֶם טְבִילָה. אָבֵל אֵינּוֹ נֶאֱמָן עַל הִטְבִּילָה (דִּיע).

טז אִם שָׁכַח וְלֹא הִטְבִּיל כְּלֵי מִעֶרֶב שַׁבָּת אוֹ מִעֶרֶב יוֹם

טוב, יתננו לעובד כוכבים במתנה ואחר כך ישאלנו
ממנו ומתר להשתמש בו. הגה: וכן יעשה אפלו בחל, (כב)
במקום שאין לו מקוה (בית יוסף). ואם עבר והשתמש בכלי בלא טבילה, לא
נאסר מה שנסתמש בו, ויטבלנו עוד. (טור והפוסקים).

סימן קכא - סדר הכשר כלים הנקנים מן העובד כוכבים

סעיפים

ז

ובו

א הלוקח כלים ישנים מן העובדי כוכבים, כדרך
שנסתמש בהן העובד כוכבים כך הוא הכשרו. לפיכך
הלוקח כלי תשמיש ישנים שנסתמש בהם בצונן, כגון
כוסות וצלוחיות וכיוצא בהן, מדיחן, וצריך לשפשוף
היטב במים בשעת הדחה כדי להסיר ולמרק האסור
שעל גביהן, ואחר כך שוטפו במים ומטבילן, והם
מתרין. הגה: יש מקומות שנהגו התר לשום יין בכלים שנסריהם
מדבקים בחלב, משום שטבע היין לברח מן החלב, והחלב נקרט ועומד
בעצמו ואינו נוגע כלל ביין (ריב"ש סימן קמ"ט).

ב לקח מהן כלים שנסתמש בהם בחמין, בין שהם של
מתכת או של עץ או אבן, מגעילן ואחר כך מטבילן, אם
הם של מתכת, והם מתרים. ואם הטבילן ואחר כך
הגעילן, מתרים. ויש אומרים שצריך לחזר (א)

וְלֹהֲטָבִילָן . הַגָּה: דִּין כָּלִי עֵצִים עַל בְּהִלְכוֹת פֶּסַח סִי תַנּוּיָא . אֵין לְהַגְעִיל שׁוּם כָּלִי כָּל (ב) זָמַן שֶׁהוּא בֶן יוֹמוֹ (טוֹר) . וְאֵין לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּמִי הַגְעָלָה (אֲרֵךְ) . כָּל מְקוֹם שֶׁצָּרִיךְ הַגְעָלָה לֹא מְהַנִּי אִם קִלְפוֹ לְכָלִי בְּכָלִי אֲמָנוּת (תִּיָּה סִי קִיִּל וּבְמִרְדְּכִי וְהַגְהַת שׁוּד) . וְעַל לְעִיל סִימָן קִיח דִּין מְרָדָה שֶׁל אֲסוּר .

ג דִּינֵי הַגְעָלָה וְלִבּוֹן הֵלֵא הֵם כְּתוּבִים בְּהִלְכוֹת פֶּסַח .

ד מִחֲבַת שְׁמִטָּנִים בָּהּ , אֵף עַל פִּי שְׁלֵעֲנִין חֲמֵץ (ג) בְּפֶסַח דִּי לָהּ בְּהַגְעָלָה , לְעֲנִין שְׁאָר אֲסוּרִים צָרִיכָה לִבּוֹן .

ה אִם הַגְעִיל כָּלִי הַצָּרִיךְ לִבּוֹן , אֲסוּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ בְּחֲמִין אֲפֵלוֹ שְׁלֵא עַל יְדֵי הָאֵשׁ . הַגָּה: אֲבָל מִתָּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ (ד) צוּנָן , אֲפֵלוֹ לְכַתְחֻלָּה , עַל יְדֵי הַדְּחָה וְשִׁפְשׁוּף הִיטֵב . וְכָל שָׁכַן בְּכָלִי שֶׁצָּרִיךְ הַגְעָלָה . וְדוֹקָא בְּדִרְךְ עֲרֵאִי , כְּגוֹן שֶׁהוּא בְּבֵית הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים אוֹ (ה) בְּדִיעֵבֵד , אֲבָל אִם רוֹצֶה לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ בְּקִבֵּעַ , יֵשׁ מִחֲמִירִים וְאוֹמְרִים דְּאֲפִילוֹ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ צוּנָן צָרִיךְ הַגְעָלָה אוֹ לִבּוֹן , גְּזָרָה שְׁמָא יִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ חֲמִין (מְרָדְכִי וְרוֹקַח) . וְהִכִּי נוֹהֲגִין . וְאֲפֵלוֹ כָּלִים שֶׁתִּשְׁמִישׁוֹ בְּצוּנָן , אִם יֵשׁ לְחוּשׁ (ו) שְׁחֲמָמוֹ בּוֹ יֵין , כְּגוֹן כָּלִי כֶּסֶף , נוֹהֲגִין לְהַגְעִיל , וְאֵין לְשַׁנּוֹת (אֲרֵךְ בְּשֵׁם רֵאבִיִּיָּה) . וְאֲפֵלוֹ תַבּוֹת וְשִׁלְחָנוֹת הַנִּקְחִים מִן הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים , נוֹהֲגִין לְהַגְעִיל שְׁמָא נִשְׁפְּכוּ עֲלֵיהֶם חֲמִין . וְדוֹקָא לְכַתְחֻלָּה , אֲבָל בְּדִיעֵבֵד אֵין לְחוּשׁ (ז) לְכָל זֶה (שֵׁם) . וְכָלִי חָרָס שֶׁנִּשְׁתַּמֵּשׁוּ בּוֹ בְּצוּנָן , מֵאַחַר דְּאִי אֲפִשֵׁר בְּהַגְעָלָה , מְקַרִּי דִיעֵבֵד וְסָגִי לִיָּה בְּמִרְיָקָה וְשִׁטְיָפָה הִיטֵב (שֵׁם) , (ח) וּמִתָּר לִתְּנוּ בּוֹ אַחַר כֵּן אֲפֵלוֹ דְּבָרִים חֲרִיפִים כְּחֲמֵץ וְכִיּוֹצָא בּוֹ , וְכָל שָׁכַן דְּבָרִים קִשִּׁים כְּתַבְלִין וְכִיּוֹצָא בְּהוֹן . וְעַל לְעִיל סִימָן צ״א .

ו כָּלִי מִתְּכוֹת , אֵף עַל פִּי שְׁיֵשׁ אוֹמְרִים שְׁאִם נִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ

אסור במקצתו, נאסר כּלו, משום דחם מקצתו, חם כּלו, אבל לענן הכשרו לא עלה לו הכשר עד שיכשיר כּלו, בין לענן הגעלה בין לענן לבון. הגה: ודוקא אם נשתמש בכּלו, אבל אם דוע שלא נשתמש (ט) רק בקצתו, כּבולעו כּד פולטו. (טור).

ז סכין ישן, בין גדול בין קטן, הנקח מהעובד כּוכבים, אם בא להשתמש בצונן, אם אין בה גומות נועצה עשרה פעמים בקרקע קשה. וצריך שכל נעיצה ונעיצה תהיה בקרקע קשה, לפיכך לא ינעץ במקום שנעץ נעיצה אחרת. (טור בשם הרמ"ה). ואפלו לחתך בו דבר חריף כּמו צנן, סגי בהכי. ולהשתמש בו בקביעות, לא גרע משאר כּלי שנוהגין להגעיל אפלו לצונן (סברת הרב בדברי הארז) כּמו שנתבאר. ואם יש בה גומות (או) שרוצה לחתך בה חמין או לשחט בה, מלבנה או משחיזה במשחזת של נפחים היטב על פני כּלה. הגה: ויש אומרים דהשחזה מהני רק לחתך בה צונן, אבל לא לענן חמין (בית יוסף בשם פוסקים); והכי נהוג (י) לכתחלה. ואם לא יוכל ללבן הסכין היטב, משום הקתא, ילבננו ויגעילנו אחר כּד (ארז). ומיהו אם לבנו ולא הגעילו, אפלו יש בו גומות; או אם הגעילו ולא לבנו ואין בו גומות וחתך בו מאכל חם, לא נאסר, אפלו הסכין בן יומו. ואם השחזו במשחזת היטב בכל מקום, והגעילו אחר כּד, מהני אפלו לכתחלה, כּמו לבון (מרדכי פ"ב דעבודת כּוכבים וארז), אם יוכל לנקות הגומות שבו.

הלכות נותן טעם לפגם

סימן קכב - דין נותן טעם לפגם בכלים

סעיפים

י"ב

ובו

א נותן טעם לפגם, מתיר.

ב קדרה שאינה בת יומא, דהינו ששהתה מעת לעת משנתבשל בה (א) האסור, הויא נותן טעם לפגם ואפלו הוי אסורו חכמים לבשל בה, לכתחלה, גזרה אטו בת יומא; בין שבלועה מאסור ובא לבשל בה היתר, ובין שבלועה מחלב ובא לבשל בה בשר, או אפכא.

ג יש אומרים, הא דחשיבה פגומה כשאינה בת יומא, דוקא שהדיחה יפה וסר ממנה כל שמנונית אסור הדבוק בה, אבל אם לא הדיחה יפה, שהאסור הוא בעין, אינו נפגם בשהיה מעת לעת. (רשב"א וטור וראב"ד) **הגה:** ומכל מקום אם יש ששים רק נגד הדבוק בקדרה, הכל שרי, דמה שבקדרה כבר נפגם ואין צריך בטול (כו משמע לעיל סימן צ"ה). יש אומרים דבדברים חריפים לא אמרינן דין נותן טעם לפגם, כמו שנתבאר לעיל סימן צ"ה וצ"ו, ולכן אם בשל, בקדרה אסור שאינה בת יומא מאכל (ב) חריף, כגון תבשיל שרבו חמץ או תבלין או שאר דברים חריפים, אסור; אבל לא מחשב התבשיל חריף משום מעט תבלין שבו (מרדכי פא"מ ורשב"א סי' תמ"ט) וכן

נוהגין. ועין לעיל סימן צ"ה וצ"ו. אבל אם היה האסור דבר חריף, ואחר כך
שהה הקדירה מעת לעת ובשלו בו התר שאינו חריף, מתר, דאין התריפות
הראשון משגי ליה לשבח. (ארד כלל ל"ח).

ד קדירה הבלועה מבשר וחלב, אם קדם שעבר לילה
אחד חממו בה מים, חשיב כאלו חזר ונתבשל בה
האסור, ומונים מעת לעת משעה שהחמו המים, מה
שאין בן בשאר אסורים. (טור סימן קכ"א וסימן צ"ד) ועין לעיל סימן
צ"ד ס"ק כ"ב וסימן ק"ג.

ה אסור (ג) מעט שנבלע בכלי שדרכו שלא להשתמש בו
בהתר מעט בכדי שיתן זה טעם בהתר (כ"ד) שישתמשו
בו, כמו קדירה גדולה וחבית וכיוצא בהן, הרי זה מתר
להשתמש בו לכתחלה, אף על פי שהוא בן יומו, לפי
שאי אפשר לבא לידי נתינת טעם. אבל אם הוא כלי
שמשתמשו בו בדבר מעט, כמו קערה וכיוצא בה,
אסור להשתמש בו, שאין מבטליו אסור לכתחלה,
אפלו אסור מעט ואפלו אסור הבלוע.

ו סתם כלי עובדי פוכבים הם בחזקת שאינם בני יומו,
לפיכך אם עבר ונשתמש בהם קדם הכשר, התבטל (ד)
מתר. **הגה:** אבל אם חמם מים בכלי של עובד פוכבים ללוש בהן פת,
אסור ללוש באותו מים, דלדבר זה מקרי לכתחלה הואיל ועדין לא התחיל
הנאתו, שלא החמו (ה) לשתיה (ש"ד והגהותיו). אבל דבר שנעשה בשבילו ולא
בשביל דבר אחר, אף על פי שהוא של עובד פוכבים וישראל קונה ממנו,
לכתחלה מתר דמאחר דכבר נעשה ביד עובד פוכבים מקרי דיעבד. אף על

פִּי כֵן אָסוּר לֹמֵר לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים : בִּשְׁל לִי יִרְקוֹת
בְּקִדְרֹתֶיךָ, וְכֵן לֹא יֵאמָר לוֹ : עֲשֵׂה לִי מִרְקַחַת, שְׁכַל
הָאוֹמֵר : בִּשְׁל לִי, הֲרִי הוּא כְּאֵלוֹ בִּשְׁל בִּידִיו. וְאֶפְשָׁר
שְׁעַל יְיָ הִרְקַחִים (אוֹ שְׁאָר אֱמָנִים) מִתֵּר, שְׁכַל הָאֱמָנִים
מִיַּחֲדִים כְּלִים נְקִיִּים לְמִלְאכְתָּם, כִּדִּי שְׁלֹא יִפְגְּמוּ
אֱמָנוּתָם. וּבַעַל נֶפֶשׁ יְחוּשׁ, שְׁדַבְּרִים אֵלֹה מְבִיאִים לִידֵי
טְהָרָה וּנְקִיוֹת.

ז כָּשֶׁם שְׁסִתָּם כְּלִיהֶם שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים אֵינָם בְּנֵי יוֹמָן,
כִּדְ סִתָּם כְּלִים שְׁלָנוּ בְּחִזְקַת שְׁאִינָן בְּנֵי יוֹמָן.

ח כְּלֵי שְׁנֶאֱסָר בְּבִלְעֵת אָסוּר וְנִתְעָרַב בְּאַחֲרִים וְאֵינוֹ
נֶכֶר, בְּטִל בְּרַב (טוֹר בְּשֵׁם רִשְׁבִּי'א) .

ט יֵשׁ לְזָהָר מְלֵהֲנִיחַ בְּבֵית עוֹבֵד כּוֹכָבִים כְּלֵי סְעֵדָה,
דְּחִישֵׁינָן שְׁמָא יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם. הַגָּה: וְאֶפְלוֹ אִם נִתְּנָם לְאִמּוֹ
לְתַקְנָם, צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת בָּהֶם סִימָן (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם אִי'ח) שְׁלֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם הָעוֹבֵד
כּוֹכָבִים. וְאִם עֶבֶר וְלֹא עֲשָׂה, כְּשִׁחְזָר וּלְקַחֵן מִן הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים צָרִיכִים
הַגְּעֵלָה. וְדוֹקָא אִם שְׁהוּ קֶצֶת אֶצֶל הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים, דְּהֵינּוּ כְּחֲצֵי יוֹם, אָבֵל לְפִי
(ו) שְׁעָה אֵין לְחוּשׁ (מְרַדְכֵי פִא'י'מ) . וְכֵל זֶה כְּשִׁרְוֹצָה לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ בַּיּוֹם שְׁנִתְּנּוּ
לוֹ, דְּלִיכָא אֶלָּא חֲדָא סְפָקָא שְׁמָא נִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים אוֹ לֹא, אָבֵל
אִם לֹא לְקַחוּ מִן הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים עַד לְאַחַר זְמַן, דְּנוֹכַל לֹמֵר אִף אִם נִשְׁתַּמֵּשׁ
בּוֹ הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים כְּבָר נִפְגַּם וְנִשְׁתַּהֲא מַעַת לְעַת ; אוֹ נִשְׁתַּהֲא בְּיַד יִשְׂרָאֵל
לְאַחַר שְׁלִקְחוּ מִן הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים מַעַת לְעַת, אֲזִלִּינָן לְקַלָּא וְאֵין חוּשְׁשֵׁין (ז)
בְּדִיעְבַּד (סְבֵרַת הַרְב) . וְאִם לְקַחוּ מִן הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים בְּאוֹתוֹ יוֹם שְׁנִתְּנּוּ לוֹ, וְעֶבֶר
וְנִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ בְּלֹא הַגְּעֵלָה, יֵשׁ אוֹסְרִים הַמְּאָכְל כְּמוֹ בְּכֵלֵי שְׁהוּא בְּנוֹדָאֵי בְּן יוֹמוֹ

(אָרד) ; וּבְמָקוֹם צָרָךְ יֵשׁ לְהַקְלֵךְ בְּדִיעֲבָד, וּלְכַתְּחֻלָּהּ יֵשׁ לְזַהֵר בְּכָל עֲנָנוּ, אֲפֹלוּ בְעֲבָדִים (ח) וּשְׁפָחוֹת הָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים שְׁבִיבֵית יִשְׂרָאֵל, שֶׁלֹּא לִיחַד כְּלִים שְׁלָנוּ אֲצִלּוֹ, שְׁמָא יִשְׁתַּמְּשׁוּ בְהוֹן בְּדַבְרֵים הָאֲסוּרִים (שֵׁם בְּמִרְדְּכִי) . וְעִיל סִימָן קל"ו.

ב קְעָרוֹת שֶׁשָּׁלַח יִשְׂרָאֵל לְעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים עִם מֵאֲכָל, וְשָׁהוּ שָׁם, אִם נָכַר בָּהֶם הַמֵּאֲכָל שֶׁשָּׁלַח הַיִּשְׂרָאֵל בְּתוֹכָהּ, מִתָּר. וְאִם לֹא, אָסוּר אִם רְגִילִים לְהַדִּיחַ הַכְּלִים בְּחַמְיָן, דְּחִישִׁינָן שְׁמָא הוֹדַח עִם כְּלֵי אָסוּר.

יא כְּלֵי סְעֵדָה שֶׁבִּיד הָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים, וּמִסִּיחַ לְפִי תַמּוּ וְאוֹמֵר שֶׁחֲדָשִׁים הֵם, וַיִּרְאֶה שֶׁהוּא כָמוֹ שֶׁהוּא אוֹמֵר, מִתָּר (ט) לְקִנוּתָם מִמֶּנּוּ. הַגָּה: וַיֵּשׁ מִחֲמִירִים וְאוֹמְרִים שֶׁאֵינּוּ נִיאָמוּ, וְאִין לִקַּח כְּלִים מִן הָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים רַק כְּשִׁמוּכֵר הַרְבֵּה כְּלִים, וְקוּנָה כְּלֵי בֵין הַכְּלִים (רִשְׁבִּי"א בְּשֵׁם ר' יוֹנָה) . וְכֵן נוֹהֲגִין לְכַתְּחֻלָּהּ, אֲבָל בְּמָקוֹם הַדְּחָק, כְּגוֹן שְׁנֵתְאָרַח בְּבֵית עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וְאִין לוֹ כְּלִים, נוֹהֲגִין כְּסַבְרָא הָרֵאשׁוֹנָה, וְכוּ עֵקֶר. וְעִין לְקָמוּ סִימָן קל"ז.

יב יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר שֶׁקְעָרוֹת הַבָּאוֹת מֵעֵבֶר לַיָּם שֶׁקְעָרוֹת יִרְקָרְקוֹת אוֹ אֲדַמְדָּמוֹת, אָסוּר לְהִשְׁתַּמְּשׁ בְּהוֹן לְעוֹלָם בְּחַמְיָן, מִפְּנֵי שֶׁאֵינָן חֲדָשׁוֹת, שֶׁהָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים מִשְׁתַּמְּשִׁים בָּהֶם וְאֵינּוּ נָכַר.

הלכות יין נסך

סימן קכג - כמה דינין מין נסך

(ואיזו יין נאסר משום יין נסך) ובו כ"ו סעיפים

א. סתם יינם של עממים עובדי פוכבים אסור בהנאה.

והוא הדין למגעם ביין שלנו. הגה: משום (א) גזרת יין שנתנסך לאלילים. ובזמן הזה, שאינו שכיח שהאמות מנסכים לעבודת פוכבים, יש אומרים דמגע עובדי פוכבים ביין שלנו אינו אסור בהנאה, רק בשתייה; וכן סתם יין שלהם, אינו אסור להנות ממנו. ולכן מתר לגבות בחובו מן העובדי פוכבים סתם יינם, מפני דהוי כמציל מידם (טור בשם רש"י וקרא"ש ומרדכי). והוא הדין בשאר הפסד, כגון אם עבר וקנה או מכר, אבל לכתחלה אסור לקנותו ולמכרו כדי להשתכר בו (הגהות מימוני פ"ח דמאכלות אסורות והג"א ומהר"ם פדוואה סי' מ"ו). ויש מקליו גם בזה, וטוב להחמיר. וע"ל סימן קל"ב (שם בשם סמ"ג ואגור בשם הגאונים).

ב. אסור לעשות מרחץ מסתם יינם לחולה שאין בו

סכנה וע"ל לקמן סוף סימן קנ"ה.

ג. יין מבשל שלנו שנגע בו העובד פוכבים, (ב) מתר.

ומאימתי נקרא מבשל, (ג) משתהית על גבי האש.

ד יין שְׁמַעְרַבִּין בו דְּבַשׁ וּפְלִפְלִין, אִם נִשְׁתַּנָּה טַעְמוֹ מִחֲמַתָּם אִינוֹ נֶאֱסָר בְּמַגַּע עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים. וְהוּא הַדִּין בְּדַבַּשׁ (ד) לְחוּד אוֹ פְלִפְלִין לְחוּד (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת רִשְׁבִּי'א).

ה תְּבַשִּׁיל שְׂיֵשׁ בוֹ יַיִן וְנִגַּע בוֹ הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים, אֶפְלוֹ קִדְּם שְׁהֲרַתִּיחַ, אִין בוֹ (ה) מְשׁוּם יַיִן נֶסֶךְ. **הגה:** וְדוֹקָא תְּבַשִּׁיל שְׂאִין הַיַּיִן נֶכֶר בוֹ בְּעֵין, אֲבָל בְּשֵׁמוֹ וְחֲרָדֵל שְׁנִתְּנוּ בוֹ יַיִן וְהוּא בְּעֵין צָף לְמַעְלָה, הָוִי בוֹ מְשׁוּם יַיִן נֶסֶךְ (תוֹסֵפוֹת בְּשֵׁם רִיצְבִּי'א). וְנִרְאָה דוֹקָא אִם לֹא נִשְׁתַּנָּה טַעְמוֹ מִחֲמַת דְּבַר הַמַּעְרַב בוֹ (ד"ע). וְאִם נִתְעַרַב בְּיַיִן מִבְּשָׁל, אִם יֵשׁ (ו) בוֹ דְּבַשׁ לְכֻלֵּי עֲלָמָא שְׂרִי, דְּהָא לֹא גָרַע מֵאֲלוֹ הָיָה דְּבַשׁ לְחוּד (הג"א פא"מ וד"ע). וְאִם אִין בוֹ דְּבַשׁ, יֵשׁ אוֹמְרִים דְּמִשְׁעָרִין כְּאֵלוֹ הָיָה (ז) הַמְּבַשֵּׁל מִים, (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם רִשְׁבִּי'א וְהג"א ש"ס) וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאִם הַמְּבַשֵּׁל רַב, אִין בוֹ מְשׁוּם מַגַּע עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם גְּדוּלֵי הַדּוֹר). וְיַיִן שְׁנִקְרַשׁ, אִין בוֹ מְשׁוּם מַגַּע עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים (חַדוּשֵׁי אַגְדָּה), וְכָל שְׂכֹן אִם נִגַּע בְּחֶרֶס הַבְּלוּעַ מִיַּיִן (הַגְּהוֹת אֲשֵׁרִי).

ו חֶמֶץ שְׂמִבְעֵבַע כְּשִׁמְשְׁלִיכִין אוֹתוֹ עַל הָאָרֶץ, אִינוֹ נֶאֱסָר בְּמַגַּע עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים (רִשְׁבִּי'א וְר' ר'רוּחָם וּמְרָדְכִי).

ז אִם נִמְצָא חֶבֶת יַיִן שְׁנִתְחַמַּץ עַד שְׂמִבְעֵבַע כְּשִׁמְשְׁלִיכִין אוֹתוֹ עַל הָאָרֶץ, וְתוֹךְ שְׁלֹשָׁה יָמִים לְמַפְרַע נִגַּע בוֹ הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים, אִין לְחוּשׁ לְמַגְעוֹ (נִמְוִקֵי יוֹסֵף פֶּרֶק הַמּוֹכֵר פְּרוֹת).

ח מִי (ח) הַבֶּסֶר נֶאֱסָרִים בְּמַגַּע עוֹבֵד כּוֹכָבִים. **הגה:** יַיִן

מזוג, כל זמן שיש בו טעם יין, אסור (טור). ויש מתירין בששה חלקים מים (בית יוסף בשם הרשב"א), כמו שיתבאר סימן קל"ד.

ט מים שנותנים על החרצנים שלנו שנדרכו ברגל ולא נעצרו בגלגל וקורה, פעם ראשון ושני אסור, אפלו לא מצא כדי מדתו. ואם נעצרו בגלגל, אין בהם משום יין נסד, אלא אם כן נתן ג' מדות מים ומצא (ט) ד'. ויש מי שאומר שאין להתיר מגע עובדי כוכבים (י) בשום תמיד (פי' מים שנותנים על החרצנים והזגין וקובלת טעם היין), כל שהוא משבח לשתייה, משום דמחליף ביין גמור.

י יש להזהר מלהוציא החרצנים והזגים מהגתות על ידי עובדי כוכבים או ישמעאלים, אפלו אחר (יא) שהוציאו מהם יין ראשון ושני.

יא שמרים שלנו שתמדן ולא מצא אלא כדי (יב) מדתו, פעם ראשון אסור אם נגע בהם העובד כוכבים, ופעם שני מתר. אבל שמרים של עובדי כוכבים, לעולם אסורים אפלו לא מצא אלא כדי מדתו, אפלו תמדן כמה פעמים. יין (יג) צמוקים, פי' שנתן מים על ענבים יבשים, הרי זה כ"יין, ומתנסד (בארך סוף פ"ל כ"יב ותשובת ר"ל ב"ח סימן מ"א).

יב חבית שפנה שמריו ושכשכן במים, אין לחוש אחר כך לשום מגע, לפי שהיין בטל במים ששכשד בהם.

יג חֲרָסִים שֶׁבָּלְעוּ יַיִן שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים הִרְבֵּה, עַד שֶׁשָּׁשׂוּרִין אוֹתָם בְּמִים פּוֹלְטִים יַיִנָם, אֲסוּרִים בְּהִנָּאָה.

יד הַחֲרָצְנִים וְהַזְּגִים שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, וְכֵן שְׁמֵרֵי יַיִן שֶׁשָּׁלְהֵם, תּוֹדֵי יִיב חֲדָשׁ אֲסוּרִים בְּהִנָּאָה, וּלְאַחַר שְׁנַיִם עֶשֶׂר חֲדָשׁ מִתְּרִים אֶפְלוּ בְּאַכִילָה. וְהָיָה י"מ (יד) כְּשֶׁתִּמְדֹן בְּמִים בְּתַחֲלָה, אֲבָל אִם לֹא תִמְדֹן, אֲסוּרִים לְעוֹלָם אֶפְלוּ יַבְשָׁם בְּתַנּוּר. **הגה:** וְזֶה לֹא מִיָּרִי אֶלָּא בְּחֲרָצְנִים שֶׁהָיוּ עַל יַיִן נֶסֶד, אֲבָל אִם שָׁלַח הַחֲרָצְנִים מִן הַגַּת קֶדֶם (טו) שֶׁהִמְשִׁיךְ הַיַּיִן, כְּמוֹ שִׁיתְבָּאֵר, אֵינֶן אֲסוּרִין (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַרִי"ף וְהַרְשֵׁב"א). וְכֵן אֵלוּ שְׂדוּרְכִים הַעֲנָבִים בְּחֻבֵית, אִף עַל פִּי שֶׁהָיוּ צָף עֲלֵיהֶם לְמַעֲלָה, מִתְּרִים (כָּל בּו).

טו הַמְּחַמֵּץ בְּשְׁמֵרֵי יַיִן שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים תּוֹדֵי זְמַן אֲסוּרִים, כָּל הָעֶסָה אֲסוּרָה (טז) בְּהִנָּאָה. וְאִם דָּרָךְ הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים לְחַמֵּץ בָּהֶם אִם מִתֵּר לְקִנּוּת מֵהֶם, עֵינֵן לְעִיל סִי קִי"ד.

טז יֵשׁ מִי שֶׁאָמַר שֶׁתִּמְצִית יַיִן הַנִּקְרָשׁ עַל דְּפָנֵי הַחֻבֵית וְהַקְּנִקְנִים נִהְגוּ בּוֹ (יז) הִתֵּר, שֶׁמִּשְׁתַּמְשִׁין בְּכֻלֵּי עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים לְאַחַר יִיב חֲדָשׁ אוֹ לְאַחַר מְלוּי וְעֵרוּי וְאִין מִקְלִיפִים הַתִּמְצִית הַנִּקְרָשׁ עֲלָיו, שֶׁכֵּינֹן שְׁנֵתִיבֵשׁ כָּל כָּף כָּבֵר כָּלָה כָּל לְחֻלּוּחֵית יַיִן שֶׁבּוֹ וְכַעֲפָר בְּעֶלְמָא הוּא.

יז מאימתי נקרא יין לאסור במגע עובדי כוכבים, משהתחיל למשד, דהינו משנמשד על הגת בעצמו, כי הגת הוא מדרון. (יח) ואם פנה התרצנים והזגים והיין לבדו נמשד מצד העליון לצד התחתון, ונשאר היין לבדו עומד, נקרא המשכה, ונאסר כל מה שבגת, אפלו לא נגע אלא בתרצנים ובזגים, אם יש בהם טופח על (יט) מנת להטפוח. אבל כל זמן (כ) שלא הבדיל היין עד שולי הגת (בית יוסף בשם תוספות והרא"ש ומרדכי) מן התרצנים והזגים, לא הוי המשכה.

יח אם מלא מהגת כוס יין וכיון לשלותו (פי' להסירו מענין של נעלד) (נהושע ה, ט"ו) מהתרצנים והזגים, (כא) הוי המשכה. וכן אם נתן סל לתוד הגת או גיגית דרוכה, נקרא המשכה (סה"ת וסמ"ג), כיון שהיין (כב) צלול נכנס לתוד הסל ונבדל מהתרצנים והזגים. אבל אם לקח התרצנים עם היין, לא הוי המשכה. ואפלו אם לקחו עובד כוכבים ביחד, מתר להחזיר המתר.

יט גיגית (כג) מלאה ענבים דרוכים עומדת בבית העובד כוכבים, יש לאסור שמא המשד מפנה.

כ גת שהיא סתומה ומלאה, דלא שיף בה המשכה,

וַיֵּרֶד מִמֶּנֶה יַיִן וַחֲרָצִנִים בַּיַּחַד לְתוֹךְ סֵל שְׁלֹפְנֵי הַגֶּת שְׁהֵיִן מִסְתַּיֵּן בּוֹ, אֵין עַל מָה (כד) שְׁבַגַת תּוֹרַת יַיִן, אֶלֶּא עַל מָה שְׁבַסֵּל בְּלִבָּד, וְאִם נָגַע עוֹבֵד כּוֹכָבִים בַּסֵּל, (כה) נֶאֱסָר. וְאִם הִחֲזִירוּ לַגֶּת, נֶאֱסָר מָה (כו) שְׁבַגַת מְשׁוּם תַּעֲרַבַת יַיִן שְׁבַסֵּל שְׁנַתְעָרַב בּוֹ. וְאִם יֵשׁ בַּחֲרָצִנִים וְזַגִּים שְׁבַגַת ס' כְּנֶגֶד יַיִן שְׁנַפֵּל בּוֹ מֵהַסֵּל, מִתָּר.

כא אין (כז) דוֹרְכִין עִם הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים בַּגֶּת אוֹ גִּיגִית (מְרַדְכִי וְתוֹסְפוֹת פִּי רִי"י וּמַהֲרִי"ק שֶׁרֵשׁ לִי"ב), שְׁמָא יִגַּע בַּיָּדִים וַיִּנְסֵךְ, וְאֶפְלוּ הִיָּה כְּפוֹת. **הגה:** וְאִם דָּרַךְ כָּל מָה שְׁנִמְשָׁךְ מִכְחוֹ וַיִּצָּא (כח) לְחוּץ, נֶאֱסָר (בִּי"י) וְעִיל סִימָן קכ"ד. וְהָא דְאֵין דוֹרְכִים עִם הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, הֵינּוּ בְּגִיגִית אוֹ בַּגֶּת שְׁדָרַךְ לְהַמְשִׁיךְ מְשֵׁם הַיַּיִן, וְגִזְרִינָן קִדְּם הַמְשָׁכָה אֶטּוּ לְאַחַר הַמְשָׁכָה. אֲבָל (כט) בְּעֶרְבָה, שְׂאֵין דָּרַךְ לְמִשְׁךְ מְשֵׁם, מִתָּר לְדָרַךְ עִמּוֹ. וְכֵן לְקִנּוֹת מִמֶּנּוּ עֲנָבִים דְּרוּכוֹת בְּעֶרְבָה, הוֹאִיל וְאֵין דָּרַךְ לְמִשְׁךְ בְּעֶרְבוֹת. (מַהֲרִי"ק שֶׁרֵשׁ לִי"ב וְעַסִּיק מִי"ו).

כב עוֹבֵד כּוֹכָבִים שְׁדָרַךְ הַיַּיִן וְלֹא (ל) נָגַע בּוֹ, וְהָרִי יִשְׂרָאֵל עוֹמֵד עַל גְּבוֹ וְיִשְׂרָאֵל הוּא שְׁכַנְסוּ בְּחֻבִית, הָרִי זֶה אָסוּר בְּשִׁתְיָה.

כג אם חֻבִית שֶׁל יַיִן נֶסְךְ מִנַּחַת עִם חֻבִיּוֹת כְּשֵׁרוֹת, צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת לָהּ הֶכֶר.

כד אגוא"ה אַרְדֵּינְטִי"י שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, אָסוּר

בְּהִנָּאָה כְּיִין עֲצָמוֹ. הַגָּה: וּפְרוּשׁ דְּבָרָיו: יִין שְׁרוּף שְׁעוֹשֵׁין מִיִּין נֶסֶד, אַף עַל פִּי שְׂאִינוּ רַק זָעָה מִן הַנֶּסֶד, הָרִי הוּא כְּאֶסוֹר עֲצָמוֹ (רִיבִישׁ סִימָן רצ"ה).

כ מֵתֵר לְקַח מִהָעוֹבֵד כּוֹכְבִים קוֹלֵינְדֵרִי קוֹנְפִיטִי, אַף עַל פִּי שְׁנוֹתָנִין הַקּוֹלֵינְדֵרִי בְּחֶמֶץ. מְשׁוּם דְּהוּי נְתִיבַת טַעַם לְפָגָם. וְעִין לְקַמֵּן סוּף סִימָן קל"ד.

כ (לא) דְּבִשׁ שֶׁל יִשְׁמַעְאֵלִים, אֶסוֹר. הַגָּה: מִי שֶׁשְּׁתָה יִין נֶסֶד בְּשׁוֹגֵג, יֵשׁ אֲזַמְרִים שְׂתִעְעָה ה' יָמִים נֶגֶד ה' פְּעָמִים גָּפֹן שְׁבַחְמֵשׁ (ר"ל לְבַד מְשִׁנָּה תוֹרָה), וְתַכְפֵּר לוֹ (תְּשׁוּבַת הַרְאִישׁ).

סִימָן קַכְד - מִי הוּא הַעוֹשֶׂה יִין נֶסֶד, וְדִינֵי נְגִיעַת הַגּוֹי בַּחֲבִית

סעיפים

כ"ז

ובו

א תִּינוֹק גּוֹי שְׂאִינוּ מְזַכֵּר עֲבוֹדַת כּוֹכְבִים וּמְשַׁמְשֵׁיהָ, אִינוּ אוֹסֵר יִין בְּמַגְעוֹ, אֶלָּא (א) בְּשִׁתָּהּ.

ב גֵּר תּוֹשֵׁב, דְּהֵינּוּ שְׁקִיבֵל עָלָיו שְׁבַע (ב) מְצוֹת, וְכֵן גֵּר שְׁמַל וְלֹא טָבֵל, מְגַעֵן אוֹסֵר בְּשִׁתָּהּ. הַגָּה: וְכֵן זְמַן שֶׁלֹּא טָבֵל (ג) כְּרֵאוּי, מְקַרֵּי לֹא טָבֵל (ר"ן פ' הַשּׁוֹכֵר וְהַגָּהוֹת מְרַדְכֵי דִיבְמוֹת פֶּרֶק הַחוֹלָא). וְיֵשׁ

מקלין אֶפְלוּ בְּמַגַּע גֵּר תּוֹשֵׁב (טור בְּשֵׁם הָרִאשׁוֹן וְתוֹסֵף וּמְרַדְכִי), אֲבָל יֵין שְׁלוֹ וְדַאי
(ד) אֶסוּר (בֵּית יוֹסֵף) .

ג הַלּוֹקַח עֲבָדִים מֵהַגּוֹיִים וּמְלוֹ (ה) וְטָבְלוּ מִיָּד, אֵין
מְנַסְכִּין ; וַיֵּין שֶׁנִּגְעוּ בּוֹ, מִתֵּר בְּשִׁתְּיָהּ, וְאֵף עַל פִּי שֶׁעֲדִין
לֹא נִהְגוּ בְּדַתִּי יִשְׂרָאֵל וְלֹא פָּסְקוּ שְׁמוֹת אֱלִילִים מִפִּיהֶם.

ד בְּנֵי הַשְּׁפָחוֹת הַגּוֹיִוֹת שֶׁנּוֹלְדוּ בְּרִשׁוֹת יִשְׂרָאֵל, וּמְלוֹ
וְעֲדִין לֹא טָבְלוּ, הַגְּדוֹלִים אוֹסְרִים (ו) הַיֵּין בְּשִׁתְּיָהּ
בְּמַגַּע ; אֲבָל מַגַּע הַקְּטַנִּים, מִתֵּר אֶפְלוּ בְּשִׁתְּיָהּ, כִּיּוֹן (ז)
שֶׁמְלוּ, אֵף עַל פִּי שֶׁעֲדִין לֹא טָבְלוּ.

ה אִם הַשְּׁפָחָה טָבְלָה לְשֵׁם עֲבָדוֹת, יֵשׁ מִי (ח) שֶׁאוֹמֵר
שֶׁאֵין בָּנָה עוֹשָׂה יֵין נֶסֶד, אֶפְלוּ עֶבֶר רַבּוֹ וְלֹא מֶלְ אוֹתוֹ,
בֵּין גְּדוֹל בֵּין קָטָן.

ו כָּל גּוֹי שֶׁאֵינוֹ עוֹבֵד אֱלִילִים, יֵינוֹ אֶסוּר בְּשִׁתְּיָהּ וּמִתֵּר
בְּהִנָּאָה ; וּמַגַּע בֵּינָם שֶׁלָּנוּ, שְׁוֵה לֵינָם, שֶׁאֶסוּר בְּשִׁתְּיָהּ.

ז יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר שֶׁכָּל מְקוֹם שֶׁאָמְרוּ בֵּינָם שֶׁלָּנוּ שֶׁהוּא
מִתֵּר בְּהִנָּאָה וְאֶסוּר בְּשִׁתְּיָהּ, מִפְּנֵי צַד (ט) נְגִיעָה שֶׁנִּגַּע בּוֹ
הַגּוֹי כְּשֶׁהָיָה הַגּוֹי עוֹבֵד אֱלִילִים ; אֲבָל אִם הָיָה אֶסוּרוֹ

בְּגִלְלַת גּוֹי שְׂאִינוּ עוֹבְדֵי אֱלֹהִים שְׁנַגְעוּ בֵּינָם שְׁלָנוּ שְׁלֹא
בְּכוֹנֵה, אוֹ שְׁטַפַּח עַל פִּי הַחֲבִית, הֲרִי זֶה מִתֵּר בְּשִׁתְיָה,
וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בְּזֶה.

ח מְשׁוּדָּה (י) בְּעֶרְלָתוֹ אֵינוֹ עוֹשֶׂה יַיִן נֶסֶד. וּמוֹמָר, אֵף עַל
פִּי שֶׁהוּא מְהוּל, עוֹשֶׂה יַיִן נֶסֶד בְּמַגְעוֹ; (יא) וְנֶאֱמָר לֹמֵר
שָׁשׁ בְּתִשְׁבָּה.

ט הָאֲנוּסִים, אֶפְלוּ הַטּוֹבִים שְׁבָהֵם אֵינָם יְכוּלִים לְזַהֵר
מִמַּגְע גּוֹי, וְכִיּוֹן שֶׁהֵם חֲשׂוּדִים עָלָיו אֵינָן נֶאֱמָנִים עַל (יב)
שְׁלָהֶם, אֶפְלוּ בְּשִׁבּוּעָה, אֲבָל נֶאֱמָנִים עַל שֶׁל אַחֲרִים.
הגה: וְאִין אוֹסְרִין יַיִן בְּמַגְעוֹ. וְדוֹקָא אוֹתָם שְׁדָרִים עֲדִין בֵּין הַגּוֹיִים וְעוֹשִׂין
עֲבֻרוֹת בְּפִרְהֶסְיָא מִפְּנֵי אֲנָס, רַק בְּצִנְעָא נִזְהָרִים, וְאֶפְשָׁר לָהֶם לְבָרַח עַל
נַפְשָׁם, רַק שְׁמִמְתִּינִים מְשׁוּם מְמוֹן אוֹ כִּיּוֹצֵא בּוֹ, אֲבָל אִם עוֹבְרִין גַּם בְּצִנְעָה
עַל עֲבֻרוֹת, אֵף עַל פִּי שְׁעֲשׂוּ מִתְחַלָּה בְּאֲנָס, הֲרִי הֵם כְּגוֹיִים. (ריב"ש סי' ד').

י מַגְע גּוֹי לְאֹסֵר בְּהִנָּאָה צָרִיד שְׁלֵשָׁה תְּנָאִים: אֶחָד,
שְׁיִתְכַּוֵּן לְגַע, לְאֶפּוֹקִי תִינּוֹק שְׁנַגְעוּ דְלָאוּ בַר כְּוִנָּה הוּא,
וְכֵן לְאֶפּוֹקִי נֶפֶל לְבוֹר וְעָלָה מֵת; שְׁנִי, שְׁיִדַּע שֶׁהוּא יַיִן;
וְשְׁלִישִׁי, שְׁלֵא יְהֵא עוֹסֵק בְּדַבְּרָא אַחֲרָא.

יא כִּיּוֹצֵא הִיא הַנְּגִיעָה שְׂאוֹסֵר בָּהּ הַגּוֹי הַיַּיִן בְּהִנָּאָה,
שְׁיִנְעוּ בִּידּוֹ אוֹ בְּרִגְלוֹ וְיֵשׁ אוֹמְרִים דָּאִם נָגַע בְּרִגְלוֹ אֵינוֹ אוֹסֵר בְּהִנָּאָה,
דְּאִין דָּרְדָּה נְסוּדָּה בְּכָדָה (בֵּית יוֹסֵף) אוֹ בְּדַבְּרָא אַחֲרָא שְׁבִידּוֹ, וְיִשְׁכָּשְׁדָּה,

אָפּלוּ בְּפִיו, כְּגוֹן (יג) שְׁשֹׁתָה מִמֶּנּוּ אוּ שְׁמַצֵּץ בְּמִינְקַת
בְּחֻבִית וְהַעֲלֵהוּ לְפִיו, כָּל הַיַּיִן אֲסוּר (יד) בְּהִנָּאָה. מִכָּל
מָקוֹם כָּלִי שָׁיֵשׁ לוֹ חוֹטְמִין, כְּמוֹ שָׁיֵשׁ לְכָלִי שְׁנוּטְלִים
מִמֶּנּוּ לַיָּדִים, וַיֵּשׁ בּוֹ יַיִן, יָכוֹל יִשְׂרָאֵל לְמַצֵּץ מֵחֹטֶם זֶה
וְעוֹבֵד כּוֹכְבִים מֵחֹטֶם זֶה, כְּאַחַד, וּבִלְבַד (טו) שְׁיִפְסֹק
הַיִּשְׂרָאֵל קָדָם שְׁיִפְסֹק הַגּוֹי. אִם נִגַע בְּרַתִּיחָה שְׁעַל הַיַּיִן, הוּי כְּנוֹגַע
בַּיַּיִן (טז) לְעֲצָמוֹ (מְרַדְכֵי פֶרֶק בַּתְּרָא דְעֵבוֹדַת כּוֹכְבִים וּבֵית יוֹסֵף לְדַעַת רִי"ף וְרַמְבַּ"ם).

יב גוֹי שֶׁנִּכְנַס לְבַיִת אוּ לְחֻנוֹת יִשְׂרָאֵל לְבַקֵּשׁ יַיִן, וּפְשֵׁט
יָדוֹ כְּשֶׁהוּא מִחֲפֵשׁ וְנִגַע בַּיַּיִן וְשִׁכְשָׁכוֹ, נֶאֱסָר (יז) בְּהִנָּאָה.
וְאִם נִתְעַרַב בְּאַחַד, דְּמִי הַיַּיִן הַמְּשֻׁכָּשֵׁד אֲסוּר בְּהִנָּאָה,
(יח) וְהַשָּׂאָר (יט) מִתֵּר בְּהִנָּאָה. אֲבָל אִם הוֹשִׁיט יָדוֹ
לְחֻבִית, כְּסָבוֹר שֶׁהוּא שֶׁל שָׁמֶן, וְנִמְצָא שֶׁל יַיִן, מִתֵּר
בְּהִנָּאָה.

יג הָרִי שֶׁפְּשֵׁט יָדוֹ לְחֻבִית שֶׁל יַיִן לְטַל מִשָּׁם דְּבָר שֶׁנִּפְלַשׁ שָׁם
(תּוֹסְפוֹת וְרַא"שׁ וְרִ"ן וְטוֹר), וְתִפְסוּ יָדוֹ קָדָם שְׁיִוְצִיָּאָה וְלֹא יִנִּידָה,
וּפְתִחוּ הַחֻבִית מִלְּמַטָּה עַד שְׁיִצָּא הַיַּיִן וְיֵרֵד לְמַטָּה מִיָּדוֹ,
מִתֵּר בְּהִנָּאָה.

יד חֻבִית שֶׁנִּטְלָה מִמֶּנּוּ הַבְּרָזָא, וְהַכְּנִיס בָּהּ גוֹי אֲצַבְעוֹ
עַד שֶׁנִּגַע בַּיַּיִן, כָּלוּ (כ) אֲסוּר. וְכֵן אִם הוֹצִיא הַבְּרָזָא
הַתְּחוּבָה בְּנִקְבֵי וְהִיתָה נוֹגַעַת עַד הַיַּיִן, שְׂאִי אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא
שִׁכְשָׁד. הַגָּה: וְדוֹקָא (כא) כְּשִׁינְדַע שֶׁהַבְּרָזָא עוֹבְרַת כָּל הַשּׁוּלִים, אֲבָל אִם

לא ידע ה'ה ליה מגע עובד כוכבים שלא בכונה על ידי דבר אחר, דמתר אפלו
(כב) בשתיקה (מרדכי פרק רבי ישמעאל והגה"מ פ"ב ופשוט הוא כדלקמן סעיף כ"ד) כמו
שיתבאר לקמן. אבל אם אינה עוברת כל עבי השולים,
בענין שאי אפשר לו לשכשך כשמוציא, הוי כמו לחו
ומה שנשאר בחבית מתר אפלו בשתיקה, ומה **(כג)** שיצא
אסור בשתיקה. **הגה:** ואם הוציא שלא בכונה, אף מה שיצא לחוץ שרי,
דכח עובד כוכבים שלא בכונה, שרי, ועין לקמן סי' קכ"ה. אם היתה ברזא
ארצה תוך החבית, ובתוך אותה ברזא נקב ונותנים בו ברזא קטנה לסתם
נקבו, אם לא הוציא רק הברזא הקטנה, כאינה עוברת עבי השולים דינינו
לה (פית יוסף בשם מרדכי וכל בו).

טו גוי שוטה שנכנס לבית שיש בו חבית של יין, ונכנס
ישאל אחריו ומצא היין יוצא דרך הנקב **(כד)** שהברזא
תחובה בו, מתר אפלו בשתיקה.

טז אם נדנד גוי הברזא ולא יצא מן היין לחוץ, והברזא
ארצה ועברה הדפן ונכנסה בתוך היין, אם הברזא אינה
מהדקת בחזקה **(כה)** נאסר היין בנדנד זה; אבל אם
היתה מהדקת בחזקה, מתר.

יז יש מי שאומר שאם אחז גוי בכלי פתוח של יין
ושכשכו, אף על פי שלא הגביהו ולא נגע ביין, **(כו)** נאסר.
הגה: ורבים חולקים לומר דאם **(כז)** שכשך בגופו של הכלי בלא הגבהה
לא מקרי שכשוך (רשב"א וראב"ד והרא"ש ור' ירוחם בשם רב הפוסקים), ולכן אין
להחמיר במקום פסידא.

יח נָטַל גוֹי כְּלִי שֶׁל יַיִן וְהִגְבִּיהוּ וַיִּצַק הַיַּיִן, אֵף עַל פִּי שְׁלֹא שֶׁכָּשֶׁד, נֶאֱסָר, שֶׁהָרִי בָּא הַיַּיִן מִכָּחוּ. הִגְבִּיהוּ וְלֹא שֶׁכָּשֶׁד וְלֹא נִגַּע, מִתֵּר. **הגה:** וְכָל שֶׁכּוֹן שְׂאִינוֹ אוֹסֵר בְּנִגְיַעַת הַכְּלִי **(כח)** לְחוּד (הַפּוֹסְקִים הַנִּי"ל וְרִיב"ש ס"י ש"י) .

יט מִדָּד גוֹי הַבּוֹר שְׂיֵשׁ בּוֹ יַיִן, בְּקִנְיָה, אוֹ שֶׁהִיָּה מְטַפֵּחַ עַל פִּי הַחֲבִיטוֹת הָרוֹתְחוֹת כְּדֵי שֶׁתִּנּוּחַ הַרְתִּיחָה, אוֹ שֶׁנִּטַּל חֲבִיט וְזָרְקָה בְּחֻמָּתוֹ לְבוֹר, מִתֵּר בְּהִנָּאָה וְאָסוּר **(כט)** בְּשִׁתְיָה. **הגה:** שֶׁבְּכָל אֵלּוּ יֵשׁ הוֹכָחָה שֶׁלֹּא כּוֹן לְנִסְדָּה, רַק לְמַלְאכָתוֹ, וְהוּי מִנְעַ עוֹבֵד כּוֹכְבִים **(ל)** שֶׁלֹּא בְּכּוֹנְנָה, וְאִינוֹ אוֹסֵר רַק בְּשִׁתְיָה. וַיֵּשׁ אוֹמְרִים דְּאֶפִּילוּ מִדָּדוֹ בְּדוֹ, אִינוֹ אוֹסֵר רַק בְּהִנָּאָה (הַרַא"ש וְהַרְשֵׁב"א וְטוֹר וְרַאב"ד וְר' יְרוּחִם), הוֹאִיל וּבְמַלְאכָתוֹ הוּא עוֹסֵק; וַיֵּשׁ לְהַקֵּל בְּמִקּוֹם **(לא)** הַפְּסֵד. עוֹבֵד כּוֹכְבִים שֶׁדָּרָךְ יַיִן, אִם שֶׁמְרוּהוּ וְרָאוּ שֶׁלֹּא נִגַּע בְּדוֹ, אִין הַיַּיִן נֶאֱסָר בְּהִנָּאָה רַק **(לב)** בְּשִׁתְיָה, דְּהָא גַם כּוֹן בְּמַלְאכָתוֹ הוּא עוֹסֵק (טוֹר). וְעַיִן לְעִיל סִימָן קכ"ג. וְכֵן אִם הַכְּנִיס יָדוֹ לְתוֹךְ חֲבִיט וְאִינוֹ יוֹדֵעַ שְׂיֵשׁ שָׁם יַיִן, אִינוֹ אָסוּר בְּהִנָּאָה (שָׁם). וְאֶפֶלּוֹ נוֹדֵעַ לוֹ שֶׁהוּא יַיִן, אִם הוֹצִיא מִיָּד שֶׁנּוֹדֵעַ לוֹ, מִתֵּר בְּהִנָּאָה הוֹאִיל וּכְשֶׁהַכְּנִיסָה לֹא יָדַע שֶׁהוּא יַיִן (טוֹר בְּשֵׁם רַאב"ד וְרַא"ש וְר' יְרוּחִם) . וְאִין לְדַמּוֹת מַלְתָּא לְמַלְתָּא בְּדַבְּרִים אֵלּוּ, וְאִין לָךְ בּוֹ אֵלּא מַה שְׂאָמְרוּ **(לג)** חֲכָמִים (טוֹר וְרַא"ש וְרַאב"ד וְרַשְׁבַּ"א) .

כ גוֹי שֶׁנִּפְלַל לְבוֹר שֶׁל יַיִן וְהִעֲלֵהוּ מִשָּׁם מֵת, מִתֵּר בְּהִנָּאָה וְאָסוּר **(לד)** בְּשִׁתְיָה; אֲבָל עָלָה **(לה)** חֵי, אָסוּר בְּהִנָּאָה. **הגה:** וְהוּא הַדִּין אִם נִתְקַל וְנִתְגַּלְגַּל בְּתוֹךְ הַיַּיִן וְנִתְגַּלְגַּל גַּם לְחוּץ, שֶׁהִיָּה בְּאִנְסוֹ גַם **(לו)** לְבִסוּף (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַרְשֵׁב"א) .

כא יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּפְל לְבוּר שֶׁל יַיִן, וְשָׁלַח גּוֹי יָדוֹ וְאָחֲזוּ בוֹ
וְהוֹצִיאוּ, וְיִשְׂרָאֵל אַחֲרֵי הָיָה שָׁם שֶׁשָּׁמַר שְׁלֹא נִגַּע בַּיַּיִן,
מִתֵּר אֲפִלוֹ בְּשִׁתְיָהּ. **הגה:** וְלֹא מְקַרֵי נְגִיעָה מֵה שֶׁנּוֹגַע עַל יָדֵי (לז)
אָדָם (ריב"ש סימן ש"י) .

כב חֲבִית שֶׁנִּסְדָּקָה לְאֲרָכָה, וְקָדָם גּוֹי וְחִבְקָה כְּדֵי שְׁלֹא
יִתְפָּרְדּוּ הַחֲרָסִים, הֵרִי זֶה מִתֵּר (לח) בְּהִנָּאָה. אֲבָל אִם
נִסְדָּקָה לְרַחֲבָה, וְנָתַן יָדוֹ עָלֶיהָ וְהִכְבִּיד עָלֶיהָ עַד שֶׁהִדָּקָה
וּמָנַע יְצִיאַת הַיַּיִן, מִתֵּר בְּשִׁתְיָהּ, מְשׁוּם דְּלֹא הָיָה נוֹגַע
וְדוֹחֵק יַיִן הַחֲבִית, אֲלֹא מַעֲשֵׂה לְבַנָּה בְּעֵלְמָא קָא עֲבִיד,
שֶׁהֵרִי הִיא כְּלַבָּנָה הַנְּתוּנָה עַל פִּי הַחֲבִית וּמְכַבֵּידָתָה.
וּבְחֲבִיּוֹת שֶׁל עֵץ שֶׁיֵּשׁ לָהֶם חֲשׂוּקִים, (צירק " אליש)
בלע"ז, גַּם כְּשֶׁנִּסְדָּקָה לְאֲרָכָה. (לט) וְחִבְקָה גּוֹי מִתֵּר
בְּשִׁתְיָהּ. (ר"ן בְּשֵׁם תוֹס' וְהוּא בְּתוֹס' שְׁלֵנוּ וּבְהִנָּחוֹת מִיִּמּוֹנֵי בְּשֵׁם רִשְׁבֵּי"ם וּמְרַדְכֵי בְּשֵׁם
רש"י) .

כג חֲבִית שֶׁהָיָה נֶקֶב בְּצִדָּהּ, וְנִשְׁמַט הַפֶּקֶק מִהֲנֶקֶב
וְהֵנִיחַ הַגּוֹי יָדוֹ בְּמְקוֹם הַנֶּקֶב כְּדֵי שְׁלֹא יֵצֵא הַיַּיִן, כֹּל
הַיַּיִן שֶׁמֵּרָאֵשׁ הַחֲבִית עַד הַנֶּקֶב אֲסוּר בְּהִנָּאָה, וְשִׁמּוֹן
הַנֶּקֶב וְלִמְטָה מִתֵּר בְּהִנָּאָה וְאֲסוּר בְּשִׁתְיָהּ. **הגה:** וַיִּמְכַּר
הַכֹּל (מ) חוּץ מִדְּמֵי הַיַּיִן הָאֲסוּר בְּהִנָּאָה (בית יוסף בְּשֵׁם הַר"ן וְעוֹד פּוֹסְקִים) .
וְדוֹקָא שֶׁהָיָה (מא) שֶׁם יִשְׂרָאֵל לְהַצִּיל הַיַּיִן, וּבָא עוֹבֵד פּוֹכְבִים וְהַצִּילוֹ, אֲבָל
אִם לֹא הָיָה כָּאן יִשְׂרָאֵל לְהַצִּיל וּבָא עוֹבֵד פּוֹכְבִים לְהַצִּילוֹ, לֹא גָרַע מִמְּדָדוֹ
בְּיָדוֹ, מֵאַחֲרֵי דְבְּמִלְאֲכָתּוֹ הוּא עוֹסֵק, וְהַכֹּל (מב) מִתֵּר בְּהִנָּאָה (בית יוסף בְּשֵׁם
רִשְׁבֵּי"א וְרַאב"ד) . וְכֹל זֶה לֹא מִיָּרִי אֲלֵא שֶׁהֵנִיחַ יָדוֹ עַל הַנֶּקֶב אוֹ שֶׁתַּחַב בְּרָזָא

שם ואינה עוברת השוללים, אבל אם הכניס אצבעו לפניו או ברזא ארקה, כבר נתבאר דכלו אסור בהנאה (גם זה שם וטור לעיל גם דין נטל הברזא ותוספו ורא"ש וס' התרומה וסמ"ג ורשב"א ועוד פוסקים). ואם הוא בענין שאלו לא הניח הגוי ידו על (מג) הנקב היתה יוצא כל היין, כגון שעושין מינקת כפופה שמניח ראשה לתוך היין שבחבית, והראש האחד חוץ לחבית ומוצץ היין, ועל ידי כן יוצא כל היין שבחבית, אם הניח הגוי אצבעו על פי המינקת ומנע היין מלירד, נאסר כל היין שבחבית בהנאה, שהכל היתה יוצא ונגרר לולי ידו, ונמצא הכל כבא מלחו. ואם לא נגע גוי אלא בקלות, היין שעומד במרזב אסור משום נצוק, וכל (מד) היין האחר שבתוך הקנקן הוי נצוק בר נצוק ומתר אף בשתייה.

כז מגע גוי ביין על ידי דבר אחר שלא בכונה, כגון שהיה יורד מהדקל, ובידו לולב, ונגע בראש הלולב ביין שלא בכונה, או שהיה מהלך ונגע בכנף בגדו שלא בכונה; וכן אם נתפון לגע בו על ידי דבר אחר, אלא שאינו יודע שהוא יין, מתר אפלו בשתייה. הגה: והוא הדין אם הכניס ברזא לחבית, או הוציאו שלא בכונה, וכמו שנתבאר. ובזמן הזה דהגויים לאו עובדי עבודה זרה הם, כל מגעו מקרי שלא בכונה, (מרדכי פרי"י והגהות (מה) אשר"י ומהרי"ו בהל' סי' ט"ו); (מו) ולכן אם נגע ביין על ידי דבר אחר, אף על פי שידע שהוא יין וכו' לגע בו, מתר אפלו בשתייה, דמקרי מגע על ידי דבר אחר שלא בכונה; והוא הדין אם נגע, אפלו בידו, בלא פונת מגע או שלא ידע שהוא יין, שרי. ואין לפרסם הדבר בפני עם הארץ. (ד"ע וכו' מצא בתשובת ר"ל ו' חביב מ"א). יין שהיה מנח ברשות הרבים, ובאו עובדי פוכבים ודקרו שם ספין להוציא יין, מה שיצא לחוץ, אסור, ומה שבפנים, שרי, דכיון דלא פנו העובד פוכבים רק לנקב החבית, ולא פנו לגע ביין, אפלו נגע ביין הוה ליה מגע עובד פוכבים על ידי דבר אחר שלא בכונה, ושרי (תשובת ר' שמואל במרדכי פרק ר' ישמעאל).

כה נוד שיש בו יין ונגע גוי (מז) בנוד מבחוץ, אפלו הוא חסר, והגיעו דפנותיו זו עם זו, מתר אפלו בשתייה, שאין דרך נסוד בקד.

כו ברזא שהיתה רפויה בחבית, ובא גוי והדקה, (מח) מתר אפלו בשתייה.

כז חבית של עץ שהיא מטפטיף או שותת, יקח ישראל הנערת בידו ויניחנה כנגד הנקב שימנע היין קצת מלצאת, ויבא גוי אמן ויהדקנה (מט) בסכין בנקב, עד שישתם היטב. ואם היין שותת הרבה, צריך לזהר ביותר שלא יגע הגוי ביין בידו, אבל בסכין בדיעבד שרי (טור והפוסקים). והרוצה לעשות מן המבחר, יהדק החבית בחבל, ויפסק שתיית היין, ואחר כך יתקננו. הגה: גוי שנגע בינו של ישראל, להכעיס, כדי לאסרו עליו (תוספות פרי"ד דני"ח ע"ב ומרדכי ואגדה שם). אפלו אינם יודעים כך אלא באמדות המוכיחות, (ת"י סימן כ"ו ובנימין זאב סי' שמ"ח ע"ו שם שהאריך), מתר אפלו בשתייה, ויש לשתותו בפני הגוי, כדי (נ) שלא ירגילו עצמם בקד (תוספות ומרדכי פרי"ד בשם אור זרוע).

סימן קכה - דין יין הבא מכח עובד

כוכבים   וכח   כחו

ובו

י"א

סעיפים

א נטל עובד כוכבים כלי של יין והגביהו ויצק היין, אף על פי שלא שכשך, נאסר בשתייה, שהרי היין בא מכחו; ומה **(א)** שנשאר בכלי אסור גם כן, משום נצוק. ויש אומרים דלא אסרינן נצוק בלח עובד כוכבים (טור והרא"ש ומרדכי ור"ן בשם רש"י ותוספות וראב"ן ותשובת מ"י המ"א סימן י"א) ומכל מקום יש להחמיר אם לא בהפסד **(ב)** מרבה כדלקמן סימן קכ"ו, ואם הוא שלא בכונה שלא ידע שהוא יין או שלא **(ג)** הגביה הכלי (בית יוסף סימן קכ"ד), הכל מתר אפלו בשתייה.

ב כח כחו כלחו דמי. ואם הוא כח כחו, כגון קורת הגת שגלגלה עובד כוכבים, שיש שם גי כחות: הדפין והגלגל והקורה, **(ד)** בדיעבד מתר אפלו בשתייה.

ג אם כח ישראל וכח עובד כוכבים מערבים יחד, כגון ששניהם ערו ביחד, מתר בדיעבד. ואפלו אם היה העובד כוכבים יכול **(ה)** לבדו לערות בלא סיוע ישראל. והוא שיהא הישראל המסייע גדול, אבל אם היה נער קטן, אסור משום דהוי מסייע שאין בו ממש.

ד אם היין מקלח מחבית שבעגלה לתוך הכובא, והעובד כוכבים מגביה העגלה כדי שיקלח היין יותר

יפה, (ו) מתר. **הגה:** אבל אם לא היה מקלח בלא הגבהת עובד כוכבים, אסור. והוא הדין אם ישראל מריק מפלי אל כלי, ובא עובד כוכבים ומנענע ידו של הישראל, אם היה היין מקלח בלאו הכי, שרי (סברת הרב לחלק במה שכתב המרדכי בשם ר' פרא); ואם לאו, אסור. עובד כוכבים שבא לפרק חבית יין מעל העגלה, ויצא מכחו יין לחוץ, שרי, דהוי שלא בכונה, דבמלאכתו הוא עוסק (מרדכי פרי"י).

ה זרק אבן או חפץ לתוך היין, מתר אפלו בשתייה; אבל אם החפץ מתגלגל והוא דוחהו עד שנופל לתוך היין, אסור אפלו בהנאה. ואם עשה כן **(ז)** בחמתו, מתר אפלו בשתייה.

י עובד כוכבים שהביא ענבים בסלים ובדרדורים **(פ"י רש"י** גיגיות קטנות) וזרקן לגת שיש בו יין דרוך, מתר בדיעבד, אף על פי שיש בדרדורים יין **(ח)** שזב מהענבים שבהם. ואם ישראל מסייע לעובד כוכבים בזריקתו לגת, מתר אפלו לכתחלה.

י עובד כוכבים שזרק **(ט)** מים לתוך היין, מתר אפלו בשתייה; והוא שאינו מכין **(י)** למזגו, כגון שזרק מים לחבית גדולה או לכוס ולא ידע שהוא יין. אבל אם מכין למזג, אסור בשתייה. ואם אינו ידוע אם כן למזיגה אם לאו, **(יא)** מתר.

ח עוֹבֵד כּוֹכְבִים שְׁמַעְרָה מְכַלִּי שֶׁבִּידוֹ לְכָלִי שֶׁבִּיד
יִשְׂרָאֵל, **(יב)** הַיּוֹצֵא אֶסּוּר בְּשִׁתְיָהּ. וַיִּשְׂרָאֵל שְׁמַעְרָה
מְכַלִּי שֶׁבִּידוֹ לְכָלִי שֶׁבִּיד עוֹבֵד כּוֹכְבִים, מִתֵּר אֶפְלוֹ
בְּשִׁתְיָהּ. וְאִם נִדְּנָד הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים הַכְּלִי, **(יג)** נֶאֱסָר הַיּוֹן.

ט הַעֲבִיר הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים נוֹד שֶׁל יַיִן מִמְּקוֹם לְמְקוֹם,
וְהוּא אוֹחֵז פִּי הַנוֹד בְּיָדוֹ, בֵּין שֶׁהָיָה הַנוֹד מִלֵּא **(יד)** אוֹ
חֶסֶר, מִתֵּר. וְאִף עַל פִּי שֶׁהַיּוֹן מִתְנַדְּנָד, שְׂאִין דָּרָךְ נְסוּף
בְּכֶדֶד.

י הָיָה נוֹשֵׂא כְּלִי פְתוּחַ וּבּוֹ יַיִן, **(טו)** וַיִּשְׂרָאֵל הוֹלֵךְ אַחֲרָיו,
אִם הוּא חֶסֶר וְלֹא שֶׁכֶּשְׁכוֹ, מִתֵּר בְּשִׁתְיָהּ. וַיֵּשׁ אוֹמְרִים
דְּאֶפְלוֹ שֶׁכֶּשְׁכוֹ בְּכָלִי, שְׂרִי כָּאן (רַשְׁבֵּי"א וְהַרְאֵב"ד וְהַרְאֵ"שׁ וְהַרְ"ו) וְכֵן עֶקֶר. וְאִם
הוּא מִלֵּא, אֶסּוּר בְּהִנָּאָה שְׂמָא נִגַּע בּוֹ. וְאִם הַיִּשְׂרָאֵל
הוֹלֵךְ בְּצִדּוֹ וְנִטְר לָהּ, אֶפְלוֹ מִלֵּא מִתֵּר שְׂאִי אֶפְשָׁר לוֹ לִנְע
שְׂלֵא יִרְאֵנוּ. וְאִם הָיָה נוֹשֵׂא הַכְּלִי **(טז)** בְּמוֹט בְּשָׁנִים,
אֶפְלוֹ מִלֵּא וְהַיִּשְׂרָאֵל הוֹלֵךְ אַחֲרָיו, מִתֵּר. וְהוּא הַדִּין
לְנוֹשֵׂא דְלִי דָּרָךְ טַבְעָתוֹ (תּוֹסְפוֹת וְסַה"ת וְסַמ"ק) הַגָּה: **(יז)** וּבִלְבַד
שֶׁהַיִּשְׂרָאֵל סִיעוּ כְּשֶׁהַכְּנִיס הַמוֹט בְּטַבְעַת הַכְּלִי (מְרַדְכִי בְּשֵׁם רַאבִּי"ה), אוֹ שֶׁרָאָה
כְּשֶׁהַכְּנִיסוֹ הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים שְׂלֵא נִגַּע.

יא עוֹבֵד כּוֹכְבִים שֶׁנוֹשֵׂא חֲבִית, אֶפְלוֹ עַל כְּתָפוֹ, **(יח)**
וּבִלְכָתוֹ יֵצֵא מֵהַיּוֹן לַחוּץ שְׂלֵא בְּכּוֹנָה, מִתֵּר בְּשִׁתְיָהּ

אָפּלוּ מַה שְׂפִיץ אַ לַחוּץ, דְּלַחוּ שְׂלֵא בְּכּוֹנָה לֹא גָזְרוּ.

סימן קכו - דין יין שנתערב ביין נסך,

ודין נצוק חבור

סעיפים

ז'

ובו

א המערה יין לתוך כלי שיש בו יין עובד פוכבים האסור (א) בהנאה, נאסר כל היין שבכלי העליון, שהרי העמוד הנצוק מחבר בין היין שבכלי העליון ובין היין שבכלי התחתון, ורואים כאלו יין של האסור מערב בשל היתר. ואם ערה וקטף, שקדם שנגע בשל האסור הפסיק קלוח היורד מהיין של היתר, מתר.

ב הא דנצוק חבור, הני מלי בהפסד מעט, אבל בהפסד מרבה כגון שהוציא מהחבית לכלי שיש בו יין נסך, מתר הגה: ואין חלוק בין אם היה הרבה יין בחבית או לא. ואפלו יכול למכרו לעובד פוכבים. וכל מה שהוא בקנקן או (ג) בפוס, מקרי הפסד מועט. ודוקא ביין נסך, אבל בשאר אסורים אם יכול למכרו לעובד פוכבים ואין בו הפסד מרבה, לא מקרי הפסד מרבה (מסקנת ת"ה סימן ר"ד).

ג נצוק (ד) בר נצוק אינו חבור.

ד אם העובד כוכבים מערה יין (ה) מכלי לטיט או לאשפה או למקום לכלוד, אין דרך נסוד בכך והכל מתר, בין מה שיצא (ו) לחוץ בין מה שבפנים. אבל אם היתה ישראל או עובד כוכבים מערה לטיט או לאשפה, ובא עובד כוכבים ונגע בקלות, הכל אסור.

ה המערה יין לתוך כלי של עובד כוכבים שלא הודח, ואין בו משקה טופח, את שערה בו אסור (ז) בשתייה, ואת שערה ממנו מתר אפלו בשתייה. הגה: ואם יש בו כדי (ח) להטפוח, אסור בנצוק (בית יוסף בשם ר' ירוחם וסמ"ג ותוס' ורא"ש פרק בתרא דעבודת כוכבים). מיהו אינו אוסר יותר מאלו היתה מערב בו, ואם הוא סתם יינם בטל בסי, כמו שיתבאר בסימן קל"ד.

ו קנקן יין שיש בו קיתון של מים וערה ממנו לתוך צלוחית שיש בו יין של עובד כוכבים, אם יש במים של קנקן לבטל היין שבצלוחית, מתר. ושעור הבטול הינו שיהיה (ט) במים ס' כנגדו. (ד"ע) (וע"ל סימן קל"ד סעיף ה').

ז (י) גת שהיין יורד ממנו לבור, ונגע עובד כוכבים בקלות היורד, אם יש בחרצנים וזגים וענבים שבגת ששים כנגד הקלות, לא נאסר מה שבגת הגה: דאמרינו סלק את מינו כאלו אינו ושאינו (יא) מינו רבה עליו ומבטלו. שמרי יין שלא נתמדו ולא עברו עליהם י"ב חדש, מקרי מין במינו עם יין (בית יוסף בשם

סימן קכז - אם נאמן האדם לאסור יינו של חברו

סעיפים

ד'

ובו

א האומר לחברו: נתנסך יינך, אם הוא בידו, (א) נאמן. ונאפלו אם אינו עתה בידו, שכבר החזר לבעלים, אם בפעם ראשון שמצאו אמר לו: נתנסך יינך, נאמן אפלו אם (ב) הבעל מכחישו. אבל אם (ג) אינו בידו, ולא אמר כן לבעל בפעם ראשון שראוהו, ואמר ליה אחר כך, אינו נאמן אם הבעל מכחישו תוך כדי דבור (מרדכי פרק האומר), או אומר: איני יודע; אבל אם שתק, שתיקה (ד) כהודאה דמא. הגה: (ה) ומלמדים אותו לכתחלה שיאמר: איני מאמינך, ואז לכלי עלמא שרי, דבעלים נאמנים על שלחם (טור). ואם אין הבעלים מכחישין אותו, אף על פי שמכחישו (ו) אחר, לא (ז) מהני (הגהת מימוני פי"א), מאחר שהבעלים שם ושותקין; אבל אם אין הבעלים שם, מהני, (ארד). ויש מי שכתב דעד אחד בהכחשה לאו פלוגא הוא (רשב"א סי' תקמ"ה), ואם הבעלים אומרים: איני מאמינך, אף על גב דבלבו מאמין לו כבי (ח) תרי, אין להחמיר (בית יוסף בשם מרדכי). ודוקא בגין נסך שאין לדקדק בו כל כך, אבל בשאר אסורים לא מהני אם אמר: איני מאמינך, אם מאמין בלבו (ארד) כלל (ג). והוא שיאמר לו: נתנסך יינך בפניך, או שאמר לו: (ט) ידעת, דרגלים לדבר. ואם שתק, ואחר כך (י) הכחישו, ואמר: מה ששתקתי תחלה, לא בשביל שהודיתי, אלא להתישב ולחשב בלבי לזכר אם הוא

אָמַת, נְאֻמָּן. הַגָּה: וְאִם לֹא הִגִּיד לוֹ בְּפַעַם רִאשׁוֹן שְׂמַצָּאוּ, וְאוֹמֵר לוֹ אַחֵר כִּדְּבָר וְאוֹמֵר אֲמַתְלָא לָמָּה לֹא אָמַר לוֹ בְּרִאשׁוֹנָה, יֵשׁ לְחוּשׁ לְדַבְּרֵי (הַגְּהוֹת מְרַדְּכֵי פִי הָאוֹמֵר). וְכָל מִי שֶׁנְּאֻמָּן עַל דְּבָר וְעֵדִים מְכַחֲשִׁים אוֹתוֹ, אֵף עַל פִּי שֵׁישׁ לוֹ מִגּוֹ שֶׁהִיא נְאֻמָּן לְאֶסְרוֹ בְּעֵנָן שֶׁלֹּא הָיוּ הָעֵדִים מְכַחֲשִׁין אוֹתוֹ, מְכַל מְקוֹם מֵאַחֵר שֶׁמְכַחֵשׁ הָעֵדִים הֵנָּה לֵה מְגוֹ בְּמְקוֹם עֵדִים, וְאִינוּ נְאֻמָּן אֶפְלוּ בְּדַבַּר אֶסוּר, מְכַל מְקוֹם לְדִידָה אֶסוּר מִשּׁוּם דְּשׁוּיָה אֲנַפְשִׁיָה חֲתִיכָה דְּאֶסוּרָא. (כּוּן מִשְׁמַע מִבֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הַרְשֵׁבִיא). טַבַּח שְׁעָשָׂה סִימָן בְּבִהֶמָה כְּדָרְדֵּךְ שְׁעוֹשִׁין בְּבִהֶמוֹת טְרֵפוֹת, וְאוֹמֵר עָלֶיהָ שֶׁהִיא טְרֵפָה, וְחוֹזֵר וְאוֹמֵר שֶׁכִּשְׂרָה הִיא, וְלֹא אָמַר כּוּן תַּחֲלָה, רַק שֶׁתִּשְׁאַר לוֹ לִקַּח מִמֶּנָּה (בְּשָׂר), יֵשׁ מִי (יֵא) שֶׁאוֹמֵר מֵאַחֵר שֶׁנִּוְתָן אֲמַתְלָא לְדַבְּרֵי, נְאֻמָּן. וְעַיִן לְעִיל סִימָן א' מִדִּין עַד אֶחָד נְאֻמָּן בְּאֶסוּרִים. ב' אַחִים אֵינָם אֵלָּא כְּעֵד אֶחָד לְעֵנָן אֶסוּרִים (תְּשׁוּבַת הַרְשֵׁבִיא סִימָן תַּקמ"ד). וְכָל הַפְּסוּלֵי עֵדוֹת כְּשֵׁרִים לְעֵנָן אֶסוּרִים, אִם לֹא (יב) שֶׁחֲשׂוֹד לְאוֹתָם דְּבָרִים (ר"ו). אֶחָד שֶׁאוֹמֵר לְשֵׁנֵי שְׂתַפִּים: נִתְנַסֵּךְ יִינְכָם, וְאֶחָד שׁוֹתֵק וְהִשְׁנִי מְכַחֵשׁוֹ, לָזֶה שֶׁשׁוֹתֵק, אֶסוּר; וְלְשֵׁנֵי וּלְכָל הָעוֹלָם, שְׂרִי (הַגְּהוֹת אֶלְפָּסִי).

ב בְּמָה דְּבָרִים אֶמּוּרִים, כְּשֶׁעוֹשֶׂה עֲמוּ בְּחֻנָּם, אוֹ אֶפְלוּ בְּשָׂכָר וְהוּא בְּעֵנָן שֶׁלֹּא יִפְסִיד שְׂכִירוֹתוֹ, כְּגוֹן שֶׁאוֹמֵר שֶׁנִּתְנַסֵּךְ בְּאֵנָס אוֹ שֶׁשְׂכָרוֹ דְּבָר מַעֲט, אֲבָל אִם שְׂכָרוֹ הַרְבֵּה, וְהוּא בְּעֵנָן שֶׁמִּפְסִיד כָּל שְׂכָרוֹ, כְּגוֹן שֶׁאוֹמֵר שֶׁנִּתְנַסֵּךְ בְּפִשְׁעֵתוֹ, נְאֻמָּן אֶפְלוּ אֵינוּ עֵתָה בְּיָדוֹ וְגַם לֹא אָמַר לֵה בְּפַעַם (יג) רִאשׁוֹן שְׂמַצָּאוּ. הַגָּה: וְדוּקָא שֶׁאוֹמֵר שֶׁנְּאֶסֶר הֵינָן בְּדָרְדֵּךְ שֶׁהוּא גְלוּי וְיָדוּעַ לְכָל שֶׁמִּפְסִיד שְׂכָרוֹ, כְּגוֹן בְּפִשְׁעָה שֶׁנִּזְכָּר, אֲבָל אִם אָמַר בְּדָרְדֵּךְ שֶׁאֶפְשָׁר לוֹמַר (יד) שֶׁטַעָה הַפּוֹעֵל, שֶׁאֵינוּ מִפְסִיד שְׂכָרוֹ, אֵף עַל פִּי שֶׁמִּפְסִידוֹ עַל פִּי הַדִּין, אֵינוּ נְאֻמָּן (רַבֵּנוּ יְרוּחָם).

ג עַד אֶחָד נְאֻמָּן בְּאֶסוּרִים, (טו) לְהַתִּיר, אֲבָל לֹא לְהַחֲמִיר. הַגָּה: מִיְהוּ יֵשׁ אוֹמְרִים, דְּבַדְּבָר דְּאֶכָּא לְבִירוּרֵי, כְּגוֹן שֶׁאָמַר לוֹ אֶחָד: בֵּא (טז) וְאַרְאֵךְ עוֹבֵד כּוֹכָבִים מְנַסֵּךְ יִינָד, צָרִיךְ לְחוּשׁ לְדַבְּרֵי (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַתּוֹסְפוֹת). וְכָל דְּבָר שֶׁלֹּא אֶתְחַזֵּק לֹא לְהַתִּיר (יז) וְלֹא לְאֶסוּר, עַד אֶחָד

נֶאֱמַן עָלָיו אֶפְלוּ לְאַסְרוֹ (אֲשֶׁרִי פָּרַק הַנְּזָקִין וּמִרְדְּכִי פִּי הָאִשָּׁה רַבָּה) . וְכָל הֵיכָא דְאַתְחִזֵּק דְּבַר בְּאַסוּר, כְּגוֹן טָבֵל אוֹ חֲתִיכַת בְּשָׂר שְׂאִינָה (יח) מְנַקְרַת, אִין הֵעֵד נֶאֱמַן עָלָיו (יט) לְהַתִּירוֹ אֶלָּא אִם כּוֹ בִּידוֹ לְתַקְנוֹ (ג״ז שָׁם) . וְאִם הָיוּ בְּכָאן בִּי חֲתִיכוֹת, אַחַת שֶׁל אִסוּר וְאַחַת שֶׁל הֵתֵר, נֶאֱמַן הֵעֵד לוֹמַר : זֶה הֵתֵר וְזֶה אִסוּר (הר״ן שָׁם) . וְאָדָם נֶאֱמַן עַל שְׂלוֹ, וְאֶפְלוּ הֵיכָא דְאַתְחִזֵּק אִסוּרָא (שָׁם בְּאַשְׁרִי) . וְעֵינֵי לְעֵיל סִי קִי״ט דִּין הַחֲשׂוֹד עַל הַדְּבַר, אִם מַעֲיֵד עָלָיו. וְע״ל סִימָן קפ״ה מִי שְׂאוּמֵר : פְּלוּנִי חָכֵם הַכְּשִׁיר לִי זֶה, וְהַחֲכֵם כּוֹפֵר. וְעֵינֵי בְּאַבּוֹ הַעֲזָר סִימָן קנ״ב אִם אֲמַרִינֵן לְגַבֵּי עֵדוּת שְׂהַפָּה שְׂאַסֵּר הוּא הַפָּה שְׂהַתִּיר. וְאִשָּׁה (כ) נֶאֱמַנַת בְּדַבַּר אִסוּר לוֹמַר : תִּקְנֵנִי (ר״ן פָּרַק הָאוּמֵר וְרִישׁ חֲלִין), וְדוֹקָא בְּוֹדָאֵי אִסוּר, כְּגוֹן נִקּוּר בְּשָׂר וְכַדוּמָה, אֲבָל בְּסַפֵּק שְׂמָא אִין כָּאן אִסוּר, כְּגוֹן שְׂצָרִיכָה לְבַרֵּר דְּגִים טְמֵאִים מְטַהוּרִים (א״ו הָאֲרָד), אוֹ אִסוּר שְׂיֵשׁ בּוֹ (כא) צְדָדִים לְהַקְל (שָׁם בְּר״ן) . אִין אִשָּׁה נֶאֱמַנַת, דְּאִשָּׁה דְּעֵתָה קֵלָה לְהַקְל. (כב) קֵטָן אִין לוֹ דִּין עַד לְהֵיוֹת נֶאֱמַן בְּאַסוּרִין (רִיב״ש סִימָן רמ״ה) ; מְכַל מְקוֹם בְּקֵטָן חֲרִיף וּבְקִי בְּדַבַּר, וְאֶכָּא רְגֵלִים לְדַבְּרִין, יֵשׁ לְהַחְמִיר אִם מַעֲיֵד עַל דְּבַר אִסוּר (רִשְׁב״א סִימָן כ״ד) . וְאִם מַעֲיֵד עַל אִסוּר דְּרַבָּנָן לְהַקְל, וְלֹא אֲתַחֲזֵק אִסוּרָא, כְּגוֹן בְּדִיקַת חֲמֵץ, נֶאֱמַן, דְּהַמְנוּהוּ רַבָּנָן בְּדַרְבָּנָן (שָׁם בְּרִיב״ש) ; אֲבָל אִם אֲתַחֲזֵק אִסוּרָא אִינוּ נֶאֱמַן כָּלֵל.

ד דְּבָרִים שְׂאִין בְּהֵם חִזְקַת אִסוּר, אֶלָּא חֲשָׂשָׂא שְׂמָא יַחְלִיפֵנוּ עוֹבֵד כּוֹכְבִים אוֹ יַגַּע בּוֹ, יֵשׁ מִי שְׂאוּמֵר שְׂסוּמְכִין עַל הַקֵּטָן מְכִינֵן שְׂבָא לְכָלֵל דְּעַת שְׂמִירָה.

סימן קכח - דין מקום שיש בו יין ונתיחד עובד כוכבים שמה

א עוֹבֵד כּוֹכְבִים שְׂנִתְיַחַד עִם הַיִּין, אֶפְלוּ בְּרִשׁוּתֵנוּ, אֶפְלוּ

שְׁעָה מְעֻטָּת, אָסוּר בְּהִנָּאָה. אָבֵל מִי שֶׁנֹּדַע לָנוּ (א) שְׂאִינוּ עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, מִתֵּר לִיחַד יֵין אֶצְלוֹ, בְּרִשׁוּתָנוּ, לְזִמּוֹן מְעֻט, כְּגוֹן כְּדֵי שְׂיִלְךָ כְּדֵי מִיל אוֹ יוֹתֵר, אֶפְלוּ בְּעִיר שְׂכֵלָה עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, וְאֶפְלוּ הוֹדִיעוּ שֶׁהוּא מִפְּלִיג. אָבֵל אִין (ב) מִפְּקִידִין אֶצְלוֹ יֵין בְּבֵיתוֹ, וְאֶפְלוּ בְּבֵיתֵינוּ אָסוּר, אִם הוּא לְזִמּוֹן מְרֻבָּה. וְאִם עֶבֶר וְהִפְקִיד, אָסוּר בְּשִׁתְיָה. עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים שֶׁבְּחוּצָה לְאֶרֶץ, אֵף עַל פִּי שְׂאִינָן עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, מִכָּל מְקוֹם אִין (ג) מִיחֻדִּים יֵין אֶצְלָם (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַרְשֵׁבִי"א).

ב עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים שֶׁנִּמְצָא בְּבֵית שְׂבוּ יֵין, אִם יֵשׁ לוֹ מְלוּהָ עַל אוֹתוֹ יֵין, כְּגוֹן שֶׁעָשָׂא אוֹ אִפּוֹתִיקִי אוֹ מִשְׁכָּנוֹ לוֹ (טוֹר), אָסוּר, וְאֶפְלוּ הָיָה הַיֵּין (ד) (ה) חֲתוּם בְּחוֹתָם אֶחָד. אָבֵל אִם אִין לוֹ מְלוּהָ עַל הַיֵּין, אֵף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לוֹ מְלוּהָ עַל יִשְׂרָאֵל בְּעַל הַיֵּין וְהִגִּיעַ זִמּוֹן הַמְלוּהָ, מִתֵּר. וְאֶפְלוּ הָיָה עוֹמֵד בְּצַד הַיֵּין סָמוּךְ לוֹ מִמֶּשׁ, בְּכְדֵי פְּשׁוּט יָדִים, וְאֶפְלוּ אִין בֵּינָן שׁוּם חוֹתָם, מִפְּנֵי שֶׁמֵּאַחֵר שֶׁהוּא יוֹדֵעַ שֶׁיִּפְסִיד יִשְׂרָאֵל יֵינוּ הוּא יֵרָא לְגַע. (הַרְא"ש). וְאֶפְלוּ נִמְצָא בְּיָדוֹ קֶצֶף (ו) שְׂרָגִיל לְעֵלוֹת עַל פִּי הַיֵּין, מִתֵּר, שְׂאֵנוּ תוֹלִים לוֹמֵר מִדְּפְנֵי הַחֲבִית לְקַחוּ וְלֹא מִפִּיו. הַגָּה: אָבֵל דְּבָרִים שְׂאִינָם נִמְצָאִים אֶלָּא עַל פִּי הַחֲבִית, אָסוּר (טוֹר). וְכֵן אִם מִצָּא שֶׁהָעוֹבֵד כּוֹכָבִים תּוֹפֵס הַבְּרָזָא בְּיָדוֹ, הַיֵּין אָסוּר, וְלֹא אִמְרִינָן דְּהַבְּרָזָא מִנְפְּשִׁיהָ נִפְל וְהָעוֹבֵד כּוֹכָבִים הִגְבִּיהוּ (מְרַדְכֵי פִי הַשׁוֹכֵר בְּשֵׁם רַאבְּנִי"ה), דְּתַלְיָנָן תְּמִיד בְּדִבְרֵי הַרְגִיל.

ג בֵּית שֶׁיֵּשׁ לְיִשְׂרָאֵל וְעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים יֵין בְּתוֹכוֹ, וְנִכְנָס הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים וְסָגַר הַדְּלֵת אַחֲרָיו (ז) בְּמִנְעוּל מִבְּפְנֵים, שְׂאִם בָּא יִשְׂרָאֵל לְכַנֵּס אִינוּ יָכוֹל לְכַנֵּס שְׂלֵא מִדַּעַת

העובד כוכבים, היין אסור (הרא"ש). ואם היו נקבים בדלת
שִׁישְׂרָאֵל יְכוּל לְהַסְתֵּפֵל וּלְרֹאוֹת מִשָּׁם, כָּל הַחֲבִיּוֹת
מִתְרוֹת בְּשִׁתְיָהּ, אֶפְלוּ הֵן פְּתוּחוֹת; וְאִם לֹא, אֶת שְׂיוּכֵל
לְרֹאוֹת דֶּרֶךְ שָׁם, מִתֵּר, וְהִשְׁאָר אֶסוּר בְּהִנָּאָה, אֶפְלוּ (ח)
חֲבִיּוֹת סְתוּמוֹת, אִם שָׁהָה כְּדֵי שְׂיִפְתַּח וְיִגָּף וְתִלְגַּב (פְּרוּשׁ וְיִגּוֹף
וְיַעֲשֶׂה מְגוּפָה אַחֲרַת וּפְרוּשׁ וְתִגּוּב, וְיִנְגַּב וְיִיבֵשׁ). וְאֶפְלוּ הִיָּה יִשְׂרָאֵל דֶּר
בְּאוֹתוֹ בֵּית.

ד בֵּית שְׂאִין בּוֹ אֵלָא יֵינוּ שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְנִמְצָא עוֹבֵד
כּוֹכָבִים בְּתוֹכוֹ, אִם אֵין הִדְלַת נְעוּל, (ט) מִתֵּר בְּשִׁתְיָה.
וְאִם הוּא נְעוּל בְּמִפְתַּח מִבְּפָנִים, אִם אֵינוֹ נִתְפָּס כְּגַנֵּב
אֶסוּר בְּהִנָּאָה, וְאִם הוּא נִתְפָּס כְּגַנֵּב עַל הַכְּנִיסָה, מִתֵּר
בְּשִׁתְיָה. **הגה:** וְיֵשׁ אֲזוּמָרִים דְּבִזְמַן הַזֶּה שְׂאִין הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים מְנַסְכִּין,
אֶפְלוּ אֵינוֹ נִתְפָּס כְּגַנֵּב שְׂרִי, אֵלָא אִם כּוֹן יֵשׁ לְחוּשׁ (י) שְׂנִגְעוּ לְשִׁתּוֹת מִמֶּנּוּ אוֹ
לְהִנָּאָה אַחֲרַת (כָּד הוּא בְּהִגְהוֹת אֲשֶׁרִי פִי הַשׁוֹכֵר וְעִי ס"ק ד'). מִיָּהוּ אִם פִּי הַחֲבִיּוֹת
רָחֵב, אוֹ שֶׁהוּא בְּקִנְקוֹן שְׂיֵשׁ לְחוּשׁ שְׂמָא נִגַּע בּוֹ דֶּרֶךְ מִתְעַסֵּק, חִזְשִׁינּוּ (מְרַדְכֵי
פִי הַשׁוֹכֵר וּבְבֵית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַתּוֹסְפוֹת וּבְסִמְיָג).

ה הָיוּ בְּשׁוּק חֲבִיּוֹת יֵין, וְנִמְצָא עוֹבֵד כּוֹכָבִים בֵּינֵיהֶם,
אִם הוּא עוֹבֵד כּוֹכָבִים חֲלָשׁ שְׂאִימַת שׁוּפְטֵי הָעִיר עָלָיו
וְאִם יִמְצְאוּהוּ נוֹגַע, נִתְפָּס כְּגַנֵּב, מִתֵּר בְּשִׁתְיָה. וְאִם לֹא,
אֶסוּר בְּהִנָּאָה. וְעֵין לְקַמּוֹ סִימּוֹן קַיִט עוֹד מְדִינִים אֵלוּ.

סימן קכט - דין המניח יין ביד עובד

כוכבים וישראל יוצא ונכנס

(וכה"ג) ובו כ' סעיפים

א המניח עובד כוכבים בחנותו ויצא, או שהיה לו יין בספינה או בקרון והניחו עם העובד כוכבים והלך לו לבית (הכנסת) או לבית המרחץ, או שהיה עובד כוכבים מעביר לו חביות יין ממקום למקום והניחו לבדו עם היין ויצא מתר, לכתחלה לא יניח אדם בביתו יין או חמץ אצל עובד כוכבים לבד כלל, אבל בדיעבד מתר (מרדכי פי ר"י בשם ראב"ן) אפלו שהיה זמן רב, מפני שהוא ירא בכל שעה עתה יבא ויראני. והוא שלא נודע **(א)** שסגר העובד כוכבים החנות, או שהרחיק הקרון והספינה בענין שאין יכולים לראותו. ואפלו סגר החנות כל זמן שיש שם סדק או חור שיכולים לראות בתוכו חשוב כפתוח (שם במרדכי ובסמ"ג). **ב** במה דברים אמורים, שיש **(ב)** דרך עקלתון שיכול לבא עליו פתאם, שלא יראנו, וכן כשהלך לבית המרחץ, הלך דרך עקלתון, בענין שלא ידע העובד כוכבים שהלך לבית המרחץ. אבל אם ראה שהלך לכנס לבית המרחץ, יודע שלא ימהר לבא. וכן אם אמר לעובד כוכבים שהניח בחנות: שמר לי, יודע שנסתלק משמירתו. וכן אם אמר לעובד כוכבים המעביר החביות: לך, ואני אבא אחריך; או שהודיעו שהוא מפליג, אם החביות פתוחות, כיון שנעלמו מעיניו, **(ג)** אסורות. ואם הם סתומות, אם יש בהפלגתו שעור כדי שיוכל להסיר מגופות החבית כלה, בין שהיא

שֶׁל טֵיט בֵּין שְׁהִיא שֶׁל סִיד, וְלִהְחֲזִירָה, וְתִנְגַּב, אָסוּר.
הגה: וַיֵּשׁ אֲזַמְרִים דָּאֵם הֵם סְתוּמוֹת, שְׂרִי בְּכָל עֲנָן, דְּזִין סְגִי לִיה (ד)
בְּחוֹתָם א'. (דעת ר"ת) וַיֵּשׁ לְסַמֵּךְ עַל זֶה בְּהֶפְסֵד מְרַבָּה, וְע"ל סִימָן ק"ל.

ב הָא דְשְׂרִי כְּשֵׁישׁ דְּרָדָּ עֶקְלָתוֹן, דְּוִקָא כְּשֶׁהַעוֹבֵד
כּוֹכְבִים לְבִדּוֹ. אָבֵל אִם הֵם שְׁנַיִם אוֹ (ה) יוֹתֵר, אָסוּר,
שְׁאֵפְשֵׁר לְאַחַד מֵהֶם לְשֹׁמֵר הַדְּרָדָּ עֶקְלָתוֹן, וְהָאֲחֵר יִגַע.

ג הָא דְשְׂרִי בְּחֻבִּיּוֹת פְּתוּחוֹת לְגַמְרִי בְּלֹא פְקָק, הֵנִי מְלִי
בְּסַפִּינָה אוֹ בְּחֻנוֹת שְׂאִין לוֹ רְשׁוּת לְגַע בְּחֻבִּיּוֹת עֲצָמָם.
אָבֵל בְּמַעְבִּיר חֻבִּית מִמְקוֹם לְמְקוֹם, לֹא. וְאֶפְלוּ הִיא
חֲסִרָה, (ו) אָסוּרָה, דְּחִישִׁינָן דְּלָמָּא נִגַע וְלֹא יִירָא כְּלָל,
שְׂיִכּוֹל לְהַשְׁמִיט וְלוֹמֵר: לְהַחֲזִיק בָּהּ כְּוֹנְתִי, שְׁלֹא תִפֹּל.

ד אֶפְלוּ הוֹדִיעוּ שְׁהוּא מְפֻלִיג, אִם הֶחֱבִית (ז) פְּקוּקָה
וְהוּא בְּזִמָּן שְׂיֵישׁ הֶרְבֵּה עוֹבְרֵי דְרָכִים, כְּגוֹן בֵּין הַגִּתּוֹת,
מִתֵּר, שְׁהוּא מִתִּירָא מֵעוֹבְרֵי דְרָכִים, אֶפְלוּ הֵם עוֹבְדֵי
כּוֹכְבִים.

ה הַמוֹסֵר מִפְתַּח חֻנוֹתוֹ לְעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים, הֵינֵן שְׁבוּ מִתֵּר,
אֶפְלוּ לֹא נִשְׂאֵר שׁוּם יְהוּדִי בְּעִיר, אֶפְלוּ הוֹדִיעוּ שְׁהוּא
מְפֻלִיג, שְׁלֹא מָסַר לוֹ אֶלָּא שְׁמִירַת הַמִּפְתַּח וְהוּא (ח) יִירָא
לְכַנְס בּוֹ. וַיֵּשׁ מִי שְׁאוֹמֵר שְׁלֹא תִתִּירוּ, אֶלָּא כְּשִׂאִינוּ יוֹדַע

שְׁהוּא מִפְּלִיג, וְאִז מִתֵּר אֶפְלוּ מִצְאוּ שְׁנִכְנִס, אֲבָל אִם הוֹדִיעוּ שְׁהוּא מִפְּלִיג, אֶפְלוּ אִם נִתְפֵס עָלָיו כְּגִנְב, אֲסוּר.

הגה: וַיֵּש לְהַקֵּל בְּסִבְרָא הָרְאשׁוֹנָה (היא סְבֵרַת ר"ח שְׂכ"ה בריב"ש סימן תכ"ד ות"ה סימן ר"ן ורש"י א). וְאִם עֵבֶר הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים וְנִכְנֵס שָׁם, אִם נִתְפֵס כְּגִנְב, שָׂרִי. וְאִם אֵינוֹ נִתְפֵס כְּגִנְב, וַיֵּש לוֹ הַתְנַצְלוֹת עַל מַה שְׁנִכְנֵס, אֲסוּר. וְדוֹקָא אִם סָגַר הַדָּלֶת בְּמִנְעוּל מִבְּפָנִים, וְאִין (ט) סָדַק בְּחֹדֶר שְׂיִכּוּלִים לְרֵאוֹת מִשָּׁם, אֲבָל אִם הַדָּלֶת פְּתוּחַ (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם רִשְׁבִּי"א), אוֹ אֶפְלוּ רַק סָדַק שְׂיִכּוּלִים לְרֵאוֹתוֹ הֲיֵין מִתֵּר (מְרַדְכֵי פּר"י). וְאֶפְלוּ אֲמַר לוֹ לְכַנֵּס שָׁם (שָׁם), אִם לֹא אֲמַר לוֹ שְׂמִפְּלִיג וַיּוּכַל לָבוֹא, דְּהָעוֹבֵד כּוֹכְבִים מְרִתֵת. וְאִם הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים אֵינוֹ מְרִתֵת, כְּגוֹן עֲבָדֵי הַמּוֹשֵׁל שֶׁתְּפִסּוּ הַיְהוּדִי (וּמְחַפְּשִׁים בְּבֵית הַיְהוּדִי), הַכֹּל אֲסוּר אִם אֵין לוֹ סִימָן שֶׁלֹא נִגְעוּ (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַתּוֹסֵי וְהַמְרַדְכֵי ס"פ ר"י).

1 יִשְׂרָאֵל וְעוֹבֵד כּוֹכְבִים שֶׁהֵיוּ בְּסִפִּינָה וּבָה יֵין, וְשָׁמַע יִשְׂרָאֵל קוֹל תְּקִיעַת שׁוֹפָר שֶׁתּוֹקְעִין לְשַׁבַּת וְנִכְנֵס לְעִיר וְהֵנִיחַ הֵיִין שְׁבִסְפִינָה עִם הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים, אִם יֵש דֶרֶךְ עַקְלָתוֹן שְׂיּוּכַל לָבֹא עָלָיו פְּתֹאם וְאִין שָׁם אֶלָּא עוֹבֵד כּוֹכְבִים אֶחָד, (י) מִתֵּר הֵיִין, אֶפְלוּ אִם יֵש בֵּינוֹ לֵיִין יוֹתֵר מֵאַלְפִים אֶמָּה, שְׂאִין אָנוּ בְּעִינֵיהֶם בְּחִזְקַת שׁוֹמְרֵי שַׁבַּת כְּרֵאוּי.

2 הֵיוּ יוֹשְׁבֵים יִשְׂרָאֵל וְעוֹבֵד כּוֹכְבִים לְשִׁתּוֹת כָּל אֶחָד מֵיֵינוּ, וְשָׁמַע הַיִּשְׂרָאֵל שֶׁקוֹרִין לְבֵית הַכְּנֶסֶת וְהַלֵּךְ שָׁם לְהַתְפַּלֵּל, מִתֵּר הֵיִין אִם יֵש דֶרֶךְ עַקְלָתוֹן שְׂיּוּכַל לָבֹא עָלָיו פְּתֹאם. אֲבָל אִם הֵיוּ שׁוֹתִים בְּיַחַד מֵיִין אֶחָד, וַיֵּין לְפִנֵּיהֶם עַל הַשְּׁלָחוֹן וַיֵּין אַחַר חוּץ לְשִׁלְחוֹן, וְהֵנִיחַ הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים לְבַדּוֹ. שְׁעַל הַשְּׁלָחוֹן, אֲסוּר; וְאֶת שְׁחוּץ לְשִׁלְחוֹן, אֶת שֶׁתּוֹךְ פְּשׁוּט יָדָיו, אֲסוּר, וְשְׁחוּץ לְפְשׁוּט יָדָיו, מִתֵּר.

וְאִם אָמַר לוֹ: הֲוֵי מוֹזֵג וְשׁוֹתֶה, כָּל הַחֲבִיּוֹת הַפְּתוּחוֹת
שְׁבִיבֵית אֲסוּרוֹת, וְהִסְתּוּמוֹת מִתְרוֹת, אֶלֶּא אִם כֵּן שָׁהָה
כְּדִי (יא) שְׂיִסִּיר הַמְּגוּפָה כְּלָה וַיַּחְזִירָנָה וַתִּנָּגֵב.

ח יִשְׂרָאֵל שֶׁשָּׁכַר בֵּית בַּחֲצַר הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים וְהֵנִיחַ בּוֹ יָיִן
וְסָגַר הַדָּלֶת וְהִכְנִיס הַבְּרִיחַ בַּטְּבַעַת, וְשָׁכַח וְלֹא סָגְרוּ
בְּמִפְתַּח, וְהִפְלִיג, וְלָסוּף יָמִים הִרְגִּישׁ הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים
שֶׁלֹּא הָיָה סָגוּר בְּמִפְתַּח וְהוֹדִיעַ הַדָּבָר לַיהוּדִי, מִתֵּר.
הוֹאִיל וְלֹא יָדַע הָעוֹבֵד (יב) כּוֹכְבִים שֶׁמִּפְלִיג הַיִּשְׂרָאֵל, מִרְתַּת וְלֹא נָגַע (וּתְשׁוּבַת
הַרֵא"שׁ כָּלֵל י"ט סִימָן י"ג).

ט בֵּית שֵׁישׁ לַיִּשְׂרָאֵל בּוֹ יָיִן, וְעוֹבֵד כּוֹכְבִים דָּר לְמַטָּה
וַיִּשְׂרָאֵל בָּעֲלִיָּה, (יג) וְאַרְבֵּה מִהָעֲלִיָּה לְבֵית, וַיִּצְאוּ
שְׁנֵיהֶם (יד) בְּבִהְלָה לְרֵאוֹת חֲתָן אוֹ הַסֵּפֶד, וְחָזַר הָעוֹבֵד
כּוֹכְבִים וְסָגַר הַפְּתַח וְאַחַר כֵּן בָּא הַיִּשְׂרָאֵל, אָף עַל פִּי
שֶׁאִין לַיִּשְׂרָאֵל מֵעֵבֶר אֶלֶּא דֶּרֶךְ הַבַּיִת וְאִי אֶפְשָׁר לָעֵבֶר
שֶׁלֹּא יֵרָאֵנוּ, הֲרִי הֵינּוּ הַפְּתוּחַ שְׁבִיבֵית הַיִּשְׂרָאֵלִי בְּהִתְרוֹ,
שֶׁלֹּא סָגַר הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים אֶלֶּא עַל דַּעַת שֶׁכָּבֵר נִכְנָס
הַיִּשְׂרָאֵל לְבֵיתוֹ וְלֹא נִשְׂאָר אָדָם בַּחוּץ, וְכַמְדָּמָה לוֹ
שֶׁהוּא קֹדֶמּוֹ. **הגה:** וְדוֹקָא שֶׁיִּצְאוּ בְּבִהְלָה וְחָזְרוּ, דְּאֶפְשָׁר לוֹמַר שֶׁמִּתּוֹךְ
בְּהִלְתּוֹ חָזַר וְלֹא דִקְדַּק יָפָה בְּכַנִּיסַת יִשְׂרָאֵל; אֲבָל שֶׁלֹּא בְּבִהְלָה, הֵינּוּ אֲסוּר
(בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַרְמְב"ם).

י עוֹבֵד כּוֹכְבִים שֶׁשָּׁמַע קוֹל שֶׁאֲגַת אֲרִיָּה, וּמִפְּחָדוֹ (טו)
נִחְבָּא בֵּין הַחֲבִיּוֹת יָיִן וְסָגַר הַדָּלֶת אַחֲרָיו, מִתֵּר אֶפְלוּ הוּן

פְּתוּחוֹת, מִפְּנֵי שֶׁהוּא אוֹמֵר: שָׁמָּה יִשְׂרָאֵל אַחַר נִחְבָּא
כָּאן, וַיִּרְאֶה אוֹתִי כְּשֶׁאָגַע.

יא גְּנָבִים שֶׁנִּכְנְסוּ לְמִרְתֵּף וּפְתָחוֹ חֲבִיּוֹת יַיִן. אִם רַב
גְּנָבֵי הָעִיר עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, אָסוּר. וְאִם רַבּוֹ יִשְׂרָאֵל, מִתֵּר.
וְאִם רַבּוֹ **(טז)** יִשְׁמַעֲלִים, אָסוּר בְּשִׁתְיָהּ וּמִתֵּר בְּהִנָּאָה.
וְאִם יֵשׁ לַיהוּדִים שְׂכוּנָה לְבָדָם, שְׂאִין דֶּרֶךְ הָעוֹבֵד
כּוֹכָבִים מִפְּסִיקְתָּהּ, הוֹלְכִים אַחַר **(יז)** רַב בְּנֵי הַשְּׂכוּנָה,
אִף עַל פִּי שָׂרֵב בְּנֵי הָעִיר עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים. וּבְמָקוֹם
שְׂרָגִילִים לְהַצְנִיעַ מָמוֹן בְּחֲבִיּוֹת וּמְנִיחִים אוֹתָם בֵּין
חֲבִיּוֹת יַיִן, אֶפְלוּ אִם רַב גְּנָבֵי הָעִיר עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, מִתֵּר,
דְּשָׁמָּה לֹא בָּאוּ, אֲלֹא בְּשִׁבִיל הַמָּמוֹן וּכְשֶׁרָאוּ שֶׁהוּא יַיִן
(יח) לֹא נָגְעוּ בּוֹ. הַגָּה: וְכֹל זֶה מִיָּרִי שֶׁרָאִינוּ רְעוּתָא, כְּגוֹן שֶׁהָיוּ תַּחֲלָה
סְתוּמוֹת וְנִפְתָּחוּ, אֲבָל אִם הָיוּ סְתוּמוֹת, וְנִמְצְאוּ סְתוּמוֹת, אוֹ שֶׁהָיוּ כָּלֵם
פְּתוּחוֹת וְלֹא נִמְצְאָ בָּהֶם רְעוּתָא, הַכֹּל שָׂרִי (בְּבֵית יוֹסֵף רִיבִישׁ סִי תַכּוּיִד וּמְרַדְכִי
וְאַגְדָּה וְרַאבְיִי), דְּסִתְּם גְּנָב אֵינוֹ לוֹקֵחַ יַיִן. וְאִם הָיָה בְּמִקְצֵתוֹ רְעוּתָא, וְנִפְתָּחוּ
הָאֲחֵרִים שְׂאִין אָנוּ רוֹאִים בְּהוֹן רְעוּתָא, הַכֹּל שָׂרִי (בְּבֵית יוֹסֵף וּמְרַדְכִי סִיפ רִיִּי
תְּשׁוּבַת מוֹהַרִים). וַיֵּשׁ אוֹמְרִים שֶׁכֹּל זֶה מִיָּרִי שֶׁיֵּשׁ גְּנָבִים יְדוּעִים מִן הָעוֹבְדֵי
כּוֹכָבִים (כֹּן מִשְׁמַע בְּמְרַדְכִי פִרְיִי וְהִבִּיאוּ הַבֵּית יוֹסֵף), אֲבָל אִם יְדוּעַ גְּנָב אֶחָד
מִיִּשְׂרָאֵל, וּמְעוֹבֵד כּוֹכָבִים אֵינוֹ יְדוּעַ, תְּלִינֵן בְּיִשְׂרָאֵל הַיְדוּעַ. וְעֵינֵן לְעִיל סִימָן
קַכּוּחַ עוֹד מְדִינִים אֵלוּ.

יב חֵיל שֶׁנִּכְנְסָ לָעִיר וְנִכְנְסָ לְבֵית יִשְׂרָאֵל. בְּשַׁעַת שְׁלוֹם,
חֲבִיּוֹת פְּתוּחוֹת, אֶפְלוּ הֵן **(יט)** פְּקוּקוֹת, אָסוּרוֹת,
וּסְתוּמוֹת בְּמַגּוּפָה שֶׁל טֵיט, מִתְּרוֹת. וּבְשַׁעַת **(כ)** מְלַחְמָה,
אֵלוּ וְאֵלוּ מִתְּרוֹת. וְדוֹקָא בְּפְתוּחוֹת מִתְּחִלָּתוֹ, אֲבָל
סְתוּמוֹת שֶׁנִּפְתָּחוּ, **(כא)** חִישִׁינֵן לָהּ.

יג עוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁנִּמְצָא עוֹמֵד אֵצֶל הַגֵּת, אִם יֵשׁ בָּהּ טוֹפֵחַ עַל מִנַּת לְהַטְפִּיחַ (פִּי שֶׁהִיָּד הַנְּעֻשִׂית לְחָה בְּמַנְעוֹ תִּחְזֹר וְתַעֲשֶׂה לְחָה גַם יָד אַחֲרָת), צָרִיךְ הַדָּחָה **(כב)** וְנִגּוּב. וְאִי לֹא, בְּהַדָּחָה סָגִי.

יד זוֹנָה עוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים בְּמִסְבֵּת יִשְׂרָאֵל, הַיֵּין מִתֵּר, שְׂאִינָם מְנִיחִים אוֹתָהּ **(כג)** לְנִסְךְ. אָבֵל זוֹנָה יִשְׂרָאֵלִית בְּמִסְבֵּת עוֹבֵדֵי כּוֹכָבִים, יֵינָה שֶׁל הַזּוֹנָה גַם כֵּן אָסוּר.

טו הַנֵּיחַ יֵין בְּבֵיתוֹ בְּחִלוֹן פְּתוּחַ, וּבֹא עוֹבֵד כּוֹכָבִים וְהַכְּנִיס שָׁם זוֹנָה וְסָגַר הַדָּלֶת אַחֲרָיו, וְאַחַר כֵּן בָּא הַיִּשְׂרָאֵלִי וּמָצָא יֵינוֹ כְּמוֹ שֶׁהַנֵּיחַו, **(כד)** מִתֵּר.

טז חָצֵר שֶׁחֲלוּקָה בְּרֵאשֵׁי יְתֵדוֹת בֵּין יִשְׂרָאֵל לְעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, אֵף עַל פִּי שֶׁחֲבִיּוֹת פְּתוּחוֹת עוֹמְדוֹת סָמוּךְ לְחֻלְקוֹ שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים תּוֹךְ פְּשׁוּט יָדָיו, מִתְרוֹת. וְכֵן אִם הָיָה גִגּוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל לְמַעְלָה מִגִּגּוֹ שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, **(כה)** וְחֲלוּקִים בֵּיתֵדוֹת, מְנִיחַ שָׁם יֵינוֹ אֵף עַל פִּי שֶׁיָּדוּ מִגַּעַת שָׁם.

יז חֲבִית שֶׁל יֵין שֶׁצָּפָה בְּנֶהָר וְנִמְצְאָה כְּנֶגֶד עִיר שְׂרָבָה יִשְׂרָאֵל, אִם יֵשׁ בְּנֶהָר מְכֻשׁוֹלוֹת וְסִכָּר (פְּרוּשׁ סְתִימָה) אֲגַמִּי

מִיָּם שֶׁהָיוּ מַעֲמִידִים אוֹתָהּ אֱלוֹ בָּאָה מִמְּקוֹם אַחֵר, מִתְרוֹת, שְׂאִין לְתִלוֹתָהּ אֶלָּא בְּעִיר שְׁנַמְצָאת כְּנֶגְדָּהּ. וְאִם אֵין בְּנֶהָר סֶכֶר אֲגָמִי מִיָּם, אֲסוּרָה, שְׂאָנוּ תוֹלִים אוֹתָהּ (כז) בְּרֹב הַסְּבִיבוֹת שֶׁהֵם עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים. וְאִם נַמְצָאת כְּנֶגֶד עִיר שְׂרָבָה עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, אִם רֹב הַסְּבִיבוֹת יִשְׂרָאֵל וַיְכוּלָה לְבֹא שָׁם דֶּרֶךְ יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא תִטְבַּע, מִתְרוֹת, אֶפְלוּ קְרוֹבָה הֶרְבֵּה לְעִיר שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, עַד שֶׁמוֹכִיחַ קְרִיבָתָהּ שֶׁהִיא שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, מִנִּיחִים הַקְּרוֹב וְהוֹלְכִים אַחֵר הֶרֶב. וְאִם לֹא, הֵינּוּ אֲסוּר בְּהִנָּאָה וְהַקְּנִקוֹן הוּא שֶׁל מוֹצָאוֹ. וְאִם בָּא יִשְׂרָאֵל וְנָתַן בָּהּ סִימּוֹן, אִף הֵינּוּ מִתֵּר, וְהָרִי הוּא שֶׁל מוֹצָאוֹ, דְּכִיּוֹן דֶּרְבָּה עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, נִתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים. וְדוֹקָא שֶׁהִיא סְתוּמָה (כח) בְּפִקְקָא, אֲבָל פְּתוּחָה לְגַמְרִי, הֵינּוּ אֲסוּר דְּחִישִׁינָן שְׂמָא נִגְעוּ בּוּ (כֹּד מִשְׁמַע מִהֲרִין פִּא"מ וְכֵן הוּא בִּתְאִיו נִי"ז) .

יח חֲבִית שֶׁל יֵין שְׁנַמְצָאת בְּכַרְמוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וַיֵּשׁ כְּרָמִים אַחֲרֵים שֶׁל יִשְׂרָאֵל סְמוּכִים, וּכְרָמִים רַבִּים מֵהֵם שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים סְבִיבוֹתֵיהֶם, אִף עַל פִּי שְׂרַחוּקִים מִשֶּׁל יִשְׂרָאֵל, הַחֲבִית אֲסוּרָה, דְּאֲזַלִּין בְּתֵר רַבָּא אִף עַל גַּב דְּאֶפְסָא קוֹרְבָא דְּמוֹכַח דְּשֶׁל יִשְׂרָאֵל הִיתָהּ. וַאֲיִן צְרִידָא לֹא מִשְׂאִין שֶׁם שֶׁל יִשְׂרָאֵל אֶלָּא אוֹתוֹ (כח) כְּרָם. וְהוּא הַדִּין לְהַקְּלָהּ, כְּגוֹן שְׁנַמְצָא בְּכַרְמוֹ שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים אִף עַל פִּי שְׂיֵשׁ כְּרָמִים אַחֲרֵים שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, אִי אֶפְסָא כְּרָמִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל רַבִּים מֵהֵם, אֶפְלוּ רַחוּקִים מֵהֵם, הוֹלְכִים לְהַקְּלָהּ. וְהוּא שְׂיֹשְׁבֵת בֵּין הַהָרִים שְׂאִינוּ מַעְבָּר לְעוֹבְרֵי דְרָכִים, הָא לֹא הָכִי

אֲסוּרָה, שָׂרֵב עוֹבְרֵי דְרָכִים עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים הֵם וְשָׂמָא
מֵהֶם נָפַל. וְהֵנִי מְלִי בְּבִקְבוּק, אָבֵל חֲבִית שָׂאִין דְּרָדָּ
עוֹבְרֵי דְרָכִים לְהוֹלִיף כִּיּוֹצֵא בּוּ, אִין תּוֹלִים בָּהֶם.

יט נודות יין שְׁנַמְצָאוּ מְשַׁלְכִים בְּדָרְדָּ, אִם רַב שׁוֹפְכֵי יִין
יִשְׂרָאֵל, מִתְרִים, אִם הֵם נודות גְּדוֹלִים. אָבֵל אִם הֵם
קִטְנִים שְׁדָרְדָּ עוֹבְרֵי דְרָכִים לְהוֹלִיף כִּיּוֹצֵא בָּהֶם,
אֲסוּרִים, שְׂאָנוּ תּוֹלִים בָּהֶם שְׂרָבָם עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים. וְאִם
הָיוּ גְּדוֹלִים וְקִטְנִים, מִתְרִים כָּלָם, שְׁהַגְּדוֹלִים מוֹכִיחִים
עַל הַקִּטְנִים שֶׁהֵם מְשׁוֹפְכֵי יִין, וְהֵרִי רַבָּם יִשְׂרָאֵל,
וְהַקִּטְנִים לְהַכְרִיעַ הַמֶּשָׁא בָּאוּ.

כ יִשְׂרָאֵל שֵׁישׁ לוֹ יִין בְּאוֹצָר שְׁלוֹ וּפְתַח הָאוֹצָר (כט)
סְגוּר בְּמִפְתַּח אֶחָד, וּמִצָּא הַפְּתַח פְּתוּחַ וְעוֹבֵד כּוֹכְבִים
אֶחָד מוֹדָה שֶׁהוּא פְּתַחוֹ לְשֵׁאֵב מִיָּם מְבוּר שֶׁבְּאוֹצָר כְּדֵי
לְבָנוֹת בֵּיתוֹ, מִתֵּר. **הגה:** בְּעַל הַבַּיִת שֶׁאָמַר לְשַׁפְּחָתוֹ לְהַכִּין הַשְּׁלַחַן
וּמִצָּא יִין עַל שְׁלַחָנוֹ, וְשַׁפְּחָתוֹ הָעוֹבְדָת כּוֹכְבִים אוֹמְרַת שְׁלַקְחָה הֵינִי מִמֶּרְתְּפוֹ
שָׁבוּ יִין הַרְבֵּה, הֵינִי שְׁבַמְרַתְּפִי שְׂרִי, דָּאִין הָעוֹבְדָת כּוֹכְבִים נְאֻמְנַת, וְאִימַר
בְּמִקּוֹם אַחַר לְקַחָה (תְּשׁוּבַת הַמְרָדְכֵי פִי ר"י), וְשַׁעַל הַשְּׁלַחַן אֲסוּר. וְכֵן בְּאַחַת
שְׁטַמְנָה מִפְתַּח מְרַתְּפִי שְׁלָה, (וְלֹא מִצָּאָה בְּמִקּוּמָה), וּמִצָּאָה כַּד יִין טְמוֹן (בְּתַבּוּ),
וְאוֹמְרַת שְׁפַחָה עוֹבְדָת כּוֹכְבִים שֶׁהִיא לְקַחָה הֵינִי (מִן הֵינִי) שְׁבַמְרַתְּפִי, שְׂרִי,
וְאִין הַשְּׁפַחָה נְאֻמְנַת (שֵׁם וְאַגְדָּה וּבְהִגָּהת אֲשֶׁר"י). אָבֵל גְּנָבִים שְׁנִכְנְסוּ לַמְרַתְּפִי
וּמְשָׁכוּ יִין וְהֵנִיחוּ הַבְּרָזוֹת פְּתוּחוֹת, וְנִמְצָאוּ אַחַר כֶּךָ הַבְּרָזוֹת סְתוּמוֹת,
וְאִמְרָה שְׁפַחָה עוֹבְדָת כּוֹכְבִים שֶׁהִיא סְתַמְתָּן, כִּיּוֹן שְׁנִתְיַחַדָּה הָעוֹבְדָת
כּוֹכְבִים עִם הֵינִי וְאִינָה נִתְפָּסֶת כְּגֻנְבִי, וְאִכָּא רְגָלִים לְדַבֵּר שֶׁהִיא סְתַמְתָּן, הֵינִי
אֲסוּר (מְרָדְכֵי סוּף פִי ר"י). מִיָּהוּ בְּזִמּוֹן הִזָּה דָּאִין הָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים מְנַסְכִים, שְׂרִי,
(ל) כְּמוֹ שְׁנִתְבְּאָר לְעִיל סִימֹן קַב"ג וְקַב"ד.

סימן קל - דין חתימת היין

סעיפים

י

ובו

א מתר להפקיד ולשלח יין ביד עובד כוכבים, אם הוא חתום בחותם בתוך חותם או מפתח וחותם. והני מלי בחבית של חרס, אבל לא בחבית של עץ, מפני שיכולין להוציא יין מבין הנסרים ולא ירגישו, וכל שכן בנודות, שבקל יכולים להוציא יין מבין התפירות. ואין להם תקנה, אלא שיכניס כל החביות של עץ או כל (א) הנאד בשק שאין בו תפירה מבחוץ, ויחתם פי השק. הגה: ויש מתירין אפלו בחבית של עץ, ואין חוששין שמא יוציא בין הנסרים (מרדכי ריש פרק אי"מ ובית יוסף בשם ס"ה וסמ"ג ורשב"א ובא"י האר"ז), וכן נוהגין, ובלבד שיזהר שיהא המגופה נסתם כראוי, וכן שלא יהיה שם ברזא, רק יחתך כל הברזות וישים עור על המגופה, והברזא קבוע במסמרות, ויכתב אותיות חצין על העור וחצין על הברזות, שאם יגביה העובד כוכבים העור לא ידע לחזר ולכונן העור כבתחלה (מרדכי פר"י ובית יוסף בשם תוספות). ואם מצא סכין בחבית שהוציא יין בין הנסרים, עין לעיל סי' קכ"ד.

ב אם הפקיד ביד עובד כוכבים בחותם אחד, אסור בשתיה ומתר בהנאה, והוא (ב) שיחד לו קרן זוית. הגה: ויש שכתבו דבדיעבד יש להתיר אפלו בחותם אחד (בית יוסף לדעת רבינו תם ובאר"ז כלל כ"ב) ואין צריך להפיר חותמו, אלא אם כן רואה שחותמו מקלקל אז אסור (ג"ז שם), אבל אין צריך לבדק אחר זה, וכן נוהגין להקל ועין לעיל סימן קי"ח.

ג יין מבשל שלנו, וכן יין שלנו שערבו עם דברים

אַחֲרַיִם, כְּגוֹן דְּבִשׁ וְשֶׁמֶן, וְכֵן חֲמֵץ שְׁלָנוּ, מִתֵּר (ג)
לְהַפְקִיד בְּיַד עוֹבֵד כּוֹכְבִים בְּחוֹתֶם אֶחָד.

ד כִּי־צַד הוּא חוֹתֶם בְּתוֹךְ חוֹתֶם, סֵתֶם הַחֲבִית בְּכָלִי
שְׂאִינוּ מִהֲדַק כְּדָרְךָ שְׁסוֹתֶמִין כָּל אָדָם, (ד) וְטַח בְּטִיט,
הָרִי זֶה חוֹתֶם אֶחָד. הָיָה כָּלִי מִהֲדַק, וְטַח עָלָיו
מִלְמַעְלָה, הָרִי זֶה חוֹתֶם בְּתוֹךְ חוֹתֶם. וְכֵן אִם צָר פִּי
הַנֶּאֱדָד, הָרִי זֶה חוֹתֶם אֶחָד. הִפֵּךְ פִּי הַנֶּאֱדָד לְתוֹכוֹ וְצָר
עָלָיו, הָרִי זֶה חוֹתֶם בְּתוֹךְ חוֹתֶם. וְכֵן כָּל שְׁנוֹי (ה)
שְׁמִשְׁנָה מִדְּבָרִים שְׂאִין דָּרְךָ כָּל אָדָם, הָרִי הֵם כְּחוֹתֶם
אֶחָד, וְהִטִּיחָה אוֹ הַקְּשִׁירָה חוֹתֶם שְׁנִי.

ה שְׁנֵי קִשְׁרִים מְשֻׁנִים הֵיוּ כְּשְׁנֵי חוֹתְמוֹת.

ו שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת הֵיוּ כְּשְׁנֵי חוֹתְמוֹת. וְהִדְפוּסִים, אֵף עַל פִּי
שֵׁשׁ בָּהֶם כְּמָה אוֹתִיּוֹת, לֹא חֲשִׁיבִי אֶלָּא כְּחוֹתֶם אֶחָד,
כִּיּוֹן שְׁקוֹבְעִין אוֹתֶם בְּבֵת אַחַת. וּבְמָקוֹם שְׁמִצּוּיִים
מוֹמְרִים וְעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים שְׂיֹדְעִים לְכַתֵּב, אִין כְּתָב
סִימֹן, אֶלָּא לְמִי שְׁמִכִיר הַכְּתָב.

ז מִפְתַּח וְחוֹתֶם אֶחָד הֵיוּ כְּשְׁנֵי חוֹתְמוֹת.

ח חתמו בשני חותמות וחזר עליו ולא הכירו, או

שמצאו סתור, אסור. **הגה:** ודוקא אם רואים שנסתר בכונה על ידי אדם, אבל במקום שיכולים לתלות שנסתר ונתקלקל מעצמו או על ידי בהמה או תינוקות שלא בכונה, מתר בדיעבד (ת"ה סימן ר"ה ובארזי קלל כ"ב). ואפלו אם נתקלקל בכונה, יש להתיר אם ישראל יוצא ונכנס תמיד (בית יוסף בשם ס"ה וסמ"ג). אבל אינו צריך לחזר עליו, אלא אם כן הודיע לישראל שנשתלח לו שהוא חתום בשני חותמות, אף על פי שלא הודיעו ענין חתימותיו, כיון שמצאו הישראל השני חתום בשני חותמות, מתר. ומכל מקום נכון הדבר להודיעו צורת החותם, כדי שיחזר אחריו.

הגה: מיהו אם כתב עליו אותיות אין צריך להודיעו, דסתם עובד פוכבים אינו בקי לכתב אותיות (הר"ן והר"י). ואם העובד פוכבים אומר שהחבית היה מטפסף והוא הדקו ונגע בינו, אינו נאמן לאסרו, ואפלו נכר עדיו קצת יין מבחוץ ויש אמדנות בדבריו (ת"ה סימן ר"ב).

ט ישראל ששכר או קנה בית בחצרו של עובד פוכבים ומלאו יין, אם ישראל (ו) דר שם, אף על פי שהניח היין בחצר, ואין עליו לא (ז) חותם ולא מפתח, מתר. ואפלו היה גם העובד פוכבים דר באותו חצר. אבל אם לא היה ישראל דר באותה חצר, אם היה ביד ישראל המפתח וחותם, מתר ואין צריך לומר שני חותמות; ואם לאו, אף על פי שהיין באותו בית ששכר או קנה, אסור אם העובד פוכבים דר בחצר. ואם אינו דר בחצר, מתר, אלא אם כן נמצא עומד (ח) בצד היין.

ז בַּמָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּשׂוֹכֵר אוֹ לֹקַח בַּיִת בַּחֲצֵרוֹ שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים. אֲבָל בַּחֲצֵרוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל מִמֶּשׁ, שֶׁלֹּא לְקַחוּ וְלֹא שְׁכְרוּ מֵעוֹבֵד כּוֹכָבִים, אֲפֹלוּ הָיָה עוֹבֵד כּוֹכָבִים דָּר בְּאוֹתוֹ חָצֵר וְאִין יִשְׂרָאֵל דָּר בּוּ, מִתָּר, וְאִף עַל פִּי שְׂאִין מִפְתַּח וְחוֹתֶם בְּיַד יִשְׂרָאֵל, לְפִי שְׂאִין לוֹ בָּהּ שׁוֹם שְׂיִכוּת, וְאֲפֹלוּ נִמְצָא עוֹמֵד בְּצַד הַיַּיִן, שְׁהָרִי מְכָל מְקוֹם נִתְפָּס **(ט)** עָלָיו כְּגִנְבִי. וְהִנֵּי מְלִי בַּיּוֹם, אֲבָל בְּלִילָה אֲסוּר. **הגה:** וְדוֹקָא בְּכִי הָאִי גִּוְנָא יֵשׁ לְאֲסָרוּ בְּלִילָה, אֲבָל בְּשָׂאָר מְקוֹמוֹת דְּאֲמָרִינָן לְעִיל סִימָן קכ"ח וְקכ"ט דְּהַעוֹבֵד כּוֹכָבִים מְרִתָּת, אִין חֲלוּק בֵּין יוֹם לְלִילָה, וְשְׂאִי הִכָּא הוֹאִיל וְהַעוֹבֵד כּוֹכָבִים יֵשׁ לוֹ שְׂיִכוּת בַּחֲצֵר וּמִסְתַּמָּא נֹעְלוּ בְּלִילָה הוֹאִיל וְאִין יִשְׂרָאֵל דָּר שָׁם, וְאִינוּ מְרִתָּת כְּלִי הָאִי, וְלִכֵּן אֲפֹלוּ בַּיּוֹם אִם נֶעַל וְאִין חוּר אוֹ סְדָק שְׂיִכוּלִין לְרֵאוֹת הַיַּיִן, אֲסוּר. אֲבָל עַל יְדֵי חוּר וְסְדָק, **(י)** מִתָּר בַּיּוֹם, אֲפֹלוּ נֶעְלוּ בְּוִדְאִי, וּבְלִילָה אֲסוּר בְּכַהֲאִי גִּוְנָא, אֲפֹלוּ מִסְתַּמָּא, וְזֵהוּ חֲחֻלּוּק שְׂבִין יוֹם לְלִילָה.

סימן קלא - דין יין כשר שנעשה ברשות עובד כוכבים

סעיפים

ב'

ובו

א יִשְׂרָאֵל שֶׁעָשָׂה יַיִנוֹ שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים בְּטַהֲרָה כְּדִי שְׂיֵהָא מִתָּר לְיִשְׂרָאֵל, בֵּין שְׂמִכְרוּ לְיִשְׂרָאֵל **(א)** וְלֹא פָּרַע לוֹ מְעוֹת, בֵּין שֶׁלֹּא מְכָרוּ לוֹ, אֲלָא שֶׁהוּא מְטַהֲרוּ כְּדִי לְמַכְרוֹ עַל יְדוֹ **(ב)** **(ג)** לְיִשְׂרָאֵלִים, אִם נִתְּנוּ יִשְׂרָאֵל בַּחֲצֵרוֹ שֶׁל אוֹתוֹ עוֹבֵד כּוֹכָבִים עֲצָמוֹ וְהַיִּשְׂרָאֵל דָּר בַּחֲצֵר, מִתָּר

אֶפְלוּ בְּלֹא חוֹתָם, אֶפְלוּ אִם הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים גַּם כֵּן דָּר
שָׁם. וְאִם אֵין יִשְׂרָאֵל דָּר בְּאוֹתָהּ חֲצֵר, אִם דָּר יִשְׂרָאֵל
בְּאוֹתָהּ הָעִיר וְהַבַּיִת שֶׁהֵינּוּ בּוֹ פְּתוּחַ לְרְשׁוֹת הַרְבֵּי,
מִתָּר אִם יֵשׁ לְיִשְׂרָאֵל (ד) מִפְּתַח (ה) וְחוֹתָם וּבְדִיעֵבֵד אֶפְלוּ
בְּחוֹתָם אֶחָד כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר לְעֵיל סִי ק"ל. וְאִם אֵין הַבַּיִת פְּתוּחַ
לְרְשׁוֹת הַרְבֵּי, אָף עַל פִּי שֶׁיִּשְׂרָאֵל (ו) דָּר בְּעִיר, אוֹ בְּעִיר
שֶׁכֶּלֶה עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים אֶפְלוּ הַבַּיִת פְּתוּחַ לְרְשׁוֹת הַרְבֵּי,
אֲסוּר אֶפְלוּ (ז) בְּחוֹתָם תּוֹךְ חוֹתָם, עַד שֶׁיְהִי יִשְׂרָאֵל
יוֹשֵׁב וּמְשֻׁמֵּר. וְיוֹצֵא וְנִכְנָס, הֵרִי הוּא כְּיוֹשֵׁב וּמְשֻׁמֵּר.
בְּמָה דְבָרִים אֲמוּרִים, כְּשֶׁהֵינּוּ בְּבֵית הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים
בְּעָלְיוֹ, אֲבָל אִם נִתְּנוּ בְּבֵית עוֹבֵד כּוֹכְבִים אַחֵר, מִתָּר
בְּמִפְּתַח וְחוֹתָם, וְהוּא שֶׁלֹּא יֵהָא עוֹבֵד כּוֹכְבִים הָאֲחֵר
כְּפוּף תַּחַת יַד הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים בְּעַל הֵינּוּ, שְׂאֵם הוּא כְּפוּף
תַּחְתָּיו בְּעֵנָן שְׂאֵם יָבֵא לְגַע בֵּינּוּ אֵינוֹ רִשְׁאֵי לְמַחוֹת בּוֹ,
הוּי כְּאֵלוֹ הוּא בְּרְשׁוֹת בְּעַל הֵינּוּ. וְאִם (ח) רוֹכְלֵי יִשְׂרָאֵל
רְגִילִין לָבֵא לְעִיר, וְאֵין לָהּ חוֹמָה, דְּלִתִּים וּבְרִית, בְּעֵנָן
שֶׁיִּכּוֹלִים לָבֵא לְשָׁם בְּכָל שְׁעָה שֶׁיִּרְצוּ, חָשׁוּב כְּיִשְׂרָאֵל
דָּרִים שָׁם. וְאִם הַבַּיִת פְּתוּחַ לְאַשְׁפָּה אוֹ שֶׁיֵּשׁ בְּחֲצֵר כְּנֶגֶד
פְּתַח (ט) הַבַּיִת חֲלוֹן פְּתוּחַ לְרְשׁוֹת הַרְבֵּי, אוֹ שֶׁיֵּשׁ
לְיִשְׂרָאֵל דְּקַל כְּנֶגֶד פְּתַח הַבַּיִת, חָשׁוּב כְּפְתוּחַ לְרְשׁוֹת
הַרְבֵּי. וּכְבָר נִתְבָּאָר סוּף סִי ק"ל דְּחֲלוֹן פְּתוּחַ לֹא מְהַנִּי רַק בֵּיוֹם וְלֹא
(י) בְּלִילָה (רֶאב"ד וְהַגְּהָת אֲשֶׁר"י מִמַּהֲרִי"ח ס"פ ר' יִשְׁמַעֵאל וְתוֹס' שָׁם). וְאִם כָּתַב
הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים לְיִשְׂרָאֵל: הִתְקַבְּלִתִּי, אִם כְּשֶׁיָּבֵא
יִשְׂרָאֵל לְהוֹצִיאוֹ אֵינוֹ (יא) מְעַכֵּב עָלָיו, הֵרִי הוּא כְּיֵינוּ,
וּמִתָּר בְּמִפְּתַח וְחוֹתָם, וּבְדִיעֵבֵד אֶפְלוּ בְּחוֹתָם א', אֶפְלוּ בְּעִיר
שֶׁכֶּלֶה עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים. וְאִם כְּשֶׁבֵּא יִשְׂרָאֵל לְהוֹצִיאוֹ אֵינוֹ
מִנִּיחוֹ עַד שֶׁיִּתֵּן לוֹ מְעוֹתָיו, דֵּינוּ כְּאֵלוֹ לֹא כָּתַב

התקבלתי. הגה: ויש מי שאומר שבחוקתם תוך חותם מתר בכל (יב) ענין (טור בשם בעל התרומות). ויש לסמוך עליו, להתירו בהנאה אבל לא בשתייה (ר"ן בתשובה).

ב עובדי פוכבים שקונים יין מישראל ומחתימין אותו חותם בתוך חותם ומוליכין אותו כמה ימים בספינה לבדם, (יג) מתר. **הגה:** ישראל ועובד פוכבים שטהרו יינו של עובד פוכבים (יד) אחד בשתפות, והמפתח ביד ישראל, אם יש על היין עוד חותם אחד הוי חותם בתוך חותם, כמו שנתבאר לעיל סימן ק"ל, (טו) ולא חישנין לשתפות העובד פוכבים (תשובת רשב"א ועין בבית יוסף סוף סימן ק"ל).

סימן קלב - שלא להנות מיין נסך

סעיפים

ז

ובו

א עובד פוכבים שנגע ביין שלנו, אף על פי שאסור בהנאה, מתר (א) לקח דמיו מאותו העובד פוכבים שאסרו, או אותו העובד פוכבים ומכרנו ויתן דמיו לישראל. ואם מכרו הישראל לעובד פוכבים אחר, אם נתן לו המעות קדם שיתן לו הישראל היין, (ב) המעות אסורים בהנאה. ואם לקח העובד פוכבים היין ותחלה, ואחר כך נתן המעות לישראל, יש מי שאומר, שאף על פי (ג) שלבעל היין שמכרו אסורים בהנאה, לאחרים מתרים. **הגה:** וכל זה לא מירי אלא בעובדי פוכבים שמנסכין, אבל

בזמן הזה כל מגע שלהם אינו אוסר רק בשתייה (רש"י בשם הגאונים), כמו (ד) שנתבאר לעיל סימן קכ"ג.

ב ישראל שמכר יינו לעובד כוכבים, פסק עד שלא משד, דמיו מתרים, שמשפסק סמכה (ה) דעתו, ומשמשד קנה, ויין נסד אינו נעשה עד שיגע בו, נמצא בשעת מכירה היה מתר. אבל אם משד העובד כוכבים היין עד שלא פסק, דמיו אסורים, שהרי לא סמכה דעתו אף על פי שמשד, ומאחר שבא לרשות העובד כוכבים, אין הישראל נזהר בו ויש לחוש שנגע, ונמצא שכשנגע עדין לא סמכה דעתו לקח, ונאסר היין בנגיעתו, והרי זה כמוכר סתם (ו) יינם. במה דברים אמורים, כשמדד הישראל לכליו או לכליו של עובד כוכבים שאין בו (ח) עקבת יין (טור), אבל אם מדד לכלי העובד כוכבים שיש בו עקבת (פי' מקום שהיין מתעכב בו) יין, או לכלי ישראל שבין העובד כוכבים והיה העובד כוכבים (ט) מנדנד הכלי, אם היה מנח בקרקע או שהיה אוחזו בידו באויר, דאז על כרחך הוא מנדנד, צריך לקח הדמים ואחר כך ימדד. הגה: מיהו, אם מדד לכלי של עובד כוכבים שיש בו עקבת יין, שאינו נאסר רק מפח תערובות (י) מעט יין שהיה בכלי, בדיעבד פלו מתר בהנאה חוץ מדמי מעט היין שהיה בכלי; ואפלו לכתחלה אינו אסור רק כשהיה מעט מהיין בפי הכלי של עובד כוכבים, דנאסר היין מיד, אבל אם היה עקבת יין בשולי הכלי והכלי של עובד כוכבים היה עומד בחצרו של עובד כוכבים, או שתפסו בידו, או שעומד ברשות המוכר, ואמר לו המוכר: יקנה לך פליד, מתר, דמיד שבא לאויר הכלי קנאו, ולא נאסר היין עד (יא) שנגע בעקבת יין שבשולי הכלי (העובד כוכבים). וכן אם מדדו העובד כוכבים (יב) והגביהו תחלה לקנותו, הכל מתר, דהרי קנאו תחלה קדם שמדד. אבל אם לא הגביהו ומדד, דינו כשאר יין הבא מפח עובד כוכבים, כמו שנתבאר לעיל סימן קכ"ה. וכל זה לא מירי אלא בימיהם, שהיו העובדי כוכבים מנסכים ואוסרים בהנאה במגעו, אבל

בזמן הזה שאין העובדי כוכבים מנסכים ואין אוסרין במגעו רק בשתייה, בכל ענין מתר בהנאה. וכן המנהג פשוט למפר יין לעובד כוכבים, (יג) ואין מקפידים בכל אלו הדינים. (הכל בטור).

ג פועלים ישראלים שעשו מלאכה אצל עובד כוכבים ושלח להם חבית של יין בשכרם, אם עד שלא קבלוה בשכרם, מתר, שיאמרו לו: עד שאתה שולח לנו חבית זו, תהא שלך ותתן לנו דמים כנגדה. (ר"ן) (יד) ואם משקבלוה בשכרם, אסור (רבנו ירוחם והרא"ש). ועין לעיל סימן קכ"ג דאף (טו) משקבלוה שרי בזמן הזה.

ד מי ששכר פועלים עובדי כוכבים ופסק להם מזונות, אסור להשקותם יין נסדף. ואם אמר להם: צאו ושתו מחננני פלוני ואני פורע, אם לא הקדים לו דינר, (טז) מתר, אף על פי שיחד לו דינר והוא בעין ביד בעל הבית. אבל אם הקדים לו דינר, אסור. ודוקא כשאמר לו: יהא דינר זה בידי עד שתשקה לפועלים ואני אחשב עמך באחרונה, אבל אם נתנו לו להוציא עכשו אם יצטרך לו, מתר. וכן מי שמזמן עובדי כוכבים אצלו, מתר לתן מעות (יז) לעבדו לקנות להם יין נסדף (כל בו).

ה ישראל שיש לו יין וצריך לתן ממנו חלק ידוע למלך, יכול לומר לעובד כוכבים: (יח) פייס למלך בשבילי, אף על פי שהעובד כוכבים נותן יין נסדף, והוא חוזר ונותן לו דמים. אבל אסור לומר לו: יהיה במקומי לתן למלך.

1 שֶׁר שְׁהִיָּה מְחֻלָּק יֵינוּ לָעַם וְלוֹקַח מֵהֶם דָּמִיו, לֹא יֹאמֶר
יִשְׂרָאֵל לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים: הֵא לָךְ ד' זֵוּז וְהַכֶּנֶס תַּחְתֵּי
בְּאוֹצַר הַשָּׁר, כְּדִי שְׂיִקַּח הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים אוֹתוֹ יֵין (יט)
שְׁכַתְּבוּ בְּשֵׁם הַיִּשְׂרָאֵל וְלִתֵּן הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים הַדָּמִים
לְשָׁר, אֲבָל אוֹמֵר לוֹ: הֵא לָךְ ד' זֵוּז (כ) וּמִלְטָנִי מִן הָאוֹצַר.

2 יִשְׂרָאֵל שְׁהִיָּה נוֹשֶׁה בְּעוֹבֵד כּוֹכְבִים מְנָה, וְהַלֵּךְ וּמְכַר
אֱלִילִים וַיֵּין נֶסֶד וְהִבִּיא לוֹ דְּמִיָּהֶם, הָרִי זֶה (כא) מִתָּר.
וְאִם אָמַר לוֹ קָדָם שְׂיִמְכֹר: הַמִּתֵּן לִי עַד שְׂאֲמַכֹּר
אֱלִילִים אוֹ יֵין נֶסֶד שְׂיִשׁ לִי וְאֲבִיא לָךְ, אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא
סֶתֶם יֵינָם, וּמְכַר וְהִבִּיא לוֹ, הָרִי זֶה אֲסוּר, מִפְּנֵי
שֶׁהַיִּשְׂרָאֵל רוֹצֶה בְּקִיּוּמוֹ כְּדִי שְׂיִפְרַע מִמֶּנּוּ חוֹבוֹ. הַגָּה:
וַיֵּשׁ אוֹמְרִים דָּאִין אֲסוּר זֶה שֶׁל רוֹצֶה בְּקִיּוּמוֹ אֶלָּא דוֹקָא אִם אֵינוּ יָכוֹל
לְהַפְרַע מִמְּקוֹם אַחַר, אֲבָל אִם יוֹכֵל לְהַפְרַע מִמְּקוֹם אַחַר, וְכָל שְׂכָן אִם יֵשׁ לוֹ
עָרֵב, מִתָּר (כָּל בּוֹ בְּשֵׁם הַרְיִין וְטוֹר בְּשֵׁם רִי"י וְרִא"ש וְר' יְרוּחִם בְּשֵׁם הַתּוֹס' וּמְרַדְכִי רִישׁ פִּי
בְּתָרָא דְעֵבֻדָּת כּוֹכְבִים). מִיָּהוּ בְּזִמְנֵי הַזֶּה שְׂאִין הָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים מְנַסְכִּין, אֵין
לְהַחְמִיר בְּסֶתֶם יֵינָם, וּבְכָל עֲנָן שְׂאֲמַר: הַמִּתֵּן עַד שְׂאֲבִיא לָךְ, שְׂרִי (רִשְׁבִּי"א
לְדַעַת הַגְּאוֹנִים וְרִי"ן) . וְעִ"ל סִימָן קמ"ד.

סימן קלג - שלא להשתכר ביין נסד

ולא לעשות ממנו סחורה

א כָּשֶׁם שְׁאָסוּר לְמִזְבֵּחַ סֶתֶם יַיִן וְלֶהֱנוֹת בּוֹ, כִּדְ אָסוּר לְהִשְׁתַּכֵּר בּוֹ. לְפִיכָד, יִשְׂרָאֵל שְׁנִשְׁכַּר לְעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים לַעֲשׂוֹת לוֹ מְלָאכָה, אֲפֹלוּ בְּסֶתֶם יַיִן, אוֹ שֶׁהִשְׁכִּיר לוֹ חֲמוּרוֹ אוֹ סְפִינְתוֹ לְהוֹלִיכּוֹ בּוֹ, אוֹ מְרִתְפוֹ לְהַנִּיחוֹ בּוֹ, שְׁכָרוּ אָסוּר בְּהִנְאָה. וְאִם נָטַל מִמֶּנּוּ מְעוֹת בְּשִׁכְרוֹ, שׁוֹחֵק וְזוֹרֵה לְרוּחַ אוֹ מְטִיל **(א)** לַיָּם. נָתַן לוֹ פְּרוֹת, יוֹלִיכִים לַיָּם הַמַּלְחָה, אוֹ יִשְׂרָפִים וְיִקְבְּרוּ הָעֶפְרָיִם **(ב)** בְּבֵית הַקְּבָרוֹת. אֲפֹלוּ לָקַח בְּשִׁכְרוֹ קֶרֶקַע אוֹ בְּהִמָּה שְׂאִינָם נֶאֱסָרִים בְּהִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם וְעֶבְדוֹ, הַחֲמִירוֹ בָּהֶם לְאָסֶרֶם בְּהִנְאָה. **הגה:** וְעַיִן לְעִיל סִימָן קכ"ג דְּבִזְמַן הַזֶּה מְקַלִּין לְעַנְגוֹן הַתֵּר הַנְּאָה מִסֶּתֶם יַיִן, וְלָכוֹ אֵין **(ג)** לְהַחֲמִיר בְּאֵלוֹ הַדִּינִים רַק בְּיַיִן נֶסֶדְ גָּמוּר.

ב הִשְׁכִּיר לוֹ חֲמוּרוֹ לְרִכָּב עָלָיו, אִף עַל פִּי שֶׁהִנִּיחַ לְגִינוֹ שֶׁל יַיִן עָלָיו; אוֹ שֶׁהִשְׁכִּיר לוֹ סְפִינְתוֹ לְהוֹלִיךְ בָּהּ סְחוּרְתוֹ, אִף עַל פִּי שֶׁנִּתְּנוּ בָּהּ גַּם מְאָכְלָיו וּמִשְׁקָיו, שְׁכָרוּ מִתֵּר, כִּיּוֹן **(ד)** שֶׁעֲקָר הַשְּׁכִירוֹת לֹא הָיָה בְּשִׁבִיל יַיִן נֶסֶדְ.

ג עוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁשָּׁכַר אֶת הַפּוֹעֵל, וְאָמַר לוֹ: הָעֵבֶר לִי מֵאֵה חֲבִיּוֹת שֶׁל שִׁכָּר בְּמֵאָה פְּרוּטוֹת, וְנִמְצְאָה אַחַת מֵהֶן יַיִן, שְׁכָרוּ **(ה)** כָּלוּ אָסוּר, כִּיּוֹן שֶׁיֵּשׁ בֵּינֵיהֶם שְׂוָה **(ו)** פְּרוּטָה מִשְׁכָּר הַיַּיִן נֶסֶדְ. שְׂאִם הָיָה פְּחוֹת מִשְׂוָה פְּרוּטָה, מִתֵּר בְּדִיעָבַד. וְאִם אָמַר לוֹ: הָעֵבֶר לִי כָּל **(ז)** חֲבִיּוֹת בְּפְרוּטָה, וְנִמְצְאָה בֵּינֵיהֶם חֲבִיּוֹת שֶׁל יַיִן שְׁכָר חֲבִיּוֹת שֶׁל יַיִן אָסוּר, וְהִשְׁאָר שְׁכָרוּ מִתֵּר. **(ח)** וְלִכְתָּחֻלָּה אָסוּר לַעֲשׂוֹת כָּן.

ד הָיָה עוֹשֶׂה עִמּוֹ בְּיַיִן בְּחָנָם, (ט) מִמְשַׁכְּנֵי מִנְכָּסָיו
כְּנֶגֶד שְׂכָרוֹ.

ה לֹא יֵהָא יִשְׂרָאֵל מִשְׁמֵשׁ וּמוֹזֵג לְעוֹבְד כּוֹכָבִים בְּיַיִן
נְסֻךְ. וְכֵן אָסוּר לְהִיּוֹת תְּרַגְמָן לְעוֹבְד כּוֹכָבִים לְמַכַּר יַיִן
נְסֻךְ. וְכֵן אָסוּר לְתַנּוּ יַיִן בְּכָלִי בְּיַד עוֹבְד כּוֹכָבִים הַמְכָרִיז
לְהַטְעִימוֹ, שְׂכִיּוֹן שֶׁנִּגְע בּוֹ הָעוֹבְד כּוֹכָבִים נַעֲשֶׂה יַיִן נְסֻךְ,
וּכְשֶׁמְכָרִיזוּ וּמְטַעִימוּ (ס"א וּמְרָאָהוּ וְכֵן הוּא בְּבֵית יוֹסֵף וּבְכָל בּוֹ) נִהְנֶה
הַיִּשְׂרָאֵל מִיַּיִן נְסֻךְ.

ו אֶפְלוּ אָמַר לוֹ הָעוֹבְד כּוֹכָבִים : שְׁמַר בְּחָנָם חֲבִית זוֹ שֶׁל
יַיִן נְסֻךְ, אֵף עַל פִּי שְׂפָטוֹר אִם נִשְׁבְּרָה אוֹ נֶאֱבְדָה, מְכַל
מְקוֹם (י) מֵיֵצֵר הוּא אִם תִּשְׁבֵּר אוֹ תֵאָבֵד מִתּוֹךְ שְׂמִירְתּוֹ
וְרוֹצָה הוּא בְּקִיּוּמוֹ וְאָסוּר.

ז יִשְׂרָאֵל שֶׁשְׂכָרוֹ עוֹבְד כּוֹכָבִים לְשִׁבְר לוֹ חֲבִית שֶׁל יַיִן
נְסֻךְ, אֵף עַל פִּי שְׂרוּצָה בְּקִיּוּמָם שֶׁלֹּא יִשְׁתַּבְּרוּ מֵאֲלֵיהֶם
עַד שִׁשְׁבָרָם הוּא וְיִטַּל שְׂכָרָם, שְׂכָרוֹ מִתֵּר וְתִבֵּא עָלָיו
בְּרָכָה מִפְּנֵי שְׂמֵעֵט בְּתַפְלָה.

סימן קלד - דין יין שנתנסך ונתערב

ובו

י"ג

סעיפים

א יין שנתנסך לעבודת כוכבים שנתערב ביין של התר, אוסר בהנאה בכל שהוא. במה דברים אמורים, (א) כשהורק היין המתר על טפה של יין נסך, אבל אם ערה יין נסך מצרצור קטן (פ"י פ"ד קט"ו) לתוך הבור של יין, אפלו ערה כל היום בלוי, ראשון ראשון (ב) בטל. ערה מהחבית, בין שערה מהמתר לאסור או מהאסור למתר, הכל אסור, (ג) מפני שהעמוד היורד מפי החבית גדול.

ב יין שאינו אסור אלא בשתייה, אינו אוסר אלא בששים. נתערב סתם יינם ביין מתר, הרי זה אוסר בכל שהוא בשתייה, וימכר בלוי לעובד כוכבים, ולוקח דמי היין האסור שבו (ד) ומשליכו לים המלח, ויהנה בשאר המעות. וכן אם נתערבה חבית של יין נסך בין החביות, הכל אסורים בשתייה ומתרים בהנאה, (ה) ויוליך דמי אותה חבית לים המלח כשימכר הכל לעובד כוכבים.

וכן בחביות של סתם יינם. **הגה:** הא דחבית של יין נסך אוסר כל החביות שנתערבה בהן, הינו דוקא בחביות גדולות שחשובות ואינן בטלות, אבל אם הם קטנים ואינם חשובים, חד בתרי בטיל, כמו בשאר אסורים (תא"ו נ"י"ז). ואפלו בגדולות, אם נפל אחד מן התערבת לים או נשרף, האחרים כלם מתרים כמו בשאר אסורים. (ג"ז שם) וע"ל סימן ק"י. ויש אומרים דכל סתם יינם בזמן הזה בטל (ו) בששים, (תשובת הרא"ש כלל כ"ט ומרדכי פ"ק השוכר ובאר"ך כלל ט"ז דין י"ד ור"ש סוף תרומות ועוד פוסקים), וכן

נוהגין להקל. ובמקום דנתערב על ידי נצוק חבור כדלעיל סימן קכ"ו, אין
היין העליון מועיל ליין התחתון לבטל האסור (בית יוסף).

ג מים שנתערבו ביין, או יין במים, בנותן (ז) טעם; מפני
שהם מין בשאינו מינו. בפה דברים אמורים, שנפל
המשקה המתר לתוך המשקה האסור. אבל אם נפל
המשקה האסור לתוך המשקה המתר, ראשון ראשון
בטל. והוא שיזרק מצרצור קטן שהיה מריק ויורד מעט
מעט. ואם נתרבה המשקה האסור עד שיש בו כדי לתן
טעם, אוסר. והיאך יהיו המים אסורים, כגון שהיו
נעבדים או תקרבת לאילים. הגה: דבריו בכאן (ח) סותרים
זה את זה דכתב דאם נפל המשקה האסור להתר ראשון ראשון בטל, ואחר
כך כתב דאם נתרבה האסור חוזר ואוסר, והוא מחלקת בין הפוסקים.
ולענין דינא סברא אחרונה היא עקר.

ד בור של יין שנפל בתוכו קיתון של מים ותחלה ואחר
כך נפל לתוכו יין נסך, רואין את יין ההתר כאלו אינו,
והמים שנפלו משערים אם יש בהם כדי לבטל טעם
אותו יין נסך, הרי המים רבים עליו ומבטלים אותו
ויהיה הכל מתר. ואם סתם יינם נתערב ביין של התר,
אפלו לא נפל לתוכו קיתון של מים (ט) אלא לבסוף, אם
יש במים כדי לבטל טעם היין האסור, מתר.

ה כמה יהא במים ויהא בהם כדי לבטל טעם היין, (י)
ששה חלקים כנגדו. וכל שיש במים פשעור הזה, מתר

אָפֿלוּ בְּשִׁתְיָהּ. הַגָּה: וְאִם אֵין בְּפִמִּים פֿשְׁעוֹר הִזָּה, מוֹכֵר הַכֹּל לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים **(יא)** חוּץ מִדְּמֵי יַיִן נֶסֶדְךָ שָׁבוּ. (הַרְשָׁבִי'א הַסִּכִּים בְּזֶה לְדַעַת רַבּוּתֵיךָ וּדְלֹא פְּהַרְיִין פֿרַק הַשׁוֹכֵר). מִיְהוּ לֹא יִמְכֹּר לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים הַרְבֵּה בְּיַחַד, שְׂמָא יַחְזוֹר וְיִמְכֹּר הַפִּמִּים לְיִשְׂרָאֵל (דַּעַת הַתּוֹסְפוֹת). וְהוּא הַדִּין בְּכָל דְּבָר שְׁנֶאֱסָר בְּמִשְׁהוּ וְנִקְחָ מִן הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים, דִּינָא הָכִי. (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַרְ"ו שְׁכוּ פֶתֶב בְּשֵׁם הַרְאָבִ"ד) וְעַיִן לְקַמּוֹן סִימּוֹן קַלִּיז אִם נָתַן יַיִן בְּכָלִים אָסוּרִים מִחֲמַת יַיִן נֶסֶדְךָ, פֿיצֵד מִשְׁעָרִים לְבִטְלוּ.

י חֲמֵץ ^(ש) עוֹבֵד כּוֹכָבִים שְׁנִפֵּל לְתוֹדַת יַיִן שֶׁל הַתֵּר, אוּ יַיִן ^(ש) עוֹבֵד כּוֹכָבִים שְׁנִפֵּל לְחֲמֵץ ^(ש) הַתֵּר, **(יב)** בְּנוֹתָן טַעַם.

י חֲמֵץ שֶׁל יַיִן שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים שְׁנִפֵּל לְתוֹדַת חֲמֵץ שְׁכָר, אוֹסֵר בְּכָל שְׁהוּא, מִפְּנֵי שְׁהוּא **(יג)** בְּמִינוֹ, שְׁשִׁנִּיהֶם חֲמֵץ הֵם.

י יַיִן ^(ש) עוֹבֵד כּוֹכָבִים, בֵּין יָשׁוּן בֵּין חֲדָשׁ, שְׁנִפֵּל עַל עֲנָבִים, אִם הֵם שְׁלֵמוֹת **(יד)** יְדִיחַס וְהֵם מִתְּרִים בְּאֶכִילָהּ. וְאִם הֵם מְבַקְעוֹת אוּ שְׁנִטְלַ עֶקְצָן, אִם יֵשׁ בּוֹ בְּנוֹתָן טַעַם, אָסוּרוֹת בְּאֶכִילָהּ וְיַעֲצָרֵם וְיִמְכְּרֵם לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים חוּץ מִדְּמֵי יַיִן נֶסֶדְךָ שְׁבָהוּ, אֲבָל לֹא יִמְכְּרֵם כְּמוֹ שְׁהוּ, שְׂמָא יַחְזוֹר וְיִמְכְּרֵם לְיִשְׂרָאֵל. וְאִם אֵין בּוֹ כְּדֵי לְתוֹן טַעַם, מִתְּרוֹת בְּאֶכִילָהּ.

ט זין (ש) עובד כוכבים שנפל על גבי תאנים, מתרים, מפני שהזין פוגם בטעם התאנים.

ז נפל על עדשים ושעורים וכיוצא בהם, ידיחם והם מתרים. ואם עבר עליהם זמן (טו) רב, ודאי בלעו ואין להם היתר בהדחה, ומשערים אותם בנותן טעם.

יא נפל על גבי חטים, אין להם היתר בהדחה, מפני שמתודד שיש בהם סדק, הזין נבלע בהם. לפיכך אם יש ביין כדי לתן טעם, אסורות באכילה. ולא ימכרם לעובד כוכבים, שמא יחזר וימכרם לישראל. אלא כיצד עושה, טוחן אותם ועושה מהם פת, ומוכרה לעובד כוכבים שלא בפני ישראל. ואם הוא במקום שנהגו לאכל פת עובד כוכבים, אין להם (טז) תקנה למכרם לעובד כוכבים, כי אם בפרוסות, שאסור לקנות מעובד כוכבים בכל מקום (פל ב) כדלעיל סימן קי"ב.

יב חמץ זין של עובד כוכבים שנפל לתוך גריסין רותחין, פוגמין ומתרים. אבל לתוך צוננים משביחים ואסורים, אפלו הרתיחן אחר כך וחזרו להיות טעם לפגם. **הגה:** ובשמים הבלועים מין נסד ונתנם לתבשיל, אם יש ששים נגד זין הבלוע בהו, הכל שרי, אף על גב דהבשמים לטעמא עבידי, הואיל ואין אסורים מחמת עצמן, בטילי. ואם הזין שבהו הוי לפגם (יז) בתבשיל, אפלו ס' אינו צריך (בית יוסף בשם הרשב"א).

יג כָּל הַמְשָׁקִים שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים שֶׁדָּרְכָם לְעָרֵב בְּהֵם

יִין אֹ חֲמֵץ, אֲסוּרִים. **הגה:** וְעִין לְעֵיל סִימָן קִי"ד. וְכָל זֶה בְּמִשְׁקִים שֶׁהֵינּוּ וְהַחֲמֵץ הוּא בְּהֵם לְשִׁבַח, אֹ שְׂאִינוּ פּוֹגֵם, אֲבָל אִם הוּא לְפָגֵם, כְּגוֹן צָבֵעַ שֶׁנִּתְּנָהוּ בְּהֵם חֲמֵץ אֹ מֶלַח שֶׁמְבַשְּׁלִים עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וְנוֹתְנִים בּוֹ יִין אֹ דָם לְלִבָּנוּ (מְרֻדְכֵי פִא"מ), אֹ דִיו שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים (ר"ת), מִתֵּר, דְּכָל זֶה הָיוּ לְפָגֵם. וְהוּא הַדִּין בְּכָל כִּיּוֹצֵא בְּזֶה. וַיֵּשׁ מִחֲמִירִים בְּדִיו שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים, מִפְּנֵי שֶׁלְפָעֲמִים נוֹתֵן קוֹלְמָסוֹ לְתוֹךְ פִּיו וְהַדִּיו עָלָיו (ת"ה סִימָן קכ"ט כָּל בּוֹ בְּשֵׁם הַר"ף). וְעִין לְעֵיל סִימָן קכ"ג דְּנוֹהֲגִין הֵתֵר בְּדָבָר שֶׁנוֹתְנִין בּוֹ חֲמֵץ, הוֹאִיל וְהָיוּ לְפָגֵם, וְנִרְאֶה דֵּהוּא הַדִּין בְּדִיו, אֲפֹלוּ הִזָּה בּוֹ וְנִדְאִי יִין נֶסֶד אִינוֹ אֶלָּא פָּגֵם וְשָׂרִי כֹן נִרְאֶה לִי.

הלכות כלי היין

סימן קלה באיזו כלים יש לחוש

משום נסוד

סעיפים

ט"ז

ובו

א (א) כְּלִים שֶׁאִין מְכַנִּיסִין לְקִיּוֹם, בֵּין שֶׁהֵם שֶׁל עוֹר, בֵּין שֶׁהֵם שֶׁל עֵץ וְשֶׁל זְכוּכִית וְשֶׁל אָבֹן וְשֶׁל מִתְּכֵת, אִם אִין

מִזְפָּתִין מְשַׁכְּשֹׁן הַיֵּטֵב בְּמִים, וּמִתְרִים, בֵּין שְׁהִיָּה
תַּחֲלַת תְּשֻׁמִּישׁוֹן בְּיַד עוֹבֵד כּוֹכְבִים, בֵּין בְּיַד יִשְׂרָאֵל. הֵיוּ
מִזְפָּתִין וּחֲדָשִׁים, אִם (ב) דָּרְכּוֹן לְשׁוּם בְּהֵם יִין בְּשַׁעַת
זְפִיתָהּ, וְכָל שָׁפֹן אִם הֵם יִשְׁנִים, שְׁנֵת־יִשְׁנֵנוּ בְּיַד עוֹבֵד
כּוֹכְבִים בְּתִשְׁמִישׁ יִין, קוֹלֵף אֶת הַזְּפֵת וּמְשַׁכְּשֹׁן,
וּמִתְרִים. לֹא רָצָה לְקַלֵּף, מִמֶּלֶאֶן וּמְעָרוֹן גִּי יָמִים. וְהוּא
הַדִּין לְכָלִּים (ג) שְׁלָנוּ שְׁנַגַע בְּהֵם הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים בְּעוֹד
הַיִּין טוֹפֵחַ עֲלֵיהֶם. הַגָּה: יֵשׁ אוֹמְרִים דְּבִכְלִים שְׁלָנוּ שְׁהִיָּה מִשְׁקָה
טוֹפֵחַ עֲלֵיהֶם וְנִגַע בְּהֵן עוֹבֵד כּוֹכְבִים, אִם הֵם שֶׁל עֵץ וְאֶבֶן אוֹ מִתְּכֵת וְשַׁכְּשֹׁן,
אֲפֹלוּ הֵם זְפוּתִים וְעָבַר וְנָתַן בְּהֵם יִין, אִין לְאַסֵּר בְּדִיעֵבֵד (טוֹר בְּשֵׁם רַבֵּנוּ תָם
וּבַעַל הַתְּרוּמָה וְהַרְאִי"ש). וּבְהַפְסֵד מְרַבָּה (ד) יֵשׁ לְהַקְלֵל.

ב כְּלֵי שְׁנֵקֵב וּסְתָמוֹ בְּזָפֵת אִינוֹ נִדוֹן כְּכָלִי מִזְפָּף. וּלְפִי זֶה
(ה) מִשְׁפָּף שֶׁהוּא מִזְפָּף מְעַט סְבִיב הַבְּרִזָּל, אִין לוֹ דִין כְּלֵי
מִזְפָּף.

ג כְּלֵי שֶׁהוּא שׁוֹעַ (פְּרוּשׁ שְׁהַחֲלִיקוּ וְטַחוּ) בְּשַׁעֲוָה, אִין דִּינוֹ כְּמִזְפָּף,
דְּשַׁעֲוָה לֹא בְּלָעָה.

ד כְּלֵי חֶרֶס, אִם נִשְׁתַּמֵּשׁ בְּהֵם הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים, כָּל זָמַן
שֶׁלֹּא שָׁבְעוּ לְבָלַעַ, צְרִיכִים מְלוּי וְעָרוּי אֲפֹלוּ (ו) אִינָם
זְפוּתִין. וּמֵאִימְתֵי שָׁבְעוּ, מִפְּעַם שְׁנִיָּה וְאִילָד. לְפִיכֵד, (ז)
אִם נִשְׁתַּמֵּשׁ בְּהֵם הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים פְּעַם רִאשׁוֹנָה וּשְׁנִיָּה,
צְרִיךְ מְלוּי (ח) וְעָרוּי. (טוֹר) וְאִם נָתַן בְּהֵם מִים שְׁלִשָּׁה

פְּעָמִים, וְאַחַר כֵּן נָתַן בָּהֶם יַיִן, וְנָגַע בּוֹ הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים,
מִתֵּר בְּשִׁכְשׁוֹד. אָבֵל אִם לֹא נָתַן בָּהֶם מִיַּם אֶלָּא בִּי
פְּעָמִים, וְאַחַר כֵּן נָתַן בָּהֶם יַיִן וְנָגַע בּוֹ הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים,
יֵשׁ אֹמְרִים שְׁצָרִיךְ יַעֲרוֹי. וְאִם נָתַן בָּהֶם מִיַּם פְּעַם אַחַת
וְשָׁהוּ בָהֶם שְׁעָה (ט) גְּדוֹלָה כְּמוֹ רְבִיעַ הַיּוֹם, הוּוּ בְּלוּעִים
מִמֵּי כְּמוֹ נָתַן בָּהֶם מִיַּם שְׁלֹשׁ פְּעָמִים. וְאִם הֵם
זְפוּתִים, צָרִיכִים לְקַלֵּף הַזָּפֶת אוֹ מְלוּי וְעָרוּי, אֶפְלוּ
בְּשִׁלְנוּ, שְׁנַגַע בָּהֶם הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים בְּעוֹד מִשְׁקָה טוֹפַח
עֲלֵיהֶם. (י) וּבְדִיעָבֵד דִּינָן כְּכִלֵי אֶבֶן וְעֵץ, כְּמוֹ שְׁנִיתְבְּאָר (כֵּן מִפְּרֵשׁ הַבַּיִת יוֹסֵף
לִי הַטּוֹר).

ה כְּלֵי נֶתֶר וְהֵם הַעֲשׂוּיִם מִמַּחְפֶּרֶת שֶׁל צָרִיף (פ"י קַרְקַע
שְׁחוּפְרִין מִשֵּׁם צָרִיף (יא) בְּלַעֲיִז אֱלוּיִם וּבִלְשׁוֹן אֲשַׁכְּנִיז בִּיַּסִּיא רִשִּׁי) בּוֹלְעִים
הַרְבֵּה בְּיוֹתֵר וְאִין לָהֶם טְהָרָה עוֹלָמִית אֶפְלוּ בִּישׁוֹן י"ב
חֹדֶשׁ, וְאֶפְלוּ בְּאִין מִכְּנִיסִין (בָּהֶם) לְקִיּוֹם, וְאֶפְלוּ הָיָה
תַּחֲלַת תְּשֻׁמִּישׁוֹן בְּיַד יִשְׂרָאֵל.

ו כְּלֵי חֶרֶס (יב) הַמְּצַפִּים בְּאֶבֶר אוֹ בְּרִתּוּכֵי זְכוּכִית (פְּרוּשׁ
מִמֵּין כְּלֵי זְכוּכִית שֶׁלֹּא נִתְבַּשֵּׁל כָּל צָרְכוֹ וְהוּא מִן הַחוּל, תוֹסְפוֹת), אִם הֵם יִרְקִים
דִּינָם כְּכִלֵי נֶתֶר, מִפְּנֵי שְׂיֵשׁ בּוֹ קַרְקַע מִחֲפִירַת צָרִיף.
אָבֵל לְבָנִים אוֹ שְׁחָרִים, אִם הֵם חֲלָקִים שְׂאִין בָּהֶם
בְּקַעִים, דִּינָם כְּכִלֵי מִתְכּוֹת. וְאִם יֵשׁ בָּהֶם בְּקַעִים, דִּינָם
כְּשֶׁאֵר כְּלֵי חֶרֶס שְׂאִינָם שׁוֹעִים. הַגָּה: וְהָא דְכִלֵי חֶרֶס מְהַנִּי לָהּ
עָרוּי הֵינּוּ בְּדִלָא נִשְׁתַּמְשׁוּ בּוֹ יַיִן נֶסֶד רַק בְּצוּנָן, אָבֵל אִם הִשְׁתַּמְשׁוּ בּוֹ בְּחַמִּין
כְּלֵי חֶרֶס, אִין לוֹ תִקְנָה, וּבְשֶׁאֵר כְּלִים צָרִיכִים הַגְּעֵלָה כְּמוֹ בְּשֶׁאֵר אֲסוּרִים
(מְרַדְכֵי פֶרֶק ב' דְּעֵבֹדֶת כּוֹכְבִים בְּשֵׁם רַאבִּי"ה).

ז כָּלִים שְׁמַכְנִיסִים בָּהֶם יִין לְקִיּוֹם, צָרִיכִים עֲרוּי, בֵּין שְׁלֶקְחָם יִשְׁנִים מִהָעוֹבֵד כּוֹכְבִים, בֵּין שָׁהִם **(יג)** שְׁלָנוּ וְנִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים אֲפֹלוּ לְפִי שְׁעָה. וּמִיָּהוּ בְּעֲרוּי סָגִי לְהוּ, אֲפֹלוּ הֵם זְפוּתִים.

ח יֵשׁ מִי שְׁאוּמֵר, שֶׁלֹּא הֶחְמִירוּ בְּשִׁבִיל שְׁמַכְנִיסוֹ לְקִיּוֹם אֶלֶּא בְּכָלִי **(יד)** חָרֵס בְּלִבָּד. וַיֵּשׁ מוֹסִיפִים שֶׁל עֵץ וְשֶׁל עוֹר. וַיֵּשׁ מִי שְׁמוֹסִיף שֶׁל אָבֹן וְשֶׁל מֵתֶכֶת, וְכֵן רְאוּי לְנֶהֱג. אֲבָל שֶׁל **(טו)** זְכוּכִית, לְדַבְּרֵי הַכֹּל אֵין מִחְמִירִים בּוֹ בְּשִׁבִיל שְׁמַכְנִיסוֹ לְקִיּוֹם.

ט נוֹדוֹת, אֵין חֲשׁוּבִין מְכַנְיֶסוֹן לְקִיּוֹם, שֶׁהָרִי אֵינָם עֲשׂוּיִם אֶלֶּא לְהוֹלִיךְ בָּהֶם יִין מִהֲגַת לְחֻבִית. אֲבָל חֲמַת שֶׁל טִיעִים, כִּינּוֹן שֶׁהֵינּוּ נָתוּן בּוֹ תְּמִיד, שְׁמִיד שְׁמַעֲרִין זֶה חוֹזְרִין וּמְמַלְאִים אוֹתוֹ, דִּינּוֹ כְּמַכְנִיסוֹ לְקִיּוֹם. אֲבָל כּוֹסוֹת, אֵף עַל פִּי שֶׁשׁוֹתִים בָּהֶם תְּדִיר, מְכָל מְקוֹם אֵין הֵינּוּ שׁוֹהָה בָּהֶם תְּמִיד אֶלֶּא מְמַלְאֵן לְפִי שְׁעָה וְשׁוֹתָהּ וּמַעֲרָה, וְהִלְכָּךְ אֵין לָהֶם דִּין מְכַנְיֶסוֹן לְקִיּוֹם. כָּלִי שְׁמַכְנִיסִין בּוֹ **(טז)** יִין לְעַמֵּד בּוֹ שְׁלֹשָׁה יָמִים, מְקַרֵּי מְכַנְיֶסוֹ לְקִיּוֹם וְלָכֵן הָעֲרוּי גַם כֵּן הוּא שְׁלֹשָׁה יָמִים (מְרַדְכֵי פִּא"מ וּבְכָל בּוֹ וּבְאַרְבָּּ כָּלִל כִּיח דִּין ס"ט).

י כָּלִי **(יז)** עוֹר הַצָּרִיד מְלוּי וְעֲרוּי, צָרִיד שְׁיֹסִיף עוֹר

וְכִיּוֹצֵא בּוֹ עַל פִּיּוֹ כְּעֵין גְּדֻנְפָא, כְּדִי שְׂיַעֲלוּ הַמַּיִם עַל פִּיּוֹ,
אוֹ יִהְיֶה כְּנֹו עַל פִּיּוֹ בְּתוֹךְ כְּלֵי מַלְא מַיִם, גִּי יָמִים אַחֲרֵימ.

יא כָּל מְקוֹם שְׂאֲמַרְנוּ שְׂצָרִיךְ שְׂכָשׁוּךְ צָרִיךְ לְהַדִּיחוֹ
שְׂלֵשׁ פְּעָמִים בְּמַיִם, אֲבָל לֹא בַּיּוֹ, אֲפֹלוּ רוֹצֶה לְאַסֹּר יַיִן שְׂמִשְׂכָּשׁוּךְ (טוֹר
וּבֵית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַרְמְבִיּוֹ). וְיֵשׁ מְקוֹלִין בְּדִיעֶבֶד (בִּא"ח בְּשֵׁם י"א).

יב כָּל מְקוֹם שְׂצָרִיךְ עֵרוּי, צָרִיךְ לְמַלְאוֹתוֹ מַיִם עַל כָּל
גְּדוּתָיו, וְיִנְיַחַם בּוֹ כ"ד (יח) שְׁעוֹת מֵעַת לְעַת וּלְסוֹף כ"ד
שְׁעוֹת יִשְׁפְּכֶם וְהַמַּיִם מִתְרִים, וְיֵשׁ (יט) אוֹסְרִים הַמַּיִם (מְרֻדְכִי
פִּא"מ וּבְאֲרֻךְ וְאַגְדָּה בְּשֵׁם רֵאבִי"ה). וְיִתֵּן בּוֹ מַיִם שְׁנַיִם וְיִנְיַחַם בּוֹ
כ"ד שְׁעוֹת, וְכֵן יַעֲשֶׂה פְּעַם שְׁלִישִׁית, וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הָיוּ
גִי יָמִים אֵלוֹ (כ) רְצוּפִים אֵין בְּכָךְ כְּלוּם. וְאִם עָמְדוּ בּוֹ
הַמַּיִם כְּמָה יָמִים וְלֹא שְׂפָכֶם, לֹא (כא) עָלוּ לוֹ אֶלָּא לְיוֹם
אֶחָד. וְאִם שְׂפָךְ הַמַּיִם קָדָם שְׂעָמְדוּ בּוֹ כ"ד שְׁעוֹת, לֹא
עָלוּ לוֹ אוֹתָם הַמַּיִם. מִי מְלַח חֲזָקִים שְׂיֵשׁ בְּהוֹ (כב) שְׂלִישׁ מְלַח וּבִי
שְׂלִישִׁים מַיִם, מוֹעִילִים בְּמַעַת לְעַת (טוֹר בְּשֵׁם הַרְמִי"ה) כְּמוֹ עֵרוּי גִי יָמִים (טוֹר
בְּשֵׁם הַרְאִי"ש).

יג אֲפֹלוּ בְּמַכְנִיסוֹ לְקִיּוּם אֵינוֹ בּוֹלֵעַ יוֹתֵר מִכְּדִי (כג)
קְלָפָה. לְפִיכָךְ אִם הָעֵבִיר עֲלִיהֶם מְלַקֵּט וְרַהֲיִטְנִי, אוֹ
קְלָפִם בְּקִרְדִּים, הַכְּשָׁרוֹ. אֲבָל קְלַפֵּת (כד) הַזֹּפֶת לֹא מְהַנִּי בְּכֻלָּם
הַמַּכְנִיסִים לְקִיּוּם (כָּךְ מִשְׁמַע מִתְּשׁוּבַת הַרְאִי"ש).

יד כְּלֵי חָרֶס שֶׁנִּשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם יַיִן נֶסֶד, אִם הִחְזִירוּ לִכְבֹּשׁוֹ וְהִסִּיקוּ מִבַּחוּץ וְנִתְּלַבְּנוּ, אֶפְלוּ לֹא הִשָּׁהֶם בְּתוֹכוֹ עַד שֶׁנִּשָּׂר הַזָּפֶת אֲלֵא שֶׁנִּרְפָּה, שָׂרִי. אָבֵל אִם הִסִּיקוּ מִבְּפָנִים, לֹא מִהֲנִי אֲלֵא אִם כֵּן הִסִּיקוּ כָּל כָּד עַד שֶׁעָבַר חֶמֶס לְצַד חוּץ כָּל כָּד שֶׁהִיד סוּלְדַת בּוֹ.

טו כְּלֵי עֵץ וְכֵלֵי עוֹר וְכֵלֵי חָרֶס, אֶפְלוּ מִזְּפָתִים וְאֶפְלוּ מִכְּנִיסוֹן לְקִיּוּם, נִתְּרִים בְּהַגְעָלָה בְּכֵלֵי רֵאשׁוֹן. **הגה:** וַיֵּשׁ מִתִּירִין אֶפְלוּ עַל יְדֵי עֲרוּי שֶׁמְעַרְהָ בָּהֶן (**כה**) רוֹתְחִין וְלִגְלָגְלוֹן (טוֹר בְּשֵׁם רִ"ח וּבִתְשׁוּבַת הָרֵא"ש). וַיֵּשׁ לְסַמֵּךְ עַל זֶה בְּדִיעָבַד (בֵּית יוֹסֵף). וְאֶפְלוּ לְכַתְחֻלָּה נוֹהֲגִים לְתוֹן אֲבָנִים קְטַנִּים מְלַבְּנִים תוֹךְ הַחֲבִית אוֹ גְדוֹלִים, וְנוֹתְנֵן עַל הַמְשַׁפֵּךְ וְשׁוֹפֵךְ עֲלֵיהֶם רוֹתְחִים וְיוֹרְדִים לְתוֹךְ הַחֲבִית וּמְגַלְגְּלוּ, וּמְחַשְּׁבִים זֶה לְכֵלֵי רֵאשׁוֹן (אֲרֵךְ כָּלֵל נ"ח).

טז כָּל הַכֵּלִים שֶׁיִּשְׁנֶן י"ב חֲדָשׁ, שָׂרִי, שֶׁבּוֹדָאֵי כֶּלָּה כָּל לְחֻלּוּחִית יַיִן שֶׁבָּהֶם, וְאֶפְלוּ נָתַן לְתוֹכָם (**כו**) מִיָּם תוֹךְ י"ב חֲדָשׁ, אֵין בְּכָד כָּלוּם.

סימן קלו - שהשולח כלי יין ביז עובד
כוכבים צריך לחתמו

א השולח ביד עובד פּוֹכְבִים פְּלִים הַמִּיחָדִים לַיִן, צָרִיךְ לְהַחְתִּימָם **(א)** בְּחוֹתָם אֶחָד פְּדִי שְׂיֵהָא נָפֵר אִם הַכְּנִיס בָּהֶם הָעוֹבֵד פּוֹכְבִים יֵין, וַיֵּשׁ מִי שְׂמִצְרִיךְ חוֹתָם בְּתוֹךְ חוֹתָם. **הגה:** וְאִם עֶבֶר **(ב)** וְשָׁלַח בְּלֹא חוֹתָם, יֵשׁ לְהַכְשִׁירוֹ כְּפִי עֲנִין הַהַכְשֵׁר אִם הָיָה שֶׁל עוֹבֵד פּוֹכְבִים (טור ועי' ס"ק ג'), אֲבָל אִם כָּבֵר עֶבֶר וְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ אֵין לְאַסֵּר בְּדִיעֲבַד וְעֵין לְעִיל סִימָן קכ"ב. וְאִם הֵם חֲבִיּוֹת גְּדוּלוֹת, מִתֵּר לְהַשְׁהוֹתָן בְּבֵית הָעוֹבֵד פּוֹכְבִים אֶמָן יוֹם אוֹ יוֹמִים, לְתַקְנָם, דְּבִכְלֵי גְדוּל כָּזָה אֵין **(ג)** רְגִילִים לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ לְפִי שְׁעָה.

סימן קלז - דין יין כשר שהושם לתוך

כלי כלי שלא נכשר

א כָּל הַפְּלִים הָאֲסוּרִים מִחֲמַת יֵין שֶׁל עוֹבֵד פּוֹכְבִים שֶׁהַכְּנִיס בָּהֶם יִשְׂרָאֵל יֵין קֹדֵם שֶׁהַכְשִׁירוֹ, אֲסוּר בְּשִׁתְּיָהּ וּמִתֵּר בְּהִנָּאָה, אֲפֹלוֹ הוּא יָבֵשׁ, כָּל זְמַן שֶׁלֹּא עֶבֶר עָלָיו י"ב חֲדָשׁ. וְאִם הוּא כְּלֵי שְׂמִכְנִיסוֹ **(א)** לְקִיּוּם, אֲסוּר מִפֶּד (טור בְּשֵׁם הָרַא"ש) וְאִם הוּא כְּלֵי שְׂאִין מִכְּנִיסוֹ לְקִיּוּם וְהוּא יָבֵשׁ (בֵּית יוֹסֵף), לֹא נֶאֱסַר, אֲלֹא אִם כֵּן **(ב)** עָמַד בּוֹ יֵינוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל כִּיד שְׁעוֹת. וְאִם הָיָה בֵּינָן מְעַרְב קִיתוֹן שֶׁל מַיִם, אִם יֵשׁ בְּמַיִם שְׂשָׁה **(ג)** **(ד)** פְּעָמִים כְּנֶגֶד קְלַפֵּת הַקְּנִקוֹן, מִתֵּר אֲפֹלוֹ בְּשִׁתְּיָהּ. **הגה:** וְעֵין לְעִיל סִימָן קל"ד דְּאֲפִילוֹ אֵין בּוֹ מַיִם בְּטַל בְּשִׁשִּׁים,

וְאִין חֲלוּק בֵּין בְּכָלִים הָאֲסוּרִים מְשׁוּם יֵין נֶסֶד בֵּין שְׁהִם בְּנֵי יוֹמָן אוֹ לֹא (טוּר
וּתְשׁוּבַת הַרְאִ"שׁ וְהַר"ף סוּף עֲבוּדַת פּוֹכְבִּים) .

ב אִם דָּרָךְ עֲנָבִים בְּגַת שֶׁל עוֹבֵד פּוֹכְבִּים שְׁלֹא (ה)
הַכְּשִׁירוֹ, מִתֵּר, שְׁהַרִי הַחֲרָצְנִים וְהַזְּגִים יֵשׁ בָּהֶם ס' כְּנֶגֶד
קְלַפַּת הַגַּת. אֲבָל אֲסוּר לְהוֹצִיא הַיֵּין דָּרָךְ נֶקֶב שְׁהַיֵּין שֶׁל
עוֹבֵד פּוֹכְבִּים יוֹרֵד בּוֹ, שֶׁהַנֶּקֶב אֲסוּר, וְהַיֵּין הַיּוֹצֵא מְשֹׁם
צָלוּל מִבְּלֵי תַעֲרֻבַת הַחֲרָצְנִים. הַגָּה: וְאִם עֶבֶר וְהוֹצִיאֻ דָּרָךְ
הַנֶּקֶב, נִרְאֶה לְפִי מֵאֵי דְקִימָא לָן דְּסַתָּם יֵינָם בְּטַל בְּס' כְּדִלְעִיל ס"י קל"ד,
דְּכָאן גַּם כּוֹן כָּל הַיֵּין שָׁרִי וְלֹא אֲמַרִינָן דְּנֶאֱסַר רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן. וְעַיֵן לְעִיל סִימָן
צ"ט.

ג יֵין שֶׁנִּתְּנוּ לְקַנְקְנִים שֶׁל עוֹבֵד פּוֹכְבִּים שְׁלֹא הַכְּשִׁירוֹ,
וְאַחַר כֵּן הִרִיק אוֹתוֹ יֵין וְעִרְבוּ עִם יֵין אַחַר מְרֻבָּה שְׁהִיָּה
לוֹ בְּקַנְקְנִים אַחֲרִים כְּשִׁרִים, אִם יֵשׁ בֵּינָן הַשְּׁנֵי ס' (ו)
כֵּינָן הִרְאֵשׁוֹן, הַכֹּל מִתֵּר אֲפֹלוּ בְּשִׁתְיָהּ. וְאִם יֵשׁ בֵּינָן
הַשְּׁנֵי מִיָּם כְּדִי שְׁעוֹר שְׁנֵשָׁה חֲלָקִים כְּנֶגֶד קְלַפַּת
הָאֲסוּרִים, גַּם כּוֹן מִתֵּר הַכֹּל בְּשִׁתְיָהּ, וְאַף עַל פִּי שְׁלֹא
הִיָּה מִיָּם בֵּינָן הִרְאֵשׁוֹן.

ד כֵּלִים הָאֲסוּרִים מִחֲמַת יֵין שֶׁל עוֹבֵד פּוֹכְבִּים, מִתֵּר
לִתְּנוֹ לְתוֹכָם בֵּין מִיָּם בֵּין שֶׁכָּר בֵּין שְׁאָר (ז) מְשָׁקִים,
וּבְלֶבֶד שְׂיָדִיחַ בְּתַחֲלָה לְחֲלוּחֵי הַיֵּין שֶׁעַל פְּנֵי הַכֵּלִים. וְכוּן
מִתֵּר (ח) לְמַלַּח בָּהֶם.

ה אם נתן זין בכלי אסור, לא נתיר לתת בו זין פעם אחרת, (ט) עד שיכשירנו.

ו אין עובד כוכבים מסית לפי (י) תמו נאמן בהכשר כלים האסורים. ועין לעיל סימן קכ"ב פ"ד נוהגין.

סימן קלח - דיני הכשר כלי היין

סעיפים

י"א

ובו

א גת של אבן (א) שזפתה עובד כוכבים ונתן בה זין בשעת זפיתה, או שזפתה ישראל ונתן בה זין, ונגע בה העובד כוכבים בעוד משקה (ב) טופח עליה, צריכה נגוב. ואם דרך העובד כוכבים בזפותה, אין די לה בנגוב, אלא יקלף הזפת ואחר כך ינגב, או (ג) ערוי בלא קליפה, או יישנה י"ב חדש. ושם י"ג, אם זפתה עובד כוכבים ונתן זין בשעת זפיתה, אפלו לא דרך בה, או שזפתה ודרך בה אחר כך, או שזפתה ישראל ונתן בה זין, ונגע בה העובד כוכבים בעוד משקה טופח עליה, דין אחד להם שצריכה קליפה ונגוב, או ערוי בלא קליפה. ואם יש (ד) נערת של פשתן בין נסר לנסר, או בלאי בגדים, אין די לה בנגוב, אלא צריכה מלוי וערוי

או (ה) הגעלה. ושל חרס, זפתה העובד כוכבים ונתן בה
זין בשעת זפיתה, אפלו לא דרד בה, או שזפתה ישראל
ונתן בה זין, ונגע בה העובד כוכבים בעוד משקה טופח
עליה, אינה נתרת בקליפה ונגוב, אלא במלוי וערוי בלא
קליפה. ואם זפתה העובד כוכבים ודרד בה, צריכה
קליפה ומלוי וערוי, או הגעלה בלא קליפה, או ישון י"ב
חדש, או להסיקה בכבשן עד שירפה הזפת. וכל זה
בזפותה, אבל אם אינה זפותה יש לחלק שאם תחלת
תשמישה על ידי עובד כוכבים, צריכה נגוב ובשל חרס, ערוי
אם דרד בה (טור). ואם תחלת תשמישה על ידי ישראל, סגי
בהדחה אם היא של (ו) עץ או אבן, אבל אם היא של
חרס צריכה נגוב.

ב גת הבנויה בלבנים או סיד וגפסים (פרוש חמר יותר לבן מהסיד
ויס"ו בלע"ז), דינה כשל חרס.

ג הגת וכליו הצריכים נגוב, (ז) נתרים בהגעלה על ידי
ערוי שמערה מכלי ראשון עליהם, ולא תהא הגעלה זו
פחותה מנגוב.

ד גיגית (ח) גדולה שדורכין בה, והמשפך וכלי המדה
והמחץ, והוא כלי שדולין בו מהבור לחבית, (ט) כלם
דינם כגת.

ה הקורה שעוברים בה הענבים, והדפים שמשימין על העביט (פ"י כלי גדול), סגי להו בהדחה.

ו העקלים (פ"י כמין קפות מסוגות כמצודה שפורטיים בלע"ז) שכורכים סביב העביט העשויים מחריות של דקל ושל קנבוס, מנגבן. ושל שיפה ושל גמי בולעים יותר וצריך לישן י"ב חדש. ויש להחמיר בשל קנים כמו בשל שיפה וגמי (סמ"ג). ואם רצה לטהרו (י) מיד, מגעילן ברותחין או חולטן במי זיתים (דעת הרמב"ם) או מניחן תחת צנור שמימיו מקלחין או במעין שמימיו רודפין י"ב שעות, ואחר כך יתרו.

ז משמרת של יין של עובד כוכבים, אם היא של שער, מדיחה. ואם היא של צמר, צריכה נגוב. ואם היא של פשתן, צריכה לישנה י"ב חדש.

ח כלי חלף (פרוש מין עשב שעושין ממנו מחצלאות וחבלים) והוצין וכיוצא בהן מכפיפות שמסננים בהן יין, אם היו תפורים בחבלים, מדיחין. ואם היו אחוזות זו בזו בחבור קשה, צריכים (יא) נגוב. ואם היו תפורות בפשתן, מישנן. מפות שלנו שנפל עליהם יינם, סגי (יב) להו בהדחה אפלו נפל עליהם יין רותח (טור והמרדכי פרק השוכר ובהגהת אשר"י).

ט כָּל מְקוֹם שֶׁצָּרִיךְ נְגוּב, צָרִיךְ לְהִתִּיר הַקְּשָׁרִים. אָבֵל
בְּהַכְשֵׁר מְלוּי וְעָרוּי, וְכֵן בְּיִשׁוּן שְׁנַיִם עֶשֶׂר חֲדָשׁ, אִין
צָרִיךְ לְהִתִּיר הַקְּשָׁרִים.

י כָּל מְקוֹם שֶׁאֲמַרְנוּ צָרִיךְ נְגוּב, אִם הֵם לְחִים, מְקַנְחֵן
בְּאֶפֶר, וְאַחַר כֵּן מְדִיחֵן בְּמֵיִם, וְאַחַר כֵּן מְקַנְחֵן בְּאֶפֶר
פַּעַם שְׁנִית, וְאַחַר כֵּן מְדִיחֵן בְּמֵיִם. וְאִם הֵם יְבֻשִׁים,
מְקַדִּים מֵיִם, וְאַחַר כֵּן אֶפֶר, וְאַחַר כֵּן מֵיִם, וְאַחַר כֵּן
אֶפֶר, וְאַחַר כֵּן מֵיִם.

יא גַּת שֶׁדָּרָךְ בָּהּ עוֹבֵד כּוֹכָבִים, כְּשֶׁבֵּא יִשְׂרָאֵל לְנִגְבָּה
מְכַבֵּד כְּדָרְכוֹ, וְאִין מְחִיבִין אוֹתוֹ (יג) לְלַקֵּט הַחֲרָצִנִּים.

הלכות עבודת כוכבים

סימן קלט - דיני אלילים ובטולם

ומשמשיהם

וכליהם

ובו

ט"ו

סעיפים

א עבודת כוכבים אסורה בהנאה, היא ותשמשה ונוזיה ותקרבתה, בין של עובד כוכבים בין (א) של ישראל, אלא דשל עובד כוכבים אסורה מיד, ושל ישראל אינה אסורה עד שתעבד. ותשמשה ונוזיה, בין של עובד כוכבים ובין של ישראל, אינם אסורים עד שישתמשו בהם. ותקרבתה, משהביאו לפנייה ועשה ממנו תקרבת, (ב) נאסר. ישראל שזקף לבנה והשתחוה לה עובד כוכבים, נאסרה (הגהות אשר"י פ' ר"י ורמב"ם פ"ח מהל' עבודת כוכבים דין ג' וש"ס פ"ק כל הצלמים דף מ"ג סוף ע"א ופ"ק רבי ישמעאל דף נ"ג ע"ב).

ב עבודת כוכבים של (ג) ישראל אין לה בטול, אבל של עובד כוכבים ותשמשה ונוזיה, יש להם בטול. ותקרבתה, אין לה בטול.

ג איזהו נוי ואיזהו (ד) תקרבת, נוי כגון שמדליק לפנייה גרות, או שטח לפנייה בגדים וכלים נאים לנוי. ותקרבת, כל שפיוצא בו קרב על גבי מזבח, כמו כל מיני מאכל, כגון בשר, שמנים וסלתות, מים ומלח, אם הניחו לפנייה לשם תקרבת, נאסר מיד. אבל דבר שאין מקריבין ממנו בפנים, אינו נאסר אלא אם כן עשה ממנו כעין זביחה או כעין זריקה (ה) המשתברת, והוא דרך לעבדה באותו דבר, אף על פי שאין דרך לעבדה בזה הענין.

כִּיצַד, עֲבוּדָה זָרָה שְׁעוֹבָדִים אוֹתָהּ שְׂמַקְשָׁקְשִׁים לְפָנֶיהָ
בְּמִקְל וְשִׁבְר מִקְל לְפָנֶיהָ, נֶאֱסָר, מִפְּנֵי שְׁשִׁבִירַת הַמִּקְל
דוֹמָה לְזִבְיַחָהּ. אֲבָל אִם אֵין עוֹבָדִים אוֹתָהּ בְּמִקְל כָּלֵל,
וְשִׁבְר מִקְל לְפָנֶיהָ, (ו) אֵינוֹ חַיֵּב וְלֹא נֶאֱסָר. וְאִם עֲבָדָה
בְּקִשְׁקוּשׁ מִקְלוֹ, וְהוּא דֶרֶךְ עֲבוּדָתָהּ, חַיֵּב וְלֹא נֶאֱסָר. וְכֵן
בְּכָל דְּבַר שֶׁעֲבָדָה כְּדֶרֶךְ עֲבוּדָתָהּ, בֵּין אִם הוּא דֶרֶךְ כְּבוֹד
אוֹ דֶרֶךְ בְּזִיווֹן, וְאֵינוֹ כְּעֵין פְּנִים, חַיֵּב וְלֹא נֶאֱסָר. אֲבָל אִם
לֹא עֲבָדָה בְּמִקְל כְּדֶרֶךְ עֲבוּדָתָהּ, אֵלֶּא (ז) זָרְקוּ לְפָנֶיהָ,
אֵינוֹ חַיֵּב וְלֹא נֶאֱסָר.

ד שְׁחַט לְפָנֶיהָ חֲגֹב, נֶאֱסָר, אֲפֹלוֹ אֵין (ח) דֶּרֶךְ לְעֲבָדָה
בְּחֲגֹב כָּלֵל.

ה כָּל דְּבַר שֶׁפִּיּוּצָא בּוֹ קָרֵב לְפָנִים, אִם מוּצָא אוֹתוֹ בְּפָנֵי
עֲבוּדָה זָרָה אוֹ שְׂמוּצָא אוֹתוֹ לְפָנִים מִהַמְּחִיצָה הַפְּרוּסָה
לְפָנֶיהָ, אָסוּר, שְׂאֲנוֹ תוֹלִים שֶׁהַכְּנִיסָה שָׁם לְשֵׁם תְּקֻלָּתָהּ.
וְאֲפֹלוֹ מִים וּמִלַּח שֶׁאֵינוֹ דֶּרֶךְ כְּבוֹד. וְכָל שְׂמוּצָא חוּץ
מִהַמְּחִיצָה, אִם הוּא דֶּרֶךְ כְּבוֹד, אָסוּר מִשּׁוּם נוֹי. וְאִם
לָאוּ, מִתֵּר. וּפְעוֹר וּמְרֻקוּלִיס (פְּרוּשׁ עֲבוּדַת כּוֹכָבִים שֶׁעֲבוּדָתָהּ הִיא זְרִיקַת
אֶבֶן, וְקוּלִיס שְׂמָה, וְכֵן אוֹתָהּ מְרֻקוּלִיס שֵׁם גְּנָאֵי כְּלוּמַר חִלוּפּוֹ שֶׁל שִׁבְתָּהּ, כִּי כֵן מֵר פִּי חִלוּפִי),
כָּל מָה שֶׁמְצָא עִמָּהֶם, אֲפֹלוֹ דֶּרֶךְ בְּזִיווֹן בַּחוּץ, הַכֹּל אָסוּר.

ו מִה שְׂרוּאֵין שֶׁמְכַנְיִסִין אוֹתוֹ לְעֲבוּדַת כּוֹכָבִים שֶׁל עוֹבֵד
כּוֹכָבִים וְעַדִּין לֹא נִכְנָס, מִתֵּר, שֶׁעַדִּין לֹא נַעֲשֶׂה תְּקֻלָּתָהּ.

ז מָצָא בְּרֵאשִׁיהַ מְעוֹת, כָּסוּת וְכָלִים, אִם מִצָּאן דָּרָךְ
כְּבוֹד, אֲסוּרִים. וְאִם הֵם דָּרָךְ בְּזִיווֹן, כְּגוֹן כִּיס תְּלוּי
בְּצִנְאוֹרוֹ, וּבְגָד מְקַפְּלֵת עַל כְּתָפוֹ, וְכָלִי כְּפוּי עַל רֵאשׁוֹ,
מִתְרִים.

ח הַכְּפָרוֹת שְׁנוֹתָנִים לְכַהֲנִים שְׁלָה, מִתְרִים, שְׂאִין
מִקְרִיבִים אוֹתָם לְעִבּוֹדֵת כּוֹכָבִים אֲלֵא חֵק לְכַהֲנִים.

ט יָרוֹת שֶׁל שְׁעוֹה שְׁמִדְלִיקִין לְפָנֶיהָ, נוֹזָה הֵם וְאֲסוּרִים.
וְאִם מִשְׁכָּנָן אוֹ מִכָּרֶן לְיִשְׂרָאֵל, מִתְרִים, דְּכִינוֹן (ט) שְׁכָבוֹן
לְצָרֶךְ עֲצָמוֹ זֶהוּ בְטוּלוֹן.

י חֲתִיכוֹת שְׁעוֹה שְׁנוֹתָנִים לְפָנֶיהָ מִתְרֹת, דָּלְאוֹ נוֹזָה הֵן
וְלֹא תִקְרָבֶתָהּ.

יא מִלְבוּשֵׁים שְׁלוֹבְשֵׁים הַכַּהֲנִים כְּשֶׁנִּכְנְסִים לְבֵית
עֲבוֹדֵת כּוֹכָבִים, נוֹי שְׁלָהֶם הֵן, וְלֹא נוֹי שֶׁל עֲבוֹדֵת
כּוֹכָבִים, וְאֲפֵלוּ בְטוּל אֵינָם צָרִיכִים. וַיֵּשׁ מִי שְׁמִצְרִיךְ
בְטוּל. (מְרָדְכִי פֶרֶק רִי"י בְשֵׁם רִי"מ) אֲבָל מָה שְׁלוֹבְשֵׁין לְעִבּוֹדֵת כּוֹכָבִים עֲצָמָה,
מִקְרִי נוֹי וְצָרִיךְ בְטוּל (בְּסִמְ"ג וּבְהִגְהוֹת מִיְמוֹנֵי פֶרֶק ז' וּבְמְרָדְכִי פ' רִי"י) .

יב כִּלִּים שְׂאוּחֵז בְּיָדוֹ וְהִמְחִתָּהּ שְׂמִקְטִיר בָּהּ, מִשְׁמֶשְׁיָהּ
הֵם וְצָרִיכִים בְּטוֹל. וְאִם מְכָרָם הָעוֹבֵד כּוֹכְבִּים אוֹ
מִשְׁכָּנָן לְיִשְׂרָאֵל, זֶהוּ בְּטוֹלָם. וַיֵּשׂ אוֹמְרִים שְׂאִין זֶה
בְּטוֹלָם.

יג יָרוּת וְשַׁעוֹה שֶׁל עֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים, אָסוּרִים לָנֶר (י)
מִצְוָה דְּשִׁבַּת וְדַחֲנִכָּה וְדַבִּית הַכְּנָסֶת. וְכֵן תִּכְשִׁיטִי
הַכְּהֲנִים פְּגוֹן הַמְּעִילִים שְׁלֹבְשִׁים פְּהֲנִיָּהֶם לֹא יִתְקַן מֵהֶם
טְלִיתוֹת וְלֹא שׁוּם דְּבַר מִצְוָה, מִשׁוּם דְּמֵאִיסִי. וְעַיִן בְּאַרְח
חַיִּים סִימָן קנ"ד.

יד לֹא יִכְתֹּב יִשְׂרָאֵל עַל סִפְרֵי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים, אֶלָּא אִם
כֵּן מִחֻקּוֹ שֶׁלֹּא יִהְיֶה רְשׁוּמָן נֶכֶר. וַיֵּשׂ מִי שְׂאוּמֵר דְּאֶפְלוֹ
הָכִי לֹא יִכְתֹּב עָלָיו דְּבָרֵי תִפְלוֹת וְתַחֲנוּנִים, דְּאִין קִטְגוֹר
נַעֲשֶׂה סִימָן קט"ג.

טו סִפְרֵי עֲמָמִין בְּיַד יִשְׂרָאֵל, יֵשׂ מִי שְׂאוּמֵר שְׂאִין אָסוּר
לְמַכְרָם. הַגָּה: וַיֵּשׂ אוֹמְרִים שְׂאָסוּר לְמַכְרָם לְכָל עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים, אִם הֵם
סִפְרֵים (יא) הַשְּׂיָכִים לְזָמֵר בָּהֶם לְעֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים. (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם ס"ה וְס"ג
וְתוֹסֵפוֹת פ"ק דְּעֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים דף י"ד וְהַג"מ וְכָל בּוֹ) וַיֵּשׂ אוֹמְרִים דְּדוֹקָא לְכַהֲנִים
אָסוּר לְמַכְרָם, אֲבָל לֹא לְשָׂאֵר עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים. (פְּסָקִי מֵהַרְאִי"י ס"י כ"ז) (יב)
וְהִמְחִמִּיר תִּבְאָ עָלָיו בְּרָכָה, וְאֶפְלוֹ לְמַכְרָם לְהֵם קִלְפִּים וְדִיּוֹ לְכַתֵּב בָּהֶם סִפְרֵי
דְּתוֹ, יֵשׂ מִחֻמִּירִין לְאָסְרוֹן (הַגְּהוֹת אֲשֶׁר"י פ"ק דְּעֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים וּפְסָקִי מֵהַרְאִי"י סִימָן
ק"יב). וַיֵּשׂ מִי שְׂאוּמֵר, שְׂאָסוּר לְהַלּוֹת לְצַרְדָּ בְּנִין (בֵּית)

עבודת כוכבים (של עובדי כוכבים), או לתכשיטיה או
למשמשיה, וכל שכן למכר לה תשמישים כגון מחתות.
והמונע מצליח. ואין לקשר ספרי עממים (עובדי עבודת כוכבים),
חוץ מספרי הדיינים והסופרים. ואם חשש משום איבה,
כל מה שיש יכול להשמיט, ישמיט. וע"ל סימן קני"א.

סימן קמ - דין תקרבת עבודת כוכבים שנתערב

אחד

סעיף

ובו

א עבודת כוכבים ומשמישיה ותקרבתה, אוסרים בכל
שהוא, שאם נתערב אחד מהם, אפלו באלוף, פלו
אסורות. ואם אחד מהתערבת הראשון נתערב בשנים
אחרים, ונפל (א) מהשלשה אחד לשנים אחרים, הרי
אלו האחרים מתרים. וכן אם אחד מהתערבת הראשון
נפל לים או נשרף בענין שנאבד מהעולם, כל הנשארים
מתר להנות בהם שנים שנים ביחד, אבל לא האחד
לבדו. ובלבד שלא יהנה אדם אחד מכלם. ויש מי
שאוסר אלא אם כן נפלו שתיים לים הגדול או נשרפים
וע"ל לעיל סימן קני"א.

סימן קמא - דין הצלמים והצורות (של עבודת כוכבים)

סעיפים

ח'

ובו

א כל הצלמים (של עבודת כוכבים) הנמצאים בכפרים, אסורים, דסתמא לשם עבודת כוכבים נעשו. והנמצאים (א) בכרכים, מתרים, דנדאי לנוי נעשו, אלא אם כן עומדין על פתח (ב) המדינה, (לשון רמב"ם פ"ז מהלכות עבודת כוכבים) והיה ביד הצורה צורת מקל או צפור, או כדור או סיף או עטרה וטבעת. הגה: שתי וערב שמשתחווים לו, דינו כדין (ג) צלם ואסור בלא בטול. אבל שתי וערב שתולין בצואר לזכרון, [שבאו ממקומותיהם] לא מקרי צלם, ומתיר. (מרדכי ריש פרק כל הצלמים בשם ראבי"ה)

ב המוצא שברי צלמים משלכים, או בתוך שברי נחשת, או אפלו שברי אלילים עצמן, (ד) מתרים. אבל מצא תבנית יד או רגל והוא עומד על (ה) בסיסו, אסור.

ג המוצא פלים ועליהם צורות חמה או לבנה. הגה: דהינו צורות הנעשים (ו) לשם חמה ולבנה, כמו שעושים בעלי הטלסמאות צורות לכוכבים, כגון צורות המתחסות לשמש, מצירים מלך מעטר יושב על עגלה, וכן פיוצא בזה בלבנה יש להם צורה מיחדת (רמב"ם בפרוש המשנה וברטנוורה שם). או דרקון, והוא דומה לנחש, ויש כמין סנפירין בין פרקי חליות שבצואר, אם הפלים (ז) מכבדים, אסורים. שודאי נעשו לשם עבודת כוכבים.

וְאִם הֵם מְבַזִּים, מִתְּרִים שְׁלֹא נַעֲשׂוּ אֶלָּא לְנוּי. וְאֵלֹהֵי הַם
מְכַבְּדִים, (ח) שְׁעַל הַשִּׁירָאִים נִזְמִים וְטַבְּעוֹת. וּמְבַזִּים,
מְטַבְּעוֹת (הג"א ומְרַדְכִי וְאֶגְדָּה וְרֵא"ש וְסַמ"ג לְאוּיָן צ"ב וּבַה"ג וְכֹן מְצִאתִי בְּתוֹסֶפְתָּא ר"פ
ז), יוֹרוֹת, (ט) קְמָקוּמִים חֲמִי חֲמִין וְכוֹסוֹת שְׁשׁוֹתִים
בָּהֶם, בֵּין אִם הֵם לְמִטָּה מִהֶמְיִם אוֹ לְמַעְלָה מִהֶמְיִם.
וְכָל זֶה בְּסֵתֶם שְׁאִין אָנוּ יוֹדְעִים שְׁנַעֲבָדוּ כְּלִים הַלְלוּ, (י)
אֲבָל בְּיָדוּעַ שְׁלֹא נַעֲבָדוּ כְּלִים הַלְלוּ, שְׁעַל הַמְּכַבְּדִים נִמִּי
מִתְּרִים. (דַּעַת הַר"ף) וַיֵּשׁ מִי שְׁאוֹמֵר שְׁכָל צוּרָה שְׁהִיא נַעֲבָדַת
בּוֹדָאִי, אֶפְלוּ עַל הַמְּבַזִּים (יא) אֲסוּרִים, אֵף עַל פִּי שְׁאִין
אָנוּ יוֹדְעִים שְׁכְּלִים הַלְלוּ נַעֲבָדוּ. וּלְפִי זֶה בְּזִמּוֹן הַזֶּה
שְׁמַחֲקִים חֲקֵק בְּכְלִים, וּמְצִירִים בָּהֶם אֶלִילִים,
הַמוֹצֵא כְּלִים שְׁיֵשׁ בָּהֶם אֶלִילִים, אֲסוּרִים. הַגָּה: (יב)
וְהַמְּנַהֵג כְּסָבְרָא הַרְאִשׁוֹנָה. וּבְזִמּוֹן הַזֶּה שְׁאִין הַגּוֹיִם עוֹבְדִין לְצוּרוֹת הַלְלוּ,
מִתְּרִים בְּהַנָּאָה אִם מוֹצֵאן, אֲבָל אִין לְהַשְׁהוֹתָן. (תַּא"ו נט"ז) וַיֵּשׁ מִחֲמִירִים
בְּכָל הַצּוּרוֹת הַנִּזְכָּרוֹת אֶפְלוּ בְּזִמּוֹן הַזֶּה, אֵף עַל גַּב (יג) דִּידְעִינָן דְּלֹא פְּלַחִי
לְהוּ. (כֹן מְשַׁמַּע בְּטוֹר וּבַתוֹסַפִּי פֶּרֶק כָּל הַצְּלָמִים). וְצוּרַת דְּרָקוֹן (יד) מִתֵּר לַעֲשׂוֹתָהּ,
אֶלָּא שְׁאֲסוּר לְהַשְׁהוֹתָהּ אֶצְלוּ מְשׁוּם חֲשָׁד (בֵּית יוֹסֵף מִהַרְא"ש וְהַטוֹר).

ד אֲסוּר לְצִיר צוּרוֹת שְׁבַמְדוֹר שְׁכִינָה, כְּגוֹן ד' (טו) פְּנִים
בְּהַדִּי הַדְּדִי, וְכֹן צוּרוֹת שְׁרַפִּים וְאוֹפְנִים וּמְלֶאכִי הַשְּׁרַת.
וְכֹן צוּרַת אָדָם לְבָדוּ, כָּל אֵלֹהֵי אֲסוּר לַעֲשׂוֹת אֶפְלוּ (הס) (טז)
לְנוּי [לְגוּי]. וְאִם גּוֹי עֲשָׂאָם לוֹ, אֲסוּר (יז) לְהַשְׁהוֹתָם.
הַגָּה: וּמִיָּהוּ, אִם מוֹצֵא אוֹתָם, (יח) מִתְּרִים, מְלַבֵּד בְּחִמָּה וּלְבָנָה שְׁדָרְדוּ
הַעוֹבֵד כּוֹכְבִים לְעַבְדָּם, אוֹ שְׁיֵשׁ הוֹכְחָה שְׁעֲשֵׂאוּ לְעַבְדָּם, שְׁאֵז אֲסוּר כְּכָל
הַצְּלָמִים, כְּמוֹ שְׁנַתְבָּאָר בְּרִישׁ הַסִּימָן (טוּר). בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים,
בְּבוֹלְטָת. אֲבָל (יט) בְּשׁוֹקְעַת, כְּאוֹתָם שְׁאוּרְגִים בְּבָגָד,
וְשְׁמִצִּירִים בְּכַתֵּל בְּסַמְנִין, מִתֵּר לַעֲשׂוֹתָם. וְצוּרַת חֲמָה

וּלְבַנָּה וְכוֹכְבִים, אָסוּר בֵּין בּוֹלְטוֹת בֵּין שׁוֹקְעוֹת. וְאִם
הֵם לְהִתְלַמֵּד, לְהַבִּין וּלְהוֹרוֹת, כֵּלָן (כ) מִתְרוֹת אֶפְלוּ
בוֹלְטוֹת. (וַיֵּשׁ) מִתִּירִין בְּשֵׁל רַבִּים, דְּלִיכָא חֲשָׁדָא (טוֹר בְּשֵׁם הָרַא"ש).

ה טַבַּעַת שְׂיֵשׁ עָלֶיהָ חוֹתָם, שֶׁהוּא צוּרַת אָדָם, אִם
הִיְתָה הַצּוּרָה בּוֹלְטָת, אָסוּר (כא) לְהַנִּיחָהּ, וּמִתֵּר לְחַתֵּם
בָּהּ. וְאִם הִיְתָה הַצּוּרָה שׁוֹקְעָת, מִתֵּר לְהַנִּיחָהּ, וְאָסוּר
לְחַתֵּם בָּהּ מִפְּנֵי שֶׁהַנְּחִתָּם תַּעֲשֶׂה בּוֹ הַצּוּרָה בּוֹלְטָת. (לְשׁוֹן
הַרְמְב"ם פ"ג מֵהַלְכוֹת עֲבוֹדַת כּוֹכְבִים דִּין י"א) וְאֶפְלוּ חַתָּם לוֹ (כב) הַעוֹבֵד כּוֹכְבִים
אָסוּר לְהַשְׁהוֹתָהּ (כּוּ מִשְׁמַע בְּמַרְדְּכִי פכ"ה וְתוֹס'י) וְהוּא הַדִּין בְּשָׂאֵר צוּרוֹת
הָאֲסוּרוֹת, (בְּטוֹר וְכּוּ כְּתַב הַר"ן בְּשֵׁם הַר"י"ף וְכּוּ מִשְׁמַע בְּכָל הַפּוֹסְקִים).

ו צוּרוֹת בְּהֵמוֹת, חִיּוֹת וְעוֹפּוֹת וְדָגִים, וְצוּרוֹת אֵילָנוֹת
וְדִשְׁאִים וְכִיּוֹצֵא בָּהֶם, מִתֵּר (כג) לְצוּר אוֹתָם, וְאֶפְלוּ
הִיְתָה הַצּוּרַת בּוֹלְטָת.

ז יֵשׁ מִי שֶׁאָמַר, שֶׁלֹּא אָסְרוּ בְּצוּרַת אָדָם וּדְרָקוֹן אֶלָּא
דְּוֹקָא בְּצוּרָה שְׁלֵמָה בְּכָל אֵיבָרֶיהָ, אֲבָל צוּרַת רֹאשׁ אוֹ
גוֹף בְּלֹא רֹאשׁ, אֵין בָּהּ שׁוּם אָסוּר לֹא בְּמוֹצְאוֹ (כד) וְלֹא
בְּעוֹשָׂהּ, וְכּוּ נוֹהֲגִין.

ח לֹא יַעֲשֶׂה בֵּית, תְּבִנִית הַיֵּכָל כְּשֶׁעוֹר גָּבְהוּ וְאָרְכוֹ
וְרַחְבּוֹ. אֲכֻסְדָּרָה, תְּבִנִית (כה) אוֹלָם. חָצֵר, תְּבִנִית עֲזָרָה.

שְׁלַחַן, תְּבַנִּית שְׁלַחַן. מְנוּרָה, תְּבַנִּית מְנוּרָה. אֲבָל עוֹשֶׂה
שֶׁל חֲמִשָּׁה קָנִים אוֹ שֶׁל שְׁשֶׁה אוֹ שְׁמוֹנֶה, אֲבָל שֶׁל שִׁבְעָה
לֹא יַעֲשֶׂה אֶפְלוּ מִשָּׁאֵר מִיָּנִי מִתְּכוּת, וְאֶפְלוּ בְּלֹא (כו)
גְּבִיעִים וְכִפְתוּרִים וּפְרָחִים, וְאֶפְלוּ אֵינָה גְבוּהָה י"ח
טְפָחִים.

סימן קמב - שהאלילים ותשמישיהם אסורים בהנאה

סעיפים

ט"ו

ובו

א כָּשֶׁם שֶׁהַעֲבוּדוֹת כּוֹכָבִים אֲסוּרִים בְּהִנָּאָה, כָּד כָּל
הִנָּאוֹת הַבָּאוֹת מִמֶּנָּה אֲסוּרוֹת, אֶפְלוּ אִם (א) שָׂרְפָה
אֲסוּר לְהַנּוֹת בְּגַחְלָתָהּ וְאֶפְרָה. אֲבָל מִתֵּר לְהַנּוֹת (ב)
מִשְׁלֵהֲבָתָהּ.

ב סִפִּין שֶׁל עֲבוּדַת כּוֹכָבִים שֶׁשָּׁחַט בָּהֶם, הֵרִי זוּ מִתְּרַת,
מִפְּנֵי (ג) שֶׁהוּא מְקַלְקֵל. וְאִם הַסִּפִּין (ד) חֲדָשׁ, אוֹ יָשׁוּן וְלִבְנוֹ מֵאֲסוּר
שָׁבוּ, אֶפְלוּ לְכַתְּחִלָּה מִתֵּר (לְעֵיל סִימָן י"). וְאִם הִיָּתָה בְּהִמָּה מְסַכְּנָת,
הֵרִי (ה) זוּ אֲסוּרָה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִתְּקוּן, וְהֵרִי זֶה הַתְּקוּן
מִהִנָּאֵת מִשְׁמֵשִׁי עֲבוּדַת כּוֹכָבִים. וְכֵן אֲסוּר לְחַתֵּךְ בָּהֶם
בְּשׂוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִתְּקוּן. וְאִם חָתַךְ דֶּרֶךְ הַפִּסָּד
וְהִשְׁחָתָהּ, מִתֵּר.

ג נָטַל מִמֶּנָּה כְּרֶכֶר (פיי עץ או עץ שראשו חד ושובטין בו **ו**) הַבָּגָד כְּשֶׁאֹרְגִים אותו לְמַעַן יִפְרְדּוּ הַחוּטִין הָעֲלִיּוֹנִים מִן הַתַּחְתּוֹנִים) וְאָרַג בּוֹ אֶת הַבָּגָד, אָסוּר בַּהֲנָאָה. נִתְעַרַב בְּבָגָדִים אַחֲרִים, יוֹלִיד דְּמֵי אוֹתוֹ הַבָּגָד לַיִם הַמְּלַח וְשָׁאֵר כָּל הַבָּגָדִים מִתְּרִים.

ד נָטַל מִמֶּנָּה עֲצִים, אָסוּרִים בַּהֲנָאָה. הַסִּיק בָּהֶם אֶת הַתְּנוּרָה, בֵּין חֹדֶשׁ בֵּין יָשׁוּן, יֵצֵא וְאַחַר כֵּן **ז** יַחַס אוֹתוֹ בְּעֲצֵי הַתֵּר. וְאִם לֹא צָנְנוּ וְאַפָּה בּוֹ אֶת הַפֶּת בְּעוֹד שֶׁהָאֲבוּקָה כְּנִגְדּוֹ, (ב"י) הָרִי זֶה **ח** אָסוּר בַּהֲנָאָה, דִּישׁ שְׂבַח עֲצֵי אָסוּר בַּפֶּת (טור). נִתְעַרְבָה בְּאַחֲרוֹת, **ט** יוֹלִיד דְּמֵי אוֹתָהּ הַפֶּת לַיִם הַמְּלַח, וְשָׁאֵר כָּל הַכְּפָרוֹת **י** מִתְּרִים. גָּרַף אֶת כָּל הָאֵשׁ, וְאַחַר כֵּן בִּשְׁל אוֹ אָפָה בְּחֶמּוֹ שֶׁל תְּנוּרָה, הָרִי זֶה מִתֵּר, שֶׁהָרִי עֲצֵי הָאָסוּר הִלְכוּ לָהֶם. **הגה:** הָא דְאִמְרִינָן יֵשׁ שְׂבַח עֲצִים בַּפֶּת הֵינּוּ בְּדָבָר שֶׁאָסוּר בַּהֲנָאָה, אֲבָל אִם אָפָה אוֹ בִּשְׁל אֲצֵל דְּבָר שֶׁאָסוּר בְּאֲכִילָה, אֲפִלּוֹ אֲבוּקָה כְּנִגְדּוֹ מִתֵּר (מַרְדְּכֵי פֶרֶק הַשּׁוֹכֵר וְתוֹסֵפוֹת וְעוֹד פּוֹסְקִים).

ה קְעָרוֹת וְכוֹסוֹת וְקִדְרוֹת וְצְלוּחִיּוֹת שֶׁבִשְׁלֹן הַיּוֹצֵר בְּעֲצֵי אֱלִילִים, הָרִי אֵלּוֹ אָסוּרִים **יא** בַּהֲנָאָה, שֶׁהָרִי דְּבָר הָאָסוּר בַּהֲנָאָה עָשָׂה אוֹתָם חֲדָשִׁים. (הַסְעִיפִים הִ' וִ' ז' הוּא לְשׁוֹן הַרְמַבִּי"ם פִּי"ז מֵהַמִּי"א רַק שֶׁהַמַּחְבֵּר כָּתַב עֲצֵי אֱלִילִים בְּמָקוֹם קְלִיפֵי עֶרְלָה)

ו **יב** פֶּת שֶׁבִּשְׁלָה עַל גְּבִי גְּחָלִים שֶׁל עֲצֵי אֱלִילִים, מִתְּרָת כִּיּוֹן שֶׁנַּעֲשׂוּ גְּחָלִים הַלֵּךְ אָסוּר, אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא בּוֹעֵרוֹת.

ז קִדְרָה שְׁבִשְׁלָה בְּעֵצֵי אֱלִילִים וּבְעֵצֵי הַתֵּר, הָרִי הַתְּבָשִׁיל אָסוּר, וְאִף עַל פִּי שְׂזָה וְזָה גֹרֶם, **(יג)** שְׁבִשְׁעָה שְׁנֵת־בְּשָׁלָה מִחֲמַת עֵצֵי הָאָסוּר עֲדִין לֹא בָאוּ עֵצֵי הַהֵתֵר, וְנִמְצָא מְקַצֵּת הַבְּשׂוּל בְּעֵצֵי הַתֵּר וּמְקַצֵּתוֹ בְּאָסוּר.

ח אֶפְרוּחִים שֶׁקָּנְנוּ בְּאֶשְׁרָה וְאֵינָם צָרִיכִין לְאֶמֶן, מִתְרִין. אֲבָל בֵּיצִים שֶׁעָלֶיהָ וְכוּ **(יד)** אֶפְרוּחִים שֶׁצָּרִיכִים לְאֶמֶן, אָסוּרִים. וְהֵקוּ עֲצָמוֹ שֶׁבְּרֵאשָׁה, מִתֵּר, מִפְּנֵי שֶׁהַעוֹף מֵבִיא עֲצָיו מִמְּקוֹם אֲחֵר. (לשון הרמב"ם פ"ז מהלכות עבודת פוכבים) וְלֹא **(טו)** יַעֲלֶה עַל הָאֶשְׁרָה לְטָלוֹ, אֶלָּא יִתִּיז בְּקִנְיָה וְהֵם נוֹפְלִין (טוּר).

ט הָאֶשְׁרָה, בֵּין שְׁהִיתָה **(טז)** נֶעְבְּדָת בֵּין שְׁהִיתָה עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים מִנְחַת תַּחֲתִיָּה, אָסוּר לִישֵׁב **(יז)** בְּצִלָּהּ. (לשון הרמב"ם שם דין י"א). וְאִם יֵשׁ לוֹ דֶּרֶךְ אַחֲרֵת קִצְרָה כְּמוֹהָ אָסוּר לַעֲבֹר תַּחֲתִיָּה. וְאִם לֹא, עוֹבֵר תַּחֲתִיָּה **(יח)** כְּשֶׁהוּא רָץ. וְדוֹקָא לַעֲבֹר תַּחֲתִיָּה, אֲבָל לַעֲבֹר בְּצִלָּהּ בְּכָל עֲנָו, שְׂרִי (ר"ן פ' פל הצלמים).

י צֵל בֵּית עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים תּוֹכוֹ וְנִגְדַּ פְתָחוֹ, תּוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת אָסוּר. צֵל **(יט)** שְׁלֹאֲחֵרִיו, מִתֵּר, וְאֶפְלוֹ תּוֹכוֹ, אִם גּוֹזֵל הַרְבִּים שֶׁקָּדַם לוֹ הַדֶּרֶךְ, וְאַחַר כֵּן בָּנָה שָׁם בֵּית עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, מִתֵּר **(כ)** לַעֲבֹר דֶּרֶךְ שָׁם. אֲבָל אִם קָדַם הַבֵּית לַדֶּרֶךְ, אָסוּר. וַיֵּשׁ **(כא)** אוֹסְרִים בְּכָל גּוֹנָא. (רמזים)

יא מִתֵּר לְטַע תַּחַת הָאֲשֶׁרָה יִרְקוֹת, בֵּין בַּיְמוֹת הַחֲמָה שֶׁהֵם צְרִיכִים לְצַל בֵּין בַּיְמוֹת הַגְּשָׁמִים, מִפְּנֵי שֶׁצֶל הָאֲשֶׁרָה שֶׁהוּא אָסוּר, עִם הַקְּרָקַע, שְׂאִינָה נֶאֱסָרֶת, (כב) גוֹרְמִים לִירְקוֹת אֵלּוּ לְצַמַּח, וְכָל שֶׁדָּבַר אָסוּר וְדָבַר מִתֵּר גוֹרְמִין לוֹ, הֵרִי זֶה מִתֵּר בְּכָל מְקוֹם. לְפִיכָךְ, שָׂדֵה שְׂזֵבֵלָה בְּזָבֵל שֶׁל עֲבוֹדַת כּוֹכְבִים, מִתֵּר לְזַרַע אוֹתָהּ. וּפְרָה (כג) שֶׁפִּטְמָה בְּכַרְשִׁינֵי עֲבוֹדַת כּוֹכְבִים, תֵּאָכֵל. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה.

יב אֵילָן שֶׁשׁוּמְרִים פְּרוֹתָיו לַעֲשׂוֹת מֵהֶם שֶׁכָּר לְשִׁתּוֹתוֹ בַּיּוֹם (כד) חָגִם, אָסוּר, בְּיָדוּעַ שֶׁהִיא אֲשֶׁרָה.

יג אֵילָנֵי סָרְק (פְּרוֹשׁ אֵילָנוֹת שֶׁאֵין עוֹשִׂין פְּרוֹת) שֶׁרְגִילֵין לְטַע בְּפְּנֵי עֲבוֹדַת כּוֹכְבִים, לֹא גָרַע (כה) מִנּוּי עֲבוֹדַת כּוֹכְבִים, וְאָסוּר.

יד מְרַחֵץ שֶׁיֵּשׁ בָּהּ עֲבוֹדַת כּוֹכְבִים, מִתֵּר לְרַחֵץ בָּהּ, מִפְּנֵי שֶׁהִיא נַעֲשִׂית לְשֵׁם נוֹי וְלֹא לְעִבְדָּהּ, שֶׁנֶּאֱמַר: אֱלֹהֵיהֶם (דְּבָרִים יב, ב), בְּזִמְן שֶׁנוֹהֲגִים בָּהּ מְנַהֵג אֱלֹהוֹת, וְלֹא בְּזִמְן שֶׁמְבַזִּים אוֹתָהּ, כְּגוֹן זֶה שֶׁהִיא עוֹמְדַת עַל הַבַּיִב, וְהַפֶּל מִשְׁתַּיְנִים בְּפְּנֵיהָ. וְאִם הָיָה דֶרֶךְ עֲבוֹדָתָהּ בְּכָךְ, אָסוּר. (לְשׁוֹן רַמְבַּ"ם שֵׁם דִּין י"ח)

טו אָסוּר לְשִׁמְעַת כְּלֵי שִׁיר שֶׁל עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים אוֹ לְהִסְתַּכֵּל בְּנוֹי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, כִּיּוֹן (כו) שְׁנֵהֲנָה בְּרֵאֵיהָ. וּמִיּהוּ דָּבָר שְׂאִין (כז) מִתְּכַוֵּן, מִתֵּר. (מִצָּא הִגָּה בְּשֵׁם רַבִּי יִשְׁעִיָּהוּ הָאֲחֵרוֹן ז"ל) (ועי' ס"ק ל"ד)

סימן קמג - שלא לבנות ביתו סמוך לבית עבודת כוכבים ובאיזה אופן מתר להנות מעבודת כוכבים,

ובו **א** מִי שֶׁהָיָה בֵּיתוֹ סָמוּךְ לְבֵית עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, וְנָפַל, אָסוּר (א) לְבָנוֹתוֹ. כִּי צָד יַעֲשֶׂה, כּוֹנֵס לְתוֹךְ (ב) שְׁלוֹ, וּבּוֹנֶה, וְאוֹתוֹ הֶרְנוּחַ מִמֶּלֶאךֹה קוֹצִים אוֹ צוֹאָה, כְּדִי שֶׁלֹּא יִרְחִיב בְּבֵית עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים. הָיָה הַכֶּתֶל שְׁלוֹ וְשֶׁל עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, יָדוּן מִחֻצָּה לְמִחֻצָּה, שְׁלוֹ מִתֵּר בְּהִנָּאָה, וְשֶׁל עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים אָסוּר, וְאִם אֵינּוּ מְכִיר (טוה) הַכֹּל אָסוּר בְּהִנָּאָה, אֲבָנָיו וְעֲצָיו וְאֶפְרוֹ. מִיּהוּ מִתֵּר לְמַכֵּר לָהֶם חֵלְקוֹ בְּכֹל מְקוֹם שֶׁהוּא (ר"ן פ' פ' הַצְּלָמִים).

ב אָסוּר לְבָנוֹת עִם הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים (ג) כִּפְּהָ שְׁמַעְמִידִים בָּהֶם עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים. וְאִם עָבַר וּבָנָה, אֲפֹלוֹ עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים עֲצָמָה,

(כָּל בּוֹ), (ד) שְׁכָרוּ מִתֵּר. אָבֵל בּוֹנֵה הוּא לְכַתְחֵלָה (ה)
הַטְרָקְלִין אוֹ הַחֲצֵר שֶׁיֵּשׁ בָּהּ אוֹתָהּ הַכֶּפֶה.

ג הִזָּה לְעִבּוּדֵת כּוֹכְבִים גְּנָה אוֹ מְרַחֵץ, וְהַטּוֹבָה הַיּוֹצֵאת
מֵהֶם הִיא לְכַהֲנִים, מִתֵּר לְהַנּוֹת מֵהֶם שְׁלֵא (ו) בְּטוֹבָה,
וְאִסּוּר לְהַנּוֹת מֵהֶם בְּטוֹבָה, וְאִפְלוּ יֵשׁ לְאַחֲרִים (חֲלָק)
בְּטוֹבָה עִם הַכַּהֲנִים. וְאִם אֵין הַטּוֹבָה הַיּוֹצֵאת מֵהֶם
לְכַהֲנִים, אֶלֶּא (ז) לְעוֹבְדֵיהָ, מִתֵּר לְהַנּוֹת מֵהֶם אִפְלוּ
בְּטוֹבָה, אִפְלוּ הַגְּנָה וְהַמְרַחֵץ לְעִבּוּדֵת כּוֹכְבִים לְבִדָּה (כּו)

מִשְׁמַע בְּטוֹר לְדַעַת רַשִׁי). **הַגָּה:** וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאֵין אִסּוּר לְהַנּוֹת מִמֶּנָּה אִם
הַטּוֹבָה בָּאָה לְכַהֲנִים, אֶלֶּא כְּשֶׁהֶם עוֹמְדִים בְּחֲצֵר עִבּוּדֵת כּוֹכְבִים עֲצָמָה, אָבֵל
כְּשֶׁאֵין עוֹמְדִין לְפָנֶיהָ, אֶף עַל פִּי שֶׁהַטּוֹבָה הַיּוֹצֵאת מֵהֶם הִיא לְכַהֲנִים, מִתֵּר
לְהַנּוֹת מִמֶּנָּה, אִם לֹא שֶׁהַטּוֹבָה לְעִבּוּדֵת כּוֹכְבִים עֲצָמָה. וְיֵשׁ לְסַמֵּךְ עַל זֶה (ח)
לְהַקְל (טוֹר בְּשֵׁם רַבְנּוּ תָם וְתוֹסִי דְּרַף מִיִּד וְרַאִיִּשׁ וּמְרַדְכֵי בְּשֵׁם רַבְנּוּ תָם).

ד חֲלִילִים שֶׁל עִבּוּדֵת כּוֹכְבִים, אִסּוּר לְסַפֵּד בָּהֶם.

ה חֲנִיּוֹת שֶׁל עִבּוּדֵת כּוֹכְבִים, אִסּוּר לְשַׁכֵּר מֵהֶם. וְאִם נוֹפֵל
הַשְּׂכָר לְמַדִּינָה וְהֵם קוֹנִים צָרְכֵיהֶם, שְׂרִי (טוֹר וְהַפּוֹסְקִים מִהִירוּשָׁלַיִם).

ו גְּבָאִים שְׁנוּטָלִים מְכָס לְעִבּוּדֵת כּוֹכְבִים, אִסּוּר לְתַן
לָהֶם. **הַגָּה:** וְכֵן בְּכָאן אֵינוֹ אִסּוּר אֶלֶּא כְּשֶׁנוֹפֵל הַשְּׂכָר לְצָרְכֵי עִבּוּדֵת
כּוֹכְבִים עֲצָמָה, אָבֵל כְּשֶׁנוֹפֵל לְכִיס בְּגִי הַמַּדִּינָה, אֶף עַל פִּי שֶׁהֵם קוֹנִים צָרְכֵי
עִבּוּדֵת כּוֹכְבִים, שְׂרִי (טוֹר).

סימן קמד - דמי עבודת כוכבים מה

דינם

סעיפים

ב'

ובו

א דמי עבודת כוכבים **(א)** ביד ישראל שמכרה, אסורים. אבל אם מכרה עובד כוכבים, אפלו מכרה כדי לעבדה, הדמים מתרים. ודוקא שהדבר ידוע שמכרה לעשות צרכיו בדמיה, אבל אם אינו ידוע, יש לחוש שמא מכרה לקנות בדמיה עבודת כוכבים אחרים, והרי המעות מקצין לעבודת כוכבים, ואסורים. **(ב)** וענין לעיל סוף סימן קל"ב.

ב יש אומרים שאם ביד ישראל יין נסד ועבודת כוכבים, ומכרם לעובד כוכבים בהקפה (פרוש בהמתנה), ומכרם העובד כוכבים לאחר קדם שיפרע לזה הישראל, הדמים **(ג)** מתרים בדיעבד.

סימן קמה - איזו עבודת כוכבים של

עובדי כוכבים המתרים בהנאה

א כָּל שְׂאִין בּוֹ תִפְיֶסֶת יַד אָדָם וְלֹא עֲשָׂהוּ אָדָם, אֵף עַל פִּי שְׁנַעֲבֵד, הֲרִי זֶה מִתֵּר בְּהִנָּאָה. לְפִיכֹךְ הַמְשַׁתְּחָוָה לָהֶר, לֹא נֶאֱסָר. וְאִפְלוּ אֲבָנֵי הַר שֶׁנִּדְלְדְלוּ, וְעַדִּין **(א)** הֵם בְּמִקּוּמָם וְעַבְדָּם שָׁם, אֵינָן נֶאֱסָרִין. וְכֵן הַנְּהָרוֹת וְהַמְעִינּוֹת שֶׁל **(ב)** רַבִּים וְאֵילָנוֹת שֶׁלֹּא נִטְעָן לָשֵׁם עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, אֵינָם **(ג)** נֶאֱסָרִים. וּמִכָּל מְקוֹם אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא נֶאֱסָר גּוֹף הָאֵילָן כְּשֶׁמְשַׁתְּחָוָה לוֹ, כָּל הַשְּׂרִיגִים וְהָעֲלִים **(ד)** וְהַפְּרוֹת שִׁיּוּצִיא כָּל זְמַן שֶׁהוּא נֶעֱבֵד, אֲסוּרִים בְּהִנָּאָה.

ב דָּבָר שְׂאִין בּוֹ תִפְיֶסֶת יְדֵי אָדָם, שְׁנַעֲבֵד, אֵף עַל פִּי שֶׁהִנְעֵבֵד עֲצָמוֹ מִתֵּר בְּהִנָּאָה, **(ה)** צְפוּיֹו אֲסוּר בְּהִנָּאָה. מְשֻׁמְשֵׁי הַר הָיוּ כְּצְפוּיֹו וְאֲסוּר, אֲבָל **(ו)** תִּקְרַבֶּת הַר אֵינּוּ נֶאֱסָר (תא"ו נ"יו) .

ג בֵּית **(ז)** שֶׁבְּנָאוֹ מִתְחַלָּה שְׂיֵהָא הַבֵּית עֲצָמוֹ נֶעֱבֵד, וְכֵן הַמְשַׁתְּחָוָה לְבֵית בְּנוֹי, הֲרִי זֶה אֲסוּר בְּהִנָּאָה. הָיָה בְּנוֹי וְסִידוֹ וְכִידוֹ לָשֵׁם עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים עַד שֶׁנִּתְחַדֵּשׁ, **(ח)** נוֹטֵל מֵה שֶׁחִדֵּשׁ, וְהַחֲדוּשׁ אֲסוּר בְּהִנָּאָה מִפְּנֵי שֶׁעֲשָׂהוּ **(ט)** לְעַבְדוֹ, **(י)** וְשָׂאֵר הַבֵּית מִתֵּר. הַכְּנִיס עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים לְתוֹךְ הַבֵּית, כָּל זְמַן שֶׁהוּא שָׁם, הַבֵּית אֲסוּר בְּהִנָּאָה. **(יא)** הוֹצִיאָהּ, הִתֵּר הַבֵּית. **הגה:** וְדוֹקָא שֶׁלֹּא הִקְצָה הַבֵּית לְכֹךְ, אֲבָל הִקְצָה לְכֹךְ אֵינּוּ מִתֵּר אֲלָא אִם כֵּן הוֹצִיאָהּ מִשָּׁם דְּרָךְ **(יב)** בְּטוּל, דְּהִינּוּ שֶׁלֹּא לְהַכְנִיס עוֹד שָׁם (טור בְּשֵׁם רַש"י) . וּבִישְׂרָאֵל לֹא מְהַנִּי בְּטוּל, כְּדִלְעִיל סִימָן קל"ט.

ד אָבן שְׁחָצְבָה לְעִבְדָּה, אָסוּרָה בַּהֲנָאָה. הִיתָה חֲצוּבָה וְצִירָה וְכִידָה שְׁתַּעֲבַד, אֶפְלוּ צִיר וְכִיד בְּגוּף הָאָבן, נוֹטֵל מֵה שְׁחַדֵּשׁ וְהוּא אָסוּר בַּהֲנָאָה, וְשָׂאָר הָאָבן מִתֵּר. וּבַעֲבוּדַת כּוֹכָבִים, דְּמַהֲנִי בְטוּל, אֶפְלוּ לֹא נֹטֵל מִשֵּׁם רַק מֵה (יג) שְׁצִיר, מִתֵּר, אִם עָשָׂאוּ דְרָךְ בְּטוּל (רַבְנֵי נְסִים).

ה אָבן שֶׁהֶעֱמִיד עָלֶיהָ עֲבוּדַת כּוֹכָבִים שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים, הָרִי זֶה אָסוּרָה כָּל זְמַן שֶׁהִיא עָלֶיהָ. (יד) סְלִקָּה, הָאָבן מִתֵּרָת.

ו אֵילָן שֶׁנִּטְעוּ מִתְחִלָּה שִׂיְהֵא נֶעֱבַד, אָסוּר בַּהֲנָאָה. הִיָּה אֵילָן נְטוּעַ וְגִדְעוּ וּפְסָלוּ לְשֵׁם עֲבוּדַת כּוֹכָבִים, אֶפְלוּ הַבְּרִיךְ וְהַרְכִּיב בְּגוּפוֹ שֶׁל אֵילָן וְהוֹצִיא שְׂרִיגִים, כּוֹרֵת אֶת הַשְּׂרִיגִים, וְהֵם אָסוּרִים בַּהֲנָאָה, וְשָׂאָר הָאֵילָן מִתֵּר. אֵילָן (טו) שֶׁמֶעֱמִידִין תַּחְתָּיו עֲבוּדַת כּוֹכָבִים, כָּל זְמַן שֶׁהִיא תַּחְתָּיו אָסוּר בַּהֲנָאָה. נִטְלָה מִתַּחְתָּיו, הָרִי זֶה מִתֵּר, מִפְּנֵי שֶׁאִין הָאֵילָן עֲצָמוּ הוּא הַנֶּעֱבַד.

ז אֵף עַל פִּי שֶׁקִּרְקַע עוֹלָם אֵינּוּ נֶאֱסָר, אִם עָשָׂה בּוֹ (טז) מַעֲשֵׂה, כְּגוֹן שֶׁחָפַר בּוֹ בּוֹרוֹת שִׂיחִין וּמַעְרוֹת לְעֲבוּדַת כּוֹכָבִים, נֶאֱסָר.

ח בְּעַלֵי חַיִּים אֵינָן נְאֻסְרִים. שְׁאֶפְלוּ הַשְּׁתַחֲוֹה לְבַהֲמָה שְׁלוֹ, לֹא נְאֻסְרָה. עֲשֵׂה בָּהּ מַעֲשֵׂה, שְׁשַׁחֲטָה לְעִבּוּדֵי כּוֹכָבִים, (יז) אֶפְלוּ סִימָן אֶחָד, נְאֻסְרָה, וְאֶפְלוּ אֵינָה שְׁלוֹ. וְדוֹקָא עוֹבֵד כּוֹכָבִים אוֹסֵר דְּבַר שְׁאֵינוּ שְׁלוֹ, אֲבָל יִשְׂרָאֵל אֵינוּ אוֹסֵר שֶׁל (יח) חֲבֵרוֹ, שְׁוֹדָאֵי אֵינוּ מְכִוֵן אֶלָּא לְצַעֲרוֹ. וַיֵּשׁ אוֹמְרִים שְׁאֶפְלוּ אִם יֵשׁ לוֹ חֶלֶק בָּהּ, אֵינוּ אוֹסֵר. וְאִם יִשְׂרָאֵל מוֹמְרָה הוּא, אוֹ שֶׁהִתְרוּ בוֹ וְקִבַּל הִתְרָאָה, הֲרִי זֶה אוֹסֵר וְעֵין לְעִיל סִי ד'. תְּקַרְבֵת בְּעַלֵי חַיִּים וּמְשַׁמְשִׁיָּהֶם, נְאֻסְרִים (תּא"וֹ נִי"ז).

ט אַף עַל פִּי שֶׁבְּעַלֵי חַיִּים אֵינָם נְאֻסְרִים, אִם (יט) הֶחְלִיף בְּעַלֵי חַיִּים בְּעִבּוּדֵי כּוֹכָבִים, נְאֻסְרוּ. אֲבָל חֲלִיפֵי חֲלִיפִין, כְּגוֹן שֶׁהֶחְלִיף בְּעַלֵי חַיִּים בְּחֲלִיפֵי עִבּוּדֵי כּוֹכָבִים, מִתְרִים. וַיֵּשׁ אוֹסְרִים גַּם בְּזָה.

סימן קמו - איזו עבודת כוכבים יש לה בטול ואיזו אין לה בטול

סעיפים

ט"ו

ובו

א עִבּוּדֵי כּוֹכָבִים שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁבִּטְלָה עוֹבֵד כּוֹכָבִים, מִתְרֵת. אֲבָל יִשְׂרָאֵל אֵינוּ יָכוֹל לְבַטֵּל עִבּוּדֵי

כּוֹכְבִים שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכְבִים ; וְכָל שֶׁכֶן שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁאֵין לָהּ בְּטוֹל עוֹלָמִית. וְאֶפְלוּ אִם יֵשׁ לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים שְׁתַּפּוּת בָּהּ עִמוֹ, אֵין בְּטוֹל הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים מוֹעִיל (א) לְחֶלֶק הַיִּשְׂרָאֵל.

ב אֶפְלוּ עֲבוֹדַת כּוֹכְבִים שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכְבִים, מְשַׁבָּאָה לְיַד יִשְׂרָאֵל וְזָכָה בָּהּ, שׁוֹב אֵין לָהּ (ב) בְּטוֹל. וְהֵנִי מִלִּי עֲבוֹדַת כּוֹכְבִים עֲצָמָה, אֲבָל מְשַׁמְשֵׁי עֲבוֹדַת כּוֹכְבִים וְנוֹיָה, אִם בָּאוּ לְיַד (ג) יִשְׂרָאֵל וְאַחַר כֵּן בְּטָלָם עוֹבֵד כּוֹכְבִים, מִתְּרִים.

ג הַלּוֹקַח גְּרוּטָאוֹת (פִּי שִׁבְרֵי פְּלֵי מִתְּכוֹת) מִן הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים וּמִצָּא בָּהֶם עֲבוֹדַת כּוֹכְבִים, אִם נָתַן מְעוֹת וְלֹא מִשְׁדָּ, (ד) יַחְזִירָם לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים. וְכֵן אִם מִשְׁדָּ וְלֹא נָתַן מְעוֹת, אִף עַל פִּי שְׁמִשְׁיָכָה בְּעוֹבֵד כּוֹכְבִים קוֹנָה, (ה) כְּמִקַּח טְעוֹת הוּא. נָתַן מְעוֹת (ו) וּמִשְׁדָּ, יוֹלִיכֶם לַיָּם הַמֶּלַח.

ד (ז) גֵּר וְעוֹבֵד כּוֹכְבִים שֶׁיִּרְשׁוּ אֶת אֲבֵיהֶם עוֹבֵד כּוֹכְבִים, יִכּוֹל הַגֵּר לֹאמַר לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים : טַל אֶתָּה עֲבוֹדַת כּוֹכְבִים וְאֲנִי מְעוֹת. אֲבָל מְשַׁבָּאת הָעֲבוֹדַת כּוֹכְבִים לְרִשׁוּת הַגֵּר, אֲסוּר.

ה עוֹבֵד כּוֹכְבִים מְבַטֵּל עֲבוֹדַת כּוֹכְבִים אִף עַל פִּי שֶׁאֵינָהּ

שְׁלוֹ, וְאֶפְלוּ אֵינּוּ עוֹבְדֵי לְאוֹתָהּ עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים. וְאֶפְלוּ
בְּעַל כְּרוֹחַ. וּבְלִבְדֵי שְׂיֵדַע בְּטִיב עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים. אֲבָל קָטָן
שְׂאִינוֹ יוֹדֵעַ בְּטִיב עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, וְכֵן שׁוֹטֵה וְכֵן מִי
שְׂאִינוֹ עוֹבֵד עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, כְּגוֹן גֵּר תּוֹשֵׁב, אֵינָם
יְכוֹלִים לְבַטְלָהּ. יְשֻׁמְעָאֵלִים שְׂאִינָן עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת זָרָה, אֵינָם יְכוֹלִים
לְבַטֵּל (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַרְמְבִי"ם פ"ח).

ז כִּיצַד מְבַטְלָהּ, נָטַל מִהָאֲשֶׁרָה מִקַּל אוֹ אֶפְלוּ עָלֶיהָ אֶחָד
לְצָרְכוֹ, נִתְבַּטְלָהּ. וּבֵין הָאֲשֶׁרָה עֲצָמָה וּבֵין הַשְּׂפָאִים
שֶׁנִּטְלָה מִמֶּנָּה, (ח) מִתְּרִים. וְאִם נָטַל הַשְּׂפָאִים לְצָרְכָהּ,
דְּהֵינּוּ לִיפּוֹתָהּ, לֹא נִתְבַּטְלָהּ, וְהִיא אֲסוּרָה וְהַשְּׂפָאִים
מִתְּרִים.

ז צָלָם (שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים) שֶׁקָּטַע רֹאשׁ אֲזָנָה אוֹ רֹאשׁ חֲטָמָה אוֹ
רֹאשׁ אֲצָבָעָה, אוֹ שֶׁמְעַכָּה בְּפָנֶיהָ אֶף עַל פִּי (ט) שֶׁלֹּא
חֲסָרָה, בְּטָלָהּ. מְעַכָּה שֶׁלֹּא בְּפָנֶיהָ וְלֹא חֲסָרָה, אוֹ רָקַק
בְּפָנֶיהָ הַשְּׂתִין בְּפָנֶיהָ אוֹ גִּרְרָה אוֹ זָרַק בָּהּ אֶת הַצּוֹאֵה,
לֹא בְּטָלָהּ. הֵגָה: וַיֵּשׁ אֹמְרִים דְּאֶפְלוּ בְּטָלָהּ (י) בְּאֻמְרָה בְּעֵלְמָא, הוּי
בְטוּל. אֲבָל אִם בְּטָלָהּ מִכַּח אֲנָס, אֵינָה מְבַטְלָתָה עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה בְּגוּפָהּ, כְּמוֹ
שֶׁנִּתְבָּאָר (מְרַדְכֵי ר"פ כָּל הַצְּלָמִים בְּשֵׁם רַבִּי"ה).

ח מִכְרָה אוֹ מִשְׁכָּנָה, אֶפְלוּ לְצוּרָה יִשְׂרָאֵל, לֹא בְּטָלָהּ.
וַיֵּשׁ (יא) מִתִּירִין בְּצוּרָה יִשְׂרָאֵל. הֵגָה: וּמִשְׁמָשִׁי עֲבוֹדַת זָרָה, אִם
מִשְׁכָּנָה אוֹ מִכְרוֹ הוּי בְטוּל (וְכֵן מִשְׁמָע בְּטוּר סִימָן קל"ט וְכֵן כָּתַב הַבֵּית יוֹסֵף).

ט נִפְלָה עָלֶיהָ מִפֶּלֶת וְלֹא פָנוּהָ ; גְּנֹבוּהָ לְסֻטִּים וְלֹא תִבְעוּהָ, אֵינָה בְּטָלָה.

י הַנִּיחוּהָ עוֹבְדֵיהָ וְהִלְכוּ לָהֶם בְּשַׁעַת שְׁלוֹם, מִתְּרַת. בְּשַׁעַת מִלְחָמָה, אֲסוּרָה וְהוּא שְׂאִינָם יְכוּלִים לַחְזֹר לָהּ, אָבֵל אִם הָיוּ יְכוּלִים לַחְזֹר לָהּ וְלֹא חָזְרוּ, מִתְּרַת.

יא עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים (שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים) שְׁנִשְׁבְּרָה מֵאֲלֵיהָ, שְׁבָרֶיהָ אֲסוּרִים בְּהִנָּאָה עַד שְׁיִבְטָלָהּ. לְפִיכָךְ הַמוֹצֵא שְׁבָרֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, הֵרִי אֵלָיו אֲסוּרִים בְּהִנָּאָה שְׂמָא לֹא בְטָלָה הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים. וְאִם הִיָּתָה שֶׁל פְּרָקִים, וְהִדְיוּט יְכוּל לְהַחֲזִירָהּ, צָרִיךְ לְבַטֵּל כָּל פְּרָק וּפְרָק מִפְּרָקֶיהָ. וְאִם אֵינֹו יְכוּל לְהַחֲזִיר, כִּיּוֹן שְׁבַטֵל אֶבֶר אֶחָד מִמֶּנֶּה בְטָלוּ כָּל (יב) הַשְּׁבָרִים.

יב מְזִבַּח שֶׁל עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים שְׁנִפְגָּם, עֵדִין הוּא אֲסוּר עַד שְׁיִנְתָּץ רַבּוֹ עַל יְדֵי (יג) עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים. וּבִימוֹס שְׁנִפְגָּם, מִתֵּר. אֵיזָהוּ בִימוֹס וְאֵיזוֹ מְזִבַּח, בִּימוֹס, אָבֹן אֶחָד ; מְזִבַּח, אָבָנִים הַרְבֵּה.

יג הַמְּבַטֵּל עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, נִתְּבַטְלוּ מִשְׁמִשְׁיָהּ. אֶפְלוּ הֵם

כָּבֵר בַּיַד יִשְׂרָאֵל, נִתְבַטְלוּ עִם עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים שְׂפִיד הַעוֹבֵד כּוֹכָבִים. (מְרַדְכִי
פָּרָק רִי"י וְכוּ כִּי הָרִ"וּ בְשֵׁם הָרֶאֱבִ"ד). בְּטֵל מְשִׁמְשִׁיָּהּ, לֹא נִתְבַטְלָה הִיא.

יד מְצוּהָ עַל כָּל הַמוֹצֵא עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים שְׂיִבְעָרְנָה
וַיֵּאבְדָּנָה. וְכִיצַד מְבַעֲרָה, שׁוֹחֵק וְזוֹרָה לְרוּחַ אוֹ מִטִּיל
(יֵד) לָיִם. וְהוּא הַדִּין בְּמְשִׁמְשִׁיָּהּ וְכָל הַנְּעֻשָׂה בְּשִׁבְלָהּ, שְׁנֶאֱמַר: אֲבָד
תֵּאבְדוּן אֶת כָּל הַמְקוֹמוֹת (דְּבָרִים יב, ב) (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַרְמְבִי"ם).

טו צָרִיף לְשָׂרֵשׁ אַחַר הָאֱלִילִים (טו) וּלְכַנּוֹת לָהֶם שֵׁם
גְּנָאִי.

סימן קמז - שלא להשביע בשם עבודת כוכבים (של עובדי כוכבים), ודיני הזכרת שמה,

ובו ה' סעיפים
א הַנּוֹדֵר אוֹ נִשְׁבַּע בְּשֵׁם עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, הָרִי זֶה (הָגָה)
לוֹקָה. וְאִסוּר לְהִזְכִּירָהּ בְּשִׁמָּהּ, בֵּין לְצַרְדֵּי בֵּין שְׁלֹא
לְצַרְדֵּי.

ב שם חגים שלהם שהם כשמות בני אדם, אין חשש להזכירם. והוא שלא יקראם כמו שמזכירים אותם העובדי כוכבים, בלשון חשיבות. (מרדכי ספ"ק דעבודת כוכבים בשם ראבי"ה והגהות מימוני ורבינו ירוחם).

ג אסור לגרם לעובד כוכבים שיזר או שישבע בשם עבודת כוכבים. ועין בא"ח סימן (א) קנ"ו (ובח"מ סוף סימן קע"ו).

ד מתר להזכיר שם עבודת כוכבים הכתובה בתורה, כמו כרע בל קרס נבו (ישעיהו מו, ב) העורכים לגד שלהן (ישעיהו סה, יא).

ה מתר להתלוץ באלילים. הגה: מתר לומר לעובד כוכבים: (ב) אלהיך יהיה בעזרך, או יצליח מעשיך (רמב"ם בפ"י המשנה).

סימן קמח - דיני חגי העובדי כוכבים

סעיפים

י"ב

ובו

א שלשה ימים לפני חגם של גוים עובדי אלילים אסור לקח מהם ולמכר להם (א) דבר המתקיים. ומתיר למכר

לָהֶם דָּבַר שְׂאִינוּ מִתְקִים עַד יוֹם חֲגֻם, כְּגוֹן יִרְקוֹת וְתַבְשִׁיל. וְכֵן אָסוּר לְהִשְׁאִיל וְלִשְׁאֹל (ב) וּלְהַלְוֹתָן בְּלֹא רַבִּית (טוֹר וְהַפּוֹסְקִים), וְלַלְוֹת מֵהֶם וּלְפָרְעוֹ, וְלִפְרַע מֵהֶם מְלוּה בְּשֵׁטֶר אוֹ עַל הַמְשָׁכוֹן, אֲבָל מְלוּה עַל פֶּה נִפְרָעִים מֵהֶם מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמִצִּיל מִיָּדָם, וּבִזְמַן דִּיָּדָם תִּקְיָפָה, אֲפֹלוּ בְּשֵׁטֶר חָשִׁיב כְּמִצִּיל מִיָּדָם. וְאִם הִיא מְלוּה בְּרַבִּית, אֲפֹלוּ (ג) בְּמִשְׁכּוֹן חָשִׁיב כְּמִצִּיל מִיָּדָם.

ב עֵבֶר וְנִשְׂא וְנָתַן בְּיוֹם חֲגֻם, אָסוּר בְּהִנָּאָה. וְאִם נִשְׂא וְנָתַן בְּשִׁלְשָׁה יָמִים שְׁלִפְנֵי הַחֵג, מִתֵּר בְּהִנָּאָה.

ג אִם הָיָה חֲגֻם שֶׁל אוֹתָם הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים יָמִים הַרְבֵּה, ג' אוֹ ד' אוֹ י', כָּל אוֹתָם הַיָּמִים כְּיוֹם אֶחָד הֵם, וְכָל אוֹתָם הַיָּמִים אָסוּרִים עִם ג' לְפָנֵיהֶם.

ד בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל. אֲבָל בְּשָׂאֵר אֲרָצוֹת אִינוּ אָסוּר, אֲלָא יוֹם (ד) חֲגֻם בְּלִבָּד.

ה אָסוּר לְשַׁלַּח דּוֹרוֹן לְגוֹי בְּיוֹם חֲגֻם, אֲלָא אִם כֵּן נוֹדַע לוֹ שְׂאִינוּ מוֹדָה בְּעִבּוּדַת כּוֹכָבִים, וְאִינוּ עוֹבְדִים. וְכֵן גּוֹי שֶׁשַׁלַּח בְּיוֹם חֲגוֹ דּוֹרוֹן לְיִשְׂרָאֵל, לֹא יִקְבְּלֵנוּ מִמֶּנּוּ. וְאִם חוֹשֵׁשׁ לְאִיבָה, מְקַבֵּלוּ, (ה) וְיִזְרְקֵנוּ בְּפָנָיו לְבוֹר אוֹ לְמִקּוֹם הָאֵבֶד, כְּלֹאֲחֵר יָד.

ז יום שְׁמֵת־כַּנְסִים בּוֹ הָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים לְהַעֲמִיד לָהֶם מִלֶּדֶד וּמִקְרִיבִים וּמִקְלָסִים לְאֱלֹהֵיהֶם, יוֹם חֲגָם הוּא, וְהָרִי הוּא כְּשֶׁאֵר חֲגִיָּהֶם.

ח עוֹבֵד כּוֹכְבִים שֶׁעוֹשֶׂה הוּא חַג לְעֲצָמוֹ וּמוֹדָה לְעַבֹּדֵת כּוֹכְבִים וּמִקְלָסָה, בְּיוֹם שְׁנוֹלֵד בּוֹ, וְיוֹם תְּגַלְחַת זְקֵנוֹ וּבְלוֹרִיתוֹ, וְיוֹם שֶׁעָלָה בּוֹ מִן הַיָּם, וְיוֹם שֶׁיֵּצֵא בּוֹ מִבֵּית הָאֲסוּרִים, וְיוֹם שֶׁעָשָׂה בּוֹ מִשְׁתָּה לְבָנוֹ, וְכִיּוֹצֵא בְּאֵלוֹ, אֵינוֹ אָסוּר אֲלָא אוֹתוֹ יוֹם וְאוֹתוֹ (ו) הָאִישׁ בְּלִבָּד.

ט אֵין יוֹם הַחֲג אָסוּר אֲלָא לְעוֹבְדִים בּוֹ בְּלִבָּד, אֲבָל הָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים שֶׁשְּׂמַחִים בּוֹ וְאוֹכְלִים וְשׁוֹתִים וּמְשַׁמְרִים אוֹתוֹ מִפְּנֵי מְנַהֵג אוֹ מִפְּנֵי כְבוֹד הַמִּלֶּדֶד, אֲבָל הֵם אֵינָם מוֹדִים בּוֹ, הָרִי אֵלוֹ מִתְרִים לְשֵׁאת וְלִתֵּת עִמָּהֶם.

י אָסוּר לְכַנֵּס לְבֵית הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים בְּיוֹם חֲגוֹ וְלִתֵּן לוֹ שְׁלוֹם. מְצֵאוֹ בַּחוּץ, מִתֵּר; אֲבָל יֹאמֵר לוֹ בְּשִׁפְהָ רָפָה וּבְכַבֵּד רֹאשׁ.

יא אָסוּר לְכַפֵּל לוֹ שְׁלוֹם לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים לְעוֹלָם. לְפִיכָדִי

טוב (ז) להקדים לו שלום, כדי שלא יתחיל העוֹבֵד כּוֹכְבִים, וּיִצְטָרֵךְ לְכַפֵּל לוֹ שְׁלוֹם.

יא עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים הֵהוּלְכִים לְחָגִם לְמִרְחוֹק, בְּהִלִיכָה אֲסוּר לְשֵׂאת וּלְתֵת עִמָּהֶם. (ח) וְהַבָּאִים מִתָּרִים, וְהוּא שֶׁלֹא יִהְיוּ קְשׁוּרִים זֶה בְּזֶה, שְׂאֵם הָיוּ קְשׁוּרִים שְׂמָא דְעֵתָן לְחִזָּר. אָבֵל אִם יִשְׂרָאֵל הוֹלֵךְ שָׁם, בְּהִלִיכָה מִתָּר לְשֵׂאת וּלְתֵת עִמוֹ; וּבְחִזְרָה, אֲסוּר. וְאִם יִשְׂרָאֵל מוֹמָר (לְעִבּוֹדַת כּוֹכְבִים) הוּא, גַּם בְּהִלִיכָה אֲסוּר.

יב יֵשׁ אֹמְרִים שְׂאִין כָּל דְּבָרִים אֵלוֹ אֲמוּרִים אֲלֵא בְּאוֹתוֹ זְמַן, אָבֵל (ט) בְּזִמְן הַזֶּה אֵינָם בְּקִיָּאִים בְּטִיב אֲלִילִים, לְפִיכָךְ מִתָּר לְשֵׂאת וּלְתֵת עִמָּהֶם בְּיוֹם חָגִם וּלְהַלְוֹתָם וְכָל שְׂאָר דְּבָרִים. הַגָּה: וְאַפְלוּ נוֹתְנִים הַמְּעוֹת לְכַהֲנִים, אֵין עוֹשִׂין מֵהֶם תִּקְרָבַת אוֹ נוֹי עִבּוֹדַת כּוֹכְבִים, אֲלֵא הַכַּהֲנִים אוֹכְלִים וְשׁוֹתִים בּוֹ; וְעוֹד דְּאֵית בְּזֶה מְשׁוּם אֵיבָה אִם נִפְרַשׁ עֲצֻמְנוּ מֵהֶם בְּיוֹם חָגִם, וְאִנּוּ שְׁרוּיִם בֵּינֵיהֶם וְצָרִיכִים לְשֵׂאת וּלְתֵת עִמָּהֶם כָּל הַשָּׁנָה. וְלָכֵן אִם נִכְנַס לְעִיר וּמְצָאָם שְׂמִחִים בְּיוֹם חָגִם, יִשְׂמַח עִמָּהֶם מְשׁוּם אֵיבָה דְּהוּי כְּמַחְנִיף לָהֶם (הַפֵּל בְּטוֹר). וּמִכָּל מְקוֹם בְּעַל נִפְשׁ יִרְחִיק מִלְּשִׁמַּח עִמָּהֶם אִם יוֹכֵל לַעֲשׂוֹת שְׁלֵא יִהְיֶה לוֹ אֵיבָה בְּדָבָר. (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַר"ו) וְכֵן אִם שׁוֹלַח דּוֹרוֹן לְעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים בְּזִמְן הַזֶּה, בְּיוֹם [ח' שְׂאֲחַר נִיטָל שְׁקוּרָאִים נִי"י יֵאָר] אֲחָד שְׂיֵשׁ לָהֶם סִימָן אִם נִגִיעַ לָהֶם דּוֹרוֹן בְּחָג הַהוּא, אִם אֲפָשָׁר לוֹ יִשְׁלַח לוֹ מִבְּעָרָב; וְאִם לֹא, יִשְׁלַח לוֹ בְּחָג עֲצֻמוֹ (ת"ה סִימָן קצ"ה).

סימן קמט - דיני יריד מעובדי

כוכבים

סעיפים

ה'

ובו

א עיר שעושים בה יריד ביום חגם והעובדי כוכבים מתקבצים מכמה מקומות. והולכים שם לכבוד עבודת כוכבים, מתר לילך חוצה לה ואסור (א) לקנס בתוכה. היתה חוצה לה, מתר לקנס בתוכה. ההולך ממקום למקום, אסור לעבר בה אם הדרך מיוחד לה, (ב) דהינו שאין עוברין מאותה עיר לעיר אחרת.

ב במה דברים אמורים, באכסנאי. אבל בן (ג) עיר, מתר. ואם הולך בשירא, מתר. הגה: חצר של עבודת כוכבים, יש אומרים דדינו כעיר של עבודת כוכבים (טור בשם הרשב"א), ובזמן שאין העובדי כוכבים מתקבצים שם לתרפותן מתר לקנס שם (טור בשם ר' יונה והרא"ש). ויש אומרים דבכל (ד) ענין אסור, אם אין דרך עובר בו למקום אחר. אבל כשדרך עובר למקום אחר, לכלי עלמא מתר. וכן המנהג פשוט לילך דרך אותו חצר למקום אחר, (רשב"א) ומכל מקום מדת חסידות הוא להתרחק מלילך בו אם יש לו דרך אחרת קצר כמוהו (ד"ע וכן משמע בספר חסידים). ועין לעיל סימן קמ"ב.

ג הולכים ליריד של עובד כוכבים, ולוקחים מהם בהמה עבדים ושפחות ובתים וחדות וכרמים, וכותב ומעלה בערכאות שלהם. במה דברים אמורים, בלוקח מבעל הבית, שאינו נותן מכס, אבל הלוקח שם מן התגר, אסור מפני שהוא נותן מכס ואף אם (ה) גניחו לו המכס אסור (טור). והמכס לעבודת כוכבים. עבר ולקח בהמה,

נוֹשֵׁר (ו) פְּרִסוּתִיהָ מִהֶאֱרָכְבָּהּ וּלְמִטָּה. וְאִם כָּסוּת (ז)
וְכֵלִים לָקַח, יִרְקְבוּ. לָקַח מְעוֹת וְכֵלֵי מִתְכּוֹת, יוֹלִיכֶם
לַיָּם הַמֶּלַח. לָקַח עֶבֶד, לֹא מֵעַלְיָן וְלֹא מוֹרִידִין.

ד אִם הַמָּכֶס הוּא לְכַהֲנִים, וְאוֹכְלִים וְשׁוֹתִים אוֹתוֹ,
וְאִין קוֹנִים מִמֶּנּוּ לֹא תִקְרָבֶת עֲבוֹדַת כּוֹכְבִים וְלֹא נוֹיָה,
מִתֵּר. **הגה:** (ח) וְסִתָּם יָרִיד בְּזִמְנוֹ הַזֶּה מִתֵּר, דְּסִתְמָא לָאוּ לְעֲבוֹדַת
כוֹכְבִים הוּא. בְּמָקוֹם שֶׁדָּרָךְ עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים הַמוֹכְרִים לוֹמְרִים: וְעוֹד פְּשׁוּט
לְאֵלוֹהַ, מִתֵּר לְקִנּוּת מִמֶּנּוּ דְאֶפְשָׁר שְׂיִתְנַנּוּ (ט) לְעַנְיֵי עוֹבְדֵי גִלּוּלִים (טוֹר בְּשֵׁם
בִּי"ה), אֲבָל אִם מִפְּרִשׁ בְּהִדְיָא לְעֲבוֹדַת כּוֹכְבִים שְׁלוֹ, אוֹ (י) שְׂיִדּוּעַ שֶׁהוּא
לְעֲבוֹדַת גִּלּוּלִים, אוֹ שְׂאוּמֵר: לְקַדֵּשׁ פְּלוּנִי, אֲסוּר לְקִנּוּת מִמֶּנּוּ (שֵׁם וְכוּ פְּשׁוּט
בְּתוֹס' וּבְהַגְמִי"י).

ה יִשְׂרָאֵל הַהוֹלֵךְ לְיָרִיד שְׂמוֹכְרִים שֶׁם עֲבוֹדַת כּוֹכְבִים
וְצָרְכִיהָ, אֲסוּר לְשָׂא וּלְתַן עִמוֹ, שְׂאֲנוּ (י"א) אוֹמְרִים:
עֲבוֹדַת כּוֹכְבִים מָכַר, וְדָמֵי עֲבוֹדַת כּוֹכְבִים בְּיַד יִשְׂרָאֵל
אֲסוּר. אֲבָל מִתֵּר לְשָׂא וּלְתַן עִם עוֹבֵד כּוֹכְבִים שֶׁהֲלָךְ שֵׁם (טוֹר).

סימן קנ - להתרחק מדרך עבודת כוכבים ושלא לשחות בפניה

א מְצוּהָ לְהִתְרַחֵק מִדְּרָךְ עֲבוֹדַת כּוֹכְבִים ד' אַמוֹת.

ב יֵשֶׁב לוֹ קוֹץ בְּרִגְלוֹ בְּפָנָיו עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, אוֹ נִתְפָּזְרוּ לוֹ מַעוֹת לְפָנָיָהּ, לֹא יִשׁוּחַ לְהִסְיֵר הַקּוֹץ וְלִטֹּל הַמַּעוֹת, מִפְּנֵי **(א)** שֶׁנִּרְאָה כְּמִשְׁתַּחֲוֶה לָּהּ, אֲלֵא יֵשֶׁב אוֹ יִפְנֶה אַחֲרָיו אוֹ צִדּוֹ לְצַד עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, וְאַחַר כֵּן יִטֹּל.

ג (ב) פְּרָצוּפוֹת הַמְּקַלְחוֹת מִיָּם בְּפָנָיו עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, לֹא יִנִּיחַ פִּיּוֹ עַל פִּיָּהֶם וַיִּשְׁתַּחֲוֶה, מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאָה כְּמִנְשֵׁק לְעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים. **הגה:** יֵשׁ אוֹמְרִים דְּכָל שְׂאִינוֹ אֲסוּר אֲלֵא מִפְּנֵי מִרְאִית הָעֵינַן, כְּגוֹן בְּדִין זֶה, אִם יֵשׁ סִפְנָה בְּדַבַּר כְּגוֹן אִם יָמוּת אִם לֹא יִשְׁתַּחֲוֶה, מִתֵּר לְשִׁתּוֹת וְאִין בְּזָה מִשּׁוּם יִהְרַג וְאֵל יַעֲבֹר. (ר"ן פ"ק דעבי"ז). שָׂרִים אוֹ כְּהֻנִּים שְׂיֵשׁ לָהֶם שְׂתִי וְעָרַב בְּבִגְדֵיהֶם, אוֹ שְׂנוֹשְׂאִים צָלָם לְפָנֵיהֶם כְּדָרְךְ הַגְּמוּנִים, אֲסוּר לְהִשְׁתַּחֲוֹת לָהֶם אוֹ לְהִסְיֵר הַכּוֹבֵעַ לְפָנֵיהֶם, רַק בְּדָרְךְ שְׂאִינוֹ נִרְאָה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְפָּזְרוּ מַעוֹתָיו; אוֹ שְׂיָקוּם לְפָנֵיהֶם קִדְּם בּוֹאֵם. וְכֵן יִסְיֵר הַכּוֹבֵעַ וַיִּשְׁתַּחֲוֶה קִדְּם בּוֹאֵם (ת"י ס' ס' קצ"ו). וַיֵּשׁ מְקַלֵּן בְּדַבַּר, הוֹאִיל וַיִּדְוַע שְׂגָם הַגּוֹיִים אֵינָם מְסִיֵּרִים הַכּוֹבֵעַ אוֹ מִשְׁתַּחֲוִים לְצָלָם, רַק לְהִשְׁר (שם בְּשֵׁם ר"י מֵאֲפִנּוּיִם וּמֵהֲרִי"ו) וְטוֹב לְהַחֲמִיר כְּסִבְרָא הֲרֵא שׁוֹנָה.

סִימָן קנא - דְּבָרִים הַמְצָרְכִים לְעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים אֲסוּר לְיִשְׂרָאֵל לְמַכְרֵם

א דְּבָרִים שֶׁהֵם **(א)** מִיִּחְדִּים לְמִין מְמִינֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים שֶׁבְּאוֹתוֹ מְקוּם, אֲסוּר לְמַכֵּר לְעוֹבְדֵי אוֹתָן עֲבוֹדוֹת

כּוֹכְבִים שְׁבֹאוֹתוֹ מְקוֹם. וְאִם קוֹנֵה הַרְבֵּה בַיַּחַד, שֶׁנֶּכֶר
הַדָּבָר שֶׁהוּא קוֹנֵה אוֹתָם (ב) לְסַחֲרָה, מִתֵּר. וְכֵן אִם
אוֹמֵר שֶׁצָּרִיךְ אוֹתָם לְדַבְּרִים אַחֲרֵים, וְהִישָׁרְאֵל יוֹדֵעַ
שֶׁכְּדַבְּרֵיו כֵּן הוּא, מִתֵּר. וְדַבְּרִים שְׁאִינָם מִיַּחְדִּים לָהּ,
מוֹכְרִים אוֹתָם סֶתֶם. וְאִם פִּרַשׁ הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים שֶׁהוּא
קוֹנֵה אוֹתָם לְעִבּוֹדַת כּוֹכְבִים, אָסוּר לְמַכֵּר לוֹ אֶלָּא אִם
כֵּן פְּסָלוֹ מִלְּהַקְרִיבָן לְעִבּוֹדַת כּוֹכְבִים. הַגְּהָ: אָסוּר לְמַכֵּר
לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים מִיָּם, כְּשִׁיּוֹדְעִים שְׂרוּצָה לַעֲשׂוֹת מֵהֵם מִיָּם לְהַטְבִּיל. (תַּאֲוִי נִיִּיז)
הָיוּ מְעַרְבִים דְּבָרִים הַמֵּיַחְדִּים עִם דְּבָרִים שְׁאִינָם
מִיַּחְדִּים, כְּגוֹן (ג) לְבוֹנֵה זָכָה בְּכָלֵל לְבוֹנֵה שְׁחָרָה, מוֹכֵר
הַכֹּל סֶתֶם וְאִין חוֹשְׁשִׁין שְׂמָא יִלְקִט הַזָּכָה לְבַדָּה
לְעִבּוֹדַת כּוֹכְבִים. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזָה. הַגְּהָ: וְדוֹקָא לְכַהֵן (עִבּוֹדַת
כּוֹכְבִים) אוֹ לְגוֹי שֶׁחִזְקָתוֹ שִׁיקְטִיר הַלְבוֹנֵה לְעִבּוֹדַת כּוֹכְבִים, אֲבָל (ד) לְסֶתֶם
גוֹי, שָׂרִי. יֵשׁ אוֹמְרִים הָא דְּאָסוּר לְמַכֵּר לְהֵם דְּבָרִים הַשְּׂיָכִים לְעִבּוֹדָתָם, הִינוּ
דוֹקָא אִם אִין לְהֵם אַחֲרֵים פִּיּוּצָא בּוֹ אוֹ שְׂלֵא יוֹכְלוּ לְקַנּוֹת בְּמַקּוֹם אַחֵר,
אֲבָל אִם יְכוּלִים לְקַנּוֹת בְּמַקּוֹם אַחֵר, מִתֵּר לְמַכֵּר לְהֵם כָּל דְּבָר. (מְרַדְכֵי דַפִּיק
דַּעֲוִי). וְיֵשׁ (ה) מַחְמִירִין. וְנִהְגוּ לְהַקְל כְּסַבְרָא הַרְאֵשׁוֹנָה, וְכָל בַּעַל נַפְשׁ יַחְמִיר
לְעַצְמוֹ. (רִיין שֶׁם וּבִתּוֹסְפוֹת וְאַשְׁרִיִי וְהַגְמִיר פִּיק דְּשִׁבְתָּ לְדַעַת הַרְבּ).

ב אִם הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים מְחַזֵּר אַחֵר דְּבָרִים הַמֵּיַחְדִּים
לְעִבּוֹדַת כּוֹכְבִים וּמְעַרְבִים לְכָלֵל דְּבָרִים אַחֲרֵים עִמָּהֶם
כְּדִי שְׂלֵא יִבְיֵנוּ שְׂקוֹנָה לְצַרְךָ עִבּוֹדַת כּוֹכְבִים, אָסוּר
לְמַכְרֵם לוֹ

ג אָסוּר לְמַכֵּר (ו) שְׂעוּה לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים בְּיוֹם חַגּוֹ. הַגְּהָ:
שֶׁדָּרְכוּ לַעֲשׂוֹת בּוֹ גְרוֹת לְעִבּוֹדַת כּוֹכְבִים; אוֹ בְּיוֹם שְׁלֶפְנִיּוֹ, אֲבָל בְּשָׂאֵר יָמִים
שָׂרִי. (מְרַדְכֵי פִיק דְּעִבּוֹדַת כּוֹכְבִים) וְעֵינָן לְעִיל סוּף סִימָן קַלִּיט.

ד מְקוֹם שְׁנֵהֲגוּ שְׁלֹא (ז) לְמִכַּר בְּהֶמְה דָּקָה לְעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, אִין מוֹכְרִין. וּבְכָל מְקוֹם אִין מוֹכְרִים לָהֶם, וְלֹא לְיִשְׂרָאֵל הַחֲשׂוֹד לְמִכַּר לָהֶם, בְּהֶמְה גְּסָה, אִם לֹא עַל (ח) יְדֵי סְרָסוֹר, אוֹ שְׂיֹדַע שְׂקוּנָה אוֹתָהּ לְשְׁחִיטָה. וְעַכְשׁוֹ נִהְגוּ (ט) הֵתֵר בְּכָל.

ה אִין מוֹכְרִים לָהֶם וְלֹא לְיִשְׂרָאֵל הַחֲשׂוֹד לְמִכַּר לָהֶם, וְלֹא לְיִשְׂרָאֵל לְסֻטִּים, דְּבַר שְׂיֵשׁ בּוֹ נֶזֶק לְרַבִּים כְּגוֹן דְּבָיִם וְאַרְיֹת, וְלֹא שׁוּם כְּלֵי זֵין, וְלֹא סֵדָן. שְׁטאַ"ק בְּלִשׁוֹן אֲשַׁכְּנֹז כּוֹן פֶּרֶשׁ רִשְׁיִי בְּעַבְדָּה זָרָה דְּף ט"ו, וְלֹא כְּבָלִים וְקוֹלָרִין (פְּרוֹשׁ מַעֲנִין וְיִתְנַהּוּ בְּסוּגַר (יְחִזְקָא לִיט, ט) וְיִתְבּוּהוּ בְּקוֹלָרִין (פְּרוֹשׁ בְּרִזָּל סְבִיב הַצְּנֹאֵר) וְשִׁלְשָׁלוֹת שֶׁל בְּרִזָּל, וְאַפְלוֹ עֵשֶׂת שֶׁל בְּרִזָּל; וְלֹא מִשְׁחִיזִים לָהֶם כְּלֵי זֵין; וְלֹא בּוֹנִים לָהֶם מְקוֹם שְׂדֵנִים בּוֹ בְּנֵי אָדָם.

ו הָיוּ יִשְׂרָאֵל שׁוֹכְנִים בֵּין עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וְכָרְתוּ לָהֶם בְּרִית, מִתֵּר לְמִכַּר כְּלֵי זֵין לְעַבְדֵי הַמֶּלֶךְ וְגִיטוֹתָיו, מִפְּנֵי שְׁעוֹשִׂים עִמָּהֶם מְלַחְמָה עִם צָרֵי הַמְּדִינָה, לְהַצִּילָהּ, וְנִמְצְאוּ מְגַנְיִים עֲלֵיהֶם, שְׁהָרִי הֵם שְׁרוּיִים בְּתוֹכָהּ.

ז אִין מוֹכְרִין לָהֶם בְּאַרְצָ יִשְׂרָאֵל כָּל דְּבַר הַמְּחַבֵּר, כְּגוֹן אֵילָן וְקָמָה, אָבֵל מוֹכְרִים עַל תְּנֵאֵי שְׂיָקוּץ, (י) וְקוּצָץ.

ח אין מוכרים להם בתיים ושדות בארץ ישראל; אבל משכירין להם בתיים, ולא שדות. ובסוריא, מוכרים בתיים ומשכירים שדות. ובחוצה לארץ, מוכרים אלו ואלו.

ט לא (יא) ימכר ולא ישכיר לגי עובדי כוכבים ביחד, בשכונות היהודים. אבל לאחד או לשנים, מתר למכר או להשכיר כל מה שירצה, ולא חישינון שמא ימכר או ישכיר הוא לאחרים.

י אף במקום שהתירו להשכיר, לא התירו אלא לאוצר וכיוצא בו, אבל לא (יב) לדירה, מפני שמכניס לתוכו עבודת כוכבים בקבע. הגה: והאדנא נהגו להשכיר אף לדירה, כיון שאין (יג) נוהגים להכניס עבודת כוכבים בבתיהם. (טור). השוכר בית מעובד כוכבים, יש להחמיר שלא להניח שם עבודת כוכבים של העובד כוכבים. (הגהות אשרי ספיק דע"ז).

יא אסור לתן מתנת חנם (יד) לעובד כוכבים שאינו מכירו.

יב מתר לפרנס (טו) ענייהם ולבקר חוליהם, ולקבר מתייהם, ולהספידן ולנחם אבליהם, משום דרכי שלום.

יג אין ממחין ביד עניי עובדי כוכבים מלטל לקט שכחה ופאה.

יד אסור לספר בשבתון, אפלו לומר: כמה נאה עובד כוכבים זה בצורתו, קל וחמר שישפר בשבח מעשיו או שיחבב דבר מדבריו. אבל אם מכון בשבתו להודות להקב"ה שברא ברעה נאה כזו, מתר.

סימן קנב - שלא יאכל הישראל עם העובד כוכבים, אף על פי שאוכל משלו

סעיפים

ב'

ובו

א עובד כוכבים העושה משתה לחפת בנו או בתו, **(א)** אסור לישראל לאכל שם אפלו אוכל **(ב)** משלו ושמש שלו עומד עליו ומשמש. ומאימתי אסור, משיתחיל להכין צרכי הסעדה; ולאחר ימי המשתה, לי יום. ואם אומר שמזמינו בשביל החפה, אסור עד י"ב חדש; ולאחר י"ב חדש מתר, אלא אם כן הוא אדם **(ג)** חשוב.

ב אם העובד כוכבים שעושה (ד) חפה שולח לבית
הישראל עופות חיים או דגים, מתר. והוא הדין דמתר אם
שלח לו לביתו בשר שחוט כדינו. (בית יוסף בשם תשובת הרא"ש).

סימן קנג - דיני יחוד ישראל וישראלית עם העובד כוכבים

סעיפים

ד'

ובו

א אין מעמידין בהמה בפנדקאות של עובדי כוכבים,
ואין מוסרין בהמה לרועה שלהם, מפני שהם (א)
חשודים על הרביעה. ובמקומות שאינם חשודים בה,
ואדרבה מכים ועונשים עליה, מתר. אין מוסרים להם תינוק
ללמדו ספר או ללמדו אמנות, דמשכי לה למינות.

ב לא יתיחד ישראל עם עובדי כוכבים, מפני שהם
חשודים על שפיכות דמים.

ג אם נזדמן לו בדרך עובד כוכבים חגור סין, טופלו
לימינו. הנה לעובד כוכבים מקל בידו, טופלו לשמאלו. (טור). היו
עולים בעליה או יורדים בירידה, לא יהא ישראל למטה

וְהַעֲוֹבֵד כּוֹכְבִים לְמַעַלָּה. וּמְכַל מְקוֹם טוֹפְלוֹ קָצַת לְיַמִּינוֹ, (ר"ן פֶּרֶק
אין מעמידין). וְלֹא יִשְׁחָה לְפָנָיו לְעוֹלָם. שָׁאֵל לוֹ : לְהִיכֹן אֶתְּהָ
הוֹלֵךְ, אִם הִיָּה צָרִיךְ לִילֵךְ פְּרָסָה יֹאמֵר : שְׁתִּי פְּרָסָאוֹת
אֲנִי הוֹלֵךְ. הַגָּה: בְּמָקוֹם שֶׁנִּהְיָ לִילֵךְ לְמִרְחָץ בְּלֹא מְכַנְסִים, אָסוּר לִילֵךְ
לְמִרְחָץ שְׁרוּחָצִים בּוֹ עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים עֲרָמִים. אָבֵל אִם הַיִּשְׂרָאֵל (ב) כָּבֵר
בְּמִרְחָץ וּבְאוֹ עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים, אֵין צָרִיךְ לְצֹאת (מְרַדְכֵי פֶּרֶק כ"ה) .

ד לֹא תִתְיַחַד יִשְׂרָאֵלִית עִם עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים, אֲפֹלוּ הֵם (ג)
רַבִּים וְנִשְׁוֹתֵיהֶם וְנִשְׁוֹתֵיהֶם עִמָּהֶם.

סימן קנד - דיני מילדת עובדת כוכבים וישראלית

ובו סעיפים ב' ו' א' עוֹבְדַת כּוֹכְבִים לֹא (א) תִּילָד לְיִשְׂרָאֵלִית בֵּינָה לְבֵינָה,
וְאֲפֹלוּ אִם (ב) הִיא מְמַחִית. וְכֵן לֹא תִנִּיק לְבֶן יִשְׂרָאֵל
בְּבֵיתָהּ, וְאֲפֹלוּ אַחֲרִים עוֹמְדִים עַל גְּבָהּ. אָבֵל בְּבֵית
יִשְׂרָאֵל מִתְּרַת לִילֵד וּלְהַנִּיק, אִם אַחֲרִים עוֹמְדִים עַל
גְּבָהּ אוֹ יוֹצְאִים וְנִכְנְסִים, וְהוּא שְׁלֹא יִנִּיחֶנוּ עִמָּה לְבַדּוֹ
בְּלִילָהּ.

ב יִשְׂרָאֵלִית לֹא תִנִּיק לְבֶן עוֹבֵד כּוֹכְבִים, אֲפֹלוּ (ג) בְּשָׂכָר.

אָלֵא אִם כֹּן יֵשׁ לָהּ חֶלֶב הַרְבֵּה וּמְצַעֲרֶת אוֹתָהּ, מִתְּרַת לְהִינִיקוּ. (מְרִדְכִי וְאַגְדָּה רִ"פ אִין מַעֲמִידִין) וְלֹא תִילֵד לְעוֹבְדֵת כּוֹכְבִים, אָלֵא אִם כֹּן הִיא יְדוּעָה לְמִילָדָת, שְׂאֵז מִתְּרַת, וְדוֹקָא בְּשָׁכָר (ד) וּבַחֵל. אָסוּר לְלַמֵּד לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים אֲמָנוּת (הַגְּהַת אֲשֶׁרִי שָׁם וִירוּשָׁלַיִם).

סימן קנה - אם מתר להתרפאות מעובד כוכבים

סעיפים

ג'

ובו

א כָּל מְכָה וְחָלִי שֵׁישׁ (א) בָּהֶם סַכָּנָה, שְׁמַחֲלָלִים עָלֵיהֶם שֶׁבֶת, אִין מִתְּרַפְּאִים מְעוֹבֵד כּוֹכְבִים שְׂאִינוּ מִמְּחָה לְרַבִּים. וְכָל הַמְּקִיזִים דָּם הוּוּ מִמְּחִים לְעַנְּן הַקְּזָה, (טוֹר וּבֵית יוֹסֵף בְּשֵׁם תּוֹסֵפוֹת וְהַרְא"שׁ וּבְהַגְהוֹת מִימּוֹנֵי פִיט וְר' יְרוּחִם וְאַגּוּדָה וְסַמ"ג), דְּחִישִׁינָן לְשִׁפְיַכַת דְּמִים. וְאַפְלוּ הוּא סַפֵּק חֵי סַפֵּק מֵת, אִין מִתְּרַפְּאִים מִמְּנוּ. אָבֵל אִם הוּא וְדָאִי מֵת, מִתְּרַפְּאִים מִמְּנוּ, דְּלַחֲיֵי שְׁעָה לֹא חִישִׁינָן בָּהּ. וְאִם אָמַר: סַם פְּלוֹנֵי יָפָה אוֹ רַע, יָכוֹל (ב) לְסַמֵּד עָלָיו, וְהוּא שְׂלֵא יִקַּח מִמְּנוּ אוֹתוֹ סַם. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּכָל זֶה אִינוּ אָסוּר אָלֵא כְּשֶׁהוֹבֵד כּוֹכְבִים עוֹשֶׂה בְּחָנָם, אָבֵל אִם עוֹשֶׂה (ג) בְּשָׁכָר, בְּכָל עַנְּן מִתְּרַת, דְּחִישִׁי לְפִסִּידָא דְּאַגְרָה (הַגְּהוֹת אֲשֶׁרִי פִּיא"מ מֵאוֹר זְרוּע). וְכֹן נִהְגוּ לְהַקְל. אָבֵל אִם בָּא לְרַפְּאוֹתוֹ בְּלַחֲשׁ, מִתְּרַת, וְהוּא שְׂלֵא יִדַע שְׁמִזְכִּיר שֵׁם עֲבוֹדַת כּוֹכְבִים. אָבֵל אִם יוֹדַע שְׁמִזְכִּיר שֵׁם עֲבוֹדַת כּוֹכְבִים, אָסוּר, אָפְלוּ אִם יוֹדַע שְׁוֹדָאִי יָמוּת. וְאִם הוּא (ד)

אָפִיקוֹרוֹס, אָפֵלו סְתָם לַחֵשׁ אָסוּר, שְׁוֹדָאֵי מְזִכִּיר שֵׁם
עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים. וְכֵן אָסוּר לְלַמֵּד מִמֶּנּוּ לַחֵשׁ. (הַגְּהוֹת מְרַדְכֵי פֵא"מ).

ב עוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁבָּא לְרַפְּאוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל, וְאָמַר לֵה:
קַח מִמִּים אֵלוֹ אוֹ מֵאֵילָן פְּלוֹנֵי שְׁהִם שֶׁל עֲבוֹדַת
כוֹכָבִים, אָסוּר. אָבֵל אִם אָמַר לֵה: קַח מִמִּים אֵלוֹ אוֹ
מֵאֵילָן זֶה, וְלֹא הִזְכִּיר לוֹ שֵׁם עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, אַף עַל פִּי
שֶׁאֵין מֵאוֹתָן מִים וְאוֹתוֹ אֵילָן מְצוּיִים אֵלָּא שֶׁל עֲבוֹדַת
כוֹכָבִים, מִתֵּר כִּיּוֹן שְׁלֵא (ה) תִּלְהֵה הַרְפּוּאָה בְּמַה שְׁהִם
עֲבוֹדוֹת זָרוֹת. וַיֵּשׁ אוֹסְרִים גַּם בְּזֶה, (ו) אָפֵלו בְּאוֹמֵר לוֹ:
הֵבֵא עָלַי סְתָם, וְהֵבִיא לוֹ מֵעֲצֵי אֲשֶׁרָה.

ג בְּשֶׁאֵר (ז) אָסוּרִים מִתְרַפְּאִים בְּמָקוֹם סַכָּנָה, אָפֵלו
דֶּרֶךְ הַנְּאֲתוֹ. וְשֶׁלֹּא בְּמָקוֹם סַכָּנָה, כְּדֶרֶךְ הַנְּאֲתוֹ אָסוּר;
שֶׁלֹּא כְּדֶרֶךְ הַנְּאֲתוֹ, מִתֵּר, חוּץ מִכְּלָאֵי הַכָּרֶם וּבִשְׂר בְּחֻלָּב
שֶׁאָסוּרִים אָפֵלו שֶׁלֹּא כְּדֶרֶךְ הַנְּאֲתוֹ אֵלָּא בְּמָקוֹם סַכָּנָה.

הגה: וְעַיֵן לְעֵיל סִימָן קכ"ג. יֵשׁ אוֹמְרִים דְּכָל אָסוּרֵי הַנְּאֲה מִדְּרַבְּנָן מִתֵּר
לְהַתְרַפְּאוֹת בְּהוֹן אָפֵלו (ח) חוֹלָה שֶׁאֵין בּוֹ סַכָּנָה. (ר"ן פכ"ש ב"שם י"א וריב"ש סי'
מ"ה). וְאָפֵלו י"ן נְסֻךְ, בְּזִמְנוֹ הַזֶּה, מִתֵּר לְהַתְרַפְּאוֹת בּוֹ וְלַעֲשׂוֹת מִמֶּנּוּ מְרַחֵץ
אַף עַל פִּי שֶׁהוּא כְּדֶרֶךְ הַנְּאֲתוֹ, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יֹאכֵל וַיִּשְׁתֶּה הָאָסוּר, הוֹאִיל וְאֵין
בּוֹ סַכָּנָה. וְכָל שֶׁכֵּן דִּמְתֵּר לְזֶלֶף י"ן עַל גְּבֵי אֵשׁ, דְּאָפֵלו לְבָרִיא מִתֵּר, דְּרִיחָא
לְאוּ מְלִתָּא הִיא. (אַרְךְ כָּל ל"ט). מִתֵּר לְשֶׁרֶף שְׂרָץ אוֹ שֶׁאֵר דְּבֵר אָסוּר וּלְאָכְלוֹ
(ט) לְרַפּוּאָה, אָפֵלו חוֹלָה שֶׁאֵין בּוֹ סַכָּנָה, חוּץ מִבְּעֲצֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים. (אַרְךְ
כָּל ל"ב) וְכָל חוֹלָה שֶׁמֵּאֲכִילִין (לז) אָסוּר, צְרִיכִים שֶׁתֵּהֵא הַרְפּוּאָה (י) יְדוּעָה
אוֹ עַל פִּי מִמְּחָה. (שם כָּל ל"ט). וְאֵין מִתִּירִין שׁוּם דְּבֵר אָסוּר לְחוֹלָה, אִם יוֹכֵל
לַעֲשׂוֹת הַרְפּוּאָה בְּהַתֵּר כְּמוֹ בְּאָסוּר אַף עַל פִּי שֶׁצָּרִיךְ לְשִׁהוֹת קֶצֶת קִדְּם
שֶׁיִּמְצָא הַהַתֵּר, מֵאַחַר שֶׁאֵין סַכָּנָה בְּדַבֵּר. (בֵּית יוֹסֵף וְתִשׁוּבַת הַרְשֵׁבִי"א סוֹף סִימָן

סימן קנו - אם מתר להסתפר מעובד כוכבים

סעיפים

ג'

ובו

א אין מסתפרים מהעובד כוכבים אלא במקום שמצויין בני אדם, או אם אותו העובד כוכבים מדמה שאותו ישראל הוא אדם חשוב. הגה: ויש מחמירין שלא להסתפר מעובד כוכבים, אפלו במקום רבים, (א) בתער, אם לא שיראה במראה. (תוספות ומרדכי פא"מ). (ב) ונהגו להקל כסבא ראשונה.

ב אסור לאיש להסתכל במראה, משום לא ילבש גבר (דברים כב, ה), אלא אם כן משום רפואה, כגון שחושש בעיניו, או שמספר עצמו, או אם מסתפר מן העובד כוכבים בינו לבינו. וכדי לראות אדם חשוב, מתר לראות במראה. הגה: ויש אומרים הא דאסור לראות במראה הינו דוקא במקום דאין דרך לראות במראה רק נשים, ואית ביה משום לא ילבש גבר (דברים כב, ה) אבל במקום שדרך האנשים לראות גם כן במראה, מתר. (ר"ן פא"מ). ואפלו במקום שנהגו להחמיר, אם עושה לרפואה שמאיר עיניו, או שעושה להסיר הכתמים מפניו או נוצות מראשו, שרי. (סמ"ג בשם הר"ר זעלקיל). וכן נהגו. ועי' לקמן סימן קפ"ב.

ג יִשְׂרָאֵל הַמְּסַפֵּר אֶת הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים, כִּי־וַיִּשְׁתַּחֲוֶה לְבָלֹוֹתָיו גִּ' אֲצַבְעוֹת מִכָּל רוּחַ, שׁוֹמֵט יָדוֹ. וְכֵן הִקְרָחָה שְׁעוֹשִׂים הַכְּהֻנִּים, אֲסוּר (לְיִשְׂרָאֵל) לַעֲשׂוֹת לָהֶם.

סימן קנז - על איזה עברות יהרג ואל

יעבר

סעיפים

ג'

ובו

א כָּל הָעֹבְרוֹת שֶׁבַתּוֹרָה, חוּץ מֵעֲבוֹדַת כּוֹכְבִים וְגִלּוּי עֲרִיזוֹת וְשִׁפְיכוֹת דָּמִים, אִם אֹמְרִים לוֹ לְאָדָם שִׁיעֵבֶר עֲלֵיהֶם אוֹ יִהְרַג, אִם הוּא בְּצַנְעָה יַעֲבֹר וְאֵל יִהְרַג. וְאִם יִרְצֶה לְהַחֲמִיר עַל עֲצָמוֹ וְלִהְרַג, רִשְׁאִי, אִם הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים **(א)** מְכֹון לְהַעֲבִירוֹ עַל דָּת. **הגה:** וְאִם יוֹכֵל לְהַצִּיל עֲצָמוֹ בְּכָל אֲשֶׁר לוֹ, צָרִיךְ לַתֵּן הַכֹּל **(ב)** וְלֹא יַעֲבֹר לֹא תַעֲשֶׂה. (ר"ן פֶּרֶק לוֹלֵב הַגְּזוּל וְרִשְׁפִּי"א וְרִאבִ"ד וְרִיב"ש סִימָן שפ"ז). וּבְמָקוֹם שֶׁאֲמָרוּ: כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ בְּיָדוֹ לְמַחוֹת וְאִינוֹ מוֹחָה הוּא נִתְפָּס בְּאוֹתוֹ עוֹן, מִכָּל מָקוֹם בְּדָבָר שֶׁיֵּשׁ חֲשֵׁשׁ סַכָּנָה אִין צָרִיךְ לְהוֹצִיא מִמוֹנוֹ עַל זֶה. (מהרי"ו סִימָן קנ"ז). וְאִם הוּא בְּפִרְהֶסְיָא, דִּהִינוּ **(ג)** בְּפִנֵּי עֲשָׂרָה מִיִּשְׂרָאֵל, חֵיב לְהִרְגוֹ וְלֹא יַעֲבֹר אִם הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים מְכֹון לְהַעֲבִירוֹ עַל דָּת אֲפִלוּ **(ד)** עַל עֲרֻקְתָּא דְּמִסְאֲנָא (בֵּית יוֹסֵף). אֲבָל אִם אִינוֹ מְכֹון אֲלָא לְהִנָּאֵתוֹ, יַעֲבֹר וְאֵל יִהְרַג. וְאִם הוּא שְׂעַת הַגְּזָרָה עַל יִשְׂרָאֵל לְבַדָּם, (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם נ"י), אֲפִלוּ אֲעֲרֻקְתָּא דְּמִסְאֲנָא (פְּרוּשׁ רְצוּעַת הַמְּנַעַל) יִהְרַג וְאֵל

יַעֲבֹר. **הגה:** וְדוֹקָא אִם רוֹצִים לְהַעֲבִירוֹ בְּמַצּוֹת לֹא תַעֲשֶׂה, אָבֵל אִם גָּזְרוּ (גְּזָרָה) שְׁמַד שְׁלֹא לְקַיֵּם מַצּוֹת עֲשֵׂה, אִין צָרִיד לְקַיְמוֹ וְשִׁיְהָרַג (ר"ן פֶּרֶק בְּמָה טוֹמְנִין וְנִי פֶּרֶק סוֹרֵר וּמוֹרָה). מִיָּהוּ אִם הַשְּׁעָה צָרִיכָה לְכַד, וְרוֹצָה לְהַרְגוֹ וּלְקַיְמוֹ, הַרְשוֹת בְּיָדוֹ (מֵהַרִּי"ק שֶׁרֶשׁ פִּי"ח בְּשֵׁם הַר"ן). **וּבַעֲבוּדַת כּוֹכְבִים, גְּלוּי עָרִיּוֹת, שְׁפִיכוֹת דְּמִים אֶפְלוּ בְּצִנְעָה וְשְׁלֹא בְּשַׁעַת הַגְּזָרָה, וְאֶפְלוּ אִין הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים מְכוּן אֶלָּא לְהַנְאֹתוֹ, יְהָרַג וְאֵל יַעֲבֹר**. **הגה:** וְדוֹקָא כְּשֶׁאֹמְרִים לוֹ לַעֲשׂוֹת מַעֲשֶׂה, כְּגוֹן שְׁאֹמְרִים לְאִישׁ לְגַלוֹת עָרוֹה אוֹ שְׁיִהָרַג, אָבֵל אִם אוֹנְסִים לְאִשָּׁה לְבֹא עָלֶיהָ, אוֹ שְׁרוֹצִים **(ה)** לְהַשְׁלִיכוֹ עַל הַתֵּינֹק **(ו)** לְהָרְגוֹ, אוֹ שֶׁהוּא כֹּבֵר מְקַשֶּׁה וְרוֹצִים לְאַנוֹס אוֹתוֹ לְעָרוֹה, אִין צָרִיד לְהָרַג. (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם תוֹסֵפוֹת וְר"ן פֶּרֶק כ"ש). וְכָל אֲסוּר עֲבוּדַת כּוֹכְבִים וְגְלוּי עָרִיּוֹת וְשְׁפִיכוֹת דְּמִים אֵף עַל פִּי שְׁאִין בּוֹ מִיתָה, רַק לְאוֹ בְּעֵלְמָא, צָרִיד לְהָרַג וְלֹא **(ז)** לַעֲבֹר. אָבֵל אֶלְאוּ **(ח)** דְּלַפְנֵי עוֹר לֹא תִתֵּן מְכַשֵּׁל (עִיקָרָא י"ט, י"ד) יַעֲבֹר וְאֵל יְהָרַג. (ר"ן פֶּרֶק כ"ש וּפְרָק בּוֹ סוֹרֵר וּמוֹרָה). עוֹבֵד כּוֹכְבִים הִבֵּא עַל בֵּת יִשְׂרָאֵל, אִינוּ בְּכָלֵל גְּלוּי **(ט)** עָרִיּוֹת. (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַרְמְב"ן וְהַפּוֹסְקִים הַנִּי"ל). עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים שְׁאֲמָרוּ לְיִשְׂרָאֵל: תִּנּוּ לָנוּ אֶחָד מִכֶּם וְנִהְרְגָנוּ, לֹא יִתְּנוּ לָהֶם אֶחָד מֵהֶם, אֶלָּא אִם כֵּן יִחַדוּהוּ וְאָמְרוּ: תִּנּוּ לָנוּ פְּלוֹנִי. (מִשְׁנֵה פ' ח' דְּתַרּוּמוֹת וְהַרְמְב"ם פ"ה מֵהַלְכוֹת יְסוּדֵי הַתּוֹרָה). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאֶפְילוּ בְּכַהֲאֵי גִּנְאָא אִין לְמַסְרוֹ, אֶלָּא אִם כֵּן **(י)** חִיב מִיתָה כְּשֶׁבַע בּוֹ בְּכָרִי. (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם רִשִּׁי וְר"ן). וְכֵן נִשִּׁים שְׁאֲמָרוּ לָהֶן עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים: תִּנּוּ לָנוּ אַחַת מִכֶּם וְנִטְמָא אוֹתָהּ, יִטְמָאוּ **(יא)** כֻּלָּם וְלֹא יִמְסָרוּ נַפְשׁ אַחַת מִיִּשְׂרָאֵל. (רְמַב"ם פ' הַנְּזָפָר). כָּל מְקוֹם שְׁנֵאָמַר: יְהָרַג וְאֵל יַעֲבֹר, אִם עָבֵר וְלֹא נִהָרַג, אֵף עַל פִּי שְׁחַלֵּל הַשֵּׁם, מְכַל מְקוֹם נִקְרָא אָנוֹס וּפְטוֹר. וְדוֹקָא שְׁלֹא יוּכַל לְבָרַח, אָבֵל אִם יְכוּל לְבָרַח וְאִינוּ עוֹשֶׂה, הָרִי הוּא כְּכֹלֵב שֶׁבַע עַל קִיאוֹ וְנִקְרָא עוֹבֵר בְּמַזִּיד. (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַרְמְב"ם פ"ה מִיְסוּדֵי הַתּוֹרָה).

ב אֲסוּר לְאָדָם לֹמֵר שֶׁהוּא עוֹבֵד כּוֹכְבִים כְּדִי שְׁלֹא יְהָרְגוּהוּ. אָבֵל אִם כְּדִי שְׁלֹא יִכִּירוּהוּ שֶׁהוּא יְהוּדִי מְשֻׁנָּה מִלְּבוּשׁוֹ **(יב)** בְּשַׁעַת הַגְּזָרָה, מִתֵּר כִּיּוֹן שְׁאִינוּ אוֹמְרִים שֶׁהוּא עוֹבֵד כּוֹכְבִים. **הגה:** וְאֶפְלוּ לֹבֵשׁ כְּלָאִים. (נִי פֶּרֶק הַגּוֹזֵל בְּתָרָא). וְאֵף עַל גַּב דְּאֲסוּר לֹמֵר שֶׁהוּא עוֹבֵד כּוֹכְבִים, מְכַל מְקוֹם יוּכַל לֹמֵר לָהֶם לְשׁוֹן דְּמִשְׁתַּמְעֵ לְתַרֵּי אֶפִּין (נִמּוּקֵי יוֹסֵף פ' הַגּוֹזֵל), וְהָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים יִבְיֵנוּ שֶׁהוּא

אומר שהוא עובד כוכבים והוא יכון לדבר אחר. וכן אם יוכל להטעותם, שהם סוברים שהוא עובד כוכבים, שרי. (ת"ה ס"י קצ"ז) וכן בדרך זה, מי שלבו העלה טינא וחושק באשת איש, אם תוכל אשתו לבא (יג) אליו ושיסבר שבא על הערוה, שרי. (שם בני"י). וכל זה לא שרי רק במקום סכנה, אבל שלא במקום סכנה כגון שילבש בגדי עובד כוכבים שלא יפירוהו שהוא יהודי ויעביר מקס, או (יד) כדומה לזה, אסור. (אשר"י וני"י פרק הגוזל בתרא ות"ה ס"י קצ"ו ושאר פוסקים).

ג מי שנתחייב מיתה, מתר לברח לבית עבודת (טו) כוכבים ולהציל את עצמו. ויש אומרים דבשעת השמד, אסור. (פ"ל ב"ו) ועין לעיל סימן קי"נ.

סימן קנח - דין עובדי עבודת כוכבים להצילם מהמות

ובו סעיפים ב' א עובדי גלולים, שאין בינינו וביניהם מלחמה, ורועי בהמה דקה מישראל בארץ ישראל בזמן שהיו רב השדות של ישראל וכיוצא בהן, אין (א) מסבבין להם המיתה, ואסור להצילם אם נטו למות, כגון שראה אחד מהם שנפל לים, אינו מעלהו אפלו אם יתן לו שכר. לפיכך אין לרפאותו, אפלו בשכר, אם לא היכא דאכא משום איבה. דאז אפלו בחנם שרי, אם לא יוכל להשמיט אפלו בחנם. (בית יוסף בשם הרמב"ן) וכן מתר (הנה) לנסות רפואה בפותי אם תועיל (תוספות ומרדכי פא"מ ובס"מ"ג). במה דברים אמורים, בישראל

בַּעַל עֲבֵרוֹת וְהַעֲוֹמֵד בְּרָשָׁעוֹ וְשׁוֹנֵה בּוֹ תָּמִיד, כְּגֹן רוּעֵי
בְּהֵמָה דַּקָּה שֶׁפָּקְרוּ בְּגִזְלֵי וְהֵם הוֹלְכִים בְּאֵינְלֵתָם. אָבֵל
יִשְׂרָאֵל בַּעַל עֲבֵרוֹת, שֶׁאֵינּוּ עֹמֵד בְּרָשָׁעוֹ תָּמִיד, אֲלֹא
עוֹשֶׂה עֲבֵרוֹת לְהִנָּאת עֲצָמוֹ, כְּגֹן אוֹכֵל נְבִלוֹת לְתֹאבֹן,
מִצְוָה לְהִצִּילוֹ וְאֲסוּר לַעֲמֹד עַל דָּמוֹ.

ב הַמִּינִים, וְהֵם שְׁעוֹבָדִים לְעִבּוֹדַת כּוֹכָבִים, אוֹ הַעוֹשֶׂה
עֲבֵרוֹת לְהַכְעִיס, אֲפֹלוֹ אֲכָל נְבִלוֹת אוֹ לָבַשׁ שֶׁעֲטִינוֹ
לְהַכְעִיס הָרִי זֶה מִיּוֹן; וְהַאֲפִיקוֹרְסִים, וְהֵם שְׁכוֹפְרִים (ב)
בַּתּוֹרָה וּבְנְבוּאָה מִיִּשְׂרָאֵל, מִצְוָה לְהִרְגֵם. אִם יֵשׁ בִּידּוֹ
כַּח לְהִרְגֵם בְּסִיף, בְּפִרְהָסִיא, הוֹרְגוֹ. וְאִם לָאוּ, יָבֵא
בְּעֵלִילוֹת עַד שֶׁיִּסָּבֵב הִרְיָגָתוֹ. כִּי־צַד, רָאָה אֶחָד מֵהֶם
שֶׁנִּפְל לְבָאֵר וְהִסְלֵם בְּבָאֵר, קוֹדֵם וּמְסַלְקוֹ וְאוֹמֵר:
הִרְיָנִי טְרוֹד לְהוֹרִיד בְּנִי מִן הַגֵּג וְאַחֲזִירְנוּ לָדָּ, וְכִי־צֵא
בְּדַבָּרִים אֱלוֹ. **הגה:** וְעַיִן בְּחוּשׁוֹן הַמְּשַׁפֵּט סִימָן תַּכִּי"ה. מְשַׁמְדִים
שֶׁמְשַׁמְדִים עֲצָמָם וּמְטַמְעִים עֲצָמָם בֵּין הַגּוֹיִים לְעַבֵּד עֲבֹדָה זָרָה כְּמוֹתָם,
הָרִי הֵם כְּמוֹ מוֹמְרִים לְהַכְעִיס וּמוֹרִידִין וְלֹא מַעֲלִין. (אוֹתָם) (תּוֹסֵפוֹת פִּא"מ).
וּמְכַל מְקוֹם אִם בָּא לְשׁוּב, לֹא הִחְמִירוּ עָלָיו, שֶׁקִּשָּׁה לְפָרֵשׁ מֵהֶם וְחִישִׁינָן
שְׁלֹא יִחְזַר לְסוּרוֹ. (ת"ה סִימָן קצ"ח).

הלכות ריבית

סימן קנט - שמתר להלוות לעובד כוכבים ולמומר ברבית

סעיפים

ג'

ובו

א דבר תורה, מתר להלוות לעובד כוכבים ברבית. וחקמים (א) אסרוהו, אם לא כדי חייו, או לתלמיד חכם, או ברבית דרבנן. והאדנא, מתר בכל (ב) ענין. (הטור).

ב מומר מתר להלוותו ברבית, ואסור ללוות (ג) ממנו ברבית. **הגה:** ויש מחמירין אף במומר להלוותו. (המרדכי והגהות מימוני בשם ראב"ה ורש"י וסמ"ג ומהרי"ל). (ד) וטוב להחמיר אם אפשר להשמיט ממנו.

ג כותים, יש להם דין (ה) מומר. הקראים, אין להם דין מומרים ואסור להלוותם ברבית, ואין צריך לומר (ו) (ז) שאסור ללוות מהם ברבית. **הגה:** ועין לעיל סימן קנ"ז וקכ"ד דין אנוסין. תינוק שנשבה לבין העובדי כוכבים ואין יודע מתורת ישראל כלל, דינו כקראים ואסור להלוות לו ברבית. (כף משמע מבית יוסף לדעת הרמב"ם). ולכן מוקרת (לעבודת כוכבים), שיש לה בן מן העובד כוכבים, שהבן הרי הוא כמוה ונקרא מומר, אסור להלוות לו ברבית, (מרדכי פי החולץ), דהוי כתינוק שנשבה לבין העובדי כוכבים.

סימן קס - גדל אסור הרבית ועד היכן

צריך לזהר ממנו

סעיפים

כ"ג

ובו

א צריך לזהר ברבית, וכמה לאוין נאמרו בו. ואפלו הלוח הנותנו והערב והעדים (א) עוברים. הגה: ואין חלוק בין אם מלוח לעני או לעשיר. (המ"מ פ"ד מהל' מלוח ולוח). והא דלוח עובר, דוקא ברבית דאורייתא, אבל ברבית דרבנן אינו עובר אלא משום לפני עור וגו' (ויקרא יט, יד). (ר"ן פ' זה בורר ובניי פא"י וכן כתב ר' ירוחם ניי"ח).

ב כל הנותן ברבית, נכסיו מתמוטטים, וכאלו כפר ביציאת מצרים ובאליהי ישראל

ג התולה מעותיו לומר שהם של עובד פוכבים, ומלוח אותם ברבית, הקב"ה יפרע ממנו.

ד אפלו אם הלוח נותן לו יותר, (ב) מדעתו, בשעת הפרעון, שלא התנה עמו, ואינו אומר שנותנו לו יותר בשביל רבית, אסור. ומיהו אם לא היו המעות בגדו דרך הלוח, רק דרך מכר, מתר (ג) בכהאי גונא. (בית יוסף בשם תלמידי רשב"א ובנמוקים בשם תוס').

ה אפלו אם אמר ליה בשעת לקיחת הרבית: אני נותנו

לָךְ בְּמִתְנָה, אָסוּר (ד) לְקַבֵּלוֹ מִמֶּנּוּ. אָבֵל אִם לָקַח מִמֶּנּוּ רַבִּית וְצָרִיךְ לְהַחֲזִירוֹ לוֹ, מוֹעֵלֶת מְחִילָה לְפָטְרוֹ, כְּמוֹ בְּכָל גְּזֵל. מִתְנָה עַל מְנַת לְהַחֲזִיר, בְּרַבִּית, אָסוּר. (ר"ן פ"ב דְּקָדוּשִׁין).

ו אָסוּר לְהַקְדִּים הַרְבֵּית אוֹ לְאַחַר אוֹתוֹ. כִּיצַד, נָתַן עֵינָיו לְלוֹת מִמֶּנּוּ וְהָיָה מְשַׁגֵּר לוֹ דוֹרוֹן (ה) וּפְרַשׁ בְּשִׁבִיל שְׂיִלּוּהוּ, (טוֹר וּבֵית יוֹסֵף שְׂכִינַת מְרַא"ש), אוֹ שֶׁהוּא מִתְנָה (ו) מְרַבָּה דְּמִסְתַּמָּא הוּי כְּאֵלוֹ פְּרַשׁ לוֹ (שֵׁם בְּשֵׁם סְמ"ג) בְּשִׁבִיל שְׂיִלּוּהוּ זֶה הִיא רַבִּית מְקַדְמָת. לָוֶה מִמֶּנּוּ וְהַחֲזִיר לוֹ מְעוֹתָיו, וְהָיָה מְשַׁגֵּר לוֹ דוֹרוֹן בְּשִׁבִיל מְעוֹתָיו שֶׁהָיוּ בְּטֹלוֹת אֶצְלוֹ, זֶה הִיא רַבִּית מְאַחֶרֶת וְאִם עָבַר וְעָשָׂה כֵן, הָרִי זֶה אֲבִק רַבִּית.

ז צָרִיךְ הַמְלִיָּה לְזַהַר (ז) מְלַהֲנוֹת מֵהַלְוָה שֶׁלֹּא מִדַּעְתּוֹ, כָּל זְמַן שֶׁמְעוֹתָיו בְּיָדוֹ, אֶפְלוֹ בְּדָבָר שֶׁהָיָה עוֹשֶׂה לוֹ אֵף אִם לֹא הִלְוָהוּ. אָבֵל אִם נִהְיָה מִמֶּנּוּ מִדַּעְתּוֹ, מִתֵּר בְּדָבָר שֶׁהָיָה עוֹשֶׂה לוֹ אֵף אִם לֹא הִלְוָהוּ. וּבְלִבְדֹּ שֶׁלֹּא יִהְיֶה דָּבָר שֶׁל פְּרַהֲסִיָּא, כְּגוֹן לְדוֹר בְּחִצְרוֹ וְלִהְשִׁתְּמֵשׁ בְּעַבְדָּיו.

ח אֶפְלוֹ לְבָנָיו וּבְנֵי בֵּיתוֹ, אָסוּר לְהִלְוֹת בְּרַבִּית אֵף עַל פִּי שְׂאִינּוֹ מִקְפִּיד עֲלֵיהֶם וּבְנֹדָאֵי נוֹתְנֵנוּ לָהֶם (ח) בְּמִתְנָה.

ט לֹא יַעֲשֶׂה מְלֹאכָה לְחֻבְרוֹ, עַל מְנַת שְׁחֻבְרוֹ יַעֲשֶׂה עִמּוֹ אַחַר כֵּן מְלֹאכָה שֶׁהִיא יוֹתֵר כְּבִדָּה. וְאֶפְלוֹ לַעֲשׂוֹת עִמּוֹ

אוֹתָהּ מְלָאכָה עֲצָמָה, אָסוּר אִם הוּא בְזִמְן שֶׁהִיא יוֹתֵר כְּבֻדָּה, כְּגוֹן שְׂזָה מְנַכֵּשׁ. (פּ״י תוֹלֵשׁ הַעֲשָׂבִים הָרַעִים מִתּוֹךְ הַטּוֹבִים) עֲמוּ בַגָּרִיד וְזֶה מְנַכֵּשׁ עֲמוּ בְרַבִּיעָה. **הגה:** וְאִם אֶחָד מִלְּוֹה מְעוֹת לַחֲבֵרוֹ עַל זְמַן מָה כְּדִי שְׂיִחְזֹר וְיִלְוֶהוּ פְעַם אַחֶרֶת כְּזִמְן הָרֵאשׁוֹן, יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאָסוּר (מְרַדְכֵי ס״פ א״נ וּתְשׁוּבַת הָרֵאשׁוֹן פְּלֵל ק״ח ס״י ט״ז) וְלֹא דְמִי לְעוֹשֶׂה עֲמוּ מְלָאכָה וְחוֹזֵר וְעוֹשֶׂה עֲמוּ, דְגַבֵּי הַלְוָאָה שְׂכַר הַלְוָאָה הוּא נוֹטֵל. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּמִתֵּר אִם אֵינּוּ מִלְּוֹה לוֹ לְזִמְן אַרְבֵּי יוֹתֵר מִמָּה שֶׁהַלְוֶהוּ. (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם ס״ה וּמְרַדְכֵי בְּשֵׁם מַהר״מ) וְעַיִן לְקַמּוֹן סִימָן קַע״ז.

ז אָסוּר לְלַמֵּד אֶת הַמְּלֻוֹה אוֹ אֶת בְּנוֹ מְקַרָּא אוֹ גְּמָרָא, כֹּל זְמַן שֶׁמְעוֹתָיו בְּיָדוֹ, אִם לֹא הָיָה רָגִיל בְּזֶה מְקַדָּם.

יא אִם לֹא הָיָה רָגִיל לְהַקְדִּים לוֹ שְׁלוֹם, אָסוּר לְהַקְדִּים לוֹ.

יב לֹא יֹאמֵר לוֹ: הוֹדִיעֵנִי אִם בָּא אִישׁ פְּלוֹנִי מִמְּקוֹם פְּלוֹנִי. **הגה:** וְכֹן שְׂאָר רַבֵּית דְּבָרִים בְּעֵלְמָא, אָסוּר. (טוֹר). וְאַפְלוּ לְטוֹבַת הַנָּאָה בְּעֵלְמָא, כְּמוֹ שְׂיִתְבָּאָר בְּסוֹף הַסִּימָן. אָסוּר לְקַדֵּשׁ אִשָּׁה בְּהִנָּאָת מְלֻוֹה, כְּגוֹן שֶׁהִיא חַיֶּבֶת לוֹ, וּמְרוּיַח לָהּ הַזְּמַן, כְּדִי שְׂתִתְקַדֵּשׁ לוֹ (גְּמָרָא פ״ק דְּקַדוּשׁוֹ). .

יג מִתֵּר (ט) לֹא לְחַבְרוֹ: הֵילָךְ זוֹז, וְהַלְוֶה עֲשָׂרָה דִּינָרִים לְפְלוֹנִי, וְהוּא שְׂלֵא יִחְזֹר וְיִקְחֶנּוּ (י) מִהַלְוֶה, וְגַם לֹא יֹאמֵר הַלְוֶה לְמְלֻוֹה: פְּלוֹנִי יִתֵּן בְּשָׁבִילִי. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁצָּרִיךְ גַּם כֵּן שְׂלֵא (יא) יִפְיֶסְנוּ הַלְוֶה לְתֵת לְמְלֻוֹה בְּשָׁבִיל שְׂיִלְוֶהוּ.

יד אָסוּר לֹמַר : אֲלוֹךְ מָנָה עַל מְנַת שְׁתַּתֵּן זֹז לְפִלוֹנִי אוֹ לְהַקְדֵּשׁ, (בְּמִרְדְּכֵי דֵאִ"נ) אֲפֹלוּ אִם אוֹתוֹ פְּלוֹנִי הוּא עוֹבֵד כּוֹכָבִים, אֶף עַל פִּי שְׂאִינוּ חַיֵּב (טוֹר סִי קס"ט) לוֹ, וְרַבִּית קְצוּצָה (פִּי שְׁקִצָּץ וְהִתְנָה לְתַת כֶּךָ וְכָךְ בְּשִׁבִיל שְׁמִלּוּחַ) הוּא. וְאִין חֲלוּק בֵּין אָמַר הַמְּלוּחַ כֶּךָ אוֹ שְׂאָמַר הַלּוּחַ מְעַצְמוֹ כֶּךָ וְהוּא מְלוּחַ לוֹ מְשׁוּם זֶה (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם תַּשׁוּי רִשְׁבִּי"א) .

טו יֵשׁ אוֹמְרִים שְׂאָסוּר לֹמַר לוֹ : אָמַר לְפִלוֹנִי שְׁתַּתֵּן (יב) לָךְ דִּי דִינְרִין וְאֲלוֹחַ לָךְ מְעוֹת.

טז מִתֵּר לֹמַר לְחֻבְרוֹ : הִילָךְ זֹז, וְאָמַר לְפִלוֹנִי שְׁיִלוֹנִי. וְאֲפֹלוּ לָבֹן הַמְּלוּחַ מִתֵּר לֹמַר כֵּן, וְהוּא שְׁיִהֵא גְדוּל וְאִינוּ סוֹמֵךְ (יג) עַל שְׁלַחַן אָבִיו. הַגַּה: יֵשׁ אוֹמְרִים דְּאָסוּר לְמְלוּחַ לְקַח מִמְּקַבֵּל זֶה הַזֹּז, שְׁלֵא יָבֹאוּ לְהַעֲרִים. (הַמִּי"מ פִּי"ה דֵה"מ) . יֵשׁ אוֹמְרִים שְׁמִתֵּר לְיִשְׂרָאֵל לֹמַר לְחֻבְרוֹ יִשְׂרָאֵל: לָךְ וְהַלּוּחַ לִי מְעוֹת מִפְּלוֹנִי יִשְׂרָאֵל בְּרַבִּית, וּמִתֵּר לְתַת אַחַר כֶּךָ הַרַבִּית לְשְׁלִיחַ לְהַבִּיאוּ לוֹ, דְּלֵא אֲסַרְהָ תוֹרָה אֶלֶּא רַבִּית הַבָּא מִיַּד לָוֶה לְמְלוּחַ, וְהַשְּׁלִיחַ אִינוּ עוֹשֶׂה שׁוּם אָסוּר, דְּהֵאִי רַבִּית לָאוּ דִידָהּ הוּא, וְאִי מְשׁוּם שְׁשְׁלוּחוֹ שֶׁל אָדָם כְּמוֹתוֹ, אִין שְׁלִיחַ לְדַבֵּר עֲבָרָה. וְאִין לְפָרְסֵם הַדְּבָר בְּפָנֵי עַם הָאָרֶץ. (מִרְדְּכֵי בְּשֵׁם רִשִּׁי) . וְכֵן עֵקֶר, אֶף עַל גַּב דִּישׁ מִפְּקָקִין (יד) בְּהִתֵּר זֶה וּמַחְמִירִים לְאָסְרוֹ, (בֵּית יוֹסֵף וּבְנַמּוּקִים), יֵשׁ לְסַמֵּךְ עָלָיו לְעַת הַצֶּרֶךְ. וּמִכָּל מְקוֹם אִם הַלּוּחַ קִבֵּל הַמְּעוֹת בְּעַצְמוֹ מִן הַמְּלוּחַ, רַק שְׁשׁוּלַח לוֹ הַרַבִּית, אָסוּר. (שֵׁם בְּמִרְדְּכֵי) . אֲבָל אִם שְׁלִיחַ הַמְּלוּחַ הַלּוּחַ לְלוּחַ בְּרַבִּית וְעִשָּׂה שְׁטֵר עַל שֵׁם הַמְּלוּחַ, הֵוֶה כְּאֵלוֹ הַלּוּחַ לוֹ הַמְּלוּחַ עַצְמוֹ וְאָסוּר, אֲפֹלוּ עִשָּׂה הַשְּׁלִיחַ בְּלֵא דַעַת מְשַׁלְחוֹ, דְּהַשְּׁטֵר עֲבִיד לָהּ עֵקֶר הַלּוּאָה וְהוּא נִכְתָּב עַל שֵׁם הַמְּלוּחַ (מֵהַרִּי"ק שֶׁרֵשׁ י"ז) .

יז תלמידי חכמים שהלוו זה את זה דברים של מאכל, ונתן לו יותר על מה ששלוה ממנו עד (טו) חמש, הרי זה מתר, שהדבר ידוע שלא נתן לו אלא מתנה. הגה: ויש מתירין אפלו בהתנו מתחלה כד, ובלבד בדבר מועט. (הגהות אשר"י וכ"מ דעת הטור וכ"מ דעת הרב המגיד). ומכל מקום לא ירגילו תלמידי חכמים עצמם בכד, מפני המון העם שלא ילמדו מהם (הגהת מ"י פ"ד מהל' מלוה וסמ"ג לאוין קצ"ג).

יח כל רבית דרבנן, מתר במעות של (טז) יתומים, או של הקדש עניים, או תלמוד תורה, או צרף בית הפנסות. הגה: וכן (יז) נוהגין להקל, (בית יוסף בשם הרמב"ם והרא"ש) אף על גב דיש מחמירין דאינו מתר רק בבית דין. (מרדכי דא"י וכן משמע במהרא"י ובת"י סימן ש' ובח"י סי' ר"ץ ורש"י פרק א"י דף ע"י סוף ע"א). יש מקומות שנוהגים שאפטרופוס מלוה מעות יתומים ברבית קצוצה, ומנהג טעות הוא ואין לילך אחריו (מהרי"ל בתשובה); וכל אפטרופוס שעושה כן, עין בחשן המשפט סי' ל"ד אם נפסל. אבל ברבית דרבנן, שרי, כל זמן שלא הגדיל היתום (יח) לעסק במעותיו כדרך שאר אנשים, אף על פי שכבר הוא בן י"ג שנה, הואיל ולא הגיע לכלל דעת מקרי יתום לענין זה. (בית יוסף בשם ת"י ודברי בית יוסף גופיה). מי שחייב ליתומים וכשבא לפרע טוען שנתן להם רבית ורוצה לנכות מחובו, והיתום טוען שלא קבל, היתום (יט) נאמן בלא שבועה (בית יוסף בסימן קע"ז בשם תשובת הרשב"א).

יט אפטרופוס שהלוה מעות היתומים ברבית קצוצה, אם הלוה (כ) נטל לחלקו כל כד רוח כמו שהתנה לתת להם, חייב לתן להם.

כ אם עבר האפטרופוס והלוה מעות יתומים ברבית

קְצוּצָה וְהֶאֱכִיל הִיתוּמִים, **(כא)** פְּטוּרִים מִלְשָׁלִים אֶפְלוּ
לְכַשְׁיִגְדְּלוֹ. **הגה:** וְגַם הָאֲפוּטְרוֹפּוֹס פְּטוּר מִלְהַחְזִירוֹ. (תְּשׁוּבַת הַרְשֵׁב"א)
וְהוּא הַדִּין מְעוֹת שֶׁל הַקִּדָּשׁ עֲנִיִּים אוֹ שְׁאֵר מִצְוֹת. (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת
הַרְשֵׁב"א). וּמִיּהוּ אֵין הַמְלִוָּה **(כב)** נֶאֱמָן לומר דְּמְעוֹת שֶׁל הַקִּדָּשׁ הֵיוּ, אֶלָּא
בְּרֵאִיָּה (רִיבִישׁ ס"י תס"ה). וְעַיִן לְקַמּוֹ סִימָן קס"ט אִם אֲפוּטְרוֹפּוֹס מִתָּר לְלוֹת
מְעוּבָד כּוֹכָבִים לְצַרְףּ יְתוּמִים.

כא אֵי אוֹזִיף ק' בְּק"כ, מְעַקְרָא ק' בְּדִנְקָא וּלְבִסוּף
ק"כ, **(כג)** אָסוּר מִדְּאוּרִיתָא. וְאֵי אוֹזִיף מְאָה בְּמְאָה,
וְאֵיקָר, אָסוּר מִדְּרַבָּנּוּ.

כב מִתָּר לְלוֹת בְּרַבִּית **(כד)** מִפְּנֵי פְּקוּחַ נֶפֶשׁ. **הגה:** וְעִי"ל
ס"י קס"ט וּבס"י קע"ג דְּאָסוּר לְלוֹת בְּרַבִּית לְצַרְףּ קֹהֶל, וְאֶפְלוּ אֵינוֹ רַבִּית
קְצוּצָה, כָּל שֶׁכֵּן בְּרַבִּית קְצוּצָה דְּאָסוּר, וְלֹא כִּמוֹ אֵלוֹ שֶׁנִּהְיָה לְהַקֵּל בְּקִצַּת
מְקוֹמוֹת לְהַלּוֹת וְלְלוֹת לְצַרְףּ קֹהֶל בְּרַבִּית קְצוּצָה וְאֵין לָהֶם עַל מַה
שֶׁיִּסְמְכוּ, אִם לֹא שֶׁנֶּאֱמַר שֶׁמִּחֻשְׁבִּים צָרְכֵי קֹהֶל לְפְקוּחַ נֶפֶשׁ אוֹ לְצַרְףּ מִצְוָה,
כִּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר לְקַמּוֹ סִימָן קע"ב. אֲבָל אֵין לְסַמְּךָ עַל זֶה, כִּי אִם לְצַרְףּ גְּדוּל.
(רַב הַג"ה הַס ד"ע).

כג הַמְלִוָּה מְעוֹת עַל מְנַת שְׁכָל **(כה)** מְלֹאכָה שֶׁתְּבֹא לִידוֹ
יִתֵּן אוֹתָהּ לְמַלְוָה לַעֲשׂוֹתָהּ, אָסוּר. **הגה:** וּלְמֵאן דְּאָמַר טוֹבַת
הַנָּאָה הָיָה מְמוּן, מְקַרֵּי רַבִּית קְצוּצָה. (כְּד דְּקַדְקַת הַבֵּית יוֹסֵף מִלְשׁוֹן הַרְא"שׁ), מֵאַחַר
שֶׁהִתְנוּ מִתְחִלָּה בְּכָף. וְאֶפְלוּ לֹא הִתְנוּ מִתְחִלָּה, אִם אֵינוֹ רָגִיל לַעֲשׂוֹת בְּלֹאוֹ
הַכִּי, אָסוּר. וְכֵן כָּל טוֹבַת הַנָּאָה. אֲבָל אִם כָּל אֶחָד מִחֻזֵּיק טוֹבָה לְחַבְרוֹ,
לְפַעֲמִים הַלּוֹה לְמַלְוָה וּפְעָמִים לְהַפְּךָ, שְׂרִי. (הַגְּהוֹת מְרַדְכֵי דֵא"נ וְהַגְּהוֹת מִיְמוֹנֵי פ"ה
ד'ה
"מ)

סימן קסא - דין אבק רבית ואיזו

נקרא רבית דאורייתא

סעיפים

י"א

ובו

א כל דבר אסור ללוות **(א)** בתוספת, ואפלו (טור בשם רמ"ה) בפחות משנה פרוטה יש אסור רבית, אבל אין **(ב)** מוציאין אותו בדינין. **הגה:** כלל דרבית דכל שהוא אגר **(ג)** נטר, אסור, בין שהוא דרך מקח בין שהוא דרך הלואה, אלא שבדרך מקח אינו רק אבק רבית שהוא מדרבנן (לשון הטור).

ב אבק רבית, אינה יוצאה בדינין. ואם בא לצאת ידי שמים, חייב להחזיר. מלבד רבית מקדמת ומאחרת אפלו לצאת ידי שמים אינו חייב להחזיר. (בית יוסף בשם תשובת הרשב"א).

ג אבק רבית, אם **(ד)** תפס לזה משל מלוה, מפקינן מנה.

ד לא **(ה)** אמרו דאבק רבית אינה יוצאה בדינין. אלא כשאכל המלוה מדעת הלואה, אבל אם קדם שאכל טען עליו שלא יאכל, והוא הוציא ממנו על כרחו בדיני העובד כוכבים או בדין ישראל שטעה והכריחו לשלם, יוצאה בדינין.

ה רבית דאורייתא שהיא בדרך הלואה בדבר קצוב, יוצאה בדינים (ו) שכופין ומכין אותו עד שתצא נפשו אבל אין בית דין יורדין (ז) לנכסיו. וכן בהלוהו על חצרו ואמר לו: על מנת שיזור בו חנם או שישכרנו לו בפחות וכיוצא בו.

ו לקח רבית קצוצה ומת, אין (ח) הבנים צריכים להחזיר, אלא אם כן היה דבר מסים, כגון פרה וטלית, ועשה אביהם (ט) תשובה, ולא הספיק להחזיר עד שמת.

ז אם בא לעשות תשובה מעצמו להחזיר הרבית, אם הוא דבר מסים (י) מקבליים ממנו. ואם אינו דבר מסים, אם רב עסקו ומחיתו ברבית, אין מקבלין ממנו, כדי לפתח לו דרך לתשובה; וכל המקבל ממנו, אין רוח חכמים נוחה הימנו.

ח מי שהיה נושה בחברו דינר של רבית, ונתן לו בשבילו ה' מדות של חטים, והיו נמכרים ד' בדינר, צריך להחזיר לו ה' מדות. ואם רצה להחזיר לו דמיהם דינר ורביע, רשאי, שהמקח קים אף על פי שנעשה באסור. ועין לקמן סוף סימן קע"ה.

ט הָיָה חַיֵּב לוֹ דִּינָר שֶׁל רַבִּית וְנָתַן לוֹ בּוֹ גְּלִימָא אוֹ כְּלִי, צָרִיד (יא) לְהַחְזִיר לוֹ, הוֹאִיל וְהוּא דָּבַר מְסֻיָּם. (טור).

י אִם הַמְּלוֹה שָׁכַר מִהַלְוָה חֶפֶץ בְּאוֹתוֹ (יב) דִּינָר שֶׁל רַבִּית וְלֹא הָיָה רְאוּי לְשַׁכְּרוֹ אֶלָּא בְּחֻצֵי דִּינָר, מוֹצִיאִין מִמֶּנּוּ כָּל הַדִּינָר.

יא שֶׁטֶר שָׁיֵשׁ בּוֹ רַבִּית, בֵּין שֶׁל תּוֹרָה בֵּין שֶׁל דְּבָרִיהֶם, גּוֹבֶה אֶת הַקֶּרֶן לְבִדּוֹ, וְהוּא שְׂיָהָא (יג) נֶכֶר שֶׁהוּא רַבִּית.

הגה: כְּגוֹן שֶׁהוּא מְפָרֵשׁ בְּשֶׁטֶר, הַקֶּרֶן בְּפָנָי עֲצָמוֹ, (הֲרֵא"שׁ וְהַמְרָדְכִי וְהַגְּהוֹת מִיְמוֹנֵי וְנִי וְתוֹסִי וְהַגִּי"א וְטַח"מ ס"י נ"ב דְּלֹא כְּהַרְמְבִי"ן); אוֹ שֶׁלֹּא הָיָה נִכְתָּב בְּשֶׁטֶר רַק הַקֶּרֶן, וְעֵדִים מְעִידִים עַל הַרַבִּית. וְכָל מִי שֶׁבָּא (יד) לְיָדוֹ יִקְרַע הַשֶּׁטֶר דְּחִישִׁינָן שְׂמָא יִגְבֶּה בּוֹ הַרַבִּית (הַגְּהוֹת מִיְמוֹנֵי פ"ד וְתוֹסִי וְהַמְרָדְכִי וְהַגִּי"א בְּשֵׁם תּוֹסְפֵתָא) אֲבָל אִם אֵינוֹ מְפָרֵשׁ, אֶלָּא (טו) שְׂכּוֹלֵל הַקֶּרֶן עִם הַרַבִּית, אֵינוֹ גּוֹבֶה בּוֹ אֶפְלוּ הַקֶּרֶן. וְעַיֵן בְּחֻשׁוֹן הַמְּשַׁפֵּט סִימָן נ"ב.

סימן קסב - שלא להלוות סאה בסאה

סעיפים

ה'

ובו

א אָסוּר לְלוֹת סָאָה (א) בְּסָאָה, אֶפְלוּ לֹא קָצַב לוֹ זָמַן לְפָרְעוֹן. וְכֵן כָּל דָּבָר, חוּץ מִמְטַבֵּעַ כֶּסֶף (ב) הַיּוֹצֵא אֶזְ

בְּהוֹצָאָה, דְּשָׂמָא יִתְיַקְרוּ, וְנִמְצָא שְׁנוֹתָן לוֹ יוֹתֵר מִמָּה שֶׁהֲלוֹהוּ, אִם לֹא שִׁיעֲשֻׁנוּ דְּמִים, שְׂאֵם יִתְיַקְרוּ יִתְּן לוֹ אוֹתָם הַדְּמִים. וְאִם לֹא עֲשָׂהוּ דְּמִים, וְנִתְיַקְרוּ, נוֹתָן לוֹ הַדְּמִים שֶׁהָיוּ שְׂוִים בְּשַׁעַת הַלְּוָאָה, וְאִם הוֹזְלוּ נוֹתָן לוֹ הַסָּאָה שֶׁהֲלוֹהוּ. **הגה:** יֵשׁ מִי שֶׁכָּתַב דְּבִזְמַן הַזֶּה (ג) מְטַבֵּעַ שֶׁל זָהָב דִּינוֹ כְּכֶסֶף וְלוֹוִין זָהוּב בְּזָהוּב, וְכֵן נוֹהֲגִין לְהַקֵּל וְאִין לְמַחוֹת בְּגִדִים, כִּי יֵשׁ לָהֶם עַל מִי שֶׁיִּסְמְכוּ. (פְּסָקִי מֵהֶרָא"י ס"י נ"ד) יֵשׁ מִי שֶׁאֹמֵר, דְּמִתֵּר לְלוֹת כְּפָר לָחֵם בְּכֶפֶר לָחֵם, כְּמִטַּבֵּעַ שֶׁל כֶּסֶף, דְּמֵאֲחֵר דְּדָבָר מַעֲט הוּא, לֹא קִפְדִּי בְּגִי אָדָם לְהַדְדִּי בְּזָה. (הַטּוֹר וְהַרְבֵּה פּוֹסְקִים וְעֵי בֵּית יוֹסֵף). וְכֵן נוֹהֲגִין לְהַקֵּל.

ב אִם יֵשׁ לוֹ מַעֲט מֵאוֹתוֹ הַמִּין, אֶפְלוּ אִין הַמִּפְתֵּחַ בְּיָדוֹ, לֹוּהַ עָלָיו (ד) כִּמָּה סָאִין (ה) לְפָרַע סָאָה בְּסָאָה. וְאִם אִין לוֹ כְּלוּם מֵאוֹתוֹ הַמִּין, יִתְּן לוֹ הַמְּלוֹהַ מַעֲט מֵאוֹתוֹ הַמִּין אוֹ יִלוֹהוּ לוֹ, וְאַחֵר כֶּף יִלוֹהַ לוֹ כִּמָּה סָאִין (ד"ע דְּלֹא כְּתַלְמִידִי רִשְׁבִּי"א). **הגה:** הִיָּה לְלוֹהַ מַעֲט מֵאוֹתוֹ הַמִּין פְּקֻדוֹן בְּיַד אַחֵר, הִרִי זֶה כְּאֵלוֹ הִיָּה בְּיָדוֹ. אֲבָל אִם אַחֲרִים חֲנֻבִים לוֹ, לֹא מְקַרִי יֵשׁ לוֹ. (בֵּית יוֹסֵף וְכֵן מִשְׁמַע בְּגִמְרָא דְּאִיזְהוּ גִשְׁד). וְכֵן אִם יֵשׁ לוֹ בְּמִקּוֹם אַחֵר וְאִין לְמַלְוָה דְּרָדָה לְשָׂם. (הַגְּהוֹת מְרַדְכִי). לֹוּהַ שֶׁאֹמֵר שִׁישׁ לוֹ מַעֲט מְזָה הַמִּין, יוֹכֵל הַמְּלוֹהַ לְהַלוֹת לוֹ וְאִינוּ צָרִידָה רְאִיָּה לְדַבְּרִיו. (שָׂם בְּשֵׁם ר"ח). הָאֵ דְּמִתֵּר לְהַלוֹת לוֹ כְּשִׁישׁ לוֹ מֵאוֹתוֹ הַמִּין, הִיָּנוּ סִתָּם, אֲבָל אִם הַמְּלוֹהַ מִתְּנָה, שְׂאֵם יִתְיַקְרוּ חֲטִים יְשָׁלֵם לוֹ חֲטִים, וְאִם יוֹזְלוּ יִתְּן לוֹ מַעוֹת דְּמִי שְׂוִין כְּשַׁעַר שֶׁל עֲכָשׁוּ, אֲסוּר דְּהוּי קְרוֹב לְשָׂכָר וְרַחוּק לְהַפְסֵד (רִיבִישׁ סִימֹן י"ט).

ג הִיָּה לְאוֹתוֹ מִין (ו) שֶׁעַר בְּשׁוּק, קְבוּעַ וְיָדוּעַ לְשְׁנֵיהֶם, מִתֵּר לְלוֹת סָאָה בְּסָאָה. **הגה:** וְעִיל סִימֹן קַע"ה אִיזְהַ מְקַרִי שֶׁעַר קְבוּעַ. וְהָאֵ דְּיָכוֹל לְלוֹת עַל שֶׁעַר שְׁבִשׁוּק, הִיָּנוּ דְּהַלְוָה יְכוֹל לְפָרַע לוֹ אִימַת (ז) שְׁיַרְצָה, אֲבָל אִם הִתְנָה שְׂלֵא יִקְבֵּל פְּרַעוֹן עַד (ח) שַׁעַת הַיָּקָר, אֲסוּר. (הֶרָא"שׁ בְּתַשׁוּבָתוֹ וְסִמְ"ק וְכֵל ב'ו).

ד מְלוֹה אָדָם אֶת אֲרִיסוֹ (פי' אָרִיס הַנוֹטֵעַ אוֹ זֹרֵעַ שְׂדֵה חֵבְרוֹ וַיֵּשׁ לוֹ חֲצִי אוֹ שְׁלִישׁ בַּפְּרוֹת) סָאָה בְּסָאָה לְזֶרַע, בֵּין קָדָם שְׂיָרֵד הָאָרִיס לְשָׂדֵה בֵּין אַחַר שְׂיָרֵד. בְּמָה דְבָרִים אָמוּרִים, בְּמָקוֹם שְׁנֵהֲגוּ שְׂיָתָן הָאָרִיס הַזֶּרַע, אֲבָל בְּמָקוֹם שְׂדָרְךָ בְּעַל הַקָּרְקַע לִתְּנוּ הַזֶּרַע, אִם (ט) כָּבֵר יָרֵד הָאָרִיס לְשָׂדֵה, אָסוּר.

ה (י) הַלֹּוּה לוֹ סָאָתִים חֲטִים וְעָשָׂה לוֹ שְׂטָר עָלֵיהֶם, אִם לֹא יִבְרַר הַמְלוֹה שְׂיָצָא הַשְּׂעַר בְּשַׁעַת הַלְוָאָה, אוֹ שְׁהִיָּה לְלוֹה מְעַט מֵאוֹתוֹ הַמִּין, יִשְׁבַּע הַלֹּוה שְׁלֹא יִצָּא הַשְּׂעַר וְשְׁלֹא הִיָּה לוֹ כְּלוּם מֵאוֹתוֹ הַמִּין, וְלֹא יִפְרַע אֶלָּא דָּמִים שְׁהִיוּ שְׁוִים בְּשַׁעַת הַלְוָאָה וְאִין הַמְלוֹה יָכוֹל לוֹמַר (יא) הַקְּנִיתִי לוֹ מְעַט מִשְּׁלִי עַל יְדֵי אַחַר, דְּלֹא מְהִנִּי בְּלֹא דַעַת הַלֹּוה (שם). וְאִם יִתְחַיֵּב לוֹ חֲטִים, וְהַהַלְוָאָה הִיָּתָה בְּמָקוֹם אֶחָד וְהַתְּבִיעָה בְּמָקוֹם אַחַר, וְהַחֲטִים יִקָּרִים יוֹתֵר בְּמָקוֹם הַתְּבִיעָה, לֹא יִשְׁלַם לוֹ אֶלָּא כְּשׁוֹן בְּמָקוֹם הַהַלְוָאָה. הַגָּה: לֹא הִתִּירוּ לְלוֹת כְּשֵׁיט לֹא אֶלָּא סָאָה חֲטִים בְּסָאָה חֲטִים, אֲבָל סָאָה חֲטִין (יב) בְּסָאָה דַּחֵן, אָסוּר אַף עַל פִּי שְׁהֵן בְּשַׁעַר אֶחָד וַיֵּשׁ לוֹ דַּחֵן (טוֹר בְּשֵׁם הַרְאָבִי"ד וּבַה"ת).

סימן קסג - דין הפוסק חטין לחיבו

כשער של עכשו

ובו

גי

סעיפים

א מי שהיה נושה בחברו מעות, ואמר לו: תן לי מעותי שאני רוצה לקח בהם חטים, אמר לו: צא ועשה אותם עלי (א) כשער של עכשו, ויהיה לך אצלי חטים בהלואה, אם יש לו חטים כשעור מעותיו, מתר אפלו לא יצא השער ואם לאו, (ב) אסור אפלו יצא השער (נ"י בשם רמב"ן והרב המגיד שם ושכן כתב רמב"ן ורשב"א) ונאמן המוכר לומר שיש לו, ואין צריך ראיה לדבריו (הגהות מרדכי דאיזהו נשך), כדלעיל סימן קס"ב.

ב הרי שהיה לו חטים ועשה הלואתו עליו, ובא אחר זמן ואמר לה: תן לי חטים, שאני רוצה למכרם ולקח בדמיהם יין. אמר לו: צא ועשה אותם עלי יין כשער שבשוק עתה, אם יש לו יין, הרי זה (ג) מתר. ואם לאו, אסור (ר"ן ונ"י).

ג אמר לו: הלויני מנה. אמר לו: מנה אין לי, חטים במנה יש לי, ונתן לו חטים במנה כמו שהוא השער וחזר ולקחם ממנו בצ', ועדין הם שוים מאה (ב"י בשם ת"ר), אם פרע לו לבסוף המנה (ד) בפרות, מתר. אבל אסור לפרע במעות, מפני הערמת רבית, מאחר שאמר לו תחלה הלויני (ה) מנה. ואם עבר ועשה, הרי הוא מוציא ממנו ק' בדין, שאפלו אבק רבית אין כאן. הגה: ויש אומרים דהוי אבק רבית. (טור בשם הרמב"ן והרא"ש). וכל זה לא מירי אלא כשלא התנו מתחלה על כך,

אָבֵל אִם הִתְנֵנוּ מִתְחִלָּה לְקַנּוֹת מִמֶּנּוּ בְּפָחוֹת, הֲגַי רַבִּית (ו) גָּמֹר, (המ״מ פ״ה דה״מ בְּשֵׁם הַרְמַב״ן וְהַרְשֵׁב״א, וְכֹה הוּא בְּנִי״ל), אֲפֹלוּ פָּרַע לוֹ פְּרוֹת, אֲסוּר (נימוק״י פי א״ט).

סימן קסד - הממשכן שדה לא יחכירנו

סעיפים

ד'

ובו

א מי שהיתה שדה ממשכנת בידו, לא (א) יחזר וישכיר אותה לבעל השדה. ויש מי שמתיר לעשות כן במשכנתא (ב) דסורא. הגה: ובלבד שלא התנה מתחלה על כך, (ריב״ש סימן ש״ה), וגם שכבר החזיק המלוה בשדה; אבל בלאו הכי, לכלי עלמא אסור (בית יוסף סימן קע״ב בשם תשובת רשב״א).

ב משכנתא דסורא, אם בא אחד ושכר אותה מהמלוה, מתר לחזר (ג) ולהשכיר אותה לבעל השדה. וע״ל סימן קע״ב.

ג מתר למכר שדהו (ד) לאחד ולהתנות עמו שיחכירנו (פ״י החוכר הוא איש שמקבל עליו שדה חברו לעבדה בתנאי שיתן לבעל כך וכך פרות, בין יעשה השדה פרות בין לא יעשה) לו אחר כך.

ד הַלְוֹהוּ עַל שְׂדֵהוּ וְאָמַר לוֹ: אִם לֹא תִתֵּן לִי מִכָּאן וְעַד ג' שָׁנִים הֲרִי הוּא שְׁלִי, וְלֹא אָמַר מֵעַכְשָׁו, בְּעֵנֶיךָ שְׂאִין הַמִּקָּח קִיָּם תּוֹדֶךָ ג' שָׁנִים, לֹא יֵאָכֵל הַפְּרוֹת. וְאִם אָכַלְתָּ הָיִי רַבִּית קְצוּצָה וְיוֹצֵאָה בְּדִינֶיךָ. **הגה:** וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּמָה שְׂאֵכֵל תּוֹדֶךָ ג' שָׁנִים לֹא הָיִי אֶלָּא אֲבָק רַבִּית, דְּהָיִי כְּמִשְׁכַּנְתָּא בְּלֹא נְכִיתָא. (בֵּית יוֹסֵף לְדַעַת הָרַא"שׁ וְטוֹר וְרִשְׁ"י וְתוֹס' וְתַלְמִידֵי רִשְׁבִּי"א וְרַאבְ"ד מְבִיאִים בֵּית יוֹסֵף בַּח"מ סִימָן ר"ז סוֹף סִימָן י"ג), וְכִמוֹ שְׂדֵהוּ לְקַמְן סִימָן קע"ב, אֲבָל מָה שְׂאֵכֵל לְאַחַר שְׁלֹשָׁה שָׁנִים, צָרִיךְ **(ה)** לְהַחֲזִיר, וְכֵן עָקַר.

סימן קסה - דין המלוה על המטבע

והוסיפו עליו

אחד

סעיף

ובו

א הַמְלוֹה אֶת חֲבֵרוֹ **(א)** עַל הַמְטָבֵעַ וְהוֹסִיפוּ עַל מִשְׁקָלוֹ, אִם הוֹזְלוּ הַפְּרוֹת מִחֲמַת הַתּוֹסְפֹת, **(ב)** מִנְּכָה לוֹ שְׁעוֹר **(ג)** הַתּוֹסְפֹת, וְאֶפְלוּ הוֹסִיפוּ עָלָיו כָּל שֶׁהוּא. וְאִם לֹא הוֹזְלוּ מִחֲמַת הַתּוֹסְפֹת, אֵינּוּ מִנְּכָה לוֹ אֶלָּא נוֹתֵן לוֹ מִמְטָבֵעַ הַיּוֹצֵא בְּאוֹתָהּ שְׁעָה. בְּמָה דְּבָרִים אָמוּרִים, כְּשֶׁהוֹסִיפוּ עָלָיו עַד **(ד)** חֲמִישִׁיתוֹ, כְּגוֹן שֶׁהָיָה מִשְׁקָלוֹ ד' וְעִשָּׂאוֹהוּ ה'. אֲבָל אִם הוֹסִיפוּ עָלָיו יוֹתֵר עַל חֲמִישִׁיתוֹ, מִנְּכָה לוֹ **(ה)** כָּל הַתּוֹסְפֹת, אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא הוֹזְלוּ הַפְּרוֹת. וְהוּא **(ו)** הַדִּין לְמַלְוֵה עַל הַמְטָבֵעַ וּפְחַתּוֹ מִפְּנֵי. **הגה:** וְעֵינֵינוּ בַּח"מ סִימָן ע"ד אֵימַת יוֹכֵל לְהַחֲזִיר הַמְטָבֵעַ שֶׁהִלְוֵה לוֹ, אֵף עַל גַּב דְּנַפְסָלָהּ. וְאִם הוֹזְלוּ

הפרות מחמת מטבע החדשה, ולא הוסיפו עליה, נותן לו מטבע החדשה (גמרא). והיכא שעשו מטבע חדשה ולא זדענו אם הוסיפו אם פחתו חמש, (ז) סמכינן אאמנים עובדי כוכבים דבקיאים בכך, במסיחין לפי תמן, או הערפאות הממנים על כך. (בית יוסף בשם ס"ה). ואם גזר המלך שכל מי שיפרע, יפרע ממטבע חדשה, הולכים אחר גזרת המלך, דדינא דמלכותא דינא, ואין בזה לא משום רבית ולא משום אסור גזל (בית יוסף בשם הרמב"ן ועיי' ס"ק ח') ועיי' (ח) בח"ה סימן ע"ד.

סימן קסו - המלוה לחברו לא יעשה מלאכה בעבדו ולא ידור בחצרו

סעיפים

ג'

ובו

א המלוה את חברו לא יעשה (א) מלאכה בעבדו, אפלו הוא בטל, ולא ידור בחצרו חנם, ולא ישכר ממנו בפחות, אפלו בחצר דלא קימא לאגרא (פרוש שאינה עומדת להשתכר) וגברא דלא עביד (ב) למיגר. ואם דר בו כפר, כיון דחצר לא קימא לאגרא אין צריך לתת לו אפלו לצאת ידי שמים, ואפלו אם הוא גברא דעביד למיגר. ולהרמב"ם, אפלו אם הוא גברא דלא עביד למיגר, הוי אבק רבית וצריך להחזיר אם בא לצאת ידי שמים. ובחצר דקימא לאגרא, הוי אבק רבית (לכ"ע) (טור). ועיין עוד בח"ה ריש סימן ע"ב.

ב אמר לה: הלוני ודור בחצרי, אי קימא לאגרא הוי

רְבִית קְצוּצָה, וְאִי לֹא קִימָא (ג) לְאִגְרָא הוּי אֲבָק רְבִית.
הגה: וְדוּקָא בְּסֵתִם, אֲבָל אִם אָמַר לוֹ: דוּר בְּחֲצָרִי בְּשֹׁכֵר הַלְוָאָה, אֲפֹלוּ לֹא
קִימָא לְאִגְרָא הוּי כְּרְבִית קְצוּצָה, דְּמֵאֲחַר שְׁאֲמַר לוֹ: בְּשֹׁכֵר מְעוּתִיךָ, הִנֵּה
לֵה כְּפֹלוּ הַשְּׂכִירוֹ לוֹ עֲכָשׁוּ. (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם תַּלְמִידֵי הַרְשֵׁבִי"א). וְאִם הַלְוָהוּ
וְאַחַר זְמַן תִּבְעַ חוּבוֹ וְאָמַר לוֹ הַלְוָה: דוּר בְּחֲצָרִי, יֵשׁ
אוֹמְרִים שְׂאִינוּ (ד) אֶלָּא אֲבָק רְבִית, וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהוּא
רְבִית קְצוּצָה, וְהוּא שְׂאִימָר לוֹ (ה) כֵּן בְּשַׁעַה שְׂמֵרוּיִתְּ לּוֹ
זְמַן. הַגְּהָ: וְהוּא הַדִּין בְּכָל רְבִית שְׂבָא לְאֲדָם דְּלֹא קִצַּץ מִתְחַלָּה, יֵשׁ
מַחֲלֶקֶת זֶה אִם הוּא אֲבָק רְבִית אוֹ קְצוּצָה.

ג הֵיכָא דְהוּי אֲבָק רְבִית, יֵשׁ אוֹמְרִים שְׂאֲפֹלוּ אִם לֹא
פְּרָעוּ עֲדִין וְתוֹבֵעַ הַלְוָה שְׂיִנְכָה לוֹ מִחוּבוֹ שְׁעוֹר
הַשְּׂכִירוֹת, לֹא מְנַכְיָן לֵה, וְיֵשׁ אוֹמְרִים (ו) דְּמְנַכְיָן לֵה.
הַגְּהָ: וְהַסְּבָרָא אַחְרוּנָה הִיא עֵקֶר. (הִיא סְבֵרַת הָרַא"שׁ וְהַטּוֹר וְר' אֶפְרַיִם וְרִשְׁבֵּי"א).
מִי שְׂקִבֵּל מְעוֹת בְּהַלְוָאָה מֵאֲחָד, וְגַם לוֹמֵד עִם בְּנוֹ, וְהַתְּנָה עִמּוֹ שְׂיִתֵּן לוֹ
מִשׁוּם זֶה הַהוֹצָאָה, אֵף עַל גַּב דְּהוּי נוֹתֵן לוֹ הַהוֹצָאָה בְּלֹא הַלְוָאָה מִשׁוּם
שְׂלֵמֵד עִם בְּנוֹ, אֲפֹלוּ הֵכִי אֲסוּר דְּהוּי לֵיה כְּהַלְוִינִי וְדוּר בְּחֲצָרִי. דְּאֲסוּר אֲפֹלוּ
לֹא קִימָא לְאִגְרָא. (בְּמַרְדְּכִי פֶּרֶק אֵיזְהוּ נֶשֶׁף בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת מְהַר"ם וּמַהֲרִי"ק שְׂרֵשׁ קִי"ט)
וְהוּא הַדִּין בְּכָל פְּיוּצָא בְּזָה. מִיְהוּ, אִם נוֹתֵן הַמְּעוֹת בְּדֶרֶךְ מִתְּנָה, וְאִם יִרְצָה
הַלְוָה יוֹכֵל לְעַכְבָּם לְעֲצָמוֹ וְלֹא יִשְׁלַם לוֹ, מִתֵּר אֵף עַל גַּב דְּמִשְׁלַם לוֹ אַחַר כֵּךְ.
מִי שְׂאִינוּ צָרִיךְ לְלוֹת מְעוֹת רַק (ז) לְטוֹבַת הַמְּלוּוָה אוֹמֵר לוֹ בְּנֵה לָךְ חֲרִבָּה זֶה,
וְכָל מַה שְׂתוֹצִיא עַל זֶה עָלִי לְשֵׁלִם לָךְ וְכָל זְמַן שְׂאִינִי מִשְׁלַם לָךְ דוּר בְּהַ בְּחִנָּם,
מִתֵּר, הוֹאִיל וְאִין כָּאוּ הַלְוָאָה, רַק עֲשֵׂה לְטוֹבַת הַמְּלוּוָה (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם בַּעַל
הַתְּרוּמוֹת)

סימן קסז - באיזה אפן מתר להלוות מעות בתנאי שיתעסק בו לרוח

ובו

סעיף

אחד

א מלוה אדם לחברו מנה, על תנאי שיתעסק בו לרוח המלוה, עד שיהא שני מנים, (א) ויהיו באחריות המלוה עד אותו זמן, ולכשיהיו שני מנים יחזרו שני המנים למלוה, ומשם ואילך יהיה כל הרוח ללוה, ובלבד שיתן שכר עמלו עד שיהיו שני מנים. ואם (ב) התנה עמו מתחלה, אפלו בכל שהוא שהתנה לתת לו בשכר עמלו, סגי. **הגה:** והוא הדין איפכא, שמלוה לו תחלה לצרף הלוה ואמר כן יעסק בו לצרף המלוה, ונתן לו (אולי צ"ל שכרו) (בית יוסף).

סימן קסחקסט - כמה דיני רבית הנעשות באמצעות העובד כוכבים

ובו

כ"ז

סעיפים

א ישראל שלוה מעות מעובד כוכבים ברבית, (א) ובקש להחזירם לו, ואמר לו חברו: תנם לי ואני אעלה לו כדרך שאתה מעלה לו, אסור. ואפלו כתב ישראל שני שטר בשמו לעובד כוכבים, ונתן משכונות וגם נתן הרבית לעובד כוכבים, אסור. וכל מה שנתן לעובד כוכבים מפקינן מישראל ראשון, דהוי רבית קצוצה. (בית יוסף בשם תשובת הרא"ש כלל קי"ח וכ"מ בטור ובפוסקים). והוא הדין אם הישראל היה חב

מְעוֹת (ב) בְּלֹא רְבִית, יֵשׁ לוֹ דֵּין זֶה. וְאֶפְלוּ הֶעֱמִידוּ אֶצֶל
הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וְאָמַר לוֹ הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים: תִּנָּם לְיִשְׂרָאֵל
זֶה וְהִפָּטַר, וְאֲנִי אֶתְנֶה עִמּוֹ שְׂיִתֵּן לִי קָרוֹ וְרְבִית, (ג)
אֲסוּר.

ב אָבֵל אִם קִבֵּל הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים הַמְעוֹת מִיַּד הַיִּשְׂרָאֵל
(ד) הָרֵאשׁוֹן וְנָתַן לְשֵׁנִי, מִתֵּר אֶפְלוּ אִם נוֹתֵן הָרְבִית לְיַד
הַיִּשְׂרָאֵל הָרֵאשׁוֹן (שֵׁם וְכִיּוֹם בְּטוֹר וּבְפוֹסְקִים).

ג וְכֵן אִם הֶעֱמִידוּ אֶצֶל הָעוֹבְדֵי גְלוּלִים וְאָמַר: (ה)
הַנִּיחֵם עַל גְּבִי קֶרְקַע, וְכֵן עָשָׂה, וְנִסְתַּלַּק, וְלִקְחוּ הַשֵּׁנִי
מִשָּׁם, (ו) מִתֵּר. **הגה:** וְיֵשׁ אוֹמְרִים אִם אָמַר הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים לְתַנָּם
לְיִשְׂרָאֵל הַשֵּׁנִי דֶרֶךְ פְּקֻדוֹן, וְאַחַר כֵּן יֵהָא בְּיַד הַלְוָאָה, דְּשָׂרִי הוּאֵיל וְלֹא יֵצֵא
מִתַּחַת הָרֵאשׁוֹן בְּתוֹרַת הַלְוָאָה. (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם תַּלְמִידֵי הַרְשֵׁבִי"א וְנִי"י). וְאִם
הַיִּשְׂרָאֵל הַשֵּׁנִי לֹא עָשָׂה הַלְוָאָה עִם יִשְׂרָאֵל הָרֵאשׁוֹן, רַק עִם הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים,
וְהָעוֹבֵד כּוֹכָבִים אָמַר לוֹ לְקַבֵּל מִיִּשְׂרָאֵל רֵאשׁוֹן, וְהַיִּשְׂרָאֵל רֵאשׁוֹן אֵינוֹ רַק
כְּשֶׁלּוּחוֹ שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים, מִתֵּר אֶפְלוּ נוֹתֵן הָרְבִית לְיִשְׂרָאֵל. (שֵׁם בְּשֵׁם הַגְּהוֹת
מְרַדְכִי).

ד עוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁמְלוֹה לְיִשְׂרָאֵל בְּרְבִית עַל מְנַת שְׂיִתֵּן
הָרְבִית לְיִשְׂרָאֵל, מִתֵּר.

ה אִם יִשְׂרָאֵל הִלְוֶה לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים בְּרְבִית, וְהָעוֹבֵד
כּוֹכָבִים מְלוֹה אוֹתָם לְיִשְׂרָאֵל בְּרְבִית, וְחוֹזֵר יִשְׂרָאֵל

הָרֵאשׁוֹן וְנוֹטֵל רְבִית מִהָעוֹבֵד כּוֹכְבִים, אָסוּר. הַגָּה: וְדוֹקָא
אִם הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים הִלְוָה לְיִשְׂרָאֵל הַשְּׁנִי בְשְׁלִיחוֹת יִשְׂרָאֵל הָרֵאשׁוֹן, וְכִמְאֵן
דְּאָמַר יֵשׁ שְׁלִיחוֹת לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים לְחֻמְרָא, (וְכֹן מִשְׁמַע בְּטוֹר וְרִשְׁיִי וְסִיעֵתוֹ), וְאֶפְלוּ
אִי אֵין שְׁלִיחוֹת לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים לְחֻמְרָא מִיָּרִי, דְּיִשְׂרָאֵל כּוֹפָה לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים
לְתַן לוֹ רְבִית, וְיִוְדַע שְׁהָעוֹבֵד כּוֹכְבִים יִכֹּף הַיִּשְׂרָאֵל הַשְּׁנִי לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ
הַרְבִּית, מִשּׁוּם (ז) דְּמַחְזִי כְּרְבִית, אָבֵל אִם אֵית לָהּ לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים (ח)
מִשְׁכוֹן מִיִּשְׂרָאֵל שְׁנִי, שְׂאִין צָרִיךְ לְכַף אוֹתוֹ, וְלֹא עָשָׂה בְשְׁלִיחוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל
רֵאשׁוֹן, לְכֻלֵּי עֲלָמָא שְׂרִי (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם מְרַדְכִי וְהַגְהוֹת מִיִּמּוֹנֵי פִיָּה מַה"מ), כְּמוֹ
שְׂתַבְּאָר בְּסַמוּדָא.

1 עוֹבֵד כּוֹכְבִים שְׁלֹוה מְעוֹת מִיִּשְׂרָאֵל בְּרְבִית וּבִקְשׁ
לְהַחְזִירָם לוֹ, וּמְצָאוּ יִשְׂרָאֵל וְאָמַר לוֹ: תִּנָּם לִי וְאֲנִי
אֶעֱלֶה לָּךְ כְּדָרְךָ שְׂאֵתָה מֵעֶלְהָ לוֹ, מִתֵּר. וְאֶפְלוּ אָמַר לוֹ:
אֲנִי אֶעֱלֶה לוֹ כְּדָרְךָ שְׂאֵתָה מֵעֶלְהָ לוֹ, מִתֵּר, שְׁבִשְׁבִיל
הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים נוֹתֵנָם לוֹ. וְאִם הָעֵמִידוֹ אֶצֶל יִשְׂרָאֵל, אִף
עַל פִּי שְׁנֵתָן הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים הַמְּעוֹת בְּיָדוֹ, הוֹאִיל (ט)
וּמִדַּעַת יִשְׂרָאֵל נָתַן, אָסוּר. הַגָּה: וְיֵשׁ מְקַלִּין. וְאֶפְלוּ אִם הָעֵמִידוֹ
אֶצֶלוֹ (טוֹר בְּשֵׁם רַבְנֵי תַם וְרֵא"ש). אָבֵל הָעֵקֶר כְּסַבְּרָא הָרֵאשׁוֹנָה (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם
נִימוּק"י שְׁכ"כ בְּשֵׁם ר"ן), אָבֵל בְּמִקּוֹם שְׁנֵהֲגוּ לְהַקֵּל אֵין לְמַחוֹת בְּיָדָם (תְּשׁוּבַת
הָרֵא"ש וְהַגְהַמִּי"י).

2 יִשְׂרָאֵל שְׂאֵמַר לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים: לְוָה לִי מְעוֹת בְּרְבִית
מִיִּשְׂרָאֵל בְּשִׁמְךָ, וְהַמְּלוֹה לֹא יָדַע שְׁבִשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל הֵם,
הַמְּלוֹה (י) מִתֵּר וְהַלְוָה עוֹשֶׂה אָסוּר (רֵא"ש וְטוֹר לְרִשְׁיִי). וְיֵשׁ
מְקַלִּין, מִשּׁוּם דְּאֵין שְׁלִיחוֹת לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים. וְכִבֵּר נְתַבְּאָר דְּאֵין לְהַקֵּל רַק
בְּמִקּוֹם שְׁנֵהֲגוּ לְהַקֵּל (שֵׁם לְרַבְנֵי תַם).

ח יִשְׂרָאֵל שֶׁאָמַר לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים: לָוֶה לִּי מִן הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים בְּרַבִּית, וְהִלֵּךְ הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים וְלוֹה (יא) מִיִּשְׂרָאֵל בְּרַבִּית, מִתָּר.

ט עוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁלוֹה מִיִּשְׂרָאֵל מְעוֹת בְּרַבִּית עַל מִשְׁכּוֹן, וּבִשְׁעַת פְּדִית הַמִּשְׁכּוֹן בָּא יִשְׂרָאֵל וְאָמַר: שְׁלִי הוּא הַמִּשְׁכּוֹן, לֹא (יב) יֶאֱמִינוּ הַמְּלוֹה. וְעֵדִים לֹא יוּכַל לְהַבִּיא, כִּי לֹא יוּכְלוּ לְהַעֲיֵד שְׂאֵלוֹ הַמְּעוֹת עֲצָמָם שֶׁנָּתַן הַמְּלוֹה לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים, חֲזַר וְנָתַן לְיִשְׂרָאֵל. כִּי יוּכַל לֹאמַר עִבְדִּי לְעֲצָמוֹ וּמְמַעוֹתָיו הִלְוֶה לוֹ. וְאִם הוּא יוֹדֵעַ שֶׁהַמִּשְׁכּוֹן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, אָסוּר לְהִלּוֹת עָלָיו. וְאִם אֵין אֵינוֹ יוֹדֵעַ בְּוַדָּאִי, אִם יוֹדֵעַ שֶׁהוּא שֶׁל יִשְׂרָאֵל, כְּגוֹן שֶׁהוּא מִלְּבוּשׁ שְׂאֵין הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים רְגִילִים בּוֹ, מְלַעֵר הַדָּבָר לְקַח רַבִּית. **הגה:** וְכֵל זֶה אֵינוֹ אֶלָּא לְמֵאן דְּאִית לֵיה שְׁלִיחוֹת לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים לְחַמְרָא, אֲבָל לְמֵאן דְּלִית לֵיה, מִתָּר בְּכָל עֲנָן (בֵּית יוֹסֵף). וְלָכוּן כְּתִיב בְּשֵׁם רַבְנֵי תַּם, דְּמִתָּר לִתְּנֵן לְכַתְּחִלָּה מִשְׁכּוֹנוֹת לְעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, אֶפְלוּ לְעַבְדוֹ וְשִׁפְחָתוֹ, לְמִשְׁכָּנָם אֶצֶל יִשְׂרָאֵל אַחֲרַי, אֶפְלוּ הֵם סְפָרִיו וְהַמְּלוֹה מְכִירוֹ, וְאֶפְלוּ אִם חוֹזֵר הַמְּלוֹה (יג) וּמְפַקֵּדִם אֶצֶל הַלְוֶה, שְׂרִי, הוֹאִיל וַיֵּד עוֹבֵד כּוֹכָבִים בְּאֲמָצַע אֵין שְׁלִיחוֹת לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים. (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם מְרַדְכִי פ' א"י וּבְהִגְהוֹת אֲשֶׁר י"י בְּשֵׁם אַבְיָאָסָף וְטוֹר וְהִגְהַת מִימוֹנֵי וְעוֹד פּוֹסְקִים). וְכִבְרַתְּתִי דְּאֵין לְמַחוֹת בְּיַד הַנוֹהֲגִין לְהַקְלֵ. וְאֶפְלוּ אִם הוֹלֵךְ הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים וְהִיִּשְׂרָאֵל פּוֹדֶה הַמִּשְׁכּוֹן, שְׂרִי. מִיֵּהוּ אִם הַמְּלוֹה אֵינוֹ רוֹצֶה לִּתְּנֵן הַמִּשְׁכּוֹן לְיִשְׂרָאֵל שֶׁשָּׁלַח הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים, (יד) הַרְשׁוֹת בְּיַדוֹ, שְׁהֵרִי אֵין לוֹ עֶסֶק רַק עִם הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים (תְּשׁוּבַת הַרָא"ש כָּלֵל ק"ח סִימָן ח' וּכ"מ בְּפּוֹסְקִים). וְלָכוּן צָרִיךְ גַּם כֵּן בְּתַחֲלָה שֶׁיְהִי הַמִּשְׁכּוֹן שׁוֹה נֶגֶד מְעוֹתָיו, כְּדִי שֶׁלֹּא יִהְיֶה לוֹ עֶסֶק עִם הַלְוֶה כָּלֵל, אִם יִרְצֶה (כּוֹ מִשְׁמַע שׁוֹ). (ס).

ז עוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁמִּשְׁכֵּן לְיִשְׂרָאֵל בְּחֻבּוֹ, וּמִשְׁכֵּן הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים אוֹתוֹ מִשְׁכֵּן לְיִשְׂרָאֵל בְּרַבִּית, אִם הַיִּשְׂרָאֵל פּוֹדֵהוּ, אָסוּר **(טו)** לְקַח מִמֶּנּוּ רַבִּית. וְאִם אַחֲרֵי הַחֻבּ וְהַרַבִּית אֵינוֹ עַל הַמִּשְׁכָּן לְבַד, אֲלֵא גַם עַל הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים, מִתֵּר. וְכֵן אִם הַיִּשְׂרָאֵל הִמְמִשְׁכֵּן לֹא **(טז)** יִדַע שֶׁהָעוֹבֵד כּוֹכָבִים הִמְמִשְׁכֵּן רוֹצֵה לְמִשְׁכָּנוֹ בַּיַד יִשְׂרָאֵל, מִתֵּר **(יז)** לְקַבֵּל הַקָּרוֹן וְהַרַבִּית מִיַּד הַיִּשְׂרָאֵל. **הגה:** יִשְׂרָאֵל שֶׁחָיֵב לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים חוֹב עַל רַבִּית, וְהָעוֹבֵד כּוֹכָבִים הִקְנָה אוֹתוֹ חוֹב לְיִשְׂרָאֵל אַחֵר, אִם הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים מְקַבֵּל הַרַבִּית וְנִתְּנוּ לְיִשְׂרָאֵל הַשְּׂנִי, מִתֵּר. אֲבָל אָסוּר לְיִשְׂרָאֵל הַשְּׂנִי לְקַבֵּל מִיַּד הָרֵאשׁוֹן, מִשּׁוּם חִמְרַת רַבִּית. (תְּשׁוּבַת הַרְשֵׁב"א סִימָן תשס"ד).

יא אִם יִשְׂרָאֵל הַשְּׂאִיל מִשְׁכָּנוֹ לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים לְלוֹת עָלָיו **(בְּרַבִּית)** לְעַצְמוֹ, וּמִשְׁכָּנוֹ הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים, **(יח)** מִתֵּר לְיִשְׂרָאֵל לְהַלוֹת לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים עָלָיו בְּרַבִּית. וְאִפְלוּ הֵלֶךְ לוֹ הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים וּפּוֹרַע יִשְׂרָאֵל בְּעַל הַמִּשְׁכָּן קָרוֹן וְרַבִּית, מִתֵּר. **הגה:** אֲבָל לֹא יוּכַל **(יט)** לְזַכּוֹת לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים מִשְׁכָּן עַל יְדֵי אַחֵר, לְמֵאן דְּאָמַר אֵין זְכִיָּה לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים. (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם בַּה"ת). וְאִם הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים **(כ)** אֲנָס, וְאֵינוֹ רוֹצֵה לְפָדוֹת הַמִּשְׁכָּן וּלְהַחֲזִירוֹ לְבַעְלָיו, צָרִיךְ יִשְׂרָאֵל הַמְלִיָּח לְתַן לְפָדוֹת הַמִּשְׁכָּן לְבַעְלָיו, דִּהְיוּ הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים פְּגָזָלִין שֶׁהִשְׁכִּין לוֹ. (מְרַדְכֵי פֶּרֶק א"ט). אֲבָל אִם אֵינוֹ אֲנָס, וְיוּכַל בְּעַל הַמִּשְׁכָּן לְכַף לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים לְפָדוֹת שְׁלוֹ, יוּכַל יִשְׂרָאֵל הַמְלִיָּח לֹמַר לוֹ: לָאוּ בְּעַל דְּבָרִים דִּידֵי אַתָּה. (בֵּית יוֹסֵף דְּקַדְקָה מִהַמְרַדְכֵי). וְאִם הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים אֲנָס, וְאֵלוּ הָיָה בָּא לְפָדוֹתוֹ הָיוּ צָרִיכִין לְתַת לוֹ בְּלֵא **(כב)** רַבִּית, צָרִיךְ לְתַת גַּם כּוֹן לְבַעַל הַמִּשְׁכָּן בְּלֵא רַבִּית (ש"ס). עוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁהִשְׁכִּין מִשְׁכָּן (לְיִשְׂרָאֵל זֶה, וְחִזְרָה) וּמְכָרוֹ לְיִשְׂרָאֵל אַחֵר, כְּשֶׁבָּא לְפָדוֹתוֹ צָרִיךְ לְתַת לְמְלִיָּח קָרוֹן וְרַבִּית (מְרַדְכֵי וְהַגְ"א וְהַגְ"מ פ"ו מַה"מ וְאֶגְדָּה וּבֵית יוֹסֵף סוֹף סִימָן קַע"ב כְּתַב זֶה בְּשֵׁם מ"כ).

יב יִשְׂרָאֵל שֶׁהִלְוָה לְעוֹבְד כּוֹכָבִים בְּרַבִּית עַל מִשְׁכּוֹן, וְאַחַר כֵּן אָמַר לוֹ: יְתֵן הַמִּשְׁכּוֹן לְרֵאוּבֵן וְהוּא יִתֵּן לְךָ מְעוֹתֶיךָ, וְכֵן עָשָׂה, נָתַן הַמִּשְׁכּוֹן לְרֵאוּבֵן לְמִכָּר, וְרֵאוּבֵן עָכַב הַמְּעוֹת בְּיָדוֹ אַחַר מְכִירַת הַמִּשְׁכּוֹן, וְהַמְּלוֹה תּוֹבֵעַ רַבִּית עַד שֶׁיָּבִיא מְעוֹתָיו לְיָדוֹ, וְהָעוֹבֵד כּוֹכָבִים אֵינוֹ רוֹצֵה לְתֵן יוֹתֵר מֵעַד שְׁעַת מְכִירָה בְּעַנְיָן שְׂרֵאוּבֵן צָרִיךְ לְתֵן הַמּוֹתֵר, יְכוּל הַמְּלוֹה לְטַל כָּל הָרַבִּית מִהָעוֹבֵד כּוֹכָבִים, וְאִם הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים **(כג)** יִכֹּף אֶת רֵאוּבֵן לְפָרַע הָרַבִּית בְּשָׂבִיל שְׁעָכָב, מֵאִי נִפְקָא לֵה מְנָה.

יג עוֹבֵד כּוֹכָבִים שָׁאֵמַר לְיִשְׂרָאֵל: לְוָה לִי מְעוֹת מִיִּשְׂרָאֵל בְּרַבִּית **(כד)** עַל מִשְׁכּוֹנִי, מִתֵּר לְמְלוֹה לְקַח הָרַבִּית מִיַּד יִשְׂרָאֵל הַשְּׁלִיחַ. **(כה)** וְהוּא שֵׁיאֵמַר הַמְּלוֹה לְשְׁלִיחַ: אַתָּה תִּהְיֶה שְׁלוּחִי לְהָבִיא לִי הַמִּשְׁכּוֹן מִיַּד הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים, בְּאַחֲרֵיּוֹתַי, וְלְהוֹלִיךְ לוֹ הַמְּעוֹת עַל אַחֲרֵיּוֹתַי. **הגה: (כו)** וְאִם נָתַן הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים הַמִּשְׁכּוֹן לְיִשְׂרָאֵל קִדְּם שֶׁהִלְוָה הַיִּשְׂרָאֵל הַשְּׁנִי, אֶפְלוּ הָיָה אַחֲרֵיּוֹת הַמִּשְׁכּוֹן עַל הַשְּׁלִיחַ, מִתֵּר, (סְבֵרַת הָרַב דְּלֹא כַּבִּית יוֹסֵף), רַק שִׁיחֶיהָ אַחֲרֵיּוֹת הַמְּעוֹת עַל הַמְּלוֹה. וְכֵן בְּשַׁעַת פְּדִיָּה תִּהְיֶה שְׁלוּחִי לְהָבִיא לִי מְעוֹתַי מִן הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים, וְיִהְיוּ בְּאַחֲרֵיּוֹתַי מִיַּד כְּשֵׁיִצְאוּ מִיַּד הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים, וְכֵן תִּהְיֶה שְׁלוּחִי לְהַחֲזִיר לוֹ הַמִּשְׁכּוֹן. וְאִם אֵינוֹ מֵאֲמִינוֹ, יֹאמֵר כֵּן בְּלָבוֹ וְאֵינוֹ צָרִיךְ לְהוֹדִיעוֹ, אוֹ יִתְּנָה עִמוֹ שְׁלֹא יִהְיֶה נֶאֱמָן לומר נֶאֱמַס אוֹ נֶאֱבַד, אֶלָּא בְּעֵדִים. וְאִם עָשָׂה כֵן, וּבְשַׁעַת פְּדִיָּה אוֹמַר הַשְּׁלִיחַ: לֹא אֶמְרֶתִי לְךָ אֶמֶת

תחלה, אלא שלי הוא, יאמר המלוה: איני (כז) מאמינך, אלא לדברך הראשונים אני מאמין, אבל חושש אני לדברך, ואיני רוצה לקבל ממך המעות, וכשיבא העובד כוכבים ויתן לי המעות אתן לו משכונו. ואפלו אם (כח) ירצה לשבע, אינו נאמן. ואפלו עדים מעידים שהוא של ישראל, לא מהני, כיון שהודה תחלה שאינו שלו. הגה: וכל שכן דשביעת לזה לא מהני. (בית יוסף בשם תשובה אשכנזית).
אמנם אם (כט) נודע הדבר שכן הוא האמת, אסור לקח ממנו הרבית. (ל) והמערם לעשות כן, נקרא רשע. (בית יוסף בשם הרשב"א). וכל זה לא מירי, אלא במלוה (לא) על המשכון, אבל אם נתן (בית יוסף בשם ריב"א) לו מעות להלוות לעובד כוכבים על רבית, ואחר כך אמר הלוקח: לא הלוייתי לעובד כוכבים, אבל לקחתי לצרף עצמי, הלוקח נאמן, שלצדך עצמו לקחם. ואם חשדו שהוא משקר, מחרים עליו שפדבריו כן הוא. והעושה כן נקרא (לב) רשע. (תשובת רשב"א סימן תרנ"ג).

יד ישראל שלוה מחברו לצרף העובד כוכבים, וקצב עם העובד כוכבים על הרבית ביקר ועם הישראל המלוה קצב בפחות, זכה הלוה במה שקצב עם העובד כוכבים יותר ממה שקצב עם הישראל המלוה. אבל אם קצב עם המלוה ביקר, והעובד כוכבים אלס, ואינו רוצה (לג) לפרעם, לא יפרע הלוה מכיסו (מרדכי והג"א). הגה: (לד) ויש אומרים דצריך הלוה לפרע לו מכיסו, אלא אם הזכיר לו שם העובד כוכבים תחלה אז פטור מלשלם לו מכיסו. (טור ומרדכי והג"א בשם אבי העזרי). ומכל מקום, לכתחלה אסור ללות על משכון עובד כוכבים, ולומר שהוא יפרע קרו ורבית, דהוי פלוה מישראל וחוזר ומלוה לעובד כוכבים, אלא תחלת הלואה צריכה להיות (לה) לצרף העובד כוכבים. אם השליח בא לפדות המשכון ממעותיו, מתר לקבל ממנו קרו ורבית. (בית יוסף בשם תשובת רשב"א). מיהו דוקא שהמלוה נותן לו לפדותו מרצונו, אבל אם פודה השליח משלו, הוי רמאות שמתחלה על מנת כן הלוחו שיהא המשכון בידו עד שיפדנו העובד כוכבים. (הגהות אשר"י ובית יוסף בשם תשובת הרא"ש). ואם אין

השליח רוצה לפדותו והמלוה רוצה שיפדהו, לא יוכל לכופו, כמו שיתבאר
סוף סימן זה (בית יוסף).

טו ישראל שקלה מישראל ברבית לצרף עובד פוכבים,
על משכונו של עובד פוכבים, ואחר זמן רוצה המלוה
למכרו, והשליח אומר: אל תמכרהו כי העובד פוכבים
אלם, אין המלוה צריך לחוש לדבריו, כי אין למלוה עם
העובד פוכבים כלום. ואם השליח ירא ממנו, יציל
עצמו ויפדה המשכון, או יוסיף משכון ללוה, כדי שלא
(לו) יפסיד בהמתנה.

טז ישראל שאמר לחברו: טל מעות הללו והלוה אותם
לעובד פוכבים ברבית, אם (לז) אחריות המעות על
השליח בהולכה או בהבאה, אסור למלוה לקח הרבית
מיד השליח או מיד שלוחו של שליח, ואפלו עד מאה.
ואם אין האחריות עליו אלא כשאר שלוחים, אם שומר
חנם, שומר חנם. אם שומר שכר, שומר שכר; מתר.

יז ישראל שאמר לחברו: לווה לי מעות מהעובד
פוכבים ברבית, אם נתן לו משכון ללוה עליו, אם
אחריות העובד פוכבים על המשכון בלבד ולא על
השליח כלל, מתר (לח) לשליח לקח הרבית ולתנו לעובד
פוכבים. ואם לא נתן לו משכון, אסור אלא אם כן אמר
לו: לווה לי מעות ברבית מהעובד פוכבים על שמי,

וְהָאָמִינוּ הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים וְהוּא סוֹמֵךְ עַל הַלְוָה וְלֹא עַל
הַשְּׁלִיחַ. **הגה:** וְעִנּוּ לְקַמּוֹ סִימָן קִי"ע אִם **(לט)** מִתֵּר לְשַׁלִּיחַ לְהִיטוֹת עָרֵב.
יֵשׁ אוֹמְרִים דְּמִנְהִיגֵי הַקְּהָל מִתֵּרִין לְלוֹת מִן הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים **(מ)** בְּרַבִּית לְצַרְךָ
הַקְּהָל, אִף עַל גַּב דְּהוּוּ כְּשִׁלּוּחֵי הַקְּהָל, וְאִף עַל גַּב דְּאַחֲרֵי עֲלִיָּהֶם וְחוֹזְרִין
וְלוֹקְחִין מִן הַקְּהָל, שְׂרִי, דְּהוּי כְּאַפּוֹטְרוֹפּוֹס שֶׁל יְתוּמִים דְּשְׂרִי בְּכַהֲאֵי גּוֹנָא.
וְכֹן נִהְגוּ לְהַקְּל, אִף עַל גַּב דְּאִין כְּאִן הֵתֵר בְּרוּר. (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הַרְשֵׁב"א)
וּמְכַל מְקוּם אֲסוּר אַחֲרֵי כֵּן לְקַח מְקַצֵּת הַפְּרָעוֹן מִמְּקַצֵּת הַקְּהָל, שְׂיִלוּ לְצַרְךָ
הַקְּהָל, וְלִנְפוֹת לָהֶם אַחֲרֵי כֵּן יוֹתֵר מִמָּה שֶׁהָלוּ, כִּי הַרְבִּית עוֹלָה עַל הָאַחֲרִים
וְהוּי כְּאֵלוֹ לְוֹי זֶה מְזָה בְּרַבִּית (גַּם זֶה שֵׁם).

יח מִשְׁכוֹנוֹ שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכְבִים בְּיַד יִשְׂרָאֵל, וְהִבִּיאוּ
לְיִשְׂרָאֵל חֲבֵרוֹ שְׂיִלּוּהָ עָלָיו, וְכִשְׂיָבָא הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים
לְפָדוֹתוֹ שְׂיִקַּח הוּא הַרְבִּית שְׂעֵלָה עָלָיו עַד אוֹתוֹ הַיּוֹם,
וְהַשְּׂנִי יִקַּח הַרְבִּית שְׂיַעֲלָה עָלָיו מֵאוֹתוֹ הַיּוֹם וְהִלָּאָה,
מִתֵּר, וּבִלְבָד שְׂיֵאמֶר לוֹ: הִרִינִי **(מא)** מוֹכֵר לָךְ כָּל כַּחַ
וְזָכוֹת וְשַׁעֲבוּד שְׂיֵשׁ לִי עַל מִשְׁכוֹן זֶה, וְאִין לִי יַעֲסֵק עִמָּךְ
וְלֹא לָךְ עָמִי. וְאִם לְאַחֲרֵי זֶמַן רָצָה הַשְּׂנִי **(מב)** לְחַזֵּר וְלִטַּל
מִהֲרָאֲשׁוֹן קֶרֶן וְרַבִּית לְהַחֲזִיר לוֹ מִשְׁכוֹנוֹ, מִתֵּר. **הגה:** וַיֵּשׁ
אוֹמְרִים דְּאַפְלוֹ אֵינּוּ מוֹכְרוֹ לוֹ וְלֹא אֲמַר לוֹ: אֲנִי מְסַלֵּק מִמָּךְ, אֶלָּא חוֹזֵר
וּמִשְׁכְּנֵנוֹ אֶצְלוֹ סִתְמָא, שְׂרִי, דְּוִדָּאֵי מְכוּן לְהַתִּירָא וְכִמָּאן דְּאֲמַר לוֹ דְּמִי. (בֵּית
יוֹסֵף בְּשֵׁם מְרַדְכִי וְתְשׁוּבַת הַרָא"ש). וְאִם בָּא הָרָאֲשׁוֹן לְפָדוֹת הַמִּשְׁכוֹן, וְאִין הַשְּׂנִי
רוֹצֵה לְהַחֲזִיר לוֹ הַמִּשְׁכוֹן, הַרְשׁוֹת בְּיָדוֹ, (מְרַדְכִי פֶא"ט), דְּהוּי לְגַמְרֵי כְּשִׁלוֹ, דְּהוּי
כְּאֵלוֹ מְכָרוֹ לוֹ בְּהַדְּנָא עַד שְׂיָבָא הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים לְפָדוֹתוֹ. (שֵׁם וּבֵתְשׁוּבַת הַרָא"ש)
. וְכֹן **(מג)** הַמְּנַהֵג פְּשׁוּט. וְאִם **(מד)** הִתְנֵנוּ מִתְחַלְּהָ שְׂצָרִיךְ לְחַזֵּר וְלִתְּנוּ לוֹ
כְּשְׂבָא לְפָדוֹתוֹ, הַכֹּל כְּפִי תְנָאִם. וְאַפְשֵׁר דְּאַפְלוֹ מִסִּתְמָא הוּי כְּאֵלוֹ הִתְנֵנוּ בְּכַךְ,
הוֹאִיל וְהַמְּנַהֵג כֵּן. (סִבְרַת הַרְב). וּמִתֵּר לְלוֹהָ לְקַצֵּב עִם יִשְׂרָאֵל הַשְּׂנִי בְּפָחוֹת,
אִף עַל פִּי שְׂהָעוֹבֵד כּוֹכְבִים נוֹתֵן לוֹ יוֹתֵר, אוֹ שְׂיִוִּכַל לוֹמַר: אֲנִי אֶקַּח חֵלֶק
בְּרַבִּית הַבָּא מִן הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים כָּל שְׁבוּעָה (בֵּית יוֹסֵף וְכֹן מִשְׁמַע בַּת"ה סִי שִׁי"ג). גַּם
אִם **(מה)** יִרְצוּ הַלְוָה וְהַמְלוֹהָ שֶׁלֹּא לְקַח הַמְלוֹהָ הַשְּׂנִי הַמִּשְׁכוֹן לְיָדוֹ, רַק
יְנִיחֵנוּ בְּיַד הַלְוָה הַזֶּה שֶׁהָלוּהָ עָלָיו לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים, שְׂרִי. (בֵּית יוֹסֵף וְסִבְרַת הַרְב)
. וּבִלְבָד שְׂיִהִיָּה הַמִּשְׁכוֹן מְכָאן וְאֵילָךְ בְּאַחֲרֵי הַמְלוֹהָ הַשְּׂנִי. (דִּיע). וְאִם

התנוו זה עם זה שהמלוכה הראשון לעובד פוכבים שהוא הלכה עכשו מישראל השני, יתחייב באחריותו, הרשות בידם, דהא מתנה שומר חנם להיות כשואל. (גם זה ד"ע ורש"ל תשובה נ"ב). ויש אומרים דאפלו להקנות הלכה אלו המשפנות למלוכה השני אינו צריך, אלא מיד שהמלוכה השני נותן לו מעות ההלואה קנוי לו המשפון בכל מקום שהוא, דדבר תורה מעות קונות. ואף על גב דמדרבנן בעי משיכה, מכל מקום כהאי גוונא יש לסמוך על דבר תורה. מיהו, טוב שיקנה לו על ידי אחר (בית יוסף). ונאמן הלכה לומר שיש לו משפון מעובד פוכבים, ואין צריך להביא ראיה לדבריו, ויוכל המלוכה להלוות לו, אם לא שאינו מחזק בכך, דאז ודאי משקר. כך הם עקר הדברים בדינים אלו (ד"ע מלעיל סי' קס"ב סי' בהג"ה), אף על פי שיש קצת מפקפקים בהתרות אלו (מהרי"ק ש"ש ק"י"ט), כבר פשט המנהג להקל, ואין למחות ביד העושים פנזכר, כי דינא הוא. וכל זה לא מגרי, אלא כשלא זקף הישראל שלונה לעובד פוכבים קרן עם רבית, אבל אם כבר זקף הישראל על העובד פוכבים קרן ורבית ביחד, כגון שחשב עמו רבית שיעלה עליו עד שנה וחשבו הכל ביחד, מעתה הרי הכל כאלו הוא קרן של ישראל (תה"ד סימן ש"ג), בין שהלכה על המשפון או בלא משפון, אסור ללות על זה מישראל חברו, ושיעלה לו רבית מן החוב כל זמן שהלואה גבה, דהוי כאלו נותן לו הרבית מכיסו (סברת הרב), אך ומכרנו לו סתם, וכשרוצה לחזר לקח חובו, יחזר ויקנהו ממנו מעט יותר ממה שמכרו לו כפי ערך הרבית שהיה ראוי לעלות עליו. ואסור להתנות מתחלה בכך, אלא יקנה לו החוב בקנין גמור, ואחר כך יחזר הקונה ויבטיחנו בדברים אמתיים שכשיהיו לו מעות יחזר ומכרנו לו בדרך הנזכר (ת"ה סימן ש"ג). **ובחובות של (מו) אשראי צריך שיאמר לו:**

אתה תפטר העובד פוכבים בכך וכך מכל וכל, ובכך וכך (מז) אני קונה ממך כל מה שאני יכול להוציא מיד העובד פוכבים וע"ל סימן קע"ג בדין מכירת חובות.

יט ישראל הבא לחברו ואמר לו: הלויני מעות על משפנות אלו שהם של עובד פוכבים, והלכה לו, והמעות הם לצרך הישראל, והוא מעלה לו רבית משלו, או שאומר לחברו: הלויני מעות ברבית, ואני אשלח לך משפון על ידי עובד פוכבים, והעובד פוכבים הביא

הַמְשָׁכוֹן לַמַּלְוָה וְהוֹלִיךְ הַמְעוֹת לַלוֹה, (מח) תַּחֲבוּלוֹת
רְשָׁעִים הִיא זֹו וְלֹא יִטַל רַבִּית כָּלֵל.

ב מִשְׁכוֹנוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּיַד עוֹבֵד כּוֹכְבִים, (מט) מִתָּר
לְהַלוֹת עָלָיו יִשְׂרָאֵל בְּרַבִּית. וַיֵּשׂ אוֹסְרִין אֶלָּא אִם כֵּן
אָמַר יִשְׂרָאֵל בְּעַל הַמְשָׁכוֹן: קִנְהַ מַעֲכָשׁוֹ הַמְשָׁכוֹן אִם לֹא
אֶתָּן לָךְ עַד יוֹם פְּלוֹנִי. הַגָּה: וְלִסְבָּרָא הַרְאֵשׁוֹנָה, אֶפְלוּ (נ) מִיִּשְׂרָאֵל
הַרְאֵשׁוֹן מִתָּר לְקַבֵּל הַרְבִּית (טור בְּשֵׁם הַרְאִישׁ). וְאִם יֵשׁ לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים חוֹב עַל
יִשְׂרָאֵל וְעָשָׂה עִמּוֹ שְׁעִבּוּדִים לְתַן לוֹ כָּל הַשָּׁנָה כָּד וְכָד רַבִּית, אוֹ שְׂיֵאכַל פְּרוֹת
שְׂדֵה שָׁלוֹ, אִם אֵין בְּיַד הַלוֹה לְסַלֵּק הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים וְלְהַחְזִיר לוֹ מְעוֹתָיו, מִתָּר
לְיִשְׂרָאֵל אַחַר לְקִנּוּתוֹ מִמֶּנּוּ. וְאִם יוֹכַל לְסַלֵּקוֹ, אֲסוּר לְקִנּוּתוֹ מִן הָעוֹבֵד
כּוֹכְבִים (כָּד מִשְׁמַע מִתְּשׁוּבַת רִיבִישׁ שֶׁהֵבִיא הַבַּיִת יוֹסֵף).

כא מְעוֹתָיו שֶׁל יִשְׂרָאֵל מִמְּקַדִּים בְּיַד עוֹבֵד כּוֹכְבִים
וְהַלוֹה אוֹתָם לְיִשְׂרָאֵל בְּרַבִּית, אִם הָיוּ (נא) בְּאַחֲרִיּוֹת
הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים מִתָּר לְקַח הַרְבִּית. וְאִם הָיוּ בְּאַחֲרִיּוֹת
יִשְׂרָאֵל, אֲסוּר. וְאִם הַלוֹה אוֹתָן שְׁלֹא מִדַּעַת יִשְׂרָאֵל, מִסְתַּמָּא הֵם
בְּאַחֲרִיּוֹת עוֹבֵד כּוֹכְבִים, וְשָׂרִי (נ״י בְּשֵׁם רִשְׁבִּי״א, מְרַדְכִי וּבֵית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַרְשֵׁבִי״א,
וּבֵית יוֹסֵף בְּשֵׁם תַּלְמִידֵי רִשְׁבִּי״א).

כב מְעוֹתָיו שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכְבִים מִמְּקַדּוֹת בְּיַד יִשְׂרָאֵל, אִם
הֵם בְּאַחֲרִיּוֹת הַיִּשְׂרָאֵל (נב) אֲסוּר לוֹ לְהַלוֹתָם בְּרַבִּית.
וְאִם הֵם בְּאַחֲרִיּוֹת הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים, מִתָּר. אֲבָל אֲסוּר
לַעֲשׂוֹת כֵּן מִפְּנֵי מְרָאִית (נג) הָעֵין.

כג יִשְׂרָאֵל שֶׁאָמַר לְעוֹבֵד כּוֹכְבִּים : הִילָךְ שְׂכָרְךָ אוֹ פְּלִיגְנָא לָךְ בְּרוּחַ (כ"מ בַּטּוֹר) וְהִלְוֵה מְעוֹתַי בְּרַבִּית, אָסוּר, שֶׁהֵם בְּאַחֲרֵיּוֹת הַיִּשְׂרָאֵל. וְעוֹבֵד כּוֹכְבִּים שֶׁאָמַר לְיִשְׂרָאֵל : הִילָךְ שְׂכָרְךָ וְהִלְוֵה מְעוֹתַי בְּרַבִּית, מִתֵּר. אֲבָל אָסוּר לַעֲשׂוֹת כֵּן מִפְּנֵי מִרְאִית הָעֵינַן. מִיְהוּ אִם הַדָּבָר מִפְּרָסָם לְרַבִּים, מִתֵּר.

כד עוֹבֵד כּוֹכְבִּים שֶׁעָשָׂה לְיִשְׂרָאֵל אֶפּוֹטֶרֶפּוֹס עַל (נד) נְכָסָיו, מִתֵּר לְלוֹת מִמֶּנּוּ בְּרַבִּית. וְיִשְׂרָאֵל שֶׁעָשָׂה לְעוֹבֵד כּוֹכְבִּים אֶפּוֹטֶרֶפּוֹס עַל נְכָסָיו, אָסוּר לְלוֹת מִמֶּנּוּ בְּרַבִּית ; וְגַם זֶה תְּלוּי בְּמִי שֶׁאַחֲרֵיּוֹת עָלָיו.

כה רְאוּבוֹן שֶׁאָמַר לְשִׁמְעוֹן : לְקַחְתָּ מִמֶּנִּי רַבִּית מִיָּד לְיָד, וְשִׁמְעוֹן מִשִּׁיב : לֹא לְקַחְתִּי, אֲלֵא עַל יְדֵי (נה) עוֹבֵד כּוֹכְבִּים, נֶאֱמַן בְּלֹא שְׁבוּעָה. וְאִם מִשִּׁיב : (נו) אֵינִי יוֹדֵעַ אִם נָתַתָּ לִּי מֵעוֹלָם רַבִּית, יִשְׁבַּע שֶׁאֵינּוּ יוֹדֵעַ. הַגָּה : וְכֵן בְּשֶׁאֵר טְעָנוֹת שֶׁבִּין לֹהַ לְמִלְוֵה, שֶׁזֶה טוֹעֵן שֶׁהִלְוֵה לוֹ בְּאָסוּר וְזֶה טוֹעֵן שֶׁהִלְוֵה (נז) לוֹ בְּהִתֵּר, הַמִּלְוֵה פְּטוֹר אֶפְלוּ בְּלֹא שְׁבוּעָה (כ"מ בַּפּוֹסְקִים וְע"י בֵּית יוֹסֵף). וְדוֹקָא שֶׁהִלְוֵה בָּא לְהוֹצִיא מִן הַמִּלְוֵה, כְּגוֹן שֶׁהָיָה לוֹ (נח) מִשְׁכּוֹן אוֹ שְׂכָבָר פְּרַע לוֹ (בֵּית יוֹסֵף) אֲבָל אִם (נט) הַמִּלְוֵה בָּא לְהוֹצִיא מִן הַלְוֵה, הַלְוֵה נִשְׁבַּע וּפְטוֹר. וְאִם יֵשׁ שְׂטֵר בְּיַד הַמִּלְוֵה, נִשְׁבַּע וְנוֹטַל (סְבֵרַת בֵּית יוֹסֵף מִמִּשְׁמַעוֹת הַמֵּרַדְבִּי) וְעַל לְעִיל סִימָן ק"ס וְלִקְמָן סִימָן קע"ז.

כו מִשְׁכּוֹן שֶׁבִּיד יִשְׂרָאֵל מִיִּשְׂרָאֵל חִבְרוֹ, וְאָמַר לוֹ הַלְוֵה :

לְךָ וּמִשְׁכָּנֵנוּ לְעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים בְּרַבִּית, וְעָלִי לְפָרֵעַ קָרוֹ
וְרַבִּית, (ס) מִתָּר.

כז רְאוּבֵן הִרְהִין (פְּרוֹשׁ מִשְׁכָּן) מִשְׁכּוֹנוֹת שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים
אֶצֶל שְׂמֵעוֹן, וּלְיָמִים תִּבַּע שְׂמֵעוֹן אֶת רְאוּבֵן שִׁיפְדָה
אוֹתָם מִשְׁכּוֹנוֹת, אִין רְאוּבֵן חָיַב לְפָדוֹת הַמִּשְׁכּוֹנוֹת,
אָבֵל חָיַב הוּא לְהַעֲמִיד אֶת שְׂמֵעוֹן אֶצֶל הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים.

סימן קע - שלא יוכל ישראל להיות ערב לישראל שלוח מן העובד כוכבים ברבית

סעיפים

ב'

ובו

א יִשְׂרָאֵל שְׁלֹחַ מְעוֹת מִעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים בְּרַבִּית, אָסוּר
לְיִשְׂרָאֵל אַחַר לְהִיּוֹת לוֹ עָרֵב. שְׁפִיּוֹן שְׂבָדִינִיָּהֶם (א) תּוֹבֵעַ
הָעָרֵב תִּחְלָה, נִמְצָא הָעָרֵב תּוֹבֵעַ אֶת יִשְׂרָאֵל בְּרַבִּית
שֶׁהָעָרֵב חָיַב בָּהּ לְעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים. לְפִיכָךְ, אִם קָבַל עָלָיו
הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים שֶׁלֹּא יִתְבַּע אֶת הָעָרֵב תִּחְלָה, הִרִי זֶה
מִתָּר. **הגה:** וְהֵאדָנָא מִסְתַּמָּא הוּי פְּאֵלּוּ קָבַל עָלָיו הָכִי, דְּסַתֵּם עֲרֵבוֹת כְּדָ
הוּא. (טור). וְדוֹקָא בְּמָקוֹם שֶׁהַמְנַהֵג כְּדָ שֶׁתּוֹבֵעִין הַלֹּחַ תִּחְלָה. וְיִשׁ
אוֹמְרִים שְׂאִינוֹ אָסוּר אֶלָּא בְּעָרֵב שְׁלוֹף דּוֹץ (פְּרוֹשׁ עָרֵב שְׂמֵנְקָה
אֶת הַלֹּחַ מִדִּין הַמְלֻחָה, כְּשֶׁלּוֹף דּוֹץ שֶׁהוּא מִין עֶשֶׂב שֶׁמִּינְשֵׁין אוֹתוֹ וְרוֹחֵצִין בּוֹ אֶת הַיָּדַיִם

להעביר הנהמא), דהינו שאין דין המלוה עם הלוה כלל, שהוא
(ב) יכול לדחותו אצל הערב. הגה: ואם עבר ונעשה ערב בעדו,
צריך לשלם כל הפסד המגיע לו על ידו אבל אינו צריך **(ג)** לתת הרבית שנותן
בשבילו, דאין אומרים לתן רבית (טור). ואי **(ד)** כבר פרע לו הרבית, אין
מוציאין מידו דלא גרע מאבק רבית. (סברת הרב).

ב וכן עובד כוכבים שלוה מישראל ברבית, אסור

לישראל להיות לו **(ה) ערב. הגה:** אלא אם התנה עם העובד
כוכבים שכל זמן שיש לו לפרע לא ידחנו אצל הערב, אז שרי לקבל **(ו)** הקרן
והרבית מישראל אם לא יפרע העובד כוכבים. (טור). ואם הישראל ערב לו
בעד הקרן ולא בעד הרבית, אלא יש לו לקח הרבית מן העובד כוכבים, או
להפך, שערב לו בעד הרבית ולא בעד הקרן, מתר. ודוקא שהעובד כוכבים
לוקח המעות **(ז)** מיד המלוה, אבל אם ישראל ערב ולקחן מידו, אף על פי
שעושה בשביל העובד כוכבים, אסור. (ת"ה סי' ש"א). ודוקא בלא **(ח)** משכון,
אבל אם נותן לו משכון של עובד כוכבים בעד הקרן, יכול לערב לו בעד
הרבית, דעקר הלואה על המשכון, אף על גב דהוא נטלן מיד ישראל המלוה,
וכאלו הלוה ליד עובד כוכבים דמי. (סברת הרב). ואם הנה לישראל משכון
מעובד כוכבים, או ערב עובד כוכבים, ובא ישראל ואמר לו למלוה שיחזר
לעובד כוכבים משכון שלו או שיפטר ערב העובד כוכבים והוא ערב לו, צריך
(ט) לשלם לו כל הקרן והרבית שעלה עליו עד אותו היום, אבל לא הרבית
שיעלה עליו מכאן **(י)** ואילך (מרדכי פ' א"י בשם ראבי"ה), אם לא שהמשכון הנה
שנה יותר דאז צריך להעלות לו רבית עד כדי דמיו של המשכון או להחזיר
לו משכונו. (בית יוסף וב"י סימן שע"ד) ואם זקף העובד כוכבים הקרן עם
הרבית, אז אפלו מה שיעלה עליו אחר כך הוי כקרן וצריך לשלם לו הכל
(מרדכי ולדעת ת"ה אף הרא"ש סובר כך ומהרי"ק שרש קל"ו) אפלו לא הנה המשכון
שנה, או אפלו לא הנה לו משכון כלל אלא פטר ערב עובד כוכבים שהנה לו.

סימן קעא - דין עובד כוכבים שהלוה

ונתגיר

ברבית

אחד

סעיף

ובו

א ישראל שְׁלוֹה מְעוֹת מֵהַעוֹבֵד כּוֹכָבִים (א) בְּרַבִּית וְזִקְפוֹ עָלָיו בְּמִלּוֹה, וְנִתְגִּיר, אִם עַד שֶׁלֹּא נִתְגִּיר זִקְפוֹ עָלָיו בְּמִלּוֹה, גּוֹבֵה קֶרֶן וְרַבִּית. וְאִם מִשְׁנֵתְגִיר זִקְפוֹ עָלָיו בְּמִלּוֹה, גּוֹבֵה הַקֶּרֶן וְלֹא הַרְבִּית. אֲבָל עוֹבֵד כּוֹכָבִים שְׁלוֹה מִיִּשְׂרָאֵל (ב) בְּרַבִּית וְזִקְפוֹ עָלָיו אֶת הַרְבִּית בְּמִלּוֹה, אִף עַל פִּי שֶׁזִּקְפוֹ עָלָיו אַחַר שֶׁנִּתְגִּיר, גּוֹבֵה אֶת הַקֶּרֶן וְאֶת הַרְבִּית, שֶׁלֹּא יֵאמְרוּ: בְּשִׁבִיל מְעוֹתָיו נִתְגִּיר זֶה, וְגוֹבֵה הַיִּשְׂרָאֵל מִמֶּנּוּ אַחַר שֶׁנִּתְגִּיר כָּל מְעוֹת הַרְבִּית שֶׁנִּתְחַיֵּב בָּהֶם כְּשֶׁהָיָה עוֹבֵד כּוֹכָבִים.

סימן קעב - דין הממשכן בית או שדה

פרות

שיאכל

מנת

על

סעיפים

ו'

ובו

א הַמִּלּוֹה אֶת חֲבֵרוֹ וּמִשְׁכֵּן לוֹ בֵּית אוֹ שָׂדֵה עַל מְנַת שִׂיאֲכַל פְּרוֹתָיו כָּל יְמֵי הַמִּשְׁכּוּנָא, אִם הִיא כְּמִשְׁכְּנָתָא (א) דְּסוּרָא, דְּהֵינּוּ שֶׁמִּשְׁכְּנָהּ לוֹ לְשָׁנִים יְדוּעוֹת, וְכוּתֵב: בְּמִשְׁלֵם שְׁנֵין אֱלִין תַּפּוּק אֲרַעָא בְּלֹא כֶּסֶף, אֲפֹלוּ מִרְחִיב הַזְּמַן הַרְבֵּה שְׁאִין מַגִּיעַ לְכָל שָׁנָה אֲלֵא דְבָר (ב) מְעָט, כְּגוֹן שֶׁהִלּוּהוּ מְנָה וְהִתְנָה עִמּוֹ שְׂאֲחַר עֶשֶׂר שָׁנִים תַּחֲזוֹר

קִרְקַע זֶה לְבַעֲלֶיהָ, חֲנָם, וְהָיָה שְׂכָר אֹתָהּ קִרְקַע שְׁוֹה
 אֶלֶף דִּינָרִים בְּכָל שָׁנָה, מִתֵּר. שְׂאִין זֶה אֶלָּא כְּמִי שֶׁשְׂכָר
 בְּפָחוֹת. וְכֵן אִם הִתְנָה בְּעַל הַקִּרְקַע עִמּוֹ שֶׁבְּכָל זְמַן
 שְׂיִרְצָה (ג) הַלֵּוָה לְסַלְקוֹ שְׂיָבִיא לוֹ מְעוֹת וַיַּחֲשֹׁב לוֹ עֶשֶׂר
 בְּכָל שָׁנָה, וַיִּסְלְקוּ מִהֲשָׁדָה אוֹ מִהַבֵּית וְהוּא יַחֲזִיר לוֹ
 שְׂאָר דָּמִים. וַיִּסְתַּלֵּק, מִתֵּר שְׂמֵאֲחֵר שְׂאִין כַּח בְּיַד
 הַמְּלוֹה לְגַבּוֹת מִחוּבּוֹ כְּלוּם וְלִהְיִזִיר הַקִּרְקַע לַלֵּוָה, אֵינוֹ
 אֶלָּא שְׂכִירוֹת. **הגה:** וַיֵּשׁ אוֹמְרִים דְּאֶפְלוּ בְּלֹא מִשְׁפַּנְתָּא דְּסוּרָא יֵשׁ
 הִתֵּר לְלוֹת. כִּי צַד, אִם הַלֵּוָה לְזַמּוֹ קָצוּב, כְּדִ וְכָד שְׁנַיִם, אִם הַלֵּוָה יוֹכֵל לְסַלְקוֹ
 תוֹדֵד הַזְּמַן וּמִנְפָּה לוֹ כֹּל שָׁנָה וְשָׁנָה אֶפְלוּ דְּדַבֵּר מַעֲט, דְּזָהוּ מִקְרִי מִשְׁפַּנְתָּא
 בְּנִכְיָתָא, שְׂרִי. וְאִם לֹא מִנְפָּה לֵיהּ כְּלוּם, אֲסוּר וְהוּי אֶבֶק רַבִּית. וְאִם אֵין הַלֵּוָה
 יְכוֹל לְסַלְקוֹ תוֹדֵד הַזְּמַן, אֶפְלוּ בְּלֹא נִכְיָתָא שְׂרִי. (טוֹר בְּשֵׁם רַשִׁי"י וְרַא"ש). וַיֵּשׁ
 אוֹמְרִים דְּאֵין חַלּוּק בֵּין אֲתָרָא דְּמַסְלָקִי וּבֵין אֲתָרָא דְּלֹא מַסְלָקִי, אֶלָּא
 בְּשִׁנְיָהֶם בְּנִכְיָתָא שְׂרִי וּבְלֹא נִכְיָתָא אֲסוּר. (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם רַשְׁבֵּי"א). וַיֵּשׁ לִילְדֵד
 בְּדַבֵּר זֶה אַחֵר הַמְּנַהֵג (תְּשׁוּבַת רַשִׁי"י וּבַה"ת). וּבְמַדִּינוֹת אֵלוֹ נוֹהֲגִים הִתֵּר
 בְּמִשְׁפַּנְתָּא בְּנִכְיָתָא, אֶפְלוּ יְכוֹל לְסַלֵּק (רַשְׁבֵּי"א וּנְי"י וְהַרְבַּ הַמַּגִּיד כְּתָבוֹ מְנַהֵג זֶה), וְאֵין
 חַלּוּק בֵּינָה בֵּין שְׁדָה לְבֵית (טוֹר בְּשֵׁם רַשִׁי"י וְרַבֵּנוּ תַּם וְרַבֵּנוּ יְרוּחִם וְעַבְי"ח שֶׁגַם רַא"ש סוֹבֵר
 כּו) אוֹ שְׂאָר מַטְלָטְלִין (מְרַדְכֵי וּבֵית יוֹסֵף סוֹף סִימָן זֶה בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת רַשְׁבֵּי"א, וְעִינֵן בְּח"מ
 ר"ס ע"ב בְּהַג"ה) דְּבְכָל מִיַּדִּי בְּנִכְיָתָא שְׂרִי. וַיֵּשׁ מִתִּירִין לְהַלּוֹת עַל (ד) סְפָרִים
 אוֹ מְקוֹמוֹת ב"ה וְלִישֵׁב עֲלֵיהֶם אֶפְלוּ בְּלֹא נִכְיָתָא, דְּהוּי לְצַרְדֵּי מְצֻנָה וּמִתֵּר
 לְלוֹת בְּרַבִּית לְצַרְדֵּי מְצֻנָה (תְּשׁוּבַת מַהְרִי"ל סִימָן ל"ז וְהַאֲגָדָה), וְטוֹב לְהַחֲמִיר
 לַעֲשׂוֹת בְּנִכְיָתָא. וְכֹל זֶה לֹא מִיָּרִי, (ה) אֶלָּא כְּשֶׁאֲחֲרִיּוֹת הַמִּשְׁפּוֹנוֹת עַל
 הַמְּלוֹה. אֶבֶל כְּשֶׁהַלֵּוָה כּוֹתֵב לוֹ אֲחֲרִיּוֹת עַל שְׂאָר נְכָסָיו, וְלֹא יוֹכֵל לְהַגִּיעַ
 לַמְּלוֹה שׁוּם הֶפְסֵד, (ו) אֲסוּר (טוֹר). וּבְכָל מְקוֹם דְּהַמִּשְׁפַּנְתָּא הוּי אֶבֶק רַבִּית,
 אִם בָּא הַלֵּוָה לְנַפּוֹת לַמְּלוֹה הַפְּרוֹת שְׂאֶכֶל לֹא מְנַפֵּינָן לֵיהּ, דְּהוּאֵיל
 וְהַמִּשְׁפַּנְתָּא הוּי בְּרִשׁוֹת הַמְּלוֹה וְלוֹה עֲלֵיהּ מִתְחַלֵּה, אֵלוֹ (ז) מְנַפֵּינָן לֵיהּ מִחוּבּוֹ
 הוּי כְּאֵלוֹ מוֹצִיאֵין הָאֶבֶק רַבִּית מִמֶּנּוּ בְּדִינִים (טוֹר). מִיָּהוּ אִם אָמַר לוֹ: לֹא
 בְּעִינָא דְּתִיכּוֹל עוֹד פְּרוֹתֵי בְּרַבִּית, אִם אֶכְלֵן אַחֵר כְּדִ, אֶפְלוּ בְּאֲתָרָא דְּלֹא
 מַסְלָקִי מְנַפֵּינָן לוֹ פְּרוֹת שְׂאֶכֶל אַחֵר כְּדִ (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַרְאַב"ד וּבַתַּה"ד סִי' ש"ה
 בְּשֵׁם הַרְמְב"ן).

ב מִשְׁכּוֹנָא זֹו, אִם בָּא הַמְלִיָּה לְחִזֹר (ה) וּלְהַשְׁכִּירָה לְלוֹה בְּדָבָר קָצוּב לְשָׁנָה, יֵשׁ אוֹסְרִין (בה"ש וריב"ש סי' ש"ה בשם רמב"ן), וַיֵּשׁ מִתִּירִין (ריב"ש בשם י"א מביאו בית יוסף בסי' קס"ד). וְאִם אָדָם אַחַר שְׁכָרָה מִהַמְלִיָּה, יָכוֹל הוּא לְשַׁכְּרָה מִמֶּנּוּ. הַגָּה: וְעַיֵן לְעֵיל סִימָן קס"ד. גַּם נִתְבָּאָר לְעֵיל אִם אָכַל הַמְלִיָּה הַפְּרוֹת לְאַחַר זְמַן הַמִּשְׁכָּנָא.

ג בְּמִשְׁכָּנָא זֹו אִם נוֹתֵן הַמְלִיָּה לְלוֹה דָּבָר מֵעַט לְשָׁנָה בְּשִׁבִיל שְׂיִקְבֵּל עָלָיו אֵיזָה תַקוּן קַל, כְּגוֹן שְׁבִירַת קוֹרָה וְכִיּוֹצָא בְּזָה, מִתָּר. וְאִם נוֹתֵן לוֹ דָּבָר קָצוּב לְשָׁנָה כְּדִי שְׂיִקְבֵּל אַחֲרָיוֹת מִנְפִילָה אוֹ שְׂרָפָה, יֵשׁ מִי (ט) שְׂאוֹסֵר. הַגָּה: כָּל מִשְׁכָּנָא (י) אֵינָה נִפְדֵּית לְחֻצָּאִין, וְאִם הִבִּיא לוֹ קָצַת מְעוֹתָיו, הַמְלִיָּה אוֹכֵל פְּרוֹתָיו עַד שְׂיִתֵּן לוֹ כֶּלֶם (בית יוסף בשם הרשב"א). הָא דְמִשְׁכָּנָא שְׂרִיָּא דְנוֹקָא כְּשֶׁהִשְׁכִּין לוֹ הַשְׂדָּה בְּשַׁעַה שְׁנוֹתָן לוֹ הַמְעוֹת, דְּהוּי כְּמַכָּר, אֲבָל אִם נוֹתֵנָה לוֹ בְּחוּב קָדוּם, (יא) אָסוּר (בית יוסף בשם עטור). וְאִם עָשׂוּ מִשְׁכּוֹנָא סֵתֵם, וְלֹא הִתְנוּ זֶה עִם זֶה בְּמִשְׁכָּנָא דְסוּרָא אוֹ בְּנִכְתָּא, אֲזֵלִין בְּתַר (יב) מִנְהַג הָעִיר, וּמִסֵּתְמָא דְעִתִּיהוּ כְּמִנְהַג הָעִיר. וְכֵן אִם יוֹכֵל לְסַלְקוֹ, (יג) הוֹלְכִים אַחַר הַמְנַהֵג (בית יוסף בשם בעל התרומות) (ועיי' ס"ק כ"ד). וְעַיֵן בְּחֻשׁוֹן הַמִּשְׁפָּט (יד) נִתְבָּאָרוּ בּוֹ שְׂאָר דִּינֵי הַמִּשְׁכָּנָא.

ד הַמִּשְׁכָּן בֵּית אוֹ שְׂדָה בְּיַד חֲבֵרוֹ, וְהִיָּה בְּעַל הַקָּרְקַע הוּא אוֹכֵל פְּרוֹתֵיהוֹן, וְאָמַר לוֹ הַמְלִיָּה: לְכַשְׁתַּמְכָּר קָרְקַע זֹו לֹא תִמְכַּרְנָה אֶלָּא לִי, (טו) בְּדָמִים אֵלוֹ, אָסוּר. אֲבָל אִם אָמַר לוֹ: אֵל תִּמְכַּרְנָה אֶלָּא לִי, בְּשׂוּיָה, וְעַל מְנַת כּוֹן אֲנִי מְלוֹה אוֹתָדָ, הָרִי זֶה מִתָּר.

ה עוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁמִּשְׁכֵּן חָצְרוּ לְיִשְׂרָאֵל, וְחָזַר הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים וּמְכָרָה לְיִשְׂרָאֵל אַחֵר, אִין הַמִּמְשָׁכֵן חֵיב לְהַעֲלוֹת שְׂכָר לְיִשְׂרָאֵל מֵעַת שֶׁקָּנָה הַיִּשְׂרָאֵל, אֶלָּא דָּר בְּחָצֵר בְּלֹא שְׂכָר (טז) עַד שֶׁיִּחְזֹר לוֹ הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים אֶת הַמַּעוֹת שֶׁיֵּשׁ לוֹ עַל חָצֵר זֹ, שֶׁהֵרִי הוּא בְּרִשׁוֹת הַמִּמְשָׁכֵן בְּדִינֵיהֶם עַד שֶׁיִּתְּנוּ מַעוֹתָיו וְיִסְתַּלַּק.

ו הַנּוֹתֵן חֲרֻבָתוֹ לְחֵבְרוֹ שֶׁיִּבְנֶה וְיִדּוֹר בָּהּ עַד שֶׁיִּכְלוּ דָמָי הַהוֹצָאָה, וְאִם שָׁוָה ג' זְהוּבִים בְּשָׁנָה אֵינּוּ חוֹשֵׁב אֶלָּא זְהוּב אֶחָד, (יז) מִתֵּר. **הגה:** לִזֶּה מִתֵּר לְתַת הַמַּס מִן הַשְּׂדֵה שֶׁהַשְּׂכִּין בְּדָרָךְ הַמִּתֵּר. וְדוֹקָא (יח) כְּשֶׁהַמַּס מַעוֹת, אֲבָל אִם נוֹתֵנִין הַמַּס מִפְּרוֹת הַשְּׂדֵה כְּגוֹן שְׁנוֹתֵנִין חֶלֶק מִן הַפְּרוֹת הַגְּדֻלִים אֲסוּר (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם בַּעַל הַתְּרוּמוֹת וְרַמְבַּ"ם). מִי שֶׁהַשְּׂכִּין בֵּית שְׂאֵינּוּ שְׁלוֹ, וּבֹא בַּעַל הַבֵּית וְהוֹצִיא הַבֵּית שְׁלוֹ מִן הַמַּלְוָה, וְהִצְרִיךְ לְתַת (יט) שְׂכָר לְבַעַל הַבֵּית שֶׁדָּר בּוֹ הַלְוָה, צָרִיךְ לְהַחְזִיר לוֹ מַעוֹתָיו לְמַלְוָה גַּם הַשְּׂכָר שֶׁהִצְרִיךְ לְתַת (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַרְשֵׁב"א).

סימן קעג - הרבה פרטי דיני רבית

סעיפים

י"ט

ובו

א (א) מִכָּר לְחֵבְרוֹ דָּבָר שֶׁשָׁוָה עֲשָׂרָה זְהוּבִים בְּי"ב, בְּשָׁבִיל שֶׁמִּמֶּתִין לוֹ, אֲסוּר. אֶפְלוּ אִם הַמוֹכֵר עָשִׂיר וְאֵינּוּ צָרִיךְ לְמַעוֹת וְלֹא הִיָּתָה הַסְּחוּרָה נִפְסָדָת אֲצֵלוֹ. בְּמָה

דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּדָבָר שֵׁישׁ לוֹ שֶׁעַר יְדוּעַ אוֹ דָבָר שְׁשׁוּמְתוֹ יְדוּעַ, כְּמוֹ פְּלֶפֶל אוֹ שֶׁעוּה, אֲבָל טְלִית וְכִיוּצָא בּוֹ שֶׁאֵין לוֹ שֶׁעַר יְדוּעַ וְאֵין שׁוּמְתוֹ יְדוּעַ, מִתֵּר לְמִכְרוֹ (ב) בְּיָקָר לְפָרַע לְזָמַן פְּלוּנִי, וּבְלֶבֶד שְׁלֹא יֵאמָר לוֹ בְּפִרוּשׁ: אִם תִּתֵּן לִי מִיַּד הַרִי הוּא לָךְ בַּעֲשָׂרָה זְהוּבִים, וְאִם לְזָמַן פְּלוּנִי בִּי"ב. וַיֵּשׁ מִי שֶׁאֹמֵר שֶׁאֶפְלוֹ אֵינוֹ מְפָרֵשׁ בְּהִדְיָא אֵין הֵתֵר אֶלָּא בַּמַּעֲלָהּ מְעַט, אֲבָל אִם מַעֲלָהּ הִרְבָּה עַד שֶׁנֶּכֶר לְכָל שֶׁבִשְׁבִּיל הַמִּתְנַת הַמַּעוֹת הוּא מַעֲלָהּ, הָוָה יָהּ כְּמִפְרָשׁ וְאָסוּר. **הגה:** דָּבָר הַנִּמְכָּר בַּעֲשָׂרָה וְלַפְעָמִים כְּשֶׁבָאִים שָׂרִים לְעִיר נִמְכָּר בִּי"ב, אִם רְגִילוֹת בְּרַב פְּעָמִים שֶׁבָאִין הַשָּׂרִים לְעִיר, מִתֵּר לְמִכְרוֹ בִּי"ב. (הַגְּהוֹת מְרַדְכֵי פֶרֶק א"ט).

ב הָיוּ לוֹ פְּרוֹת שֶׁאִם יִרְצֶה לְמִכְרָם בְּשׁוּק וְלִקַּח דְּמִיָּהֶם מִיַּד, מוֹכְרָם בִּי, וְאִם תִּבַּע אוֹתָם הַלּוֹקַח לְקִנּוּתָם וְיִתֵּן הַמַּעוֹת מִיַּד, יִקְנֶה אוֹתָם בִּי"ב, הַרִי זֶה מִתֵּר.

ג מִכָּר לוֹ סְחוּרָה בִּי"ב עַל מְנַת לְפָרְעוֹ לְאַחַר זָמַן, יְכוּל לֹאמַר לוֹ: תִּפְרַע לִי מִיַּד, וְלֹא אֶקַּח מִמֶּךָ אֶלָּא עֲשָׂרָה. **הגה:** וְדוֹקָא שֶׁכְּבָר נִגְמַר הַמִּקְח בִּי"ב וְזָכָה בּוֹ הַלּוֹקַח כְּבָר. (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם נִי"י וּמְרַדְכֵי). אֲבָל קִדְּם שֶׁנִּגְמַר הַמִּקְח, אִם אָמַר לוֹ: תִּפְרַע לִי עַכְשָׁו י', שׁוּב אָסוּר לִקַּח אַחַר זָמַן י"ב (פִּי דְבָרֵי נִי"י הַנִּזְכָּר לְדַעַת בֵּית יוֹסֵף), אִם לֹא יִרְצֶה הַלּוֹקַח לִתֵּן עַכְשָׁו.

ד מִי שֵׁישׁ לוֹ שֶׁטֶר חוּב עַל חֲבֵרוֹ, אוֹ מְלוּוָה עַל פֶּה, מִתֵּר לְמִכְרָם לְאַחַר בְּפָחוֹת, וְאֶפְלוֹ לֹא הִגִּיעַ זָמַן הַפְּרָעוֹן, וְאֵין

בו משום רבית (בעל התרומות). ובלבד שיהא (ג) אחריות השטר והמלווה על הלוקח, כגון אם יעני הלווה שלא יהיה לו ממה לפרע שלא יחזר על (ד) המוכר. אבל אחריות שבא מחמת המוכר, כגון שנמצא פרוע או שטרפו בעל חוב מקדם, אין צריך שיהיה על הלוקח. ואם יש ביד המוכר משכון של הלווה, מתר למכרו ללוקח. וכן מתר שיבטיחנו הלווה בערבות או במשכון. ואם עבר וקבל עליו המוכר אחריות, תנאו קים. ואם אינו יכול לקבל חובו, מחזיר לו מעותיו. ואם יש בו רוח, יהיה למוכר. וכשם שיכול למכרו לאחר בפחות, כך יכול למכרו ללווה בעצמו. הגה: אסור לאדם לומר לחברו: הא לך עשרה דינרין ופטרני ממה שאני חייב י"ב דינרין לפלוני, אף על גב דאפשר שיפטר עצמו ב"י דינרין. ודוקא שחייב י"ב דינרין, אבל אם אינו חייב, אלא שהמלווה יטיל עליו (ה) אמונות עם שאר בני מדינתו בעד י"ב דינרין, אם אומר: שקל עלי לאמונות, אסור. אבל אם אומר: מלטיני מן האמונות, מתר, דלמא יפיס אותו בפחות. (תשובת הרשב"א סימן תרפ"ו).

ה אם הקהל צריכים מעות, ימכרו (ו) עזר היין או הבשר לשנים או שלשה מיחידי הקהל לפרע הסד לזמנים ידועים, והקונים יתחייבו לקהל בשטר, ואחר כך ימכרו הקהל החוב ההוא למי שיתן להם המעות מיד.

ו היו חמרי ופועליו תובעים אותו בשוק, ואמר (ז) לשלחני: תן לי דינר טבוע (פרוש דינר (ח) שיש עליו צורה ויוצא בהוצאה) לפרעם, ואתן לך יותר משויו מעות שאינם טבועות

שֵׁשׁ לִי בַבַּיִת, מִתֵּר, וְהוּא שֵׁשׁ לוֹ כָּל דְּמֵי הַדִּינָר. הַגָּה:
וְלִי נִרְאָה מִדְּבָרֵי הָאֲשֵׁרִי וְהַתּוֹסְפוֹת דְּאִין צָרִיךְ שְׁיִהְיוּ כָּל דְּמֵי הַדִּינָר בְּיָדוֹ,
אֶלָּא אֶפְלוּ מְעַט מֵהֶם, כְּמוֹ בְּהַלְוֹאת סָאָה בְּסָאָה דְלַעִיל סִימָן קס"ב, וְכֵן הוּא
בְּקִצַּת סְפָרֵי הַטּוֹר, וְהוּא **(ט)** הַנְּכוּן לְדַעְתִּי. וְכָל זֶה לֹא שָׂרִי אֶלָּא דִּינָר **(י)**
בְּמַעוֹת, דְּהוּי דָּרְךְ מִקָּח וּמִמְכָּר, אֲבָל מְעוֹת בְּמַעוֹת דְּהוּי בְּהַלְוָאָה, אֶפְלוּ יֵשׁ
לוֹ הַכֹּל, אֲסוּר. (טוֹר וּבֵית יוֹסֵף בְּשֵׁם תּוֹסְפוֹת וּרִיב"ש).

ז אִם קוֹנֵה דְבָר שֶׁשָּׂוֶה י"ב בֵּי בְּשָׁבִיל שְׁמִקְדִּים הַמְּעוֹת,
אִם יִשְׁנֶם **(יא)** בְּרִשׁוֹת מוֹכֵר, אֶלָּא שְׂאִינוּ מְצוּי לוֹ עַד
שְׂבִיבָא בְּנוֹ אוֹ עַד שְׂיִמְצֵא הַמַּפְתָּח, מִתֵּר. וְאִם אֵינֶם
בְּרִשׁוֹתוֹ, אֲסוּר אֶפְלוּ יֵשׁ לוֹ מֵאוֹתוֹ דְּבָר **(יב)** הַקֶּפֶה בְּיַד
אַחֲרִים. **הַגָּה:** וְנֶאֱמָן הַמוֹכֵר לוֹמֵר שֵׁשׁ לוֹ (הַגְּהוֹת מְרַדְכִי רִישׁ אֵיזְהוּ גִּשְׁד).
וְכָל זֶה לֹא שָׂרִי אֶלָּא בְּסִתְּם, אֲבָל **(יג)** אִם מְפָרֵשׁ לוֹמֵר: אִם תִּתֵּן לִי עֶכְשָׁו
אֶתְּנוּ לָךְ בֵּי, וְאִם לְאַחַר זְמַן בֵּי"ב, אֲסוּר. (טוֹר בְּשֵׁם הַר"ר יִשְׁעִיָּה). וְכָל זֶה בְּדְבָר
שְׂשׁוּמְתוֹ יְדוּעַ, אֲבָל אִם אֵין שׁוּמְתוֹ יְדוּעַ, אֶפְלוּ אֵין לוֹ, שָׂרִי. (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם
תּוֹסְפוֹת וּרִא"ש), וּבְלִבְד בְּסִתְּם, אֲבָל לֹא בְּמִפְרָשׁ.

ח הַמִּקְדִּים לְבַעַל הַגְּנָה מְעוֹת דְּמֵי עֶשֶׂר דְּלוּעִים אֵלוֹ **(יד)**
שְׂיִתְנֶם לוֹ כְּשִׁיִּהְיוּ בְּנֵי אִמָּה בְּזוּז, אִף עַל פִּי שְׂעֵתָהּ בְּנֵי
זָרָת בְּזוּז, מִתֵּר. הוֹאִיל וּמִמִּילָא קָא רַבּוּ, וְגַם כְּבָר גְּדֻלוֹ קִצַּת.

ט הַהוֹלֵךְ לְחֹלֵב עֲזָיו, לְגִזְזוֹ רְחֵלְיוֹ, לְרִדּוֹת כְּוִרְתוֹ, וְאָמַר
לְחֻבְרוֹ: מַה שְּׂעֲזֵי חוֹלְבוֹת, מַה שְּׂרְחֵלִי גוֹזְזוֹת, מַה
שְּׂכּוֹרְתֵי רוֹדָה מְכוּר לָךְ הַמְּדָה בְּכָךְ וְכָךְ, וּמוֹזִיל גְּבָה
בְּשָׁבִיל הַקְּדָמַת הַמְּעוֹת, **(טו)** אֲסוּר. אֲבָל אִם אָמַר לוֹ:
כָּל מַה שְּׂעֲזֵי חוֹלְבוֹת, וּרְחֵלוֹתֵי גוֹזְזוֹת, וְכּוֹרְתֵי רוֹדָה, הֵן

רב הוּן מְעַט, מְכוּר לָךְ בְּכֶךְ וְכָךְ, מִתֵּר, שֶׁהוּא קְרוֹב
לְהַפְסֵד כְּמוֹ לְשֹׁכֵר.

י אָסוּר לְקַנּוֹת פְּרִי (טז) הַפְּרִדָּס קֶדֶם שְׂיִגְמֹר וַיִּתְבַּשֵּׁל,
מִפְּנֵי שֶׁזֶה שְׂמוּכָר עֵתָה בְּעֶשֶׂר, הוּא פְּרִי שֶׁשְׂוֵה עֶשְׂרִים
כְּשִׂיגְמֹר, נִמְצְאָת הַתּוֹסֶפֶת בְּשִׁבִיל הַהִקְפָּה. וְלֹא דָמִי לְדְלוּעִין
דְּלַעִיל דְּשָׂרִי, דְּאִין דְּרָךְ לְמִכְר פְּרוֹת פְּרִדָּס כֶּךְ (הַמִּיּוֹם פִּיט מַהִיּוֹם וְנִיּוֹ פִּאִיט).
אָבֵל מִתֵּר לְקַנּוֹת עֵגֶל בְּזוֹל, וְלִהְנִיחוֹ בְּיַד הַמוֹכֵר עַד
שְׂיִגְדֵל, שְׂאֵם יָמוֹת אוֹ יִכְחִישׁ הוּא בְּרִשׁוֹת לּוֹקַח,
וְהַמִּיתָה דְּבָר מְצוּי תָּמִיד.

יא הַמְּקַדִּים מְעוֹת לְבַעַל הַכֶּרֶם עַל הַשְּׂרִיגִים וְעַל
הַזְּמוּרוֹת לְכְּשִׂיפְרָתוֹ, שֶׁהֵם בְּיָקָר, וְהוּא קוֹנֶה אוֹתָם
בְּזוֹל עַד שְׂיִבְשׁוּ וַיִּכְרָתוּ, אָסוּר, אֲלֵא אִם כֹּן הָפֶךְ בָּהֶם
כְּשֶׁהֵם מְחַבְּרִים, שְׂנִמְצָא כְּקוֹנֶה אֵילָן לְזְמוּרוֹתָיו.

יב שׂוֹמְרֵי הַשְּׂדוֹת שֶׁבְּעֵלֵי הַשְּׂדוֹת חֲנִיבִים לִתְּוֹן לָהֶם
שְׂכִירוֹתָם מִיַּד אַחַר הַקְּצִיר, אָסוּר לְהוֹסִיף לָהֶם בְּשֹׁכֵר
כְּדִי שְׂיִמְתִּינוּ אַחַר דְּיִשָּׂה וַיִּמְרוּם (פְּרוּשׁ, טְהָרַת הַתְּבוּאָה מִן הַקֶּשׁ
וְעִשׂוֹתָהּ כְּרִים שׂוֹיִן פְּנֵי הַכְּרִי בְּלוּחַ), אֲלֵא אִם כֹּן יִסִּיעַ לְדוּשׁ וְלִהְבֵּר.

יג (יז) מִתֵּר לְהַקְדִּים מְעוֹת עַל יַיִן בְּשַׁעַת הַבְּצִיר עַל מְנַת
שְׂיִתְּוֹן לוֹ יַיִן טוֹב בְּנִיּוֹן. וְכֹן מִתֵּר לְהַקְדִּים מְעוֹת שֶׁל

חֲבִית יָדוּעַ שֶׁל יַיִן, וּלְהַתְנוֹת עִם (יח) הַמוֹכֵר שָׁאֵם יוֹזִיל אוֹ יִתְיַקֵּר עַד זְמַן מְכִירַת הַיַּיִן, יִהְיֶה בְּרִשּׁוֹת הַלּוֹקַח, וְאִם יִחְמִיץ, יִהְיֶה בְּרִשּׁוֹת הַמוֹכֵר. אָבֵל אִם אֵין הַלּוֹקַח מְקַבֵּל עָלָיו אַחֲרֵיּוֹת הַזּוֹל, (יט) אָסוּר, אֲפֹלוּ מוֹשְׁכוֹ לְרִשּׁוֹתָו.

יד חֲבִית (כ) שֶׁל יַיִן שֶׁהִיא שְׁוֶה עֲתָה דִינָר, וּמְכָרָה לוֹ בְּשִׁתִּים עַד הַקֵּץ, עַל מְנַת שָׁאֵם תִּיאָרַע בָּהּ תִּקְלָה הָרִי הִיא בְּרִשּׁוֹת הַמוֹכֵר עַד שִׁימְכַרְנָה הַלּוֹקַח, הָרִי זֶה מִתֵּר, שָׁאֵם אָבְדָה אוֹ נִשְׁבְּרָה אֵינוֹ מְשַׁלֵּם כְּלוּם, וְאִם לֹא מִצָּא לְמְכָרָה וּלְהַרְוִיחַ בָּהּ, הָוֶה לָהּ לְהַחְזִירָה לְבַעֲלִים. וְכֵן אִם מְכָרָה לוֹ בְּשִׁתִּים, וְאָמַר לָהּ: הִיתֵר עַל שִׁתִּים יִהְיֶה בְּשָׁבִיל שְׁאֵתָה מְטַפֵּל לְמְכָרָה, וְאִם לֹא תִמְצָא לְמְכָרָה כְּמוֹ שֶׁתִּרְצֶה הַחְזִירָה לִי, הָרִי זֶה מִתֵּר, אֵף עַל פִּי שָׁאֵם אָבְדָה אוֹ נִגְנְבָה אוֹ הִחְמִיץָה תִּהְיֶה בְּרִשּׁוֹת לּוֹקַח. הַגָּה: וְכַל זֶה כְּשֶׁקֶצֶץ קִצְבָה לְדַמֵּי הַחֲבִית שֶׁמוֹכֵר, אָבֵל אִם מוֹכֵר לוֹ בְּלֹא קִצְבָה, כְּגוֹן שֶׁמְכֹר לוֹ שְׁבַע חֲבִיּוֹת, וְאָמַר לוֹ: תִּשְׁלַם לִי כָּל הַחֲבִית כְּמוֹ שֶׁיִּהְיֶה הַשַּׁעַר בְּעַת שֶׁתִּקַּח כָּל חֲבִית, שָׂרִי, אֵף עַל גַּב דְּעַכְשָׁו אֵינוֹ שְׁוֶה כָּל כָּד. (הַגָּהוֹת מְרַדְּכֵי בַּשֵּׁם רַב הָאֵי וְכוּ מִשְׁמַע מִתְּשׁוּבַת הַרִי"ף שֶׁהֵבִיא הַבַּיִת יוֹסֵף).

טו מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ סְחוּרָה שֶׁנִּמְכַּרְתָּ כָּאֵן בְּזוֹל וּבְמִקּוֹם אַחַר בְּיָקָר, וְאָמַר לוֹ חֲבֵרוֹ בְּמִקּוֹם הַזּוֹל: תִּתֵּן לִי (כא) וְאוֹלִיכְנָה לְמִקּוֹם הַיָּקָר, וְאִמְכַרְנָה שָׁם, וְאֶעֱשֶׂה צָרְכִי בַּמַּעוֹת עַד זְמַן פְּלוּנִי, וְאֶפְרָעְנָה לָךְ כְּפִי מֵהַ שְׁשׁוּה שָׁם, אִם הָאֲחֲרֵיּוֹת בְּהִלִּיכָה עַל הַלּוֹקַח, אָסוּר. וְאִם הָאֲחֲרֵיּוֹת עַל הַמוֹכֵר, מִתֵּר, וְהוּא שְׁיִתֵּן לוֹ (כב) שְׁכָר

טָרַחוּ עַל הוֹלְכָתָהּ לְמָקוֹם הַיָּקָר. וְאִם הַמוֹכֵר אָדָם חָשׁוּב, שְׁפוּטָרִין לְלוֹקַח (כג) הַמָּכֵס בְּשָׁבִילוֹ, אֵין צָרִיד לָתֵת לוֹ שְׂכָר טָרַחוּ.

טז הָיוּ הַחֲטִים בְּמַדִּינָה ד' סָאִין בְּסַלְע, וּבְכַפְרִים שֵׁשׁ בְּסַלְע, מִתָּר לִתְנוּ סַלְע לְתַגָּר, כְּדִי שְׁיָבִיא שֵׁשׁ סָאִין מִהַכֶּפֶר לְזָמַן פְּלוֹנִי, וְהוּא שְׁיִהְיוּ (כד) בְּאַחֲרִיּוֹת לֹקַח, אִם נִגְנְבוּ אוֹ נֶאֱבְדוּ בַדֶּרֶךְ. וְאָדָם (כה) חָשׁוּב אָסוּר לַעֲשׂוֹת זֶה. וּבְמִינֵי סַחוּרָה אָסוּר לְכָל אָדָם, לְפִי שְׁאִין מִינֵי סַחוּרָה מְצוּיִם בְּפִרוֹת. **הגה:** וְיֵשׁ מִתִּירֵין בְּפִרוֹת, אֲפֹלוּ אַחֲרִיּוֹת הַדֶּרֶךְ עַל הַתַּגָּר הַמְּבִיאָם. (הרמב"ם והריב"ש וְהַרְבַּה הַמַּגִּיד וּבֵית יוֹסֵף בְּשֵׁם תוֹסֵפוֹת וְהַמ"מ), וּבְלִבְד שְׁיִתֵּן לוֹ שְׂכָר טָרַחוּ וְעָמְלוּ.

יז הַמוֹלִיד פִּרוֹת מִמָּקוֹם הַזֶּה לְמָקוֹם הַיָּקָר, וְאָמַר לוֹ חֲבֵרוֹ: תִּנָּם לִי וְאֲנִי אֶתֵּן שָׁם פִּרוֹת תַּחְתִּיָּהֶם לְזָמַן פְּלוֹנִי, אִם יֵשׁ לוֹ שָׁם פִּרוֹת, מִתָּר. וְאִם לֹא, אָסוּר.

יח לְהַלְוֹת דִּינָר זָהָב הַשְּׁוֶה כ' דִּינָרִים עַל אַחֲרִיּוֹת סְפִינָה הַהוֹלְכָתָהּ מֵעֶבֶר לַיָּם וְשִׁתְּנוּ לוֹ בְּשׁוּבָה כ"ד דִּינָרִים, (כו) אָסוּר. **הגה:** וְיֵשׁ מִתִּירֵין לְהַלְוֹת לְאֶחָד י"ב דִּינָרִין וְשִׁקְנָה בָּהֶם סַחוּרָה עַל הַיָּרִיד וְשִׁתְּנוּ לְמַלְגָּה בְּשׁוּבוֹ לְבֵיתוֹ י"ג דִּינָרִין, וּבְלִבְד שְׁיִקְבֹּל הַמַּלְגָּה הַסַּחוּרָה וְיִוְלִיכְנָה לְבֵיתוֹ וְיִהְיֶה אַחֲרִיּוֹת הַדֶּרֶךְ עַל הַמַּלְגָּה, דְּהוּי כְּמוֹ שֵׁשׁ לוֹ חֶלֶק בְּרוּחַ הַסַּחוּרָה, הוּאִיל וּמִקְבֹּל עָלָיו אַחֲרִיּוֹת. וְכו' (כז) נִהְיָו בִּימֵי רַש"י לְהַקְל (בַּנִּימּוֹן זָאָב סִימּוֹן שִׁי"ד).

יט לתת כי לטרין למי שיבטיח ק' שיש לו בספינה, מתר.

סימן קעד - דין המוכר לחברו על מנת להחזיר

סעיפים

ח'

ובו

א מוכר שדה לחברו ואמר לו: לכשיהיו לי מעות תחזיר לי קרקע, לא קנה וכל הפרות שאכל, רבית (א) קצוצה הוא ומוציאין אותם בדינים. הגה: ואפלו לא התנה כן, אלא שהמנהג כן בעיר שקל מי שקונה צריך להחזיר כשיהיו למוכר מעות, דכל המוכר אדעתא דמנהגא מוכר. ואסור ללוקח לאכל הפרות (בית יוסף בשם תשובת הרשב"א). אבל אם אמר לו הלוקח מדעתו: כשיהיו לי מעות אחזיר לך הקרקע, אינו (ב) תנאי והמקח קיים מיד, לפיכך הלוקח אוכל פרות. ואם כשאמר כן הלוקח, חלטו ממנו המוכר וחזקו, הרי הוא תנאי. אבל כל שעשאו הלוקח, ואפלו בתוך המכר, ושתק המוכר ולא חזקו, אין זה תנאי אלא כפטוימי מלי, והמכר מכר, הואיל שלא עשאו המוכר שהיה לו לעשותו. הגה: וכן אם מכר לו קרקע (ג) מעכשיו והמתין לו המעות, הלוקח מתר לאכל הפרות והמוכר אסור, דבשכר המתנת מעותיו קא אכיל (טור).

ב מִכַּר לוֹ שְׂדֵה בְּמִנְה וּבְאוֹתוֹ יוֹם עָשָׂה לוֹ שֵׁטֶר, שְׂאֵם יַחְזִיר לוֹ מְעוֹתָיו יַחְזִיר לוֹ שֵׁטֶר הַמֶּכֶר, אִם נַעֲשֶׂה תִּנְאִי זֶה קִדְּם הַמֶּכֶר, אוֹ בְּשַׁעַת הַמֶּכֶר, אִין לוֹ דִּין מֶכֶר אֶלֶּא דִּין הַלְוָאָה, וְהַלּוֹקֶחַ חַיֵּב לְהַחְזִיר כָּל מָה שְׂאָכַל. אָבֵל אִם נַעֲשֶׂה לְאַחַר הַמֶּקַּח, אֶפְלוּ שְׂעָה אַחַת, הֲרִי זֶה מֶכֶר גְּמוּר. וְאֶפְלוּ עָשָׂה לוֹ שֵׁטֶר עַל זֶה בְּקִנְיָן וּבְכָל מִינֵי חַזוּקִים, חֶסֶד הוּא שְׂרוּצָה לְהַתְחַסֵּד עִמּוֹ וּלְהַחְזִיר לוֹ מִקְחוֹ (תְּשׁוּבַת הַרְשֵׁב"א הַג"א בְּשֵׁם ר"ח וּבֵית יוֹסֵף בַּח"ה ס"י ר"ז ס"א לְדַעַת הַרְמַב"ם)

ג הָאוֹמֵר לְחֵבְרוֹ: קִנְה לִי שְׂדֵה מִפְּלוֹנִי, וְאָמַר הַמוֹכֵר לְשָׁלִיחַ: אֲנִי מוֹכֵר לָךְ עַל תִּנְאִי שֶׁיַּחְזִירְנוּ לִי כְּשִׁיחִיו לִי מְעוֹת, וְהִשִּׁיב הַשָּׁלִיחַ: אֶתָּה וְהַלּוֹקֶחַ חֲבָרִים בְּטוֹב תִּתְּפָשְׂרוּ, אִינוּ מוֹכֵר אֶלֶּא עַל זֶה הַתִּנְאִי וְצָרִיךְ **(ד)** לְהַחְזִירָהּ, וּמוֹצִיאִים מִמֶּנּוּ פְּרוֹת שְׂאָכַל. וְעַן בַּח"מ סִימָן ר"ז אֵיזָה תִּנְאִי מְבַטֵּל מִקְחוֹ.

ד מִכַּר לוֹ שְׂדֵה וְנָתַן לוֹ מִקְצֵת, אִם אָמַר לִיהַ מוֹכֵר לְלוֹקֶחַ: קִנְה כְּשַׁעוֹר מְעוֹתֶיךָ, כָּל אֶחָד מֵהֶם אוֹכֵל פְּרוֹת כְּשַׁעוֹר מְעוֹתָיו.

ה אִם אָמַר הַמוֹכֵר לְלוֹקֶחַ: לְכִשְׁתַּבִּיא שְׂאָר הַמְּעוֹת תִּקְנֶה מֵעַכְשָׁיו, **(ה)** שְׁנִיחָם אֲסוּרִים לְאָכַל הַפְּרוֹת, אֶלֶּא

מְנִיחִים אוֹתָם בְּיַד שְׁלִישׁ, אִם יָבִיא שְׂאֵר הַמְּעוֹת יִתְּנֶם לְלוֹקַח, וְאִם לֹא יָבִיא יִחְזִיר לַמוֹכֵר וְהוּא יִחְזִיר הַמְּעוֹת שֶׁקִּבַּל. וְאִם יֹאמֶר הַלוֹקַח: אֲכַלְס, וְאִם לֹא יִגְמַר הַמְּקַח, כְּשִׁבֵּא הַמוֹכֵר לְהַחְזִיר לִי מְעוֹתַי אֲנַפֶּה דְּמֵי הַפְּרוֹת, מִתֵּר. וְהוּא הַדִּין אִם הַמוֹכֵר אוֹמֵר כֵּן. הַגָּה: וְדוֹקָא שְׂאֵמֵר: אֲנַפֶּה לָּךְ מִן הַדְּמִים, אֲבָל אִם אָמַר: אֲשַׁלֵּם לָּךְ הַפְּרוֹת שְׂאֲכַלְתִּי, אָסוּר, דְּסוּף סוּף רַבִּית קָא נוֹטֵל אֶלָּא שְׁחוּזָר וּמְשַׁלֵּם לוֹ (טוּר).

ו אָמַר לֵה הַמוֹכֵר: כְּשֶׁתָּבִיא שְׂאֵר הַמְּעוֹת קִנְהָ, וְלֹא אָמַר מְעַכְשָׁיו, הַמוֹכֵר אוֹכֵל פְּרוֹת עַד שִׁבֵּא הַלוֹקַח, וְאִם אָכַל הַלוֹקַח מוֹצִיאִים מִמֶּנּוּ.

ז זָבִין וְלֹא אֲצִטְרִיכוּ לֵה זוּזִי, (ו) דְּאָמְרִינֵן דְּהַדְרִי זָבִינִי וְכוּן בְּזָבִין אֲרַעָא אֲדַעְתָּא לְמִיִּסַּק לְאֲרַעָא דִּישְׂרָאֵל וְלֹא סְלִיק אוּ לֹא אֲתַדָּר לֵה הַדְרִי זָבִינִי, אִי אֶפְשָׁר לְלוֹקַח לְמִיכַל פְּרוֹת, אֶפְלוּ בְּתַנְאִי, עַד דִּידַע דְּלִיקוּם זָבִינִי.

ח הַשּׁוֹכֵר מִחֲבֵרוּ בֵּית אוּ שְׂדֵה בְּדָבָר מְעַט בְּשָׁנָה, וְהַקְּדִים לוֹ שְׂכָר עֶשְׂרִים שָׁנָה וְהִתְנִי שְׂאֲחֵר שָׁנָה אוּ שְׁנַתִּים אִם יִרְצֶה הַמְּשַׁכִּיר לְהַחְזִיר לוֹ יִנְכֶּה שְׂכָר הַזְּמַן שֶׁהָיָה הַקְּרָקַע תַּחַת יָדוֹ כְּמוֹ שֶׁפָּסְקוּ וַיִּחְזִיר לוֹ קְרָקַעוֹ, (ז) מִתֵּר. (ח) וּבְדָרְדֵּי זֶה יְהִיָּה אַחֲרֵי־כֵן קְרָקַע מִנְפִּילָה אוּ שְׂרָפָה עַל בְּעַל הַקְּרָקַע.

סימן קעה - דין הפוסק על הפרות

כפי השער

סעיפים

ח'

ובו

א אין פוסקין על הפרות. על שער של עירות, מפני שאינו קבוע. אבל פוסקים על שער (א) שבמדינה, שהוא קבוע. (ב) ומשיצא השער של מדינה מתר להקדים מעות לחברו ולפסק עמו שיתן לו אותם פרות כל השנה כשעור מעותיו כפי אותו השער, אפלו אם יתיקרו ואפלו אם אין למוכר פרות. הגה: ויש אומרים דפוסקין על שער של עירות (תוספות והרא"ש וטור והג"א). ויש להקל באסור (ג) דרבנן (ד"ע).

ב היו החדשות במדינה ד' סאין בסלע וישנות שלשה בסלע, אין פוסקין על שיצא השער לחדש (ד) ולישן.

ג היו חטין (ה) של לקוטות (פרוש עניים המלקטין לקט שכחה ופאה) ד' סאין בסלע ושל בעל הבית ג', פוסק ללקוטות כשער הלקוטות. ולא יפסק (ו) לבעל הבית עד שיקבע השער לבעל הבית.

ד אם היה למוכר מאותו המין, אף על פי שעדין לא

נגמרה מלאכתו, מתר לפסק עליו עד כדי (ז) השעור שיש לו, אף על פי שעדין לא יצא השער. והוא שלא יהא מחסר אלא (ח) מלאכה אחת או שתיים, אבל אם מחסר שלשה מלאכות, אסור.

ה הפוסק על השער צריך שלא ירויח בדבר כלום, כגון שאם מנהג שהלוקח נותן שכר הסרסור צריך שיתן הוא, וצריך שינכה למוכר החסרון שראויין להתחסר לפי המדה ולפי הזמן.

ו הפוסק על הפרות ונתיקרו בשעת הפרעון, יכול לשום הפרות שנפסק עליהן במעות ולתן לו פרות אחרות, אבל מעות אינו יכול לתן. ויש מי שאומר שיכול לתן מעות. **הגה:** ויכול לפסק על שער שבשוק על פרות האחרות כאלו נותן לו מעות עכשיו. ודוקא שלא שם הפרות הראשונים על מעות, רק אומר: כך וכך סאה חטין יש לי אצלך תן לי בהם כך וכך זין או שאר דבר, אבל אם שם אותו על דמים, שאמר: כך וכך הם דמי החטין תן לי בהם זין, (ט) אסור, דהוי כאלו הלנה לו מעות דאין פוסקין עליהן כשאין המעות בעין אלא כשיש לו (כך דקדק הבית יוסף מלי רי"ן וני"י). כמו שנתבאר סימן קס"ג.

ז כיון שנקבע השער, מתר לפסק על שער הגבוה. כיצד, היו חטין נמכרות ד' סאין בסלע, ופסק עמו שיתן לו החטין כשער (י) הזול, אם עמדו אחר כך עשר סאין בסלע, נותן לו עשר סאין בסלע. נתן לו המעות סתם, ולא פסק עמו כשער הגבוה, והוזלו, נותן לו כשער שהיו

שְׂוִים כְּשֶׁנִּתֵּן לוֹ הַמְּעוֹת, וּמִי שֶׁחֲזַר מִקְּבֵל מִי (יא) שֶׁפָּרַע.
וְאִם הָיָה שְׁלִיחַ לְאַחֲרִים, אֵינּוּ נוֹטֵל אֶלָּא כְּשֶׁעָרַח הַזּוֹל
אוֹ מִחֲזִיר דָּמִים, וְאִין הַשְּׁלִיחַ וְלֹא הַמְּשַׁלַּח מִקְּבָלִים מִי
שֶׁפָּרַע.

ח מִקָּח שֶׁנֶּעֱשָׂה בְּאֶסוּר, כְּגוֹן שֶׁהוֹסִיף בְּמִקָּח מְשׁוּם
אֲגַר נֶטֶר וְכִיּוֹצֵא בָּזֶה, הַמִּקָּח קָיָם בְּעֵנֶן שֶׁלֹּא יִהְיֶה בּוֹ
רַבִּית. וְהוּא שְׁנֵתְקִים הַמִּקָּח בְּאַחַת מִדְּרָכֵי הַהִקְנָאוֹת,
אֲבָל אִם לֹא נִתְקִים הַמִּקָּח אֶלָּא לְעֵנֶן מִי שֶׁפָּרַע, בְּטֵל
לְגַמְרֵי.

סימן קעו - איזה השכרה מתרת ואיזו

אסורה

סעיפים

ח'

ובו

א אֶסוּר לְאַדָּם לְהַשְׁכִּיר מְעוֹתָיו, שְׂיֵאמַר לוֹ: אֲשַׁכִּיר לְךָ
י' דִּינָרִין בְּדִינָר לְחֹדֶשׁ. וְהָיָה מִלִּי כְּשֶׁשׂוֹכֵר לְהוֹצִיאָם,
אֲבָל אִם שְׂכָרָם כְּדִי לְהַתְלַמֵּד בָּהֶם, אוֹ לְרֵאוֹת,
וּמִחֲזִירָם לוֹ (א) בְּעֵין, מִתֵּר. **הגה:** וְדוֹקָא שֶׁלֹּא קָבַל עָלָיו רַק
אַחֲרֵי שֶׁנִּגְבְּה וְאֶבְדָּה, אֲבָל אִם קָבַל עָלָיו כָּל אַחֲרֵי שֶׁנִּגְבְּה וְאֶסוּר (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם
בַּעַל הַתְּרוּמוֹת). וְאִם קָבַל עָלָיו הַמְּשַׁכִּיר כָּל אַחֲרֵי שֶׁנִּגְבְּה וְאֶבְדָּה בֵּין
אַחֲרֵי שֶׁנִּגְבְּה וְאֶבְדָּה לוֹ לְהוֹצִיאָם (ת"י סִימָן ש"ב),
כְּדִלְקָמֶן ס"י קע"ז. וּמִיָּהוּ אִם לֹא קָבַל עָלָיו רַק גְּנֵבָה וְאֶבְדָּה וְלֹא אֶנְסִין, אוֹ

אָנָסִין וְלֹא גִנְבָה וְאַבְדָּה, אָסוּר לְהוֹצִיָּאן בְּשֶׁכֶרן (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם תוֹסִי וְהַגְהוֹת מִמוֹנֵי פִיָּה וְסִמְיִג וְרִיבִישׁ סִי שׂוּיָה וְשׂוּחַ וְתִיָּה שֶׁם וְעוֹד פּוֹסְקִים). מִיָּהוּ לֹא הָיָה אֶלָּא כְּאַבֶּק רַבִּית, אֲבָל אִם לֹא קִבֵּל הַמְשַׁפֵּיר אַחֲרֵי כָּל, הָיָה רַבִּית קְצוּצָה (רִיבִישׁ שֶׁם).

ב כֵּלִים (ג), מִתֵּר לְהַשְׁפִּיר, אֲפֹלוּ נוֹתֵן לוֹ רְשׁוּת לְמַכְרֵם וְלַעֲשׂוֹת בָּהֶם כָּל חֲפָצוֹ רַק שֶׁלְּבִסוֹף יִחְזִיר לוֹ כְּלֵי אַחֵר כְּזֶה.

ג מְקוֹם שֶׁנִּהְיָ לְשֹׁכֵר הַסְּפִינָה וְלִטֵּל שְׂכָרָה, וְאִם נִשְׁבְּרָה שְׂמִין לוֹ מֵה שֶׁפָּחַתָּה וּמִשְׁלֵם יִתֵּר עַל שְׂכָרָה, הֲרִי זֶה מִתֵּר. וְכֵן מִתֵּר לְהַשְׁפִּיר סִיר שֶׁל נְחֹשֶׁת וְכִיּוֹצָא בּוֹ וְנוֹטֵל הַשְּׂכָר וְדָמֵי מֵה שֶׁפָּחַתָּה מִמְשַׁקְלוֹ, וְכֵן כָּל כִּיּוֹצָא בְּזֶה (לְשׁוֹן רַמְבַּ"ם פִּי"ח מֵה"מ דִּי"א). **הַגְהָ:** וַיֵּשׁ אֲוֹמְרִים דְּנֻקָּא כֵּלִים (ד) כְּאֵלוּ דְאַפְלוּ מֵה שֶׁנִּשְׁבְּרָה נִפְחַת קֶצֶת, וּבְעֵד זֶה נוֹטֵל שְׂכָר, וְלִכֵּן אִם נִשְׁבְּרָה מִשְׁעָרִין כְּמֵה הָיָה שְׁוֹה בְּשַׁעַת שְׂבִירָה (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַתּוֹסְפוֹת וְכֵן כִּי רַבִּינוּ יְרוּחִם וְהַגְהוֹת אֲשֶׁר־יֵי וְכֵן מִשְׁמַע לְשׁוֹן הַטּוֹר).

ד מִתֵּר לְשֹׁכֵר פָּרָה (ה) וְלִשְׁוֹמָה בְּדָמִים, כְּגוֹן שְׂיֵאמֹר: הֲרִי פָּרְתִּי עֲשׂוּיָה עָלַי בְּשֶׁלְּשִׁים דִּינָר אִם תָּמוּת, וְכָל זָמַן שֶׁהִיא אֶצְלִי אֶעֱלֶה לָּךְ סָלַע בְּחֻדְשׁ בְּשֶׁכִּירוֹת. וַיֵּשׁ אֲוֹמְרִים דְּאִם תָּמוּת מִשְׁעָרִין כְּמֵה הִיָּתָה שְׁוֹה בְּשַׁעַת מִיָּתָה (רַמְבַּ"ן וְרַבִּינוּ יְרוּחִם וְהַטּוֹר).

ה הַמְשַׁפֵּיר שְׁדָה לְחֻבְרוֹ בִּי כוֹרִים לְשָׁנָה, וְאֵמֹר לֵה: תֵּן לִי ר' זֵוֹז שְׂאֵפְרָנִס בָּהֶם הַשְּׁדָה וְאֵנִי אֶתֵּן לָךְ י"ב כוֹר בְּכָל

שְׁנָה, הָרִי זֶה מִתֵּר, מִפְּנֵי שָׂאֵם יִפְרִינֵס הַשְּׂדָה בְּדִינָרִין
אֵלוֹ יִהְיֶה שְׂכָרָה יוֹתֵר. וְכֵן אִם הַשְּׂכִיר לֹו חֲנוּת אֹו
סְפִינָה בַּעֲשָׂרָה דִּינָרִין בְּשָׁנָה, וְאָמַר לֹו: תֵּן לִי מֵאֲתִים
זֹוֹ שְׂאָבְנָה בָּהֶם וְאַצִּירָנָה וְאַכִּירָנָה, אֹו אֲתִקֹּן בָּהֶם
סְפִינָה זֹו וְכֻלִּי תִשְׁמִיֶשֶׁה וְאֲנִי אֶעֱלֶה לָּךְ י"ב דִּינָר בְּכָל
שָׁנָה, הָרִי זֶה מִתֵּר הוֹאִיל וְהוּא מוֹצִיא (ו) הַמַּעוֹת בְּגוּף הַסְפִינָה אֹו
הַחֲנוּת. (טוֹר). אָבֵל אִם אָמַר לֹו: תֵּן לִי ר' זֹוֹ כְּדִי לְהַתְעַסֵּק
בָּהֶם בְּחֲנוּת אֹו לְהוֹצִיא בְּסַחֲוֹרָה שֶׁל סְפִינָה אֹו לְשֹׁפֵר
בָּהֶם מִלְּחִים, וְאֲנִי אוֹסִיף לָּךְ בַּשְּׂכִירוֹת, הָרִי זֶה אָסוּר.

ו (ז) מִתֵּר לְהַרְבּוֹת בַּשְּׂכָר הַקָּרְקַע (לְשׁוֹן רַמְבַּ"ם פ"ז מֵה"מ דִּין ח').
כִּיצַד, הַשְּׂכִיר לֹו אֶת הַחֲצֵר, וְאָמַר לֹו קָדָם שֶׁהַחֲזִיק בּוֹ:
אִם מֵעַכְשָׁיו אֲתָה נוֹתֵן לִי, הָרִי הִיא לָּךְ בַּעֲשָׂרָה סְלָעִים
בְּכָל שָׁנָה, וְאִם תִּתֵּן שְׂכָר חֲדָשׁ בְּחֲדָשׁ, הָרִי הוּא בְּסָלַע
בְּכָל חֲדָשׁ, הָרִי זֶה מִתֵּר. וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה בַּשְּׂכָר הָאָדָם גַּם
כֵּן מִתֵּר. **הגה:** אָבֵל אִם כָּבֵר הַחֲזִיק בּוֹ לְשֹׁפֵר לֹו בִּי סְלָעִים לְשָׁנָה, אָסוּר
לֹוֹמֵר לֹו: תִּתֵּן כָּל חֲדָשׁ סְלַע א' וְאֲנִי אֲמַתִּין לָּךְ הַמַּעוֹת (בֵּית יוֹסֵף בַּשֵּׁם תַּלְמִידֵי
הַרֶשֶׁב"א). וְכָל שָׂכֵן אִם כָּבֵר נִתְחַיֵּב לֹו הַשְּׂכִירוֹת וְנוֹתֵן לֹו דָּבָר בְּהַמְתַּנֵּת
הַמַּעוֹת (ח) דְּאָסוּר. (הַגְּהוֹת אֲשֶׁרִי וְהַגְּ"מ פ' אֵיזָהוּ נִשְׁדָּ וּבַהֲגָהוֹת מִיְמוֹנֵי פ"ח). מִתֵּר
לְהַרְבּוֹת בְּנִדּוּיֵנֶת חֲתָנִים, כְּגוֹן שֶׁנֶּדֶר נְדוּנָא לְבִתּוֹ וְהִתְנָה עִם חֲתָנָהּ שֶׁכָּל שָׁנָה
שְׂנִינִיח לֹו הַנְּדוּנָא אֲצֵלוֹ יִתֵּן לֹו כֶּד וְכֶד שְׂכָר, מִתֵּר, שְׂאִין זֶה אֵלָא כְּמוֹסִיף לֹו
נְדוּנָא. וְדוֹקָא כְּשֶׁהִתְנוּ כֵּן קָדָם הַנְּשׂוֹאִין אָבֵל לֹא אַחַר כֶּד, דְּהוּי אֲגַר נִטֵּר
(רֶשֶׁב"א סִימָן תַּתְקפ"ט וְרִיב"ש סִימָן תַּק"ב). וְעַיֵן לְקַמֹּן סִימָן (ט) קַע"ז.

ז אָסוּר לֹוֹמֵר לְאָדָם: עֲשֵׂה עִמִּי מְלָאכָה הַיּוֹם שְׂשׂוּה

דינר וְאֲנִי אֶעֱשֶׂה עִמָּךְ בְּשָׁבוֹעַ אַחַר מְלֶאכֶה שְׁשׁוּה שְׁתִּים.

ח השׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל בְּיָמֹת הַחֶרֶף לַעֲשׂוֹת עִמּוֹ בְּיָמֹת הַקִּיץ בְּדִינָר לְיוֹם, וּמִקְדִּים לוֹ שְׂכָרוֹ מֵעַתָּה, וּשְׂכָרוֹ שְׁוֵה בְּיָמֹת הַקִּיץ סֵלַע לְיוֹם, אָסוּר. אֲבָל אִם אָמַר לוֹ: עֲשֵׂה עִמִּי מְלֶאכֶה מִהַיּוֹם וְעַד זְמַן פְּלוֹנִי בְּדִינָר בְּיוֹם, מִתֵּר, דְּכִיּוֹן שְׁמִתְחִיל לַעֲשׂוֹת עִמּוֹ מֵעַתָּה אֵינִי נִרְאֶה כְּנוֹטֵל שְׂכָר מְעוֹתָיו שְׂמִקְדִּים לוֹ.

סימן קעז - שלא לקבל צאן ברזל מישראל, וכמה דיני משא ומתן האסורים משום רבית,

א אין מקבלי צאן ברזל מישראל, דהינו שְׂמִקְבֵּל מִמֶּנּוּ מֵאֵה צֹאן, וְיִהְיוּ הַגְּזוֹת וְהַיְלָדוֹת וְהַחֲלָב לְאִמְצַע, לְשִׁלִּישׁ אוֹ לְרִבִּיעַ עַד שָׁנָה, אוֹ עַד שְׁנַתִּים כְּמוֹ שֶׁהִתְנוּ בֵּינֵיהֶם, וְאִם מִתּוֹ הַצֹּאן, הָרִי הַמְּקַבֵּל מְשַׁלֵּם דְּמֵיהֶם, הָרִי **(א)** זֶה אָסוּר, שֶׁהָרִי בְּעַל הַצֹּאן קָרוֹב לְרוּחַ וְרוּחוֹ לְהַפְסֵד. לְפִיכָךְ אִם קִבֵּל עָלָיו בְּעַל הַצֹּאן שְׂאֵם הוֹקְרוֹ אוֹ הוֹזְלוֹ אוֹ נְטָרְפוֹ הָרִי הוּא בְּרִשׁוֹתוֹ, הָרִי זֶה מִתֵּר. וְכֵן כָּל

סעיפים

מ'

גב'

כִּיּוֹצֵא בְּזֶה. וְכֵן הִדִּין בְּמִקְבֵּל עָלָיו סְחוּרָה בְּעֵנָן זֶה (טוֹר)

הגה: וְכֵל זֶה לֹא מִיָּרִי אֶלָּא כְּשֵׁישׁ לְמִקְבֵּל רֹחַ, אֲבָל אִם אֵין לוֹ (ב) רֹחַ כָּלֵל בְּמָה שְׁמִקְבֵּל, אֵין כָּאֵן הַלְוָאָה כָּלֵל וְאֶפְלוּ קִבֵּל עָלָיו כָּל הָאֲחֵרִיּוֹת, שְׂרִי, דְּהָא מְתֵר לְשׁוּמֵר חֲנָם לְקִבֵּל עָלָיו לְהִיּוֹת כְּשׁוֹאֵל. (בֵּית יוֹסֵף וּבַעַל הַתְּרוּמָה בְּשֵׁם חֲכָמֵי לוֹנִי"ל וְהַר"ן בְּתִשְׁבֵּה).

ב הַנּוֹתֵן מְעוֹת לְחֵבְרוֹ בְּתוֹרַת עֶסֶקָא, דְּהֵינּוּ שְׁחָצִי הָאֲחֵרִיּוֹת עַל הַנּוֹתֵן וְחָצִי עַל הַמִּקְבֵּל, אָסוּר. שְׁכָל עֶסֶקָא פְּלָגָא מְלוֹה וּפְלָגָא פְּקֻדוֹן, וְנִמְצָא שְׁטוּרַח בְּחֶלֶק הַפְּקֻדוֹן בְּשִׁבִיל חֶלֶק הַמְּלוֹה. לְפִיכָךְ צָרִיךְ לוֹ לִתֵּן שְׂכָר טְרַחוּ שְׁבַכָל יוֹם וְיוֹם מִיָּמֵי הַשְּׁתַּפּוֹת כְּפּוֹעֵל (ג) בְּטֵל שֶׁל אוֹתָהּ מְלָאכָה שְׁבַטֵל מִמֶּנָּה. וְאִם הָיָה לוֹ עֶסֶק אַחֵר (ד) כָּל שֶׁהוּא לְהִתְעַסֵּק בּוֹ עִם מְעוֹתָיו שֶׁל זֶה, אֵינּוּ צָרִיךְ לְהַעֲלוֹת לוֹ שְׂכָר שֶׁל כָּל יוֹם אֶלָּא אֶפְלוּ הָעֵלָה לוֹ דִּינָר בְּכָל יָמֵי הַשְּׁתַּפּוֹת, דִּיּוֹ, וְאִם פָּחַתּוּ אוֹ הוֹתִירוּ יְהִיָּה לְאַמְצַע בְּשׁוּהָ. וְכֵן אִם אָמַר לוֹ: כָּל הַרֹחַ יְהִיָּה לְךָ (ה) שְׁלִישׁוֹ אוֹ עֲשִׂירִיתוֹ בְּשִׁכְרָךְ, הוֹאִיל וַיֵּשׁ לוֹ עֶסֶק אַחֵר הָרִי זֶה מְתֵר, וְאִם הַפְּסִידוֹ יִפְסִיד מְחֻצָּה. וְאִם הָיָה הַמְתַּעַסֵּק אָרִיסוֹ וְהָיָה לוֹ עֶסֶק אַחֵר, אֵינּוּ צָרִיךְ לְהַעֲלוֹת לוֹ שְׂכָר אַחֵר כָּלֵל שֶׁהָאָרִיס מְשַׁעֲבָד הוּא לְבַעַל הַשְּׂדֵה.

הגה: וְצָרִיךְ לְהִיּוֹת כָּל אֲחֵרִיּוֹת פְּלָגָא הַפְּקֻדוֹן עַל הַנּוֹתֵן אֶפְלוּ אֲחֵרִיּוֹת (ו) דְּאֶנְסִין (טוֹר וּפּוֹסְקִים בְּשֵׁם ר"י), וְדָלָא כְּיֵשׁ מְקַלִּין וּמִתִּירִין בְּמִקְצַת אֲחֵרִיּוֹת (רִיב"ן).

ג בְּמָה דְּבָרִים אָמוּרִים, כְּשֶׁלֹּא פָּסֵק עִמוֹ בְּתַחֲלַת הָעֶסֶק אֶלָּא נָתַן לוֹ לְמַחְצִית שְׂכָר, אֲבָל אִם פָּסֵק עִמוֹ בְּתַחֲלַת

הַעֵסֶק שְׂכָר טָרְחוֹ בְּדָבָר יָדוּעַ, וְאֶפְלוּ בְּדִינָר, מִתֵּר. (פ"י ב"י
לדברי הרמב"ם) **הגה:** וְכָל זֶה כְּשֶׁאֶחָד נוֹתֵן הַמְּעוֹת, אֲבָל אִם כָּל אֶחָד נוֹתֵן
מְעוֹת אֶפְלוּ אֶחָד מִתְּעַסֵּק לְבַד, אִין כָּאן עֵסְקָא (ז) אֶלָּא הוּי כְּשִׁתְּפוּת בְּעֵלְמָא
(בית יוסף בשם רי"ף וסמ"ג).

ד הַנּוֹתֵן מְעוֹת לְחֻבְרוֹ סֵתֵם לְהַתְּעַסֵּק בָּהֶם, וְלֹא פָּסַק
עָמוּ בְּתַחֲלֵת הַעֵסֶק דָּבָר לְשֹׂכֵר טָרְחוֹ, וְכִשְׁבָּאוּ לְחֻשְׁבוֹן
לֹא רָצָה לָתֵן לוֹ שְׂכָר כָּל יוֹם וְיוֹם מִיָּמֵי הַשְּׁתַּפּוּת, וְאִם
הָיָה לוֹ עֵסֶק (אחר) לֹא רָצָה לָתֵן לוֹ דִּינָר לְכָל יָמֵי הַשְּׁתַּפּוּת,
יְהִי שְׂכָר הַמְּתַעַסֵּק בְּחֻצֵי הַפְּקָדוֹן (ח) שְׁלִישׁ רֹחַ
הַפְּקָדוֹן, שֶׁהוּא שְׁתוּת רֹחַ כָּל הַמְּעוֹת, לְפִיכָד אִם
הָרוּיחוּ יִטַּל הַמְּתַעַסֵּק בִּי שְׁלִישֵׁי הָרוּחַ, חֻצֵי הָרוּחַ שֶׁל
חֻצֵי הַמְּעוֹת שֶׁהֵם מְלוֹה, וְשְׁתוּת הָרוּחַ בְּשֹׂכֵר שֶׁנִּתְּעַסֵּק
בְּפְקָדוֹן, נִמְצָא הַכֹּל בִּי שְׁלִישֵׁי הָרוּחַ, וְיִטַּל בְּעַל הַמְּעוֹת
שְׁלִישׁ הָרוּחַ. וְאִם פָּחַתוּ, יִפְסִיד הַמְּתַעַסֵּק שְׁלִישׁ הַפְּחָת,
שֶׁהָרִי הוּא חֵיב בְּחֻצֵי הַפְּחָת מִפְּנֵי שֶׁחֻצֵי הַמְּעוֹת מְלוֹה,
וַיֵּשׁ לוֹ שְׁתוּת בְּשֹׂכְרוֹ בְּאוֹתוֹ הַחֻצֵי שֶׁל פְּקָדוֹן, וְנִמְצָא
שֶׁנִּשְׂאָר עָלָיו מִהַפְּחָת שְׁלִישׁוֹ, וּבְעַל הַמְּעוֹת יִפְסִיד שְׁנֵי
שְׁלִישֵׁי הַפְּחָת.

ה כְּשֶׁהוּא נוֹטֵל שְׂכָר עַל חֵלֶק הַפְּקָדוֹן שֶׁבִּידוֹ הָרִי הוּא
(ט) כְּשׁוֹמֵר שְׂכָר. מִתֵּר לָתֵן עֵסְקָא לְמַחְצִית שְׂכָר
וּלְהַתְּנוֹת שֶׁלֹּא לְהַתְּעַסֵּק אֶלָּא בְּדָבָר פְּלוּנִי, וְאִם (י) יִשְׁנֶה
שְׂיֵהָיָה כָּל הָאֲחֵרִיּוֹת עַל הַמְּקַבֵּל, וְכֵן כָּל תְּנָאֵי שְׂיֵרָצָה,
כְּגוֹן שְׂיֵתְנָה שֶׁלֹּא יִשְׁמַר הַכֶּסֶפִּים אֶלָּא תַּחַת הַקְּרָקַע,

וְאִם שָׁנָה וְהִפְסִיד כָּל הַהֶפְסִיד לְמִקְבָּל, וְאִם הִרְוִיחַ הוּא לְאִמְצָע, אָף עַל פִּי שְׁעֵתָהּ הוּא קָרוֹב לְשָׂכָר וְרַחוּק לְהֶפְסִיד לָא חֲשִׁיב רַבִּית, כִּיּוֹן שְׂאִם לֹא שָׁנָה הָיָה קָרוֹב לְשָׂכָר וְלְהֶפְסִיד. **הגה:** וּמִתֵּר לְמִקְבָּל לְשָׁנוֹת לְכַתְחֻלָּה, וְלֹא אִמְרִינָן **(יא)** דְּהוּי כְּגִזְלוֹ בְּכֶד. (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַר"ן וּבִהַגְהוֹת אֲשֶׁר"י פ' א"י וּבְמַרְדְּכִי). מִיְהוּ אִם שָׁנָה וְאָמַר: **(יב)** לְעִצְמִי אֲנִי עוֹשֶׂה וְלֹא בְּתוֹרַת עֶסְקָא, הוּי כְּגִזְלוֹ וּמַה שְׁעָשָׂה עָשָׂה לְעִצְמוֹ (ר' יְרוּחָם). וְלִכֵּן יִתְּנָה הַנּוֹתֵן תְּחֻלָּה, שְׂאִם יִטַּל לְפַעְמִים קֶצֶת מִן הָעֶסֶק לְצָרְכוֹ שְׂלֵא יְהֵא מְקַרֵּי שׁוֹלַח יָד בְּפִקְדוֹן בְּכֶד, דְּאִזְ הוּי כְּגִזְלוֹ וְכָל הַרְוִיחַ שְׁלוֹ וְהַמְעוֹת מְלוֹה עָלָיו וְאֲסוּר לְטַל אַחַר כֶּד רַבִּית. (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת מִיְמוֹנִי). וְאִם נִהְגוּ שְׂלֵא לְהַקְפִּיד בְּכֶד, מְסַתְמָא, כְּאֵלוֹ הִתְנּוּ דְיָמֵי וּכְמִ"ש לְעִיל סִימָן קִס"ח. וְעִינָן לְקַמָּן סוּף ס"י זָה מִדִּין זָה.

1 נָתַן מְעוֹת לְעִיסְקָא לְמַחְצִית שְׂכָר, **(יג)** וְקֶצֶץ בְּדָבָר יָדוּעַ, אֲפֹלוֹ אִם כָּל **(יד)** הָאֲחֻרְיֹת עַל הַנּוֹתֵן, אֲסוּר. **הגה:** וַיֵּשׁ אֲוִמְרִים דְּאִם מְקַבֵּל עָלָיו כָּל הָאֲחֻרְיֹת, מִתֵּר. (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם מַהֲרִ"ק שֶׁרֶשׁ קִי"ט, וְכוּ מִשְׁמַע בַּת"ה סִימָן ש"ב) בְּכָל רַבִּית דְּרַבְּנָן, כְּגוֹן נוֹתֵן בְּעֶסְקָא אוֹ בְּשָׂאָר רַבִּית דְּרַבְּנָן, אֲבָל בְּרַבִּית **(טו)** קְצוּצָה לֹא מֵהֵנִי אִם הַמְלוֹה מְקַבֵּל עָלָיו כָּל הָאֲחֻרְיֹת, אֲבָל אִם לֹא מְקַבֵּל עָלָיו כָּל הָאֲחֻרְיֹת, רַק **(טז)** קֶצֶתוֹ, אֲפֹלוֹ בְּדַרְבְּנָן אֲסוּר. וַיֵּשׁ לְהַקְל בְּרַבִּית דְּרַבְּנָן כְּסַבְּרָא זֹאת.

2 הַנּוֹתֵן מְעוֹת לְחֵבְרוֹ לְמַחְצִית שְׂכָר שְׁנֵתִים וְשָׁלֹשׁ, וְשׁוֹב נִמְלָכוֹ וְעָשׂוֹ קְצָבָה בִּינֵיהֶם לְתֵת לוֹ כֶּד לְשָׁנָה, אִם הַלּוֹה הוֹצִיא הַמְעוֹת בִּיצִיאוֹתָיו וְנָתַן רוּחַ, הוּי **(יז)** רַבִּית. אֲבָל אִם הָיָה מִתְעַסֵּק וְהוֹלִיד וּפְרַע מִרוּחַ שְׁהִרְוִיחוֹ הַנְּכָסִים, כִּיּוֹן דְּמַעְקָרָא לָאוּ בְּתוֹרַת אֲסוּרָא אֲתָא לִידֵיהּ, אִם חֲצִי רוּחַ שְׁהִרְוִיחוֹ הַמְעוֹת **(יח)** עָלָה לְמַה שְׁנָתַן לוֹ, מִתֵּר.

ח הַלְוֵה מָנָה לַחֲבֵרוֹ לְכָל הַנָּאֲתוֹ, אֲלָא שְׁהִתְנָה עִמּוֹ
שְׁיִסְלַק מֵעַל אוֹתוֹ הַמָּנָה מִס הַמְלֻךְ, (יט) אָסוּר.

ט לֹוּה שְׁקַבֵּל עָלָיו לְזוֹן הַיְתוּס, וּכְשֶׁבֵּא הַיְתוּס לְתַבַּע
חוּבוֹ, טָעַן לְנִכּוֹת מֵה שֶׁנָּתַן לוֹ מִמְזוֹנוֹת, וְהַיְתוּס טוֹעֵן
שֶׁלֹא קִבֵּל מִמֶּנּוּ דְבָר, הַיְתוּס (כ) נֶאֱמָר.

י אָמַר לוֹ: הַיְלָךְ ר' זוֹז מֵעַכְשָׁיו כְּדִי שְׁיִפֵּל תַּחַתָּיו
לְאַמְנוֹת (כא) הַמְלֻךְ שֶׁהוּא בְּשִׁי"ן, אָסוּר. אֲבָל אִם אָמַר
לוֹ: פְּרִשְׁנִי מִן הָאַמְנוֹת, מִתֵּר. וְעֵין בְּסִימָן קע"ג.

יא הָאוֹמֵר לַחֲבֵרוֹ: מָנָה לִי בְיַדְךָ מֵרַבִּית קְצוּצָה שְׁגָבִית
מִמֶּנִּי, וְהִלָּה אוֹמֵר: לֹא הָיוּ דְבָרִים מֵעוֹלָם, מִשְׁבִּיעֵין אֶת
הַנִּתְבָּע הַסֵּת. (פ"י, שֶׁהִסִּיתוֹ אוֹתוֹ חֲכָמִים לְשַׁבַּע לְהַסִּיתוֹ לְהוֹדוֹת, כִּי מִדְּאוּרֵיטָא אֵין
מִשְׁבִּיעֵין אֲלָא שְׁבוּעַת הַשּׁוֹמְרִים וְעַל פִּי עַד אֶחָד וּבְהוֹדָאָה מִקְצַת הַטַּעֲנָה), (כב) וְיֵשׁ
חוֹלְקִין (ר' יְרוּחָם בְּשֵׁם הַר"ם) וְעֵין לְעֵיל סוֹף סִימָן קס"ט.

יב הַמְקַבֵּל מְעוֹת לַחֲצֵי רֹוח וְטוֹעֵן שְׁמִלּוֹה בְּרַבִּית הִיא,
(כג) אֵינוֹ נֶאֱמָר.

יג הַמְלֻוֹה מְעוֹת לְבַעַל הַבַּיִת וְגַם חוֹזֵר הַהֲלָכִי עִם בְּנוֹ

שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת, וּבַעַל הַבַּיִת נוֹתֵן לוֹ הוֹצָאוֹת, אָסוּר, אֲלָא
אִם כִּן יִתֵּן לוֹ הַקֶּרֶן בְּמִתְנָה גְמוּרָה, שְׂאֵם יִרְצֶה לְעַכְבּוֹ
יְהֵא רְשׁוֹת בְּיָדוֹ וְלַעֲלֵל סִימָן קִסְיָו בְּאַרְתֵּיו.

יד הָאוֹמֵר לַחֲבֵרוֹ: אִם לֹא אֶפְרָעָךָ לְזָמַן פְּלוּנִי הֲרִינִי
חַיֵּב לָךְ מֵעַכְשָׁיו וְלְזָמַן הָעֶכֶב כָּךְ דִּינָרִין יוֹתֵר מִמָּה שֶׁהֲלוּהוּ,
אָסוּר מִפְּנֵי הָעֲרַמַּת רַבִּית. **הגה:** וְיֵשׁ (כד) מִתִּירִין אִם נוֹתֵן לוֹ
מַעוֹת וּמִקְבַּל פְּרוֹת (ריב"ש סִימָן שְׁלִי"ה). וְיֵשׁ לְהַקְלֵ בְּזָה וְעַיִן לְעֵל בְּסִימָן קִסְיָו
אִם עָבַר וְעָשָׂה עֲרָמָה בְּרַבִּית אִי מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ.

טו הַמִּתְחַיֵּב לְפָרַע לַחֲתָנוּ לְנִדְוִינָא לְזָמַן פְּלוּנִי, וְאִם
יַעֲכֹב מִלְּפָרַע יוֹסִיף עַל סֵךְ הַנִּדְוִינָא עַל כָּל עֲשָׂרִים דִּינָר
מֵהֶם ז' פְּשִׁיטִים בְּכָל חֹדֶשׁ, מִתֵּר, שְׂזָה דוֹמָה לְנוֹתֵן
מִתְנָה לַחֲבֵרוֹ, וְאוֹמֵר לוֹ: אֲנִי נוֹתֵן לָךְ כָּךְ וְכָךְ לְזָמַן
פְּלוּנִי, וְאִם לֹא אֶתֵּן לָךְ לְזָמַן פְּלוּנִי עוֹד אֲנִי מוֹסִיף כָּךְ
וְכָךְ, שֶׁהוּא מִתֵּר וְכִבֵּר נִתְבָּאֵר לְעֵל סִי קִעִיָו.

טז אִם חַיֵּב עֲצָמוֹ לְתַתּ לַמְּלוֹהָ כָּךְ וְכָךְ בְּכָל שָׁבוּעַ בְּעוֹד
שְׂמַעְכֶּב מְמוֹנֵו, הֲרִי זֶה (כה) רַבִּית גְּמוּרָה. **הגה:** אִם עַל גַּב
דְּכַתֵּב לוֹ כָּךְ דִּרְךָ קִנְסָא: אִם לֹא אֶפְרָע לְךָ לְזָמַן פְּלוּנִי אֶתֵּן לְךָ כָּל שָׁבוּעַ כָּךְ
וְכָךְ, וְאִם עַל גַּב דְּאִם הִזָּה פּוֹרַע לוֹ בְּזָמְנוֹ לֹא הָוִי כָּאֵן רַבִּית כָּלֵל, מִכָּל מְקוֹם
הוֹאִיל וְכַתֵּב לוֹ לְתַתּ לוֹ קִצְבָה בְּכָל שָׁבוּעַ וְשָׁבוּעַ, הָוִי רַבִּית גְּמוּרָה. (רַב הַפּוֹסְקִים)
וְכִן עֲקָר, אִם עַל גַּב דְּיֵשׁ מְקַלִּין הַתִּירוֹ לְלוֹת בְּרַבִּית בְּדִרְךָ זֶה (הַגְּהוֹת מְרַדְּכִי
פּא"ינ בְּשֵׁם רִי"י דֶאֶרְלֵינֵשׁ).

יז המלוה על המשכון, ואמר: אם לא אפדנו לזמן פלוני יהיה שלך כל ששנה יותר על החוב, יש מי (כו) שאוסר משום הערמת רבית. ועין בח"מ סימן ע"ב וע"ג.

יח המוכר סחורה לחברו בס' זהובים שקבל מיד והתנה לתתה לו לחצי שנה, ואם יעבר על זה שיתן בעבורה ק' זהובים, (כז) וקנו מידו והגיע הזמן ולא (כח) נתן, חייב לתן הק' זהובים. והוא שקשפסק על הסחורה ההיא יצא השער וקנה כפי השער, או היתה לו הסחורה ההיא.

יט אם (כט) הפקיד מעות אצל חברו והנפקד הלום לעובד כוכבים, הנפקד חייב באנסיו ואין למפקיד ברוח קלל. ואם הנפקד רוצה לתת דבר מעצמו למפקיד, אין בו (ל) משום רבית ועין בחושן המשפט סימן רצ"ב.

כ המתעסק בשל חברו ונותן לו רוח כל שנה, ולבסוף טוען שלא היה שם רוח, אינו נאמן, מאחר שנתנו לשם רוח ועין בח"ה סימן פ"א.

כא אם נותן לחברו סחורה בתורת עסקא, אם דרך

לְשׂוֹכֵר כְּתָף לְהוֹלִיכָהּ לְשׂוֹק לֹא יֹאמַר לוֹ : כִּי־נֹן שְׂאֲנִי נֹתֵן
לְךָ שְׂכָר טָרְחָךְ אֶתָּה תִּתֵּן שְׂכָר הַכְּתָף, אֲלֵא שְׁמִין כַּמָּה צָרִיךְ
לִתֵּן וְהוּא (לא) בְּכֻלֵּל הַקָּרוֹן (טוֹר) .

כב אִם יֵשׁ לְמַקְבֵּל סְחוּרָה שְׂקָנָה בְּזִמְן הַזֶּזֶל, וְעִכְשָׁיו
נִתְיַקְרָה, לֹא יִשׂוּם אוֹתָהּ (לב) כְּמוֹ שְׂקִנְיָאָה, אֲלֵא כְּמוֹ
שְׂשׂוּה עֶתָּה. הַגָּה: וּבְמָקוֹם שְׁנֵהֲגוּ לְתֵת מַעֲשֵׂר מִרוּחַ הַמְּעוֹת, אִין
הַמַּקְבֵּל יְכוּל לִתֵּן הַמַּעֲשֵׂר אֲלֵא יִתֵּן חֲצִיו לְנוֹתֵן וְהוּא יִתְנַנּוּ לְמִי שְׂיִרְצָה (מְרַדְכִי
פָּרָק הַגִּזְל) .

כג הַנוֹתֵן בְּהֵמָה לְחִבְרוֹ בְּעֶסְקָא בְּאַתּוֹנוֹת, חַיֵּב לְטַפֵּל
י"ח חֲדָשׁ, וּבִדְקָה כ"ד, וּבִתּוֹךְ זֶה הַזִּמְן כָּל אֶחָד (לג)
מַעֲכָב עַל חִבְרוֹ. וְהוֹלְדוֹת, מָקוֹם שְׁנֵהֲגוּ לְחֻלְקָם מִיָּד,
חוֹלְקִים. וּבְמָקוֹם שְׂאִין מְנַהֵג, יִגְדֵּלֵם הַמַּקְבֵּל, בְּדְקָה
שְׁלֹשִׁים יוֹם, וּבְגִסָּה חֲמֵשִׁים יוֹם, וּמִשָּׁם וְאֵילָךְ נוֹטֵל
חֲצִי הַשְּׂבִיחַ וְהַחֲצִי מֵהַחֲלָק הַשְּׂנִי, וְאִין צָרִיךְ לִתֵּן לוֹ שְׂכָר
טָרְחוֹ מֵהַחֲלָק הַשְּׂנִי. וְאִם בָּא לְחֻלְק, צָרִיךְ לְהוֹדִיעֵו
לְחִבְרוֹ אוֹ לְשׂוּם וּלְהַתְּנוֹת בְּפָנָי שְׁלֹשָׁה, וְאִם לָאוּ אִין
הַחֲלָקָה כָּלוּם. וְאִינוּ נוֹטֵל רַק מִחֲצִית הַשְּׂבִיחַ כְּמוֹ בְּרֵאשׁוֹנָה (טוֹר) .

כד הַנוֹתֵן עֶסְקָא לְחִבְרוֹ (לד) לֹא יִצָּרֵף הָרוּחַ עִם הַקָּרוֹן
וְיַעֲשֶׂה כְּלוֹ קָרוֹן, דְּשִׁמָּא לֹא יְהִיָּה כָּל כָּד רֹוח וְנִמְצָא נוֹטֵל
מִמֶּנּוּ רַבִּית. וְכֵן לֹא יִתֵּן לוֹ מְעוֹת בְּתוֹרַת עֶסְקָא אוֹ
שְׂתַפּוֹת וְיִכְתֹּב אוֹתָם (לה) מְלוּה, שְׁמָא יָמוֹת וְנִמְצָא
הַשְּׂטֵר בְּיַד הַיּוֹרֵשׁ וְגוֹבָה בּוֹ אֶת הַרְבֵּית.

כה אם כָּתוּב בְּשֵׁטֶר : פִּלְגָא בְּאָגֵר וּבִהְפִסָד , אִם הַנּוֹתָן אוּ הַמְקַבֵּל אָדָם גָּדוֹל וְיָדוּעַ שְׁלֵא הָיָה עוֹשֶׂה אֲסוּר רַבִּית, (לו) דְּנִין אוֹתוֹ לְהֵתֵר לּוֹמֵר אִם יִטַּל חֲצֵי הָרוּחַ שְׂיִקְבֵּל עָלָיו שְׁנֵי חֻלְקִים בְּאַחֲרִיּוֹת, וְאִם לֹא יִקְבֵּל עָלָיו אֶלָּא חֲצֵי הָאַחֲרִיּוֹת שְׁלֵא יִטַּל אֶלָּא שְׁלִישׁ הָרוּחַ. אֲבָל בְּאִינְשׁ אַחֲרִינָא דְלֹא אֶתְחַזֵּק בְּהַכִּי, דִּינִינֵן לְשֵׁטֶרָא כְּפִשְׁטָה וְהָוָה לֵה שֵׁטֶר שְׂיִישׁ בּוּ רַבִּית וְאִם יֵשׁ הֶפְסֵד יִפְסִיד הַחֲצֵי כְּפִי תִנְאוּ, וְאִם יֵשׁ בּוּ רוּחַ לֹא יִקְבֵּל כְּלוּם.
וְכֵן הוּא הַדִּין בְּכָל עֶסְקָא שְׁנַעֲשֶׂה בְּאֲסוּר (תְּשׁוּבַת הַרַ"י שׁ כָּל פִּי"ח).

כו וְהִיכָא שְׁהוּא אָדָם גָּדוֹל דְּדִינִינֵן לְהֵתֵרָא, אִם יֵשׁ בּוּ רוּחַ, וְאָמַר הַנּוֹתָן : אֲנִי אֶטַּל הַחֲצֵי מִיָּד, וְאִם יְהִיָּה בּוּ הֶפְסֵד אֶקְבֵּל אַחֲרִיּוֹת הַהֶפְסֵד שְׁנֵי חֻלְקִים, אוּ אִם יֵשׁ בּוּ הֶפְסֵד אוֹמֵר : אִינִי מְקַבֵּל אֶלָּא חֲצֵי הַהֶפְסֵד, וְלִכְשִׁיְהִיָּה בּוּ רוּחַ לֹא אֶקְבֵּל אֶלָּא הַשְּׁלִישׁ, וְהַמְקַבֵּל אוֹמֵר בְּהֶפְדָּ : אִם יֵשׁ בּוּ רוּחַ שְׂיִטַּל הוּא מִיָּד בִּי חֻלְקִים, וְאִם יְהִיָּה בּוּ הֶפְסֵד יִקְבֵּל עָלָיו חֲצֵי הָאַחֲרִיּוֹת, אוּ אִם יֵשׁ בּוּ הֶפְסֵד אוֹמֵר שְׂאִינוּ מְקַבֵּל אֶלָּא הַשְּׁלִישׁ, וְכִשְׂיְהִיָּה רוּחַ לֹא יִקַּח מִמֶּנּוּ אֶלָּא הַחֲצֵי. אִם כָּתוּב בְּשֵׁטֶר : דִּיְהִיב מְרִי עֶסְקָא לְמְקַבֵּל פִּלְגָא בְּאָגֵר וּבִהְפִסָד, מִשְׁמַע דְּמִלְתָּא בְּמְרִי עֶסְקָא קִימָא וּבְדִידָה תִּלְיָא מִלְתָּא לְמִיתַב לְמְקַבֵּל מְאִי דְּנִיחָא לִיָּה, וְאִי כְּתִיב בֵּה : לְמִשְׁקַל פִּלְגָא בְּאָגֵר וּבִהְפִסָד, מִשְׁמַע דְּבְמְקַבֵּל תִּלְיָא מִלְתָּא לְמִשְׁקַל מְאִי דְּבַעִי.

כז אם התנו על חלקת הרוח ולא התנו על חלקת ההפסד, אם יהיה שם הפסד, יפסיד המתעסק שני (לז) שלישי החלק שהיה מרויח. וכן אם התנו על חלקת ההפסד ולא התנו על חלקת הרוח והרויח, יטל כמו אותו החלק שהיה מפסיד, ותוספת שלישי חלק חברו. כיצד, אם התנו שיטל המתעסק רביע השקר ולא התנו על ההפסד, אם הפסיד הרי זה משלים שתות. ואם התנו שיפסיד המתעסק רביע בהפסד ולא התנו על הרוח, אם הרויח נוטל מחצה.

כח אם התנו שהנותר יפסיד שני חלקים ולא יטל ברוח אלא חלק א', ולא יהיה שם לא רוח ולא הפסד, והמתעסק תובע שכרו, לא יטל (לח) כלום (תשובת ראב"ד בשם תשובת רי"ף והוא ברי"ף פרק המקביל). אבל אם התנה למחצה בשקר ומחצה בהפסד, ולא היה שם רוח ולא הפסד, נוטל המתעסק שכרו מהקרו. (תשובת ראב"ד שם).

כט המושב חברו בחנות להתעסק ויחלקו הרוח, לא יהיה לוקח ומוכר דברים (לט) אחרים ממעותיו, ואם עשה כן, חצי הרוח לבעל החנות.

ל הנותר מעות לחברו להתעסק, אף על פי שהחצי יש

לו דין מלוה אינו יכול (מ) להוציא החצי לצרפו ולהתעסק בחציו לבד לצרף חברו, וכן אינו יכול לומר: אתעסק בחצי שלי ואניח החצי של פקדון בבית דין.

לא מתעסק שמת ויש ידים שמעות או מטלטלין אלו הם מזה העסק, (מא) נוטלן בעל הממון בלא שבועה, ואין הבעל חוב ולא האשה נוטלים כלום מהקרון ולא מחלק קרן הנותן. הגה: ויוכל הנותן לקח כל העסקא מיידם אף על פי שעדין לא פלה הזמן שקצב עם המקבל (מימוני פ"ה דהלכות שלוחים ורב הפוסקים) ועין בח"ה סימן קע"ו.

לב נתן המתעסק מתנה מהמטלטלין של העסק או מהמעות לאחרים, והביא בעל הממון ראיה ברורה שהם מזה העסק, מוציא מיידם. אפלו שנה אותם מקבל המתנה או מכרם או נתנם לאחרים או הפסיד, חייב (מב) לשלם, והכל בראיה ברורה.

לג מי שנתן לחברו עסקא אחת וכתב עליה שני שטרות, אין שטר אחד משעבד לחברו, שאם היה באחד רוח ובשני הפסד שימלאו הקרון ואחר כך יחלקו הרוח, אלא יחלקו כל שטר לפי (מג) תנאם. ואם נתן לו שתי עסקות בשתי פעמים, וכתבם בשטר אחד והרויח באחד והפסיד באחרת, ימלאו הקרון תחלה ואחר כך יחלקו המותר.

לד המקבל עסקא מחברו והפסיד ולא (מד) הודיעו
אלא נתעסק ומלא הקרו, אינו יכול לומר: תפסיד
חלקך מההפסד, אלא יתמלא הקרו מהרוח ואם יש בו
מותר יחלקוהו לפי תנאים. הגה: ודוקא שלא הודיעו, אבל אם
הודיעו, ואמר לו: לא אעסק עוד עד שנפלאג ברוח, הרשות בידו, (בית יוסף בשם
תלמידי הרשב"א ונ"י), דהא יכול לחזר בו אימת שינצח כמו שיתבאר. המקבל
עסקא נותן מס מן הרוח תחלה ואחר כך יחלקו, אלא אם כן התנה שיוכל
לקח רוח מתי שינצח, או שהודיעו לקח חלקו מן הרוח, ואז אם נתן אחר
כך מס נחשב להפסד (מרדכי פרק המקבל).

לה שנים שקבלו עסקא מאחד (מה) לזמן, ואמר אחד
לחברו בתוך הזמן: נחלק העסק ואתעסק אני בחציי
ואתה בחצידך, אין שומעין לו. ואפלו אם יאמר: אני
אקבל אחריות בחצי שלך שאם תפסיד אני אפרענו
לבעל המעות, אין שומעין לו ואפלו אם יאמר: ישאר
הקרו בין שנינו ולא נחלק רק הרוח, אין שומעין לו.

לו יחיד המקבל עיסקא לזמן קצוב, המקבל יכול לחזר
בו כדן (מו) פועל שחוזר בחצי יום, ובעל המעות אינו
יכול לחזר בו.

לז הלוקח מעות מחברו לקח בהם פרות למחצית שכר,
לא יהא (מז) לוקח בשלו חטים ובשל חברו שעורים.

לח הנותן מעות לחברו לקח בהם פרות למחצית שכר, לוקח בהם כל מין שירצה, אפלו בעלי חיים, אבל לא יקח בהם לא (מח) כסות ולא פלים.

לט הנותן מעות לחברו לקנות בהם פרות למחצית שכר רשאי לקנות גם (מט) לעצמו מאותו המין, ובלבד שלא ימכרם ביחד, אלא אלו בפני (נ) עצמן ואלו בפני עצמן.

מ הנותן מעות לחברו לקח בהם פרות למחצית שכר ואומר: לא לקחתי, אין לו עליו אלא תרעמת. ואם יש עדים שלקח במעות (משלחו) ומכר, מוציאין ממנו בעל כרחו. ואם שלח בהם יד בפני עדים או שאמר בפניהם שחוזר בו משליחותו, קנה לעצמו. (ה"ה ור' רוחם נכ"ז ונ"י פא"ג) ועין ב"ח י"ה סימן קפ"ג מדין ז"ה.

הלכות חוקות העובדי כוכבים

סימן קעח - שלא ללבש כמלבושי

עובדי כוכבים

סעיפים

ג'

ובו

א אין הולכין בחקות העובדי כוכבים ולא מדמין להם. (טור בשם הרמב"ם) ולא ילבש מלבוש המיוחד להם. ולא יגדל ציצת (א) ראשו כמו ציצת ראשם. ולא יגלח מהצדדין ויניח השער באמצע. ולא יגלח השער מכנגד פניו מאזן לאזן ויניח הפרע. ולא יבנה (ב) מקומות כבנין היכלות של עובדי כוכבים כדי שיכנסו בהם רבים, כמו שהם עושים. **הגה:** אלא יהא מבדל מהם במלבושיו ובשאר מעשיו (שם). וכל זה אינו אסור אלא בדבר שנהגו בו העובדי כוכבים לשם פריצות, כגון שנהגו ללבש מלבושים אדמים, והוא מלבוש שרים וכדומה לזה ממלבושי הפריצות, או בדבר שנהגו למנהג ולחק, ואין טעם בדבר דאכא למיחש בה משום דרכי האמרי ושיש בו שמץ עבודת כוכבים מאבותיהם, אבל דבר שנהגו לתועלת, כגון שדרךן שכל מי שהוא רופא ממחה יש לו מלבוש מיוחד שנכר בו שהוא רופא אמן, מתר ללבשו. וכן שעושין משום כבוד או טעם אחר, מתר (מהרי"ק שרש פ"ח). לכן אמרו: שזרפין על (ג) המלכים ואין בו משום דרכי האמורי (ר"ן פ"ק דעבודת כוכבים).

ב מי שהוא קרוב למלכות וצריך ללבש במלבושיהם ולדמות להם, מתר בכל.

ג מי שאכל ושיר פתיתין על שלחנו, לא (ד) יביא פת

שְׁלֵמָה וְיִנְיָח עַל הַשְּׁלָחַן. הַגָּה: יֵשׁ מְקוֹמוֹת שֶׁנִּהְגוּ לְעֲרֹךְ שְׁלָחַן
וְלִשְׂוֹם עָלָיו מִיָּנִי מֵאֲכָל בְּלִילָה שֶׁלְּמַחֵר מְלִין תִּינּוֹק, וְיֵשׁ בְּזֶה (ה) אֲסוּר
מִשְׂוֹם הָעֲרָכִים לְגַד שְׁלָחַן (וְשֶׁעִיָּהוּ סָה, יֵא) (תֵּאִיו נִיִּיז), אֲבָל לְעֲרֹךְ (ו) מְטָה לְמִזֵּל
הַתִּינּוֹק יֵשׁ מִתִּירִין. (כָּן קָתְבוּ הָאֲחֵרוֹנִים).

הַלְכוֹת מַעוֹנָן וּמַכְשָׁף

סִימָן קַעֲט - שְׁלֵא לְכַשֵּׁף, לַעוֹנָן וּלְנַחֵשׁ

סְעִיפִים

יִיט

וּבו

א אֵין שׁוֹאֲלִים בְּחוּזִים בְּכֹכְבִים וְלֹא בְּגוֹרְלוֹת. הַגָּה:

מִשְׂוֹם שֶׁנֶּאֱמַר: תִּמְיָם תִּהְיֶה עִם ה' אֱלֹהֶיךָ (דְּבָרִים יח, יג) (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם תוֹסְפוֹת
דְּעִיף וּבְשֵׁם סְפָרִי). וְכָל שֶׁכֵּן דְּאֲסוּר לְשֶׂאֵל (א) בְּקוֹסְמִים וּמְנַחֲשִׁים וּמְכַשְּׁפִים
(פְּסָקִי מֵהֲרֵאִי סִי צִי"ו).

ב נִהְגוּ שְׂאִין מִתְחִילִין בְּבִי וּבְדִי, וְאֵין נוֹשְׂאִים נְשִׁים

אֲלָא בְּמַלּוּי הַלְּבָנָה. הַגָּה: וְלָכֵן נִהְגוּ גַם כֵּן לְהִתְחִיל לְלַמֵּד בְּרֵאשׁ
חֹדֶשׁ, כִּי אֵף עַל פִּי שְׂאִין נְחוּשׁ יֵשׁ סִימָן (סִמְיָק סִימָן קִלְיוֹ). בְּמָה שֶׁאֲדָם יוֹדֵעַ
שֶׁהוּא כְּנֶגֶד הַמַּזָּל, לֹא יַעֲשֶׂה וְלֹא יִסְמֵךְ עַל הַנֶּס, אֲלָא שְׂאִין לְחַקֵּר אַחֵר זֶה
מִשְׂוֹם תִּמְיָם תִּהְיֶה (דְּבָרִים יח, יג) (תְּשׁוּבַת רַמְבַּ"ן סִימָן רַפִּי"ו) כְּמוֹ שֶׁנֶּתְבָּאֵר.

ג האומר: פתי נפלה מפּי, או מקלי מידי, או בני קורא לי מאחרי, או שצבי הפסיקו בדרך, או שעבר נחש מימינו או שועל משמאלו, ולמי שארע לו אחד מאלו עושה ממנו נחוש שלא לצאת לדרך או שלא להתחיל במלאכה, וכן המנחשים בחלדה ובעופות ובכוכבים, וכן האומר: אל תתחיל לגבות ממני, שחרית הוא, מוצאי שבת הוא, מוצאי ראש חדש הוא, וכן האומר: שחט תרנגול שקרא פּעורב, ותרגלת זו שקראה כתרנגול, אסור. **הגה:** יש אומרים אם אינו אומר הטעם למה מצנה לשחט התרנגולת, אלא **(ב)** אומר סתם שחטו תרנגולת זו, מתר לשחטה כשקראה כתרנגול (בית יוסף בשם הר"א והוא בתשובת מהרי"ל סי' קי"ח). וכן הוא המנהג.

ד בית, תינוק ואשה אף על פי שאין נחוש, יש סימן. **הגה:** אם הצליח אחר זה ג' פעמים או לא (בית יוסף בשם רש"י). וכן מתר לומר לתינוק: פסוק לי **(ג)** פסוקי ד' (טור). יש אומרים דאדם מתר לעשות לו סימן בדבר שיבוא לעתיד, כמו שעשה אליעזר עבד אברהם או יהונתן (טור והר"ד קמח"ט), ויש אוסרין (רמב"ם וסמ"ג). ונהולך בתם ובוטח בה', חסד יסובבנו (תהלים לב, י).

ה חובר חפר, זהו שעל ידי לחש **(ד)** מקבץ חיות או נחשים ועקרבים, יתושים ופרעושים.

ו מי שנשכו עקרב מתר ללחש עליו, ואפלו בשבת, ואף

על פי שאין הדבר מועיל כלום הואיל ומסכן הוא
התירו, כדי שלא תטרף דעתו עליו.

ז מי שרודפים אחריו נחש ועקרב, (ה) מתר לחבר כדי
שלא יזיקוהו.

ח הלוחש על המכה או על החולה (ו) ורוקק, ואחר כך;
קורא פסוק מן התורה, אין לו חלק לעולם הבא. ואם
אינו רוקק, אסורא מיהא אכא ואם יש בו סכנת
נפשות, הכל מתר. הגה: ויש אומרים דכל זה אינו אסור אלא
בשקורא הפסוק בלשון הקדש, אבל בלשון (ז) לעז, לא. (רש"י בשם רבו).
ומיהו ברוקק טוב לזהר בכל ענין, בפרט אם מזכירין השם, שאין לו חלק
לעולם הבא (כו משמע מהטור לדעת ר"י).

ט (ה) תינוק שנפגע, אין קורין עליו פסוק ואין מניחין
עליו ספר תורה.

י הבריא, מתר לקרות פסוקים להגן עליו מהמזיקין.

יא למדד האזור וללחש עליו, מתר ואפלו בשבת. הגה:
ועין בא"ח סימן ש"ו. והוא הדין שאר לחשים. ועין בא"ח סי' ש"א איזה
לחש וקמע אסור.

יב מִתֵּר לְהִתְרַפְּאוֹת בְּקִמְעַ, אֲפֹלוּ יֵשׁ בָּהֶם שְׁמוֹת. וְכֵן
מִתֵּר לְשֵׂא קִמְעִין שְׂיֵשׁ בָּהֶם פְּסוּקִים. וְדוֹקָא לְהִגֵּן שְׂלֵא
יִחְלָה, אֲבָל לֹא לְהִתְרַפְּאוֹת בָּהֶם מִי שְׂיֵשׁ לוֹ מִכָּה אוֹ
חֲלִי, אֲבָל לְכַתֵּב פְּסוּקִים בְּקִמְעִין, אֲסוּר.

יג דּוֹרֵשׁ אֶל (ט) הַמֵּתִים (דְּבָרִים יח, יא), זֶה שְׁמַרְעִיב עֲצָמוֹ וְלֹן
בְּבֵית הַקְּבָרוֹת כְּדִי שֶׁתִּשְׁרָה עָלָיו רוּחַ הַטְּמֵאָה.

יד לְהִשְׁבִּיעַ אֶת הַחוּלָה לְשׁוּב אֱלָיו לְאַחַר מִיתָה לְהַגִּיד
לוֹ אֶת אֲשֶׁר יִשְׁאַל אוֹתוֹ, מִתֵּר. וְיֵשׁ מִתִּירִין אֲפֹלוּ לְאַחַר מוֹתוֹ,
אִם אֵינּוּ מְשַׁבְּיעַ גּוֹפּוֹ שֶׁל מֵת רַק רוּחוֹ (כֵּן מִשְׁמַע בְּהִגָּהוֹת מִמּוֹנֵי בְּשֵׁם רַא"ם דְּלֹא
כְּבֵית יוֹסֵף).

טו אוֹחֵז אֶת (י) הָעֵינַיִם, אֲסוּר. וְעַל יְדֵי סִפָּר (יא) יִצִּירָה,
מִתֵּר. אֲפֹלוּ לַעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂה (טוּר).

טז מַעֲשֵׂה שְׂדִים, אֲסוּר. וְיֵשׁ מִי שֶׁמִּתִּיר לְשֵׁאל בָּהֶם עַל
(יב) הַגְּנֵבָה. הַגָּה: וְכִיּוֹצֵא בָּזָה. (בֵּית יוֹסֵף וְהִגָּהוֹת מִמּוֹנֵי פִי"א מִהִלְכוֹת גְּזֵלָה).
וְעַל יְדֵי הַשְּׁבָעָה שֶׁמְשַׁבְּיעַ אוֹתָם עַל יְדֵי שְׁמוֹת, יֵשׁ מִתִּירִין בְּכָל עֲנָן, (בֵּית יוֹסֵף
בְּשֵׁם רַ"י וְשֵׁם בְּהִגָּה הַנִּיל), מְכַל מְקוֹם רַב הָעוֹסְקִים בָּזָה אֵינָן נִפְטָרִים מִהֶם
בְּשִׁלּוּם, עַל כֵּן שׁוֹמֵר נִפְשׁוֹ יִרְחַק מִהֶם (מִשְׁלֵי כב, ה) (בֵּית יוֹסֵף).

יז הַנוֹהֲגִים לְעַרְךָ שֶׁלְחַן עִם מֵינֵי מֵאֲכָל בְּלִיל הַמַּיְלָה
וְאוֹמְרִים שֶׁהוּא לְמַזַּל הַתִּינוֹק, אָסוּר וְעִנּוּ לְעִיל סוּף סִימָן
קע"ח.

יח לְקַטֵּר הַבַּיִת בְּעֶשֶׂב שֶׁיֵּשׁ לוֹ רֵיחַ טוֹב, יֵשׁ מִי שֶׁאוֹסֵר,
אֲלָא אִם כֵּן עוֹשֶׂה כֵּן כְּדִי לְהַסִּיר רֵיחַ רַע.

יט הַמְקַטֵּר לְשֵׁד לְחַבְרוֹ וּלְכַפּוֹ לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ, חָיֵב
מְשׁוּם עוֹבֵד עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים. וְהַלּוֹמֵד מִן הָאֲמָגוּשִׁי,
אֲפֹלוּ דְבָרֵי תוֹרָה, חָיֵב מִיתָה.

הלכות כתובת קעקע וקריחה

סימן קפ - אסור כתבת קעקע וקריחה על מת

סעיפים

י"ב

ובו

א כתבת קעקע, הינו ששורט על בשרו (א) וממלא מקום השריטה כחל או דיו או שאר צבעונים הרושמים.

ב אם עושה כן על בשר חברו, אותו שנעשה לו (ב) פטור, אלא אם כן סיע בדבר.

ג מתר לתו (ג) אפר מקלה על מכתו.

ד הרושם על עבדו שלא יברח, פטור. ונראה דלכתחלה מיהא אסור (די"ע).

ה השורט בבשרו אינו חייב אלא אם כן עושה כן על מתו או לעבודת כוכבים, אלא שעל מתו חייבים בין ביד בין בכלי, ולעבודת כוכבים אינו חייב אלא בכלי.

ו גדידה (ד) ושריטה על מת, אסור, אפלו שלא בפני המת. ועל צער אחר, שרי (בית יוסף מפני הטור).

ז יש מי שאומר דְדוֹקָא שְרִיטָה, אָבֵל אִם מָכָה בְיָדוֹ עַל בְּשָׂרוֹ עַד שֶׁדָּמוֹ שׁוֹתֵת, מֵתָר. וַיֵּשׁ מִי (ה) שְׂאוּסָר.

ח הַמְשָׂרֵט ה' שְרִיטוֹת עַל מֵת אֶחָד, אוֹ עַל ה' מֵתִים שְרִיטָה אַחַת, חֲזֵב ה'.

ט קָרְחָה הוּא שְׁתוּלֵשׁ מְשָׁעַר רֵאשׁוֹ עַל הַמֵּת בְּכָל מְקוֹם בְּרֵאשׁ, בֵּין בְּיָד בֵּין בְּסֵם, וְשַׁעוּרוֹ כְּדִי שְׂיִרְאָה מֵרֵאשׁוֹ כְּגָרִיס פְּנוּי בְּלֹא שְׁעַר, וַיֵּשׁ אוֹמְרִים שְׁתִּי שְׁעָרוֹת. וַיֵּשׁ מִי שְׂאוּמָר, דְּאִסוּרָא אֶכָּא אֶפְלוֹ בְּשַׁעַר אֶחָד.

י קָרַח קָרְחָה אַחַת עַל ה' מֵתִים, אֵינּוּ חֲזֵב אֶלָּא אַחַת. אָבֵל אִם קָרַח ה' קָרְחוֹת עַל מֵת אֶחָד, חֲזֵב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת.

יא הַקּוֹרַח בְּרֵאשׁוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ, וְהַמְשָׂרֵט בְּבֶשֶׁר חֲבֵרוֹ וְחֲבֵרוֹ מְסִיעַ, אִם שְׁנִיָּהִם מְזִידִים שְׁנִיָּהִם לוֹקִים. אֶחָד שׁוֹגֵג וְאֶחָד מְזִיד, הַמְזִיד לוֹקָה.

יב גַּם הַנְּשִׂים מְזַהְרוֹת בְּבֵל יְקָרְחוּ (ויקרא כא, ה) . **הגה:** וְכָל שְׂכָן בְּבֵל יִשְׂרָטוּ (ויקרא כא, ה) (טור) וַיֵּשׁ לְהַזְהִירָם שְׁלֹא תִתְלַשְׁנָה בְּשַׁעְרֵיהֶן עַל

מת, שלא תבאנה לידי קרחה (טור בשם הירושלמי). וכן בשריטה.

הלכות גילוח

סימן קפא - אסור גלוח הפאות

סעיפים

י"ב

ובו

א פאות הראש הם שתיים. סוף הראש הוא מקום חבורו (א) לקחי מימין ומשמאל.

ב בין שגלח הפאות בלבד, בין שגלח כל הראש עם הפאות, חייב.

ג אינו חייב אלא בתער. ויש אוסרים במספרים (ב) כעין תער, ויש לחוש לדבריהם.

ד גם הנקוף חייב אם סיע בדבר שפטה עצמו אליו

לְהַקִּיפוֹ, אָבֵל אֲסוּרָא אֲכָא אָף עַל פִּי שְׁלֵא סִיעַ, לְפִיכָד
אֲסוּר לְהִיּוֹת נֶקֶף אֲפֵלוּ עַל יְדֵי עוֹבֵד כּוֹכְבִים

ה הַמְקִיף אֶת הַקָּטָן, חֵיב. אָבֵל מִתֵּר לְהַקִּיף אֶת הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים
אוֹ אֶת הָאִשָּׁה. (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הָרַא"ש). וַיֵּשׁ (ג) מִסְתַּפְּקִים בְּדַבָּר (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם
י"א). וְקָטָן, מִתֵּר לְהִיּוֹת נֶקֶף מִן הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים (ר"ן פֶּרֶק אֵלּוּ הוּן הַגּוֹלִיוֹ).

ו אִשָּׁה אֵינָהּ בְּמִצְוֹת הַקֶּפֶה, וַיֵּשׁ אוֹמְרִים שְׂאָף עַל פִּי
שְׂמִתְּרַת לְהַקִּיף פְּאֵת רֵאשָׁה, אֲסוּרָה לְהַקִּיף פְּאֵת רֵאשׁ
הָאִישׁ וְאֲפֵלוּ הוּא קָטָן.

ז עֲבָדִים חֵיבִים בְּהַקְפַת הָרֵאשׁ כְּאֲנָשִׁים.

ח טַמְטוּם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס (ד) אֲסוּרִין בְּהַקְפַת הָרֵאשׁ.

ט שְׁעוֹר הַפֶּאֶה מְכַנְגֵד שְׁעַר שְׁעַל פְּדַחְתּוֹ וְעַד לְמִטָּה מִן
הָאָזֶן, מְקוֹם שֶׁהַלְחֵי הַתְּחִתּוֹן יוֹצֵא וּמִתְּפָרֵד שָׁם, וְכָל
לְחַב מְקוֹם זֶה לֹא תִגַּע בּוֹ יָד.

י אֵינוֹ חֵיב עַל הַשְּׁחָתַת פְּאֵת הַזָּקָן אֲלֵא בְּתַעַר, אָבֵל
בְּמִסְפָּרִים מִתֵּר, אֲפֵלוּ כְּעֵין תַּעַר. הַגָּה: וּמִכָּל מְקוֹם נְזָהָרִים
כְּשִׂמְסַתְּפָרִין בְּמִסְפָּרִים שְׂיַעֲשֶׂה הַקָּף הַגְּלוּחַ בְּחֶלֶק הָעֶלְיוֹן מִן הַמִּסְפָּרוֹת וְלֹא

בתחנתו, פן יעשה הכל עם חלק התחנתו והוי פתער (תייה סימן רצ"ה). מיהו נראה דתחת (ה) הגרון אין לחוש בזה, הואיל ואינו עקר מקום הפאות (דיע)

יא פאות הזקן הם ה', ורבו בהם הדעות, לפיכך ירא שמים יצא את כלם ולא יעביר תער על כל זקנו (א) כלל. ואפלו תחת הגרון (בית יוסף בשם אגרת ר"י וסמ"ג).

יב אשה שיש לה זקן, מתרת להשחיתו; ודינה בהשחתת זקן האיש, כדינה בהקפת ראש האיש.

הלכות לא ילבש גבר שמלת אשה

**סימן קפב - דברים האסורים משום
לא ילבש גבר שמלת אשה**

(דברים כב, ה) ובו ו' סעיפים

א המעביר שער בית השחי ובית הערוה, אפלו במספרים כעין תער, (היו) **(א)** מכין אותו מכת מרדות. במה דברים אמורים, במקום שאין מעבירין אותו אלא נשים, כדי שלא יתקן עצמו תקון נשים. אבל במקום שמעבירין אותו גם האנשים, אם העביר אין מכין אותו. **הגה:** ואפלו לכתחלה **(ב)** שרי (רי"ן פ"ב דע"ז). רק החברים נמנעים בכל מקום (שם ובבית יוסף בשם נ"י) וע"ן לעיל סימן קנ"ו. ומתיר להעביר שער שאר איברים במספרים בכל מקום.

ב מי שמגלח כל שער שבו, מראשו ועד רגליו, יש אומרים **(ג)** שמתיר לו לגלח גם של בית השחי ובית הערוה.

ג אסור לחוד בידו בשער בית השחי ובית הערוה כדי להשירו, אבל מתיר לחוד בבגדו להשירו.

ד מי שיש לו חטטין בבית השחי ובבית הערוה, ומצטער מצד השער, מתיר להעבירו.

ה לא **(ד)** תעדה אשה עדי האיש, כגון שתשים בראשה מצנפת או כובע או תלבש שריון, וכיוצא בו ממלבושי האיש

לפי מנהג המקום ההוא, (טור) או שתגלח ראשה כאיש. ולא יעדה איש עדי אשה, כגון שילבש בגדי צבעונים וחלי זהב במקום שאין לובשין אותם הכלים ואין משימין אותו החלי, אלא נשים. הגה: ואפלו באחד מן הבגדים אסור, אף על פי שנכרים בשאר בגדיהם שהוא איש או אשה (בית יוסף). טמטום ואנדורוגינוס אסורים להתעטף באשה.

1 אסור לאיש ללקט אפלו שער אחד לבן מתוך השחרות, משום לא ילבש גבר (דברים כב, ה) וכן אסור לאיש לצבוע שערות (ה) לבנות שיהיו (בית יוסף) שחרות, אפלו שיערה אחת. וכן אסור לאיש להסתכל במראה. ועין לעיל סימן קנ"ו.

הלכות נדה

סימן קפג - אשה שרואה טפת דם

צריכה לישב ז' נקיים

א אִשָּׁה שִׁיצָא דָם (א) מִמְקוֹרָהּ, בֵּין (ב) בְּאִנְס בֵּין בְּרָצוֹן, טְמֵאָה, וְהוּא (ג) שֶׁתִּרְגֵּישׁ בִּיצִיאָתוֹ. וּמִיָּהוּ, מִשֶּׁתִּרְגֵּישׁ בּוֹ שֶׁנֶּעְקַר מִמְקוֹמוֹ וַיִּצָּא, טְמֵאָה אִף עַל פִּי שֶׁלֹּא יִצָּא לְחוּץ, וְאֶפְלוּ לֹא רָאִתָּה אֶלָּא טֶפֶת דָּם (ד) כְּחֶרֶדְל, יוֹשֶׁבֶת עָלָיו שֶׁבָּעָה (ה) נְקִיִּים. הַגָּה: כְּאֲשֶׁר יִתְבָּאֵר מִשֶּׁפֶטָן לְקַמּוֹן סִימָן קצ"ו. וְאִין חֲלוּק בֵּין פְּנוּיָה לְנִשׁוּאָה לְעֵנָן אֲסוּר (ו) נְדָה (רִיב"ש סִימָן תכ"ה מְבִיאֵוּ בֵּית יוֹסֵף), כִּי כָּל הַבָּא עַל הַנְּדָה חָיֵב כֶּרֶת.

סימן קפד - שצריך לפרש מהאשה

עונה קדם לוסתה

סעיפים

י"ב

ובו

א רַב הַנָּשִׁים יֵשׁ לָהֶם (א) וְסֻתוֹת (פ"י זְמַן קְבוּעַ אֶרֶח פְּנִימִים) לְרֵאוֹת בְּזִמָּן יָדוּעַ, כְּגוֹן מַעֲשָׂרִים לְעֶשְׂרִים יוֹם אִו מְשֻׁלְּטִים לְשֻׁלְּטִים יוֹם, וְכָל אִשָּׁה שֶׁיֵּשׁ לָהּ וְסֻת קְבוּעַ, בָּא עָלֶיהָ שֶׁלֹּא בְּשַׁעַת וְסֻתָּהּ וְאִינָה צְרִיכָה בְּדִיקָה לְפָנֶי תִּשְׁמִישׁ. הַגָּה: גַּם אִין לָהּ לְהַחֲמִיר לְבַדֵּק עֲצָמָהּ, לֹא לְפָנֶי תִּשְׁמִישׁ וְלֹא לְאַחַר תִּשְׁמִישׁ, שֶׁלֹּא יְהֵא לְבוֹ נוֹקֵפוֹ וּפּוֹרֵשׁ (טוֹר וּמְרָדְכִי רִישׁ הַלְכוֹת נְדָה וְרַב הַפּוֹסְקִים). אֲבָל שֶׁלֹּא בְּשַׁעַת תִּשְׁמִישׁ, כָּל הַמְרַבֵּה לְבַדֵּק הָרִי זֹו מְשֻׁבַּחַת.

ב בְּשַׁעַת וְסֻתָּהּ, צְרִיכָה לְפָרֵשׁ מִמֶּנָּה (ב) עוֹנָה אַחַת, וְלֹא (ג) מִשָּׂאֵר קְרִיבוֹת אֶלָּא מִתִּשְׁמִישׁ הַגָּה: הַמְטָה בְּלְבַד. אִם

הוא ביום, פורש ממנה אותו היום כלו אפלו אם הוסת בסופו, ומתר מיד בליקה שלאחריו, וכן אם הוא בתחלתו, פורש כל היום ומתר כל הליקה שלפניו. וכן הדין אם הוא בליקה, פורש כל הליקה ומתר ביום שלפניו ולאחריו, בין שקבעה וסת בגי פעים או בפעם אחת. הגה: וכל זה לא מיירי אלא בוסת התלוי בפעים אבל לא בוסת התלוי בשנוי הגוף (בית יוסף בשם הראב"ד), וע"ל סימן קפ"ט. ואשה שמשנית וסתה להקדים ב' או ג' ימים, או לאחר כשמגיע זמן וסתה, צריך לפרש ממנה ב' או ג' ימים קדם או אחריו. (הגהות מימוני פרק א' דהלכות אסורי ביאה). וע"ל סי' קפ"ט.

ג במה דברים אמורים, בגדולה, אבל בקטנה שלא הגיעה לימי (ד) הנעורים, (ה) ולא הביאה סימנים, אין צריך לפרש סמוך (ו) לוסתה כל זמן שלא קבעתו ג' פעמים. והוא הדין לזקנה שנסתלקו דמיה.

ד אם רגילה לראות בהנץ החמה, ולא קים לן שפיר אי קדם הנץ החמה או אחריו, אינה אסורה אלא (ז) ביום.

ה אם רגילה לראות ראיה מקדם הנץ החמה עד אחר הנץ החמה, אסורה בליקה וביום כשעור (ח) הנמשך בו.

ו אם וסת נמשך ב' או ג' ימים, ששופעת או מזלפת,

אִינָה צָרִיכָה לְפָרֵשׁ אֶלָּא עוֹנָה (ט) הָרֵאשׁוֹנָה שֶׁל הַיּוֹסֵת, וְכִיּוֹן שֶׁעֲבָרָה עוֹנָה וְלֹא רָאֲתָהּ, מִתְּרַת.

ז אִם הִגִּיעַ וְסִתְּהָ בְיָמֵי עֲבוּרָהּ, מִשְׁהִכָּר עֲבָרָהּ, אוֹ בְיָמֵי מִינִיקָתָהּ שֶׁהֵם כִּיד חֲדָשִׁים מִשְׁנוּלָד הַיּוֹלָד, אֶפְלוּ מֵת הַיּוֹלָד, אִין צָרִיךְ לְפָרֵשׁ סָמוּךְ לְוִסְתָּהּ, וְאֶפְלוּ בְתוֹךְ וְסִתְּהָ מִתְּרַת בְּלֹא בְדִיקָה. וְע״ל סוּף סִימָן קפ״ט.

ח הִיָּתָה נְחֻבִית בְּמַחְבֵּא מִפְּנֵי פֶחַד, וְהִגִּיעַ שְׁעַת וְסִתְּהָ, אִינָה חוֹשֶׁשֶׁת לוֹ. הַגָּה: וַיֵּשׁ אֲוֹמְרִים דְּוִקָא אִם עֲבַר הַיּוֹסֵת וְלֹא בְדִיקָה וְלֹא הִרְגִישָׁהּ, טְהוּרָה בְּלֹא בְדִיקָה. אֲבָל לְכַתְּחִלָּה צָרִיכָה בְדִיקָה. (וְכָד מִשְׁמַע בְּבֵית יוֹסֵף).

ט שְׂאָר נָשִׁים, צָרִיכוֹת בְדִיקָה כְּשֶׁיִּגִיעַ הַיּוֹסֵת. עֲבַר הַיּוֹסֵת וְלֹא בְדִיקָה וְלֹא הִרְגִישָׁהּ, טְהוּרָה בְּלֹא בְדִיקָה. וַיֵּשׁ אֲוֹמְרִים שֶׁאֲסוּרָה עַד (י) שֶׁתְּבַדֵּק, אִם יֵשׁ לָהּ (יא) וְסֵת קְבוּעַ, אוֹ שֶׁהוּא יוֹם ל' אָף עַל פִּי שְׂאִינוּ קְבוּעַ. וְהִכִּי נְהוּג, וְכֵן הוּא לְקַמֵּן סִימָן קפ״ט.

י הָרוּצָה לְצֵאת לְדַרְךָ צָרִיךְ לְפָקֵד אֶשְׁתּוֹ אֶפְלוּ סָמוּךְ לְוִסְתָּהּ. הַגָּה: וְאֶפְלוּ בְתִשְׁמִישׁ (יב) שְׂרִי. (טוֹר בְּשֵׁם י״א וּבֵית יוֹסֵף בְּשֵׁם רִשׁ״י וְרֵאבִ״ד וְרִשְׁבִ״א וְר' יְרוּחִם). וּמִכָּל מְקוֹם הַמַּחְמִיר שֶׁלֹּא (יג) לְפָקֵדָה רַק בְּדַבְּרֵי רְצוּי, תִּבּוֹא עָלָיו בְּרָכָה (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם סַמִּיג). וְכִבֵּר נִתְבָּאָר דְּכָל מִינֵי קִרְבָּה וְאַחֲבָה (יד) שְׂרִי, מְלַבֵּד תִּשְׁמִישׁ. וְאִם הוֹלֵךְ לְדַבֵּר מְצוּהָ אִין צָרִיךְ לְפָקֵד אֶשְׁתּוֹ. (הַמִּימ פִּיד דֵּא״ב וּבְהִגְהוֹת שׁ״ד). וַיֵּשׁ אֲוֹמְרִים אִם אָדָם רוּצָה לִילֵךְ לְדַרְךָ,

וְאֵשֶׁתוֹ נָדְדָה וְתִטְבַּל תְּנֹדַד עוֹנָה אַחַת, צָרִידָא (טו) לְהַמְתִּין. (נ״י פֶּרֶק הַבָּא עַל יְבָמֹתוֹ)

יא אִשָּׁה שְׂיֵשׁ לָהּ וְסֵת לִימִים לְבַד, וְהִגִּיעַ שְׁעַת וְסֵתָהּ, אָסוּר לְבֹא עָלֶיהָ עַד שְׂיִשְׂאֲלָנָהּ. וְאִם אִין לָהּ וְסֵת, יוֹם לִי לְרֵאִיתָהּ הָיִי כְּהִגִּיעַ שְׁעַת וְסֵתָהּ. וְאִם שְׁהֵתָה אַחַר הַוֵּסֵת שְׁעוֹר שְׁתִּסְפֹּר וְתִטְבַּל, בָּא עָלֶיהָ וְאִין צָרִידָא (טז) לְשֵׂאל.

יב הָיָה לָהּ וְסֵת לִימִים (טוֹר בְּשֵׁם רִשְׁבִּיא) לְוֵסֵת מְוִסְתוֹת הַגּוֹף (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַגְּהוֹת מִיִּי פִּיד בְּשֵׁם רַמְבִּי״ו), כְּגוֹן (יז) קְפִיצָה וְכִיּוֹצָא בָּהּ, כִּיּוֹן שְׁהוֹסֵת תְּלוּי בְּמַעֲשָׂה, אִמּוֹר לֹא קְפִיצָה וְלֹא רֵאִתָּה, אָבַל חוֹשְׁשֵׁת לְעוֹנָה (יח) בֵּינוֹנִית שְׁהִיא לִי יוֹם (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם רִשְׁבִּיא וְטוֹר לְקַמֵּן סִי קַפִּי״ט)

סימן קפה - דין אשה שאמרה טמאה אני ואחר כך אמרה טהורה אני

ובו ד' סעיפים
א הָאִשָּׁה שְׁהִיא בְּחֻזְקַת טְמֵאָה, אָסוּר לּוֹ לְבֹא עָלֶיהָ עַד שְׁתֵּאמַר לּוֹ: טְבַלְתִּי. הַגָּה: (א) וּמֵאַחַר שְׁעָבְרוּ יָמִים שְׂאֶפְשֵׁר לָהּ לְמִנּוֹת וְלִטְבַּל, נֶאֱמַרְתָּ. אֶפְלוּ רוּאָה בְּגִדֶיהָ מְלַכְלָכִים בְּדָם, נֶאֱמַרְתָּ לּוֹמַר,

בְּשׁוֹק טַבָּחִים עֲבַרְתִּי, אוֹ נִתְעַסְקֹתִי בְּצַפּוֹר וְכַדּוּמָה לָזָה. (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הָרֵא"שׁ וּרְבִינוֹ יְרוּחִם) .

ב וְאִם הִחֲזַקְתָּהּ נָדָה בְּשִׁכְנוּתֶיהָ, שְׂרָאוּהָ לּוֹבֶשֶׁת בְּגָדִים הַמֵּיחָדִים לִימֵי נְדוּתָהּ, חֲשִׁיבָהּ **(ב)** כְּנֹדָאֵי טַמְאָה.

ג אָמְרָה **(ג)** לְבַעֲלָהּ: טַמְאָה אָנִי, וְאַחַר כֵּן אָמְרָה: טְהוֹרָה אָנִי, אֵינָה נְאֻמָּנֶת. אִם הוּא לְאַחַר כֵּדֵי דְבִיבּוּר (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם רַבֵּנוֹ יְרוּחִם) . וְאִם נִתְּנָה אֲמַתְלָא לְדַבְּרֵיהָ, כְּגוֹן שְׂאוּמָרְתָּ שֶׁלֹּא אָמְרָה לוֹ כִּן תִּחַלְתָּהּ, אֶלָּא מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הָיָה בָּהּ כַּח לְסַבֵּל תַּשְׁמִישׁ, אוֹ טַעֲנָה אַחֲרַת כִּיּוּצָא בְּזָה, נְאֻמָּנֶת. **הגה:** וּמִכָּל מְקוֹם מִי שֶׁרוּצָה לְהַחֲמִיר עַל עֲצָמוֹ, שֶׁלֹּא לְהֶאֱמִין לָהּ, מִדַּת חֲסִידוּת הוּא. (בֵּית יוֹסֵף), אֲבָל מִדִּינָא נְאֻמָּנֶת, אֶפְלוּ בְּשִׁתְּיָקָה אַחַר כֵּן רַק שֶׁהִיא בָּאָה וְשׁוֹכֶבֶת אֶצֶל בַּעֲלָהּ וְהוּא יוֹדֵעַ וּמַכִּיר שֶׁמָּה שְׂאוּמָרְתָּ תִּחַלְתָּה: טַמְאָה אָנִי, עֲשֵׂתָה מִחֲמַת קִטְטָה שֶׁהָיָה לוֹ עִמָּה, (מֵהַרִּי"ו סִימָן כ"ב), וְכַדּוּמָה לָזָה. אֲבָל אִם רָאוּהָ לּוֹבֶשֶׁת בְּגָדִים הַמֵּיחָדִים לִימֵי נְדוּתָהּ, וְאַחַר כֵּן אָמְרָה: טְהוֹרָה אָנִי, אֵף עַל פִּי שֶׁנִּתְּנָה אֲמַתְלָא לְדַבְּרֵיהָ, אֵינָה נְאֻמָּנֶת. (אָמְרָה: פְּלוּנִי חָכֵם טְהוֹר לִי כֶּתֶם, וְהַחֲכֵם אוֹמֵר שֶׁהִיא מְשַׁקֶּרֶת, הַחֲכֵם **(ד)** נְאֻמָּן, וְטַמְאָה הִיא. (בֵּית יוֹסֵף ר"ן וּרְבִינוֹ יְרוּחִם בְּשֵׁם הָרַמְבַּ"ן) .

ד הָיָה מְשַׁמֵּשׂ עִם הַטְּהוֹרָה וְאַמְרָה לוֹ: נְטַמְאֹתִי, וּפִרְשׁ מִיָּד, חָיֵב כְּרַת, שֶׁיִּצְיָאָתוֹ הִנָּאָה לוֹ כְּבִיּאָתוֹ. כִּי־צַד יַעֲשֶׂה, נוֹעֵץ צְפָרְנֵי רַגְלָיו בְּאַרְצָה, וְשׁוֹהָה בְּלֹא דִישָׁה עַד שֶׁיָּמוּת הָאֶבֶר, וּפּוֹרֵשׁ בְּאֶבֶר מֵת. **הגה:** וַיִּמְלֵא פֶחַד וְרַתֵּת עַל הָעֶבְרָה שֶׁבָּאָה לְיָדוֹ. (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם סַמִּי"ג) . וְלֹא יִסְמָךְ עָלֶיהָ, רַק יִסְמָךְ עַל רַגְלָיו וְיָדָיו,

שְׁלֹא יִהְיֶה מִמֶּנָּה. וְאִם פָּרַשׁ מִמֶּנָּה בְּקִשּׁוֹי וּבְשׂוּגָה, שְׁלֹא יִדַּע שְׂאֵסוּר לְפָרֶשׁ מִמֶּנָּה, יִתְעַנֶּה מִיּוֹם, וְאִינּוֹן צָרִיכִין לְהִיּוֹת רְצוּפִים, רַק כָּל שְׁבוּעַ שְׁנֵי יָמִים, כְּגוֹן שְׁנֵי וְחֲמִשִּׁי, וּבְלִיל הַתְּעֵנִית אֲסוּר בֵּינּוּ וּבִשְׂרָ. וְאִם לֹא יוּכַל לְהִתְעַנּוֹת, יִפְדֶּה כָּל יוֹם בְּמִמּוֹן שְׂיִתּוֹ לְצַדִּיקָה, כְּפִי עֲרֹךְ מִמּוֹן שְׂיִשׁ לּוֹ, כִּי עֲשִׂיר יִתֵּן יוֹתֵר קֶצֶת מֵעֵנִי, וְיִשׁ לְהַחֲמִיר בְּתִשׁוּבָתוֹ. וְכָל הַמְרֻבָּה לְשׁוּבָה, זְכוּת הוּא לּוֹ. (פְּסָקִי מִהֲרָא"י סִימָן ס'). וְהָאִשָּׁה אֵינָה צָרִיכָה כְּפָרָה. וְאִם שְׂמִישָׁה שְׁלֹא בְּשַׁעַת וְסִתָּהּ, וּמִצָּאָה אַחֵר הַתְּשֻׁמִּישׁ דָּם, אֲפֹלוּ נִמְצָא עַל עַד שְׁלוֹ, מִקְרִי (ה) אֲנָס, אֲפֹלוּ לֹא בְּדָקָה תִּחְלָה. וְאִינָם צָרִיכִים כְּפָרָה לֹא הוּא וְלֹא הִיא (מְרַדְכֵי וְהָרָא"שׁ כָּלִל כ"ט בְּשֵׁם מִהֲרָ"ם).

סימן קפו - דיני בדיקת אשה בין לפני תשמיש בין לאחר תשמיש

סעיפים

ה'

ובו

א אִשָּׁה שְׂיִשׁ לָהּ וְסִת קְבוּעָה, אֵינָה צָרִיכָה בְּדִיקָה כָּלִל, לֹא לְפָנֵי תְשֻׁמִּישׁ וְלֹא לְאַחֵר תְשֻׁמִּישׁ. וְאַדְרָבָה, אִין לָהּ לְבָדֵק בְּפָנֵי בַעֲלָהּ בְּשַׁעַת תְשֻׁמִּישׁ, כְּדִי שְׁלֹא יִהְיֶה לְבוֹ נוֹקֵפוֹ. וְהַרְמַב"ם ז"ל מְצָרִיךְ לְבָדֵק אַחֵר תְשֻׁמִּישׁ, הִיא בְּעֵד אֶחָד וְהוּא בְּעֵד אֶחָד, וְלִרְאוֹת בָּהֶם שְׂמָא רְאָתָה דָם בְּשַׁעַת תְשֻׁמִּישׁ. וְלִדְעוֹתוֹ, הַצְנוּעוֹת בּוֹדִיקוֹת עֲצָמֵן אֶף קִדָם תְשֻׁמִּישׁ. וְסִבְרָא הָרָאשׁוֹנָה הִיא עֶקֶר, וְכֵן (א) נְהַגוּ. (רוֹקֵם וְהַגְהוֹת מִימּוֹנֵי רַב הַמּוֹרִים).

ב אִם אִין לָהּ וְסִת קְבוּעָה, שְׁלֹשׁ פְּעָמִים הָרָאשׁוֹנִים צָרִיכִין לְבָדֵק קִדָם תְשֻׁמִּישׁ וְאַחֵר תְשֻׁמִּישׁ, הוּא בְּעֵד

שְׁלוֹ וְהִיא בְּעֵד שְׁלָה, וְאִם הִחֲזִיקָה בְּאוֹתָם שְׁלֹשׁ פְּעָמִים
שְׂאִינָה רוֹאָה דָם מִחֲמַת תְּשֻׁמִּישׁ, שׁוֹב אֵינָה צְרִיכָה
בְּדִיקָה כָּלֵל, לֹא לִפְנֵי תְּשֻׁמִּישׁ וְלֹא לְאַחַר תְּשֻׁמִּישׁ.
וְלְהִרְמַבֵּיִים וְהִרְאִיִּשׁ, כָּל זְמַן שְׂאִין לָהּ וְסֵת צְרִיכָה הִיא
בְּדִיקָה לְעוֹלָם, קֹדֶם תְּשֻׁמִּישׁ וְאַחַר תְּשֻׁמִּישׁ, וְהִרְמַבֵּיִים
מִצְרִיךְ שְׁגָם הַבַּעַל יְבַדֵּק עֲצָמוֹ אַחֲרֵי תְּשֻׁמִּישׁ. הַגָּה: וְאִין
צְרִיכִין לְבַדֵּק עֲצָמָם אַחֲרֵי כָּל תְּשֻׁמִּישׁ וְתְּשֻׁמִּישׁ שְׁעוֹשִׁין בְּלִילָה אֶחָד, אֶלֶּא
מִקְנָחִין עֲצָמוֹ כָּל הַלַּיְלָה בְּעֵד, (ב) וְלִמְחֵר צְרִיכִין בְּדִיקָה, וְאִם נִמְצָא דָם
טְמֵאָה. (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הִרְמַבֵּיִים פ"ד). קִנְחָה עֲצָמָה בְּעֵד, וְאַבְדָּה, לֹא תְּשַׁמֵּשׁ עַד
שְׁתַּבְּדֵּק עֲצָמָה, הוֹאִיל וְאִין לָהּ וְסֵת (שם).

א אִשָּׁה שְׂאִינָה רוֹאָה בְּפָחוֹת מִי"ד יָמִים אַחֲרֵי טְבִילָתָהּ,
אֶבֶל לְאַחֲרֵי י"ד יָמִים אִין לָהּ קִבַּע עַד י"ד יוֹם, דִּינָה כְּדִין
אִשָּׁה שְׂשִׁישׁ לָהּ וְסֵת.

ב יֵשׁ לְאָדָם לְהַנִּיחַ אֶת אִשְׁתּוֹ שְׁתַּבְּדֵּק בְּעֵד שְׁלוֹ, מִתּוֹךְ
שְׁנַאֲמָנֶת עַל שְׁלָה, נְאֻמָּנֶת עַל שְׁלוֹ.

ג אִם רָאָתָה דָם מִחֲמַת תְּשֻׁמִּישׁ שְׁלֹשׁ פְּעָמִים רְצוּפִים,
אֲסוּרָה לְשַׁמֵּשׁ לְעוֹלָם עִם אוֹתוֹ בְּעַל, וְיִתְבָּאֵר בְּ סִימָן
שְׂאִינָה שְׂאִינָה.

סימן קפז - דיני אשה הרואה דם

מחמת תשמיש

סעיפים

י"ד

ובו

א אשה שראתה דם מחמת תשמיש מיד, בכדי שתושט ידה לתחת הכר, או לתחת הכסת ותטל עד לבדק בו, ותקנח עצמה, משמשת **(א)** ג' פעמים. אם בכל ג' פעמים רצופים ראתה דם, וכל שכן אם מצאה ג' פעמים דם על **(ב)** עד שלו, (מרדכי וכן כ' בית יוסף בשם תרומת הדשן וסמ"ג וכן מוכח בש"ס), אסורה לשמש עם בעל זה, אלא **(ג)** תתגרש ותנשא לאחר. נשאת לאחר, וראתה דם מחמת תשמיש ג' פעמים רצופים, אסורה לשמש גם עם אותו בעל, אלא תתגרש ותנשא לשלישי. ואם גם עם השלישי ראתה דם מחמת תשמיש ג' פעמים רצופים, לא תנשא לאחר אלא אסורה לכל עד **(ד)** שתבדק. הגה: ויש אומרים שאין **(ה)** אנו בקיאים איזה מקרי מחמת תשמיש, כי אין בקיאים בשעור הנזכר, ולכן כל שרואה ג' פעמים סמוך לתשמיש מקרי לדין מחמת תשמיש, ונאסרה על בעלה. (בית יוסף בשם הראב"ד שכי"כ בש"ס). ואילו ג' פעמים צריכים להיות רצופים, אבל אם לא היו רצופים לא נאסרה על בעלה. (בית יוסף בשם הרמב"ם וכן פתב הרשב"א סימן תתל"ט ומהרי"ו נ"ג). ואין חלוק בין אם ראתה ג' פעמים מיד שנשא, ובין נתקלקלה אחר כך וראתה ג' פעמים. (מרדכי ריש הי"ג ובתשובת הרשב"א סימן תתל"ט ובתוס'). וכך זה לא מירי אלא בראתה סמוך לתשמיש, אבל אם לא ראתה סמוך לתשמיש, לא נאסרה על בעלה, ומתרת לו לאחר טהרתה תמיד (בית יוסף בשם סה"ת וסמ"ג ופשוט בש"ס ובפוסקים) ודינה כמו שאין לה וסת.

ב כיצד בודקת, נוטלת שפופרת (פרוש קנה של עופרת) של **(ו)**

אָבֵר, וּפִיָּה רָצוּף לְתוֹכָהּ, וְנוֹתֶנֶת בְּתוֹכָהּ (ז) מְכַחֵל וּבְרֵאשׁוֹ מוֹד, וּמְכַנְסֵת אוֹתוֹ בְּאוֹתוֹ מְקוֹם עַד מְקוֹם שֶׁהַשֶּׁמֶשׁ דָּשׁ, נִמְצָא דָם עַל רֵאשׁוֹ בְּיָדוּעַ שֶׁהוּא מִן הַמְּקוֹר, וְאַסוּרָה, וְאִם לֹא, בְּיָדוּעַ שֶׁהוּא מִן הַצְּדָדִין, (ח) וּמִתְּרַת. (בֵּית יוֹסֵף מִהַרְמַב"ם) וְאִף בְּזִמְן הַזֶּה יֵשׁ לְסַמֵּךְ אֲבָדִיקָה זו. (טוּר וּבֵית יוֹסֵף לְדַעַת הַרְמַב"ם וְהַר"שׁ וְרִשְׁב"י וְרִי"ף וְכוּ כְּתַב הַר"ן וְהַר"ם פְּדוּוּאָה סִימָן ט').

ג אִם רוּצָה לְבַדֵּק עֲצָמָה בְּעוֹדָה תַּחַת הָרֵאשׁוֹן, אַחַר שֶׁשֶּׁמֶשׁ שָׁלַשׁ פְּעָמִים, (ט) הָרֵשׁוֹת בְּיָדָהּ, וּמִתְּרַת לוֹ. וַיֵּשׁ אוֹמְרִים שֶׁאַסוּרָה לָרֵאשׁוֹן מִתְּשַׁמֵּיִשׁ שְׁלִישֵׁי וַאֲיִלָּד, אֲפֹלוּ בְּבִדִיקָה. **הגה:** וַיֵּשׁ (י) לְסַמֵּךְ אֲסַבְרָא רֵאשׁוֹנָה לְהַקֵּל. (טוּר וּבֵית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַסְּפָמַת הַפּוֹסְקִים וְהַגְּהוֹת מִיְמוֹנִי). וְאִם הִרְגִּישָׁה (יא) צַעַר וּכְאֵב בְּשַׁעַת תְּשַׁמֵּיִשׁ, לְכַלֵּי עֲלָמָא יֵשׁ לְסַמֵּךְ אֲבָדִיקָה בְּבַעַל הָרֵאשׁוֹן (שֶׁם בְּהִגָּה בְּשֵׁם רִיב"א)

ד אִם שֶׁמֶשׁ סָמוּךְ (יב) לוֹסְתָהּ, אָנוּ תוֹלִין רְאִיתָהּ מִשׁוּם וְסוֹתָהּ וְלֹא חֲשַׁבִּינָן לָהּ רוּאָה מִחֲמַת תְּשַׁמֵּיִשׁ.

ה אִם יֵשׁ מִכָּה בְּאוֹתוֹ (יג) מְקוֹם, תוֹלִין בְּדָם (יד) מִכְּתָהּ. וְאִם דָּם מִכְּתָהּ (טו) מְשַׁנָּה (טז) מְדָם רְאִיתָהּ, אֵינָה תוֹלָה בְּדָם מִכְּתָהּ. **הגה:** וְכָל זֶה בְּאִשָּׁה שֵׁישׁ לָהּ (יח) וְסֵת קְבוּעַ, וְאִזּוּ יְכוּלִים לְתַלּוֹת שְׁלֵא בְּשַׁעַת וְסוֹתָהּ (יט) בְּמִכְּתָהּ, אִף עַל פִּי שְׁאִינָה יוֹדַעַת בְּוַדָּאִי שֶׁמִּכְּתָהּ הוֹצִיָּאָה דָם. (כָּד מִשְׁמַע בְּפִסְקֵי מִהַרְמַב"י סִימָן מ"ז וּבְהַגְהוֹת ש"ד) וְכוּן אִם אֵין לָהּ וְסֵת קְבוּעַ, וְהוּא סָפֵק אִם הַדָּם בָּא מִן הַמְּקוֹר אוֹ מִן הַצְּדָדִין, תְּלִינָן בְּמִכָּה מִכָּה סָפֵק סָפֵק, סָפֵק מִן הַצְּדָדִין אוֹ מִן הַמְּקוֹר, וְאִם תִּמְצָא לומר מִן הַמְּקוֹר, שְׁמָא הוּא מִן הַמִּכָּה. אָבֵל אִם יָדוּעַ שָׁבָא מִן הַמְּקוֹר, אִף

על פי שיטת ל' מכה במקור, אינה תולה במכה, אם אין לה וסת קבוע, אלא אם כן יודעת בודאי שמכתה מוציאה דם (כּוּ מִשְׁמַע בְּמַרְדְּכִי הִינּוּ וּבְהַגִּימ פִּיִּיא דְאִיב וְעִי סִיק כִּיב). ומכל מקום בשעת וסתה, או מלי יום ללי יום, אינה תולה במכתה, דאליכ לא תטמא לעולם. (ג"ז שם ובבית יוסף בשם סמ"ג וסמ"ק). וכתמים, תולה בה בכל (כ) ענגן (במרדכי).

י נאמנת אשה לומר: מכה יש לי באותו מקום שהדם יוצא ממנה. וכן אם אומרת: ברי לי שאין דם זה בא מן המקור, נאמנת וטהורה. (מהרי"ו סימן כ"ה).

יז אם כל זמן שהיא בודקת בכל החורים והסדקים אינה מוצאת כתמים, כי אם במקום אחד בצדדין, יש לתלות שממכה שבאותו צד בא. וכל שכן אם מרגשת בשעת בדיקה, כשנוגעת בצד המקום ההוא כואב לה קצת, ובשאר חורין וסדקים אינה מרגשת כאב כלל.

יח אם תרצה (כא) להתרפאות, צריך שיהיה קדם שתתחזק. אבל לאחר שתתחזק, יש מסתפקים אם מתר לסמוך על הרפואה לשמש אחר כך. ויש מי שמתיר אם אמר לה רופא ישראל: נתרפאת. ואם תראה האשה שפסק דם וסתה וראיתה על ידי הרפואות, ונכר שהועילו, יש לסמוך אף על עובד פוכבים.

יט הפחידה פתאם ונפל ממנה חררת דם, נתרפאת

וּמִתְּרַת לְבַעֲלָהּ. וְאִם חִזְרָה וְרָאֲתָה מִחֲמַת תִּשְׁמִישׁ, אֶפְלוּ פַעַם אַחַת, בְּיָדוּעַ שְׁלֹא נִתְרַפְּאֵת. וּבְזִמְן הַזֶּה (כב) אֵין מִתִּירִין עַל יְדֵי רְפוּאָה זֹ (הַרְמְבִי"ן וְרַאבִּי"ד בְּסִי בִי"ה). וּמִיָּהוּ, אֵין מוֹצִיאִין אוֹתָהּ מִבְּעֻלָּה אַחַר רְפוּאָה זֹ, עַד שֶׁתִּבְעַל וְתִחְזַר לְקַלְקוּלָּה (רַאבִּי"ד שָׁם).

ב הַרְוָאָה דָּם בְּשַׁעַת תִּשְׁמִישׁ, מִתְּרַת לְשִׁמְשׁ (כג) פַּעַם שְׁנִית כְּשֶׁתִּטְהַר. מִיָּהוּ מִיחֹשׁ חִישִׁינָן חֲדָא זְמַנָּא אַחַר רְאִיתָהּ, כְּגוֹן רְאִיתָהּ פַּעַם אַחַת אוּ פְּעָמִים בְּלִיל שֶׁל טְבִילְתָּהּ, כְּשֶׁתִּגִּיעַ טְבִילָה אַחֲרַת צְרִיכָה לְפָרֵשׁ לֵיל שֶׁל טְבִילְתָּהּ, וְאֵין צְרִיךְ לְפָרֵשׁ לֵיל שֶׁל טְבִילָה שְׁלִישִׁית, דְּכָל מִיָּדֵי דְלֹא קִבְעָה וְסֵת לֹא חִישִׁשׂא אֶלָּא חֲדָא זְמַנָּא. הַגָּה: וְאִם רְאִיתָהּ ג' פְּעָמִים, כָּל פַּעַם בְּבִיאָה רֵאשׁוֹנָה שְׁאַחַר טְבִילְתָּהּ, אֲסוּרָה לְבַעֲלָהּ כְּאֵלוּ רְאִיתָהּ ג' (כד) פְּעָמִים רְצוּפִים, שֶׁהָרִי אֵי אֶפְשָׁר לָהּ לְטַבֵּל (כה) וּלְשִׁמְשׁ עִמּוֹ, שֶׁהָרִי הִיא רוּאָה כָּל פַּעַם אַחַר טְבִילְתָּהּ. (תְּשׁוּבַת רִשְׁבִּי"א סִימָן תתל"ט מִבִּיאָה בֵּית יוֹסֵף). וְאִם אֲרַע לָהּ שְׁרָאֲתָה ג' פְּעָמִים בְּבִיאָה רֵאשׁוֹנָה שְׁאַחַר לִדְתָהּ, אוּ רְאִיתָהּ אַחַר כָּל יְלָדָה ג' פְּעָמִים, וּבִינְתִים לֹא רְאִיתָהּ, יֵשׁ שְׁפָתָבוּ לְהַקְלֵל לְהַתִּירָה לְבַעֲלָהּ, כִּי תִלְיָנָן הָרֵאִיָּה בְּחֻלְשָׁתָהּ עֲדִין מִכַּח לִדְתָהּ, שֶׁהָכּוּ הַצְּדָדִים מִכַּח הַלְדָּה, וְלָכֵן רוּאָה סְמוּךְ לְלָדָה וְלֹא אַחַר כָּךְ, וְתִלְיָנָן בְּלָדָה כְּמוֹ שֶׁתִּלְיָנָן בְּמִכָּה. (הַגָּהוֹת שִׁ"ד סִימָן מ"ז וְתְשׁוּבַת רַבִּי יוֹחָנָן). וְכָל זֶה אִם כְּבָר עֲבָרָה וְשִׁמְשָׁה בֵּין לְדוֹת הָרֵאשׁוֹנוֹת שֶׁחֲחִזְקוּ בִּיאוֹת שֶׁל הַתֵּר, אַחַר בִּיאוֹת שֶׁל אֲסוּר. אֲבָל אִם רְאִיתָהּ ג' פְּעָמִים רְצוּפִין אַחַר לְדָה, לֹא תִלְיָנָן בְּלָדָה, אֶלָּא צְרִיכָה בְּדִיקַת הַשְּׁפוּפָרַת. (כָּךְ מִשְׁמַע שָׁם). מִיָּהוּ כָּל מְקוֹם שֶׁצְּרִיכָה בְּדִיקָה, אִם עֲבָרָה וְשִׁמְשָׁה, וְלֹא רְאִיתָהּ, מִתְּרַת, דְּתִשְׁמִישׁ זֶה שְׁלֹא רְאִיתָהּ בּוֹ, עֲדִין מִבְּדִיקַת הַשְּׁפוּפָרַת כֵּן נִרְאָה לִי (ד"ע).

יא אִשָּׁה שֶׁרְאִיתָהּ מִחֲמַת תִּשְׁמִישׁ, וְלֹא אַחַר חֲצֵי שָׁנָה חִזְרָה וְרָאֲתָה מִחֲמַת תִּשְׁמִישׁ, מִתְּרַת לְבַעֲלָהּ, שֶׁהָרִי לֹא

קִבְּעָה בְּגִי וְסִתּוֹת שָׁוִים, וְלֹא בְּדִלּוּג. מִיְהוּ, (כו) חוֹשֶׁשֶׁת
לְאַחֲרוֹן פְּעַם אַחַת, וּכְשִׁיגִיעַ חֲצִי שָׁנָה מִיּוֹם רְאִיתָ דָּם
הָאֲחֲרוֹן, אֲסוּרָה עוֹנָה אַחַת. וְאִם קִבְּעָה וְסִתָּ לְרְאִיתָ דָּם
מִחֲמַת תַּשְׁמִישׁ שְׁלֹשׁ זְמַנֵּי וְסִתָּ שָׁנָה, מִתְּרַת לְשִׁמֵּשׁ בֵּין
וְסִתָּ לְוֹסֵת. אֲדָּ יָמֵי הַוֹּסֵת פּוֹרְשֵׁת עַד שִׁיעָקֵר שְׁלֹשׁ
פְּעָמִים.

יב הָרוּאָה מִחֲמַת תַּשְׁמִישׁ גִּי פְּעָמִים, אֲסוּר (כז)
לְהִשְׁהוֹתָהּ אֶף אִם אֵינוֹ רוּצָה לָבֵא עֲלֶיהָ, אֲלֵא אִם כֵּן
רוּצָה לְהִשְׁהוֹתָהּ עַל יַדֵּי שְׁלִישׁ. וְלֹא יִלְךְ אֶצְלָה אֲלֵא
בְּעֵדִים.

יג הַבוֹעֵל אֶת הַבְּתוּלָה כַּמָּה פְּעָמִים, וְרְאָתָהּ דָּם מִחֲמַת
תַּשְׁמִישׁ, לְעוֹלָם מִחֲזִקִּינָן שְׁהֵם דָּם בְּתוּלִים, עַד
שֶׁתַּשְׁמִישׁ פְּעַם אַחַת וְלֹא תִרְאֶה דָּם מִחֲמַת תַּשְׁמִישׁ. וְאִם
אַחַר כֵּן תִּרְאֶה שְׁלֹשׁ פְּעָמִים מִחֲמַת תַּשְׁמִישׁ, הַחֲזִיקָה
לְהִיּוֹת רוּאָה דָּם מִחֲמַת תַּשְׁמִישׁ. הַגָּה: וְאֶפְלוּ אִם לֹא פָּסְקָה
לְרֵאוֹת פְּעַם אַחַת, אִם אֵין לָהּ (כח) צַעַר כָּלֵל בְּשַׁעַת תַּשְׁמִישׁ, הָרִי הִיא כְּכֹל
הַנְּשִׂים וְלֹא תִלְיָנָן בְּדָם בְּתוּלִים. (תְּשׁוּבַת מַהֲרַ"ם פְּדוּוּאָה סִימָן ט'). מִי שִׁיּוּצָא דָּם
מִמֶּנּוּ דְּרָךְ פִּי אִמָּה, וְשִׁמֵּשׁ, הָאִשָּׁה תוֹלָה בּוֹ (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הַרְשֵׁבִי"א).
וְעִ"ל סִימָן ק"ץ (סְעִיף כ').

יד אִשָּׁה שִׁישׁ לָהּ מִכּוֹת וּפְצָעִים שְׁאִינָה יְכוּלָה לְטַבֵּל,
תִּצָּא מִתַּחַת בַּעֲלָהּ, כִּדִּי שְׁלֵא יִבְטַל מִפְּרִיָּה וּרְבִיָּה.

סימן קפח - דיני מראות הדם

סעיפים

ו'

ובו

א כל מראה אדם, בין אם הוא כהה הרבה, או עמוק, טמאים. וכן כל מראה שחר. ואין טהור אלא מראה לבן וכן מראה ירק, אפלו כמראה (א) השענה או הזקב, וכל שכן הירק ככרתי או כעשבים. (מרדכי). וכן מראה שקורין בלשון אשכנז בלוי"א בכלל ירק הוא, ואפלו יש בו סמיכות דם והוא עב הרבה, ואפלו הרגישה שנפתח מקורה, ובדקה מיד ומצאה מראות הללו, טהורה (די"ע דלא כת"ה סימן רמ"ו דמגמגם בזה).
הגה: וכן עקר. (בית יוסף וטור), דלא כיש מחמירין לטמאה אם יש בו סמיכות והוא עב (ת"ה סימן רמ"ו). ואם הרגישה שנפתח מקורה, ובדקה מיד ולא מצאה כלום, ע"ל סימן ק"ץ.

ב נאמנת אשה לומר: כזה ראיתי, ואבדתיו. אם הוא מראה לבן או ירק, טהור. אבל אם הביאה לפנינו דם, והתזקנוהו בטמא, או אפלו נסתפקנו אם הוא טמא או טהור, והיא אומרת: חכם פלוני טהר לי פיוצא בזה, אין (ב) סומכין עליה.

ג הכניסה שפופרת והוציאה בה דם, טהורה. וכן אם ראתה דם בחתיכה, אפלו היא מבקעת והדם בבקעים, בענין שנוגע בבשרה, טהורה, כיון שאין דרך לראות כן.

וְכֹן אִשָּׁה (ג) שְׁנַעֲקֶר מִקּוֹר שְׁלָה, וְכַמִּין חֲתִיכוֹת בְּשָׂר
נוֹפְלִים בְּבֵית הַחִיצוֹן, טְהוֹרָה. הַגָּה: אֶפְלוּ (ד) רְאֵתָה דָם, כָּל
זְמַן שֶׁהַחֲתִיכוֹת בְּבֵית הַחִיצוֹן שְׁלָה, טְהוֹרָה, דִּתְלִינָן הַדָּם בְּחֲתִיכוֹת אֵלוּ,
הוֹאִיל וְנִדְעָה וְדַאי שְׁנַעֲקֶר מִקּוֹרָה, וּמַחֲמַת מִכָּה הִיא. (כּוּ מִשְׁמַע בְּטוֹר וְרַבְּנֵי
יְרוּסָם וְהַרְאִי שׁ). וְהוּא שֶׁהִטִּילָה הַחֲתִיכוֹת בְּמֵים פּוֹשְׁרִין, וְלֹא
נְמוּחוֹ, וְדוֹקָא חֲתִיכוֹת קְטָנוֹת דּוּמִיָּא דְשְׁפוּפָרַת, אֲבָל
חֲתִיכָה גְדוֹלָה, טְמֵאָה, אֶפְלוּ לֹא רְאֵתָה כָּלוּם, לְפִי שְׂאִי
אֶפְשָׁר לְפִתִּיחַת הַקְּבֵר בְּלֹא דָם, אֶפְלוּ בְּנֶפֶל שְׁלֹא נִגְמָרָה
צוּרְתוֹ.

ד כָּל דָּם הַיּוֹצֵא מִן הָאִשָּׁה, בֵּין לַח בֵּין יָבֵשׁ, (ה) טְמֵאָה.
וְלֹא עוֹד, אֲלֵא אֶפְלוּ יֵצֵא מִמֶּנָּה צוּרַת בְּרִיָּה, כְּמִין
קְלָפוֹת אוֹ כְּמִין שְׁעָרוֹת אוֹ כְּמִין יִבְחוּשִׁים אֲדָמִים,
טְמֵאָה. וְהוּא שֶׁיְהִיוּ נְמוּחוֹת בְּתוֹךְ מֵיעַת לְעַת, עַל יְדֵי
שְׁשׁוּרִים אוֹתָם בְּמֵים פּוֹשְׁרִין, וְיִהְיוּ הַמֵּים פּוֹשְׁרִים כָּל
מְשָׁד מֵיעַת לְעַת שֶׁהֵם בְּתוֹכוֹ. וְשַׁעוֹר הַחֲמוּם, כְּמוֹ מֵים
שֶׁשָּׂאָבוּ בְּקִיץ מִהַנְּהָר אוֹ מִהַמַּעֲיָן, וְעַמְדוֹ בְּבֵית, שְׁחָם
הַבֵּית מִחֲמַמְתּוֹ. וְכַחֲמוּם שֶׁל אֵלוּ כֶּדָּהּ הוּא שַׁעוֹר פּוֹשְׁרִין
בִּימוֹת הַחֶרֶף. וְסִתָּם פּוֹשְׁרִין אֵינָם חֲמִין יוֹתֵר מִחֲמִימוֹת הָרֶק (בֵּית יוֹסֵף
בְּשֵׁם רִיטְבִּיא פִּי הַמַּפְלָת). וְאִם הֵם קָשִׁים כָּל כֶּדָּהּ, שְׂאִינָם נְמוּחוֹת
בְּתוֹךְ מֵיעַת לְעַת, טְהוֹרָה, אֶפְלוּ הֵם נְמוּחוֹת עַל יְדֵי מַעוֹדָהּ
שְׂמִמְעָכוֹן בְּצַפְרָנִיו. וְאִם מַעֲכָבוֹן בְּצַפְרָנִיו וְלֹא נְמוּחוֹ, טְהוֹרָה וְאִין צָרִיד
לְבַדִּיק עַל יְדֵי שְׂרִיָּה. (הַמִּיּוֹמָא פִּיָּה וְכֹן כְּתֵב הַבֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַרְשֵׁבִיא).

ה בְּמָה דְבָרִים אֲמוּרִים שְׂאִם לֹא נְמוּחוֹ טְהוֹרָה, בְּזְמַן

שְׁהֵם יִבְשִׁים גְּמוּרִים, שְׂאִין עֲמָהֶם דָּם כָּלֵל. אֲבָל אִם יֵשׁ
עֲלֵיהֶם שׁוּם לְחִלוּחַ דָּם, טְמֵאָה. הַגָּה: וְהוּא הַדִּין אִם נִתְמַעְכוּ
אוֹ נְמוּחוּ קִצְתּוֹ, וְקִצְתּוֹ לֹא נְמוּחוּ, דְּטְמֵאָה. (פְּסָקֵי מֵהֲרַאֲיִי סִימָן מ"ז). מִיְהוּ
נִרְאֶה לִי דָאֵם בְּדָקָה ג' פְּעָמִים, כָּל מָה שְׂרָאָתָה וְלֹא נְמוּחוּ כָּלֵל, שׁוּב אֵינָה
צְרִיכָה לְבַדֵּק מָה שְׁהִיא רוֹאָה אַחַר כָּד, כְּדָרְדְּ זָה, שְׁהֲרִי הַחֲזָקָה שְׂדָבְרִים
אֵלוֹ אֵינָן דָּם, רַק בָּאִים מִמֶּכָּה שְׁבְּגוּפָה. וְדוֹקָא בְּאִשָּׁה שְׂיֵשׁ לָהּ (ו) וְסֵת,
וְשֵׁלָא בְּשַׁעַת וְסֵתָה, כְּמוֹ שְׁנִתְבְּאַר גַּבֵּי מֶכָּה, לְעִיל סִימָן קפ"ז.

1 בְּמָה דְּבָרִים אָמוּרִים שְׂצָרִיד בְּדִיקָה בְּשָׂרְיָה, בְּמַפְלָת
כְּמִין קְלָפוֹת וְשַׁעֲרוֹת, אֲבָל חֲתִיכַת דָּם, אִף עַל פִּי שְׂקֶשֶׁה
וְאֵינּוּ נְמוּחַ, טְמֵאָה. (ז) וְיֵשׁ אוֹמְרִים שְׁגַם לָזָה צָרִיד
בְּדִיקָה בְּשָׂרְיָה, אִם הִיא חֲתִיכָה קְטַנָּה כְּשַׁעוֹר שְׁפוּפְרַת
קְנָה דִּק שְׂבַדְּקִים (ד"ע)

סִימָן קפ"ט - דִּינֵי אִשָּׁה שֵׂישׁ לָהּ וְסֵת

קְבוּעַ וְשֵׂאִין לָהּ וְסֵת קְבוּעַ

סעיפים

ל"ד

ובו

א כָּל אִשָּׁה שְׂאִין לָהּ וְסֵת קְבוּעַ, חוֹשֶׁשֶׁת (א) לְיוֹם לֵי
לְרֵאֲיָתָהּ, שְׁהוּא עוֹנָה בִּינוּנִית לְסֵתָם נָשִׁים, וְאִם יֵשׁ לָהּ
וְסֵת קְבוּעַ לְזָמַן (ב) יְדוּעַ מְכִי לְכִי אוֹ מְכִיָּה לְכִיָּה,
חוֹשֶׁשֶׁת לְזָמַן הַיְדוּעַ.

ב כִּיצַד קוֹבְעֵתוֹ, כְּגוֹן שֶׁתִּרְאֶה ד' פְּעָמִים, וּבִינְיָהֶם ג' זְמַנִּים שְׁוִיו, כְּגוֹן (ג) שֶׁרְאֵתָה הַיּוֹם, וּלְסוֹף כ' יוֹם פְּעַם אַחֲרַת, וְעוֹד לְסוֹף עֶשְׂרִים יוֹם, וְעוֹד לְסוֹף כ' יוֹם, וְזֶה נִקְרָא וְסֵת הַהִפְלָגוֹת. וּלְכַדְּ צְרִיכָה ד' רְאִיּוֹת, שֶׁרְאִיָּה רֵאשׁוֹנָה אֵינָה מִן הַמִּנְיָן, לְפִי שֶׁאֵינָה בְּהִפְלָגָה. וְאֶפְלוּ קִדְם שֶׁקְּבַעְתּוֹ שֶׁלֹּשׁ פְּעָמִים חוֹשֶׁשֶׁת, שֶׁמִּיד אַחַר שֶׁרְאֵתָה פְּעַם אַחַת לְסוֹף כ' חוֹשֶׁשֶׁת מִכָּאן וְאֵילָךְ כְּשֶׁיִּגְיַע כ', וְכֵן בְּרְאִית הַיָּמִים שֶׁהִיא לְיָמִים יְדוּעִים לְחֹדֶשׁ, מִיד אַחַר שֶׁרְאֵתָה פְּעַם אַחַת לְיוֹם יְדוּעַ לְחֹדֶשׁ, כְּגוֹן כ" א או כ"ה בּו, חוֹשֶׁשֶׁת לְפַעַם אַחֲרַת לְזֶה הַיּוֹם, וְאַסוּרָה לְשִׁמְשׁ כָּל אוֹתָהּ הָעוֹנָה. וְהוּא הַדִּין לְשֶׁאֵר מִיַּיִ וְסֵת שֶׁצְרִיכָה לְחוֹשׁ לָהֶם כּו, חוּץ מִוְסֵת הַדְּלוּג, וְכִמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בְּסִימָן זֶה. וְלֹא אָמְרוּ שֶׁצְרִיךְ לְקַבֵּעַם ג' פְּעָמִים, אֲלֵא לְעַנְיָן עֲקִירָה, שֶׁכִּיּוֹן שֶׁקוֹבְעֵתוֹ בְּשֶׁלֹּשׁ פְּעָמִים אֵינּוּ נֶעְקָר בְּפָחוֹת מִג' פְּעָמִים, שֶׁכָּל זְמַן שֶׁלֹּא עֲקָרְתּוֹ ג' פְּעָמִים צְרִיכָה לְחוֹשׁ לוֹ. אֲבָל לְאַסֵּר, אֶפְלוּ בְּפַעַם אַחַת חוֹשֶׁשֶׁת לוֹ פַּעַם שְׁנַיָּה. וּמִיָּהוּ, אֵף עַל פִּי שֶׁחוֹשֶׁשֶׁת לוֹ, נֶעְקָר בְּפַעַם אַחַת, אֶפְלוּ קְבַעְתּוֹ ב' פְּעָמִים. שֶׁאֵם רְאֵתָה ב' פְּעָמִים לְיוֹם יְדוּעַ, וּבְשֶׁלִּישִׁית לֹא רְאֵתָה, אֵינָה חוֹשֶׁשֶׁת לוֹ עוֹד.

ג אִם קְבַעָה וְסֵת (ד) לְשַׁעוֹת וְלֹא לְיָמִים, אֵינָה חוֹשֶׁשֶׁת אֲלֵא שְׁעֵתָהּ בְּלִבָּד, וְהוֹסֵת הַזֶּה הוּא נֶעְקָר בְּשַׁעָה אַחַת, וְאֶפְלוּ בְּלֹא בְּדִיקָה.

ד עוד יש חלוק בין קבעותו ג' פעמים ללא קבעותו ג' פעמים. שהקבוע אף על פי (ה) שעברה עונתה ולא הרגישה, אסורה לשמש עד שתבדק ותמצא טהורה. ושללא קבעותו ג' פעמים, אם הגיע זמן הוסת ולא בדקה ולא ראתה, כיון שעברה עונתה, מתרת. ועונה בינונית, שהיא ל' יום, דינה כוסת קבוע (הרשב"א).

ה פעמים שתהיה ההפלה (ו) שקובעת בהם הוסת, בדלוג. כגון שראתה היום, וראתה שנית לסוף ל', ושלישית ל"א, ורביעית ל"ב, קבעה וסת לדלוג של הפלגות. בין שהרחיקה דלוגה הרבה, בין שלא הרחיקה אלא יום אחד, קבעה וסת לדלוג השנה. שבכל ענין שתהא משנה ראיתה, קבעה לה וסת.

ו כשם שקובעת וסת בהפלה מימים שוים ושאינם שוים, כך קובעת בימי (ז) החדש ובימי השבוע שוים ושאינם שוים. כיצד, ראתה ג' פעמים באחד בשבת או בה' בשבת, או באחד בניסן ובאחד באיר ובאחד בסיון, או בה' בניסן ובה' באיר ובה' בסיון, קבעה לה וסת באחד בשבת או בה' בו, ובאחד בחדש או בה' בו, אף על פי שאחד מלא ואחד חסר, אין מדקדקין בכך.

ז כִּיצַד קוֹבַעַת בְּיָמֵי הַחֹדֶשׁ בְּדִלּוּג, כְּגוֹן שֶׁרָאֲתָהּ בְּטִיּוֹ בְּנִיטָן וְטִיּוֹ בְּאַיֵר וְיִיז בְּסִינּוֹן, לֹא קִבְעָה וְסַת עַד שֶׁתִּרְאֶה בְּיִיח (ח) בְּתַמוּז, שֶׁאִין רְאִיָּה (ט) רֵאשׁוֹנָה מְצַטְרַפֶּת, כִּינּוֹן שֶׁאִין הַהִפְלָגוֹת שְׁוֹת. וּמִיָּהוּ, אִם הָיָה לָהּ וְסַת קִדָּם שֶׁהִתְחִילָהּ, וְאַחַר כֵּן שֶׁנִּתְּהָ וְרָאֲתָהּ בְּדִלּוּג ג' פְּעָמִים, קִבְעָה וְסַת בְּדִלּוּג. לְפִי שֶׁאַף הָרֵאשׁוֹנָה בְּדִלּוּג רָאֲתָהּ אוֹתָהּ, שֶׁדִּלְגָה מִן־סַת הַקְּבוּעָה לָהּ (רמב"ם ורמב"ן פְּשׁוּמֹאֵל וְטוֹר לְדַעַת רֵאשׁוֹן אֲבָל בְּפֶרֶק שׁוֹר שֶׁנִּגְחַ ד' וְה' פֶּסֶק רֵאשׁוֹן כְּרַב וְכוּ הוּא בְּרִמְזִים שָׁם) וְיִשׁ אוֹמְרִים שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא רָאֲתָהּ אֶלֶּא בְּטִיּוֹ בְּנִיטָן וְטִיּוֹ בְּאַיֵר וְיִיז בְּסִינּוֹן, קִבְעָה וְסַת וְחוֹשֶׁשֶׁת לְיִיח בְּתַמוּז וְיִיט בְּאַב, וְכוּ לְעוֹלָם. וְיִשׁ לְחוֹשׁ לְדַבְּרֵיהֶם (י) וּלְהַחְמִיר.

ח רָאֲתָהּ ג' פּ בְּג' חֲדָשִׁים, בְּדִלּוּג, וְחִזְרָה וְרָאֲתָהּ בְּאוֹתָם דְּלוּגִים עֲצָמוֹן, אִם נִהְגָה כֵּן ג' פְּעָמִים, הָרִי זֶה וְסַת קְבוּעָה לְדִלּוּג חֲלִילָהּ. כִּיצַד, רָאֲתָהּ טִיּוֹ בְּנִיטָן וְטִיּוֹ בְּאַיֵר וְיִיז בְּסִינּוֹן, וְחִזְרָה חֲלִילָהּ וְרָאֲתָהּ טִיּוֹ בְּתַמוּז וְטִיּוֹ בְּאַב וְיִיז בְּאֶלּוּל, וְעוֹד חִזְרָה וְרָאֲתָהּ טִיּוֹ בְּתִשְׁרֵי וְטִיּוֹ בְּחִשּׁוֹן וְיִיז בְּכִסְלִיו, קִבְעָה לָהּ וְסַת לְדִלּוּג חֲלִילָהּ, (יא) וְחוֹשֶׁשֶׁת לְעוֹלָם טִיּוֹ לְחֹדֶשׁ זֶה וְטִיּוֹ לְחֹדֶשׁ זֶה וְיִיז לְחֹדֶשׁ זֶה.

ט רָאֲתָהּ בְּאַחַד בְּנִיטָן וּבְאַחַד בְּסִינּוֹן וּבְאַב, (יב) קִבְעָה לָהּ וְסַת לְרֵאשׁוֹן חֹדֶשׁ לְדִלּוּגִים. אֲבָל רָאֲתָהּ בְּאַחַד

בְּנִיסָן וּבְאַחַד בְּאַיֵר וּבְאַחַד בְּתַמוּז, וּבְאַחַד בְּסִינּוֹן לֹא
רָאִתָּהּ, לֹא קִבַּעַה לָּהּ וְסֵת.

ז רָאִתָּה ט"ו בְּנִיסָן וְט"ז בְּאַיֵר וְי"ח בְּסִינּוֹן, לֹא קִבַּעַה
לָּהּ וְסֵת, כִּינּוֹן (יג) שְׁסָרְגָה בַּחֲדָשׁ הַשְּׁלִישִׁי וְלֹא רָאִתָּה עַד
י"ח בּוֹ.

יא דְּלָגָה (יד) פְּעַם אַחַת אוֹ שְׁתַּיִם, אֵינָהּ חוֹשֶׁשֶׁת לְדַלּוּג,
אֶף עַל פִּי שְׁחוֹשֶׁשֶׁת לְשָׂאֵר וְסֵתוֹת בְּפַעַם אַחַת, אֵינָהּ
חוֹשֶׁשֶׁת לְוֹסֵת הַדַּלּוּג, עַד שֶׁתִּקְבָּעֵנוּ.

יב וְסֵת הַסְּרוּג, רָאִיָּה רֵאשׁוֹנָה מִן (טו) הַמִּנְיָן, לְדַבְּרֵי
הַכֹּל, וְאֶף עַל פִּי שֶׁהִרְחִיקָה רְאִיוֹתֶיהָ. אֶלֶּא שְׁלַעֲנִין חֲשֵׁשׁ
וְסֵתָהּ בְּתַחֲלָה הוּא שְׁוֵה לְדַלּוּג, שְׁאֵינָהּ חוֹשֶׁשֶׁת אֶלֶּא
מֵרֵאשׁ חֲדָשׁ לְרֵאשׁ חֲדָשׁ הַסָּמוּךְ לוֹ. כְּגוֹן שֶׁרָאִתָּה בְּרֵאשׁ
חֲדָשׁ נִיסָן, חוֹשֶׁשֶׁת לְרֵאשׁ חֲדָשׁ (טז) אֵיֵר, וְאִם לֹא רָאִתָּה
עַד רֵאשׁ חֲדָשׁ סִינּוֹן, חוֹשֶׁשֶׁת לְרֵאשׁ חֲדָשׁ תַּמּוּז, הַסָּמוּךְ
לוֹ, וְאִם לֹא רָאִתָּה בְּרֵאשׁ חֲדָשׁ תַּמּוּז, אֵינָהּ חוֹשֶׁשֶׁת
לְרֵאשׁ חֲדָשׁ אָב, אֶף עַל פִּי שֶׁהֵם הַפְּלָגַת בִּי חֲדָשִׁים כְּעִין
הַהַפְּלָגָה הָרֵאשׁוֹנָה, מִפְּנֵי שֶׁהִפְסִקַת הַחֲדָשׁ הַשְּׁנִי בְּטָלָה
רְאִית הָרֵאשׁוֹן, וְרְאִית הַחֲדָשׁ הַשְּׁלִישִׁי הִיא הַתְּחִלַּת
וְסֵת, וְחוֹשֶׁשֶׁת לְרֵאשׁ חֲדָשׁ הַסָּמוּךְ, וְלֹא יוֹתֵר.

יג אין האָשֶׁה קוֹבַעַת לָהּ וְסֹת, אַפְלוּ רְאֲתָהּ שְׁלֶשָׁה
רְאִשֵׁי חֲדָשִׁים זֶה אַחֵר זֶה, אֶלָּא אִם כֵּן יִהְיוּ כָּלֶם בְּעוֹנָה
אַחַת, בַּיּוֹם אוֹ בַּלַּיְלָה. וְאִם רְאֲתָהּ שְׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּיּוֹם,
וְהִרְבִּיעִית בַּלַּיְלָה, אוֹ שְׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּלַּיְלָה וְהִרְבִּיעִית
בַּיּוֹם, חוֹשֶׁשֶׁת בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה מִפְּנֵי חֲשֵׁשׁ הַיּוֹסֵת הָרֵאשׁוֹן
וּמִפְּנֵי חֲשֵׁשׁ הַשֵּׁנִי, שֶׁהוּא הָאַחֲרוֹן, וְאִם רְאֲתָהּ פְּעָמִים
בַּיּוֹם וּפְעָמִים בַּלַּיְלָה, שְׁלֹשׁ עַל הַסֹּדֵר, וְלֹא קִבְּעָה אֶחָד מֵהוֹן ג'
פְּעָמִים, אוֹ שֶׁתִּרְאֶה הָרֵאשׁוֹנָה בַּיּוֹם וְג' הָאַחֲרוֹנוֹת בַּלַּיְלָה,
אוֹ הָרֵאשׁוֹנָה בַּלַּיְלָה וְהַג' אַחֲרוֹנוֹת בַּיּוֹם, אוֹ שְׁלֹשׁ בָּזָה
וְשְׁלֹשׁ בָּזָה, חוֹשֶׁשֶׁת לְאַחֲרוֹנָה בְּלֶבֶד. **הגה:** הָאִשָּׁה שֶׁרְאֲתָהּ,
חוֹשֶׁשֶׁת לְוֹסֵת הַחֹדֶשׁ וְלִהְפָּלְגָה, עַד שֶׁתִּקְבַּע וְסֹת הַחֹדֶשׁ בְּג' פְּעָמִים, אוֹ וְסֹת
הַפְּלָגָה בְּד' פְּעָמִים, אוֹ שֶׁתִּעַקֵּר אַחַת מֵהוֹן. כִּי־צַד, רְאֲתָהּ בָּא' בְּנִיסוֹן וְכ' בּו',
חוֹשֶׁשֶׁת **(יז)** לְאַחַד בְּאֵיר, מִפְּנֵי רֹאשׁ חֹדֶשׁ נִיסוֹן. רְאֲתָהּ בְּאַחַד בְּאֵיר אוֹ לֹא
רְאֲתָהּ בּו', **(יח)** חוֹשֶׁשֶׁת לְט' בְּאֵיר, שֶׁהוּא יוֹם כ' מֵרְאִית יוֹם כ' שֶׁרְאֲתָהּ.
רְאֲתָהּ בְּט' בְּאֵיר אוֹ לֹא רְאֲתָהּ, חוֹשֶׁשֶׁת לְעֶשְׂרִים בְּאֵיר, שֶׁמָּא קִבְּעָה לָהּ וְסֹת
כ' לַחֹדֶשׁ, שֶׁהִרִי רְאֲתָהּ עֶשְׂרִים לַחֹדֶשׁ נִיסוֹן. וְכֵן הִיא חוֹשֶׁשֶׁת לְעוֹלָם עַד
שֶׁתִּקְבַּע וְסֹת אֶחָד כְּדִינוֹ, דָּאז **(יט)** אֵינָה חוֹשֶׁשֶׁת לְשֵׁנִי שְׁלֹשׁ נְקֻבַּע, אוֹ עַד
שֶׁאֶחָד מֵהוֹן נִעְקֵר, אִז אֵינָה חוֹשֶׁשֶׁת לוֹ, אִף עַל פִּי שְׁלֹשׁ נְקֻבַּע הַשֵּׁנִי (הַכֹּל בְּטוֹר
בְּשֵׁם רַמְבַּ"ן). וְאֵינָה חוֹשֶׁשֶׁת לְוֹסֵת הַדְּלוּגִין, עַד שֶׁתִּקְבַּעֵנוּ. כִּי־צַד, רְאֲתָהּ ט"ו
בְּנִיסוֹן, חוֹשֶׁשֶׁת לְט"ו בְּאֵיר. לֹא רְאֲתָהּ בְּט"ו בְּאֵיר, אֵינָה חוֹשֶׁשֶׁת לְט"ו בּו'.
רְאֲתָהּ ט"ז בּו', חוֹשֶׁשֶׁת לְט"ז בְּסִינּוֹן וְאֵינָה חוֹשֶׁשֶׁת לְשִׁבְעָה עָשָׂר בּו'. רְאֲתָהּ
י"ז בּו', חוֹשֶׁשֶׁת **(כ)** לְי"ז בְּתַמּוּז וְאֵינָה חוֹשֶׁשֶׁת **(כא)** לְי"ח בּו' רְאֲתָהּ י"ח
בְּתַמּוּז, קִבְּעָה לָהּ וְסֹת דְּלוּגִין לְיַמֵּי הַחֹדֶשׁ וְחוֹשֶׁשֶׁת לְי"ט בְּאַב. (ג"י מִמְּשֻׁמְעוֹת
הַטּוֹר). וְכֵן בְּדָרְדָר זֶה **(כב)** בְּהַפְּלָגָה וְדְלוּגִין, כִּי אֵין חֲלוּק בִּינֵיהוֹן. רַק יֵשׁ
אוֹמְרִים כִּי בְּדְלוּג חֹדֶשׁ, הָרְאִיָּה הָרֵאשׁוֹנָה מִן **(כג)** הַמִּנְיָן, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.
רְאֲתָהּ ט"ו בְּנִיסוֹן וְהִמְשִׁיכָהּ רְאֲתָהּ ד' יָמִים, וּבַיּוֹם ט"ז בְּאֵיר רְאֲתָהּ
וְהִמְשִׁיכָהּ רְאֲתָהּ ג' יָמִים, וּבְסִינּוֹן הִתְחִילָה לְרֵאוֹת בִּי"ז בּו', יֵשׁ אוֹמְרִים
שֶׁחוֹשֶׁשֶׁת **(כד)** לְדְלוּג וְלְוֹסֵת שְׁוָה, שֶׁהִרִי שְׁלֹשָׁה לְרֵאוֹת ג"פ בִּי"ז לַחֹדֶשׁ,
(הַטּוֹר וְהַרְמַבַּ"ן) וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאֵין כָּאֵין וְסֹת שְׁוָה כָּלֶל, דְּהוֹלְכִין תָּמִיד אַחֵר

תחלת הַרְאָיָה, וְכֵן (כֵּה) עֶקֶר. (בית יוסף בשם הרז"ה והרשב"א והרא"ש והראב"ד
בסי' בה"נ מביאו ב"ח סוף סעיף כ').

יד הִיְתָה רְגִילָה לְרֵאוֹת יוֹם עֶשְׂרִים, וַיֵּשׁ לָהּ בְּזָה וָסֵת (כֹּו)
קבוע, וְשִׁנְתָה לְיוֹם (כִּז) שְׁלֹשִׁים, זֶה וְזֶה אֲסוּרִים, וְכִשְׁיִגִיעַ
יוֹם כִּי לְרֵאִית שְׁלֹשִׁים, אֲסוּרָה מְשׁוּם וָסֵת הָרֵאוֹן,
וְאִם לֹא תִרְאֶה בּוֹ חוֹשֶׁשֶׁת לְיוֹם ל'. שִׁנְתָה פְּעַמִּים לְיוֹם
ל' זֶה וְזֶה אֲסוּרִים. שִׁנְתָה ג' פְּעַמִּים לְיוֹם ל', הֵתֵר יוֹם
כִּי וְנֶאֱסַר יוֹם ל'. וְאִם לְאַחַר שִׁשְׁנֵתָה פְּעַם אֶחָד פְּעַמִּים
לְיוֹם ל' רָאִיתָ לְסוּף כ', חֲזַר וָסֵת שָׁל כִּי (כֵּה) לְמִקוֹמוֹ
וְהֵתֵר שְׁלֹשִׁים.

טו שִׁנְתָה רְאִיוֹתֶיהָ וְלֹא הִשְׁוָה אוֹתָם, כְּגוֹן (כִּט) שִׁשְׁנֵתָה
פְּעַם אַחַת לְיוֹם ל' וְהִשְׁנִי לְל"ב, וְהִגִּי לְל"ד, נֶעְקַר וָסֵת
הָרֵאוֹן וְאִין לָהּ וָסֵת (ל) כָּלֵל. וְאִם חֲזָרָה לְרֵאוֹת בְּיוֹם
הַיּוֹסֵת (לא) הָרֵאוֹן, חוֹזֵר לְקַבְּעוֹתוֹ הָרֵאוֹן וְחוֹשֶׁשֶׁת
לוֹ תָמִיד עַד שִׁיעָקַר מִמֶּנָּה שְׁלֹשׁ פְּעַמִּים. וְהוּא הַדִּין
לְהַפְסִיקָה מִלְּרֵאוֹת שְׁלֹשׁ עוֹנוֹת, וְאַחַר כֵּן חֲזָרָה לְרֵאוֹת
בְּיוֹם (לב) הַיּוֹסֵת הָרֵאוֹן.

טז כִּיּוֹצֵא בְּזֶה דִּין עֶקֶרֶת וָסֵת רֵאֵשׁ חֹדֶשׁ. כִּיּוֹצֵא, הִיְתָה
רְגִילָה לְרֵאוֹת בְּרֵאֵשׁ חֹדֶשׁ, וְעָבַר עָלֶיהָ רֵאֵשׁ חֹדֶשׁ וְלֹא
רָאִיתָ, חוֹשֶׁשֶׁת (לג) לְרֵאֵשׁ חֹדֶשׁ עַד שִׁיעָבְרוּ עָלֶיהָ שְׁלֹשָׁה
רֵאֵשֵׁי חֹדָשִׁים. עָבְרוּ עָלֶיהָ שְׁלֹשָׁה רֵאֵשֵׁי חֹדָשִׁים וְלֹא

רְאֲתָהּ, אֵינָהּ חוֹשֶׁשֶׁת לָהֶם. חֲזָרָה וּרְאֲתָהּ בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ,
חֲזָר הַיּוֹסֵת (לד) לְמִקוֹמוֹ.

יז כָּל יוֹסֵת שֶׁנִּקְבַּע מִחֲמַת אָנֹס, כְּגוֹן שֶׁקִּפְצָה וּרְאֲתָהּ, אֶפְלוּ
רְאֲתָהּ בּוֹ כַּמָּה פְּעָמִים, אִם לֹא קִבְּעָה אוֹתוֹ (לה) לְיָמִים (תּוֹסֵפוֹת
וּרְשָׁבִי'א וּרִי"ח וּפְשׁוּט הוּא לְקַמֵּן סַעֲיִ י"ח), אֵינּוּ יוֹסֵת, שֶׁמִּפְּנֵי (לו) הָאָנֹס
רְאֲתָהּ. וּמִכָּל (לז) מְקוֹם חוֹשֶׁשֶׁת לוֹ כְּמוֹ לְיוֹסֵת שֶׁאֵינּוּ קִבּוּעַ (הַגִּי'מ פִּי"ח).
קִפְצָה וּרְאֲתָהּ, קִפְצָה וּרְאֲתָהּ, קִבְּעָה לָּהּ יוֹסֵת לְיָמִים,
בְּלֹא קִפְּיֻצוֹת. כִּי־צַד, קִפְצָה בְּאֶחָד בְּשַׁבַּת וּרְאֲתָהּ דָּם,
וּלְאַחַר כִּי יוֹם קִפְצָה בְּאֶחָד בְּשַׁבַּת וּרְאֲתָהּ דָּם, וּלְאַחַר
י"ט יוֹם קִפְצָה בְּיוֹם הַשַּׁבַּת וְלֹא רְאֲתָהּ דָּם, וּלְאַחַר
הַשַּׁבַּת רְאֲתָהּ בְּלֹא קִפְּיֻצָּה, הֲרִי (לה) נִקְבַּע אֶחָד בְּשַׁבַּת
אַחַר כִּי, שֶׁהֲרִי נוֹדַע שֶׁהַיּוֹם גָּרַם לָּהּ, וְלֹא הִקְפִּיֻצָּה, וּכְבָר
נִקְבַּע יוֹם זֶה ג' פְּעָמִים. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזָה.

יח קִפְצָה בְּיוֹם יְדוּעַ, כְּגוֹן בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ אוֹ בְּאֶחָד בְּשַׁבַּת,
וּרְאֲתָהּ בּוֹ, וְאַרְעַ כֵּן בְּגִ' רִי"ח אוֹ בְּגִ' אֶחָד בְּשַׁבַּת, קִבְּעָה
לָּהּ יוֹסֵת וְחוֹשֶׁשֶׁת לְכָל פְּעַם שֶׁתִּקְפֹּץ בְּאוֹתוֹ זְמַן. וְאִם
אַחַר כֵּן הִגִּיעַ אִי בְּשַׁבַּת וְלֹא קִפְצָה, אוֹ שֶׁקִּפְצָה בְּשָׁנִי
בְּשַׁבַּת, אֵינָהּ חוֹשֶׁשֶׁת, שֶׁהֲרִי לֹא קִבְּעָה אֶלָּא לְקִפְּיֻצוֹת
שֶׁל אֶחָד בְּשַׁבַּת.

יט יֵשׁ קוֹבְעַת יוֹסֵת עַל יְדֵי מְקָרִים שֶׁיִּאָרְעוּ בְּגוֹפָהּ כְּגוֹן
שֶׁמִּפְּהֶקֶת, דְּהֵינּוּ כְּאָדָם שֶׁפּוֹשֵׁט זְרוּעוֹתָיו מִחֲמַת כְּבֵד,

או כְּאָדָם שְׁפוּתָח פִּיּו מִחֶמֶת כְּבֹד, או כְּאָדָם שְׁמוּצִיא
קוֹל דְּרָדָּ (לט) הַגְּרוֹן, וְכֵן אִם מִתְעַטְשֵׁת דְּרָדָּ מִטָּה, או
חוֹשֶׁשֶׁת בְּפִי (מ) כְּרֶסֶה וּבִשְׁפוּלֵי מַעִיָּה, או שְׁאַחֲזוּהָ צִירֵי
הַקַּדְחַת, או שְׂרָאשָׁה וְאַיְבָרֵיהָ כְּבִדִּים עָלֶיהָ, בְּכָל אֶחָד
מֵאלוֹ אִם יֵאָרַע לָהּ שְׁלֵטָה פְּעָמִים, וְרָאָתָהּ, קִבְּעָה לָּהּ
(מא) וְסָת, שְׁבִכָּל פֶּעַם שֶׁהִיא חוֹשֶׁשֶׁת מֵהֶם, אֲסוּרָה
לְשִׁמּוּשׁ. וּמִיָּהוּ בְּפִהוּק אוֹ עֲטוּשׁ שֶׁל פֶּעַם אֶחָד אֵין הַיּוֹסֵת
נִקְבָּע, אֲלָא כְּשֶׁעוֹשָׂה כֵּן הַרְבֵּה פְּעָמִים זֶה אַחֵר זֶה. וְאִם
יֵאָרַע לָהּ שְׁלֵטָה פְּעָמִים, שְׁבִכָּל פֶּעַם עֲשֵׂתָהּ כֵּן הַרְבֵּה
פְּעָמִים, הִרִי זֶה וְסָת. וְכָל אֵלוֹ הַיּוֹסֵתוֹת שְׁבִגוּפָה אֵין
לָהֶם זְמַן יָדוּעַ, אֲלָא בְּכָל פֶּעַם שִׁיקְרָה לָּהּ זֶה הַמְקַרָּה,
הוּא וְסָת. וְאִם בָּא וְסָת הַגּוּף לְזְמַן יָדוּעַ, כְּגוֹן מֵרֵאשׁ
חֲדָשׁ לְרֵאשׁ חֲדָשׁ אוֹ מְכִי יוֹם לְכִי יוֹם, קִבְּעָה לָּהּ וְסָת
לְזְמַן וּלְמַחוּשׁ הַיּוֹסֵת, (מב) וְאַיְנָה חוֹשֶׁשֶׁת אֲלָא לְשִׁנְיָהֶם
בְּיַחַד, וְאִם הִגִּיעַ הָעֵת וְלֹא בָּא הַמַּחוּשׁ, אוֹ שְׁבָא הַמַּחוּשׁ
בְּלֹא עֵתוֹ אֵינָה חוֹשֶׁשֶׁת. הַגָּה: וְדוּקָא שְׁקִבְעָה לָּהּ וְסָת לְשִׁנְיָהֶם
בְּיַחַד, אֲבָל מִתְחַלָּה חוֹשֶׁשֶׁת לְכָל אֶחָד בְּפָנֵי עֲצָמוֹ, כִּי אֵינָה יוֹדַעַת אֵיזָה מֵהוּ
תִּקְבָּע, וְכִמוֹ שְׁנִתְבָּאָר לְעִיל גְּבִי וְסָת הַדְּלוּג וְיָמִים, אוֹ מֵהַפְּלָגָה וְיָמִים, וְכֵן
יִתְבָּאָר בְּסוּמָךְ.

ב (מג) פְּהֶקָה בִּי פְּעָמִים בְּרֵאשׁ חֲדָשׁ, וְרָאָתָהּ וְאַחֵר כְּדָ
פְּהֶקָה שְׁלֹא בְּרֵאשׁ חֲדָשׁ וְרָאָתָהּ, הַבְּרַר הַדְּבָר שְׁאֵין
רֵאשׁ חֲדָשׁ גּוֹרֵם אֲלָא הַפְּהוּק. וְכֵן אִם בְּפֶעַם הַשְּׁלִישִׁית
רָאָתָהּ בְּרֵאשׁ חֲדָשׁ בְּלֹא פְּהוּק, הַבְּרַר הַדְּבָר שְׁאֵין
הַפְּהוּק גּוֹרֵם אֲלָא הָרֵאשׁ חֲדָשׁ. אֲבָל אִם פְּהֶקָה בִּי
פְּעָמִים בְּרֵאשׁ חֲדָשׁ, וּבְפֶעַם הַשְּׁלִישִׁית פְּהֶקָה בְּכִ"ט

לְחֹדֶשׁ, וְלֹא רָאִתָּהּ, וּבְרֹאשׁ חֹדֶשׁ רָאִתָּהּ בְּלֹא פְהוּק, קִבְּעָהּ לָהּ וְסֵת לְפָהוּק שֶׁל רֹאשׁ חֹדֶשׁ, שְׁפָהוּק שֶׁל (מד) אֶתְמוּל גְּרַם לְרֹאִיָּה שֶׁל רֹאשׁ חֹדֶשׁ.

כא פְּהֻקָּה בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ וְרָאִתָּהּ, וְחִזְרָה וּפְהֻקָּה בְּתוֹךְ יְמֵי הַחֹדֶשׁ, חוֹשֶׁשֶׁת לְאוֹתוֹ הַפְּהוּק וְאַסוּרָה לְשִׁמֵשׁ עַד שְׁתַּבְּדֵק. שְׁכַל וְסֵת בֵּין שֶׁל יָמִים בֵּין שֶׁל הַגּוֹף חוֹשֶׁשֶׁת לוֹ בְּפַעַם אַחַת, וַיֵּשׁ לְחוּשׁ (מה) שְׁמָא תִקְבַּע וְסֵת לְפָהוּק בְּלֹא זְמַן יְדוּעַ. וְאִם בְּדָקָה וְנִמְצְאָת שְׁלֹא רָאִתָּהּ, אֵינָהּ חוֹשֶׁשֶׁת עוֹד לְפָהוּק גְּרִידָא אֲבָל חוֹשֶׁשֶׁת לְרֹאשׁ חֹדֶשׁ, שְׁמָא תִקְבַּע לְרֹאשׁ חֹדֶשׁ.

כב וְכֵן הַדִּין בְּיָמִים. אִם פְּהֻקָּה הַיּוֹם, וּפְהֻקָּה לְסוּף לִי, אִם תִּפְהֵק אֲפָלוּ שְׁלֹא בְיוֹם שְׁלֹשִׁים חוֹשֶׁשֶׁת לְאוֹתוֹ פְּהוּק שְׁמָא תִקְבַּע לְפָהוּק גְּרִידָא. פְּהֻקָּה בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים וְלֹא רָאִתָּהּ, אֵינָהּ צְרִיכָה לְחוּשׁ עוֹד לְפָהוּק גְּרִידָא אֲבָל צְרִיכָה לְחוּשׁ לְסוּף שְׁלֹשִׁים, וְכֵן צְרִיכָה לְחוּשׁ לַיּוֹם הַקְּבוּעַ בְּחֹדֶשׁ שְׁפָהֻקָּה בּוֹ, שְׁמָא תִקְבַּע וְסֵת לְיָמִים.

כג כָּל אֵלוֹ הַיּוֹסְתוֹת שְׁנִקְבָּעִים עַל יְדֵי מְקָרָה אֵין אֶחָד קוֹבֵעַ עִם חֲבֵרוֹ, אֲלֹא כָּל שְׁפָהֻקָּה שְׁלֹשׁ פְּעָמִים וְרָאִתָּהּ, קִבְּעָהּ וְסֵת. אֲבָל אִם פְּהֻקָּה פַּעַם אֶחָד וְנִתְעַטְשָׁה שְׁתֵּי פְּעָמִים, אֵין מְצֻטְרָפִים. הַגָּה: אֲכָלָה שׁוּם וְרָאִתָּהּ, אֲכָלָה בְּצֹל וְרָאִתָּהּ, אֲכָלָה פִּלְפְּלִין וְרָאִתָּהּ, יֵשׁ אוֹמְרִים שְׁקִבְּעָהּ לָהּ וְסֵת לְרֹאִיָּה עַל יְדֵי

כָּל אֲכִילַת דְּבָרִים חַמִּים. (הַרְאִישׁ פָּרַק הָאִשָּׁה וּמְרַדְכֵי רִישׁ שְׁבוּעוֹת). וַיֵּשׁ אֹמְרִים שְׁכַל זֶה שֶׁתְּרָאָה עַל יָדֵי מֵאֲכָל דֵּינוּ כְּמוֹ שֶׁתְּרָאָה עַל יָדֵי קַפִּיצָה וּשְׂאָר מַעֲשֵׂה שֶׁהִיא עוֹשָׂה, שְׁמִקְרֵי רְאִיָּה עַל יָדֵי אָנֶס וְאִינָה קוֹבַעַת וְסֵת אֶלָּא עִם הַיָּמִים. (בֵּית יוֹסֵף לְדַעַת הַרְשָׁבִי"א) וַיֵּשׁ אֹמְרִים שְׁדִינוּ כְּוֹסֵת שֶׁתְּרָאָה עַל יָדֵי מְקָרָה שְׁבִגוּפָה וְקוֹבַעַת אוֹתוֹ אֶפְלוּ בְּלֹא יָמִים שְׁוִים. (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם תּוֹסֵפוֹת).

כד וְכֻלָּם, אֵין חוֹשְׁשִׁין לָהֶם אֶלָּא לְשַׁעֲתָהּ, כִּיצַד, הִיתָה רְגִילָה לְרֵאוֹת עִם הַתְּחַלַּת הַוֹּסֵת מִיָּד, אֶסוּרָה כָּל זְמַן הַמְּשַׁכֵּת הַוֹּסֵת. הִיתָה רְגִילָה לְרֵאוֹת בְּסוּפוֹ, אִינָה אֶסוּרָה אֶלָּא בְּסוּפוֹ. בְּמָה דְּבָרִים אֶמּוּרִים, בְּזְמַן שְׁכַל הִרְאִיָּה מְבַלְעַת בְּתוֹךְ הַוֹּסֵת, אֶבֶל אִם אֵין כָּל הִרְאִיָּה מְבַלְעַת בְּתוֹךְ הַוֹּסֵת, אֶלָּא נִמְשַׁכֵּת גַּם אַחַר הַוֹּסֵת, אֶסוּרָה מִתְּחַלַּת הַוֹּסֵת עַד סוּף (מו) עוֹנָה אַחַת.

כה אִם אֶחָד מֵאֵלוּ בָּא לְזְמַן יְדוּעַ, אָז וְדֵאֵי אֶסוּרָה (מז) כָּל עוֹנַת הַוֹּסֵת, כְּמוֹ וְסֵת יָמִים גְּרִידָא.

כו כְּשֵׁם שְׁחוֹשְׁשֵׁת לְוֹסֵת הַיָּמִים בְּפַעַם אַחַת, כָּד חוֹשְׁשֵׁת לְוֹסֵת הַגּוּף בְּפַעַם אַחַת. כִּיצַד, הִיתָה מְפַהֶקֶת פַּעַם אַחַת, וְרְאֵתָהּ, כְּשֶׁתְּפַהֵק פַּעַם אַחֲרָת, חוֹשְׁשֵׁת לוֹ, וְכֻשֵׁם שְׁוֹסֵת הַיָּמִים שְׂאִינוּ קְבוּעַ נְעַקֵּר בְּפַעַם אַחַת, שְׂאֶפְלוּ רְאֵתָה שְׁנֵי פַעְמִים לְיוֹם יְדוּעַ אִם הִגִּיעַ זְמַן שְׁלִישִׁי וְלֹא רְאֵתָהּ, נְעַקֵּר לְגַמְרֵי, כֵּן הוּא וְסֵת הַגּוּף. וְכֻשֵׁם שְׁוֹסֵת הַיָּמִים הַקְּבוּעַ בְּגִי פַעְמִים צְרִיךְ עֵקִירָה גִי פַעְמִים וּבְדִיקָה, כֵּן הוּא וְסֵת הַקְּבוּעַ בְּגוּף. וּמֵאִימְתֵי

עֲקִירְתּוֹ, מְשִׁיקָרָה מְקָרָה, וְלֹא תִרְאֶה. הִזָּה הַמְקָרָה
לְזָמַן יָדוּעַ, אֵינוֹ נֶעְקָר אֶלָּא אִם כֵּן בָּא הַמְקָרָה שְׁלֹשׁ
פְּעָמִים בְּזָמְנוֹ, וְלֹא רְאֵתָה, אֲבָל בְּמְקָרָה לְבַדּוֹ, אוֹ זָמַן
לְבַדּוֹ שֶׁלֹּא רְאֵתָה בָּהֶם, אֵינוֹ נֶעְקָר.

כז תִּינָקֶת שֶׁלֹּא הִגִּיעַ זְמַנָּה לְרֵאוֹת, וְהִיא קִטְנָה שֶׁלֹּא
הִגִּיעָה **(מה)** לִימֵי הַנְּעוּרִים אֲפֹלוּ הִבִּיֵּאָה שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת,
וְכֵן אֲפֹלוּ הִגִּיעָה לִימֵי הַנְּעוּרִים אִם בְּדָקוּהָ וְלֹא הִבִּיֵּאָה
שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת, הִיא קוֹבֵעֶת וְסֹת כְּשֶׁאֵר נָשִׁים בְּשֹׁלֶשׁ
רְאִיּוֹת בְּשֶׁאֵר הַיּוֹסְתוֹת, וּבְאַרְבָּעָה בְּוֹסֶת הַהַפְּלָגוֹת, אֶלָּא
שֵׁשׁ הַפְּרֵשׁ בֵּינָה לְגִדּוּלָה שְׁאֵף עַל פִּי שֶׁהַחֲזִיקָה רוֹאָה
וְקוֹבֵעָה לָּהּ וְסֹת, אִם פְּסָקָה גִ' עוֹנוֹת **(מט)** בֵּינוֹנִיּוֹת שֶׁהֵם
צִ' יוֹם וְלֹא רְאֵתָה, אֵינָה חוֹשֶׁשֶׁת לְוֹסֶת הָרֵאוֹת שֶׁלֹּא כָּלֵל,
וְחֲזָרָה לְקִדְמוּתָהּ. וְאֲפֹלוּ חֲזָרָה לְרֵאוֹת בְּאוֹתָן עוֹנוֹת
שֶׁהִיָּתָה לְמוֹדָה **(פ"י נהוגה)** לְרֵאוֹת בָּהֶן, אֵינָה חוֹשֶׁשֶׁת עַד
שֶׁתִּחַזֵּר וְתִקְבָּעֵנוּ גִ' פְּעָמִים, לְפִי שֶׁאֵינָה בֵּת דָּמִים
וְנִתְגַּלָּה שְׁדָּמִים הָרֵאוֹת שֶׁנִּתְגַּלָּה מְקָרָה הִזָּה. רְאֵתָה גִ' רְאִיּוֹת
מִגִּ' עוֹנוֹת **(נ)** מְכֻנּוֹת שֶׁלֹּא פְּחָתָה וְלֹא הוֹתִירָה, נִתְגַּלָּה
שְׁדָּלוּג הָרֵאוֹת שֶׁנִּתְגַּלָּה אֵינוֹ סְלוּק דָּמִים, אֶלָּא שְׁנוּי וְסֹת.
לְפִיכֵד, רְאֵתָה רְאוֹת שֶׁמִּמֶּנָּה הִתְחִילָה **(לדלג)** מְצַטְרֶפֶת
לְגִ' רְאִיּוֹת אַחֲרוֹנוֹת, וְנִמְצָאוּ דִ' רְאִיּוֹת וּגִ' הַפְּלָגוֹת
בֵּינֵיהֶם מְצִ' לְצִ'. אֲבָל אִם פְּחָתָה אוֹ הוֹתִירָה, שֶׁלֹּא הָיוּ
הָרֵאוֹת מְכֻנּוֹת, אִזְּאִי אֶפְשָׁר לְרֵאוֹת שֶׁנִּתְגַּלָּה לְהַצְטָרֵף, וְעַד
שֶׁתִּרְאֶה דִ' רְאִיּוֹת מְכֻנּוֹת אֵינָה קוֹבֵעֶת וְסֹת לְהַפְּלָגוֹת.

כח וְכוּ זִקְנָה שֶׁעָבְרוּ עָלֶיהָ שְׁלֹשׁ עֹנֹת מִשְׁהִזְקִינָה, וְלֹא רָאִתָּה, הֲרִי זֹ מְסַלְקֵת דְּמִים וְאִינָה חוֹשֶׁשֶׁת לְוֹסְתָהּ (נא) הָרֵאשׁוֹן. וְקִטְנָה וְזִקְנָה אֵינָן חוֹשֶׁשׁוֹת לְוֹסֵת שְׁאִינוּ קְבוּעַ (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַרְשֵׁבִי"א).

כט אִיזוֹ הִיא זִקְנָה, כָּל שֶׁזִּקְנָה כָּל כֶּדֶף שֶׁרְאוּיָהּ (טוֹר) שֶׁקוֹרִין לָהּ אִמָּא בְּפָנֶיהָ מִחֲמַת זִקְנוּתָהּ וְאִינָה חוֹשֶׁשֶׁת.

ל חֲזָרָה וְרָאִתָּה, דִּינָה כְּדִין תִּינַקֵּת שְׁלֹא הִגִּיעַ זְמַנָּה לְרֵאוֹת.

לא חֲזָרָה לְרֵאוֹת בְּעֹנֹת קִטְנוֹת שֶׁהִיְתָה לְמוֹדָה לְהִיּוֹת רוּאָה בָּהוֹן, חֲזָרָה לְקַבְּעוֹתָהּ הָרֵאשׁוֹן. אִם וָסֵת הַהִפְלָגוֹת חֲזָרָה לְקַדְמוּתָהּ, אִם תִּהְיֶה הַהִפְלָגָה כְּמוֹ שֶׁהִיְתָה לְמוֹדָה תַּחֲלָה, אִם בְּשֶׁאֵר הַוֹסְתוֹת, אֶפְלוּ בְּפַעַם אַחַת חוֹזְרֵת לְקַדְמוּתָהּ, שֶׁהֲרִי נִתְגַּלָּה שְׁדִלּוֹג הָרֵאשׁוֹן לֹא סְלוּק דְּמִיָּה הִיָּה אֶלָּא מְקַרָּה. וּבְזֶה חֲמוּר דִּין הַזִּקְנָה מִדִּין הַקִּטְנָה שְׁלֹא הִגִּיעַ זְמַנָּה לְרֵאוֹת.

לב פְּעָמִים שֶׁהָאִשָּׁה קוֹבְעַת לָהּ וָסֵת (נב) בְּתוֹךְ וָסֵת. כִּיצַד, רָאִתָּה שְׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּרֵאשׁ חֹדֶשׁ, וְרַבִּיעִית בְּבִי

לְחֹדֶשׁ וּבְרֵאשׁ חֹדֶשׁ וְכֹן בְּחֻמֵּישׁוּת וּבִשְׁשׁוּת, הָרִי קָבָעָה
שְׁתֵּי וְסֻתוֹת.

לג מְעַבְרֶת, לְאַחַר שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים לְעִבּוּרָה וּמִינִיקָה כָּל
כִּיד חֹדֶשׁ אַחַר לֵידַת הַיֶּלֶד, אֵינָה קוֹבֵעֶת וְסֻת. אֶפְלוּ מִת
הַיֶּלֶד אוֹ גְּמֻלָּתוֹ, דָּמִים מְסֻלָּקִים מֵהוֹן כָּל זְמַן עִבּוּרָה וְכָל
כִּיד חֹדֶשׁ. **(נג)** וּמִכָּל מְקוֹם חוֹשֶׁשֶׁת לְרֵאִיָּה שְׁתֵּרָאָה
כְּדָרָךְ שְׁחוֹשֶׁשֶׁת לְוֹסֶת שְׁאִינוּ קָבוּעַ.

לד מְעַבְרֶת, מִשְׁהֵכֶר עֲבָרָה, וּמִינִיקָה, כָּל כִּיד חֹדֶשׁ,
אֵינָה חוֹשֶׁשֶׁת לְוֹסֶת הָרֵאשׁוֹן. אֶפְלוּ הִיא לָהּ וְסֻת קָבוּעַ
וְהִגִּיעַ תוֹךְ הַזְּמַן הַזֶּה, אֵינָה צְרִיכָה בְּדִיקָה וּמִתְּרַת
לְבַעֲלָהּ. וְאֶפְלוּ שׁוֹפְעוֹת וְרוֹאוֹת דָּם בְּאוֹתָן עוֹנוֹת שְׁהוֹן
לְמוֹדוֹת לְרֵאוֹת בְּהוֹן, אֵינּוּ אֶלָּא **(נד)** בְּמִקְרָה. עֲבָרוּ יָמֵי
הָעִבּוּר וְהַהֲנָקָה, חוֹזְרוֹת לְחוֹשׁ לְוֹסֶתָן הָרֵאשׁוֹן. כִּיצַד,
הִיא לָהּ וְסֻת לְיָמִים, אִם לְמוֹדָה לְרֵאשֵׁי חֳדָשִׁים,
חוֹשֶׁשֶׁת לְרֵאשׁ חֹדֶשׁ רֵאשׁוֹן שֶׁהִיא **(נה)** פּוֹגַעַת בּוֹ. וְכֹן כָּל
כִּיוֹצָא בְּזֶה. וְכֹן הַדִּין אִם הִיא לָהּ וְסֻת הַגּוֹף אוֹ לְזְמַן
יָדוּעַ, אֲבָל אִם הִיא וְסֻתָּהּ וְסֻת הַהֲפֻלְגוֹת, אִי אֶפְשָׁר
לְחוֹשׁ **(נו)** עַד שְׁתַּחֲזֹר לְרֵאוֹת. חֲזָרָה לְרֵאוֹת אֶפְלוּ פְּעַם
אַחַת חוֹשֶׁשֶׁת יוֹם הַהֲפֻלְגָה שֶׁהִיָּתָה לְמוֹדָה לְהַפְּלִיג.

סימן קצ - דיני כתמים ובדיקת

האשה

ובו

נ"ד

סעיפים

א דבר תורה אין האשה מטמאה ולא אסורה לבעלה עד שתרגיש שיצא דם מבשרה, (א) וחכמים גזרו על כתם שנמצא בגופה או בבגדיה, שהיא טמאה, ואסורה לבעלה אפלו לא הרגיש, ואפלו בדקה עצמה ומצאה טהורה. וצריכה הפסק טהרה, שתבדק עצמה ותמצא טהורה, ואחר כך תמנה שבעה נקיים מיום המציאה פאלו ראתה ודאי, וכמו שיתבאר לקמן סימן קצ"ו. ואם הרגיש שנתח מקורה להוציא דם ובדקה אחר כך ולא מצאה כלום, יש מי שאומר שהיא טמאה.

ב לא גזרו בתינקה שלא הגיע זמנה לראות, דהינו שהיא פחותה (ב) מי"ב, אפלו הביאה שתי שערות, וכן אפלו היתה יתרה מי"ב אם בדקה ולא הביאה ב' שערות, בין שהיא בתולה בין שהיא בעולה, ואפלו אם ראתה כבר ב' פעמים. אבל לאחר שראתה שלש פעמים חוששת לכתם.

ג היתה שופעת כמה ימים, או שהיתה מזלפת טיף אחר טיף (ג) בלא הפסק, אינו אלא כראיה אחת עד

שְׁתַּפְּסִיק. אָבֵל אִם פְּסָקָה מְעַט, וְחִזְרָה וְרָאָתָה שְׁלֹשׁ
פְּעָמִים אֶפְלוּ בַיּוֹם אֶחָד, הָרִי זֹו מִחֻזְקַת בְּדָמִים וְכַתְּמָה
טָמֵא. וַיֵּשׁ מִי שְׂאוֹמֵר שְׂאִין כַּתְּמָה טָמֵא אֶלָּא אִם כֹּן
רָאָתָה דָם שְׁלֹשָׁה וְסָתוֹת. וַיֵּשׁ לְהַחֲמִיר כְּסִבְרָא הִרְאִישׁוּנָה. (היא
סִבְרַת רִשְׁיִי וְרִשְׁבִּיא וְהַטּוֹר).

ד תִּינַקַת שְׁלֹא הִגִּיעַ זְמַנָּה לְרֵאוֹת וְרָאָתָה גִי פְּעָמִים,
וּפְסָקָה מִלְרֵאוֹת שְׁעוֹר שְׁלֹשׁ עוֹנוֹת, שְׁהִם צִי יוֹם, חוֹזְרַת
(ד) לְקַדְמוּתָהּ וְכַתְּמָה טָהוֹר עַד שְׁתַּחֲזֹר וְתִרְאֶה שְׁלֹשׁ
פְּעָמִים.

ה לֹא גָזְרוּ עַל הַכֶּתֶם אֶלָּא אִם כֹּן יֵשׁ בּוֹ כְּגָרִיס וְעוֹד,
וְשְׁעוֹר הַגָּרִיס הוּא כְּטִי עֲדָשִׁים גִי עַל גִי (טוֹר), וְשְׁעוֹר עֲדָשָׁה
כְּדִי שְׁעָרוֹת (אֲגוּר בְּשֵׁם מַהֲרִי"ל) שְׁהוּא לִיּוֹ שְׁעָרוֹת כְּמוֹ שְׁהוֹ (ה) קְבוּעוֹת
בְּגוֹפּוֹ שֶׁל אָדָם (תְּשׁוּבַת מַהֲרִי"ו סִימֵן ס"ב). וְכָל זְמַן שְׂאִין בּוֹ כְּזָה
הַשְׁעוֹר אָנוּ תוֹלִין לוֹמֵר דָם כְּנָה הוּא, אִף עַל פִּי שְׁלֹא
הִרְגָה כְּנָה. אָבֵל כְּשֵׁיֵשׁ בּוֹ כְּזָה הַשְׁעוֹר אִין תוֹלִין בְּכְנָה,
בִּין אִם הוּא מְרַבֵּעַ אוֹ אִם הוּא אֶרְדֵּי. וְאִם נִזְדַּמֵּן לָהּ
גָרִיס יוֹתֵר גְּדוֹל מְזָה הַשְׁעוֹר, מְשַׁעֲרִין בּוֹ.

ו הָא דְבַעֲיָנָן שְׁעוֹרָא, בִּין בְּכַתְּם הַנְּמָצָא עַל חִלּוּקָה בִּין
בְּכַתְּם הַנְּמָצָא עַל בְּשָׂרָה. וַיֵּשׁ אוֹמְרִים שְׁלֹא אָמְרוּ (ו)
אֶלָּא בְּכַתְּם הַנְּמָצָא עַל חִלּוּקָה, אָבֵל כַּתְּם הַנְּמָצָא עַל
בְּשָׂרָה בְּלִבָּד, בְּמִקּוֹמוֹת שְׁחוֹשְׁשִׁין לָהֶם, אִין לוֹ שְׁעוֹר.

ז אם הָרְגָה (ז) פִּשְׁפֹּשׁ או הָרִיחָה רִיחוּ, תוֹלָה בוּ עַד

כְּתַרְמוּס (פְּרוּשׁ מִיּוֹן מִמִּינֵי הַקִּטְנִיּוֹת שֶׁהוּא מֵר וּבִלְעִיז לֹא פִּינּוּ) .

ח אם אין בְּכֶתֶם בְּמָקוֹם אֶחָד כְּגָרִיס וְעוֹד, אָף עַל פִּי שֵׁשׁ שָׁם טַפִּין הַרְבֵּה סְמוּכִין זֶה לָזֶה עַד שֶׁאִם נִצְרָפָם יֵשׁ בָּהֶם יוֹתֵר מִכְּגָרִיס, טְהוּרָה, שְׁאֲנוּ תוֹלִין כָּל טָפָה וְטָפָה בְּכִנְהָ עַד שֶׁיְהִי בּוֹ כְּגָרִיס וְעוֹד בְּמָקוֹם אֶחָד. וַיֵּשׁ אוֹמְרִים דְּהֵנִי מְלִי כְּשֶׁנִּמְצְאוּ עַל חֲלוּקָה, אָבֵל אִם נִמְצְאוּ עַל בְּשָׂרָה, (ח) מְצַטְרָפִין לְכְּגָרִיס וְעוֹד.

ט כֶּתֶם הַנִּמְצָא עַל בְּשָׂרָה, שֶׁהוּא אֶרֶץ כְּרִצּוּעָה אוּ עָלֵל, אוּ שֶׁהָיוּ טַפִּין טַפִּין, אוּ שֶׁהָיָה אֶרֶץ הַכֶּתֶם עַל רֹחַב יִרְכָה, אוּ שֶׁהָיָה נִרְאָה כְּאֵלוֹ הוּא מִמַּטָּה לְמַעְלָה, הוֹאִיל וְהוּא כְּנֶגֶד בֵּית תְּרַפָּה (פִּי, גִּנְאִי הוּא וְהוּא כְּנוּי לְעֶרְוָה), טִמְאָה, וַאֲיִן אוֹמְרִים אֵלוֹ נֹטֵף מִן הַגּוֹף לֹא הָיָה כְּזֶה.

י כֶּתֶם שֶׁנִּמְצָא עַל דָּבָר שְׂאִינוֹ (ט) מְקַבֵּל טִמְאָה, לֹא גָזְרוּ עָלָיו. כִּיצַד, בְּדָקָה קִרְקַע עוֹלָם אוּ בֵּית הַכֶּסֶף שְׂאִינוֹ (י) מְקַבֵּל טִמְאָה, (מְרַדְכִי הִינּוּ בְּשֵׁם סְמִי"ג וְסְמִי"ק) אוּ כָּל דָּבָר שְׂאִינוֹ מְקַבֵּל טִמְאָה, וַיִּשְׁבָּה עָלָיו וּמְצָאָהּ בּוֹ כֶּתֶם, וְכֵן כֶּתֶם שֶׁנִּמְצָא עַל בְּגָד צְבוּעַ, טְהוּרָה. לְפִיכֹד, תִּלְבַּשׁ הָאִשָּׁה בְּגָדֵי צְבָעוֹנִין, כְּדִי לְהַצִּילָה מִכֶּתֶם מִים (הַרְמַב"ם וּבִגְמָרָא פֶּרֶק הָאִשָּׁה) .

יא לא בכל מקום שימצא שם כּתם טמאה, אלא במקום שאפשר שבא שם מן המקור. כיצד, נמצא על **(יא)** עקבה, טמאה. וכן אם נמצא על כל ארץ שוקה ופרסותיה מבפנים, והם המקומות הנדבקים זה בזה בעת שתעמד ותדבק **(יב)** רגל ברגל ושוק בשוק, וכן אם נמצא על ראש גודל רגליה וכל שכן על רגליה ממש (בית יוסף בשם רשב"א), וכן אם נמצא על ידיה, אפלו על קשרי אצבעותיה, שהידיים עסקניות הן **(יג)** ושמה נגעו באותו מקום. אבל אם נמצא על שוקיה ועל פרסותיה מצד חוץ, או אפלו מהצדדיו, ואין צריך לומר למעלה מאותו מקום, **(יד)** טהורה. ואם יודעת שנידקרה והגביהה רגליה למעלה, טמאה בכל מקום שתמצאנו, אפלו **(טו)** למעלה מהחגור, בין מלפניה בין מלאחריה, אפלו עברה בשוק של טבחים או נתעסקה בכתמים. ודוקא כשנמצא על בשרה לבד, אבל אם נמצא על בשרה וגם על **(טז)** חלוקה, אם עברה בשוק של טבחים או נתעסקה בכתמים, תולה בו בין שנמצא למטה מהחגור או שהגביהה רגליה ונמצא למעלה מהחגור (הרמב"ן והרשב"א). במה דברים אמורים, שכשנמצא הכתם על בשרה בלבד אינה תולה, כשאין לה לתלות אלא בעסק הכתמים או בשוק של טבחים, אבל אם יש **(יז)** מכה בגופה שיכולה לתלות בה, שאפשר שבא הדם ממנה, תולה בה, וטהורה. ואם המכה **(יח)** בכתפה והכתם על ירכה במקום שאי אפשר לבא מהמכה, טמאה.

יב נִמְצָא הַכֶּתֶם עַל (יט) חֲלוּקָה לְמִטָּה מִהַחֲגוּר, אוּ
בְּמִקּוֹם הַחֲגוּר עֲצָמוֹ, טְמֵאָה. אֶפְלוּ נִמְצָא לְצַד חוּץ. וְאִין
חֲלוּק בֵּין נִמְצָא בְּחֲלוּק לְפָנֶיהָ אוּ מֵאַחֲרֶיהָ אוּ מִן הַצְּדָדִין, מִפְּנֵי שֶׁהַבְּגָדִים
חוּזְרִין הִנָּה וְהִנָּה (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַרְאֵבִי"ד בְּסִי בַעֲהֵ"נ וְרִשְׁבִּי"א בַתִּי"ה). וְאִם עֲבָרָה
בְּשׂוּק שֶׁל טַבָּחִים, טְהוּרָה, אֶפְלוּ נִמְצָא לְצַד פְּנִים וְעַל
בְּשָׂרָה. וְאִם נִמְצָא עַל חֲלוּקָה בְּלֶבֶד, מִהַחֲגוּר וּלְמַעְלָה,
טְהוּרָה אֶפְלוּ נִזְדַּקְרָה וְהִגְבִּיחָה רִגְלֶיהָ, וְאֶפְלוּ לֹא עֲבָרָה
בְּשׂוּק שֶׁל טַבָּחִים, שְׂאֵלוּ בָּא מִן הַמְּקוֹר הִיָּה נִמְצָא גַם
עַל בְּשָׂרָה.

יג נִמְצָא עַל (כ) בֵּית יָד שֶׁל חֲלוּקָה, אִם הַמְּקוֹם שֶׁנִּמְצָא
בּוֹ הַיָּדִים בְּבֵית יָד מְגִיעַ עַד בֵּית תַּרְפָּה, טְמֵאָה אֶפְלוּ אִינָה
יְכוּלָה לְהִגִּיעַ שָׁם אֶלָּא אִם כֵּן תִּשְׁחָה הַרְבֵּה, וְאִם אִינָה
יְכוּלָה לְגַעַ שָׁם כָּלֵל, טְהוּרָה.

יד הִיָּתָה פּוֹשְׁטָתוֹ וּמִתְכַּסֶּה בּוֹ בְּלִילָה, בְּכָל מְקוֹם
שֶׁיִּמְצָא בּוֹ, טְמֵאָה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא חוּזֵר הִילָךְ וְהִילָךְ. וְכֵן
הַדִּין אִם נִמְצָא בְּמַעֲפָרֵת שֶׁמְכַסֶּה רֹאשָׁה אוּ שְׁחוּגְרֵת בּוֹ
(רמב"ם) וְאִם קִשְׂרָה בּוֹ רֹאשָׁה הֵיטֵב וּכְשֵׁנְעוֹרָה גַם כֵּן
מְצָאָתוֹ קִשׁוֹר יָפָה, אִינָה חוֹשֶׁשֶׁת.

טו שְׁתֵּי נָשִׁים שֶׁכִּסּוּ רֹאשָׁן בְּחֲלוּק א', שְׁתֵּיהֶן טְמֵאוֹת.
וְאִם אַחַת כִּסְתָהּ וְהָאַחֶרֶת לֹא כִסְתָהּ, אֵף עַל פִּי

שְׁשִׁיתֵיהֶן לְבָשׁוּ הַחֲלוּק, וְנִמְצָא הַכֶּתֶם לְמַעַל מִהַחֲגוּר,
אוֹתָהּ שְׁכַסְתָּה טְמֵאָה, וְהֶאֱחָרַת טְהוֹרָה.

טז אִם יֵשׁ לָהּ מִכָּה (כא) בְּצִוְאָרָה וְנִמְצָא הַכֶּתֶם בְּחֲלוּק
אֶפְלוּ לְמִטָּה מִהַחֲגוּר שְׂאִי אֶפְשָׁר לְגַע שָׁם מִהַמִּכָּה, אִם
פֹּשְׁטָתוֹ וּמִתְכַסָּה בּוֹ תוֹלָה בְּמִכְתָּהּ, שְׂאֲנִי אוֹמֵר נִתְהַפְּדָה
וּבֵא לּוֹ שָׁם.

יז מִצָּאָה כֶּתֶם לְמַעַל מִהַחֲגוּר וְכֶתֶם לְמִטָּה מִמְּנוֹ,
וַיִּוֹדַעַת שְׁלֵא (כב) נִזְדַּקְרָה, טְהוֹרָה, שְׂאֲנִי אוֹמֵר כְּמוֹ
שֶׁהֶעֱלִיּוֹן בָּא מֵעֲלָמָא כְּדָ בָּא הַתְּחִיתוֹן. בְּמָה דְּבָרִים
אֲמוּרִים כְּשֵׁישׁ בְּעֲלִיּוֹן כְּגָרִיס וְעוֹד, אוֹ יוֹתֵר, שְׁוֹדַאי
מֵעֲלָמָא בָּא, שְׁהָרִי אֵין לְתִלּוֹתוֹ בְּכִנְהָ. אֲבָל אִם אֵין בּוֹ
כְּגָרִיס וְעוֹד, אֵין תּוֹלִין אוֹתוֹ מֵעֲלָמָא, דְּשָׂמָא דָּם כְּנָה
הוּא. וְאִם יֵשׁ בְּתַחֲתוֹן כְּגָרִיס וְעוֹד, שְׂאֵין לְתִלּוֹת בְּכִנְהָ,
טְמֵאָה.

יח כֵּיוֹן שְׁכַתְמִים דְּרַבָּנָן, מְקַלִּין בְּהֵם וְתוֹלָה בְּכָל דְּבָר
שְׂיִכּוּלָה לְתִלּוֹת. כֵּיצַד, שְׁחֲטָה בְּהֵמָה חֲזִיהָ אוֹ עוֹף, אוֹ
נִתְעַסְקָה בְּכַתְמִים, אוֹ יִשְׁבָּה בְּצַד הַמִּתְעַסְקִים בְּהֵם, אוֹ
שְׁעַבְרָה בְּשׁוּק שֶׁל טְבָחִים וְנִמְצָא דָם בְּבִגְדֵיהָ, תוֹלָה בָּהּ
וְטְהוֹרָה. אֶפְלוּ לּוֹבֶשֶׁת גִּי חֲלוּקִים זָה עַל זָה, וְנִמְצָא
אֶפְלוּ בְּתַחֲתוֹן, טְהוֹרָה. אֲבָל אִם נִמְצָא עַל בְּשָׂרָה, אֵינָה
תוֹלָה אֶלָּא אִם כֵּן יֵשׁ לָהּ מִכָּה בְּגוּפָהּ אֲזִ תוֹלָה בָּהּ, אֶפְלוּ

על בשרה אם הוא במקום שאפשר לדם לנטף משם. וּאִפְלוּ נִתְרַפְּאוּ, אִם אֶפְשָׁר לָהּ לְהִתְגַּלֵּעַ וּלְהוֹצִיא דָם עַל יְדֵי חֲכוּךְ, תּוֹלָה בָּהּ, וְאִף עַל פִּי שֶׁעֲכָשׁוּ עָלָהּ עָלֶיהָ קְרוּם וְאִינָה מְטַפְּטֶפֶת (רש"י וּמְרַדְכֵי וְסֵה"ת וְסֵמ"ג).

יט כִּשֵׁם שֶׁתּוֹלָה בָּהּ כֶּף תּוֹלָה בְּבִנָּה וּבְבַעֲלָהּ אִם נִתְעַסְקוּ בְּכַתְּמִים אוֹ אִם יֵשׁ בָּהֶם מִכָּה, לְפִי שֶׁדָּרְכָם לְגַע בָּהּ. אֲבָל אִם הָיוּ עֲסוּקִים בְּדָם וְלֹא (כג) נִמְצָא בָּהֶם דָּם, אִינָה תּוֹלָה בָּהֶם אֲלֵא אִם כֵּן הָיוּ עֲסוּקִים בְּדָבָר שֶׁדָּרְכוּ לְנַתֵּז כְּגוֹן שְׁחִיטָה וְכִיּוֹצֵא בָּהּ. הַגָּה: וְהוּא הַדִּין אִם שְׂכָבָה בְּמִטָּה עִם נָשִׁים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם מִכּוֹת בְּגוּפוֹ, תּוֹלָה בָּהֶן כְּמוֹ בְּבִנָּה וּבְבַעֲלָהּ (מְרַדְכֵי ה"ינ ובש"י ד).

כ מִי שֶׁרָגִיל לְצֵאת מִמֶּנּוּ דָם דָּרְךְ פִּי הָאִמָּה, וּבִשְׁעַת תְּשֻׁמִּישׁ נִמְצָא בְּעַד הָאִשָּׁה דָם, תּוֹלָה בְּבַעֲלָהּ.

כא הֵיכָא דְאִשְׁתַּכַּח כְּתָם בְּשִׁפּוּלָה מְאַחֲרָהּ, וּמִכָּה אֲכָא מִקָּמָא, תִּלְיָא בָּהּ, דְאֶפְשָׁר, אֲדִיתְבָּא, הֵךְ דְּבִתְרָא אֲתָא לְקָמָה וְנִטְפָּה בָּהּ מִהֵהִיא מִכָּה.

כב סָפֵק אִם עֲבָרָה בְּשׁוּק שֶׁל טַבָּחִים אוֹ אִם יֹשְׁבַה בְּצַד הַמִּתְעַסְקִים בְּכַתְּמִים, אִינָה תּוֹלָה בָּהֶם. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּעִיר שֶׁהִטְבָּחִים אוֹ הַמִּתְעַסְקִים בְּכַתְּמִים

יוֹשְׁבֵים בְּמִקּוֹם יְדוּעַ, אֲבָל אִם דִּרְכָם (כד) לְהִתְעַסֵּק כָּאֵן
וְכֹאֵן, תּוֹלִין אֲפֹלוּ מִסַּפֵּק, שְׂמָא נִתְעַסְקוּ בְּמִקּוֹם
שְׁעֵבְרָה, וְלֹא הִרְגִישָׁה.

כג נִתְעַסְקָה בְּדָבָר אָדָם וְנִמְצָא עָלֶיהָ כֶּתֶם שְׁחָר אִו
אֲפֹכָא, אִין תּוֹלִין בּוּ. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, אָדָם בְּשְׁחָר
וְשְׁחָר בְּאָדָם, אֲבָל אָדָם בְּאָדָם וְשְׁחָר בְּשְׁחָר, אֲפֹלוּ אִם
אִינוּ נִפְרַ מִמֶּשׁ שְׁדוּמָה לוּ, תּוֹלָה בּוּ, כְּגוֹן שְׁנִתְעַסְקָה בְּמִי
תִּלְתָן אִו בְּמִי בְּשָׂר אִו בְּקִילוֹר אָדָם קֶצֶת, תּוֹלָה בּוּ
הָאָדָם.

כד נִתְעַסְקָה בְּתִרְנַגּוּלָתָהּ, תּוֹלָה בּוּ אָדָם וְשְׁחָר וְכִרְכְּמִי,
לְפִי שְׂדָם שְׁחִיטָתָהּ אָדָם, וְדָם אֲבָרֶיהָ שְׁחָר, וְדָם בְּנִי
מֵעִיָה כִרְכְּמִי.

כה שְׂתֵי (כה) נְשִׁים שְׁנִתְעַסְקוּ בְּצַפּוֹר אַחַת שְׂאִין בּוּ דָם
אֲלֹא כְּסָלַע, וְנִמְצָא עַל כָּל אַחַת כְּסָלַע, שְׂתֵיהֶן טְמֵאוֹת.

כו נִתְעַסְקָה בְּדָם שְׂאִי אֲפֹשֶׁר שְׂיִהֶיָה מִמֶּנּוּ כֶּתֶם אֲלֹא
כְּגָרִיס, וְנִמְצָא עָלֶיהָ כְּשִׁנֵי גְרִיסִין, הִרִי זֶה תּוֹלָה כְּגָרִיס
בְּדָם שְׁנִתְעַסְקָה בּוּ וְכְגָרִיס בְּמֵאֲכֻלָּתָהּ אֲבָל אִם נִמְצָא
הַכֶּתֶם יוֹתֵר מִכְּשִׁנֵי גְרִיסִין, טְמֵאָה. (רמב"ם פ"ט ורשב"א ורא"ה

בב"ה וְהִיא (כז) וַיֵּשׁ מַחְמִירִין וּמְטַמְּאִין בְּכָל זֶה, (הרא"ש וְהַטּוֹר). וּמְכַל מְקוֹם
נִרְאָה דַּיֵּשׁ לְסַמֵּךְ אֲמֻקְלִין, דְּבִבְתָּמִים שׁוּמְעִין לְהַקְל.

כז נִתְעַסְקָה בְּפָחוֹת מִכְּגָרִיס, וְנִמְצָא עָלֶיהָ כְּגָרִיס וְעוֹד,
(כז) טְהוֹרָה. שְׁאֲנִי אוֹמֵר כֶּתֶם זֶה מֵעֶסֶק הַכְּתָמִים הוּא
וּכְבֵּר הָיָה שֵׁם דָּם מֵאֲכַלְתָּ (פְּרוּשׁ, דָּם כְּנָה) שֶׁנִּצְטָרַף אֵלָיו עַד שֶׁחֲזַר
לְיוֹתֵר מִכְּגָרִיס. וְכֵן אִם נִתְעַסְקָה בְּפָחוֹת מִכְּגָרִיס, וְנִמְצָא עָלֶיהָ כְּשֵׁנֵי גְרִיסִין,
טְהוֹרָה. **הגה:** וַיֵּשׁ מַחְמִירִין וּמְטַמְּאִין. וּמְכַל מְקוֹם אִם נִתְעַסְקָה בְּדָם
וְאֵינָה יוֹדַעַת בְּכַמָּה, אֲזַלְיָן לְקַלָּא וְאִמְרִינָן שֶׁהָיָה בְּדָם כְּשֶׁעוֹר הַכְּתָם, (בֵּית
יוֹסֵף וְכֵן כְּתֵב הַרְשָׁב"א וְרֵא"ש וְטוֹר וּבִל"ח כְּתֵב דְּדַעַת הָרַב דְּהִכָּא מַחְמִירִין כְּלֵי עֲלָמָא וּכְמִ"ש
בְּס"ק ל"ז).

כח הָאִשָּׁה שְׁמִצָּאָה עַל חִלּוּקָהּ כְּשֵׁנֵי גְרִיסִין וְכְנָה (כח)
מְעוּכָה בּוֹ, טְהוֹרָה. שֶׁהִגְרִיס הָאִי וְדָאִי מִכְּנָה הַמְעוּכָה
בּוֹ, וְהִגְרִיס הַשְּׁנֵי אָנוּ תוֹלִין אוֹתוֹ בְּכְנָה אַחֲרָת, כִּיּוֹן
שְׂאִין בּוֹ כְּגָרִיס וְעוֹד.

כט הִרְגָה פְּשִׁישׁ שְׂאָנוּ תוֹלִין בּוֹ עַד כְּתָרְמוּס, חֲזַר
כְּתָרְמוּס לְשַׁעוֹר הִגְרִיס לְכָל הַדֵּינִים שְׂאִמְרָנוּ.

ל אֵינָה צְרִיכָה לְהַקְיָן (פ"י עֲנִינוּ הַקָּפָה הוּא לְדַמּוֹת דָּבָר לְדָבָר) הַכְּתָם
לְדָבָר שֶׁהִיא תוֹלָה בּוֹ, אֶלָּא תוֹלָה מִן הַסְתָּם עַד שֶׁתִּדַּע
שֶׁזֶה שָׁחַר וְזֶה אָדָם.

לא מְצָאָה כֶּתֶם וְאִין לָהּ בְּמָה לְתִלוּת, וְהִדְבֵּר מִסִּפֶּק אִם הוּא דָם אוֹ צֶבַע, מֵעֲבָרַת עָלָיו ז' סְמָנִים אִם עָמַד בְּעֵינָיו הָרִי זֶה צֶבַע וְטְהוֹרָה, וְאִם אֵינָהּ מֵעֲבָרַת עָלָיו, טְמֵאָה מִסִּפֶּק. וְעִכְשָׁו אִין לָנוּ הֶעֱבַרְתָּ ז' סְמָנִים, מִפְּנֵי שְׂאִין אָנוּ בְּקִיָּאִים בְּקִצָּת מִשְׁמוֹתֵם.

לב הָאִשָּׁה שֶׁהִיָּתָה עוֹסֶקֶת בְּמְלָאכְתָּהּ, וְנִמְצָא דָם בְּמָקוֹם שֶׁעֲבָרָה עַל דְּבַר שֶׁהִיא בְּדוּק לָהּ מִתְחִלָּה וְהוּא מְקַבֵּל טְמֵאָה (ד"ע בד"מ וכ"ה בְּרֵאשִׁי שֶׁפָּרַק הָאִשָּׁה וְרִשְׁבִּי'א סוֹף שֶׁעַר ד' וְתוֹסְפוֹת רִישׁ דְּף נ"ח), תִּחְזֹר לְהִתְעַסֵּק כְּמוֹ שֶׁעָשִׂתָּה, **(כט)** אִם יִזְדַּמֵּן שֶׁתֵּעָבֵר עַל הַמָּקוֹם שֶׁנִּמְצָא בּוֹ הַדָּם, טְמֵאָה. וְאִם לֹא, טְהוֹרָה.

לג הָאִשָּׁה שֶׁבִּדְקָה עֲצָמָה בְּעֵד פְּרוּשׁ סְמֵרְטוּט מֵעֲנֵן וְכַבֵּד עֲדִים כֹּל צְדָקָתֵינוּ (יִשְׁעִיָּה סד, ה) הַבְּדוּק לָהּ, וְנִמְצָא עָלָיו אֶפְלוֹ טְפָה כְּחֶרֶדֶל, בֵּין עֵגֶל בֵּין מְשׁוּדָּה, טְמֵאָה. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא אֶפְלוֹ נִמְצָא עַל הַכֶּתֶם מֵאֲכֻלַּת מְעוּכָה, טְמֵאָה. וְכֵן הַדִּין כְּשֶׁבִּדְקָה בּוֹ וְהִנִּיחָתוֹ **(ל)** בְּקַפְסָא, וְאַחַר שֶׁעָה בְּדְקָה אוֹתוֹ וְנִמְצָאָה עָלָיו דָם כֹּל שֶׁהוּא, בֵּין מְשׁוּדָּה בֵּין עֵגֶל, טְמֵאָה.

לד בְּדְקָה עֲצָמָה בְּעֵד הַבְּדוּק לָהּ וְהִנִּיחָתוֹ תַּחַת **(לא)** הַכֶּר אוֹ תַּחַת הַכֶּסֶת, וְלִמְחָר נִמְצָא עָלָיו דָם, אִם **(לב)**

מְשׁוּדָּה, טְמֵאָה, שְׁחִזְקָתוֹ מִהַקְנוּחַ. וְאִם עָגַל, וְאִין בּוֹ
כַּגְרִיס וְעוֹד, טְהוֹרָה, שְׂאִין זֶה אֶלָּא דָם מְאֻכְלֵת שְׁנֵהֲרָגָה
תַּחַת הַכֹּר. **הגה:** וְהוּא הַדִּין אִם הוּא יוֹתֵר מִכַּגְרִיס, וְיֵשׁ מְקוֹם **(לג)**
לְתַלוֹת בּוֹ, כְּמוֹ שְׁנֵתְבָאָר לְעִיל בְּאִיזָה דְבָר תְּלִינָן כְּתָם. (בֵּית יוֹסֵף),

לה בְּדָקָה עֲצָמָה בְּעַד הַבְּדוּק לָהּ וְטַחְתּוֹ **(לד)** בִּירְכָה,
וּלְמַחֵר נִמְצָא עָלֶיהָ דָם, אִם מְשׁוּדָּה, טְמֵאָה אֶפְלוּ בְּכָל
שָׂהוּא, וְאִם עָגַל, טְהוֹרָה, אִם אִין בּוֹ כַּגְרִיס וְעוֹד. וְיֵשׁ
אוּמְרִים שְׂאֵף עָגַל טְמֵא בְּכָל שָׂהוּא. **הגה:** וְכֵן עֶקֶר.

לו בְּדָקָה עֲצָמָה בְּעַד שְׂאִינוֹ בְּדוּק לָהּ, אֶפְלוּ הַנִּיחְתּוֹ
שְׂמוּר בְּתַבְתָּהּ וּמְצָאָה עָלֶיהָ דָם, אִינָה טְמֵאָה אֶלָּא אִם יֵשׁ
בּוֹ כַּגְרִיס וְעוֹד (טוֹר בְּשֵׁם הַרַ"שׁ וְעוֹד פּוֹסְקִים). **הגה:** וְדוּקָא בְּעַד בֵּינוֹנִי,
דְּהִינּוּ שְׂאִין חִזְקָתוֹ בְּדוּק וְלֹא מְלַכְלָךְ (ד"ע), אֲבָל אִם בְּדָקָה עֲצָמָה בְּעַד
שְׁחִזְקָתוֹ מְלַכְלָךְ, כְּגוֹן שְׁלֻקְחָה עַד מְמָקוֹם שְׂדָמִים מְצוּיִין שָׁם, שְׁחִזְקָתוֹ
וְשִׁכְבָּר הָיָו בּוֹ כְּתָמִים, וּבְדָקָה עֲצָמָה בּוֹ וְנִמְצָא עָלֶיהָ כְּתָם, טְהוֹרָה אֶפְלוּ יוֹתֵר
מִכַּגְרִיס, (כֵּן מִשְׁמַע מֵהַרִיטְב"א שֶׁהֵבִיא הַבֵּית יוֹסֵף).

לז בְּדָקָה עֲצָמָה בְּעַד שְׂאִינוֹ בְּדוּק לָהּ, וְטַחְתּוֹ בִּירְכָה,
וְאַחֵר כֶּדֶן נִמְצָא עָלֶיהָ דָם, אֶפְלוּ כַּגְרִיס וְעוֹד, **(לה)** טְהוֹרָה.
הגה: וְכָל שְׂכָן אִם הַנִּיחְתּוֹ אַחֵר הַבְּדִיקָה בְּמָקוֹם שְׂיֵשׁ לְתַלוֹת הַכְּתָם,
דְּטְהוֹר אֶפְלוּ בְּיוֹתֵר מִכַּגְרִיס (ד"ע וּבֵית יוֹסֵף), אֲבָל הַנִּיחְתּוֹ בְּמָקוֹם שְׂאִין דָם
שְׂכִיחַ, טְמֵאָה, אִם הוּא יוֹתֵר מִכַּגְרִיס.

לח אִיזָהוּ עַד **(לו)** הַבְּדוּק, כֹּל שְׂבִדְקָתוֹ, בֵּין הִיא בֵּין

חִבְרָתָהּ, וְלֹא נוֹדַע שְׁנִכְנַס בּוֹ כֶּתֶם, וְלֹא הֶעֱבִירְתוּ בְּשׁוֹק
שֶׁל טַבָּחִים, וְלֹא בְּצַד הַמִּתְעַסְקִים בְּכַתְּמִים, הֲרִי זֶה
בְּחִזְקַת בְּדוּק.

לט אִין הָאִשָּׁה טְמֵאָה מְשׁוּם כֶּתֶם שְׁמֻצָּאָה בְּחִלּוּקָהּ,
אִלָּא אִם כֵּן הִיא (לז) בְּדוּק לָהּ קִדְּם שְׁלִבְשָׁתוּ. אֲבָל אִם
אִינוּ בְּדוּק קִדְּם שְׁלִבְשָׁתוּ, וְלִבְשָׁתוּ בְּלֹא בְּדִיקָה וּמְצָאָה
בּוֹ כֶּתֶם, טְהוּרָה.

מ (לה) בְּדִיקָה חִלּוּקָהּ וּפְשֻׁטָּתוּ וּמְצָאָה טְהוּרָה,
וְהִשְׁאִילָה לַחֲבֵרְתָּהּ, וְלִבְשָׁתָּהּ, וּמְצָאָה בּוֹ כֶּתֶם,
הֲרֵאֲשׁוּנָה טְהוּרָה, וְהִשְׁנִיָּה טְמֵאָה.

מא לְבִשָּׁה חִלּוּק הַבְּדוּק לָהּ, וּפְשֻׁטָּתוּ, וְהִשְׁאִילָתוּ
לְיִשְׂרָאֵלִית נְדָה אוֹ לְעִבּוּדַת כּוֹכְבִים שֶׁהִגִּיעַ (לט) זְמַנָּה
לְרֵאוֹת וְרָאָתָה פַּעַם א', אִף עַל פִּי שְׁאִינָה רוֹאָה בִּימֵי
הַשְּׁאֵלַת הַחִלּוּק, וְאַחַר כֵּן נִמְצָא בּוֹ כֶּתֶם, תּוֹלָה בְּהוֹן
וְטְהוּרָה. וְהוּא הַדִּין אִם בְּדִיקָתוּ וְהִשְׁאִילָתוּ לָהּ, וְאַחַר
כֵּן לִבְשָׁתוּ הִיא וּמְצָאָה בּוֹ כֶּתֶם, שְׁתוֹלָה בְּהוֹן (וְהוּ פִי רִשְׁיִי
וּרְמַבִּי'ס וְטוֹר) וְאַפְלוּ הִיא בְּסִפִּירַת שְׁבַעָה נְקִיִּים. וְעִיל סִי קִצִּי, וְ
דִבְּגֵי זָמִים הֲרֵאֲשׁוּנִים שֶׁל ז' נְקִיִּים אִין מְקַלִּין בְּכַתְּמִים (מ) לְתַלּוֹת בְּדָבָר
אַחֵר.

מב הַשְּׂאִילָתוֹ לְקַטְנָה, שְׁלֹא רָאֲתָה מְעוּלָם, וּלְבַשְׁתּוֹ קַטְנָה **(מא)** זֶה לְאַחַר שֶׁנִּבְעָלָה קִדְּם שְׁחִיתָה הַמֶּכֶה, אוֹ שֶׁהִשְׂאִילָתוֹ לְנַעֲרָה שְׁלֹא רָאֲתָה, וּלְבַשְׁתּוֹ תוֹךְ אַרְבָּעָה יָלּוּת לְבַעֲיָלָתָה, אוֹ שֶׁהִשְׂאִילָתוֹ לְיוֹשֶׁבֶת עַל דָּם טָהוֹר, תוֹלָה בָּהֶן וְאַפְלוּ בְּזִמְן הַזֶּה (רַאבִּי דַּן וְטוֹר בְּשֵׁם יִיא וְהַיִּי וְרַי וְרוּחָם לְדַעַת רַמְבַּ"ם וְרַא"ה בְּבִי"ה). וְכֵן אִם הִשְׂאִילָתוֹ לְסוֹפֶרֶת זֵי שְׁלֹא טָבָלָה, תוֹלָה בָּהּ וּבַעֲלַת הַחֲלוּק טְהוֹרָה, וְחִבְרָתָה שֶׁשְּׂאִילָתוֹ **(מב)** מִקְלָקֶלֶת.

מג הַשְּׂאִילָתוֹ לְבַעֲלַת הַכֶּתֶם, בֵּין שְׁחִיתָה יוֹשֶׁבֶת כָּבֵר עַל הַכֶּתֶם קִדְּם שְׂאֵלָה בֵּין שְׂרָאֲתָה כֶּתֶם בְּחֲלוּק אַחַר לְאַחַר שֶׁשְּׂאֵלָה אֶת זֶה, אֵין תוֹלוֹת זֶה בְּזוֹ וְלֹא זֶה בְּזוֹ וְשִׁתִּיָּהוּן צְרִיכוֹת **(מג)** לְחֹוֹשׁ. וְכָל שֶׁכֵּן אִם הִשְׂאִילָתוֹ לְטְהוֹרָה, וְחִזְרָה וּלְבַשְׁתּוֹ, **(מד)** שֶׁשִׁתִּיָּהוּן צְרִיכוֹת לְחֹוֹשׁ (טוֹר וְכֵן מוֹרִים בְּפִשְׁטוֹת בְּשִׁי"ס וּפּוֹסְקִים טוֹבֵי זְמַנִּי).

מד לְבִשָּׁה חֲלוּק בִּימֵי נִדְתָּה וְלֹא בְּדִקְתּוֹ, וּלְבַשְׁתּוֹ **(מה)** בִּימֵי טְהוֹרָתָה וְנִמְצָא בּוֹ כֶּתֶם, תוֹלָה שְׁמִימֵי נִדוּתָה הוּא.

מה לְבִשָּׁה חֲלוּק קִדְּם שְׁחִיתָה מְעַבְּרָת, וְאַחַר שֶׁנִּתְעַבְּרָה לְבַשְׁתּוֹ בְּלֹא בְּדִיקָה וּמְצָאָה עָלָיו כֶּתֶם, תוֹלָה בְּלִבִּישַׁת הַיָּמִים שְׁלֹא הִיתָה מְעַבְּרָת. וְכֵן הַמִּינִיקָה,

תּוֹלָה בְּעֶצְמָה כְּמוֹ שְׂתוּלָה בַּחֲבֵרְתָּהּ. וְכִן זִקְנָה תּוֹלָה בְּעֶצְמָה
בְּיָמִים שְׁלֹא הָיְתָה זִקְנָה, (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַרְשֵׁבִי"א).

מו חֲלוּק שְׁלֵבֶשְׁתּוֹ בְּיָמֵי נְדָתָהּ וְנִתְכַבֵּס, וְחִזְרָה וּלְבִשְׁתּוֹ
בְּזִמָּן שֶׁהִיא טְהוֹרָה בְּלֹא בְּדִיקָה, אִם נִתְכַבֵּס עַל יְדֵי
יִשְׂרָאֵלִית וְאִינָהּ (**מו**) בְּפָנֵינוּ לְשֵׂאל, חִזְקָה בְּדַקְתּוֹ בְּשַׁעַת
(**מז**) כְּבוֹס, וְאִינָהּ תּוֹלָה בָּהּ. וְאִם הִיא בְּפָנֵינוּ וְאוֹמְרָת
שְׁלֹא בְּדַקְתּוֹ, תּוֹלָה לֹאמֵר שֶׁמִּתְחַלָּה הָיָה וְלֹא עָבַר עַל
יְדֵי הַכְּבוֹס. וְאִם נִתְכַבֵּס עַל יְדֵי שְׂפָחָה אוֹ עוֹבְדַת
כּוֹכָבִים, (**מח**) אֲפֹלוֹ אִינָהּ לְפָנֵינוּ, תּוֹלָה לֹאמֵר שֶׁמִּתְחַלָּה
הָיָה. וְאִם אֲפֹשֶׁר לְעַמֵּד עַל הַבְּרוּר, כְּגוֹן שֶׁמִּמְכַרְת
בְּמֵרָאִיתוֹ, אִם מִקְדִּיר דְּהֵינּוּ שְׁנִכְנַס לְתוֹךְ הַבְּגָד, בְּיָדוּעַ
שְׁקָדָם כְּבוֹס הָיָה. וְאִם מִגְלִיד, דְּהֵינּוּ שְׂאִינוּ נִכְנַס לְתוֹךְ
הַבְּגָד, בְּיָדוּעַ שְׂאֵחֵר כְּבוֹס הָיָה. וְאִם אִינָהּ בְּקִיאָה בְּכָף,
חוֹשֶׁשֶׁת (**מט**) לְהַחֲמִיר (דַּעַת הַרְאֵבִי"ד).

מז לְבִשָּׁה חֲלוּק הַבְּדוּק לָהּ, וּפְשֻׁטוֹ וְכַבֵּסוֹ
וְהַשְּׂאִילָתוֹ לְחֲבֵרְתָּהּ, (**נ**) וְנִמְצָא עָלָיו כֶּתֶם, אִם מִגְלִיד,
בְּיָדוּעַ שֶׁמִּהַשְּׂנִיָּה הִיא וְהִיא טְמֵאָה וְהִיא שׁוֹנָה טְהוֹרָה.
וְאִם הוּא מִקְדִּיר, בְּיָדוּעַ שֶׁמִּהַרְאֵשׁוֹנָה הִיא, וְהִיא
טְמֵאָה וְהַשְּׂנִיָּה טְהוֹרָה.

מח שְׁתֵּי נָשִׁים שֶׁלְבָשׁוּ חֲלוּק אֶחָד בְּדוּק וְנִמְצָא בּוֹ
כֶּתֶם, אִם הוּא מִהַחֲגוּר וּלְמִטָּה לְשִׁתִּיָּהּ, שְׁתִּיָּהּ

טְמֵאוֹת. וְאִם הוּא לְמַעַל מִהַחֲגוֹר לְשִׁתִּיהוֹן, שְׁתִּיְהוֹן
טְהוֹרוֹת. הִיְתָה אַחַת אֲרָכָה וְאַחַת קְצָרָה, אִם הוּא
מִהַחֲגוֹר וּלְמַטָּה לְאֲרָכָה כְּשֵׁם שֶׁהוּא לְקְצָרָה, שְׁתִּיְהוֹן
טְמֵאוֹת. וְאִם הוּא מִהַחֲגוֹר וּלְמַטָּה לְקְצָרָה, וּלְמַעַל
מִהַחֲגוֹר לְאֲרָכָה, קְצָרָה טְמֵאָה, וְאֲרָכָה טְהוֹרָה. בְּמָה
דְּבָרִים אֲמוּרִים, כְּשֶׁלֹּא פָּשְׁטוּ אוֹתוֹ בְּלִילָה לְכִסּוֹת בּוֹ
אֶת רֹאשׁוֹ, אֲבָל אִם כָּסוּ בּוֹ אֶת רֹאשׁוֹ, שְׁתִּיְהוֹן טְמֵאוֹת.
כִּסְתָה אַחַת מֵהֶן אֶת רֹאשָׁהּ וְלֹא הִשְׁנִיָּה, אוֹתָהּ שְׁכִסְתָּהּ
אֶת רֹאשָׁהּ טְמֵאָה, וְחִבְרַתָּהּ טְהוֹרָה.

מט שְׁלֹשׁ נָשִׁים שֶׁלְבָשׁוּ חֲלוּק אֶחָד, אוֹ שִׁיָּשְׁבוּ עַל סִפְסָל
אֶחָד זוֹ אַחַר זוֹ, וְאַחַר כֵּן נִמְצָא עָלֵיו כֶּתֶם, (נא) כֵּלָן
טְמֵאוֹת וְהוּא שְׁיֵהָא הַסִּפְסָל מִדְּבַר הַמְקַבֵּל טְמֵאָה.
בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּזִמְן שֶׁכֵּלָן שׁוֹוֹת. אֲבָל אִם הִיְתָה
אַחַת מֵהֶן רְאוּיָה לְרֵאוֹת יוֹתֵר מִחִבְרַתָּהּ, כְּגוֹן שֶׁהִיא
זְקֵנָה אוֹ מְעַבְרַת אוֹ מִינִיקָה אוֹ שֶׁלֹּא רָאָתָה דָם מִיָּמֶיהָ
אֶף עַל פִּי שֶׁנִּשְׁוֵאָה, אוֹתָהּ שְׁאִינָה רְאוּיָה לְרֵאוֹת תּוֹלָה
בְּרֵאוּיָה.

נ שְׁלֹשׁ נָשִׁים שִׁיָּשְׁנוֹת בְּמַטָּה אַחַת וּמְשַׁלְבוֹת, (פיי תכופות
וּדְבוּקוֹת יחד כְּשֶׁלִּיבוֹת הַסֵּלֶם), שֶׁרְגְּלֵיהֶן מְעוֹרוֹת זוֹ בְּזוֹ וְנִמְצָא דָם
תַּחַת אַחַת מֵהֶן, כֵּלָן טְמֵאוֹת. וְאִם אֵינָן מְשַׁלְבוֹת זוֹ בְּזוֹ
וְנִמְצָא דָם תַּחַת הָאֶמְצָעִית, כֵּלָן טְמֵאוֹת. נִמְצָא תַּחַת
הַפְּנִימִית, הִיא וְאֶמְצָעִית טְמֵאָה, וְהַחִיצוֹנָה טְהוֹרָה.
נִמְצָא תַּחַת הַחִיצוֹנָה, הִיא וְהָאֶמְצָעִית טְמֵאָה,

והפנימית טהורה. במה דברים אמורים, כשעלו דרך מרגלות המטה, אבל אם עלו דרך החיצונה, פלו טמאות, שאולי דרך עברתה נטף ממנה. והני מלי כשלא נמצא על (נב) סדין העליון (טור בשם הרא"ש), אבל אם נמצא בו, בין כך ובין כך כלם טמאות, מפני שהוא עשוי להתהפך אילך ואילך.

נא כל זה מיירי שלא בדקה שום אחת מהן, או שבדקו שלשתן ומצאו טהורות, אבל אם בדקה אחת או שתיים ומצאו טהורות, הן טהורות והאחרת שלא בדקה, טמאה. ואם בדקה גם השלישית ומצאה טהורה, פלו טמאות. ואם בדקה אחת ומצאה טמאה, האחרות שלא בדקו תולות בה, והן טהורות. בדקו שתיים ומצאו טמאות, הן טמאות, והשלישית טהורה, מפני שתולה בהן. והא דתלינו באותה שמצאה טמאה, לטהר האחרת, וכן הא דמטהרין לאותה שמצאה טהורה, דוקא שקנחה עצמה בעד שבדדה מיד תכף למציאת הדם, אבל אם שהתה כדי שעור בדיקה, דהינו כדי שתקנח בחרין ובסדקים, אין הבדיקה מועלת לטמאה לטהר האחרת, ולא לטהורה לטהר עצמה.

נב במה דברים אמורים, כשפלו שוות. אבל אם אחת ראויה לראות יותר מחברתה, שאינה ראויה תולה בראויה. (נג) כיצד, אחת זקנה שעברו עליה שלשה עונות ולא ראתה, ואחת ילדה, זקנה טהורה, וילדה

טמאה. אחת מעברת שהכר עברה, ואחת שאינה מעברת, מעברת טהורה, ושאינה מעברת, טמאה. אחת בתולת (נד) דמים שלא ראתה מעולם, (נה) ואחת שראתה, שלא ראתה, טהורה. ושראתה, טמאה. אחת מיניקה ואחת שאינה מיניקה, מיניקה, טהורה, ושאינה מיניקה, טמאה. וכשם שתולה (נו) בחברתה כד תולה בעצמה, שאם לבשה חלוק בזמן שאינה מעברת, ואחר כך לבשתו בזמן שהיא מעברת, ונמצא עליו דם, תולה בימים הראשונים שלא היתה מעברת, וכן מיניקה וזקנה, וטהורה. ואם היו כלן שוות מיניקות או זקנות או אחת זקנה ואחת מיניקה, אין תולות זו בזו. היו שלשתן ערות ושוכבות על המטה או יושבות על הספסל כאחת, ונמצא דם תחת אחת מהן, אפלו תחת האמצעית, כיון שכל אחת מכרת מקומה אותה שתאמר: ברי לי שלא באתי למקום שנמצא הדם, טהורה. ואם נמצא ביניהן, השתים שנמצא ביניהן טמאות, והאחרת טהורה. ואם עלו דרך החיצונה ונמצא תחת החיצונה, כלן טמאות. תחת האמצעית, אמצעית ופנימית טמאות, והחיצונה טהורה. תחת הפנימית, היא לבדה טמאה, ושתים החיצונות טהורות. ואם היתה להן עסק לצד פנים שדרך לקרב לצד הפנימי, כגון שהן טוחנות ברחים, ונמצא דם תחת הפנימית, שתים הפנימיות טמאות, ואם נמצא תחת החיצונה, היא טמאה ופנימית טהורה, שאין פנימית דוחקת לבוא לצד החיצונה.

נג הָא דְאָמְרִינּוּ : נִמְצָא דָם בְּחִלּוּק אוּ מִטָּה אוּ סִפְסָל
כִּלְוֹן טִמְאוֹת, אִם נִתְעַסְקָה אַחַת בְּכַתְמִים, כִּלְוֹן טְהוּרוֹת,
שְׂכֵלָן תּוֹלוֹת בָּהּ וְהִיא תּוֹלָה בְּכַתְמִים.

נד אִין בְּכַתְמִים מְשׁוּם וְסָת. כִּי צַד, מְצָאָה כְּתָם בְּרֵאשׁ
חֲדָשׁ, אֲפֹלוּ שְׁלֹשׁ פְּעָמִים, לֹא קִבְּעָתוּ וְלֹא עוֹקְרָתוּ. חוּץ
מִכַּתְמֵי עַד הַבְּדוּק לָהּ, שְׁהִים מִטְמְאִים בְּכָל שָׁחוּ, וְהָרִי
הוּן כְּרֵאיוֹת לְכָל דְּבָר.

סימן קצא - דין אשה שמצאה דם בהשתנה

אחד

סעיף

ובו

א הָאִשָּׁה שֶׁהִשְׁתִּינָה מִיָּם וַיִּצָּא דָם עִם מֵי רִגְלֶיהָ, בֵּין
שֶׁהִשְׁתִּינָה וְהִיא (א) עוֹמֶדֶת, בֵּין שֶׁהִשְׁתִּינָה וְהִיא יּוֹשֶׁבֶת,
הָרִי זֶה טְהוּרָה. וְאֲפֹלוּ הִרְגִישָׁה גּוֹפָה וְנִזְדַּעְזְעָה, אִינָה
חוֹשֶׁשֶׁת, שֶׁהִרְגִישָׁת מֵי רִגְלֶיהָ הִיא זֶה שְׂאִין מֵי רִגְלִים מִן
הַחֶדֶר, וְדָם זֶה דָם מִכָּה הוּא בְּחִלְחֻלָּת אוּ בְּכוֹלְיָא. הַגָּה:
וַיֵּשׁ אוֹמְרִים דְּאִין לְהִתִּירָה אֶלָּא בְּיוֹשֶׁבֶת וְהִשְׁתִּינָה, אֲבָל בְּעוֹמֶדֶת, אִם
מִקְלַחַת לְתוֹךְ הַסֶּפֶל וְנִמְצָא שָׁם דָם, טְהוּרָה. אֲבָל אִם שׁוֹתֵתִין עַל (ב) שְׂפַת
הַסֶּפֶל וְנִמְצָא שָׁם דָם, טְמֵאָה, דְּהוּאִיל וְהַמְקוֹם צַר חוּזְרִין לְמַקּוֹר וּמְבִיאִים
דָם, (הַטּוֹר בְּשֵׁם הָרַא"ש). וַיֵּשׁ אוֹמְרִים דְּאֲפִילוּ בְּיוֹשֶׁבֶת אִין לְהִתִּיר אֶלָּא

במקלחת ונמצא הדם תוך הספל, אבל על שפת הספל, טמאה. ובעומדת, בכל (ג) ענגון, טמאה. (מרדכי הי"נ ובית יוסף בשם הגהות מימוני וש"ד ובי"ז סימן ק"צ וכו' משמע מתשובת הר"ן ומהר"ם בתשובות סימן תר"ל ואגדה והגהת ש"ד בשם מהר"ט), והכי נהוג. ודוקא כשנמצא הדם בספל שהיא משתנת שם לחוד, דידוע שהוא ממנה, אבל אם נמצא בספל שאיש ואשה מטילין שם מים, (ד) טהורה בכל ענגון (טור ופוסקים מהש"ס). וכל זה אם נמצא דם במקרה, אבל אשה שרגילה לראות דם במי רגליה ומרגשת כאב בשעה שמטלת מים כגון החלי שקורין האריין ויני"ד, נראה דיש להתיר בכל ענגון, דהא אפא ידים מוכיחות שיש לה מכה המכאיב אותה בהטלת מי רגלים וממנו הדם יוצא. ואפלו אם מצאה דם אחר הטלת מי רגלים, כשקנחת עצמה, טהורה, דמאחר דמרגשת כאב ואינה מוצאה דם רק אחר הטלת מי רגלים, ודאי דם מכה הוא, (בהגהת ש"ד בשם מהרי"ל והוא בתשובת מהרי"ל סימן קע"ג שכי"כ בשם מהר"ש ובית יוסף בשם אגור בשם מהר"ש). אך יש מחמירין שלא להתיר רק באשה שיש לה וסת להצריכה (ה) בדיקה (דעת מהרי"ל שם), דהינו קדם שתשתין, ותבדק עצמה היטב בחרין ובסדקין ואם לא תמצא דם תכניס מוך נקי על המקור בפנים, ותשתין ותקנח עצמה לפה ממי רגליה ותוציא המוך, אם נקיה היא הוכחה גדולה דאין הדם מן המקור, (שם ובמהרי"ו), והכי נהוג. ואם בדקה עצמה ג' פעמים בכהאי גוני ומצאה המוך נקי, מתרת אחר כך בלא בדיקה שלא בשעת וסתה, דחזקה דדם מכה הוא מאחר שאינה מוצאה אותו רק אחר שהשתינה. וכל זה דוקא שמרגשת כאב עם מי רגליה, אבל אם אינה מרגשת כאב ובודקת עצמה אחר הטלת מים ומוצאה דם, אם לא מצאה דם במי רגליה ודאי טמאה, (כו' משמע שם ובהגהות מימוני ובמרדכי שם). אבל אם מצאה דם תוך מי רגליה וגם על העד שבדקה עצמה בו, יש אומרים דהיא טמאה, דלא התירו רק דם שנמצא תוך מי רגליה, (מרדכי הי"ט). ויש אומרים שהיא טהורה דדם שנמצא תולין שעדן נשאר מתמצית מי רגליה, (בית יוסף ממשמעות הרא"ש והר"ן) (ולפעני"ד לא משמע מהרא"ש מיד). (ו) ויש להחמיר, מיהו אינה צריכה לבדק אחר זה. ואפלו אם הייתה רגילה לראות דם בדקה עצמה שלש פעמים ומצאה טהורה, שוב אינה צריכה בדיקה, (שם במרדכי). ואם אינה רגילה לראות רק לפרכים, קובעת לה וסת אם הוא בדרך קבע, בין וסת שנה בין וסת דלוגין (שם). ואם אינה מוצאה דם אחר כך כשבודקת עצמה, רק (ז) קרטין קרטין כמו חול וחצץ אדם, ונמצא כזה גם כן במי רגליה ובשעת וסתה, או לפעמים אחרים רואה דם ממש כשאר נשים, ואינה מוצאת אותו חול רק אחר מי רגליה, טהורה, דאינו דם רק חול שדרך להולד בכליות, (בית יוסף בשם תשובת הר"ן).

סימן קצב - דיני כלה הנכנסת לחפה

סעיפים

ה'

ובו

א תבועה לנשא ונתפיסה, צריכה לישב שבועה נקיים, בין גדולה בין קטנה, ואפלו בדקה עצמה בשעת תביעה ומצאה טהורה, שמה מחמת חמוד ראתה טפת דם כחרדל ולא הרגישה בו. ומונה ז' ממחרת יום התביעה, ואינה צריכה **(א)** הפסק טהרה, שאף על פי שלא בדקה ביום התביעה להפסיק בטהרה, מונה מיום המחרת ז' נקיים. ומיהו צריכה בדיקה תוך ז' כל יום לכתחלה (בית יוסף בשם הרא"ש וב"ח שגם כן דעת רמב"ן), מיהו בדיעבד אם לא בדקה עצמה רק פעם אחת תוך ז' סגי (בית יוסף והאחרונים).

ב שבועת ימים הללו מונים אותם משעה שהיא סומכת בדעתה ומכינה עצמה לחפה, אף על פי שלא נתקדשה עדין. **הגה:** ויש לסמוך הטבילה סמוך לבעילת מצוה בכל מה דאפשר, (כך משמע במרדכי בשם רשב"ם ור"מ ורוקח בשם אביו ורבותיו ובהגהת מימוני פי"א דהלכות אי"ב), והמנהג לטבל הפלה ליל ד' אף על פי שלא תבעל קדם מוצאי שבת (מרדכי שם), אבל אין להרחיק הטבילה מן הבעילה יותר מזה. ואם לא תבעל במוצאי שבת, יש לה לבדק עצמה בכל יום עד בעילת מצוה, (שם ובהגה ובתוספות פ"ק דיומא דף י"ח), ודוקא לכתחלה, אבל בדיעבד אין להחמיר אם בדקה רק פעם אחת תוך ז' (בית יוסף). וכך חתן **(ב)** ישאל לפלה קדם שיגע בה, אם שמרה ז' נקיים, (הג"ה ש"ד).

ג אם דחו הנשואין מחמת איזה סבה אף על פי **(ג)**

שְׁיִשְׁבָה ז' נְקִיִּים צְרִיכָה לַחְזֹר וְלִישֵׁב ז' נְקִיִּים וְלִטְבֹּל
כְּשִׁיתְּפָשְׂרוּ לַעֲשׂוֹת הַנְּשׂוֹאִין, אָף עַל פִּי (ד) שְׂבִדְקָה עֲצָמָה תִּמְיֵד
בְּיָמִים שְׂבִינְתִּים, לֹא מִהֲנִי, (מְרַדְכֵי הֵינּוּ וּבְמַהֲרֵיִּיק שֶׁרֶשׁ קִנִּיט).

ד עֵבֶר וּכְנָסָה תוֹדֶה זְמוֹן זֶה, וְכֹן חֲתָן שְׂפָרְסָה כִּלְתוֹ נָדָה
קֹדֶם שְׂבָא עָלֶיהָ, לֹא יִתְיַחַד עִמָּה, אֶלָּא הוּא יֵשֵׁן בֵּין
הָאֲנָשִׁים וְהִיא יִשְׁנָה בֵּין הַנְּשִׁים. הַגָּה: יֵשׁ אוֹמְרִים אִם הִיְתָה
טְהוֹרָה כְּשֶׁנִּשְׂאָת וְלֹא בָּא עָלֶיהָ, וּפְרָסָה נָדָה אַחֵר כָּף, אִין צְרִיף (ה) שְׂמור
עוֹד, (תִּי"ה סִימָן רִנִּי"ג וְהַגְּהוֹת אֶלְפָסִי), וְהַמְחַמֵּיר תִּבּוֹא עָלָיו בְּרַכָּה (תִּי"ה שֵׁם). וְאִין
לְחַלֵּק בְּזֶה בֵּין בַּחּוֹר (ו) לְאֶלְמוֹן אוֹ בְּתוּלָה לְאֶלְמָנָה, (רַבֵּנוּ יְרוּחִם נְתִיב כ"ו). יֵשׁ
אוֹמְרִים שְׂאִסּוּרָה לִיְחַד עִמוֹ בַּיּוֹם, כְּמוֹ בְּלִילָה, וְאִין צְרִיף לְהִיּוֹת שְׂתִי
שְׂמִירוֹת, רַק הוּא בֵּין הָאֲנָשִׁים אוֹ הִיא בֵּין הַנְּשִׁים (טוֹר בְּשֵׁם הָרַא"ש). וְאִם
אִינָם יִשְׁנִים בְּחֻדָּר א' אִינָן צְרִיכִים שְׂמור כָּלֵל, (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הָרַשְׁבָּ"א). וְיֵשׁ
אוֹמְרִים דְּבִלְיָה צְרִיף שְׂתִי שְׂמִירוֹת, וּבַיּוֹם מִתְּרַל לְהִתְיַחַד, (הָרַאב"ד). וְהַמְּנַהֵג
לְקַח (ז) קָטָן אֶצֶל הַחֲתָן וּקְטָנָה אֶצֶל הַכֶּלֶה, וְאִין מִתְיַחַדִּין בַּיּוֹם בְּלֹא קָטָן
אוֹ קְטָנָה.

ה מַחְזִיר (ח) גְּרוּשָׁתוֹ צְרִיכָה לִישֵׁב שְׂבָעָה נְקִיִּים:

סימן קצג - דין דם בתולים

אחד

סעיף

ובו

א הַכּוֹנֵס אֶת הַבְּתוּלָה, בּוֹעֵל בְּעִילַת מְצוּהָ (א) וְגוֹמֵר
בִּיאָתוֹ וּפּוֹרֵשׁ מִיָּד. אֶפְלוּ הִיא קְטָנָה שְׂלֹא הִגִּיעַ זְמַנָּה

לְרֵאוֹת וְלֹא רְאֵתָהּ, וְאֶפְלוּ בְדָקָה וְלֹא מִצָּאָה דָם, טְמֵאָה שְׁמָא רְאֵתָהּ טְפַת דָם כְּחֶרֶדְל וְחִפְהוּ שְׁכַבְתָּ זָרַע. הגה: הָגָה וְיֵשׁ מְקַלִּין אִם לֹא רְאֵתָהּ דָם, (הַגְהוֹת מִיְמוֹנֵי בְשֵׁם אֲכָא מִיִּד) ; וְנִהְגוּ לְהַקְלֵי אִם לֹא גָמַר בִּיאָה רַק הֵעֲרָה בָּהּ וְלֹא רְאֵתָהּ דָם; אֲבָל אִם בָּא עָלֶיהָ בִיאָה מִמֶּשׁ, צָרִיךְ לְפָרֵשׁ מִמֶּנָּה אִף עַל פִּי שְׁלֹא רְאֵתָהּ דָם (טוֹר וּבֵית יוֹסֵף בְּשֵׁם רַב הַפּוֹסְקִים) . וּבַעַל נֶפֶשׁ יַחוּשׁ לְעֲצֻמוֹ שְׁלֹא לְשַׁחַק בְּתִינּוּקוֹת. וּצְרִיכָה שְׁתַּפְּסֵק בְּטְהָרָה וְתִבְדֹּק כָּל שִׁבְעָה, וְלֹא תִתְחִיל (ב) לְמִנּוֹת עַד יוֹם הִי לְשִׁמוּשָׁהּ. וְנוֹהֵג עִמָּה כְּכֹל דִּינֵי נִדָּה לְעִנְיֵן הִרְחָקָה; אֲלֵא שְׁנִידָה גְמוּרָה, אָסוּר לוֹ לִישׁוֹן עַל מְטָתָהּ אֶפְלוּ כְּשֵׁאִינָה בַמְטָה, וְזוֹ מִתָּר לוֹ לִישׁוֹן בְּאוֹתָהּ מְטָה, לְאַחַר שְׁעִמְדָה מְאֻצָּלוּ, וְאֶפְלוּ בְּסֻדִּין שְׁהֵדָם עָלָיו.

סימן קצד - דיני יולדת ומפלת

סעיפים

י"ד

ובו

א יוֹלְדָת, אֶפְלוּ לֹא רְאֵתָהּ דָם, טְמֵאָה כְּנִידָה; בֵּין יִלְדָה חֵי, בֵּין יִלְדָה מֵת וְאֶפְלוּ נֶפֶל. וְכַמָּה הֵם יְמֵי טְמֵאָתָהּ, עֲכָשׁוּ בְּזִמְנוֹ הַזֶּה כָּל הַיּוֹלְדוֹת חֲשׁוּבוֹת יוֹלְדוֹת בְּזוֹב וּצְרִיכוֹת לְסַפֵּר שִׁבְעָה נְקִיִּים; נִמְצְאָתָה אוֹמֵר שְׁיִוְלְדָת זָכַר יוֹשֶׁבֶת זֵי לִילְדָה וְזֵי לְנִקְיִים לְזִיבָה, וְהַיּוֹלְדָת נִקְבָּה יוֹשֶׁבֶת שְׁבוּעִים לִילְדָה וְזֵי נְקִיִּים לְזִיבָה. יְמֵי יִלְדָה, שְׁהֵם זֵי לְזָכַר וְיִיד לְנִקְבָּה, אִם לֹא רְאֵתָהּ בְּהוֹן עוֹלִים לְסַפִּירַת זִיבָתָה; וְאִם (א) שְׁלָמוֹ זֵי נְקִיִּים בְּתוֹךְ יִיד לְנִקְבָּה, הָרִי זֵי אָסוּרָה עַד (ב) לַיִל טִיּוֹ; וְאִם טְבֵּלָה קִדָּם לְכוּ, לֹא

עֲלֹתָהּ לָהּ טְבִילָה. הגה: וְלֵאמֹר זֶה לְזָכָר וְיִיָּד לְנִקְבָּה, מִתְּרַת לְבַעֲלָהּ מִיָּד, מֵאַחַר שְׁסַפְרָה זֶה נְקִיִּים וְלֹא חֲזָרָה וְרֵאֲתָהּ. מִיְהוּ יֵשׁ מְקוֹמוֹת (ג) שְׁנוֹהֲגִין שְׂאִין טוֹבְלִין תוֹדֵךְ מִי לְזָכָר וּשְׂמוֹנִים לְנִקְבָּה, (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם מַהֲרִי"ק שֶׁהֵבִיא הַתֵּנָא וּבִאֲגָדָה פֶּרֶק ע"פ וּבַמַּהֲרִי"ל), וְאֵין לְהַתִּיר בְּמְקוֹם שְׁנוֹהֲגוּ לְהַחֲמִיר (רִיב"ש); אֲבָל בְּמְקוֹם שְׂאִין מְנַהֵג, אֵין לְהַחֲמִיר כָּלֵל רַק מִיָּד שֶׁלֹּא רֵאֲתָה דָם אַחֲרֵי זֶה לְזָכָר וְיִיָּד לְנִקְבָּה וְסַפְרָה זֶה נְקִיִּים, מִתְּרַת לְבַעֲלָהּ (ת"י סִימָן רנ"ה). אֲבָל אִם חֲזָרָה וְרֵאֲתָהּ, אֲפֹלוּ טַפַּת דָּם כְּחֶרֶדֶל, טְמֵאָה אֵף עַל גַּב דְּמִדְּאוֹרֵינָא דָם טְהוֹר הוּא כְּבֵר פֶּשֶׁט הַמְּנַהֵג בְּכָל יִשְׂרָאֵל שְׂאִין בּוֹעֲלִין עַל דָּם טְהוֹר (בֵּית יוֹסֵף וְאֶגוֹר וְטוֹר וּפּוֹסְקִים בְּשֵׁם הַגְּאוֹנִים), וְדִינוֹ כְּשֶׂאֶר דָּם לְכָל דְּבָר.

ב המפלות בתוך מי אינה חוששת (ד) לולד אבל חוששת משום נדה, אפלו לא ראתה. הגה: מִפְּנֵי שְׂאִי אֶפְשָׁר לְפַתִּיחַת הַקֶּבֶר בְּלֹא דָם, וְנִפְקָא מִינָהּ דְּמִיָּד לְאַחַר שְׁסַפְרָה זֶה נְקִיִּים מִתְּרַת וְאֵינָה חוֹשֶׁת לְוֹלָד (ד"ע).

ג המפלות כמין בהמה חיה ועוף או כמין דגים וחרגבים ושקצים ורמשים, וכל צורת ולד, או שפיר או שליא או חתיכה שקרעוה ויש בה עץם עכשיו שאין אנו בקיאים בצורות, חוששת לולד; ואם פלו ז' נקיים בתוך י"ד יום, אם (ה) טבלה קדם ליל ט"ו לא עלתה לה טבילה.

ד ילדה ולד חי ואחר כך הפילה שליא, אינה חוששת לולד אחר, אלא תולה אותה בולד שילדה כבר, עד (ו) כ"ג יום. אבל אם הפילה נפל תחלה אין תולין בו השליא שהפילה אחר כך, וחוששת לשליא לתן לה ימי טמאה של נקבה.

ה יצאה השליא תחלה, אין תולין אותה (ז) בולד שתלד
אחר כד, אפלו הוא בן קימא, וחוששת לשליא לתן לה
ימי טמאה של נקבה.

ו יצאה מקצת שליא ביום ראשון, ולא נגמרה יציאתה
עד יום ב', חוששת מיום ראשון אבל אינה מונה אלא
מיום שני.

ז המפלת דמות בהמה חיה ועוף, ושליא קשורה בה,
אינה חוששת לולד (ח) אחר; ואם אינה קשורה בה,
חוששת לולד אחר; ואף על פי שהולד הנדמה זכר,
חוששין לתן לה ימי טמאה של נקבה בשביל השליא.

ח היולדת טמטום או אנדרוגינוס, נותנין לה ימי
טמאה של נקבה.

ט הרגישה שהפילה ואינה יודעת מה, אפלו לא היתה
בחזקת מעברת הרי זו טמאה לדה וחוששת שמא נקבה
היתה.

ז נְחַתֵּד הַוֹלָד בְּמַעִיָּה וַיֵּצֵא אֶבֶר אֶבֶר, בֵּין שְׂיֵצָא עַל סֵדֶר
הָאֲבָרִים כְּגוֹן שְׂיֵצָא הַרְגֵל וְאַחֲרֶיהָ הַשּׁוֹק וְאַחֲרֶיהָ
הַיָּרֵךְ, בֵּין שְׂיֵצָא שְׁלֵא עַל הַסֵּדֶר, אֵינָה טְמֵאָה לְדָה עַד
שְׂיֵצָא (ט) רְבוּ; וְאִם יֵצֵא רֵאשׁוֹ כִּלּוֹ כְּאֶחָד, הֵרִי זֶה
כְּרָבוּ; וְאִם לֹא נִתְחַתֵּד, וַיֵּצֵא כְּדַרְכוֹ, מִשְׂתַּצָּא (י) פְּדִחְתּוֹ
הֵרִי זֶה כְּכִלּוֹד אֶף עַל פִּי שְׂנַחְתֵּד אַחֵר כֶּד. וְלֹא סוֹף דְּבַר
שְׂיֵצָא לְחוּץ מִמֶּשׁ, אֶלָּא אֶפְלוֹ מִשְׂיֵצָא חוּץ לְפְרוֹזְדוֹר.

יא הוֹצִיא הָעֶבֶר אֶת יָדוֹ וְהִחֲזִירָהּ, אָמוּ (יא) טְמֵאָה
לְדָה.

יב הֵיטָה מִקְשָׁה לֵילֵד וְשָׁמְעָה קוֹלוֹ שֶׁל וָלָד, חָשׁוּב
כְּכִלּוֹד שְׂאִי אֶפְשָׁר שְׁלֵא הוֹצִיא רֵאשׁוֹ חוּץ לְפְרוֹזְדוֹר.

יג הַיּוֹלָדֹת תְּאוּמִים וְשָׁהָה וָלָד אַחֵר חֲבֵרוֹ, כְּגוֹן הָאֶחָד
קָדָם שְׂקִיעַת הַחֲמָה וְהָאֶחָר אַחֵר שְׂקִיעַת הַחֲמָה,
מִשְׂיֵצָא הָרֵאשׁוֹן טְמֵאָה לְדָה וּמוֹנִין יָמֵי טְמֵאָה מִשְׂיֵצָא
הָאַחֲרוֹן; וְאִם הָרֵאשׁוֹן נִכָּר שֶׁהוּא זָכָר וְהַשֵּׁנִי נִכָּר שֶׁהוּא
נְקֵבָה, אוֹ שְׂאִינוֹ נִכָּר שֵׁנִי זֶה אִם הוּא זָכָר אוֹ נְקֵבָה,
מוֹנָה מִשְׂיֵצָא הַשֵּׁנִי יָמֵי טְמֵאָה לְנְקֵבָה.

יד יוצא דפון, אם לא יצא דם אלא דרך דפון, אמו
טהורה מלדה ומנדה ומזיבה.

סימן קצה - דברים האסורים בזמן נדותה

סעיפים

י"ז

ובו

א חייב אדם לפרש מאשתו בימי טמאתה עד שתספור ותטבל. ואפלו שהתה זמן ארוך ולא טבלה, תמיד היא בנדתה עד (א) שתטבל (בית יוסף בשם הפוסקים). ולא ישחק ולא יקל ראש עמה אפלו בדברים (טור ובית יוסף בשם רשב"א מאבות דר"ן) שפא ירגיל לעברה; אבל מתר להתיחד עמה, דכיון שבא עליה פעם אחת תו לא תקיף יצריה (לי עצמו).

ב לא יגע בה אפלו באצבע קטנה, ולא (ב) יושט מידו לידה שום דבר ולא יקבלנו מידה, שפא יגע בבשרה. וכן על ידי זריקה מידו לידה או להפך, אסור. (בנימין זאב ס"ס קנ"ט והגהות ש"ד בשם המהר"ם).

ג לא יאכל עמה על השלחן, אלא אם כן יש שום שנוי שיהיה שום דבר מפסיק בין קערה שלו לקערה שלה,

לָחֶם אוֹ קִנְקוֹן, אוֹ שֵׂיֵאֲכַל כָּל אֶחָד (ג) בַּמָּפָה שְׁלוֹ. הַגָּה:
וַיֵּשׁ אֲוֹמְרִים הָא דְצָרִיכִין הַפְּסֵק בֵּין קַעְרָה שְׁלוֹ לְקַעְרָה שְׁלָה הֵינּוּ דְוֹקָא
כְּשֵׁאִינְן אוֹכְלִין בְּקַעְרָה אַחַת כְּשֵׁהִיא טְהוּרָה, אַבְּל אִם אוֹכְלִין בְּקַעְרָה אַחַת
כְּשֵׁהִיא טְהוּרָה סְגִי אִם אוֹכְלֵת בְּקַעְרָה בְּפִנֵּי (ד) עֲצָמָה, וְאִין צָרִיךְ הֵכֵר אַחַר,
(הַגָּהוֹת (ה) אֲשֶׁרִי בְּשֵׁם רַ״י וְהַגָּהוֹת אֶלְפָּסִי), וְכֵן נוֹהֲגִין. יֵשׁ אֲוֹמְרִים שְׂאֲסוּר לוֹ
לְאָכַל מִשְׁיׁוּרֵי מֵאָכַל שְׁלָה, (מִצָּא בְּקוּנְטְרַס דְּהַלְכוֹת נְדָה), כְּמוֹ שְׂאֲסוּר לְשִׁתּוֹת
מִשְׁיׁוּרֵי כּוֹס שְׁלָה, וְכְמוֹ שְׂתִיבָאָר.

ד לא ישתה (ו) משיוורי כוס ששתתה היא. הגה: אִם לֹא
שְׂמִפְסִיק אָדָם אַחַר בִּינִיָּהֶם (טוֹר בְּשֵׁם סַמ״ק), אוֹ שְׂהוּרֵק מְכּוֹס זֶה אֶל כּוֹס
אַחַר אֶפְלוֹ הַחֲזֵר לְכוֹס רֵאשׁוֹן (הַגָּהמִ״י בְּשֵׁם רַא״ם וְרוֹזֶקֶם סִימָן שִׁי״ח וּמְרַדְכִי וְאַגְדָּה
פ״ק דְּשִׁבְתָּ); וְאִם שְׂתִתָּה וְהוּא אֵינּוּ יוֹדֵעַ, וְרוֹצֵה לְשִׁתּוֹת מְכּוֹס שְׁלָה, אֵינְהָ
צָרִיכָה לְהַגִּיד לוֹ שְׂלֹא יִשְׁתֶּה (שֵׁם); וְהִיא מְתַרְת לְשִׁתּוֹת מְכּוֹס שְׂתִתָּה הוּא
(ג״ז שֵׁם). וְאִם שְׂתִתָּה מְכּוֹס וְהִלְכָה לָהּ, יֵשׁ אֲוֹמְרִים שְׂמִתָּר לוֹ לְשִׁתּוֹת הַמוֹתָר,
דְּמֵאֲחַר שְׂכַבְרַת הַלְכָה אֵינּוּ כָּאוֹן חֲבָה. (בְּקוּנְטְרַס הַנִּ״ל).

ה לא יישב במטה המיוחדת לה, אפלו שלא בפניה. הגה:
וְאֲסוּר לִישֵׁב עַל סַפְסָל אֲרֻךְ שְׂמִתְנַדְדָּת וְאֵינְהָ מְחַבֵּרַת לְכַתָּל,
כְּשֵׁאֲשֵׁתוֹ נְדָה יוֹשֶׁבֶת עָלָיו, (מְרַדְכִי פ״ק דְּשִׁבְתָּ בְּשֵׁם צְפִנְתָּ פִּעֲנַח בְּשֵׁם רַשׁ״י). וַיֵּשׁ
מִתִּירִים כְּשֵׁאָדָם אַחַר מְפָסִיק וַיּוֹשֵׁב בִּינֵיהֶן (אַגְדָּה פֶּרֶק הַתִּינְקָת וַת״ה סִימָן רַנ״א)
. וְכֵן לֹא יֵלֵךְ עִם אֲשֵׁתוֹ בְּעֵגְלָה אַחַת אוֹ בְּסַפִּינָה אַחַת, אִם הוֹלֵךְ רַק דֶּרֶךְ טִיּוֹל
כְּגוֹן לְגָנוֹת וּפְרִדְסִים וְכִיּוֹצֵא בָּזֶה; אַבְּל אִם הוֹלֵךְ מַעִיר לְעִיר לְצָרְכָּיו, מְתַר
אִף עַל פִּי שְׂהוּא וְאֲשֵׁתוֹ הֵם לְבַדּוֹ, וּבְלִבְדּוֹ שְׂיִשְׁבוּ בְּדֶרֶךְ שְׂלֹא יִגְעוּ זֶה בְּזֶה (כָּל
זֶה בַּת״ה סִימָן רַנ״א).

ו לא יישן עמה במטה, אפלו כל אחד בבגדו ואין נוגעין זה בזה. הגה:
וְאֲפֵלוֹ יֵשׁ לְכָל אֶחָד מִצָּע בְּפִנֵּי עֲצָמוֹ (בֵּית יוֹסֵף דְּלֹא כְּר' יְרוּחִם),
וְאֲפֵלוֹ אִם שׁוֹכְבִים בְּשִׁתֵּי מִטּוֹת וְהַמְטוֹת נוֹגְעוֹת זֶה בְּזֶה, אֲסוּר (מְרַדְכִי פ״ק
דְּשִׁבְתָּ בְּשֵׁם הַר״מ).

ז לא יסתכל אֶפְלוּ בַעֲקֵבָהּ, וְלֹא בַמְּקוֹמוֹת הַמְּכֻסִּים
שָׁבָה, אֲבָל מִתֵּר לְהִסְתַּכֵּל בָּהּ בַּמְּקוֹמוֹת הַגְּלוּיִם אֲף עַל פִּי (ח) שְׁנֵהֲנָה
בְּרֵאשִׁיתָהּ, (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַרְמַבְיִים).

ח רָאוּי לָהּ שֶׁתִּיחַד לָהּ בְּגָדִים לְיָמֵי נְדוּתָהּ, כְּדִי שְׂיִהְיוּ
שְׁנֵיהֶם זוֹכְרִים תָּמִיד שֶׁהִיא נְדָה.

ט בְּקִשְׁי הַתִּירוּ לָהּ לְהִתְקַשֵּׁט בְּיָמֵי נְדוּתָהּ, אֲלֵא כְּדִי
שֶׁלֹּא תִתְגַּנֶּה עַל בַּעֲלָהּ.

י כָּל מְלֹאכּוֹת שֶׁהָאִשָּׁה עוֹשֶׂה לְבַעֲלָהּ, נְדָה עוֹשֶׂה לוֹ, חוּץ
מִמְזִיגַת הַכּוֹס, שְׁאַסוּרָה לְמִזְג הַכּוֹס (ט) בְּפָנָיו, (בֵּית יוֹסֵף וְכוּ
מִשְׁמַע מִמְרַדְכֵי פִּיִּק דְּשִׁבּוּעוֹת וְכוּ"מ מִדְּבָרֵי הַפּוֹסְקִים), וְלְהִנְיָחוֹ לְפָנָיו עַל
הַשִּׁלְחָן אֲלֵא אִם כֵּן תַּעֲשֶׂה שׁוּם הֶפֶר, כְּגוֹן שֶׁתִּנְיָחוּנוּ עַל
הַשִּׁלְחָן בְּיַד שְׂמַאל אוֹ תִנְיָחוּנוּ עַל הֶפֶר אוֹ עַל הַכֶּסֶת,
אֶפְלוּ בְּיַד יְמִינָהּ.

יא אֲסוּרָה לְהַצִּיעַ מִטָּתוֹ בְּפָנָיו ; וְדוֹקָא פְּרִיסַת סְדִינָיִם
וְהַמְּכֻסָּה שֶׁהוּא דָרָךְ חֲבָה, אֲבָל הַצָּעַת הַפְּרִיס וְהַכֶּסֶתוֹת
שֶׁהוּא טָרַח וְאִינָה דָרָךְ חֲבָה, שָׂרִי. וְשֶׁלֹּא בְּפָנָיו, הַכֹּל
מִתֵּר אֶפְלוּ הוּא יוֹדֵעַ שֶׁהִיא מַצָּעַת אוֹתָם.

יב אֲסוּרָה (י) לְצַק לוֹ מֵיִם לְרַחֵץ פָּנָיו יָדָיו וְרַגְלָיו, אֲפֹלוֹ
אֵינָהּ נוֹגַעַת בּוֹ וְאֲפֹלוֹ הֵם מֵיִם צוֹנְנִים.

יג כָּשֶׁם שְׂאֵסוּרָה לְמִזְג לוֹ כֶּדֶךְ הוּא אֲסוּר לְמִזְג לָהּ; וְלֹא
עוֹד, אֲלֵא אֲפֹלוֹ לְשִׁלַּח לָהּ כּוֹס שֶׁל יַיִן אֲסוּר, לֹא שְׁנֵא
כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה לֹא שְׁנֵא כּוֹס אַחֵר, אִם הוּא מְיַחֵד לָהּ;
אָבֵל אִם שׁוֹתִים הֵם מֵאוֹתוֹ הַכּוֹס וְשִׁתִּית אֵיהִי
אֲבִתְרִיהוּ, לֵית לָן בָּהּ.

יד כָּל אֵלוֹ הַתְּרַחֲקוֹת צָרִיךְ לְהִרְחִיק בֵּין בֵּימֵי נְדוּתָהּ
בֵּין בֵּימֵי לְבוּנָהּ, שֶׁהֵם כָּל יְמֵי סְפִירָתָהּ, וְאִין חֲלוּק בְּכָל
אֵלוֹ בֵּין רוּאָה מִמָּשׁ לְמוֹצֵאת כְּתָם. הַגָּה: וַיֵּשׁ אוֹמְרִים דָּאִין
לְהַחֲמִיר בֵּימֵי לְבוּנָהּ בְּעַנְנֵן אֲסוּר אֲכִילָה עִמָּהּ בְּקַעְרָה (הַגָּה בְּמַרְדְּכֵי בְּשֵׁם
רַאבִּי"ה), וְכֵן נוֹהֲגִין (יֵא) לְהַקְלֵ בָּזָה, וַיֵּשׁ לְהַחֲמִיר.

טו אִם הוּא חוֹלָה וְאִין לוֹ מִי שֶׁיִּשְׁמְשֵׁנוּ זוּלָתָהּ, מִתְּרַת
לְשִׁמְשׁוֹ, רַק (יב) שְׁתַּזְהַר בְּיוֹתֵר שְׁתּוּכַל לְהַזְהַר מִתְּרַחֲצַת
פָּנָיו יָדָיו וְרַגְלָיו וְהַצָּעַת הַמָּטָה בְּפָנָיו.

טז אִשָּׁה חוֹלָה וְהִיא נֹדָה, אֲסוּר לְבַעֲלָהּ לְגַע בָּהּ כְּדִי
לְשִׁמְשָׁהּ, כְּגוֹן לְהַקִּימָהּ וּלְהַשְׁכִּיבָהּ וּלְסַמְכָהּ. וַיֵּשׁ אוֹמְרִים

דאס אין לה מי שישמשנה, מתר בכל (הגהות ש"ד והגהות מרדכי פ"ק דשבת בשם הר"מ), וכן נוהגין אם צריכה הרבה לכך.

אם בעלה רופא, אסור למשש לה הדפק. הגה: ולפי מה שכתבתי דנוהגין התר אם צריכה אליו דמשמש לה, כל שכן דמתר למשש לה הדפק אם אין רופא אחר וצריכה אליו ויש סכנה בחליה, (כך דקדק הבית יוסף מלשון הרמב"ן סימן קכ"ז), ועין בא"ח סימן פ"ח אם מתר לנדה לפנס לבית הפנסת ולהתפלל.

סימן קצו - דיני לבישת הלבון ובדיקתה

סעיפים

י"ג

ובו

א שבעה ימים שהזבה סופרת מתחילין ממחרת יום שפסקה בו. וכך משפטה, אם תראה ב' ימים או ג' ופסקה מלאות, בודקת ביום שפסקה כדי שתפסק (א) בטורה; ובדיקה זו תהיה סמוך לבין השמשות. וכן נוהגין לכתחלה; ובדיעבד, אפלו לא בדקה עצמה רק שחרית ומצאה עצמה טהורה, סגי בכך. (טור בשם הרשב"א ובית יוסף אף לפי דברי הרא"ש). ולעולם ילמד אדם להחמיר לכתחלה בתוך ביתו שתהא בודקת ביום הפסק טהרתה במוך דחוק ושיהא שם כל בין השמשות, שזו הבדיקה מוציאה מידי ספק (רשב"א בתה"ק).

הגה: יש אומרים אם התפללו הקהל ערבית ועוד היום גדול, אינה יכולה לבדק אז ללבש לבגים ולהתחיל ולמנות מיום המחרת, (ב) מאחר דהקהל כבר עשו אותו לילה (ת"ה), ויש אומרים דמתר אפלו עשו הקהל (ג) שבת

(אגור בשם מהרי"ל) ; ונוהגין לכתחלה לזהר, ובדיעבד אין לחוש. ומקצת נשים נוהגות שאם פסקה קדם ברכו וחרזה לראות כותם או דם תוך ימי ספירתה, אז מפסיקין אפלו לאחר ברכו אם נתקלקלה סמוך (ד) לערב, וחושבים דבר זה לדיעבד ; ואין למחות בגדם, כי כן קבלו מאיזה חכם שהורה להן, והוא מנהג ותיקין.

ב ראתה יום (ה) אחד בלבד ופסקה בו ביום, צריכה לבדק עצמה במוך דחוק ושיהא שם כל בין השמשות.

הגה: ובדיעבד אם בדקה עצמה סמוך לבין השמשות ומצאה עצמה טהורה, אף על פי שלא היתה המוך אצלה כל בין השמשות, סגי (טור בשם הרשב"א והוא הדין בשם רמב"ן ובית יוסף להרמב"ם וכ"מ בש"ס). אבל בדיקת שחרית לא מהני, הואיל ולא ראתה רק יום אחד (רשב"א ורמב"ן בשם י"א וכ"ד רמב"ם פ"ו מהא"ב ובפי' משנה סוף פ"ד וברטנורה שם).

ג ביום שפסקה מלאות ובדקת עצמה כאמור, תלבש חלוק הבדוק לה שאין בו כותם, ובלילה תשים סדינים הבדוקים מכתמים, ומיום המחרת תתחיל לספר

שבעה נקיים. הגה: ומנהג פשר הוא פשהאשה פוסקת בטהרה שתרחץ ולובשת לבנים ; אמנם אם לא רחצה רק פניה של מטה, די בכך (מרדכי בשם רוקח), וכן נוהגין ואין לשנות ; אבל בשעת הדחק, כגון אשה ההולכת בדרך ואין לה בגדים, תוכל לספר ז' נקיים רק שהחלוק נקי ובדוק מדם (אגור והנהות ש"ד סוף סימן י"ט).

ד בכל יום מזי ימי הספירה צריכה להיות בודקת לכתחלה פעמים בכל יום, (ו) אחת שחרית ואחת סמוך לבין השמשות (טור בשם סה"ת ועוד פוסקים) ; ואם לא בדקה בכל השבעה אלא פעם אחת, לא שנא בדקה ביום ראשון של

השבעה או ביום השביעי או באחד מהאמצעים, מאחר שבדקה ביום שקדם השביעי ומצאה טהורה, עלו לה. אבל אם לא בדקה בכל הז', וביום השמיני בדקה ומצאה טהורה, אין לה אלא יום חי בלבד ומשלמת עליו. ויש אומרים שצריך שתבדק ביום ראשון מהשבעה וביום השביעי, ואין להקל. והבדיקה תהיה לאור היום ולא לאור הנר (תא"ו נכ"ו והרשב"א בת"ה), ובדיעבד מהני אפלו לאור הנר (כ"ו משמע בבית יוסף).

ה בדקה עצמה ביום (ז) שפסקה מלראות ומצאה טמאה, ובדקה לאחר שלשה או ד' ימים ומצאה טהורה, הרי זו בחזקת טמאה עד שתפסק בטהרה, שלעולם אינה סופרת עד שתבדק אם פסקה, ואז מונה למחרתו.

ו כל בדיקות אלו, בין בדיקת הפסק טהרה בין בדיקת כל השבעה, צריכות להיות בבגד פשתן לבן ישן, או בצמר גפן, או בצמר לבן נקי ורד, ותכניסנו באותו מקום בעמק לחורים ולסדקים עד מקום שהשמש דש, ותראה אם יש בו שום מראה אדמומית, ולא שתכניסו מעט לקנח עצמה. ואם יקשה בעיניה מאד להכניסו כל כך בעמק, לפחות בדיקה של יום הפסק טהרה ובדיקה של יום ראשון מהשבעה תהיינה עד מקום שהשמש דש. **הגה:** ואם לא עשתה כן בבדיקת יום ראשון, תעשה פעם אחת כן מבדיקות שאר הימים (בית יוסף); מיהו בדיעבד אם לא עשתה כן כלל רק שבדקה עצמה זפה בחרין ובסדקין בעמק היטב כפי כחה,

אף על פי שלא הגיע למקום שהשמש דש, סגי לה (בית יוסף שכי"ד רב הפוסקים וכן מהרא"י בפסקיו סימן ע"ח וב"ח).

ז הסומא בודקת עצמה ומראה לחברתה.

ח החרשת ששומעת ואינה מדברת או שמדברת ואינה שומעת, הרי הן כפקחות; אבל אם אינה שומעת ואינה מדברת, וכן השוטה או שנטרפה דעתה מחמת חלי, צריכות פקחות לבדק אותן ולקבע להן וסתות כדי שתהיינה מתרות לבעליהן. הקובע להן וסת, הרי הן כשאר כל הנשים; לא הקובע להן, חוששות משלשים יום לשלשים יום ובודקות על ידי פקחות.

ט האשה שמרבה לבדק, בין בימי ספירתה בין בימים שלא ראתה בהם, הרי זו משבחת אף על פי שיש לה וסת קבוע.

י השבעה נקיים צריך שיהיו רצופים שלא תראה דם בהם, שאם ראתה דם אפלו בסוף יום השביעי (ח) סתרה כל הימים וצריכה לפסק בטהרה ולחזור ולמנות שבעה נקיים. **הגה:** יש אומרים דבשלשה ימים ראשונים של ימי הספירה אם מצאה כתם אין תולין אותו להקל כמו שתולין שאר כתמים, דג' ימים ראשונים צריכים להיות נקיים לגמרי (מרדכי הלכות נדה ובהגהות מימוני פ"ט דא"ב ות"ה סימן רמ"ט ואגור פ' תינקת וא"ח ור"ף); אבל אחר כך דינו

כְּשֶׁאָר כָּתוּם, וְכֵן נוֹהֲגִין. וְדוֹקָא כָּתוּם שֶׁהוּא יוֹתֵר מִכַּגְרִיס וְעוֹד, אֲבָל פְּחוֹת מִכַּגְרִיס וְעוֹד תּוֹלָה בְּכִנּוּהַ אֶפְלוּ בְּגִי יָמִים רֵאשׁוֹנִים (תִּיָּה סִימָן רמ"ט). וְהוּא הַדִּין אִם הָיָה לָהּ מִכָּה בְּגוּפָהּ (ט) וְיִוֹדַעַת שְׂמוּצִיָּאָה דָּם, תּוֹלָה בָּהּ אֶפְלוּ בְּיֵתֵר מִכַּגְרִיס וְעוֹד (סְבֵרַת הָרֵב וְכֵן מִשְׁמַע לְשׁוֹן הַמְרַדְכִי), אֲלֵא שְׂאִין מְקַלִּין בְּשִׁלְשָׁה יָמִים הָרֵאשׁוֹנִים לְתַלּוֹת בְּמִכָּה שְׂאִין יְדוּעַ שְׂמוּצִיָּאָה דָּם אוֹ בְּשֶׁאָר דְּבָרִים שֶׁתַּלְיָנוּ בָּהֶם כָּתוּם, כַּמְבָּאָר לְעֵיל סִימָן ק"צ.

יא הַפּוֹלְטֵת שֶׁכָּבַת זָרַע בְּיָמֵי סְפִירְתָּהּ, אִם הוּא תוֹדֵי ו' (י) עוֹנוֹת (יא) לְשִׂמּוּשָׁה סוֹתֶרֶת אוֹתוֹ יוֹם. לְפִיכָדֵי הַמְּשֻׁמֶשֶׁת מִטָּתָהּ וְרֵאָתָהּ אַחֲרַי כָּדֵי וּפְסִיקָה, הַגָּה: וְאֶפְלוּ לֹא רֵאָתָהּ רַק מִצָּאָה כָּתוּם. אֵינָה מִתְחַלֶּת לְסַפֵּר שְׁבַעַה נְקִיִּים עַד שְׁיַעֲבְרוּ עָלֶיהָ ו' עוֹנוֹת שְׁלֵמוֹת שְׂמָא תַּפְלֵט; לְפִיכָדֵי אֵינָה מִתְחַלֶּת לְסַפֵּר עַד יוֹם ה' לְשִׂמּוּשָׁהּ, כְּגוֹן אִם שְׂמֻשָּׁה בְּמוּצָאֵי שַׁבַּת אֵינָה מִתְחַלֶּת לְסַפֵּר עַד יוֹם ה', דְּקִימָא לָן אֵין שֶׁכָּבַת זָרַע מִסְרִיחַ עַד שְׁיַעֲבְרוּ עָלֶיהָ שְׁשָׁה עוֹנוֹת שְׁלֵמוֹת מֵעַת לְעַת; וְאִם שְׂמֻשָּׁה בְּמוּצָאֵי שַׁבַּת וּפְלִטָה לַיִל ד', קָדָם עֵת שְׂמוּשָׁהּ בְּמוּצָאֵי שַׁבַּת, עֲדִין הִיא עוֹמְדַת (יב) בְּתוֹדֵי עוֹנָה שְׁשִׁית לְשִׂמּוּשָׁה וְסוֹתֶרֶת, הַלְכָדֵי יוֹם ה' יְהִיָּה רֵאשׁוֹן לְסְפִירְתָּהּ. הַגָּה: וְתַפְסֵק יוֹם ד' לְעַת עָרֵב, וְיוֹם ה' עוֹלָה לְמִנְיָן. וְיֵשׁ שְׁכָתְבוּ שְׁנֵי לְהַמְתִּין עוֹד יוֹם אֶחָד, דְּהִינּוּ שְׂלֵא תַתְּחִיל לְמִנּוֹת עַד יוֹם הַשְּׁשִׁי וְהוּא יְהִיָּה יוֹם רֵאשׁוֹן לְסְפִירְתָּהּ, דְּחִשְׁיָנוּ שְׂמָא תַשְׁמֵשׁ בְּיוֹם רֵאשׁוֹן בֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת וְתַסְבֵּר שֶׁהוּא יוֹם, וְאֶפְשָׁר שֶׁהוּא לֵילָה, וְאִם תַּתְּחִיל לְמִנּוֹת מִיוֹם חֲמִישִׁי יְהִיָּה תוֹדֵי שְׁשָׁה עוֹנוֹת לְשִׂמּוּשָׁהּ, עַל כֵּן יֵשׁ (יג) לְהוֹסִיף עוֹד יוֹם אֶחָד דְּמַעֲתָהּ אֵי אֶפְשָׁר לְבוֹא לְיַדֵי טְעוֹת (תִּיָּה סִימָן רמ"ה וְהָאָגוּר בְּשֵׁם מַהֲרִי"ל וְשִׁיד וְכֵן כָּתוּב מַהֲרִי"ק וּמַהֲרִי"ק שְׂרֵשׁ לִיָּה), וְכֵן נוֹהֲגִין בְּכָל מְדִינּוֹת אֵלוֹ, וְאֵין לְשִׁנוֹת. וְיֵשׁ נְשִׁים שֶׁנִּהְיָו לְהַחְמִיר עוֹד לְהַמְתִּין עַד שְׁבַעַה יָמִים (שֵׁם בַת"ה), וְאֵין טַעַם בְּדָבָר וְהַחְמִיר יַחְמִיר, וְהַמְקַל נִשְׁכָּר לְהַקְדִּים עֲצָמוֹ לְמַצּוּהָ. וְיֵשׁ שְׁכָתְבוּ שְׁעֲכָשׁוּ אֵין לְחַלֵּק בֵּין שְׂמֻשָּׁה עִם בַּעֲלָהּ לְלֹא שְׂמֻשָּׁה, וְכָל אִשָּׁה שְׂרוּאָה, אֶפְלוּ (יד) כָּתוּם, צְרִיכָה לְהַמְתִּין ה' יָמִים עִם יוֹם

שְׂרָאָתָהּ בּוֹ וְתִפְסֹק לְעֵת עֶרֶב וְתִסְפֹּר ז' נְקִיִּים (שָׁם בְּתִ"ה בְּשֵׁם אֹרֶז וּמַהֲרִי"ק)
וְכֹן נוֹהֲגִין בְּמִדִּינוֹת אֱלוֹ וְאִין לְשָׁנוֹת (סֵה"ת וּסְמ"ג) .

יב אִם טְעַתָּה בְּמִנְיַן יוֹם (טו) אֶחָד וְטַבְּלָה וְשִׁמְשָׁה,
צְרִיכָה לְהִמָּתִין שְׁשָׁה עוֹנוֹת שְׁלֵמוֹת וְאַחַר כֵּן תִּמְנָה יוֹם
אֶחָד נָקִי וְתִטְבַּל ; אִךְ סְתִירָה שְׁלֵאֲחַר שְׁבַעָה, כְּגוֹן שְׁלֵא
טַבְּלָה כְּרָאוּי וְשִׁמְשָׁה, הֵרִי זֹו טוֹבְּלַת (טז) בְּכָל עֵת.

יג הָאִשָּׁה שֶׁשִּׁמְשָׁה מְטַתָּה וְרָאָתָה אַחַר כֵּן וּפְסָקָה,
וְרוֹצָה לְסַפֵּר מִיוֹם מְחֻרַת רְאִיתָהּ, תִּקְנַח יָפָה יָפָה אוֹתוֹ
מִקּוֹם בְּמוֹדֵךְ אוֹ בְּבִגְדֵי לְהַפְלִיט כָּל הַזָּרַע אוֹ תִרְחֹץ בְּמִים
חַמִּין וְהֵם יִפְלִיטוּ כָּל הַזָּרַע. **הגה:** וַיֵּשׁ אֲמָרִים דְּאִין אָנוּ בְּקִיאִין
בְּזַמַּן הַזֶּה וְאִין לְסַמֵּךְ עַל זֶה (הַגְּהוֹת מִיְמוֹנֵי פִי"ו וּסְמ"ק), וְהַכִּי נִהוּג דְּהֵרִי כְּבָר
נִתְבָּאָר שְׁאֵנוּ נוֹהֲגִין (יז) לְהִמָּתִין אֶפְלוּ לֹא שִׁמְשָׁה כָּלֵל, כְּדִי שְׁלֵא לְחַלֵּק בֵּין
סְפִירָה לְסְפִירָה, כָּל שְׁכּוֹן בְּכַהֲאֵי גּוֹנָא ; וְכָל הַפּוֹרֵץ גָּדַר בְּדַבְּרִים אֱלוֹ בְּמִקּוֹם
שְׁנֵהֲגוּ לְהַחְמִיר, יִשְׁכְּנוּ נְחֹשׁ.

סימן קצז - שלא תטבל האשה ביום

סעיפים

ה'

ובו

א אִין הַנְּדָה וְהַזָּבָה וְהַיּוֹלָדֵת עוֹלוֹת מְטַמְּאָתָן בְּלֹא
טַבְּלָה, שְׁאֶפְלוּ אַחַר כְּמָה שְׁנַיִם חֵיב כְּרַת הַבָּא עַל אַחַת
מֵהֶן אֶלֶא אִם כּוֹן טַבְּלוּ כְּרָאוּי בְּמִקּוֹם הַרְּאוּי.

ב אם בעלה בעיר, מצוה לטבל בזמנה שלא לטבל

מפרקה ורביה אפלו לילה אחת. **הגה:** ומתרת לטבל ליל שבת (רי"ח ור' אליה ואור זרוע ובה"ג וסה"ת וסמ"ג בשם ר' שמואל שהנהיג כד בתו) אם לא **(א)** יכולה לטבל קדם לכו, (בית יוסף ומרדכי בשם כמה רבותא עין שם). ודוקא אם בעלה בעיר, אבל בלאו הכי אסור, (כן משמע בת"ה סימן רנ"ה). ואם הנה אפשר לה לטבל קדם לכו, כגון שהנה אחר **(ב)** לדה או שלא הנה בעלה בעיר ובא בערב שבת, יש אומרים שאסורה לטבל (שם ובמהרי"ו בפסקיו סימן מ"ח כדעת בית יוסף); וכן נהגו במקצת מקומות, אבל במקום שאין מנהג אין להחמיר; ובמקום שנהגו להחמיר, גם במוצאי שבת לא תטבל דמאחר שהנה אפשר לה לטבל קדם לכו **(ג)** אין מרחיקין הטבילה מן החפיפה (אגור ובמהרי"ל). וכן אלמנה שאסורה לטבל טבילה ראשונה בליל שבת, משום דאסור לבוא עליה ביאה **(ד)** ראשונה בשבת, אסורה לטבל גם כן במוצאי שבת (מהרי"ל). ויש מקלין ומתירין לטבל במוצאי שבת, הואיל שלא טבלה בשבת משום חשש **(ה)** אסור (בית יוסף).

ג אסורה לטבל (ו) ביום ז'; ואפלו אם ממתנת מלטבל

עד יום ח' או ט' אינה יכולה לטבל ביום משום **(ז)** סרד בתה. (פ"י דב"ק ה"ב וקרב"ה לעשות כמעשה האם שתטבל ביום כמות ולא תבחין שאמה לאחר שבעה טבלה ולא בשביעי עצמו). **הגה:** **(ח)** והכלות הטובלות קדם **(ט)** החפה יכולות לטבל ביום דהא לא באין אצל החתן עד הלילה, אבל אחר החפה דינן כשאר נשים (מהרי"ל).

ד היכא דאכא אנס, כגון שיראה לטבל בלילה מחמת

צנה או פחד גנבים וכיוצא בו, או שסוגרין שערי העיר, יכולה לטבל בשמיני מבעוד יום; אבל בשביעי לא תטבל מבעוד יום אף על גב דאכא אנס.

ה אם (י) עברה וטבלה בח' ביום בלא אנס, אפלו הכי עלתה לה טבילה; וכן אם עברה וטבלה בז' ביום, עלתה לה טבילה. **הגה:** ומכל מקום לא תשמש אפלו בשמיני עד הלילה, ותסתיר טבילתה מבעלה עד הלילה (בית יוסף בשם האגור).

סימן קצח - דיני טבילה וחציצתה

סעיפים

מ"ח

ובו

א צריכה שתטבל כל גופה בפעם אחת; לפיכך צריך שלא יהיה עליה שום דבר החוצץ. ואפלו כל שהוא, אם דרך בני אדם לפעמים להקפיד עליו, חוצץ אפלו אם אינה מקפדת עליו עתה, או אפלו אינה מקפדת עליו לעולם כיון שדרך (א) רב בני אדם להקפיד עליו, חוצץ; ואם הוא חופה רב הגוף, אפלו אין דרך בני אדם להקפיד בכך, חוצץ. **הגה:** ולכתחלה לא תטבל אפלו בדברים שאינם חוצצין, גזרה אטו דברים החוצצים (הגהות ש"ד).

ב אלו הדברים שחוצצין, חוטי (ב) צמר וחוטי פשתן ורצועות שפורכין בהם השער בראש, לא תטבל בהם עד שתתרחם; ואם הם בתוך קליעת שערה אינו מועיל בהם רפיון. ואם הם פרוכים בשאר מקומות בגוף, לא תטבל בהם עד שתתרחם, חוץ מאם הם פרוכים בצואר

שְׂאִינָם חוֹצְצִין לְפִי (ג) שְׂאִינָה מְהַדְקוֹן ; אֲבָל קָטְלָא,
שֶׁהִיא רְצוּעָה חֲלָקָה וּרְחֻבָּה שְׁפוּרְכָת סְבִיב צְוָאָרָה,
חוֹצְצָת, מִפְּנֵי שְׁחוּנְקָת עֲצָמָה בְּחִזְקָה, כְּדִי שִׁיְהִיָּה בְּשָׂרָה
בוֹלֵט וְתִרְאֶה בְּעֵלֶת בְּשָׂר, וּמִתּוֹךְ שֶׁהֲרֻצוּעָה חֲלָקָה
וּרְחֻבָּה אֵינָה מְזִיקָתָה (רש"י) .

ג אִם הַחוּטִין הָאֵלוּ (ד) חֲלוּלִין, עֲשׂוּיִן מַעֲשֵׂה רְשָׁת,
אֵינָם חוֹצְצִין (טור בְּשֵׁם רֵאָבִי"ד) .

ד חוּטֵי (ה) שְׁעָר אֵינָם חוֹצְצִין. הַגָּה: וְאִם הָיוּ (ו) מְזֻהָבוֹת,
חוֹצְצִין, דְּמִקְפָּדָת עֲלֵיהֶם שְׁלֵא תִטְנַפֵּם ; וְכֵן אִם הָיוּ מְטַנְפִים תַּחֲלָה, מִקְפָּדָת
עֲלֵיהֶם שְׁלֵא תִתְלַכְלַךְ מֵהוּ בְּמִים, וְחוֹצְצִין (טור) .

ה שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת אוֹ יוֹתֵר שֶׁהָיוּ קְשׁוּרִים כְּאֶחָד קֶשֶׁר
אֶחָד, אֵינָם חוֹצְצִין. הַגָּה: וְאִין (ז) חֲלוּק בֵּין אִם קֶשֶׁר בִּי שְׁעָרוֹת עִם
שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת, אוֹ שְׁקֶשֶׁר בִּי שְׁעָרוֹת בְּפָנֵי עֲצָמוֹ (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם רֵשְׁבִי"א וְר"ו) ;
וְשֶׁעָרָה אַחַת שְׁנִקְשְׂרָה, חוֹצְצָת וְהוּא שְׁתֵּיהֶא (ח) מִקְפָּדָת
עֲלֵיהֶ, אֲבָל אִם אֵינָה מִקְפָּדָת עֲלֵיהֶ עֲלֵתָה לָּהּ טְבִילָה עַד
שִׁיְהִיָּה רֹב שְׁעָרָה קְשׁוּר נִימָא נִימָא בְּפָנֵי עֲצָמוֹ .

ו שְׁעָר שְׁכַנְגָד הַלֵּב וְשֶׁבִזְקוֹן הַנְּדָבֵק זֶה בְּזֶה מִחֲמַת זְעָה,
חוֹצֵץ ; (ט) שְׁבָרָאֵשׁ וְשֶׁבִבֵּית הַשְּׁחִי, אֵינּוּ חוֹצֵץ ;
וְשֶׁבָאוֹתוֹ מְקוֹם, בְּאִישׁ אֵינּוּ חוֹצֵץ ; וּבְאִשָּׁה, (י) בְּנִשְׁוָאָה
חוֹצֵץ, בְּפָנוּיָה אֵינּוּ חוֹצֵץ. הַגָּה: וְאוֹתוֹ שְׁיֵשׁ לָהּ כְּמִין קְלִיעוֹת

שְׁעָרוֹת דְּבוּקוֹת זֹו בָּזוּ, וְנַעֲשִׂית בְּלִילָה עַל יָדֵי שָׂד וְסַכְנָה לְהַסִּירָם, לֹא חִיצֵי
(מְרַדְכֵי הַיַּיִן בְּשֵׁם רַאבִּיָּיה וּבְאֶגוֹר וּבְהַגְהוֹת שׁׁיִד) .

ז לְפָלוֹף (פִּי צוֹאֵת הָעֵינִן) שְׁחוּץ לְעֵינֵן, חוּצָץ אֶפְלוֹ הוּא לַח;
וְלְפָלוֹף (יֵא) שְׁבַעֵינֵן אֵינוֹ (יב) חוּצָץ, וְאִם הָיָה יָבֵשׁ, חוּצָץ;
וְהוּא שֶׁהִתְחִיל לְהוֹרִיק (כִּיִּד הַתּוֹסְפוֹת וְסַמִּיג בְּשֵׁם רַבְּנוּ תָּם וְרַמְבַּׁׁם) .

ח כָּחַל שְׁבַעֵינֵן אֵינוֹ חוּצָץ, וְשְׁחוּץ לְעֵינֵן חוּצָץ; וְאִם הָיְתָה
פוֹתַחַת וְעוֹצְמָת (פְּרוֹשׁ וְסוֹנְגְרַת) עֵינֵינָה (יג) תְּדִיר, אֵף שְׁחוּץ
לְעֵינֵן אֵינוֹ חוּצָץ.

ט דָּם יָבֵשׁ שְׁעַל הַמָּכָה, חוּצָץ; (יד) וְרִיר שְׁבַתּוֹכָה, אֵינוֹ
חוּצָץ. יָצָא הָרִיר מִתּוֹכָה, כָּל תּוֹדֵ גִי יָמִים לַח הוּא וְאֵינוֹ
חוּצָץ; לְאַחַר מְכָאן, יָבֵשׁ הוּא וְחוּצָץ. לְפִיכֵד אִשָּׁה בְּעֵלַת
חֲטָטִים צָרִיכָה לְחוּף בְּמִים עַד שֶׁיִּתְרַכְּכוּ.

י רְטִיָּה שְׁעַל הַמָּכָה, חוּצְצָת.

יא חָץ אוֹ קוֹץ הַתְּחוּב בְּבֶשֶׁר, אִם נִרְאָה מִבְּחוּץ, חוּצָץ;
וְאִם (טו) אֵינוֹ נִרְאָה, אֵינוֹ חוּצָץ.

יב לְכֹלֹכִי צוֹאָה שְׁעַל הַבָּשָׂר מִחַמַּת זַעַה, אֵינָם
חוֹצְצִין; נִגְלָד כְּגֵלִיד, חוֹצֵץ.

יג מִלְמוּלִין (טז) שְׁעַל הַבָּשָׂר, חוֹצְצִין.

יד טֵיט הֵינּוּ וְטֵיט הַיּוֹצְרִים וְטֵיט דְרָכִים הַנִּמְצָא שָׁם
תְּמִיד, אֶפְלוּ בְיָמוֹת הַחֲמָה, כָּל אֵלוֹ חוֹצְצִין; וְשָׂאָר כָּל
הַטֵּיט, כְּשֶׁהוּא לַח אֵינוֹ חוֹצֵץ שְׁהָרִי הוּא נִמְחָה בְּמִים;
וְכִשֶּׁהוּא יָבֵשׁ, חוֹצֵץ (רמב"ם וסמ"ג) וְמִיָּהוּ אִם הִיא מִקְפָּדֶת אֶפְלוּ בְּדָבָר
לַח חוֹצֵץ (רוקח וּמְרָדְכִי הַלְכוֹת נְדָה).

טו הַדִּיּוֹ, הַחֲלָב וְהַדְּבֵשׁ וְהַדָּם, שְׂרָף הַתְּאֵנָה וְשְׂרָף
הַתּוֹת וְשְׂרָף הַחֲרוֹב וְשְׂרָף הַשְּׂקָמָה (פְּרוֹשׁ מִן מַמְיָנֵי הַתְּאֵנִים),
יָבֵשִׁים, חוֹצְצִין; לַחִים, אֵינָם חוֹצְצִין. וְשָׂאָר כָּל
הַשְּׂרָפִים, אֶפְלוּ לַחִים, חוֹצְצִין.

טז דָּם (יז) שֶׁנִּסְרָד בַּבָּשָׂר, אֶפְלוּ לַח, חוֹצֵץ.

יז צָבַע שֶׁצּוֹבְעוֹת הַנְּשִׁים עַל פְּנֵיהֶן וַיִּדְיָהוּ (יח) וְשֶׁעַר
רֵאשׁוֹן, אֵינוֹ חוֹצֵץ. וְכֵן מִי שֶׁהוּא צָבַע וַיִּדְיוֹ צְבוּעוֹת, אֵינוֹ
חוֹצֵץ. הַגָּה: וְכֵן מִי (יט) שֶׁאֲמָנוֹתוֹ לְהִיּוֹת שׁוֹחֵט אוֹ קָצַב וַיִּדְיוֹ תְּמִיד

מְלַכְלְכוֹת בְּדָם, אֵינּוּ חוֹצֵץ, שֶׁרַב בְּנֵי אֲמֹנוֹת זֶה אֵינּוּ מִקְפִּידִים (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם רִי"ו).

יח צוֹאָה שְׁתַּחַת הַצִּפּוֹרֵן שֶׁלֹּא כֹנֵד הַבָּשָׂר, חוֹצֵץ; כֹּנֵד הַבָּשָׂר, אֵינּוּ חוֹצֵץ. וּבִצֵּק שְׁתַּחַת הַצִּפּוֹרֵן, אֶפְלוּ כֹנֵד הַבָּשָׂר חוֹצֵץ. וְאִיזָהוּ שֶׁלֹּא כֹנֵד הַבָּשָׂר, זֶה שֶׁהַצִּפּוֹרֵן עוֹדֵף עַל הַבָּשָׂר. וּלְפִי שְׂאִינּוּ יְכוּלוֹת לְכוּן מֵה נִקְרָא כֹנֵד הַבָּשָׂר אוֹ שֶׁלֹּא כֹנֵדוֹ, נִהְגוּ הַנְּשִׂים לְטַל (כ) צִפְרִינִיהֶם בְּשַׁעַת טְבִילָה.

יט אִם יֵשׁ לָהּ נֶפֶח עַל מְקוֹם הַצִּפּוֹרֵן וְאִינָהּ יְכוּלָה לֹא לְחַתֵּךְ וְלֹא (כא) לְחַטֵּט, אִם נְפוּחָה כָּל כֶּף שְׂאִין הַטֵּיט שְׁתַּחַת הַצִּפּוֹרֵן נִרְאָה, אֵינּוּ חוֹצֵץ.

כ דְּוִקָא בְּצֵק שְׁתַּחַת הַצִּפּוֹרֵן חוֹצֵץ, אֲבָל הַצִּפּוֹרֵן עֲצָמָה אִינָהּ חוֹצֶצֶת. וְאֶפְלוּ אִם הִיְתָה גְדוּלָה וְעוֹמְדַת לְחַתֵּךְ וּפּוֹרַחַת וְעוֹבְרַת מִכֹּנֵד הַבָּשָׂר, אִינָהּ חוֹצֶצֶת. הַגָּה: מִיָּהוּ כָּל זֶה דְּוִקָא שְׂאִין צוֹאָה אוֹ בְּצֵק תַּחְתָּיו בְּשַׁעַת שְׁטַבְלָה. וּמֵאַחַר דְּכִבֵּר נִהְגוּ לְטַל הַצִּפְרִינִים, אֶפְלוּ אִם צִפּוֹרֵן אַחַת נִשְׂאָר בְּיָדָהּ וְטַבְלָה, (כב) צִרִיכָה טְבִילָה אַחֲרָת. (הַגְּהוֹת שִׂיד) וְכֵן נוֹהֲגִין.

כא צִפּוֹרֵן הַמְדַלְדֵּלֶת שְׁפִרְשָׁה מְעוּטָה, (כג) חוֹצֶצֶת; פִּרְשָׁה רַבָּה, אִינָהּ חוֹצֶצֶת.

כב אָבֵר וּבִשֶׁר הַמְדַלְדְּלִים, חוֹצְצִים. אָבֵל יִבְלֶת אוֹ יִתְרַת וְאִינֹן
מְדַלְדְּלוֹן, אִינָם חוֹצְצִים (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם סַמִּיג סִימֹן רַמְיִח בְּשֵׁם רִ"י).

כג הַשִּׁירִים וְהַנְּזָמִים וְהַטְּבָעוֹת וְהַקְטָלוֹת אִם הֵם
רְפוּיִים, אִינָם חוֹצְצִים; וְאִם הֵם (כד) מְהַדְקִים,
חוֹצְצִים. וְכֵן הַדִּין בְּאֶגֶד שֶׁל הַמֶּכָּה (כה) וְקִשְׁקָשִׁים שֶׁעַל
הַשֶּׁבֶר.

כד צְרִיכָה לְחַצֵּץ שִׁינִיָּה שֶׁלֹּא יִהְיֶה בָּהֶם דְּבַר חוֹצֵץ,
שָׂאֵם (כו) טְבִילָה וְנִמְצָא שׁוּם דְּבַר דְּבוּק בָּהֶם לֹא עֲלֵתָה
לָהּ טְבִילָה. וַיֵּשׁ נוֹהֲגוֹת שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל בִּישׁוּם לְכַתּוֹן
לְבַיִת הַטְּבִילָה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא נִכְנָס בֵּין הַשְּׂנִיִּים יוֹתֵר
מִמָּאֲכָל אַחֵר; וְאַף עַל פִּי שֶׁבּוֹדְקוֹת וְחוֹצְצוֹת הַשְּׂנִיִּים,
חוֹשֶׁשֶׁת דְּלִמָּא תִּשְׁתַּיֵּר מִנָּה וְלֹא אֲדַעְתָּה. (כז) וּמִנְהַג
יִפָּה הוּא. **הגה:** וְאִין לָהּ לֶאֱכֹל בֵּין הֶרְחִיצָה לְטְבִילָה (הַרַא"ש בַּה"ט); וְאִין
לָהּ לַעֲסֹק כָּל הַיּוֹם קֹדֶם הַטְּבִילָה בְּבִצֵּק אוֹ בְּנֵרוֹת שֶׁל שַׁעוּה, שֶׁלֹּא יִדְבַק בָּהּ
(ש"ד), וְכֵן נִהְגוּ.

כה אִם לֹא הַדִּיחָה בֵּית הַסְתָּרִים וּבֵית הַקְמָטִים שֶׁלָּהּ
וְנִמְצָא בָּהֶם דְּבַר חוֹצֵץ, לֹא (כח) עֲלֵתָה לָהּ טְבִילָה. וְאִם
לֹא נִמְצָא עָלֶיהָ דְּבַר חוֹצֵץ, אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא בְּדָקָה קֹדֶם
טְבִילָה עֲלֵתָה לָהּ טְבִילָה; וְאִינוּ דוֹמָה לְבִדִּיקַת הַגּוֹף
וְחִפְיַת הַרְאֵשׁ.

כו אם לא בְּדָקָה קָדָם טְבִילָה בֵּין שְׁנֵיהֶם וְלֹא בֵּית הַסֵּתֵרִים שְׁלָה, וְאַחַר טְבִילָה נָמִי לֹא בְּדָקָה עַד שְׁנֵתְעַסְקָה בְּכַתְמִים וּבְתַבְשִׁילִין, וְאַחַר כֵּן בְּדָקָה וּמְצָאָה עֶצֶם בֵּין שְׁנֵיהֶם אוֹ דָבָר חוּצָץ בֵּין סִתְרֵיהֶם, תִּלְיִן (כֵּט) לְקַלָּא וְאִמְרִין דְּבַתֵּר טְבִילָה עִילֵי בֵּה.

כז נִתְנָה שְׁעָרָה בְּפִיהָ אוֹ קִרְצָה שְׁפִתוֹתֶיהָ אוֹ קִפְצָה יָדָה בְּעִנְיָן שְׁלֹא בָּאוּ הַמַּיִם בָּהֶם, לֹא עָלְתָה לָּהּ טְבִילָה.

כח לֹא תִּתְאַחֵז בֵּה חֲבֵרְתָהּ בְּיָדֶיהָ בְּשַׁעַת טְבִילָה אֶלָּא אִם (ל) כֵּן רָפְתָה יָדָהּ, כְּדִי שְׁיָבוֹאוּ הַמַּיִם בְּמִקּוֹם אַחִיזַת יָדֶיהָ; וְאִם הִדִּיחָהּ יָדֶיהָ (לא) בְּמַיִם תְּחַלָּה, שְׂרִי, שְׁמִשְׁקָה טוֹפֵחַ שְׁעַל יָדֶיהָ חֲבוּר לְמֵי הַמְּקוֹה.

כט הַטּוֹבֵל בְּמִקּוֹה שְׂאִין בֵּה אֶלָּא מִי סָאָה מְצַמְצָמִין, אִם אָמַר לְחֵבְרוּ: כְּבֹשׁ יָדֶיךָ עָלַי בְּמִקּוֹה, הֲרִי זֶה (לב) מְגִנָּה.

ל אֵינָה צְרִיכָה לְהַגְבִּיחַ רַגְלֶיהָ בְּשַׁעַת טְבִילָתָהּ אִם אֵין שָׁם טִיט, אֶף עַל פִּי שְׁדוֹרְסַת עַל הַרְצָפָה אֵין כָּאוּ חֲצִיצָה, מִפְּנֵי (לג) שֶׁהַמַּיִם מְקַדִּימִים לְרַגְלֶיהָ.

לא אין טובליון בכלים. לפיכך אם היה טיט במקום שטובלת, לא תעמד על גבי (לד) כלי עץ שמקבלין טמאה מגבון, ולא על גבי (לה) נסרים שראויים למדרסות ולא על שום כלי הראוי למדרס ותטבל, משום גזרת מרחצאות של כלים; עברה וטבלה, לא עלתה לה (לו) טבילה. אבל נותנת היא חבילי זמורות תחת רגליה, מפני הטיט. וכן לא תעמד על גבי כלי חרס ולא על גבי בקעת ותטבל; ואף על פי שאין כלי חרס מטמא מגבו ולא ראוי למדרס, חשש חכמים הוא שמא תפחד שלא תפל ולא תטבל כראוי. עברה וטבלה על גבי אלו, עלתה לה טבילה; ולפי זה מקוה שיש בו שליבות (פיי מדרגות) של עץ, אם טבלה על גבי (לז) השליבות אפלו אם הם מחברים לכתלי המקוה (תשובת הרשב"א) לא עלתה לה טבילה דפשוטי כלי עץ הם, וצריך לעשות במקומן מדרגה של אבנים ותהיה המדרגה רחבה ד', מקום הנחת הרגל, כדי שיהא בה שעור מקום לבל תפחד לפל ממנה.

לב סילון של עץ (לח) הקבוע בקרקעית הטבילה, אם אין לו לבזבז (פיי מסגרת שאז אין לו בית קבול), מתרת לעמד עליו ולטבל.

לג לא תטבל במקום שיש בקרקעיתו טיט, משום חציצה, אלא אם כן תתן עליו זמורות וכיוצא בהם,

דָּבָר שֶׁאֵינוֹ מְקַבֵּל שׁוּם טְמֵאָה ; וְאִם טָבְלָה, יֵשׁ אוֹמְרִים
(לט) שֶׁלֹּא עָלְתָה לָּהּ טְבִילָה (רַאבֵּי'ד וְרִשְׁי'י אָבֵל רַב הַפּוֹסְקִים מִתִּירִין) .

לד לֹא תִטְבַּל בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ חֲשֵׁשׁ שִׁירְאוֹהָ בְּנֵי אָדָם,
מִפְּנֵי שְׁמִתוֹד כָּךְ מִמֵּהֶרֶת לְטַבֵּל וְאֵינָה מְדַקְדָּקֶת
בְּטְבִילָה ; וּמִיּהוּ בְּדִיעָבֵד, עָלְתָה לָּהּ טְבִילָה.

לה לֹא תִטְבַּל בְּקוֹמָה זְקוּפָה, מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ מְקוֹמוֹת
שֶׁמְסַתֵּתִים בָּהֶן ; וְלֹא תִשְׁחָה הַרְבֵּה עַד שֶׁיִּדְבְּקוּ סִתְרֵיהָ
זֶה בְּזָה, אֲלֹא שׁוֹחָה מְעַט עַד שֶׁיִּהְיוּ סִתְרֵי בֵּית הָעֶרְוָה
נִרְאִים כְּדָרֶךְ שֶׁנִּרְאִית בְּשַׁעָה שֶׁהִיא עוֹרֶכֶת ; וְיִהְיֶה תַּחַת
דְּדֵיהָ נִרְאָה כְּדָרֶךְ שֶׁנִּרְאָה בְּשַׁעָה שֶׁמִּינִיקָה אֶת בְּנָה ;
וְיִהְיֶה תַּחַת בֵּית הַשְּׁחִי נִרְאָה כְּדָרֶךְ שֶׁנִּרְאָה כְּשֶׁאוֹרֶגֶת
בְּעוֹמְדִין, וְאֵינָה צְרִיכָה לְהִרְחִיק יְרֻכּוֹתֶיהָ זֹו מִזֹּו יוֹתֵר
מִדְּאִי וְגַם לֹא לְהִרְחִיק זְרוּעוֹתֶיהָ מִהַגּוֹף יוֹתֵר מִדְּאִי,
אֲלֹא כְּדָרֶךְ שֶׁהֵם בְּעֵת הַלּוּכָה ; וְאִם שִׁנְתָהּ, כְּגוֹן
שֶׁשִּׁחַתָּה בְּיוֹתֵר אוֹ זְקָפָה בְּיוֹתֵר, (מ) עָלְתָה לָּהּ טְבִילָה
(עֶרְוֹד וְסִמְי'ג וְרִשְׁבִּי'ץ וְרַמְבַּ"ם) ; וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר שֶׁלֹּא עָלְתָה.

לו צְרִיךְ שִׁיחֶיהָ הַמְּקוֹה גְבוּהָ מִמַּעַל לְטַבּוֹרָה זָרֶת,
לְפָחוֹת.

לז יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר שֶׁאֵף עַל פִּי שֶׁאֵין בְּגִבָּה מִי הַמְּקוֹה

לַעֲלוֹת בָּהֶם כָּל גּוֹפָה, אֵלֶּא אִם כֵּן פְּנִיָּה וְגוֹפָה כְּבוּשִׁים
בְּקֶרֶקַע, שְׁפִיר דְּמִי וְעִזוֹ לְקָמוֹ סִימֹן רִי"א (סְעִיף ס"ו) בְּדִינֵי מִקְוָה.

לח איננה צריכה לפתח פיה כדי שייכנסו בה המים, ולא
תקפץ אותה יותר מדאי; ואם קפצה, (מא) לא עלתה לה
טבילה, אלא תשיק שפתותיה זו לזו דבוק בינוני.

לט לא תעצים עיניה ביותר ואל תפתחם ביותר, ואם
עשתה כן יש אומרים שלא עלתה לה טבילה (ב' דעות בטור
ופוסקים עב"י).

מ צריך להעמיד על גבה יהודית גדולה יותר מי"ב שנה
ויום אחד בשעה שהיא טובלת, שתראה שלא ישאר
משער ראשה צף על פני המים; ואם אין לה מי שתעמד
על גבה, או שהיא בלילה, תכרף שערה על ראשה בחוטי
צמר או ברצועה שבראשה, ובלבד שתתפרס או
בשרשרות של חוטים חלולות או קושרת בגד רפוי על
שערותיה.

מא המפשלת בנה לאחוריה כשהיא ערמה, וטבילה, לא
עלתה לה טבילה שמא היה טיט ברגלי התינוק או
בידיו ונדבק באמו וחדץ בשעת טבילה ואחר שעלתה
נפל.

מב נִכְנָסוּ צְרוּרוֹת וּקְסָמִים בְּסִדְקֵי רַגְלֶיהָ מִלְמָטָה,
(מב) חוֹצְצִים.

מג אֲסֻפְלָנִית מְלוּגְמָא וּרְטִיָּה שְׁעַל בֵּית הַסְתָּרִים,
חוֹצְצִין ; אֵף עַל פִּי שְׁאִינָם צְרִיכִים שְׁיִכְנָסוּ בְּהֵם הַמִּים,
צְרִיכִים שְׁיִהְיוּ רְאוּיִים וְלֹא יִהְיֶה בְּהֵם דְּבַר חוֹצֵץ. הַגָּה:
יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהָאִשָּׁה צְרִיכָה לְהִטִּיל מִים קִדְּם טְבִילָה אִם הִיא (מג)
צְרִיכָה לְכַדֵּי. גַּם צְרִיכָה לְבַדֵּק עֲצָמָהּ בְּגִדּוּלִים וּבְקִטְנִים
שֶׁלֹּא תִּהְיֶה צְרִיכָה לְעַצֵּר עֲצָמָהּ, וְלֹא יִהְיוּ רְאוּיִים
לְבִיאת מִים. גַּם צְרִיכָה לְהִסִּיר צוֹאת הַחֻטָּם (שׂייד וּרַאבִּין
סִימָן שְׁכִינּוּ דְּרַף סִי ע״ג) .

מד הִיָּתָה בָּהּ שְׁעָרָה אַחַת אוֹ שְׁתַּיִם חוּץ לְמַכַּת רֵאשָׁה
מִדְּבַק לְמַכָּה, אוֹ שְׁהָיוּ שְׁתַּיִ שְׁעָרוֹת (רֵאשָׁה) [רֵאשָׁם]
מִדְּבַקוֹת בְּטִיט אוֹ בְּצוֹאָה, אוֹ שְׁהָיוּ שְׁתַּיִ שְׁעָרוֹת בְּרִיסֵי
עֵינֶיהָ מִלְמָטָה וְנִקְּבוּ וְהוֹצִיאתָן בְּרִיסֵי עֵינֶיהָ מִלְמָעָלָה,
וְכֵן אִם הָיוּ בִּי שְׁעָרוֹת רִיסֵי עֵינֶיהָ שֶׁל מָטָה מִדְּבַקוֹת
בְּרִיסֵי עֵינֶיהָ שֶׁל מַעְלָה, הֲרִי אֵלוֹ חוֹצְצִים.

מה לֹא תִטְבַּל בְּאֶבֶק שֶׁל רַגְלֶיהָ ; וְאִם טְבָלָה, יֵשׁ מִי
שְׁאוֹמֵר שְׁאִינוֹ חוֹצֵץ וְיֵשׁ מִי שְׁאוֹמֵר שְׁחוֹצֵץ, אֲלֹא אִם
כֵּן שֶׁשָּׂפָה אוֹ שֶׁטְבָלָה בְּחַמִּין.

מו נְדָה שְׁטָבְלָה (מד) בְּבִגְדֵיהָ מִתְתַרֵת לְבַעֲלָהּ.

מו מִין כְּנִים שְׁדָבוּקִים בַּבָּשָׂר וְנוֹשְׁכִים בְּעוֹר בְּמָקוֹם שֶׁעַר וְנִדְבָקִים בְּחִזְקַת בַּבָּשָׂר, צָרִיד (מה) לְהִסְתַּרֵן עַל יְדֵי חֲמִין וּלְגוֹרְדוֹ בְּצַפְרוֹ; וְאִם אֵינוֹ יָכוֹל לְהִסְתַּרֵן, אֵינוֹ חוֹצֵץ.

מח נְדָה שְׁטָבְלָה בְּלֹא כְּוִנָּה, כְּגוֹן שֶׁנִּפְלָה לְתוֹךְ הַמַּיִם אוֹ שֶׁיָּרְדָה לְהַקֵּר, הִרִי זוֹ מִתְתַרֵת לְבַעֲלָהּ. הַגָּה: וַיֵּשׁ מִחֲמִירִין וּמִצָּרִיכִין אוֹתָהּ (מה*) טְבִילָה אַחֲרַת (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם רַשְׁבֵּי"א וְר' יְרוּחִם וְרוֹקַח וְהַגְּהוֹת אֲשֶׁר"י); וַיֵּשׁ (מו) לְהַחֲמִיר לְכַתְחֲלָהּ. יֵשׁ שֶׁכְּתָבוּ שֶׁיֵּשׁ לְאִשָּׁה לְהִיּוֹת צְנוּעָה בְּלֵיל טְבִילָתָהּ, וְכֵן נִהְגוּ הַנָּשִׁים לְהִסְתַּרֵר לֵיל טְבִילָתָן שֶׁלֹּא לִילָד בְּמַהוּמָה אוֹ בְּפָנֵי הַבְּרִיּוֹת, שֶׁלֹּא יִרְגִישׁוּ בָּהֶן בְּנֵי אָדָם; וּמִי שֶׁאֵינָה עוֹשֶׂה כֵן, נֶאֱמַר עָלֶיהָ: אָרוּר שׁוֹכֵב עִם בְּהֵמָה (דְּבָרִים כז, כא). וַיֵּשׁ לְנָשִׁים לְזַהֵר כְּשִׁיוֹצְאוֹת מִן הַטְּבִילָה שֶׁיִּפְגַּע בָּהּ חֲבָרְתָהּ, שֶׁלֹּא יִפְגַּע בָּהּ תַּחֲלָה דְּבַר טָמֵא אוֹ עוֹבֵד כּוֹכָבִים; וְאִם פָּגְעוּ בָּהּ (מוז) דְּבָרִים אֱלוֹ, אִם הִיא יִרְאֵת שָׁמַיִם תַּחֲזוֹר וְתִטְבַּל (ש"ד וְכַל בּוֹ וְרוֹקַח). וְעַיִן לְקַמּוֹן סוּף סִימָן ר"א אִם מִתַּר לְהִטִּיל חֲמִין לְמַקְוֶה אוֹ אִם מִתַּר לְרַחֵץ אַחַר הַטְּבִילָה.

סימן קצט - שצריכה האשה לבדק
בית הסתרים ודיני חפיפה בשבת

א צָרִיכָה לְהַדִּיחַ בַּיִת הַשְּׁחִי וּבַיִת הַסְּתָרִים שְׁלֵה בְּמִים, וְלֹא בְּשֶׁאֵר מִשְׁקִין (מֵהַרִּי"ק שְׂרֵשׁ קִנִּי"ט), וְלִסְרֹק שְׁעָר (א) רֹאשֶׁה יָפָה בְּמִסְרֹק שְׁלֵה תִּהְיֶינָה שְׁעָרוֹתֶיהָ נִדְבָקוֹת זֹז בְּזֹז; וְכֵן צָרִיכָה הָאִשָּׁה לְעֵין בְּעֶצְמָהּ וּבְבִשְׂרָהּ וּבִדְקָתָה (ב) כָּל גּוּפָהּ סָמוּךְ לְטְבִילָתָהּ, שְׁלֵה יֵהָא עָלֶיהָ שׁוּם דְּבַר מֵאוּס שְׁחוּצָא; וְתַחֲף כָּל גּוּפָהּ, וְתִשְׁטֹף בְּמִים חֲמִין בְּשַׁעֲת חֲפִיפַת גּוּפָהּ וּשְׁעָרָהּ.

ב חֲפִיפָה שְׁבִמְקוֹם שְׁעָר לֹא תִהְיֶה בְּמִים קָרִים, לְפִי שְׁמִסְבְּכִין אֶת הַשְּׁעָר, אֲלֵא בְּמִים חֲמִין; וּמִיָּהוּ אֲפֵלוּ בְּחֲמֵי חֲמָה סָגִי. וְלֹא תַחֲף בְּנֶתֶר הַנִּקְרָא בְּעַרְבֵי: טַפֵּל (רַמְבַּ"ם בְּפִי הַמְשָׁנָה פ"ב דְּכָלִּים) וּבְלַע"ז: (ג) גְּרִיד" א (רִיב"ש), לְפִי שְׁמִחֲתֵדֵי הַשְּׁעָר וְחוּזָר וּמִסְתַּבֵּד, וְלֹא בְּאֵהֶל, לְפִי שְׁמִסְבְּכֵי הַשְּׁעָר, וְלֹא בְּכָל דְּבָרִים הַמְּסַבְּכִים הַשְּׁעָר. הַגָּה: וְכָל זֶה לְכַתְּחֵלָה, אֲבָל אִם חֲפָהּ בְּנֶתֶר וְכִיּוּצָא בּוּ, וְרֹאֲתָהּ בְּעֶצְמָהּ שְׁאִין שְׁעָרוֹת שְׁלֵה (ד) קְשׁוּרִין וּמִסְבְּכִין, שְׂרִי (מֵהַרִּי"ק שְׂרֵשׁ קִנִּי"ט). וְאִשָּׁה שְׁצוּוּ אֹתָהּ הָרוֹפְאִים שְׁלֵה תַחֲף רֹאשֶׁה בְּמִים, רַק בְּיִין, יֵשׁ לְשֹׂאֵל לְרוֹפְאִים אִם הֵינּוּ מְסַבְּדֵי הַשְּׁעָרוֹת, וְאִם אוֹמְרִים שְׁאִינוֹ מְסַבְּדֵי יֵשׁ לְסַמֵּךְ עָלֶיהוּ; וְאִם אֵין הָרוֹפְאִים בְּקִיִּין בְּדָבָר, יֵשׁ לְאִשָּׁה (ה) לְנִסּוֹת לְעֶצְמָהּ תַּחֲחֵלָה אִם הֵינּוּ אִינוֹ מְסַבְּדֵי הַשְּׁעָרוֹת, (גַּם זֶה שָׁם).

ג חֲפִיפָה צָרִיכָה לְהִיּוֹת לְכַתְּחֵלָה סָמוּךְ לְטְבִילָתָהּ. וְהַמְּנַהֵג הַכָּשֵׁר שֶׁתַּתְּחִיל לְחַף מִבְּעוֹד יוֹם וְעוֹסֶקֶת בְּחֲפִיפָה עַד שֶׁתַּחֲשֵׁד, וְאִז תִּטְבֵּל. וְכֵן מְנַהֵג כָּשֵׁר שְׁאֵף עַל

פִּי שְׁחַפְּפָה, תִּשָּׂא עִמָּה מִסֶּרֶק (ו) לְבֵית הַטְּבִילָה וְתִסְרֹק שָׁם. **הגה:** ובשעת הדחק שְׁצָרִיכָה לְחַף (ז) בַּיּוֹם, אוֹ שְׂאֵי אֶפְשָׁר לָהּ לְחַף בַּיּוֹם וְצָרִיכָה לְחַף בַּלַּיְלָה, יְכוּלָה לַעֲשׂוֹת (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַפּוֹסְקִים וּבְשֵׁם הַרְמַב"ם פ"ב דְּמִקְנֹאוֹת). וּבְלִבְד שְׁלֵא תִמְהַר לְבֵיתָהּ וְתַחֲפוּ כְּרֵאוּי.

ד חֵל טְבִילָתָהּ בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת, שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְחַף מִבְּעוֹד יוֹם, תַּחֲפוּ בַּלַּיְל טְבִילָתָהּ. **הגה:** וּמִכָּל מְקוֹם (ח) מְנַהֵג יָפָה הוּא שְׁתַּרְחֵץ הַיֵּטֵב בְּעָרֵב שַׁבָּת, וּבְמוֹצָאֵי שַׁבָּת תַּחֲזוֹר וְתַחֲפוּ וְתִסְרֹק מְעַט (טוּר).

ה נִזְדַּמְנָה לָהּ טְבִילָה בַּלַּיְל שַׁבָּת, תַּחֲפוּ בַּיּוֹם.

ו חֵל לַיְל טְבִילָתָהּ בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת וְהוּא יוֹם טוֹב שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְחַף, אֲזִי תַּחֲפוּ בְּעָרֵב שַׁבָּת; וְכֵן אִם חָלוּ ב' יָמִים טוֹבִים בַּיּוֹם חֲמִשִּׁי וְשֵׁשִׁי, וְחָל לַיְל טְבִילָתָהּ בַּלַּיְל שַׁבָּת, תַּחֲפוּ בַּיּוֹם רְבִיעִי בְּשַׁבָּת וְתִקְשָׁר שְׁעָרוֹתֶיהָ כְּדֵי שְׁלֵא יִתְבַּלְבְּלוּ. **הגה:** גַּם (ט) תִּזְהַר בַּיָּמִים שְׁבִינן הַחֲפִיפָה לְטְבִילָה מִכָּל טַנְפָּת, וְשְׁלֵא יִדְבַק בָּהּ שׁוֹם דָּבָר; גַּם מְנַגִּיעַת תַּבְּשִׁילִין, אוֹ מְנַתִּינְתוֹן לְבַנְיָה הַקְּטַנִּים, תִּזְהַר, אִם אֶפְשָׁר לָהּ לִזְהַר, אִם הֵם דְּבָרִים הַנִּדְבָּקִים (טוּר וְכוּ כְּתֵב הַבֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הָרַא"ש וְסַמ"ג וְסַה"ת). וְאִם אֵי אֶפְשָׁר לָהּ לִזְהַר, כְּגוֹן שְׂאִין לָהּ מִי שְׁיַעֲשֶׂה בְּמִקְוֵה אוֹ שְׁצָרִיכָה לְגַע בְּהוֹן בְּשַׁעַת אֲכִילָה, אִין לְחוּשׁ, וּמִכָּל מְקוֹם תַּרְחֵץ יָדֶיהָ כָּל פַּעַם שְׁלֵא תֵבֵא לְיַדֵּי חֲצִיצָה. **וי** טְבִילָה תַעֲיִן וְתִבְדֹּק הַיֵּטֵב כָּל גּוּפָהּ וְשַׁעֲרוֹת רֵאשָׁהּ, שְׁלֵא יִהְיֶה דָּבָר חוֹצֵץ, **ויא** וְתִדְיַח בֵּית הַסְּתָרִים בְּיָמִים חֲמִישִׁי שְׁהַחֲמוּ, וְאֶפְלוּ בַּיּוֹם טוֹב, וְכֵן תַּחֲצֵץ שְׁנִיָּה בְּטוֹב בְּשַׁעַת הַטְּבִילָה שְׁלֵא יִשָּׂאֵר פְּרוּרִין וְלֵא בְּשָׂר וְלֵא עֶצֶם. וְע"ל סִימָן קצ"ז אִם לֹא חֵל טְבִילָתָהּ בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת, אִם תּוּכַל לְטַבֵּל בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת.

ז בְּמָקוֹם שִׁירָאוֹת לְטַבֵּל בְּלֵילָה, אִין לְהַתִּיר לְחֹף מֵעָרֵב שַׁבָּת וְלְטַבֵּל בְּיוֹם שַׁבָּת, דְּתַרִי קְלִי בְּהַדְדִי לֹא מְקַלִּינוּ; קָלָא דְסַרְדָּךְ בְּתָהּ, וְקָלָא דְהַרְחַקְתָּ חֲפִיפָה מִטְבִּילָה.

ח בִּימֵי חַל וְכָל שָׁנָה בְּיוֹם טוֹב, אִם חֲפִפָה וְעֵינָה עֲצָמָה הַיּוֹם וְטְבִילָה בְּלֵיל יוֹם אַחֵר, עֲלִתָהּ לָהּ טְבִילָה בְּדִיעָבֵד, אִף עַל פִּי שְׁלֹא הָיוּ חֲפִיפָה וּבְדִיקָה סָמוּךְ לְטְבִילָה; אָבֵל אִם לֹא חֲפִפָה כָּלֵל, לֹא עֲלִתָהּ לָהּ טְבִילָה אִף עַל פִּי שֶׁעֵינָה בְּעֲצָמָה בְּגוּפָהּ, וְאַפְלוּ חֲפִפָה מִיַּד אַחֵר הַטְבִּילָה וְסַרְקָה בְּמִסְרָק וְלֹא מְצָאָה שׁוֹם נִימָא קְשׁוּרָה, לֹא עֲלִתָהּ לָהּ טְבִילָה; וְאִין צָרִיךְ לֹמַר אִם חֲפִפָה בְּמָקוֹם שֶׁעַר, וְלֹא עֵינָה בְּשֶׁאֵר גּוּפָהּ, שְׁלֹא עֲלִתָהּ לָהּ טְבִילָה, שֶׁעֵיוֹן הַגּוּף הוּא דְבַר תּוֹרָה.

ט בְּמָה דְבָרִים אָמוּרִים, בְּשֶׁאֵר כָּל הַגּוּף, אָבֵל בְּבֵית הַסֵּתֵרִים כִּיּוֹן שְׁאִין צָרִיכִים לְבִיאַת מַיִם, אִם לֹא עֵינָה אוֹתָם קָדָם לְכוֹן, וְאַחֵר כֹּף עֵינָה אוֹתָם וְלֹא מְצָאָה בָּהֶם שׁוֹם דְּבַר, עֲלִתָהּ לָהּ טְבִילָה.

י חֲפִפָה (יב) וְעֵינָה וְטְבִילָה, וּבְעֲלִיתָהּ נִמְצָא עָלֶיהָ דְּבַר חוּצָא, אִם בְּתוֹךְ עוֹנָה שֶׁחֲפִפָה טְבִילָה, אֵינָה צָרִיכָה טְבִילָה אַחֲרָת; וְאִם לֹא, צָרִיכָה טְבִילָה אַחֲרָת. הַגָּה: אִף

על פי שהיתה החפיפה סמוך לטבילה, כגון שחפפה ביום סמוך לערב וטבילה בתחלת הלילה, הואיל והיה בשתי עונות (בית יוסף בשם הרמב"ם).
ולרמב"ם, בין כך ובין כך צריכה טבילה אחרת, אלא שזו אינה צריכה לחזור לחף וזו צריכה (וכן דעת רבינו ירוחם).

יא במה דברים אמורים, כשלא נתעסקה באותו המין אחר טבילה, אבל אם נתעסקה בו בין טבילה לבדיקה אינה צריכה טבילה אחרת, שאני (יג) תולה אותו במין שנתעסקה בו; (יד) אבל אם לא חפפה קדם טבילה, אין תולין בו אף על פי שנתעסקה בו אחר טבילה.

יב במה דברים אמורים, בשאר כל הגוף, אבל בית הסתרים, אם לא (טו) עינה אותם קדם טבילה, ואחר טבילה גם כן לא עינה עד שנתעסקה בדבר החוצץ, ואחר כך נמצא בהם מאותו המין, תולין להקל.

יג חפפה קדם טבילה, ובין חפיפה לטבילה נתעסקה בדברים החוצצין, או שנתנה (טז) לבנה תבשיל הראוי לדבק בה, לא עלתה לה טבילה, אפלו אם בדקה מיד אחר טבילה ולא מצאה עליה שום דבר חוצץ, שאני אומר בעלייתה מהמים נפל ממנה, וצריכה טבילה אחרת. **הגה:** מיהו אם בדקה עצמה קדם טבילה וראתה שלא נדבק בה שום דבר, אינה צריכה טבילה אחרת (הגהת ש"ד ומרדכי ובית יוסף בשם הרשב"א); אבל מתרת (יז) ללבש בגדיה בין חפיפה לטבילה, ולא תקח תינוק אצלה

סימן ר - אימתי תעשה ברכת הטבילה

אחד

סעיף

ובו

א כשפושטת מלבושיה, כשעומדת בחלוקה, תברך: אשר קדשנו במצותיו וצונו על הטבילה, ותפשט חלוקה ותטבל; ואם לא ברכה אז, תברך לאחר שתכנס עד צוארה במים; ואם הם צלולים, עוכרתן ברגליה ומברכת. **הגה:** ויש אומרים שלא תברך עד אחר הטבילה (טור בשם בעל הלכות גדולות והוא בה"ג דף פ"ה ע"ב ורש"י וראב"ן סימן שכ"ח ושי"ד), וכן (א) נוהגים שלאחר הטבילה, בעודה עומדת תוך המים, מכסית עצמה בבגדה או בחלוקה, ומברכת.

הלכות מקוואות

סימן רא - דיני המקוה ומימיו

ובו

ע"ה

סעיפים

א אין האשה עולה מטמאתה ברחיצה במרחץ. ואפלו עלו עליה כל מימות שבעולם, עדין היא בטמאתה וחיבין עליה פרת עד שתטבל כל גופה בבת אחת במי (א) מקוה או מעין שיש בהם ארבעים סאה; ושיעורה, אמה על אמה על רום שלש אמות במרבע, (ב) באמה בת ששה טפחים ונחי אצבע, ואם הוא רחב יותר ואינו גבוה כל כך, כשר אם יכולה להתכסות כל גופה בהן בבת אחת; וצריך שיעלה בתשברת מ"ד אף וקיי"ח אצבעות בגודל ועוד חצי אצבע (ד"ע בב"ה); וצריך שיהיה הקריץ שבו המים גדול יותר משעור זה, כדי שכשתכנס הטובלת ויתפחו המים ישארו שם ארבעים סאה (תוס' פי ערבי פסחים).

ב מי מעין מטהרין אף בזוחליו (פרוש זוחליו נמשכים והולכים ואינן מכנסים); מי גשמים אין מטהרין (ג) אלא באשברן (פרוש מקום עמק שמתכנסים בו המים ונקרא אשברן) אבל על ידי זחילה פסולין מן התורה (בית יוסף בשם מהרי"ק שרש קט"ו ות"ה סי' רכ"ד) אם הם לחוד בלא מעין היו הזוחליו מן המעין מתערבים עם הנוטפים שהם מי גשמים, הרי (ד) הפל כמעין לכל דבר; ואם רבו הנוטפים על הזוחליו, וכן אם רבו מי גשמים על מי הנקה, אינם מטהרים בזוחליו אלא באשברן. לפיכך, צריך להקוף מפץ (פי' פעין מחצלת) וכיוצא בו באותו הנקה המערב, עד (ה) שיקוו המים ויטבל בהם. הגה: וכן נכון (ו) להורות ולהחמיר (מהרי"ק ות"ה שם) ושאר אחרונים כתבו ויש להחמיר כשטת הרים ורא"ש וסיעתם); אבל יש מתירים לטבל בנהרות כל השנה, (ז) אף בשעת

הַגְּשָׁמִים וְהַפְּשָׁרֵת שְׁלֵגִים וְרַבּוּ הַנוּטְפִים עַל הַזֹּחֲלִין, מְשׁוּם דְּעַקֵּר גְּדוּל הַנֶּהָר הוּא מִמָּקוֹם מְקוּרָו (טוֹר בְּשֵׁם רִ"ש וּבֵית יוֹסֵף בְּשֵׁם רִשְׁי וְסַה"ת וְסַמ"ג) ; וְכֵן נִהְיָו בְּרַב הַמְּקוֹמוֹת בְּמָקוֹם שְׂאִין מְקוּהָ, וְאִין לְמַחֹת בְּיַד הַנּוֹהֲגִין לְהַקֵּל כִּי יֵשׁ לָהֶם עַל מִי שְׂיִסְמַכּוּ (מַהֲרִי"ק וּבֵת"ה שֵׁם וּמַהֲרִי"ו סִימָן ע' וּב"ז סִימָן קנ"ד) . מִיָּהוּ יֵשׁ לְזָהָר מְלֻטָּבֵל בְּנֶהָר הַמִּתְהַוֶּה לְגַמְרֵי עַל יְדֵי גְשָׁמִים, וְכִשְׂאִין גְּשָׁמִים פּוֹסֵק לְגַמְרֵי, אֵף עַל פִּי שְׂשָׂאָר נֶהָרוֹת שׁוֹפְכִים לְתוֹכוֹ בְּשַׁעַת הַגְּשָׁמִים וּמִתְהַוֶּה עַל יָדוֹ, מִכָּל מָקוֹם הוֹאִיל וּפּוֹסֵק לְגַמְרֵי בְּשַׁעַת שְׂאִין גְּשָׁמִים, אֲסוּר לְטַבֵּל בּוֹ דְּרַךְ זְחִילָתוֹ עַד שְׂיִקְוּוּ הַמַּיִם שֶׁבְּתוֹכוֹ (שֵׁם בַּמַּהֲרִי"ק) ; אֲבָל בְּנֶהָר שְׂאִינוֹ פּוֹסֵק, אֵף עַל פִּי שְׂבִשְׁעַת הַגְּשָׁמִים מִתְרַחֵב וּמִתְפַּשֵּׁט עַל כָּל גְּדוּתָיו, מִתֵּר לְטַבֵּל בּוֹ בְּכָל מָקוֹם (בֵּית יוֹסֵף לְדַעַת הַמְּרַדְכֵי וְהַאֲשָׁרִי וְהַתּוֹסְפוֹת), לְפִי סִבְרַת הַמְּקַלֵּין וּלְפִי מַה שְׂנִהְיָו.

ג אַרְבָּעִים סָאָה שְׂאָמְרוֹ, צָרִיךְ שְׁלֹא יִהְיוּ שְׂאוּבִים ;

שְׂאָם הֵם שְׂאוּבִים, פְּסוּלִים. **הגה:** וְאִם כָּל הַמְּקוּהָ הוּא שְׂאוּבִין, פְּסוּל מִן הַתּוֹרָה, וְסַפְקָא לְחַמְרָא ; אֲבָל אִם רַב הַמְּקוּהָ כְּשֵׁר וְהַמְּעוּט הוּא שְׂאוּבִין, אִינוֹ אֵלָא מְדַרְבָּנָן, וְסַפְקָא לְקַלָּא (טוֹר בְּשֵׁם הַרַ"ש וְרִ"ש וְהַרְבֵּה פּוֹסְקִים)

ד מְקוּהָ שְׁהִיא שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים וּמְקַבֵּל מִמֶּנּוּ שְׂכָר, אִין

לְהֶאֱמִינוֹ לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים עָלָיו אֵלָא אִם כֵּן יֵשׁ תְּמִיד

בַּמְּקוּהָ כִּי א סָאָה. **הגה:** דִּמְאַחַר דְּרַבּוּ כְּשֵׁר, (ח) סַפְקָא לְקַלָּא.

מְקוּהָ שְׁהִיְתָה חֲסֵרָה (ט) לְפָנֵינוּ, וּבָא וּמְצָאָה מְלֵאָה (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הַרְשֵׁב"י) וְלֹא יִדְעָנוּ מִי מְלֵא אוֹתָהּ, אִי הִיְתָה כְּבָר רַבָּה בְּהַכְּשֵׁר, דְּהִיְנוּ שְׁהִיוּ בָּהּ כִּי א סָאִין, אֲזַלִּינָן לְקַלָּא ; וְאִם לֹא הִיְתָה רַבָּה בְּהַכְּשֵׁר, דְּעַכְשָׁיו אֵלָא סַפְקָא דְּאוֹרִיתָא, אִם יֵשׁ לְחוּשׁ שְׁעוֹבֵד כּוֹכָבִים מְלֵאָה כְּדִי לְרַחֵץ בָּהּ, פְּסוּלָה (כָּד מִשְׁמַע בְּתוֹסְפֵתָא) ; וְאִם לֹא, דְּוַדַּאי יִשְׂרָאֵל מְלֵא אוֹתָהּ כְּדִי לְטַבֵּל בָּהּ, כְּשֵׁרָה, (רִשְׁבֵּ"ץ שֵׁם) דְּרַב הַמְּצוּיִין אֲצַל מְקוּהָ וְעוֹשִׂין כְּדִי לְהַכְשִׁירָה בְּקִיאִין הֵן וּבְוַדַּאי בְּהַכְּשֵׁר מְלֵא אוֹתָהּ ; וְכָל שְׂכָן אִם הִישְׁרָאֵל לְפָנֵינוּ וְאוֹמֵר שְׂבִהַכְּשֵׁר מְלֵא אוֹתָהּ, דְּנֶאֱמָן (מַהֲרִי"ק שְׂרֵשׁ קט"ו וְדֵלָא כְּרִשְׁבֵּ"ץ) מְאַחַר שְׂבִיָּדוֹ לְתַקְנָהּ וּכְהִיא גּוֹנָא עַד אֶחָד נֶאֱמָן בְּאִסּוּרִין (שֵׁם עַד"מ) כְּדִלְעִיל סִימָן קכ"ז וְעֵין עוֹד לְקַמּוֹן סוּף הַסִּימָן בְּדִין סַפְקָא שְׂאוּבִים.

ה כָּל הַיָּמִים יֵשׁ לָהֶם דִּין מַעֲנֵן לְטַהַר בְּזַחִילָהּ ; הַלְכָּדָּ, גַּל שְׁנֵת־לֶשׁ מֵהֵיּם וּבוֹ אַרְבָּעִים סָאָה וְנִפְל עַל הָאָדָם אוֹ **(י)** עַל הַכְּלִים, עֲלֵתָהּ לָהֶם טְבִילָה. אָבֵל אִם הִטְבִּיל בְּגַל כְּשֶׁהוּא בְּאוֹר, קָדָם שְׁיִפֵּל עַל הָאָרֶץ, אִף עַל פִּי שְׂיֵשׁ בוֹ אַרְבָּעִים סָאָה, אוֹ שְׁזָרַק כְּלִים בְּאִמְצָעִית הַגַּל שֶׁהוּא עֲשׂוּי כְּכֶפֶה, לֹא עֲלֵתָהּ לָהֶם טְבִילָה.

ו צָרִיךְ שְׁלֹא יִהְיוּ אַרְבָּעִים סָאָה שֶׁל **(יא)** מְקוֹה בְּתוֹךְ הַכְּלִי, שְׂאִין טוֹבְלִין בְּכְלִים.

ז הַלּוֹקֵחַ כְּלֵי גְדוֹל, כְּגוֹן חֲבִית גְּדוֹלָה אוֹ עֲרָבָה גְּדוֹלָה, וְנִקְבוּ נִקְב **(יב)** הַמְטַהֲרוֹ וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּבַעֲיָנָן נִקְב כְּשִׁפּוֹפֶרֶת הַנוֹד (טוֹר וְהֵרָאִישׁ בְּתַשׁוּבָה) וְכֵן יֵשׁ לְהַחֲמִיר וּקְבָעוּ בְּאָרֶץ וְעָשָׂהוּ מְקוֹה, הֵרִי זֶה כְּשֵׁר. וְכֵן אִם פָּקַק הַנִּקְב בְּסִיד **(יג)** וּבְבִנְיָן, אֵינּוּ פּוֹסֵל וְהַמִּים הַנִּקְוִים בְּתוֹכּוֹ מְקוֹה **(יד)** כְּשֵׁר. סִתְמוּ בְּסִיד אוֹ בְּגַפְסִית, עֲדִין הוּא פּוֹסֵל אֶת הַמְקוֹה עַד שְׁיִקְבָּעֵנוּ בְּאָרֶץ אוֹ יִבְנֶה. וְאִם הוֹלִיכּוֹ עַל גִּבֵּי הָאָרֶץ וְעַל גִּבֵּי הַסִּיד, וּמֵרַח בְּטֵיט מִן הַצִּדָּדִין, הֵרִי זֶה כְּשֵׁר. **הגה:** מִתֵּר לַעֲשׂוֹתוֹ עַל הַגֵּג, וּבִלְבַד שְׁלֹא יִהְיֶה תוֹךְ כְּלֵי אוֹ אָבֵן אַחַת שֶׁחֲקָקוּ וּלְבַסּוֹף קָבָעוּ, אָבֵל חֲבוּר אֲבָנִים הַרְבֵּה לֹא מְקַרֵּי כְּלֵי (תַּשׁוּבַת הַרְשֵׁבִיא סִימָן תי"ת).

ח מַעֲנֵן שֶׁמְקַלַּח לְתוֹךְ כְּלֵי, פָּסוּל לְטַבֵּל בֵּין בַּמִּים

שְׁבִתוֹךָ הַכְּלִי בֵּין לְאַחַר (טו) שְׁיִצְאוּ מֵהַכְּלִי. וְאִם הַמַּעֲנֵן
מִקְלַח עַל שְׁפַת הַכְּלִי (טז) וּלְתוֹכוֹ, תוֹךְ הַכְּלִי אָסוּר
לְטַבֵּל; וְחוּצָה לוֹ, מִתֵּר, אֲפֹלוּ אִם הַמַּיִם שְׁבִתוֹכוֹ מֵרַבִּין.

ט כְּלִי טָמֵא שֶׁנִּתְּנוּ בְּתוֹכוֹ כְּלִים אֲחֵרִים וְהִטְבִּיל הַכְּלִי,
עֲלֵתָה לָּהֶם טְבִילָה אֲף עַל פִּי שְׁפִי הַכְּלִי צָר בְּיוֹתֵר, שְׁהָרִי
הַמַּיִם (יז) נִכְנָסִים לוֹ, וּמִתוֹךְ שֶׁעֲלֵתָה טְבִילָה לְכָלִי
הַגָּדוֹל עֲלֵתָה טְבִילָה לְכָלִים שְׁבִתוֹכוֹ; וְאִם הִטְהִי עַל (יח)
צְדוֹ וְהִטְבִּיל, לֹא עֲלֵתָה לָּהֶם טְבִילָה עַד שְׁיִהְיֶה פִּי רָחֵב
כְּשִׁפּוֹפֶרֶת הַנֶּאֱד; וְיֵכֵן אִם הָיָה הַכְּלִי טָהוֹר וְנִתְּנוּ לְתוֹכוֹ
כְּלִים טָמְאִין וְהִטְבִּילוֹ, לֹא עֲלֵתָה לָּהֶם טְבִילָה, עַד
שְׁיִהְיֶה פִּי רָחֵב כְּשִׁפּוֹפֶרֶת הַנֶּאֱד. הַגָּה: וּמִתֵּר לְטַבֵּל כְּלִים בְּסֵל
אוּ בְּשֶׁק, דְּכִיּוֹן דְּאִינּוּ מִחֲזִיק מַיִם עַדִּיף טָפִי מִנְקֵב כְּשִׁפּוֹפֶרֶת הַנּוֹד (בֵּית יוֹסֵף
בְּשֵׁם מִשְׁנֵה וּפְרֵשׁ הַרִ"שׁ פ"ו דְּמִקְנֹאוֹת וְרַמְבַּ"ם פ"ו).

י (יט) מַעֲנֵן שֶׁהִמְשִׁיכוֹ לְבִרְכַת מַיִם שֶׁהֵם נִקְוִים
וְעוֹמְדִים, יֵשׁ לוֹ דִּין מַעֲנֵן; וְאִם הִפְסִיק רֹאשׁ הַקְּלוּחַ,
חֲזַר לְהִיּוֹת לָהּ דִּין (כ) מְקוּהָ; וְאִם חֲזַר וְהִמְשִׁיךְ קְלוּחַ
הַמַּעֲנֵן לְתוֹכָהּ, (כא) חֲזַרָה לְדִין מַעֲנֵן.

יא מְקוּהָ מַיִם שְׁאוּבִים שֶׁהִמְשִׁיכוֹ עָלָיו מִי מַעֲנֵן, אֲפֹלוּ
מִי הַמַּעֲנֵן מַעֲטִים, הַמַּעֲטִים שֶׁל מַעֲנֵן מְטַהְרִין אֶת
הַשְּׁאוּבִים הַמְּרַבִּים, בֵּין קִדְמוֹ מִי מַעֲנֵן לְשְׁאוּבִים בֵּין
קִדְמוֹ שְׁאוּבִים לְמַעֲנֵן. הַגָּה: כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר לְמַטָּה; וּמִכָּל מְקוֹם אֵין

לְטַבֵּל בּוֹ רַק (כב) בְּאֶשְׁבֶּרֶן, דָּלָא עָדִיף מִנְהָרוֹת שְׂרַבּוּ הַנוֹטְפִים עַל הַזֹּחֲלִין
(מהר"ק).

יב מֵעֵין שְׁהַעֲבִירוּ עַל גְּבֵי אַחוּרֵי כְּלִים וְהַמְּשִׁיכוּ לְמָקוֹם
אַחַר (כג) חָזַר לְהִיּוֹת לוֹ דִּין מְקוּהָ, וּבִלְבַד שְׁלֵא יִטַּבֵּל עַל
(כד) אַחוּרֵי כְּלִים מִמֶּשׁ.

יג מֵעֵין שְׁיֹרֵד מֵהֵהָר טַפִּין טַפִּין בְּהַפְּסֵק, יֵשׁ לוֹ דִּין
מְקוּהָ אֲלֵא אִם כֵּן יוֹרֵד בְּקִלּוֹחַ בְּלֵא הַפְּסֵק.

יד נוֹטְפִין שְׁעֲשֵׂאוּ זֹחֲלִין, כְּגוֹן שְׁסַמְדֵי לְמָקוֹם הַמְּנִטָּף
טַבֵּל אֶל שֶׁל חָרֵס חֲלָקָה וְהָרִי הַמַּיִם זֹחֲלִים וַיֹּרְדִים
עָלֶיהָ, הָרִי הֵם (כה) כְּשָׂרִים. וְכָל דָּבָר שְׁמֻקְבֵּל טַמְאָה,
וְאֶפְלוּ מִדְּבָרֵי סוּפְרִים, אִין מִזְחִילִין בּוֹ. וְזֹחֲלִין שְׁקֻלְחוּ
בְּעֵלֵי (כו) אָגוּז, כְּשָׂרִים.

טו מְקוּהָ שְׁיֵשׁ בּוֹ אַרְבָּעִים סָאָה, (כז) וּמֵעֵין כָּל שְׁהוּא,
יְכוּל לְשֵׂאֵב כָּל מָה שְׁיִרְצָה לִתְנוּ לְתוֹכָהּ וְהֵם כְּשָׂרִים, אִף
עַל פִּי (כח) שְׁהֵם רַבִּים עַל הַמַּיִם שְׁהִיוּ בְּתוֹכָהּ תִּחְלָה. וְאִין
חֲלוּק בֵּין קַדָּם הַמֵּעֵן לְשֵׂאוּבִין אוֹ לֵא, כְּמוֹ שְׁנִתְבָּאָר, וְעֵין לְקַמֵּן סְעִיף מִי
(כט) דִּישׁ חוֹלְקִין (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת רַמְבַּ"ן סִימָן רל"א). אֲבָל כָּל זָמַן
שְׂאִין בְּמֻקוּהָ מִי סָאָה, אֶפְלוּ אִם אִינוּ חָסֵר אֲלֵא כָּל
שְׁהוּא, אִם נִפְלוּ לְתוֹכוֹ גִּי לֹוּגִים מִיִּם שְׂאוּבִים, פְּסָלוּהוּ.
לֵא שְׂנֵא שְׂאָבֵן בְּכֻלֵּי, לֵא שְׂנֵא סוּחַט (ל) כְּסוּתוֹ וְהַגְּבִיהוּ

והמים שָׁבָה נוֹפְלִין מִמְּקוֹמוֹת הַרְבֵּה; (רמב"ם פ"ה) וְכֵן
הַמְעָרָה מֵהַצָּרְצוֹר וּמֵטִיל מִמְּקוֹמוֹת הַרְבֵּה לְתוֹכוֹ, אוֹ
שְׁזָרְקִים בְּחַפְזָם, וְאֶפְלוּ נָפְלוּ בּוֹ מִשְׁנֵי כָּלִים אוֹ מִשְׁלֵשָׁה,
מְזָה מְעַט וּמְזָה מְעַט, (לא) מְצַטְרְפִין. בְּמָה דְּבָרִים
אֲמוּרִים, שְׁמֵתְחִיל מִכְּלֵי הַשְּׁנֵי עַד שֶׁלֹּא פָּסַק מֵהַכְּלֵי
רֵאשׁוֹן, אֲבָל אִם פָּסַק הָרֵאשׁוֹן קִדְּם שְׁהֵתְחִיל הַשְּׁנֵי, אִין
מְצַטְרְפִין. (וְאִם) [וְאֶפְלוּ] הֵתְחִיל הַשְּׁנֵי עַד שֶׁלֹּא פָּסַק
[הָרֵאשׁוֹן], דּוֹקָא מִשְׁלֵשָׁה כָּלִים, אֲבָל (לב) מְדֵי אִין
מְצַטְרְפִין. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים שְׁמֵאֲרַבְעָה אִין
מְצַטְרְפִין, שֶׁלֹּא הָיָה דְעֵתוֹ מִתְחַלָּה לְתַנּוּן כָּל הַשְּׁלֵשָׁה
לְגִין; אֲבָל אִם מִתְחַלָּה הָיָה דְעֵתוֹ לְתַנּוּן כָּל הַגִּ' לְגִין, אֶפְלוּ
אִם לֹא נִתְּנוּ אֶלָּא מְעַט מְעַט מִכַּמָּה כָּלִים עַד שְׁהֵשְׁלִים
לְגִ' לְגִין, פָּסוּל. הַגָּה: וְאִם הֶעֱבִיר גִּ' לְגִין בְּיָדוֹ עַל גְּבִי (לג) קָרְקַע, אוֹ
שְׁנֵתְזוּ מִרְגְּלֵי בְּהֵמָה, כְּשֶׁר (טור). וַיֵּשׁ אֲזַמְרִים דְּרַגְלֵי הַבְּהֵמָה כְּדִין רְגַל אֲדָם,
וּבְשֵׁנֵיהֶן אִינוּ כְּשֶׁר אֶלָּא בְּהֶעֱבִיר עַל גְּבִי קָרְקַע דְּהוּי כְּהַמְשַׁכָּה, אֲבָל לֹא בְּנִתְזוּ
(ר"ש פ"ב דְּמִקְנָאוֹת רמב"ם פ"ה) וְעִין לְקַמּוֹ בְּסִימָן זֶה סְעִיף ל"ט.

טז הַסְּפּוֹג שֶׁבְּלוּעִין בּוֹ גִ' לְגִין וּכְשֶׁנֶּפֶל לְמִקּוֹה נִתְעָרְבוּ
הַמֵּים הַבְּלוּעִין עִם מֵי הַמִּקְוָה, וְכֵן דְּלֵי שְׁפִיו צָר וּבוֹ גִ'
לְגִין מֵים שְׁאוּבִין וְנֶפֶל לְמִקְוָה וְלֹא יֵצְאוּ כָּל הַמֵּים
שֶׁבְּתוֹכוֹ אֶלָּא נִתְעָרְבוּ עִם מֵי הַמִּקְוָה, לֹא פְּסָלוּהוּ, שֶׁלֹּא
אָמְרוּ אֶלָּא שְׁלֵשָׁה לְגִין שֶׁנֶּפְלוּ וְנִתְעָרְבוּ כֻּלָּם עִם מֵי
הַמִּקְוָה.

יז מִים שְׂאוּבִין שְׁהִיוּ (לד) בְּצַד הַמְקוֹה, אַף עַל פִּי שְׁהַמִּים נוֹגְעִים בְּמֵי הַמְקוֹה, לֹא פִסְלוּהוּ.

יח שְׁתֵּי בְּרֻכּוֹת זֹ לְמַעְלָה מִזֹּ וְכַתְּל בֵּינֵיהֶן, וְאַחַת מֵהֶן מְלֵאָה מִים כְּשָׂרִים, וְחִבְרָתָהּ מְלֵאָה שְׂאוּבִין, (לה) וְנִקְבַּ בֵּינֵיהֶם, אִם יֵשׁ כְּנֶגֶד הַנִּקְבַּ שְׁלֹשָׁה לְגִין מִים שְׂאוּבִין, נִפְסְלָה. כִּמָּה יִהְיֶה בְּנִקְבַּ וְיִהְיֶה בּוֹ שְׁלֹשָׁה לְגִין, אֶחָד מְשֻׁלֵּשׁ מֵאוֹת וְעֶשְׂרִים לְבִרְכָּה.

יט שְׁתֵּי מְקוֹאוֹת שְׂאִין בְּשׁוּם אַחַת מֵהֶן מִי סָאָה, וְנִפְל לְזֹ לֵג וּמְחֻצָּה וּלְזֹ לֵג וּמְחֻצָּה וְנִתְעַרְבוּ בִּי הַמְקוֹאוֹת, הֲרִי אֵלוֹ כְּשָׂרִים, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא נִקְרָא עַל אֶחָד מֵהֶם שֵׁם פְּסוּל; אֲבָל מְקוֹה שְׂאִין בּוֹ מִי סָאָה, שֶׁנִּפְלוּ לְתוֹכֹן גִּ' לְגִין מִים שְׂאוּבִין וְאַחַר כֵּן נִחְלַק לְשָׁנַיִם, וְרֵבָה מִים כְּשָׂרִים עַל כָּל אַחַת מֵהֶם, הֲרִי אֵלוֹ פְּסוּלִין.

כ בּוֹר שֶׁהוּא מְלֵא מִים שְׂאוּבִים וְהֵאמָה נִכְנָסֶת לוֹ וְיוֹצֵאָה מִמֶּנּוּ, לְעוֹלָם הוּא (לו) בְּפִסּוּלוֹ עַד שֶׁיִּתְחַשֵּׁב שֶׁלֹּא (לז) נִשְׁאָרוּ מֵהַשְּׂאוּבִים שְׁהִיוּ בְּבוֹר שְׁלֹשָׁה לְגִין.

כא מְקוֹה שֶׁנִּפְל לְתוֹכוֹ מִים שְׂאוּבִים וְנִפְסַל, וְאַחַר כֵּן

רַבָּה עָלָיו מֵיִם כְּשָׂרִים עַד שְׁנַמְצָאוּ הַכְּשָׂרִים מִי סָאָה,
הָרִי הוּא בְּפִסּוּלוֹ עַד שְׂיִצְאוּ כָּל הַמַּיִם שֶׁהָיוּ בְּתוֹכוֹ
וַיִּפְחַתּוּ הַשְּׂאוּבִים פְּחוֹת מְגִי לְגִין. וְכֵן אִם עָשָׂה מְקוּהָ
שֵׁשׁ בּוֹ אַרְבַּעִים סָאָה מֵיִם כְּשָׂרִים, וְעָרְבוּ עִם הַמְּקוּהָ
הַזֶּה הַפִּסּוּל, טְהָרוּ אֶת אֱלוֹ וְהוּא הַדִּין בְּמַעֲנֵן כָּל שֶׁהוּא
שֶׁהַמְּשִׁיךְ אֶלָּו הַשְּׂאוּבִין, נְטָהְרוּ כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר לְעִיל.

כב הָיָה (לח) הַמְּקוּהָ חֲסֵר גִּי לְגִין, וְנִפְלוּ לוֹ גִּי לְגִין מֵיִם
שְׂאוּבִים, לְעוֹלָם הוּא (לט) בְּפִסּוּלוֹ עַד שְׂיִרְבֶּה עָלָיו מִי
גְּשָׁמִים אוֹ שִׁשְׁטָפוּ עָלָיו מֵיִם כְּשָׂרִים עַד כְּדִי שֶׁנִּשְׁעַר
שֶׁנִּפְלוּ עָלָיו בְּמִלּוּאָן הָרֵאשׁוֹן וְעוֹד, שֶׁהַמַּיִם הַבָּאִים עָלָיו
דוֹחִין אֶת הַמַּיִם שֶׁבְּתוֹכוֹ וּמוֹצִיאִין אוֹתָן. הָיָה הַמְּקוּהָ
פְּחוֹת, וְאֶפְלוּ קָרְטוּב, וְנִפְלוּ עָלָיו מֵיִם שְׂאוּבִין פְּחוֹת מְגִי
לְגִין וְהַשְּׂלִימוּהוּ, לֹא פְּסָלוּהוּ וְלֹא הִכְשִׁירוּהוּ; כִּי צַד,
הָרִי הוּא בְּפִסּוּלוֹ עַד שֶׁיִּרְדּוּ עָלָיו מִי גְּשָׁמִים אוֹ שִׁשְׁטָפוּ
כְּשַׁעוֹר הַמַּיִם שֶׁהָיָה חֲסֵר. נִפְלוּ עָלָיו מִי גְּשָׁמִים כְּשַׁעוֹרָן,
הָרִי זֶה כְּשֵׁר. הָיָה חֲסֵר אֶפְלוּ קָרְטוּב, וְנִפְלוּ לְתוֹכוֹ
שְׁלֹשָׁה לְגִין מֵיִם, פְּסָלוּהוּ וְהָרִי הוּא בְּפִסּוּלוֹ עַד שְׂיִצְא
מִמֶּנּוּ מִלּוּאוֹ וְעוֹד. **הגה:** וְדוֹקָא בְּגִי לְגִין שְׂאוּבִין מְכַשְׂרִינָן בְּכַהֲאִי
גּוֹנָא, אֲבָל אִם הִיָּתָה כְּלָה שְׂאוּבָה אֶפְלוּ נִתְּן עָלֶיהָ עַד שְׂיִצְאוּ כְּדִי מִלּוּאָה
וְעוֹד, לֹא מְהַנִּי אֶלָּא מְחַשְׁבִּין הַמַּיִם הַיּוֹצְאִין לְפִי עֶרְךְ הַכְּשָׂרִים וְהַפִּסּוּלִים
(בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַרָאב"ד).

כג אִין גִּי לְגִין פּוֹסְלִין אֶלָּא אִם כֵּן יְהִיוּ שְׁלֵמִים (מ)
וּמְרַאֲיָהוּ מְרַאֲהָ מֵיִם; לְפִיכָךְ גִּי לְגִין מֵיִם שֶׁנִּפְּלָ לְתוֹכוֹ
יִין, וְהָרִי מְרַאֲיָהוּ מְרַאֲהָ יִין, שֶׁנִּפְלוּ לַמְּקוּהָ, לֹא

פְּסָלוּהוּ. וְכֹן שָׁלַשׁ לַגִּין חֲסֵרִים כָּל שֶׁהוּא, שֶׁנֶּפֶל לְתוֹכוֹ
מֵעֵט חֶלֶב וְהַשְּׁלִימוּהוּ לְגִי לַגִּין, וְנִפְּלוּ לְמִקּוֹה חֶסֶר, לֹא
פְּסָלוּהוּ.

כז מִי כְּבָשִׁים וּמִי שְׁלָקוֹת וְתִמְד שְׁלֹא הֶחֱמִיץ, וְכֹן (מא)
מִי צָבַע, פּוֹסְלִין הַמִּקּוֹה בְּגִי לַגִּין; אֲבָל כָּל שֶׁאֵר הַמִּשְׁקִין
וּמִי פִּרוֹת וּמְרִיס וְתִמְד מִשֶּׁהֶחֱמִיץ, אִין פּוֹסְלִין מִקּוֹה
הַחֶסֶר בְּגִי לַגִּין וְגַם אִין מִשְׁלִימִים אוֹתוֹ לְהַכְשִׁירוֹ, שְׂאֵם
הָיָה בּוֹ (מב) לִיט סָאִין וְנֶפֶל לְתוֹכוֹ סָאָה אַחַת מֵאֵלוּ, אִין
מִשְׁלִימִים אוֹתוֹ; אֲבָל אִם יֵשׁ בּוֹ מִי סָאָה וְנֶפֶל לְתוֹכוֹ
סָאָה אַחַת מֵאֵלוּ, וְנִטַּל מִתּוֹכוֹ סָאָה אַחֶרֶת, (מג) כְּשֶׁר
אֶפְלוּ עָשָׂה עַד יִיט פְּעָמִים. אֲבָל בְּמִים שְׂאוּבִים שֶׁנֶּפֶל
סָאָה לְמִי סָאָה כְּשָׂרִים, וְנִטַּל מִתּוֹכוֹ סָאָה וְנֶפֶל לְתוֹכוֹ
סָאָה מִים כְּשָׂרִים, אֶפְלוּ עָשָׂה כֹן עַד עוֹלָם, כְּשֶׁר.

כח מִי צָבַע יֵשׁ לָהֶם דִּין מִים לְפָסֵל אֶת הַמִּקּוֹה הַחֶסֶר
בְּגִי לַגִּין, אֵף עַל פִּי שְׁמִשְׁנִים (מד) (מה) מִרְאִיהֶן מִמְרָאָה
הַמִּים. אֲבָל הַמִּקּוֹה הַשָּׁלֵם, אֵף עַל פִּי שֶׁנֶּפְלוּ בּוֹ מִי צָבַע
וְשָׁנוּ מִרְאִיו, לֹא נִפְסָל. וְכֹן אִם הִדִּיחַ בּוֹ כֵּלִים וְנִשְׁתַּנּוּ
מִרְאִיו, אוֹ שֶׁשָּׂרָה בּוֹ סַמָּנִים אוֹ אֶכְלִין וְנִשְׁתַּנּוּ מִרְאִיו,
לֹא נִפְסָל (רֵאבִי"ד וְרֵשֶׁבִי"א). אֲבָל אִם נֶפֶל לְתוֹכוֹ יַיִן אוֹ מֵהַל (פ"י)
הַמִּים הַיּוֹצְאִים מִהַזֵּיתִים בְּתַחֲלַת טְעִינַת הַזֵּיתִים וְיֵשׁ בָּהֶן צִחְצוּחֵי שָׁמוֹן) וְשָׁנוּ מִרְאִיו
מִכְמוֹת שֶׁהָיָה, נִפְסָל. כִּי צַד יַעֲשֶׂה, אִם הוּא חֶסֶר, יִמְתִּין
לוֹ עַד שֶׁיִּרְדּוּ גְשָׁמִים וְיִתְמַלֵּא וְיִחְזְרוּ מִרְאִיו לְמִרְאָה
מִים; וְאִם יֵשׁ בּוֹ מִי סָאָה שְׂאִינוֹ נִפְסָל עוֹד בְּשִׂאִיבָה,

ימלא בכתף ויתן לתוכו עד שיחזרו מראיו למראה המים.

כז הוּ בּוּ מִי סָאָה, וְנָפַל לְתוֹכוֹ יַיִן וְנִשְׁתַּנּוּ מֵרָאיוּ שֶׁל חָצִיו, (מו) אִם אֵין בּוּ מֵרָאָה מִים מִי סָאָה הָרִי זֶה לֹא יִטְבַּל בּוּ.

כז מְקוּהָ שֶׁנִּשְׁתַּנּוּ מֵרָאָה מִימֵיו מִחֲמַת עֲצָמוֹ וְלֹא נָפַל בּוּ דָבָר, הָרִי זֶה כָּשֶׁר.

כח אֵין שְׁנוּי מֵרָאָה פּוֹסֵל אֶלָּא בְּמִי גִשְׁמִים שֶׁנֶּעֱשׂוּ מְקוּהָ, אֲבָל מֵעֵין אֵינוֹ נִפְסָל בְּשְׁנוּי מֵרָאָה (רמב"ם וְרִשְׁב"א בְּשַׁעַר הַמַּיִם); וְלֹא עוֹד, אֶלָּא אֶפְלוּ הַמְּקוּהָ שֶׁנִּפְסָל, אִם הַמְּשִׁיךְ אֶלְיוֹ מִי מֵעֵין, הַמֵּעֵן מְטַהֵר אוֹתוֹ אֶפְלוּ לֹא חָזְרוּ לְמֵרָאיתָן. (לשון רש"ב"א שם).

כט נָפְלוּ לוֹ שְׁלֹשָׁה לַגִּין יַיִן, כְּאֵלוּ לֹא נָפַל וּמִתָּר לְטַבַּל בֵּין בְּמִקּוֹם הַיַּיִן בֵּין בְּמִקּוֹם הַמַּיִם; הָיָה שְׂאוּב וְהַשִּׁיקוֹ, הַשִּׁיק בְּמִקּוֹם הַיַּיִן, זֶה וְזֶה לֹא טַהֵר. הַשִּׁיק בְּמִקּוֹם הַמַּיִם, מְקוֹם הַמַּיִם טַהֵר, מְקוֹם הַיַּיִן לֹא טַהֵר. הַגָּה: מְקוּהָ חִסֵּר שֶׁנֶּפַל שָׁם יַיִן וְנִשְׁתַּנּוּ מֵרָאיוֹ וְנָפַל שָׁם גִּי לַגִּין מִים (מוז) שְׂאוּבֵינוּ, אֵינָן פּוֹסְלִין וְכִשְׁחֹזֵר וְהַשְּׁלִים הַמְּקוּהָ בְּמִים כְּשָׂרִים וְחֹזְרָה לְמֵרָאָה מִים, כְּשָׂרָה (בית יוסף בְּשֵׁם הַתּוֹסֵפֶתָא בְּשֵׁם הַרָאב"ד).

ל אין שְׂאִיבָה פּוֹסְלַת אֶלָּא בְּמִים, אָבֵל (מח) הַשֶּׁלֶג וְהַבָּרָד וְהַכֶּפּוֹר וְהַמֶּלַח וְהַטֵּיט שֶׁהוּא עָב קֶצֶת (מט) אֶפְלוּ יֵשׁ בּוֹ רְכוּת שְׂיִכּוּלִין לְהַרְיָקוֹ מִכְּלֵי אֶל כְּלֵי, אִין שְׂאִיבָה פּוֹסְלַת בָּהֶם. שְׂאֵם שָׂאב מֵאֵלוֹ לְמִקְוֵה הַחֲסֵר, לֹא פְּסָלוּהוּ. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא אֶפְלוּ עָשָׂה כָּל הַמִּקְוֵה מִשֶּׁלֶג אוֹ כֶּפּוֹר אוֹ בָּרָד שֶׁהֵבִיאוּ בְּכֵלֵי וְעָשָׂה מֵהֶן מִקְוֵה, כָּשֵׁר.

הגה: וּכְשֶׁמְשַׁעֵר שְׁעוֹר הַמִּקְוֵה בְּשֶׁלֶג, (נ) יִמְעָד חֲלָלוֹ וְתַחֲלָה (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַרָאב"ד וְהַרַ"שׁ וְכֹן פְּתַב הַרְמַב"ם) וְאִזּוּ מִתֵּר לְטַבֵּל בּוֹ כְּמוֹת שֶׁהוּא (מְרַדְכֵי ס"פ בְּמַה טוֹמְנִין בְּשֵׁם ר' שְׁמַרְיָה). וַיֵּשׁ מִחֲמִירִין לְטַבֵּל בְּכָל אֶלָּה, עַד שֶׁנִּמְוָחוּ וְנִעְשׂוּ מִים (שֵׁם בְּמְרַדְכֵי בְּשֵׁם הַר"ר שְׁמַחָה וְהַר"א מִבְּיָהֶם). וְטוֹב לְהַחֲמִיר לְכַתְּחֻלָּה וְעֵין בֵּא"ח סִימָן ק"ס. (בֵּית יוֹסֵף).

לא מִקְוֵה שְׂאוּב (נא) שֶׁהֶגְלִיד, טָהוֹר מִשּׁוּם מִים שְׂאוּבִים. נִמּוּחוּ, כָּשֵׁר לְהַקְוֹת.

לב מִקְוֵה שְׂיֵשׁ בּוֹ מִי סָאָה מִים וְטֵיט רַדְּ שֶׁהַפְּרָה שׁוּחָה וְשׁוּתָה מִמֶּנּוּ, אִם הַמִּים צָפִים עַל גְּבֵי הַטֵּיט יִכּוּלִין לְטַבֵּל אֶפְלוּ בְּטֵיט; אִין הַמִּים צָפִים עַל גְּבֵי הַטֵּיט, אִין טוֹבְלִין בְּמִקּוֹם הַטֵּיט. אָבֵל בְּמִים, טוֹבְלִין אֶפְלוּ אִין בּוֹ מִי סָאָה אֶלָּא עַל יְדֵי הַטֵּיט.

לג כָּל שֶׁתַּחֲלַת בְּרִיתוֹ מִן הַמִּים, כָּגוֹן יִבְחוּשִׁים אֲדָמִים,

מִטְבִּילִין בּוּ. וּמִטְבִּילִין בְּעֵינֵינוּ שֶׁל דָּג גָּדוֹל שֶׁנִּמְקֵשׁ שְׁמוֹ
עֵינֵנוּ בְּחֹרוֹ.

לד אין הכלי חשוב לפסל המים שבו משום שאיבה,
אלא אם כן הוא ראוי לקבל קדם שיקבענו ושיתמלא
(נד) לדעת, ואז פוסל בין אם הוא כלי גדול המחזיק
ארבעים סאה בלח שהם כוריים ביבש, בין אם הוא כלי
קטן ביותר, ואפלו הם כלי (נג) גללים, כלי אבנים, כלי
אדמה.

לה המניח טבלא תחת הצנור אצל המקוה כדי שיפלו
ממנה המים למקוה, אם יש לה די שפות שראויה לקבל
המים, (נד) פוסלת. ואם לאו, אינה פוסלת. זקפה על
צדה לדוח, אפלו יש לה שפות, אינה פוסלת כיון שאינה
עומדת בענין שראויה לקבל; וכגון שהמים ראויים לבא
למקוה זולתה, אבל אם אין המים ראויים לבא למקוה
זולתה, אפלו זקפה על צדה או כפאה על פיה, פוסלת.

לו צנור שאין לו די שפות אינו חשוב כלי וראוי להביא
על ידו מים למקוה; ואם חקק בו גומא אחת קטנה
קדם שקבעו, אם הוא של (נה) עץ אפלו אין הגומא
מחזקת, אלא כל שהוא נעשה כלה על ידה כלי וכך
המים שעוברין עליו חשובין שאובים; ואם הוא של
חרס, אין החקיקה פוסלתו אלא אם כן היא מחזקת

רביעית, ואם נפלו צרורות או עפר בגומא, אינו חשוב סתימה לבטלו מתורת קבלה, אלא אם כן יהיו מהדקים לתוכה. סלון שהוא צר מכאן ומכאן ורחב באמצע, אינו חשוב קבלה לפסל בו המקוה. הגה: ולכן מתר לעשות מקואות על ידי צנורות וסלונות של עץ שמביאין מים מן הנקרה או שאר מעין אל המקוה (מרדכי דקדושין בשם הר"ר שמריה ור"ן הי"נ ותשובת רא"ש, וכן הוא דעת הטור ורמב"ם), או צנורות של הגנות (מהרי"ק שרש ניו); ולא תישינן שמא נעשה בהן גומא מפח לחלוחית ומקבלים, דלא מקרי קבלה אף אם היה בהן גומא הואיל ולא עשאו אדם בכונה (שם טעמא דהר"ש). ואם המים באים אל הצנור על ידי פלים הקבועים בגלגל והם נקובים בדרך שלא מקרי פלי, מתר לטבל בהן אם יש מ' סאה במקוה (מרדכי הלכות נדה בשם רוקח); אבל אם אין בה מ' סאה, אין לטבל שם דלא מקרי (נו) חבור לנקר על ידי זה ועין בא"ח סימן קנ"ט (בית יוסף סוף סימן זה ולא פרוקח).

לו רעפים שמכסין בהן הגנות, אף על פי שיש בהן גמות וחקקים, אינן פוסליו המקוה לפי שלא נעשו לקבל בהם.

לח המניח (נז) שק או קפה תחת הצנור, אין המים הנמשכין מהן פוסליו את המקוה.

לט זה שאמרו שכל שאינו עשוי לקבל את המים אינו פוסל את המקוה, לא אמרו אלא כשנפלו מתוכן למקוה מעצמן; אבל אם נתנם אדם למקוה, הרי זה פוסל; שכל על ידי אדם, אפלו זלף בידי וברגליו ואפלו עובר במים ונזדלפו מאליהם ברגליו למקוה, פסלוהו.

בְּמַה דְּבָרִים אָמוּרִים, כְּשֶׁנִּזְדָּלְפוּ בְּרַגְלָיו. אָבֵל אִם הָיָה רוֹכֵב עַל גְּבִי בְּהֵמָה וְנִזְדָּלְפוּ מִיָּם בְּרַגְלֵי הַבְּהֵמָה, לֹא פָסְלוּהוּ; אֵף עַל פִּי שֶׁעַל יָדֵי בְּהֵמָה שֶׁהוּא רוֹכֵב עָלֶיהָ נִזְדָּלְפוּ, אִין זֶה כְּמִזְלָף בְּרַגְלָיו וּכְבָר נִתְבָּאָר דִּישׁ חוֹלְקִין וְעַן לְעִיל סְעִיף ט"ו.

מ כְּלֵי שֶׁנִּקְבּוּ בְּשׂוּלָיו, אֶפְלוּ כָּל שֶׁהוּא, אִינוּ חָשׁוּב כְּלֵי לְפִסְל הַמְּקוֹה. וּמְכַל מְקוֹם אִין לְהַקְל לַעֲשׂוֹת מְקוֹה (נח) לְכַתְּחֻלָּה וּלְהַבִּיא מַיִם בְּכֵלֵי (נט) מְנִקָּב כָּזֶה. וְאִם הִנֵּקֵב בְּצִדָּדִין, אִינוּ בָטֹל מִתּוֹרַת כְּלֵי עַד שֶׁיְהֵא בְּרוּחַ הַנִּקְבּוּ כְּשׂוֹפְרַת הַנֶּאֱד, שֶׁהוּא כְּשִׁתֵּי אֶצְבָּעוֹת רֵאשׁוֹנִים מִהָאֲרָבָעָה שֶׁבִּפֶּס הַיָּד, מִתְּהַפְּכוֹת בְּחֻלָּל הַנִּקְבּוּ בְּרוּחַ, בֵּין שֶׁהוּא מְרַבֵּעַ בֵּין שֶׁהוּא עָגֹל. וְיֵהֵא קְרוֹב לְשׂוּלָיו, שֶׁאִינוּ יָכוֹל לְקַבֵּל שׁוּם מַיִם מִמֶּנּוּ וּלְמַטָּה, אָבֵל אִם מְקַבֵּל שׁוּם מַיִם לְמַטָּה מִמֶּנּוּ, לֹא נִתְבָּטֵל מִתּוֹרַת כְּלֵי. וְאִם עָרַב סִיד וְצָרוּרוֹת וְסָתֵם בְּהֵם הַנִּקְבּוּ, לֹא חָשִׁיב סְתִימָה לְהַחְזִירוֹ לְתּוֹרַת כְּלֵי. אוֹ אִם הוֹשִׁיבוֹ עַל גְּבִי הָאָרֶץ, וְאֶפְלוּ עַל גְּבִי סִיד וְגַפְסִיס, לֹא חָשִׁיב סְתִימָה; אָבֵל אִם עָרַב סִיד וְגַפְסִיס וְסָתֵמוֹ, חָשׁוּב סְתִימָה. הַלְכָד, הַרוּצָה לְשָׂאֵב מַיִם מִהַמְּקוֹה לְנִקְוֹתוֹ, וְיֵרָא שֶׁמָּא יַחְזִירוּ מִהַכְּלֵי שֶׁמוֹצִיאִין בּוֹ הַמַּיִם גִּ' לְגִין לְמְקוֹה אַחַר שֶׁחָסְרוּ מִ' סָאָה, וְיִפְסְלוּהוּ, יִקְבּוּ הַכְּלֵי בְּשׂוּלָיו כָּל שֶׁהוּא, וְאִז לֹא יַחְשְׁבוּ הַמַּיִם שֶׁבּוֹ שְׂאוּבִין; וְאִם הֵם מַיִם נוֹבְעִים, אִין צָרִיד לְכָד, כִּי הַמַּעֲנָן אִינוּ נִפְסֵל בְּשְׂאִיבָה. הַגַּה: וּמְכַל מְקוֹם נִהְגוּ לְהַחְמִיר גַּם בְּמַעֲנָן (מְרַדְכֵי הִינֵּן בְּשֵׁם הַשְּׂאֵלְתוֹת מִהַרִּי"ק שֶׁרֵשׁ נִי"ה וְתַה"ד סִימָן רַנִּי"ח), כִּי יֵשׁ חוֹלְקִין אֶפְלוּ בְּמַעֲנָן וְאוֹמְרִים דְּשְׂאִיבָה פּוֹסְלָת; וְלָכוֹן לְכַתְּחֻלָּה יֵשׁ לְהַחְמִיר (עִי סִי"ק פִּי"ז) (ס) לְנִקְבּוּ הַכְּלֵי שֶׁשׂוֹאֲבִין בּוֹ, אֵף בְּמַעֲנָן, וְאִם לֹא

עשו כן וּשְׂאֲבוּ בְּכָלִי שְׁלֵם (סא) וּנְפְלוּ שֵׁם שְׁלֵשָׁה לַגִּין שְׂאוּבִין וְנִפְסְלָה הַמְּקוֹה, וְרוֹצִין לְנִקּוּתָהּ וּלְהַכְשִׁירָהּ, אִם (סב) אֶפְשֶׁר לְפַקֵּק נִקְבֵי הַנְּבִיעָה בְּקִלּוֹת טוֹב לְהַחְמִיר וּלְעֲשׂוֹת כֵּן; אָבֵל אִם יֵשׁ (סג) טָרַח גְּדוֹל בַּדָּבָר, אוּ בְּדִיעֵבֵד שְׁלֵא עָשׂוּ כֵן, יֵשׁ לְסַמֵּךְ אֶמְקֵלִין דְּסוּבְרִין דְּאִין שְׂאִיבָה פּוֹסְלֵת בְּמַעֲנִין (מַהֲרִי"ק שֶׁרֶשׁ נִי"ה), כִּי כֵן עֵקֶר; וְאֶפְלוּ בְּמַקּוֹה שְׂאִין בָּהּ מַעֲנִין, אִם אִין הַכְּלִי גְּדוֹל כָּל כֶּף שְׁבֻדָּאִי יִפְלוּ שֵׁם ג' לַגִּין שְׂאוּבִין, אֶלְאָ שְׂיֵשׁ לְחוּשׁ שְׂמָא נְפְלוּ בְּזָה אַחַר זָה וְכִיּוּצָא בְּזָה, אֲזִלְיָנָן לְקֵלָא; דְּסַפְקָא דְג' לַגִּין שְׂאוּבִין הוּי סַפְקָא דְרַבְנָן, וְאִין לְחוּשׁ בְּדִיעֵבֵד. (מַהֲרִי"ק שֶׁרֶשׁ נִי"ו וְהַגְּהוֹת סַמ"ק).

מא הַמְּנִיחַ כְּלִים תַּחַת (סד) הַצְּנוֹר לְקַבֵּל מֵימֵיו שְׂיִפְלוּ מֵהֶם לְתוֹךְ הַמְּקוֹה, אִם הַנִּיחָם בְּשַׁעַת קִשּׁוֹר עֲבִים וְקָדָם שְׁנַתְּפִזְרוּ הָעֲבִים יִרְדּוּ גְּשָׁמִים וְנִתְּמַלְאוּ, חֲשׂוּבִים (סה) לְדַעַת וְהוּי שְׂאוּבִין; אָבֵל אִם לֹא נִתְּקַשְּׁרוּ הָעֲבִים בְּשַׁעַת שְׁהַנִּיחָם, וְאַחַר כֶּף נִתְּקַשְּׁרוּ וְנִתְּמַלְאוּ, אוּ אֶפְלוּ הַנִּיחָן בְּשַׁעַת קִשּׁוֹר הָעֲבִים, וְנִתְּפִזְרוּ, וְנִשְׁאַרוּ שֵׁם עַד שְׁחִזְרוּ וְנִתְּקַשְּׁרוּ וְיִרְדּוּ גְּשָׁמִים וְנִתְּמַלְאוּ, לֹא חֲשִׁיבֵי לְדַעַת וְאִינָם פּוֹסְלִין; וּבִלְבָד שְׂיִשְׁבֵּר אֶת הַכְּלִי אוּ יַהֲפֹכְנוּ בְּעֵנִין שְׁלֵא יִגְבִּיהֶנוּ מֵעַל הָאָרֶץ, שְׂאִם מִגְּבִיהוּ מִן הָאָרֶץ עִם הַמַּיִם, חֲשׂוּבִים שְׂאוּבִין וּפּוֹסְלִים אֶת הַמְּקוֹה.

מב הַמְּנִיחַ קַנְקָנִים בְּרֹאשׁ הַגֵּג, לְנִגְבָּם, וְיִרְדּוּ עֲלֵיהֶם גְּשָׁמִים וְנִתְּמַלְאוּ, אֶף עַל פִּי שְׁהִיא עוֹנֶת גְּשָׁמִים, הֲרִי זָה יִשְׁבֵּר הַקַּנְקָנִים אוּ יִכָּפֵם; וְהַמַּיִם שְׁהִיוּ בְּקַנְקָנִים, כְּשֵׁרִים לְטַבֵּל בָּהֶן וְאֶף עַל פִּי שְׁכָל הַמַּיִם הָאֵלוּ הִיוּ בְּכָלִים, שְׁהֲרִי לֹא מְלֶאָן בִּידּוֹ; אָבֵל אִם הִגְבִּיחַ הַקַּנְקָנִים וְעָרַם, הֲרִי כָּל הַמַּיִם שְׂבָהֶם שְׂאוּבִים.

מג (סו) הַסִּיד שֶׁשָּׂכַח עֲצִיץ בַּמְּקוֹה וְנִתְּמַלֵּא מִיַּם, אָף עַל פִּי שְׂלֵא נִשְׂאָר בַּמְּקוֹה אֶלָּא מְעַט וְהָרִי הָעֲצִיץ יֵשׁ בּוֹ רֵב הַמְּקוֹה, הָרִי זֶה **(סז)** יִשְׁבֵּר הָעֲצִיץ בַּמְּקוֹמוֹ וְנִמְצָא הַמְּקוֹה כְּלוֹ כָּשֶׁר. וְכֵן הַמְּסִידֵר אֶת הַקְּנֻקְנִים בְּתוֹךְ הַמְּקוֹה כְּדִי **(סח)** לְחַסְמוֹ, וְנִתְּמַלְאוּ מִיַּם, אָף עַל פִּי שֶׁבִּלַע הַמְּקוֹה אֶת מִימָיו וְלֹא נִשְׂאָר שָׁם מִיַּם כְּלָל אֶלָּא מִיַּם שֶׁבְּתוֹךְ הַקְּנֻקְנִים, הָרִי זֶה יִשְׁבֵּר אֶת הַקְּנֻקְנִים, וְהַמִּים הַנִּקְוִים מֵהֶם מְקוֹה **(סט)** כָּשֶׁר.

מד אֵין הַמִּים שְׂאוּבִים פּוֹסְלִים אֶת הַמְּקוֹה בְּגִי לְגִין עַד שֶׁיִּפְּלוּ לְתוֹךְ הַמְּקוֹה מִהַכְּלִי, אֲבָל אִם נִגְרְרוּ הַמִּים הַשְּׂאוּבִים חוּץ לַמְּקוֹה וְנִמְשְׁכוּ וַיִּרְדּוּ לַמְּקוֹה, אֵינָם פּוֹסְלִים אֶת הַמְּקוֹה עַד שֶׁיִּהְיוּ מְחַצָּה **(ע)** עַל מְחַצָּה; אֲבָל אִם הָיוּ רֵב מִהַכְּשָׁרִים, הָרִי הַמְּקוֹה כָּשֶׁר. כִּי־צַד, מְקוֹה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ עֲשָׂרִים סָאָה וּמִשְׁהוּ מִיַּם כְּשָׁרִים, וְהָיָה מִמֵּלֵא וְשׂוֹאֵב חוּץ לַמְּקוֹה וְהַמִּים נִמְשְׁכִים וַיּוֹרְדִים לַמְּקוֹה, בֵּין שֶׁהָיוּ נִמְשְׁכִים עַל גְּבִי קַרְקַע אוֹ בְּתוֹךְ הַסִּלּוֹן וְכִיּוֹצָא בּוֹ **(עא)** מְדַבְּרִים שְׂאִינָם **(עב)** פּוֹסְלִים אֶת הַמְּקוֹה, הָרִי הוּא כָּשֶׁר וְאִפְּלוּ הַשְּׂלִימוֹ לְאֶלְף סָאִין, שֶׁהַשְּׂאוּבָה שֶׁהַמְּשִׁיכוֹהָ, כְּשֶׁרָה אִם הָיָה שָׁם רֵב מִי סָאָה מִן הַכְּשָׁר וְכֵן גַּג שֶׁהָיָה בְּרֵאשׁוֹ כִּי סָאָה וּמִשְׁהוּ מִי גִשְׁמִים, וּמֵלֵא בְּכֶתֶפוֹ וְנָתַן לְתוֹכוֹ פְּחוֹת מְכִי, שֶׁנִּמְצָא הַכֹּל פְּסוּל, וּפְתַח הַצָּנוֹר וְנִמְשְׁכוּ הַכֹּל לְמָקוֹם אֶחָד, הָרִי זֶה מְקוֹה כָּשֶׁר, שֶׁהַשְּׂאוּבָה שֶׁהַמְּשִׁיכוֹהָ כְּלָה כְּשֶׁרָה,

הואיל ויש שם רב מהכשר. **הגה:** אבל אם המשיך **(עג)** תחלה מים פסולים, ואחר כך הביא עליהם רב מים פשרים, לא מהני (דקדוק הבית יוסף מדברי הרמב"ם).

מה שעור המשכה זו אין פחות מג' טפחים.

מו אין המשכה מועלת אלא על גבי קרקע או על גבי צנור שלא היה עליו שם כלי **(עד)** בתלוש, אבל אם המשיך על גבי כליים, אפלו כלי גללים וכיוצא בהם, לא הוי המשכה **(הראב"ד)**. **הגה:** ויש אומרים דאין המשכה מועלת אלא דוקא על גבי קרקע הראוי לבלע בה, אבל אם המשיך על גבי רצפת אבנים שאין ראוי לבלע בה, וכל שכן על גבי דף או כלי, אף על פי שאינו פוסל המקנה, לא מהני (בית יוסף בשם מרדכי פ"ב דשבועות שכיב בשם הרזקח). וטוב להחמיר לכתחילה.

מז מקנה **(עה)** שנובע ונתיבש בקיץ, והיה בור רחוק ממנו קצת, ומלאוהו מים שאובים, ונתמלא המקנה מתחת הקרקע מאותם מים שאובים, המקנה כשר כאלו הוא נובע.

מח הבא להמשיך מים למקנה, צריך שלא יהא **(עו)** בדבר המקבל טמאה, כגון מי גשמים שרוצה להמשיכם למקום אחר לעשות מקנה, לא יאחז בידו דף ויעבירם עליו, אלא יניח הדף בקרקע ויסיר ידו

מִשֵּׁם מְטָרָם יַעֲבֹרוּ הַמַּיִם עָלָיו. וְכֵן סֵלוֹן שֶׁל מִתְּכֶת,
אֲסוּר לְהַמְשִׁיד בּוֹ מַיִם לְמִקְוֵה, שֶׁמִּקְבֵּל טַמְאָה; וְהוּא
שֶׁיְהִיוּ הַמַּיִם נוֹפְלִים לְהַדְיָא מִדְּבַר הַמִּקְבֵּל טַמְאָה לְתוֹד
הַמִּקְוֵה, אֲבָל אִם נוֹפְלִים עַל שְׁפָתוֹ בַּחוּץ, וְנִמְשָׁכִין
לְתוֹכוֹ, אוֹ שֶׁמִּחֲבַר לְפִי הַסֵּלוֹן שֶׁל אֲבַר צְנוּר קָטָן שֶׁל עֵץ
אוֹ שֶׁל חָרֶס שֶׁהַמַּיִם מְקַלְחִין מִמֶּנּוּ לְמִקְוֵה, כָּשֶׁר. וְאִם
הַסֵּלוֹן שֶׁל מִתְּכֶת מִחֲבַר לְקַרְקַע, אֲפֹלוּ מְקַלַּח לְהַדְיָא
לְתוֹד הַמִּקְוֵה, כָּשֶׁר, שֶׁהָרִי אֵינוֹ מְקַבֵּל טַמְאָה, לְפִי
שֶׁהוּא בְּטֵל אֲגַב קַרְקַע. וְאִין חֲלוּק בֵּין אִם טָמוּן תַּחַת הַקַּרְקַע אוֹ
לֹא (כְּתַב הַבַּיִת יוֹסֵף שֶׁכֵּן מִשְׁמַע מִתְּשׁוּבַת הַרֵא"שׁ וּתְשׁוּבַת רַמְבַּ"ן וְרֵשֵׁ"א וּמְרַדְכִי בְּשֵׁם
הַרֵא"מ וְרִ"שׁ בְּרִ"ב).

מט בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּמִמְשִׁיד מִי גִשְׁמִים בְּעֵלְמָא,
אֲבָל אִם מִמְשִׁיד מִמַּעַן אוֹ מִמִּקְוֵה, אֲפֹלוּ עַל יְדֵי דְּבַר
הַמִּקְבֵּל טַמְאָה, (עז) כָּשֶׁר דְּחֻשְׁבִּינָן לָזֶה הַמִּקְוֵה
שֶׁמִּמְשִׁיד הַמַּיִם לְתוֹכוֹ כְּאֵלוֹ הוּא מִחֲבַר לְמַעַן אוֹ
לְמִקְוֵה שֶׁמִּמְשִׁיד הַמַּיִם מִשֵּׁם; וַיֵּשׁ מִי שֶׁאֵינוֹ מְחַלֵּק
בְּכַד.

ב מִקְוֵה שֶׁל מִי גִשְׁמִים שֶׁנִּפְרָץ אֶחָד מִכְּתָלָיו וְהַמַּיִם
יוֹצְאִים דֶּרֶךְ הַסֵּדֶק, אִם יִשְׁאַרוּ בּוֹ מִי סָאָה אַחַר שֶׁיִּצְאוּ
קִצְתוֹ שֶׁעַד הַסֵּדֶק, כָּשֶׁר; וְאִם לֹא, פָּסוּל מִשׁוּם דְּהָיִ
לֶה זֹחֲלִין וְאִין מִקְוֵה מְטָהר בְּזוּחֲלִין. הַגָּה: וַיֵּשׁ מִחֲמִירִין
אֲפֹלוּ אִם יִשְׁאַרוּ מִי סָאָה עַד הַסֵּדֶק, וַיֵּשׁ לְחוּשׁ לְדַבְרֵיהֶם לְכַתְּחֵלָה לְסֵתֵם
הַסֵּדֶק (טוֹר בְּשִׁי"א וּבֵית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַמְרַדְכִי). וְכַל זֶה דְּוָקָא בְּמִקְוֵה שֶׁאֵינָהּ בָּאָה
(עז) מִמַּעַן, אֲבָל אִם הִיא בָּאָה מִמַּעַן, אִין לְחוּשׁ לְזַחֲלֵתָהּ (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם

מהר"ק שרש קני"ו) . ואין יציאת המים קרוי זוחליו, אלא כשאין חוזרין למקוה אבל כשיוצאין מעט וחוזרין שם, לא מקרי זחילה. (ריב"ש סימן רצ"ב) . ואם בא לסתם הסדק כדי שישארו בו מי סאה, לא יסתם אותו בידו ולא בכל דבר המקבל טמאה; ויש מי (עט) שמתיר לסתם בכל דבר שמקבל טמאה.

נא נקב המקוה ומימיו נוטפים מעט מעט או נבלעים בקרקע מעט מעט, כשר לפי שאין זחילתו נכרת.

נב הבא לערב מקוה פסול או חסר עם מקוה כשר, להכשירו; או ששניהם חסרים ובא לערבם להכשירם, צריך שיהא נקב שביניהם רחב (פ) כשפופרת הנאד וקלוח המים יהיה כרחב הנקב (ריב"ש סימן רל"ב בשם א' מהמפרשים וכו' כתב הבית יוסף), ולאחר שנתערב הפסול עם הכשר, אפלו רגע, נשאר לעולם (פא) בהכשרו, אפלו נסתם הנקב אחר כך. כל שיעמד בשפופרת הנאד, ממעטו, אפלו דבר שהוא מברית המים. ספק אם הנקב רחב כשפופרת הנאד אסלאו, פסול. אם יש שם נקבים דקים הרבה, מצטרפין לכשפופרת הנאד, אם המקוה האחד שלם והשני חסר. הגה: ומתיר לחפור מקוה בצד הנקב ולטבל בה, אף על פי שאין בה מי סאה, דהא ארעא חלחולי מתחלחלת והואיל והוא סמוך (פב) לנקב ואנו רואין החלחולים שביניהם, שהמים באין מן הנקב דרך החלחול, דהיינו מנקבים דקים שבקרקע, הוו חבור (מרדכי ה"ג בשם ראבי"ה) . אבל אם שניהם חסרים, אין הנקבים הדקים מצטרפין לכשפופרת הנאד והוא הדין אם חלק מקוה בסל או שק, אם אין שעור מקוה בצד אחד, פסול.

נג הָבֵא לְהַכְשִׁיר מְקוֹה שְׂאוּב מִמְּקוֹה שָׁלֵם שְׂאִינוּ שְׂאוּב, אֶף עַל פִּי שְׂאִינוּ מִשִּׁיקוֹ אֶלָּא כְּשַׁעְרָה, כְּשֶׁר וְאֶפְלוּ אִין מִי הַהִשְׁקָה רוֹאִין פְּנֵי הָאָוִיר. **הגה:** וְדוֹקָא בְּפִסּוּל שְׂאִיבָה שֶׁהִיא מְדַרְבְּנָן, אֲבָל בְּפִסּוּל דְּאוֹרִיתָא בְּעִינָן כְּשִׁפּוּפְרַת הַנֶּאֱד (ת"ה ור"ש בְּמִקְוֹאוֹת) כְּמוֹ שְׁנַתְבָּאָר; וְאֶפְלוּ בְּפִסּוּל שְׂאִיבָה יֵשׁ (**פג**) חוֹלְקִין (טוֹר וְהַרְאִישׁ), וְכֵן רְאוּי לְהוֹרוֹת.

נד כֹּתֵל שְׁבִין ב' מְקוֹאוֹת שְׁנִסְדִּק מְצַד זָה לְצַד זָה אֶפְלוּ כָּל שְׂהוּא, (**פד**) לְשִׁתִּי - מְצַטְרֵף לְעַרְב שְׁנֵי הַמְּקוֹאוֹת לְהַכְשִׁירָם; וְאִם לְעַרְב - אִינָם מְצַטְרְפִים עַד שְׂיִהֵא בְּמִקּוֹם אֶחָד כְּשִׁפּוּפְרַת הַנֶּאֱד. וְאִם (**פה**) נִפְרָץ הַכֹּתֵל לְמַעְלָה זָה לְזָה עַל רוּם כְּקַלְפַת הַשּׁוּם וְעַל רַחַב כְּשִׁפּוּפְרַת הַנֶּאֱד, כְּשֶׁר. **הגה:** וְהוּא הַדִּין אִם הָיָה גֵל שֶׁל עֶפֶר בֵּין ב' הַמְּקוֹאוֹת, אִם נִטַל מִגְבֵּה הַגֵּל מְעַט עַד שְׁמִקְלָחִין זָה לְזָה כְּרַחַב שְׁפּוּפְרַת הַנֶּאֱד בְּרוּם קַלְפַת הַשּׁוּם, סְגִי דְלָא בְּעִינָן כְּמֵלֵא שְׁפּוּפְרַת הַנֶּאֱד אֶלָּא בְּנִקְב (מְרַדְכֵי ה"ט).

נה שְׁלֹשָׁה מְקוֹאוֹת שְׂיֵשׁ בְּשָׁנִים מֵהֶם בְּכָל אֶחָד עֶשְׂרִים סָאָה מִים (**פז**) כְּשֶׁרִים, וּבְאֶחָד מֵהֶם עֶשְׂרִים סָאָה מִים שְׂאוּבִין, וְעוֹמְדִין זָה בְּצַד זָה, אִם הַשְּׂאוּב מִן הַצַּד וְיִרְדּוּ שְׁלֹשָׁה וְטָבְלוּ בָהֶם וּמִתּוֹךְ כֶּד נִתְמַלְאוּ וְיִצְאוּ עַל שְׁפָתָם וְנִתְעָרְבוּ יַחַד, הַכְּשֶׁרוּ שְׁלֹשָׁתָם, כִּיּוֹן שְׁפַעַם אַחַת הָיוּ מִחֻבְרִים בְּיַחַד מ' סָאָה מִים כְּשֶׁרִים, וְאוֹתָם שְׁטָבְלוּ בָהֶם, (**פח**) טְהוֹרִים. וְאִם הַשְּׂאוּב בְּאֶמְצַע, שְׂאִין שְׁנֵי

הַכְּשָׁרִים יְכוּלִין לְהִתְעַרֵב אֶלָּא עַל יָדוֹ, לֹא הִכְשָׁרוּ אֶלָּא
נִשְׁאַרוּ כְּמוֹ שֶׁהָיוּ תַּחֲלָה וְאוֹתָם שֶׁטָּבְלוּ בָּהֶם לֹא נִטְהָרוּ.

נו שְׁנֵי מְקוֹאוֹת שֶׁל כ' כ' סָאָה, אֶחָד שָׂאוֹב וְאֶחָד כָּשֶׁר,
יָרְדוּ שְׁנַיִם (פח) וְהִשְׁיִקוּם וְטָבְלוּ בָּהֶם, אֶפְלוּ אֲדָמִים
וְהִלְבִּינוּם אוֹ לְבָנִים וְהֶאֱדִימוּם, הַמְקוֹאוֹת כְּמוֹת שֶׁהָיוּ
וְהִטּוּבָלִים כְּמוֹת שֶׁהָיוּ.

נז כָּל הַמְעַרְב לְמִקְוֵה הָרִי הוּא כְּמִקְוֵה וּמִטְבִּילִין בוֹ.
גְּמוֹת הַסְּמוּיֹכוֹת לְפִי הַמְקוֹה וּמִקְוֵה רְגְלֵי פְּרִסוֹת בְּהֵמָה
שֶׁהָיוּ בָּהֶם מִיָּם מְעַרְבִים עִם מֵי הַמְקוֹה כְּשִׁפּוּפֶרֶת
הַנֶּאֱדָד, מִטְבִּילִין בָּהֶם. הַגָּה: וְלָכוֹ כְּלֵי הַמְנַח בְּצַד הַמְקוֹה, מְנַעֲנַע
בְּיָדוֹ הַמְקוֹה כְּדִי שִׁיעֶשֶׂה גַל בְּמִים וְיַעֲבֹר עַל הַכְּלֵי, וְעוֹלָה לוֹ הַטְּבִילָה; וּבִלְבַד
שֶׁלֹּא (פט) יַעֲקֹר הַגַּל מִמְקוֹמוֹ, אֶלָּא יֵהָא מְחַבֵּר לְמִקְוֵה. (כּוֹ מִשְׁמַע בַּפִּי
דְּמִקְוֵאוֹת לְדַעַת הַמְפָּרְשִׁים).

נח חֲרִי (צ) הַמְעַרְה וְסִדְקֵי הַמְעַרְה, מִטְבִּילִין בָּהֶם אֶף
עַל פִּי שְׂאִין הַמִּים שֶׁבָּהֶם מְעַרְבִים עִם מֵי הַמְקוֹה אֶלָּא
בְּכֹל שֶׁהוּא.

נט עוֹקָה (פ"י חפירה) שְׁבִתוֹדַת הַמְקוֹה, אִם הִיְתָה הַקְּרָקַע
הַמְבֻדָּלֶת בֵּין הָעוֹקָה וּבֵין הַמְקוֹה בְּרִיאָה וַיְכוּלָה
לְהַעֲמִיד אֶת עֲצָמָהּ, אִין (צא) מִטְבִּילִין בְּמִים שֶׁבְּעוֹקָה
עַד שֶׁהָיוּ מְעַרְבִין עִם הַמְקוֹה כְּשִׁפּוּפֶרֶת הַנֶּאֱדָד; וְאִם

אֵינָהּ יְכוּלָה לְהַעֲמִיד אֶת עֲצָמָהּ, אֲפֹלוּ אֵינָם מְעַרְבִים
אֶלֶּא בְּכֹל שֶׁהוּא, מִטְּבִילִין בְּהֵם.

ס ג' גַּמּוֹת שֶׁבַּנְּחַל, הַתְּחַתּוֹנָה וְעֲלִיוֹנָה שֶׁל כִּי סָאָה,
וְהֶאֱמָצְעִית שֶׁל מ', וְשִׁטָּף שֶׁל גְּשָׁמִים עוֹבֵר בְּתוֹךְ הַנְּחַל,
אֶף עַל פִּי שֶׁהוּא נִכְנָס לְתוֹכָן וְיוֹצֵא מִתּוֹכָן, אֵין זֶה עָרוּב
וְאֵין מִטְּבִילִין אֶלֶּא בְּאֱמָצְעִית, שְׂאֵין **(צב)** הַנְּזַחֲלִין
מְעַרְבִים אֶלֶּא אִם כֵּן עָמְדוּ.

סא הַכּוֹפֵת יָדָיו וְרַגְלָיו וַיֵּשֶׁב לוֹ בְּאַמַּת הַמַּיִם, אִם
נִכְנָסוּ מַיִם דָּרָךְ כָּלוּ, טָהוֹר.

סב מִקּוֹה שְׂיֵשׁ בּוֹ מִי סָאָה מְצַמְצָמוֹת, הָאָדָם הַטּוֹבֵל
בְּתוֹכוֹ לֹא יִקְפֹץ לְתוֹכוֹ, שֶׁלֹּא יַחְסְרוּ הַמַּיִם בְּקַפִּיצָתוֹ
בְּתוֹכוֹ; וְלֹא יִטְבַּל בּוֹ **(צג)** פְּעָמִים זֶה אַחַר זֶה; טָבְלוּ בּוֹ
שְׁנַיִם זֶה אַחַר זֶה, אֶף עַל פִּי שֶׁרַגְלָיו שֶׁל רֵאשׁוֹן נוֹגְעוֹת
בַּמַּיִם, הַשְּׁנִי בְּטַמְאָתוֹ, שֶׁהֲרִי חָסְרוּ הַמַּיִם מֵאַרְבָּעִים
סָאָה.

סג הַטְּבִיל בּוֹ בְּגַד עֶבֶה שֶׁהַמַּיִם נִבְלָעִים בְּתוֹכוֹ, כָּל זָמַן
שֶׁהִבְגָּד נוֹגֵעַ בַּמִּקְוָה, הוּא כְּשֵׁר אֶף עַל פִּי שֶׁזָּבוּ מִמֶּנּוּ
שְׁלֹשָׁה לְגִין לַמִּקְוָה; הֶעֱלָהּ מִמֶּנּוּ, פְּסוּל, שֶׁנִּעְשָׂה שְׂאוּב
מִהַמַּיִם שֶׁיָּרְדוּ מִהִבְגָּד לְתוֹכוֹ; וְאִם מִטְּבִיל בּוֹ יוֹרָה אוֹ

שָׁאֵר כְּלִים, מוֹרִידוֹן לְתוֹכוֹ דָּרָךְ (צד) פִּיָּהוּ, שְׁלֵא יִנְתָּזוּ
הַמִּים כְּשֶׁמְכַנִּיסוֹן לְתוֹכוֹ וְנִמְצָא שֶׁהוּא חֶסֶר, וּמַעֲלֵהוּ
דָּרָךְ שׁוֹלְיוֹ כִּדִּי שְׁלֵא יִשָּׂאֵר בּוֹ מֵהַמִּים וְיִחְסַר מֵהַמְּקוֹה.

הגה: כָּל הַמִּים שֶׁבְּכָלִי, וְגַם שֶׁהַמִּים שֶׁבְּכָלִי יִהְיוּ שְׁאוּבִים, וְאִם יִפְלוּ אַחַר
כֶּדָּ לַמְּקוֹה (צה) יִפְסְלוּ אוֹתָהּ מֵאַחַר שֶׁלֵּא נִשָּׂאֵר בָּהּ כְּשַׁעוֹר מְקוֹה (מִלְּשׁוֹן
הַרְמַב"ם).

טד הַמְּטָבִיל כֶּר אוֹ כֶּסֶת בְּמְקוֹה שְׁיֵשׁ בּוֹ מִי סָאָה
מְכֻוֹנוֹת, כִּיּוֹן שֶׁהַגְּבִיָּה שֶׁפְּתוּתִיהָ מֵהַמִּים נִמְצָאוֹת
הַמִּים שֶׁבְּתוֹכָן שְׁאוּבִין; כִּי־צַד יַעֲשֶׂה, מְטָבִילוֹן וּמַעֲלוֹן
דָּרָךְ שׁוֹלִיָּהוּ. אֲבָל הַקֶּפֶה (צו) וְהַשֶּׁק, מְטָבִילוֹן וּמַעֲלוֹן
כְּדָרְכָן וְאִינוֹ חוֹשֵׁשׁ.

סה מְקוֹה שֶׁהוּא (צז) מְחֻזָּק לְהִיּוֹת מִימֵיו מִתְּמַעֲטִים
וְלַעֲמֹד עַל פְּחוֹת מִמִּי סָאָה וְטָבְלָה בּוֹ, צָרִיכָה לְחַזֵּר וְלְטָבֵל
כָּל זְמַן שֶׁלֵּא יִדְעֵנוּ בְּוַדָּאִי שֶׁבְּשַׁעָה שֶׁטָבְלָה הָיָה בּוֹ מִי
סָאָה; אֲבָל אִם לֹא הִחֲזַק לְהִיּוֹת מִימֵיו מִתְּמַעֲטִין כָּל
כֶּדָּ שֶׁיַּעֲמִדוּ עַל פְּחוֹת מְאַרְבָּעִים סָאָה, אָף עַל פִּי
שֶׁפְּעָמִים שְׁמִימֵיו עוֹלִין וּפְעָמִים מִתְּמַעֲטִין, אֵינָהּ צָרִיכָה
לְחַזֵּר וְלְטָבֵל; וּמְכָל מְקוֹם כְּשֶׁר הַדָּבָר (צח) לְעִין קִדְּם
טָבִילָה אִם יֵשׁ בּוֹ אַרְבָּעִים סָאָה וְעִין לְקַמּוֹ סְעִיף ע"א.

סו מְקוֹה שְׁמִימֵיו מִתְּפַשְׁטִין וְאִינוֹ יָכוֹל לְהִתְכַּסּוֹת בּוֹ,
נוֹתֵן בּוֹ מִצַּד אֶחָד אֲבָנִים אוֹ חֲבִילֵי יַעֲצִים, כִּדִּי שֶׁיִּקְבְּצוּ

מימיו אל מקום אחד ויגעלו בענין שיוכל להתכסות בו, ובלבד (צט) שלא יחלקו כל המקוה; (ק) אבל בכלים, פסול. הגה: ואפלו אם יכולה להתכסות במים, אם אין המים עמקים עד טבורה ולמעלה ממנו זרת, לא תטבל בה לכתחלה שמא לא תטבל יפה (בית יוסף בסימן קצ"ח בשם תשובת הרשב"א וכו' כתב רשב"י). מיהו, אם אין מקוה אחרת ואי אפשר לתקן, אפלו צריכה להשתטח על פניה מחמת שאין המים עמקים, אם מתכסה גופה בדרך זה בפעם אחת, טובלת שם (תשובת הרשב"א סימן תתי"ח) ועין לעיל סימן קצ"ח.

סז ספק מים שאובים, טהור. כיצד, מקוה שנסתפק אם נפלו לו מים שאובים או לא נפלו; ואפלו ידע בודאי שנפלו, ספק יש בהם ג' לגין ספק אין בהם; ואפלו ידע בודאי שיש בהם ג' לגין, ספק שהיה במקוה שנפלו בו מ' סאה ספק לא היה, הרי זה (קא) כשר.

סח ב' מקנאות, אחד יש בו מ' סאה, ואחד אין בו; נפלו ג' לגין מים שאובין לאחד מהם ואינו יודע לאיזו מהם נפלו, ספקו (קב) טהור, מפני שיש לו במה (קג) יתלה; היו שניהם פחותים ממי סאה ונפלו לאחד מהם ואין ידוע לאיזה מהם, כל אחד משניהם פסול, שאין לו במה יתלה.

סט מקוה שהניחו ריקן ובא ומצאו מלא, כשר מפני שזה ספק מים שאובין למקוה ועין לעיל ריש סימן זה מה שכתבתי בזה.

ע צנור שְׁמַקְלַח לְמִקְוֵה וְהַמְכַתְּשֵׁת נְתוּנָה בְּצִדּוֹ, סִפֵּק מֵהַצְנֹר לְמִקְוֵה סִפֵּק מֵהַמְכַתְּשֵׁת לְמִקְוֵה, הֵרִי זֶה פְּסוּל מִפְּנֵי שֶׁהַפְּסוּל מוֹכִיחַ; וְאִם יֵשׁ בְּמִקְוֵה (קד) רַבּוּ מִים כְּשֵׁרִים, הֵרִי זֶה כְּשֵׁר שֶׁזֶה סִפֵּק מִים שְׂאוּבִים, שֶׁהֵרִי יֵשׁ שֵׁם מִקְוֵה כְּשֵׁר קְבוּעַ.

עא טָמֵא שְׂיֵרֵד לְטָבֵל, סִפֵּק טָבֵל סִפֵּק לֹא טָבֵל; וְאִפְלוּ טָבֵל, סִפֵּק יֵשׁ בּוֹ אַרְבָּעִים סָאָה סִפֵּק אֵין בּוֹ, שְׁנֵי מִקְוֹאוֹת אֶחָד יֵשׁ בּוֹ אַרְבָּעִים סָאָה וְאֶחָד אֵין בּוֹ, טָבֵל בְּאֶחָד מֵהֶם וְאֵין יָדוּעַ בְּאֵיזָה מֵהֶם, טָמֵא (קה) לְפִי שֶׁהַטָּמֵא בְּחִזְקָתוֹ עַד שְׂיֵוָדַע שֶׁטָבֵל כָּרְאוּי. וְכֵן מִקְוֵה שְׁנִמְדָּד וְנִמְצָא חֶסֶר, בֵּין שֶׁהָיָה הַמִּקְוֵה בְּרִשּׁוֹת הַרְבִּים בֵּין שֶׁהָיָה בְּרִשּׁוֹת הַיַּחֲדָד, כָּל הַטְּהָרוֹת שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל גְּבִיּוֹ לְמַפְרַע טָמֵאוֹת, עַד שְׂיֵוָדַע זְמַן שְׁנִמְדָּד בּוֹ שֶׁהָיָה שָׁלֵם וְעִין לְעֵיל סְעִיף סִיָּה.

עב בִּי מִקְוֹאוֹת (קו) שְׂאֵין בָּהֶם אַרְבָּעִים סָאָה, (קז) וְנִפְלוּ שְׁלֹשָׁה לֶגֶן לְתוֹךְ אֶחָד מֵהֶם וְיָדוּעַ לְאֵיזָה מֵהֶם נָפְלוּ, וְאַחַר כֵּךְ נָפְלוּ שְׁנַיִם וְאֵין יָדוּעַ לְאֵיזָה מֵהֶם נָפְלוּ, הֵרִינִי יָכוֹל לְתַלּוֹת וְלוֹמַר: לְמָקוֹם שֶׁנָּפְלוּ רֵאשׁוֹנִים נָפְלוּ שְׁנַיִם; אֲבָל אִם בְּרֵאשׁוֹנִים לֹא נוֹדַע לְאֵיזָה מֵהֶם נָפְלוּ, וּבְשְׁנַיִם נוֹדַע לְאֵיזָה מֵהֶם נָפְלוּ, אֵין יָכוֹל לְתַלּוֹת וְלוֹמַר: לְמָקוֹם שֶׁנָּפְלוּ שְׁנַיִם נָפְלוּ הַרֵאשׁוֹנִים. אֶחָד יֵשׁ בּוֹ אַרְבָּעִים סָאָה וְאֶחָד אֵין בּוֹ, הֵרִינִי אוֹמַר: לְתוֹךְ שָׁל

אַרְבַּעִים נְפִלוּ. אֶחָד שָׂאוֹב וְאֶחָד שָׂאִינוּ שָׂאוֹב, הֲרִינִי
אוֹמֵר: לְתוֹךְ שֵׁל שָׂאוֹב נְפִלוּ.

עג שְׁנֵי מְקוֹאוֹת שָׂאִין בָּהֶם אַרְבַּעִים סָאָה וְנָפְלוּ שְׁלֹשָׁה
לְגִין לְתוֹךְ אֶחָד מֵהוֹ וְאִין יְדוּעַ לְאִיזָה מֵהֶם נְפִלוּ, וְאַחַר
כֵּן יָרְדוּ גְשָׁמִים וְנִתְמַלְאוּ, לֹא יִטְבַּל בְּשׁוּם אֶחָד מֵהֶם
(קח) לְכַתְחֻלָּה.

עד כָּל הַמְקוֹאוֹת הַנִּמְצָאִים, (קט) פְּסוּלִין, שְׁחִזְקָתָם
שָׂאוֹבִין.

עה (קי) יֵשׁ מִי שָׂאוֹסֵר לְהַטִּיל יוֹרָה מְלֵאָה מִיָּם חֲמִין
לְתוֹךְ הַמְקוֹה לְחֲמִמוֹ, וְכֵן לְמִלְאֵת מְקוֹה מִיָּם חֲמִין
וּלְחַבְרוֹ לְנֶהֱרַךְ בְּשִׁפּוּפְרֵת הַנּוֹד. הַגָּה: וַיֵּשׁ מְקוֹלִין וּמִתִּירִין לְהַטִּיל
חֲמִין לְמְקוֹה כְּדִי לְחַמְמוֹ (הַגָּהוֹת מְרַדְכִי דְהַלִּי נִדָּה בְּשֵׁם רַאבִּי'ה וְרִיבִי'א). וּמִכָּל
מְקוֹם יֵשׁ לְהַחְמִיר אִם לֹא בְּמְקוֹם שֶׁנִּהְיָה לְהַקֵּל, אִזּוֹ אִין לְמַחֹת בְּיָדוֹ (בְּנִימִין
ז'אב); וּבְחֲמֵי טְבַרְיָא מִתֵּר לְכָלִּי עֲלֵמָא (מְרַדְכִי בְּסוּף שְׁבוּעוֹת). וְלְאַחַר הַטְּבִילָה
בְּמֵי מְקוֹה כְּשָׂרִים, מִתְּרַת לְכַנֵּס לְמִרְחָץ כְּדִי שְׁתַּחַמֵּם עֲצָמָה (מְרַדְכִי); אָבֵל
לְחֹזֵר וְלִרְחֹץ אַחַר כֵּן, יֵשׁ אוֹסְרִים (מְרַדְכִי בְּשֵׁם רִשְׁבִּי'ט), וְכֵן נִהְיָה.

סימן רב - דיני דברים החוצצים

בטבילה

ובו

ט'

סעיפים

א אלו חוצצין בכלים. הזפת והמור (יש מפרש החמר, ויש מפרש המסתיכ"ו או המוסק"ו) בכלי (א) זכוכית, בין מבפנים בין מבחוץ.

ב כל דבר שדרדך להקפיד עליו, חוצץ; ואם לאו, אינו חוצץ אלא אם כן היה חופה את רבו (רמב"ם פ"ג). **הגה:** שחרורית הדבוק ביונה (ב) מבחוץ הוי כדפן הפלי, ודרפו בקד, ואינו חוצץ (בית יוסף סוף סימן ק"כ בשם הרא"ש).

ג ידות הפלים שאינן עומדים להיות קבועים, כגון שהכניסו שלא כדרך או שלא הכניסו כפן או שהכניסו כפן (ג) ונשברו, חוצצין.

ד כל ידות הפלים שנשתברו, כגון המגל והסכין, אם משמשין מעין מלאכתן ראשונה, אין חוצצין; ואם לאו, חוצצין.

ה מגל שנשברה ידו מן השפה ולפנים אינה חוצצת, מפני שהיא כבית הסתרים; מן השפה ולחוץ, אם משמשת מעין מלאכתה אינה חוצצת; ואם לאו,

חוצצת. סרָגָה בְּגָמִי אוּ בְּמִשְׁיָחָה, הֲרִי זוּ חוּצָצֶת; דְּבַקָּה
(ד) בְּשָׂרָף, אֵינָה חוּצָצֶת.

ו כָּלִי שֶׁכָּפָה פִּיּוֹ לְמִטָּה וְהִכְנִיסוּ לַמַּיִם, אִם פִּיּוֹ (ה) צָר
קִצָּת וְלֹא הֶפֶךְ פִּיּוֹ לְמַעְלָה, לֹא עֲלֹתָהּ לוֹ טְבִילָה לְפִי שֶׁלֹּא
יִגִּיעוּ הַמַּיִם לְשׂוּלָיו אֲפֹלוּ אִם מִכְנִיסוֹ כָּלוּ לַמַּיִם. הַגָּה:
מִתֵּר לְטַבֵּל כָּלִי בְּתוֹךְ כָּלִי, אִם יֵשׁ בְּפִי (ו) הַחִיצוֹן כְּשִׁפּוּפֶרֶת הַנּוֹד (טוּר), וְיִזְהַר
שֶׁכָּלִי הַפְּנִימִי יִהְיֶה רַפּוּי בְּתוֹךְ כָּלִי הַחִיצוֹן (מְרַדְּכֵי סוּף עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים), וְלִכּוֹן לֹא
(ז) יִתְחַב סְפִינִים תוֹךְ דָּלִי וְיִטְבְּלֵם, כִּי לֹא תַעֲלֶה טְבִילָה בְּרֵאשֵׁם (אוֹיִיָּה כָּלִל
נ"ח). וְכֵן אִם הַכָּלִי הַפְּנִימִי הוּא כָּבֵד וּמִנְחַת תוֹךְ הַחִיצוֹן, לֹא תַעֲלֶה לוֹ טְבִילָה
בְּמִקּוֹם שֶׁמִּנְחָה. וְעַיִן לְעֵיל סִימָן ר"א סְעִיף ט'.

ז כָּלִי שֶׁצָּר מִכָּאן וּמִכָּאן וְרָחַב בְּאַמְצֵעַ, אִין הַמַּיִם בָּאִים
לוֹ לְכָל צֵד עַד שֶׁיִּטְהוּ עַל צֵדוֹ.

ח כָּל כָּלִי (ח) שֶׁפִּיּוֹ צָר יוֹתֵר מִשִּׁפּוּפֶרֶת הַנּוֹד צָרִיךְ לְהִשְׁהוֹתוֹ
בְּמַיִם עַד שֶׁיִּתְמַלֵּא, אוּ יִמְלֵאנוּ קִדָּם שֶׁיִּכְנִיסֵנוּ לַמִּקְוָה.

ט יְדוֹת הַכָּלִים שֶׁהֵם אֲרָכוֹת וְעֵתִיד לְקַצָּצוֹ, (ט) מְטַבֵּיל
עַד מִקּוֹם שֶׁעֵתִיד לְקַצָּצוֹ, וְדִיו.

הלכות נדרים

סימן רג - איזה דברים משבחים

ואיזה הם מגנים

סעיפים

ז

ובו

א אל תהי רגיל בנדרים. כל הנודר, אף על פי (א) שמקומו, נקרא רשע ונקרא חוטא.

ב אחר אדם נדרו, (ב) פנקסו נפתחת.

ג הנודר, כאלו בונה במה בשעת אסור הבמות; והמקומו, כאלו הקריב עליה קרבן, שטוב יותר שישאל על נדרו. והני מלי בשאר נדרים, אבל נדרי הקדש מצוה לקימו. ולא ישאל עליהם אלא מדחק וכו' אם (ג) נשבע על איזה דבר, לא ישאל עליו אלא מדחק (מדרכי פי' דשבועות בשם מהר"ם ועוד פוסקים ענין בית יוסף סוף סימן ר"ל).

ד צריך לזהר (ד) שלא ידר שום דבר, ואפלו צדקה אין טוב לדר; אלא אם ישנו בידו, יתן מיד; ואם לאו, לא

יִזְרַע עַד שְׁיִהְיֶה לוֹ. וְאִם פּוֹסְקִים צְדָקָה וְצָרִיד לְפָסֵק
עִמָּהֶם, (ה) יֹאמֶר: בְּלֹא נֶדֶר.

ה בַּעַת צָרָה מִתֵּר לְנֶדֶר.

ו הָאֹמֵר: אֲשַׁנֶּה פָּרֶק זֶה, וְיִרָא שְׁמָא יִתְרַשֵּׁל בַּדָּבָר, שְׂרִי
לֵה (ו) לְמִנְדָּר לְזָרוּזֵי נַפְשָׁה. וְכֵן אִם יִרָא שְׁיִתְקַפּוּ יִצְרוּ
וְיַעֲבֹר עַל אֵיזוֹ מִצְוָה מִמִּצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה, אוֹ יִתְרַשֵּׁל
מִקְיֹום מִצְוֹת עֲשֶׂה, מִצְוָה (ז) לְשַׁבַּע וְלְנֶדֶר כְּדִי לְזָרוּ
עֲצָמוֹ.

ז מִי שֶׁנֶּדֶר נְדָרִים כְּדִי לְכוּנֵן דְּעוֹתָיו וּלְתַקּוֹן מַעֲשָׂיו, הֵרִי
זֶה זָרִיד וּמִשְׁבַּח. כִּי צַד, מִי שֶׁהָיָה זוּלָל, וְאָסֵר עָלָיו
הַבָּשָׂר שָׁנָה אוֹ שְׁנַתִּים; אוֹ שֶׁהָיָה שׁוֹגֵה בַּיִן, וְאָסֵר הַיִּין
עַל עֲצָמוֹ זְמַן מְרַבָּה; אוֹ אָסֵר הַשְּׂכָרוֹת לְעוֹלָם; וְכֵן מִי
שֶׁהָיָה רוֹדֵף שְׁלֵמוֹנִים וְנִבְהַל לְהוֹן, וְאָסֵר עַל עֲצָמוֹ
הַמִּתְנֹנֹת אוֹ הַנִּית אֲנָשֵׁי מְדִינָה זוֹ; וְכֵן מִי שֶׁהָיָה מִתְגַּאֵה
בְּיַפְיּוֹ וְנֶדֶר בְּנִזִּיר. וְכִיּוֹצֵא בְּנְדָרִים, כָּלֵם דָּרָד עֲבוּדָה
לְשֵׁם הֵם; וּבְנְדָרִים אֵלּוֹ וְכִיּוֹצֵא בָהֶם אָמְרוּ חֲכָמִים:
נְדָרִים סִיג לְפָרִישׁוֹת; וְאֵף עַל פִּי שֶׁהֵם עֲבוּדָה, לֹא יִרְבֶּה
אָדָם בְּנְדָרֵי אֲסוּר וְלֹא יִרְגִיל עֲצָמוֹ בָהֶם, אֲלֵא יִפְרֹשׁ
מִדְּבָרִים שְׂרָאוּי לְפָרֹשׁ מֵהֶם, בְּלֹא נֶדֶר.

סימן רד - דין המתפיש בנדר

סעיפים

ד'

ובו

א עקר (א) נדר האמור בתורה הוא שיתפיש בנדבר הנדור, כגון שאומר: כפר זה עלי (ב) כקרבו, או שאמר: יאסר עלי כפר זה, או שאמר: כפר זה עלי אסור. וכן אם אסר עליו כפר אחד שתלאו בנדבר הנדור, ואמר על אחר: יהא כזה, אסור; ואפלו עד (ג) מאה, כלם אסורים. או שנדר על יום אחד להתענות בו, או שלא לאכל בו בשר, ואמר על יום אחר: יהא כזה, אסור יש חלוקי (ד) לשונות בענין הנדר והרב לא כתבם, ועין בפנים.

ב לאו דוקא מתפיש בקרבן, אלא הוא הדין בכל דבר הקדוש בקדשת הפה, כגון שאומר: כפר זה כאמרא, כדירים, כמזבח, כהיכל, כירושלים, או כאחד מכל משמשי מזבח, הרי זה נדר. הגה: אם נדר בשלחן שבמקדש, הוי נדר; אבל אם אמר: בשלחן, (ה) סתם, ולא אמר: בשלחן הקדש, אין זה כלום; ומכל מקום בעם הארץ יש להתיר שלא יהא פרוץ בנדרים (הגהות מרדכי דשבויעות בשם מוהר"ם מביאה בית יוסף בסי' רל"ז).

ג שמע חברו ואמר: ואני כמותך, בתוך כדי דבור, הרי זה אסור במה שנאסר בו חברו. שמע הגי' זה שאמר: ואני, ואמר: ואני, אפלו היו ק' וכל אחד אומר: ואני, בתוך כדי דבורו של חברו, הרי כלם אסורים.

ד אָדָם אוֹסֵר עַל עַצְמוֹ דָּבָר שֶׁלֹּא בָּא (ו) לְעוֹלָם לְכַשְׁיבָא לְעוֹלָם.

סימן רה - דין האוסר דבר עליו

באסור תורה

סעיפים

ב'

ובו

א האומר: פרות אלו עלי, או: מין פלוני עלי, או: מה שאכל עם פלוני עלי כבשר חזיר או כעבודת כוכבים או כנבלות וטרפות וכיוצא באלו, וכן האומר לאשתו: הרי את עלי כאמי, או: כאחותי או: כערלה או: ככלאי הכרם, הרי אלו (א) מתירים ואין כאן נדר; ואם היה האומר עם הארץ, צריך שאלה לחכם ומראין בעיניו שאשתו אסורה ושאותם פרות אסורים, ומחמירים עליו שאין די לו בחרטה אלא צריך לפתח (ב) לו פתח ממקום אחר ומתירים לו נדרו, כדי שלא ינהגו קלות ראש בנדרים. **הגה:** יש אומרים דבזמן הזה לכלי עלמא דינינן להו כדיו עם הארץ, לפי שרבו אינו בני תורה (תשובת הרשב"א). ומיהו יש אומרים דאפילו בעם הארץ אין צריך שאלה רק באוסר אשתו עליו, אבל לא (ג) בשאר נדרים (טור ועיי' ס"ק ד').

ב האומר שיהא יינו יין נסך ופתו פת כותים, (ד) לא

נֶאֱסָר בְּכֶד; אֲבָל אִם אָמְרוּ בְּדֶרֶךְ קִנְס, כְּגוֹן שֶׁאָמַר: אִם
אֶעֱשֶׂה כֶּד אוֹ אִם אֶעְבֵּר עַל כֶּד יִהְיֶה פְתִי פֶת כּוֹתִים וַיִּינִי
יִין נֶסֶד, וְעֵבֶר, יֵשׁ אוֹסְרִים וַיֵּשׁ מִתִּירִים. הַגָּה: וְאֶפְלוּ הַכִּי
בְּעַם הָאָרֶץ יֵשׁ (ה) לְהַתִּירוֹ. וְכָל זֶה בְּיַחֲד שֶׁקִּבַּל עַל עֲצָמוֹ, אֲבָל רַבִּים יְכוּלִים
לְרַדּוֹת הַמּוֹרְדִים וְהַפּוֹשְׁעִים שֶׁיִּינָם יִהְיֶה יִין נֶסֶד וּפְתוֹן פֶת כּוֹתִים, וְכָל מֵה
שֶׁגּוֹזְרִים בָּזֶה הוּא קִיָּם (תְּשׁוּבַת הַרְשֵׁב"א), עַיִן לְעִיל סִימָן רַכ"ט מִי שֶׁאָמַר: אִם
אֶעֱשֶׂה דָבָר פְּלוֹנִי לֹא אֶהְיֶה יְהוּדִי.

סימן רו - דיני ידות הנדרים

סעיפים

ה'

ובו

א יְדוֹת (פְּרוֹשׁ יְדוֹת, שֶׁהִתְחִיל לְנַדֵּר וְלֹא נִמְרַד הַדְּבֹר, וְאָף עַל פִּי כּוֹ הוּא נֶאֱסָר כְּאֵלוֹ נִדָּר
כָּל הַדְּבֹר, כְּאֵדָם שְׁאוּחֵז בְּיַד הַכֹּלִי וְעַל יְדֵי כֶּד מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּכֹלִי כְּאֵלוֹ אֲחִז בּוֹ בְּעֲצָמוֹ)
נְדָרִים, כְּנִדְרִים; וְהוּא שֶׁיִּהְיוּ מוֹכִיחוֹת קִצָּת עַל הַנְּדָר.
כִּיצַד, הָאוֹמֵר לְחֵבְרוֹ: מְדַרְנִי מִמֶּךָ (א) שְׁאִינִי אוֹכֵל לָךְ,
אוֹ: מִפְּרִשְׁנִי מִמֶּךָ שְׁאִינִי אוֹכֵל לָךְ, אוֹ: מְרַחֲקֵנִי מִמֶּךָ
שְׁאִינִי אוֹכֵל לָךְ, אָסוּר לְאָכֵל עִמּוֹ. וַיֵּשׁ אוֹמְרִים דְּאֶפְלוּ אָמַר:
שְׁאִינִי אוֹכֵל לָךְ, בְּאֵלוֹ לְשׁוֹנוֹת, אָסוּר לְאָכֵל עִמּוֹ (הַר"ן בְּשֵׁם יֵשׁ גּוֹרְסִין וְעַס"ק ב').
אֲבָל אִם אוֹמֵר: שְׁאִינִי אוֹכֵל לָךְ, לְבַד בְּלֹא מְדַרְנִי מִמֶּךָ,
לֹא הָיִי יָד. וְאִם אָמַר: מְדַרְנִי מִמֶּךָ, אוֹ: מִפְּרִשְׁנִי מִמֶּךָ,
אוֹ: מְרַחֲקֵנִי מִמֶּךָ, וְלֹא סִיָּם דְּבָרָיו: שְׁאִינִי אוֹכֵל לָךְ;
בְּמְדַרְנִי מִמֶּךָ, אָסוּר (ב) לְדַבֵּר עִמּוֹ; וּבְמִפְּרִשְׁנִי מִמֶּךָ,
אָסוּר לְשִׂאת וּלְתֵת עִמּוֹ; וּבְמְרַחֲקֵנִי מִמֶּךָ, אָסוּר לְעַמֵּד
בְּדִ' אֲמוּתָיו.

ב אָמַר לְחֵבְרוֹ: מִדָּר אֲנִי לָךְ (ג) מֵאֲכִילָה אוֹ מִהֲנָאָה, שְׁנִיָּהֶם אָסוּרִים לֶאֱכֹל אוֹ לְהִנּוֹת זֶה מִזֶּה; אָבֵל אִם אָמַר: מִדָּר אֲנִי מִמָּדָּה מֵאֲכִילָה אוֹ מִהֲנָאָה, הוּא אָסוּר בְּחֵבְרוֹ וְחֵבְרוֹ מִתֵּר בּוֹ.

ג אָמַר: (ד) מִנְדָּה אֲנִי לָךְ, אוֹ: מִשְׁמִיתָנָא מִמָּדָּה, אִם סִיִּים דְּבָרָיו: שְׂאִינִי אוֹכֵל לָךְ, אִינוּ נָדָר וּמִתֵּר בְּכָל; וְאִם לֹא סִיִּים דְּבָרָיו, אָסוּר לְעַמְדָּה בְּדִ' אֲמוּתָיו. אָבֵל אִם אָמַר: נְדִינָא מִמָּדָּה, וְסִיִּים בְּדְבָרָיו: שְׂאִינִי אוֹכֵל לָךְ, אָסוּר לֶאֱכֹל עִמּוֹ; לֹא סִיִּים דְּבָרָיו: שְׂאִינִי אוֹכֵל לָךְ, אָסוּר לְהִנּוֹת מִמֶּנּוּ. **הגה:** וְכִבֵּר (ה) נִתְבָּאָר דִּישׁ חוֹלְקִין, וְסָבִירָא לְהוּ דְּכָל שְׂלָא אָמַר שְׂאִינִי אוֹכֵל לָךְ אוֹ שְׂאִינִי אוֹכֵל לְךָ, לָאוּ כְּלוּם הוּא.

ד אָמַר: כְּנִדְרֵי רְשָׁעִים כְּכָר זֶה עָלַי, אוֹ שְׂאֵמַר: כְּנִדְרֵי רְשָׁעִים הִימְנוּ, וְהָיָה כְּכָר מִנַּח לְפָנָיו, (ו) אָסוּר בּוֹ; אָבֵל אִם אָמַר: כְּנִדְרֵי כְּשָׂרִים עָלַי, אוֹ: כְּנִדְרֵי כְּשָׂרִים כְּכָר זֶה עָלַי, אִינוּ כְּלוּם, וְאֶפְלוּ אָמַר: כְּנִדְרֵי כְּשָׂרִים כְּכָר זֶה עָלַי (ז) קוּנָם (פְּרוּשׁ קוּנָם, אֶחָד מִכְּנִיִּי הַקְּרָבָן); אָבֵל אִם אָמַר: כְּנִדְבַת כְּשָׂרִים עָלַי, אוֹ כְּנִדְבַת כְּשָׂרִים כְּכָר זֶה עָלַי, הוּי נָדָר.

ה הַנוֹדָר: שְׂלָא אֲכִיל עִמָּדָה, אוֹ: שְׂאֲכִיל עִמָּדָה, אֶפְלוּ יָד לֹא הוּי, דְּלָשׁוֹן זֶה לָשׁוֹן שְׁבוּעָה הוּא וְלֹא לָשׁוֹן (ח) נָדָר, אִם לֹא שְׁנָדָר לַעֲשׂוֹת (ט) מִצְוָה. וּמִיָּהוּ, כִּינּוֹן דְּהֶאֱדָנָא מִרְגְּלָא

בְּפוּמֵיהוּ דְאִינְשֵי לְמִנְדָּר בְּהַאי לְשָׁנָא, אִין לְהַקֵּל וְצָרִיד;
הִתְרָה, כְּדִי שְׁלֵא יִנְהַגוּ קִלּוֹת רֵאשׁ בְּנְדָרִים. וְיֵשׁ מִי
שְׂאוּמֵר, דְּנָדָר שְׂאֲמָרוּ בְּלִשׁוֹן שְׂבוּעָה וְשְׂבוּעָה בְּלִשׁוֹן
נְדָר, מִהֵנִי מִדִּין גְּדוּת; וּמֵיהוּ, בְּנִזְיָרוֹת שְׂהוּצִיאוּ בְּלִשׁוֹן
שְׂבוּעָה, לְדַבְרֵי הַכֹּל אָסוּר.

סימן רז - דין כנוי נדרים

אחד

סעיף

ובו

א (א) כְּנוֹיֵי נְדָרִים כְּנְדָרִים, כִּי צַד, קוֹנָם קוֹנָח, קוֹנָם;
שְׂאֵם אָמַר: קוֹנָם, או: קוֹנָח, או: קוֹנָם כְּכֹר זֶה עָלַי,
אָסוּר בּוּ; וְכֹן בְּכֹל מְקוֹם הוֹלְכִים אַחַר הַלִּשׁוֹן שְׂרָגִילִין
בוּ, שְׂאֵם יֵשׁ לָהֶם כְּנוֹי לְנְדָר וְנְדָר בּוּ, הוּי נְדָר; וְכֹן אִם אֵינוּ
מְכִיר אֵלוּ הַלִּשׁוֹנוֹת שְׂדַבְרוּ בָּהֶם חֲכָמִים, אִף עַל פִּי שְׂנַדָּר בָּהֶם לְאוּ כְּלוּם
הוּא (בֵּית יוֹסֵף וְכֹן נִרְאָה מִדַּבְרֵי הַרְמְבַּיִם פ"א דְּנְדָרִים וּדְנִזְיָר וּפ"ב דְּשְׂבוּעוֹת); **אָבֵל**
כְּנוֹיֵי כְּנוֹיִם, דְּהֵינּוּ (ב) כְּנוֹי שְׂרָחוּק הַרְבֵּה מִהַלִּשׁוֹן, אֵינוּ
כְּנְדָר. הַנְּדָר הוּא בְּכֹל לִשׁוֹן שְׂיִאָסֵר עָלָיו מִקְרֵי נְדָר (וְכֹן מִשְׁמַע בְּבֵית יוֹסֵף
וּרְמַב"ם רפ"א מה"נ)

סימן רח - דיני סתם נדרים והנודר

בחרם

סעיפים

ה'

ובו

א סתם נדרים (א) להחמיר. כיצד, אמר: פרות אלו כבשר מליח או: כזין נסד, שיש במשמעו מליח של קדשים או זין נסד לשמים שהוא נדר, שהרי הוא מתפייס בדבר הנודר, ויש עוד במשמע בשר מליח וזין נסד לעובדי גלולים שאינו נדר, שהרי הוא מתפייס בדבר האסור, אנו תולין אותו להחמיר. ואם הוא אומר שדעתו כבשר מליח וזין נסד של עבודת כוכבים, נאמן ואין צריך שאלה, ואפלו הוא (ב) עם הארץ. ואם רב (ג) אנשי המקום קורים לבשר מליח של קדשים בשר מליח סתם, ולזין נסד לשמים זין נסד סתם, אינו נאמן.

ב נדר בחרם ואמר: לא נדרתי אלא בחרמו של ים (פי' רשת שצדו בה דגים בגים); בקרבן, ואמר: לא נדרתי אלא בקרבנות מלכים; הרי עצמי קרבן, ואמר: לא נדרתי אלא בעצם שהנחתי להיות נודר בו; קונם אשתי נהנית לי, ואמר: לא נדרתי אלא מאשתי הראשונה שגרשתי, אם הוא תלמיד חכם נאמן ואינו צריך התרה; ואם הוא עם הארץ, צריך (ד) שאלה, שלא ינהגו קלות ראש בנדרים. ומיהו (ה) בחרטה סגי, ואין צריך לפתח לו פתח. ואם עבר על הנדר, אין (ו) קונסין אותו לנהג אסור פימם (ז) שעבר על הנדר ונהג בהם התר; אבל הנודר נדר גמור דאורייתא ועבר עליו במזיד, קונסין אותו

וְאִין מִתִּירִין לוֹ אֵלָא אִם כּוֹן יִנְהַג אֲסוּר כְּיָמִים שְׁעֵבֵר
עָלָיו וְנִהַג בּוֹ הֵתֵר. וְאִם יֵשׁ מְכָשׁוּל בְּדַבֵּר, כְּגוֹן שְׁנֵדֵר
בְּדַבֵּר שְׂאִינוּ יָכוֹל לְזַהֵר בּוֹ, כְּגוֹן שְׂאָסֵר עָלָיו כָּל הַפְּרוֹת
שְׁבַעוּלָם חוּץ מִדָּגוֹן, וְעֵבֵר עָלָיו, מִתִּירִין לוֹ מִיָּד, וְאִין
קוֹנְסִין אוֹתוֹ לְנִהַג אֲסוּר כְּיָמִים שְׁעֵבֵר עָלָיו, כְּדִי שְׂלֵא
יבֵא לְיַדִּי מְכָשׁוּל. וְיֵשׁ מִי שְׂאֹמֵר שְׂמִכָּל מְקוֹם יֵשׁ
לְהַחֲמִיר עָלָיו שְׂלֵא לְהַתִּירוֹ בְּחֶרֶטָה אֵלָא בְּפִתַח; וּמְזָה
נִלְמַד לְמִי שְׂאָסֵר עַל עֲצָמוֹ בְּשֵׁר וְיִין אִם יַעֲבֵר עֲבָרָה
פְּלוֹנִית, וְעֵבֵר עָלֶיהָ וְלֹא נִזְהָר מִבְּשֵׁר וְיִין וּבֵא לְהַתִּיר
נִדְרוֹ, שְׂמִתִּירִין לוֹ מִיָּד, וְאִינוּ צָרִיךְ לְנִהַג אֲסוּר כְּיָמִים
שְׁנִהַג בְּהֵם הֵתֵר, כִּיּוֹן שְׂיֵשׁ חֲשֵׁשׁ מְכָשׁוּל בְּדַבֵּר. הַגָּה: מִיָּהוּ
אִם נִרְאָה לְחַכֵּם שְׂיִוְכַל לְעַמֵּד עַל עֲצָמוֹ וְלֹא יַעֲבֵר עוֹד, אִין מִתִּירִים לוֹ עַד
שְׂיִנְהַג אֲסוּר כְּיָמִים שְׁנִהַג בְּהוֹן הֵתֵר (מְרַדְכִי רִישׁ שְׁבוּעוֹת שְׁתַּיִם וּבִתְשׁוּבַת הַרְמַבִּין
סִימָן רנ"ה).

ג בְּמָה דְבָרִים אֲמוּרִים שְׂצָרִיךְ לְנִהַג אֲסוּר כְּיָמִים שְׁנִהַג
בְּהֵם הֵתֵר, בְּיָמִים מוֹעֲטִים; אֲבָל (ה) בְּמַרְבֵּים, דִּיּוֹ לִי
יוֹם.

ד מִי שְׁעֵבֵר עַל נְדוּי אִין צָרִיךְ לְנִהַג אֲסוּר כְּיָמִים שְׁנִהַג
בְּהֵם הֵתֵר, מִפְּנֵי (ט) שְׁנִדְוִי הוּא דְרַבָּנָן.

ה נִשְׁבַּע שְׂלֵא יִשָּׂא אִשָּׁה תוֹךְ ג' שָׁנִים, וְעֵבֵר וְנִשָּׂא, אִם
אָמַר לְשׁוֹן שְׂמִשְׁמָעוֹ שְׂלֵא יַעֲשֶׂה נִשׁוּאִין עִמָּה, הָוָה לִיה
כְּנִשְׁבַּע עַל הַכֶּכֶר וְאֲכָלָהּ, דְּנִשְׂאֵל וּמִתִּירִין לוֹ; אֲבָל אִם

אמר לשון שמשמעו שלא תהיה אשתו, אין מתירין לו עד (י) שיגרשנה בימים שנהג בהם קלות ראש בנדרו וכבר נתבאר דבשלישים יום סגי (תשובת הרשב"א ותשובת הרמב"ן וריב"ש לענין הלכתא).

סימן רט - השומע שחברו נודר ואמר

אמן

אחד

סעיף

ובו

א אחד הנודר מעצמו או שהדירו חברו ואמר: אמן, או דבר שענינו כענין אמן שהוא קבלת דברים, אסור; אבל כשחברו מדירו משלו אין צריך (א) לקבל דבריו.

סימן רי - שצריך לפרט הנדר

בשפתיו

סעיפים

ג'

ובו

א אין הנדר חל עד שיוציא בשפתיו ויהיו פיו ובלבו שוים. לפיכך היה בלבו מפת חטים, והוציא בשפתיו פת שעורים, מתר בשניהם. אבל אם היה בלבו פת חטים או פת שעורים, והוציא בשפתיו פת סתם, אסור בשל חטים

(א) לְבַד אוּ (בְּשֵׁל) שְׁעוּרִים לְבַד (דָּבָר מִשְׁמַע בְּסִי רִיזוּ סִיט). וְאִם נָדַר עַל
(ב) דַּעַת אַחֲרִים, אֵינוֹ תָלוּי בְּלִבּוֹ אֶלָּא כְּפִי מַה שֶּׁאָמְרוּ
אַחֲרָיו שֶׁהוּא דַּעְתָּם, כִּדְּ יַחֲוֹל הַנָּדָר.

ב הַנּוֹדֵר בְּחֵלוֹם, אֵינוֹ כָּלוּם וְאֵינוֹ צָרִיךְ שְׂאֵלָה; וְיֵשׁ
אוֹמְרִים **(ג)** שֶׁיִּתְּרוּ לוֹ עֲשֶׂרָה דִּידְעֵי לְמַקְרֵי וְיִתְּרוּ לוֹ
בְּחֵרֶטָה כְּאֵלוֹ נָדַר בְּהַקִּיץ (תְּשׁוּבַת הַגְּאוּנִים), וְיֵשׁ לְחוּשׁ לְדַבְרֵיהֶם. מִיְהוּ
אִי לֵית לֵיהּ בְּקִלּוֹת עֲשֶׂרָה דִּידְעֵי לְמַקְרֵי, וְתִירְנוּ בְּשִׁלְשָׁה כְּשֶׁאָר נָדַר (רַשְׁבִּי
סִימָן תַּרְס"ח).

ג הַנּוֹדֵר וְחוֹזֵר בּוֹ תוֹךְ **(ד)** כְּדֵי דְבוּר, אוּ שְׂמִיחוּ בּוֹ
אַחֲרָיו תוֹךְ כְּדֵי דְבוּר וְקִבֵּל דְּבַרְיהֶם תוֹךְ כְּדֵי דְבוּר **(ה)** לְנָדְרוֹ
(סְבֵרַת הַרְבִּי, וּבְזָה יֵשֵׁב הַשְּׁגַת הַרְאֲב"ד עַל הַרְמְב"ם וְדִלָּא כְּבֵית יוֹסֵף), לֹא הוּי נָדָר;
וְהוּא שְׂאוֹמֵר כִּדְּ בְּפִיו, אֶבֶל אִם אָמַר חֲזַרְתִּי בְּלִבּוֹ, אֵינוֹ
כָּלוּם.

סימן ריא - המתנה שנדריו לא יהיו

נדרים

סעיפים

ד'

ובו

א הָאוֹמֵר נָדַר **(א)** שְׂאֵנִי רוֹצֶה לְדַר לֹא יֵהָא נָדָר, וְנָדַר,
אֵינוֹ נָדָר. בְּמַה דְּבַרְיִם אָמוּרִים, שֶׁהוֹצִיא תַּחֲלָה בְּשִׁפְתָיו

לומר שלא יהא נָדָר ; אָבֵל אִם חָשַׁב כֶּךָ בְּלִבּוֹ, הָיִי דְבָרִים שְׂבֵלָב וְאִינָם מִבְטָלִים הַנֶּדֶר שֶׁהוֹצִיא בְשִׁפְתָיו. וַיֵּשׁ אֹמְרִים דְּאָפִילוּ אָמַר כֵּן (ב) בְּלִחַשׁ, הָיִי דְבָרִים שְׂבֵלָב.

הגה: וְהָא דְאָמְרִינָן כֹּל נְדָרֵי בְלִיל יוֹם כְּפֹרִים הָיִי כְּאֵלּוּ הִתְנִינוּ בְּהִדְיָא וּמְכַל מְקוּם לֹא סְמִיכִינָן עַל זֶה לְהַתִּיר בְּלֹא שְׂאֵלָה לְחַכָּם, כִּי אִם לְצַרְךָ גְדוֹל (מֵהַרִּי"ו סִימָן ב').

ב מִי שֶׁהִתְנָה וְאָמַר : כֹּל נְדָרֵי שְׂאָדָר עַד זְמַן פְּלוֹנִי יִהְיוּ בְטָלִים, וְנָדָר בְּתוֹךְ הַזְּמַן, אִם הוּא זוֹכֵר לְתַנְאוֹ בְשַׁעַת הַנֶּדֶר, נִדְרוֹ קַיָּם שֶׁהָרִי מְבַטֵּל תַּנְאוֹ בְשַׁעַת שְׁנוּדָר ; וְאִם אִינּוֹ זוֹכֵר לְתַנְאוֹ בְשַׁעַת הַנֶּדֶר, הִתְנַאי קַיָּם וְהַנֶּדֶר בְּטָל. וַיֵּשׁ אֹמְרִים שְׂאִין הִתְנַאי מוֹעִיל לְבִטּוֹל הַנֶּדֶר, אֶלָּא אִם כֵּן יִזְכְּרֵנוּ תוֹךְ כְּדֵי דְבוּר (ג) לְנֶדֶר וַיֹּאמֶר בְּלִבּוֹ שֶׁהוּא סוֹמֵךְ עַל הִתְנַאי, וַיֵּשׁ לְחוּשׁ לְדְבָרֵיהֶם.

ג הִתְנָה עַל קֶצֶת דְבָרִים שֶׁיִּהְיֶה נִדְרוֹ בְטָל בְּהֶם וְאִינּוֹ יוֹדֵעַ עַל מַה הִתְנָה, אִם עַל אֲכִילַת בֶּשֶׂר אוֹ שְׂתִית יַיִן ; אִם אֹמֵר בְשַׁעַת הַנֶּדֶר : עַל דַּעַת רֵאשׁוֹנָה אֲנִי נוֹדֵר שְׂאִם אֶזְכֹּר עַל מַה שֶׁהִתְנִיתִי שְׂאֵלֶךְ אַחֲרֵי הִתְנַאי, וְנִזְכֹּר עַל מַה הִתְנָה, הִתְנַאי קַיָּם וְהַנֶּדֶר בְּטָל ; וְאִם לֹא אָמַר : עַל דַּעַת רֵאשׁוֹנָה אֲנִי נוֹדֵר, הִתְנַאי בְטָל וְהַנֶּדֶר קַיָּם.

ד אִין דְבָרִים הִלְלוּ אָמוּרִים אֶלָּא (ד) בְּשִׁבּוּעָה אוֹ נֶדֶר שְׁנִשְׁבַּע וְנָדָר לְעֶצְמוֹ, אָבֵל מִי שֶׁהִשְׁבִּיעוּ חֲבֵרוֹ אוֹ הִדִּירוֹ,

אין בטול זה מועיל לו כלום.

סימן ריב - דין הנודר בתורה

אחד

סעיף

ובו

א הנודר בתורה, כגון שאמר: פרות אלו עלי כזו, לא (א) אמר כלום ואין צריך התרה אם הוא תלמיד חכם; אבל אם הוא (ב) עם הארץ, צריך התרה כדי שלא ינהגו קלות ראש בנדרים. ואם נדר במה (ג) שכתוב בה, אסור שהרי כתוב בה אסור. נטלה בידו ונדר בה, כמי שנדר במה שכתוב בה דמי; אבל הנשבע בתורה, בכל ענין צריך התרה ועין לקמן סימן רל"ז (בית יוסף לענין מעשה).

סימן ריג - שאין הנדרים חלים על

דבר שאין בו ממש

סעיפים

ג'

ובו

א נדרים אין חליו על דבר שאין בו ממש. כיצד, אמר: קונים (א) שאני מדבר עמך, שאני עושה לך, שאני מהלך לך, שאני ישן עמך אינו נדר; וכן אם אמר: דבורי

וְעִשְׂתִּי וְהִלַּכְתִּי אֲסוּרִים עָלַיךָ וְשָׁנָה אֲסוּרָה עָלַי, אֵינֹו
נֶדֶר; וּמִיָּהוּ מְדַרְבָּנֹו צָרִיךְ (ב) שְׂאֵלָה (פִּי לְשֵׂאל עַל נְדָרוֹ וְלִמְצֵא פֶתַח
לְחֵתִירוֹ). לְפִיכֶךָ רְאוּבֵן הָאוֹסֵר עָלָיו שְׂמִיעַת הַתְּפִלָּת שְׂמֵעוֹן,
צָרִיךְ שְׂאֵלָה מְדַרְבָּנֹו; אָבֵל אִם אָמַר: קוֹנֵם פִּי מְדַבֵּר
עִמָּךְ, קוֹנֵם יָדַי עוֹשׂוֹת לָךְ, קוֹנֵם רַגְלֵי מְהֻלְכוֹת לָךְ, קוֹנֵם
עֵינַי (ג) בְּשָׁנָה, הָוִי (ד) נֶדֶר גָּמוּר מִן הַתּוֹרָה. וְכָל שְׂכֹן אִם
אָמַר: יֵאָסֵר עָלַיךָ פִּי לְדַבּוּרֵי וְיָדַי לְעִשְׂתִּי וְרַגְלֵי לְהִלּוּכִי.
הַגָּה: הָאוֹמֵר: דְּבֹוֹר פִּי עָלַיךָ אוֹ נְטִילַת אָבֵן עָלַי, יֵשׁ אוֹמְרִים דְּהָוִי נֶדֶר
הוֹאִיל וְהַזְכִּיר הִפָּה וְהָאָבֵן (תַּאֲיִו נִיִּיד וְכֹן מְשֻׁמַּע בְּרִיִן בְּשֵׁם הַתּוֹסִי שְׂבָבִית יוֹסֵף סוּף
סִימָן רִלִיט).

ב הָאוֹמֵר: אֲשָׁנָה פָּרַק זֶה, הָוִי כְּאֵלוֹ נֶדֶר לְתַת צְדָקָה.
(ה) אוֹ לְעִשׂוֹת שְׂאֵר מִצְוֹת וְנֶדְרוֹ קִנְיָם (וְכֹן מְשֻׁמַּע בְּטוֹר וְרַאֲיִשׁ וּפּוֹסְקִים).

ג אָמַר: קוֹנֵם עֵינַי בְּשָׁנָה הַיּוֹם אִם אֵיֶשֶׁן לְמַחֵר, לֹא
יֵיֶשֶׁן הַיּוֹם שְׂמָא (ו) יִשְׁכַּח וְיֵיֶשֶׁן לְמַחֵר; אָבֵל אִם אָמַר:
קוֹנֵם עֵינַי בְּשָׁנָה לְמַחֵר אִם אֵיֶשֶׁן הַיּוֹם, יָכוֹל לֵיֶשֶׁן הַיּוֹם
וְלֹא חִיֶּשֶׁן שְׂמָא לְמַחֵר יִשְׁכַּח נֶדְרוֹ וְיֵיֶשֶׁן.

סימן ריד - לעבר על מנהג צריך
התרה

א דְּבָרִים הַמְתָּרִים וְהַיּוֹדְעִים בָּהֶם שֶׁהֵם מְתָרִים **(א)** נְהָגוּ בָּהֶם אֲסוּר, הָיָה כְּאִלּוּ קִבְּלוּ עֲלֵיהֶם בְּנֶדֶר וְאֲסוּר לְהַתִּירָם בָּהֶם. הַלְכָּדָּ, מִי שֶׁרָגִיל לְהִתְעַנּוֹת תַּעֲנִיּוֹת שְׁלֹפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְשִׁבּוּן רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְיוֹם כְּפוּרִים, וּמִי שֶׁרָגִיל שְׁלֹא לֶאֱכֹל בְּשָׂר וְשֹׁלֵא לְשִׁתּוֹת יַיִן מִרֹאשׁ חֹדֶשׁ אָב אוֹ מִיּוֹז בְּתַמּוּז, וְרוֹצֵה לְחַזֵּר בּוֹ מִחֲמַת שְׂאִינוֹ **(ב)** בְּרִיא, צָרִיךְ גַּי שְׂיַתִּירוֹ לוֹ. אִם בְּשָׂעָה שֶׁהִתְחִיל לְנַהֵג הָיָה דַּעְתּוֹ לְנַהֵג כֵּן לְעוֹלָם, וְנַהֵג כֵּן אֶפְלוּ פַּעַם אַחַת, צָרִיךְ הַתָּרָה וַיִּפְתַּח **(ג)** בְּחֵרֶטָה שְׂמַתְחֵרֵט שְׁנַהֵג כֵּן לְשֵׁם נֶדֶר. לְפִיכָּדָּ, הָרוֹצֵה לְנַהֵג בְּקִצָּת דְּבָרִים הַמְתָּרִים, לְסִיג וּפְרִישׁוֹת, יֹאמֵר בְּתַחֲלַת הַנְּהַגְתּוֹ שְׂאִינוֹ מִקְבֵּל עָלָיו כֵּן בְּנֶדֶר, וְגַם יֹאמֵר שְׂאִין בְּדַעְתּוֹ לְנַהֵג כֵּן אֶלָּא בַּפַּעַם הַהוּא אוֹ בַּפְּעָמִים שְׂיִרְצֶה, וְלֹא לְעוֹלָם. אֲבָל הַנוֹהֲגִים אֲסוּר בְּדְבָרִים הַמְתָּרִים **(ד)** מִחֲמַת שְׂסוּבְרִים שֶׁהֵם אֲסוּרִים, לֹא הָיָה כְּאִלּוּ קִבְּלוּם בְּנֶדֶר. וַיֵּשׁ מִי שְׂאוּמֵר, שְׂאֵם טוֹעָה וְנַהֵג אֲסוּר בְּדָבָר הַמְתָּר, נִשְׂאָל וּמִתִּירִים לוֹ בְּשִׁלְשָׁה כְּעֵין הַתֵּרֵת נְדָרִים. וְאִם יוֹדֵעַ שֶׁהוּא מְתָר וְנַהֵג בּוֹ אֲסוּר, אִין מִתִּירִין לוֹ אֶפְלוּ כְּעֵין הַתֵּרֵת נְדָרִים; דְּהוּי כְּאִלּוּ קִבְּלוּ עַל עֲצָמוֹ כְּאֲסוּרִים שְׂאֲסֻרְתּוֹ תוֹרָה שְׂאִין לָהֶם הַתֵּר לְעוֹלָם. וְהַמְנַהֵג כְּסִבְרָא הַרְאֵשׁוֹנָה.

ב קִבְּלַת הָרַבִּים חָלָה עֲלֵיהֶם וְעַל זֵרְעָם; וְאֶפְלוּ בְּדְבָרִים שְׁלֹא קִבְּלוּ עֲלֵיהֶם בְּנֵי הָעִיר בְּהִסְכָּמָה, אֶלָּא שְׁנוּהֲגִין כֵּן מִעֲצָמָם לַעֲשׂוֹת גְּדֵר וְסִיג לְתוֹרָה; וְכֵן הַבָּאִים מִחוּץ לָעִיר לְדוֹר שָׁם, הָרִי הֵם כְּאֲנָשֵׁי הָעִיר וְחַיִּבִּים לַעֲשׂוֹת **(ה)**

כְּתִקְנֶתְךָ, וְאַף בְּדַבְרֵי שְׁהִי אֲסוּרִים בָּהֶם בְּעִירָם מִפְּנֵי
מְנַהֲגִים וְאִין מְנַהֵג הָעִיר שְׂבֵאוֹ לְדוֹר בָּהּ לְאַסֵּר, הִתְרוּ
בָּהֶם אִם אִין דְּעַתָּם (ו) לְחַזֵּר.

סימן רטו - שהנדרים חלים על דבר

מצוה

סעיפים

ו'

ובו

א נְדָרִים חָלִים עַל דְּבַר מְצוּהָ. כִּי צַד, אָמַר: קוֹנֵם סֶכָּה
(א) שְׂאֲנִי יוֹשֵׁב, לוֹלֵב אֲנִי נוֹטֵל, אָסוּר לִישֵׁב בְּסֶכָּה וְלִטֹּל
לוֹלֵב. הַגָּה: וַיֵּשׁ אֲמָרִים שְׂמֵלֶקֶן אוֹתוֹ עַל שְׁנֵדָר לְבִטֹּל הַמְצוּהָ, (ב)
וּמִתִּירִין לוֹ נְדָרוֹ וּמְקַיֵּם הַמְצוּהָ (מְרַדְכִי רִישׁ שְׁבוּעוֹת שְׁתַּיִם בְּשֵׁם ר"ח); וַיֵּשׁ
אֲמָרִים דְּאִין (ג) מְלָקוֹת בְּנֵדָר שׂוּא, רַק גְּבִי שְׁבוּעַת שׂוּא (מְרַדְכִי מְצָא בְּשֵׁם
רַאבִייה ור"ן וְרַא"שׁ בְּנְדָרִים וְעִין בֵּית יוֹסֵף סִימָן רל"ו), וְכֵן עֶקֶר.

ב נְדָר לְהִתְעַנּוֹת זְמַן יְדוּעַ וְאַרְעַ בּוֹ שְׁבָתוֹת וְיָמִים טוֹבִים
וְרַאשׁ חֹדֶשׁ, (ד) מִתִּירִין לוֹ נְדָרוֹ וּפּוֹתְחִין לוֹ בָּהֶם
שְׂאֲמָרִים לוֹ: אֱלוֹ שְׂמֵתָ עַל לְבָבְךָ שְׂיִפְגְּעוּ בְּתוֹךְ הַזְּמַן
הַזֶּה אֱלוֹ הַיָּמִים לֹא הִיִּתָּ נוֹדֵר, וְהִתֵּר כָּל הַנְּדָר.

ג בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים שְׂצָרִיךְ הִתְרָה, כְּשֶׁקָּבְלוּ בְּלִשׁוֹן
נְדָר, שְׂאָמַר: קוֹנֵם אֲכִילַת יָמִים כָּךְ וְכָךְ עָלַי; אָבֵל אִם

לא הוציאו אלא בלשון קבלת תענית, אינו דוחה לא שבת ויום טוב וראש חודש ולא חנכה ופורים ואינו צריך התרה, (ה) ואפלו לא קבל עליו להתענות אלא בשבת ויום טוב בלבד ועין בא"ח סימן תי"ח.

ד המקבל עליו בלשון נדר לצום בשבת ויום טוב, (ו) חל הנדר. וכן הנודר לצום יום א' או ב' כל ימיו, ופגע בהם יום טוב או ערב יום כפור, חייב לצום; ואין צריך לומר ראש חודש, אבל אם פגע בהם חנכה (ז) ופורים, נדרו בטל. ועין בא"ח סימן תקי"ע דלא פסק כן.

ה הא דנדריים חלים על דבר מצוה, דוקא במצות עשה בין שיש בה עשה גרידא בין שיש עשה בקיומה ולא תעשה בבטולה, ואין הפרש בזה בין אסור הבא מאליו לאסור הבא על ידי עצמו; אבל על מצות לא תעשה דעלמא, אינו חל בין בבטולו בין בקיומו. כיצד, הרי שאמר: אכילת נבלה עלי, אין הנדר חל עליו; והוא הדין לאסור הבא על ידי עצמו, כגון שאמר: שבועה שלא אכל כפר זה, וחרז ואמר: כפר זה עלי, אינו חייב אלא אחת דהינו משום בל יחל דשבועה; וכן אם אמר: שבועה שלא אשתה וחרז ואמר הריני נזיר, ושטה, אינו חייב אלא אחת דהינו בל יחל דשבועה; אבל דנזירות לא, אלא אם (ח) כן נשאל על השבועה שאז חל הנזירות עליו. והנדר חל על מי שנשבע (ט) שישן או שישטה, ואף על פי שיש בבטולו לא תעשה.

וַיֵּשׁ אֲוֹמְרִים שְׂאֵם נָדָר מִדְּבָרִים הָאֲסוּרִים, כְּגוֹן
נְבִלוֹת וִטְרָפוֹת, חָל הַנֶּדָּר וְאִם אוֹכֵל מֵהֶם (י) עוֹבֵר בְּלֹא
יַחַל; אֲבָל אִם הִתְפִּיס בְּהֶם דְּבַר אַחַר, (יא) אֵינוֹ נִתְפָּס,
שְׂאִין דַּעְתּוֹ אֶלָּא בְּעֶקֶר הָאֲסוּר דְּהוּי לִיה מִתְפִּיס בְּדָבָר
הָאֲסוּר; אֲבָל דְּבַר שְׂאֲסוּר מִדְּרַבָּנָן, וְאֶסְרוּ עָלָיו בְּלִשׁוֹן
נֶדָּר וְהִתְפִּיס בּוֹ דְּבַר אַחַר, נִתְפָּס בְּנֶדָּר וְאֲסוּר. הַגָּה: הַנּוֹדָר
אוֹ הַנִּשְׁבַּע שְׂלֹא לֶאֱכֹל מִצָּה בְּלֵיל פֶּסַח, אֵין מִצָּה (יב) עֲשִׂירָה בְּכֹלל; אֲבָל
אִם נֶדָּר שְׂלֹא לֶאֱכֹל מִצָּה כָּל הַשָּׁנָה, אֶפְשָׁר דְּמִצָּה עֲשִׂירָה בְּכֹלל (ריב"ש מְבִיאֵו
בית יוסף סוף סימן רל"ו .

סימן רטז - חלוק בין האומר פרות אלו או לא אמר אלו, ודין הנודר מהמבשל, (וכיצד הולכין בנדריים אחר לשון תורה)

ובו סעיפים י"ב

א קוֹנֵם פְּרוֹת הָאֵלוּ עָלַי, אָסוּר (א) בְּחִלּוּפֵיהֶם (ב)
וּבְגְדוּלֵיהֶם וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר בְּמִשְׁקִין הַיּוֹצֵאֵין מֵהֶם, וְכֵן
אָסוּר בְּגְדוּלֵי גְדוּלֵיהֶן, אֲבָל חִלּוּפֵי (ג) חִלּוּפֵיהֶן מִתְּרִים,
וְאִם הוּא דְּבַר שְׁזָרְעוּ כָּלָה גְדוּלֵי גְדוּלֵיו מִתְּרִים; וְכֵן
הַדִּין אִם לֹא אָמַר: הָאֵלוּ, אֶלָּא הָיוּ לְפָנָיו וְאָמַר: קוֹנֵם

הם עלי. **הגה:** וְכֹן אִם אָמַר פְּרוֹת (ד) פְּלוֹנִי אוּ מִקּוֹם פְּלוֹנִי הֵם קוֹנִים עלי, הִנֵּה כְּאֵלוֹ אָמַר: פְּרוֹת אֵלוֹ (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַר"ן).

ב אָמַר: קוֹנִים מֵה שְׁאֲנִי אוֹכֵל אוּ טוֹעֵם מֵהֶם, אִם הוּא דָבָר שֶׁזָרְעוּ כָּלָה כְּגוֹן חֲטִיִּים וְכִיּוֹצֵא בָהֶם, מִתֵּר בְּחִלּוּפֵיהֶם וּבְגִדוּלֵיהֶם; וְאִם הוּא דָבָר שֶׁאִין זָרְעוּ כָּלָה כְּשֶׁזֹּרְעִים אוֹתוֹ, כְּגוֹן שׁוּם וּבְצָלִים, (ה) אֶפְלוֹ גִדּוּלֵי גִדּוּלִין אֲסוּרִים וְכֹן מִשְׁקִים הַיּוֹצְאִים מֵהֶם אֲסוּרִים. וְכֹן אִם אָמַר: קוֹנִים פְּרוֹת הָאֵלוֹ עַל פְּלוֹנִי, אֲסוּר בְּחִלּוּפֵיהֶם וּבְגִדוּלֵיהֶם.

ג אָמַר לְאִשְׁתּוֹ: קוֹנִים (ו) מַעֲשֵׂה יְדִידָד עָלַי, אֲסוּר בְּחִלּוּפֵיהֶם וּבְגִדוּלֵיהֶן. אָמַר: קוֹנִים שְׁאֲנִי אוֹכֵל אוּ שְׁאֲנִי טוֹעֵם מִמַּעֲשֵׂה יְדִידָד, מִתֵּר בְּחִלּוּפֵיהֶן וּבְגִדוּלֵיהֶן בְּדָבָר שֶׁזָרְעוּ כָּלָה; אֲבָל בְּדָבָר שֶׁאִין זָרְעוּ כָּלָה, אֶפְלוֹ גִדּוּלֵי גִדּוּלִין אֲסוּרִין.

ד אָמַר לְחֵבְרוֹ: קוֹנִים לְבֵיתָדָד שְׁאֲנִי נִכְנָס, שְׂדֵדָד שְׁאֲנִי לוֹקַח, מֵת אוּ (ז) שְׁמִכְרָן אוּ נִתְּנָן לְאַחַר, מִתֵּר; אֲבָל כָּל שֶׁהוּא בְּרִשׁוֹתוֹ, אֲסוּר אֶפְלוֹ מְכָרוֹ וְאַחַר כֵּן קָנָאוֹ אוּ שֶׁנִּפְל (ח) וּבְנָאוֹ, וְאֶפְלוֹ לֹא בְּנָאוֹ בְּמִקּוֹמוֹ הָרֵאשׁוֹן. **הגה:** אָמַר לוֹ: קוֹנִים בֵּית אָבִי דְ שְׁאֲנִי נִכְנָס בוֹ, אִף עַל פִּי שְׁמַת הָאָב, אֲסוּר, דְּכָל יוֹצְאֵי (ט) חֲלָצִיו קְרוּיִין בֵּית אָב (מְרַדְכֵי ספ"ק דְּגִטִּין וּבאַ"ע סִימָן קמ"ו וְעס"ק י"ב)

ה אָמַר: קוֹנֵם לְבֵית זֶה שְׁאֲנִי נִכְנָס בוֹ, אָסוּר בוֹ (י) לְעוֹלָם בֵּין שְׁמֵת אוֹ מְכָרוֹ אוֹ נָתַנּוּ לְאַחֲרִים; וְאִם נָפַל וּבָנָאוּ, אָפְלוּ בְּמִקוֹמוֹ וּבְמִדְתּוֹ הִרְאִשׁוּנָה, מִתֵּר.

ו אָמַר: קוֹנֵם לְבֵיתָךְ זֶה שְׁאֲנִי נִכְנָס, אָסוּר בוֹ לְעוֹלָם, בֵּין שְׁמֵת אוֹ מְכָרוֹ אוֹ נָתַנּוּ לְאַחֵר (יב) בֵּין שְׁנֵפֶל וּבָנָאוּ. וַיֵּשׁ מִי שְׁמֵתִיר בְּמֵת אוֹ מְכָרוֹ אוֹ נָתַנּוּ, וְאוֹסֵר בְּנֵפֶל וּבָנָאוּ. וַיֵּשׁ מִי שְׁאוֹסֵר בְּזוֹ וּמֵתִיר בְּזוֹ.

ז אָמַר רַאוּבֵן לְשִׁמְעוֹן: קוֹנֵם בַּיִת זֶה שְׁאַתָּה נִכְנָס, וּמֵת אוֹ שְׁמֵכָרוֹ לְאַחֵר, (יג) אָסוּר, שְׁהַאוֹסֵר דָּבָר שֶׁהוּא שָׁלוּ עַל חֲבֵרוֹ, אֵף עַל פִּי שְׂיִצָּא מִרְשׁוֹתָיו, הֵרִי הוּא בְּאִסּוּרוֹ עוֹמֵד. אֲבָל אִם אָמַר לוֹ: קוֹנֵם לְבֵיתִי שְׁאַתָּה נִכְנָס, אִם מֵת אוֹ מְכָרוֹ אוֹ נָתַנּוּ לְאַחֵר, (יד) מִתֵּר. הָאוֹמֵר לְבָנוּ: הֵרִי אֶתָּה אָסוּר בְּהִנְיָתִי, אוֹ שֶׁנִּשְׁבַּע שְׁלֹא יִהְיֶה בוֹ, אִם מֵת, יִירָשְׁנוּ, שְׁזֶה כְּאוֹמֵר: נִכְסִי עָלֶיךָ אִסּוּרִין. אֲבָל אִם אָסֵר עָלָיו הִנְיָתוֹ וּפְרָשׁ: בֵּין בְּחֵיָיו בֵּין בְּמוֹתוֹ, אִם מֵת לֹא יִירָשְׁנוּ, שְׁזֶה כְּאוֹמֵר: נִכְסִי אֵלָיו עָלֶיךָ אִסּוּרִים. וְעִיל סִימָן

הגה: קהל שנדרו כל מה שיגבוי יהיה לצרף בגנן בית הכנסת ובגנן בית המדרש, יתנו מחצה לזה ומחצה לזה אף על פי שלא גבוי להספיק אי מהם (בית יוסף סוף סימן רכ"ח בשם תשו' הרשב"א). מי שהשביע את בנו או חברו שלא ילוה מעותיו לאחרים אם לא ברשות ראונו ושמעון, ומת אחד מהם, מתר להלוות ברשות האחד, דכל מקום שנאמר פלוני ופלוני (יד) משמע אפלו אחד מהם, עד שיפרט לך שניהם בלחד (בית יוסף סי' רכ"ח דף ע"ב ע"ד בשם תשובת הרשב"א). מי שנשבע (טו) לאשה המשדכת לו שלא ישא אשה עליה,

וְקִדְּמָה שְׂכָנְסָה נְפֹלָה לוֹ יְבָמָה, מִתֵּר לְיְבָמָה, דְּלָשׁוֹן עָלֶיהָ אֵינָה בְּמִשְׁמַע אֶלָּא
אִם נִשְׁאַה תְּחַלֶּה. וְלֹא יִכְנַס הַמִּשְׁדָּקֶת אֶלָּא אִם כֵּן יִתִּירוּ לוֹ שְׁבוּעָתוֹ (שֵׁם סוּף
דף רע"ג בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת רִשְׁבִּי'א וְהִיא בְּסִימָן תַּתִּי"ב).

ח אָמַר לְחֵבְרוֹ: כְּכָרִי זֶה אֲסוּרָה עָלֶיךָ, אֲפֹלוּ נִתְּנָה לוֹ
בְּמִתְּנָה אוֹ מִכָּרָה לוֹ, אֲסוּרָה לוֹ. מִתּוֹ וְנִפְלוּ לוֹ בִּירוּשָׁה,
אוֹ שְׁנֵתְנָה לְאַחַר וְהוּא נִתְּנָה לוֹ, (טז) מִתְּרַת לוֹ; שְׁלֹא
אָמַר אֶלָּא כְּכָרִי, וְעַתָּה אֵינָה שְׁלוֹ.

ט אָמַר: קוֹנֵם בְּשָׂר וַיֵּין עָלַי, מִתֵּר (יז) בְּתַבְּשִׁיל שְׁיֵשׁ בוֹ
בְּשָׂר וַיֵּין, אֵף עַל פִּי שְׁנוֹתַיִן בוֹ (יח) טַעַם. וְאִם אָמַר:
קוֹנֵם בְּשָׂר וַיֵּין שְׁאֲנִי טוֹעֵם אוֹ שְׁאֲנִי אוֹכֵל, אוֹ שְׁאֲמַר
קוֹנֵם בְּשָׂר אוֹ יֵין זֶה עָלַי, אֲסוּר בְּתַבְּשִׁיל שְׁיֵשׁ בוֹ טַעַם
(בְּשָׂר אוֹ) יֵין.

י נִתְּעַרְבַּ יֵין זֶה שְׁאֲסָרוּ עַל עֲצָמוֹ בֵּינָן אַחַר, אֲפֹלוּ טָפָה
בְּחֻבִית, נֶאֱסַר הַכֹּל, מִפְּנֵי שְׁיֵשׁ לוֹ לְהַשְׁאִיל עַל נֶדְרוֹ
נַעֲשֶׂה כְּדָבָר שְׁיֵשׁ לוֹ מִתִּירֵין שְׁאִינוֹ בָּטֵל בְּמִינוֹ.

יא הָאוֹסֵר עַל עֲצָמוֹ יֵינוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי אוֹ שֶׁל מְקוֹם פְּלוֹנִי.
דִּינוֹ כְּדִין הָאוֹסֵר עַל עֲצָמוֹ יֵין זֶה שְׁאֲסוּר בְּתַבְּשִׁיל שְׁנִפֵּל
בוֹ וַיֵּשׁ בוֹ טַעַם יֵין. וְהוּא הַדִּין אִם אוֹתוֹ יֵין נַעֲשֶׂה חֲמֵץ
אַחַר הַנֶּדֶר, שֶׁהוּא אֲסוּר עָלָיו. אֲבָל מֵה שְׁהָיָה חֲמֵץ

בְּשַׁעַת הַנְּדָר, מִתֵּר, דִּינָן אָסֵר עָלָיו וְלֹא חִמְץ. (בית יוסף בשם תשובת הרשב"א).

יב אָמַר: קוֹנָם זֵיתִים וְעֵנָבִים עָלַי, מִתֵּר בְּשָׂמֹן וַיֵּין הַיּוֹצֵא מֵהֶם, אֶפְלוּ הוּא חֲדָשׁ. וְאִם אָמַר: קוֹנָם זֵיתִים וְעֵנָבִים שְׂאֵנֵי טוֹעִים, אוֹ שְׂאֵמֵר קוֹנָם זֵיתִים וְעֵנָבִים אֵלוּ עָלַי, אָסוּר אֵף בְּמִשְׁקִים הַיּוֹצֵא מֵהֶם וּבִתְבָשִׁיל שְׁנוֹתָנִין בָּהֶם. טעם.

סימן ריז - דין הנודר מהמבשל, מהמליח, ממעשה קדרה, ודומיהם, וכיצד הולכין בנדרים אחר לשון בני אדם

סעיפים

מ"ח

ובו

א נָדַר נִשְׁבַּע מִהַמְּבָשֵׁל, אִם דָּרַךְ אוֹתוֹ מְקוֹם בְּאוֹתוֹ לְשׁוֹן וּבְאוֹתוֹ זָמַן שְׂקוֹרְאִין מְבָשֵׁל אֶפְלוּ לְצָלִי (א) וּלְשֻׁלוֹק, הֲרִי זֶה אָסוּר בְּכָל. וְאִם אֵין דָּרְכָם לְקָרוֹת מְבָשֵׁל אֶלָּא לְבָשֵׁר שְׁנֵתְבָשֵׁל בְּמִים וּבִתְבָלִין, הֲרִי זֶה מִתֵּר בְּצָלִי וּבְשֻׁלוֹק. וְכֵן הַמְעֵשׂוֹן וְהַמְטָגוֹן וְהַמְבָשֵׁל בְּחֻמֵּי טְבָרְיָא וְכִיּוֹצֵא בָהֶם, הוֹלְכִים בּוֹ אַחַר (ב) הַלְשׁוֹן שֶׁל בְּנֵי הָעִיר.

ב הַנּוֹדֵר מִמַּעֲשֵׂה קִדְרָה, אֵינוֹ אָסוּר אֶלָּא מִדְּבָרִים שְׁמֵרְתִּיחִים אוֹתָם בְּקִדְרָה, כְּגוֹן רִיפּוֹת וּלְבִיבוֹת וְכִיוּצָא בָהֶם. אָסוּר עֲצֹמוֹ מִכָּל הַיּוֹרֵד לְקִדְרָה, הֵרִי זֶה אָסוּר בְּכָל הַמִּתְבַּשְּׁלִים בְּקִדְרָה. נָדַר מִהַיּוֹרֵד לְתוֹךְ הַתַּנּוּר, אֵינוֹ אָסוּר אֶלָּא בְּפֶת. וְאִם אָמַר: כָּל מַעֲשֵׂה תַנּוּר עָלַי, אָסוּר בְּכָל הַנַּעֲשֵׂה בְּתַנּוּר.

ג נָדַר אוֹ נִשְׁבַּע מִן הַמְּלִיחַ, אִם דִּרְכָּם לְקָרוֹת מְלִיחַ לְכָל הַמְּלוּחִים, הֵרִי זֶה אָסוּר בְּכָל הַמְּלוּחִין אֲפֹלוֹ אֵינוֹ מְלִיחַ אֶלָּא לְהִתְקִים לְשָׁעָה. וְאִם אֵין דִּרְכָּם לְקָרוֹת מְלִיחַ אֶלָּא לְדַג מְלִיחַ בְּלֶבֶד, אֵינוֹ אָסוּר אֶלָּא בְּדַג מְלִיחַ (טוֹר וְרַא"ש וְר"ן בְּשֵׁם הַיְרוּשָׁלַיִם). נָדַר אוֹ נִשְׁבַּע מִן הַכְּבוֹשׁ, אִם דִּרְכָּם לְקָרוֹת כְּבוֹשׁ לְכָל הַכְּבוֹשִׁים, הֵרִי זֶה אָסוּר בְּכָל. וְאִם אֵין דִּרְכָּם לְקָרוֹת כְּבוֹשׁ אֶלָּא לְיָרֵק כְּבוֹשׁ בְּלֶבֶד, אֵינוֹ אָסוּר אֶלָּא בְּכְבוֹשׁ שֶׁל יָרֵק. וְכֵן כָּל כִּיּוּצָא בְּזֶה. הָיוּ מְקַצֵּת בְּגִי הַמְּקוֹם קוֹרִין לוֹ כֶּף וּמְקַצְתּוֹ אֵין קוֹרִין, אֵין הוֹלְכִין אַחַר הָרֵב, אֶלָּא הֵרִי זֶה סִפֵּק נְדָרִים וְכָל סִפֵּק נְדָרִים לְהַחְמִיר.

ד אָמַר: קוֹנֵם יָרֵק עָלַי, אֵינוֹ אָסוּר אֶלָּא בְּנֶאֱכָלִין (ג) חַיִּים. וְאִם אָמַר יָרֵקִי קִדְרָה עָלַי, אָסוּר אֵף (ד) בְּנִכְבָּשִׁים בָּהּ. וְאִם אָמַר יָרֵק הַמִּתְבַּשֵּׁל בְּקִדְרָה אֵינוֹ אָסוּר אֶלָּא בְּמִתְבַּשֵּׁל בָּהּ; וּמִיּהוּ אָסוּר בְּכָל הַמִּתְבַּשֵּׁל

בָּהּ, אֵף בַּדְלוּעִין (פְּרוּשׁ מִן יָרֵק שֶׁעָלּוּ גְדוּלִים בְּיוֹתֵר, עֲרוּד) ; שְׁכָל דְּבָר
שֶׁהַשְּׁלִיחַ נִמְלָד עָלָיו, הוּא בְּכָלל הַמִּין הַהוּא. וְאִם אָמַר
לְשִׁלּוּחוֹ: קַח לִי יָרֵק, וְאִינוּ מוֹצֵא אֶלָּא דְלוּעִים, הוּא
נִמְלָד בּוֹ לֹמַר: תִּרְצֶה דְלוּעִין. אֲבָל אִם נָדַר מִהַדְלוּעִין,
מִתֵּר בְּיָרֵק.

ה הַנוֹדֵר מִהַיָּרֵק, אָסוּר אֶפְלוּ בְּיָבֵשׁ, מֵאַחַר שֶׁאֵין לוֹ
גֶּרֶן; וּמִתֵּר בְּפוּלִין יְבֵשִׁים, מֵאַחַר שֶׁיֵּשׁ לוֹ גֶּרֶן, וְאִינָם
נִקְרָאִים יָרֵק אֶלָּא הַלְּחִים.

ו הַנוֹדֵר מִהַיָּרֵק, נִסְתַּפֵּק בְּיִרוּשָׁלַיִם אִם הוּא אָסוּר
בְּקוּלְקָס (פְּרִשׁ הָעֲרוּד שֶׁהוּא מִן לֹחַף וּמִנַּח בְּתַרְמִיל אֲרֻד וְיֵשׁ בּוֹ גֶּרֶן וְגִרְיָן הַרְבֵּה) .

ז הַנוֹדֵר מִהַבָּשָׂר, אָסוּר בְּגִידִין; מִהַגִּידִין, מִתֵּר בְּבָשָׂר.

ח מְקוּם שֶׁדִּרְכָּם אִם יִשְׁלַח אָדָם שְׁלִיחַ לְקַנּוֹת לוֹ בָּשָׂר
אוֹמֵר לוֹ: לֹא מִצָּאתִי אֶלָּא דָּגִים, אִם נִשְׁבַּע אוֹ נָדַר
בְּמְקוּם זֶה מִהַבָּשָׂר, נֶאֱסָר אֵף בְּבָשָׂר דָּגִים. וְכֵן כָּל
פְּיוּצָא בְּזֶה. וּבְכָל מְקוּם, הַנוֹדֵר מִהַבָּשָׂר אָסוּר בְּבָשָׂר
עוֹפוֹת וּבִקְרָבִים וּבְרֹאשׁ וּבְרַגְלִים, בְּקִנְיָה וּבִלְבַב; וּמִתֵּר
בְּחֻגְבִּים. (ה) וְאִם מֵרֵאִים הַדְּבָרִים, בְּעֵת שֶׁנָּדַר, שֶׁלֹּא
נִתְּכַוֵּן אֶלָּא בְּבָשָׂר בְּהֵמָה בְּלֶבֶד (אוֹ לְבָשָׂר עוֹף וּבְהֵמָה בְּלֶבֶד), הֵרִי זוֹ
מִתֵּר בְּבָשָׂר דָּגִים, וְאֶפְלוּ בְּמְקוּם שֶׁהַשְּׁלִיחַ נִמְלָד עָלֵיהֶם.

וְאַפְלוּ בְּבֶשֶׁר עוֹפוֹת נְמִי שָׂרִי, דָּהָא לֹא נִתְכַּוְּו רַק לְבֶשֶׁר בְּהֵמָה. (כּוּן מִשְׁמַע לְשׁוֹן הַטּוֹר, וְכּוּן מִטּוֹן דְּבַרֵי הַר"י).

ט הַנּוֹדֵר מִהַקִּיפָה, מֵתֵר בְּרֶטֶב; מִהֲרֶטֶב, מֵתֵר בְּקִיפָה; מִהַבָּשָׂר, מֵתֵר (ו) בְּשֵׁנִיהֶם, אִם לֹא שְׂאוֹמֵר: קוֹנֵם בָּשָׂר עָלַי שְׂאֵנִי טוֹעֵם אוֹ שְׂאֵנִי אוֹכֵל.

י הַנּוֹדֵר מִהַגְּרִיסִין, אָסוּר בְּמִקְפָּה (פ"י מְרַק קִפּוּי וְעַב) שֶׁל גְּרִיסִין; מִהַמְּקָפָה, מֵתֵר בְּגְרִיסִין. מִהַמְּקָפָה, אָסוּר בְּשׁוּם; מִהַשּׁוּם, מֵתֵר בְּמִקְפָּה. מִהַתְּבָלִין, אָסוּר בְּחֵיִן וּמֵתֵר בְּמִבְשָׁלִין. וְאִם אָמַר: קוֹנֵם תְּבָלִין שְׂאֵנִי (ז) טוֹעֵם, אָסוּר בְּחֵיִן וּמִבְשָׁלִין. מִהַכְּרוֹב, (ח) אָסוּר בְּאַסְפָּרְגוֹס (פ"י מִין מִיִּם שֶׁבִּשְׁלוּ בָּהֶם הַכְּרוֹב, רַמְבַּ"ם וְרִשְׁ"י פ"י מִין כְּרוֹב). מִהַאֲסְפָּרְגוֹס, מֵתֵר בְּכְרוֹב. מִהַכְּרִישִׁים, מֵתֵר בְּקִפְלוּטוֹת. מִהַיָּרֵק, מֵתֵר בְּיָרְקוֹת שְׂדֵה מִפְּנֵי שֶׁהוּא שֵׁם לָוִי (מִשְׁנָה ס"פ הַנּוֹדֵר מִן הַמְּבֻשָּׁל) דְּבִלְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם אֵינָם קוֹרִין יָרֵק סֵתֵם, רַק לְיָרְקוֹת הַגְּדֵלִים (ט) בְּגִנּוֹת (בֵּית יוֹסֵף וְרִשְׁ"י שֵׁם בְּפִי הַמִּשְׁנָה).

יא הַנּוֹדֵר מִהַחֲלָב, מֵתֵר (י) בְּקוֹם (פְּרוּשׁ, מִיִּם הַמְּבֻדְּלִים מִהַחֲלָב כְּשֶׁמַּעֲמִידִים אוֹתוֹ הַנְּקֵרָאת סוּר"ו). נֹדֵר מִהַקּוֹם, מֵתֵר בְּחֲלָב. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דָּאֵם קוֹרִים לְקוֹם עַל שֵׁם הַחֲלָב, כְּגוֹן שְׁקוֹרִין אוֹתָהּ קוֹמָא דְּחֲלָבָא, אָסוּר. (טוֹר וּבֵית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַר"י). מִהַחֲלָב, מֵתֵר בְּגִבִּינָה. מִהַגְּבִינָה, מֵתֵר בְּחֲלָב; וְאָסוּר בָּהּ בֵּין מְלוּחָה בֵּין תְּפִלָּה בֵּין לָחָה בֵּין יְבֵשָׁה.

יב הנוֹדֵר מִן הַדָּגִים, **(יא)** מֵתֵר בְּצִיר וּמְרִיס שֶׁל דָּגִים
(לְשׁוֹן הַרְמַבֵּיִים שָׁם) .

יג הַנוֹדֵר מִהַתְמָרִים, מֵתֵר בְּדָבֵשׁ תְּמָרִים. הַגָּה: אָף עַל פִּי
שֵׁשׁ הַתְמָרִים עָלָיו, וְנִקְרָא דָבֵשׁ תְּמָרִים, הוֹאִיל וְנִשְׁתַּנָּה צוּרְתָן מִמָּה שֶׁהִיא
תַּחֲלָה, מִשָּׂאֵם כֵּן בְּקוֹמָא דְחִלְבָּא (ר"י בְּשֵׁם רַשְׁבַּ"א) . וְעוֹד דָּמָה שֶׁנִּקְרָא דָבֵשׁ
תְּמָרִים אֵינוֹ אֶלָּא כְּדִי לְהַבְדִּילוֹ מִשָּׂאֵר דָּבֵשׁ (הַר"י) . מֵדָבֵשׁ תְּמָרִים,
מֵתֵר בְּתְמָרִים. מְסַתְּנִיּוֹת (פ"י עֲנָבִים רְעִים הַנְּשָׂאֲרִים בְּגֶפֶן בַּיְמוֹת הַסֵּתוֹ
וְעוֹשִׂין מֵהֶם חֲמֵץ), מֵתֵר בְּחֲמֵץ הַיּוֹצֵא מֵהֶם.

יד הַנוֹדֵר מִדָּבֵשׁ, **(יב)** מֵתֵר בְּדָבֵשׁ תְּמָרִים. מִהַחֲמֵץ,
מֵתֵר בְּחֲמֵץ סִתְּנִיּוֹת.

טו הַנוֹדֵר מִהַיַּיִן, מֵתֵר בַּיַּיִן תַּפּוּחִים וְאַסּוּר בַּיַּיִן מִבְּשָׁל
וּמֵתֵר בְּקוֹנְדִיטוֹן (פ"י מִשְׁקָה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דָבֵשׁ וַיַּיִן וּפְלִפְלִיּוֹ) . וַיֵּשׁ מִי שֶׁאֹסֵר
בְּקוֹנְדִיטוֹן. וְדִין חֲמֵץ עֵינֵי לְעֵיל סוּף סִימֵן רַטִּיז סְעִיף י"א.

טז הַנוֹדֵר מִהַתִּירוֹשׁ, **(יג)** לְדִידוֹן אָסוּר בַּיַּיִן וּמֵתֵר בְּכָל
מִינֵי מְתִיקָה.

יז הַנוֹדֵר מִהַשָּׂמֶן, אִם הוּא בְּמָקוֹם שֶׁמְסַתְּפָקִים בְּשָׂמֶן

זֵית, אָסוּר בּוֹ וּמִתֵּר בְּשֶׁמֶן שֶׁמֶשְׁמִין ; וְאִם הוּא בְּמָקוֹם
שֶׁמֶסְתַּפְּקִין בְּשֶׁמֶן שֶׁמֶשְׁמִין, אָסוּר בּוֹ וּמִתֵּר בְּשֶׁמֶן זֵית.
וְאִם מִסְתַּפְּקִין בְּשֶׁנִּיהֶם, אָסוּר בְּשֶׁנִּיהֶם אֶף עַל פִּי (יד)
שֶׁרֶב סְפוּקוֹן מֵאֶחָד מֵהֶם.

יח הַנּוֹדֵר מֵהִתְבּוּאָה אוֹ הַנּוֹדֵר מֵעֲלֵלְתָא, אֵינוֹ אָסוּר
(טז) אֶלָּא בְּחִמְשָׁת הַמִּינִים. וְהוּא הַדִּין לַנּוֹדֵר מֵהַדָּגוֹן.

יט הַנּוֹדֵר מִפֶּת, סֵתֶם, אֵינוֹ אָסוּר אֶלָּא בְּפֶת חֲטִים
וּשְׁעוּרִים ; וּבְמָקוֹם שְׁנוּהֲגִים לַעֲשׂוֹת פֶּת מִכָּל דָּבָר, וְנֹדֵר
מִהֶפֶת אוֹ (טז) מִהַמְּזוֹן, אָסוּר בְּחִמְשָׁת הַמִּינִין. וְאִם
אָמַר : כָּל הַזֶּן עָלַי, אָסוּר בְּכָל חוּץ מִמִּים וּמִלַּח.

כ הַנּוֹדֵר מֵהַחֲטִים, אָסוּר בָּהֶם בֵּין חֲיִים בֵּין מְבֻשְׁלִים ;
חֲטָה חֲטִים שְׁאִינִי טוֹעֵם, אָסוּר בָּהֶם בֵּין קֶמַח בֵּין פֶּת ;
חֲטָה שְׁאִינִי טוֹעֵם, אָסוּר בָּהֶם בְּאַפּוּיָהּ וּמִתֵּר לָכֵס ;
חֲטִים שְׁאִינִי טוֹעֵם, מִתֵּר בְּאַפּוּיָהּ וְאָסוּר לָכֵס ; חֲטָה
חֲטִים שְׁאִינִי טוֹעֵם, אָסוּר בֵּין בְּאַפּוּיָהּ בֵּין לָכֵס. הַגָּה:
הַאֲמַר : פֶּת חֲטִים וּשְׁעוּרִים וְכֶסֶם עָלַי, אֵינוֹ אָסוּר אֶלָּא בְּפֶת חֲטִים וּפֶת
שְׁעוּרִים וּפֶת כֶּסֶם, דְּפֶת דְּקָאֲמַר קָאִי עַל כָּלָם (הַר"ן פ' שְׁבוּעוֹת שְׁתִּים). וַיֵּשׁ
מִחֲמִירִין לְאִסוּר בְּשְׁעוּרִים וְכֶסֶם לְגַמְרִי, אֶלָּא אִם כֵּן אֲמַר שֶׁלֹּא הִיָּתָה
כְּנֻתָהּ רַק אֶפֶת, אוֹ שְׂיָדוּעַ לְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם שְׁבָאוֹתוֹ הָעִיר, דְּאָז הוֹלְכִין אַחַר
לְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם (כ"כ הַר"ן בְּשֵׁם הַרְמְב"ן).

כא גָּרִיס שְׁאֲנִי טוֹעַם, אָסוּר לֶאֱכֹל מִבֶּשֶׁל וּמִתָּר לֶאֱכֹל
חֵי. גָּרִיסִין שְׁאֲנִי טוֹעַם, אָסוּר לֶאֱכֹלם חֵיִים וּמִתָּר
לֶאֱכֹלם מִבֶּשֶׁלִים. גָּרִיס גָּרִיסִין שְׁאֲנִי טוֹעַם, אָסוּר
לֶאֱכֹלם חֵיִים וּמִבֶּשֶׁלִים.

כב הַנּוֹדֵר מִפְּרוֹת הַשָּׁנָה, אָסוּר בְּכָל פְּרוֹת הַשָּׁנָה וּמִתָּר
בְּגִדָּיִים וּטְלָאִים, בְּחֶלֶב וּבְבִיצִים וּבְגוֹזָלוֹת. וְאִם אָמַר:
גְּדוּלֵי שָׁנָה עָלַי, אָסוּר (יח) בְּכָלם.

כג הַנּוֹדֵר מִפְּרוֹת הָאָרֶץ, (יט) אָסוּר בְּכָל פְּרוֹת הָאָרֶץ
וּבְפָרֵי הָעֵץ, וּמִתָּר בְּכַמֵּיהֶן וּפְטָרִיּוֹת. וְאִם אָמַר: גְּדוּלֵי
קֶרֶקַע עָלַי, אָסוּר בְּכָלם.

כד הַנּוֹדֵר מִהַקִּיץ, אֵינוֹ אָסוּר אֶלָּא מִהַתְּאֲנִים.

כה הַנּוֹדֵר מִהַפִּיּוֹם הַנִּמְשָׁכִים מִמַּעַן פְּלוּנֵי, אָסוּר בְּכָל
הַנְּהָרוֹת הַיּוֹנְקוֹת מִמֶּנּוּ, וְאִין צָרִיד לֹא לֹמַר מִהַנִּמְשָׁכִים
מִמֶּנּוּ, אֶף עַל פִּי שֶׁנִּשְׁתַּנָּה שְׁמוֹ וְאִין קוֹרִין אוֹתוֹ אֶלָּא
נְהָר פְּלוּנֵי אוֹ מַעַן פְּלוּנֵי. אִם אָמַר: מְנַהֵר פְּלוּנֵי אוֹ
מִמַּעַן פְּלוּנֵי, אֵינוֹ אָסוּר אֶלָּא בְּנִקְרָאִים עַל שְׁמוֹ.

כו הַנוֹדֵר הַנָּאָה מִמַּעַן, טוֹבֵל בּוֹ טְבִילָה שֶׁל מִצְוָה
בַּיָּמֹת הַגְּשָׁמִים, אָבֵל לֹא (כ) בַּיָּמֹת הַחֹמָה.

כז הַנוֹדֵר מִהַכֹּסוֹת, מִתֵּר בְּשֶׁק וּבִירֵעָה וּבַחֲמִילָה (פ"י מִיָּנִי
בְּגָדִים גָּסִים שֶׁאֵין דָּרָךְ בְּנֵי אָדָם לְהַתְּכִסוֹת בָּהֶם) .

כח הַנוֹדֵר מִהַבַּיִת, (כא) אָסוּר בְּעֲלִיָּה. מִהָעֲלִיָּה, מִתֵּר
בְּבַיִת.

כט הַנוֹדֵר מִהָעִיר, אָסוּר לְכַנֵּס (כב) לְעַבְוֹרָה דְּהֵינּוּ תוֹךְ
שִׁבְעִים אַמָּה וְשִׁירִים.

ל הַנוֹדֵר מִהַבַּיִת, אֵינוֹ אָסוּר אֶלָּא מִהָאֲגָף וּלְפָנָיִם,
דְּהֵינּוּ מִסְתִּימַת הַדָּלֶת וּלְפָנָיִם; אָבֵל מִסְתִּימַת הַדָּלֶת
וְלַחוּץ, עַל עַבֵּי הַמַּפְתָּן, מִתֵּר.

לא הַנִּשְׁבַּע לַעֲמֹד בְּבַיִת אֶחָד, אָסוּר מִהָאֲגָף וְלַחוּץ.

הגה: הַנוֹדֵר לְדוֹר בְּשִׁכּוֹנוֹת הַיְּהוּדִים צָרִיךְ לְדוֹר בְּשִׁכּוֹנָה הַגְּדוּלָּה וּבְרַחוּב
שָׁלָה, דְּכֵן הוּא לְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם, וְלֹא אֲמָרִינָן דְּגִ' בְּתִים מִקָּרִי שְׁכוֹנָה (בֵּית יוֹסֵף
ס"י רכ"ח דף רע"ד סוף ע"ב בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הַרְשֵׁב"א) . קָהֵל שֶׁגָּזְרוּ שֶׁלֹּא לְקַנּוֹת בְּתִים
מִעוּבְדֵי כּוֹכְבִים, אָסוּר לְהַחֲלִיף עִמָּהֶם דְּזָה נְמִי מִקָּרִי קִנְיָה וּמְכִירָה (מְרַדְכֵי
פֶּרֶק הַמְּקַבֵּל) .

לב נָדַר מִיּוֹשְׁבֵי הָעִיר, אָסוּר בְּמִי שֶׁיֵּשֵׁב שָׁם שְׁלֹשִׁים יוֹם. מִבְּנֵי הָעִיר, אֵינּוּ אָסוּר אֶלָּא בְּמִי שֶׁיֵּשֵׁב שָׁם י"ב חֳדָשׁ. **הגה:** וְאִם נָדַר מִמִּי שֶׁדָּר שָׁם, אֶפְלוּ דִירַת עֲרָאֵי מְקַרֵי דִירָה (רש"י סִימָן תרס"ז). מִיֵּהוּ הוֹלְכִים **(כג)** אַחֲרֵי לְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם, שְׂאִין נִקְרָא דִירָה אֶלָּא שֶׁדָּר שָׁם עִם בְּנֵי בֵיתוֹ דְּרָדָּךְ קָבַע, אִף עַל פִּי שֶׁהוּא פְּחוֹת מִלִּי יוֹם. וְאִם לְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם הוּא בְּדָרְדָּךְ אַחֲרֵי, הוֹלְכִין אַחֲרָיו אַחֲרֵי פְּנֹנֵת הַנּוֹדָר.

לג נָדַר מִיּוֹרְדֵי הַיָּם, אָסוּר בְּכָל יוֹרְדֵי הַיָּם, אֶפְלוּ בְּאוֹתָם שְׂאִין הוֹלְכִים אֶלָּא מֵעַכּוֹ לְיָפוֹ, וְאֶפְלוּ בְּאוֹתָם שְׂיּוֹרְדִים לְטַיִל, וּמִתֵּר בְּיוֹשְׁבֵי יַבְשָׁה.

לד נָדַר מִיּוֹשְׁבֵי יַבְשָׁה, אָסוּר גַּם בְּיוֹרְדֵי הַיָּם, וְאֶפְלוּ בְּאוֹתָם שְׂמִפְלִיגִים בּוֹ הַרְבֵּה, שְׂסוּפִם לִירֵד לַיַּבְשָׁה.

לה אָמַר: יוֹרְדֵי הַיָּם לְאַחֲרֵי לִי יוֹם **(כד)** עָלַי, מִי שֶׁהוּא **(כה)** בְּשַׁעַת הַנְּדָר מִיּוֹרְדֵי הַיָּם אָסוּר בּוֹ, וּמִי שֶׁאֵינּוּ מִיּוֹרְדֵי הַיָּם בְּשַׁעַת הַנְּדָר מִתֵּר בּוֹ, אִף עַל פִּי שֶׁלְאַחֲרֵי לִי יוֹם, כְּשֶׁחָל הַנְּדָר, הוּא מִיּוֹרְדֵי הַיָּם.

לו נָדַר מִרְוּאֵי הַחֲמָה, אָסוּר אִף בְּסוּמִיִּם, שְׁלֹא נִתְכַּוֵּן אֶלָּא לְמִי שֶׁהַחֲמָה רוּאָה אוֹתוֹ, לְאַפּוּקֵי דָּגִים וְעִבְרִים. **הגה:** וְאֶפְלוּ אָמַר: לֹא נִתְכַּוֵּנְתִי לְכָד, לֹא מִהֲנִי (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַרְאִישׁ), הוֹאִיל

והלשון ודאי כד הוא. ומתּר בְּכֹל דְּבַר שְׂאִינוּ בַעַל חַיִּים, אֶף עַל פִּי שְׁהַחֲמָה רוּאָה אוֹתוֹ (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַתּוֹסֵפוֹת). וְאִם נָדַר (כּו) מִרוּאִים הַחֲמָה, מִתּר בְּסוּמִים.

לו נָדַר מִשְׁחָרֵי הָרֵאשׁ, אָסוּר בְּקִרְחִים וּבַעֲלֵי שִׁיבָה, וּמִתּר בְּנָשִׁים וּבְקִטְנִים, שְׂאִין נְקֻרָאִים שְׁחָרֵי הָרֵאשׁ, אֲלֵא הָאֲנָשִׁים. וְאִם דָּרְכָם לְקִרוֹת שְׁחָרֵי הָרֵאשׁ לְכֹל, אָסוּר (בְּכֹל). הַנּוֹדֵר מִכָּל דְּבַר שֶׁהוּא אָדָם, אָסוּר (כּז) לְרֵאוֹת בַּחֲמָה, שְׁגָם כֵּן הִיא אֲדָמָה. (נְמוּקֵי יוֹסֵף פ' הַמוֹכֵר אֶת הַסְּפִינָה וְתוֹס' שָׁם דָּף ע"ד ע"א וְחֻדוּשֵׁי רַמְבַּ"ן שָׁם).

לח הַנּוֹדֵר מִשׁוֹבְתֵי שַׁבָּת, אָסוּר אֶף בְּכוֹתִים.

לט נָדַר מִעוּלֵי (כח) יְרוּשָׁלַיִם, אָסוּר בְּיִשְׂרָאֵל וּמִתּר בְּכוֹתִים.

מ נָדַר מִבְּנֵי נַח, אָסוּר בְּאֲמוֹת הָעוֹלָם וּמִתּר בְּיִשְׂרָאֵל. נָדַר מִזֶּרַע אֲבָרְהָם, אָסוּר בְּיִשְׂרָאֵל וּבְגֵרִים וּמִתּר בְּאֲמוֹת הָעוֹלָם, אֲפֹלוּ בְּבָנֵי יִשְׁמַעֵאל וְעִשׂוֹ.

מא נָדַר מִהֶעָרָלִים, אָסוּר בְּמוֹלֵי אֲמוֹת הָעוֹלָם, וּמִתּר בְּעָרְלֵי יִשְׂרָאֵל.

מב נָדַר מִהַמּוֹלִים, (כט) אָסוּר בְּעַרְלֵי יִשְׂרָאֵל, וּמִתֵּר
בְּמוֹלֵי אַמּוֹת הָעוֹלָם.

מג נָדַר מִיִּשְׂרָאֵל, אָסוּר בְּגֵרִים. מִהַגֵּרִים, מִתֵּר
בְּיִשְׂרָאֵל.

מד נָדַר מִיִּשְׂרָאֵל, אָסוּר בְּכַהֲנִים וּלְוִיִּים. בְּכַהֲנִים
וּלְוִיִּים, מִתֵּר בְּיִשְׂרָאֵל.

מה נָדַר מִכַּהֲנִים, מִתֵּר בְּלוֹוִיִּים. מְלוֹוִיִּים, מִתֵּר בְּכַהֲנִים.

מו נָדַר מִבְּנִים, מִתֵּר בְּבָנֵי בְּנִים.

מז מִי שֶׁנָּדַר, או (ל) נִשְׁבַּע, עַל דְּבַר חוּץ מִמוֹעֲדוֹת וַיּוֹם
טוֹב, אִם אָמַר שֶׁבִדְעָתוֹ הָיָה לְהוֹצִיא גַם חֲנֻכָּה וּפּוּרִים
מִהַכֶּלֶל, נֶאֱמַר. וַעֲיֹן בְּאִיחַ סִימָן תִּקְיֵעַ.

מח מִי שֶׁנָּדַר או שֶׁנִּשְׁבַּע שֶׁלֹּא יִצְחַק שׁוֹם צָחוּק, אָסוּר
לְהַטִּיל גּוֹרְלוֹת, וְלֹא שׁוֹם אָדָם בְּשִׁבְלֹו. וְכֵן אָסוּר (לא)

לְהַמְרוֹת עִם חֵבְרוֹ, שְׁקוֹרִין אַפּוֹסְטַטִּיר (תְּשׁוּבַת חֵזֶה הַתְּנוּפָה).
הגה: צָבוּר שְׁגָזְרוּ שְׁלֵא לְהַתְפַּלֵּל בְּמִנְיָן מְשׁוּם אֵיזָה דְבַר, אָסוּרִים לְקָרוֹת
בְּתוֹרָה; דְּכָל דְבַר קְדֻשָּׁה נִקְרָא תְּפִלָּה (תְּשׁוּבַת הַרֵאִישׁ כָּלֵל ג' סִימָן ט'). מִי שֶׁנִּדְרָה
שְׁלֵא לְקַבֵּל פְּקֻדוֹן, אָסוּר לְהַלְוֹת עַל מְשֻׁכּוֹן לְיִשְׂרָאֵל (מֵהַרֵּי"ל). מִיָּהוּ נִרְאָה
דְּהוֹלְכִין אַחַר **(לב)** כְּוָנְתוּ, וּכְדָרְךָ שִׁיתְבָּאָר בְּסִימָן רִי"ח (ד"ע). מִי שֶׁנִּדְרָה אוֹ
נִשְׁבַּע לְהַתְעַנּוֹת סָךְ יָמִים, וְאַרְעֵ תַעֲנִית חוֹבָה, עוֹלָה לוֹ לְמִנְיָן הַיָּמִים. וְכֵן מִי
שֶׁנִּדְרָה לְיִלְדֵי לְבֵית הַקְּבָרוֹת, אוֹ לְמָקוֹם, וְאַרְעֵ לוֹ שְׁהַלְךְ עַל יְדֵי עֶסֶק שָׁם, יִצָּא
יְדֵי נְדָרוֹ (תְּשׁוּבַת מֵהַרֵּי"ל סִימָן קִי"ח). וְעִ"ל סִימָן רִל"ט עוֹד מְזָה.

סִימָן רִיח - כִּיצַד הוֹלְכִין אַחַר כּוֹנֵת

הַנוֹדֵר

סעיפים

ו'

ובו

א כָּל הַנוֹדֵר, אוֹ נִשְׁבַּע, רוֹאִין דְּבָרִים שְׁבִגְלָלוֹן נִשְׁבַּע אוֹ
נִדְרָה, וְלוֹמְדִים מֵהֶם לְאֵיזָה נִתְכַּוֵּן. וְהוֹלְכִין אַחַר הָעֲנָן,
וְלֹא אַחַר מְשֻׁמְעוֹת הַדְּבָרוֹ. כִּיצַד, הִיָּה טְעוֹן מִשָּׂא שֶׁל
צָמֵר אוֹ פְּשִׁתִּים, וְהִזְיַע וְהִיָּה רִיחוֹ קֶשֶׁה, וְנִשְׁבַּע אוֹ נִדְרָה
שְׁלֵא יַעֲלֶה עָלָיו צָמֵר אוֹ פְּשִׁתִּים לְעוֹלָם, הִרִי זֶה מִתֵּר
לְלֶבֶשׁ בְּגָדֵי צָמֵר אוֹ פְּשִׁתִּים וְלְהַתְכַּסּוֹת, וְאִינוֹ אָסוּר
אֲלֵא לְהַפְשִׁילָן לְאַחֲוֹרָיו. הִיָּה לְבוּשׁ בְּגָדֵי צָמֵר, וְנִצְטַעַר
(א) בְּלִבִּישָׁתוֹ וְנִשְׁבַּע אוֹ נִדְרָה שְׁלֵא יַעֲלֶה עָלָיו צָמֵר לְעוֹלָם,
אָסוּר לְלֶבֶשׁ, וּמִתֵּר לְטְעוֹן עָלָיו וּמִתֵּר לְהַתְכַּסּוֹת בְּגָזֵי
צָמֵר, שְׁלֵא נִתְכַּוֵּן זֶה אֲלֵא לְבָגְד צָמֵר. וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בְּזָה.
הגה: וְכָל זֶה דוֹקָא בְּנוֹדֵר בֵּינוֹ לְבֵין עַצְמוֹ, אֲבָל בְּנוֹדֵר לְחֵבְרוֹ, כָּל שְׁלִשׁוֹן

הַנָּדָר כּוֹלֵל הוֹלְכִין אַחֲרָיו, אִם לֹא (ב) בְּאִמְדָּנָא דְמוֹכַח (כָּד מִשְׁמַע בְּרִיבִי"ש וּבְהַרְמְבִי"ן).

ב מִי שֶׁהֶעֱלִילוֹ עָלָיו מִפְּנֵי שְׂמִיכָר יֵין לִישְׁמֵעָא לִים וּמִפְּנֵי כָּד נִשְׁבַּע שְׁלֹא יַעֲשֶׂה יֵין לְמִכָּר, וְהָיָה לוֹ יֵין עֲשׂוּי מִקֹּדֶם, אָסוּר לְמִכָּרוֹ. הַגָּה: דָּאף עַל פִּי שְׂקָאָמַר שְׁלֹא יַעֲשֶׂה, אֲזִלְיָן בְּתַר (ג) בְּנִגְתּוֹ (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם רִשְׁבִּי"ץ). וְכָל שְׂכָן קֹהֵל שֶׁעָשׂוּ תִקְנָה כִּיּוֹצֵא בְּזָה, שְׂאָסוּרִין (ד) לְמִכָּר אֶפְלוּ מֵה שֶׁהָיָה לָהֶם קֹדֶם לָכֵן (סִבְרַת הַרְבַּ מִמִּשְׁמַעוֹת רִשְׁבִּי"ץ וְלֹא כְּתוּבָה סִימָן רִפִּיא).

ג הָיוּ מִפְּצִירִין בּוֹ לְשֵׂא בֵּת אַחוֹתּוֹ, וְאָמַר: קוֹנָם שְׁהִיא נִהְיִית לִי לְעוֹלָם, וְכֵן הִמְגִּירֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וְאָמַר: קוֹנָם שְׁהִיא נִהְיִית לִי לְעוֹלָם, הָרִי אֵלּוּ מִתְּרוֹת לַהֲנוֹת לוֹ, שְׁלֹא נִתְכַּוֵּן אֶלָּא לְשׁוּם אִשׁוֹת.

ד הָיָה מִפְּצִיר בְּחִבְרוֹ שִׂיאֲכָל אֶצְלוֹ, וּמֵאֵן וְאָמַר: קוֹנָם לְבֵיתָךְ שְׂאִינִי נְכָנֵס, וְטַפַּת צוּיָן שְׂאִינִי טוּעֵם, מִתֵּר לְכָנֵס לְבֵיתוֹ וְלִשְׁתּוֹת לוֹ צוּיָן, שְׁלֹא נִתְכַּוֵּן אֶלָּא שְׁלֹא יֵאָכֵל וְיִשְׁתֶּה עִמּוֹ בְּסַעֲדָה זֹו. וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בְּזָה. מִי שֶׁנָּדַר צְדָקָה אוֹ שְׂאָר נָדָר (ה) מִחֲמַת חוֹלָה, וּמַת, עֵינֵי לְקַמֵּן סִימָן ר"כ.

ה אָמַר לְחִבְרוֹ: הַשְּׂאִילָנִי פָּרְתָךְ, אָמַר לוֹ: אֵינָה פְּנוּיָה. אָמַר: קוֹנָם שְׂאִינִי חוֹרֵשׁ בָּהּ לְעוֹלָם, אִם הָיָה דִרְכּוֹ לְחַרֵּשׁ שְׂדֵהוּ בְּעַצְמוֹ, הוּא אָסוּר לְחַרֵּשׁ בְּאוֹתָהּ פָּרָה,

אָבֵל אַחֲרַיִם מִתְּרִין לַחֲרֹשׁ לוֹ בָּהּ. וְאִם אֵין דְּרָכּוֹ לַחֲרֹשׁ
בְּעֵצְמוֹ, אֵלֶּא אָרִיסִין חוֹרְשִׁין לוֹ, הוּא וְכָל אָדָם אָסוּרִין.

ו הַסְּכָמָה שְׁצוּהָ הַשָּׁר לְבַטֵּל מִקְצָתָהּ, אֵין הַהִסְכָּמָה
בְּטִלָּה מִפְּנֵי צְוִיוֹ. **הגה:** קָהֵל שֶׁהִחְרִימוּ עַל אֶחָד שְׁלֹא יְדוּר עִמָּהֶם,
וְאַחַר כֵּן רוֹצֵה לִישֵׁב שָׁם בְּחִנּוּת, דְּנִין כְּפִי הָעֲנָן שֶׁנִּדְרָו עָלָיו. אִם לֹא (ו) כְּנֻנו
רַק עַל דִּירַת קָבַע עִם אִשְׁתּוֹ וּבְנָיו, חִנּוּת שָׂרִי. וְאִם לֹא, הַכֹּל אָסוּר (רמב"ן
סימן רנ"ז)

סימן ריט - הנודר בלא קביעות זמן

סעיפים

ג'

ובו

א מִי (א) שֶׁנִּדְרָה, אוֹ נִשְׁבַּע, לִשְׂאֵ אִשָּׁה אוֹ לְקִנּוּת בֵּית
וְכִיוּצָא בּוֹ, וְלֹא קָבַע זְמַן, אֵין מְחִיבִין אוֹתוֹ לִשְׂאֵ אוֹ
לְקִנּוּת, עַד שֶׁיִּמָּצֵא הָרְאוּי לוֹ.

ב הַנִּשְׁבַּע לִשְׂכַר מְלָמֵד לְבָנוֹ עַד עֲשָׂרָה לְטָרְיָן, כָּל זְמַן
שֶׁיִּשְׂכַר מְלָמֵד הַגּוֹן הוּא פְּטוּר; וְיִזְהַר שְׁלֹא יִשְׁלַח
הַמְּלָמֵד הָרְאוּשׁוֹן, עַד שֶׁיִּבְאֵ הַשְּׁנִי. כִּי צָרִיךְ לִשְׂכַר הַמְּלָמֵד
הָרְאוּשׁוֹן הַגּוֹן לוֹ, אִם לֹא שָׂבָא לוֹ מְלָמֵד אַחֵר (תְּשׁוּבַת הַרְשֵׁב"א).

ג מִי (ב) שֶׁאָסַר דְּבַר אֶחָד עָלָיו בְּלֹא זְמַן, אָסוּר בּוֹ

סימן רכ - חלוק שבין קונם יין להיום או לזמן, ודין הנודר על דבר שאינו קבוע

סעיפים

כ"ג

ובו

א (א) קונם יין שאני טועם יום אחד, או קונם יין שאני טועם יום, אסור בו מעת לעת. ואם אמר: קונם יין שאני טועם היום, אינו אסור אלא עד שתחשך, בין עומד בתחלת היום או בסופו; וצריך (ב) שאלה לחכם, גזרה שפא פעם אחרת יאסר עליו יום אחד, ולא ידע להפריש בין היום ליום אחד, ויבא לשותות בלילה. ויש אומרים שאם היה נדר של מצנה, כגון ללמד או לקיים שום מצנה, אינו צריך התרה. ומיהו בקבלת תענית בעלמא, מתר לאכל מיד בלילה ואין צריך התרת חכם (בית יוסף בשם הר"ן).

ב אמר: ביום שאעשה דבר פלוני לא אכל אותו היום, דינו כהיום שמתר בלילה. ואם אמר: אותו היום (ג) ולמחרתו, אסור אותו היום ומחרתו ולילה שבינתים.

ג הָיָה עוֹמֵד בְּאֶמְצַע הַשָּׁבוּעַ, אוֹ קֶדֶם לוֹ, וְאָמַר: קוֹנֵם יְיוֹן שְׁאֲנִי טוֹעֵם שָׁבוּעַ זֶה, אָסוּר עַד תִּשְׁלוּם כָּל הַשָּׁבוּעַ, וַיּוֹם הַשַּׁבָּת הִבָּא אָסוּר גַּם כֵּן. וּמִתֵּר אַחֲרַי כֶּד (ד) בְּלֹא שְׂאֵלַת חֲכָם (רַבֵּנוּ גְרוּחַם נִי"ד). וְאִם אָמַר: שָׁבוּעַ אֶחָד, אוֹ שָׁבוּעַ, סִתָּם, אָסוּר מֵעַתָּה (ה) לְעַתָּה.

ד הָיָה עוֹמֵד בְּתוֹךְ הַחֹדֶשׁ, אוֹ קֶדֶם לוֹ, וְאָמַר: חֹדֶשׁ זֶה, אָסוּר עַד תִּשְׁלוּם הַחֹדֶשׁ וּמִתֵּר בְּיוֹם רֵאשׁ חֹדֶשׁ, אֶפְלוֹ רֵאשׁ חֹדֶשׁ שְׁנֵי יָמִים שְׁהִרְאִשׁוּן לְתִשְׁלוּם חֹדֶשׁ שְׁעֶבֶר, אֶפְלוֹ הִכִּי מִתֵּר בּוֹ, כִּיּוֹן (ו) שְׁבִלְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם קוֹרִין אוֹתוֹ רֵאשׁ חֹדֶשׁ. וְכָל שָׂכֵן אִם נָדַר לַעֲשׂוֹת קֶדֶם רֵאשׁ חֹדֶשׁ, שְׁצָרִיד לְקַיְמוֹ קֶדֶם יוֹם רֵאשׁוֹן.

ה אָמַר: חֹדֶשׁ אֶחָד, אוֹ חֹדֶשׁ, סִתָּם, אָסוּר מִיּוֹם (ז) לְיוֹם.

ו הָיָה עוֹמֵד בְּתוֹךְ הַשָּׁנָה, אוֹ קֶדֶם לָהּ, וְאָמַר: שָׁנָה זֹאת, אָסוּר עַד תִּשְׁלוּם הַשָּׁנָה וּמִתֵּר בְּיוֹם רֵאשׁ הַשָּׁנָה. וְשָׁנָה זֹאת מוֹנִים מִתְּשָׁרֵי, שְׁאֶפְלוֹ אִם עוֹמֵד בְּכ"ט בְּאֶלּוּל, כִּיּוֹן שֶׁהִגִּיעַ תְּשָׁרֵי, מִתֵּר.

ז אָמַר: שָׁנָה אַחַת, אוֹ שָׁנָה, סִתָּם, (ח) אָסוּר מֵעַתָּה לְעַתָּה.

וְאִם נִתְעַבְּרָה הַשָּׁנָה, אָסוּר בָּהּ וּבְעִבּוּרָהּ. וְאִם עוֹמֵד
בַּחֲרָף וְאָמַר: שָׁנָה זֹאת, וְהִיא מְעַבְּרָת, אָסוּר עַד תִּשְׁרִי וְלֹא
אֲמַרְיָנוּ שְׁאֲדָר שְׁנֵי יַעֲלֶה לוֹ בְּמָקוֹם אֶלּוּל.

ח אָמַר: עַד רֵאשׁ חֹדֶשׁ אֲדָר, עַד רֵאשׁ חֹדֶשׁ אֲדָר רֵאשׁוֹן.
ט עַד סוֹף אֲדָר, עַד סוֹף אֲדָר שְׁנֵי. **(י)** וּלְהַרְמִי"ס, אִם
יָדַע שֶׁהַשָּׁנָה מְעַבְּרָת וְאָמַר: עַד רֵאשׁ חֹדֶשׁ אֲדָר, אָסוּר
עַד רֵאשׁ חֹדֶשׁ אֲדָר שְׁנֵי.

ט הִיָּה עוֹמֵד בְּתוֹךְ שְׁמֹטָה, אוֹ קִדְּם לָהּ, וְאָמַר: שְׁמֹטָה
זֹאת, אָסוּר עַד סוֹף הַשְּׁמֹטָה וְאָסוּר גַּם בַּשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית.

י אָמַר: שְׁמֹטָה אַחַת, אוֹ שְׁמֹטָה, סְתָם, אָסוּר שְׁבַע
שָׁנִים מֵעַת לָעַת.

יא הָאוֹסֵר עֲצָמוֹ בְּדָבָר עַד הַפֶּסַח, אוֹ שְׁאָמַר עַד פְּנֵי
הַפֶּסַח, אֵינוֹ אָסוּר אֶלָּא **(יב)** עַד שְׁיַגִּיעַ בְּלֶבֶד. וְאִם אָמַר:
עַד שְׁיַהֲיֶה הַפֶּסַח, הֲרִי זֶה אָסוּר עַד שְׁיֵצֵא הַפֶּסַח. וַיֵּשׁ
אוֹמְרִים דָּעַד פְּנֵי הַפֶּסַח, אָסוּר עַד שְׁיֵצֵא.

יב אָמַר: עַד **(יג)** הַקָּצִיר, אוֹ עַד הַבְּצִיר, אוֹ שְׁאָמַר: עַד
שְׁיַהֲיֶה הַבְּצִיר אוֹ הַקָּצִיר, אֵינוֹ אָסוּר אֶלָּא עַד שְׁיַגִּיעַ,

שְׁכַל דְּבַר שְׂאִין זְמַנו יְדוּעַ, בְּכָל לְשׁוֹן שְׂיֵאמֶר, אֵינּוּ אָסוּר
אֶלָּא עַד שְׂיִגִיעַ.

יג בְּכָל מְקוֹם, זְמַן הַנֶּדֶר הוּא לְפִי מַה שְׂמַמְהָרִין אוּ
מֵאַחֲרִין לְקַצֵּר בּוֹ, וְאֵנּוּ הוֹלְכִים אַחַר הַמְּקוֹם שְׁעוֹמֵד בּוֹ
הַנּוֹדֵר בְּשַׁעַת הַנֶּדֶר אֶפְלוּ אִם הִלְךְ אַחַר כֶּךָ הַנּוֹדֵר אֶל
מְקוֹם אַחֵר, בֵּין לְהַחְמִיר כְּגוֹן שֶׁהִלְךְ לְמְקוֹם שְׂמַמְהָרִין
הַקָּצִיר, בֵּין לְהַקְלֵל שֶׁהִלְךְ לְמְקוֹם שְׂמַמְהָרִין אוֹתוֹ.

יד קָצִיר, סֵתָם, הוּא קָצִיר חֲטִיִּים. וְאִם הַמְּקוֹם שְׂנֶדֶר
בּוֹ (יג) רַבּוֹ קָצִיר שְׁעוֹרִים, הוֹלְכִין אַחֲרָיו.

טו אִם (יד) קָבַע זְמַן לְמִשְׁתָּה בְּנוֹ, וְנֶדֶר עַד זְמַן מִשְׁתָּה
בְּנוֹ, מִסְּפָקָא לָן אִם חָשׁוּב זְמַנו קְבוּעַ, וְהוֹלְכִין בּוֹ
לְהַחְמִיר. **הגה:** וְאֶפְלוּ אִם מֵת הֵבֵן קִדְּם שְׂיִגִיעַ מִשְׁתָּה שְׁלוֹ, צָרִיךְ (טו)
לְהַמְתִּין עַד אוֹתוֹ זְמַן. וְכֵן אִם נֶדֶר לַעֲשׂוֹת דְּבַר עַד שְׂיִהְיֶה בְּנוֹ בֵּר מְצוּהָ, וּמֵת,
צָרִיךְ לְהַמְתִּין עַד שְׂיִהְיֶה רְאוּי לְהִיּוֹת בֵּר מְצוּהָ (תִּיָּה סִימָן רע"ז). וְעַיֵן בְּא"ח
סִימָן תַּקס"ט, יַחֲדִיד אוּ רַבִּים שֶׁקִּבְּלוּ עֲלֵיהֶם תַּעֲנִית מַחֲמַת אֵיזָה צָרָה,
וְעִבְרָה, אִם צָרִיכִים לְהַשְׁלִים תַּעֲנִיתָם. וְהוּא הַדִּין בְּנֶדֶר נֶדֶר לַעֲשׂוֹת צְדָקָה
אוּ שְׂאָר נֶדְרִים (אוּר זְרוּעַ פֶּסֶק דְּחִיב לְקַיֵּם נֶדֶר). וְנִי"ל דְּכָל זֶה מִיָּרִי בְּקִבְּלוֹ עֲלֵיהֶם,
סֵתָם, אֲבָל אִם פָּרַשׁ דְּבָרָיו, כְּגוֹן מִי שְׂנֶדֶר וְאָמַר: אִם יַחֲיֶה פְּלוֹנִי הַחוּלָּה
אֲתַעֲנֶה כֶּךָ וְכֶךָ אוּ אֲתֵּן כֶּךָ וְכֶךָ לְצְדָקָה, אִם מֵת אוֹתוֹ פְּלוֹנִי, פְּטוּר מִנֶּדְרוֹ,
דְּהָרִי הַתְּנָה בְּפִרוּשׁ וְלֹא בְּעֵינָן תְּנָאֵי כְּפוּל בְּנֶדְרִים, דְּלֹא גָרַע דְּבוּרוֹ מִכְּוִנַּת
הַנּוֹדֵר כְּדִלְעִיל סִימָן רי"ח. וְכֵן יִתְבָּאֵר לְקַמְּן סוּף סִימָן רל"ב (ד"ע), וְכָל שְׂכָן
הָאוּמֵר: אֲתֵּן סֵלַע לְצְדָקָה כְּדִי שְׂיַחֲיָה בְּנִי, וְאִם לֹא יַחֲיָה לֹא אֲתֵּן, אֲף עַל גַּב
דְּעוּבָד עַל מְנַת לְקַבֵּל פְּרָס מְכָל מְקוֹם פְּטוּר אִם לֹא יַחֲיָה (בֵּית יוֹסֵף ס"י רנ"ט
בְּשֵׁם מ"כ וְהוּא תְּשׁוּבַת מַהֲרִי"ל ס"י ק"ץ וּד"מ שָׁם).

טז עד הקיץ, עד שיקוצו הרבה ומכניסין התאנים
בכלפלות.

יז עד שיעבר הקיץ, עד שישמרו (טז) הספינים
שקוצים בהם התאנים.

יח האוסר עצמו בדבר עד הגשם, הרי זה אסור עד זמן
הגשמים שהוא בארץ ישראל ראש חדש כסלו. הגיע
זמן הגשמים, הרי זה מתר בין ירדו גשמים בין לא
ירדו. ואם ירדו (יז) מי"ז במרחשון, מתר. ואם אמר:
עד הגשמים, הרי זה אסור עד שירדו הגשמים, והוא
שירדו מזמן רביעה שניה שהוא בארץ ישראל ומקומות
הסמוכים לה מכ"ג במרחשון ואילך. הגה: (יח) ובגולה, זמן
הגשמים ששים יום אחר התקופה שמתחילין אז השאלה, וזמן רביעה שניה
שבאים יום אחר התקופה (טז).

יט אמר עד שיפסקו הגשמים, אסור עד שיעבר הפסח.

כ קונם יין שאיני טועם בהג, אסור ביום (יט) טוב
האחרון.

כא האומר לאשתו: מה שאף עושה קונם שאיני נהנה ממנו עד הפסח, עשתה לפני הפסח מתר להנות ממנו אחר הפסח. אבל אם אמר: מה שאף עושה עד הפסח קונם שאיני נהנה ממנו, אסור להנות לעולם במה שעשתה לפני הפסח.

כב אמר לאשתו: קונם שאף נהנית לי מהיום עד פסח, אם תלכי לבית אביך עד החג. הלכה לפני הפסח, אסור להנות ממנה עד הפסח; ואפלו לא הלכה, אסור להנות ממנה עד הפסח, (כ) שפא תלך אחר כך ותעבר למפרע.

כג אמר לה: קונם שאף נהנית לי עד החג, אם תלכי לבית אביך עד הפסח, אסור (כא) להנות מיד. ואם הלכה לפני הפסח ונמצא מהנה אותה, הרי זה לוקה ואסורה בהנחתו עד החג. ומתרת לילך לבית אביה משהגיע הפסח.

סימן רכא - דיני הנודר הנאה מחבירו

א ראוּבוּן שְׁאָסַר נִכְסָיו עַל שְׁמֵעוֹן, אוֹ שְׁאָסַר עֲצָמוֹ מִנִּכְסֵי שְׁמֵעוֹן, הַנֶּאֱסָר אֲסוּר **(א)** לְעֵבֶר עַל שְׂדֵה הָאֲחֵר אֲפָלוּ בְּבִקְעָה בַּיָּמוֹת הַחֲמָה שְׁאִין בְּנֵי אָדָם מִקְפִּידִים עַל דְּרִיסַת רֶגֶל שְׂבָה; וְאֲסוּר לְשָׂאֵל מִמֶּנּוּ כָּל כְּלִים שְׂבָעוּלָם. וְאִם לֹא נָדַר מִמֶּנּוּ אֶלָּא מֵאֲכָל, אֵינּוּ אֲסוּר אֶלָּא לֶאֱכֹל מִשְׁלוֹ. אָמַר: הִנָּאת מֵאֲכַלְךָ עָלַי, אֲסוּר לֶאֱכֹל מִשְׁלוֹ וְאֲסוּר לְלַעֵס חֲטִים לִתֵּן עַל גְּבִי מִכְתּוֹ, אֲבָל לְשָׂאֵל מִמֶּנּוּ נֶפֶה וּכְבָרָה, מִתֵּר. אָמַר: הִנָּאתָ הַמְּבִיאָה לַיָּדִי מֵאֲכָל עָלַי, אֲסוּר לֶאֱכֹל מִשְׁלוֹ וּמִתֵּר לְלַעֵס חֲטִים וּלְתֵן עַל גְּבִי מִכְתּוֹ וְאֲסוּר לְהַנּוֹת בְּכָל דָּבָר **(ב)** שְׁמִשְׁכִּירִין כִּיּוֹצֵא בּוֹ, וּמָה שְׁאִין מִשְׁכִּירִין כִּיּוֹצֵא בּוֹ, מִתֵּר אִם אִין בּוֹ שְׂיִכוֹת מֵאֲכָל, אֲבָל אִם יֵשׁ בּוֹ שְׂיִכוֹת מֵאֲכָל, כְּגוֹן נֶפֶה וּכְבָרָה, וְאֲפָלוּ שֶׁק לְהִבִּיא בּוֹ פְרוֹת, וְחֲמוֹר לְהִבִּיא עָלָיו פְרוֹת, וְכֵן סוּס לְרִכֵּב עָלָיו לְבֵית הַמְּשֻׁתָּה, וְטַבַּעַת לְהִרְאוֹת בּוֹ בְּבֵית הַמְּשֻׁתָּה, וְלְעֵבֶר דֶּרֶךְ שְׂדֵהוּ לְבֵית הַמְּשֻׁתָּה, אֵף עַל פִּי שְׁאִין מִשְׁכִּירִין כִּיּוֹצֵא בּוֹ, אֲסוּר. וְכֵן אֲסוּר לְקַנּוֹת לוֹ צָרְכֵי סַעֲדָה. וְכֵן אֲסוּר **(ג)** לְחַמֵּם יָדָיו בְּכֶפֶר שְׁלוֹ. הַגָּה: קִרְדָּם שְׂמִבְקָעִים בּוֹ עֲצִים לְבַשֵּׁל בּוֹ **(ד)** מֵאֲכָל, מִקְרִי הִנָּאתָ הַמְּבִיאָה לַיָּדִי מֵאֲכָל; אֲבָל קִרְדָּם שְׂמִנְכֶשׁ בּוֹ, מִתֵּר לְשָׂאֵל לוֹ (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם רַבֵּינוּ יְרוּחָם).

ב הַמִּדָּר הִנָּאתָ **(ה)** מִחֲבָרוֹ, יָכוֹל לְפָרַע חוּבוֹ. וְאֲפָלוּ אִם הָיָה לוֹ מִשְׁכּוֹן בְּיַד הַמְּלֶכֶה וּפְרַע זֶה בְּשִׁבְלֹו וְנִטַּל הַמִּשְׁכּוֹן, צָרִיד **(ו)** לְהַחֲזִירוֹ לְלוֹה הַנֶּאֱסָר (דַּעַת רִשִׁי וְרִיבִי"ש וְרַמְבַּ"ם). וְיָכוֹל **(ז)** לְזוֹן אֶת אִשְׁתּוֹ וּבְנָיו וְעַבְדָּיו, וְאֲפָלוּ הַכֹּנְעָנִים; אֲבָל אֲסוּר לְזוֹן **(ח)** בְּהִמָּתּוֹ, בֵּין טַמְאָה בֵּין

טְהוֹרָה; וְאָסוּר לְלַמְדוֹ מִקְרָא, כִּינּוּן שְׂמֵתָר לְטַל שְׂכָר עָלֶיהָ, וְהוּא מְלַמְדוֹ חֲנָם, נִמְצָא שְׂמֵהֵנְהוּ; אֲבָל מְלַמְדוֹ מְדַרְשׁ הַלְכוֹת וְאֲגָדוֹת, וְהוּא שָׁלָא יֵאמֵר הַנְּאָסֵר לְאִוְסֵר שְׂיִלְמַדְנּוּ. וְהֵאֲדָנָא שְׂמֵתָר לְטַל שְׂכָר אָף עַל הַמְדַרְשׁ, הַכֹּל אָסוּר. אֲבָל לְלַמֵּד אֶת בְּנוֹ, אֲפֹלוּ מִקְרָא, מִתָּר. וּמִתָּר לְשִׁמְשׁוֹ בְּכוֹס שֶׁל בַּיִת הָאֵבֶל וּבְכוֹס שֶׁל בַּיִת (ט) הַמְּרֻחָץ. הַגְּהִ: וְיֵשׁ חוֹלְקִין (י) וּמִתְיָרִין אֲפֹלוּ אָמַר לוֹ שְׂיִלְמַדְנּוּ. (הֵרֵא"שׁ וְהַטּוֹר), וְהוּא הַדִּין בְּכָל (יֵא) דְּבַר מְצוּהָ; וּבִלְבַד בְּדַבַּר הַצָּרִיךְ שְׂלִיחוֹת, כְּגוֹן לְתַרְס וְתַרוּמָתוֹ, אָסוּר לְהִיּוֹת שְׂלוּחוֹ (בַּיִת יוֹסֵף בְּשֵׁם הֵרֵא"שׁ וְרַבְנּוּ יְרוּחִם).

א רְאוּבוֹן שְׂאָסֵר נְכָסִיו עַל שְׂמֵעוֹן, אָסוּר לְהַשְׂיֵאוֹ בְּתוֹ קְטִנָּה אוֹ (יב) נְעָרָה, לְפִי שְׂעֵדִין הִיא בְּרִשׁוּתוֹ, וְהָרִי מוֹסֵר לוֹ שְׂפָחָה לְשִׁמְשׁוֹ. וְאִם נְכָסֵי שְׂמֵעוֹן אָסוּרִין עָלָיו, מִתָּר לְשָׂא (יג) בְּתוֹ אָף עַל פִּי שְׂפָטְרוֹ מִחַיִּיב מְזוֹנוֹתֶיהָ. וּמִחֲזִיר לוֹ אֲבִדְתוֹ, בֵּין שְׂנַכְסֵי בְּעַל אֲבִדָּה אָסוּרִין לְמַחֲזִיר בֵּין שְׂנַכְסֵי מַחֲזִיר אָסוּרִין לְבַעַל אֲבִדָּה. וּבְמִקּוֹם שְׂנוּטְלִין שְׂכָר עַל הַחֲזָרַת אֲבִדָּה, אִם נְכָסֵי בְּעַל אֲבִדָּה אָסוּרִין לְמַחֲזִיר, אָסוּר לוֹ לְקַבְּלוֹ אֶלָּא מַחֲזִיר לוֹ (יד) בְּחֲנָם; וְאִם נְכָסֵי מַחֲזִיר אָסוּרִים עַל בְּעַל אֲבִדָּה, אֵינּוּ (טו) רִשְׁאֵי לְהַחֲזִיר לוֹ בְּחֲנָם. וְאִם נְכָסֵי שְׂנִיָּהֶם אָסוּרִין זֶה עַל זֶה, אֵינּוּ יָכוֹל לְקַבֵּל הַשְׂכָּר, שְׂאִם כֵּן הוּא נִהְיָה; וְלֹא לְהַנִּיחוֹ, שְׂאִם כֵּן הוּא מְהֻנָּה; אֶלָּא יִפֹּל הַשְׂכָּר לְהַקְדִּישׁ.

ב רְאוּבוֹן שְׂאָסֵר הַנְּאָתוֹ עַל שְׂמֵעוֹן, וְחָלָה שְׂמֵעוֹן, יָכוֹל

ראובן לכנס לו לבקרו. ובמקום שנותנין שכר למי שיושב אצל (טז) החולה לצוות לו, לא ישב אצלו אלא מבקרו מעמד. ואם אין דרך לתן שכר לרופא, יכול לרפאתו, אפלו בידים, אפלו אם יש רופא (יז) אחר שירפאנו; אבל אם דרך לתן (יח) שכר לרופא, לא ירפאנו בחינם. ולא ירפא לבהמתו, ואפלו אם אין דרך לתן שכר לרופא, אבל יכול לומר לו: סם פלוני יפה לה, והוא (יט) יעשנה. ואם אינו יודע לעשותו, והיא תמות אם לא יעשנה, (כ) מתר המדיר לעשותו. ואם מת, יכול להביא ארון ותכריכין. ואם חלה בן שמעון, יכול ראובן לכנס לו ולישב עמו ולבקרו (כא) מעמד. ואם נכסי שמעון אסורין על ראובן, שהדירו שמעון מנכסיו, וחלה שמעון, נכנס (כב) ראובן לבקרו מעמד, אבל לא מישב. חלה בנו, אינו נכנס (כג) כלל, אלא שואל עליו בשוק. ויכול ראובן (כד) להעיד לשמעון, הנאסר, בין עדות ממון בין עדות נפשות.

ה ראובן שאסר הנאתו על שמעון, יכול לישן במטה קטנה בימות החמה; אבל לא בימות הגשמים, מפני שהוא מהנהו. ובגדולה, מתר בין בימות החמה בין בימות הגשמים. ורוחץ עמו באמבטי גדולה. אבל לא בקטנה, מפני שמהנהו שמגביה עליו המים. (כה) ומזיע עמו אף בקטנה. ומסב עמו במטה ואוכל עמו על השלחו, אבל לא בקערה אחת, שפא יאכל מחלקו. ואם דרך שבעל הבית חוזר וממלא הקערה לאחר שאכלו כל מה שהיה בה, (כו) מתר. הגה: או שהיה מתחלה כל כך בקערה

שְׁהַמוּתָר חוֹזֵר לְבַעַל הַבַּיִת, מִתָּר (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַרְיָן וְהַרְאַבְיִיד) . אִם הָיָה
שְׁנֵיהֶם חוֹפְרִים בְּכָרֶם בְּיַחַד, לֹא יִחַפֵּר בְּשׁוֹרָה הַקְּרוּבָה
לוֹ, מִפְּנֵי שְׁמֵהֵנָהּ שְׁמֵרְפָה הַקְּרָקַע לְפָנָיו, אֲבָל בְּרַחוּק
מִמֶּנּוּ, מִתָּר. וְלֹא (כז) יִמְכַר לוֹ, וְלֹא יִקְנֶה מִמֶּנּוּ, וְלֹא
יִשְׁאַלְנוּ, וְלֹא יִלְוֶנוּ, וְלֹא יִשְׁאַל וְלֹא יִלְוֶה מִמֶּנּוּ.

י הַמְדָר הַנָּאָה מִחֲבָרוֹ וַיֵּשׁ לוֹ מֶרְחָץ וּבֵית הַבַּד מִשְׁפָּרִים
בְּעִיר, (כח) אִם יֵשׁ לוֹ בָּהֶם תְּפִיסַת יָד, אָסוּר. אִם אֵין לוֹ
בָּהֶם תְּפִיסַת יָד, מִתָּר. אֲבָל אִם אָסְרוּ עָלָיו בְּפִרוּשׁ, חָל
הָאָסוּר גַּם עָלָיו.

יא הַמְשָׁכִיר בֵּית לְחֲבָרוֹ וְאַחַר כֵּן הַדִּיר הַשׁוֹכֵר מִנְכָסָיו,
לֹא חָל אָסוּר עַל הַבַּיִת שֶׁהַשְּׁכִיר לוֹ. וְאִם פָּרַשׁ הַבַּיִת
בְּפִרוּשׁ, יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁחָלָה הָאָסוּר גַּם עָלָיו. וַיֵּשׁ
אוֹמְרִים שֶׁאֶפְלוּ אִם פָּרְשׁוּ בְּפִרוּשׁ, אֵינוֹ יָכוֹל לְאָסְרוֹ
בְּלִשׁוֹן קוֹנֵם, אִם לֹא בְּלִשׁוֹן (כט) הַקֶּדֶשׁ מִמֶּשׁ. וְשׁוֹכֵר
יָכוֹל לְאָסְרוֹ, דִּהָא פִּירוּתָיו הֵם. וּמִמְשַׁכְּן דֵּינוּ כְּמִשְׁכִּיר,
וּבַעַל מִשְׁכּוֹנָא דֵּינוּ כְּשׁוֹכֵר. הַגָּה: הַמְשָׁאִיל בֵּית לְחֲבָרוֹ, אֵין יָכוֹל
לְאָסְרוֹ עָלָיו כָּל זְמַן הַשְּׁאֵלָה (הַגָּהַת מֵיִי פִּיּוֹ) . וְהַשׁוֹאֵל יָכוֹל לְאָסְרוֹ עַל אַחַר כָּל
זְמַן הַשְּׁאֵלָה, דְּכַדִּידָה דְּמִי (בֵּית יוֹסֵף סוּף סִימָן זָה בְּשֵׁם הַרְשֵׁבִיא) .

יב הַנּוֹתֵן טַבְּלָא לְאִמּוֹן לְצִיר, וְאָסְרָה עַל בְּעֵלָה אַחַר
שְׁצִירָה, קִדָּם שְׁפָרְעוֹ, (ל) מִתְּרַת. הַמְדָר הַנָּאָה מִחֲבָרוֹ,
יָכוֹל הַמְדִיר לוֹמַר לְחֲנוּנֵי : פְּלוּנֵי מְדָר הַנָּאָה מִמֶּנִּי וְאֵינִי

יודע מה (לא) אעשה, והחננני נותן לו וחוזר ונוטל מהמדיר, אם ירצה המדיר לפרעו. אבל אינו מחיב לפרעו. וכן אם היה למדיר בית לבנות, גדר לגדר, שדה לקצר, יכול לומר לפועלים: פלוני מדיר הנאה ממנו ואיני יודע מה אעשה, הם עושים עמו ובאים ונוטלין שכר מהמדיר, אם ירצה המדיר לפרעם. וכן מתר לומר: כל (לב) הון לפלוני או עושה עמו, אינו מפסיד. אבל אסור לומר: כל השומע (לג) קולי יזון לפלוני, דכיון שהוא לשון צווי הוי כשלוחו. וכן אסור לומר לחברו: אם תזון לפלוני לא תפסיד, דכיון שאומר כן ליחיד נראה כשלוחו.

ט היו מהלכין בדרך ואין לו מה (לד) יאכל, נותן לאחר לשם מתנה והלה מתר. ואם אין עמהם אחר, מניח על הסלע ואומר: הרי הוא (לה) מפקר לכל מי שירצה, והלה נוטל ואוכל. במה דברים אמורים, בנותן לאחר לשם מתנה, בסתם. אבל אם אמר לחברו: הסעדה נתונה לך במתנה, ויבא פלוני שהוא אסור בהנתי ויאכל עמכם בסעדה, הרי זה אסור. ולא עוד אלא אפלו נותן לו, סתם, וחזר ואמר לו: רצונך שיבא פלוני ויאכל עמכם, אם הוכיח סופו על תחלתו שלא נתן לו אלא על מנת שיבא פלוני ויאכל, אסור, כגון שהיתה סעדה גדולה והוא רוצה שיבא אביו או רבו וכיוצא בהם שהם אסורים בהנתי לאלל מסעודתו, שהרי סעודתו מוכחת עליו שלא גמר להקנות. וכן כל כיוצא בזה.

י מי שנשבע או נדר שלא ידבר עם חברו, יכול לכתב לו כתב, לדבר עם אחר והוא (לו) שומע.

יא אם אסר ספרו על חברו, אסור לנאסר (ליז) ללמד בו.

יב המדר הנאה מחבירו, אסור בגחלתו ומתן (לח) בשלהבתו. המדר הנאה מחבירו, תוקע לו תקיעה של מצוה. הגה: המדר הנאה מחבירו, מתן לשחט לו בהמה (לט) בריאה, אבל לא מספנת. (פן משמע מבית יוסף בשם אהל מועד).

יג המדר הנאה משופר, מתן (מ) לתקע בו תקיעה של מצוה. המדר הנאה ממעין, טובל בו טבילה של מצוה בימות הגשמים, אבל לא בימות החמה (כפול סי' רי"ז סכ"ו).

יד הנודר הנאה מחבירו ונתן לו לולב לצאת בו על מנת שיחזירנו ביום (מא) שני, יצא. אבל ביום ראשון, לא יצא.

סימן רכב - מי שחתנו מדר הנאה ממנו ורוצה לתן מעות לבתו

ובו

סעיף

אחד

א המדר מחתנו והוא רוצה לתת לבתו מעות, כדי שתהא נהנית בהם ומוציאה אותם בחפציה, הרי זה נותן לה ואומר לה: הרי המעות הללו נתונים לך במתנה, (א) ובלבד שלא יהא לבעלך רשות בהן, אלא יהיו למה שאת נותנת לתוך פיו או למה שתלבשי וכיוצא בזה. ואפלו אמר: על מנת שאין לבעלך רשות בהם אלא מה שתרצי עשי בהם, לא קנה הבעל, ומה שתרכה תעשה בהם. אבל אם נתן לה מתנה ואמר לה: על מנת שאין לבעלך רשות בהם, ולא פרש שתהא המתנה הזאת לכך ולכך או למה שתרכה תעשה בהם, הרי זה יקנה אותה הבעל לאכל פירותיה, ודבר זה אסור, שהרי הוא אסור בהנית (ב) חותנו. ויש אומרים דאפילו (ג) באומר לה: על מנת שאין לבעלך רשות בהם, ומה שתרצי תעשי בהם, קנה הבעל ואסור בהם.

סימן רכג - דין המדיר בנו לתלמוד תורה

ובו

ד'

סעיפים

א המדיר עצמו מהנאת בנו, כדי שלא יתבטל הבן

מלמודו בשבילו, מתר הבן (א) למלאות לו חבית של
מים, ולהדליק לו את הנר, ולצלות לו דג קטן. וכן מתר
לקנות לו מהשוק מה שצריך, אם הוא אדם שאין דרכו
לקנות בעצמו או אם היא אשה שהדירה את בנה.

ב האומר לבנו: הרי אתה אסור בהנאתי, או שנשבע
שלא יהנה בו, אם מת, יירשנו. אסור עליו הנאתו ופירש
בין בחיי בין במותי, אם מת, לא יירשנו ועין לעיל סי' רט"ז.

ג אסר בנו מהנאתו ואמר: אם יהיה בן בני זה (ב)
תלמיד חכם, יקנה בני זה נכסי, כדי להקנותם לבנו,
הרי זה הבן אסור בנכסי האב ובן הבן מתר בהם, אם
יהיה תלמיד חכם כמו שהתנה.

ד זה הבן האסור בירושת אביו, אם (ג) נתן ירושת אביו
לאחיו או לבנו, הרי זה מתר. וכן אם פרעם בחובו או
בכתבת אשתו. וצריך להודיעם שאלו נכסי אביו
שאסרם עליו.

סימן רכד - מי שאמר נכסיד עלי חרם

ובו

סעיף

אחד

א ראוּבוּן שְׁאָמַר לְשִׁמְעוֹן: הֲרִינִי עֲלֶיךָ חֶרֶם, אוּ הֲרִי אֶתְּךָ אֲסוּר בְּהִנָּאתִי; רְאוּבוּן מֵתָר בְּהִנָּאת שְׁמֵעוֹן, וְשִׁמְעוֹן אֲסוּר בְּהִנָּאת רְאוּבוּן. וְאִם אָמַר לְשִׁמְעוֹן: הֲרִי אֶתְּךָ עָלַי חֶרֶם, רְאוּבוּן אֲסוּר בְּהִנָּאת שְׁמֵעוֹן, וְשִׁמְעוֹן מֵתָר בְּהִנָּאת רְאוּבוּן. הֲרִינִי עֲלֶיךָ חֶרֶם וְאֶתְּךָ עָלַי, שְׁנֵיהֶם אֲסוּרִין לְהִנּוּת זֶה מִזֶּה, וּמִתְּרִים בְּדִבְרֵים שֶׁהֵם בְּשִׁתְּפוּת לְכָל יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ הֵר הַבַּיִת וְהַעֲזָרוֹת, וְאֲסוּרִין בְּדִבְרֵים שֶׁהֵם בְּשִׁתְּפוּת לְבְנֵי אוֹתָהּ הָעִיר, כְּמוֹ בַּיִת הַכְּנֶסֶת וְהַתֵּבָה וְהַסְּפָרִים. וּמָה (א) תִּקְנַתְּם, שְׁיִקְנוּ (ב) חֶלְקִים שְׂיֵשׁ לָהֶם בּוֹ לְאַחַר, וְנִמְצָא שְׂאִין אֶחָד מֵהֶם נִהְיָה מְשֻׁל חֵבְרוֹ. וַיֵּשׁ אוֹמְרִים שֶׁהֵם מִתְּרִים בְּכָל דָּבָר שְׂאִין בּוֹ דִין חֵלוּקָה. **הגה:** וּמִי שֶׁהִשְׁאִיל בֵּיתוֹ לְבַיִת הַכְּנֶסֶת, יֵשׁ בְּתִקְנַת ר' גְּרִשׁוֹן שְׂאִינוֹ רִשְׁאֵי לְאֶסְרָה עַל א' מִבְּנֵי הַקְּהָל, אֶלָּא אִם כּוֹן וְאֶסְרָנָה עַל כָּלָם (בַּיִת יוֹסֵף בְּשֵׁם א"ח וְכָל בּוֹ סִי קִי"ו).

סימן רכה - דין האוסר פרות פלוני על

חברו

ובו

סעיף

אחד

א האוֹמֵר לְחֵבְרוֹ פִּירוֹתָיו שֶׁל פְּלוֹנִי אֲסוּרִין עֲלֶיךָ, אֵינוֹ (א) כָּלוּם אֶלָּא אִם כּוֹן עָנָה הַנְּאָסֵר: אָמֵן.

סימן רכו - שתפים שהדירו זה את זה

סעיפים

ג'

ובו

א שְׁנַיִם שֶׁהֵם שְׂתָפִים בְּחֶצֶר וְנִדְרוּ הִנָּאָה זֶה מִזֶּה, אִם יֵשׁ בּוֹ דִין (א) חֲלוּקָה חֵל הַנֶּדֶר, וְאֶסוּרִין (ב) לְכַנֵּס בּוֹ עַד שְׂיַחֲלֶקוּ וְיִכְנִס כָּל אֶחָד בְּשֵׁלוֹ. וְכָל שֶׁכֵּן אִם אֶחָד מֵהֶם הִדִּיר לְאֶחָד מִן הַשּׁוֹק מִנְכָסָיו, שְׂאָסוּר לְכַנֵּס בּוֹ (ד"ע וּמְשֻׁמְעוֹת ר' יְרוּחָם). וְאִם אֵין בּוֹ דִין חֲלוּקָה, לֹא חֵל הַנֶּדֶר, וּמִתְרִין לְכַנֵּס בּוֹ, בֵּין אִם הִדִּירוּ זֶה אֶת זֶה אוֹ שֶׁהִדִּיר אֶחָד מֵהֶם לְאֶחָד מִן הַשּׁוֹק מִנְכָסָיו. וְדוֹקָא כְּשֵׁאוֹתוֹ מִן הַשּׁוֹק שֶׁהוּא מִדֵּר נִכְנֵס לְצַרְדֵּי הַשְּׂתָף, בֵּין (ג) שֶׁהוּא צָרִיד לְשְׂתָף בֵּין שֶׁהַשְּׂתָף צָרִיד לוֹ, אֲבָל לְכַנֵּס בּוֹ שְׂלֵא לְצַרְדֵּי הַשְּׂתָף, אָסוּר. **הגה:** וְכוּ הַדִּין בְּשְׁנַיִם שֶׁהִיָּה לְהֵם יַחַד (ד) מְקוּם בְּבֵית הַכְּנָסֶת, וְאָמַר אֶחָד לְחֵבְרוֹ: חֲלָקִי יִהְיֶה לְךָ הַקֶּדֶשׁ, דְּמֵאֲחֵר דְּקָאָמַר לְךָ הַקֶּדֶשׁ, וְדֹאִי כּוֹנְנָתוֹ לְאָסְרוֹ עָלָיו. אֲבָל אִם אָמַר: יִהְיֶה הַקֶּדֶשׁ, וְלֹא אָמַר: לְךָ, (ה) לֹא כּוֹן אֶלָּא שִׁיְהִיָּה הַקֶּדֶשׁ לְעַנְיִים, וּמִתֵּר חֵבְרוֹ לְהַנּוֹת וְלִישֵׁב עָלֶיהָ (בֵּית יוֹסֵף סִימָן רַכ"א בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת רִשְׁבִּי"א). וְהוּא הַדִּין בְּכָל פְּיוּצָא בְּזֶה. וְכוּ אִם הָיוּ שְׂתָפִין בְּדָבָר הַמְּטַלְטֵל, אִם יֵשׁ בּוֹ דִין חֲלוּקָה אָסוּרִים בּוֹ. וְאִם אֵין בּוֹ דִין חֲלוּקָה, מִתְרִין בּוֹ (טח"מ סִימָן ק"פ).

ב כְּשֶׁהִדִּירוּ שְׁנֵיהֶם זֶה אֶת זֶה, (ו) אָסוּרִין לְהַעֲמִיד בּוֹ תַּנּוּר וְכִירִים וְרִיחִים וְתַרְנְגוּלִים. הִיָּה אֶחָד מֵהֶם מִדֵּר הִנָּאָה מִחֲבִירוֹ, הוּא (ז) אָסוּר בְּהַעֲמִידַת תַּנּוּר וְכִירִים וְרִיחִים וְתַרְנְגוּלִים, וְאָסוּר לְכַנֵּס בּוֹ אִם יֵשׁ בּוֹ דִין חֲלוּקָה, וְחֵבְרוֹ מִתֵּר בְּכָל. וְהָיוּ (ח) כּוֹפִין אֶת הַנּוֹדֵר

למכר חלקו אם נאסר בלשון חצרי, שמתר בו לאחר שימכר.

ג בעל שאוסר הנאתו על אחרים, אסורים לכנס בנכסי מלוג של אשתו, ואינו דומה לשפתף שהדיר את אחד מן השוק.

סימן רכז - דין מי שאסר עצמו מכל ישראל

סעיפים

ג

ובו

א מי שאסר עצמו מכל ישראל, אסור לקנות מהם ולמכר להם וזבינא מציעא דאית בה הנאה ללוקח ולמוכר, אלא לוקח ביותר ומוכר בפחות. ואם אסר הנאתו עליהם, לוקח מהם בפחות ומוכר ביותר, אם ישמעו לו. **(א)** וזבינא חריפא הוא הנאת הלוקח ולא הנאת המוכר. הלכך, אם אסר עצמו מהם, יקננו מהם ביותר, ומוכר להם שוה בשוה. **(ב)** ואם אסרם **(ג)** עליו, ומכרנו להם ביותר, אם ישמעו לו, ויקננו מהם שוה בשוה. וזבינא דרמי באפה, הוי הנאת המוכר ולא הנאת הלוקח. הלכך, אם אסר עצמו מהם ומכרנו להם

בַּפְּחוֹת, וַיִּקְנְנוּ מֵהֶם שְׁוֵה בְּשׁוּה. וְאִם אָסַרְם עָלָיו, יִקְנְנוּ
מֵהֶם בַּפְּחוֹת אִם יִשְׁמְעוּ לוֹ, וַיִּמְכְּרְנוּ לָהֶם שְׁוֵה בְּשׁוּה.

ב אָסַר הַנִּיֶּתֶם עָלָיו, הֲרִי (ד) זֶה מִשְׁאֵילְךָ וּמִלֹּה אוֹתָם,
אָבֵל הוּא לוֹ יִשְׁאַל וְלֹא יִלֹּה מֵהֶם. וְאִם אָסַר הַנְּאֻתוֹ
עָלֵיהֶם וְהַנְּאֻתָם עָלָיו, לֹא יִשְׁאֵיל וְלֹא יִלֹּה לָהֶם, וְלֹא
הֵם מִמֶּנּוּ.

ג מִי שְׁאָסַר הַנְּאֻתוֹ עַל הַכֹּהֲנִים וְעַל הַלְוִיִּם, בָּאִים (ה)
וְנוֹטְלִין תְּרוּמוֹתָיו וּמַעֲשָׂרוֹתָיו בְּעַל כְּרָחוּ. וְאִם אָמַר:
כֹּהֲנִים אֱלוֹ וְלוֹיִם אֱלוֹ, יִתֵּן לְכֹהֲנִים וְלוֹיִם אַחֲרֵיכֶם; וְכֹן
הַדִּין בְּמִתְנֹת (ו) עֲנִיִּים לְעֲנִיִּים.

סימן רכח - דיני התרת נדרים, וההבדל שבין פתח לחרטה, והיאך נקרא על דעת רבים,

סעיפים

נ"א

ובו

א מִי שֶׁנָּדַר וְנִתְחַרַט, יֵשׁ תִּקְנָה עַל יְדֵי חֲרָטָה, וְאִפְלוּ נָדַר
בְּאֵלֵהי יִשְׂרָאֵל. כִּי־צַד יַעֲשֶׂה, יִלְךְ אַצֵּל חֲכָם מִמַּחָה, (א)
דְּגַמִּיר וְסָבִיר, וְאִם אֵין יַחִיד מִמַּחָה יִלְךְ אַצֵּל שְׁלֵשָׁה

הַדְּיוּטוֹת, וְהוּא דְּגַמְיָרִי לְהוּ וְסַבְיָרִי וְגַם יוֹדְעִים (ב) לְפַתַח לוֹ פֶּתַח, וַיִּתִּירוּ לוֹ. וְהֶאֱדָנָא אִין מִמְחָה שְׂיֵהֵא רְאוּי (ג) לְהַתִּיר בְּיַחֲד.

ב אִין לְאָדָם לְהַתִּיר לְכַתְחֻלָּה בְּמָקוֹם (ד) רַבּוּ, וְלֹא בְּמָקוֹם שְׂיֵשׁ גָּדוֹל מִמֶּנּוּ, אֶלֶּא אִם כֹּן נָתַן לוֹ רְשׁוּת (רֵא"ש ור"ן). **הגה:** וּמִתִּירִין ב' ג' נְדָרִים בְּיַחֲד לֹא מֵר לוֹ: מֵתֵר לָד. וְכֵן מִתִּירִין לְב' אוֹ לְג' אֲנָשִׁים בְּיַחֲד, וַיּוֹכְלוּ לֹא מֵר: מֵתֵר לְכֶם (בֵּית יוֹסֵף סוֹף סִימָן זָה בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הַרְמְבִּי"ן ס"י רע"ד) וְעַיִן לְקַמֵּן סוֹף סִימָן זָה סְעִיף מ"ו.

ג כִּיצַד הִיא הַהֲתָרָה, יֹאמֵר לוֹ (ה) ג' פְּעָמִים: מֵתֵר לָד, אוֹ שְׂרוּי לָד, אוֹ מְחוּל לָד, בְּכָל (ו) לְשׁוֹן שְׂיֵאמֵר, (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַרְמְבִּי"ם), וְאֶפְלוּ מְעַמָּד, וּבְקָרוּבִים, וּבְלִילָה, וּבְשַׁבָּת, אֶפְלוּ אִם הָיָה אֶפְשָׁר לוֹ מֵאֲתָמוּל לְשָׂאֵל עָלָיו, וּבְלִבָּד שְׂיֵהִיָּה לְצַרְדָּה הַשַּׁבָּת, כְּגוֹן שְׁנֵדָר שְׂלֵא לְאָכֹל אוֹ לְבַטֵּל מֵעֲנֵג הַשַּׁבָּת. וְחֲרָמִי (ז) צְבוּר, נִהְיָה לְהַתִּיר אֶף עַל פִּי שְׂאִינָם לְצַרְדָּה הַשַּׁבָּת.

ד בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים שְׂמִתִּירִין מְעַמָּד, כְּשִׂמִתִּירִין עַל יְדֵי חֲרָטָה, בְּלֹא פֶתַח. אֲבָל מִי שְׂאִינוּ מִתְחַרֵּט מֵעֲקָרוֹ, וְצָרִידָה לְמִצָּא לוֹ פֶּתַח, צָרִידָה לְהַתִּישֵׁב בְּדָבָר וְצָרִידָה עֵינֹן גָּדוֹל, דְּמָה שְׂאִינוּ מִתְחַרֵּט מֵעֲקָרוֹ הֵינּוּ מִפְּנֵי שְׂהִיָּה לוֹ תוֹעֵלַת בְּנֵדָר, כְּגוֹן שְׂהִיָּו אוֹהֲבֵיו רוֹצִים לְהַעֲבִירוֹ עַל דְּעִתּוֹ כְּגוֹן שְׂיֵאכֹל עִמָּהֶם, אוֹ שְׂיֵשִׂיא בְּנוֹ אוֹ בִתּוֹ לְפִי

דַּעַתְּם וְכִיּוֹצֵא בָּזֶה, וּבְשִׁבִיל הַנְּדָר נִמְלֵט מֵהֶם וְלֹא הָיָה רוּצָה שְׁלֹא נִדָּר, הַלְּכָךְ צָרִיךְ לְמַצֵּא לוֹ פֶּתַח שְׁאֵלוֹ הָיָה יוֹדֵעַ שְׁיִבֵּא לְיָדֵי כָּךְ הָיָה נִמְנָע מִלְּדַר, אָף עַל פִּי שְׁהָיָה צָרִיךְ לְשִׁמְעַ לְקוֹל אוֹהֲבָיו וְלַעֲבֹר עַל דַּעַתּוֹ. וְאִם הוּא מְשַׁקֵּר לְחֻכְם, אֵין הַתְּרָתוֹ כְּלוּם. וְכִיּוֹן שֶׁצָּרִיךְ יָשׁוּב דַּעַת, צָרִיךְ שְׁיִהְיֶה (ח) מִיָּשֵׁב.

ה אָסֵר עַל עֲצָמוֹ הַנִּית בְּנֵי הָעִיר, אָסִיר לְהַשְׁאִיל עַל נְדָרוֹ לְחֻכְם (ט) מִבְּנֵי אוֹתָהּ הָעִיר. וְאִם נִשְׁאַל (י) וְהַתִּיר לוֹ, הֲרִי נְדָרוֹ מִתֵּר.

י נִשְׁבַּע שְׁלֹא יִהְיֶה (יא) גִּבְאֵי אוֹ נֶאֱמָן מִהָעִיר, אֵינּוּ נִשְׁאַל לְחֻכְם שֶׁבָּעִיר.

יא מִי שֶׁנִּתְחַרֵּט בְּעֵקֶר הַנְּדָר, אֵינּוּ צָרִיךְ פֶּתַח אֶלָּא שְׁיִשְׁאַלְנוּ הַחֻכְם: אֵתָּה חֲפֵץ בְּנְדָר זֶה, וְהוּא אוֹמֵר: אֵינִי חֲפֵץ בּוֹ, וּמִתְחַרֵּט אֲנִי שֶׁנִּדְרָתִי וּמִתִּיר לוֹ. וּמִיָּהוּ צָרִיךְ שְׁיִתְחַרֵּט בְּעֵקֶר הַנְּדָר, שְׁהָיָה רוּצָה שְׁלֹא נִדָּר מֵעוֹלָם; אֲבָל אִם אָמַר שֶׁעָתָה הוּא מִתְחַרֵּט, וְעַד עָתָה הוּא חֲפֵץ בְּמָה שֶׁנִּדָּר, לֹא הוּי חֲרָטָה, שֶׁצָּרִיךְ שְׁיַעֲקֹר הַנְּדָר מֵעֵקְרוֹ. וְיִזְהַר הַנּוֹדָר שְׁלֹא יֵאמַר שֶׁמִּתְחַרֵּט מֵעֵקְרוֹ, אֶלָּא אִם כּוֹן הוּא בְּרוּר לוֹ שְׁהָיָה רוּצָה שְׁלֹא נִדָּר מֵעוֹלָם, שְׁאִם לֹא כּוֹן אֵין הַהַתְּרָה הַתְּרָה וְהוּא בְּאִסּוּר נְדָר כָּל יָמָיו. וְאִם אֵינּוּ מִתְחַרֵּט, צָרִיךְ לְבַקֵּשׁ לוֹ פֶּתַח לֹא מֵרָחוֹק לוֹ: אֵלּוֹ הֵייתָ יוֹדֵעַ

דָּבָר זֶה לֹא הֵייתָ נוֹדֵר, וְנִמְצָא הַנֹּדֵר נֶעְקָר מֵעִקְרוֹ.
וְכִיצַד הוּא הַפְּתַח, כְּגוֹן שֶׁנֹּדֵר עַל דָּבָר אֶחָד, וּמִפְּצִירִין
בּוֹ הַרְבֵּה שִׁישָׂא לְעָלְיוֹ, אוֹמְרִים לוֹ: אֱלוֹ (יב) יִדְעָתָ (יג)
שִׁפְצִירוֹ בְּדָ כָּךְ, וְלֹא תוּכַל לְהִשְׁיב פְּנִיָהּ, לֹא הֵייתָ
נוֹדֵר, וְהוּא אוֹמֵר: כֵּן. וַיֵּשׂ אוֹמְרִים דְּחוּזְרִין וְשׂוֹאֲלִין לוֹ אִם מִתְחַרֵּט
(מְרַדְכֵי פֶּרֶק שְׁבוּעוֹת שְׁתֵּים). וְאַפְלוֹ (יד) פְּתַח שֶׁמְגוּף הַנֹּדֵר הוּי
פְּתַח, כְּגוֹן שֶׁהַדִּיר פְּלוּנִי מִנְכָּסִיו אִם יַעֲשֶׂה דָּבָר פְּלוּנִי,
וְעֵבֶר וְעֲשָׂאוֹ, פּוֹתְחִין לוֹ: אֱלוֹ הֵייתָ יוֹדֵעַ שֶׁהִיא עוֹבֵר עַל
דְּבָרֶיךָ לֹא הֵייתָ נוֹדֵר, וְהוּא אוֹמֵר: כֵּן. וַיֵּשׂ מִי שֶׁמְצָרִיךְ
שְׁנִיָהּ פְּתַח, וְגַם חֲרָטָה. הַגָּה: וְנִהְיָ לְהַחְמִיר וְלַעֲשׂוֹת מִן הַחֲרָטָה
פְּתַח, שֶׁלֹּא חָרַט שֶׁאוֹמֵר שֶׁמִּתְחַרֵּט מֵעַקְרָא, אוֹמְרִים לוֹ: אֱלוֹ יִדְעָתָ שֶׁתִּתְחַרֵּט,
כְּלוּם נִדְרָתָ, וְהוּא אוֹמֵר: לֹא. וְאִז מִתִּירִין לוֹ.

ח הַחֲרָטָה, אֵינוֹ צָרִיךְ לֹא פְּתַח וְלֹא (טו) חֲרָטָה.

ט פּוֹתְחִין לוֹ לְאָדָם בְּכָבוֹד עֲצָמוֹ, כְּגוֹן שֶׁנֹּדֵר לְגַרֵּשׁ אֶת
אִשְׁתּוֹ, פּוֹתְחִין לוֹ: אֱלוֹ יִדְעָתָ שֶׁלְּמַחֵר יִהְיוּ אוֹמְרִים מָה
רָאָה פְּלוּנִי לְגַרֵּשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ, אֶלָּא שֶׁמְצָא עָלֶיהָ שֵׁם רַע,
וְנִמְצְאָתָ פּוֹגֵם בְּנִיךָ; אוֹ שִׁיאֲמָרוּ לוֹ: אֱלוֹ יִדְעָתָ שֶׁאַתָּה
צָרִיךְ לְפָרַע לָהּ כְּתַבְתָּהּ לֹא הֵייתָ נוֹדֵר, וְהוּא אוֹמֵר: כֵּן.

י נֹדֵר שֶׁלֹּא לְהִשָּׂא לְעָלְיוֹ לְחֻבְרוֹ אוֹ שֶׁלֹּא לְשָׂא לְ
בְּשִׁלּוּמוֹ, פּוֹתְחִין לוֹ: אֱלוֹ יִדְעָתָ שֶׁאַתָּה עוֹבֵר עַל לֹא
תִּקְּסָם (וַיִּקְרָא יֵט, יח) אוֹ עַל לֹא תִשָּׂא אֶחֱיךָ בְּלִבְבְּךָ (וַיִּקְרָא יֵט, יז),

לא הייתה נודר. אבל אין פותחין בכבוד (טז) המקום לומר: אלו הייתה יודע שהייתה מקל בכבוד המקום, שהנודר הוא כאלו נודר בחיי המלך, או שיאמר לו: אלו הייתה יודע שהנודר רע בעיני המקום, שאין אדם חצוף לומר שלא היה נמנע בשביל כך, והוא אומר שהיה נמנע, אפלו אם אינו אמת, ונמצא שאין הנדר נעקר מעקרו. ומטעם זה אין פותחין בההיא דאילו ידעת דפותחין פנקסך וממשמשין בעובדך, ולא בההיא דכל הנודר ראוי לדקרו בחרב, ולא בההיא דכל המקימו כאלו הקריב עליו קרבן.

יא אין פותחין בכבוד אביו ואמו לומר: אלו ידעת שיאמרו לאביך ולאמך, ראו גדולים שגדלתם, כמה בניכם קל בנדרים, ונמצאת מזלזל בכבוד אביך ואמך, מהאי טעמא שאינו חצוף לומר שלא היה נמנע בשביל כך. ומהאי טעמא אין פותחין לו בכבוד רבו. אבל פותחין לו בדברים שבינו לאביו ואמו, כגון אם (יז) הדירו מנכסיו שפותחין לו: אלו ידעת שאתה חייב במזונותיהם לא הייתה נודר.

יב אין פותחין אלא בדבר ההוה ורגיל, דשכיח טובא, אבל אין פותחין במלתא דלא שכיח טובא. כגון אם אמר: קונם שאני נהנה לפלוני או שאני נכנס לבית פלוני, ונעשה אותו פלוני תלמיד חכם שהכל צריכין לו, או אותו בית נעשה בית הכנסת, אין פותחין לו לומר:

אלו ידעת שיעשה פלוני (יח) תלמיד חכם או אותו בית נעשה בית הכנסת לא היית נודר, לפי שעל ידי פתח נעקר הנדר מעקרו, ופתח כזה אינו עוקרו, שאף אם היה מעלה אותו על לבו לא היה נמנע בשבילו מלדר, כיון דלא שכיחא טובא. הגה: וכן מיתה לא (יט) שכיחא, אבל עניות שכיחא. (בית יוסף בשם הגמרא פרק ר"א והגהות מימוני פרק ו') וכן הריון אשה שכיח, ולא מקרי נולד (הגהות מימוני פרק ו').

יג אף על פי שאין פותחין בנולד, פותחין בתנאי נולד, כגון מי שנדר בנזיר קדם שחרב הבית, וחרב, אין פותחין לו לומר: אלו ידעת שייחרב הבית, כלום היית נודר. אבל פותחין לומר: אלו בא אדם בשעת הנדר והיה משקר ואומר שבאותה שעה חרב הבית, כלום היית נודר, וכן כל כיוצא בזה. הגה: הא שאין פותחין בנולד, הינו לעשות מן הנולד פתח כדי שיתחרט, דודאי אינו מתחרט רק מן הנולד ואילך. אבל אם מתחרט מעקרו, אף על פי שעושה מכם הנולד, מקרי (כ) חרטה ומתירין לו. (מרדכי רא"ס שהביא המרדכי פי' שבועות שתיים וכן משמע מסמ"ג ובהגהות מימוני פרק ו').

יד קדם שיתירו צריך שיפרט להם הנדר (כא) והסבה שבשבילה נדר. ואם לא פרט, אין התרתו התרה. ומיהו כשיפרט לאחד מהמתירין, סגי.

טו אין מתירין נדר של דבר אסור, אפלו אינו אלא אסור דרבנן, כגון לשחוק. ואם התירו נדר של (כב)

שְׁחוֹק, יֵשׁ מִתִּירִין וַיֵּשׂ אוֹסְרִים. **הגה:** וְאִם יֵשׁ מִכְשׁוֹל בְּנֶדֶר זֶה, כְּגוֹן שֵׁישׁ לְחוּשׁ שֶׁיַּעֲבֹר בְּלֹא הַתְּרָה, (**כג**) מִתִּירִין לוֹ לְכַתְּחִלָּה (הַגְּהוֹת מְרֻדְכִי דְשִׁבּוּעוֹת בְּשֵׁם רַבְּנוּ תָּם וְהַגִּי"ה בְּסִמּוּג). וְכֵן מִי שֶׁנִּדְרָה שְׁלֹא לְשַׁחַק, וְנִשְׁתַּטָּה לְפַעֲמִים, וְכִשְׁשׁוֹחֵק יָרוּחַ לוֹ, מִתִּירִין לוֹ. (תְּשׁוּבַת הַרְמַב"ן ס"י רפ"א) וְעַיֵן לְעִיל סוּף סִימָן רִי"ז הַנּוֹדֵר שְׁלֹא לְשַׁחַק מֵהוּ בְּכָלֵּל.

טז צָרִיךְ הַנּוֹדֵר לָבוֹא לְפָנַי הַמִּתִּירִין, כְּשֵׁיתִירוּ לוֹ, וְאִינוֹ עוֹשֶׂה (**כד**) שְׁלִיחַ לְשֶׁאל עַל נְדָרוֹ. וּמִתִּירִין עַל יְדֵי תַרְגּוּמָן. (ר"ן פ"ק דְּנֶדְרִים וּבֵית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַיְרוּשָׁלַמִי וְרִיב"ש ס"י ש"ע).

יז אִין מִתִּירִין הַנּוֹדֵר, עַד שֶׁיַּחּוּל. כִּיצַד, הָרִי שֶׁנִּשְׁבַּע שְׁלֹא יֵאָכֵל בְּשָׂר לִי יוֹם מֵרֵאשׁ חֹדֶשׁ אֶרֶץ, וְנָחַם, אִינוֹ (**כה**) נִשְׁאָל עַד שֶׁיִּכְנַס אֶרֶץ. וְאִפְּלוּ בְּמָקוֹם שֵׁישׁ לְחוּשׁ לְמִכְשׁוֹל הַנּוֹדֵר, אִין מִתִּירִין לוֹ עַד שֶׁיַּחּוּל. וְכָל שָׂפָן נוֹדֵר עַל תְּנָאִי, שְׂאִין מִתִּירִין לוֹ עַד שֶׁיַּחּוּל (תַּא"ו נ"ד). וְהוּא הַדִּין לְמַנְדָּה עֲצָמוֹ עַל תְּנָאִי, שְׂאִין מִתִּירִין לוֹ עַד שֶׁיַּחּוּל הַנְּדוּי. אָבֵל בְּהַפְרַת הַבַּעַל, וְכֵן בְּהַתְּרַת חֲרָמֵי צְבוּר, אִינוֹ צָרִיךְ שֶׁיַּחּוּל הַנּוֹדֵר (תְּשׁוּבַת רִשְׁבִּי"א וְרִיב"ש וְעַיֵן לְקַמּוֹן ס"י רל"ד סכ"ח).

יח מִי שֶׁנִּשְׁבַּע אוֹ נִדָּר שְׂאִם לֹא יִפְרָעֵנוּ חֲמִיו קִדָּם הַפְּסַח, שְׁלֹא יִהְיֶה חַג הָעֲצָרֶת בְּעִיר, וְהִגִּיעַ פְּסַח וְלֹא פָּרְעוּ, וְנִתְחַרַט, אִין מִתִּירִין לוֹ נְדָרוֹ עַד הָעֲצָרֶת. וְנִרְאֶה לִי שֶׁטוֹב שֶׁיִּתִּירוּ לוֹ פְּעַמִּים, אַחַת אַחַר (**כו**) הַפְּסַח, וְאַחַת אַחַר הָעֲצָרֶת.

יט מי שֶׁנִּשְׁבַּע, או נָדַר, לַעֲשׂוֹת דְּבַר פְּלוֹנִי תוֹדֵךְ שָׁנָה, **(כז)** מֵעַתָּה חָלָה עָלָיו הַשְּׁבוּעָה, וַיְכוּלִים לְהַתִּיר לוֹ מִיָּד.

כ נָדַר עַל דַּעַת **(כח)** חֲבֵרוֹ, אִין מִתִּירִין לוֹ אֶלָּא אִם כּוֹן הוֹדִיעוּ לְאוֹתוֹ שֶׁנָּדַר עַל דַּעַתּוֹ. וַיֵּשׁ אוֹמְרִים דְּאֶפִּילוּ הוֹדִיעוּ, אִין מִתִּירִין אֶלָּא מִדַּעַתּוֹ **(כט)** וְרַצוֹנוֹ, (מהר"ק שְׂרָשׁ כִּיב וְטוֹר וְרַא"ש), וְכֹן עֶקֶר. וְדוֹקָא שֶׁנָּדַר עַל דַּעַתּוֹ בְּשִׁבִיל שׁוּם **(ל)** טוֹבָה שֶׁעָשָׂה לוֹ בְּשִׁבִיל הַשְּׁבוּעָה (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַרִיב"ש ס"י קפ"ו וּש"ע), כְּמוֹ מִנְּשָׁה שֶׁנָּדַר עַל דַּעַת יִתְרוֹ בְּשִׁבִיל שֶׁהָשִׂיא לוֹ בָּתוֹ, וְהַשְּׁבוּעָה הִיָּתָה **(לא)** לְתוֹעֵלַת יִתְרוֹ (ריב"ש סִימָן תס"א), אֲבָל אִם מֵעֲצָמוֹ נָדַר ע"י **(לב)** חֲבֵרוֹ, יְכוּלִים לְהַתִּיר לוֹ בְּלֹא דַּעַתּוֹ. הַגָּה: וַיֵּשׁ אוֹמְרִים שֶׁצָּרִיךְ שִׁיּוֹדִיעַ לוֹ **(לג)** שֶׁהַתִּיר לוֹ, כְּדִי שֶׁלֹּא יַחֲשֵׁד אוֹתוֹ שֶׁעָבַר עַל נְדָרוֹ (מרדכי פ' שְׁבוּעוֹת שְׁתַּיִם בְּשֵׁם הַירוּשָׁלַמִי וּמַהר"ק שְׂרָשׁ נ"ב וְעוֹד פּוֹסְקִים). וְאִם כְּבָר מֵת, שְׂאִי אֶפְשָׁר לְהוֹדִיעוֹ, מִתִּירִין לוֹ כְּדִי, דְּשׁוּב לִיכָּא חֲשָׁדָא (תְּשׁוּבַת רַמְבַּיִן ס"י ר"ן). וְאֶפְלוּ נָדַר עַל דַּעַתּוֹ בְּשִׁבִיל טוֹבָה שֶׁעָשָׂה לוֹ, אִם בְּדִיעְבַּד הַתִּירוֹ לוֹ בְּלֹא דַּעַתּוֹ, הוּיָא הַתְּרָה, וְהוּא **(לד)** שְׁפִירַט הַנְּדָר וַיֵּדַע הַחֲכָם שֶׁלְתוֹעֵלַת חֲבֵרוֹ נַעֲשָׂה. וּמִיָּהוּ הַבֵּית דִּין שֶׁנִּזְקַק לְכַדֵּי, רָאוּי **(לה)** לִיִּסְרוֹ וּלְהוֹכִיחוֹ. וַיֵּשׁ אוֹמְרִים דְּלֹא הוּיָא הַתְּרָה. הַגָּה: מֵאַחַר שֶׁעָשָׂה לוֹ טוֹבָה וְנִשְׁבַּע לוֹ מִשׁוּם זֶה, אֲבָל אִם נִשְׁבַּע לְחֲבֵרוֹ לַעֲשׂוֹת לוֹ אֵיזָה **(לו)** דְּבַר, וְלֹא עָשָׂה כּוֹן מִשׁוּם טוֹבָה שֶׁעָשָׂה לוֹ, אִף עַל פִּי שְׂאִין מִתִּירִין לוֹ **(לז)** לְכַתְּחִלָּה בְּלֹא דַּעַתּוֹ, מִכָּל מְקוֹם אִם הַתִּירוֹ לוֹ בְּדִיעְבַּד הוּיָא הַתְּרָה (כּוֹן מִשְׁמַע בְּמַהר"ק שְׂרָשׁ נ"ב בְּחִלּוּקָה ב'). וְאִם נִשְׁבַּע לְחֲבֵרוֹ שֶׁלֹּא יִזְוֶה מֵעִיר פְּלוֹנִי, וְעָבַר וַיִּצָּא, מִתִּירִין לוֹ אֶפְלוּ שֶׁלֹּא מִדַּעַתּוֹ, כִּיּוֹן שְׂאִין הַנְּאָה שׁוּב לְמִשְׁבִּיעַ בְּדְבַר. וַיֵּשׁ אוֹמְרִים שְׂאִין חֲלוּק בֵּין עָשָׂה לוֹ טוֹבָה לְלֹא עָשָׂה לוֹ טוֹבָה, **(לח)** לְעוֹלָם אִין מִתִּירִין לוֹ

אָלָא בִּידִיעָתוֹ. הַגָּה: וְאִם מֵת אוֹתוֹ שֶׁנֶּדֶר עַל דַּעְתּוֹ, יְכוּל (לֹט) לְהַתִּיר כָּד. מִיְהוּ אִם הַשְּׁבוּעָה הֵיטָה לְתוֹעֵלַת חֲבֵרוֹ, כְּגוֹן שֶׁנִּשְׁבַּע לְתַת לוֹ אֵיזָה דָּבָר אוֹ שְׁלֵא לַעֲסֹק בְּסַחֲוֹרָה בְּלִתֵּי רְשׁוֹתוֹ, וְהֵיטָה לְתוֹעֵלַת חֲבֵרוֹ, בָּאֵי כַחוֹ וְיִוְרָשׁוּ הֵם בְּמִקוֹמוֹ (תְּשׁוּבַת הַרְמַבֵּיץ ס"י רמ"ט). כָּל מְקוֹם שֶׁהִנְשַׁבַּע קִבֵּל טוֹבָה מִן הַמְשַׁבֵּיעַ, אֲף עַל גַּב שֶׁהַמְשַׁבֵּיעַ קִבֵּל יוֹתֵר טוֹבָה מִמֶּנּוּ, אֲפִלּוּ הֵכִי מְקַרֵּי הַטְּבָה. שֶׁהֵרִי יִתְרוֹ קִבֵּל יוֹתֵר טוֹבָה מִמֶּנּוּ שֶׁנִּשְׁאָ בָּתּוֹ, וְאֲפִלּוּ הֵכִי מְקַרֵּי הַטְּבָה (ריב"ש ס"י ש"ע). יֵשׁ אוֹמְרִים דְּלַצְרָד (מ) מְצָוָה מִתִּירִין נֶדֶר שֶׁנִּשְׁבַּע עַל דַּעַת חֲבֵרוֹ, אֲפִלּוּ בְּלֵא דַּעַת חֲבֵרוֹ (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַתּוֹסֵף). אִישׁ וְאִשָּׁה שֶׁקִּבְּלוּ חָרָם אוֹ שֶׁנִּשְׁבַּעוּ זֶה לְזֶה לִשְׂאָ זֶה אֶת זֶה, אֵין מִתִּירִין לְאַחַד בְּלֵא דַּעַת חֲבֵרוֹ, דְּזֶה מְקַרֵּי הַטְּבָה, שֶׁכָּל אֶחָד רוֹצֵה לִשְׂאָ חֲבֵרוֹ, (מא) וְנִשְׁבַּעוּ מִשׁוּם כָּד זֶה לְזֶה (הַגְּהוֹת מְרַדְכֵי דְשְׁבוּעוֹת וּמַהֲרִי"ק שְׂרָשׁ נ"ב וּמַהֲרִי"מ פְּדוּא"ה ס"י ע"ו). אֲבָל אִם הָאִשָּׁה אוֹמְרַת שֶׁשׁוֹנְאֵת אוֹתוֹ וְנִתְּנָה אֶמְתְּלָא טוֹבָה לְדַבְּרִיהָ, מִתִּירִין לָהּ שְׁלֵא מִדַּעְתּוֹ, דְּאֶפִּילוּ אִם כָּבֵר נִשְׁאָה, הָאוֹמְרַת: מְאִיס עָלִי, חֲבִיב (מב) לְהוֹצִיא (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם מַהֲרִי"י וַיִּי"ל ס"י קל"ז קפ"ו). וְעַיִל ס"י רל"ט מִי שֶׁנִּשְׁבַּע שְׁלֵא לִשְׂאָ אִשָּׁה עַל אִשְׁתּוֹ.

כא נֶדֶר שֶׁעַל דַּעַת רַבִּים, אֵין לוֹ (מג) הַתְּרָה בְּלֵא דַּעְתָּם.

הַגָּה: וַיֵּשׁ מִחֲמִירִין דְּאֶפִּילוּ עִם דַּעְתָּם אֵין לְהַתִּיר לְדַבֵּר הַרְשׁוֹת (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הַרְמַבֵּיץ וְהַרְשָׁבִי"א וְסַמ"ג וְרִיב"ש), וְכֵן נִכּוֹן (מד) לְהַחֲמִיר לְכַתְּחַלָּה, אֲלָא אִם כֵּן יֵשׁ (מה) מְצָוָה בְּהַתְּרָתוֹ. הַגָּה: מִי שֶׁנִּשְׁבַּע שְׁלֵא יִכְנֵס חֲבֵרוֹ לְבֵיתוֹ, וַיֵּשׁ בֵּית הַכְּנָסֶת בְּבֵיתוֹ, מְקַרֵּי דְבֵר מְצָוָה וּמִתִּירִין לוֹ שֶׁיֵּבֵא חֲבֵרוֹ לְהַתְּפִיל (מו) בְּרַבִּים (סַמ"ג וְהַגְּהוֹת מִיְמוֹנֵי וְהַבִּיאוּ מַהֲרִי"ק שְׂרָשׁ כ"ב וְתְשׁוּבַת ר"י) וְכֵן לַעֲשׂוֹת שְׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ (תְּשׁוּבַת מ"י), אוֹ מִשׁוּם (מז) צְרָכֵי רַבִּים, מְקַרֵּי דְבֵר מְצָוָה לְהַתִּיר בְּשַׁבִּילֵם נֶדֶר שֶׁהִדֵּר עַל דַּעַת רַבִּים (ריב"ש ס"י תס"א). וְכֵן לַצְרָד פְּרַנְסָתוֹ (רשב"ץ). וְדוֹקָא אִם אֵי אֶפְשָׁר לְקַיֵּם הַמְצָוָה בְּלֵא הַתְּרַת הַנֶּדֶר (שֵׁם בַּמַּהֲרִי"ק). וְאִם אוֹתָן הַרַבִּים אוֹמְרִים שְׁלֵא לְהַתִּיר לוֹ, אֲפִלּוּ לַצְרָד מְצָוָה אֵין מִתִּירִין לוֹ (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם רִיב"ש וּמַהֲרִי"מ פְּדוּא"ה ס"י ס"ב) מִי שֶׁנִּשְׁבַּע שְׁלֵא לְהַנּוֹת מֵאֲבִיו, וּמִתְחַרֵּט, מְקַרֵּי דְבֵר מְצָוָה וּמִתִּירִין לוֹ (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת רִשְׁבִּי"א). וְאֵין נִקְרָאִים רַבִּים בְּפָחוֹת מִג', וְכֵן שֶׁיִּפְרֹט אוֹתָם: עַל דַּעַת פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי וּפְלוֹנִי, אֲבָל אִם אָמַר, סֵתָם: עַד"ר, יֵשׁ לוֹ הַתְּרָה. וַיֵּשׁ אוֹמְרִים

שָׁאֵם נָדָר בְּפָנָי גִּי, אֶפְלוּ לֹא פִּרְט אֹתָם, אֶלָּא אָמַר, (מח) סְתָם: עַל דַּעַת רַבִּים, אִין לוֹ הִתְרָה. (מט) דְּמִסְתָּמָא עַל דַּעַת רַבִּים, אֹתָם שְׁעוּמָדִים לְפָנָיו, קָאָמַר. הַגָּה: וְהוּא הַדִּין אִם נִשְׁבַּע סְתָם, וְנִדְעָנוּ עַל מִי נִתְכַּוֵּן, כְּגוֹן שְׁנִשְׁבַּע עַל דַּעַת הַקָּהָל אוֹ שְׁאָמַר שְׁנִשְׁבַּע עַל דַּעַת גִּי רַבְנֵי הָעִיר, וְאִין שָׁם אֶלָּא שְׁלֵשָׁה רַבָּנִים, שְׁבוּדָאֵי לְאֵלוּ נִתְכַּוֵּן, (נ) מְקַרֵי עַל דַּעַת רַבִּים (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם רִיבִישׁ). יֵשׁ אוֹמְרִים ד' שְׁנִשְׁבַּעוּ יַחַד לַעֲשׂוֹת דְּבַר אֶחָד, מְקַרֵי עַל דַּעַת רַבִּים, דְּכָל אֶחָד נִשְׁבַּע לְגִי חֲבָרִיו, וְעַל דַּעַתָּן נִשְׁבַּע (מֵהַרְיֵ"ק שְׂרָשׁ קס"ב). וְעִין לְמַטָּה סְעִיף ל'. יֵשׁ אוֹמְרִים דְּנִדָּר עַל דַּעַת רַבִּים שְׁהִתִּירוּ בְּדִיעְבַּד, הִתֵּר (שָׁם שְׂרָשׁ נ"ב בְּשֵׁם הַר"ר אֲבִיגְדוֹר). וְאִין לְסַמְדָּא עַל זָה, כִּי אִם בְּשַׁעַת (נא) הַדְּחַק וְיֵשׁ צֶרֶךְ בְּדַבָּר (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הַרְשֵׁב"א) אִם נִשְׁבַּע עַל דַּעַת רַבִּים בְּדַבָּר שְׂיֵשׁ בּוֹ נְדָנוּד עֲבָרָה, מִתֵּר לְהִתִּיר לוֹ בְּלֹא דַעַתָּם, כִּי אִין דַּעַת רַבִּים מְסַכְּמַת בְּדַבָּר שְׂיֵשׁ בּוֹ עֲבָרָה (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הַר"ן ס"י מ"ב). מִי שְׁנִשְׁבַּע שְׁלֹא לַעֲשׂוֹת דְּבַר פְּלוּנִי כִּי אִם בְּרִשׁוּת שְׁלֵשָׁה אֲנָשִׁים נְקוּבִים בְּשִׁמוֹתָם, לֹא מְקַרֵי עַל דַּעַת רַבִּים, דְּאֲדַרְבֵּה אֵלֵינוּ הַרְבִּים דְּנִקְט לְהַקְל עָלֵינוּ לַעֲשׂוֹת בְּרִשׁוֹתָם בְּלֹא הִתְרָה, וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בְּזָה (גַּם זָה בְּבֵית יוֹסֵף רִישׁ דְּף רע"ג בְּשֵׁם הַר"ן ס"י י"ז).

כב נָדָר שְׁנִדָּר (נב) מֵעֲצָמוֹ עַל דַּעַת אֶחָד אוֹ עַל דַּעַת שְׁנַיִם, יֵשׁ לוֹ הִתְרָה אֶפְלוּ בְּלֹא דַעַתָּם. הַגָּה: מִיְהוּ אִם נִשְׁבַּע אוֹ נָדָר עַל דַּעַת הַמְּקוֹם, (נג) דִּינוֹ כְּנִדָּר שְׁעַל דַּעַת רַבִּים. (ר"ן פ' שְׁבוּעוֹת שְׁתַּיִם וְרִיבִישׁ סִימָן תל"ו בְּשֵׁם הַרְמְב"ן וְהַרְשֵׁב"א). וְיֵשׁ מְקַלִּין אִם נִשְׁבַּע לְדַבָּר הַרְשׁוֹת (שָׁם בַּהַר"ן בְּשֵׁם י"א).

כג נָדָר שְׁהִדָּר (נד) בְּרַבִּים, יֵשׁ לוֹ הִתְרָה מֵאַחַר שְׁלֹא אָמַר עַל דַּעַתָּם.

כד בַּעַל (נה) מִפְּרֵי נָדָר שְׁנִדָּרָה אֲשֶׁתּוֹ עַל דַּעַת רַבִּים, וְאֶפְלוּ לְדַבָּר הַרְשׁוֹת.

כה נְדָרִים וְחֲרָמִים שְׁמֵטִילִין הִקְהֵל, לֹא מְקַרֵי עַל דַּעַת רַבִּים אֶף עַל פִּי שְׁאֲמָרוּ עַל דַּעַת הַמְּקוֹם וְעַל דַּעַת הַקְּהָל (תוסי' ועוד פוסקים), וַיֵּשׁ לָהֶם הַתְּרָה בְּלֹא פְתִיחַ וְחֲרָטָה, וְאִין צָרִיךְ לֹא יַחֲדָא וְלֹא גִי הַדְּיוֹטוֹת, שְׂאִינוּ אֶלְא כְּעִין גְּזָרָה וְנִדְוֵי עַל כָּל מִי שְׂיַעֲבֹר עַל גְּזָרְתָם. הַלְּכָךְ נוֹדְרִין וּמִתְיָרִין הֵם בְּעֶצְמָם אֶפְלוּ הַזְּכִירוּ שְׁבוּעָה עִם הַחֲרָם (תשובת הרא"ש). וְאִם הִתְנִינוּ בְּפִרוּשׁ שְׁלֹא יוֹכְלוּ לְהַתְּיָרוּ, אִם שְׁאֲמָרוּ עַל דַּעַת הַקְּהָלוֹת הַרְחוּקוֹת, וְכֵן אִם הוֹסִיפוּ בְּחָרָם עַל מְנַהֲגִים הָרִאשׁוֹן, כְּגוֹן הַתְּרָעוֹת אִם נִאֲדוֹת נְפוּחִים אִם כְּבוֹי גְרוֹת וְכִיּוֹצֵא בְּאֵלוּ, גְּלִיָּא דַּעֲתֵיהוּ דְלַחֲמִיר בְּאוּ וְאִינוּ נִתְרַן כְּשֶׁאֵר חֲרָמוֹת, אֶלְא עַל יְדֵי שְׂאֵלָה. וְאִם (נו) הַחֲרָם אִם הַדָּר עַל דַּעַת רַבִּים, אִין לוֹ הַתְּרָה. הַגָּה: וַיֵּשׁ אוֹמְרִים דְּאֶפְלוּ הִתְנִינוּ (נז) בְּפִרוּשׁ שְׁלֹא יִהְיֶה לוֹ הַתְּרָה, אֶפְלוּ הִכִּי יְכוּלִין לְחַזֵּר וּלְהַתְּיָרוּ. וְאִם הִתְיָרִינוּ שְׁלֹא לְהַתְּיָרוּ, מִתְיָרִין חֲרָם הָאֲחֵרוֹן תַּחֲלָה, וְאַחַר כֵּן מִתְיָרִין חֲרָם הָרִאשׁוֹן. (תשובת הרא"ש כָּל ה' סִימָן ז'). וְעִ"ל סִימָן רכ"ט.

כו אִין נְדָרֵי צְבוּר נִתְרִים, אֶלְא מְכָאן (נח) וּלְהַבָּא, אֲבָל לֹא עַל מַה שְׂעֵבֵר.

כז אֶפְלוּ לֹא בְּטָלָה הַסִּבָּה שְׁבִשְׁבִילָה תִּקְנֵנוּ וְהַחֲרִימוּ, אִם רָצוּ לְהַתְּיָר, מִתְיָרִין וְאֶפְלוּ בְּתוֹךְ הַזְּמַן שְׁקִבְעוּ לְהַמְשִׁךְ הַתְּקִנָּה, וְאֶפְלוּ לֹא בָּא זְמַן הַנְּדָר וְלֹא חָל הַנְּדָר, יְכוּלִים לְהַתְּיָר. וְיְכוּלִין לְהַתְּיָר קִצְתוֹ וּלְהַנִּיחַ קִצְתוֹ. (ריב"ש סי' קנ"ה ורפ"ב).

כח אם היתה ההסכמה גדר לרבים, או סיג לתורה ולדבר מצוה, **(נט)** אינם יכולים להתירו. וכן בנדר של שחוק (שם ובית יוסף בשם תשובת רשב"א).

כט יש מי שאומר שאם קהל אחד עשו הסכמה בחרם, למגדר מלתא, והלכו קצתם לעיר אחרת לדור ואין דעתם לחזור, אם הפרצה ההיא מצויה שם, חזבין להתנהג בנדר שקבלו עליהם בעירם הראשונה, ואם עברו הרי הם עברנינים. **הגה:** ולכן מי שיצא ממקום שנוהג חרם רבינו גרשון שלא לשא ב' נשים למקום שמקליו, אסור לו לשא ב' נשים (בית יוסף בשם תשובת הר"ן סימן מ"ח).

ל צבור שהסכימו על ענין אחד, ונשבועו כל איש מהם עליו, ואחר כך רצו להתיר, אין להם תקנה עד שיתחרטו כולם, וימצאו פתח לשבועתם, כשאר שבועות דעלמא, ויתירו להם ג' אנשים שאינם מבני העיר. ואם פתחם וחרטתם שנה, אחת לכלם, יכולים המתירים להתיר לכלם יחד; ואם לאו, מתירין לכל אחד כפי פתחו וחרטתו. **הגה:** ועין לעיל כתבתי דיש מי שאומר דכהאי גונא מקרי נשבע על דעת **(ס)** רבים (מהרי"ק שרש קפ"ב), מיהו יש חולקין סבירי להו דכל אחד מהם יכול להתחרט ולשאל על נדרו, אף על פי שאין חבריו מתחרטין (ריב"ש סימן תס"ב).

לא קהל שרוצים להתיר הסכמה בחרם ויש מוחים,

הוֹלְכִים אַחַר הָרֵב, שְׁאֵם (סא) הָרֵב מִסְפִּימִים לְהַתִּיר, מִתִּירִין, מִי שֶׁלֹּא הִסְפִּים בְּהַתָּרָה, לְדִידִיהָ לֹא הִתֵּר (תְּשׁוּבַת הָרֵא"שׁ כָּלֵל ז' סִימָן ה') וְאֵם נִתְּנָה רְשׁוּת לְטוֹבֵי הָעִיר, הֵם בְּמִקּוֹם כָּל הַקְּהָל (שֵׁם כָּלֵל ה').

לב כִּיּוֹן שֶׁלֹּא נִהְגוּ לְנִהַג עִם הָעוֹבֵר עַל הַסְּכָמַת הַקְּהָל כְּדִין מִחֲרָם, יֵשׁ לָנוּ לֹמֵר שֶׁעַל דַּעַת הַמְּנַהֵג הַזֶּה הֵם מִתְקַנִּים. אִם לֹא שֶׁהִתְּנוּ בְּפִרוּשׁ שֶׁיִּנְהָגוּ בּוֹ דִּין מִחֲרָם (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַר"ן).

לג הַנִּשְׁבַּע שֶׁלֹּא לִכְנֹס בְּתִקְנַת הַקְּהָל, הָיוּ שְׁבוּעַת שְׂוֵא, וְעַל כְּרָחוּ חָל עָלָיו תִּקְנַת הַקְּהָל, וְאִם אֵינוֹ נוֹהֵג כְּמוֹתָם (סב) נִכְשָׁל בְּחֲרָם תִּקְנַתָּם. הַגָּה: וְאֶפְלוּ נִשְׁבַּע עַל אֵיזָה דָּבָר שֶׁלֹּא לְגַלוֹתוֹ, (סג) וְאַחַר כֵּן נִתְּנוּ עָלָיו חֲרָם, חִיב לְהַגִּיד (מַהֲרִ"ק שָׂרֵשׁ ק"י). וְלֹא יוֹכֵל שׁוּם אָדָם לֹמֵר: לֹא שֶׁמַּעֲתֵי הַחֲרָם, כִּי אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא שָׁמְעוּ כָּלֵל אֶפְלוּ הֵכִי חָל חֲרָם הַצְּבוּר עַל כָּל אָדָם (מְרַדְכֵי רִישׁ פ"ג דְּשָׁבוּעוֹת וּבֵית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַרְמְב"ן) וְצָבוּר שֶׁגִּזְרוּ חֲרָם עַל כָּל בְּנֵי עִירָם, בְּכֹל בְּכָלֵל, אֶפְלוּ אוֹתָן שֶׁאֵין נוֹתְנִין מִסִּים (תְּשׁוּבַת הָרֵא"שׁ כָּלֵל ו' ס"י כ"ט). וְאֶסוּר לְעַבֵּר עַל חֲמָרֵי הַמִּקְוֹם, כָּל זְמַן שֶׁהוּא בְּתַחוּם הָעִיר (מְרַדְכֵי פ' כָּל הַבְּשָׂרָה). וְע"ל סִימָן שֶׁל"ד מִדִּין חֲרָמֵי צְבוּר.

לד אִם מִקְצַת הַקְּהָל מוֹחָה בְּהַסְּכָמָה, כִּיּוֹן שֶׁהֵם מַעוּט אֵינוֹ מוֹעִיל הַמְּחַאֲתוֹ.

לה אִי אֶפְשָׁר לְהַשְׁבִּיעַ הַנוֹלָדִים אַחַר זְמַן, אֲבָל נִדּוּי וְחֲרָם חָל עַל דּוֹרוֹת הַבָּאִים. הַגָּה: קָהַל שֶׁגִּזְרוּ חֲרָם עַל אֵיזָה דָּבָר, וְקִדְּם שֶׁהִתִּירוּ חֲרָם הָרֵאשׁוֹן גִּזְרוּ וְתִקְּנוּ אֵיזָה דָּבָר שֶׁהוּא נֶגֶד חֲרָם

הָרֵאשׁוֹן, יֵשׁ אֲדָמָרִים דָּאִין הַחֲרָם הַשְּׁנִי חָל כָּלֵל (הַרְאִישׁ כָּלֵל ה'). וַיֵּשׁ (סד) מִחֲמִירִין (שֵׁם כָּלֵל ו'). וְעִינֵן לְקַמֵּן סִימֵן רַלִּיחַ סְעִיף טִיז.

לו מִי שֶׁנֶּדַר לַעֲלוֹת לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, יֵשׁ לוֹ (סה) הַתְּרָה כְּשֶׁאֵר נְדָרִים.

לז הַנִּשְׁבַּע עַל דַּעַת חֲבֵרוֹ שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת דָּבָר פְּלוֹנִי, אֵף עַל פִּי שֶׁנָּתַן לוֹ חֲבֵרוֹ רְשׁוֹת לַעֲשׂוֹתוֹ, צָרִיךְ שֶׁיִּתְּירוּ לוֹ גִּי הַדְּיוֹטוֹת; אֶלֶּא אִם כֵּן אֲדָמָר שֶׁדַּעַתוֹ הָיָה, כְּשֶׁנִּשְׁבַּע, (סו) שְׂיֻכַּל אוֹתוֹ פְּלוֹנִי לְהַתְּירוֹ (רִיבִישׁ וְרַמְבַּיִן סִי רַפִּיחַ וּרְיִן פֶּרֶק נַעֲרָה הַמְאָרְסָה) וְעִינֵן לְקַמֵּן סִי רַלִּיחַ.

לח נִשְׁבַּע שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת דָּבָר פְּלוֹנִי שֶׁלֹּא בְּרְשׁוֹת פְּלוֹנִי, כִּיֹּן (סז) שֶׁנָּתַן לוֹ אוֹתוֹ פְּלוֹנִי רְשׁוֹת, הַתֵּר, וְאִינֵן צָרִיךְ הַתְּרָה.

לט הַנִּשְׁבַּע לְפָרַע לְחֲבֵרוֹ לְזַמֵּן פְּלוֹנִי, יָכוֹל לְהַתְּירוֹ שֶׁלֹּא עַל פִּי חֲכָם, שֶׁיֹּאמֶר: הַרִינִי (סח) כְּאֵלוֹ הַתְּקַבְּלֵתִי. אֲבָל לְהַאֲרִיכוֹ וְשִׁיעֵמְד בְּחִיּוּבוֹ, לָאוּ כָּל כְּמִנְיָהּ, אֶלֶּא אִם כֵּן הַתְּנָה שְׂיֻכַּל (סט) לְהַאֲרִיכוֹ וְעִיֵּל סוּף סִימֵן רַלִּיחַ.

מ אָב שֶׁהִשְׁבִּיעַ אֶת בְּנוֹ שֶׁלֹּא יֻכַּל לְהַלְוֹת כִּי אִם

בְּרִשׁוֹת שְׂמֵעוֹן וְלוֹי, מִתֵּר לְהִלּוֹת בְּרִשׁוֹת (ע) אֶחָד מֵהֶם
וְעֵין לְעֵיל סִי רִט״ז).

מא הַנְּשָׁבַע לְפָרַע לְחִבְרוֹ לְזָמַן פְּלוֹנִי אוֹ לְהַזְמִין בְּתוֹ
לְנִשְׁוֹאִין לְזָמַן פְּלוֹנִי, עוֹבֵר, לְאַחַר זָמַן, בְּכָל יוֹם עַל
שְׂבוּעָתוֹ, הוֹאִיל וְהָיָה (עא) מְחִיב בְּלֹא שְׂבוּעָה (וּבְסִימָן זֶה בְּבֵית יוֹסֵף תִּמְצָא
מִבְּאֵר). אֲבָל אִם נִשְׁבַּע לַעֲשׂוֹת הַדָּבָר בְּיוֹם פְּלוֹנִי, וְלֹא הָיָה
מְחִיב בְּדָבָר בְּלֹא שְׂבוּעָה זֶה, וְעָבַר הַיּוֹם, שׁוֹב אֵין חֵיּוֹב שְׂבוּעָה
עָלָיו, וְלוֹקָה עַל שֶׁעָבַר שְׂבוּעָתוֹ, וְאִינוֹ חֵיב לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹ
דָּבָר מִכַּח שְׂבוּעָה. וַיֵּשׁ מִי שְׂחוּלֵק וְאוֹמֵר שֶׁעֲדִין הוּא חֵיב
לַעֲשׂוֹתוֹ מִכַּח הַשְּׂבוּעָה וְעֵין בְּחִשּׁוֹן הַמְּשַׁפֵּט סִימָן ע״ג.

מב נָדַר לְהִתְעַנּוֹת אוֹ לְצַדִּיקָה, יֵשׁ לוֹ הַתְּרָה עַל יְדֵי פְתִיחַ
וְחִרְטָה, וְהוּא שְׁלֹא בָּאָה הַצַּדִּיקָה לְיַד גַּבְאִי. וְאִם נָתַן
מְקַצָּת, יָכוֹל הוּא לְהִשָּׁאֵל עַל הַשָּׂאָר.

מג נִשְׁבַּע לְתֵת בְּתוֹ לְפְלוֹנִי לְאַשָּׁה לְזָמַן פְּלוֹנִי, וּבְתוֹךְ
הַזָּמַן קִלְקַל הַמְּשַׁדָּד (פְּרוֹשׁ הַמְּזַדְדוּגִין עֲצָמָם יִקְרְאוּ מְשַׁדְּכִים מַעֲנִנוּ וּמְצָאוּ
מִנוּחָה (רוֹת א, ט) כִּי תִרְגְּמוּם וְתִשְׁקֹט הָאֶרֶץ (שׁוֹפְטִים ה, לא) וְשִׁדְיַת אֶרְעָא) מַעֲשָׂיו,
פְּטוֹר הֵלָּה מִשְׂבוּעָתוֹ. וְהוּא הַדִּין אִם הִמְיָרָה (עב) אַחוֹת
הַמְּשַׁדָּד. **הגה:** וַיֵּשׁ אוֹמְרִים דְּנֹקָא אִם נִשְׂאָר בְּקִלְקוּלוֹ, אוֹ שְׂבָא לְבֵית
דִּין בְּעוֹדוֹ בְּקִלְקוּלוֹ וְאִי אֶפְשָׁר לְהַנְשֵׂא לוֹ, כְּגוֹן שֶׁהִמִּיר דָּתוֹ, אֲבָל אִם חִזַּר
בְּתִשְׁבִּיבָה וְאַחַר כֵּן בָּא הַנְּשָׁבַע לְבֵית דִּין, צָרִיךְ הַתְּרָה לְשְׂבוּעָתוֹ אִף עַל פִּי
שְׁפָטוֹר מִן הַקֵּנֶס שֶׁשְׁעָבַד עֲצָמוֹ אִם יַעֲבֵר, מְכַל מְקוֹם צָרִיךְ הַתְּרָה לְשְׂבוּעָתוֹ
(הַגְּהוֹת מְרַדְכֵי דְשְׂבוּעוֹת דְּלֹא כְּבֵית יוֹסֵף וְעֵין בְּתִשְׁבִּיבָה הֵרַב סִי ק' שְׂאֵלָה י״ד). אֲבָל אִם

בֵּא לְבֵית דִּין בְּעוֹדוֹ בְּקִלְקוּלוֹ, אֶפְלוּ הַתֵּרָה לֹא צָרִיךְ, דִּהָא אֵי אֶפְשָׁר שְׁתַּנְּשָׂא לְמוּמָר, וּמֵאַחַר דִּהְתֵּר בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן, הִתֵּר לְעוֹלָם אִף אִם יִחְזֹר בּוֹ אַחַר כֵּן, וְכֹן נִרְאָה לִי עֶקֶר (שם).

מד שְׁנַיִם שְׁנָדְרוּ לְלָכֶת יַחַד לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל תּוֹךְ שְׁתֵּי שְׁנַיִם, וְהֶאָחַד (עג) מִתְּעַכָּב, חֲבֵרוֹ פָּטוֹר וְעִנּוֹ לְקַמּוֹ סוּף סִימָן רַל"ו.

מה הַמְּנַדָּה עֲצָמוֹ בְּעוֹלָם הִבָּא אִם יַעֲשֶׂה כֵּן, יֵשׁ מִי שְׂאוֹמֵר שְׂיֵשׁ לוֹ הַתֵּרָה, וְיֵשׁ מִי שְׂאוֹמֵר שְׂאִין לוֹ הַתֵּרָה, לְכֹן יֵשׁ לְזַהֵר מִלְּנִדוֹת עֲצָמוֹ בְּעוֹלָם הִבָּא, עַל שׁוֹם דְּבָר.
הגה: וְאִם כִּבֵּר נָדָר כֵּן, אֵין לְהַתִּירוֹ אֶלָּא בְּמִקּוֹם מִצְוָה, כְּדִין נָדָר שְׁהִדָּר עַל דְּעַת רַבִּים (מֵהַר"ם מִפְּדוּוּאָה ס"י י"ז). וְכֹן נָדָר שְׁנָדָר בְּשַׁעַת צָרָה, אֵין לְהַתִּיר אֶלָּא לְצַרְךָ (ע"ד) מִצְוָה אוֹ לְצַרְךָ גְּדוֹל, כְּמוֹ נָדָר עַל דְּעַת רַבִּים (ב"י סִימָן רַע"ז וּתְשׁוּבַת מֵהַר"ל ס"י ר"י"ג). וּמִיָּהוּ אִם הִתִּירוֹ (ע"ה) בְּדִיעָבַד, מִתֵּר (ד"ע), כְּמוֹ שְׁנַתְּבָאָר בְּנָדָר שְׁעַל דְּעַת רַבִּים.

מו מִתִּירִים כְּמָה נְדָרִים לְאִישׁ (עו) אָחַד, אֶפְלוּ בְּהִתֵּר אָחַד; וּלְכַמָּה אֲנָשִׁים, בְּהִתֵּר אָחַד. וְהֵי מַלֵּי דְלְאִישׁ אָחַד סָגִי בְּהִתֵּר אָחַד, בְּנְדָרִים מְחַלְפִּים, אֲבָל מִי שְׁנִשְׁבַּע עַל דְּבָר אָחַד פְּעַמִּים וְשָׁלֵשׁ, צָרִיךְ הַתֵּרָה לְכָל אָחַד וְאָחַד.

מז אִם צָוָה הַשֵּׁר שְׁלֹא יִחְרִימוּ שׁוֹם חֶרֶם כִּי אִם בְּהִסְכָּמַת רְאוּבוֹן, וְאִם הִחְרִימוּ שְׂיָהָא מְבַטָּל, וְאַחַר כֵּן

הַחֲרִימוּ הַקְהָל שֶׁלֹּא בְּהִסְכָּמַת רְאוּבוֹן, חָל הַחֲרָם. הַגָּה:
וְאִם צָרִיכִין לַעֲבֹר מִפְּנֵי גְזֵרַת הַמְּלָכוֹת, אִין אֲסוּר בְּדַבָּר. וּמִכָּל מְקוֹם הַחֲרָם
בְּתַקְפּוֹ כְּשֵׁי־עֵבֶר גְּזֵרַת הַמֶּלֶךְ, וְיֵשׁ לָהֶם לְהִשְׁתַּדֵּל בְּכָל מְאֻמְצֵי כָּחַם וּלְבַקֵּשׁ
לְבַטֵּל הַצְּוִי. (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם רִיבִ"ש) וְעַ"ל סוֹף סִימָן שֵׁל"ד.

מח הַנִּשְׁבָּע לְפָרַע לְחַבְרוֹ מִנֶּה בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ (עז) אֲדָר, חָיֵב
לְפָרַע בְּיוֹם רֹאשׁ הַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן.

מט קָהָל שֶׁהַחֲרִימוּ שֶׁיִּפְרְעוּ חוֹבוֹתֵיהֶם, וְיִבְנוּ בֵּית
הַכְּנֶסֶת מִהַמְּעוֹת שֶׁיִּגְבּוּ מִהַרְבֵּית שֶׁיִּחְזְרוּ לָהֶם הָעוֹבְדֵי
גְּלוּלִים, וְעַכְשָׁו כְּשֶׁיִּגְבּוּ הַרְבֵּית מִהָעוֹבְדֵי כּוֹכְבֵים אִין בּוֹ
כְּדֵי לְפָרַע חוֹבוֹתֵיהֶם, יִתְּנוּ (עז) מַחְצָה לָזֶה וּמַחְצָה לָזֶה.

נ לְשׁוֹן מְסַפֵּק בְּהִסְכָּמָה בְּחָרָם, נִדוֹן כְּפִי מֶה שֶׁיֹּאמְרוּ
רַב הַקְהָל שֶׁהִיָּתָה פְּנִינָתָם בְּשַׁעַת הַחֲרָם. הַגָּה: וְכוּ בְּשֵׁאֵר
דְּבָרִים שֶׁהַצְּבוּר מְחַלְקִים בּוֹ בְּעֵינֵי תַקְנָתָם וְחָרָם שֶׁלָּהֶם. וְאִם הִתְּנוּ שֶׁכָּל
לְשׁוֹן הַמְּסַפֵּק יִהְיֶה נִדוֹן עַל פִּי פְּלוֹנִי, לֹא יוּכַל לְדוֹן עַל פִּי אֲמִד דְּעֵתוֹ, אֶלֶּא כְּפִי
מֶה שֶׁנִּרְאָה לוֹ מִלְּשׁוֹן הַהִסְכָּמָה וְהַתְּקֵנָה (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַרִיבִ"שׁ בַּח"מ סִימָן ט"ו
בְּשֵׁם תְּשׁוּי רִשְׁבִ"א). קָהָל שֶׁגָּזְרוּ חֲרָמוֹת שֶׁאִין הַצְּבוּר יְכוֹלִין לַעֲמֹד בָּם, אִין
צָרִיכִין לְקַיְמָם (פְּסָקִי מֵהַרַ"י סִי רנ"ב).

נא הַתֵּר שֶׁנַּעֲשָׂה בְּאֵנָס, אִינוּ כְּלוּם.

סימן רכט - דין נדר שהתר מקצתו, או מי שנדר על דבר אחד שני פעמים

ובו

ט'

סעיפים

א נָדַר שֶׁהִתַּר מִקְצָתוֹ, הִתַּר כָּלּוֹ. כִּי צַד, נָדַר לְהִתְעַנּוֹת אוֹ שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל בְּשָׂר זֶמֶן יְדוּעַ, וְאַרְעוּ בּוֹ שַׁבָּתוֹת וַיָּמִים טוֹבִים, אוֹמְרִים לוֹ: אֵלּוּ נִתְּתָה לְלִבְךָ שֶׁיִּאָּרְעוּ בּוֹ שַׁבָּתוֹת וַיָּמִים טוֹבִים לֹא הֵייתָ נוֹדֵר, וְהִתַּר הַכֹּל (רִאשׁוֹן וְרַמְבַּ"ם). וְכֵן אִם אָמַר לְחִבּוּרַת אֲנָשִׁים: קוֹנֵם שְׂאֲנִי נֶהְנֶה לְכֻלְכֶּם, אוֹ שְׂאֲמַר: שְׂאֲנִי נֶהְנֶה (א) לָדָּ, לָדָּ, לָדָּ, הֵוִי כָּלֵל, וְאִם הִתַּר אֶחָד מֵהֶם הִתְרוּ כֻלָּם. אֲבָל אִם אָמַר: קוֹנֵם שְׂאֲנִי נֶהְנֶה לָדָּ, קוֹנֵם שְׂאֲנִי נֶהְנֶה לָדָּ, כָּל אֶחָד נָדַר בְּפָנָי עֲצָמוֹ, וְאִם הִתַּר אֶחָד לֹא הִתְרוּ כֻלָּם. (ב) וּלְהַרְמַבֵּ"ם, אִם אָמַר: שְׂאֲנִי נֶהְנֶה לָזָה וּלְזָה וּלְזָה, הִתַּר הָרֵאשׁוֹן הִתְרוּ כֻלָּם; הִתַּר הָאֲחֵרוֹן, הָאֲחֵרוֹן מִתַּר וְכֻלָּם אֲסוּרִים. שְׂאֲנִי נֶהְנֶה לָזָה, לָזָה, לָזָה, צָרִיד פֶּתַח לְכֹל אֶחָד וְאֶחָד. וַיֵּשׂ אוֹמְרִים דְּלֹא אֲמַרְיָן נָדַר שֶׁהִתַּר מִקְצָתוֹ הִתַּר כָּלּוֹ, אֶלֶּא כְּשֶׁנִּתַּר עַל יָדֵי (ג) פֶּתַח, אֲבָל עַל יָדֵי חֲרָטָה לֹא, וַיֵּשׂ אוֹמְרִים דְּאֶפְלוּ נִתַּר בְּחֲרָטָה, נָמִי. וְאִין דְּבָרִים אֵלּוּ אֲמוּרִים אֶלֶּא בְּנוֹדֵר לְעֲצָמוֹ, אֲבָל אִם נָדַר אוֹ נִשְׁבַּע לְחִבְרוֹ לְפָרְעוֹ אוֹ לְעֲשׂוֹת לוֹ מְלָאכָה, וְהִתִּיר לוֹ חִבְרוֹ מִקְצָתוֹ, לֹא הִתְרוּ לוֹ הַשָּׂאָר. וְהוּא הַדִּין אִם הָיוּ שְׁנַיִם וְהִתַּר הָאֶחָד.

ב אִם הִתְרוּ אוֹ נָדוּ עֲשָׂרָה בְּנֵי אָדָם, וְהִתְרוּ אֶחָד

מֵהֶם, הוּא מִתֵּר וְכֻלָּם אֲסוּרִים. וְכֵן (ד) בְּהִפְרֵת בַּעַל, אִם הִפֵּר נֶדֶר אֲשֶׁתוֹ בְּמִקְצָת, לֹא הִתֵּר כָּלוּ.

ג נֶדֶר מֵאֶחָד, וְאָמַר עַל אַחֵר: יְהֵא כְּפִלוּנִי, (ה) כָּלָם אֲסוּרִים, אֲפֹלוּ עַד מֵאָה. הִתֵּר הָרֵאשׁוֹן, הִתֵּרוּ כָּלָם. הִתֵּר הָאֲחֵרוֹן, הוּא מִתֵּר וְכֻלָּם אֲסוּרִין. הִתֵּר הָאֶמְצָעִי, כָּל שְׁקוּדָם לוֹ, אֲסוּרִין, הוּא וְכָל שְׁלֹאֲחֵרָיו מִתֵּרִים. וְכֵן מִי שֶׁנֶּדֶר, וְשָׁמַע (ו) חֲבֵרוֹ וְאָמַר תּוֹךְ כְּדִי דַבּוּר: וְאֲנִי; וְשָׁמַע שְׁלִישִׁי וְאָמַר: וְאֲנִי, וְנִשְׁאַל הָרֵאשׁוֹן עַל נֶדְרוֹ, וְהִתֵּר, הִתֵּרוּ כָּלָם. נִשְׁאַל הָאֲחֵרוֹן, וְהִתֵּר, הָאֲחֵרוֹן מִתֵּר וְכֻלָּם אֲסוּרִים. נִשְׁאַל הַשֵּׁנִי, וְהִתֵּר, הַשֵּׁנִי וְהָאֲחֵרוֹן מִתֵּרִים, וְהָרֵאשׁוֹן אֲסוּר. וְהוּא הַדִּין לְנוֹדֵר מִבְּשָׂר, וְהִתְפִּיס פֶּת בְּבָשָׂר, וְהִתְפִּיס דָּבַשׁ בְּפֶת. אֲסוּר עָלָיו כֶּכֶר בִּי פְעָמִים, אוֹ (ז) שֶׁנִּשְׁבַּע עָלָיו בִּי פְעָמִים, אֵף עַל פִּי שֶׁנִּשְׁאַל עָלָיו וְהִתִּירוּ לוֹ, אֲסוּר עַד שֶׁיִּשְׁאַל עָלָיו וַיִּתִּירוּ לוֹ פַּעַם שְׁנִית.

ד נִשְׁבַּע עַל דָּבָר אֶחָד, וְנִשְׁבַּע שְׁלֹא יִשְׁאַל עַל שְׁבוּעָתוֹ, נִשְׁאַל תְּחִלָּה עַל הָאֲחֵרוֹנָה שֶׁנִּשְׁבַּע שְׁלֹא יִתִּירוּ לוֹ, וְאַחֵר כִּדְּ יִשְׁאַל עַל הָרֵאשׁוֹנָה. וְכֵן אִם נִשְׁבַּע אוֹ נֶדֶר שְׁלֹא לַעֲשׂוֹת דָּבָר פְּלוּנִי בְּלֹא הִתְּרָה וּבְלֹא הִפְּרָה, נִשְׁאַל תְּחִלָּה עַל מֵה שֶׁאָמַר: בְּלֹא הִתְּרָה, וְאַחֵר כִּדְּ נִשְׁאַל עַל עֶקֶר הַנֶּדֶר (תְּשׁוּבַת רִשְׁבִּי'א וְעַל פִּי בֵּית יוֹסֵף סִי רַכִּי'ח דָּף ער"ב סוֹף ע"א). וְכֵן צָבוּר שֶׁהִטִּילוּ חֶרֶם וְהִתְּנוּ שְׁלֹא יַעֲשׂוּ הִתְּרָה וְלֹא הִתְּרָה לְהִתְּרָה עַד סוֹף הָעוֹלָם, יִתִּירוּ תְּחִלָּה חֶרֶם (ח) הָאֲחֵרוֹן

שְׁהַחֲרִימוּ שְׁלֵא לְהַתִּיר, וְאַחַר כֵּן יַתִּירוּ הָרֵאשׁוֹן. **הגה:**
מי שְׁנִשְׁבַּע עַל דְּבַר אֶחָד וְאָמַר: שָׂאם יִשְׁאַל עַל נְדָרוֹ, אֵינּוּ יְהוּדִי; אֲסוּר לְשַׁאל
עַל נְדָרוֹ. וְאִפְלוּ אִם נִשְׁאַל עָלָיו בְּדִיעֲבַד, יֵשׁ לְהוֹכִיחוֹ וּלְיַסְרוֹ שְׁתִּלְּה אֲמוּנָתוֹ
בְּנְדָרוֹ, וְצָרִיךְ כַּפָּרָה וְסְלִיחָה (מְרַדְכֵי פ' הָאֲמֵנִים). וְדוֹקָא בְּכַהֲאֵי גִּנְנָא אֵין
לְהַתִּיר לוֹ, אֲבָל אִם אָמַר: אִם (ט) אַעֲשֶׂה דְּבַר פְּלוֹנִי לֹא אֶהְיֶה יְהוּדִי, אִפְלוּ
הַתֵּר אֵינּוּ צָרִיךְ (פְּסָקֵי מֵהֲרַא"י ס"י קצ"ב). וּמְכַל מְקוּם נִרְאֶה דְּלֹא טוֹב עֲשֶׂה מִי
שְׁנִשְׁבַּע, וַיֵּשׁ לְהוֹכִיחוֹ עַל זֶה.

ה אֲסוּר עַל עֲצֻמוֹ מִיֵּן מֵאֲכָל אִם יַעֲשֶׂה דְּבַר פְּלוֹנִי, וְאָמַר
שְׂיֵהָא בְּאֲסוּרוֹ בְּכָל פַּעַם וּפַעַם שְׂיִשְׁאַל וַיִּתֵּר מֵהָאֲסוּר
שְׂיַחֲוֹל עָלָיו פַּעַם אַחֲרַת, וְכֵן לְעוֹלָם, יַתִּירוּ לוֹ פְּעָמִים
רַבּוֹת כְּמוֹ שְׂיִשְׁעֵרוּ שְׂאָמַר: וְכֵן בְּכָל פַּעַם וּפַעַם וְכוּ', וְעוֹד
יַתִּירוּ לוֹ עַל מַה שְׂאָמַר: וְכֵן לְעוֹלָם.

ו אִם נִשְׁבַּע עַל דְּבַר אֶחָד וְהִתְנָה שְׁלֵא יוֹכְלוּ לְהַתִּיר לוֹ
אֲלֵא פְּלוֹנִי (ו) וּפְלוֹנִי שְׂהֵם בְּאָרְץ מְרַחֲקִים, יַתְּחַרֵּט עַל
אוֹתוֹ תִּנְאֵי וַיַּתִּירוּהוּ לוֹ אַחֲרַיִם, וְאַחַר כֵּן יַתִּירוּ לוֹ
אַחֲרַיִם הַדְּבַר שְׁנִשְׁבַּע עָלָיו (תְּשׁוּי' מִי"י בֵּית יוֹסֵף ס"י רכ"ח דף ער"ב סוף
ע"א וְהִיא בַּתְּשַׁבִּיץ סִימָן ח' וּבַסַּמ"ק).

ז אִם הִתְנָה בְּשַׁעַת שְׁבוּעָתוֹ שְׁלֵא תִּהְיֶה נִתְּרַת לְעוֹלָם,
אֵין תִּנְאֵאוֹ (י"א) כְּלוּם, דְּדַבְּרִים בְּעֵלְמָא הֵם, כִּיּוֹן שְׁלֵא כָּלֵל
בְּשַׁבוּעָתוֹ שְׁלֵא יִשְׁאַל עַל שְׁבוּעָתוֹ, דְּאִם כֵּן מִתִּירוּן
תִּחְלָה הַשְּׁנִיָּה וְאַחַר כֵּן הָרֵאשׁוֹנָה כְּאָמוּר.

ח קָבַל עָלָיו חֵרֶם וְנִדְוֵי לַעֲשׂוֹת דְּבַר פְּלוּנֵי בְּלִי שׁוּם פֶּתַח וְחֶרֶטָה, מִתִּירִין לוֹ, שְׂאִין הַחֵרֶם צָרִיד לֹא פֶתַח (וְלֹא) חֶרֶטָה. וְאִם אָמַר: בְּלִי שׁוּם פֶּתַח הֵתֵר וְחֶרֶטָה, יֵשׁ לְחוּשׁ לְמַלְת (יב) הֵתֵר שְׂאֵמַר, וּמִתִּירִים לוֹ תְּחֻלָּה הִבִּי וְאַחַר כֵּן הִרְאֵשׁוּנָה.

ט נִשְׁבַּע שְׂלֹא יִדְבֵר עִם פְּלוּנֵי, וְנִשְׁבַּע אַחַר כֵּן שְׂאֵם יִדְבֵר עִמּוֹ שְׂיִאָסֵר בְּבִשָּׁר. נִשְׂאָל עַל הִרְאֵשׁוּנָה וְאַחַר כֵּן עַל הַשְּׁנִיָּה, שְׂאִין מִתִּירִין לֹא נִדָּר וְלֹא שְׁבוּעָה, כָּל זְמַן שְׂלֹא (יג) חָלוּ. וְכֵן אִם נִשְׁבַּע שְׂלֹא יִהְיֶה לְפְלוּנֵי, אִו לְחֻכָּם שְׂיִשְׂאָל לוֹ עַל הַשְּׁבוּעָה, נִשְׂאָל תְּחֻלָּה עַל הִרְאֵשׁוּנָה, וְאַחַר כֵּן עַל הִבִּי שֶׁל חֻכָּם. וְכֵן אִם נִשְׁבַּע שְׂלֹא יִהְיֶה לְפְלוּנֵי, וְהִרִי הוּא נִזִּיר אִם יִשְׂאָל עַל שְׁבוּעָתוֹ זֹו, יִשְׂאָל עַל שְׁבוּעָתוֹ תְּחֻלָּה וְאַחַר כֵּן עַל נִזִּירוּתוֹ, וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזָה.

סימן רל - דין מתירין שבועות ונדרים

אפלו נשבע בהזכרת השם

אחד

סעיף

ובו

א מִתִּירִין שְׁבוּעוֹת וְנִדְרִים, אֶפְלוּ נִשְׁבַּע (א) בְּהִזְכָּרַת

השם. (כּוּ נְהַגוּ עַל פִּי שׁוּם וּפּוֹסְקִים עִין בֵּית יוֹסֵף). **הגה:** וּמִכָּל מְקוֹם לֹא יִשְׁאַל עָלָיו לְכַתְחֻלָּה, אֲלָא מִדְּחַק. וְעִין לְעֵיל סִימָן ר"ג (הַגְּאוּנִים וְעוֹד פּוֹסְקִים) כָּל נֶדֶר שֵׁשׁ בְּהִתְרָתוֹ נִדְנוּד עֲבָרָה אֵין לְהִתִּירוֹ (הַר"ד פֶּהוּ וְרִיבִישׁ סִי תל"ב). יֵשׁ אוֹמְרִים כָּל מִי שֶׁנִּשְׁבַּע שְׁלֹא לַעֲשׂוֹת אֵיזָה דְבָר, כְּגוֹן שֶׁנִּשְׁבַּע שְׁלֹא לְמַכֵּר חֶפֶץ פְּלוֹנִי, וְעָבַר וּמָכְרוֹ, אֵין בְּמִכְרָתוֹ **(ב)** כְּלוּם, הוֹאִיל וְעָבַר עַל שְׁבוּעָתוֹ. (בְּמִרְדְּכֵי הַגְּהוֹת דְּשְׁבוּעוֹת)

סימן רלא - הנודר על תנאי, או שתולה נדרו בדעת אחרים

אחד

סעיף

ובו

א אֵין הַנֶּדֶר וְהַשְּׁבוּעָה נִתְרִים, אֲלָא עַל פִּי מְמַחָה אוֹ בְּגִי הַדְּיוֹטוֹת, שֶׁאֶפְלוּ פֶּרֶשׁ וְהִתְנָה בְּשַׁעַת הַנֶּדֶר אוֹ הַשְּׁבוּעָה אֵימָתִי שֶׁיִּרְצָה שֶׁיִּבְטְלוּ מֵעַקְרוֹ, אוֹ שֶׁתּוֹלָה בְּאַחַר **(א)** שֶׁיִּבְטְלוּ אֵימָתִי שֶׁיִּרְצָה, אֵינּוּ כְּלוּם, דְּמִיָּד כְּשֶׁחָל הַנֶּדֶר אֵין לוֹ הִתְרָה אֲלָא עַל יְדֵי מְמַחָה אוֹ גִ' הַדְּיוֹטוֹת וְאֶפְלוּ אִם תִּלְאוּ בְּדַעַת אַחַר וְקִימוֹ וְשׁוּב נִשְׁאַל עַל הַקְּיוּם אֵינּוּ מוֹעִיל. **הגה:** אֲבָל אִם לֹא קִימוֹ וּמִיָּד שֶׁשָּׁמְעוּ אָמַר שְׁלֹא יִהְיֶה נֶדֶר, הַנֶּדֶר בְּטֵל (כִּימִי מִדְּבָרֵי הָרִאשׁוֹן כָּלל י' סִימָן ג' וּמִלְשׁוֹן הַטּוֹר). וְכָל שֶׁכֵּן אִם הִתְנָה בְּפֶרוּשׁ שֶׁחִבְרוּ יוֹכַל לְבַטְלוֹ, דְּיוֹכַל חִבְרוּ לְבַטֵּל כָּל **(ב)** זְמַן שֶׁלֹּא חָל הַנֶּדֶר (רִיבִישׁ סִימָן תי"ז וּקפ"ה) וְעִין לְעֵיל סִימָן רכ"ח סְעִיף ל"ז וּל"ח. וּמִיָּהוּ אִם נֶדֶר לְזְמַן, אֵין צָרִיךְ הִתְרָה אֲלָא כְּשֶׁיִּגִיעַ הַזְּמַן בְּטֵל מִמִּילָא.

סימן רלב - דין נדרי זרוזין והבאי

ואנסין

ושגגות

סעיפים

כ'

ובו

א יש נדרים שאין צריכין התרה; נדרי זרוזין, נדרי הבאי, נדרי שגגות, נדרי אנסין והתולה בדבר ולא נתקיים.

ב נדרי זרוזין פיצד, הנה מוכר חפץ לחברו ואמר: קונם עלי כפר זה אם אפחת מסלע, ואמר הלוקח: קונם כפר זה עלי אם אוסיף על שקל, ונתרצו שניהם בגי דינרים, או **(א)** בפחות מעט או יותר מעט (ר"י), לא נאסר שום אחד מהם, שכן דרך התגרים לזר או לשבע כדי לזרז חברו, ואין בלבם לשום נדר. ויש אומרים אף על גב דאמרינן לזרוזי נתפוננו, מכל מקום לא יוכל המוכר לתנו בשקל ולא יוכל הלוקח לקנותו בסלע, (שם בשם י"א) ויש **(ב)** מקליו (שם). ודוקא כשאין מעמידים דבריהם, אלא שניהם נתרצו בשלשה דינרים, אבל אם לא נתרצו, אלא זה בסלע וזה בשקל ונתבטל המקח, ודאי לנדר גמור נתפוננו וחל הנדר, וכך מי שיעבר על נדרו הרי **(ג)** חלל דבריו. ואם האחד העמיד דבריו והשני לא העמיד, מתוך שנתבטל לאחד נתבטל גם לשני. וכך זה מיירי בסתם, אבל אם אומרים שלנדר גמור נתפוננו, הוי נדר. ואם המוכר אמר: קונם אם אפחת מיותר מסלע, או שאמר הלוקח: קונם אם אוסיף לך על מעט פחות

מִשְׁקַל וְנִתְרָצוּ בְּגִי דִינָרִים, הֲרִי זֶה נֶדֶר, שְׂאִין דָּרְדָּר לְזָרוּ
(ד) כְּשִׁמְפְּלִיגִין כָּל כָּד, וּלְנֶדֶר גְּמוּר נִתְכַּפְּנוּ. **הגה:** נֶדֶר לְשָׁנִים
שְׂרוּצִים לְקִנּוּת מִמֶּנּוּ, וְאָמַר לְאֶחָד מֵהֶם: לְנֶדֶר גְּמוּר כְּנִתְי, וּלְאַחַר: לְזָרוּזִין,
כִּינּוּן שֶׁהֶנְדֵּר בְּטֵל לְגַבֵּי אֶחָד, בְּטֵל לְגַבֵּי שְׁנֵי הוֹאִיל וְנִקְרָא נֶדֶר אֶחָד לְשָׁנִיהֶם.
(בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַר"ן בְּפִי הַירוּשָׁלַיִם).

ג הַמְזִמִּין אֶת חֲבֵרוֹ שְׂיֹאכֵל עִמּוֹ, וּמְסַרְב, וּמְדִירוֹ אִם
אֵינוֹ אוֹכֵל עִמּוֹ, אוֹ שְׂאָמַר לוֹ: קוֹנָם שְׂאֲנִי נִהְנֶה לָּךְ אִם
אֵין אַתָּה מִתְאַרַח עִמִּי וְאוֹכֵל פֶּת חֲמָה וְשׁוֹתֶה כּוֹס שֶׁל
צוּנָן, וְזֶה מְסַרְב, הֲרִי זֶה נֶדֶר שֶׁל זָרוּז. אֲבָל אִם זָמַן
רְאוּבֵן לְשִׁמְעוֹן לְאָכֵל עִמּוֹ, וְהָיוּ מְזִמִּינִים אוֹתוֹ גַּם
בְּמִקּוֹם אַחֵר וְחָפֵץ לְאָכֵל יוֹתֵר עִם רְאוּבֵן וְאָמַר לוֹ: (ה)
הַדִּירְנִי מִנְכָּסֶיךָ אִם לֹא אֲכַל עִמָּךְ כְּדִי שֶׁלֹּא יִכְפְּרוּ בִּי
בְּמִקּוֹם אַחֵר, הֲרִי זֶה נֶדֶר גְּמוּר. **הגה:** וְאֵין לְמַדִּין מְדִינֵי נְדָרֵי
זָרוּזִין לְמִקּוֹם אַחֵר, שְׂאִין לָךְ בְּהֶם אֵלֶּא מָה שְׂאָמְרוּ חֲכָמִים (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם
רַבֵּינוּ יְרוּחָם).

ד נְדָרֵי הִבְאִי פִיֶּצֶד, כְּגוֹן שְׂאוּמֵר: קוֹנָם כְּכָר זֶה עָלַי אִם
לֹא רָאִיתִי כִּיּוֹצְאֵי מְצָרִים, אוֹ אִם לֹא (ו) רָאִיתִי נְחָשׁ
כְּקוֹרֶת בַּיִת הַבַּד, אוֹ חוֹמָה גְּבוּהָה לְשָׁמַיִם, אֵינוֹ נֶדֶר, שְׂכּוֹן
דָּרְדָּר הָעוֹלָם לְהַפְּלִיג, וְלֹא כִּינּוּן לְשֵׁם נֶדֶר. וְאִם מְעַמִּיד דְּבָרָיו,
שְׂאָמַר שְׂכּוֹן לְשֵׁם נֶדֶר, הָיוּ נֶדֶר (תַּאֲיִו נִיִּיג וְכוּן מִשְׁמַע לְקַמּוֹן בְּטוֹר סִימּוֹן רַל"ט גַּבֵּי
שְׁבוּעָה).

ה אָמַר: קוֹנָם כָּל פְּרוֹת (ז) שְׂבַע עוֹלָם עָלַי, אֵינוֹ נֶדֶר, כִּינּוּן
שְׂאֵי אֶפְשָׁר לוֹ לְחַיּוֹת בְּלֹא כָּל הַפְּרוֹת הָיוּ לִיהֵ נֶדֶר שְׂוֹא.

וְכֵן אָמַר : קוֹנֵם כָּל פְּרוֹת שְׁבַע עוֹלָם עָלַי אִם לֹא (ח) עֲשִׂיתִי
דְּבַר פְּלוֹנִי, אֵינּוּ נֶדֶר. **הגה:** אָבֵל אִם אָמַר בְּלִשׁוֹן עֲתִיד : אִם (ט)
אֶעֱשֶׂה דְּבַר פְּלוֹנִי יִאָסְרוּ כָּל פְּרוֹת עָלַי, יֵשׁ אוֹמְרִים דְּאָסוּר (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם סַמְיָג
וְתוֹס' פִּי הַמַּדִּיר רִישׁ דְּף ע"א וְהַגְי"א מֵהַר"י"ח) . וְכֵן אִם אָסַר עָלָיו כָּל פְּרוֹת חוּץ
מִחֻטִּים, יֵשׁ אוֹמְרִים דְּהוּי נֶדֶר (סַמְיָג וּמְרַדְכִי פ"ג דְּשִׁבּוּעוֹת), וְיֵשׁ חוֹלְקִין . (תְּשׁוּבוֹת
מִימּוֹנֵי סוּף הַלְכוֹת נְדָרִים) .

1 נְדָרֵי שְׁגָגוֹת כִּיצַד, אָמַר : קוֹנֵם עָלַי כְּכֹר זֶה אִם אֶכְלֹתִי
וְשָׁתִיתִי, וְנִזְכַּר שְׁאֶכֶל וְשָׁתָה ; אוֹ אִם אֶכֶל וְאָשָׁתָה,
וְשָׁכַח וְאֶכֶל וְשָׁתָה, כִּיּוֹן שֶׁהוּא שׁוֹגֵג בְּשַׁעַת הוֹצָאת הַנֶּדֶר
מִפִּיו אוֹ בְּשַׁעַת שְׂיֵשׁ לָהּ לְחוּל, וְאִם הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהוּא כּוֹן
לֹא הָיָה נוֹדֵר, אֵינּוּ נֶדֶר. וְכֵן אִם אָמַר : קוֹנֵם אֲשֵׁתִי
נְהַיִית לִי שְׁגָנְבָה כְּסִי אוֹ שֶׁהִכָּתָה בְּנִי, וְנִמְצָא שֶׁלֹּא גָנְבָה
וְשֶׁלֹּא הִכָּתָה, וְכֵן אִם אָמַר : קוֹנֵם שְׂאִינִי נוֹשֵׂא פְּלוֹנִית
שֶׁהִיא כְּעוֹרָה, וְהִיתָה יָפָה בְּשַׁעַת הַנֶּדֶר, שְׂאִם הָיָה יוֹדֵעַ
שֶׁהִיא נְאָה לֹא הָיָה נוֹדֵר. אָבֵל אִם הִיתָה כְּעוֹרָה (י)
וְיָפוּהָ, חָל הַנֶּדֶר. **הגה:** וְכֵן הָאוֹמֵר אִם הָיָה פְּלוֹנִי אֶצֶל זֶה הַדְּבַר אֶתּוֹ
אֶלְף זֹז לְצַדְקָה, וְהָיָה שָׁם, פְּטוֹר, דְּהוּי נֶדֶר (י"א) בְּשׁוֹגֵג (מֵהַר"י בְּדִינֵים וְהַלְכוֹת
סִימָן נ"ט) .

2 וְכֵן אִם רָאָה מֶרְחוֹק אֲנָשִׁים אוֹכְלִים פִּירוֹתָיו, וְלֹא
הִכִּירָם, וְאָמַר : הֲרִי הֵם עָלֵיכֶם כְּקֶרֶבָן, וּכְשֶׁקֶרַב אֲלֵיהֶם
רָאָה שֶׁהֵם אָבִיו אוֹ אֶחָיו, שֶׁלֹּא הָיָה רוֹצֵה לְאָסְרָם
עָלֵיהֶם, אֵינּוּ נֶדֶר אֶף עַל פִּי שֶׁלֹּא פִּרַשׁ, כִּיּוֹן שֶׁהַדְּבַר (י"ב)
מוֹכִיחַ שְׂאִין אָדָם אוֹסֵר פִּירוֹתָיו עַל אָבִיו וְאֶחָיו. וְאֶפְלוּ

נִמְצְאוּ עִמָּהֶם זָרִים, דְּכִיּוֹן שֶׁבֵּטֶל הַנֶּדֶר אֵצֶל אָבִיו
וְאַחֲיו, בֵּטֶל גַּם אֵצֶל (יג) אַחֲרֵיהֶם.

ח בַּמָּה דְּבָרִים אָמוּרִים, כְּשֶׁהַחֲלִיף אֶת דְּבָרָיו, שֶׁאָמַר
תְּחִלָּה: כִּלְכֶם אֲסוּרִים, וּלְבִסוּף אָמַר: אֱלוֹ הֵייתִי יוֹדֵעַ
שֶׁאַבָּא בֵּינֵיכֶם, הֵייתִי אוֹמֵר פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי אֲסוּרִים,
וְאַבָּא מִתֵּר, אוֹ כְּשֶׁאָמַר תְּחִלָּה כְּשֶׁרָאָם מִרְחוֹק וְלֹא
הַפִּירָם: יְהוּ אֲסוּרִים לָזֶה וּלָזֶה, וְאַחֵר כִּדְ הַחֲלִיף דְּבָרָיו
לוֹמַר: אֱלוֹ הֵייתִי יוֹדֵעַ שֶׁאַבָּא בֵּינֵיכֶם, הֵייתִי אוֹמֵר
כִּלְכֶם אֲסוּרִים חוּץ מֵאַבָּא, אֲבָל אִם בְּשַׁעַת הָאֲסוּר
אוֹמַר: כִּלְכֶם אֲסוּרִים, וְגַם בְּשַׁעַת חֲזָרָה אוֹמַר: הֵייתִי
אוֹמֵר כִּלְכֶם אֲסוּרִים, חוּץ מֵאַבָּא; אוֹ שֶׁאָמַר בְּשַׁעַת
הָאֲסוּר: יְהוּ אֲסוּרִים לָזֶה וּלָזֶה, וּבְשַׁעַת חֲזָרָה אוֹמַר:
הֵייתִי אוֹמֵר פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי אֲסוּרִים, וְאַבָּא מִתֵּר, שֶׁלֹּא
(יד) הַחֲלִיף לְשׁוֹן הַנֶּדֶר בֵּין שַׁעַת אֲסוּר לְשַׁעַת חֲזָרָה, לֹא
הִתְרוּ הָאַחֲרֵיהֶם.

ט אָמַר: הֵיִן עָלַי קֶרְבָּן מִפְּנֵי שֶׁהוּא רַע לַמַּעֲשִׂים, אָמְרוּ
לוֹ: הֲרִי הַמַּיִשּׁוֹן יָפָה לַמַּעֲשִׂים, אָמַר: אֱלוֹ הֵייתִי יוֹדֵעַ לֹא
הֵייתִי נוֹדֵר; וְאַפְלוֹ אָמַר: אֱלוֹ הֵייתִי יוֹדֵעַ הֵייתִי אוֹמֵר
הַחֲדָשׁ אֲסוּר וְהַיִּשּׁוֹן מִתֵּר, מִתֵּר בַּיִשּׁוֹן וּבַחֲדָשׁ. אֲבָל אִם
אָמַר: אֱלוֹ הֵייתִי יוֹדֵעַ הֵייתִי אוֹמֵר כָּל הַיַּיִנוֹת אֲסוּרִים
עָלַי חוּץ מִן הַמַּיִשּׁוֹן, הֲרִי זֶה מִתֵּר בַּמַּיִשּׁוֹן (טו) בְּלִבְד. וְכֵן
כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה.

ז נִשְׁבַּע שְׁלֹא יַעֲשֶׂה כָּךְ, מִפְּנֵי שֶׁהִיא סְבוּר שֶׁהוּא אֲסוּר גְּדוּל, וְאַחַר כָּךְ נוֹדַע לוֹ שֶׁאֵין בּוֹ אֲסוּר כָּל כָּךְ, לֹא חָלָה הַשְּׁבוּעָה כָּלֵל, כִּי הִיְתָה (טז) בְּטָעוֹת.

יא מִי שֶׁאָמַר לְחֵבְרוֹ שֶׁהִשָּׁר כָּלֵל אוֹתוֹ בַּפְּשָׁרָה שְׁלוֹ, וְעַל יְדֵי כָּךְ נִשְׁבַּע לְתַת לוֹ כָּךְ וְכָךְ מְעוֹת, וְאִיגָלְאֵי מִלְתָּא שֶׁהִשָּׁר פְּטָרוֹ לָזֶה, אֵין מִמֶּשׁ בְּאוֹתָהּ שְׁבוּעָה, כִּינּוֹן שֶׁהִטְעָהוּ.

יב נְדָרֵי אֲנָסִין כִּיצַד, הַדִּירוֹ חֵבְרוֹ שֶׁיֵּאכֹל אֶצְלוֹ, וְחָלָה אוֹ שֶׁחָלָה בְּנוֹ אוֹ שֶׁעָכְבוּ נֶהָר, הֵרִי אֵלוֹ נְדָרֵי (יז) אֲנָסִין.

הגה: וְאִם אָרַע לוֹ אֲנָס וְהִיא אֶפְשָׁר לְסַלְקוֹ עַל יְדֵי (יח) מְמוֹן הַרְבֵּה שֶׁיִּתֵּן, מִקְרֵי אֲנָס (רִיב"ש ס"י קפ"ו). וְכֵן אִם צָוָה עָלָיו הִשָּׁר שְׁלֹא לְקַיֵּם שְׁבוּעָתוֹ וְנִדְרֹו, אֶפְלוֹ לֹא הָיָה הַקֵּנֶס רַק מְמוֹן, מִקְרֵי אֲנָס (ש"ס וּבֵית יוֹסֵף בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הַרְשֵׁב"א). מִכָּל מְקוֹם אִם בְּנִקְל יְכוּלִים לְהַשְׁתַּדֵּל, לֹא מִקְרֵי אֲנָס (ש"ס וּתְשׁוּבַת הַרְשֵׁב"א), וְעַיִן לְעֵיל סִימָן רַכ"ח סְעִיף מ"ז בְּדִין חֵרֶם שֶׁגּוֹזֵר הַמוֹשֵׁל לְעֵבֵר עָלָיו. מִי שֶׁנִּשְׁבַּע אוֹ נָדַר לַעֲשׂוֹת דָּבָר בְּיוֹם פְּלוֹנִי, וְנִאָּנַס, כְּגוֹן שֶׁנִּשְׁבַּע לְשַׁלֵּם וְכִשְׁהִגִּיעַ הַזְּמַן אֵין לוֹ לְשַׁלֵּם, (יט) פְּטוֹר מִשְׁבוּעָתוֹ. וְאִם יְכוּל לְקַיְמָה אַחַר כָּךְ, דִּינֹו כְּאֵלוֹ עֵבֵר עַל שְׁבוּעָתוֹ בְּמִזֵּד (בֵּית יוֹסֵף ס"י רַכ"ח דָּף רַע"ג ע"ד בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הַרְשֵׁב"א) וְכִבֵּר נִתְבָּאֵר דִּינֹו לְעֵיל ס"י רַכ"ח סְעִיף מ"א. וְאִם כִּשְׁהִגִּיעַ הַזְּמַן לְפָרַע הַכְרִיחַ הִשָּׁר לְמַלְוָה לְהַרְוִיחַ הַזְּמַן לְפָנָה, אוֹ שֶׁפְּטָרוֹ לְגַמְרֵי, הַשְּׁבוּעָה קַיְמַת (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הַרְשֵׁב"א וְרַמְבַּ"ן ס"י רַמ"ו) וְלִכְלִי עֲלֵמָא צָרִיךְ לְפָרַע לוֹ אַחַר כָּךְ. וְעַיִן בַּח"מ סִימָן ע"ג מְדִינָים אֵלוֹ. קָהַל שֶׁעָשׂוּ חֵרֶם עַל ה' שָׁנִים וְקִבְעוּ זְמַן שֶׁיִּתְחִיל הַחֵרֶם וּבְאוֹתוֹ הַזְּמַן הָיוּ אֲנוּסִים אוֹ שׁוֹגְגִים וְלֹא הִתְחִילוּ לְקַיֵּם הַנְּדָר, צָרִיכִים לְקַיְמוֹ אַחַר כָּךְ כִּי אֵינֶנּוּ בְּטַל מִשׁוּם זֶה (תְּשׁוּבַת הַרְא"ש כָּלֵל ז'). מִי שֶׁנִּשְׁבַּע אוֹ נָדַר לַעֲשׂוֹת דָּבָר תּוֹךְ שָׁנָה, אוֹ בְּיוֹם פְּלוֹנִי, יֵשׁ לוֹ לַעֲשׂוֹתוֹ מִיָּד אוֹ בְּשַׁחֲרִית כִּשְׁיִגִיעַ אוֹתוֹ הַיּוֹם, שְׁמָא יִשְׁכַּח אַחַר כָּךְ וְלֹא יַעֲשֶׂנוּ, וְיַעֲבֵר עַל נְדָרוֹ וְשְׁבוּעָתוֹ. וְאִם לֹא עָשָׂהוּ מִיָּד, כִּי אָמַר עַדִּין יֵשׁ לִי פְּנָאֵי לַעֲשׂוֹתוֹ, וְשִׁכַּח

או נאָנס אַחר קֶד וְלֹא עֲשָׂהוּ, יֵשׁ אוֹמְרִים **(כ)** דְּמַקְרִי אָנֹס (הר"ן פ' פיצד הרגל) . וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּלֹא מַקְרִי אָנֹס (חדושי אגדה פרק מי שאחזו) . וְלֹא מַקְרִי אָנֹס בְּשִׁבוּעָה, אֲלֵא אִם כֵּן הָיָה מְגִיעַ לוֹ אֵיזָה רְעָה אִם לֹא הָיָה נִשְׁבַּע, אֲבָל אִם לֹא הָיָה מְגִיעַ לוֹ **(כא)** טוֹבָה וְנִשְׁבַּע, כְּדִי שְׂיִהְיֶה לוֹ טוֹבָה מְזָה, אִין מַקְרִי אָנוֹס בְּשִׁבוּעָה (מהרי"ק שרש קס"ז ופסקי מהרא"י סימן ע"ג) . כָּל שֶׁהוּא אָנוֹס בְּשִׁבוּעָה, אָף עַל פִּי שְׁאֵמֵר עַל דַּעַת רַבִּים אוֹ עַל דַּעַת הַמְּקוֹם, אֵינּוּ כְּלוּם (בית יוסף בשם רשב"י) . **(כב)** נְאָמֵן אָדָם לוֹמֵר שֶׁשִּׁבוּעָתוֹ הִיְתָה בְּאָנֹס אוֹ עַל תְּנָאי קֶד וְכֶד (שם) . וְדוֹקָא קָדָם שְׁעֵבֵר עַל שִׁבוּעָתוֹ, אֲבָל אִם כְּבֵר **(כג)** עֵבֵר, אֵינּוּ נְאָמֵן לְפִטְרוֹ מִמְּלָקוֹת (בסי" רכ"ח דף רע"ד ע"א בבית יוסף בשם הרשב"י) . וְכֵן מִי שֶׁהוֹדָה בְּרַבִּים אוֹ **(כד)** כָּתֵב עָלָיו שֶׁטֵר וְהוֹדָה בּוֹ שֶׁנִּשְׁבַּע, וְאוֹמֵר אַחַר קֶד שֶׁלֹא נִשְׁבַּע, וְנוֹתֵן טַעַם לָמָּה אָמַר שֶׁנִּשְׁבַּע, נְאָמֵן וְכָל שֶׁכֵּן אִם הָאֵמֶת שֶׁלֹא נִשְׁבַּע, שְׂאִין עָלָיו אֲסוּר שִׁבוּעָה מִשּׁוּם הוֹדָאתוֹ (ת"ה סימן שכ"ו) .

יג אָף עַל פִּי שֶׁאֲרַבְעָה נְדָרִים אֵלוֹ אֵינֶם צְרִיכִים הַתְּרָה, אֲסוּר לְדַר בְּהֵם, אִם לֹא שְׁרוּצָה לְקַיֵּם דְּבָרָיו.

יד הַנוֹדֵר אוֹ הַנִּשְׁבַּע לְאָנֹס, לֹא הָיָה נֶדֶר וְלֹא שִׁבוּעָה. לְפִיכֶד נוֹדְרִים לְהוֹרְגִים וְלַמּוֹכְסִים אִם הוּא מוֹכֵס הָעוֹמֵד בְּלֹא צוּוֵי הַמְּלָךְ, אוֹ שָׂבֵא לְטַל מִמֶּנּוּ יוֹתֵר מִקְצָבָתוֹ, יְכוֹל לְדַר אוֹ לְנִשְׁבַּע כְּדִי לְפִטֵר מִמֶּנּוּ, וְאוֹמֵר: יִאֲסְרוּ עָלַי כָּל פְּרוֹת **(כה)** שֶׁבְּעוֹלָם אִם אֵינִי מִבֵּית הַמְּלָךְ, לְפִטֵר מִן הַהֶרֶג. אוֹ אִם אִין מַה שְׂאֵנִי מִבֵּיא מִבֵּית הַמְּלָךְ, לְפִטֵר מִן הַמְּכָס. וְחוֹשֵׁב בְּלִבּוֹ יִאֲסְרוּ עָלַי רַק **(כו)** הַיּוֹם, אָף עַל פִּי שֶׁמוֹצִיא מִפִּיו, סִתָּם, וְקִימָא לָן דְּבָרִים שֶׁבְּלֵב אֵינֶם דְּבָרִים, גְּבִי אָנֹס שָׂרִי. וּבְלֵבֵד שֶׁלֹא יוֹצִיא בְּפִיו דְּבָר שֶׁהוּא בְּפִרוֹשׁ נֶגֶד מַה שֶׁבְּלִבּוֹ (בְּתוֹסְפוֹת נְדָרִים וּבְפִי הַגּוֹזֵל בְּתֵרָא וְעוֹד הַרְבֵּה פּוֹסְקִים) . וְאִפְלוֹ לֹא בְּקֶשׁ מִמֶּנּוּ שְׂיִדַּר, וְהוּא נוֹדֵר מִעֲצָמוֹ אוֹ הוֹסִיף לְדַר יוֹתֵר מִמַּה שֶׁבְּקֶשׁ, כְּגוֹן שְׁאֵמֵר לוֹ: אָמַר

קוּנָם שְׁתַּהַנֶּה מֵאֲשֶׁתְּךָ אִם אֵינוּ כְּדַבְּרֶיךָ, וְהוּא אֹמֵר :
קוּנָם אֲשֶׁתִּי וּבְנֵי נְהַנִּים לִי, אוֹ שֶׁבִקֵּשׁ מִמֶּנּוּ שְׂיִדָּר, וְהוּא
נִשְׁבַּע, אֵינוּ כְּלוּם, שֶׁכָּל מֵה שֶׁעוֹשֶׂה אֵינוּ עוֹשֶׂה אֶלָּא
מִחֲמַת הָאֵנֶס וּלְחִזְק דְּבָרָיו נֶגְדַּת הָאֵנֶס. **הגה:** וְדוּקָא כְּשֶׁנִּשְׁבַּע
לוֹ בְּפִיו, אָז צָרִיךְ לְבַטֵּל בְּלִבּוֹ בְּאֵיזָה תְּנַאי וְדָרָךְ שֶׁלֹּא יִסְתַּר מֵה שֶׁהוֹצִיא
בְּפִיו, אֲבָל שֶׁר אִם שֶׁלְטוֹן שֶׁצּוּוּ לְהַחֲרִים עַל אֵיזָה דְּבָר שֶׁלֹּא כְּדִין, אֵין בְּאוֹתוֹ
חֲרָם כְּלוּם, וְאַפְלוּ בְּטוֹל בְּלִבּ אֵינוּ צָרִיךְ. (הַגְּהוֹת מִיְמוֹנֵי פִי'ג מֵהַלְכוֹת שְׁבוּעוֹת בְּשֵׁם
הַגְּאוּנִים וְכוּן כְּתַב רַבֵּינוּ יְרוּחֵם). וְכָל זֶה לֹא מִיָּרִי אֶלָּא כְּשֶׁאֶפְשָׁר לַעֲבֹר עַל שְׁבוּעָתוֹ
וְנִדְרֹו שֶׁלֹּא יִנְדַע לְגוֹי, אֲבָל אִם יִנְדַע לְגוֹי, **(כז)** אָסוּר מִפְּנֵי חֲלוּל הַשֵּׁם. וְלָכוֹן
נֶעֱנֶשׁ צְדָקָהּוּ שֶׁעָבַר עַל שְׁבוּעָתוֹ לְנִבְוִכְדָּנָצַר (ד"ע), אֲף עַל פִּי שֶׁהִיָּה בְּדָרָךְ אֵנֶס
(תְּשׁוּבַת הָרֵא"שׁ כָּלֵל ט' וְתִשׁוּי מִיַּע ס"י מ"ט וּמַהֲרִי"ו סִימָן נ"ג). מִיָּהוּ אִם הוֹדִיעַ לְגוֹי
מִיָּד שֶׁיִּצְאָ מֵאֵנֶסוֹ, שֶׁהִיָּה לוֹ תְּנַאי בְּלִבּוֹ, וְלָכוֹן יַעֲבֹר עַל שְׁבוּעָתוֹ, לִיכָּא
לְמִיחָשׁ, הוֹאִיל וְהִיָּה אֵנוֹס מִתְחַלֶּה (כְּדִ מִשְׁמַע בַּפִּי'ב דִּיּוֹמָא). מִיָּהוּ הַכָּל לְפִי צָרָךְ
הַעֲנִין (ד"ע). מְלָךְ אוֹ שֶׁלְטוֹן שֶׁצּוּוּ לְשַׁבַּע לְהַגִּיד עַל אֶחָד אִם בָּא עַל הַגּוֹיָה, כְּדִי
לְהַעֲנִישׁוּ מִיָּתֵהּ, מְקַרִי שְׁבוּעַת אֵנֶס (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הָרֵא"שׁ כָּלֵל ח') וַיֵּשׁ **(כח)**
לְבַטֵּלָהּ בְּלִבָּם. וְכוּן אִם רְאוּבֵן הַפְּקִיד מָמוֹן בְּיַד שְׁמַעוֹן, וְצָוָה הַמְּלָךְ אוֹ הַשֵּׁר
לְהַחֲרִים עַל מִי שֶׁיִּנְדַע מִמָּמוֹן שֶׁל רְאוּבֵן, אִם הַגּוֹי רוֹצֶה לְקַח מִמּוֹן שֶׁל רְאוּבֵן
בְּאֵנֶס שֶׁלֹּא כְּדִין, אֵין חֲרָם כְּלוּם. וְכוּן יוֹכֵל הַנִּפְקֵד לְשַׁבַּע שְׂאִין לוֹ מִשָּׁל
רְאוּבֵן (הַכָּל בְּבֵית יוֹסֵף בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הָרֵא"שׁ כָּלֵל ח' וט'), וּבְלִבָּד שֶׁיִּבְטְלוּנוּ בְּלִבּוֹ וּבְלִבָּד
שֶׁלֹּא יְהִי **(כט)** חֲלוּל הַשֵּׁם בְּדָבָר (שֵׁם בְּתִשְׁבָּה), כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר. בִּי יְהוּדִים
שֶׁהִכּוּ זֶה אֶת זֶה, וְגָזַר הַשְּׁלֵטוֹן אַחַר עֵדוּת. אִם יַעֲנִישׁוּ הַמֶּכֶּה יוֹתֵר מִדָּאִי
נִקְרָא **(ל)** אֵנֶס. וְאִם אֵינָם יְכוֹלִים לְהַשְׁמִט, וְצָרִיכִין לְהַגִּיד, יַעֲדוּ וַיִּשְׁלְמוּ
לְנִזְק נִזְקוֹ, וְאֵל יִצִּילוּ עֲצָמוֹן בְּמָמוֹן חֲבָרִיהֶם (חֲדוּשֵׁי אֶגְדָּה פֶּרֶק הַגּוֹזֵל בְּתֵרָא וְשֵׁם
הַגִּי'ה בְּמִרְדְּכִי בְּשֵׁם מַהֲרִ"מ). וְעֵינֵן לְקַמּוֹן סִימָן רַל"ט עוֹד מְדִינִים אֵלוֹ.

טו מִי שֶׁאֵנֶס אֶת חֲבֵרוֹ וַיִּסְרוּ בְּמִינֵי יִסּוּרִים, עַד שֶׁנִּשְׁבַּע
לְתַת לוֹ כֶּךָ וְכָךְ מַעוֹת, אֵין בְּאוֹתָהּ שְׁבוּעָה אוֹ נֶדָר אוֹ
חֲרָם, **(לא)** מִמֶּשׁ. וְכָל שֶׁכֵּן אִם קִבְּלוּ חֲרָם אוֹ שְׁבוּעָה עֲלֵיהֶם מִכַּח אֵנֶס
(לב) מִיָּתֵהּ דְּאֵינוּ כְּלוּם. (כְּן מִשְׁמַע בְּמִרְדְּכִי פ' הַנִּזְקִין וְכוּן כְּתַב מַהֲרַד"ף בֵּית י' תִּשׁוּי י"ז
וְלֹא כְּתִשׁוּי מַהֲרִי"ו ס"י נ"ג וּפְסָקִי מַהֲרֵא"י ס"י ע"ג).

טז מי ששדך בתו ונדר לתת עמה סך מעות, ונשבע, ואחר כך נתקלקלו החובות שהיו חייבים לו, אם אין לו ממה לפלע לא חובות ולא קרקעות ונחפצים חוץ מבית (לג) דירתו וכלי תשמישו, פטור, דאין לך אנס גדול מזה. **הגה:** ראובן ושמעון שהיו דרים בעיר (לד) אחת, ונשבעו שניהם להשיא בניהם זה לזה, ואחר כך יצא ראובן ובנו מן העיר, שמעון פטור ואין צריך להוליד בתו אחריו, גם ראובן פטור אם הצרף לצאת, דמקרי אנס. וכן אם נשבע הבן, ואביו הצרף לצאת ואין לבן פרנסה זולת אביו (בית יוסף סי' רכ"ח דף עד"ר ע"ב בשם הרמב"ן סי' רע"ח). ועין בח"מ סימן ע"ג סעיף ח'.

יז מי שנשבע שידור במקום חמיו אם לא יעכבנו אנס, אם סבב הוא או אחרים בשבילו איום עליו שלא לילך למקום חמיו, אין זה אנס. **הגה:** אשה (לה) שנדרה לבעלה בחלו שלא תנשא אחר מותו, או להפך (רי"ד פהו בית י"ז ובהרמב"ן סימן מ"ו) או מי שנדר לחולה איזה דבר (תשובת הרשב"א), אם עשו זה משום הפצרת החולה שלא תטורף דעתו עליו הוי הנדר אנס, אבל אם לא עשה כן מפני זה אלא מפני דבר אחר, הוי כנדר על דעת חברו (שם). ועין לעיל סימן רכ"ח.

יח שתפים שבררו דינים בלח חרם לקיים מה שגזרו עליהם, ואחד מהם מסר מודעה שלא קבל עליו הנבררים אלא כדי שיתאמת מה שחייב לו, שהיה ירא שפא יכחיש שהתחיל לומר שאין בידי פלוס ואחר שגזרו הנבררים הראה מודעה זו ואמר שאינו רוצה לקבל אלא מה שידין עליו דין הקהל בדין תורה, כיון שקבל עליו בחרם אסור לו (לו) לסתור דינם.

יט מי שפּרש בשעת נדרו על מה נדר, הרי זה כְּתוּלָה נדרו בְּאוֹתוֹ דָּבָר וְאִם לֹא נִתְקַיֵּם הַדָּבָר שֶׁנִּשְׁבַּע בְּגִלְלוֹ, מִתָּר. כְּגוֹן שֶׁאָמַר: שְׂאִינִי נוֹשֵׂא אֶת פְּלוֹנִית שְׂאֲבִיהָ רַע, וְשָׁמְעוּ שְׁמִית אוֹ שֶׁעָשָׂה (לז) תְּשׁוּבָה, אִין צָרִיךְ הַתָּרָה דְּהוּי כְּאֵלוֹ פִּרְשׁ שֶׁנוֹדַר עַל זֶה הַתְּנָאי, וְכִיּוֹן שֶׁנִּתְבַּטַּל הַתְּבַטַּל הַנֶּדֶר. וְעַיֵן לְעֵיל סִימָן ר"כ (סטי"ו בהג"ה).

כ ועוד יש נדר שאין צריך התרה, כגון שאמר לחברו: קוּנָם שְׂאִנִי נִהְנָה לְךָ אִם אִין אַתָּה נוֹטֵל מִמֶּנִי כֶּדֶ וְכָדֶ, הַרִי זֶה יָכוֹל לְהַתִּיר נִדְרוֹ שֶׁלֹא עַל פִי חָכָם, שְׂאִמַר לוֹ: כְּלוּם נִדְרָתְךָ אֵלֶּא (לח) לְכַבְּדֵנִי, וְזֶהוּ כְּבוֹדִי שֶׁלֹא אֶטַל מִמֶּךָ. וְאַפְלוֹ אִין הַמְדִיר אוֹמֵר בְּפִרוּשׁ שֶׁכָּדֶ הִיתָה כְּוָנְתוֹ, אֵלֶּא מִן (לט) הַסֵּתָם. וְכֵן אִם אָמַר לוֹ: קוּנָם שְׂאִתָּה נִהְנָה לִי אִם אִין אַתָּה נוֹתֵן לִי כֶּדֶ וְכָדֶ, יֵשׁ לוֹ הַתֵּר בְּלֹא שְׂאֵלֶת חָכָם, שְׂאִמַר לוֹ: הַרִי הוּא כְּאֵלוֹ קִבְּלֵתִי. הַגָּה: וְעַיֵן לְעֵיל סִימָן רכ"ח סעיף ל"ט. יֵשׁ אוֹמְרִים דְּזָקָא בְּדָבָר קִיּוּם מַעֲשֵׂה יָכוֹל לֹמַר כְּאֵלוֹ עֲשִׂיתָ, אֲבָל בְּבִטּוֹל מַעֲשֵׂה כְּגוֹן שְׂאִמַר: קוּנָם נְכָסִי לְךָ אִם תִּלְךָ לְמָקוֹם פְּלוֹנִי, לֹא יוּכַל לֹמַר: לְךָ וְהוּי לִי כְּאֵלוֹ לֹא הִלְכָתָ (ר"ן בְּשֵׁם רִשְׁבִּי"א). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאִין חֲלוּק (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַר"ן פ"ד דְּנִדְרִים וְתִיָּה ס"י שִׁי"א וְר"ל ו' חֲבִיב ס"י קל"ז). וְכָל תְּנָאי שֶׁהוּא לְטוֹבַת הַנֹּדֵר יָכוֹל לֹמַר: הַרִי לִי כְּאֵלוֹ קִימַתָּ הַתְּנָאי. מִי שֶׁאָמַר: קוּנָם אַתָּה נִהְנָה לִי אִם אִין אַתָּה נוֹתֵן לְבְנִי כֶּדֶ וְכָדֶ, אִם הֵבֵן סוּמָדֶ עַל שְׁלַחַן אָבִיו, אִם כֵּן הָאֵב מִתְכַּוֵּן לְטוֹבָתוֹ וְיִוּכַל לֹמַר: כְּאֵלוֹ הַתְּקַבְּלֵתִי; וְאִם לֹאוֹ, אִין הָאֵב יָכוֹל לֹמַר כֶּדֶ, רַק הֵבֵן (ג"ז שֵׁם בְּשֵׁם הַר"ן).

סימן רלג - עונות נדרים לזכר ולנקבה

ובו

סעיף

אחד

א קטן בן י"ב שנה ויום אחד וקטנה בת י"א שנה ויום אחד, אם (א) יודעים לשם מי נדרו ונשבועו, נדריהם נדר, ושבועתם שבועה, אף על פי שלא הביאו ב' שערות. ובודקין שנת י"ג לזכר ושנת י"ב לנקבה, וקדם שיש י"ב לזכר וי"א לנקבה, אפלו יודעים לשם מי נודרים אינו נדר. **הגה:** וגוברים בהם ומפין אותן שלא ילמדו לשונם בנדרים ושבועות. ואם הוא דבר קטן וקל ואין בו ענוי נפש, אומרים להם שיעמדו בנדרם ושבועתם, כדי שלא ירגילו עצמם בזה (רמב"ם פ"ב מה"ש סמ"ג וכל בו). ומי"ג ויום אחד ואילך לזכר, ומי"ב ויום אחד לנקבה, אף על פי שאין יודעים לשם מי נודרים, נדריהם נדר.

סימן רלד - מתי האב והבעל מפרין

ומתי מפרין שניהם יחד

ובו

ע"ב

סעיפים

א האב מפר נדרי (א) בתו כל זמן שהיא קטנה או נערה, אפלו נדרה על דעת רבים. בגרה (פ"י ב' שהאשה עברה שתיים עשרה שנה ויום אחד, אז אם הביאה ב' שערות נקראת נערה עד ו' חדשים אחר כך, שאז נקראת בוגרת, כלומר מלאה שער כי תרגום ירושלמי של איש שעיר גבר בגר), או נשאת, שוב אינו יכול להפיר.

ב הבעל מפר נדרי אשתו, לבדו, משתכנס לחפה עד שתתגרש והגיע הגט (ב) לידה. היתה מגרשת מספק, לא יפר לה.

ג נתן לה גט על (ג) תנאי, או לאחר זמן, לא יפר לה בימים שבינתיים.

ד שמעה שמת בעלה, ונשאת, והרי הוא קים, אין בעלה ראשון ושני מפרים נדריה. וכן כל מי שנשאת (ד) באסור פרת.

ה נשאת לאסורי לאוין או לחיבי (ה) עשה, והפר לה בעלה, הרי זה מופר. משתתארס עד שתכנס לחפה, אין הבעל מפר לבדו, אפלו אם הוא חייב במזונותיה, ולא האב לבדו מפר, אלא שניהם מפרים בשתפות, ואפלו נדריים שהיו עליה (ו) קדם שנתארסה. ואם הפר אי בלא השני, אינו מופר ומיהו חלקו של שני נשאר קלוש והקל אסורו, שאין בו מלקות. וצריך שישמעו שניהם ביום אחד, אבל אם שמע אחד היום, והפר, ושמע השני ביום אחר, אינו יכול להפר. ויש (ז) אומרים שכל אחד מפר ביום שמעו, אף על פי שלא שמעו ביום אחד. ואם נתארסה ואין לה אב, אין הארוס יכול (ח) להפר (רשב"א סימן קס"ו).

ז אם קיים האחד, אפלו חזר (ט) ונשאל על ההקמה, אינו יכול להפר עם השני.

ח שומרת יבם, אין היבם מפר, אפלו אין שם אלא יבם אחד, ואפלו עשה בה (י) מאמר (פרוש שקדשה בכסף).

ט הלך האב או שלוחיו עם שלוחי הבעל להביאה לו להכניסה לחפה, עדין היא ברשות שניהם להפרה. מסרה האב או שלוחיו לשלוחי הבעל, (יא) יצאת מרשות האב (ר"ן ותוספות). ויש אומרים דמכל מקום אין הבעל מפר לה עד שתכנס לחפה (טור).

י נערה מארסה שלא שמעו אביה ובעלה את נדרה עד שבגרה, שיצאה מרשות האב, אין הארוס (פ"י המקדש ובא הפעול במקום תאר על דרך הני שקוד ללמד תורה) יוכל להפר (יב) לבדו.

יא נדרה, ושמע אביה והפר חלקו, ולא שמע בעלה עד שפנסה, אינו (יג) יכול להפר. לכך דרך תלמידי חכמים לומר לה קדם שיכניסנה: כל נדרים שנדרת (יד) משארסתיך, יהיו מופרים. וכן יאמר האב לבתו קדם שתצא מביתו: כל נדרים שנדרת, יהו מופרים.

יא מֵת הָאָרוֹס בְּעוֹדָה נְעֵרָה, חוֹזֵרֶת לְרִשׁוֹת הָאֵב, וּמִפֶּר
אֶפְלוּ מֵה שְׁנֵדָרָה בְּחַיֵּי הָאָרוֹס וְשָׁמַע וּמֵת, מִפֶּר הָאֵב
לְבַדּוֹ בְּיוֹם שְׁמֵעוֹ. וְאֶפְלוּ יֵשׁ לָהּ יָבָם וְעָשָׂה בָּהּ מֵאֲמָר,
מִפֶּר הָאֵב לְבַדּוֹ. וְדוֹקָא שְׁמֵת הָאָרוֹס קִדָּם שְׁמֵעוֹ, אוֹ
שְׁמֵת בְּיוֹם שְׁמֵעוֹ וְלֹא קַיִם הַנֶּדֶר, וְכֵן אִם הִפְרוּ צָרִיף
הָאֵב לַחֲזוֹר וּלְהִפֵּר, אֲבָל אִם קַיִם הַנֶּדֶר קִדָּם שְׁמֵת, אוֹ
שְׁמֵת **(טו)** אַחַר יוֹם שְׁמֵעוֹ, אֵין הָאֵב יָכוֹל לְהִפֵּר. **(טז)**
וּלְהַרְמִיבִים, שְׁמַע אָרוֹס וְהִפֵּר לָהּ וּמֵת, וְאַחַר כֶּף שְׁמַע
הָאֵב, אֵין הָאֵב יָכוֹל לְהִפֵּר.

יב כְּנֻסָּה אוֹ שְׁמֻסָּרָה לוֹ הָאֵב אוֹ שְׁלוּחִיו לְהַכְנִיסָּה, וּמֵת
בְּעוֹדָה נְעֵרָה, אֵינָהּ **(יז)** חוֹזֵרֶת לְרִשׁוֹת הָאֵב.

יג נְדָרָה, וְהִיא אָרוֹסָה, וְנִתְגַּרְשָׁה, וְחֲזָרָה וְנִתְאָרְסָה
לְאָרוֹס זֶה אוֹ לְאַחַר, אָבִיָּה וְאָרוֹסָה **(יח)** הָאֲחֵרוֹן מִפְּרִין
לָהּ.

יד כְּנֻסָּה, וְנִדָּרָה וְלֹא שְׁמַע הַבַּעַל, וְגִרְשָׁה וְאַחַר כֶּף
אָרְסָה, אֵינּוּ יָכוֹל לְהִפֵּר אוֹתוֹ **(יט)** נֶדֶר, מִשׁוּם דְּאֵין
אָרוֹס מִפֶּר אֶלָּא בְּשִׁתְּפוּת הָאֵב, וְהִכָּא כִּיּוֹן שְׁהָאֵב אֵינּוּ
יָכוֹל לְהִפֵּר לְפִי שְׁכִיּוֹן שְׁכְּנֻסָּה יֵצֵא מִרְשׁוֹתוֹ, הָאָרוֹס נִמְי
אֵינּוּ יָכוֹל לְהִפֵּר.

טו מֵת הָאֵב מִשְׁנֵת־אֲרָסָה, אִין הָאָרוֹס יָכוֹל לְהִפָּר, אֶפְלוּ אִם **(כ)** שָׁמְעוּ הָאָרוֹס וְהָאֵב יַחַד וְהִפָּר הָאֵב קִדָּם שְׁמִית. וְכֵן אִם שָׁמַע הָאָרוֹס וְהִפָּר לָהּ, וְלֹא הִסְפִּיק הָאֵב **(כא)** לְשִׁמְעַ עַד שְׁמִית, אִין הָאָרוֹס יָכוֹל לְהִפָּר חֵלֶק הָאֵב.

טז שָׁמַע אָבִיהָ וְהִפָּר לָהּ, וְלֹא הִסְפִּיק הָאָרוֹס לְשִׁמְעַ עַד שְׁמִית, אִין **(כב)** הָאֵב יָכוֹל לְהִפָּר חֵלְקוֹ שֶׁל אָרוֹס. וְדוֹקָא שְׁמִית אַחַר יוֹם **(כג)** שְׁמִיעָה, אֶבֶל אִם מֵת בְּיוֹם שְׁמִיעָה, **(כד)** חוּזֵר וּמְפָר הַכֹּל בְּיַחַד. וְאִם חֲזָרָה וְנִתְאַרְסָה בּוֹ בְּיוֹם, אָף עַל פִּי שְׁמִית הָאָרוֹס הִרְאִישׁוֹן אַחַר יוֹם שְׁמִיעַת הָאֵב, חוּזֵר וּמְפָר עִם הָאָרוֹס הַשֵּׁנִי. וַיֵּשׁ חוֹלְקִין בְּזָה לֹאמַר שְׂאִין הָאֵב חוּזֵר וּמְפָר עִם הָאָרוֹס הַשֵּׁנִי.

יז נִדְרָה וְהִיא אָרוֹסָה, וּמֵת הָאָרוֹס בֵּין קִדָּם שְׁמִיעָה בֵּין **(כה)** לְאַחַר שְׁמִיעָה, וְשָׁמַע הָאֵב, וְחֲזָרָה וְנִתְאַרְסָה בּוֹ בְּיוֹם, אֶפְלוּ כַּמָּה פְּעָמִים, הָאֵב וְהָאָרוֹס הָאֲחֵרוֹן מְפָרִין נִדְרִיהָ. וְאִם לֹא שָׁמַע הָאֵב בּוֹ בְּיוֹם, וְנִתְאַרְסָה לְאַחֲרִים וְשָׁמַע אַחַר כָּד, אֶפְלוּ אַחַר כַּמָּה יָמִים, הָאֵב וְהָאָרוֹס הָאֲחֵרוֹן מְפָרִים בְּיַחַד בְּיוֹם שִׁשְׁשָׁמְעוּ.

יח נִדְרָה וְהִיא אָרוֹסָה, וְשָׁמַע אָבִיהָ וְלֹא שָׁמַע הָאָרוֹס, וְנִתְגַּרְשָׁה בּוֹ בְּיוֹם וְנִתְאַרְסָה לְאַחַר בּוֹ בְּיוֹם, אֶפְלוּ

לְמֵאָה, אָבִיָּהּ וּבִעֲלָהּ הָאֲחֵרוֹן מִפְּרִין נְדָרֶיהָ שֶׁנִּדְרָה בְּפָנַי
אָרוּס רֵאשׁוֹן, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא יָצֵאתָ לְרִשׁוֹת עֲצָמָה שְׁעָה
אֲחַת, שֶׁעֲדִין הִיָּתָה בְּרִשׁוֹת הָאֵב, מִפְּנֵי שֶׁהִיא נִעְרָה.

יט נִעְרָה הַמְּאָרְסָה שֶׁנִּדְרָה וְלֹא שָׁמַע אָבִיָּהּ וְלֹא בִּעֲלָהּ,
וְנִתְגַּרְשָׁה וְנִתְאָרְסָה לְאַחַר, אֲפֹלוּ לְאַחַר כַּמָּה יָמִים,
כְּשִׁישָׁמַע הָאֵב וְהָאָרוּס הָאֲחֵרוֹן, מִפְּרִין נְדָרֶיהָ שֶׁנִּדְרָה
בְּפָנַי הָאָרוּס הָרֵאשׁוֹן, הוֹאִיל וְלֹא שָׁמַע אוֹתָם הָאָרוּס
הָרֵאשׁוֹן.

כ הֵא דְאִמְרִינָן שְׁחוֹזְרֵת לְרִשׁוֹת הָאֵב לְבִטֹּל מֵה שֶׁנִּדְרָה
תַּחַת הָאָרוּס וְהוּא שְׁמַעוֹן, דְּוָקָא כְּשִׁמַּת הַבַּעַל מִן
הָאָרוּסִין, אֲבָל אִם גְּרָשָׁהּ, לֹא, דְּמִסְפָּקָא לָן אִי גְרוּשִׁין
כְּהַקְמָה דְּמִי. הַלְּכָךְ אִם שָׁמַע נְדָרָה וְגִרְשָׁהּ, אִין הָאֵב
יְכוּל לְהַפְּרֵי, לֹא לְבַדּוֹ וְלֹא בְּשִׁתְּפוּת אִם אָרוּס אַחַר,
וְאֲפֹלוּ עִם הָרֵאשׁוֹן נְמִי לֹא, אֲפֹלוּ הַחֲזִירָה בְּיוֹם
הַשְּׁמִיעָה. אֲבָל אִם לֹא שָׁמַע הָאָרוּס נְדָרָה וְגִרְשָׁהּ, דִּינָהּ
כְּמוֹ לֹא שָׁמַע וְמַת, לְכָל דְּבָר.

כא אִין הָאֵב מִפְּרֵי נְדָרֵי בְּתוֹ, וְלֹא הַבַּעַל נְדָרֵי אֲשֶׁתוֹ,
אֲלֹא בְּיוֹם שְׁמַעוֹ. וְדוּקָא כָּל הַיּוֹם, וְלֹא מֵעַת לְעַת,
שָׂאִם שָׁמַע בְּתַחֲלַת הַלַּיְלָה מִפְּרֵי כָּל הַלַּיְלָה וְיוֹם
הַמְּחֻרָת, וְאִם שָׁמַע סְמוּךְ לַחֲשֻׁכָה, אִינוּ מִפְּרֵי אֲלֹא עַד
שְׁתַּחֲשֹׁד. וְאִם עָבַר הַיּוֹם וְשִׁתְּקָה, אֲפֹלוּ לֹא כִּיּוֹן בְּשִׁתְּיָקָתוֹ

אָלֵא **(כו)** לְצַעֲרָה, אֵינּוּ יָכוֹל לְהִפָּר. וְאִם שָׁתַק מִפְּנֵי שְׂאִינּוּ יוֹדֵעַ שְׂיִישׁ בְּיַד הַבַּעַל לְהִפָּר, אִו אֶפְלוּ יוֹדֵעַ אֶלֵא שְׂנַדְרָה נָדָר שְׂסָבוֹר שְׂאִינּוּ יָכוֹל לְהִפָּר, כְּגוֹן שְׂסָבוֹר שְׂאִינּוּ עֲנוּי נֶפֶשׁ, יָכוֹל לְהִפָּר אֶפְלוּ לְאַחַר כְּמָה יָמִים וְלֵא הוּיָא שְׂתִיקָתוֹ קִיּוּם, וּשְׂעַת יְדִיעָתוֹ כְּאֵלוּ הוּא שְׂעַת הַנָּדָר אִו יוֹם שְׂמִיעָה, וְיִפָּר לָהּ כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם.

כז נְדָרָה אֲשֶׁתּוֹ וְקִיּוּם לָהּ בְּאֶחָד מִלְּשׁוֹנוֹת שֶׁל הַקְּמָה, וְכִסְבוֹר שְׂאִינּוּ לְשׁוֹן הַקְּמָה, וְבוּ בַיּוֹם הַפָּר לָהּ, הַקְּמָתוֹ **(כז)** הַקְּמָה. וְהוּא הַדִּין לְמִי שְׂיִוְדֵעַ שְׂיִישׁ בְּיַדוֹ לְהִפָּר אוֹתוֹ נָדָר שְׂנַדְרָה, אֲבָל לֵא יָדַע שְׂצָרִיד לְהִפָּר בַּיּוֹם שְׂמַעוּ, כִּיּוֹן שְׂעָבֵר יוֹם שְׂמִיעָה אֵינּוּ יָכוֹל לְהִפָּר. וְאִם נִשְׂאַל עַל הַהֶקֶם, הַפָּרָתוֹ שְׂהִפָּר, הַפָּרָה, וְאֵינּוּ צָרִיד **(כח)** לְחֹזֵר וּלְהִפָּר.

כח בַּעַל שְׂקִיּוּם נְדָרֵי אֲשֶׁתּוֹ, וְהִלְכָה לְפָנָי שְׂלֶשָׁה הַדִּיוֹטוֹת וְהִתִּירוּ לָהּ, מִתָּר. הַגָּה: וְיִישׁ אוֹמְרִים דָּאִין חֲכָם אִו גִּי הַדִּיוֹטוֹת יָכוֹלִין לְהִתִּיר אַחַר הַקְּמָה שֶׁל **(כט)** בַּעַל (מִהַרְיִיּוֹ סִי טִיּוֹ וּמְרָדְכִי פֶּרֶק הַשּׁוֹלַח בְּשֵׁם רִיִּי וְהַגְּהַמִּיר דְּשִׁבְתָּ סִי תִסִּיז בְּשֵׁם רִי יוֹנָתָן). אֲבָל אִם לֵא הַפָּר לָהּ הַבַּעַל וְהַחֲרִישׁ לָהּ, יוֹכַל חֲכָם אִו גִּי הַדִּיוֹטוֹת לְהִתִּיר (מִהַרְיִיּוֹק שְׂרֵשׁ נִי). וְטוֹב לְהַחֲמִיר לְעִנְיָן אִם קִיּוּם לָהּ הַבַּעַל, שְׂיִשְׂאַל הַבַּעַל עַל הַהֶקֶם וְיִתִּיר (וְיִפָּר) לָהּ. וְאִם אֵינּוּ בַּיּוֹם שְׂמַעוּ, יִתִּיר גַּם כְּן חֲכָם אִו גִּי הַדִּיוֹטוֹת (תִּיָּה סִי רַעִיט) וְעִיִּל סְעִיף מִיִּט. וְכַל זֶה לְכַתְּחִילָה לְחוּשׁ לְסַבְּרַת הַמַּחְמִירִים, אֲבָל הַעֲקָר כְּסָבְרָא **(ל)** הַרְאִשׁוֹנָה דְּחֲכָם אִו גִּי הַדִּיוֹטוֹת מִתִּירִים אַחַר הַקְּמָה הַבַּעַל, וְכְסָבְרָא הַרְאִשׁוֹנָה. (הִיא סָבְרַת הַנְּהוּת מְרָדְכִי דְּשִׁבְעוֹת וְדְּשִׁבְתָּ וְרִשְׁבִּיִּים בְּשֵׁם רִיִּי וְרִאִיִּים, בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם רַשְׁבִּיִּץ וְתִיָּה).

כד מְפָרִין נְדָרִים בְּשַׁבָּת, אֵף עַל פִּי שְׂאִינָם **(לא)** לְצַרְדָּה הַשַּׁבָּת. וְלֹא יֹאמֶר לָהּ: מוֹפֵר לִיכִי, כְּמוֹ שְׂאוֹמֵר בְּחֹל, אֲלֵא מְבַטֵּל בְּלִבּוֹ וְאוֹמֵר לָהּ: טָלִי אֲכָלִי, וְטָלִי וְשִׁתִּי, וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה (רמב"ם וְטוֹר לְקַמּוֹ סִימּוֹן זָה).

כה הַבַּעַל, אוֹ הָאֵב, יָכוֹל לְהַפֵּר בְּלֵא **(לב)** שְׂמִיעָה אִם הוּא פָקַח, אֲבָל אִם אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ וְהוּא מְדַבֵּר, אֵינוֹ יָכוֹל לְהַפֵּר. **הגה:** וַיֵּשׁ חוֹלְקִין דְּאֵף פָּקַח אֵינוֹ יָכוֹל לְהַפֵּר, עַד שְׂשִׁי שְׂמַע (הטור וְהַרְאִ"ש וְסַמ"ק). וּמִיָּהוּ אִם הִפֵּר **(לג)** וְאַחַר כֵּן שָׁמַע, הֵנִי הַפְּרָה. (רבינו ירוחם ועס"ק מ"ג).

כו הַשׁוֹטָה אֵינוֹ מֵפֵר.

כז קָטָן אֵינוֹ מֵפֵר, לְפִי שְׂאִין לוֹ **(לד)** אֲשׁוֹת.

כח אֵין הָאֵב וְהַבַּעַל מְפָרִין קָדָם שְׂתִדָּר, אֲבָל מִשְׁנַדָּרָה מְפָרִים, אֵף עַל פִּי שְׂלֵא חָל הַנְּדָר, וְאַפְלוּ שְׂלֵא בְּפָנֶיהָ. **הגה:** וַיֵּשׁ אוֹמְרִים דְּנֻקָּא נְדָר שְׂתִלוּי בְּזָמָן, דְּמִמִּילָא חִיל, אֲבָל אִם תְּלוּי בְּמַעֲשֵׂה לֹא יוֹכֵל לְהַפֵּר עַד **(לה)** שְׂיַחּוּל (רבינו ירוחם סוף נכ"ז בְּשֵׁם רַבְּנֵי יוֹנָה).

כט הַבַּעַל מִפֶּר לְשִׁתִּי נָשִׂיו כָּאֶחָת, וְכֹן הָאָב לְשִׁתִּי
בְּנוֹתָיו. וַיֵּשׁ (לו) חוֹלְקִין.

ל אֵין יְכוּלִים לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ, לֹא לְהַקְמָה וְלֹא לְהַפְרָה.

לא צָרִיד שְׂיִכְוֹן לְשֵׁם הָאִשָּׁה שֶׁהִפֵּר לָהּ, וּלְשֵׁם הַנָּדָר
שֶׁהוּא מִפֶּר. כִּיצַד, נְדָרָה אֲשֶׁתּוֹ (לו) וְסָבִיר שֶׁנְּדָרָה בְּתוֹ
כִּי כֹן אָמְרוּ לוֹ (אֶלְבָּא דְחַד שְׁנוּיָא בְּגַמְרָא), אוֹ אִיפְכָּא ; נְדָרָה מִהֲתַאֲנִים
וְסָבוֹר שֶׁנְּדָרָה מִהֲעֲנָבִים כִּי כֹן אָמְרוּ לוֹ, אוֹ אִיפְכָּא ; וְהִפֵּר
לָהּ עַל דַּעַת זֶה לֹא הָוִי הַפְרָה, אֶלָּא אִם כֹּן נוֹדַע לוֹ תוֹדָה
כִּדִּי דְבוֹר (לה) וְרָצָה גַם בְּהַפְרָה זֹו.

לב כְּשֶׁנוֹדַע לוֹ אַחַר כִּדִּי דְבוֹר דְּלֹא הָוִי הַפְרָה, יֵשׁ לוֹ
לְהַפֵּר כָּל יוֹם יְדִיעָה שְׁנֵינָה. וְאִם קִיָּם בִּידִיעָה קַמִּיתָא,
לָאו (לט) כְּלוּם הוּא. וְאִם רָצָה לְהַפֵּר בִּידִיעָה שְׁנֵינָה,
מִפֶּר.

לג אָמְרוּ לוֹ : נְדָרָה אִשָּׁה בְּתוֹדָה בִּיתְדָה, וְסָבוֹר שֶׁהִיא בְּתוֹ
וְהִפֵּר לָהּ, וְנִמְצָא שֶׁאֲשֶׁתּוֹ הִיא שֶׁנְּדָרָה, אָף עַל פִּי שְׁלֹא
נִמְצָא אֶלָּא לְאַחַר כִּדִּי דְבוֹר, הֲרִי זֶה מוּפָר, וְהוּא שְׁרוּצָה
בְּהַפְרַת אֲשֶׁתּוֹ.

לד כָּל הַהִפְרָה תְּלוּיָהּ בְּשַׁעַת הַנְּדָר. כִּי־צַד, אִם בְּשַׁעַת הַנְּדָר הִיא נְשׂוּאָה, אֶף עַל פִּי שְׁלֹא יַחֲוֹל עַד שְׁתַּתְּאֲלִמוֹ, כְּגוֹן שְׁאִמְרָה קוֹנֵם כְּכֹר זֶה עָלַי לְאַחַר לִי יוֹם, וְהִפְרָ לָהּ, וְנִתְאֲלַמְנָה בֵּינֵתִים, מוֹפֵר. וְכֵן אִם אִמְרָה: קוֹנֵם עָלַי כְּכֹר זֶה לְאַחַר שְׁתַּתְּאֲלִמוֹ, הֲרִי זֶה מוֹפֵר.

לה הִיְתָה אֲלַמְנָה בְּשַׁעַת הַנְּדָר, אִינוּ (מ) מוֹפֵר אֶף עַל פִּי שְׁנִשְׂאֵת קֶדֶם שְׁיַחֲוֹל, לֹא שְׁנָא אִמְרָה: קוֹנֵם עָלַי לְאַחַר לִי יוֹם, וְנִשְׂאֵת בֵּינֵתִים, לֹא שְׁנָא אִמְרָה: קוֹנֵם עָלַי לְאַחַר שְׁאִנְשָׂא. וְהוּא הַדִּין אִם הִיְתָה אַרוּסָה בְּשַׁעַת שְׁנַדְרָה וְחָל הַנְּדָר אַחַר שְׁנִשְׂאֵת לוֹ, אִינוּ יָכוֹל לְהִפְרָ.

לו אִסְרָה עֲצָמָה בְּתֵאֲנִים וְעֲנָבִים, בֵּין בְּנְדָר בֵּין בְּשָׁבוּעָה, בֵּין שְׁאִסְרָה עֲצָמָה בְּכָל הַמִּין, בֵּין שְׁאִמְרָה תֵּאֲנִים וְעֲנָבִים אֵלוֹ, וְקִיִּם לְתֵאֲנִים וְהִפְרָ לְעֲנָבִים, אוֹ שְׁקִיִּם לְעֲנָבִים וְהִפְרָ לְתֵאֲנִים, מֵה שְׁקִיִּים קִיִּם, וּמֵה שְׁהִפְרָ מוֹפֵר, וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזָה; וְאִין אוֹמְרִים בְּהִפְרָה נְדָר שְׁהוֹפֵר מְקַצְתּוֹ, הוֹפֵר כָּלוּ. **הגה:** וַיֵּשׁ חוֹלְקִין, וּסְבִירָא לְהוּ דְאִם קִיִּם קֶצֶתוֹ קִיִּם כָּלוּ, וְאִם הִפְרָ קֶצֶתוֹ אִינוּ מוֹפֵר כָּלֵל (טוֹר וְהִרָא"ש וְרַמְבַּ"ן וְר"ו) וְדוֹקָא בְּנְדָר אֶחָד, אֲבָל אִם אִמְרָה: קוֹנֵם עֲנָבִים עָלַי, קוֹנֵם תֵּאֲנִים עָלַי, בִּי נְדָרִים הֵם וְאִין שִׁיָּד אֶחָד לְחִבְרוֹ. (ג"י בְּטוֹר).

לז מִפֵּר אָדָם אוֹ מְקִיִּם נְדָרֵי אִשְׁתּוֹ וּבִתּוֹ בְּכָל לְשׁוֹן, וְאֶף

על פי שאינה מכרת. וכך לשון שיאמר שמורה שקיים לה, אפלו עשה כדי לצערה, הוי קיום (בית יוסף בשם תשובת הרשב"א ומהרי"ק שרש נ' אלא דמביא שם ראיה מנודרין להרגיו דדברים שבלב אינם דברים ולדעתי פשוט כן מלעיל סכ"א והוא ש"ס ס"פ נערה המארסה ודוק). וכיצד מפר, אומר ג' פעמים: מופר, או בטל, או אין נדר זה כלום וכיוצא בדברים שענינם עקירת הנדר מעקרו, בין בפניה בין שלא בפניה. אבל אם אמר לה: אי אפשי שתדורי, או אין כאן נדר, הרי זה לא הפר. וכן האומר לאשתו או לבתו: מחול לך, או (מא) שרוי לך, או שרוי לך וכן כל כיוצא בענין זה, לא אפר כלום. ויש מי שחולק ואומר דהאומר אין נדר זה כלום, לא הוי הפרה (הרא"ש וטור).

לח חשב לשון הפרה בלבד ולא הוציאו בשפתיו, אינו כלום. במה דברים אמורים, שלא אמר לה: טלי ואכלי. אבל אם אמר לה: טלי ואכלי, וחשב לשון ההפרה בלבד, הוי הפרה.

לט כל זמן שלא הפר הנדר לאשתו, אינו יכול לכופה שתעבר על הנדר, אלא אם כן אמר לה: טלי ואכלי, ויחשב בלבד לשון הפרה. ולהרמב"ם, המבטל נדרי אשתו ובתו אין צריך לומר כלום, ונתבטלו כל הנדרים. ומהו הבטול, שיכוף אותה לעשותה דבר שאסרה אותו. אבל ההפרה, אינו כופה אותה, אלא מפר לה ומניחה, אם רצתה עושה, ואם רצתה אינה עושה. כיצד, נדרה או נשבעה שלא תאכל או שלא תשתה, ואמר לה: מופר

לָךְ, הָרִי זֶה מוּפָר, וּמִתְּרַת לְאָכֵל וְלִשְׁתּוֹת. נָטַל וְנָתַן לָהּ,
וְאָמַר לָהּ: טָלִי אֲכָלִי, טָלִי וּשְׁתִּי, הָרִי זֶה אוֹכֶלֶת וְשׁוֹתָה
וְהַנָּדָר בָּטֵל מֵאֲלִיו.

מ הַמִּפְר נִדְרֵי אֲשֶׁתּוֹ וּבֵתּוֹ, צָרִיךְ לְהוֹצִיא בְּשִׁפְתָיו. וְאִם
הִפֵּר בְּלִבּוֹ, אֵינוֹ מוּפָר. אֲבָל הַמְּבַטֵּל, אֵינוֹ צָרִיךְ לְהוֹצִיא
בְּשִׁפְתָיו, אֲלָא מְבַטֵּל בְּלִבּוֹ בְּלִבְדּוֹ, וְכוּפָה אוֹתָהּ. הַגָּה: כָּל
זֶה הוּא סִבְרַת הַרְמַב"ם, אֲבָל לְסִבְרָא הָרֵאשׁוֹנָה אֵין חֲלוּק בֵּין הַפֶּרָה לְבִטּוּל,
וּבְשִׁנְיָהֶם אֵינוֹ מוּפָר אוֹ בָּטֵל (טוֹר וְהַרְא"ש וְתוֹסֵפוֹת וּר"ן וְהַרְאב"ד), רַק כְּשִׁמְפָר
אוֹ מְבַטֵּל בְּלִבּוֹ וְאָמַר לָהּ: טָלִי וְאֲכָלִי, וְכֵן עֲקָר.

מא הַמְּקַיֵּם בְּלִבּוֹ, הָרִי זֶה קַיּוּם. וְהַמִּפֵּר בְּלִבּוֹ, אֵינוֹ
מוּפָר. לְפִיכֵךְ אִם הִפֵּר בְּלִבּוֹ, הָרִי זֶה יָכוֹל לְחַזֵּר וּלְקַיֵּם.
וְאִם קַיֵּם בְּלִבּוֹ, אֵינוֹ יָכוֹל לְחַזֵּר וּלְהִפֵּר אֲלָא אִם חָזַר
בְּתוֹךְ כְּדֵי דְבִוּר.

מב אָמְרוּ לוֹ: אֲשֶׁתְּךָ נִדְרָה, וְאָמַר: בְּלִבִּי הָיָה לְהִפֵּר לָהּ,
וְהִפְרַתִּי לָהּ, שׁוּמְעִין לוֹ. אָמְרוּ לוֹ: נִדְרָה, וְהוּא אוֹמֵר:
לֹא נִדְרָה, וְכִיּוֹן (מב) שְׁרוּאָה אוֹתָם הֵעִידוּ עָלֶיהָ אָמַר:
בְּלִבִּי הָיָה לְהִפֵּר, אֵין שׁוּמְעִין לוֹ.

מג אָמַר לָהּ: קַיֵּם לִיכִי וּמוּפָר לִיכִי וְלֹא תַחֲוֹל הַהִקְמָה
אֲלָא אִם כֵּן חָלָה הַפֶּרָה, הָרִי זֶה מוּפָר. וַיֵּשׂ אוֹמְרִים דְּהוּי (מג)
קַיּוּם. (טוֹר בְּשֵׁם י"א וּמִסְקֵנַת הָרֵאש"ש).

מד אָמַר לָהּ בְּבֵת אַחַת: קִיָּם וּמוֹפָר לִיכִי, אוּ שְׂאֵמַר לָהּ:
קִיָּם לִיכִי וּמוֹפָר, בְּבֵת אַחַת (ר״ן הַבֵּיא נִסְחָאוֹת), אִין כָּאן לֹא הֶקְמָה
וְלֹא הִפְרָה, וְלִהְרַמְבַּ״ם קִיָּם.

מה אָמַר לָהּ: קִיָּם לִיכִי הַיּוֹם, הֲרִי זֶה קִיָּם לְעוֹלָם.

מו אָמַר לָהּ: מוֹפָר לִיכִי לְמַחֵר, אֵינּוּ מוֹפָר. (מד) וַיֵּשׁ
אוֹמְרִים דְּהַנּוּי קִיּוֹם (טור וְרַא״ש).

מז אָמַר לָהּ: קִיָּם לִיכִי שְׁעָה אַחַת, וְעַבְרַת הַיּוֹם וְלֹא
הִפְרָה, הֲרִי זֶה קִיּוֹם.

מח אָמַר לָהּ: קִיָּם לִיכִי שְׁעָה אַחַת, וּכְשֶׁעָבַר הַשְּׁעָה
אָמַר לָהּ: מוֹפָר לִיכִי, הֲרִי זֶה סַפֵּק.

מט הַמְקִיָּם נְדָרֵי בֵּתוֹ אוּ אֲשֶׁתוֹ וְנַחֲסִים, הֲרִי זֶה נִשְׁאָל
לְחֻכָּם וּמִתִּיר לוֹ הֶקְמָתוֹ, וְחוֹזֵר וּמְפָר לָהּ בּוֹ (מה) בַּיּוֹם.
אָבֵל אִם הִפְרָה לָהּ וְנַחֲסִים, אֵינּוּ יָכוֹל לְהִשְׁאֵל לְחֻכָּם כְּדִי
שְׁיַחְזֹר וַיִּקְיָם. וַיֵּשׁ אוֹמְרִים שְׂאֵינּוּ יָכוֹל לְהִשְׁאֵל עַל
הַהֶקֶם אֶלָּא בַּיּוֹם הַשְּׁמִיעָה. וַיֵּשׁ לְהַחֲמִיר פְּסַבְרָא הָאֲחֵרוּנָה (ר״ן

והתוספות וכן כתב ר' ירוחם ובת"ה בשם סמ"ק) ויתיר לה חכם גם כן פדלעיל סעיף כ"ג.

נ אָמַר לָהּ: קִיָּם לִיכִי, שְׁתִּי פְּעָמִים, וְנִשְׁאַל עַל הָרָאוּשׁוֹן, חֵל הַשְּׁנִי.

נא הָאִשָּׁה שֶׁנִּדְרָה (מו) וְהִתְפִּיס אַחַר בְּנִדְרָה, אוּ שְׁאַסְרָה עָלֶיהָ כֶּכֶר בְּנִדְרָה וְאַחַר הִתְפִּיס בּוֹ, וְהִפֵּר לָהּ הַבֵּעַל אוּ הָאֵב, הִיא מִתְּרַת וְהִמְתִּפִּיס בָּהּ אָסוּר, שְׁאִין הַבֵּעַל וְהָאֵב עוֹקְרִין הַנִּדְרָה מֵעִקְרוֹ, כְּמוֹ הַחֲכָם.

נב נִדְרָה הִיא, וְהִתְפִּיס בָּהּ הַבֵּעַל אוּ הָאֵב, שׁוּב אֵינָם יְכוּלִים לְהִפֵּר, דְּהוּי כְּקִיּוּם.

נג נִדְרָה הוּא, וְהִיא הִתְפִּיסָה בּוֹ, מִפֵּר שְׁלָהּ, וְשָׁלוּ קִיָּם.

נד נִדְרָה לְעֶצְמוֹ, וְהִדְרָה כְּמוֹתוֹ וְגַמְרָה בְּלָבוֹ לְהִדְרָה, וְאִמְרָה: אָמֵן, הִרִי זֶה אֵינּוּ יְכוּל לְהִפֵּר. וְאִם נִדְרָה וְהִדְרָה דְּרָדָה שְׁאֵלָה לִידַע מַה בְּלָבָהּ, כְּגוֹן שְׁאִמְרָה לָהּ: הִתְרַצִּי בְּנִדְרָה זֶה לְהִיּוֹת כְּמוֹתִי אוּ לֹא, וְאִמְרָה: אָמֵן, הִרִי זֶה מִפֵּר לָהּ. פִּיּוּד, אָמַר לָהּ; הִרִינִי נְזִיר, וְאַתָּה, כְּלוּמַר: וְאַתָּה נְזִירָה כְּמוֹתִי, וְאִמְרָה: אָמֵן, אֵינּוּ יְכוּל

לְהַפִּיר לָהּ. אָמַר לָהּ: הֲרִינִי נְזִיר, וּמָה תֹאמְרִי, הֲאֵת
נְזִירָה כְּמוֹתִי, וְאָמְרָה: אָמֵן. הֲרִי זֶה יָפֵר; וְאִם הִפִּיר לָהּ,
שְׁלוֹ (מז) בָּטֵל, שְׁזָה כְּמוֹ שֶׁתּוֹלָה נְדָרוֹ בְּנִדְרָה. אָמְרָה לוֹ:
הֲרִינִי נְזִירָה, וְאֵתָה, וְאָמַר: אָמֵן. אֵינוֹ יָכֹל לְהַפִּיר.

נה אֵלוֹ נְדָרִים שֶׁהִבְעֵל מִפֶּה, נְדָרִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם עֲנוּי נֶפֶשׁ
וּדְבָרִים שֶׁבִּינּוֹ לְבִינָה. אֵלֶּא שֶׁנְּדָרִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן עֲנוּי נֶפֶשׁ,
כְּשֶׁמִּתִּירִים לָהּ מִתְּרַת בָּהֶם לְעוֹלָם. וּדְבָרִים שֶׁבִּינּוֹ
לְבִינָה, אֵין הִתְתָּרָה אֶלֶּא לְעֶצְמוֹ, כָּל זְמַן שֶׁיֵּשׁ לוֹ בּוֹ
תּוֹעֵלָת, דְּהִינּוּ כָּל זְמַן שֶׁהִיא תַּחֲתִיו, וּלְאַחַר שֶׁתִּתְגַּרֵּשׁ
כָּל זְמַן שֶׁלֹּא תִנְשָׂא שְׁאֵפְשָׁר שֶׁתַּחֲזוֹר אֵלָיו. אֲבָל לְאַחַר
שֶׁתִּנְשָׂא, חָל הַנְּדָר גַּם לְדִידִיהָ. וּנְדָרִים שֶׁאֵין בָּהֶם עֲנוּי
נֶפֶשׁ וְאֵינֶם בֵּינּוֹ לְבִינָה, אֵינוֹ יָכוֹל לְהַפִּיר.

נו הִבְעֵל נַעֲשֶׂה (מח) שְׁלִיחַ לְהִשָּׂאֵל עַל נְדָרֵי אִשְׁתּוֹ,
וּבִלְבָד שֶׁמִּצָּא שְׁלֵשָׁה (מט) מְקַבְּצִים, אֲבָל הוּא לֹא
יִקְבָּצִים.

נז אֵין הִבְעֵל מִצְטָרֵף עִם שְׁנַיִם לְהִתִּיר נְדָרֵי אִשְׁתּוֹ
בְּלִשׁוֹן הִתְתָּרָה, אֲבָל הָאֵב מִתֵּר לְהִתִּיר נְדָרֵי בֵּיתוֹ בְּלִשׁוֹן
הִתְתָּרָה, כְּשֶׁאֵר חֲכָם.

נח יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁגַּם הָאֵב אֵינוֹ מִפֶּה נְדָרִים שֶׁאֵין בָּהֶם

עֲנוּי נֶפֶשׁ. וַיֵּשׁ מִי (נ) שְׁמֵתִיר. וַיֵּשׁ מִי שְׁחֵלֶק, שְׁקֵדָם
שְׁנֵתְאָרְסָה מִפֶּר לָהּ כָּל נְדָרֶיהָ, אָבֵל נִתְאָרְסָה וּמֵת
הָאָרוּס וְחִזְרָה לְרִשׁוּתוֹ, אָז אֵינוֹ מִפֶּר אֶלָּא נְדָרֵי עֲנוּי
נֶפֶשׁ.

נט אֵיזוֹ הֵם דְּבָרִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם עֲנוּי נֶפֶשׁ, כְּגוֹן רְחִיצָה
וְקִשׁוּט, כְּחוּל וּפְרָכּוּס, כְּגוֹן שְׁנִשְׁבָּעָה שְׁלֵא תִרְחֹץ אוֹ
שְׁלֵא תִתְקַשֵּׁט, אוֹ שְׁאָמְרָה הִנָּאת רְחִיצָה וְקִשׁוּט עָלַי
אִם אֶרְחֹץ אוֹ אֶתְקַשֵּׁט אֶפְלוּ לֹא תִלְתֶּה אֶלָּא בְּרְחִיצָה
וְקִשׁוּט שֶׁל הַיּוֹם, וְאֶפְשָׁר שְׁלֵא תִרְחֹץ וְלֹא תִתְקַשֵּׁט
הַיּוֹם וְלֹא תִתְאָסֵר, הֵוִי עֲנוּי נֶפֶשׁ אֶף עַל פִּי שְׁאִין חָל הַנְּדָר
אֶלָּא לַיּוֹם אֶחָד. וַיֵּשׁ אוֹמְרִים (נא) דְּרְחִיצָה וְקִשׁוּט הֵוִי
דְּבָרִים שְׁבִינּוֹ לְבִינָה. הַגָּה: וְכֹל זֶה לֹא מִיָּרִי אֶלָּא בְּקִשׁוּט הַפְּנִים,
אָבֵל קִשׁוּט שֶׁל מִטָּה, לְכֻלֵּי עֲלָמָא לֹא הֵוִי רַק דְּבָרִים שְׁבִינּוֹ לְבִינָה (בֵּית יוֹסֵף
בְּשֵׁם הַרְבַּ רַבֵּינוּ נָסִים).

ס אֶמְרָה: קוֹנָם פְּרוֹת (נב) הָעוֹלָם עָלַי, אוֹ אֶפְלוּ פְּרוֹת
מְדִינָה אַחַת, אוֹ אֶפְלוּ אֶסְרָה עָלֶיךָ פְּרוֹת שֶׁל אִישׁ אֶחָד
לְבַדּוֹ, הֵוִי עֲנוּי נֶפֶשׁ וְאֶפְלוּ אֵינוֹ חֲנוּנִי. וְלְהַרְמְבִּי"ם, אֵינָם
אֶלָּא דְּבָרִים שְׁבִינּוֹ לְבִינָה.

סא אֶפְלוּ נְדָרָה מִמִּין שֶׁהוּא (נג) רַע לָהּ וְלֹא טַעְמָה אוֹתוֹ
מֵעוֹלָם, הֵוִי עֲנוּי נֶפֶשׁ.

סב נְדָרָה שְׁלֹא תִלְדָּ לְבֵית הָאָבִל, אוּ לְבֵית (נד) הַמְשֻׁתָּה, אוּ לְבֵית אָבִיהָ וְאִמָּהּ, אוּ שְׁלֹא תִלְדָּ בְּמַחֹל, אוּ שְׁלֹא לְשׁוֹרֵר, אוּ שְׁלֹא לְשִׁמְעַ קוֹל שִׁיר, הִוִּי נְדָרֵי עֲנוּי נֶפֶשׁ.

סג נְדָרָה מְשֻׁנֵּי כְפָרוֹת בְּיַחַד, עַל אֶחָד מִצְטַעֲרֵת אִם לֹא תֵאָכְלֶנּוּ וְעַל הַשְּׁנֵי אֵינָה מִצְטַעֲרֵת, וְהִפֹּר לְשִׁתִּיחֹן, עַל אוֹתָהּ שְׁמִצְטַעֲרֵת חָלָה (נה) הַהִפְרָה, וְלֹא עַל אוֹתָהּ שְׁאֵינָה מִצְטַעֲרֵת.

סד אִמְרָה: קוֹנָם שְׁאֵינִי נִהְיֶה (נו) לְבְרִיּוֹת, יֵשׁ מִי שְׁאוֹמֵר דְּהוּי נְדָרֵי עֲנוּי נֶפֶשׁ, וְיֵשׁ מִי שְׁאוֹמֵר שְׁאֵינָם אֶלֶּא דְבָרִים שְׁבִינּוּ לְבִינָה.

סה נְדָרָה שְׁלֹא לְהַנּוֹת לְבְרִיּוֹת, וְלֹא הִפֹּר לָהּ, מִתְּרַת לְהַנּוֹת מִהַבְּעַל כָּל זְמַן שֶׁהִיא תַחֲתֵיו שְׁאֵינּוּ בְּכָלֵל הַבְרִיּוֹת, וְלֹאֲחֵר שֶׁתִּתְגַּרֵּשׁ חָל הַנְּדָר גַּם עָלָיו, וְאִי אֶפְשָׁר לָהּ לְהַנּוֹת אֶלֶּא מִלְקָט שְׁכָחָה (נז) וּפְאַהּ.

סו נְדָרָה מִתְשַׁמֵּשׁ וְכִיּוֹצֵא בּוֹ, דְבָרִים שְׁגוֹרָמִים אֵיבָה בִּינָה לְבִינּוּ, הִוִּי דְבָרִים שְׁבִינּוּ לְבִינָה.

סז הא דחל נדר מתשמיש, דוקא שאמרה: הנאת תשמישך עלי, אבל אמרה: הנאת תשמישי עליך אינו צריך (נח) להפר, שהיא משעבדת לו. וכן הוא שאמר: (הנאת) תשמישי עליך, אינו נדר, אבל אם אמר: הנאת תשמישך עלי, הוי נדר. הגה: בעל שנדר שלא לקרב אל אשתו עד זמן פלוני, אם עשה ברצון אשתו חל הנדר, ואם לאו אינו חל (בית יוסף בשם הגהות מיי פ"ד מהלכות אשות בשם הר"מ). האשה שבקשה מבעלה שלא לשמש עמה, ובעלה כעס ונשבע שלא לשמש עמה, וכראות האשה שבעלה כועס ורצה לשבע מחתה בו, חל הנדר. דכיון שבקשה ממנו שלא לשמש עמה, הרי מחלה לו שעבודו, ומה שמחתה בו לא עשתה רק שלא יכלעס (מהרי"ו סימן א')

סח אסרה עליה תשמיש כל אדם שבעולם, יפר (נט) חלקו ותהא משמשתו, וכשימות או יגרשנה הרי היא אסורה בתשמיש כל אדם, וכן כל כיוצא בזה (לי רמב"ם פי י"ב מהלי נדרים דין ג').

סט אמרה: קונם שאיני נהנית לאבא ולאביך אם אני עושה לך, או קונם שאיני נהנית לך אם עושה אני לאבא ולאביך, יכול להפר; אף על פי שלא חל הנדר עדיו, ודברים אלו הוי דברים שבינו לבינה.

ע אמרה: קונם שאיני עושה על פי אבא ואביך, או על

פִּי אָחִי וְעַל פִּי אָחִיךָ, אֵינּוּ יָכוֹל לְהַפִּיר, שְׂאִינָה מְשַׁעֲבֶדֶת
לָהֶם.

עא אָמְרָה: קוֹנֵם שְׂאֲנִי עוֹשֶׂה עַל פִּיךָ, יָפֵר אֵף עַל פִּי
שֶׁהִיא מְשַׁעֲבֶדֶת לוֹ, שְׂמָא יִגְרָשְׁנָה וְאִזּוּ יַחֲוֹל הַנֶּדֶר וְלֹא
יֻכַּל לְהַחְזִירָהּ, הַלְכָּד קָרִינָן בִּיהַּ הַשְׁתָּא דְדַבְרִים שְׂבִינּוּ
לְבִינָה. וְדוֹקָא שְׂאֲמְרָה: יְקַדְשׁוּ (ס) יְדֵי לְעוֹשֵׂיהֶם (בֵּית יוֹסֵף וְטוֹר וְשׁוֹס
וּפּוֹסְקִים) וְעֵינָן בְּאֶבְרָהָם הַעֲזָר סִימָן פ"א.

עב נֶדְרָה שְׁלֹא תִתֵּן לְפָנַי בְּקָרוֹ וְכִיּוֹצֵא בְּדַבְרִים אֱלוֹהִים,
שְׂאִין בָּהֶם עֲנוּי נֶפֶשׁ וְאֵינָם מְדַבְרִים שְׂבִינּוּ לְבִינָה,
וְאֵינָם (סא) מְמַלְאֲכוֹת שֶׁהִיא חִיבַת בָּהֶם, אֵינּוּ יָכוֹל
לְהַפִּיר.

עג נֶדְרָה שְׁלֹא לְרַחֵץ פָּנָיו יְדָיו וְרַגְלָיו, אוֹ שְׁלֹא לְמִזֵּג לוֹ
הַכּוֹס וְשְׁלֹא לְהַצִּיעַ לוֹ הַמָּטָה, אֵינּוּ צָרִיךְ לְהַפִּיר, לְפִי (סב)
שְׂמְשַׁעֲבֶדֶת לוֹ.

עד אִשָּׁה שֶׁנֶּדְרָה לְשִׁתּוֹת סֶם לְהַתְעַבֵּר, אֵין הַבַּעַל יָכוֹל
לְהַפִּיר.

סימן רלה - המדיר אשתו מתשמיש

או שלא תלך לבית אביה, ודומיו

סעיפים

ו'

ובו

א המדיר את אשתו מתשמיש המטה, שאמר: (קונם) תשמישך עלי, יקיים אותה **(א)** שבעה ימים, בין שהדירה בפרוש לשבעה ימים או יותר או שהדירה סתם, ולאחר שבעה ימים יוציא ויתן כתובה.

ב הדירה שלא תהנה ממנו, אינו חל, שהרי הוא משעבד לה. ואם אמר לה: צאי (מעשה) ידיך במזונותיך, והיא מספקת בהם לדברים גדולים, ואינה מספקת לדברים קטנים, אם כל משפחתה רגילין באותם דברים קטנים, אינו חל שהרי הוא משעבד לה גם בהם; ואם אין כל משפחתה רגילים בהם, אלא העשירים, ואביה עשיר ורגיל בהם, ובעלה אינו עשיר ואינו רגיל בהם, חל הנדר שהרי אינו חייב לה בהם. ומכל מקום כיון שהדירה ממנו והיא חזרה לבית אביה, הוא מתחייב לה עתה בהם. הלכך עד לי יום יפרנסנה באלו הדברים הקטנים על ידי פרנס, שאמר: כל הון אינו מפסיד, וזון אותה אחר **(ב)** ויקח מהבעל, לא שנא הדירה שלשים יום או יותר או שהדירה **(ג)** סתם. אחר שלשים יום, יוציא ויתן כתובה.

ג הַדִּירָה שְׁלֹא תִתְקַשֵּׁט אוֹ שְׁלֹא תֹאכַל אַחַד מֵהַמִּינִים, אֲפֹלוּ הוּא רַע וְלֹא טַעַמְתּוּ מֵעוֹלָם, וּתְלֹאוּ בְּתִשְׁמִישׁ, שְׁאָמַר: קוֹנָם תִּשְׁמִישְׁךָ עָלַי אִם תִּתְקַשֵּׁט אוֹ תֹאכְלִי מִן פְּלוֹנִי, אוֹ שְׁאָמַר: קוֹנָם הִנָּאת תִּשְׁמִישְׁךָ עָלַי אִם תִּתְלַכְּוּ לְבֵית אָבִיךָ יוֹתֵר (ד) מֵחֻדָּשׁ, אִם הוּא דָר עִמָּה בְּעִיר, אוֹ יוֹתֵר מִרְגֵּל אִם הוּא דָר בְּעִיר אַחֲרֵת, יִקִּים זֵי יָמִים וְאֵז יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתָבָהּ. וְאִם הִיא נֹדְרָה, שְׁאָמְרָה: קוֹנָם מִן פְּלוֹנִי עָלַי אוֹ קוֹנָם שְׁלֹא אֶתְקַשֵּׁט בְּקִשׁוּט פְּלוֹנִי, אוֹ שְׁאָמְרָה: יִאָסֵר תִּשְׁמִישְׁךָ עָלַי אִם אֲכַל מִן פְּלוֹנִי אוֹ אֶתְקַשֵּׁט בְּקִשׁוּט פְּלוֹנִי אוֹ אִם אֵלֶיךָ לְבֵית אָבִי, וְהוּא שָׁמַע וְלֹא הִפִּיר לָהּ, יוֹצִיא (ה) מִיָּד וְיִתֵּן כְּתָבָהּ. וְלִהְרַמְבַּ"ם בְּנֹדְרָה הִיא וְקִיָּם לָהּ הוּא, אִם רוֹצֶה לַיִּשֵּׁב וְלֹא תֹאכַל מֵאוֹתוֹ הַמִּין, תֵּשֵׁב. וְאִם הוּא אוֹמֵר אִי אֶפְשִׁי בְּאִשָּׁה נֹדְרָנִית, יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתָבָהּ. וְהוּא הַדִּין אִם נֹדְרָה שְׁלֹא תֵלֶךְ לְבֵית אָבִיךָ, שְׁאָמְרָה: קוֹנָם תִּשְׁמִישְׁךָ עָלַי אִם אֵלֶיךָ לְבֵית אָבִי, וְשָׁמַע הַבַּעַל וְלֹא הִפִּיר, וְכֵן אִם אָמְרָה: קוֹנָם תִּשְׁמִישְׁךָ עָלַי אִם אֵלֶיךָ לְבֵית הָאָבֶל אוֹ לְבֵית הַמִּשְׁתָּה (ו) וְשָׁמַע וְלֹא הִפִּיר לָהּ, [וְהוּא הַדִּין אִם אָמְרָה קוֹנָם תִּשְׁמִישְׁךָ עָלַי אִם אֶעֱשֶׂה שׁוּם מִלֵּאכָה, וְשָׁמַע וְלֹא הִפִּיר לָהּ], וְהוּא הַדִּין אִם אָמְרָה: קוֹנָם תִּשְׁמִישְׁךָ עָלַי אִם אֶשְׂאֵל מִשְׁכְּנֵי כְּלוּם אוֹ אִם אֶשְׂאִיל כְּלִי, וְשָׁמַע וְלֹא הִפִּיר.

ד נֹדְרָה נֹדֵר מִדְּבָרִים שְׂבִינּוּ לְבִינָהּ אוֹ שֶׁל עֲנוּי נֶפֶשׁ וְהִפִּיר לָהּ, עַל מְנַת שְׁתֵּאמֵר לְפִלוֹנִי דְבַר שֶׁל קָלוּן, אוֹ שְׁתֵּאמֵר

מִתְּהַפֵּכֶת אַחַר הַתְּשׁוּמִישׁ כְּדִי שְׁלֹא תִתְעַבֵּר, או שְׁתֵּהָא
מִמְּלָאָה עֲשָׂרָה כְּדִי מִיָּם וְתִשְׁפָּכֶם (ז) לְאַשְׁפָּה, וְהִיא
אֵינָה רוֹצָה לַעֲשׂוֹת אֶחָד מֵאלוֹ הַדְּבָרִים וְנִתְקַיֵּם הַנֶּדֶר,
יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתֻבָּה.

ה אֶסְרָה כְּלִי שְׂכֻנִיָּה עָלֶיָּה כְּדִי שְׁלֹא תִשְׁאַל מֵהֶם, או
שְׁנַדְרָה שְׁלֹא לְאַרְגַּב בְּגָדִים נְאִים לְבָנָה, אֵינִי יָכוֹל לְהַפִּיר
וְאֶסְוֶרָה לְשֹׂאֵל מִשְׂכֻנִיָּה וְלְאַרְגַּב בְּגָדִים, הַלְּכָד תִּצֵּא בְּלֹא
כְּתֻבָּה, שְׂמִשִּׂיאוֹ שֵׁם רַע בְּשְׂכֻנִיו.

ו בְּעַל שְׂאֵמֶר לְאַשְׁתּוֹ: אוֹסֵר אֲנִי עָלֶיךָ שְׁלֹא תִלְךָ לְבֵית
אָבִיךָ אוֹ שְׂאֵמֶר לָהּ קוֹנֵם עָלֶיךָ בֵּית אָבִיךָ, אֵינִי (ח) כָּלוּם
וְעַן חֲלוּקֵי דִינִים שְׂבִסִּימֵן זֶה בִּאֵהִיעַ סִימֵן עִיד.

הלכות שבועות

סימן רלו - מה היא שבועת בטוי

שוא

ושבועת

סעיפים

ו'

ובו

א נֶפֶשׁ כִּי תִשָּׁבַע לְבַטָּא בְּשִׁפְתַיִם (ויקרא ה, ד) הִינּוּ שְׁנֵשְׁבַע בֵּין עַל דְּבַר שְׁעֵבֶר, כְּגוֹן שְׁנֵשְׁבַע שְׁאֲכַל וְלֹא אָכַל, או (א) שְׁלֹא אָכַל וְאָכַל, בֵּין עַל דְּבַר שֶׁהוּא לְהַבָּא, כְּגוֹן שְׁאוּכַל וְאִינוּ אוּכַל, או שְׁלֹא אוּכַל וְאוּכַל, וְכֵן כָּל דְּבַר אֶפְלוּ אִין בּוּ לֹא הִרְעָה וְלֹא הִטָּבָה, כְּגוֹן שְׁזַרְקִיתִי לַיִם וְלֹא זָרְקִיתִי, או שְׁאֲזַרְק וְלֹא אֲזַרְק, וְאֶפְלוּ בְּדַבָּר שְׁאִין בּוּ מִמֶּשׁ, כְּגוֹן שְׁיִשְׁנַתִּי וְלֹא יִשְׁנַתִּי, או שְׁאִישׁוֹן וְלֹא (ב) אִישׁוֹן, וְאֶפְלוּ בְּדַבָּר שְׁאִינוּ יָכוֹל לַעֲשׂוֹתוֹ אֶלָּא עַל יְדֵי אַחֲרִים, כְּגוֹן שְׁנַתַּתִּי לְפְלוֹנִי או שְׁלֹא נַתַּתִּי, או שְׁאַתָּן לְפְלוֹנִי או שְׁלֹא אַתָּן, וְאֶפְלוּ נִשְׁבַּע עַל אַחֲרִים כְּגוֹן שְׁזַרְק פְּלוֹנִי צְרוּר לַיִם או שְׁלֹא זָרְק, כָּל אֵלוּ שְׁבוּעוֹת בְּטוּי הֵן, וְאִם שִׁקֵּר בְּשְׁבוּעָתוֹ חַיֵּב קֶרְבָּן.

ב יֵשׁ דְּבָרִים שְׁאֶפְלוּ שִׁקֵּר בְּשְׁבוּעָתוֹ אִינוּ חַיֵּב קֶרְבָּן, כְּגוֹן שְׁנֵשְׁבַע לְקַיִם (ג) הַמְצָוָה וְלֹא קַיִם, או שְׁנֵשְׁבַע לְהַרְע לְפְלוֹנִי, כְּגוֹן לְהַכּוֹתוֹ או לְקַלְלוֹ. אֲבָל אִם נִשְׁבַּע לְהַכּוֹת עַצְמוֹ, אִף עַל פִּי שְׁאִינוּ רִשְׁאִי, חִילָּא שְׁבוּעָה (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַר"ן פ"ג דְּשְׁבוּעוֹת). וְנִשְׁבַּע שְׁיַעֲשֶׂה חֲבֵירוֹ דְּבַר פְּלוֹנִי, כְּגוֹן שְׁיִזְרַק פְּלוֹנִי צְרוּר לַיִם או שְׁלֹא יִזְרַק, וְכִיוּצָא בּוּ; אֲבָל (ד) עֵבֶרָה אֶכָּא בְּכָל דְּבַר שְׁמִשְׁקֵר בְּשְׁבוּעָתוֹ. וְגַם אִין לוֹ לְשַׁבַּע עַל חֲבֵירוֹ שְׁיַעֲשֶׂה שׁוּם דְּבַר, שְׁאִינוּ בְּרִשׁוּתוֹ שְׁיַעֲשֶׂנוּ עַל כָּל פְּנִים, וְאִין חֲבֵירוֹ מְחַיֵּב לַעֲשׂוֹתוֹ, אֶלָּא אִם כֵּן יִקְבֹּל שְׁבוּעָתוֹ דְּהִינּוּ

שִׁיאֲמַר : אָמֵן, אוּ דְבַר שֶׁעֲנִינֵנוּ כְּעֲנִין אָמֵן, כְּגוֹן שֶׁאֲמַר :
הוּ, אוּ מִחֲבֵב אֲנִי בְּשָׁבוּעָה זוּ, אוּ קִבַּלְתִּי עָלַי שְׁבוּעָה זוּ,
וְכֵן כָּל כִּיּוּצֵי בְּזָה. וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא קִבְּלוּ אוֹתָם
הָאֲחֵרִים בְּשָׁבוּעָה, אִם קִיְּמוּ דְבָרֵינוּ הֲרִי אֵלֵינוּ מִשְׁבָּחִים.

הגה: וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁהִנְשַׁבַּע עֲצָמוֹ צָרִיד לְקַיֵּם שְׁבוּעָתוֹ, אִם אֶפְשָׁר, אֵף עַל פִּי
שְׁבִתְחִלָּה הִזָּה שְׁבוּעַת שְׁוֹא. כְּגוֹן שֶׁנִּשְׁבַּע לְשֵׂא אִשָּׁה פְּלוֹנִית, וְשָׂמָא לֹא
תִּתְרַצֶּה וְאֶפְא שְׁבוּעַת שְׁוֹא, מִכָּל מְקוֹם כְּשֶׁהִיא רוֹצָה, צָרִיד לְקַיֵּם שְׁבוּעָתוֹ
(מֵהַרְי"ק שֶׁרֶשׁ כ"ב). וַיֵּשׁ אוֹמְרִים דְּבִכִּי הִיא (ה) גִּוְנָא לֹא מְקַרֵּי שְׁבוּעַת שְׁוֹא,
רַק שְׁבוּעַת בְּטוּי, דְּהִנְשַׁבַּע לִתְּנוּ דְבַר לְחֻבְרוֹ וְהוּא אֵינוֹ רוֹצָה לְקַבְּלוֹ, פְּטוּר
מִשְׁבוּעָתוֹ, וְהוּא הַדִּין אִם אֵינָה רוֹצָה לְהִנְשֵׂא לוֹ, וְלָכֵן לֹא הוּי רַק שְׁבוּעַת
בְּטוּי (כ"מ מִתְּשׁוּבַת רִיב"ש סִימָן שפ"ז הִבְיָאוּ הַבֵּית יוֹסֵף).

ג בְּמָה דְבָרִים אָמוּרִים, שֶׁנִּשְׁבַּע עַל דְּבַר שֶׁאֵינוֹ בְּרִשׁוֹתוֹ,
כְּגוֹן שֶׁנִּשְׁבַּע עַל שְׁמֵעוֹן שֶׁלֹּא יִלְדָּ בְּסַחֲוֹרָה וְכִיּוּצֵי בְּזָה.
אָבֵל אִם מִשְׁבִּיעוֹ עַל דְּבַר שֶׁהוּא (ו) שְׁלוֹ, כְּגוֹן שֶׁלֹּא יִכְנַס
לְבֵיתוֹ וְכִיּוּצֵי בּוֹ, צָרִיד לְזָהֵר בְּשְׁבוּעָתוֹ.

ד נִשְׁבַּע לְשָׁנוֹת אֶת הַיְדוּעַ לְאָדָם, כְּגוֹן עַל אִישׁ שֶׁהוּא
אִשָּׁה, אוּ עַל אִשָּׁה שֶׁהוּא אִישׁ, חֲבִיב מִשׁוּם שְׁבוּעַת שְׁוֹא.
וְכֵן אִם נִשְׁבַּע לְאֵמֶת הָאֵמֶת עַל דְּבַר שֶׁהוּא יְדוּעַ לְכָל,
כְּגוֹן עַל שְׁנַיִם שֶׁהֵם שְׁנַיִם וְכִיּוּצֵי בּוֹ; אוּ עַל דְּבַר שֶׁאִי
אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹתוֹ, כְּגוֹן שֶׁלֹּא אִישׁוֹן גִּי יָמִים, אוּ שֶׁנִּשְׁבַּע
שֶׁלֹּא יֵאָכֵל זֵי יָמִים, אוּ שֶׁנִּשְׁבַּע שֶׁלֹּא יֵאָכֵל מִכָּל פְּרוֹת
שְׁבַעוֹלָם, הוּי שְׁבוּעַת שְׁוֹא וּמִלְקִין אוֹתוֹ, וַיִּשָּׁן לְאֶלְתֵּר
וְאוֹכֵל לְאֶלְתֵּר. **הגה:** נִשְׁבַּע (ז) סֵתָם שֶׁלֹּא יִשָּׁן וְשֶׁלֹּא יֵאָכֵל, הוּי כְּאֵלוֹ
נִשְׁבַּע שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה לְעוֹלָם, וְהוּי שְׁבוּעַת שְׁוֹא (בֵּית יוֹסֵף וּד"מ סוֹף סִימָן רי"ג בְּשֵׁם
רַבֵּינוּ יְרוּחִם וְכֵן כְּתֵב הַרְא"ש פֶּרֶק ג' דְּשְׁבוּעוֹת וְהַט"ו סוֹף סִימָן רי"ט).

ה נִשְׁבַּע שְׂרָאָה גָּמַל פּוֹרֵחַ בְּאוֹרֵהּ, הִרִי זֶה שְׁבוּעַת שְׂוֹא, אֶפְלוּ אוֹמֵר שְׂרָאָה לְעוֹף גָּדוֹל פּוֹרֵחַ וְהוּא **(ה)** מְכַנְהוּ גָּמַל. הַנִּשְׁבַּע עַל דְּבַר שֶׁהוּא גִזְמָא קָצֵת, כְּדִי **(ט)** לְהַחֲזִיק דְּבָרָיו לֹא הָיוּ שְׁבוּעַת שְׂוֹא (מְרַדְכֵי פֶּרֶק שְׁבוּעוֹת שְׁתַּיִם) אָמַר: שְׁבוּעָה שְׁלֹא אֲכַל מִצָּה, **(י)** אָסוּר לֶאֱכֹל מִצָּה בְּלֵיל פֶּסַח. שְׁבוּעָה שְׁלֹא אֲכַל מִצָּה בְּלֵיל פֶּסַח, לוֹקָה וְאוֹכֵל מִצָּה בְּלֵיל פֶּסַח. שְׁבוּעָה שְׁלֹא יָשָׁב בְּצֵל, אָסוּר לֵישֵׁב בְּצֵל סֶכֶה. שְׁבוּעָה שְׁלֹא יָשָׁב בְּצֵל **(יא)** הַסֶּכֶה, לוֹקָה וְיָשָׁב בְּצֵל סֶכֶה. וְהֵא דְשְׁבוּעוֹת חֲלוּן עַל דְּבַר מִצְוָה בְּכוֹלֵל, הִינּוּ דְנוֹקָא בְּמִצְוֹת **(יב)** עֲשֵׂה, אֲבָל מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה, לֹא. (מוֹהַר"ם מִפְּדוּוּאָה סִימָן ע"ד וּבֵית יוֹסֵף בְּשֵׁם רִיב"ש וּרִי"ף וְתוֹסֵפוֹת פ"ג דְּשְׁבוּעוֹת דִּף כ"ד ע"א בְּשֵׁם ר"י).

ו שְׁנַיִם שֶׁנִּשְׁבְּעוּ לַעֲשׂוֹת דְּבַר אֶחָד, וְעָבַר אֶחָד מֵהֶם עַל הַשְּׁבוּעָה, הַשְּׁנַיִם **(יג)** פְּטוּרִים וְאֵינּוּ צָרִיךְ הַתְּרָה. לְפִיכָךְ אִישׁ וְאִשָּׁה שֶׁנִּשְׁתַּדְּכוּ זֶה לָזֶה וְקִבְּלוּ חֵרֶם לְנִשְׂאָ לְזָמַן קְבוּעַ, מִי שֶׁעָבַר וְהֶעֱבִיר הַמוֹעֵד אָסוּר לְנִשְׂאָ לְאַחַר, וְהִלָּךְ מִתָּר וְאֵינּוּ צָרִיךְ הַתְּרָה. וְגַם הַמְּעַכָּב עֲצָמוֹ מִתָּר בְּלֹא הַתְּרָה לְאַחַר שֶׁנִּשְׂאָ שְׁכַנְגָדוֹ. **הגה:** וְאֶפְלוּ אִם טַעַן זֶה הָעוֹבֵר הַמוֹעֵד שֶׁהָיָה אָנוּס, אֵינּוּ נֶאֱמָר שֶׁיִּתְחַיֵּב שְׁכַנְגָדוֹ עֲדִין בְּשְׁבוּעָתוֹ. וּמִכָּל מְקוֹם אִם רָצָה זֶה לְפָטֵר מִשְׁבוּעָתוֹ, יִלָּךְ אֲצֵל חֵכֶם וְיִתִּיר לוֹ שְׁבוּעָתוֹ, שְׂמָא יָבִיא זֶה שְׁכַנְגָדוֹ עֲדִים שֶׁהָיָה אָנוּס בְּדָבָר שֶׁהֶעֱבִיר הַמוֹעֵד וְנִמְצָא עָבַר זֶה עַל שְׁבוּעָתוֹ אִם נִשְׂאָ בְּלֹא הַתְּרָה (תְּשׁוּבַת מוֹהַר"ו סִימָן קל"ז). וְכֵן זֶה לֹא מִיָּרִי אֶלָּא בְּשְׁנַיִם שֶׁנִּשְׁבְּעוּ זֶה לָזֶה, אֲבָל שְׁנַיִם שֶׁנִּשְׁבְּעוּ יַחַד לַעֲשׂוֹת דְּבַר, כְּגוֹן שֶׁלֹּא לְדַבֵּר עִם פְּלוֹנִי, וְעָבַר אֶחָד מֵהֶם, הַשְּׁנַיִם חַיִּבִּים לְקַיֵּם שְׁבוּעָתוֹ. וְאֶפְלוּ אִם נִשְׁבְּעוּ זֶה לָזֶה וְהֵם ג' אוֹ יוֹתֵר, שְׂאָף אִם עוֹבֵר הָאֶחָד הַשְּׁבוּעָה, הַשְּׁנַיִם הַנִּשְׂאָרִים צָרִיכִין **(יד)** לְקַיֵּם שְׁבוּעָתוֹ (מוֹהַר"ם פֶּאדוּוּאָה ס"י כ"ו וּבְרִיב"ש ס"י תנ"ג). וְנִרְאֶה הָא דְאִם נִשְׁבְּעוּ שְׁנַיִם בְּיַחַד וְלֹא נִשְׁבְּעוּ זֶה לָזֶה וְעָבַר הָאֶחָד הַשְּׁנַיִם חַיִּבִּים לְקַיֵּם שְׁבוּעָתוֹ, הִינּוּ דְנוֹקָא שְׂאֵינּוּ תְלוּיִן זֶה בְּזֶה, אֲבָל אִם תְלוּיִן זֶה בְּזֶה וְאִי אֶפְשָׁר לְאֶחָד לְקַיֵּם שְׁבוּעָתוֹ

בְּלֹא חֲבֵרוֹ, כְּגוֹן שֶׁנִּשְׁבְּעוּ לִילֵךְ בְּיַחַד לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְהֶאֱחָד עוֹבֵר וְקוֹשֶׁה לְשִׁנֵּי
לִילֵךְ לְבַד, פְּטוֹר גַּם כֵּן, וְכִמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעֵיל סִימָן רַכִּ"ח סְעִיף מ"ד (תְּשׁוּבַת
הֶרָא"ש קלל ח"י)

סימן רלז - הנשבע אם צריך לשבע

בשם או בכנוי

ובו סעיפים י"ב
א האומר: אני נשבע שאעשה דבר פלוני, או שלא
אעשהו, הרי זה (א) שבועה אף על פי שלא הזכיר לא שם
ולא כנוי. **הגה:** ואין חלוק אם הוציא השבועה בלשון הקדש או בכל
לשון שיאמרנה (תשובת הרשב"א סימן תתמ"ב ובמרדכי פי' שבועות שתיים ובמרמב"ם
פ"ב מהלכות שבועות).

ב השביעו אחר, שאמר לו: אני משביעך שתעשה דבר
פלוני, או שלא תעשהו, וענה: אמן, או דבר שנשמע ממנו
שמקבל שבועתו, כגון שאמר: הן, או: קבלתי דבריך,
הוי כאלו נשבע בעצמו. ואפלו השביעו עובד כוכבים או
קטן.

ג אומר: אהא באלה או בארור אם לא אעשה דבר
פלוני, או שאמר לו אחר כן, וקבל דבריו, הוי כשבועה
אף על פי שלא הזכיר לא שם ולא כנוי.

ד האומר: מבטא שאעשה דבר פלוני, או שלא אעשנו, הוי כאלו אומר: שבועה.

ה האומר פעמים על דבר אחד אעשנו, או לא אעשנו, הוי שבועה. והוא (ב) שיתכון לשם שבועה. במה דברים אמורים, כשאמרם זה אחר זה בלא הפסק, אבל אם מבקשים אותו עליו, והוא אומר: לא אעשנו ובקשוהו עוד, ואמר: לא אעשנו, לא הוי שבועה.

ו מי שנשבע בשמים ובארץ ובשמש וכיוצא בהם, אף על פי שאין כונתו אלא למי שבראם, אינה שבועה. והוא הדין לנשבע בנביא מהנביאים, או בשאר כתב מכתבי הקדש, (הרמב"ם), או (ג) בשלחן המקדש או באחד מפלי הקדש. ואף על פי כן מאימין עליהן ומראין להם שזו שבועה, כדי שלא ינהגו קלות ראש בשבועות, ומתירים להם. **הגה:** וכל זה שלא נטל בגדו, אבל אם נטל בגדו כתב אשורית, אפלו אינו רק חכמה חיצונית או אליף ביית שאין בו רק אותיות, אם נשבע בהן והו בגדו, הוי שבועה (סברת הבית יוסף). ועין לעיל סימן רי"ב. והוא הדין אם לא אחרו בגדו, והיו מנחים לפניו, ואמר: במה (ד) שכתוב בהן.

ז הנשבע בעשרת (ה) הדברות, שבועה גמורה היא ועין לעיל סימן רי"ב.

ח יָמִין, שְׁבוּעָה. וְכֹן שְׁמַאל, דְּכַתִּיב נִשְׁבַּע יְיָ בְּיָמֵינוּ
וּבְזְרוּעַ עֲזָו (ישעיהו סב, ח) וְהוּא (ו) שְׂיִכּוֹן גַּם כֵּן לְיָמִין וּשְׁמַאל שְׁאָמַר
הַקְּבִ"ה. (טוֹר בְּשֵׁם הַרְאֵבִיד).

ט יָדוֹת שְׁבוּעָה, כְּשִׁבוּעָה. כִּי־צַד יָדוֹת, אָמַר: כְּנִדְרֵי
רְשָׁעִים שְׁלֹא אֲכַל כֶּכֶר זֶה.

י כְּנוֹי שְׁבוּעָה, כְּשִׁבוּעָה. כִּי־צַד, שְׁבוּתָה (א) (שְׁבוּקָה)
שְׁקוּקָה שְׁלֹא אֲכַל כֶּכֶר זֶה, אוּ מוּמִי, אוּמִי. אָבַל אָמַר
בְּאוּמָתָא אוּ בְּאוּמִי, בְּבִי"ת, אֵינּוּ כְלוּם. וְאֵלוּ הַכְּנוּיִים
הֵם כְּפִי זְמַנָּם לְבָנֵי אָדָם שְׁלֹא הָיָה בְּקִיָּאִים בְּטִיב לְשׁוֹן
הַקֹּדֶשׁ, וְהַכֹּל לְפִי הַזְּמַן וְהַמְּקוֹם לְהוֹסִיף בְּכְנוּיִם אֵלוּ אוּ
לְגַרְעַ מֵהֶם (ד"ע בְּבֵית יוֹסֵף). **הגה:** אוּתָן שְׂרָגִילִין לוּמַר בְּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ:
אָמוּנָה, אָעֲשֶׂה אוּ לֹא אָעֲשֶׂה, אִף עַל פִּי שְׁהוּ כְּנִדְרֵי זְרוּזִין מְכַל מְקוֹם בְּעֵי
הַתְּרָה (הַגְּהוֹת מִזְמוֹנֵי פִיד דְּנִדְרִים בְּשֵׁם מַהֲרִ"מ).

יא אָמַר לְחֻבְרוֹ: שְׁבוּעָה שְׂאִינִי אוּכַל לָךְ, אוּ: הַשְׁבוּעָה
לֹא אֲכַל לָךְ, אוּ: (ו) לְשִׁבוּעָה לֹא אֲכַל לָךְ, אָסוּר לְאָכַל
עֲמוּ.

יב אָמַר: הַשְׁבוּעָה שְׂאֲכַל לָךְ, נִשְׁבַּע שְׂאֲכַל עֲמוּ. וְאִין
חֲלוּק בֵּין הַפְּצִיר בּוּ תַחֲלָה שְׂאֲכַל עֲמוּ, אוּ לֹא הַפְּצִיר.

וַיֵּשׁ מִי שְׂאוֹמֵר שְׂאֵם הַפְּצִיר בּוֹ תַחֲלָה שְׂיֹאכֵל עִמּוֹ,
וְאָמַר: שְׁבוּעָה שְׂאֵכֵל לָךְ, אָסוּר לֶאֱכֹל עִמּוֹ.

סימן רלח - דין שבועה שלא אכל, סתם, או אם פרש

סעיפים

כ"ג

ובו

א שְׁבוּעָה שְׂלֹא אֵכֵל, סְתָם, אָסוּר בְּכֹל שֶׁהוּא, אֲבָל אֵינּוּ
(א) חַיֵּב אֶלָּא עַל פְּזִיזִית. וְאִם פִּרְשׁ: כֹּל שֶׁהוּא, אִזּוֹ שְׂאוֹמֵר:
שְׂלֹא אֶטְעֵם, חַיֵּב בְּכֹל שֶׁהוּא.

ב נִשְׁבַּע שְׂלֹא לֶאֱכֹל, אָסוּר אִף (ב) לְשִׁתּוֹת, דְּשִׁתְּיָהּ בְּכֹל
אֲכִילָה. אֲבָל אִם נִשְׁבַּע שְׂלֹא לְשִׁתּוֹת, מִתָּר לֶאֱכֹל.

ג שְׁבוּעָה שְׂלֹא אֵכֵל אִזּוֹ שְׂלֹא אֶשְׁתֶּה, וְאֵכֵל אִזּוֹ שִׁתְּה
מֵאֲכָלִים אִזּוֹ מִשְׁקִים רָעִים שְׂאֵינָם רְאוּיִים לֶאֱכִילָה
וְלְשִׁתְּיָהּ, פְּטוּר אֲבָל אָסוּר.

ד אָמַר: שְׁבוּעָה שְׂלֹא אֵכֵל נְבִלוֹת וְיִטְרָפוֹת, וְאֵכֵל, אֵינּוּ
חַיֵּב מִשּׁוּם שְׁבוּעָה, שֶׁהָרִי מִשְׁבָּע (ג) וְעוֹמֵד מִהָרַס סִינֵי

הוא. וְאִם אָמַר: שְׁבוּעָה שְׁלֹא אֲכַל כָּל שֶׁהוּא מִנְבִּילוֹת וּטְרֵפוֹת, וְאֲכַל (ד) פְּחוֹת מִכַּזַּיִת, חַיֵּב עַל הַשְּׁבוּעָה, שֶׁהָרִי אֵינוֹ מְשַׁבֵּעַ מֵהָר סִינִי עַל חֲצֵי שְׁעוֹר. וְכֵן אִם אָמַר שְׁבוּעָה שְׁאֲכַל פְּחוֹת מִכַּזַּיִת נְבִלָה וּטְרֵפָה, חַיֵּב עַל הַשְּׁבוּעָה. (רמב"ם פ"ה מה"ש דין ח')

ה נִשְׁבַּע שֶׁיֵּאֲכַל נְבִלָה וּטְרֵפָה וְכִיוּצָא בָהֶן מֵאֲסוּרֵי תוֹרָה, הָרִי זֶה לֹקֵה מִשּׁוּם שְׁבוּעַת שְׁוֵא, בֵּין אֲכַל בֵּין לֹא אֲכַל.

ו שְׁבוּעָה שְׁלֹא אֲכַל נְבִלָה וּשְׁחוּטָה, אוֹ אֶפְלוֹ אָמַר: שְׁבוּעָה שְׁלֹא אֲכַל, סְתָם, חֲלָה הַשְּׁבוּעָה גַם עַל הַנְּבִלָה. וְכֵן אִם אָמַר: שְׁבוּעָה שְׁלֹא אֲכַל תְּאֵנִים, וְחִזֵּר וְאָמַר: שְׁבוּעָה שְׁלֹא אֲכַל תְּאֵנִים וְעֵגְבִים, חָלוּ (ה) שְׁתֵּי הַשְּׁבוּעוֹת עַל הַתְּאֵנִים. **הגה:** הַנִּשְׁבַּע לְקַדֵּשׁ אִשָּׁה פְּלוּנִית, אִם תִּרְצֶה עַד הַפְּסָח, וְאַחַר כֵּן נִשְׁבַּע שְׁלֹא לְקַדְּשָׁהּ, שְׁבוּעָה שְׁנֵי חֲלָה עַל יָדֵי כּוֹלֵל, שֶׁהָרִי אֵינוֹ מְחַיֵּב לְקַדְּשָׁהּ רַק כְּשֶׁתִּרְצֶה עַד הַפְּסָח, וּבִלְאוֹ הֵכִי אֵינוֹ מְחַיֵּב. וְאִם שְׁבוּעָה רֵאשׁוֹנָה הִיְתָה לְתוֹעֵלַת הָאִשָּׁה, אוֹ עַל יָדֵי (ו) שְׂדוּכִין, אֵין לוֹ כַּח לְהַפְקִיעַ זְכוּתָהּ וּלְפִיכֵךְ צָרִיךְ לְהַתִּיר הַשְּׁנֵי וּלְקַיֵּם הָרֵאשׁוֹנָה. (בית יוסף ב"ש תשובת הר"ן סי' פ"ב).

ז אָמַר: קוֹנֵם אֲשֶׁתִּי נְהֵינִית לִי אִם אֲכַלְתִּי הַיּוֹם, וְאֲכַל נְבִלוֹת וּטְרֵפוֹת, אֲשֶׁתּוֹ אֲסוּרָה, דְּחָשִׁיב שְׁפִיר אֲכִילָה.

ח אָמַר: שְׁבוּעָה שֶׁאֲכַל הַיּוֹם, וְאֲכַל עֶפֶר, יֵצֵא יָדַי שְׁבוּעָה דִּהְיָא (ח) אַחֲשָׁבִיהָ אֲכִילָהּ.

ט שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אֲכַל, וְאֲכַל עֶפֶר, פְּטוֹר, שְׂאִינוּ בְּכָלל אֲכִילָה סֵתֵם. וְאִם פִּרְשׁ: שֶׁלֹּא אֲכַל עֶפֶר, וְאֲכָלוּ, חֵיב בְּכַזְּזִית. וּבְפָחוֹת מְכַזְּזִית, פְּטוֹר אֲבָל אֲסוּר. וְכֵן שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אֲכַל חֶרֶץ, פְּטוֹר אֲבָל אֲסוּר עַל פָּחוֹת מְכַזְּזִית.

י שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אֲכַל כֶּכֶר זו, חֵיב עַל כָּל כַּזְּזִית וְכַזְּזִית שֶׁיֵּאֲכַל מִמֶּנּוּה, וְאֲסוּר אֲפָלוּ בְּכָל שֶׁהוּא. שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אֲכָלְנָה, אִינוּ חֵיב עַד שֶׁיֵּאֲכַל כֶּלֶה, (ח) אֲבָל אֲסוּר אֲפָלוּ בְּכָל שֶׁהוּא. וּמִכָּל מְקוֹם אִם (ט) שִׁיר מִמֶּנּוּה פָּחוֹת מְכַזְּזִית, חֵיב כָּאֵלוּ אֲכָלָה כֶּלֶה. הַלְכָּד אִם אָמַר: שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אֲכָלְנָה, וְאַחַר כֶּךָ אָמַר: שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אֲכַל כֶּכֶר זו, גַּם הַשְּׁנִיָּה חֲלָה, שֶׁמִּתְחַלָּה לֹא נִשְׁבַּע אֶלָּא עַל כֶּלֶה, אֲבָל מִקְצָתָהּ יָכוֹל לֶאֱכֹל, וְאַחַר כֶּךָ נִשְׁבַּע עַל קְצָתָהּ. וְכִשְׂאֲכַל כַּזְּזִית מִמֶּנּוּה, עָבַר עַל הַשְּׁנִיָּה. וְכִשְׂגוּמַר לְאֲכָלָהּ, מִתְחַיֵּב בְּרֵאשׁוֹנָה.

יא אָמַר: שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אֲכַל כֶּכֶר זו, שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אֲכָלְנָה, אִין הַשְּׁנִיָּה חֲלָה, שְׂאִי אֶפְשָׁר לוֹ לֶאֱכֹל כֶּלֶה אִם לֹא שֶׁיֵּאֲכַל (י) מִתְחַלָּה מִקְצָתָהּ.

יב שְׁבוּעָה שְׁלֹא אֲכַל תֵּשֶׁע, וְחִזַּר וְאָמַר: שְׁבוּעָה שְׁלֹא אֲכַל עֶשֶׂר, אֵין הַשְּׁנֵיָה חֻלָּה. אָמַר שְׁבוּעָה שְׁלֹא אֲכַל תֵּשֶׁע אֵלוֹ, שְׁבוּעָה שְׁלֹא אֲכַל עֶשֶׂר, גַּם הַשְּׁנֵיָה חֻלָּה. וְאִם אֲכַל תֵּשֶׁע אֵלוֹ (יא) וְעוֹד אֶחָד, עוֹבֵר עַל בִּי הַשְּׁבוּעוֹת.

יג שְׁבוּעָה שְׁלֹא אֲכַל עֶשֶׂר, שְׁבוּעָה שְׁלֹא אֲכַל תֵּשֶׁע, יֵשׁ כָּאֵן שְׁתֵּי שְׁבוּעוֹת. וְאִם אֲכַל ט', עוֹבֵר עַל הַשְּׁנֵיָה; וְכִשְׂאוֹכֵל הָעֶשְׂרִית, עוֹבֵר גַּם עַל הָרֵאשׁוֹנָה. וְהֵי מְלִי שְׁלֹא נִדָּר מִכְּפָרוֹת יְדוּעוֹת, אֲבָל אִם נִדָּר מִכְּפָרוֹת יְדוּעוֹת, אֵינּוֹ חַיֵּב אֶלָּא אַחַת, שֶׁהָרִי בְּשְׁבוּעָה רֵאשׁוֹנָה נֶאֱסָר בְּכֹל אֲכִילָה וְאֲכִילָה שְׁבָהֶם.

יד שְׁבוּעָה שְׁאֲכַל כֶּכֶר זוֹ, מִקְצָתָהּ נָמִי בְּמִשְׁמַע, שְׁנִשְׁבַּע עַל כָּל כְּזִית וְכִזְיֵת מִמֶּנָּה שְׁיֵאֲכַלְנָה. לְפִיכֹךְ נִשְׁרַף מִקְצָתָהּ, חַיֵּב לְאֶכֶל הַמוֹתֵר, שֶׁהָרִי יוֹצֵא בּוֹ יָדֵי שְׁבוּעָתוֹ שְׁנִשְׁבַּע עַל כָּל כְּזִית וְכִזְיֵת מִמֶּנָּה שְׁיֵאֲכַלְנָה. וּמִיָּהוּ כִּשְׁהִיא לְפָנֵינוּ, צָרִיךְ לְאֶכֶל כֻּלָּהּ.

טו שְׁבוּעָה שְׁאֲכַלְנָה, לֹא יֵצֵא יָדֵי (יב) חוֹבָתוֹ עַד שְׁיֵאֲכַל כֻּלָּהּ. לְפִיכֹךְ נִשְׁרַף מִקְצָתָהּ, אֵין צָרִיךְ לְאֶכֶל הַמוֹתֵר, שְׁלֹא יֵצֵא בּוֹ יָדֵי חוֹבָתוֹ.

טז שְׁבוּעָה שְׁאֵכֵל כְּכֹר זֹו, וְאַחַר כֶּךָּ אָמַר: שְׁבוּעָה שְׁלֹא אֲכַלְנָה, הֲרֵאשׁוּנָה שְׁבוּעַת בְּטוּי וְהַשְּׁנִיָּה שְׁבוּעַת שְׁוֹא, שְׁנִשְׁבַּע לְבַטֵּל אֶת הַמְצָוָה לְעֵבֵר עַל שְׁבוּעָתוֹ וְעָבַר מִיַּד אֲפֹלוּ אִם לֹא יֵאֲכַלְנָה; וְאִם יֵאֲכַלְנָה, קַיִם שְׁבוּעָתוֹ הֲרֵאשׁוּנָה וְאִינוּ עוֹבֵר אֶלָּא עַל הַשְּׁנִיָּה. הַלְּכָךְ מוּטָב שְׁיֵאֲכַלְנָה, כִּדִּי שְׁלֹא יַעֲבֹר גַּם עַל הֲרֵאשׁוּנָה. וְאִם אָמַר: שְׁבוּעָה שְׁלֹא אֲכַל כְּכֹר זֹו, שְׁבוּעָה שְׁאֲכַלְנָה, מִיַּד עָבַר עַל הַשְּׁנִיָּה, וְאִם יֵאֲכַלְנָה יַעֲבֹר גַּם עַל הֲרֵאשׁוּנָה, הַלְּכָךְ מוּטָב שְׁלֹא יֵאֲכַלְנָה, כִּדִּי שְׁלֹא יַעֲבֹר גַּם עַל הֲרֵאשׁוּנָה. צְבוּר שֶׁהַחֲרִימוּ עַל דְּבָר, וְאַחַר כֶּךָּ הִחֲרִימוּ עַל הַפְּכוֹ, אִם לֹא הִתִּירוּ הַחֲרָם הֲרֵאשׁוֹן קִדָּם שֶׁהַחֲרִימוּ הַשְּׁנִי, אִין הַשְּׁנִי כְּלוּם. וְעַיִן לְעִיל סִי רַכִּיחַ סְעִיף לִיָּה.

יז מִי שְׁנִשְׁבַּע עַל דְּבָר, וְחָזַר וְנִשְׁבַּע לְבַטֵּל שְׁבוּעָה הֲרֵאשׁוּנָה, וְנִשְׁאַל עַל שְׁבוּעָה רֵאשׁוּנָה, יֵשׁ (יג) לְהַסְתַּפֵּק אִי אֲמָרִינָן שְׁנַפְטָר מִיַּדִּי שְׁבוּעַת שְׁוֹא וְתַחֲזֹר שְׁבוּעָה שְׁנִיָּה מִשְׁבוּעַת שְׁוֹא לְשְׁבוּעַת בְּטוּי, כִּיּוֹן שְׁמַצָּאָה מְקוּם לְחוּל.

יח הַנִּשְׁבַּע לְפָרַע לְפָלוּנִי מְנָה בְּחֻדָּשׁ אֲדָר, וְאַחַר כֶּךָּ נִשְׁבַּע לְפָרַע לְאַחַר בְּאוֹתוֹ זְמַן, וְכָתַב בְּשֵׁטֶר הֲרֵאשׁוֹן: כָּל זְמַן שֶׁיִּתְבַּעֲנוּ, וְכֹן בְּשֵׁנִי, וְעַכְשָׁו בָּא הַשְּׁנִי לְתַבְּעוֹ, כָּל זְמַן שְׁלֹא תַבְּעוּ הֲרֵאשׁוֹן, חָיָב לְפָרַע לַשְּׁנִי, שֶׁהָרִי מְצָאָה

הַשְּׁבוּעָה מִקּוֹם לְחוּל. אֵךְ אַחַר כֵּן יֵשׁ לוֹ לְקַיֵּם
הָרֵאוּשׁוֹנָה, אִם יָכוֹל.

יט נְדוּי אִזְ אֲסוּר חָל עַל הַשְּׁבוּעָה, וְהֵאוּמַר: קוֹנֵם
אֲשֵׁתוֹ אֲסוּרָה לִי אִם לֹא אֲכַל הַיּוֹם נְבִלוֹת וּטְרֵפוֹת, אִם
לֹא אֲכַל, אֲשֵׁתוֹ אֲסוּרָה. וְכֵן אִם אָמַר: הֵרִי הוּא מְנַדָּה
אִם לֹא יֵאֲכַל הַיּוֹם נְבִלוֹת וּטְרֵפוֹת, אִם עֶבֶר הַיּוֹם וְלֹא
אֲכַל, הֵרִי הוּא מְנַדָּה; וְאִין זֶה מִתְּנָה עַל מֶה שְּׁכָתוּב
בַּתּוֹרָה, שְׂאוּמְרִים לוֹ: לֹא תֹאכַל, וְתִתְּנָדָה.

כ נִשְׁבַּע עַל כֶּכֶר זֶה שֶׁלֹּא יֵאֲכַלְנָה, וְאֲכָלוּ, אֲפָלוּ כֵּלוּ,
נִשְׁאַל עָלָיו (יד) וְנִפְטָר מִשְּׁבוּעָתוֹ.

כא שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אֲכַל כֶּכֶר זֶה, שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אֲכַל כֶּכֶר
זֶה, אִין הַשְּׁנִיָּה חָלָה. וְאִם (טו) נִשְׁאַל עַל הָרֵאוּשׁוֹנָה, חָלָה
הַשְּׁנִיָּה.

כב הֵרִי שְׂאֲכַל בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם, וְאָמַר: שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא
אֲכַלְתִּי הַיּוֹם, שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אֲכַלְתִּי הַיּוֹם, יֵשׁ כָּאן עֲנֵשׁ
שְׁתֵּי שְׁבוּעוֹת לְשִׁקָּר.

כג מִתְּנָה עַל מְנַת לְהַחֲזִיר, שְׂמָה מִתְּנָה אֲפָלוּ בְּשְׁבוּעוֹת;

לְפִיכֶם אִם נִשְׁבַּע לַתָּן שׁוּם מִתְּנָה, יָכוֹל לַתְּנָה כֶּף.

סימן רלט - נשבע על דבר שאין בו ממש או לבטל המצוה

סעיפים

י"ז

ובו

א דין השבועה כְּדִין הַנֶּדֶר לְכָל דָּבָר, בֵּין לְעֲנֹן שְׁצָרִיף שְׂיֹצִיא בְּשִׁפְתָיו בֵּין לְעֲנֹן שְׁנֵתְכֹן לֹמֵר פֶּת חֲטִים וְאָמַר פֶּת שְׁעוּרִים אוֹ פֶּת סֶתֶם, בֵּין שְׁהוֹלְכִין בָּהּ אַחַר לְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם, בֵּין לְעֲנֹן הַקְּמָתָה וּבִטּוּלָהּ, בֵּין לְעֲנֹן תְּנָאִי. וַיֵּשׁ אֲוֹמְרִים שְׁכַשְׁם שְׁנֵדְרֵי זְרוּזִין וְהִבְאִי וְאֲנָסִים וּשְׁגָגוֹת מִתְּרִים, הוּא הַדִּין לְעֲנֹן שְׁבוּעָה, וְהוּא שְׁכַשְׁנִשְׁבַּע שְׁבוּעַת הִבְאִי לֹא יִהְיֶה מְעַמִּיד דְּבָרָיו לֹמֵר **(א)** שְׁוֹדָאִי רָאָה בְּאוֹתוֹ דְּרָף כְּיֹצִיאִי מִצְרִים, דְּאִם כֵּן אָסוּר הוּא. וַיֵּשׁ אֲוֹמְרִים דְּשְׁבוּעוֹת הִבְאִי בְּכָל גּוֹנָא אָסוּרוֹת. וּמִדְּבָרֵי הַרְמְבִ"ם נִרְאָה דְּשְׁבוּעוֹת זְרוּזִין אָסוּרוֹת. וְגַם בְּשֶׁאֵר שְׁבוּעוֹת נִרְאָה מִדְּבָרָיו שְׁאָף עַל פִּי שְׁפָטוֹר מְקַרְבָּן, אָסוּרָא מִיָּהָא **(ב)** אֶכָּא. הַגָּה: יְהוּדֵי שְׁגָנְבִי לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים וְחִיבוּהוּ לְשְׁבַע בְּמַעֲמַד שְׁאָר הַיְּהוּדִים, וַיּוֹדְעִים שְׁנִשְׁבַּע לְשִׁקְרָה, יְכוּפּוּהוּ שְׁיִתְפָּשֵׁר עִם הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים וְלֹא יִשְׁבַּע לְשִׁקְרָה, אֶפְלוּ אִם הָיָה **(ג)** אָנוּס עַל הַשְׁבוּעָה, הוֹאִיל וַיֵּשׁ חֲלוּל הַשֵּׁם בְּשְׁבוּעָתוֹ (תְּשׁוּבַת מַהֲרַ"ם וְהַגְּהוֹת אֲשֶׁר־יֵישׁ פֶּרֶק שְׁבוּעַת הָעֵדוּת). וְאִם הָיָה אָנוּס וְלִכְּאֵל חֲלוּל הַשֵּׁם בְּדָבָר, **(ד)** מִבְּטַל הַשְׁבוּעָה בְּלָבוֹ, הוֹאִיל וְהוּא אָנוּס בְּשְׁבוּעָה, כְּדִלְעִיל סִי רַל"ב (ד"ע).

ב תְּקִיעַת כֹּף, דִּינָה כְּדִין שְׂאָר שְׁבוּעוֹת וַיֵּשׁ לָהּ הַתְּרָה.

וּלְכַתְּחִלָּה לֹא יִתְּרָה רַק בְּמָקוֹם שְׁמַתִּירִין שְׁבוּעָה, (טוֹר וְהַתּוֹסֵפוֹת בְּשֵׁם רַבְּנוּ תָּם מְחַמְרִים בַּת"כ יוֹתֵר מִשְׁבוּעוֹת) וְעֵינָן לְעֵיל סִימָן ר"ג וּר"ל. וְהֵנִי מְלִי כְּשֶׁהִיא דָּרָךְ שְׁבוּעָה, אָבֵל כְּשֶׁהִיא כְּדָרָךְ הַסּוֹחֲרִים שְׁתוֹקְעִים כִּפְּסָם זֶה לָזֶה לְקַיֵּם הַמְּקָח, אֵין לָהּ דִּין שְׁבוּעָה כְּלָל. **הגה:** הַגְּבִיּוֹת גְּדוֹ וְאָמַר: אֲנִי תוֹקֵעַ כִּפֵּי לְשָׁמַיִם אוֹ לְצוּרִי, צָרִיךְ הַתְּרָה (בְּמָרְדֳּכִי פ"ג דְּשְׁבוּעוֹת וְתִשׁוּבַת ר"י וְתִשׁוּבַת מֵימִי). הַנּוֹתֵן תְּקִיעַת כֹּף לְחֵבְרוֹ, וְתִלָּה בְּדַעְתּוֹ, יְכוּל לְמַחֵל לוֹ. וְאִם לֹא תִלָּה בְּדַעְתּוֹ, רַק עֲשָׂאוֹ דָּרָךְ שְׁבוּעָה, לֹא יוּכַל לְמַחֵל לוֹ וּבַעֲלֵי הַתְּרָה (גַּם זֶה שֵׁם).

ג שְׁבוּעָה חָלָה עַל דְּבַר שְׂאִין בּוֹ (ה) מִמֶּשׁ, כְּגוֹן שְׁנִשְׁבַּע

שְׁלֹא יֵישֵׁן אוֹ שְׁלֹא יִדְבֵּר. **הגה:** נְדוּיֵי גֵשׁ לוֹ דִּין שְׁבוּעָה (בֵּית יוֹסֵף סוֹף סִימָן ר"ו בְּשֵׁם יְלַמְדֵנוּ). וַיֵּשׁ אוֹמְרִים דְּדַנִּין (ו) לְחַמְרָא, שְׁחַל עַל כָּל דְּבַר שְׁחַל עָלָיו הַשְׁבוּעָה וְעַל כָּל דְּבַר שְׁחַל עָלָיו הַנְּדָר (שֵׁם בְּשֵׁם רַשְׁבִּי').

ד שְׁבוּעָה אֵינָה חָלָה עַל דְּבַר מְצוּהָ, בֵּין שְׁהוֹצִיָּאָה

בְּלִשׁוֹן שְׁבוּעָה שְׂאָמַר: שְׁבוּעָה שְׁלֹא אֵשֵׁב בְּסִכָּה, בֵּין שְׁהוֹצִיָּאָה בְּלִשׁוֹן (ז) נְדָר שְׂאָמַר: יִשְׁיבַת סִכָּה עָלַי בְּשְׁבוּעָה. **הגה:** וְדוֹקָא בְּנִשְׁבַּע עַל הַמְצוּהָ לְחוּד, אָבֵל אִם נִשְׁבַּע עָלֶיהָ בְּכוּלָל, חָלָה גַּם כֵּן עַל דְּבַר מְצוּהָ, וּכְמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעֵיל סִימָן רל"ו וְסִימָן רל"ח.

ה מְלַמֵּד שְׁנִשְׁבַּע שְׂאִם לֹא יִפְרְעוּהוּ תוֹךְ ו' שְׁבוּעוֹת יִבְטֹל

הַיְלָדִים מְלַמוּדָם עַד שֶׁיִּפְרְעוּהוּ, הַשְׁבוּעָה חָלָה, דְּמְצוּהָ לָאוּ עָלֶיהָ רַמְיָא אֶלָּא עַל אַבוֹת הַנְּעָרִים.

ו הַנְּשֹׁבֵעַ עַל דְּבַר מִצְוַה דְּרַבָּנָן, כְּגוֹן שֶׁלֹּא לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל חֲנֻכָּה אוֹ שֶׁלֹּא לְקַרְאֵי הַמְּגִלָּה, הַשְּׁבוּעָה (ח) חֲלָה. וְכֵן אִם נִשְׁבַּע לְקַיֵּם מִצְוַה דְּרַבָּנָן, חַיֵּב מְשׁוּם שְׁבוּעָה אִם מִבְּטָלָהּ. וְהוּא הַדִּין לְדַבֵּר שֶׁהוּא מְדַרְשׁ חֲכָמִים שְׂאִינוֹ מְפָרֵשׁ בַּתּוֹרָה. בְּמָה דְּבָרִים אָמוּרִים, בְּנִשְׁבַּע שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת מִצְוַה דְּרַבָּנָן, אוֹ לַעֲשׂוֹת, אָבֵל אִם נִשְׁבַּע לַעֲבֹר עַל מִצְוֹת (ט) לֹא תַעֲשֶׂה, אֲפֹלוּ הִיא דְּרַבָּנָן, לֹא חֲלָה עָלָיו שְׁבוּעָה.

ז הַנְּשֹׁבֵעַ (י) לְחַלְצֵי לִיבְמַתּוֹ אִין זֶה נִשְׁבַּע לְבַטֵּל אֶת הַמִּצְוָה, דְּבִדְיָדִיָּה תְּלָה רַחֲמָנָא אִי נִיחָא לִיָּה לִיבָם אִי נִיחָא לִיָּה לְחַלְצֵי. **הגה:** יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהַנְּשֹׁבֵעַ שֶׁלֹּא לְגַלוֹת לְחֻבְרוֹ דְּבַר שְׂיִצְיָלְנוּ מִן הַהֶפְסֵד הָוָה נִשְׁבַּע לְבַטֵּל מִצְוָה וְאִינוֹ חָל (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַרַ"שׁ כָּלל י"א). וּמִכָּל מְקוֹם נִרְאָה לִי דִּישׁ לְהַתִּירָהּ תְּחִלָּה וְאַחַר כֵּן יִגְלָה לוֹ, דְּלֹא עָדִיף מִמָּה שֶׁהוּא מְדַרְשׁ חֲכָמִים. קָרִיאתַת הַתּוֹרָה בְּצַבּוֹר אִינוֹ אֵלָּא מְדַרְבָּנָן, וְשְׁבוּעָה אוֹ נֶדֶר חָל עָלָיו (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם רַשְׁבַ"י).

ח אִם נִשְׁבַּע לְדוֹר בְּמְקוֹם שְׂנַשָּׂא אִשָּׁה, אִף עַל פִּי שְׁעַל יְדֵי כֶּן הוּא מִתְּבַטֵּל מִכַּבּוּד אָב וְאִם, לֹא הָוִי נִשְׁבַּע לְבַטֵּל אֶת הַמִּצְוָה, כִּיּוֹן שֶׁלֹּא הָיוּ נוֹתְנִין לוֹ אִשָּׁה עַד שְׂיִשְׁבַּע כֶּן. **הגה:** וְכָל שְׂכֵן אִם נָשָׂא אִשָּׁה זִקְנָה וְנִשְׁבַּע לָהּ שֶׁלֹּא יִשָּׂא אִשָּׁה אַחֲרַת, אִף עַל פִּי שֶׁלֹּא קַיֵּם פְּרִיָּה וְרַבִּיָּה, דְּחָלָה הַשְּׁבוּעָה, שְׁהָרִי כָּלל בְּזֶה דְּבָרִים שֶׁהַשְּׁבוּעָה חֲלָה בָּהֶם, עַל נָשִׁים שֶׁלֹּא יוּכַל (י"א) לְקַיֵּם מִצְוֹת פְּרִיָּה וְרַבִּיָּה, וְהָוִי כְּנִשְׁבַּע עַל דַּעַת חֻבְרוֹ (בֵּית יוֹסֵף סִימָן רַכ"ח וְרַל"ב וְרִיב"ש וְרַשְׁבַ"י) וְעִינָן לַעֲלִיל סִימָן רַכ"ח דִּינוֹ.

ט מתפּיס בַּשְּׁבוּעָה, כְּגוֹן שֶׁנִּשְׁבַּע שֶׁלֹּא יֵאָכֵל כֶּכֶר זֶה, וְאָמַר עַל אַחַר: יְהִי כְמוֹהוּ, אֵף עַל פִּי שֶׁפָּטוּר **(יב)** מִמְּלָקוֹת וּמְקַרְבָּן עַל הַכֶּכֶר הַמִּתְפָּס, אֲסוּרָא מִיְהִי אִכָּא.

י שָׁמַע חֲבֵרוֹ שֶׁנִּשְׁבַּע, וְאָמַר: אֲנִי כְמוֹתְךָ, הֲרִי הוּא אֲסוּר.

יא שְׁבוּעָה שֶׁהוֹצִיָּאה בְּלִשׁוֹן נָדָר, כְּגוֹן שֶׁאָמַר: אֲכִילֶת כֶּכֶר זֶה עָלַי שְׁבוּעָה, אֲסוּר.

יב אָמַר: הֲרִינִי נָזִיר הֲרִינִי נָזִיר, חָלוּ שְׁנֵיהֶם וְצָרִיךְ לְנַהֵג שְׁתֵּי **(יג)** נְזִירוֹת.

יג אִין שְׁבוּעָה חָלָה עַל שְׁבוּעָה, שָׂאִם אָמַר: שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אֲכַל כֶּכֶר זֶה שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אֲכַל כֶּכֶר זֶה, אִין **(יד)** הַשְּׁנֵי חָלָה. אֲבָל אִם נִשְׂאֵל עַל הָרֵאשׁוֹנָה, חָלָה הַשְּׁנֵי.

יד אָמַר: שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אֲכַל בְּשָׂר עֶשְׂרִים יוֹם, וְחֲזַר וְאָמַר: שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אֲכַל בְּשָׂר **(טו)** כִּיב יוֹם, יֵשׁ מִי

שְׁאוּמֵר שְׁאֲסוּר בְּבֶשֶׁר שְׁנַיִם וְאַרְבָּעִים יוֹם. וְאִינוּ נִרְאָה לִי, אֶלָּא אִינוּ אֲסוּר בְּבֶשֶׁר אֶלָּא כִּיב יוֹם. הַגָּה: וְדוּקָא בְּמוֹסֵיף בְּנֶדֶר שְׁנֵי עַל נֶדֶר רֵאשׁוֹן, אֲבָל אִם אָמַר (טז) בִּי פְעָמִים: עֶשְׂרִים יוֹם, וְדַאי לֹא כִּוֵּן לְיָמִים הָרֵאשׁוֹנִים, דְּאִם כֵּן נֶדְרוֹ לְמָה לִי, וְאֲסוּר בְּבֶשֶׁר מִיּוֹם (כּוּ דִקְדֻק מְסַגִּית הַגְּמָרָא פִּיב דְּנֶדְרִים). וְאֶפְלוּ אִם מוֹסֵיף עַל נֶדְרוֹ, יֵשׁ אוֹמְרִים דְּאִין עוֹלִים לוֹ יָמִים הָרֵאשׁוֹנִים רַק אִם נֶדֶר בִּי הַנֶּדְרִים בְּיוֹם אֶחָד (סְבֵרַת הַתּוֹסְפוֹת פִּי הַרְיִנִי נִזִּיר וּמְרָדְכִי סוּף הַלִּי אֶבְלוּת), אֲבָל אִם כָּבֵר הַתְּחִיל לְמְנוֹת עֶשְׂרִים יוֹם הָרֵאשׁוֹנִים וְאַחַר כֶּד נֶדֶר כִּיב יוֹם, אִין מְנַן הָרֵאשׁוֹן עוֹלָה לוֹ כֻּלָּל וְאֲסוּר בְּבֶשֶׁר מִיּוֹם, וְרֵאוּי לְחוּשׁ לָזָה. וְעֵינָן לְעֵיל סוּף סִימָן רִיז עוֹד מְזָה.

טו יֵשׁ מִי שְׁאוּמֵר שְׁאֵם אָמַר: קוֹנָם כְּכָר זֹו עָלִי, וְחִזֵּר וְאָמַר: קוֹנָם כְּכָר זֹו עָלִי, אִינוּ חַיֵּב אֶלָּא אַחַת.

טז כִּיּוֹן שְׁנֶדְרֵי שְׁגָגוֹת מִתְרִים, אִם נִשְׁבַּע שְׁלֹא אֲכַל כְּכָר זֹו אִם פְּלוּנִי אָמַר דְּבָר זֶה, וְנִמְצָא שְׁאָמְרוּ, (יז) מִתֵּר בְּכְכָר. וְכֵן אִם תִּתְּלָה כְּכָר בְּאַחַר, שְׁאָמַר: שְׁבוּעָה שְׁלֹא אֲכַל כְּכָר זֹו אִם אֲכַל זֹו, וְשָׁכַח וְאָכְלָה, לֹא חָלָה עָלָיו הַשְּׁבוּעָה וְיִכּוֹל לְאָכַל שֶׁל תִּנְאֵי תִחְלָה, וְלֹא חִיְשִׁינָן שְׁיִשְׁכַּח וְיֵאֲכַל הָאֲסוּר אַחַר כֶּד. אֲבָל שֶׁל אֲסוּר אֲסוּר לְאָכַל, שְׁמָא יִשְׁכַּח וְיֵאֲכַל שֶׁל (יח) תִּנְאֵי. וְאִם אֲכַל שֶׁל תִּנְאֵי תִחְלָה, (יט) בְּשׁוּגָג, מִתֵּר בְּשִׁנְיָה. וְאִם אָכְלָה בְּמִזִּיד, חַיֵּב עַל הַשְּׁנֵיָה.

יז אִם (כ) תִּתְּלָן זֹו בְּזוֹ, שְׁאָמַר: לֹא אֲכַל זֹו אִם אֲכַל זֹו וְלֹא אֲכַל זֹו אִם אֲכַל זֹו, אֲסוּר לְאָכַל כָּל אַחַת מֵהוֹן, דְּחִיְשִׁינָן שְׁמָא יֵאֲכַל הַשְּׁנֵיָה. וְאִם אֲכַל הָאַחַת, אִם נִזְכָּר

לְשִׁבוּעָתוֹ בְּשָׁעָה שְׂאֵכְלָה, אָסוּר בְּשִׁנְיָהּ; לֹא נִזְכָּר
לְשִׁבוּעָתוֹ, מֵתָר בְּשִׁנְיָהּ.

הלכות כיבוד אב ואם

סימן רמ - איזהו כבוד ואיזה מורא ודיניהם

סעיפים

כ"ה

ובו

א צָרִיךְ לְזָהֵר מְאֹד בְּכַבּוּד אָבִיו וְאִמּוֹ וּבְמִוְרָאָם. הַגָּה:
וּמְקַל מְקוֹם אֵין בֵּית דִּין (א) כּוֹפִין עַל מַצְנוֹת כְּבוֹד אָב וְאִם, דְּהוּי לִיה מַצְנוֹת
עֲשֵׂה שְׂמִתּוֹ שְׂכָרָה בְּצַדִּיק שְׂאֵין בֵּית דִּין כּוֹפִין עָלֶיהָ (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַגְּמָרָא וּבִתְאִיו
נְתִיב א'').

ב אֵיזָה מוֹרָא, לֹא יַעֲמֵד בְּמִקוֹמוֹ (ב) הַמֵּיחָד לוֹ לַעֲמֵד
שֵׁם בְּסוּד זְקֵנִים עִם חֲבֵרָיו, אוֹ מְקוֹם הַמֵּיחָד לוֹ
לְהַתְפַּלֵּל; וְלֹא יֵשֵׁב בְּמִקוֹם הַמֵּיחָד לוֹ לְהִסָּב בְּבֵיתוֹ;
וְלֹא (ג) סוֹתֵר אֶת דְּבָרָיו וְלֹא מְכַרֵּעַ אֶת דְּבָרָיו בְּפָנָיו,
אֶפְלוּ לומר נְרָאִין דְּבָרֵי אָבָא; וְלֹא יִקְרָאנוּ בְּשֵׁמוֹ, לֹא

בְּחַיּוֹ וְלֹא בְּמוֹתוֹ, אֲלֵא אוֹמֵר: אָבִא מְאֲרִי. הֲיָה שֵׁם
אָבִיו כְּשֵׁם אַחֲרִים, מְשֻׁנָּה שְׁמָם, אִם הוּא שֵׁם שֶׁהוּא
פְּלֵאִי, שְׂאִין הַכֹּל רְגִילִים לְקָרוֹת בּוֹ. אֲבָל שֵׁם שְׂרָגִילִין בּוֹ מִתָּר
לְקָרוֹת אַחֲרִים (ד) שְׂלֵא בְּפָנָיו (טור).

ג עַד הֵיכֵן מוֹרָאָם, הֲיָה הֵבֵן לְבוֹשׁ חֲמוּדוֹת וְיוֹשֵׁב בְּרֵאשׁ
הַקְּהָל, וּבָאוּ אָבִיו וְאִמּוֹ וְקָרְעוּ (ה) בְּגָדָיו וְהִכּוּהוּ עַל
רֵאשׁוֹ וְיָרְקוּ בְּפָנָיו, לֹא יִכְלִים אוֹתָם, אֲלֵא יִשְׁתַּק, וְיִירָא
מִן מֶלֶךְ מְלָכֵי הַמְּלָכִים שֶׁצְּוָהוּ בְּכַד.

ד אֵיזָהוּ כְּבוֹד, מְאָכִילוֹ וּמְשַׁקְהוֹ, מְלַבֵּישׁ וּמְכַסֶּה,
מְכַנֵּיס וּמוֹצִיא. וְיִתְנַנּוּ לוֹ בְּסִבָּר פְּנִים יְפוֹת, שְׂאֵפְלוֹ
מְאָכִילוֹ בְּכָל יוֹם פְּטוּמוֹת וְהִרְאָה לוֹ פְּנִים זוֹעֵפוֹת, נֶעְנֵשׁ
עָלָיו. **הגה:** וְכֵן לְהַפְּדָ, אִם מִטְחִין אָבִיו בְּרַחֲמִים, וְכִנְיָתוֹ לְטוֹבָה כְּדִי שֶׁיִּנְצַל
אָבִיו מִדְּבַר קָשָׁה יוֹתֵר מְזָה, וּמִדְּבַר פִּיּוּסִים עַל יָב אָבִיו וּמִרְאָה לוֹ שֶׁכִּנְיָתוֹ
לְטוֹבָה עַד שֶׁיִּתְרַצֶּה אָבִיו לְטַחֵן בְּרַחֲמִים, נוֹחַל עוֹלָם הַבָּא (גְּמָרָא וְרִשְׁיִי פִּיק
דְּקִדּוּשִׁין וִירוּשְׁלָמִי). וַיִּשְׁמְשְׁנוּ בְּשָׂר דְּבָרִים שֶׁהִשְׁמֵשׁ מִשְׁמֵשׁ רַבּוֹ.

ה זֶה שֶׁמְאָכִילוֹ וּמְשַׁקְהוֹ, מְשַׁל אָב וְאִם, אִם יֵשׁ לוֹ. וְאִם
אֵין לָאָב, וְיֵשׁ לְבֵן, (ו) כּוֹפִין אוֹתוֹ וְזֵן אָבִיו כְּפִי מַה שֶׁהוּא
יְכוֹל. וְאִם אֵין לְבֵן, אֵינּוּ חַיֵּב לְחַזֵּר עַל הַפְּתִיחִים לְהֶאָכִיל
אֶת אָבִיו. **הגה:** וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאֵינּוּ חַיֵּב לְתַן לוֹ רַק מַה שֶׁמְחַיֵּב לְתַן (ז)
לְצַדִּיקָה (כּוֹ פֶתֶב הַבֵּית יוֹסֵף דְּנִרְאָה כּוֹ מִדְּבָרֵי הַרִי"ף וְהַרִא"ש, וְכֵן פֶתֶב הַר"ן פִּיק דְּקִדּוּשִׁין)
. וּמִכָּל מְקוֹם אִם יָדוּ מְשֻׁגָת, תִּבְאָ מְאָרָה לְמִי שֶׁמְפָרְנֵס אָבִיו מִמְעוֹת צַדִּיקָה
שְׁלוֹ (הַגְּהוֹת מְרַדְכֵי דְבִי"ב וּבְהַגְהוֹת פִּיק דְבִי"מ וּבְחִדוּשֵׁי אֲגָדָה). וְאִם יֵשׁ לוֹ בְּנִים רַבִּים,
מְחַשְׁבִּים לְפִי מְמוֹן שְׁלָהֶם, וְאִם מְקַצְתָּן עֲשִׁירִים וּמְקַצְתָּן עֲנִיִּים, מְחַיֵּבִים

העשירים לבד. (תשובת מימוני הלכות ממרים בשם מוהר"ם והביאה הבית יוסף).
אבל חייב לכבדו בגופו, אף על פי שמתוך כך בטל
ממלאכתו, ויצטרך לחזר על הפתחים. ודוקא דאית
לבו מזונות לאיתזוני ההוא יומא, אבל אי לית ליה, לא
מחייב לבטל ממלאכתו ולחזר על הפתחים.

י הנה צריך על שום דבר בעיר, (ח) ויודע שישלימו חפצו
בשביל אביו, אף על פי שיודע שגם כן יעשו בשבילו, לא
יאמר: עשו לי דבר פלוני בשבילי, אלא יאמר עשו
בשביל אבא, כדי לתלות הכבוד באביו.

יז חייב לעמד מפני אביו. ואם האב תלמיד בנו, כל אחד
מהם עומד מפני השני. (טור בשם הרא"ש) הגה: ואם הבן רוצה
למחל על כבודו, לשמש אביו, הרשות בידו, דהא הרב שמחל על כבודו כבודו
מחול. ודוקא בצנעא, או אפלו בפרהסיא ודש בעירו שיהפך יודעים שהוא
אביו, אבל אם הבן גדול בתורה ואין אביו דש בעירו, איכא למיחש לבזיון
התורה אם יתבזה הבן לפני האב, ויש להם להרחיק זה מזה שלא יקל שום
אחד בכבודו לפני חברו (הפל סברת הרב לדעת בי"י); וכן עשה (י) מוהר"ם עם
אביו.

יח עד היכן כבוד אב ואם, אפלו נטלו פיס של זהובים
שלו, והשליכו בפניו לים, לא יכלימם ולא יצער בפניהם
ולא יכעס כנגדם, אלא יקבל גזרת הכתוב וישתק. הגה:
ויש אומרים דאם רוצה לזרק מעות של בן לים דזכול למנעו, דהא אינו חייב
לכבדו רק משל (יא) אב, אבל לא משל בן (טור בשם ר"י). ואין חלוק בין
לכבדו או לצערו (תי"ה סימן מ'). ודוקא קדם שזרקו, דאפשר דממנע ולא עביד,

אָבֵל אִם כָּבֵד זָרְקוּהוּ, אָסוּר לְאַכְלוּמָה אָבֵל יוּכַל לְתַבְעוֹ לְדִינָא (טוֹר בְּשֵׁם הַרְאִי"ש). וְדוֹקָא אִם רוֹצֶה לְזַרֵּק כִּיסוֹ לְגַם, דְּאִית בֵּיה חֶסְרוֹן כִּיס, אָבֵל אִם רוֹצֶה לְהַעֲבִיר מִמֶּנּוּ רֹחַ בְּעַלְמָא, אָסוּר בְּכָל עֲנָן (ר"ן פ"ק דְּקַדוּשִׁין). בֵּן שְׁיִשׁ לוֹ דִּין עִם אָבִיו, וְהָאֵב הוּא תוֹבֵעַ הַבֵּן, צָרִיף הַבֵּן לִילְדֵי אַחַר אָבִיו אָף עַל פִּי שְׁהַבֵּן הוּא נִתְבָּע וְדָר בְּעִיר אַחֲרָת, שְׁזָהוּ כְבוֹד אָבִיו. אָבֵל הָאֵב חַיֵּב לְשַׁלֵּם לְבֵן הוֹצָאוֹת, דְּאִינוּ חַיֵּב לְכַבְּדוֹ מִשָּׁל בֵּן (במהרי"ק שְׂרָשׁ נ"ח), כְּמוֹ שְׁנִתְבְּאָר.

ט חַיֵּב לְכַבְּדוֹ אֶפְלוּ אַחַר מוֹתוֹ. כִּי צַד, הִזְה אֹמֵר דְּבַר שְׁמוּעָה מִפִּיו, אֹמֵר: כֶּד אָמַר אָבִיא מְאִרִי הֲרִינִי כְּפָרַת מִשְׁכָּבוֹ, אִם הוּא תוֹדֵי שְׁנַיִם עֶשֶׂר חֹדֶשׁ, וְאִם הוּא לְאַחַר שְׁנַיִם עֶשֶׂר חֹדֶשׁ, אֹמֵר: זְכוּרוֹנוֹ **(יב)** לְבִרְכָה. הַגָּה: וְאִין חֲלוּק בֵּין אִם לְאֵב בְּכָל זֶה (מהרי"ל סִימָן כ"ד). יֵשׁ אֹמְרִים דְּאִם כּוֹתֵב תוֹדֵי שְׁנַיִם עֶשֶׂר חֹדֶשׁ דְּבַר וּמִזְכִּיר אָבִיו, אִין צָרִיף לְכַתֵּב הֲרִינִי כְּפָרַת מִשְׁכָּבוֹ אֶלְא זְכוּרוֹנוֹ לְבִרְכָה, דְּהָא כְּתִיבְתוּ מִתְקַיְמַת לְאַחַר שְׁנַיִם עֶשֶׂר חֹדֶשׁ (הַגִּי בְּאֶלְפֵס פ"ק דְּקַדוּשִׁין), וְיֵשׁ מְחַמְרִים אֶפְלוּ בְּכַתִּיבָה (בנ"י וּשְׂאָר מְחַפְרִים וּכ"מ בְּבֵית יוֹסֵף סוּף ס"י רמ"ב בְּשֵׁם רַשְׁבִּי וְתִשׁוּבַת ו' חֲבִיב רס"ד), וְכֵן נוֹהֲגִין.

י מִי שְׁנִטְרַפָּה דַעַת אָבִיו אוֹ אִמוֹ, מִשְׁתַּדֵּל לְנַהֵג עִמָּהֶם כְּפִי דַעַתָּם עַד שְׁיִרְחַם עֲלֵיהֶם. וְאִם אִי אֶפְשָׁר לוֹ לַעֲמֹד, מִפְּנֵי שְׁנִשְׁתַּגְּעוּ בְּיוֹתֵר, יִלְדֵי לוֹ וְיִנְיָחַם, **(יג)** וְיִצְוֶה לְאַחֲרִים לְנַהֵגִם כְּרָאוּי.

יא רָאָה אָבִיו שְׁעָבַר עַל דְּבָרֵי תוֹרָה, לֹא יֹאמֵר לוֹ: עֲבַרְתָּ עַל דְּבָרֵי תוֹרָה, אֶלְא יֹאמֵר לוֹ: אָבִיא כְּתוּב בְּתוֹרָה כֶּד וְכֶד, כְּאֵלוּ הוּא שׂוֹאֵל מִמֶּנּוּ וְלֹא כְּמִזְהִירוֹ, וְהוּא יָבִין בְּעֵצְמוֹ וְלֹא יִתְבַּיֵּשׁ. וְאִם הִזְה אֹמֵר שְׁמוּעָה בְּטָעוּת, לֹא יֹאמֵר לוֹ: לֹא תִתְנִי הַכִּי.

יב אָמַר לוֹ אָבִיו : הַשְׁקֵנִי מִיַּם , וַיֵּשׁ לִפְנֵי לַעֲשׂוֹת מִצְוָה עוֹבֶרֶת , כְּגוֹן קְבוּרַת מֵת אוֹ לְוָיָה , אִם אֶפְשָׁר לְמִצְוָה שֶׁתַּעֲשֶׂה עַל יְדֵי אַחֲרִים , יַעֲסֹק בְּכָבוֹד אָבִיו . וְאִם הִתְחִיל בְּמִצְוָה תַּחֲלָה , יִגְמֹר , דְּהֶעוֹסֵק בְּמִצְוָה פְּטוּר מִן הַמִּצְוָה (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַר"ן) . וְאִם אֵין שָׁם אַחֲרִים לַעֲשׂוֹת , יַעֲסֹק בְּמִצְוָה וַיִּנִּיחַ כְּבוֹד אָבִיו . מִיְהוּ אִם אֵין זְמַן הַמִּצְוָה עוֹבֶרֶת , יַעֲסֹק בְּכָבוֹד אָבִיו וְאַחַר כֵּךְ יַעֲשֶׂה הַמִּצְוָה (רַבֵּנוּ יְרוּחֵם נֹתִיב א' בְּשֵׁם רַא"ש) .

יג תִּלְמוּד תּוֹרָה גָּדוֹל מְכָבוֹד אָב וְאִם .

יד אָבִיו אוֹמֵר לוֹ : הַשְׁקֵנִי מִיַּם , וְאִמּוֹ אוֹמֶרֶת : הַשְׁקֵנִי מִיַּם , (יֵד) מְנִיחַ אִמּוֹ וְעוֹסֵק בְּכָבוֹד אָבִיו . וְאִם הִיא מְגַרֶשֶׁת מֵאָבִיו , שְׁנִיָּהֶם שְׂוִים וְלֹאִיזָה מֵהֶם שְׂיִרְצָה יִקְדִים .

טו אָמַר לוֹ אָבִיו לַעֲבֹר עַל דְּבָרֵי תּוֹרָה , בֵּין מִצְוָה עֲשֵׂה בֵּין מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה , אֶפְלוּ מִצְוָה שֶׁל דְּבָרֵיהֶם , לֹא יִשְׁמַע לוֹ .

טז הָאֵב שְׂצוּהָ אֶת בְּנוֹ שֶׁלֹּא יִדְבֵּר עִם פְּלוֹנִי וְשֶׁלֹּא יִמְחַל לוֹ עַד זְמַן קָצוּב , וְהֵבֵן הָיָה רוֹצֵה לְהִתְפַּיֵּס מִיַּד לוֹלֵי צְנוּאֵת אָבִיו , אֵין לוֹ לְחוּשׁ לְצְנוּאָתוֹ .

יז אָחַד הָאִישׁ וְאָחַד הָאִשָּׁה שְׁוִין בְּכָבוֹד וּבְמוֹרָא שֶׁל אָב וְאִם, אֶלָּא שֶׁהָאִשָּׁה אֵין בְּיָדָהּ לַעֲשׂוֹת, שֶׁהִיא (טו) מְשַׁעֲבֶדֶת לְבַעֲלָהּ, לְפִיכָךְ הִיא פְּטוּרָה מִכְבוֹד אָב וְאִם בְּעוֹדָהּ נְשׁוּאָה. וְאִם נִתְגַּרְשָׁה אוֹ נִתְאַלְמְנָה, חַיִּבֶת.

יח מִמֶּזֶר חַיִּב בְּכָבוֹד אָבִיו וּבְמוֹרָאוֹ. אֶפְלוּ הָיָה אָבִיו רָשָׁע וּבַעַל עֲבֵרוֹת, מְכַבְּדוֹ וּמְתִירָא מִפְּנֵי. הַגָּה: וַיֵּשׁ אוֹמְרִים דְּאֵינוּ מְחַיֵּב (טז) לְכַבֵּד אָבִיו רָשָׁע, אֶלָּא אִם כֵּן עָשָׂה תְּשׁוּבָה (טו) וּמְרַדְּכִי פִי כִּיצַד וּבְהִגָּהוֹת מִיְמוֹנֵי פִּי דְהַלְכוֹת מִמְרִים).

יט אָסוּר לְאָדָם לְהַכְּבִיד עָלוּ עַל בְּנָיו וּלְדַקְדֵּק בְּכָבוֹדוֹ עִמָּהֶם, שֶׁלֹּא יְבִיאֵם לְיַדֵּי מְכַשׁוּל, אֶלָּא יִמְחַל וַיַּעֲלִים עֵינָיו מֵהֶם, שֶׁהָאֵב שֶׁמְחַל עַל כְּבוֹדוֹ, כְּבוֹדוֹ מְחֻל.

כ הַמֶּכָּה לְבָנוּ גְדוֹל, מְנַדִּין אוֹתוֹ, שֶׁהָרִי עוֹבֵר עַל לְפָנָיו עוֹר לֹא תִתֵּן מְכַשׁוּל (וַיִּקְרָא יט, יד). וְלֹא מְקַרֵי גְדוֹל לְדַבֵּר זֶה, רַק אַחֵר כִּיב שָׁנָה אוֹ כִּיב שָׁנָה (בְּקוֹנְטְרַס פִּיךְ דְּקַדוּשֵׁין וּבֵית יוֹסֵף סוּף סִימָן שֶׁלִּיד).

כא חַיִּב אָדָם לְכַבֵּד אִשְׁתּוֹ אָבִיו, אֵף עַל פִּי שֶׁאֵינָהּ אִמּוֹ, כָּל זְמַן שֶׁאָבִיו קַיָּם. וְחַיִּב לְכַבֵּד בַּעַל אִמּוֹ, כָּל זְמַן שֶׁאִמּוֹ קַיָּמֶת. אֲבָל לְאַחֵר מִיָּתָהּ, אֵינוּ חַיִּב בְּכָבוֹדָם. וּמְכַל מְקוֹם דְּבַר הַגּוֹן לְכַבֵּדָם אֵף לְאַחֵר מִיָּתָהּ.

כב חַיֵּב אָדָם בְּכַבּוּד אָחִיו הַגָּדוֹל, בֵּין שֶׁהוּא אָחִיו

מֵאָבִיו בֵּין שֶׁהוּא אָחִיו מֵאִמּוֹ. וְאֶפְלוּ הַקָּטָן הוּא תַלְמִיד חָכָם וְגָדוֹל בְּתוֹרָה יוֹתֵר מִן הַגָּדוֹל. כֵּן מִשְׁמַע לוֹ (מִתְּשׁוּבַת הַרְאִישׁ שֶׁבְּסֻעֵיף שֶׁאֲחִיז וְסַמִּיג) וְדָלָא כְּיֵשׁ חוֹלְקִין בְּזָה (ב"ז).

כג אַח גָּדוֹל שֶׁחֲרָף וּבְזָה לְאָחִיו שֶׁהוּא תַלְמִיד חָכָם

וְקָטָן מִמֶּנּוּ בְּשָׂנִים, וְנִגְדָה הַקָּטָן לְגָדוֹל, יָפָה עֲשָׂה שֶׁנִּגְדָהוּ, דְּכִיּוֹן שֶׁאִינוֹ נוֹשֵׂא פָנִים לְתוֹרָה אִינוֹ עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה עִמָּךְ וְאִינוֹ חַיֵּב לְכַבְּדוֹ.

כד חַיֵּב אָדָם לְכַבֵּד (יז) חָמִיו. הַגָּה: יֵשׁ אוֹמְרִים דְּאִין אָדָם חַיֵּב

בְּכַבּוּד אָבִי אָבִיו (מִהַרְיִיק שֶׁרֵשׁ מ"ד). וְאִינוֹ נ"ל, אֶלָּא (יח) דְּחַיֵּב בְּכַבּוּד אָבִיו יוֹתֵר מִכַּבּוּד אָבִי אָבִיו (וְרֵאזָה מִמְדַּרְשׁ גַּבִּי וַיִּזְבַּח זְבָחִים וְגו' (בְּרַאשִׁית מו, א)).

כה אִם הָאֵב רוֹצֶה לְשָׂרֵת אֶת הַבֶּן, מִתֵּר לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ

אֶלָּא אִם כֵּן הָאֵב בֶּן תוֹרָה. תַלְמִיד שֶׁרוֹצֶה לְלַכֵּת לְמָקוֹם אַחֵר, שֶׁהוּא בּוֹטֵחַ שֶׁיִּרְאֶה סִימָן בְּרָכָה בְּתַלְמוּדוֹ לְפָנֵי הָרַב שֶׁשָּׂם, וְאָבִיו מוֹחָה בּוֹ לְפִי שֶׁדוֹאֵג שֶׁבְּאוֹתָהּ הָעִיר הָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים מַעֲלִילִים, אִינוֹ צָרִיךְ לְשִׁמְעַ לְאָבִיו בְּזָה.

הַגָּה: וְכֵן אִם הָאֵב מוֹחָה בְּבֶן לְשָׂא אִיזוֹ אֲשֶׁה שֶׁיִּחַפֵּץ בָּהּ הַבֶּן, אִין צָרִיךְ לְשִׁמְעַ אֶל הָאֵב (מִהַרְיִיק שֶׁרֵשׁ קס"ו).

סימן רמא - דיני מכה ומקלל אביו

ואמו

סעיפים

ט'

ובו

א המקלל אביו או אמו, אפלו לאחר מיתתו, חייב סקילה אם הוא בעדים והתראה, אחד האיש ואחד האשה שקלו. במה דברים אמורים, שקללום בשם מהשמות המיוחדים, אבל קללם (א) בכנוי, אינו חייב אלא בלאו, כמו המקלל אחד מישראל. הגה: וכן המכה אביו או אמו, בתייהם, בין איש בין אשה חייבים חנק. ודוקא אם עשו בהם חבורה, אבל אם לא עשו חבורה אינו אלא בלאו, כמו מי שמכה אחד מישראל (טור).

ב הכהו על אָזנו וחרשו, חייב מיתה, שאי אפשר שיעשה חרש בלא חבורה, דטפת דם יוצא מבפנים באזן ועל זה נתחרש.

ג הִיָּה קוֹץ תָּחוּב לְאָבִיו, לֹא יוֹצִיאֵנוּ, שָׁמָּא יבֹא לַעֲשׂוֹת בּוֹ חֲבוּרָה. וְכֵן אִם הוּא מְקִיז דָּם, אוֹ רוּפֵא, לֹא יִקְיֵז דָּם לְאָבִיו וְלֹא יַחֲתֵךְ לוֹ אֶבֶר, אֵף עַל פִּי שֶׁמְכִינֵן לְרִפּוּאָה. **הגה:** במה דברים אמורים, בשיש שם אחר לעשות. אבל אם אין שם אחר לעשות והוא מצטער, הרי הוא מקיזו וחותר לו כפי מה שיירשוהו לעשות. (גם זה בטור ורמב"ם פ"ב ממרים).

ד הִיוּ אָבוֹתָם וְאִמּוֹתָם רְשָׁעִים גְּמוּרִים וְעוֹבְרֵי עֲבָרָה, אֲפֹלוּ נִגְמַר דִּינָם לְהַרְיָגָהּ וְיִוְצְאִים לְהַרְג, אָסוּר לוֹ לְהַכּוֹתָם וּלְקַלְלָם. וְאִם הִכָּה אוֹתָם אוֹ קִלְלָם פְּטוּר. וְאִם עָשׂוּ תְּשׁוּבָה, הֵרִי זֶה (ב) חַיֵּב וְנִהְרָג עָלֵיהֶם אֵף עַל פִּי שְׂיוּצָאִין לְהַרְג.

ה עֵבֶר אָבוֹתָם אוֹ אִמּוֹתָם עֲבָרָה שְׁלוּקִים עָלֵיהֶם, וְהָיָה חֶבֶן שְׁלֵיחַ לְדִינָם, לֹא יָכָה אוֹתָם. וְכֵן אִם נִתְחַיְבוּ נְדוּי, לֹא יִהְיֶה שְׁלֵיחַ לְנִדּוּתָם. וְלֹא יִרְדֹּף וְלֹא יָכָה אוֹתָם בְּשְׁלִיחוֹת בֵּית דִּין, אֵף עַל פִּי שְׂרָאוּיִים לְכַדֵּי וְלֹא עָשׂוּ תְּשׁוּבָה.

ו כָּל הַמְּבֻזָּה אָבוֹתָם וְאִמּוֹתָם, אֲפֹלוּ בְּדַבָּרִים, אֲפֹלוּ בְּרַמְיָזָה, הֵרִי זֶה בְּכָלֵל אֲרוּר מִפִּי הַגְּבוּרָה, שֶׁנֶּאֱמַר: אֲרוּר מִקְלָה אָבוֹתָם וְאִמּוֹתָם (דְּבָרִים כז, טו). וַיֵּשׁ לְבֵית דִּין לְהַכּוֹת עַל זֶה מִכַּת מִרְדּוֹת וְלַעֲנֹשׁ כְּפִי מַה שְׂרָאוּי. הַגָּה: מִי שֶׁנִּתְחַיֵּב שְׁבוּעָה לְבָנוּ בְּבֵית דִּין, אִינוֹ מְשַׁבֵּיעַ בְּשְׁבוּעָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ אֵלֶּה, שֶׁהֵרִי זֶה בָּא לְקַלְלֵי אָבוֹתָם, אֲלֵּא מְשַׁבֵּיעוֹ שְׁבוּעָה שֶׁאֵין בָּהּ אֵלֶּה (טור בְּשֵׁם הַרְמַבַּ"ם).

ז שְׁתוּקֵי (פְּרוּשׁ שְׁתוּק לְקֹרֵא אֶת אָבוֹתָם בְּשֵׁם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ בְּפֶרֶק עֲשָׂרָה יוֹחֲסִין אֵיזָהוּ שְׁתוּקֵי, כָּל שֶׁמְכִיר אֶת אִמּוֹ וְאִינוֹ מְכִיר אֶת אָבוֹתָם), חַיֵּב עַל הַכָּאֵת וְקַלְלַת אִמּוֹ וְאִינוֹ חַיֵּב עַל אָבוֹתָם. אֵף עַל פִּי שֶׁנִּבְדָּקָה אִמּוֹ וְאָמְרָה: בֶּן פְּלוֹנִי הוּא, אִינוֹ נֶעְנֵשׁ עַל פִּיהָ.

ח בְּנוּ מִהַשְׁפָּחָה אוּ מִהַכּוֹתִית אֵינוֹ חַיֵּב לֹא עַל אָבִיו וְלֹא עַל אִמּוֹ. וְכֵן מִי שֶׁהִיָּתָה הוֹרְתוֹ שְׂלֵא בְּקִדְשָׁה אֶף עַל פִּי שְׂלִדְתוֹ בְּקִדְשָׁה.

ט גֵּר אָסוּר לְקַלֵּל אָבִיו הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים וְלִהְכּוֹתוֹ. וְלֹא יִבְזֶהוּ, שְׂלֵא יֹאמְרוּ: בָּאֲנוּ מִקִּדְשָׁה חֲמוּרָה לְקִדְשָׁה קִלָּה. אָבֵל עֶבֶד שֶׁנִּשְׁתַּחֲרַר אֵין לוֹ יְחוּס, וְהָרִי הוּא כְּמִי שֶׁאֵינוֹ אָבִיו לְכָל דָּבָר.

הלכות כבוד רבו ותלמיד חכם

סימן רמב - שלא להורות בפני הרב,
ודין רב שמחל על כבודו

סעיפים

ליו

ובו

א חַיֵּב אָדָם בְּכָבוֹד רַבּוֹ וְיִרְאַתוֹ יוֹתֵר מִבְּשָׂל אָבִיו. הַגָּה:

אָביו שְׁהוּא רַבּוּ מִבְּהֶקֶת, קוֹרָא אוֹתוֹ בְּדַבְּרוֹ: רַבִּי, אָבֵל בְּרַבּוֹ שְׂאִינוּ מִבְּהֶקֶת,
קוֹרָא אוֹתוֹ: (א) אָבֵא. (סְבֵרַת הָרַב מִמְּשֻׁמְעוֹת הַטּוֹר וּמִשִּׁי"ס ר"פ הַזֶּהָב).

ב כָּל הַחוּלֵק עַל רַבּוֹ, כְּחוּלֵק עַל הַשְּׂכִינָה. וְכָל הָעוֹשֶׂה
מְרִיבָה עִם רַבּוֹ, כְּעוֹשֶׂה עִם הַשְּׂכִינָה. וְכָל הַמְּתַרְעֵם
עָלָיו, כְּאֵלוֹ מְתַרְעֵם עַל הַשְּׂכִינָה. וְכָל הַמְּהַרְהֵר אַחַר
רַבּוֹ, כְּמַהַרְהֵר אַחַר הַשְּׂכִינָה.

ג אֵיזֶהוּ חוּלֵק עַל רַבּוֹ, כָּל (ב) שְׂקוּבֵעַ לוֹ מְדַרְשׁ וְיוֹשֵׁב
וְדוֹרֵשׁ וּמְלַמֵּד שְׂלֵא בְּרִשׁוֹת רַבּוֹ, וְרַבּוֹ קִיָּם, אֵף עַל פִּי
שְׁהוּא בְּמַדִּינָה אַחֲרָת. הַגָּה: אָבֵל מְתַר מִתַּר לְחֵלֶק עָלָיו בְּאֵיזֶה פֶּסֶק אוֹ
(ג) הוֹרָאָה, אִם יֵשׁ לוֹ רְאִיּוֹת וְהוֹכָחוֹת לְדַבְּרֵי שְׁהַדִּין עִמוֹ (פְּסָקֵי מַהֲרַ"י סִי
רל"ח).

ד אָסוּר לְאָדָם לְהוֹרוֹת לְפָנֵי רַבּוֹ לְעוֹלָם, וְכָל הַמוֹרָה
לְפָנָיו חָיִב מִיָּתֵהּ. הַגָּה: וְאֶפְלוּ נְטִילַת (ד) רְשׁוֹת לֹא מְהִנֵּי תוֹדָ שְׁלֵשָׁה
פְּרָסָאוֹת, אִם הוּא רַבּוֹ מִבְּהֶקֶת. (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם תוֹסְפּוֹת פ"ק דְּסִנְהֶדְרִין וּמַהֲרִ"ק שָׂרֵשׁ
קִיעַ וְאֶגְדָּה שֵׁם וּסְמִ"ק סוֹף עֲשִׂין י"ג בְּשֵׁם רִי"י וּפְרָק אֵף עַל פִּי). וְאִם הוּא רְחוֹק
מִרַבּוֹ יֵיב מִיֵּל, וְשָׂאֵל לוֹ אָדָם דְּבַר הַלְכָה בְּדַרְדָּר מְקַרָּה,
יְכוּל לְהִשָּׁיב. אָבֵל לְקַבֵּעַ עֲצָמוֹ לְהוֹרָאָה וְלִישָׁב וְלְהוֹרוֹת,
אֶפְלוּ הוּא בְּסוֹף הָעוֹלָם, אָסוּר לְהוֹרוֹת עַד שְׂיָמוֹת רַבּוֹ
אוֹ עַד שְׂיָתֵן לוֹ רְשׁוֹת. הַגָּה: וְכָל זֶה בְּרַבּוֹ מִבְּהֶקֶת, אָבֵל בְּתַלְמִיד
חֵבֵר, אֶפְלוּ תוֹדָ שְׁלֵשָׁה פְּרָסָאוֹת שָׂרֵי (רִי"ף וְרַמְבַּ"ם כְּדֵאִיתָא בְּבֵית יוֹסֵף). וְיֵשׁ
אוֹמְרִים דְּמַכָּל מְקוֹם לְפָנֵי רַבּוֹ (ה) מִמֶּשׁ אָסוּר (רִיב"ש סִי רַע"א), וְאֶפְלוּ שְׂלֵא
בְּפָנָיו מִמֶּשׁ, אִם הִתְחִילוּ בְּכַבּוּד הָרַב לֹמַר שְׂיִשְׂאֵלוֹ לְרַב, אוֹ שְׁהַרְבַּ מִפְּלֶג
בְּחֻכְמָה וְזִקְנָה, אִין לְהוֹרוֹת בְּעִירוֹ. (בְּבֵית יוֹסֵף מְגַמְרָא בְּפִי הַדָּר). וְיֵשׁ

אומרים דתלמיד גמור תוך י"ב מיל חזב מיתה, אם הוא מורה. חוץ ל"ב מיל, פטור אבא אסור. הגה: ויש אומרים דדוקא (ו) ברגיל לבוא לעירו של תלמיד. אבא אם אינו רגיל לבוא שם, רק בדרך אקראי, מתר, כל שהוא חוץ לגי פרסאות (מרדכי בשם ריב"א). תלמיד חבר תוך י"ב מיל, פטור אבא אסור. וחוץ ל"ב מיל, (ז) מתר. אף על פי שנטל רשות מרב (ח) אחד, לא סגי, עד שיטל רשות מכל רבותיו המבוקים. הגה: והאי מבוקים לא מירי פשאר רבו מבוק שרב חכמתו ממנו, דאם כן לא אפשר להיות לו הרבה רבותיו מבוקים, (ט) אלא ר"ל תלמיד גמור, לאפוקי תלמיד חבר דהינו שנתגדל בתורה ונעשה חבר לרבו, דהינו שהוא קרוב להיות גדול ברבו. (מהרי"ק שרש ק"ע ובית יוסף בשם רשב"ם פי"ג נוהליו). מיהו יש חולקין וסבירא להו דאי קבל רשות מרבו אחד, מהני להורות חוץ לגי פרסאות. (תשובת הרשב"א סי' קי"א וריב"ש סי' רפ"א). אבא תוך ג' פרסאות, (י) לא מהני ליה. ויש אומרים דכל שאינו רבו מבוק, דהינו שאין רב חכמתו ממנו, תלמיד חבר הוא (בית יוסף בשם הרמב"ם).

[ה](#) אין תלמיד יכול לסמוך אחרים במקום רבו.

1 אם לא קבל הנסמך הסמיכה מיז הרב ההוא הסומך אלא על ידי רבנים אחרים, והוא נעשה להם סניף, אין לאותו הרב להשתרר עליו כלל אם אינו רבו. הגה: אבא אם סמכו לבדו, נהגו שהנסמך כפוף קצת לסומכו. (מהרי"ק שרש קי"ג וקי"ז). וכן מי שלומד בשיבה זמן אחד, נהגו לומר שהוא תלמיד בעל הישיבה, אף על פי שאפשר שבעל הישיבה שמע יותר חדושים ממנו, ויש למנהגים אלו עקר על מה שסמכו (בפסקי מהרא"י).

2 לא מקרי הוראה אלא כשמורה על (יא) מעשה שבא

לְפָנָיו, אֲבָל אִם שָׁאֲלוּ לְתַלְמִיד הַלְכָה כְּדַבְּרֵי מִי, יְכוּל לֹמַר מֵה שֶׁבִּדְעָתוֹ, כִּיּוֹן שָׁאִינוּ מוֹרָה עַל מַעֲשֵׂה שְׂבָא לְפָנָיו.

ח לֹא מְקַרֵּי הוֹרָאָה אֶלָּא בְּדָבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ חֲדוּשׁ לְשׂוֹאֵל, אֲבָל בְּהוֹרָאָה יְדוּעָה שֶׁהִיא פְּשׁוּטָה לְכָל, כְּגוֹן נוֹתֵן טַעַם לְפָגַם אוֹ לְבַטֵּל אֲסוּר בְּשֵׁשִׁים וְכִיּוֹצֵא בָּאֵלוֹ, מִתֵּר.

ט יֵשׁ מִי שֶׁכָּתַב, שֶׁכָּל הַכְּתוּב בִּסְפָרִים מִפְּסָקֵי הַגְּאוּנִים יְכוּל לְהוֹרוֹת בֵּימֵי רַבּוֹ, רַק לֹא יוֹרָה דָּבָר מִלְּבוֹ וְלֹא יִסְמַךְ עַל רְאִיוֹתָיו לְדַמוֹת מְלֵתָא לְמְלֵתָא מַעְצָמוֹ.

י יֵשׁ מִי שֶׁכָּתַב שֶׁאֲסוּר לְחַכֵּם לְהִתִּיר דָּבָר (יב) הַתְּמוּהָ שֶׁנִּרְאָה לְרַבִּים שֶׁהִתִּיר אֶת הָאֲסוּר.

יא לְאֶפְרוּשֵׁי מְאֻסְרָא, כְּגוֹן שְׂרוּאָה אָדָם שֶׁעוֹבֵר עַבְרָה מִפְּנֵי שֶׁאִינוּ יוֹדְעֵי שֶׁהוּא אֲסוּר, אוֹ מִפְּנֵי רְשָׁעָתוֹ, מִתֵּר לְהַפְרִישׁוֹ וְלֹמַר לוֹ שֶׁהוּא אֲסוּר, בְּפָנֵי רַבּוֹ, שֶׁבְּכָל מְקוֹם שֶׁיֵּשׁ חֲלוּל הַשֵּׁם אֵין חוֹלְקִין כְּבוֹד לְרַב.

יב אִם בְּנֵי בֵּיתוֹ שֶׁל תַּלְמִיד הֶעֱרָכוּ לְהוֹרָאָה וְשָׁאֲלוּ לוֹ,

לא יורה להם במקום רבו. (יג) ולא כל מי ששמת רבו מתר לישב ולהורות, אלא אם כן הגיע להוראה. (טור בשם הרמב"ם).

יג תלמיד שלא הגיע להוראה ומורה, הרי זה שוטה רשע וגס רוח, ועליו נאמר: כי רבים חללים הפילה (משלי ז, כו). **הגה:** ותלמידים הקטנים הקופצים להורות ולישב בראש, להתגדל בפני עמי הארץ, מרבים מחלקת ומחריבים העולם ומכבין גרה של תורה. (טור מהרמב"ם). ויזהר כל אדם שלא יורה כשהוא שתוי יין או שאר דברים המשכרים, אפלו בדבר פשוט, אם לא שהוא דבר (יד) ברור בפוסקים וזיל קרי בי רב הוא. (ת"ה סימן מ"ב ובמהרי"ק שרש ק"ע ועס"ק י"ט). עין בחשן המשפט סי' ז'.

יד כל חכם שהגיע להוראה ואינו מורה, הרי זה מונע תורה ונותן מכשולות לפני רבים, ועליו נאמר: ועצומים כל הרוגיה (משלי ז, כו). **הגה:** ענין הסמיכות שנהגו בזמן הזה, כדי שידעו כל העם שהגיע להוראה וימה שמורה הוא ברשות רבו הסומכו, ולכן אם כבר מת רבו אין צריך לסמיכות. וכן בתלמיד חבר, כדרך שנתבאר לעיל, במקום שאין צריך רשות אין צריך סמיכות. (ריב"ש סימן רע"א ודלא פנחלת אבות פ' שנו חכמים). ויש אומרים דמי שאינו מסמך למורנו ונותן גטין וחליצות, אין במעשיו כלום, ויש לחוש לגטין וחליצות שנתן, אם לא שידוע לכל שממחה לרבים הוא רק שמצד ענוה ושפלות אינו מבקש גדולות. (מהר"ד פהן סי' כ' ומהרי"ו סי' פ"ה וקכ"ב). ויש חולקים ומקלין (תשובת ריב"ש הנ"ל) ובמקום עגון יש להקל אם כבר נתן גטין וחליצות, אבל לא בדרך אחר, כי מנהגן של ישראל תורה, כן נ"ל. ועוד נ"ל שמתר לתת מורנו לאחד שישדר גטין, ואף על פי שמדין (טו) הסמיכה שבפימים הראשונים לא הוי דינא הכי, מכל מקום עכשו אינו אלא נטילת רשות בעלמא ושרי.

טו אסור לתלמיד לקרות לרבו בשמו, לא בחייו ולא

בְּמוֹתוֹ, וְאַפְלוּ לְקָרוֹת לְאַחֲרִים שֶׁשָּׁמַם כְּשָׁמוֹ אָסוּר, אִם
הוּא שֵׁם פְּלֵאִי שֶׁאֵין הַכֹּל רְגִילִין לְקָרוֹת בּוֹ. הַגָּה: אֲבָל שֵׁם
שֶׁרְגִילִין בּוֹ, מִתֵּר (טז) לְהַזְכִּיר שֶׁלֹּא בְּפָנָי רַבּוֹ. (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַרְמַבְּיִים). וְכָל
זֶה דוֹקָא כְּשֶׁאֵינּוּ מְזָכִיר רַק שָׁמוֹ לְבַד, אֲבָל מִתֵּר לֹאמֹר: ר' מוֹרֵי פְּלוֹנִי. (פּוֹ
מִשְׁמַע מִפִּי רַשִׁיי פ' חֶלֶק).

טז לֹא יִתֵּן שְׁלוֹם לְרַבּוֹ וְלֹא יַחְזִיר לוֹ שְׁלוֹם, כְּדֶרֶךְ שְׁאָר
הָעָם, אֲלֵא שׁוֹחָה לְפָנָיו וְאוֹמֵר לוֹ בְּיִרְאָה וּבְכַבּוּד: (שְׁלוֹם
עָלֶיךָ רַבִּי, וְאִם יִתֵּן לוֹ רַבּוֹ שְׁלוֹם, אוֹמֵר לוֹ) שְׁלוֹם עָלֶיךָ מוֹרֵי וְרַבִּי. וְכֵן
נוֹהֲגִין. וַיֵּשׂ אוֹמְרִים דָּאֵין לְתַלְמִיד לְשָׂאֵל בְּשְׁלוֹם רַבּוֹ כָּלֵל, שֶׁנֶּאֱמַר: רֵאשִׁי
נְעָרִים וְנִחְבָּאוּ (אִיּוֹב כח, ט). (יְרוּשָׁלַיִם הֵבִיאוּ הַגָּהֶת מִיְמֹנֵי פֶּרֶק ה' וְכֵן כָּתַב תַּאֲוִי נְתִיב
ב' וּבֵית יוֹסֵף בְּשֵׁם רַבֵּנוּ יוֹנָה). וְלֹא יַחְלֹץ תִּפְּלִיּוֹ לְפָנָי רַבּוֹ וְלֹא יֹסֵב
לְפָנָיו, אֲלֵא יוֹשֵׁב כְּיוֹשֵׁב לְפָנָי הַמְּלֻךְ. הִזָּה רַבּוֹ יוֹשֵׁב בְּסַעֲדָה עִם
אַחֲרִים, נוֹטֵל רְשׁוֹת מֵרַבּוֹ וְאַחַר כֵּךְ מְאַחֲרִים. (רוֹקַח סִימָן שְׁלִי"ה). וְלֹא (יז)
יִתְפַּלֵּל לְפָנָיו לֹא לְאַחֲרָיו וְלֹא בְּצִדּוֹ, וְאֵין צָרִיךְ לֹאמֹר
שֶׁאָסוּר לְהַלְךְ בְּצִדּוֹ, אֲלֵא יִתְרַחֵק לְאַחַר רַבּוֹ. וְלֹא יִהְיֶה
מְכוּן כְּנֶגֶד אַחֲרָיו, אֲלֵא יִצְדַּד עֲצָמוֹ לְצַד אַחֵר, בֵּין
כְּשֶׁמִּתְפַּלֵּל עִמּוֹ בֵּין כְּשֶׁהוֹלֵךְ עִמּוֹ. וְחוּץ לְד' אַמּוֹת, הַכֹּל
מִתֵּר. וְעַיִן בַּאֲ"ח סִי' צ"ד. וְלֹא יִכְנֹס עִמּוֹ לְמִרְחָץ אֲלֵא אִם כֵּן
הוּא צָרִיךְ לוֹ. הַגָּה: וְאִם הִזָּה הִתְלַמֵּד בְּמִרְחָץ קִדָּם לְרַבּוֹ, וּבֵא רַבּוֹ
לְשֵׁם, אֵין צָרִיךְ (יח) לְצֵאת. (מֵהַר"וּ בְּדִינִין). וְכָל זֶה לֹא מִיְרֵי אֲלֵא בְּמִקּוֹם
שֶׁהוֹלְכִים עֲרַמֵי עֲרוֹנָה בְּמִרְחָץ, אֲבָל בְּמִקּוֹם שֶׁהוֹלְכִים בְּמִכְנָסִים, מִתֵּר. (אֲגַדָּה
פ' מִקּוֹם שְׁנִיחָה) וְכֵן הַמְּנַהֵג פְּשׁוּט לְכַנֵּס עִם רַבּוֹ וְאָבִיו וְחָמִיו וּבַעַל אִמּוֹ וּבַעַל
אַחֲוֹתָו לְמִרְחָץ, אֵף עַל פִּי שֶׁבְּגָמְרָא אָסְרוּ כָּלָם, וְהַכֹּל הוּא מִטַּעַם דְּעֵכָשִׁין
הוֹלְכִים בְּמִכְנָסִים. וְלֹא יֹשֵׁב לְפָנָיו, עַד שֶׁיֹּאמֵר לוֹ: שֵׁב, וְלֹא
יַעֲמֵד, עַד שֶׁיֹּאמֵר לוֹ: עֲמֵד, אוֹ עַד שֶׁיִּטַּל רְשׁוֹת לְעַמֵּד.
וְכִשְׁיִפְטֵר מִלְּפָנָיו לֹא יַחְזִיר לוֹ אַחֲרָיו, אֲלֵא נִרְתַּע
לְאַחֲרָיו, וּפָנָיו כְּנֶגֶד פָּנָי רַבּוֹ. הַגָּה: וְהַנְּפֹטֵר מֵרַבּוֹ וְנוֹטֵל מִמֶּנּוּ

רשות וְלֹן בְּעִיר, צָרִיף לְחֹזֵר וְלִטֹּל מִמֶּנּוּ רְשׁוּת (שׁ״ס פ״ק דמ״יק ור׳ ירוחם). וְדוֹקָא
שְׁלֹא אָמַר לוֹ מִתְחַלְקָה שְׁרוּצָה לְלוֹן בְּעִיר, אֲבָל אִם (יט) הִגִּיד לוֹ בְּשַׁעָה שְׁנַטְל
רְשׁוּת, אִין צָרִיף לְחֹזֵר וְלִטֹּל מִמֶּנּוּ רְשׁוּת. (הר״ן שׁ״ס). וְלֹא יֵשֵׁב בְּמִקְוָמוֹ;
וְלֹא יִכְרִיעַ דְּבָרָיו בְּפָנָיו; וְלֹא (כ) יִסְתַּר דְּבָרָיו. וְחַיֵּב
לְעַמֵּד מִפְּנָיו, מְשִׁירָאָנוּ מִרְחוּק מְלֵא עֵינָיו עַד (כא)
שְׂתֵּיכֶסֶה מִמֶּנּוּ שְׁלֹא יִרְאֶה קוּמָתוֹ, וְאַחַר כֵּן יֵשֵׁב.
וְאַפְלוּ הָיָה רְכוּב, צָרִיף לְעַמֵּד מִפְּנָיו, דְּחָשִׁיב (כב)
כְּמַהֲלֵךְ. הִגָּה: יֵשׁ אוֹמְרִים דְּאִין אָדָם (כג) חַיֵּב לְעַמֵּד לְפָנָי רַבּוֹ, רַק
שְׁחָרִית וְעַרְבִית. (טוֹר בְּשֵׁם הַרְמְב״ם). וְדוֹקָא בְּבֵית הָרַב, אֲבָל בְּפָנָי אַחֲרִים
שְׂאִין יוֹדְעִים שְׁעַמֵּד לְפָנָיו, חַיֵּב לְעַמֵּד. (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַתּוֹסֵי וּמְרַדְכֵי בְּשֵׁם ר״י וְעוֹד
פּוֹסְקִים).

יז שְׁלֵשָׁה שְׁהִיוּ מְהֻלְכִים בְּדַרְדָּר, הָרַב (כד) בְּאַמְצַע,
הַגְּדוֹל לְיָמִין, וְהַקָּטָן לְשְׂמָאל. הִגָּה: וְהָא דְּאִין מְכַבְּדִים בְּדַרְכֵים
אֲלֵא בְּפִתַח הָרְאוּי לְמִזְוָה, הִינּוּ שְׁכָל אִי הוֹלֵךְ לְדַרְכּוֹ וְאִינְן בְּחַבּוּרָה אַחַת,
אֲבָל אִם הֵם בְּחַבּוּרָה אַחַת, מְכַבְּדִים בְּדַרְכֵים. (הַגְּהוֹת מִי״י פ״ו דהל' תְּלֻמוֹד תּוֹרָה
וּבִתּוֹסְפוֹת פֶּרֶק בְּמָה בְּהִמָּה). וּבְמִקּוֹם סַפְנָה, אִין צָרִיף לְכַבֵּד כָּלֵל. (מְרַדְכֵי בְּשֵׁם
רַאבִי״ה פִי שְׁלֵשָׁה שְׂאֲכֵלוֹ).

יח אִם קָרְאוּ לְרַבּוֹ לְקָרוֹת בְּתוֹרָה בְּצַבּוֹר, אִינוּ צָרִיף
לְעַמֵּד כָּל זָמַן שְׁרַבּוֹ עוֹמֵד. הִגָּה: וְכֵן כְּשֶׁהֲרַב עוֹמֵד לְמַעְלָה בְּבֵית,
וְהִתְלַמֵּיד עַל הַקְּרָקַע, אִין צָרִיף לְעַמֵּד לְפָנָיו. וְאַפְלוּ כְּשֶׁהֲסַפֵּר תּוֹרָה עַל (כה)
הַבִּימָה, אִין צַבּוֹר שְׁבַבִּית הַכְּנֻסָת צְרִיכִים לְעַמֵּד, דְּהַסַּפֵּר בְּרְשׁוּת אַחֲרָת (בֵּית
יוֹסֵף בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הַרְשֵׁב״א).

יט כָּל מְלָאכּוֹת שְׁהָעֵבֵד עוֹשֶׂה לְרַבּוֹ תְּלַמֵּיד עוֹשֶׂה לְרַבּוֹ.
וְאִם הוּא בְּמִקּוֹם שְׂאִין מְפִירִין אוֹתוֹ, וְאִין לוֹ תְּפִלִּין

בְּרֵאשׁוֹ, וְחוֹשֵׁשׁ שְׁמָא יֹאמְרוּ עָלָיו שֶׁהוּא עֶבֶד, אֵינּוּ נוֹעַל
לוֹ מִנְעַל וְלֹא חוֹלְצוֹ.

ב כָּל הַמוֹנֵעַ תִּלְמִידוֹ מִלְשֻׁמְשׁוֹ, מוֹנֵעַ מִמֶּנּוּ חֶסֶד וּפְּוֶרֶק
מִמֶּנּוּ יִרְאֵת שָׁמַיִם. וְכָל תִּלְמִיד שֶׁמְזַלְזֵל דְּבַר מִכָּל כְּבוֹד
רְבוֹ, גּוֹרֵם לְשִׁכְיָנָה שֶׁתִּסְתַּלַּק מִיִּשְׂרָאֵל.

כא אֵין חוֹלְקִין כְּבוֹד לְתִלְמִיד בְּפָנָי רְבוֹ, אֶלֶּא אִם כֵּן
רְבוֹ (כו) חוֹלֵק לוֹ כְּבוֹד. **הגה:** וְאַפְלוּ תִלְמִידוֹ שֶׁל הַתִּלְמִיד אוֹ בְּנוֹ
שֶׁל הַתִּלְמִיד אֵין לָהֶם לַעֲמֹד לְפָנָי הָרַב נֶגֶד רְבוֹ אוֹ אָבִי הַתִּלְמִיד, אֶלֶּא אִם כֵּן
הָרַב חוֹלֵק לוֹ כְּבוֹד. (כז) וְדוֹקָא אִם הָרַב הוּא כֵּן רְבוֹ שֶׁל זֶה הַיּוֹשֵׁב לְפָנָיו.
(בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם שְׁבוּלֵי לְקוּט).

כב רָאָה רְבוֹ עוֹבֵר עַל דְּבָרֵי תוֹרָה, אוֹמֵר לוֹ: לְמַדְתָּנִי
רְבִּינוּ כֶּךָ וְכֶךָ. **הגה:** וְאִם רָצָה לַעֲבֹר רַק עַל אֲסוּר דְּרַבָּנָן, אֶפְלוּ הֵכִי צָרִיךְ
לְמַחוּת בְּיָדוֹ. (ת"י סִימָן מ"ג). הַרְוָאָה רְבוֹ עוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה, וַיֵּשׁ לוֹ לְהַקְשׁוֹת עַל
זֶה, אִם הוּא אֲסוּר דְּאוֹרֵי תַּא יִקְשֶׁה לוֹ קִדְּם הַמַּעֲשֶׂה, וְאִם הוּא אֲסוּר דְּרַבָּנָן,
נִיחָו לַעֲשׂוֹת הַמַּעֲשֶׂה וְאַחַר כֶּךָ יִקְשֶׁה לוֹ, הוֹאִיל וְאֵינּוּ יוֹדֵעַ וְדַאי שֶׁעוֹבֵר,
אֶלֶּא שֶׁיֵּשׁ לוֹ לְהַקְשׁוֹת עַל זֶה (תא"ו נתיב ב').

כג כָּל זְמַן שֶׁמְזַכֵּיר שְׁמוֹעָה בְּפָנָיו אוֹמֵר לוֹ: כֶּךָ לְמַדְתָּנִי
רְבִּינוּ.

כד לא יאמר דבר שלא שמע מרבו, עד **(כח)** שיזכיר שם
אומר.

כה כשימות רבו, קורע עליו כל בגדיו עד שמגלה לבו.
ויש אומרים שאינו קורע אלא טפח. ואינו מאחה
לעולם. ומתאבל עליו בחליצה וכל דיני אבלות מקצת
יום המיתה או מקצת יום השמועה.

כו אפלו בשמועה רחוקה קורע על רבו כשם שקורע על
אביו. וע"ל סי' ש"מ ושע"ד.

כז מי שרבו מת מטל לפניו, אינו אוכל בשר ואינו
שותה יין, כדין מי שמתו מטל לפניו.

כח כשמזכיר רבו תוך י"ב חדש צריך לומר: **(כט)** הריני
כפרת משכבו.

כט רק בפני רבו, הוא בכלל כל משנאי אהבו מות (משלי
ח, לו). **הגה:** ודוקא כיחז, שהוא דבר שיצא מגופו בלח, אבל רק בעלמא,
מתר, **(ל)** דאנוס לרק. (תא"ו נתיב ב').

ל כָּל אֱלוֹהֵי הַדְּבָרִים שְׁאַמְרֵנוּ שְׁצָרִיךְ לְכַבֵּד בָּהֶם אֶת רַבּוֹ, לֹא אָמְרוּ אֶלָּא בְּרַבּוֹ מִבְּהֶק דְּהֵינּוּ שָׂרֵב חֲכָמְתוֹ מִמֶּנּוּ; אִם מִקְרָא מִקְרָא, אִם מִשְׁנָה, מִשְׁנָה; אִם גְּמָרָא, גְּמָרָא.

הגה: וּבְיָמִים אֵלּוּ עָקַר הַרְבֵּנוֹת אֵינּוּ תְלוּי בְּמִי שְׁלֵמְדוֹ הַפְּלִפּוּל וְחִלּוּקִים שְׁנוֹהֲגִים בָּהֶם בְּזִמְנוֹ הַזֶּה, רַק בְּמִי שְׁלֵמְדוֹ פְּשֻט הַהֲלָכָה וְהַעִיּוֹן וְהַעֲמִידוֹ עַל הַאֲמֻת וְהִישָׁר. (מהר"ק ש"ש קס"ט). אֲבָל אִם לֹא לְמַד רַב חֲכָמְתוֹ מִמֶּנּוּ, אֵינּוּ חַיֵּב לְכַבְּדוֹ בְּכָל אֱלוֹהֵי הַדְּבָרִים, אֲבָל עוֹמֵד מִלְּפָנָיו מְשִׁינִיעַ לְאַרְבַּע אֲמוֹתָיו **(לא)** וְקוֹרֵעַ עָלָיו, כְּשֵׁם שֶׁהוּא קוֹרֵעַ עַל כָּל הַמֵּתִים שֶׁהוּא מְתַאֲבֵל עֲלֵיהֶם. אֲפֹלוֹ לֹא לְמַד מִמֶּנּוּ אֶלָּא דְּבַר אֶחָד, בֵּין קָטָן בֵּין גְּדוֹל, עוֹמֵד מִלְּפָנָיו וְקוֹרֵעַ עָלָיו. (ועי' לְקַמּוֹ ס"י ש"מ סְעִיף ח').

לא כָּל תַּלְמִיד חָכָם שֶׁדַּעוֹתָיו מְכֻוֹנוֹת אֵינּוּ מְדַבֵּר בְּפָנָיו מִי שֶׁגְּדוֹל מִמֶּנּוּ בְּחֲכָמָה, אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא לְמַד מִמֶּנּוּ כְּלוּם. **הגה:** וְאֵין לְאָדָם לְהוֹרוֹת עַד **(לב)** אַרְבַּעִים שָׁנָה, אִם יֵשׁ גְּדוֹל מִמֶּנּוּ בְּעִיר, אֵף עַל פִּי **(לג)** שֶׁאֵינּוּ רַבּוֹ. (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַר"ן וְסַמ"ק וְרַש"י פֶּרֶק הַחֲנֻנְקִי). חָכָם שֶׁאַסֵּר, אֵין חֲבָרוֹ רִשְׁאֵי לְהַתִּיר מִשְׁקוּל **(לד)** הַדַּעַת, אֲבָל אִם יֵשׁ לוֹ קְבֻלָּה שְׁטַעָה, (רַבֵּינוּ יְרוּחָם בְּשֵׁם י"א). אוֹ שְׁטַעָה בְּדַבַּר מִשְׁנָה, יוּכַל **(לה)** לְהַתִּיר. (הַר"ן פ"ק דְּעֵבֹדֶת פּוֹכְבִים בְּשֵׁם רַבְבִּי וְרַשְׁבַּי וְרַמְבַּ"ן ז"ל וְתוֹס' וְרַא"ש וְר' יְרוּחָם סוּף נְתִיב ב'). וְאַפְלוֹ אִם טַעָה **(לו)** בְּשִׁקוּל הַדַּעַת, יָכוֹל לִשְׂאֹל וּלְתַן עִם הַמּוֹרָה עַד שֶׁיִּחְזֹר בּוֹ. (סְבֵרַת הַר"ן). וְלָכֵן אֵין אֲסוּר לִשְׂאֹל (לִשְׂאֹל) לְשַׁנֵּי (שֵׁם בְּמַרְדְּכִי וְאַגְדָה וְתוֹס' וְרַא"ש וְר' יְרוּחָם שֵׁם), וּבְלִבְדֵי שֶׁיּוֹדִיעַ אוֹתוֹ שֶׁכָּבֵר הוֹרָה הָרִאשׁוֹן לְאַסֵּר. (רַבֵּינוּ יְרוּחָם נְתִיב ב' וְתוֹס' וְרַא"ש). וְאַפְלוֹ אִם הַתִּיר הָרִאשׁוֹן וְכָבֵר חָלָה הוֹרָאתוֹ, אֵין לְשַׁנֵּי **(לז)** לְאַסֵּר מִכַּחַ שְׁקוּל הַדַּעַת. (כּוֹ מְשַׁמַּע בְּאַשְׁרִי פֶּרֶק קַמָּא דַּע"א). וְכָל זֶה בְּאוֹתָהּ הוֹרָאָה עֲצָמָה, אֲבָל בְּמַעֲשֵׂה **(לח)** אַחֵר, פְּשִׁיטָא שֶׁיָּכוֹל לְהוֹרוֹת מֵה שֶׁנִּרְאָה אֵלָיו. (מהר"ק ש"ש קע"ב וְחַדוּשֵׁי רַשְׁבַּי וְעוֹד פּוֹסְקִים).

לב הרב המבַּהֵק שְׁמַחַל עַל כְּבוֹדוֹ בְּכָל הַדְּבָרִים הָאֵלוּ, אוּ בְּאַחַד מֵהֶם, לְכָל תַּלְמִידוֹ אוּ לְאַחַד מֵהֶם, כְּבוֹדוֹ מְחוּל. וְאַף עַל פִּי שְׁמַחַל, מְצֻנָּה עַל הַתַּלְמִיד לְהַדְרֹו. וְאַסּוּר לְבַזּוֹתוֹ. (פְּסָקִי מֵהֲרַא"י סִימָן קכ"ז).

לג יְהִי כְבוֹד תַּלְמִידֶךָ חָבִיב עֲלֶיךָ כְּשֶׁלְּךָ.

לד אֲבִדַת אָבִיו וְאֲבִדַת רַבּוֹ הַמְּבַהֵק, (בֵּית יוֹסֵף וְטוֹר וּפּוֹסְקִים מֵהַשֵּׁ"ס), אֲבִדַת רַבּוֹ (לֹט) קוֹדֶמֶת. וְאִם הָיָה אָבִיו שְׁקוּל כְּנֶגֶד רַבּוֹ, אֲבִדַת אָבִיו קוֹדֶמֶת. הָיָה אָבִיו וְרַבּוֹ נוֹשְׂאִים מִשְׂאוֹי, מְנִיחַ שֶׁל רַבּוֹ וְאַחַר כֵּן מְנִיחַ שֶׁל אָבִיו. הָיָה אָבִיו וְרַבּוֹ עוֹמְדִים בְּבֵית הַשָּׁבִי, פּוֹדָה אֶת רַבּוֹ וְאַחַר כֵּן פּוֹדָה אֶת אָבִיו. וְאִם הָיָה אָבִיו תַּלְמִיד חֶכֶם, פּוֹדָה אֶת אָבִיו וְאַחַר כֵּן פּוֹדָה אֶת רַבּוֹ. **הגה:** וְכֵן (מ) מְפָרֵק מִשְׂאוֹ קֶדֶם לְרַבּוֹ, וְאַף עַל פִּי שְׂאִינוֹ שְׁקוּל בְּחֻכְמָה כְּרַבּוֹ, אֲבָל אֵין מַחְזִיר אֲבִדַת אָבִיו קֶדֶם, עַד שֶׁיִּהְיֶה שְׁקוּל כְּנֶגֶד רַבּוֹ. (טוֹר בְּשֵׁם הַרַא"שׁ וְהַגַּה"מ וּבֵית יוֹסֵף הוֹכִיחַ כֵּן ע"ש). יֵשׁ אוֹמְרִים הֵא דְרַבּוֹ קוֹדֵם לְאָבִיו הֵינּוּ שְׁלוֹמֵד עִמּוֹ בְּחֻנָּם, אֲבָל אִם אָבִיו (מא) שׁוֹכֵר לוֹ רַבִּי וּמְלַמְדוֹ, אָבִיו קוֹדֵם לְכָל דְּבָר. (סֵפֶר הַחֲסִידִים) וְכֵן נִרְאֶה לִי עֶקֶר.

לה אֲבִדַתוֹ קוֹדֶמֶת לְשֶׁל אָבִיו וְשֶׁל רַבּוֹ.

לו הָאוֹמֵר לְחֻבְרוֹ: אֵינִי מְקַבֵּל מִמֶּךָ אִם הָיִיתָ (מב) כְּמִשָּׁה, מְלַקֵּין אוֹתוֹ מִשׁוּם בְּזִיווֹן. **הגה:** וְתַלְמִיד חֶכֶם שְׂאֵמֵר

דְּבַר הַלְכָה בְּדָבָר הַשֵּׁיךְ לְדִידִיָּה (תוֹסֵי בְּשֵׁם רַבְּנוּ תָּם וְנִיִּי), אִם אָמְרָה קֹדֶם מַעֲשֶׂה שׁוֹמְעִין לוֹ ; וְאִם לֹא, אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ (שׁ״ס פ' הָעֵרֶל רִישׁ דְּף ע״ז וְתוֹסֵי וְנִיִּי שָׁם ד״מ סוּף סִימָן רמ״ה) . וְדוֹקָא שְׁאָמַר : כֶּךָ קִבְּלִיתִי, אָבֵל אִם אֹמֵר דְּבַר מְסֻבְּרָא וּמְרָאָה פְּנִים לְדְבָרֵיו וְהוּא נְרָאָה, שׁוֹמְעִין לוֹ. (נִיִּי בְּשֵׁם הַרִיטב״א) . אָבֵל אֵין שׁוֹמְעִין (מג) לְדִידִיָּה, דְּלִמָּא מְדַמֵּי דְבָרִים לְהַדְדִי שְׁאִינָן דוֹמִים. אָבֵל אִם הוּא (מד) פְּשוּט, שׁוֹמְעִין לוֹ (רַבְּנוּ יְרוּחָם סוּף גְּתִיב ב' וּבְשֵׁם הָרַא״שׁ) .

סימן רמג - תלמיד חכם היה פטור ממס, ומכירת סחורתו מקדמת

סעיפים

ט״

ובו

א תְּלָמִידֵי חֲכָמִים לֹא הָיוּ יוֹצְאִין בְּעֶצְמָם עִם שְׂאֵר הָעָם לַעֲשׂוֹת בְּבִנְיָן וּבְחִפְיֵרוֹת הָעִיר וְכִיּוֹצֵא בָּזֶה, שְׁלֹא יִתְבָּזוּ בְּפְנֵי עַמֵּי הָאָרֶץ, וְכִיּוֹן שֶׁהֵם פְּטוּרִים אֶפְלוּ אַחֲרֵים בְּמִקּוֹמָם אֵין שׁוֹכְרִין.

ב בְּמָה דְבָרִים אָמוּרִים, כְּשֶׁכָּל אָדָם יוֹצֵא בְּעֶצְמוֹ. אָבֵל אִם אֵין יוֹצְאִין בְּעֶצְמָם, אֶלָּא שׁוֹכְרִים אַחֲרֵים בְּמִקּוֹמָם אוֹ גּוֹבִים מָמוֹן מִבְּנֵי הָעִיר לַעֲשׂוֹתוֹ, אִם דְּבַר שְׁצָרִיךְ לְחַיֵּי הָאָדָם כְּגוֹן בְּאֵרוֹת מַיִם וְכִיּוֹצֵא בָּהֶם, חֲיָבִים לְתַת חֵלְקָם. וְאִם בְּתַחֲלָה הִלְכוּ בְּעֶצְמוֹ, (א) וְאַחַר כֶּךָ נִמְלְכוּ לְשֹׁכְרֵי אַחֲרֵים, תְּלָמִידֵי חֲכָמִים חֲיָבִים לְתַת חֵלְקָם (תְּשׁוּי מַהר״ם בְּמַרְדְּכֵי פ' הַשְּׁתַּפְּיּוֹ) . אָבֵל דְּבַר שֶׁהוּא צָרִיךְ לְשִׁמְיַרְת הָעִיר, כְּגוֹן חוֹמוֹת הָעִיר וּמַגְדְּלוֹתֶיהָ. וְשֹׁכְרֵי הַשׁוֹמְרִים, אֵין חֲיָבִין לְתַת לָהֶם

כלום, שאין צריכין שמירה, שתורתן שמירתם. ולכן פטורים מכל מיני (ב) מסים, בין מסים הקצובים על כל בני העיר, בין מס שהוא קצוב על כל איש לבדו, בין הקבועים בין שאינם קבועים, וחיבים בני העיר לפלע בשבילם אפלו הקבועים על כל איש ואיש. הגה: ואפלו (ג)

אם אמר המלך שתלמידי חכמים עצמם יתנו, חיב הצבור לתת בעדם. ואם החרימו הצבור על תלמיד חכם לתן, אין בחרם שלהם כלום. ותלמיד חכם יכול להחרים ולשמת הצבור שיתנו בעדו דמיו. (בית יוסף בשם ת' ה"ר נחמיה באלשקר ס"י י"ט). ואין חלוק אם התלמיד חכם עשיר או עני. (בית יוסף בשם הרמב"ם ורמ"ה ור"י הלוי). ודוקא תלמידי חכמים שתורתם אפנותם, אבל אין תורתם אפנותם, חיבים. ומיהו אם יש לו מעט אפנות, או מעט משא ומתן (ד) להתפרנס בו כדי חייו ולא להתעשר, ובכל שעה שהוא פנוי מעסקיו חוזר על דברי תורה ולומד תדיר, נקרא תורתו אפנותו.

הגה: ואין חלוק בין שהוא תופס שכיבה או לא, רק שהוא מחזק לתלמיד חכם בדורו שיודע לשא ולתן בתורה, ומבין מדעתו ברב מקומות התלמוד ופרושיו ובפסקי הגאונים, ותורתו אפנותו כדרך שנתבאר. (ת"ה סימן שמ"ב) ואף על גב דאין בדורנו עכשו חכם לענין שיתנו לו לטרא דדהבא אם מבישו, מכל מקום לענין לפטרו ממס אין מדקדקין בזה, רק שיהא מחזק לתלמיד חכם, כמו שנתבאר. (שם סימן שמ"א). ומכל מקום יש מקומות שנהגו לפטר תלמידי חכמים ממס, ויש מקומות שנהגו שלא לפטרן (שם שמ"ב).

ג ותלמיד חכם המזלזל במצות ואין בו יראת שמים, הרי הוא כקל שבצבור.

ד תלמיד חכם שיש לו סחורה למכר, אין מניחין לשום אדם למכר מאותה סחורה עד שימכר הוא תחלה את

שְׁלוֹ. וְדוֹקָא דְלִיכָא עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים דְּמִזְבְּנִי, אָבֵל אֵי
אִיכָא עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים דְּמִזְבְּנִי, לֹא, דְּהָא לִית רְוַחָה
לְאַרְבָּא מְדַרְבְּנֹו, וְאַפְסוּדֵי לְהַנְדֵּי בְּכַדִּי, לָא מִפְּסֻדִינֹו.

ה תְּלַמִּיד חֲכָם שְׂיֵשׁ לוֹ דִּין עִם אַחַר וְעוֹמֵד לְפָנֵי הַדָּין,
וַיֵּשׁ שָׁם בְּעֵלֵי דִינִים אַחֲרִים שְׂקֻדְמוּ לְפָנָיו תְּחַלָּה,
מִקְדִּימִים דִּינֹו שֶׁל תְּלַמִּיד חֲכָם, וּמוֹשִׁיבִין אוֹתוֹ.

ו עוֹן גָּדוֹל הוּא לְבַזוֹת תְּלַמִּידי חֲכָמִים אוֹ לְשִׁנְאוֹתוֹ, וְכָל
הַמְבַּזֵּה אֶת הַחֲכָמִים אֵין לוֹ חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא, וְהוּא
בְּכֻלָּל: כִּי דָבָר ה' בָּזָה (בַּמִּדְבָּר טו, לא) . **הגה:** וְאַסוּר לְשַׁמֵּשׁ בְּמִי
שְׁשׂוֹנָה הַלְכוֹת, וְכָל שֶׁכֵּן בְּמִי שְׁשׂוֹנָה תְּלַמוּד שֶׁהוּא הַגְּמָרָא, וְיִקְדִים לְשַׁמֵּשׁ
בְּמִי שְׁשׂוֹנָה הַלְכוֹת קִדְּם שְׂיִשְׁמַשׁ בְּמִי שְׁשׂוֹנָה גְּמָרָא. (רַבֵּנוּ יְרוּחִם נְתִיב ב').

ז מִי שֶׁהֶעִידוֹ עָלָיו שֶׁבָּזָה תְּלַמִּידי חֲכָמִים, אֶפְלוּ
בְּדַבָּרִים אֶפְלוּ שְׁלֹא בְּפָנָיו, בֵּית דִּין מְנַדִּין אוֹתוֹ וְאֵין מְתִירִים
לוֹ עַד (ה) שְׂיִרְצֶה הַחֲכָם שְׁנִדְוֵהוּ בְּשִׁבְלֹו. וְאִם בָּזָה אֶת
הַחֲכָם לְאַחַר מוֹתוֹ, בֵּית דִּין מְנַדִּין אוֹתוֹ וְהֵם מְתִירִים
לוֹ מְשִׁיחִזֵּר בְּתִשׁוּבָה. **הגה:** אָבֵל אֵין דִּין תְּלַמִּידי חֲכָמִים בְּזִמְנוֹ הַזֶּה
לְעַנְנֹו שְׂיִתֵּן לוֹ הַמְּבִישׁ לְטָרָא דְּדִתְהָבָא. (מֵהַרְי"ק שְׂרֵשׁ קס"ג וּמֵהַרְי"ו סִימֹן קס"ג) .
וּמִפְּלֵ מְקוֹם יְקַנְסוּ הַמְּבִישׁ לְפִי הַמְּבִישׁ וְהַמְּתַבֵּישׁ (רִיב"ש) . וּבְלִבְדֵּי שְׁלֹא יִתְחִיל
הַחֲכָם בְּמַרְיבָה לְבַזוֹת בְּנֵי אָדָם שְׁלֹא בְּדִין וְיִגְרַם בָּזָה שְׂיִבְזוּהוּ וְיִתְרַסוּ נִגְדוֹ
(גִּי' ש"ס) . וּמִפְּלֵ מְקוֹם אַף אִם הִתְחִיל הַחֲכָם קִצָּת, אֵין רְשׁוּת לְכָל אָדָם
לְהַחְצִיף נִגְדוֹ לְעֵנֹוֹת לוֹ בְּעֵזוֹת. (הַגְּהוֹת מְרַדְכֵי דְקַדוּשִׁין) . וְהַכֵּל לְפִי רְאוּת הַדִּינִים.

ח הַחֶכֶם עֲצָמוּ מְנַדָּה לְכַבֹּדוֹ לְעַם הָאָרֶץ שֶׁהִפְקִיר כְּנִגְדּוֹ, וְאִין צָרִיד לֹא עֵדוֹת וְלֹא הִתְרַאָּה, וְאִין מִתִּירִין לוֹ עַד שְׂיִרְצָה הַחֶכֶם. וְאִם מֵת הַחֶכֶם, בָּאִים שְׁלֹשָׁה וּמִתִּירִים לוֹ. וְאִם רָצָה הַחֶכֶם לְמַחֵל לוֹ וְלֹא נִדְּהוּ, הִרְשׁוֹת בְּיָדוֹ. **הגה:** יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁבְּזָמַן הַזֶּה אֵין תַּלְמִיד חָכָם יְכוּל לְנַדּוֹת לְכַבֹּד עֲצָמוֹ וְלֹא לַעֲשׂוֹת דִּינָא לְנַפְשִׁיהָ. (מהר"ק ומהר"י שם ובפסקי מהר"י סי' רצ"ה). וְיֵשׁ חוֹלְקִים, וּבְלִבָּד שְׂיִהֵא מְחֻזָּק וְרֵאוּי לְכַד (ריב"ש ומהר"ד כ"ה) וְעֵין לְקַמּוֹן סוּף סִימָן שְׁלִיד.

ט אַף עַל פִּי שֵׁישׁ רְשׁוֹת לְחָכָם לְנַדּוֹת לְכַבֹּדוֹ, אֵינוֹ שֶׁבַח לְתַלְמִיד חָכָם שְׂיִנְהִיג עֲצָמוֹ בְּדָבָר זֶה. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, שֶׁחֲרַפוּהוּ בְּסִתָּר. אֲבָל אִם חֲרַפוּהוּ בְּפְרֹהֵסִיא, אֲסוּר לוֹ לְמַחֵל עַל כְּבוֹדוֹ, אֲלֵא נֹקֵם וְנוֹטֵר הַדָּבָר כְּנִחְשׁ, עַד שְׂיִבְקֵשׁ מִמֶּנּוּ מְחִילָה וְיִסְלַח לוֹ.

סימן רמד - קימה והדור בפני חכם

אפלו אינו רבו

ובו סעיפים י"ח

א מְצוֹת עֲשֵׂה לְקוּם מִפְּנֵי כָּל חָכָם, אֲפֹלוֹ אֵינוֹ זָקֵן אֲלֵא **(א)** יְנִיק וְחַכְמִים, וְאֲפֹלוֹ אֵינוֹ רַבּוֹ, רַק שֶׁהוּא **(ב)** גָּדוֹל מִמֶּנּוּ וְרֵאוּי לְלַמֵּד מִמֶּנּוּ. (טור בְּשֵׁם הַרְמַב"ם ור"ן פ"ק דְּקִדּוּשִׁין). וְכֵן מְצוּהָ לְקוּם מִפְּנֵי

שִׁיבָה, דְּהִינוּ בֶן שִׁבְעִים שָׁנָה, אֶפְלוּ הוּא עִם הָאָרֶץ, וּבְלִבָּד שְׁלֹא יִהְיֶה רָשָׁע. (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַתּוֹסֵפוֹת וּבַהֲגָהוֹת מִי"י פ"ו וּמְרַדְכִי פ"ק דְּקַדּוּשֵׁין וְר' יְרוּחָם וְר"ן וּרְבִנּוּ תָם) .

ב מֵאִמְתִּי חָיָב לְקוּם מִפְּנֵיהֶם, מְשִׁיגִיעַ לְתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹתָיו עַד שֶׁיַּעֲבֹר מִכְּנָגְד פָּנָיו. וְרוֹכֵב כְּמַהֲלֵךְ דָּמִי.

ג אָסוּר לְהַעֲצִים עֵינָיו מִמָּנוּ קֶדֶם שֶׁיִּגִּיעַ לְתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹתָיו, כְּדִי שְׁלֹא יִצְטָרֵךְ לְקוּם מִפְּנָיו כְּשֶׁיִּגִּיעַ לְתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹתָיו.

ד אֵין עוֹמְדִים מִפְּנֵיהֶם לֹא בְּבֵית הַכֶּסֶּא וְלֹא בְּבֵית הַמְּרֻחָץ, דְּכֹתִיב: תִּקּוּם וְהִדְרֵת (וַיִּקְרָא יֵט, לב) . קִימָה שֵׁישׁ בַּה הַדּוּר. וְדוֹקָא בְּבֵית הַפְּנִימִי שֶׁל מְרֻחָץ, אֲבָל בְּבֵית (ג) הַחִיצוֹן, עוֹמְדִים. (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַגְּמָרָא וְרִי"ף וְרֵא"ש וְר' יְרוּחָם וְאֶגּוֹדָה וְסַמִּי"ג סכ"ב) .

ה אֵין בְּעָלֵי אֲמָנוּת חֲיָבִים לַעֲמֹד בְּפָנָי תַּלְמִיד חָכָם בְּשָׁעָה שֶׁעוֹסְקִים בְּמַלְאכָתָן. וְאִם הוּא עוֹסֵק בְּמַלְאכָת אַחֲרִים וְרוֹצֵה לְהַחְמִיר עַל עֲצָמוֹ לַעֲמֹד מִפְּנָיו, אֵינוֹ רָשָׁאי.

ו אֵין רְאוּי לְחָכָם (ד) שֶׁיִּטְרִיחַ עַל הַצְּבוּר לְכוּן לַעֲבֹר לְפָנֵיהֶם שֶׁיַּעֲמְדוּ מִפְּנָיו, אֶלָּא יֵלֵךְ לוֹ בְּדַרְךְ קִצְרָה, כְּדִי

שְׁלֵא יִרְבוּ לְעַמֵּד. וְאִם יוּכַל לְהַקְיֵף הַדָּרֵךְ כְּדֵי שְׁלֵא יַעֲבֹר
לְפָנֵיהֶם, זְכוּת הוּא לוֹ.

ז אֶפְלוּ חָכָם שֶׁהוּא יֵלֵד, עוֹמֵד בְּפָנָי הַזָּקֵן הַמְּפֹלֵג
בְּזָקְנָה. וְאֵינוֹ חָיֵב לְעַמֵּד מְלֵא קוֹמָתוֹ, אֶלֶּא כְּדֵי (ה)
לְהַדְרֹו. וְאֶפְלוּ זָקֵן גּוֹי, מְהַדְרִים אוֹתוֹ בְּדַבָּרִים וְנוֹתְנִים
לוֹ יָד לְסַמְכוֹ.

ח שְׁנֵי חֲכָמִים וְשְׁנֵי זָקְנִים, אֵין אֶחָד צָרִיךְ לְקוּם מִפָּנָי
חֵבְרוֹ, אֶלֶּא יַעֲשֶׂה לוֹ הַדּוֹר. וְאֶפְלוּ הָרַב לְתַלְמִידוֹ יַעֲשֶׂה לוֹ הַדּוֹר
קֶצֶת. (מִהַגְהֵת מִיְמוֹנֵי פִי"ה דְּתַלְמוּד תּוֹרָה בְּשֵׁם רַמִּי"ךְ).

ט הַרוּאָה (ו) חָכָם עוֹבֵר, אֵינוֹ עוֹמֵד עַד שְׁיִגִיעַ לְתוֹךְ
אֲרַבַּע אַמּוֹתָיו, וְכִיּוֹן שֶׁעֲבַר מִלְּפָנָיו יוֹשֵׁב. וְאִם הוּא רַבּוֹ
מִבְּהֶקֶ, עוֹמֵד מִלְּפָנָיו מְלֵא (ז) עֵינָיו וְאֵינוֹ יוֹשֵׁב עַד
שְׁיִתְכַּסֶּה מֵעֵינָיו אוֹ עַד שְׁיִשָּׁב בְּמְקוֹמוֹ.

י אִם הוּא מְפֹלֵג בְּחֲכָמָה, אֶפְלוּ אֵינוֹ רַבּוֹ, דֵּינוּ כְּרַבּוֹ
מִבְּהֶקֶ. מִי שֶׁהוּא גְדוֹל הַדּוֹר וּמְפָרְסֵם בְּדוֹרוֹ בְּכָד, נִקְרָא מְפֹלֵג בְּחֲכָמָה.
(תִּי"ה סִימָן קל"ח וְתוּס"י).

יא אֶפְלוּ בְּשַׁעֲהָ שֶׁהוּא עוֹסֵק בַּתּוֹרָה, צָרִיךְ לְעַמֵּד מִפָּנָיו.

יב חָכָם, אֶפְלוּ מִפְּלֶג בְּחֻכְמָה, (ח) רִשְׁאֵי לְעַמֵּד בְּפָנָי מִי
שֶׁהוּא בְּעַל מַעֲשָׂיִם (ר"ן בְּשֵׁם הַרְמַב"ן) .

יג רָאָה (ט) אַב בֵּית דִּין, עוֹמֵד מִלְּפָנָיו מְשִׁירָאֲנוּ מִרְחוּק
מִלֵּא עֵינָיו עַד שִׁיעֵבֵר מִלְּפָנָיו אַרְבַּע אַמּוֹת.

יד רָאָה אֶת הַנְּשִׂיא, עוֹמֵד מִלְּפָנָיו מִלֵּא עֵינָיו, וְאִינוּ
יוֹשֵׁב עַד שִׁישֵׁב בְּמִקוּמוֹ אוֹ עַד שִׁיתְּכַסֶּה מַעֲיָנָיו. וְכֻלָּם
שֶׁמְחִלוּ עַל כְּבוֹדָם, כְּבוֹדָם מְחוּל, וְאִף עַל פִּי כֵן מְצוּה
לְכַבֵּדָם וְלָקוּם מִפְּנֵיהֶם קֶצֶת.

טו כְּשֶׁהַנְּשִׂיא נִכְנָס לְבֵית הַמְּדַרְשׁ, עוֹמְדִים וְאִינָם
יוֹשְׁבִים עַד שִׁיאֲמַר לָהֶם: שָׁבוּ. כְּשֶׁאֵב בֵּית דִּין נִכְנָס,
עוֹשִׂים לוֹ שׁוֹרוֹת עוֹמְדִים מִכָּאן וּמִכָּאן, עַד שִׁישֵׁב
בְּמִקוּמוֹ. כְּשֶׁהַחֶכֶם נִכְנָס, כָּל שִׁיגִיעַ לוֹ בְּאַרְבַּע אַמּוֹתָיו
עוֹמֵד מִלְּפָנָיו, אֶחָד עוֹמֵד וְאֶחָד יוֹשֵׁב, עַד שֶׁנִּכְנָס
בְּמִקוּמוֹ.

טז בְּנֵי (י) חֻכְמִים וְתַלְמִידֵי חֻכְמִים, בְּזִמּוֹן שֶׁהַרְבִּים
צְרִיכִים לָהֶם, מִפְּסִיעִים עַל רִאשֵׁי הָעַם וְנִכְנָסִים

למקומם. ואין שׁבַח לתלמיד חכם שיכניס באחרונה.
יצא לצרכיו, נכנס וחוזר למקומו.

יז בני חכמים שאבותיהם ממנים פרנסים על הצבור,
בזמן שיש בהם דעת לשמע, נכנסים ויושבים לפני (יא)
אביהם והופכים פניהם פנגד אביהם. ואם אין בהם
דעת לשמע, הופכים פניהם כלפי העם.

יח היו ביחד, חכם שמפלט בחכמה והוא בחור וזקן
שמפלט בזקנה והוא חכם קצת; בשיבה של דין או של
תורה, הולכים אחר החכמה להושיב החכם בחור
בראש ולדבר תחלה. ובמסבה של משתה או של (יב)
נשואים, הולכים אחר הזקנה להושיבו בראש. ואם
החכם מפלט בחכמה והזקן אינו מפלט בזקנה, בכל
מקום הולכים אחר החכמה. ואם הזקן מפלט בזקנה
והחכם אינו מפלט בחכמה, בכל מקום הולכים אחר
הזקנה, הואיל והוא חכם קצת. ואם אין שום אחד
מהם מפלט, לא זה בחכמה ולא זה בזקנה, הזקן (יג)
קודם בכל מקום.

הלכות מלמדים

סימן רמה - חיב כל אדם ללמד לבנו ולהעמיד תלמידים

סעיפים

כ"ב

ובו

א מצות עשה על האיש ללמד את בנו תורה. ואם לא למדו אביו, חיב ללמד לעצמו. וע"ל סי' רמ"ו סעיף ו'.

ב הנה הוא צריך ללמד, ויש לו בן ללמד, ואין ידו משגת להספיק לשניהם, אם שניהם שונים הוא קודם לבנו. ואם בנו נבון ומשכיל מה שילמד יותר ממנו, בנו קודמו. ואף על פי כן לא **(א)** יבטל הוא.

ג כשם שמצוה ללמד את בנו, כך מצוה ללמד את בן בנו, שנאמר: והודעתם לבניי ולבני בניי (דברים ד, ט). ולא לבן בנו בלבד, אלא מצוה על כל חכם מישראל ללמד לתלמידים, שגם הם נקראים בנים, אלא שמצוה להקדים בנו לבן בנו, ובן בנו לבן חברו.

ד חיב להשכיר מלמד **(ב)** לבנו, ללמדו. אבל לבן חברו,

אֵינוֹ חַיֵּב לְהִשְׁכִּיר. **הגה:** וְהָיוּ כּוֹפִין לִיה לְשֹׁכֵר לְבָנוֹ מִלְּמַד. וְאִם אֵינוֹ בְּעִיר, וַיֵּשׁ לוֹ נְכָסִים, אִם אֶפְשָׁר לְאֹדוּעֵי לִיה מוֹדִיעִים לִיה; וְאִם לֹא, יוֹרְדִים **(ג)** לְנִכְסָיו וְשׁוֹכְרִים מִלְּמַד לְבָנוֹ. (הַגְּהוֹת מִיְּמוֹנֵי פְּרָק א' דִּתְלֻמוֹד תּוֹרָה בְּשֵׁם הַר"מ).

ה מֵאִימְתֵי מִתְחִיל לְלַמֵּד לְבָנוֹ, מְשִׁינֵתְחִיל לְדַבֵּר מִתְחִיל לְלַמְדוֹ: תּוֹרָה צְוָה לָנוּ וְגו' (דְּבָרִים ל"ג, ד), וּפְסוּק רֵאשׁוֹן מִפְּרֻשֵׁת שְׁמַע (דְּבָרִים ו', ד), וְאַחַר כֵּן מִלְּמַדוֹ מְעַט מְעַט, עַד שְׂיֵהָא כְּבֹן שְׂשָׂה אוֹ כְּבֹן **(ד)** שְׁבַעָה, וְאַזּ מוֹלִיכוֹ אֶצֶל מְלַמְדֵי תִינוּקוֹת.

ו הָיָה מְנַהֵג בְּעִיר שְׁלוֹקַח מְלַמֵּד תִּינוּקוֹת שְׂכָר, חַיֵּב לְלַמְדוֹ בְּשְׂכָר עַד שְׂיִקְרָא תּוֹרָה **(ה)** שְׁבַכְתָּב כְּלָה. וְאֵינוֹ חַיֵּב לְלַמְדוֹ, בְּשְׂכָר, מְשִׁנָּה וּגְמָרָא. וְהָנִי מֵלִי דְלֹא אֶפְשָׁר, דִּדְחִיקָא לִיה שְׁעֵתָא, אֲבָל אִם **(ו)** אֶפְשָׁר לִיה, מְצֻוָה לְאַגְמוּרִיה מְשִׁנָּה וּגְמָרָא, הִלְכוֹת וְאַגְדוֹת.

ז מוֹשִׁיבֵין מְלַמְדֵי תִינוּקוֹת בְּכָל עִיר וְעִיר. וְכָל עִיר שְׂאִין בָּהּ מְלַמֵּד תִּינוּקוֹת, מַחְרִימִין אֲנָשֵׁי הָעִיר עַד שְׂיֹשִׁיבוּ מְלַמֵּד תִּינוּקוֹת. וְאִם לֹא הוֹשִׁיבוּ, מַחְרִיבִין הָעִיר, שְׂאִין הָעוֹלָם מִתְקַיֵּם אֶלָּא בְּהֶבֶל פִּיהֶם שֶׁל תִּינוּקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן. וְעִין **(ז)** בְּחֻשׁוֹן הַמְּשֻׁפֵּט סִי קִסִּיג סְעִיף ג'.

ח מְכַנְיָסִים **(ח)** הַתִּינוּקוֹת לְהַתְלַמֵּד, בֶּן חֲמֵשׁ שָׁנִים

שְׁלֵמוֹת, וּבְפָחוֹת מִכָּאֵן אֵין מִכְנִיסִין אוֹתָן. וְאִם הוּא כְּחוֹשׁ, מִכְנִיסִין אוֹתוֹ בְּן ו' שָׁנִים שְׁלֵמוֹת. הַגָּה: וּמִכָּל מְקוֹם מִיָּד שֶׁהָיָה בְּן ג' שָׁנִים שְׁלֵמוֹת מְלַמְּדִין אוֹתוֹ אוֹתֵיּוֹת הַתּוֹרָה, כְּדִי שֶׁיִּרְגִיל עֲצָמוֹ לְקִרְוֹת בַּתּוֹרָה. (הֶרֶב אֶבְרָבִינָאל בְּפֵרוֹשׁ לְאַבוֹת) .

ט אֶפְלוּ תִינּוֹק שְׁאִינוֹ מִבֵּין לְקִרְוֹת, לֹא יִסְלְקוּהוּ מִשָּׁם אֲלָא יֵשֵׁב עִם הָאֲחֵרִים, אוֹלֵי יְבִין.

י לֹא יִכָּה אוֹתוֹ הַמְּלַמֵּד מִכַּת אוֹיֵב, מוֹסֵר אֲכֻזָּרִי, לֹא בְּשׁוֹטִים וְלֹא בְּמַקָּל, אֲלָא בְּרְצוּעָה קִטְנָה.

יא יוֹשֵׁב וּמְלַמֵּד כָּל הַיּוֹם וּקְצַת מִהַלְיָלָה, כְּדִי לְחַנְכֶם לְלַמֵּד בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה.

יב לֹא יִבְטְלוּ הַתִּינּוֹקוֹת כָּלָל, חוּץ מִעֶרֶב שַׁבָּת וְעֶרֶב יוֹם טוֹב בְּסוּף הַיּוֹם.

יג אֵין מִבְטָלִין הַתִּינּוֹקוֹת, אֶפְלוּ לְבַנְּן בֵּית הַמְּקַדָּשׁ.

יד אֵין קוֹרִין לַתִּינּוֹקוֹת בְּשַׁבָּת מִתְחִלָּה, מֵה שְׁלֵא לְמַדוֹ,

משום טרח שבת. אבל מה שקראו פעם אחת, שונים
אותו להם בשבת.

טו כ"ה תינוקות, מספיק להם מלמד אחד. היו יותר
על כ"ה, עד מ', מושיבין אחר (ט) לסייעו בלמודם. הגה:
ואפלו שגרו הקהל מלמד לכל תינוקות סתם, הוא מושיב אחר לסייע בעדו,
והם יתנו לו שכרו. (נ"י פ' לא נחפר). ויש אומרים דאם אין בעיר כ"ה תינוקות,
אין בני העיר חייבים לשפר להם מלמד. (הגהות מימוני פ"ב דתלמוד תורה ותוס' ור'
ירושם). ויש אומרים דאפילו בפחות מזה, חייבים. (שם בני"י). היו יותר
מארבעים, מעמידים שנים.

טז מולכים הקטן ממלמד למלמד אחר שהוא מהיר
ממנו, בין במקרא בין בדקדוק. במה דברים אמורים,
כשהיו שניהם בעיר אחת ואין נהר מפסיק ביניהם.
אבל מעיר לעיר, או מצד הנהר לצדו באותה העיר, אין
מולכים אותו אלא אם כן היה גשר בננו בריא, שאינו
ראוי לפל מהרה.

יז מלמד תינוקות שמניח התינוקות ויוצא, או שעושה
מלאכה אחרת עמהם, או שמתרשל בתלמודו, הרי זה
בכלל: ארור עשה מלאכת ה' רמיה (ירמיה מח, ט) לפיכך אין
להושיב מלמד, אלא בעל יראה, מהיר לקרא ולדקדק.
הגה: ואין למלמד לגער בליקלה יותר מדאי, שלא יהיה עצל ביום ללמד. וכן
לא יתענה, או לעצר במאכל ומשתה, או לאכל ולשתות יותר מדאי, כי כל
אלו הדברים גורמים שלא יוכל ללמד היטב. וכל המשנה, ידו על התחתונה

ומסלקין ליה. (מרדכי פי האמניו מהירושלים). ושאָר דיני מלמד, עין בחו"ה סימן שלי"ד ושלי"ה.

יח אם יש כָּאן מְלַמֵּד שֶׁמְלַמֵּד לְתִינוּקוֹת, וְבֵא אַחַר טוֹב מִמֶּנּוּ, מְסַלְקִין הָרֵאשׁוֹן מִפְּנֵי הַשְּׂנִי.

יט אם יש כָּאן שְׁנֵי מְלַמְדִים, הָאֶחָד קוֹרֵא הַרְבֵּה וְאֵינוֹ מְדַקְדֵּק עִמָּהֶם לְהַבִּינֵם עַל נְכוֹן, וְאֶחָד אֵינוֹ קוֹרֵא כָּל כָּד, אֲלֹא שֶׁמְדַקְדֵּק עִמָּהֶם לְהַבִּינֵם, לּוֹקְחִין אוֹתוֹ שֶׁמְדַקְדֵּק יוֹתֵר.

כ מִי שֶׁאֵין לוֹ אִשָּׁה, לֹא יִלְמַד תִּינוּקוֹת, מִפְּנֵי שְׂאֵמוֹתֵיהֶם מְבִיאוֹת בְּנֵיהֶם. וְאֵין הַמְּלַמֵּד צָרִיךְ שֶׁתְּהִיָּה אִשְׁתּוֹ שְׂרוּיָה עִמּוֹ בְּבֵית הַסֵּפֶר, אֲלֹא הִיא בְּבֵיתָהּ וְהוּא מְלַמֵּד בְּמְקוֹמוֹ.

כא לֹא תִלְמַד (י) אִשָּׁה תִינוּקוֹת, מִפְּנֵי אָבִיהֶם שֶׁמְבִיאים בְּנֵיהֶם.

כב אֶחָד מִבְּנֵי הַחֲצֵר אוֹ מִבְּנֵי מְבוּי שֶׁבִקֵּשׁ לִיעֲשׂוֹת מְלַמֵּד תִּינוּקוֹת, אֵין שֶׁכֶּנּוּ יְכוּלִים לְמַחֹת בְּיָדוֹ. וְכֵן מְלַמֵּד תִּינוּקוֹת שֶׁבֵּא חֲבֵרוֹ וּפְתַח בֵּית לְלַמֵּד תִּינוּקוֹת

בְּצִדּוֹ, כְּדִי שְׂיָבִיאוּ לוֹ תִּינוּקוֹת אַחֲרֵים אוֹ כְּדִי שְׂיָבִאוּ
הַתִּינוּקוֹת שְׂאֶצֶל זֶה לָזֶה, אֵין יְכוּלִים לְמַחֹת בְּיָדוֹ,
שֶׁנֶּאֱמַר: הִי חֶפֶץ לְמַעַן צִדְקוֹ יַגְדִּיל תּוֹרָה וַיֵּאדִיר (ישעיהו)

מב, כא). **הגה:** רב היושב בעיר ולומד לרבים, יכול חכם (יא) אחר לבוא
וללמד גם כן שם, אפלו מקפח קצת (יב) פרנסת הראשון, כגון שהקהל קבלו
הראשון עליהם לרב ונוטל פרס מהם על זה, אפלו הכי יכול השני לבוא לדור
שם ולהחזיק רבנות בכל דבר, כמו הראשון, אם הוא גדול וראוי לכך.
(מהרי"ו ס"י קנ"א ומהרא"י בפסקיו סימן קנ"ח ע"ש תשו' הגדולים). אבל אם בא חכם
אכסנאי לעיר, אין לו לקפח שכר הרב הדר שם לעשות חפזות וקדושים ולטל
השכר הבא מהם, הואיל והוא פרס הרב הדר שם; אבל מתר לעשות החפה
ולתת השכר לרב הקבוע. וכן מתר לו לדון בין שני בעלי דינים שבעיר הבאים
לפניו לדון, ודלמא הרב שבעיר אין ממצע להם. אבל אין לו להורות אסור
והתר, או לדרש לנהג שררה, באתריה דחבריה. (מהרי"ק שרש ק"ע ומהר"ד
בתשובה כ"ב). מי שהחזק לרב בעיר, אפלו החזיק בעצמו באיזה שררה, אין
להורידו מגדלתו אף על פי שבא לשם אחר גדול ממנו (ריב"ש סימן רע"א). אפלו
בנו ובן בנו לעולם קודמים לאחרים, כל זמן שממלאים מקום אבותיהם
ביראה והם חכמים קצת. (רמב"ם פ"ק א' מהלכות מלכים). ובמקום שיש מנהג
לקבל רב על זמן קצוב, או שמנהג לבחר במי שיירצו, הרשות בידם, (כל בו).
אבל כל שקבלו הקהל עליהם, וכך שכן אם עשו ברצון השררה, אין לשום
גדול בעולם להשתרר עליו ולהורידו (שם בריב"ש).

סימן רמו - שחיב כל אדם בתלמוד תורה, והיאך לומדים בשכר

סעיפים

כ"ו

ובו

א כל איש ישראל חייב בתלמוד תורה, בין עני בין עשיר,
בין שלם בגופו בין בעל יסורים, בין בחור בין זקן גדול.

אָפּלוּ עָנִי הַמְחִזֵּר עַל הַפְתָּחִים, אָפּלוּ בַעַל אִשָּׁה וּבָנִים,
חָיָב לְקַבֵּעַ לוֹ זְמַן לְתַלְמוּד תּוֹרָה בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה, שֶׁנֶּאֱמַר:
וְהָגִיתָ בוֹ יוֹמָם וְלַיְלָה (יהושע א, ח). וּבְשַׁעַת הַדַּחֲקָה, אָפּלוּ לֹא קָרָא רַק
(א) קָרִיאַת שְׁמַע שְׁחָרִית וְעֶרְבִית, לֹא מוֹשׁוּ מִפִּי ד' (ישעיהו נט, כא) קָרִינָן בֵּיהּ
(הַגְהוֹת מִימוֹנֵי פֶּרֶק א' וְסִמְיִיג עֲשִׂין י"ב). וּמִי שֶׁאֵי אֶפְשָׁר לוֹ לְלַמֵּד, מִפְּנֵי
שְׂאִינוֹ יוֹדֵעַ כָּלֵל לְלַמֵּד אוֹ מִפְּנֵי הַטְּרָדוֹת שֶׁיֵּשׁ לוֹ, יִסְפִּיק
לְאַחֲרִים הַלּוֹמְדִים. הַגָּה: וְתַחֲשֹׁב לוֹ כְּאִלוֹ לּוֹמֵד בְּעֶצְמוֹ (טור). וְיִכּוֹל
אָדָם לְהִתְנַחֵם עִם חֲבֵרוֹ שֶׁהוּא יַעֲסֹק בַּתּוֹרָה וְהוּא יִמְצִיא לוֹ פְּרָנְסָה וְיִחַלֵּק
עִמוֹ הַשֶּׁכֶר, אֲבָל אִם כָּבֵר עֲסֹק בַּתּוֹרָה אֵינוֹ יָכוֹל לְמַכֵּר לוֹ חֶלְקוֹ בְּשִׁבְלֵי מָמוֹן
שֶׁיִּתְּנוּ לוֹ. (תַּאֲיִן נִתְיָב ב' מִשְׁיִס דְּסוֹטָה).

ב יִלְמַד אָדָם תּוֹרָה וְאַחַר כֵּן יִשָּׂא אִשָּׁה, שָׂאֵם יִשָּׂא
אִשָּׁה תַּחֲלָה אֵי אֶפְשָׁר לוֹ לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה מֵאַחַר שְׂרַחֲמִים
בְּצַוָּאָרוֹ. וְאִם אֵי אֶפְשָׁר לוֹ בְּלֹא אִשָּׁה, מִפְּנֵי שֶׁיִּצְרוּ
מִתְגַּבֵּר עָלָיו, יִשָּׂא אִשָּׁה תַּחֲלָה.

ג עַד אֵימָתֵי חָיָב לְלַמֵּד, עַד יוֹם מוֹתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: וּפֹן
יִסּוּרוּ מִלְּבָבְךָ כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ (דְּבָרִים ד, ט). וְכָל זְמַן שֶׁלֹּא יַעֲסֹק
בַּתּוֹרָה, הוּא שׁוֹכֵחַ.

ד חָיָב אָדָם לְשַׁלֵּשׁ לְמוֹדוֹ, שְׁלִישׁ בַּתּוֹרָה שֶׁבְּכֹתֵב, דִּהְיִנוּ
הָאַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים; שְׁלִישׁ בְּמִשְׁנָה, דִּהְיִנוּ תּוֹרָה שֶׁבַעֲל
פֶּה, וּפְרוּשׁ תּוֹרָה שֶׁבְּכֹתֵב בְּכָלֵל זֶה; שְׁלִישׁ בְּתַלְמוּד,
דִּהְיִנוּ שְׁיָבִין וְיִשְׁפִּיל אַחֲרֵית דְּבַר מִרְאשִׁיתוֹ, וְיוֹצִיא דְּבַר
מִתּוֹךְ דְּבַר, וְיִדְמָה דְּבַר לְדְבַר וְיִדּוֹן בְּמִדּוֹת שֶׁהַתּוֹרָה

נְדַרְשֵׁת בָּהֶם עַד שְׂיֵדַע הִיאָדָּה עֵקֶר הַמְצֹוֹת וְהִיאָדָּה יוֹצֵא
הָאֶסוּר וְהַמְתָּר וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה, דְּבָרִים שֶׁלֹּמֵד מִפִּי
הַשְּׂמוּעָה. כִּי־צַד, הִיָּה בַעַל אֲמֻנוֹת וְעוֹסֵק בַּמְלֹאכֶתוֹ גִּי
שְׁעוֹת בְּיוֹם וְטִי בַתּוֹרָה, קוֹרָא גִי מֵהֶם בַּתּוֹרָה שֶׁבְּכֶתֶב,
וּבְגִי תּוֹרָה שֶׁבַעַל פֶּה, וּבְגִי יָבִין דְּבָר מִתּוֹךְ דְּבָר. בַּמָּה
דְּבָרִים אֲמוּרִים, בַּתְּחִלַּת לְמוֹדוֹ שֶׁל אָדָם. אָבֵל כְּשִׁיגְדִיל
בַּתּוֹרָה וְלֹא יֵהֵא צָרִיךְ לְלַמֵּד תּוֹרָה שֶׁבְּכֶתֶב וְלֹא לַעֲסֹק
תָּמִיד בַּתּוֹרָה שֶׁבַעַל פֶּה, יִקְרָא בְּעֵתִים מְזֻמָּנִים תּוֹרָה
שֶׁבְּכֶתֶב וְדְבָרֵי תּוֹרָה שֶׁבַעַל פֶּה, כְּדִי שְׁלֹא יִשְׁכַּח דְּבָר
מִדִּינֵי הַתּוֹרָה, וְיִפְנֶה כָּל יָמָיו לְתַלְמוּד בְּלִבָּד לְפִי רַחֵב
לְבוֹ וְיִשׁוּב דַּעְתּוֹ. **הגה:** וַיֵּשׂ אֲוֹמְרִים שֶׁבַּתְּלֻמוּד **(ב)** בְּבִלִי שֶׁהוּא בְּלוּל
בְּמִקְרָא, בְּמִשְׁנָה וְתַלְמוּד, אָדָם יוֹצֵא יָדֵי חוּבָתוֹ בְּשִׁבִיל הַכֹּל. (טוֹר בְּשֵׁם רַבֵּנוּ
תָּם וְעוֹד פּוֹסְקִים עֵינֵי לַעֲיֵל סִי רַמִּיָּה סִי). וְאִין לְאָדָם לְלַמֵּד כִּי אִם מִקְרָא, מִשְׁנָה
וְתַלְמוּד וְהַפּוֹסְקִים הַנִּמְשָׁכִים אַחֲרֵיהֶם, וּבְזֶה יִקְנֶה הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם
הַבָּא, אָבֵל לֹא בְּלֻמוּד שְׁאָר חֻכְמוֹת. (רִיבִישׁ סִימֹן מִיָּה וְתַלְמִידֵי רַשְׁבֵּי"א) וּמִכָּל
מְקוֹם מִתָּר לְלַמֵּד בְּאִקְרָאֵי בְּשְׁאָר חֻכְמוֹת, וּבְלִבָּד שְׁלֹא יֵהִיוּ סִפְרֵי מִינֵים,
וְזֶהוּ נִקְרָא בֵּין הַחֻכְמִים טִיּוֹל בְּפִרְדָּס. וְאִין לְאָדָם לְטִיֵּל **(ג)** בְּפִרְדָּס רַק לְאַחַר
שֶׁמֶלֶא כָּרְסוּ בְּשָׂר וְיִין, וְהוּא לֵיֵדַע אֶסוּר וְהַתָּר וְדִינֵי הַמְצֹוֹת (רַמְבַּ"ם סוֹף מַדְע
סִיפ ד' מַהֲל' יְסוּדֵי הַתּוֹרָה).

ה מְקוֹם שֶׁנֶּהְגוּ לְלַמֵּד תּוֹרָה שֶׁבְּכֶתֶב בְּשִׁכָּר, מִתָּר לְלַמֵּד
בְּשִׁכָּר, אָבֵל תּוֹרָה שֶׁבַעַל פֶּה אֶסוּר לְלַמֵּד בְּשִׁכָּר. לֹא
מָצָא מִי שֶׁיִּלְמְדֵנוּ בְּחֻנָּם, יִלְמֵד בְּשִׁכָּר. וְאִף עַל פִּי
שֶׁהֲצִרְךָ לְלַמֵּד בְּשִׁכָּר, לֹא יֵאמָר: כְּשֵׁם שֶׁלֹּמֵדִי בְּשִׁכָּר
כֶּךָ אֲלַמֵּד בְּשִׁכָּר, אֲלֹא יִלְמֵד לְאַחֲרֵים בְּחֻנָּם. וּמָה שֶׁנֶּהְגוּ
הָאֲדָנָא לְלַמֵּד הַכֹּל בְּשִׁכָּר, אִם אִין לוֹ בַּמָּה לְהַתְּפָרְנֵס,
שְׂרִי, וְאַפְלוּ יֵשׁ לוֹ, אִם הוּא שִׁכָּר בְּטָלָה דְמוּכָת, שְׁמַנִּיחַ

כָּל עֵסֶקוֹ וּמִשְׁאוֹ וּמִתְנֹוֹ, שָׂרִי. וְכָל חֲדוּשֵׁי סוּפְרִים, דְּהִינוּ מֵה שְׁנֵתְקוֹ מִדְּרַבְּנֹו, מִתֵּר לְטַל שְׂכָר לְלַמְדוֹ. (הַגְּהוֹת מִיְמוֹנֵי פֶּרֶק א').

ו אִשָּׁה שְׁלַמְדָה תוֹרָה יֵשׁ לָהּ שְׂכָר, אֲבָל לֹא כְּשֹׂכֵר הָאִישׁ, מִפְּנֵי שְׂאִינָה מְצוּהָ וְעוֹשָׁה. וְאִף עַל פִּי שְׂיֵשׁ לָהּ שְׂכָר, צוּוּ חַז"ל שֶׁלֹּא יִלְמַד אָדָם אֶת בֵּתוֹ תוֹרָה, מִפְּנֵי שְׂרֵב הַנְּשִׂים אֵין דְּעֵתוֹ מְכֻנָּת לְהִתְלַמֵּד, וּמוֹצִיאוֹת דְּבָרֵי תוֹרָה לְדְבָרֵי הַבָּאִי לְפִי עֲנִיּוֹת דְּעֵתוֹ. אֲמָרוּ חֲכָמִים: כָּל הַמְּלַמֵּד אֶת בֵּתוֹ תוֹרָה, כְּאֵלוֹ מְלַמְדָה תַּפְּלוֹת (פִּי דְבַר עֲבָרָה). בְּמָה דְּבָרִים אָמוּרִים בְּתוֹרָה שְׁבַעַל פֶּה; אֲבָל תוֹרָה שְׁבַכְתָּב לֹא יִלְמַד אוֹתָהּ לְכַתְּחֻלָּהּ, וְאִם מְלַמְדָה אֵינוֹ כְּמְלַמְדָה תַּפְּלוֹת (רַמְבַּ"ם וּסְמ"ג וְלֹא כְּמַקְצֵת סְפָרֵי הַטּוֹר). **הַגָּה:** וּמִכָּל מְקוֹם חִיבַת הָאִשָּׁה לְלַמֵּד דִּינִים הַשְּׂנֵיכִים לְאִשָּׁה. (אֲגוּר בְּשֵׁם סְמ"ג). וְאִשָּׁה אֵינָה חִיבַת לְלַמֵּד אֶת בְּנֵה תוֹרָה, וּמִכָּל מְקוֹם אִם עוֹזְרֵת לְבְנֵה אוֹ לְבַעֲלָהּ שְׂעֵסְקוֹ בְּתוֹרָה, חוֹלְקֵת שְׂכָר בְּהַדְּיָהּ. (הַגְּהוֹת מִיְמוֹנֵי פֶּרֶק א' דְּתַלְמוּד תוֹרָה וּסְמ"ג).

ז אֵין מְלַמְדִין תוֹרָה לְתַלְמִיד שְׂאֵינוֹ הַגּוֹן, אֶלֶּא מִחֲזִירִין אוֹתוֹ לְמוֹטָב וּמִנְהִיגִין אוֹתוֹ בְּדֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל וּבּוֹדְקִין אוֹתוֹ, וְאַחַר כֵּן מְכַנְיָסִין אוֹתוֹ לְבֵית הַמְּדַרְשׁ וּמְלַמְדִין אוֹתוֹ.

ח הָרַב שְׂאֵינוֹ הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ טוֹבָה, אִף עַל פִּי שְׂחָכָם גְּדוֹל הוּא וְכָל הָעָם צָרִיכִים לוֹ, אֵין לְמַדִין מִמֶּנּוּ עַד שְׂיַחֲזֹר (ד) לְמוֹטָב.

ט כִּיצַד מְלַמְּדִים, הָרַב יוֹשֵׁב בְּרֹאשׁ וְהַתְּלָמִידִים לְפָנָיו מִקְפִּים כְּעֶטְרָה, כְּדִי שְׂיִהְיוּ כָּלָם רוֹאִים אֶת הָרַב וְשׁוֹמְעִין דְּבָרָיו. וְלֹא יֵשֵׁב הָרַב עַל הַכֶּסֶּא וְתְלָמִידוֹ עַל הַקְּרָקַע, אֲלֵא אוֹ הַכֹּל עַל הָאָרֶץ אוֹ הַכֹּל עַל הַכֶּסֶּאוֹת.

הגה: וְיֵשׁ אֲוֹמְרִים דְּנֻקָּא כְּשֶׁהֲגִיעוּ הַתְּלָמִידִים לְכָלֵל סְמִיכָה. (הר"ן פ"ב דמגלה). וְרַב הַלּוֹמֵד עַל יְדֵי מְתַרְגְּמָן וְדִינָיו נִתְבְּאָרוּ בְּפָנִים, וְלֹא כְּתַבֵּן הָרַב כִּי אֵינָן שְׂכִיחִין.

ז הָרַב שֶׁלֵּמַד וְלֹא הִבִּינוּ הַתְּלָמִידִים, לֹא יִכְעַס עֲלֵיהֶם, אֲלֵא שׁוֹנֶה וְחוֹזֵר הַדְּבָר כַּמָּה פְּעָמִים, עַד שְׂיִבִינוּ עִמָּךְ הַהֲלָכָה. וְלֹא יֹאמֶר הַתְּלָמִיד: הִבְנֹתִי, וְהוּא לֹא הִבִּין, אֲלֵא שׁוֹאֵל וְחוֹזֵר וְשׁוֹאֵל כַּמָּה פְּעָמִים, וְאִם יִכְעַס עָלָיו רַבּוֹ, יֹאמֶר לוֹ: רַבִּי, תּוֹרָה הִיא וְלִלְמַד אֲנִי צָרִיךְ וְדַעֲתִי קִצְרָה.

יא וְלֹא יִהְיֶה הַתְּלָמִיד בּוֹשׁ מִחֲבֵרוֹ שֶׁלֵּמַד בְּפַעַם רֵאשׁוֹנָה אוֹ שְׁנִיָּה וְהוּא לֹא לָמַד אֲפֹלוֹ אַחַר כַּמָּה פְּעָמִים, שְׂאִם נִתְבְּיֵשׁ מִדְּבָר זֶה נִמְצָא נִכְנָס וְיוֹצֵא לְבֵית הַמְּדַרְשׁ וְהוּא לֹא לָמַד כְּלוּם, וְעַל כֵּן אָמְרוּ: לֹא הִבִּישׁוֹן לָמַד וְלֹא הִקְפְּדוֹן מְלַמֵּד. בְּמָה דְּבָרִים אָמוּרִים, שֶׁלֹּא הִבִּינוּ הַתְּלָמִידִים הַדְּבָר מִפְּנֵי עִמְקוֹ, אוֹ מִפְּנֵי דַעְתָּן שֶׁהִיא קִצְרָה, אֲבָל אִם נִכָּר לָרַב שֶׁהֵם מְתַרְשְׁלִים בְּדַבְּרֵי תּוֹרָה וּמְתַרְפִּים עֲלֵיהֶם וּלְפִיכֵךְ לֹא הִבִּינוּ, חַיֵּב לְכַעַס עֲלֵיהֶם וּלְהַכְלִימָם בְּדַבְּרִים כְּדִי לְחַדְדוֹן, וְעַל זֶה אָמְרוּ: זֶרֶק

מָרָה בַּתְּלִמְיָדִים. לְפִיכָךְ אֵין רְאוּי לָרַב לְנַהֵג קְלוּת רֹאשׁ
בְּפָנָי הַתְּלִמְיָדִים; וְלֹא לְשַׁחֵק בְּפָנֵיהֶם; וְלֹא לֶאֱכֹל
וְלִשְׁתּוֹת עִמָּהֶם, כְּדֵי שֶׁתֵּהָא אֵימָתוֹ מִטָּלַת עֲלֵיהֶם
וְיִלְמְדוּ מִמֶּנּוּ מְהֵרָה.

יב אֵין שׁוֹאֲלִין אֶת הָרַב כְּשִׁיכְנִס לְבֵית הַמְּדַרְשׁ מִיָּד, עַד
שֶׁתִּתְיָשֵׁב דְּעֵתוֹ עָלָיו. וְאֵין הַתְּלִמְיָד שׁוֹאֵל כְּשִׁיכְנִס, עַד
שִׁישֵׁב וַיְנוּחַ. וְאֵין שׁוֹאֲלִים שְׁנַיִם כְּאַחַד. וְאֵין שׁוֹאֲלִים
אֶת הָרַב מֵעַנְיָן אַחַר, אֶלָּא מֵאוֹתוֹ עַנְיָן שֶׁהֵם עוֹסְקִים
בוֹ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְבַּיֵּשׁ. וַיֵּשׁ לָרַב לְהִטְעוֹת אֶת הַתְּלִמְיָדִים
בְּשִׂאֲלוֹתָיו וּבִמְעֻשָׁיִם שֶׁעוֹשֶׂה לְפָנֵיהֶם, כְּדֵי לְחַדְדֵם וּכְדֵי
שֶׁיִּדַּע אִם הֵם זוֹכְרִים מֵה שֶׁלּוֹמְדִים. וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר
שִׁישׁ לוֹ רְשׁוֹת לְשֶׁאֵל אוֹתָם בְּעַנְיָן אַחַר שֶׁאֵין עוֹסְקִים
בוֹ, כְּדֵי לְזַרְזֵם.

יג אֵין שׁוֹאֲלִים מְעַמְד וְאֵין מְשִׁיבִים מְעַמְד. וַיֵּשׁ אוֹמְרִים
כְּשִׁשׁוֹאֲלִים דְּבַר הַלְכָה צָרִיךְ (ה) לְעַמְד. (תוֹסֵפֶת פָּרָק פְּסוּלֵי הַמְּקַדְשִׁין בְּשֵׁם
הַיְרוּשְׁלָמִי). וְלֹא מְגִבּוּהַ וְלֹא מְרַחוּק, וְלֹא מְאַחֲזֵי הַזְּקָנִים.
וְאֵין שׁוֹאֲלִים אֶלָּא כְּעַנְיָן. וְאֵין שׁוֹאֲלִים אֶלָּא מִיְרָאָה.
וְלֹא יִשְׁאֵל בְּעַנְיָן יוֹתֵר מִגִּי הַלְכוֹת.

יד שְׁנַיִם שֶׁשֶׁאֵלוּ, אֶחָד שֶׁאֵל כְּעַנְיָן וְאַחַד שֶׁאֵל שֶׁלֹּא
כְּעַנְיָן, נִזְקָקִים (ו) לְכַעֲנֵן. מְעַשֶׂה וְשִׂאֵינוֹ מְעַשֶׂה,
נִזְקָקִים לְמַעֲשֶׂה. הַלְכָה וּמְדַרְשׁ, נִזְקָקִין לְהַלְכָה. מְדַרְשׁ

וְאֶגְדָּה, נִזְקְקִין לְמִדְרָשׁ. אֶגְדָּה וְקַל וְחֹמֶר, נִזְקְקִין (ז)
לְקַל וְחֹמֶר. קַל וְחֹמֶר וְיִגְזֵרָה שְׁוֵה, נִזְקְקִין לְקַל וְחֹמֶר.

טו הֵיוּ הַשּׁוֹאֲלִים אֶחָד חָכָם וְאֶחָד תַּלְמִיד חָכָם,
נִזְקְקִין לְחָכָם. תַּלְמִיד חָכָם וְעַם הָאָרֶץ, נִזְקְקִין לְתַלְמִיד
חָכָם. שְׁנֵיהֶם חֲכָמִים, שְׁנֵיהֶם תַּלְמִידִים, שְׁנֵיהֶם עַמֵּי
הָאָרֶץ, שְׁאֵלוּ שְׁנֵיהֶם בְּשֵׁתֵי הַלְכוֹת אוֹ בְּשֵׁתֵי שְׁאֵלוֹת,
שְׁתֵּי תְּשׁוּבוֹת, שְׁנֵי מַעֲשִׂים, הֲרִשׁוֹת בְּיַד הַמְּשִׁיב, לְמִי
שְׁיִרְצָה יִקְדִּים. מִמְּזֹר תַּלְמִיד חָכָם קוֹדֵם לְכֹהֵן עַם הָאָרֶץ. (לְשׁוֹן הַטּוֹר
בְּשֵׁם חַז"ל).

טז אֵין (ח) יִשְׁנִים בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ. וְכָל הַמִּתְנַמְנֵם בְּבֵית
הַמִּדְרָשׁ חֲכָמָתוֹ נַעֲשִׂית קָרְעִים שְׁנֶאמַר: וְקָרְעִים תִּלְבֹּשׁ
נוֹמָה. (מְשָׁלִי כג, א).

יז אֵין מְשִׁיחִין בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ אֶלָּא בְּדַבְּרֵי תוֹרָה. אֶפְלוּ
מִי שֶׁנִּתְעַטֵּשׁ, אֵין אוֹמְרִים לוֹ: (ט) רְפוּאָה, בְּבֵית
הַמִּדְרָשׁ. וְקִדְשֵׁת בֵּית הַמִּדְרָשׁ (י) חֲמוּרָה מְקֻדְשֵׁת בֵּית
הַכְּנֶסֶת.

יח תַּלְמוּד תוֹרָה (יא) שְׁקוּל כְּנֶגֶד כָּל הַמְצוֹת. הִיָּה לְפָנָיו
עֲשִׂית מְצוּהָ וְתַלְמוּד תוֹרָה, אִם אֶפְשָׁר לְמְצוּהָ לְהַעֲשׂוֹת

על ידי אחרים לא יפסיק תלמודו, ואם לאו יעשה
המצוה ויחזר לתורתו.

יט תחלת דינו של אדם על תלמוד תורה, ואחר כך על
שאר מעשיו.

כ לעולם יעסק אדם בתורה, אפלו (יב) שלא לשמה,
שמתוך שלא לשמה בא לשמה.

כא אין דברי התורה מתקיימים במי שמתרפה עצמו
עליהם, ולא בלומדים מתוך עדון ומתוך אכילה
ושתייה, אלא במי שממית עצמו עליה ומצער גופו
תמיד, ולא יתן שנה לעיניו ותנופה לעפעפיו. הגה: לא
יחשב האדם לעסק בתורה ולקנות עשר וכבוד עם התלמוד, כי מי שמעלה
מחשבה זו בלבו אינו זוכה לכתרה של תורה, אלא יעשה תורתו קבע
ומלאכתו עראי, וימעט בעסק ויעסק בתורה. ויסיר תענוגי הזמן מלבו
ויעשה מלאכה כל יום כדי חיו, אם אין לו מה יאכל, ושאר היום והלילה
יעסק בתורה. ומעלה גדולה למי שמתפרנס ממעשה ידיו, שנאמר: יגיע כפי
כי תאכל וגוי (תהלים קכח), כל המשים על לבו לעסק בתורה ולא לעשות
מלאכה להתפרנס מן הצדקה, הרי זה מחלל השם ומבזה התורה, שאסור
להנות מדברי תורה. וכל תורה שאין עמה מלאכה, גוררת עון וסופו ללסטם
הבריות. (לשון הטור). וכל זה בבריא ויכול לעסק במלאכתו או בדרך ארץ
קצת ולהחיות עצמו, (רפנו יונה ורפנו ירוחם נתיב ב' וכן כתב הרמ"ה), אבל זקן או
חולה, מתר להנות מתורתו ושיספקו לו (לכ"ע). ויש אומרים דאפילו בבריא
מתר (בית יוסף בשם תשובת רשב"ץ). ולכן נהגו בכל מקומות ישראל שהרב של
עיר יש לו הכנסה וספוק מאנשי העיר, כדי שלא יצטרך לעסק במלאכה בפני
הבריות ויתבזה התורה בפני ההמון. (אברבנאל בפרוש מסכת אבות). ודוקא חכם
הצריך לזה, אבל עשיר, אסור. ויש מקלין עוד לומר דמתר לחכם ולתלמידיו

לקבל הספקות מן הנותנים כדי להחזיק ידי לומדי תורה, שעל ידי זה יכולין לעסק בתורה ברוח. ומכל מקום מי שאפשר לו להתפרנס היטב ממעשה ידיו ולעסק בתורה, מדת חסידות הוא ומתת אלהים היא, אך אין זה מדת כל אדם, שאי אפשר לכל אדם לעסק בתורה ולהחכים בה ולהתפרנס בעצמו. (גם זה בתשובה הנזכרת). וכך זה דשגרי הינו שנוטל פרס מן הצבור או הספקה קבועה, אבל אין לו לקבל דורות מן הבריות. והא דאמרינן: כל המביא דורון לחכם פאלו מקריב בפורים, הינו בדורות קטנים שכן דרך בני אדם להביא דורון (יג) קטן לאדם חשוב, אפלו הוא עם הארץ. (רבנו ירוחם בשם רבנו יונה). ושגרי לתלמיד חכם למטעם מידי מהוראתו, כדי לברר הוראתו, אבל לקח מתנה דבר חשוב ממה שהתיר, אסור. (הגהות אשר"י פ"ק דע"א). ודאשתמש (יד) בתגא חלף (הג"מ וסמ"ג). ויש אומרים דזהו המשתמש בשמות. (שם בשם אבות דר' נתן) ומתיר לצרבה מרבנן לאודועי נפשיה באתרא דלא ידעי ליה (בנדריים דף ס"ב וסמ"ג והג"מ שם ותי' רשב"א סי' פ"ד), אם צריך הוא לכך.

כב ברית כרותה שכל הלומד בבית (טו) הכנסת לא במהרה הוא משכח, וכל היגע בתלמודו בצנעה מחכים, שנאמר: ואת צנועים חכמה (משלי יא, ב). וכל המשמיע קולו בשעת תלמודו, מתקיים בידו. אבל הקורא בלחש, במהרה הוא שוכח.

כג מי שרוצה לזכות בכתרה של תורה, יזהר בכל (טז) לילותיו ולא יאבד אפלו אחת מהן בשנה, באכילה ושתייה ושיחה וכיוצא בהם, אלא בדברי חכמה ותלמוד תורה. **הגה:** כי אין אדם לומד רב חכמתו כי אם בלילה. (לשון הטור מרמב"ם). ויש לאדם להתחיל ללמד בלילה מט"ו באב ואילך, ומאן דלא (יז) מוסיף, יסף. (נ"י פרק יש נוהלין ש"ס ורשב"ם שם דף קכ"א ע"ב וסוף תענית ע"ש).

כד כָּל בַּיִת שֶׁאֵין דְּבָרֵי תוֹרָה נִשְׁמָעִים בוֹ בְּלִילָה, אֵשׁ אוֹכֵלֶתוֹ.

כה כָּל שֶׁאֶפְשֶׁר לוֹ לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה וְאֵינוֹ עוֹסֵק, אוֹ שֶׁקָּרָא וְשָׁנָה וּפָרַשׁ לְהַבְלִי הָעוֹלָם וְהַנִּיחַ תַּלְמוּדוֹ וּזְנָחוֹ, הֵרִי זֶה בְּכָלל כִּי דָבָר הִ' בְּזָה (בַּמִּדְבָּר טו, לא). וְאָסוּר לְדַבֵּר בְּשִׁיחַת חֵלִין. (הַגְּהוֹת מִיְמוֹנֵי פִּי"ד בְּשֵׁם חַז"ל). וְעֵינֵינוּ בְּאִיחַ סִימָן שִׁיז סְעִיף ט"ז.

כו כָּל הַמְּבַטֵּל אֶת הַתּוֹרָה מֵעֶשֶׂר, סוֹפּוֹ לְבַטְלָהּ מֵעֵנִי. וְכָל הַמְּקַיֵּם אֶת הַתּוֹרָה מֵעֵנִי, סוֹפָהּ לְקַיְמָהּ מֵעֶשֶׂר.

הגה: כְּשֶׁמְסִים מִסְכָּת, מִצְוָה (יח) לְשַׁמַּח וְלַעֲשׂוֹת סְעֻדָה, וְנִקְרָאת סְעֻדַת מִצְוָה. (נִי"י פ' י"ג נוֹחֵלִין וּמִימְרָא דְאַבְיֵי פ' כָּל כְּתָבִי). וְאָסוּר לַעֲסֹק בְּדְבָרֵי תּוֹרָה בְּמִקְוֹמוֹת הַמְּטַנְפִים, וְלִכְּוֹן אֶמְרוּ שֶׁאָסוּר לְתַלְמִיד חֶכֶם לַעֲמֹד בְּמִקְוֹמוֹת הַמְּטַנְפִים, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה בְּדְבָרֵי תּוֹרָה. (פְּשׁוּט פ' מִי שֶׁמֵּתוֹ). וּמִכָּל מְקוֹם מִתָּר לְכַנֵּס לְמַרְחָץ אֶף מִתּוֹדֵי הַלְכָה שֶׁאֵינָה פְּסוּקָה, (תִּי"ה ס"י מ"א) וְלֹא חִיּוּשֵׁינֵן שִׁיְהִי רַחֵץ, דְּבַמְרַחֵץ שׁוֹמֵר עֲצוּמוֹ מִהִרְהוּר תּוֹרָה (סְבֵרַת הַרְבֵּי דְלֹא כְּמִסְקֵנַת תִּי"ה שְׁמַנְגָּם בְּזָה).

הלכות צדקה

סימן רמז - גדל שכר צדקה, ואם כופין עליה

סעיפים

ד'

ובו

א מצות עשה לתן צדקה כפי השגת יד, וכמה פעמים נצטוינו בה במצות עשה. ויש לא תעשה במעלים עיניו ממנה, שנאמר: לא תאמץ את לבבך ולא תקפץ את ידך (דברים טו, ז). וכל המעלים עיניו ממנה נקרא בליעל, וכאלו עובד עבודת כוכבים. ומאד יש לזהר בה, כי אפשר שיבא לידי שפיכות דמים, שימות העני המבקש אם לא יתן לו מיד, כעובדא (א) דנחום איש גם זו.

ב לעולם אין אדם מעני מן הצדקה, ולא דבר רע ולא הזק מתגלגל על ידה, שנאמר: והיה מעשה הצדקה שלום. (ישעיה לב, ז).

ג כל המרחם על העניים, הקב"ה מרחם עליו. הגה: ויתן האדם על לבו שהוא מבקש כל שעה פרנסתו מהקב"ה, וכמו שהוא מבקש שהקב"ה ישמע שזאתו כך הוא ישמע שזאת עניים. גם יתן אל לבו כי הוא גלגל החוזר בעולם, וסוף האדם שיבא הוא או בנו או בן בנו לידי מדה זו, וכל המרחם על אחרים מרחמין עליו (מלשון הטור).

ד הַצְדָקָה דוֹחָה אֶת הַגְזָרוֹת הַקְשׁוֹת, **(ב)** וּבָרַעַב תִּצְלִיל מַמּוֹת, כְּמוֹ שְׂאֲרַע לְצָרְפִית. **הגה:** וְהִיא מַעֲשֶׂרֶת, וְאָסוּר לְנִסּוֹת הַקְבִי"ה כִּי אִם בְּדָבָר זֶה, שֶׁנֶּאֱמַר: וּבְחֲנוּנֵי נָא בְּזֹאת וּגו' (מִלֵּאכִי ג, י). (טוֹר מִגְמְרָא פ"ק דְּתַעֲנִית). וַיֵּשׁ אֲדוֹמָרִים דְּוִקָא בְּנִתְיִנַת מַעֲשֶׂר מִתֵּר לְנִסּוֹת הַקְבִי"ה, אָבֵל לֹא בְּשֶׁאֵר צְדָקָה (בֵּית יוֹסֵף דְּכָד מִשְׁמַע מִשִּׁים שָׁם).

סימן רמח - מי חיב בה ומי ראוי לקבלה

סעיפים

ח'

ובו

א כָּל אָדָם חַיֵּב לִתֵּן צְדָקָה, אֲפֹלוּ, עָנִי **(א)** הַמִּתְפָּרֵס מִן הַצְדָקָה חַיֵּב לִתֵּן מִמָּה שֶׁיִּתֵּנוּ לוֹ. וּמִי שֶׁנִּתְּנוּ פְּחוֹת מִמָּה שְׂרָאוֹי לִתֵּן, בֵּית דִּין כּוֹפִין אוֹתוֹ וּמַכִּין אוֹתוֹ מִכַּת מִרְדוֹת עַד שֶׁיִּתֵּן מֵה שֶׁאֲמָדוּהוּ לִתֵּן, וַיּוֹרְדִים לְנַכְסָיו **(ב)** בְּפָנָיו וְלוֹקְחִין מִמֶּנּוּ מֵה שְׂרָאוֹי לוֹ לִתֵּן.

ב מִמְּשֻׁכָּנִים עַל הַצְדָקָה, אֲפֹלוּ בְּעָרֵב שַׁבָּת.

ג יְתוּמִים, אֵין פּוֹסְקִין עֲלֵיהֶם צְדָקָה, אֲפֹלוּ לְפָדְיוֹן שְׁבוּיִים, אֲפֹלוּ יֵשׁ לָהֶם מָמוֹן הַרְבֵּה, אֲלֹא אִם כֹּן פּוֹסְקִין עֲלֵיהֶם לְכַבּוֹדָם, כְּדִי שֶׁיֵּצֵא לָהֶם **(ג)** שָׁם. **הגה:** וְדוֹקָא צְדָקָה

שְׂאִין לָהּ קִצְבָה, אוּ שְׂיֵשׁ לָהּ קִצְבָה עַל נִכְסֵי יְתוּמִים וַיְכוּלִין לְהִמָּתִין עַד שְׂיִגְדְּלוּ, כְּגוֹן שְׂיֵשׁ לָהֶם טָבֵל וְאֵינֶן צָרִיכִין לֶאֱכֹל עֵכָשׁוּ. אָבֵל אִם צָרִיכִים לֶאֱכֹל עֵכָשׁוּ, מְעַשְׂרִין וְתוֹרְמִין לָהֶם. וְהוּא הַדִּין בְּצַדֻקָה שְׂיֵשׁ לָהּ קִצְבָה, כְּגוֹן שֶׁהָיוּ לָהֶם קְרוֹבִים עֲנִיִּים וְהָיָה לָהֶם קִצְבָה (ד) מֵאֲבֵיהֶם כָּל שָׁנָה וְשָׁנָה, וְאֵין לָהֶם לֶאֱכֹל רַק זֶה אוּ יַחְזְרוּ עַל הַפְּתָחִים וַיְהִיָּה גִנְאֵי לְיְתוּמִים, הָאֶפּוֹטְרוֹפּוֹס שְׂלָהֶם נוֹתֵן מִנְכָסֵיהֶם הַקִּצְבָה לְקְרוֹבֵיהֶם (תְּשׁוּבַת רִ"י מִינְץ סִימָן א').

ד גִּבְאֵי צְדָקָה, אֵין מְקַבְּלִין מִהַנְּשִׂים וּמִהַעֲבָדִים וּמִהַתִּינוּקוֹת, אֶלֶּא דָּבָר מוּעָט, אָבֵל לֹא דָּבָר גָּדוֹל שְׁחִזְקָתוֹ גָּזוֹל אוּ גָנוֹב מִשָּׁל אַחֲרִים. וְכַמָּה הוּא דָּבָר מוּעָט, הַכֹּל לְפִי עֲשֶׂר הַבְּעָלִים וְעֲנִיּוֹתָם. וְהָנִי מְלִי בְּסִתְמָא, אָבֵל אִם הַבַּעַל מוֹחָה, אֶפְלוּ כָּל שֶׁהוּא אָסוּר (ה) לְקַבֵּל מֵהֶם.

ה אִם הָאִשָּׁה הַשְּׂכִירָה מְלַמֵּד לְבָנָהּ, אִם יָדַע הַבַּעַל וְשָׂתַק וְדָאֵי נִיחָא לִיהּ בְּמָה שְׁעָשְׂתָה. אָבֵל אִם מוֹחָה (ו) לְאַלְתֵּר, אֵין בְּמַעֲשֵׂיהָ כְּלוּם. וְאֶפְלוּ אִם נוֹשְׂאָת וְנוֹתְנָת תּוֹךְ הַבַּיִת יוֹכֵל לְמַחוֹת בָּהּ (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הַרְאִ"ש כָּלֵל י"ג).

ו בֶּן שְׂאוֹכֵל אֶצֶל אָבִיו וְעָבַד הָאוֹכֵל עִם רַבּוֹ, נוֹתֵן פְּרוּסָה לְעָנִי אוּ לְבָנוֹ שֶׁל אוֹהָבּוֹ וְאֵינֶן חוֹשֵׁשׁ מִשׁוּם גָּזֵל, שְׂכָךְ נִהְיֶה בְּעֵלֵי בְּתִים.

ז אָדָם שׁוֹעַ שְׁנוֹתָן צְדָקָה יוֹתֵר מִהָרְאוּי לוֹ, אוּ שְׂמִיָּצֵר לְעַצְמוֹ וְנוֹתֵן לְגִבְאֵי כְּדֵי שְׂלֵא יִתְבַּיֵּשׁ, אָסוּר לְתַבְּעוֹ

וּלְגִבּוֹת מִמֶּנּוּ צְדָקָה, וְהִגִּבְּאֵי שְׂמִיכְלִימוֹ וְשׂוֹאֵל מִמֶּנּוּ,
עֲתִיד הַקַּב"ה לִפְרֹעַ מִמֶּנּוּ.

ח הַרוּצָה לְזָכוֹת לְעַצְמוֹ, יָכוֹף יִצְרוּ הַרַע וַיִּרְחִיב יָדוֹ, וְכָל
דָּבָר שֶׁהוּא לְשֵׁם שָׁמַיִם יִהְיֶה מֵהַטּוֹב וְהִיָּפָה. אִם בָּנָה
בַּיִת תִּפְלָה, יִהְיֶה נֶאֱדָה מִבַּיִת יִשְׁיבְתוֹ. הָאֲכִיל רָעַב,
יִאֲכִיל מֵהַטּוֹב וְהִמְתּוֹק שֶׁבְּשִׁלְחָנוֹ. כָּסָה עָרִם, יִכְסֶה
מִהִיָּפָה שֶׁבְּכִסּוֹתוֹ. הַקִּדִּישׁ דָּבָר, יִקְדִּישׁ מִהִיָּפָה
שֶׁבְּנִכְסָיו. וְכֵן הוּא אוֹמֵר: כָּל חֵלֶב לֵה' (ויקרא ג, טז).

סימן רמט - כמה חייב לתן וכיצד

יתננה

סעיפים

ט"ז

ובו

א שְׁעוֹר נְתִינְתָּהּ, אִם יָדוֹ מִשְׁגָּת, יִתֵּן כָּפִי צָרָךְ הָעֲנִיִּים.
וְאִם אֵין יָדוֹ מִשְׁגָּת כָּל כָּךְ, יִתֵּן עַד חֲמֵשׁ נִכְסָיו, מִצָּוָה
מִן הַמִּבְחָר; וְאַחַד מֵעֶשְׂרֵה, מִדָּה בֵּינוֹנִית; פְּחוֹת מִכָּאן,
עַיִן רָעָה. וְחֲמֵשׁ זֶה (א) שְׁאֲמָרוֹ, שָׁנָה רִאשׁוֹנָה מִהַקָּרוֹ,
מִכָּאן וְאֵילָךְ חֲמֵשׁ שְׁהַרְוִיחַ בְּכָל שָׁנָה. **הגה:** וְאֵל יִבְזֹבֵז אָדָם
יֹתֵר מִחֲמֵשׁ, שְׁלֹא יִצְטַרֵּךְ לְבִרְיוֹת. (בית יוסף בְּשֵׁם הַגַּמְרָא פ' נַעֲרָה שְׁנִתְּפַתְתָּה)
וְדוֹקָא כָּל יָמֵי חַיָּיו, אֲבָל בְּשַׁעַת מוֹתוֹ יִכּוֹל אָדָם לִתֵּן צְדָקָה כָּל מַה שְׁיִרְצָה
(ג"ז שֵׁם פ' מְצִיאַת הָאִשָּׁה וּמִיָּתִי לָהּ רִי"ף וְרִא"ש וְר"ן וּמְרָדְכִי). וְאֵין לַעֲשׂוֹת מִמַּעֲשֵׂר

שְׁלוֹ דְבַר (ב) מְצוּה, כְּגוֹן נְרוֹת לְבַיִת הַכְּנֶסֶת אוֹ שְׁאֵר דְבַר מְצוּה, רַק יִתְּנֶנּוּ לְעֲנִיִּים. (מהרי"ל הל' ראש השנה).

ב לְעוֹלָם לֹא יִמְנַע אָדָם עֲצָמוֹ פְּחוֹת מִשְׁלִישִׁית (ג) הַשְּׂקָל לְשָׁנָה, וְאִם נָתַן פְּחוֹת מִזֶּה, לֹא קַיָּים מִצְוֹת צְדָקָה.

ג צָרִיךְ לִתֵּן הַצְּדָקָה בְּסֵבֶר פְּנִים יְפוֹת, בְּשִׂמְחָה וּבְטוֹב לֵבָב, וּמִתְאוּנָן עִם הָעֲנִי בְּצַעְרוֹ וּמִדְבַר לוֹ דְבָרֵי תִנְחוּמִין. וְאִם נִתְּנָה בְּפָנִים זוֹעֲפוֹת וְרַעוֹת, הַפְּסִיד (ד) זְכוּתוֹ.

ד אִם שָׁאַל לוֹ הָעֲנִי וְאִין לוֹ מָה יִתֵּן לוֹ, לֹא יִגְעַר בּוֹ וַיִּגְבִּיהַ קוֹלוֹ עָלָיו, אֶלָּא יִפְיֶסְנוּ בְּדַבָּרִים, וַיִּרְאֶה לְבוֹ הַטוֹב שֶׁרְצוֹנוֹ לִתֵּן לוֹ, אֶלָּא שְׂאִין יָדוֹ מִשְׂגָּת. הַגַּה: וְאִסוּר לְהַחֲזִיר הָעֲנִי הַשּׂוֹאֵל רִיקָם, אֶפְלוּ אִין נוֹתֵן לוֹ רַק גְּרוּגְרַת אַחַת, שֶׁנֶּאֱמַר אֵל יֵשֵׁב דָּךְ נְכֹלָם (תְּהִלִּים ע"ד, כ"א). (לְשׁוֹן הַטוֹר לְקַמּוֹ סִי רִי"ן בְּשֵׁם הַרְמַבְי"ם).

ה אִם יָכוֹל לַעֲשׂוֹת לְאַחֲרִים שְׂיִתְּנֵנוּ, שְׂכָרוֹ (ה) גְּדוֹל מִשְׂכָּר הַנוֹתֵן.

ו שְׂמוֹנֶה מַעְלוֹת יֵשׁ בְּצְדָקָה, זוֹ לְמַעְלָה מִזֹּ: מַעְלָה הַגְּדוֹלָה שְׂאִין לְמַעְלָה מִמֶּנָּה, הַמְּחֲזִיק בְּיַד יִשְׂרָאֵל הַמָּדָד וְנוֹתֵן לוֹ (ו) מִתְּנָה, אוֹ הַלְוָאָה, אוֹ עוֹשֶׂה (ז) שְׂתַפּוֹת, אוֹ

מִמְצִיא לוֹ מְלֶאכָה כְּדִי לְחַזֵּק יָדוֹ שֶׁלֹּא יִצְטָרֵךְ לְבָרִיּוֹת
וְלֹא יִשְׁאַל, וְעַל זֶה נֶאֱמַר: וְהִחֲזַקְתָּ בּוֹ (בַּמִּדְבָּר כֹּה, לה).

ז פְּחוֹת מְזָה, הַנּוֹתֵן צְדָקָה לְעָנִי וְלֹא יֵדַע לְמִי יָתֵן, וְלֹא
יֵדַע הָעָנִי מִמִּי מִקְבֵּל. וְקָרוֹב לָזֶה, הַנּוֹתֵן לְקַפָּה שֶׁל
צְדָקָה; וְלֹא יָתֵן אָדָם לְקַפָּה שֶׁל צְדָקָה אֲלֵא אִם כֵּן יוֹדַע
שֶׁהַמְּנַה עָלֶיהָ נֶאֱמָן וְיֹדַע לְנַהֵג בָּהּ כְּשׁוֹרָה.

ח פְּחוֹת מְזָה, שֶׁיֹּדַע הַנּוֹתֵן לְמִי נּוֹתֵן, וְלֹא יֵדַע הָעָנִי
מִמִּי לוֹקֵחַ, כְּגוֹן גְּדוּלֵי הַחֲכָמִים שֶׁהֵיוּ הוֹלְכִים בְּסִתְרָה
וּמְשֻׁלְיָכִים הַמַּעוֹת בְּפִתְחֵי הָעֲנִיִּים; וְכֵּן רָאוּי לַעֲשׂוֹת,
וּמַעֲלָה טוֹבָה הִיא, אִם אֵין מְמַנִּים עַל הַצְּדָקָה נוֹהֲגִים
כְּשׁוֹרָה.

ט פְּחוֹת מְזָה, שֶׁיֹּדַע הָעָנִי מִמִּי נוֹטֵל, וְלֹא יֵדַע הַנּוֹתֵן
לְמִי נּוֹתֵן, כְּגוֹן הַחֲכָמִים שֶׁהֵיוּ צוֹרְרִים הַמַּעוֹת
בְּסִדְיָנִיהֶם וּמְשֻׁלְיָכִים אוֹתָם לְאַחֲזִירֵיהֶם, וּבָאִים
הָעֲנִיִּים וְנוֹטְלִין, כְּדִי שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָהֶם בּוֹשָׁה.

י פְּחוֹת מְזָה, שֶׁיָּתֵן לְעָנִי בְּיָדוֹ, קִדְּם שֶׁיִּשְׁאַל.

יא פְּחוֹת מְזָה, שֶׁיָּתֵן לוֹ כְּרָאוּי אַחַר שֶׁיִּשְׁאַל.

יב פְּחוֹת מְזָה, שְׂיִתְּנוּ לוֹ פְּחוֹת מִהָרְאוּי, בְּסִבֵּר פְּנִים יְפוֹת.

יג פְּחוֹת מְזָה, שְׂיִתְּנוּ לוֹ **(ח)** בְּעֶצֶב. **הגה:** וְעַל כָּל פְּנִים לֹא יִתְּפָאֵר הָאָדָם בְּצִדְקָה שְׁנוֹתָנוּ. וְאִם מִתְּפָאֵר, לֹא דִי שְׂאִינוּ מְקַבֵּל שְׂכָר, אֶלֶּא אֶפְלוּ מִעֲנִישֵׁין אוֹתוֹ עֲלֵיהָ (סמ"ג מביאו בית יוסף סי' רמ"ז). וּמִכָּל מְקוֹם מִי שֶׁמְקַדֵּישׁ דָּבָר לְצִדְקָה, מִתֵּר לוֹ שְׂיִכְתֵּב שְׁמוֹ עָלָיו שְׂיִהֵא לוֹ לְזַכָּרוֹ, **(ט)** וְרְאוּי לַעֲשׂוֹת כֵּן (תשובת רשב"א סימן תקפ"א).

יד טוֹב לִתֵּן פְּרוּטָה **(י)** לְעֲנֵי קִדְּם כָּל תְּפִלָּה, שְׂנֶאֱמַר: אֲנִי בְּצִדְקָה אֶחְזָק פְּנִידָה (תהלים יז, טו).

טו גִּבְּאֵי צִדְקָה שְׂיִישׁ בִּיָּדָם מְעוֹת צִדְקָה, יִשְׂיֵאוּ בְּהֵם **(יא)** בְּתוֹלוֹת עֲנִיּוֹת, שְׂיֵאִין צִדְקָה גְּדוֹלָה מֵזוֹ.

טז יֵשׁ מִי שֶׁאֹמֵר שְׂמִצּוֹת בֵּית הַכְּנֶסֶת עֲדִיפָא מִמִּצּוֹת צִדְקָה, וּמִצּוֹת צִדְקָה לְנִעָרִים לְלִמּוּד תּוֹרָה אוֹ לְחוּלָּים עֲנִיִּים, עֲדִיף מִמִּצּוֹת בֵּית הַכְּנֶסֶת. **הגה:** מֵה שְׁנוֹהֲגִין לְפָסֵק צִדְקָה עֲבוּר מִתִּים בְּשַׁעַת הַזְּכָרֶת נְשָׁמוֹת, מְנַהֵג וְתִיקוּן הוּא וּמְהִנֵּי **(יב)** לְנְשָׁמוֹתֵיהֶם. (רוקח סימן רי"ז).

סימן רנ - כמה ראוי לתן לכל אחד

ואחד

ובו

ה'

סעיפים

א כמה נותנין לעני, די מחסורו אשר יחסר לו. כיצד, אם הנה רעב, יאכילוהו. הנה צריך לכותות, יכסוהו. אין לו כלי בית, קונה לו כלי בית. ואפלו אם הנה דרכו לרכב על סוס, ועבד לרוץ לפניו כשהנה עשיר, והעני, קונה לו סוס ועבד. וכן לכל אחד ואחד. לפי מה שצריך. הראוי לתת לו פת, נותנים לו פת. עסה, נותנים לו עסה. מטא, נותנים לו מטא. הראוי לתן לו פת חמה, חמה. צונן, צונן. להאכילו לתוך פיו, מאכילין. אין לו אשה ובא לשא, משיאין לו. ושוכרים לו בית ומציעים לו מטא וכלי תשמישו, ואחר כך משיאין לו אשה. הגה: ונראה דכל זה בגבאי צדקה, או רבים ביחד, אבל אין (א) היחיד מחיב לתן לעני די מחסורו, אלא מודיע צערו לרבים, ואם אין רבים אצלו יתן היחיד, אם ידו משגת. (בית יוסף ודלא כמשמעוית הטור), וכמו שנתבאר סימן רמ"ט.

ב אשה שבאה לנשא, לא (ב) יפחתו לה מני זוז. ואם יש בכיס, מפרנסים אותה לפי כבודה. ועין לקמן סימן רנ"ז אם הגבאים צריכים ללוות.

ג עני המחזר על הפתחים, אין נותנין לו (ג) מהקפה

מתנה מרבה, אלא מתנה מועטת (רש"י והרא"ש והפוסקים כדאיתא בב"י).

ד אין פוחתין לעני העובר ממקום למקום, מכפר בפונדיון (הרמב"ם פרש שמשקל הפונדיון הוא ח' גרעיני שעורה). מד' סאין בסלע. ואם לו, נותנין לו מצע ליטון עליו וכסת לתן מראשותיו ושמון וקטניות. ואם שבת, נותנין לו מזון ג' סעדות ושמון וקטנית ודג וירק. ואם מכירין אותו, נותנין לו לפי כבודו.

ה עניי העיר מרבים, והעשירים אומרים: יחזרו על הפתחים, והבינונים אומרים: שלא יחזרו על הפתחים, אלא תהיה פרנסתן מטלת על הצבור, לפי ממון, הדין עם הבינונים. הגה: כי עקר חיוב הצדקה לפי הממון (תשובת הרשב"א הביא הבית יוסף). ויש מקומות נוהגין לתן לפי הנדבה, ויש לפי המס. והנותן לפי ברכתו, ראוי יותר לברכה. (גם זה תשובת הרשב"א הובאה בבית יוסף).

סימן רנא - למי נותנין הצדקה ואיזה קודם לחברוב

סעיפים

י"ד

ובו

א מי שהוא עברין במזיד על אחת מכל מצות האמורות

בַּתּוֹרָה וְלֹא עָשָׂה תְּשׁוּבָה, אֵינוֹ חַיֵּב לְהַחְיֹתוֹ וְלֹא לְהַלְוֹתוֹ. וּמִפְּרָנְסִים עֲנִיֵי עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים (א) עִם עֲנִיֵי יִשְׂרָאֵל, מִפְּנֵי דַרְכֵי שְׁלוֹם (טוֹר מְגֻמְרֵת פֶּרֶק הַנִּזְקִין).

ב מִי שֶׁהוּא מוֹמֵר לְהַכְעִיס, אֲפֹלוּ לְמַצָּנָה אַחַת, כְּגוֹן שֶׁאוֹכֵל נֶבֶלָה הֵיכָא דְשָׂכִיחַ בְּשָׂרַיִם כְּשֶׁרָה, אָסוּר (ב) לְפָדוּתוֹ אִם נִשְׁבָּה. (כ"מ בְּש"ס ס"פ הַשּׁוֹלֵחַ וְטוֹר סוֹף סִימָן רנ"ב) אֲבָל מוֹמֵר לְתַאֲבוֹן, אֵין אָסוּר בְּדַבֵּר אִם רוֹצִים לְפָדוּתוֹ, אֲבָל אֵין מְחַיְבִים בְּכֶךָ. (בֵּית יוֹסֵף דְּקֶדֶק מִלְשׁוֹן הַרְמְב"ם וְסֵפֶר יְרָאִים סִימָן מ"ז).

ג הַנּוֹתֵן לְבָנָיו וּבָנוֹתָיו הַגְּדוֹלִים, שֶׁאֵינוֹ חַיֵּב בְּמִזְוֹנוֹתֵיהֶם, כִּדֵּי לְלַמֵּד אֶת הַבָּנִים תּוֹרָה וּלְהַנְהִיג הַבָּנוֹת בְּדַרְךְ יִשְׂרָה, וְכֵן הַנּוֹתֵן מִתְּנוֹת (ג) לְאָבִיו וְהֵם צְרִיכִים לָהֶם, הֵרִי זֶה בְּכֹלל צְדָקָה. וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁצָּרִיךְ לְהַקְדִּימוֹ לְאַחֲרִים. וְאֲפֹלוּ אֵינוֹ בָּנוּ וְלֹא אָבִיו, אֶלָּא קְרוֹבוֹ, צָרִיךְ לְהַקְדִּימוֹ לְכֹל אָדָם. וְאָחִיו מֵאָבִיו, קוֹדֵם לְאָחִיו מֵאִמּוֹ. וְעֲנִיֵי בֵּיתוֹ קוֹדְמִין לְעֲנִיֵי עִירוֹ, וְעֲנִיֵי עִירוֹ קוֹדְמִין לְעֲנִיֵי עִיר (ד) אַחֲרָת (כ"מ בְּסִמ"ג וְסִמ"ק וְטוֹר). **הגה:** וְהַקְּבוּעִים בְּעִיר קְרוֹיִים עֲנִיֵי הָעִיר, וְהֵם קוֹדְמִין לְעֲנִיִים אַחֲרִים הַבָּאִים לָשֶׁם מִמְּקוֹמוֹת אַחֲרִים (טוֹר דְּלֹא כְר"י בַּר בְּרוּךְ). **וְיֹשְׁבֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל קוֹדְמִין לְיֹשְׁבֵי חוּצָה לְאֶרֶץ. הגה:** פְּרָנְסֵת עֲצָמוֹ קוֹדְמָת לְכֹל אָדָם, וְאֵינוֹ חַיֵּב לְתַת צְדָקָה עַד שֶׁיִּהְיֶה לוֹ פְּרָנְסֵתוֹ, וְאַחַר כֵּן יִקְדִּים פְּרָנְסֵת אָבִיו וְאִמּוֹ, אִם הֵם עֲנִיִים, וְהֵם קוֹדְמִים לְפְרָנְסֵת בָּנָיו. וְאַחַר כֵּן בָּנָיו, וְהֵם קוֹדְמִים לְאָחִיו, וְהֵם קוֹדְמִים לְשָׂרָר קְרוֹבִים, וְהַקְּרוֹבִים קוֹדְמִים לְשִׁכְנָיו, וְשִׁכְנָיו לְאֲנָשֵׁי עִירוֹ, וְאֲנָשֵׁי עִירוֹ לְעִיר אַחֲרָת. וְהוּא הַדִּין אִם הָיוּ שְׁבוּיִים וְצָרִיךְ לְפָדוּתוֹ. (הַפֶּל בְּטוֹר).

ד מְחִיבֵינוּ הָאֵב לְזוֹן בְּנוֹ עֲנִי, וְאַפְלוּ הוּא גְדוֹל, מְחִיבֵינוּ
אוֹתוֹ יוֹתֵר מִשְׁאָר עֲשִׁירִים שְׁבַעֲרִי. וְכֹן שְׁאָר קְרוֹבִים וְעִיל סִי
רנ"ז סעיף ח' (מְרַדְכֵי פִי"ק דב"ב).

ה מִי שֶׁנָּתַן מָמוֹן לְגַבְאִים לְצַדָּקָה, אֵין לוֹ וְלֹא לְיוֹרְשָׁיו
שׁוּם כֶּחַ בָּהֶם, וְהַקְהָל יַעֲשׂוּ הַטּוֹב בְּעֵינֵי אֱלֹהִים וְאָדָם.
הגה: אֲבָל קָדָם שְׁבָאוּ לִיד גַּבְאֵי, אִם נָדַר צַדָּקָה סָתָם נוֹתְנִין (ה) לְקְרוֹבָיו
הָעֲנִיִּים, דְּאוֹמְדִין דַּעְתּוֹ דְּכֹנְנָתוֹ לְקְרוֹבָיו. וְדוֹקָא אִם הָיוּ לוֹ קְרוֹבִים עֲנִיִּים
בְּשַׁעַת הַנְּדָר, אֲבָל אִם הָיוּ עֲשִׁירִים אֲזִי, וְהָעֲנִי, אֵין נוֹתְנִין לָהֶם. וְכָל זֶה בְּפוֹסֵק
צַדָּקָה לְבִדּוֹ, אֲבָל אִם פּוֹסֵק צַדָּקָה עִם בְּנֵי הָעִיר, עַל דַּעַת בְּנֵי הָעִיר נָדַר וְהֵם
יַעֲשׂוּ מַה שְׁיִרְצוּ (הַכֹּל בְּמְרַדְכֵי בִפִּי"ק דב"ב תְּשׁוּבַת מֵהַר"ם).

ו יְהִיוּ עֲנִיִּים בְּנֵי (ו) בֵּיתְדָ.

ז חֵיב לְהַקְדִּים לְהָאֲכִיל הָרַעֲב מִלְכָּסוֹת הָעָרָם.

ח אִישׁ וְאִשָּׁה שְׁבָאוּ לְשָׂאֵל מְזוֹן, (ז) מִמְקַדְיָמִין אִשָּׁה
לְאִישׁ. וְכֹן אִם בָּאוּ לְשָׂאֵל כָּסוֹת. וְכֹן אִם בָּאוּ יְתוֹם
וְיִתוּמָה לְנִשְׂאָה, מִמְקַדְיָמִין לְהַשִּׂיא הַיְתוּמָה.

ט הָיוּ לְפָנָיו עֲנִיִּים הַרְבֵּה, וְאֵין בְּכִיס לְפָרְנֵס, אוֹ לְכָסוֹת,
אוֹ לְפָדוֹת אֶת כָּלָם, מִמְקַדְיָמִין הַכֹּהֵן לְלוֹי, וְהַלּוֹי לְיִשְׂרָאֵל,

וְהִישָׁרְאֵל לְחַלֵּל, וְהַחֲלֵל לְשִׁתּוּקִי, וְהַשְׁתּוּקִי לְאַסּוּפִי,
וְהָאֲסוּפִי לְמַמְזֵר, וְהַמַּמְזֵר לְנִתְיוֹ, וְהַנִּתְיוֹ לְגֵר, וְהַגֵּר
לְעֶבֶד מִשְׁחָרָר. בְּמָה דְבָרִים אַמּוּרִים, בְּזִמּוֹן שֶׁהֵם שְׂוִים
בְּחֻכְמָה, אֲבָל אִם הָיָה מַמְזֵר תַּלְמִיד חֶכֶם (ח) וְלָהֶן גְּדוֹל
עִם הָאֲרָץ, מַמְזֵר תַּלְמִיד חֶכֶם קֹדֵם. וְאַפְלוּ חֶכֶם (ט) לְכַסּוֹת,
וְעִם הָאֲרָץ לְהַחֲיוֹת. וְאַשְׁתַּחֲוֶה, כְּחֵבֵר (בֵּית יוֹסֵף מִהִירוּשָׁלַיִם). וְכָל הַגְּדוֹל
בְּחֻכְמָה קוֹדֵם לְחֵבֵרוֹ. וְאִם הָיָה אֶחָד בָּהֶם רַבּוֹ, אוֹ
אָבִיו, אֶף עַל פִּי שֵׁישׁ שֶׁם גְּדוֹל מֵהֶם בְּחֻכְמָה, רַבּוֹ, אוֹ
אָבִיו (י) שֶׁהוּא תַלְמִיד חֶכֶם, קוֹדֵם לָזֶה שֶׁהוּא גְּדוֹל
מִמֶּנּוּ.

ז מִי שֶׁבָּא וְאָמַר: הֶאֱכִילוּנִי, אֵין בּוֹדֵקִין אַחֲרָיו אִם הוּא
רַמָּאי, אֶלֶּא מֵאַכִּילִין אוֹתוֹ מִיָּד. הָיָה עָרִם וּבָא וְאָמַר:
כְּסוּנִי, בּוֹדֵקִין אַחֲרָיו אִם הוּא רַמָּאי, וְאִם מַכִּירִין אוֹתוֹ
מִכְּסִין אוֹתוֹ מִיָּד.

יא רַבִּי שֶׁהָיָה מְצַטְעֵר שְׁנֵתָן פְּתוֹ לְעַם הָאֲרָץ, מְשׁוּם
דְּהָיוּ שְׁנֵי בְּצֻרַת וּמָה שֶׁהָיָה אוֹכֵל עִם הָאֲרָץ יַחְסֹר
לְתַלְמִיד חֶכֶם, הָא לָאוּ הֵכִי חֲזִיב לְהַחֲיוֹתוֹ. אִם בָּא
לְפָנֵינוּ מִתּ בְּרָעַב, חֲזִיב לְהַחֲיוֹתוֹ אֶף עַל פִּי שֶׁהוּא סָפֵק
אִם יַחְסֹר לְתַלְמִיד חֶכֶם אַחֵר כְּדִי.

יב שְׁנֵי עֲנִיִּים שֶׁחֲזִיבִים לָתֵן צְדָקָה, יָכוֹל כָּל אֶחָד מֵהֶם
לָתֵן צְדָקָה שְׁלוֹ לְחֵבֵרוֹ. הַגָּה: וְדוֹקָא צְדָקָה, אֲבָל אִם חֲזִיבִים כָּל

אָחַד קָנַס לְצַדִּיקָה שֶׁעָבְרוּ עַל אֵיזָה דְּבַר, אֵינָם יְכוּלִים לָתֵת אָחַד לְחֵבְרוֹ, דָּאָם
כּוּ אֵין קָאן קָנַס (הַגְּהוֹת מְרַדְּכֵי דְבִיב).

יג צְבוּר שֶׁצָּרִיכִין לְשַׁכֵּר רַב וְשְׁלִיחַ צְבוּר, וְאֵין סְפוּק
בְּיָדָם לִתְּנוּ לְשִׁנְיָהֶם, אִם הוּא רַב מִבְּהֶק וּבְקִי בְּהוֹרָאוֹת
וּבְדִינָיִם, הוּא קוֹדֵם. וְאִם לֹא, שְׁלִיחַ צְבוּר קוֹדֵם. הַגָּה:
וְאֵין לְפָרְנִס הָרַב שֶׁבְּעִיר מִפִּיִּס שֶׁל צַדִּיקָה, דִּגְנָאֵי הוּא לוֹ וְגַם לְבְנֵי הָעִיר, אֶלָּא
יַעֲשׂוּ לוֹ סְפוּק מִמְּקוֹם אַחֵר. (גַּם זֶה שֵׁם). אֲבָל כָּל יַחִיד יוּכַל לְשַׁלַּח לוֹ מִצַּדִּיקָה
שְׁלוֹ, וְזֶהוּ דְרָךְ כְּבוֹד.

יד יְכוּלִים לְשַׁנּוֹת, אֶפְלוּ מִתְּלִמוּד תּוֹרָה, לְצַרְךָ שְׁלֵשִׁים
פְּשִׁיטִים לְהַגְמוֹן בְּכָל שָׁנָה, לְפִי שֶׁהוּא הַצֵּלָת נַפְשׁוֹת,
שָׂאֵם לֹא יִתְּפָשְׂרוּ עִמּוֹ יֵשׁ כְּמָה עֲנִיִּים שְׂאֵין לָהֶם לִתְּנוּ,
(יֵא) וְיִכּוּם וְיִפְשִׁיטוּם עֲרַמִּים.

סימן רנב - דין פדיון שבויים וכיצד

פודין אותם

סעיפים

י"ב

ובו

א פְּדִיוֹן שְׁבוּיִים קוֹדֵם לְפָרְנִסַת עֲנִיִּים וְלְכִסּוּתָן. וְאֵין
מְצוּה גְדוּלָה כְּפְדִיוֹן שְׁבוּיִים. הַלְּכָד, לְכָל דְּבַר מְצוּה
שֶׁגָּבוּ מְעוֹת בְּשָׁבִילוֹ, יְכוּלִים לְשַׁנּוֹתָן לְפְדִיוֹן שְׁבוּיִים.
וְאֶפְלוּ אִם גָּבוּ לְצַרְךָ בְּנֵן בִּיָּה, וְאֶפְלוּ אִם קָנוּ הָעֲצִים

וְהָאֲבָנִים וְהַקְצוּם לְצַרְף הַבְּנִין, שְׁאֲסוּר לְמַכְרֵם בְּשָׁבִיל
מְצוּה אַחֲרֵת, מִתֵּר לְמַכְרֵם לְצַרְף פְּדִיוֹן שְׁבוּיִים. אָבֵל
אִם (א) בְּנֵאוּהוּ כְּבֵר, לֹא יִמְכְּרוּ אוֹתוֹ. (ב) וּמְכַל מְקוֹם הַנּוֹדֵר
סָלַע לְצִדְקָה, אִין פְּדִיוֹן שְׁבוּיִים בְּכָלֵל וְאִין לְפָדוֹת בְּסָלַע זֶה רַק מִדַּעַת בְּנֵי
הָעִיר (מִהַר"ק שְׁרֵשׁ ז') כְּדִלְקַמֶּן סִימָן רַנ"ו סְעִיף ד'.

ב הַמַּעֲלִים עֵינָיו מִפְּדִיוֹן שְׁבוּיִים, עוֹבֵר עַל לֹא תֵאמָץ
אֶת לְבָבְךָ (דְּבָרִים טו, ז). וְעַל לֹא תִקְפֹּץ אֶת יָדְךָ (דְּבָרִים טו, ז). וְעַל
לֹא תִעָמֵד עַל דַּם רַעַף (וַיִּקְרָא יט, טז). וְעַל לֹא יִרְדְּנוּ בְּפִרְךָ
לְעֵינֶיךָ (וַיִּקְרָא כה, ג). וּבִטֵּל מְצוֹת פֶּתַח תִּפְתַּח אֶת יָדְךָ לוֹ
(דְּבָרִים טו, ח). וּמְצוֹת וְחֵי אַחִיךָ עִמָּךְ (וַיִּקְרָא כה, לו). וְאַהֲבַת לְרַעַף
כְּמוֹךָ (וַיִּקְרָא יט, יח). וְהִצַּל לְקַחִים לְמָוֹת (מְשָׁלֵי כד, יא). וְהִרְבֵּה
דְּבָרִים כְּאֵלוֹ.

ג כָּל רָגַע שְׁמֵאֲחֵר לְפָדוֹת הַשְּׁבוּיִים, הֵיכָא דְאֶפְשָׁר
לְהַקְדִּים, הוּי כְּאֵלוֹ שׁוֹפֵף דְּמִים.

ד אִין פּוֹדִין הַשְּׁבוּיִים יוֹתֵר מִכְּדֵי (ג) דְּמִיָּהֶם, מִפְּנֵי תִקּוּן
הָעוֹלָם, שְׁלֹא יִהְיוּ הָאוֹיְבִים מוֹסְרִים עֲצָמָם עֲלֵיהֶם
לְשִׁבוֹתָם. אָבֵל אָדָם יָכוֹל לְפָדוֹת אֶת עֲצָמוֹ בְּכָל מָה
שְׁיִרְצָה. וְכֵן לְתַלְמִיד חֶכֶם, אוֹ אֶפְלוֹ אִינוֹ תַלְמִיד חֶכֶם,
אֵלָא שְׁהוּא תַלְמִיד חָרִיף וְאֶפְשָׁר שְׁיִהְיֶה אָדָם גְּדוֹל,
פּוֹדִים אוֹתוֹ בְּדְמִים מְרַבִּים. וְאִם אֲשֵׁתוֹ כְּאֲחֵר דְּמִי אוֹ לֹא, עֵין
בְּטוֹר אָבוֹ הָעִזֵּר סִי ע"ח.

ה אין מבריחין השבויים, מפני תקון העולם, שלא יהיו האויבים מכבידים עלם עליהם ומרבים בשמירתם.

ו מי שמכר עצמו לעובד כוכבים, או שלוח מהם ושב, אותו בהלואתו, פעם ראשונה ושניה פודים אותו; שלישית, אין פודים אותו. אבל פודים את **(ז)** הבנים לאחר מיתת אביהם. ואם בקשו להרגו, פודין אותו מיד, אפלו אחר כמה פעמים. ושבוי שהמיר אפלו למצוה אחת, כגון אוכל נבלות **(ה)** להכעיס, אסור לפדותו. (טור) ועין לעיל ריש סימן רנ"א.

ז עבד שנשבה, הואיל וטבל לשם עבדות וקבל עליו מצות, פודים אותו כישראל שנשבה.

ח פודים האשה קדם האיש, ואם רגילין במשכב זכור, פודין האיש קדם. ואם שניהם רוצים לטבע בנהר, הצלת האיש קודם. (בית יוסף רנ"א וכן משמע סוף הוריות).

ט הוא ואביו ורבו בשבי, הוא קודם לרבו, ורבו קודם **(י)** לאביו, אמו קודמת **(י)** לכלם. ועין לעיל סימן רמ"ב סעיף ל"ד.

י אם איש ואשתו שבויים, אשתו קודמת לו. ובית דין יורדין לנכסיו ופודים אותה, ואפלו עומד וצווח: אל תפדוה מנכסי, אין שומעין לו.

יא מי שנשבה ויש לו נכסים ואינו רוצה לפדות עצמו, פודים אותו בעל פרחו.

יב האב חייב לפדות את הבן, אי אית ליה לאב ולית ליה לבן. **הגה:** והוא הדין קרוב אחר, קרוב קרוב קודם, דלא כל הימנו שיעשירו עצמם ויטילו קרוביהם על הצבור. (מרדכי פי השוכר). הפודה חברו מן השביה, חייב לשלם לו אם אית ליה לשלם, ולא אמרינן דהוא מבריך ארי מנכסי חברו (מרדכי פי הפוגס ופי דגני גזרות ות' מהרי"ו סי' קמ"ח קמ"ט ובית יוסף בשם מ"כ). וצריך לשלם לו (ח) מיד, ולא יוכל למימר אני צית לך דין. ואם אית לה אחר כך טענה עליו יתבענו לדין. דבלא זה אין אדם פודה את חברו. (מהרי"ו סי' קמ"ט וכן כתב הבית יוסף).

סימן רנג - מי הוא הראוי לטל צדקה

סעיפים

י"ב

ובו

א מי שיש לו מזון שתי סעודות, לא יטל (א) מהתמחוי. מזון י"ד סעודות, לא יטל מהקפה. ואם יש לו ר' זוז, ואינו נושא ונותן בהם, או שיש לו חמשים זוז והוא

נושא ונותן בהם, לא יטל צדקה. ואם יש לו ר' זוז חסר דינר, ואינו נושא ונותן בהם, אפלו נותנים לו אלף זוז בבת אחת, הרי זה יטל. הגה: ומי שהולך מביתו ונוסע מעיר לעיר לקבץ, כל הדרך שהיה בדעתו לסע כשהלך מביתו, נקרא פעם אחת. ואפלו נתנו לו ר' זוז בעיר אחת יכול לקבל יותר, ומכאן ואילך אסור (מרדכי פ"ק דב"ב בשם אור זרוע). ואם יש לו הרבה והוא עליו (ב) בחוב, או שממשפך לכתבת אשתו, הרי זה יטל. ואם יש לו בית וכלי בית הרבה, ואין לו ר' זוז, הרי זה יטל, ואין צריך למכר כלי ביתו ואפלו הם של כסף וזהב. במה דברים אמורים, בכלי אכילה ושתייה ומלבוש ומצעות וכיוצא בהן, אבל מגרדה או עלי שהם של (ג) כסף, מוכרם, ולא יטל מהצדקה. והא דאין מחיבים אותו למכר כלי תשמישו של כסף וזהב, דוקא כל זמן שאינו צריך לטל מהקפה אלא נוטל בסתר מיחידים. אבל אם בא לטל מהקפה של צדקה, לא יתנו לו עד שימכר כליו. הגה: וכן במקום דאכא תקנה שלא לתן צדקה למי שיש לו דבר קצוב, אין חושבין לו בית דירה וכלי תשמישו. (מרדכי ריש פ"ק דב"ק). וכל מי שהוא עשיר, אסור לתן לבניו, אף על פי שהם גדולים, אם הם סמוכים על שלחן אביהם (מרדכי פ"ק דב"מ בב"י סי' רנ"ב). וכל זה דוקא דרך צדקה, אבל דרך דורון וכבוד יכול לקבל אדם, כדאמרין הרוצה להנות יתנה כאלישע. (מרדכי מהנהות דב"ק).

ב ויש אומרים שלא נאמרו השעורים הללו אלא בימיהם, אבל בזמן הזה יכול לטל עד שיהיה לו קרון כדי שיתפרנס הוא ובני ביתו מהרוח. ודברים של טעם הם.

ג מי שהיו לו קרקעות ואם ימכרם בימות הגשמים

יִמְכְרֶם (ד) בְּזוּל, וְאִם יִנִּיחֶם עַד יָמוֹת הַחֲמָה מוֹכְרֶן
בְּשׂוּיָן, אִין מְחִיבִין אוֹתוֹ לְמַכֵּר אֶלָּא מֵאֲכִילִין אוֹתוֹ
מֵעֶשֶׂר עָנִי עַד חֲצֵי דְמִיָּהֶם, וְלֹא יִדְחֶק עֲצָמוֹ וַיִּמְכֹּר שְׂלֵא
בְּזָמַן מְכִירָה (ל' הַרְמַבְּיִים פִּיט מֵהֶלִי מִיַּע דִּין יִיז). וְיֵשׁ אוֹמְרִים שְׂאִין מֵאֲכִילִין
אוֹתוֹ רַק עַד שְׂיִכּוֹל לְמַכֵּר קְרַקְעוֹתָיו בְּחֲצֵי דְמִיָּהֶן (טוֹר וּשְׂאֵר הַרְבֵּה פּוֹסְקִים).
הָיוּ שְׂאֵר הָאָדָם לּוֹקְחִים (ה) בְּיָקָר וְהוּא אֵינוֹ מוֹצֵא מִי
שְׂיָקַח מִמֶּנּוּ אֶלָּא בְּזוּל, מִפְּנֵי שֶׂהוּא דְחוּק וְטָרוּד, אִין
מְחִיבִים אוֹתוֹ לְמַכֵּר, אֶלָּא אוֹכֵל מֵעֶשֶׂר עָנִי, וְהוֹלֵךְ עַד
שְׂיִמְכֹר בְּשׂוּה, וַיִּדְעוּ הַכֹּל שְׂאִינוֹ דְחוּק לְמַכֵּר.

ד בַּעַל הַבַּיִת הַהוּלֵךְ מִמְּקוֹם לְמְקוֹם וְכָלוּ מְעוֹתָיו בְּדַרְךְ
וְאִין לוֹ מָה יֵאָכֵל, יִטַּל (ו) צְדָקָה, וְכִשְׂיַחְזֹר לְבֵיתוֹ אֵינוֹ
חַיֵּב (לְשֹׁלֵם) כָּלוּם דְּהִנּוּה לִיהַ כְּעָנִי וְהַעֲשִׂיר דְּאֵינוֹ חַיֵּב לְשֹׁלֵם (טוֹר).

ה מִי שֶׁפָּרְנָס יְתוֹם, וְהָיָה מְכֹוֹן לְמִצְוָה, וְכִשְׂהַגְדִּיל תָּבַע
מִמֶּנּוּ מָה שֶׁפָּרְנָסוֹ, פְּטוֹר. הַגָּה: אֶפְלוּ הָיָה לוֹ לִיתוֹם בְּאוֹתָהּ שְׂעָה,
אִם לֹא שֶׁפָּרַשׁ שְׂדֵרְךָ הַלְוָאָה פְּרָנְסוֹ. וְדוֹקָא יְתוֹם, אֶבֶל אַחַר, אֶפְלוּ בְּסִתָּם,
נְמִי אִמְרִינֵן שְׂדֵרְךָ הַלְוָאָה עָשָׂה מֵאַחַר שְׂיֵשׁ לוֹ נְכָסִים (תַּא"ו). וְעֵין בַּחֲשׂוֹן
הַמְשַׁפֵּט סִימָן רִי"ץ סְעִיף כ"ה.

ו עָנִי שֶׁגָּבוּ לוֹ לְהַשְׁלִים לוֹ דֵי מַחְסוּרוֹ וְהוֹתִירוֹ עַל מָה
שֶׁצָּרִיךְ, הַמּוֹתֵר שְׁלוֹ. וְאִם גָּבוּ לְעֵנִיִּים, סִתָּם, וְהוֹתִירוֹ,
יִשְׁמְרוּ לְעֵנִיִּים אַחֲרִים. וְכֵן מוֹתֵר שְׁבוּי, לְאוֹתוֹ שְׁבוּי.
וְאִם גָּבוּ לְשְׁבוּיִים, סִתָּם, וְהוֹתִירוֹ, יִשְׁמְרוּ אוֹתָם
לְשְׁבוּיִים אַחֲרִים. וְכֵן מוֹתֵר הַמֵּת, לְיוֹרְשָׁיו. מוֹתֵר

מִתִּים, לְמִתִּים. וְאִם רָאוּ הַפְּרָנְסִים שֵׁשׁ צָרָךְ שָׁעָה וְרָצוּ
לְשָׁנוֹת, הֲרִשׁוֹת בְּיָדָם.

ז מְעוֹת שֶׁגָּבוּ לְפָדְיוֹן שָׁבוּי, וּמֵת קֶדֶם שֶׁנִּפְדָּה, יֵשׁ מִי
שָׂאוֹמֵר שֶׁהֵם שֶׁל יוֹרְשָׁיו, וַיֵּשׁ מִי שָׂאוֹמֵר שֶׁלֹּא זָכוּ בָּהֶם
יוֹרְשָׁיו, וּלְזֶה הַדְּעָת נוֹטָה בְּזִמְנֵי הַזֶּה, דְּאֶמְדִּינָן דְּעִתִּיּהוּ
שֶׁלֹּא הִתְנַדְּבוּ עַל דְּעָת כָּךְ. וְהוּא הַדִּין לְנִטְמָע (פִּי נִטְמוּ וְנִיבְדוּ,
כִּי בָּא הַשֶּׁמֶשׁ בְּרֵאשִׁית כַּח, יֵא), תַּרְגָּם יוֹנְתָן טְמַעַת שְׁמֵשׂא) הַשָּׁבוּי בֵּין הַגּוֹיִים
קֶדֶם שֶׁנִּפְדָּה. **הגה:** וְעַיִן בַּחוּ"מ סוֹף סִימָן רפ"ג. וְהוּא הַדִּין אִם נָדַר אִי
לִיתּוּמָה מְעוֹת לְהַשְׁיָאָה, וּמֵתָהּ, דְּלֹא זָכוּ בָּהֶם יוֹרְשָׁים. (מְרַדְכִי פ' אָף עַל פִּי בְּשֵׁם
הַ"ר חַיִּים וְהַרְאִישׁ כָּלל כִּי תַה"ד ס"י ש"ט) וּמִיּהוּ כָּל זִמְנֵי שֶׁהִיא חֲתָה הֵם שֶׁל הִתּוּמָה
וְצָרִיךְ לְתַתּ לָהּ מִיָּד, וְאִין מִמְתִּינִים עַד נְשׁוּאָיָהּ. וְאִם מֵתָהּ, הַמְּעוֹת חוֹזְרִין.
וְעַיִן בַּחֲשׁוֹן מִשְׁפָּט סִימָן רנ"ג סְעִיף י"ו דִּישׁ חוֹלְקִין.

ח עָנִי שֶׁנָּתַן פְּרוּטָה לְצַדִּיקָה, מְקַבְּלִין מִמֶּנּוּ. וְאִם לֹא
נָתַן, אִין מְחִיבִין אוֹתוֹ לָתֵן. נָתַנוּ לוֹ בְּגָדִים חֲדָשִׁים
וְהַחֲזִיר הַיְשָׁנִים, מְקַבְּלִים מִמֶּנּוּ. וְאִם לֹא הַחֲזִיר, אִין
מְחִיבִים אוֹתוֹ.

ט עָנִי שֶׁאִינוּ רוֹצֶה לְקַח צַדִּיקָה, מְעַרְיָמִים וְנוֹתְנִין לוֹ
לְשֵׁם מִתְּנָה אוֹ לְשֵׁם הַלְוָאָה.

י עֲשִׂיר הַמַּרְעִיב עֲצָמוֹ, וְעֵינָיו צָרָה בְּמָמוֹנוֹ שֶׁלֹּא יֵאכֹל
מִמֶּנּוּ, אִין מְשַׁגְּיחִין בּוֹ.

יא תִּלְמִיד חָכֵם חִיְבִים לָתֵת לוֹ לְפִי כְבוֹדוֹ. וְאִם אֵינוֹ רוֹצֵה לְקַבֵּל, מִתְעַסְקִין לְסַחֵר לוֹ סְחוּרָה, שְׁקוֹנִים לוֹ סְחוּרָה בְּזוּל וְקוֹנִים מִמֶּנּוּ סְחוּרָתוֹ בְּיָקָר. וְאִם יוֹדֵעַ לְהִתְעַסֵּק בְּפִרְקַמְטִיא, מְלוֹוִין לוֹ מְעוֹת לְסַחֵר בְּהֵם.

יב מִי שֶׁצָּרִיךְ לְבְרִיּוֹת וְשֵׁט אַחַר פְּרִנָּסָתוֹ וְנִתְּנוּ לוֹ צְדָקָה, אֵין בְּעָלֵי חוּבוֹת יְכוּלִים לְהַפְרֵעַ מִמָּה שֶׁגָּבַהּ בְּצְדָקָה. **הגה:** אִם לֹא שִׁיכְתֵּב בְּקִבּוּצוֹ שְׁחֵיב לְאַחֲרִים, דָּאז נִתְּנוּ לוֹ אֲדַעְתָּא דְהַכִּי שִׁישְׁלֵם (כְּדִ מְשֻׁמַּע מִהַגְהוֹת מְרַדְכִי דַבִּיב) .

סימן רנד - שלא לקבל צדקה מן הגויים

סעיפים

ב'

ובו

א אָסוּר לְיִשְׂרָאֵל לְטַל צְדָקָה מִן הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים בְּפִרְהָסִיא. וְאִם אֵינוֹ יְכוּל לְחִיּוֹת בְּצְדָקָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְאֵינוֹ יְכוּל לְטַלָּה מִהָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים בְּצִנְעָא, הֵרִי זֶה מִתָּר.

ב מִלְּךְ אוֹ שֶׁר עוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁשָּׁלַח מָמוֹן לְיִשְׂרָאֵל לְצְדָקָה, אֵין מִחֲזִירִין אוֹתוֹ מְשׁוּם שְׁלוֹם מְלָכוֹת, אֶלָּא

נוטלין מִמֶּנּוּ וַיִּנְתֵּן לְעַנְיֵי נְכָרִים בְּסֵתֶר, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁמַע
הַמֶּלֶךְ. **הגה:** וַיֵּשׁ אוֹמְרִים **(א)** דִּיעֲשֶׂה בְּהֵן מַה שֶׁצִּוְּה לּוֹ הַמּוֹשֵׁל. (כְּדֵי מִשְׁמַע
מִפְּרוּשׁ רִשְׁיֵי וְתוֹסֵפוֹת מִעֲבָדָא דְאַמִּיהָ דְשִׁבּוֹר מִלְכָּא). וְכֹל זֶה דְּוִקָּא כְּשִׁנוֹתְנִין מְעוֹת
לְצַדִּיקָה, אֲבָל אִם מְנַדְּבִין דְּבַר לְבֵית הַכְּנֶסֶת, **(ב)** מְקַבְּלִים מֵהֶם (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם
הַתּוֹסֵפוֹת סִימָן רַנִּיט בְּשֵׁם מִיכ וְהוּא בְּדִינִים וְהִלְכוֹת מֵהַרְיִיו סִי סִי וְכֵן הוּא בְּהַגִּיחַ בְּאִיח
סִי קַנִּיט סִיִּיא), אֲבָל לֹא מִן **(ג)** הַמּוֹמֵר. (גִּיזֵּי שָׁם) וְעֵינֵן לְקַמֵּן סִי רַנִּיט סִיִּיא דִּי.

סימן רנה - להרחיק מקבלתה

סעיפים

ב'

ובו

א לְעוֹלָם יִרְחִיק אָדָם עֲצָמוֹ מִהַצְדִּיקָה וַיִּגְלַגֵּל עֲצָמוֹ
בְּצַעַר, שֶׁלֹּא יִצְטָרֵךְ לְבִרְיּוֹת. וְכֵן צִוּוּ חֲכָמִים: עֲשֵׂה
שְׁבִתָּה חֹל, וְאַל תִּצְטָרֵךְ לְבִרְיּוֹת. וְאַפְלוּ הָיָה חֲכָם מְכַבֵּד
וְהָעֲנִי, יַעַק בְּאַמְנוֹת וְאַפְלוּ בְּאַמְנוֹת מְנוּלָת, וְאַל יִצְטָרֵךְ
לְבִרְיּוֹת.

ב כָּל מִי שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ לְטַל מִהַצְדִּיקָה וּמְרָמָה הָעָם
וְנוֹטֵל, אֵינוֹ מֵת עַד שֶׁיִּצְטָרֵךְ לְבִרְיּוֹת. וְכֹל מִי שֶׁצָּרִיךְ
לְטַל וְאֵינוֹ יָכוֹל לְחִיּוֹת אֶלָּא אִם כֵּן יִטַּל, כְּגוֹן **(א)** זָקֵן אוֹ
חוֹלָה אוֹ בַּעַל יְסוּרִין, וַיִּמְגִּיס דַּעְתּוֹ וְאֵינוֹ נוֹטֵל, הָרִי זֶה
שׁוֹפֵךְ דָּמִים, וּמִתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ, וְאֵין לוֹ בְּצַעַרוֹ אֶלָּא עֲוֹנוֹת
וְחֻטְאִים. וְכֹל מִי שֶׁצָּרִיךְ לְטַל וּמִצְעֵר עֲצָמוֹ, וְדוֹחֵק אֶת
הַשָּׂעָה, וְחֵי חַיֵּי צַעַר כְּדֵי שֶׁלֹּא יִטְרִיחַ עַל הַצְּבוּר, אֵינוֹ
מֵת עַד שֶׁיִּפְרֹנֵס אַחֲרָיִם, וְעָלְיוֹ הַכֶּתוּב אוֹמֵר: בְּרוּךְ

סימן רנו - קפה ותמחוי היאך נגבים ומתחלקים

סעיפים

ו'

ובו

א כל עיר שיש בה ישראל, חייבים להעמיד מהם גבאי צדקה אנשים ידועים ונאמנים, שיהיו מחזירים לגבות מכל אחד מה שהוא ראוי לתן ודבר הקצוב עליו, והם מחלקים המעות מערב שבת לערב שבת, ונותנים לכל עני מה שישפיק לו לשבעה ימים, וזו היא הנקראת קפה. וכן מעמידים גבאים שלוקחים בכל יום ויום מכל חצר וחצר פת ומיני מאכל או פרות או מעות ממי שמתנדב לפי שעה, ומחלקין את הגבוי לערב בין העניים, ונותנים ממנו לכל עני פרנסת יומו, וזהו הנקרא תמחוי. מעולם לא ראינו ולא שמענו קהל מישראל שאין להם קפה של צדקה, אבל תמחוי יש מקומות שלא נהגו בו. הגה: ולכן מי שיש לו מזון שבעה ימים, לא יקח מן הקפה ומי שיש לו מזון יום אחד, לא יקח מן התמחוי, כמו שנתבאר לעיל סימן רנ"ג. וצריכים הגבאים שיהיו נאמנים וחקמים וידקדקו על העניים שלא יהיו **(א)** רמאים. וכל שהגבאי אינו נאמן, אסור לתן צדקה על דו (הכל בטור).

ב בתענית מחלקים מזונות לעניים. וכל תענית שאכלו העם ולנו ולא חלקו צדקה לעניים, הרי אלו כשופכי דמים. במה דברים אמורים, כשלא נתנו להם הפת והפרות, אבל אם אחרו הפעות או החטים אינם כשופכי דמים.

ג הקפה אינה נגבית בפחות משנים, שאין עושים (ב) שררה על הצבור בממון בפחות משנים. אבל לאחר שנגבית, אחד נאמן עליה להיות גזבר. וכן יכולים למנות שני אחים להיות גזברים. ואינה מתחלקת אלא בשלשה, לפי שהוא כדיני ממונות לעין על כל עני ועני כמה ראוי לתן לו. ותמחוי, כמו שמתחלקת בשלשה כדאינה נגבית אלא בשלשה, לפי שאינו דבר קצוב, וצריכים לעין על כל אחד ואחד כמה ראוי שיתן.

ד התמחוי נגבית בכל יום, והקפה מערב שבת לערב שבת. התמחוי לעניי עולם, והקפה לעניי אותה העיר בלבד. רשאים בני העיר לעשות קפה תמחוי, ותמחוי קפה, ולשנותם לכל מה (ג) שירצו מצרכי צבור, ואף על פי שלא התנו כן בשעה שגבו. ואם היה במדינה חכם גדול שהכל גובים על דעתו, והוא יחלק לעניים כפי מה שיראה, הרי זה יכול לשנותו לכל מה שיראה לו מצרכי צבור. **הגה:** והוא הדין לגבאי (ד) הממנה מבני העיר. (מהרי"ק שרש ה').

והוא הדין בַּיחיד שֶׁהִתְנַדַּב צְדָקָה וְנִתְּנָה לְגַבְאֵי (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַר"ן וּמַהֲר"ם וְרַא"ש וּמַהֲר"י"ק). אָבֵל אִם מִנֶּה בְּעֶצְמוֹ גַּבְאִים, אֵין בְּנֵי הָעִיר יְכוּלִים לְשַׁנּוֹתָהּ, דְּלֹא עַל דַּעְתָּן הִתְנַדַּב. וְכֵן אִם פָּרַשׁ הַנּוֹתָן וְאָמַר שֶׁיִּתְּנוּ לְעַנְיֵי הָעִיר אוֹ לְעַנְיֵי פְּלוּנֵי, אֵין לָהֶם (ה) לְשַׁנּוֹת אֶפְלוֹ לְתַלְמוּד תּוֹרָה. (כֵּן מִשְׁמַע בַּמַּהֲר"י ס"י כ"ו). בְּנֵי הָעִיר שֶׁמִּנּוּ גַבְאֵי וְנִתְּפָרְדָּה הַחֲבִילָה וְנִפְרְדּוּ זֶה מִזֶּה, וְעַדִּין מְעוֹת צְדָקָה בְּיַד הַגַּבְאֵי, אִם הָיָה רְשׁוּת בְּיַד הַגַּבְאֵי בְּתַחֲלָה לַעֲשׂוֹת מַה שְׂיִרְצֶה, גַּם עֲתָה יַעֲשֶׂה מַה שְׂיִרְצֶה. וְאִם בְּתַחֲלָה הִצְרִיךְ לְמַלְךְ בְּבְנֵי הָעִיר, גַּם עַכְשָׁו יַעֲשֶׂה כֵן. וְאִם אֵי אֶפְשָׁר לוֹ לְמַלְךְ, אוֹ שֶׁאֵינּוּ יְכוּלִין לְהַשׁוֹת דַּעְתָּם, יַעֲשֶׂה הַגַּבְאֵי מַה שְׂיִרְצֶה וּבִלְבָד שֶׁיַּעֲשֶׂה בּוֹ דְבַר מִצְוָה. (מַהֲר"י"ק שְׂרָשׁ קכ"ג) וְע"ל סִימָן רנ"ט סְעִיף ב'.

ה מִי שֶׁיָּשֵׁב בְּמַדִּינָה ל' יוֹם, כּוֹפִין אוֹתוֹ לִתְּנוּ צְדָקָה לְקַפָּה עִם בְּנֵי הַמַּדִּינָה. יָשֵׁב שָׁם ג' חֲדָשִׁים, כּוֹפִין אוֹתוֹ לִתְּנוּ לְתַמְחוּי, יָשֵׁב שָׁם ו' חֲדָשִׁים, כּוֹפִין אוֹתוֹ לִתְּנוּ צְדָקָה בְּכִסּוֹת שְׁמֹכְסִים בָּהּ עַנְיֵי הָעִיר. יָשֵׁב שָׁם ט' חֲדָשִׁים, כּוֹפִין אוֹתוֹ לִתְּנוּ צְדָקָה לְקַבּוּרָה שְׁקוּבָרִים בָּהּ אֶת הָעַנְיִים וְעוֹשִׂים לָהֶם כָּל צְרֻכֵי קַבּוּרָה. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּבֹא לְגוֹר וְאוֹמֵר שֶׁאֵינּוּ רוֹצֶה לְהַשְׁתַּקֵּעַ. אָבֵל אִם בָּא לְעִיר כְּדִי לְהַשְׁתַּקֵּעַ, כּוֹפִין אוֹתוֹ מִיָּד. וְכֵן בְּנֵי עִיר (ו) חֲדָשָׁה כּוֹפִין זֶה אֶת זֶה מִיָּד (מַהֲר"י"ק שְׂרָשׁ י"ז). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּבִבְזֵמַן הַזֶּה מִשְׁעָרִים לְכָל בְּשַׁלְשִׁים יוֹם (סִמ"ק וְכָל בּוֹ).

ו מִי שֶׁהִלְךְ בְּסַחֲוֹרָה וּפְסָקוֹ עָלָיו אֲנָשֵׁי הָעִיר שֶׁהִלְךְ שָׁם, צְדָקָה, הָרִי זֶה נּוֹתָן לְעַנְיֵי אוֹתָהּ (ז) הָעִיר. וְאִם הָיוּ רַבִּים וּפְסָקוֹ עָלֵיהֶם צְדָקָה, נּוֹתְנִים, וְכִשְׁבָּאִים מְבִיאִים אוֹתָהּ עִמָּהֶם וּמְפָרְנְסִים בָּהּ עַנְיֵי עִירָם. הַגָּה: וְהָא דְצָרִיכִין לִתְּנוּ, מִפְּנֵי הַחֲשָׁד. לְכֵן חוֹזְרִים וְלוֹקְחִים מֵהֶם וּמְבִיאִים לְעִירוֹ (מְרַדְכֵי פ' בְּנֵי הָעִיר). וְדוֹקָא בְּצְדָקָה שֶׁלֹּא הָיוּ נּוֹתְנִין אֵלּוֹ נִשְׁאַרוּ בְּעִירוֹ, וְלָכֵן אֶכָּא חֲשָׁדָא, אָבֵל לְצְדָקָה

שָׂאף בְּעִירוֹ הָיוּ נוֹתְנִין, אִין צְרִיכִין לִתְנוּ כָּלֵל, דְּוֹדַאי יִתְנוּ (ח) בְּעִירוֹ. (מְרַדְכִי פ"ק דב"ב). מִי שֵׁישׁ לוֹ מְעוֹת אַחֲרִים לְמַחְצִית שְׂכָר אוֹ בְּדָרְךְ אַחֵר, וְנוֹתְנִין מְעֹשֶׂר מִן הָרוֹחַ, צְרִיךְ לִתְנוּ הָרוֹחַ (ט) לְבַעֲלָיו וְהוּא יִתְנֶנּוּ לְמִי שֶׁיִּרְצֶה, אִם לֹא שֵׁישׁ תִּקְנָה בְּעִיר לִתְנוּ מִכָּל מָה שֶׁמְרוּיחַ, אֲפֹלוּ עִם מְעוֹת אַחֲרִים. (מְרַדְכִי פ' הַגִּזְלָה בְּתָרַא תְּשׁוּי ה"ר טוֹבָנָה וּבְהַגְהֵת מְרַדְכִי פ"ק דב"ב). וְאִם יֵשׁ שָׂם חֵבֶר עִיר, יִתְנוּ לְחֵבֶר עִיר וְהוּא מְחַלְקָה כְּפִי שִׁירָאָה לוֹ.

סימן רנז - סדר גבית הצדקה ושלא לאחר

סעיפים

י"א

ובו

א גִּבְאֵי צְדָקָה אֵינָם רְשָׁאִים (א) לְפָרֵשׁ זֶה מִזֶּה בְּשׁוּק, אֲלָא כְּדִי שִׁירָאוּ זֶה אֶת זֶה (טו"ר), כְּגוֹן שֶׁיְהִי זֶה פּוֹרֵשׁ לְשַׁעַר וְזֶה פּוֹרֵשׁ לְחֲנוּת, וְגוֹבִים. מְצָא הַגִּבְאֵי מְעוֹת בְּשׁוּק, לֹא יִתְנֶם לְתוֹךְ כִּיסוֹ, אֲלָא לְתוֹךְ אֲרֻנְקֵי שֶׁל צְדָקָה, וְכִשְׁיִגִיעַ לְבֵיתוֹ יִטְלֶם. הִיךְ הַגִּבְאֵי נוֹשֶׂה בְּחֵבְרוֹ מָנָה וּפְרָעוּ בְּשׁוּק, לֹא יִתְנֶם לְתוֹךְ כִּיסוֹ, אֲלָא לְתוֹךְ אֲרֻנְקֵי שֶׁל צְדָקָה, וְכִשְׁיִגִיעַ לְבֵיתוֹ יִטְלֶם. וְלֹא יִמְנֶה מְעוֹת הַקֶּפֶה שְׁנַיִם שְׁנַיִם, אֲלָא אֶחָד אֶחָד, מִפְּנֵי הַחֲשָׁד, שֶׁנֶּאֱמַר: וְהִיטֶם נְקִיִּם מֵה' וּמִיִּשְׂרָאֵל (בְּמִדְבָר לֵב, כב) (ל' רַמְבַּ"ם פ"ט מֵהַל' מ"ע)

ב גִּבְאֵי צְדָקָה שְׂאִין לָהֶם עֲנִיִּים לְחֶלֶק, מְצַרְפִּים הַמְּעוֹת דִּינָרִים לְאַחֲרִים, אֲבָל לֹא לְעֶצְמָם. וְכֵן אִם צְרִיכִים

לְמִכָּר מֶה שֶׁגָּבוּ מִהִתְמַחוּי, יִמְכְּרוּ לְאַחֲרִים אֲבָל לֹא
לְעֶצְמָם, מִפְּנֵי הַחֲשָׁד. וְאִין מִחֲשָׁבִין בְּצַדְקָה עִם גִּבְאֵי
צַדְקָה, וְלֹא בְּהִקְדָּשׁ עִם הַגִּזְבָּרִים, שֶׁנֶּאֱמַר: וְלֹא יִחְשְׁבוּ
אֶת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר יִתְּנוּ אֶת הַכֶּסֶף עַל יָדָם לְתֵת לְעוֹשֵׂי
הַמְּלָאכָה, כִּי בְּאֵמֶנָה הֵם עוֹשִׂים (מְלָכִים ב, יב, טז) (רמב"ם שם).

הגה: וּמִכָּל מְקוֹם כְּדִי שֶׁיִּהְיוּ נִקְיִים מֵהוּ וּמִיִּשְׂרָאֵל, טוֹב לָהֶם לִתֵּן חֲשָׁבוֹן
(טויר). וְכָל זֶה בְּגִבְאֵים הַכְּשָׁרִים, אֲבָל מִי שֶׁאִינוּ כְּשָׁר, אוֹ שֶׁנִּתְּמַנֶּה בְּאֵלְמוֹת
וְחִזְקָה, צָרִיךְ לִתֵּן חֲשָׁבוֹן. וְהוּא הַדִּין בְּכָל מְמַנִּים עַל הַצְּבוֹר. (מהר"י סימן
קע"ג). וְכִשְׁרוּצִים הַצְּבוֹר יְכוּלִין (ב) לְסַלֵּק הַגִּבְאֵי וּלְמַנּוֹת אַחֵר, וְאִין כָּאִן
מִשׁוּם חֲשָׁד. וְהוּא הַדִּין שֶׁאֵר מְמַנִּים (כָּל בו).

ג הַצַּדְקָה, הֵרִי הִיא בְּכָלֵל הַנְּדָרִים. לְפִיכֵךְ הָאוֹמֵר: הֵרִי
עָלֵי סָלַע לְצַדְקָה אוֹ הֵרִי הַסָּלַע זֶה צַדְקָה, חַיֵּב לְתַנְּהָ
לְעַנְיִים מִיָּד. וְאִם אַחֵר, עוֹבֵר בְּבֵל תֵּאָחֵר (דְּבָרִים כג, כב).
שֶׁהֵרִי בִּידוֹ לִתֵּן מִיָּד, וְעַנְיִים מְצוּיִים הֵם. וְאִם אִין שָׁם
עַנְיִים, מְפָרִישׁ (ג) וּמַנִּיחַ עַד שֶׁיִּמְצָא עַנְיִים. **הגה:** וְכָל זֶה
בְּצַדְקָה שֶׁיֵּשׁ בִּידוֹ לְחַלְקָה בְּעֶצְמוֹ, אֲבָל כְּשֶׁנוֹדְרִין צַדְקָה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת לְתַנְּהָ
לֵיד גִּבְאֵי, אוֹ שֶׁאֵר צַדְקָה שֶׁיֵּשׁ לוֹ לִתֵּן לְגִבְאֵי, אִינוּ עוֹבֵר עָלֶיהָ אִף עַל גֵּב
דְּעַנְיִים מְצוּיִים. אֲלָא אִם כֵּן תִּבְעוּ הַגִּבְאֵי וְאִז עוֹבֵר עָלֶיהָ מִיָּד אִי (ד) קִיַּיְמִי
עַנְיִים וְהַגִּבְאֵי הֵיךְ מְחַלֵּק לָהֶם מִיָּד. וְאִם אִין יָדוּעַ לְגִבְאֵי, צָרִיךְ הוּא (ה)
לְהוֹדִיעַ לְגִבְאֵי מֶה שֶׁנֶּדֶר, כְּדִי שֶׁיּוּכַל לְתַבְּעוֹ. (מְרַדְכֵי פ"ק דב"ב ופ"ק דר"ה). וְלֹא
מִקְרֵי עַנְיִים מְצוּיִים אֲלָא עַנְיִים הַצָּרִיכִים לְחַלֵּק לָהֶם, אֲבָל אִם אִין דָּרָךְ
לְחַלֵּק לָהֶם מִיָּד, לֹא מִקְרֵי עַנְיִים מְצוּיִים. (גם זֶה בְּמְרַדְכֵי בב"ב). וְאִם אָמַר:
אֲתֵּן סָלַע לְצַדְקָה (ו) לְפִלוֹנִי, אִינוּ עוֹבֵר עַד שֶׁיִּבְאֵ אֹתוֹ עַנְי, אִף עַל גֵּב דְּשָׁאֵר
עַנְיִים מְצוּיִים (ג"ז שם). וְדוֹקָא בְּמִפְרִישׁ צַדְקָה סִתָּם, אֲבָל כָּל
אָדָם יְכוּל לְהַפְרִישׁ מְעוֹת לְצַדְקָה שֶׁיִּהְיוּ מִנְּחִים אֲצִלוֹ
לְתַנְּם מְעַט עַל יָד, כְּמוֹ שֶׁיִּרְאֶה לוֹ. (טויר בְּשֵׁם הַרְא"ש) וְכֵן
אִם הִתְּנָה בְּשָׁעָה שֶׁנֶּדֶר בְּצַדְקָה אוֹ הִתְּנִידָב אוֹתָם שֶׁיִּהְיוּ

הגבאים רשאים לשנותה ולצרפה בזקב, הרי אלו
מתרים. (רמב"ם)

ד צריך לזהר מלר, ואם פוסקים צדקה וצריך לפסק
עמהם, יאמר: בלא נדר.

ה כשחסר בכיס של צדקה צריך הגבאי להלוות.
וכשימצא בכיס לאחר זמן, נפרע ממנו, ואין צריך לטל
רשות מהנותנים בכיס. הגה: מי שמפריש (ז) מעשרותיו והלוה
לעני משלו, מפריש מעשר שלו ומחשב על זה שהלוה לעני, (ח) ומעבב לעצמו
מה שהפריש. (בית יוסף בשם רש"י ס"פ כל הגט). ודוקא שהעני שהלוה לו עדין
חי, אבל אם מת או (ט) נתעשר אין צריך לשלם, שהרי עני היה באותה
שעה, ואין מפרישין עליו, דאין מפרישין על האבוד. ואין לחוש שמא נתעשר
אלא (י) בגדוע. (בהגהות מרדכי דב"ב ובסוף כל הגט בשם הירושלמי וסחי"ת שער ס"ה)

ו הגבאי שאומר בעודו גבאי: כך וכך הלויתי לכיס של
צדקה, נאמן בלא שבועה. אך לא לאחר (יא) שסלקוהו.

ז גבאי צדקה, אם יחרפוהו העניינים אין לו לחוש, כי
יותר זכותו גדול.

ח עני שיש לו קרובים עשירים שיכולין לפרנסו, אין

גבאי העיר חזבים לפרנסו, אף על גב דקרוביו גם כן
נותנים בפיס.

ט לא יתן אדם כל צדקותיו לעני אחד בלבד.

י המחלק צדקה צריך לזהר שלא ירבה לקרוביו יותר
משאר בני אדם. **הגה:** ודוקא גבאי, אבל כל אחד מתר לתן צדקה
שלו או מעשר שלו למי שירצה מקרוביו, והם קודמין כמו שנתבאר לעיל
סימן רנ"א. (מרדכי פ"ק דב"ב).

יא המניח מעות להרויח לתלמוד תורה, וממנה אשתו
עליהם לתת הרוח למי שתחפץ, אינה יכולה להפקידם
ביד אחר, אפלו הוא כרבי חנניא בן תרדיון. אבל אם
המתנדב מנה עליהם **(יב)** חבר עיר, יכול החבר עיר
להפקידם ביד אשתו.

סימן רנח דין המתפיס בצדקה

סעיפים

י"ג

ובו

א המתפיס בצדקה הרי זה כמתפיס בנדור. כיצד, הנה
סלע של צדקה מנח לפניו ואמר על אחר: הרי זה כזה,

הרי זה **צדקה**. **הגה:** אל יאמר אדם: סלע זה להקדש, אלא לצדקה. (מְרַדְכֵי רִישׁ פִּי קִדְשׁוֹת כּוֹכָבִים וּבֵית יוֹסֵף סוּף סִימָן רנ"ט בְּשֵׁם הַגִּי'א שָׁם וְכָל בּוֹ). וּמְכַל מְקוֹם אִם אָמַר: לְהַקְדִּישׁ, סֵתָם, כְּנֻתָו לְצִדְקָה לְעֲנִיִּים. (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַרְמַבְיָן וּתְשׁוּי רֶשֶׁבַי'א סִי תְשַׁמִּי'ב). וּמִיָּהוּ אִם אָמַר שְׂכֻנְתּוֹ לְהַקְדִּישׁ מִמֶּשׁ, אֵין לוֹ **(א)** תִּקְנָה יְהִנּוּת מִמֶּנּוּ, וְצָרִיךְ לְשָׂאֵל לְחֻכָּם, וּמִתִּירִין לוֹ בְּחֻרְטָה כְּשָׂאֵר נְדָר. (הַגְּהוֹת אֲשֶׁרֵי שָׁם).

ב הַמְּפָרִישׁ סֵלַע וְאָמַר: הֲרִי זֶה צִדְקָה. וְאָמַר עַל אַחֵר: וְזֶה, גַּם הַשְּׂנֵי צִדְקָה. וְאִם רָצָה לוֹמַר עַל סֵלַע זֶה, וְהוֹצִיא בְּשִׁפְתָיו עַל אַחֵר, הֲוִי **(ב)** טְעוּת וְאֵינּוּ כְּלוּם. (שָׁם בְּהַגְּהוֹת אֲשֶׁרֵי).

ג הַנּוֹדֵר צִדְקָה וְאֵינּוּ יוֹדֵעַ כִּמָּה נֹדֵר, מְרַבֵּה לִתְנוּ לַעֲד שְׂיֵאמַר: לֹא לְכָל כֶּךָ נִתְכַּוְּנִתִּי.

ד הָאוֹמֵר: תִּנּוּ קִי קִי זִוּז אִו סִפֵּר תּוֹרָה לְבֵית הַכְּנֻסֶת, יִתְנוּ לְבֵית הַכְּנֻסֶת שֶׁהוּא רָגִיל בְּעִיר שֶׁהוּא דֵר שָׁם. **הגה:** וְאִם רָגִיל בְּשִׁתִּים, יִתְנוּ לְשִׁתֵּיהֶם (טוֹר). הָאוֹמֵר לִתְנוּ שְׁמֹן לְמָאוֹר, יִתְנוּ לְבֵית הַכְּנֻסֶת וְלֹא לְבֵית הַמְּדֻרָשׁ (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הַרְמַבְיָן סִי רס"ח).

ה הָאוֹמֵר: תִּנּוּ קִי קִי זִוּז לְעֲנִיִּים, יִתְנוּ לְעֲנִיִּי אוֹתָהּ הָעִיר שֶׁהוּא **(ג)** דֵר בָּהּ. **הגה:** וְעֵין לְעִיל סִימָן רנ"א סְעִיף ה'. וְכָל זֶה מִן הַסֵּתָם, אֲבָל בְּמְקוֹם שְׂיֻדְעִים כְּנֻתָו שְׂלֵא כְּנוֹן לְעֲנִיִּי אוֹתָהּ הָעִיר לְבַד, כְּגוֹן בְּמְקוֹמוֹת שְׂדָרְךָ עֲשִׂירִים לִתְנוּ לְצִדְקָה הַרְבֵּה בְּשַׁעַת מִיתָתְךָ, וְדָרְךָ לְחֻלְק אוֹתָן הַצִּדְקוֹת לְכָל עֲנִיִּים, הוֹלְכִים אַחֵר זֶה. וְאִפְלוּ נֹדֵר סֵתָם, הוֹלְכִים אַחֵר הַמְּנַהֵג וּיְחַלְקוּ יוֹרְשֵׁיהֶם הַצִּדְקָה לְכָל עֲנִיִּים הַטּוֹבִים בְּעִינֵיהֶם, אִפְלוּ אֵינָם בְּעִירָן. וְאִפְלוּ הִיָּתָה אוֹתָהּ צִדְקָה מְנַחַת **(ד)** וּמִמְקַדְתָּ בְּיַד אַחֵר, יִתְנוּ אוֹתָהּ

ליורשים ויודיעום שפך נדר (מרדכי פ"ק דבי"ב) . המחייב עצמו בקנס לצדקה, ועבר, צריך לתנו לעניים שבעיר ולא יוכל לומר שיתנם לעניים אחרים. ויכל הגבאי לתבעו, דמקרי ממון שיש לו תובעים. (מרדכי פרק בני העיר בשם מהר"ם) . אבל מי שהקדיש ממון הרבה, ומנה עליהם יורשיו לחלקו כפי הטוב בעיניהם, אפלו לעניי עיר אחרת, מקרי ממון שאין לו תובעים ואין גבאי העיר יכולין לכוף אותן ולתבעם שיקימו צנאת המת. ואף על גב דעוברים וגוזלים העניים, מפל מקום מקרי ממון שאין לו תובעים, הואיל ויכולין לחלק לכל מי שירצו. (בית יוסף בסימן רנ"ט בשם תשובת הרשב"א) . ואפלו היו האפוטרופסים שנים, ומת אחד מהן, אין הקהל יכולין למנות אחר, אלא הנשאר יעשה מה שירצה וכמו שצוה הנותן (שם ושם) . ועין בחו"מ סימן ש"א. ואפלו בצדקה של בני עיר אין אדם יכול לתבע צדקה, אלא אם כן יש לו הרשאה מן הגבאי או טובי העיר. המקדיש מנה לצדקה ואין לו לשלם, מסדרין לו כמו לשאר בעל חוב (בית יוסף בשם ס"ה שער א') .

1 הנודר צדקה אינו יכול לחזר בו, אלא אם כן נשאל לחכם והתיר לו. ואם הגיע ליד הגבאי, אינו יכול להשאל עליו.

2 אין אדם מקדיש דבר שאינו ברשותו. כיצד, היה לו פקדון ביד אחר, וכפר בו זה שהיא אצלו, אין הבעלים יכולין להקדישו. אבל אם לא כפר בו, הרי הוא ברשות בעליו בכל מקום שהוא. במה דברים אמורים, במטלטלין. אבל קרקע שגזלה אחר וכפר בה, אם יכול להוציאה בדינים הרי זה יכול להקדישה, ואף על פי שעדין לא הוציאה, שהקרקע עצמה הרי היא ברשות בעליה. הגוזל את חברו ולא נתיאשו הבעלים, שניהם אין יכולים להקדישו, זה לפי שאינו שלו, וזה לפי שאינו ברשותו. וכן כל כיוצא בזה. הגה: אם יש לו משכון ביד

חברו, מה שהוא נגד הלואתו אינו יכול להקדיש, והמותר יכול להקדיש. (מרדכי פ' המוכר). ויש אומרים דאפילו המותר אינו יכול להקדיש. (תא"ו נ"ט) . המקדיש שטר חוב צריך פתיבה ומסירה כמו (ה) בהדיוט. (בית יוסף סי' רנ"ט בשם תשובת הרשב"א).

ח אם יש לו חוב על אחד ואומר: יהיה להקדיש או לצדקה, אינו (ו) כלום. אבל אם אמר: חוב שיש לי על פלוני, (ז) כשיבא לידי אקדישנו או אתנו לצדקה, חייב להשלים דבריו להקדישו ולתנו כשיבא לידו. ואפלו האומר: חוב שיש לי ביד פלוני יהיה לצדקה, אם אמר כן בפני ב"ח ובפני הגבאי, או בפני טובי העיר או אדם חשוב שבעיר (בית יוסף בשם ר"י), זכה בו הגבאי מדין מעמד שלשתם, והרי הוא צדקה ואינו יכול לחזר בו, ואסור (ח) לשנותו.

ט המכה את חברו או חרפו, בענין שחייב לפי תקנת העיר ה' זהובים, ואמר בפני הגבאי או בפני טובי העיר: איני חפץ בקנס אלא יהיה לצדקה, ואחר כך פיסו עד שמחל לו, אין מחילתו כלום וזכו העניים בקנס.

י נדר (ט) לצדקה באסמכתא, כגון: אם אעשה דבר פלוני אתן כך וכך לצדקה, ועשאו, חייב לתנו.

יא איש ואשה שקבלו עליהם חרם להתגרש, והעמידו

קִנְסוֹת עַל כָּכָה לְצַדִּיקָה, וְאַחַר כֵּן נִתְפָּיְסוּ שְׁלֹא
לְהִתְגַּרֵּשׁ, יֵשׁ מִי שְׁאוּמֵר שְׁפִטוּרִים מִהִקְנָסוֹת. וְהוּא הַדִּין
בְּשָׂר (י) דְּבָרִים פִּיּוּצָא בְּזָה.

יב אָמַר לְתַנּוּ לְחִבְרוּ מִתְּנָה אִם הוּא עָנִי, הָיִי כְּנוֹדֵר
לְצַדִּיקָה וְאַסוּר (יא) לְחַזֵּר בּוּ.

יג הָאוּמֵר : חֲפֹץ פְּלוּנִי אֲנִי נוֹתֵן לְצַדִּיקָה בְּכֹד וְכֹד, וְהוּא
שׁוֹה יוֹתֵר, אֵינּוּ יָכוֹל לְחַזֵּר בּוּ דְכָל אַמְיָרָה שְׁיֵשׁ בָּהּ רְוָחָא לְצַדִּיקָה,
אֲמַרִּינָן בֵּיהּ אַמְיָרְתוֹ לְגַבּוּהַ כְּמִסְיָרְתוֹ לְהַדְיוּט. (ר"ן פ"ק דְּקַדוּשִׁין וּבִהְגָהוֹת אֲשֶׁרִי)
אֲבָל אִם לֹא הָיָה שׁוֹה יוֹתֵר בְּאוֹתָהּ שְׁעָה, וְאַחַר כֵּן
הוֹקֵר, יָכוֹל לְחַזֵּר בּוּ כִּיּוֹן שְׁלֹא מְשַׁדּוּ וְלֹא נָתַן הַכֶּסֶף.
הגה: אִם חָשַׁב בְּלִבּוֹ לְתַנּוּ אֵיזָה דְּבַר לְצַדִּיקָה, חָיֵב לְקַיֵּם מִחֲשַׁבְתּוֹ וְאִין צָרִיד
אַמְיָרָה, אֲלֵא דָאִם אָמַר כּוֹפִין אוֹתוֹ לְקַיֵּם. (מְרַדְכִי פ"ק דְּקַדוּשִׁין וּבפ"ק דְּבִיב
וּבִהְגָהוֹת וּבִמְהַר"ק שְׁרֵשׁ קפ"ה וּמְהַר"ר פֶּרֶץ וּבִהְגָהוֹת סמ"ק וְרַא"ש פ"ק דְּתַעֲנִית). וְיֵשׁ
אוּמְרִים דָּאִם לֹא הוֹצִיא בְּכִיּוֹ, אֵינּוּ כְּלוּם. (הַרַא"ש כָּל י"ג). וְהַעֲקֵר כְּסָבְרָא
הַרַאשׁוֹנָה, וְעִין בְּחֻשׁן הַמְּשַׁפֵּט סִימָן רִי"ב.

סימן רנט - הנודר ואינו יודע מה נדר
ודין אמירה לגבוה, (ודין אם מתר
לשנות צדקה, והנהגת הגבאי עם

הצדקה, או הממנה עליה

סעיפים

ו'

ובו

א האומר: סלע זו לצדקה, או שאומר: הרי עלי סלע לצדקה, והפרישו, עד שלא בא ליד הגבאי יכול לשנותו, בין ללוותו לעצמו בין להלוותו לחברו, ויפרע אחר תחתינו. **הגה:** וכן אם הקדיש פלים, יכול למכרם לפני ג' בקיאים בשומא, ונותן דמיהם לצדקה. (בית יוסף בשם הגהות מרדכי דכתבות). **משבא** ליד גבאי, אסור ללוותו, בין לו בין לאחר בין לגבאי. ואם היה הנאה לעניים בעכוב המעות ביד הגבאי, כדי **(א)** לעשות לאחרים לתן, הרי הגבאי מתר ללוותם ולפרעם. **הגה:** דאין הצדקה כהקדש, ומתיר להנות ממנה. (טור). ואין נושאין ונותנין בצדקה העומדת לחלק לעניים, כי אם כסף בכסף וכיוצא בו, שמה יבאו עניים ולא יהיה להם מעות לחלק. אבל צדקה שאינה עומדת לחלק, רק הקרן יהא קיים ויאכלו הפרות, שרי. (בית יוסף בשם סה"ת שער מ"ו ח"ד ס"ח והגהות מימוני). וכן נוהגין.

ב צדקות שהתנדבו לצרף בית הכנסת או לצרף בית עלמין, יכולים בני העיר לשנותם לצרף בית המדרש או לתלמוד תורה, אפלו אם הבעלים מעכבים, אבל לא מתלמוד תורה לצרף בית הכנסת. **הגה:** ודוקא בדאפא למיחש שלא יהיה להם ספוק לתלמוד תורה, אבל במקום שפני העיר מספקים לתלמוד תורה, ואם יוציאו אלו המעות לצרף בית הכנסת יתנו מעות אחרים לתלמוד תורה כשיצטרכו, מתיר. (מהרי"ק שרש קכ"ח). ואפלו אם הוא במקום שאסור לשנות, אם אינן צריכים לדבר שנדר, כגון שהקדיש קרקע לבנות עליה בית המדרש, ואינן יכולין לבנות מיד, אין המתנדב יכול לחזר בו אלא יהיה עומד כן עד שייבנו עליה. (מרדכי פ' בני העיר). וכל זה במקום שאין מנהג ידוע בעיר, אבל במקום שנוהגים שהגבאי או בני העיר משנים לכל מה שימצאו, או אפלו במקום שנוהגים שאדם משים איזה דבר בבית הכנסת, כגון ספר תורה או פלי **(ב)** כסף וכדומה, וכשימצא חוזר

ולוקחו, וכשירד מנכסיו מוכרו לאחרים, הולכים אחר המנהג. דכל מקדיש אדעתא דמנהג הוא מקדיש, ולב בית דין מתנה על זה, ובלבד שיהיה מנהג קבוע. (פו משמע מהבית יוסף וממהרי"ק שרש קס"א). ומכל מקום אם התנה המקדיש בפרוש שלא ישנו הקדשו ולא יהא כח בזה, פשיטא שאסור לשנותו. ועין לעיל סי' רנ"ו סעיף ד'.

א ישראל שהתנדב נר או מנורה לבית הכנסת, אם נשתקע שם בעליה מעליה שאינה נקראת על שמו, יכולים (ג) הצבור לשנותה אפלו לדבר הרשות, אפלו אם גם המתנדב מוחה (מהרי"ק שרש קכ"ג קכ"ד ובשם רשב"א ותשובת רא"ש). ואם לא נשתקע שם בעליה מעליה, אין יכולים לשנותו לדבר (ד) הרשות, אבל לדבר מצוה יכולים (ה) לשנותו. ואם היה המתנדב גוי, אסור לשנותה אפלו לדבר מצוה, כל זמן שלא (ו) נשתקע שם בעליה מעליה. וכל זמן ששם בעלים חקוק על הכלים שנתן, לא נשתקע שם בעליה. (ירושלמי פ' בני העיר).

ב גוי שהתנדב מנורה או דבר אחר לבית הכנסת, מקבלים ממנו. והוא שיאמר: בדעת ישראל הפרשתי אותה. ואם לא אמר כן, טעון גניזה. ועין לעיל סי' רנ"ד.

ה מי שיש בידו מעות והוא מספק אם הם של צדקה, חייב לתן אותם לצדקה. הגה: אבל מי שהקדיש דבר בלשון (ז) שמספקים בו, ומת, שאין לידע פונתו, נקראו היורשים מחזקים וההקדש שבא להוציא (מהם) עליו הרצאה, וכל זמן שאינו מביא ראיה הנכסים בחזקת היורשים. (רשב"א סי' תרנ"ו ופסקי מהרא"י סי' ע"ג) ועין בח"ה סי' ר"ן (סעי' ג').

1 אין לקהל לתבע מסים וארנוניות ממעות צדקה.

הגה: מי שמצא כיס מלא מעות בתבתו, וכתוב עליו: צדקה, סמכינו אפתיבה והרי הן צדקה. (הגהות מרדכי פ"ק דב"ב). וכן אם אמר אחד לבניו: מעות אלו צדקה הם, אם נראה להם שעשה זה כמוסר דבריו בלשון צוואה, דבריו קימים. ואם עשה זה שלא יקחו כלום, או שלא יחזיקו אותו לעשיר, אין בדבריו כלום. (שם). וכן אם אמרו (ח) בחלום: אלו המעות שהטמין אביד, של צדקה הם, אינו כלום, דדברי חלומות לא מעלין ולא מורידין, (שם). אבל אם אמר להם פן אחר, אם הם במקום שהיה יכול לטל אלו המעות ולתנם לצדקה, נאמן במגו שהיה נותנם לצדקה. ואם לאו, אינו נאמן. (מרדכי פ' זה בורר בשם אז"ק). השתמש בתבה מעות הקדוש וחלין זה אחר זה, ומצא אחר כך מעות, אזלין בתר בתרא. (הגהות מרדכי פרק קמא דב"ב). ואם השתמש בבת אחת בשתייהו, אזלין בתר רבא. ואם מצאן בגומא, דאכא למימר שהיו מנחים שם זמן ארוך ולא ראה, אפלו בזה אחר זה אזלין בתר רבא (שם).

הלכות מילה

סימן רס - מצות עשה למול את בנו

אחד

סעיף

ובו

א מצות עשה לאב למול את בנו, (א) וגדולה מצוה זו

סימן רסא - דין אם לא מל האב את בנו,

אחד

סעיף

א אם לא מל האב את בנו, חייבים בית דין למולו. ואם לא מלוהו בית דין, חייב הוא, כשיגדיל, למולו את עצמו. ואם לא מל, חייב כרת. הגה: ובכל יום עוברים בענשין אלו. (טור ובכל בו) ואין מלין בנו של אדם שלא (א) מדעתו, אלא אם כן עבר האב, ולא מלו בית דין, מלין אותו בעל כרחו. (טור בשם הרמב"ם). ואין האשה חייבת למולו את בנה. (טור). האב שאינו יודע למולו, ויש כאן מוהל שאינו רוצה למולו בחנם, רק בשכר, יש לבית דין לגער במוהל זה, כי אין זה דרך של זרע אברהם, ואדרבה המוהלים מהדרין שיתנו להם למולו. ואם עומד במרדו, ואין יד האיש משגת לתת לו שכרו, הוי כמי שאין לו אב שבית דין חייבים למולו, ולכן בית דין כופין אותו, מאחר שאין אחר שמולו (רשב"א סי' תע"ב).

סימן רסב - זמן מילה לבריא, לחולה, ולאנדרוגינוס

סעיפים

ז'

ובו

א אין מליון עד שתניץ החמה ביום השמיני ללדתו. ומשעלה עמוד השחר נצא. (בית יוסף ממשנה פ"ב דמגלה). וכל היום כשר למילה, אלא שזריזין מקדימים למצות ומליון מיד בבקר. ואפלו מילה שלא בזמנה אינה אלא ביום. הגה: עבר ומל בלילה, צריך לחזור (א) ולהטין ממנו דם ברית. (בית יוסף ממשנה שם והגה' מ"י). מלו ותוד' ח' וביום, נצא. (הרא"ש בפ' ר"א דמילה ושכ"נ מתשובת הרשב"א). ועין לקמן סימן רס"ד.

ב חולה אין מליון אותו עד שיבריא, וממתינים לו מעת שנתרפא מחליו שבעה ימים מעת לעת, (ב) ואז מליון אותו. במה דברים אמורים, שחלצתו חמה וכיוצא בו, שהוא חלי שבכל הגוף, אבל אם חלה באחד מאבריו, כגון שכאבו לו עיניו כאב מועט וכיוצא בזה, ממתינים לו עד שיבריא, ולאחר שיבריא, מליון אותו מיד. אבל כאבו לו עיניו כאב (ג) גדול, הוי כחלי שבכל הגוף. (נ"י פי הערל).

ג אנדרוגינוס ומי שיש לו שתי ערלות ויוצא דפן, נמולים לשמונה.

ד נולד בין השמשות, מונים לו מהלילה, ונמול לתשיעי, שהוא ספק שמיני. ואם הוציא ראשו חוץ לפרוזדור מבעוד יום, או ששמעו אותו בוכה, אפלו נולד אחר כמה ימים, מונה לו ח' ימים מיום שיצא ראשו, או מיום ששמעו אותו בוכה. הגה: ויש אומרים דוקא בסתם, אבל אם אמו אומרת דהתינוק היה מנח בבטנה כמו בשאר פעמים, ולא היה

לֶה חֲבִלֵי יַדָּה כָּלֵל, אֶף עַל פִּי שֶׁשָּׁמְעוּ בּוֹכָה מוֹנִין לוֹ מִיּוֹם הַלְּדָה, דָּאֶף עַל גַּב
דְּלֵא שְׂכִיחַ שְׂיִבְכָה בְּלֵא הוֹצֵאת הָרֵאשׁ חוּץ לְפְרוֹזְדוֹר, מְכַל מְקוֹם הָאֵם
נְאֻמָּנַת לומר שֶׁהָיָה מְנַח כְּמוֹ בְּשֶׁאֵר פְּעָמִים וּבְכָה, (בְּאוֹר זְרוּעַ בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת רַבִּי
יוֹאֵל הַלֵּוִי וְהוּא בְּמַהֲרֵי יוֹ סִי כִּיָּה) .

ה אִם נוֹלַד כְּשֶׁהָיוּ נִרְאִים בְּרִקִיעַ כּוֹכָבִים קְטַנִּים מְאֹד,
יֵשׁ לְסַמֵּךְ עַל הַכּוֹכָבִים לְסַפֵּק לְמוֹל לְמַחְרַת, כִּיּוֹן שֶׁלֹּא
הָיָה לֹא שֶׁבַת וְלֹא יוֹם טוֹב, וְאֶף עַל פִּי שֶׁהָיָה הָרִקִיעַ
מִזְהִיר כְּעִין אוֹרָה שֶׁל יוֹם.

ו אִם לְאַלְתֵּר כְּשֶׁהוֹצִיא הַנֶּלֶד רֵאשׁוֹ חוּץ לְפְרוֹזְדוֹר נִרְאוּ
ג' כּוֹכָבִים בֵּינוֹנִים, יֵשׁ לְסַמֵּךְ עֲלֵיהֶם שֶׁהוּא לֵילָה, אֶפְלוּ
הוּא לְמַחֵר שֶׁבַת. אֲבָל אִם שָׁהוּ אַחַר כָּךְ, אִם לְפִי הַשְּׁהוּי
נִרְאָה לָהֶם שֶׁהָיָה יוֹם בְּהוֹצֵאת הָרֵאשׁ, אִין לָהֶם אֶלֶּא
מֵה שֶׁעִינֵיהֶם רוֹאוֹת וִיחָא נְמוֹל לְשִׁמוּנָה, אֶפְלוּ אִם
יֵאֲרַע בְּשֶׁבַת.

ז אִין דְּבַר זֶה תְּלוּי בְּתַפְלָה, אִם הִתְפַּלְלוּ מִבְּעוֹד יוֹם, לֹא
לְהַקֵּל וְלֹא לְהַחְמִיר.

סימן רסג - ילד שהוא אדם או ירק, ומי שבניו מתים מחמת מילה

ובו

ה'

סעיפים

א קטן שהוא ירק, סימן שלא נפל בו דמו, ואין מלין אותו עד שיפל בו דמו ויחזר מראהו כמראה שאר הקטנים. וכן אם נמצא אדם, סימן שלא נבלע דמו באבריו, אלא בין עור לבשר, ואין מלין אותו עד שיבלע בו דמו. וצריך לזהר מאד באלו הדברים, שאין מלין וְלֹד שֵׁישׁ בּוֹ חֶשֶׁשׁ חֲלִי, דסכנת נפשות דוחה את הכל, שאפשר לו למול לאחר זמן, ואי אפשר להחזיר נפש אחת מישראל, לעולם.

ב אשה (א) שמלה בנה ראשון ומת מחמת מילה שהכשיל כחו, ומלה גם השני ומת מחמת מילה, הרי החזקה שבניה מתים מחמת מילה, לא שנא מבצל אחד או משנים, ולא תמול השלישי, אלא תמתין לו עד שיגדיל ויתחזק כחו, והוא הדין אם איש אחד מל בנו ראשון ושני, ומתו מחמת מילה, לא ימול השלישי, בין שהיו לו מאשה אחת בין משתיים. ויש חולקין וסבירא להו דלא שניד באיש רק באשה (חדושי אגדה פרי"א דמילה), ונראה דספק נפשות להקל.

ג והוא הדין אם אשה מלה בנה ומת מחמת מילה, וגם אחותה מלה בנה ומת מחמת מילה, שאר האחיות לא ימולו בניהן אלא ימתינו עד שיגדלו ויתחזק כחם.

ד נולד כִּשְׁהוּא מְהוּל, צָרִיךְ **(ב)** לְהִטִּיף מִמֶּנּוּ דָם בְּרִית. וּמִיּהוּ בְּנַחַת. וּצְרִיכָה מְלֵתָא לְמַבְדְּקָה יָפָה יָפָה בְּיַדִּים וּבְמַרְאִית עֵינַיִם, וְלֹא בְּפִרְזָלָא, דְּלֹא לְעֵיק לִיָּה, וְרוּאִים וְנִזְהָרִים הֵיאָךְ מְלִין אוֹתוֹ. וּמִמְתִּינִים לוֹ הֲרֵבָה וְאִין חוֹשְׁשִׁין לְיוֹם שְׁמִינִי, שְׁלֹא יְבִיאוּהוּ לְיַדֵּי סַכְנָה.

ה תִּינּוֹק שְׁמֵת **(ג)** קָדָם שְׁיַגִּיעַ לְהִיּוֹת בֶּן שְׁמוֹנָה, מְלִין אוֹתוֹ עַל קְבָרוֹ בְּצַר אוֹ בְּקֶנָה, וְאִין מְבָרְכִין עַל הַמִּלָּה. אֲבָל מְשִׁימִים לוֹ שֵׁם, לְזַכֵּר שְׁיִרְחַמוּהוּ מִן הַשְּׁמַיִם וְיִחְיֶה בְּתַחֲיַת הַמַּתִּים. **הגה:** וְאִין עוֹשִׁין כֵּן אֶפְלוּ בְּיוֹם טוֹב שְׁנֵי שָׁל גְּלִיּוֹת, דְּאָסוּר לְקַבֵּר בְּיוֹם טוֹב הַנֶּפְלִים, דְּאֶפְלוּ לְטַלְטְלוּ אָסוּר. (הַגְּהוֹת מְרַדְכִי פִרְיָא דְּמִילָה וְהַגִּיָּא פֶּרְק א'). וְאָסוּר לְמוֹל עוֹבֵד כּוֹכְבִים שְׁלֹא לְשֵׁם **(ד)** גְּרוֹת, אֶפְלוּ בְּחַל. (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם רַבֵּנוּ יְרוּחִם סוּף סִימָן רַס"ו).

סימן רסד - מי ראוי למול, ובמה מלין, וכיצד מלין

סעיפים

ו'

ובו

א הַכֹּל כְּשָׂרִים לְמוּל; אֶפְלוּ עֶבֶד אִשָּׁה וְקָטָן וְעָרֵל יִשְׂרָאֵל שְׁמֵתוֹ אֶחָיו מִחַמַּת מִילָה. וְאִם יֵשׁ יִשְׂרָאֵל גְּדוֹל שְׁיֹדֵעַ לְמוּל, הוּא קוֹדֵם לְכֹלָם. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאִשָּׁה לֹא תִּמּוּל (סמ"ק וְהַגְּהוֹת מְרַדְכִי), וְכֵן נוֹהֲגִין **(א)** לְהַדִּיר אַחַר אִישׁ. אֲבָל עוֹבֵד

כּוֹכְבִים, אֶפְלוּ הוּא מָהוּל, לֹא יְמוּל כָּלָל. וְאִם מָל אֵין צָרִיד לְחֹזֵר וְלְמוּל פַּעַם שְׁנִית. **הגה:** וַיֵּשׁ אֹמְרִים דְּחִיבִים לְחֹזֵר וּלְהִטִּיף מִמְּנוּ דָם בְּרִית. (טוֹר בְּשֵׁם סַמ"ג). וְכֵן עֶקֶר. מוּמַר לְכָל הַתּוֹרָה כְּלָה, אוֹ שֶׁהוּא מוּמַר לְעֶרְלוֹת, דִּינֹו כְּעוֹבֵד כּוֹכְבִים (כ"מ בְּש"ס פ"ב דע"א וּבטוֹר וּבֵית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַר' מְנוּחַ וּב"ה וּד"מ שְׁבַאֲוֹר זְרוּעַ מִסְתַּפֵּק). תִּינּוֹק שֶׁהֶצְרִיכוּ לְמוּלוֹ תּוֹדֵי ח', מִפְּנֵי הַסְּכָנָה, אֵין חֲלוּק בֵּין יִשְׂרָאֵל לְעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים, דְּכָל תּוֹדֵי ח' לֹא מְקַרִי מִלָּה. מִיְהוּ אִם (ב) נִשְׁאַרוּ צִיצִין הַמְּעַכְבִּין הַמִּלָּה, אוֹ שְׁמָל וְלֹא פָּרַע, יִגְמֹר הַיִּשְׂרָאֵל הַמִּלָּה לְח' אוֹ לְאַחַר שְׁיִתְרַפָּא (רש"ב"א). וַיֵּשׁ לְאַדָּם לְחֹזֵר וּלְהִדָּר אַחַר מוּהֵל וּבַעַל בְּרִית הַיּוֹתֵר טוֹב וְצָדִיק (אוֹר זְרוּעַ). וְאִם נִתְּנוּ לְאַחַד, אֶסוּר לְחֹזֵר בּוֹ. מִיְהוּ אִם חֲזַר בּוֹ, הָיִי חֲזָרָה (מְרַדְכֵי ס"פ כָּל הַגֵּט). וְאֵין מוֹעִיל בְּזָה קָבוּל (ג) קִנְיָן. (הַגְּהוֹת מְרַדְכֵי דְשַׁבָּת וַתְּשׁוּבַת הָרֵא"ש כ"ב). אֲבָל אִם נִשְׁבַּע לוֹ, כּוֹפִין אוֹתוֹ שְׁיִקְיָם (שֵׁם בְּהֵרֵא"ש). וְאִם נִתְּנוּ לְאַחַד וְלֹא הָיָה בְּעִיר, וְאָב הָיָה סְבוּר שְׁלֹא יִהְיֶה שֵׁם בְּזִמּוֹן הַמִּלָּה וְשִׁלַּח אַחַר אַחַר וּבִתּוֹדֵי כָּדָּ בְּאֵרֵאשׁוֹן, יִמְהַלְנוּ הָרֵאשׁוֹן, דְּדוֹדָאֵי לֹא חֲזַר מִן הָרֵאשׁוֹן (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם תְּשׁוּי ר"מ וּמַהֲרִי"ק שְׂרֵשׁ ע"ו). אֲשֶׁה אֵינָהּ יְכוּלָה לְתַן לְאַחַר לְמוּל, דְּהִרִי אֵינָהּ שְׁיִכָּה בְּמִצּוֹת לְמוּל אֶת בְּנָה (שֵׁם בְּתִשׁוּבָה בְּשֵׁם ר"מ).

ב בְּכָל מְלִין, וְאַפְלוּ בְּצַר וּבְזָכוּכִית וּבְכָל דְּבַר הַכּוֹרֵת, חוּץ מִבְּקָרוּמִית שֶׁל קֶנֶה, לְפִי שְׁקִיסָמִים נִתְּזִים מִמְּנָה, וַיִּבֹא לִיַּדֵי כָרוֹת שְׁפָכָה. וּמִצָּוָה מִן הַמְּבַחֵר לְמוּל בְּבִרְזָל, בֵּין בְּסַכִּין בֵּין בְּמִסְפָּרִים, וְנִהְיֶה לְמוּל בְּסַכִּין.

ג כִּיֵּצַד מְלִין, חוֹתֵכִין אֶת הָעֶרְלָה, כָּל הָעוֹר הַחוּפָּה הָעֶטְרָה, עַד שֶׁתִּתְגַּלֶּה הָעֶטְרָה, וְאַחַר כָּדָּ פּוֹרְעִין אֶת הַקְּרוּם הַרָדָּ שֶׁלְמִטָּה מִהָעוֹר, בְּצַפְרוֹן, וּמִחֲזִירוֹ לְכָאוֹן וּלְכָאוֹן עַד שֶׁיִּרְאֶה בְּשֵׁר הָעֶטְרָה, וְאַחַר כָּדָּ מוֹצְצִין הַמִּלָּה עַד שֶׁיֵּצֵא הַדָּם מִהַמְּקוֹמוֹת הַרְּחוּקִים, כְּדִי שְׁלֹא יִבֹא לִיַּדֵי סַכָּנָה. וְכָל מוּהֵל שְׁאֵינֹו מוֹצֵץ, מְעַבִּירִין אוֹתוֹ.

וְאַחַר שְׂמֵצָץ נוֹתֵן עָלֶיהָ אֶסְפְּלָנִית אוֹ רְטִיָּה אוֹ אֲבָק סַמִּים הָעוֹצְרִים הַדָּם. **הגה:** וְיִהְיֶה נִזְהָר, אִם יֵשׁ לְאֶסְפְּלָנִית שְׂפָה, שְׂיִהְפְּכֶנוּ לַחוּץ וְלֹא לְפָנִים, שֶׁלֹּא לְדַבֵּק בַּמַּכָּה וְיָבֵא לְיַדֵּי סַכָּנָה. (רַבֵּנוּ יְרוּחָם נִתְיָב א').

ד מָל וְלֹא פָרַע, כָּאֱלוֹ לֹא מָל.

ה יֵשׁ צִיצִים הַמְעַכְבִּים הַמְיֻלָּה וְיֵשׁ שְׂאִינָם מְעַכְבִּים אוֹתָהּ. כִּיצַד, אִם נִשְׂאָר מִהַעוֹר עוֹר הַחוּפָּה אֶת רֹב גְּבֻהָה שֶׁל (ד) עֵטְרָה, אֲפֹלוּ בְּמָקוֹם אֶחָד, זֶהוּ הַמְעַכֵּב אֶת הַמְיֻלָּה וְכָאֱלוֹ לֹא נִמּוּל. וְאִם לֹא נִשְׂאָר מִמֶּנּוּ אֶלָּא מְעַט, וְאִינוּ חוּפָּה רֹב גְּבֻהָה שֶׁל עֵטְרָה, אִינוּ מְעַכֵּב הַמְיֻלָּה. וּמְכַל מְקוֹם אִם הוּא בַּחֵל, לְכַתְּחִילָה יִטַּל כָּל הַצִּיצִים הַגְּדוֹלִים אֲףִי שְׂאִינָן מְעַכְבִּים (טוֹר) .

ו קָטָן שֶׁבְּשָׂרוֹ רָךְ וּמְדַלְדָּל, אוֹ שֶׁהוּא בֶּעַל בְּשָׂר הַרְבֵּה עַד שֶׁנִּרְאָה כָּאֱלוֹ אִינוּ מְהוּל, רוֹאִים אִם בְּעֵת שְׂמִתְקֻשָּׁה נִרְאָה מְהוּל אִין צָרִיךְ לְמוּל פְּעַם שְׁנִית, וּמְכַל מְקוֹם מְשׁוּם מִרְאִית הָעֵין צָרִיךְ (ה) לְתַקֵּן רַבּוּי הַבְּשָׂר שֶׁמְכָאֵן וּמְכָאֵן. וְאִם אִינוּ נִרְאָה נִמּוּל בְּעֵת הַקְּשׁוּי, צָרִיךְ לְחַתֹּךְ כָּל הַבְּשָׂר הַמְדַלְדָּל, עַד שְׂיִהְיֶה נִרְאָה כְּנִמּוּל בְּשַׁעַת קְשׁוּיוֹ. **הגה:** וְאִין צָרִיךְ שְׂיִהְיֶה נִרְאָה בְּעֵת קְשׁוּיוֹ רֹב הָעֵטְרָה, הוּאִיל וְנִמּוּל פְּעַם אַחַת כְּהֶגֶן, אֲפֹלוּ אִינוּ נִרְאָה רַק מְעוֹט הָעֵטְרָה שֶׁנִּמּוּל סָגִי וְאִין צָרִיךְ לְמוּלוֹ שְׁנִית. וּמְכַל מְקוֹם אִם אֲפֹשֶׁר יִתְקַן עַל יְדֵי שְׂיִמְשׁוּךְ הָעוֹר, וְיִדְחַקְנָה לְאַחוּרָיו, וְיִקְשָׁרְנָה שֶׁם עַד שֶׁתַּעֲמִד וְלֹא תִחְזַר לְמִטָּה (ת"י סִימָן

סימן רסה - סדר ברכת המילה ודין מילה ביום התענית

סעיפים

י"ג

ובו

א המל מברך: אשר קדשנו במצותיו וצונו על המילה; **(א)** ואבי הין מברך בין חתיכת הערלה לפריעה: אשר קדשנו במצותיו וצונו להכניסו בבריתו של אברהם אבינו. **הגה:** ואם אין אבי הין אצל המילה, יש מי שאומר שאדם אחר מברך ברכה זו, דהרי הבית דין מצוין למולו (רמב"ם בשם י"א). ונוהגין שמי שתופס הנער מברך ברכה זו (טור ובשם ראב"ד והגהת מיי בשם סמ"ק). וכן אם האב בקאן, ואינו יודע לברך (רבנו ירוחם נתיב א' וכן כתב בית יוסף בשם אבודרם) . האב והמוהל כשם מברכים, צריכים לעמוד (טור ובית יוסף בשם ב"ה). אבל התופס הנער, כשם מברך, נוהגים שישוּב ומברך. יש אומרים שכל העם שהם אצל המילה יעמדו, שנאמר ויעמד העם בברית (מלכים ב כג, ג). (מרדכי פר"א דמילה ובכל בו ור' ירוחם ואבודרם ותנא) וכן נוהגין מלבד התופס הנער, שהוא יושב. ואם אחרים עומדים שם, אומרים: כשם **(ב)** שהכניסנו לברית כן תכניסנו לתורה ולחפה ולמעשים טובים. ואבי הין, או המוהל, או אחד מהעם מברך על הכוס: בורא פרי הגפן. ויש נוהגים לטל הדס בידו, ומברך עליו, ולהריח, ואומר: בא"י אלהינו מלך העולם אשר קדש ידיו **(ג)** מבטן וכו'. ונוהגין ששם מגיע לבדמיך חיי, נותן מהיין באצבעו ופי התינוק. וכשהמוהל מברך ברכה זו, רוחץ תחלה ידיו ופיו, כדי שיברך בנקיות (אבודרם).

ב אם אבי הַבֵּן הוא מוהל בַּעֲצָמוֹ, מְבָרָךְ: לְמוֹל אֶת הַבֵּן, לְדַעַת הַרְמַבִּי"ם. וַיֵּשׁ חוֹלְקִין, (טור בְּשֵׁם בַּעַל הָעֵטוֹר), וְכֵן נוֹהֲגִין שְׁלֹא לְחַלֵּק מִיְהוּ אִם בָּרַךְ לְמוֹל, אוֹ שֶׁבָרַךְ בְּרִפְת לְהַכְנִיסוֹ לַחֹדֶד, יֵצֵא (וְכֵן מִשְׁמַע בְּהַגְהוֹת מִיְמוֹנִי) .

ג גַּר שֶׁמַּל קִדָּם שְׁנֵתַגִּיר, וְקָטָן שֶׁנּוֹלָד כְּשֶׁהוּא מְהוּל, כְּשֶׁמְטִיפִין מִמֶּנּוּ דָם בְּרִית אֵינָם צְרִיכִים **(ד)** בְּרָכָה. וְכֵן אֲנִדְרוּגִינוֹס אֵין מְבָרְכִין עַל מִלְתּוֹ, מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ זָכָר וְנָדָאִי. **הגה:** אָבֵל כְּשֶׁחוֹזְרִין עַל צִיָּין הַמַּעֲכָבִים הַמִּלָּה, צְרִיךְ לְחֹזֵר וּלְבָרַךְ כָּל הַבְּרָכוֹת, **(ה)** אָבֵל אֵין לוֹמַר קַיִם אֶת הַיֶּלֶד הַזֶּה וְכוּ' (בַּנִּימִין זָאב סִימָן ל' בְּשֵׁם אֲגָדָה) .

ד מִמְזֵר, כִּי־שְׂרָאֵל הוּא וּמְבָרְכִים עָלָיו בְּרִפְת מִלָּה עַד כּוֹרֵת הַבְּרִית, אָבֵל אֵין **(ו)** מְבַקְשִׁים עָלָיו רַחֲמִים. וּמְפָרְסְמִין בְּשַׁעַת מִלְתּוֹ שֶׁהוּא מִמְזֵר. (מַהֲרִי"ל) . בְּיוֹם הַכְּפוּרִים וּבְאַרְבָּעָה צוּמוֹת, לֹא יְבָרַךְ עַל הַכּוֹס (טור בְּשֵׁם בַּעַל הָעֵטוֹר וְעוֹד פּוֹסְקִים) ; מִיְהוּ בְּגִי צוּמוֹת מֵהֵם, שֶׁהִיּוֹלָדֵת אֵינָה מְתַעַנָּה, יְכוּל לְבָרַךְ עַל הַכּוֹס וְתִטַּעַם מִמֶּנּוּ הִיּוֹלָדֵת, אִם הִיא שׁוֹמַעַת הַבְּרָכָה, וּמְתַכְּוֹנֶת שְׁלֹא לְהַפְסִיק בְּדַבְּרִים בֵּין שְׁמִיעַת הַבְּרָכָה לְשִׁתִּית הַכּוֹס. אָבֵל בְּיוֹם הַכְּפוּרִים **(ז)** וּבִתְשַׁעָה בָּאָב, שֶׁאֵין הִיּוֹלָדֵת יְכוּלָה לְשִׁתּוֹת, אֵין מְבָרְכִין עַל הַכּוֹס. וּבִתְשַׁעָה בָּאָב, אֲסָא נָמִי לֹא מִיְתִינָן **(ח)** מִטַּעֲמָא שֶׁאֵין מְבָרְכִין עַל הַבְּשָׂמִים בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת שֶׁחַל בּוֹ תְשַׁעָה בָּאָב. **הגה:** וַיֵּשׁ אוֹמְרִים דְּמְבָרַךְ אַפּוֹס בְּכָל תַּעֲנִיּוֹת וְנוֹתְנִים הַבְּרָכָה לְתִינוּקוֹת קִטְנִים (תּוֹסְפוֹת בְּכָל מְעַרְבִין וּמְרַדְכֵי דִיּוֹמָא) וְכֵן פָּסִק

בטור אי"ח סימן תקנ"ט, וכן נוהגין. ובי"ח פפורים נוהגין לתנו (ט) לתינוק הנמול, כמו שנתבאר באו"ח סימן תרכ"א. ויש אומרים דאף בלא תענית יוצאים בזה (כל בו), אבל אין נוהגין בו, אלא (י) הסנדק שותה כשאינו תענית.

ה מי שיש לו שני תינוקות למול, יברך ברכה אחת לשניהם, ואפלו אם שנים מלים, הראשון יברך על המילה ועולה גם לשני, והשני יברך: אשר קדש ידיד, ועולה גם לראשון, ואפלו אין הנער לפניו בשעת הברכה, כיון (יא) שדעתו עליו, רק שלא יסח דעתו בינתיים. (ד"ע בבית יוסף ולא פרבנו ירוחם). **הגה:** אבל אם שח בינתיים או שלא היה דעתו על הב' מתחלה, צריך (יב) לברך: אשר קדש ידיד, על הראשון, ולחזור ולברך על מילת השני. ודוקא אם שח בדברים שאינן צרכי המילה, אבל בצרכי מילה לא הוי הפסק (רבנו ירוחם ומרדכי ס"פ פסוי הדם ואבודרהם). ואפלו אם שכח וברך: אשר קדש ידיד, לאחר הראשון, אין צריך לחזור ולברך על המילה, דברכה לא הוי הפסק (רשב"א סימן שפ"ב ובכל בו), כמו שנתבאר סימן כ"ח לענין פסוי דם. ואם שני הילדים של אדם אחד, האב אומו: להכניסם בבריתו של אברהם אבינו (בית יוסף בשם מרדכי ואבודרהם), וכן אומו: קים את הילדים, וכו', ויתקן כל צרכי המילה לכל אחד בפני עצמו, כגון הנר שמדליקין, יעשה לכל אחד נר בפני עצמו (מהרי"ל).

ו היכא דאפשר, עבדינן למילה בעשרה. והיכא דלא אפשר, עבדינן בפחות מעשרה.

ז כשהאב עצמו מוהל את בנו, הוא מברך: שהחיינו. ואם המוהל הוא אחר, יש אומרים שאין שם ברכת שהחיינו. ולהרמב"ם, לעולם האב מברך שהחיינו על כל

מִיֵּלָה וּמִיֵּלָה, וְכֵן נִהְגוּ בְּכָל מַלְכוּת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְסוּרְיָא
וְסַבִּיבוֹתֶיהָ וּמַלְכוּת מִצְרַיִם. **הגה:** וּבְמַדִּינֹת אֱלוֹ נוֹהֲגִין שְׁלֹא
לְבַרְדָּ שֶׁהֲחִינּוּ, אֲפֹלוּ כְּשֶׁהָאֵב עֲצָמוּ מִלְּבָנוּ, אִם לֹא שְׁמַל בְּנוֹ (יג) הַבְּכוֹר
שֶׁחָיָב לְפָדוֹתוֹ מִבְּרֵדָ שֶׁהֲחִינּוּ בְּשַׁעַת מִיֵּלָה וְאֵינוֹ מִבְּרֵדָ בְּשַׁעַת פְּדִיּוֹן, אֲבָל
כְּשֶׁפְּטוֹר מִהַפְּדִיּוֹן אֵינוֹ מִבְּרֵדָ שֶׁהֲחִינּוּ (על פי מהרי"ל).

ח אֵין צָרִיד לְכַסוֹת עֲרוֹת הַקָּטָן בְּשַׁעַת הַבְּרָכָה. אֲבָל יֵשׁ
לְנִקּוֹת הַקָּטָן מִצּוֹאֲתוֹ קָדָם שְׂיִבְרָדָ (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם כָּל בּוֹ וְהִנְהַת סַמִּיק סִי קַנִּי"ח).

ט אָבִי הֵבֵן עוֹמֵד עַל הַמּוֹהֵל לְהוֹדִיעַ שֶׁהוּא שְׁלוּחוֹ.

י נוֹתְנִין אֶת הָעֶרְלָה בְּחוּל וְעֶפֶר, וְכֵן רוֹקְקִים דָּם הַמְּצִיחָה אֶל
הָעֶפֶר, (מַהֲרִי"ל בְּשֵׁם גִּישׁ מְקוֹמוֹת). וְאִם הוּא שַׁבָּת, צָרִיד שְׂיִהְיוּ (יד)
מוֹכְנִים מִבְּעוֹד יוֹם. (בֵּית יוֹסֵף בְּפֶרוּשׁ בַּעַל הָעֵטוֹר).

יא נוֹהֲגִין לַעֲשׂוֹת כָּסֵא לְאֵלֵיהוּ, שֶׁנִּקְרָא מְלֹאדָ הַבְּרִית,
וְכִשְׁמִנִּיחוֹ יֹאמֵר (טו) בְּפִיו שֶׁהוּא כָּסֵא אֵלֵיהוּ. **הגה:** וְנוֹהֲגִין
לְהַדִּיר אַחֵר מִצְּנוּה זוֹ, לְהִיּוֹת סְנֵדֵק לְתַפְס הַתִּינּוֹק לְמַהְלוֹ (הַגְּהוֹת מִיְמוֹנֵי פְּרָק ג'
דְּמִיֵּלָה). וְיִנְיָה כֹּחַ הַסְּנֵדֵק מִכֹּחַ הַמּוֹהֵל לְהַקְדִּימוֹ לְקַרְיַאת הַתּוֹרָה, דְּכָל סְנֵדֵק
הַיּוֹי כְּמַקְטִיר קְטֹרֶת (מַהֲרִי"ל בְּשֵׁם ר"פ), וְלָכֵן נוֹהֲגִין שְׁלֹא לְתַן שְׁנֵי יָלָדִים לְבַעַל
בְּרִית אֶחָד, כְּדֹאמְרִינּוּ גַבֵּי קְטֹרֶת: חֲדָשִׁים לְקְטֹרֶת (שֵׁם בְּשֵׁם ר"פ). וְאֵין לְאִשָּׁה
לְהִיּוֹת סְנֵדֵק לְתִינּוֹק בְּמָקוֹם שֶׁאֲפָשָׁר בְּאִישׁ, מִשּׁוּם דְּהוּי כְּפָרִיצוֹת. וּמִכָּל
מָקוֹם הִיא עוֹזֶרֶת לְבַעֲלָהּ וּמְבִיאָה הַתִּינּוֹק עַד בֵּית הַכְּנֶסֶת, וְאִז לּוֹקַח הָאִישׁ
מִמֶּנָּה וְנִעֲשָׂה סְנֵדֵק (שֵׁם בְּשֵׁם מוֹהֲר"ם). אֲבָל הָאִישׁ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת הַכָּל בְּלֹא אִשָּׁה
(כֵּן עֲשָׂה מַהֲרִי"ל). נִהְגוּ הַמּוֹהֲלִים (טז) לְהַתְּפִיל בַּיּוֹם הַמִּיֵּלָה, שֶׁנֶּאֱמַר:
רוֹמְמוֹת אֵל בְּגִרוֹנָם וְחָרַב פִּיפִיּוֹת בְּגִדָם (תְּהִלִּים קמט, ו).

יב נוהגים לעשות סעודה ביום המילה. הגה: ונהגו לקחת מנגן לסעדת מילה, ומקרי סעדת מצנה (פרי"א דמילה ובאור זרוע). וכל מי שאינו אוכל בסעדת מילה, הוי כמנדה לשמים (תוספות פי ע"פ). ודוקא שנמצאו שם בני אדם מהגנים, אבל אם נמצאו בני אדם שאינם מהגנים, אין צריך לאכל שם (גי"ז שם). עוד נהגו לעשות סעודה ומשתה בליל (יז) שבת לאחר שנולד זכר נכנסים אצל התינוק לטעם שם, והוא גם כן סעדת מצנה. (בת"ה סימן רס"ט מתוסי פרק מרבה).

יג יום מילה שחל ביום תענית צבור הכתובים, מתפללים סליחות ואומרים ודוי כדרךכם, ואין אומרים והוא רחום ולא (יח) נפילת אפים, אבל אומרים אל ארז אפים .
בית יוסף בשם הרשב"א

סימן רסו - איזה מילה דוחה שבת

טוב ויום

ובו סעיפים י"ד
א מילה, בין בזמנה בין שלא בזמנה, דוחה צרעת; שאם יש בהרת בעור הערלה, אף על פי שיש בקציצת הבהרת לא תעשה, חותכה עם הערלה. אבל אם לאחר שנמול גדל בשר במילתו, עד שאינו נראה מהול וצריך לחתכו, אם יש בהרת באותו הבשר אסור לחתכו, כיון שאין צריך למולו פעם אחרת אלא מדרבנן.

ב מִיֵּלָה דוֹחָה יוֹם טוֹב וְשַׁבָּת, בְּזִמְנָהּ. אֲבָל שְׁלֵא בְּזִמְנָהּ, אֵינָה דוֹחָה. וְאַפְלוּ בְּזִמְנָהּ, אֵינָה דוֹחָה אֶלָּא הַמִּילָה עֲצָמָה וּפְרִיעָה וּמְצִיָּה, וְאַפְלוּ פֶּרֶשׁ, חוּזָר עַל צִיצִין הַמְעַכְבִּין דְּהֵינּוּ אִם נִשְׂאָר מִהַעוֹר עוֹר הַחוּפָּה רַב גְּבָהָה שֶׁל עֵטָרָה אֶפְלוּ בְּמָקוֹם אֶחָד. וְעַל שְׂאִינָם מְעַכְבִּים, אִם לֹא פֶּרֶשׁ, חוּזָר, וְאִם פֶּרֶשׁ, אֵינּוּ חוּזָר. וְנוֹתְנִין עָלֶיהָ אֶסְפְּלָנִית. **הגה:** (א) וּמִתָּר לְטַלְטַל הָאֲזֵמֶל לְאַחַר הַמִּילָה לְהַצְנִיעוּ בְּחֶצֶר הַמְעַרְב, אִף עַל גַּב דְּאֵינּוּ צָרִיךְ לוֹ עוֹד בְּאוֹתוֹ שַׁבָּת, דְּהָא לֹא הִקְצָה בֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת מֵאַחַר דְּהִיָּה צָרִיךְ לוֹ בְּאוֹתוֹ שַׁבָּת, כִּן נִרְאֶה לִי. (הַתָּר טַלְטוּל כְּתוּב בַּתִּיב גְּתִיב א', וְהַטַּעַם הוּא דְבָרֵי הַמְחַבֵּר וְדִלָּא כַּמְהַרִּי"ל). **אֲבָל מְכַשִּׁירָה** אֵינָם דוֹחִים, כִּינּוּן שְׁהִיָּה אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹתָהּ מִבְּעוֹד יוֹם. וְלִפְיֶכָּךְ אֵין עוֹשִׂין סַכִּין לְמַל בּוֹ, וְאֵין מְבִיאִין אוֹתוֹ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, וְאַפְלוּ לְהוֹצִיאוֹ מִהַבֵּית וְלְהַבִּיאוֹ דֶּרֶךְ גַּגִּין וְחֲצֵרוֹת וּמְבוֹאוֹת שְׁלֵא עֲרְבוּ. אֲבָל אִם שָׂכַח הַסַּכִּין בְּגַג וְחֲצֵר, מִתָּר לְהַבִּיאוֹ מִזֶּה לָזֶה, אֶפְלוּ (ב) עֲרְבוּ חֲצֵרוֹת עִם הַבֵּתִים.

ג אֵין שׁוֹחֲקִין סַמָּנִים, וְלֹא מַחְמִין לוֹ חַמִּין, וְאֵין עוֹשִׂין לָהּ אֶסְפְּלָנִית, וְלֹא טוֹרְפִין לָהּ יַיִן וְשֶׁמֶן. אִם לֹא שָׂחַק כַּמּוֹן מִעֲרַב שַׁבָּת, לוֹעֵס (ג) בְּשִׁנָּיו. אִם לֹא טָרַף יַיִן וְשֶׁמֶן מִעֲרַב שַׁבָּת, נוֹתֵן זֶה לְעֲצָמוֹ וְזֶה לְעֲצָמוֹ. וְאֵין עוֹשִׂין לָהּ (ד) חֲלוּק, אֲבָל כּוֹרֵךְ עָלֶיהָ סְמֵרְטוּט, וְאִם לֹא הִתְקִין מִעֲרַב שַׁבָּת, כּוֹרֵךְ עַל אֲצָבָעוֹ וּמְבִיא דֶּרֶךְ מִלְּבוּשׁ, אֶפְלוּ (ה) מִחֲצֵר אַחֲרַת שְׁלֵא עֲרָבָה.

ד מָלוּ אֶת הַקָּטָן בַּשַּׁבָּת, וְאַחַר כֵּן (ו) נִתְפָּזְרוּ הַסַּמָּנִים, עוֹשִׂין לוֹ בַּשַּׁבָּת, מִפְּנֵי שֶׁסִּכְנָה הִיא לוֹ. דִּין רְחִיצַת תְּיִנוּק קִדָּם מִיֵּלָה אוֹ לְאַחֲרֶיהָ, עֵינַי בְּטוֹר אִיחַ סִימָן שֶׁלִּיא.

ה שֶׁכָּחוּ וְלֹא הֵבִיאוּ סִכִּין מֵעֶרֶב שַׁבָּת, אוֹמֵר לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים לְהֵבִיא סִכִּין בַּשַּׁבָּת, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יָבִיא אוֹתוֹ דְּרָךְ רְשׁוֹת הַרְבֵּים. כָּלֹּל שֶׁל דָּבָר: כָּל דָּבָר שֶׁעֲשִׂיתוּ בַּשַּׁבָּת אֲסוּרָה עָלֵינוּ מִשּׁוּם שְׁבוּת, מִתֵּר לָנוּ לֹמַר לְעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים לַעֲשׂוֹת אוֹתָהּ כִּדֵּי לַעֲשׂוֹת מִצְוָה בְּזִמְנָהּ. וְדָבָר שֶׁעֲשִׂיתוּ בַּשַּׁבָּת אֲסוּרָה עָלֵינוּ מִשּׁוּם מְלָאכָה, אֲסוּר לָנוּ לֹמַר לְעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים לַעֲשׂוֹתָהּ בַּשַּׁבָּת.

ו כָּל הַמְכַשְׂרִים שֶׁאֵין דּוֹחִין שַׁבָּת, גַּם יוֹם טוֹב אֵין דּוֹחִין, חוּץ מִזֶּה שֶׁשׁוֹחֲקִין לָהּ כַּמּוֹן בְּיוֹם טוֹב הוֹאִיל וּרְאוּיִים לְקַדְרָה, וְכֵן טוֹרְפִין לָהּ יַיִן וְשֶׁמֶן.

ז אָדָם שֶׁלֹּא מֵל מֵעוֹלָם לֹא יִמּוֹל בַּשַּׁבָּת, שֶׁמָּא יִקְלָקֵל וְנִמְצָא מְחַלֵּל שַׁבָּת. וְאִם כֶּבֶר מֵל פֶּעַם אַחַת, מִתֵּר, וְאִפְלוּ אִם הוּא (ז) אָבִיו (תה"ד סי' רמ"ה ודלא כה"ר אַלְעִיָּזָר שֶׁבְטוֹר).

ח מִי שֶׁנּוֹלַד בֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת, שֶׁהוּא סִפֵּק יוֹם סִפֵּק לְיֵלָה,

מוזנין מן הלילה ונמול לתשיעי, שהוא ספק שמיני. ואם נולד ערב שבת בין השמשות, אינו דוחה את השבת, שאין דוחין את השבת מספק. וכן אינו דוחה יום טוב מספק, ואפלו יום טוב שני של (ח) גליות (טור ר"ס זה בשם תשובת רא"ש והיא בכלל כ"ו). ואפלו לא הוציא אלא (ט) ראשו בין השמשות, אף על פי שיצא פלו בשבת, אינו נמול בשבת.

ט בשעור בין השמשות אפליגי תנאי ואמוראי בסוף פרק במה מדליקין, וכתב בעל העטור: מספקא לן הלכה כדברי מי הלכה? אי איתיליד ונוקא משתשקע החמה ספק הוא, עד דשלים בין השמשות (י) דרבי יוסי, ונמול לעשרה. ואי איתיליד במוצאי שבת משתשקע החמה, עבדינן (יא) לחמרא כדרבה ועין לעיל סימן רס"ב סעיף ה' ו'.

י קטן שנולד כשהוא מהול, ומי שיש לו שתי ערלות, ואנדרוגינוס, ויוצא דפן, ויליד בית שלא טבלה אמו עד שילדה, אף על פי שנמולים לשמונה אינם דוחים את השבת, טמטום שנקרע ונמצא זכר, מלין אותו בשבת (כ"כ הרמב"ם והרא"ש), ויש אוסרין (בית יוסף בשם הר"ף, וכן כתב רבנו ירוחם).

יא מי שנולד בחדש השביעי, מלין אותו בשבת אפלו אם לא גמרו שערו וצפרניו. אבל מי שנולד בחדש השמיני, אין מלין אותו בשבת אלא אם כן גמרו שערו

וּצְפָרְנָיו. וְהוּא הִדִּין לְסַפֵּק בְּן שִׁבְעָה סַפֵּק בֶּן שְׁמוֹנָה, שְׂאִין מְלִין אוֹתוֹ בְּשַׁבַּת אֶלָּא אִם כֹּן גָּמְרוּ שְׁעָרוֹ וּצְפָרְנָיו. **הגה:** וְיֵשׁ אוֹמְרִים (יב) דְּמַחְלִינָן לִיהּ הוֹאִיל וְסַפֵּק בֶּן שִׁבְעָה הוּא, אֶלָּא דְּאִין מְחַלְלִין עָלָיו הַשַּׁבַּת בְּשִׁאָר דְּבָרִים (סמ"ג וְכוּן מִשְׁמַע מִהַר"ף וְהַר"שׁ וְטוֹר), וְכוּן נִרְאֶה לִי עֶקֶר.

יב יִשְׂרָאֵל (יג) שְׁהִמִּיר וְנוֹלַד לוֹ בֶּן מִיִּשְׂרָאֵלִית, מְלִין אוֹתוֹ בְּשַׁבַּת.

יג יִשְׂרָאֵל שְׁנוֹלַד לוֹ בֶּן מִעוֹבְדַת כּוֹכָבִים, אִין מְלִין אוֹתוֹ בְּשַׁבַּת.

יד יֵשׁ לְזָהָר שְׁלֵא יְמוּלוּ שְׁנֵי מוֹהֲלִים מִיִּלָּה אַחַת בְּשַׁבַּת, שְׁזָה יְמוּל וְזָה יִפְרַע, אֶלָּא הַמָּל הוּא עֲצָמוֹ יִפְרַע. **הגה:** וְלֹא מְצִאתִי רְאִיָּה לְדַבְרֵי, וְאִדְרַבָּה נִרְאֶה לִי דְּשָׂרֵי דְּהָא מִיִּלָּה דְּחִנְיָא שַׁבַּת כְּמוֹ עֲבוּדָה בְּמַקְדָּשׁ שְׁכַפְמָה כְּהֻנִּים הָיוּ עוֹבְדִים וּמְחַלְלִים שַׁבַּת, דְּמֵאַחַר דְּשַׁבַּת נִתְּן לְדַחוֹת הָרִי הוּא כָּחַל לְכָל דְּבָר. וְכוּן מְצִאתִי בְּסִפְרֵי הַתְּרוּמָה יְשׁוֹן כְּתוּב בְּקֶלֶף, שְׁכַתֵּב בְּסוּף הַלְכוֹת שַׁבַּת בְּהַדְיָא, דְּשָׂרֵי. אֲמַנְם מְצִאתִי בְּקֶלֶף שְׂיֵשׁ לְאַסֵּר וְעַל כֹּן טוֹב לְהַחְמִיר לְכַתְּחֵלָה, אִף עַל פִּי שְׁמַדִּינָא נִרְאֶה לִי מַה שְׁכַתְּבִתִּי (ד"ע) וְדִלָּא כְּבִית יוֹסֵף.

הלכות עבדים

סימן רסז - הלוקח עבד כנעני אסור לקימו ערל, וטבילתו וברכתו ומילתו וכל דיני עבד ושפחה,

ובו

פ"ה

סעיפים

א מִצְוֹת עֲשֵׂה עַל הָרֵב לְמוֹל עֶבְדָּיו. עֶבֶר הָרֵב וְלֹא מָלוּ, מִצְוָה עַל בֵּית דִּין לְמוֹלוֹ. אֶחָד עֶבֶד שֶׁנֹּלַד בְּבֵית יִשְׂרָאֵל, וְאֶחָד שֶׁקָּנָאוּ מִהָעוֹבְד כּוֹכָבִים, חָיֵב לְמוֹלוֹ. וְאִינָם נִמְוָלִים אֶלָּא **(א)** בַּיּוֹם. וְיֵלִיד בֵּית נִמְוָל לְחַי, וּמְקַנֵּת כֶּסֶף נִמְוָל בַּיּוֹם שֶׁנִּלְקַח, אֲפָלוּ לְקַחוּ בַּיּוֹם שֶׁנֹּלַד, נִמְוָל בַּיּוֹמוֹ. לְקַח אֶחָד הַשְּׁפָחָה, וְאֶחָד לְקַח **(ב)** הָעֶבֶר, נִמְוָל לְאֶחָד (טוה). כָּל שֶׁכֵּן קָנָה שְׁפָחָה וְיִלְדָה עִמָּה, שֶׁנִּמְוָל לְאֶחָד (בית יוסף). וַיֵּשׁ מְקַנֵּת כֶּסֶף שֶׁנִּמְוָל לְחַי, וַיֵּשׁ יֵלִיד בֵּית שֶׁנִּמְוָל לְאוֹתוֹ יוֹם שֶׁנֹּלַד. כִּי צַד, לְקַח שְׁפָחָה וְעֶבְרָה עִמָּה, וְיִלְדָה, הֵרִי זֶה נִמְוָל לְשִׁמּוֹנָה. וְאֵף עַל פִּי שֶׁלְקַח הָעֶבֶר בְּפָנֵי עֲצָמוֹ, וְהֵרִי הָעֶבֶר מְקַנֵּת כֶּסֶף, הוֹאִיל **(ג)** וְלְקַח אִמּוֹ קִדָּם שֶׁנֹּלַד, נִמְוָל לְשִׁמּוֹנָה. לְקַח שְׁפָחָה **(ד)** לְעֶבְרִיָה, אִזּוֹ שֶׁלְקַח שְׁפָחָה עַל מְנַת שְׂלֹא **(ה)** לְהַטְבִּילָה לְשֵׁם עֶבְדוֹת, אֵף עַל פִּי שֶׁנֹּלַד בְּרִשׁוֹתוֹ וְנִתְעַבְּרָה בְּבֵיתוֹ (טוה), נִמְוָל בַּיּוֹם שֶׁנֹּלַד, שֶׁהֵרִי הַנֹּלַד הַזֶּה כְּאֵלוֹ הוּא מְקַנֵּת כֶּסֶף לְבָדוֹ, וְכֹאֵלוֹ הַיּוֹם קָנָאוּ, שֶׁאִין אִמּוֹ בְּכָלל שְׁפָחוֹת יִשְׂרָאֵל, כִּדִּי שִׁיְהִיָה הֵבֵן יֵלִיד

בֵּית. וְאִם טָבֵלָה אָמוּ אַחַר שְׂיֻלְדָּה, הֲרִי זֶה נִמּוּל לְשִׁמוּנָה.

ב כִּשֵׁם שְׂמִילַת הַבָּנִים דּוֹחָה אֶת (ו) הַשַּׁבָּת, כְּדִ מִילַת הָעֶבְדִּים שֶׁהֵם נִמּוּלִים לְשִׁמוּנָה דּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת, חוּץ מִיֶּלֶד בֵּית וּמִקִּנַּת כֶּסֶף שֶׁלֹּא טָבֵלָה אָמוּ עַד שְׂיֻלְדָּה, שָׂאף עַל פִּי שֶׁהֵם נִמּוּלִים לְשִׁמוּנָה אֵינָם דּוֹחִים אֶת הַשַּׁבָּת.

ג הָעֶבֶד הַנִּלְקַח מִהָעוֹבֵד כּוֹכְבִּים, אוֹמְרִים לוֹ: רְצוֹנְךָ (ז) שְׂתִכְנַס לְכָלֵל עֶבְדֵי יִשְׂרָאֵל וְתִהְיֶה מִהַכְּשָׁרִים, אוֹ לֹא. אִם רָצָה, מוֹדִיעִין לוֹ עֲקָרֵי הַדָּת, וּמִקְצַת מְצוֹת קָלוֹת וְחִמּוּרוֹת וְעֲנָשׁוֹן וּשְׂכָרוֹ, כְּמוֹ שְׂמוֹדִיעִין אֶת הַגֵּר, וּמִטְבִּילִין אוֹתוֹ כְּגֵר וּמוֹדִיעִין אוֹתוֹ כְּשֶׁהוּא בְּמִים. וְהָעֶבֶד מְבַרֵךְ עַל הַטְּבִילָה וְלֹא הָאֲדוֹן (נ"י פֶּרֶק הַחוּלְצֵ וּבְמַגִּיד מִשְׁנֵה פֶּרֶק י"ג מֵאִסוּרֵי בִיאַה)

ד לָקַח עֶבֶד גָּדוֹל מִהָעוֹבֵד כּוֹכְבִּים, וְלֹא רָצָה הָעֶבֶד לְמַל, מְגַלְגֵל עִמּוֹ כֹּל י"ב חֳדָשׁ. יֵתֵר עַל כֵּן, (ח) אָסוּר לְקַיְמוֹ כְּשֶׁהוּא עָרֵל, אֶלֶּא חוּזֵר וּמוֹכְרוֹ לְעוֹבֵד כּוֹכְבִּים. הַגָּה: וְדוֹקָא בְּמִקּוֹם שֶׁקִּנְאוֹ כְּדִי לְגִירוֹ לְעֶבֶד, אֲבָל אִם הִתְנָה בְּפִרוּשׁ שֶׁלֹּא לְמוּלוֹ (טוֹר וּמְרָדְכֵי ס"פ הַחוּלְצֵ וְרַמְבַּ"ם בְּפֶרֶק א' מֵהַל' מִילָה וּפִי"ד מֵהַאִי"ב וְרַאבִּי"ד שָׁם), וְכֵן (ט) בְּמִדִּינוֹת אֵלּוּ שֶׁאָסוּר לְגִיר שׁוֹם גּוֹי, הִנּוּהוּ כְּאֵלוֹ הִתְנָה עִמּוֹ שֶׁלֹּא לְמוּלוֹ וּמִתֵּר לְקַיְמוֹ עָרֵל כֹּל זְמַן שִׁירְצָה (ג"ז בְּמְרָדְכֵי שָׁם וְר' יְרוּחָם), וְכֵן הוּא הַמְּנַהֵג פְּשוּט.

ה אם מל את עבדו והטבילו בעל כרחו לשם עבדות, לא עשה פלום. מיהו אם עשה מרצונו ונהג במצות של עבד, יכול לשחררו אחר כך בע"כ (טור).

ו עבד קטן או שוטה, מטבילין אותו על דעת בית דין.

ז כשישתחרר העבד צריך טבילה אחר כך בפני שלשה, ואין צריך לקבל עליו מצות ולהודיעו עקרי הדת, שכבר הודיעוהו כשטבל לשם עבדות.

ח עבד (עובד כוכבים) שמלו רבו וחזר לגיותו ומכרו לעובד כוכבים, וחזר ישראל וקנאו ממנו, הרי הוא כישראל מומר ואינו צריך טבילה אלא מלקות. ויש אומרים שמכל מקום לכתחלה (י) חוזרין ומטבילין אותו למעלה בעלמא (נ"י פי החולץ).

ט הלוקח עבד מן העובד כוכבים, אין הגוף (יא) קנוי לו עד שיטבילנו לשם עבדות. הלכך אם קדם וטבל לשם בן חורין, הרי הוא בן (יב) חורין. הגה: ומכל מקום צריך לשלם לרבו דמיו שנתן בעדו (נ"י פי החולץ ובמ"מ פ"ג דא"ב ובשם רבו של ריטב"א ור' ירוחם ועוד פוסקים עין בית יוסף). ואם טבלו בית דין או אחר לשם בן חורין, צריך לשלם לו, אם ידע שהוא עבדו של זה (שם בב"י). אבל אם לא טבלו, אלא שהשיא עצה לעבד לטבל לשם בן חורין, פטור. (תשובת הרשב"א ולא כבית יוסף שכתב שחולק ארבנו ירוחם ועין בית חדש). לפיכך צריך להטיל עליו שום

עבודתה בעודו במים, שיהא נראה כעבד, שלא יקדים ויאמר: אני טובל לשם בן חורין. אבל עובד פוכבים שמוכר את עצמו לישראל, קונה גופו מיד ואינו יכול להקדים לטבל לשם בן חורין.

ז במה דברים אמורים, ששלקח עבד מהעובד פוכבים אין הגוף קנוי לו, כשאותו עובד פוכבים קנה אותו עבד על ידי שנמכר לו הוא עצמו. אבל אם קנאו בדינא (יג) דמלכותא, דקני ליה גופיה, ולקחו ממנו ישראל, אם קדם וטבל לשם בן חורין לא קנה עצמו בו חורין.

יא מי שיש לו שפחה ועדין לא טבלה לשם עבדות, אסור לאחר להטבילה בלא רשות האדון. הגה: דשמא האדון אינו רוצה לטבלה לשם עבדות, דעדיפא ליה שהיא עובדת פוכבים דיכולה לעשות צרכיו בשבת, גם יוכל למכרה לעובד פוכבים. ואם עבר וטבלה, צריך (יד) לשלם לאדון הזקו שעשה לו (רבנו ירוחם נתיב י"ג).

יב המל את העבדים, מברך: אשר קדשנו במצותיו וצונו למול את העבדים. (ואם מל עבד של אחרים, מברך על מילת העבדים) ואחר כך מברך: אקב"ו למול את העבדים ולהטוף מהם דם (טו) ברית וכו' ברוך אתה ה' כורת הברית.

יג צריך לכסות ערותו בשעת ברכה, כיון שהוא גדול.

יד אין עֶבֶד עֶבְרִי נוֹהֵג אֶלָּא בְּזִמְן שְׁהִיּוּבֵל נוֹהֵג. וְהֵינִי מְלִי לְמִקְנֵי־גוֹפִיָּה לְשָׂאֵר דִּינֵי עֶבֶד עֶבְרִי, אֲבָל הֵיכָא דִּקְנִיָּה שְׂבָאֵי לְמַעֲשֵׂה יָדָיו בְּדִינָא דְּמַלְכוּתָא, כְּגוֹן שְׁנִשְׁבָּה (טז) בְּמַלְחָמָה שְׁמַכְרוּהוּ גוֹבֵי הַמַּס, הָדָר מְצִי לְזַבּוּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַעֲשֵׂה יָדָיו, וּמְצִי הָאִי עֶבֶד (יז) לְמִיָּהֵב לְרַבֵּיהּ יִשְׂרָאֵל דְּמִי מְקַנְתּוּ אוּ דְּמִי שְׂוִיּוּ, וְנִפְיִק, וְיָד הָאֲדוֹן עַל הַתְּחִתּוֹנָה לְקַח הַפְּחוֹת.

טו אֲנָשִׁים שְׂאִינָם נוֹהֲגִים כְּשׁוֹרָה, מִתָּר לְרַדּוּתּוֹן בְּחִזְקָה וְלֹהֲשֵׁתְעֶבֶד בְּהֵם.

טז מְלָךְ שְׁגִזֵּר שְׁכָל מִי שְׁלֵא יִתֵּן הַמַּס הַקָּצוּב עַל כָּל אִישׁ וְאִישׁ יִשְׁתַּעֲבֵד לָזָה שְׁנָתָן הַמַּס עַל יָדוֹ, הֵרִי זֹו מִתָּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ יוֹתֵר מִדְּאִי, אֲבָל לֹא (יח) כְּעֶבֶד. וְאִם אֵינּוּ נוֹהֵג כְּשׁוֹרָה, מִתָּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ כְּעֶבֶד.

יז הַקּוֹנֵה עֶבֶד עוֹבֵד כּוֹכְבִים מִיִּשְׂרָאֵל, אוּ מֵעוֹבֵד כּוֹכְבִים, וְכֵן עוֹבֵד כּוֹכְבִים שְׁמַכְר עֲצָמוֹ לְיִשְׂרָאֵל אוּ שְׁמַכְר בְּנָיו וּבְנוֹתָיו, הֵרִי הוּא כְּעֶבֶד כְּנַעֲנִי, אֶלָּא שְׂאוֹתוֹ שְׁלוּקַח מֵעוֹבֵד כּוֹכְבִים אֵין גּוֹפּוֹ קִנּוּי אֶלָּא לְמַעֲשֵׂה יָדָיו, אֶלָּא אִם כֵּן קִנְאוּ בְּדִינָא דְּמַלְכוּתָא (מִמְשַׁמְעוֹת הַתּוֹסְפוֹת וּדְיָע לְדַעַת הַרַמְבַּ"ם וְעַנּוּ בֵּית יוֹסֵף) . וּבְכָלֵם, כָּל זִמְן שְׁלֵא הִטְבִּילוּ לְשֵׁם

עבדות, דינו כעובד כוכבים לכל דבר. ולאחר שיטבילנו לשם עבדות, הוא עבד וחיב במצות שהאשה חיבת בהו, ובעבד זה מתר לעבד בפרד. ואף על פי שהדין כד, ממדת חסידות ודרכי החכמה שיהא אדם רחמן ולא יכביד עלו על עבדו ולא יצר לו, ויאכילהו וישקהו מכל מאכל ומשקה, ולא יבזהו לא ביד ולא בדברים ולא ירבה עליו צעקות וכעס, אלא ידבר עמו בנחת וישמע טענותיו.

יח מלך עובד כוכבים שעשה מלחמה והביא שבויים ומכרם, וכן אם הרשה לכל מי שירצה שילך ויגנב מאמה שהיה עושה עמו מלחמה יביא וימכר לעצמו, וכן אם היו דיניו דכל מי שלא יתן הפס ימכר או מי שיעשה, כד וכד או לא יעשה, ימכר, הרי דיניו דין ועבד הנלקח בדינים אלו הרי הוא כעבד כנעני לכל דבר.

יט האשה קונה שפחות אבל אינה קונה עבדים, אפלו (יט) קטנים, מפני החשד.

כ יכול הרב לומר (כ) לעבדו: עשה עמי ואיני זנך. אבל עבדי נכסי מלוג, (פרוש נכסי מלוג כענין מליגת הראש שתולשין השער ועוזבין הראש, כד הבעל אוכל פרות ומניח הקרו ואין לו רשות בזו) חיב (כא) לזונם. **הגה:** ויש אומרים הא דיכול לומר איני זנך, הינו כשהשנים כתקונן אבל

בשנת בצרת שאין מרחמים עליו, לא. אבל יכול לומר לו: צא מעשה ידיך במזונותיך, אף על פי שאינן מספיקין (טור והתוספות והרא"ש ורשב"א).

כא הקוטע יד עבד כנעני של חברו, נותן חמשה דברים לאדון והעבד נזון מהצדקה, אף על פי שהאדון לוקח השבת, שהרי יכול לומר לו: עשה עמי, ואיני זנף. והרפוי, נותן לרפואתו. ואם אמדוהו להתרפאות בה' ימים, ועשו לו סמים חזקים שמהר להתרפאות בג' ימים, האדון לוקח היתרון אף על פי שהעבד נצטער בסמים החזקים. וכל שכן אם **(כב)** חבל בו האדון, דפטור (מישרים נייג ועיי סייק ל"ז).

כב כל מה שקנה עבד, קנה רבו. בין שמצא מציאה או נתנו לו מתנה, בין שנתנה לו האדון או אחר, לא זכה בה אלא הכל לאדון, בין גוף בין פרות. אפלו אמר ליה: על מנת שאין לרבך רשות בו אני נותן לך, אינו כלום אלא אם כן יאמר: אני נותן לך על מנת שתצא בו **(כג)** לחרות. ולכן אין יכול לקבל מתנה מרבו, אבל מקבל מתנה מאחר לרבו **(כד)** ומרבו לאחר (הגהות מימוני פרק ה' מהלכות עבדים ובסמ"ג סימן פ"ו מ"ע).

כג עבד כנעני, בין קנאו בעודו עובד פוכבים בין קנאו אחר שהטבילו רבו, נקנה בכסף או בשטר או בחזקה, בין קנאו מעובד פוכבים בין קנאו מישראל. וחזקה הוא **(כה)** שישתמש בו, כגון שיתיר לו מנעלו או, ינעילנו או שהוליך כליו לבית המרחץ, או הלבישו או הפשיטו,

הִרְחִיצוּ, סָכוּ אוֹ גִרְדוּ. **הגה:** וְדוֹקָא אֱלוּ, שְׁהִם שְׁמוּשׁ לְגוּפוֹ, אֲבָל עֲשֵׂה לּוֹ שְׂאֵר מִלְּאֲכָה, כְּגוֹן שְׁתַּפֵּר בְּגָדָיו, לֹא (טוֹר וְעוֹד פּוֹסְקִים עֵין בֵּית יוֹסֵף).

כז הַגְּבִיּהָ הָעֶבֶד לָרַב לְצַרְף תְּשֻׁמִּישׁ, קִנְאוֹ. הַגְּבִיּהָ הָרַב לְעֶבֶד, (כו) לֹא קִנְאוֹ.

כח נִקְנָה בְּחִלְפִין (פְּרוּשׁ בְּחִלְפִין בְּקִנְיָן, וְהוּא עֵנֵן חֲלוּף, שְׁמַחְלִיף לּוֹ הַדָּבָר שְׁמֻקְנָה לּוֹ בְּכֶנֶף בְּגָדָיו). וְכֵן נִקְנָה בְּמִשְׁיכָה, שְׁתַּקְפוּ וּמִשְׁכוּ אֱלִיוֹ. אֲבָל אִם קָרְאוּ וְהוּא בָּא אֲלָיו, לֹא קִנְאוֹ אֲלֵא אִם כֵּן הוּא קָטָן.

כז הָעֶבֶד קוֹנֶה אֶת עַצְמוֹ בְּכֶסֶף אוֹ בְּרֵאשֵׁי אֵיבָרִים אוֹ בְּשֵׁטֶר. כִּי־צָד קוֹנֶה אֶת עַצְמוֹ בְּכֶסֶף, כְּגוֹן שֶׁנָּתַן אֶחָד לָרַב מְעוֹת וְאָמַר לֵיהּ: עַל מְנַת שְׂיִצָּא עֲבָדְךָ בְּהֵם לְחֵרוֹת, כִּי־נֹן שֶׁקִּבַּל הָרַב הַכֶּסֶף אוֹ שְׁוֵה כֶּסֶף יֵצֵא הָעֶבֶד לְחֵרוֹת וְאִין צָרִיךְ (כו) דַּעַת הָעֶבֶד. וְכֵן אִם נָתַן אֶחָד לְעֶבֶד מְעוֹת וְאָמַר: עַל מְנַת שְׂתִצָּא בְּהֵם לְחֵרוֹת, אִם רָצָה הָאָדוֹן לְקַבֵּל הַמְּעוֹת יֵצֵא הָעֶבֶד לְחֵרוֹת, וְאִם לֹא רָצָה, לֹא קִנְהָ הָעֶבֶד הַמְּעוֹת (רמב"ם פ"ה מה"ע ד"ב). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאִף קוֹנֶה עַצְמוֹ (כח) בְּחִלְפִין, אִם יֵשׁ לּוֹ כְּלֵי לַעֲשׂוֹת בּוֹ חִלְפִין, כְּגוֹן שֶׁנָּתַנּוּ לּוֹ לְצֵאת בּוֹ לְחֵרוֹת (טוֹר בְּשֵׁם רַבְּנֵי תָם וְכ"ד רַאב"ד בְּהַשְׁגוֹת וְרַבְּנֵי רוֹחֵם).

כז כִּי־צָד בְּרֵאשֵׁי אֵיבָרִים, עֶבֶד שְׁמַל וְטַבֵּל לְשֵׁם עֲבָדוֹת,

אם סמא אדוננו את עינו, או הפיל שנו, או חסרו אחד מראשי אצבעותיו ידיו ורגליו, או ראשי אוננו, או ראש החטם, או ראש הגויה, או ראשי הדדים שבאשה, יוצא לחרות וצריך גט שחרור. וכופין רבו לכתב לו גט שחרור (בית יוסף בשם רבנו ירוחם) אבל חתך (כט) לשונו, אינו יוצא לחרות.

כח סרסו בפיצים ונתקן מהכיס לגמרי, יוצא לחרות. אבל אם כרתם ועדין תלויים בכיס, אינו יוצא לחרות.

כט היתה לו אצבע יתרה וחתכה, אם עומדת בסדר האצבעות יוצא לחרות.

ל תלש בזקנו ודלדל בו עפרם מהלחי, יוצא לחרות.

לא הכהו על ידו וצמתה וסופה לחזר, אינו יוצא לחרות.

לב הפיל שנו של קטן שעתידי להחליפה, אינו יוצא לחרות.

לג היתה עינו כהה קצת והכהו בה וסמאה, אם

מִתְחַלֶּה הָיָה יָכוֹל לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ קֶצֶת, יוֹצֵא בּוֹ לְחֵרוֹת.
אָבֵל אִם חֲטָטָה, אֶפְלוּ לֹא הָיָה יָכוֹל לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ כָּלֵל,
יוֹצֵא לְחֵרוֹת שְׁהָרִי חֲסָרוֹ אֲבָר. וְהוּא הַדִּין בְּאֶחָד
מִרְאֵשֵׁי אֲבָרִים שְׁהָיָה בְּטֵל וְאִינוֹ עוֹשֶׂה בּוֹ מְלֶאכֶה, אִם
חֲתָכוּ יוֹצֵא בּוֹ לְחֵרוֹת שְׁהָרִי חֲסָרוֹ אֲבָר.

לד הִכָּהוּ עַל עֵינָיו וְחֲסָר מְאוֹרָה, עַל שֵׁנוֹ וְנִדְדָה, אִם יָכוֹל
לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ עֲדִין אִינוֹ יוֹצֵא לְחֵרוֹת.

לה הִכָּהוּ עַל עֵינָיו וְסִמְאָה, עַל אֲזָנוֹ וְחֲרָשָׁה, יוֹצֵא
לְחֵרוֹת. אָבֵל אִם הִכָּה בַּכֶּתֶל כְּנֶגֶד עֵינָיו אוֹ כְּנֶגֶד אֲזָנוֹ
וְנִבְעַת עַד שְׁאִינוֹ רוֹאֶה וְאִינוֹ שׁוֹמֵעַ, אִינוֹ יוֹצֵא לְחֵרוֹת.

לו בְּכֹל אֵלוֹ אִינוֹ יוֹצֵא לְחֵרוֹת עַד שְׁיַעֲשֶׂה הָאָדוֹן (ט)
בְּכֹנֶנָה. לְפִיכָךְ אִם כֹּון לְזֶרֶק אָבֹן בְּבִהְמָה, וְנִפְלָה בְּעֶבֶד,
וְחֲתָכָה אֲצָבְעוֹ אוֹ הִפִּיל שֵׁנוֹ, אִינוֹ יוֹצֵא לְחֵרוֹת. וְכֵן אִם
הוֹשִׁיט יָדוֹ לְמַעַי שְׁפָחָתוֹ, וְסִמָּא עַיִן עֶבֶר שְׁבִמְעִיָה, אִינוֹ
יוֹצֵא לְחֵרוֹת שְׁהָרִי לֹא יָדַע דָּבָר שְׁיִתְכַּוֵּן לוֹ. אָבֵל אִם
הָיָה רַבּוֹ רוֹפֵא וְאָמַר לִיָּה: כָּחַל עֵינַי, וְסִמְאָה, יוֹצֵא
לְחֵרוֹת שְׁהָרִי כֹון לְאֲבָר.

לא מִי שְׁחָצִיו עֶבֶד וְחָצִיו בֶּן חוֹרִין, אוֹ עֶבֶד שֶׁל בִּי (לא)

שֶׁתִּפְּיוּ, אִין יוֹצְאִין בְּרֵאשִׁי אִיבְרִים, מְשׁוּם דְּאָמַר קָרָא:
עֲבָדוּ (שְׁמוֹת כֹּא, כ, כו, כז). הַמִּיחָד לוֹ.

לח עֲבָדֵי צֵאן בְּרֵזֶל (פְּרוּשׁ צֵאן בְּרֵזֶל, כָּל נְדוּנְיָא שְׂאֵשָׁה מְכַנְסַת לְבַעֲלָהּ וְשָׂמָה
אוֹתוֹ עָלָיו בְּדַמִּים וְקַבֵּל אַחֲרֵיָתוֹ, וְאַפְלוּ כָּלָה חֵיב לְשִׁלְם כְּעִנְנֵן צֵאן בְּרֵזֶל שְׁהוּ הַצֵּאן שְׁקַבֵּל
עָלָיו הַרוּעָה אַחֲרֵיָתוֹ וּמְחַלֵּק הַיְלָדוֹת וְהַצְּמֵר וְהַחֲלֵב עִם הַבְּעֵלִים) יוֹצְאִים בְּרֵאשִׁי
אֲבָרִים לְאִישׁ, אָבֵל לֹא לְאִשָּׁה. וְשֵׁל נְכָסֵי (לֵב) מְלוּג, אִין
יוֹצְאִין לֹא לְאִישׁ וְלֹא לְאִשָּׁה.

לט הַפִּיל שֶׁן עֲבָדוּ וְסַמָּא עֵינּוּ, יוֹצֵא בְּשֵׁנוּ (לג) וְאִינוּ נוֹתֵן
דְּמֵי עֵינּוּ. וְאִם תִּפְּס אִין מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ. וְאִם כָּתַב לוֹ גֵּט
שְׁחָרוּר בֵּין הַפִּיל שֵׁנוּ לְסַמָּא עֵינּוּ, חֵיב לְתַן לוֹ דְּמֵי עֵינּוּ.

מ יְצִיאַת הָעֶבֶד בְּרֵאשִׁי אִיבְרִים, אָף עַל פִּי שְׁהוּא (לד)
קָנַס, נוֹהֵג בְּזִמְן הַזֶּה, שְׂאִם בָּאוּ יַעֲדִים בְּדָבָר אִינוּ יָכוֹל
לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בוֹ. וַיֵּשׁ מִי שְׁכָתַב שְׁמִשְׁמֵתִין אוֹתוֹ עַד (לה)
שְׁיִכְתֹּב לוֹ גֵּט שְׁחָרוּר. וְהוּא הַדִּין אִם הוֹדָה הָאָדוֹן (לו) מְעַצְמוֹ (טוֹר
בְּשֵׁם הַרְמְבִי"ם וְהַרְא"ש).

מא כִּיצַד בְּשֵׁטֶר, כּוֹתֵב עַל הַנִּיָּר אוֹ עַל הַחֶרֶס: הַרִי
אַתָּה בֶּן חוֹרִין, אוֹ הַרִי אַתָּה לְעַצְמְךָ, אוֹ אִין לִי עֵסֶק בְּדָךְ,
וּמוֹסְרוֹ לְיָדוֹ אוֹ לְאַחַר בְּשִׁבִּילוֹ, אָפְלוּ בְּלֹא יְדִיעַת הָעֶבֶד,
שְׁזִכּוֹת הוּא לוֹ שְׁיִצֵּא מִתַּחַת יַד רַבּוֹ לְחָרוּת, וְאִם (לז)
מוֹחָה בְּיָדוֹ מְלַקְבְּלוֹ, לֹא יֵצֵא בוֹ לְחָרוּת.

מב אָמַר לוֹ אֶחָד מֵאלוֹ הַלְשׁוֹנוֹת עַל פֶּה, אֵינּוּ (לח) כָּלוּם.

מג הַכּוֹתֵב לְשִׁפְחָתוֹ: הֲרִי אֶת מִתְּרַת לְכָל אָדָם, אֵין זֶה לְשׁוֹן שְׁחֵרוֹר.

מד מָסַר לוֹ הַשֹּׁטֵר בְּפָנָי עֵדִים, אוֹ שֶׁהָיוּ הָעֵדִים חֲתוּמִין בּוֹ וּמָסְרוּ לוֹ בֵּינוֹ לְבֵין עֲצָמוֹ, יֵצֵא בּוֹ לְחֵרוֹת. וַיֵּשׁ אוֹמְרִים שְׁצָרִיךְ שְׂיִמְסְרֵנוּ לוֹ בְּפָנָי עֵדִים. וְאִם אָנוּ רוֹאִים אוֹתוֹ חֲתוּם אֵין צָרִיךְ שְׂיָבוֹאוּ לְפָנֵינוּ עֵדֵי מְסִירָה שְׂאָנוּ (לט) תּוֹלִים שְׂבִדִין נְמָסַר.

מה בְּשֵׁשָׁה דְּבָרִים שְׁוִים שְׁחֵרוֹרֵי עֲבָדִים לְגִטֵי נָשִׁים, וּבְשֵׁשָׁר הַדְּבָרִים הֲרִי הֵם כְּשֵׁאֵר כָּל הַשִּׁטְרוֹת. וְאֵלוֹ הֵם הַשֵּׁשָׁה: פְּסוּלִים בְּעֶרְכָּאוֹת שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, וּכְשָׁרִים בְּעַד כּוֹתֵי, וּצְרִיכִים כְּתִיבָה לְשֵׁם הַמְּשִׁתְּחַרֵּר עֲצָמוֹ, וְאֵין נִכְתָּבִים בְּמַחְבֵּר, וְאֵין חוֹתְמִים עֲדִיהֶם אֶלָּא זֶה בְּפָנָי זֶה. אֶחָד גִּטֵי נָשִׁים וְאֶחָד שְׁחֵרוֹרֵי עֲבָדִים שְׁוִים בְּמוֹלִיךְ וּמְבִיא.

מו כִּיצַד, כָּל הַשִּׁטְרוֹת הָעוֹלָם בְּעֶרְכָּאוֹת שֶׁל עוֹבְדֵי

כּוֹכְבִים, כְּשָׂרִים בְּתַנְאִים שְׁנַתְבְּאָרוּ בְּהִלְכוֹת הַלְוָאָה,
חוּץ מִגִּטֵי נָשִׁים וְשִׁחְרוּרֵי עֲבָדִים.

מז כָּל שֶׁטֶר שָׁיֵשׁ עָלָיו אֶפְלוּ עַד אֶחָד כּוֹתֵי, פָּסוּל, חוּץ
מִגִּטֵי נָשִׁים וְשִׁחְרוּרֵי עֲבָדִים שֶׁהֵם כְּשָׂרִים בְּעַד אֶחָד
יִשְׂרָאֵל וְעַד אֶחָד כּוֹתֵי, וְהוּא שְׂיִהְיֶה כּוֹתֵי (מ) חֲבֵר.
וּבְזֶמַן הַזֶּה שֶׁהַכּוֹתִים כְּגוּיִים לְכָל דְּבָרֵיהֶם, אָנוּ לְמַדִּים
מֵהֶם (מא) לְצָדוּקִים, שֶׁהַצָּדוּקִים בְּזֶמַן הַזֶּה כְּמוֹ כּוֹתִים
בְּאוֹתוֹ זֶמַן, קָדָם שֶׁגָּזְרוּ עֲלֵיהֶם שְׂיִהְיוּ כְּגוּיִים.

מח בְּגִט אִשָּׁה הוּא אוֹמֵר : וְכָתַב לָהּ (דְּבָרִים כד, א ג) לְשִׁמָּה.
וּבְגִט שִׁחְרוּר הוּא אוֹמֵר : אוֹ חֲפָשָׁה לֹא נָתַן לָהּ (ויקרא יט, כ),
עַד שֶׁיִּכְתֹּב לְשִׁמָּה.

מט בְּגִט אִשָּׁה הוּא אוֹמֵר : וְכָתַב וְנָתַן (דְּבָרִים כד, א ג), מִי
שֶׁאִינוּ מְחַסֵּר אֶלָּא נְתִינָה, יָצָא הַכּוֹתֵב בְּמַחְבֵּר וְאַחַר כָּף
קֶצֶץ, שֶׁהָרִי מְחַסֵּר קְצִיצָה וְנְתִינָה. וּבְגִט שִׁחְרוּר הוּא
אוֹמֵר : נָתַן (מב) לָהּ (ויקרא יט, כ), לֹא יִהְיֶה מְחַסֵּר אֶלָּא נְתִינָה.

נ אֶחָד גִּטֵי נָשִׁים וְשִׁחְרוּרֵי עֲבָדִים אֵינָם חוֹתְמִים אֶלָּא
זֶה בְּפִנֵּי זֶה.

נא כִּיצַד שְׁוִין בְּמוֹלִיד וּמְבִיא, שֶׁהַמְּבִיא גִט שְׁחֵרוֹר
בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֵינּוּ צָרִיד לֹמֵר: בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נִחְתַּם,
וּבְחוּצָה לְאֶרֶץ אִם אֵין עֵדִים מְצוּיִים לְקִיּוּמוֹ וְאָמַר
הַשְּׁלִיחַ: בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נִחְתַּם, זֶה קִיּוּמוֹ, וְאִם בָּא
הָאָדוֹן וְעָרַעַר אַחֵר כֶּד, אֵין מְשַׁגְּיחִין בּוֹ.

נב כְּשֵׁם שֶׁהָאִשָּׁה מְבִיאָה גִטָּה וְאֵינָה צָרִיכָה (מג)
לְקִיּוּמוֹ, הוֹאִיל וְהִגִּט יוֹצֵא מִתַּחַת יָדָהּ, כֶּד הָעֶבֶד שֶׁשֹּׁטֵר
שְׁחֵרוֹר יוֹצֵא מִתַּחַת יָדוֹ אֵינּוּ צָרִיד לְקִיּוּמוֹ.

נג וְכֵשֶׁם שֶׁהָאִשָּׁה אוֹמְרַת: בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נִחְתַּם, אִם
(מד) הִתְנָה עָלֶיהָ, כִּן הָעֶבֶד.

נד כָּל הַכֹּשֵׁר לְהַבִּיא גִט הָאִשָּׁה כֹּשֵׁר לְהַבִּיא גִט הָעֶבֶד.

נה הָעֶבֶד מְקַבֵּל לְחֵבְרוֹ גִט מִיַּד רַבּוֹ שֶׁל חֵבְרוֹ, אֲבָל לֹא
מִיַּד רַבּוֹ שֶׁל (מה) עֶצְמוֹ.

נו הַמוֹסֵר גִּט שְׁחֵרוֹר לְעֶבֶד עַל מְנַת שְׂשִׁית־חֵרֶר בְּבֵית
דִּין, לֹא שָׁנֵא אִם כְּתוּב בּוֹ: עֶצְמָה וּנְכָסֵי קְנוּיִים לָהּ, לֹא

שָׁנָא אִם כָּתוּב בּוֹ : כָּל נִכְסֵי קְנוּיִים לָךְ, עֲצָמוּ קָנָה עַל פִּי דְבוּרוֹ שְׂאֵמֵר : בְּפָנַי נִכְתָּב וּבְפָנַי נִחַתְתָּם ; נִכְסִים לֹא קָנָה עַד (מו) שְׂיִתְקִים בְּחוֹתְמוֹ.

נז הַכּוֹתֵב כָּל נִכְסָיו לְעַבְדּוֹ, יֵצֵא לְחֵרוֹת, שֶׁהוּא בְּכָלֵל הַנִּכְסִים וְקוֹנֶה עֲצָמוֹ בְּכָלֵל הַנִּכְסִים. אֲבָל אִם שִׁיר מִקְצַת הַנִּכְסִים, בֵּין קֶרְקַע בֵּין מִטְלָטְלִין, בֵּין פִּרְשׁ הַשִּׁיר בֵּין לֹא פִּרְשׁוֹ, בֵּין הָיוּ לוֹ נִכְסִים אַחֲרַיִם חוּץ מֵאלוֹ שֶׁשִּׁיר בֵּין לֹא הָיוּ לוֹ נִכְסִים אַחֲרַיִם, (מז) וְאֶפְלוּ כָּתֵב לוֹ : עֲצָמָךְ וְכָל נִכְסֵי קְנוּיִים לָךְ חוּץ מִדְּבַר פְּלוֹנִי, לֹא יֵצֵא לְחֵרוֹת וְלֹא קָנָה הַנִּכְסִים.

נח הַכּוֹתֵב שְׂטֵר אַרוּסִין לְשִׁפְחָתוֹ, אֵף עַל פִּי שְׂאֵמֵר לָהּ : צְאִי בּוֹ לְחֵרוֹת וְהִתְקַדְּשִׁי בּוֹ, אֵין זֶה לְשׁוֹן שְׁחֵרוֹר וְאֵינָה לֹא מִקְדָּשֶׁת וְלֹא מְשַׁחֲרֶרֶת. (שם ספ"ו מבי"ע) אֲבָל אִם אָמֵר לָהּ : הִתְקַדְּשִׁי, גְּרִידָא, אִמְרִינָן וְדַאי שְׁחֵרְרָהּ מֵעַקְרָא וְחָלוּ הַקְדוּשִׁין (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם רִש"י וְכוּ מִשְׁמַע בְּגִמְרָא פֶּרֶק הַשּׁוֹלַח) .

נט הַמְּשַׁחֲרֵר שְׁנֵי עַבְדִּים בְּשְׂטֵר אֶחָד, לֹא קָנוּ עֲצָמָם. לְפִיכָךְ הַכּוֹתֵב כָּל נִכְסָיו לְשְׁנֵי עַבְדָּיו בְּשְׂטֵר אֶחָד, אֵף עֲצָמָם לֹא קָנוּ. וְאִם כָּתֵב בְּשִׁתֵּי שְׂטֵרוֹת, קָנוּ וּמְשַׁחֲרִין זֶה אֶת זֶה. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, כְּשֶׁכָּתֵב בְּכָל שְׂטֵר מְשַׁנִּיָּהֶם : כָּל נִכְסֵי נְתוּנִים לְפְלוֹנִי וּפְלוֹנִי עַבְדֵי וְנָתַן לְאָדָם אֶחָד ב' הַשְּׂטֵרוֹת (מח) בְּיַחַד (טור), אֲבָל אִם כָּתֵב : חֲצִי נִכְסֵי

לְפָלוֹנֵי עֲבָדֵי, וְחָצֵי נְכָסֵי לְפָלוֹנֵי עֲבָדֵי, אֵף בְּשָׁנֵי שְׁטָרוֹת
לֹא קִנּוּ (מט) כָּלוּם.

ט הַמְשַׁחֵרֵר חָצֵי עֲבָדָו, בְּשֶׁטֶר, לֹא קָנָה הָעֶבֶד אֶת חָצֵיו
וְנִשְׁאַר עֶבֶד כְּמוֹ שְׁהָיָה. אֲבָל אִם שִׁחָרַר חָצֵיו בְּכֶסֶף,
שָׁנְתָן לוֹ דָּמֵי חָצֵיו כְּדֵי לְהַשְׁתַּחֲרֵר, קָנָה, וְהוּא חָצֵיו בֶּן
חוּרִין. בְּמָה דְבָרִים אֲמוּרִים, בְּשִׁחָרֵר חָצֵיו בְּשֶׁטֶר
וְנִשְׁאַר בּוֹ חָצֵי הָאֲחֵר, אֲבָל אִם מָכְרוּ אוֹ נָתְנוּ לְאַחֵר, בֵּין
שְׁהָיָה הַשְּׁחָרוֹר וְהַמְכִירָה אוֹ הַנְּתִינָה כְּאֶחָד, בֵּין שֶׁקָּדַם
הַמְכִירָה אוֹ הַנְּתִינָה לְשִׁחָרוֹר, קָנָה הָעֶבֶד אֶת חָצֵיו,
וְהַלּוּקָח אוֹ הַמְקַבֵּל חָצֵי הָאֲחֵר. וְכֵן עֶבֶד שֶׁל שְׁנֵי שִׁתְּפִים
שִׁשְׁחָרֵר אֶחָד מֵהֶם אֶת חֻלְקוֹ, אֲפֹלוּ בְּשֶׁטֶר, קָנָה, וְהוּא
חָצֵי בֶן חוּרִין.

סא הַכּוֹתֵב לְשִׁפְחָתוֹ מְעַבְרֵת: הֵרִי אֶת בֵּת חוּרִין וְיִוְלָדֶךָ
עֶבֶד, דְּבָרָיו קִיָּמִים. אֶת שִׁפְחָה וְיִוְלָדֶךָ בֶּן חוּרִין, לֹא אָמַר
כָּלוּם.

סב מִי שֶׁחָצֵיו עֶבֶד וְחָצֵיו בֶּן חוּרִין, אֵינּוּ יָכוֹל לִשְׂאֵל לֹא
שִׁפְחָה וְלֹא בֵּת חוּרִין, לְפִיכָךְ כּוֹפִין אֶת רַבּוֹ לְשִׁחָרוֹרוֹ,
וְכוֹתֵב לוֹ שֶׁטֶר עַל חָצֵי דָּמָיו. וּבְעוֹד שֶׁלֹּא כָּתַב לוֹ גֹּט
שִׁחָרוֹר, מַעֲשֵׂה יָדָיו לְעֲצָמוֹ, וְאִם הִמִּיתוּ שׁוֹר אֵינּוּ
מִשְׁלֵם לֹא קִנְס וְלֹא כָּפַר. בְּמָה דְבָרִים אֲמוּרִים, בְּעֶבֶד,
מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִצְוָה עַל פְּרִיָּה וְרַבִּיָּה; אֲבָל שִׁפְחָה, תִּשְׁאַר

כְּמוֹ שֶׁהִיָּתָה וְעוֹבְדָת אֶת עֲצָמָה יוֹם אֶחָד, וְאֶת רַבָּה יוֹם אֶחָד, וְאִם הִכָּה אָדָם עַל יָדָהּ וְצִמְתָּהּ וְסוֹפָהּ לַחֲזֹר, אִם הִכָּה בְּיוֹם שְׁעוֹבְדָת אֶת רַבָּה, הַיִּנְזֵק לְרַבָּה. וְאִם בְּיוֹמָהּ, הַיִּנְזֵק לְעֲצָמָהּ. אֲבָל אִם נִקְטְעָה יָדָהּ, וְכֹן כָּל דָּבָר שֶׁאִין סוֹפוֹ לַחֲזֹר, חוֹלְקִין הַיִּנְזֵק הִיא וְהָאָדוֹן. וְאִם הִמִּיתָהּ, נוֹתֵן חֲצֵי הַקֶּנֶס לְאָדוֹן וּפְטוֹר מִחֲצֵי הַכֶּפֶר.

סג עֶבֶד שֶׁל שְׁנֵי שְׁתַּפְּכִין שֶׁשְּׁחָרַר אֶחָד מֵהֶם חֵלְקוֹ, כּוֹפִין אֶת הַשְּׁנֵי שֶׁשְּׁחָרַר גַּם הוּא חֵלְקוֹ. וְאִם יָדַע מִחֲבֵרוֹ שֶׁרָצָה לְשְׁחָרַר חֵלְקוֹ, וְהִקְנָה חֵלְקוֹ לְבָנוֹ קָטָן וְאַחַר כֵּן שְׁחָרַר חֲבֵרוֹ, אִין בֵּית דִּין יְכוֹלִין לְכַף לְקָטָן לְשְׁחָרַר, אֲבָל מִעֲמִידִים לוֹ אֲפוּטְרוֹפוֹס וְשָׁם אֶת הָעֶבֶד בְּדָמִים, וְנוֹתֵן קֶצֶת מִהַדָּמִים לְקָטָן, כְּדִי שֶׁיִּתְרַצֶּה בְּשְׁחָרוֹרוֹ וְיִשְׁחָרְנוּ הָאֲפוּטְרוֹפוֹס בְּדָמִים שֶׁקִּבַּל הַקָּטָן, וְיִכְתֹּב לוֹ הָאֲפוּטְרוֹפוֹס שֶׁטָר שְׁחָרוֹר עַל שְׁמוֹ. וְדוֹקָא כִּהֲאִי גִּוְנָא, שֶׁכּוֹן לְהַפְקִיעַ תְּקִנַּת חֲכָמִים, אֲבָל אִם מִתּוֹ וְהִנִּיחַ בֶּן קָטָן וְאַחַר כֵּן שְׁחָרַר הַשְּׁתֵּף חֵלְקוֹ, אִין מִעֲמִידִים אֲפוּטְרוֹפוֹס לְקָטָן לְשְׁחָרְרוֹ, אֲלָא עוֹבֵד אֶת עֲצָמוֹ יוֹם אֶחָד וְאֶת הַקָּטָן יוֹם אֶחָד, עַד שֶׁיִּגְדִיל.

סד הַמִּפְקִיר עֶבֶדוֹ, יֵצֵא לְחָרוֹת וְצָרִיד גִּט שְׁחָרוֹר. וְאִם מִתּוֹ קָדָם שֶׁשְׁחָרְרוֹ, הַיּוֹרֵשׁ כּוֹתֵב לוֹ גִּט שְׁחָרוֹר.

סה גֵּר שְׁמֵת וְאִין לוֹ יוֹרְשִׁים, וְהִיוּ לוֹ עֶבְדִים גְּדוּלִים,

זָכוּ בְּעֶצְמָם וְהָרִי הֵם בְּנֵי חוֹרִין. קִטְנִים, אֵין לָהֶם יָד לְזָכוֹת בְּעֶצְמָם וְכָל הַקּוֹדֵם בָּהֶם זָכָה. וְאִם לֹא זָכָה בָּהֶם אָדָם עַד שְׂיִגְדְּלוּ, אֵין לָהֶם (נ) תִּקְנָה (טוֹר בְּשֵׁם הַרְמִי"ה).

סו עֶבֶד שֶׁנִּשְׁבָּה וּבְרַח, וּבָא אַחַר שְׁנַתִּיאֵשׁ רַבּוֹ מִמֶּנּוּ, אֵינוֹ יָכוֹל לְהִשְׁתַּעֲבֵד בּוֹ עוֹד וְכוּפִין אוֹתוֹ לְכַתֵּב לוֹ גֵּט שְׁחָרוּר.

סז עֶבֶד שֶׁנִּשְׁבָּה, אִם נִתְּיֵאֵשׁ מִמֶּנּוּ רַבּוֹ רֵאשׁוֹן, כָּל הַפּוֹדָה אוֹתוֹ לְשֵׁם עֶבֶד יִשְׁתַּעֲבֵד בּוֹ וְהָרִי הוּא שְׁלוֹ, וְאִם פָּדָהוּ לְשֵׁם בֶּן חוֹרִין, הָרִי זֶה בֶּן חוֹרִין. וְאִם לֹא נִתְּיֵאֵשׁ מִמֶּנּוּ רַבּוֹ רֵאשׁוֹן, הַפּוֹדָה אוֹתוֹ לְשֵׁם עֶבֶד נוֹטֵל פְּדִיוֹנוֹ מִרַבּוֹ וְחוֹזֵר לְרַבּוֹ, וְאִם פָּדָהוּ לְשֵׁם בֶּן חוֹרִין, חוֹזֵר לְרַבּוֹ רֵאשׁוֹן בְּלֹא כְּלוּם.

סח עֶבֶד שֶׁעָשָׂא רַבּוֹ אֶפּוֹתִיקִי (פְּרוּשׁ אִפּה תְּהֵא קָאִי כְּלוּמַר לֹא יִהְיֶה לָּד פְּרַעְיוֹן אֶלֶּא מִזָּה) לְבַעַל חוּבוֹ וְאַחַר כֵּךְ שְׁחָרְרוּ, הִפְקִיעוּ מִיָּדִי שְׁעֵבוֹד וְהָרִי הוּא בֶּן חוֹרִין, וְצָרִיד לְשַׁלֵּם לְבַעַל חוּבוֹ, (נא) וְכוּפִין לְבַעַל חוּבוֹ שְׂיִכְתֵּב לוֹ גֵּט שְׁחָרוּר.

סט יִשְׂרָאֵל שֶׁבָּא עַל שְׁפָחָה, אֶפְלוּ הִיא שְׁפָחָתוֹ, הַנֹּלָד (נב) עֶבֶד. וַיֵּשׂ אוֹמְרִים שָׂאֵם בָּא עַל שְׁפָחָתוֹ אוֹ קַדְנָשָׁה, הַנֹּלָד בֶּן חוֹרִין, לְכָל הַדְּבָרִים (רב נטרונאי גאון ורא"ש ועוד פוסקים).

וַיֵּשׁ מִי שְׂאוֹמֵר (נג) שְׂאָף עַל פִּי שְׁלִשָּׁאָר דְּבָרִים דִּינֹו כְּבֹן חוֹרִין, אִינֹו מִתֵּר בְּבֵת חוֹרִין עַד שְׂיִקְבֵּל גֵּט שְׁחָרוּר.

ע עֶבֶד שֶׁהִשְׂיֵאוּ רַבּוֹ בֵּת חוֹרִין, וְכָל שְׂבֹן אִם (נד) נוֹשֵׂא שְׁפָחְתּוֹ (טוּר), אוֹ שֶׁהִנִּיחַ לוֹ רַבּוֹ תְּפִלִּין בְּרֵאשׁוֹ, אוֹ שְׂאָמַר לוֹ רַבּוֹ לְקָרוֹת גִּי פְּסוּקִים בְּסִפֵּר תּוֹרָה בְּפָנֵי הַצְּבוּר, וְיִכֹּן כָּל כִּיּוֹצֵא בְּאֵלוֹ הַדְּבָרִים שְׂאִינֹו חִיב בְּהֵן אֶלֶּא בֶן חוֹרִין, יֵצֵא לְחָרוּת, וְכוּפִין אֶת רַבּוֹ לְכַתֵּב לוֹ גֵּט שְׁחָרוּר, אֲבָל אִם לָוֶה מֵעֶבְדוֹ, אוֹ שְׂעֲשֵׂאוּ אֶפּוֹטְרוֹפּוֹס, אוֹ שֶׁהִנִּיחַ תְּפִלִּין בְּפָנֵי רַבּוֹ, אוֹ שְׂקָרָא גִי פְּסוּקִים בְּצְבוּר בְּפָנֵי רַבּוֹ אוֹ שְׂנִשָּׂא בֵּת חוֹרִין לְפָנָיו (טוּר) וְלֹא מַחָה בּוֹ, לֹא יֵצֵא לְחָרוּת.

עא אָסוּר לְלַמֵּד אֶת עֶבְדוֹ תּוֹרָה, וְאִם לְמַדּוֹ לֹא יֵצֵא לְחָרוּת.

עב יֵשׁ מִי שְׂאוֹמֵר שְׂעֶבֶד שְׂנִדָּר נִדָּר שְׂכוּפִין אוֹתוֹ לְעֵבֵר עָלָיו, כְּגוֹן שְׂנִדָּר שְׂלֹא לְאָכַל בֶּשֶׂר וְכִיּוֹצֵא בּוֹ, וְאָמַר לוֹ רַבּוֹ: (נה) מוֹפֵר לָךְ, יֵצֵא לְחָרוּת, שְׂכִיּוֹן שְׂלֹא כְּפָה אוֹתוֹ בְּמִקּוֹם שְׂיֵשׁ לְכַפּוֹתוֹ גְּלַה דְּעֵתוֹ שֶׁהִפְקִיעַ שְׂעִבּוּדוֹ.

עג הַמְּשַׁחֵרֵר עֶבְדוֹ בְּכָל לְשׁוֹן וְהוֹצִיא מִפִּיו דְּבָרִים שְׂמִשְׁמָעוֹן שְׂלֹא נִשְׂאָר לוֹ עָלָיו שְׂעִבּוּד כְּלָל וְשִׁגְמַר בְּלִבּוֹ

לְדַבֵּר זֶה, אֵינּוּ יָכוֹל לְחַזֵּר בּוֹ וְכוֹפִין אוֹתוֹ לְכַתֵּב גַּט שְׁחָרוּר.

עד כָּתַב בְּשֵׁטֶר: אֶעֱשֶׂה פְּלוֹנִי עֶבְדִּי בֶן חוֹרִין, וּמְסָרוֹ לְיָדוֹ, לֹא יֵצֵא לְחֵרוֹת. אָבֵל אִם כָּתַב: **(נו)** עָשִׂיתִי פְּלוֹנִי עֶבְדִּי בֶן חוֹרִין, אוֹ עָשׂוּי הוּא בֶן חוֹרִין אוֹ הָרִי הוּא בֶן חוֹרִין, אוֹ יֵהָא בֶן חוֹרִין, וּמְסָרוֹ לְיָדוֹ, יֵצֵא לְחֵרוֹת. אָבֵל אִם אָמַר לוֹ עַל פֶּה אֶחָד מִלְּשׁוֹנוֹת אֱלוֹ, לֹא יֵצֵא לְחֵרוֹת. וְהֵנִי מְלִי בְּבָרִיא, אָבֵל שְׂכִיב מֵרַע שְׂאֲמַר אֶחָד מִלְּשׁוֹנוֹת אֱלוֹ, יֵצֵא לְחֵרוֹת, וְצָרִיךְ גַּט שְׁחָרוּר לְהַתִּירוֹ בְּבֵת חוֹרִין, וְכוֹפִין אֶת **(נז)** הַיּוֹרְשִׁים לְכַתְּבוֹ לוֹ. וְאֶפְלוֹ בָרִיא, אִם אָמְרוּ דֶּרֶךְ הוֹדָאָה, יֵצֵא לְחֵרוֹת וְצָרִיךְ גַּט שְׁחָרוּר, וְכוֹפִין אֶת רַבּוֹ לְכַתְּבוֹ לוֹ.

עה הָאוֹמֵר: עָשִׂיתִי פְּלוֹנִי עֶבְדִּי בֶן חוֹרִין, וְהוּא אוֹמֵר: לֹא עָשָׂאֲנִי, חוֹשְׁשִׁין שְׂמָא **(נה)** זָכָה לוֹ עַל יְדֵי אַחֵר. אָבֵל אִם אָמַר: כָּתַבְתִּי גַט שְׁחָרוּר וְנִתְתִּי לוֹ, וְהוּא אוֹמֵר: לֹא כָּתַב וְלֹא נָתַן, הוֹדָאָת בְּעַל דִּין כְּמָאָה עֵדִים וְהָרִי זֶה **(נט)** עֶבֶד. **הגה:** (וְאִם חָזַר רַבּוֹ וְאָמַר לֹא נִתְתִּיו) לֹא יוֹכֵל הָעֶבֶד לְחַזֵּר וְלוֹמַר: קִבְּלִיתִיו. וְאִם רַבּוֹ עוֹמֵד בְּדַבּוּרוֹ, כּוֹפִין אוֹתוֹ וְכוֹתֵב לוֹ גַט שְׁחָרוּר (טוֹר בְּשֵׁם הַרְמַיָּה).

עו אָמַר לְאַחֵר **(ס)** זָכָה בְּגִט שְׁחָרוּר זֶה לְעֶבְדִּי, יֵצֵא לְחֵרוֹת אֶף עַל פִּי שְׂלֵא הַגִּיעַ לְיַד הָעֶבֶד. אָבֵל אִם אָמַר:

תָּנוּ גִט זֶה לְעַבְדִּי, אֵינוּ יָכוֹל לְחַזֵּר בּוֹ, וְלֹא יֵצֵא הָעֶבֶד
לְחֵרוֹת עַד שְׁיִגְיַע הַגִּט לְיָדוֹ. לְפִיכֵן הָאוֹמֵר: תָּנוּ גִט זֶה
לְעַבְדִּי, לֹא יִתֵּן לְאַחַר מִיתָתוֹ. הַגָּה: וַיֵּשׁ אוֹמְרִים דָּאִם נָתַן הַגִּט
לְיַד הַשְּׁלִיחַ וְאָמַר: (סא) תֵּן לְעַבְדִּי גִט זֶה, הָיִי כְּאֵלוֹ אָמַר לוֹ: זְכָה לוֹ (טוֹר
בְּשֵׁם רַבְּנֵי תַּם וְרַא"שׁ וְרַשְׁבַּיָּא וְר"ן).

עז מִי שֶׁצָּוָה בְּשַׁעַת מִיתָתוֹ: פְּלוֹנִית שִׁפְחָתִי אֶל
יִשְׁתַּעַבְדּוּ בָּהּ יוֹרְשִׁים, הֲרִי זֹו שִׁפְחָה כְּמוֹ שֶׁהִיְתָה, (סב)
וְאִסּוּר לְיוֹרְשִׁים לְהַשְׁתַּעַבְדַּ בָּהּ. וְאִם אָמַר: עֲשׂוּ לָהּ
קוֹרַת רוּחַ, כּוֹפִין אֶת הַיּוֹרְשִׁין, וְאִין מִשְׁתַּעַבְדִּין בָּהּ אֶלָּא
בְּמִלְאָכָה שֶׁהִיא רוֹצָה בָּהּ. וְאִין הַיּוֹרְשִׁים יְכוּלִים לְמַכְרָה לְאַחַר בֵּין
שָׁאֵמַר: אֶל יִשְׁתַּעַבְדּוּ בָּהּ יוֹרְשִׁין, בֵּין שָׁאֵמַר: עֲשׂוּ לָהּ קוֹרַת רוּחַ (טוֹר בְּשֵׁם
הַרְמ"ה) וְאִם צָוָה וְאָמַר: שְׁחַרְרוּהָ, כּוֹפִין אֶת הַיּוֹרְשִׁים
לְשַׁחֲרַר אוֹתָהּ.

עח שְׁכִיב מְרַע שִׁכְתָּב כָּל נִכְסָיו לְעַבְדּוֹ, וְעַמְד, חוֹזֵר
בְּנִכְסִים וְאֵינוּ חוֹזֵר בְּעַבְדּוֹ, שֶׁהֲרִי כְּבָר יֵצֵא עָלָיו שֵׁם בֶּן
חוֹרִין.

עט הַמְּשַׁחֲרַר אֶת עַבְדּוֹ עוֹבֵר בַּעֲשֵׂה דְלַעוֹלָם בָּהֶם
תַּעַבְדּוּ (ויקרא כה, מו), וּמִתֵּר לְשַׁחֲרָרוֹ לְדַבַּר מְצָוָה, אֶפְלוּ הִיא
מִדְּבָרֵיהֶם, כְּגוֹן שֶׁלֹּא הָיוּ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת י" הֲרִי זֶה
מִשְׁחַרְרֵי עַבְדּוֹ וּמִשְׁלִים בּוֹ מִנֵּין י', וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזָה. וְכֵן
(סג) שִׁפְחָה שְׁנוֹהֶגִין בָּהּ הָעַם מְנַהֵג הַפְּקָר, כּוֹפִין אֶת רַבָּה

וּמִשְׁחֲרָה, כְּדֵי שֶׁתִּנָּשֵׂא וְיִסּוּר הַמְּכָשׁוּל (ל' רמב"ם פ"ט מה"ע דין
(1) .

פ הַמוֹכֵר עֲבָדוֹ לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים אוֹ לְגֵר תּוֹשֵׁב, יֵצֵא
לְחֵרוֹת, שְׁאֵם בָּרַח מִהַגּוֹי אֵין רַבּוֹ יִכּוֹל לְהַשְׁתַּעֲבֵד בּוֹ
עוֹד. וְאִם לֹא בָרַח, קוֹנְסִים אֶת הָאָדוֹן לְפָדוּתוֹ עַד עֲשָׂרָה
בְּדָמָיו, וְלִכְתָּב לוֹ גִּט שְׁחָרוּר לְהַתִּירוֹ בְּבֵת חוֹרִין. וְקָנַס
זֶה אֵין גּוֹבֵין אוֹתוֹ וְדָנִין בּוֹ אֶלָּא בְּבֵית דִּין (סד) מִמַּחִים.
וְאִם מֵת הַמוֹכֵר, אֵין קוֹנְסִין הַיּוֹרֵשׁ לְהַחֲזִיר הָעֶבֶד
לְשְׁחָרוּר (שם רפ"ח מה"ע). **הגה:** לָוֶה עָלָיו מְעוֹת לְזָמַן, שְׁאֵם לֹא יִפְרָעֵנוּ
לְזָמַן יֵהָא הָעֶבֶד שְׁלוֹ, אִם (סה) מְסָרוֹ לְיַד גּוֹי מִיַּד, יֵצֵא לְחֵרוֹת מִיַּד, וְאִם
לֹא מְסָרוֹ לְיַד גּוֹי מִיַּד, כְּשִׁיגִיעַ הַזָּמַן וְלֹא פָרַע לוֹ, יוֹצֵא לְחֵרוֹת. אֲבָל אִם גָּבְאוּ
הַגּוֹי (סו) בְּחֹבוֹ, אוֹ שֶׁקָּם עָלָיו אָנָּס וּפְדָה עֲצָמוֹ בּוֹ, לֹא יֵצֵא לְחֵרוֹת. מְכָרוֹ
לְעֶבְדֵי הַמֶּלֶךְ שְׁרָגִילִין לְקַח עֲבָדִים וּבְהֵמוֹת מֵאֲשֶׁר יִמְצְאוּ, וְנוֹתְנִין דְּמֵיהֶם
לְבַעָלִים, יוֹצֵא לְחֵרוֹת. מְכָרוֹ עַל תְּנָאי שְׁיַחֲזִירֵנוּ לוֹ לְאַחַר זְמַן אוֹ חוּץ (סז)
מִמְּלֹאכְתּוֹ אוֹ חוּץ מִהַמְּצוֹת, אוֹ שֶׁמְכָרוֹ (סח) לְצַדוּקִי וְלְמוֹמֵר, הֲרִי זֶה סִפְקָא
אִם יוֹצֵא לְחֵרוֹת, וְאִזְלִינָן לְקַלָּא, דְּאִסּוּרָא דְרַבְּנָן הוּא וְלֹא יֵצֵא (הַכּל בְּטוֹר וְהוּא
מִן הַשִּׁישׁ). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּמַהְנִי בֵּיהַ תְּפִיסָה, דְּאִם תְּפִס מְשָׁל רַבּוֹ כְּדֵי דְּמָיו
לְצֵאת בּוֹ לְחֵרוֹת מִיַּד הַגּוֹי, אֵין מוֹצִיאֵין מִמֶּנּוּ (שם בְּשֵׁם הַרְמְבַיִם דִּין ה').

פא עֶבֶד שְׁמָל וְטָבֵל לְשֵׁם עֲבָדוֹת וְהִפִּיל עֲצָמוֹ לְיַד גּוֹי,
וְאֵין רַבּוֹ יִכּוֹל לְהוֹצִיא, אוֹ שֶׁנִּשְׁבָּה וְאֵין רוֹצִים לְתַנּוּ
לְפָדְיוֹן, (סט) מֵתָר לְטַל מֵהֶם דְּמָיו וְיִכּוֹל לְכָתֵב לָהֶם
שְׁטָר מְכִירָה עָלָיו.

פב הַמוֹכֵר עֲבָדוֹ לְחוּצָה לְאֶרֶץ אוֹ לְסוּרְיָא אוֹ לְעֵכוֹ, יֵצֵא

לְחֵרוֹת וְכוֹפִין אֶת רַבּוֹ הַשְּׁנִי לְכָתֵב לוֹ גֵּט שְׁחָרוֹר (ע)
וּמִפְסִיד הַדָּמִים. וְאֶפְלוּ אִם אָמַר: אֵינִי רוֹצֶה לְהוֹצִיא
לְחוּצָה לְאֶרֶץ, אֲשֶׁתֶּעֱבֹד בּוֹ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אִין שׁוֹמְעִין
לוֹ. וְדִין זֶה נוֹהֵג אֶפְלוּ הָאֲדָנָא (טוֹר וּבֵית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַרְמְבִי' דִּין ט').

פג עֶבֶד שֶׁיֵּצֵא אַחַר רַבּוֹ לְסוּרְיָא וּמָכְרוּ שָׁם, אֶבֶד
זְכוּתוֹ. בְּמָה דְּבָרִים אָמוּרִים, כְּשֶׁיֵּצֵא רַבּוֹ עַל מְנַת שְׁלֹא
לְחַזֵּר לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אָבֵל אִם דַּעַת רַבּוֹ לְחַזֵּר וַיֵּצֵא
אַחֲרָיו וּמָכְרוּ שָׁם, יֵצֵא לְחֵרוֹת וְכוֹפִין אֶת (עא) הַלּוֹקַח
לְשַׁחֲרוֹ (ל' רְמַבְי' שָׁם דִּין ח').

פד עֶבֶד שֶׁאָמַר לְעָלוֹת לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כּוֹפִין אֶת רַבּוֹ
לְעָלוֹת עִמּוֹ אוֹ יִמְכֹר אוֹתוֹ לְמִי שֶׁיַּעֲלֶהוּ שָׁם. רָצָה הָאֲדוֹן
לְיֵצֵאת לְחוּצָה לְאֶרֶץ, אֵינּוּ יָכוֹל לְהוֹצִיא אֶת עֶבְדּוֹ עַד
שֶׁיִּרְצֶה. וְדִין זֶה בְּכָל זְמַן, אֶפְלוּ בְּזְמַן הַזֶּה שֶׁהָאֶרֶץ בְּיַד
גּוֹיִים.

פה עֶבֶד שֶׁבָּרַח מִחוּצָה לְאֶרֶץ לְאֶרֶץ, אִין מַחְזִירִין אוֹתוֹ
לְעִבְדוֹת, וְעָלְיוּ נְאֻמָּר: לֹא תִסְגִּיר עֶבֶד אֶל אֲדֹנָיו (דְּבָרִים כג,
טז), וְאוֹמְרִים לְרַבּוֹ שֶׁיִּכְתֹּב לוֹ גֵּט שְׁחָרוֹר וַיִּכְתֹּב לוֹ שְׁטָר
חֹב בְּדָמָיו עַד שֶׁתִּשְׁיֵג יָדוֹ וַיִּתֵּן לוֹ. וְאִם לֹא רָצָה הָאֲדוֹן
לְשַׁחֲרוֹ, מִפְּקִיעִים בֵּית דִּין שֶׁעֲבוּדוֹ מֵעָלְיוֹ וַיִּלְךְ לוֹ.

הלכות גרים

סימן רסח - כיצד מגירין הגר והגירת, ודיני קדשת הגר

סעיפים

י"ב

ובו

א גר שנקנס לקהל ישראל, חייב מילה ותחלה. ואם מל כשהיה עובד פוכבים או שנולד מהול (טור בשם הרא"ש), צריך (א) להטין ממנו דם ברית ואין מברכין עליו. ואם נכרת הגיד, אין מילתו מעכבת מלהתגיר וסגי ליה בטבילה. טבל קדם שפול, מועיל, דבדיעבד הוי טבילה (בית יוסף בשם הרמב"ן וכו' כתב המ"מ פי"ד מהל' אי"ב) ויש אומרים (ב) דלא הוי טבילה (נ"י פ"ק החולץ בשם הרא"ה).

ב כשפא להתגיר אומרים לו: מה ראית שפאת להתגיר, אי אתה יודע שישאל בזמן הזה דחופים סחופים (פ"י אבודים וסחופים מן מדוע נסחף אביריך (ירמיה מו, טו) ומטרפים, ויסורים באים עליהם. אם אמר: יודע אני ואיני כדאי להתחבר עמהם, מקבלין אותו מיד (ג)

וּמוֹדִיעִים אוֹתוֹ עֲקָרֵי הַדָּת שֶׁהוּא יְחוּד ה' וְאִסּוּר עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, וּמֵאֲרִיכִין עִמוֹ בְּדָבָר זֶה, וּמוֹדִיעִים אוֹתוֹ מִקְצַת מִצּוֹת קְלוֹת וּמִקְצַת מִצּוֹת חֲמוּרוֹת, וּמוֹדִיעִים אוֹתוֹ מִקְצַת עֲנָשִׁין שֶׁל מִצּוֹת, שְׂאוּמְרִים לוֹ: קִדְּם שְׂבֵאתָ לְמִדָּה זֹאת אֲכַלְתָּ חֶלֶב אֵי אֶתָּה עֲנוּשׁ כְּרַת, חֲלַלְתָּ שֶׁבֶת אֵי אֶתָּה חֲיָב סִקִּילָה, וְעִכְשָׁו אֲכַלְתָּ חֶלֶב אֶתָּה עֲנוּשׁ כְּרַת, חֲלַלְתָּ שֶׁבֶת אֶתָּה חֲיָב סִקִּילָה. וְאִין (ד) מְרַבִּין עָלָיו וְאִין מְדַקְדְּקִין עָלָיו. וּכְשֶׁם שְׂמוֹדִיעִים אוֹתוֹ עֲנָשׁוֹן שֶׁל מִצּוֹת כֶּד מוֹדִיעִים אוֹתוֹ שְׂכָרָן שֶׁל מִצּוֹת, וּמוֹדִיעִים אוֹתוֹ שְׂבַעֲשִׂית מִצּוֹת אֵלּוֹ יִזְכֶּה לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא, וְשְׂאִין שׁוּם צְדִיק גָּמוּר אֶלָּא בַעַל הַחֲכָמָה שֶׁעוֹשֶׂה מִצּוֹת אֵלּוֹ וְיוֹדְעִים. וְאִין מְרִים לוֹ: הֵי יוֹדֵעַ שֶׁהָעוֹלָם הַבָּא אֵינּוֹ צָפוֹן אֶלָּא לְצְדִיקִים, וְהֵם יִשְׂרָאֵל וְזֶה שְׂתִרְאָה יִשְׂרָאֵל בְּצַעַר בְּעוֹלָם הַזֶּה, טוֹבָה הִיא צְפוּנָה לָהֶם שְׂאִינָם יְכוּלִים לְקַבֵּל רַב טוֹבָה בְּעוֹלָם הַזֶּה כְּעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, שְׂמָא יְרוּם לְבָם וְיִתְעוּ וְיִפְסִידוּ שְׂכָר עוֹלָם הַבָּא, וְאִין הַקַּב"ה מְבִיא עֲלֵיהֶם רַב פְּרָעָנוֹת כְּדֵי שְׂלֵא יֵאבְדוּ, אֶלָּא כָּל הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים כָּלִים וְהֵם עוֹמְדִים. וּמֵאֲרִיכִין בְּדָבָר זֶה כְּדֵי לְחַבְּבָן. אִם קִבֵּל, מְלִין אוֹתוֹ מִיָּד וּמִמְתִּינִים לוֹ עַד שְׂתִרְפֵּא רְפוּאָה שְׂלֵמָה וְאַחַר כֶּד מְטַבִּילִין אוֹתוֹ טַבִּילָה הוֹגֶנֶת בְּלֵא (ה) חֲצִיצָה. וְיֵשׁ אוֹמְרִים (ו) שְׂיִגְלַח שְׂעֵרוֹתָיו וְיִטַּל צְפָרְנֵי יָדָיו וְרִגְלָיו קִדְּם טַבִּילָה (טוֹר וְרִי"ף וְרֵא"ש) וְשְׂלֵטָה תִּלְמִידֵי חֲכָמִים (ג"ז טוֹר) עוֹמְדִים עַל גַּבָּיו, וּמוֹדִיעִים אוֹתוֹ מִקְצַת מִצּוֹת קְלוֹת וּמִקְצַת מִצּוֹת חֲמוּרוֹת פְּעַם שְׁנֵיָה, וְהוּא עוֹמֵד בְּמִים. וְאִם הִיָּתָה אִשָּׁה, נָשִׁים מוֹשִׁיבוֹת אוֹתָהּ בְּמִים עַד צְוֹאֲרָה, וְהִדְיָנִים מִבְּחוּץ, וּמוֹדִיעִין אוֹתָהּ מִקְצַת מִצּוֹת קְלוֹת וְחֲמוּרוֹת, וְהִיא יוֹשֶׁבֶת בְּמִים, וְאַחַר

כָּךְ טוֹבֵלֶת בְּפָנֶיהֶם וְהֵם מַחֲזִירִים פְּנֵיהֶם וַיּוֹצְאִין, כִּדִּי
שָׁלֹא יֵרְאוּ אוֹתָהּ כְּשֶׁתַּעֲלֶה מֵהַמַּיִם, וַיִּבְרָךְ עַל הַטְּבִילָה
אַחַר שֶׁיַּעֲלֶה מִן הַמַּיִם, וְכִיּוֹן שֶׁטָּבַל הָרִי הוּא כִּישְׂרָאֵל,
שָׁאֵם חֲזַר לְסוּרוֹ הָרִי הוּא כִּישְׂרָאֵל מוֹמֵר שָׁאֵם קִדְשׁ
קִדּוּשׁוֹ קִדּוּשׁוֹ.

ג כָּל עֲנִינֵי הַגֵּר, בֵּין לְהוֹדִיעוֹ הַמְצוֹת לְקַבֵּלֵם בֵּין הַמִּילָה
בֵּין הַטְּבִילָה, צָרִיךְ שֶׁיְהִיוּ בְּגֵי הַכְּשָׁרִים לְדוֹן, וּבִיּוֹם תּוֹסִי
וְרֵאשִׁי שֶׁפִּי הַחוּלָץ. מִיְהוּ דְנֻקָּא לְכַתְחֻלָּה, אֲבָל בְּדִיעֵבַד אִם לֹא
מִלְּאוּ אוֹ טָבַל אֶלֶּא בְּפָנֶי (ז) ב' (או קְרוּבִים) (הַגְּהוֹת מְרֻדְכִי) וּבְלִילָה,
אֶפְלוּ לֹא טָבַל לְשֵׁם גְּרוּת, אֶלֶּא אִישׁ שֶׁטָּבַל (ח) לְקָרְיוֹ
וְאִשָּׁה שֶׁטָּבַלָה לְנִדְתָּהּ, הָיָה גֵר וּמִתֵּר בְּיִשְׂרָאֵלִית, חוּץ
מִקְבֻלֶת הַמְצוֹת (ט) שֶׁמְעַכְבֵּת אִם אֵינָהּ בִּיּוֹם וּבְשִׁלְשָׁה.
וְלִהְרִי"ף וְלִהְרַמְבַּ"ם, אֶפְלוּ בְּדִיעֵבַד שֶׁטָּבַל אוֹ מִלְּבִי
שְׁנַיִם אוֹ בְּלִילָה, מְעַכֵּב, וְאִסּוּר בְּיִשְׂרָאֵלִית, אֲבָל אִם
נִשְׂאָ יִשְׂרָאֵלִית (י) וְהוֹלִיד מִמֶּנָּה בֶּן, לֹא פְסָלִינָן לִיהָ.

ד הוֹאִיל וְטְבִילַת גֵּר צָרִיךְ בֵּית דִּין שֶׁל גֵּי, אִין מְטְבִילִין
אוֹתוֹ בְּשַׁבָּת וְלֹא בִיּוֹם טוֹב וְלֹא בְּלִילָה. וְאִם טָבַל, הָרִי
זֶה גֵר.

ה הַמֵּל אֶת הַגְּרִים מְבָרֵךְ: בֵּאִי אֲמִיָּה אֲקַבִּי לְמוֹל
אֶת הַגְּרִים, וְאַחַר כֵּן מְבָרֵךְ: בֵּאִי אֲמִיָּה אֲקַבִּי לְמוֹל
אֶת הַגְּרִים, וְלִהְטִיף מֵהֶם דָּם בְּרִית, שֶׁאֲלַמְּלָא דָם בְּרִית

לֹא נִתְקַיְמוּ שָׁמַיִם וָאָרֶץ שֶׁנֶּאֱמַר : אִם לֹא בְרִיתִי יוֹמֵם
וְלַיְלָה חֻקוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא (יֵא) שְׁמִתִּי (נְרַמְזָה לֵג, כה) .

ז נְכָרִית שֶׁנִּתְגַּיְרָה וְהִיא מְעַבְרָת, בְּנָה אֵין צָרִיךְ טְבִילָה.

ז עוֹבֵד כּוֹכָבִים קָטָן, אִם יֵשׁ לוֹ אָב יָכוֹל לְגַיֵּר אוֹתוֹ. וְאִם
אֵין לוֹ אָב, וּבֵא לְהִתְגַּיֵּר אוֹ אִמּוֹ מְבִיאָתוֹ לְהִתְגַּיֵּר, בֵּית
דִּין מְגַיְרִין אוֹתוֹ, (יב) שְׁזָכוֹת הוּא לוֹ וְזָכִין לְאָדָם שְׁלֵא
בְּפָנָיו. בֵּין קָטָן שֶׁגִּירוֹ אָבִיו בֵּין שֶׁגִּירוֹהוּ בֵּית דִּין, יָכוֹל
לְמַחֹת מִשְׁיַגְדִּיל וְאֵין דִּינֵוּ כִּישְׂרָאֵל מוֹמָר אֶלָּא כְּעוֹבֵד
כוֹכָבִים.

ח בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, כְּשֶׁלֹּא נִהַג מְנַהֵג יְהוּדוֹת
מִשְׁהַגְדִּיל, אֲבָל נִהַג מְנַהֵג יְהוּדוֹת מִשְׁהַגְדִּיל שׁוּב אֵינוֹ
יָכוֹל (יג) לְמַחֹת.

ט עוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁבֵּא לְחַתֵּךְ עֲרָלְתוֹ מִפְּנֵי מַכָּה אוֹ מִפְּנֵי
שְׁחִין שֶׁנוֹלֵד לוֹ בָּהּ, אָסוּר לְיִשְׂרָאֵל לְחַתְּכָה, מִפְּנֵי שְׁלֵא
נִתְכַּוֵּן לְמִצְוָה. לְפִיכֵךְ אִם נִתְכַּוֵּן הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים לְמִילָה,
מִצְוָה לְיִשְׂרָאֵל לְמוּל אוֹתוֹ. וּבְמָקוֹם שֶׁמִּתֵּר לְרַפְּאוֹת הָעוֹבֵד
כוֹכָבִים, מִתֵּר בְּכָל עֲנָן (נִי"י פ' נושאים על האנוסה) וְעַיִן לְעִיל סִימָן קנ"ח.

י גוי או גויה שָׁבָא וְאָמַר : נְתַגְיֶרְתִּי בְּבֵית דִּינֹו שֶׁל פְּלוֹנִי, כָּרְאוּי, אֵינֹו נֶאֱמָן לְבוֹא בִּפְקֹהֶל עַד שְׁיָבִיא עֵדִים. וְאִם רְאִינוּם נוֹהֲגִין כְּדַרְכֵי יִשְׂרָאֵל וְעוֹשִׂים כָּל הַמִּצְוֹת, הֲרִי אֵלוֹ בְּחֻזְקַת גְּרִי צְדָק וְאָף עַל פִּי שְׂאִין שָׁם עֵדִים שְׂמַעֲיָדִים בְּפָנָי מִי נְתַגְיֶרוּ. וְאָף עַל פִּי כֹן, אִם בָּאוּ לְהִתְעַרֵּב בְּיִשְׂרָאֵל אִין מְשִׂאִין אוֹתָם עַד שְׁיָבִיאוּ עֵדִים אוֹ עַד שְׁיִטְבְּלוּ בְּפָנֵינוּ, הוֹאִיל וְהַחֲזִקוּ עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים. אָבֵל מִי שָׁבָא וְאָמַר שֶׁהוּא עוֹבֵד כּוֹכָבִים וְנְתַגְיֶיר בְּבֵית דִּין, נֶאֱמָן, שֶׁהִפָּה שְׂאָסֵר הוּא הִפָּה שְׁהֲתִיר. וְכֹתֵב הַרְמַבַּ"ם בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּבְאוֹתוֹן הִזְמִים, שְׁחֻזְקַת הַכֹּל שָׁם בְּחֻזְקַת יִשְׂרָאֵל, אָבֵל בְּחוּץ לְאֶרֶץ צְרִיד לְהָבִיא (יד) רְאִיָּה וְאַחַר כֵּן יִשָּׂא יִשְׂרָאֵלִית, שְׂמַעְלָה עָשׂוּ בְיוֹחֲסִין.

יא מִי שֶׁהָיָה מְחֻזֵּק בְּיִשְׂרָאֵל שְׂאָמַר : נְתַגְיֶרְתִּי בֵּינִי לְבֵין עֲצָמִי, וַיֵּשׁ לוֹ בָּנִים, אֵינֹו נֶאֱמָן עַל הַבָּנִים אָבֵל נֶאֱמָן עַל עֲצָמוֹ לְשׂוּיָה נִפְשִׂיָה חֲתִיכָא דְאַסוּרָא (טו) לְאַסֵּר בְּבֵית יִשְׂרָאֵל עַד שְׁיִטְבְּלוּ בְּפָנָי בֵּית דִּין.

יב כְּשָׁבָא הֵגֵר לְהִתְגַּיֵּר, בּוֹדְקִים אַחֲרָיו שְׂמָא בְּגִלְל מְמוֹן שְׁיִטַּל אוֹ בְּשִׁבִיל (טז) שְׂרָרָה שְׁיִזְכָּה לָהּ אוֹ מְפָנִי הַפֶּחַד בָּא לְכַנֵּס לְדָת. וְאִם אִישׁ הוּא, בּוֹדְקִין אַחֲרָיו שְׂמָא עֵינָיו נָתַן בְּאִשָּׁה יְהוּדִית. וְאִם אִשָּׁה הִיא, בּוֹדְקִין

אַחֲרֶיהָ שָׁמָּא עֵינֶיהָ נִתְּנָה בְּבַחֲוֵירֵי יִשְׂרָאֵל, וְאִם לֹא
נִמְצְאָת לָהֶם עֲלֶה מוֹדִיעִים לָהֶם כְּבֹד עַל הַתּוֹרָה וְטָרַח
שֵׁישׁ בַּעֲשֵׂיתָהּ עַל עַמֵּי הָאָרְצוֹת, כְּדִי שְׂיִפְרְשׁוּ. אִם קִבְּלוּ
וְלֹא פָּרְשׁוּ, וְרָאוּ אוֹתָם שְׁחִזְרוּ מֵאַהֲבָה, מְקַבְּלִים
אוֹתָם. וְאִם לֹא בְּדָקוּ אַחֲרָיו, אוֹ שֶׁלֹּא הוֹדִיעוּהוּ שְׂכַר
הַמְצוֹת וְעֲנִשׁוּ, וּמִל וְטָבֵל בְּפָנָי גִּי הַדִּיוֹטוֹת, הֲרִי זֶה גֵר
אֶפְלוּ נוֹדַע שֶׁבְּשִׁבִיל דְּבַר הוּא מִתְגַּיֵּר, הוֹאִיל וּמִל וְטָבֵל
יָצָא מִכָּלל הָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים, וְחוֹשְׁשִׁים לוֹ עַד שֶׁתִּתְבַּרַר
צְדָקָתוֹ; וְאֶפְלוּ (יז) חִזַּר וְעָבַד עֲבוֹדַת כּוֹכְבִים, הֲרִי הוּא
כִּישְׂרָאֵל מוֹמֵר שֶׁקְּדוּשָׁיו קְדוּשָׁיו. יִשְׂרָאֵל מוֹמֵר שֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה,
אִין צְרִיךְ לְטָבֵל; רַק מְדַרְבְּנֵן יֵשׁ לוֹ לְטָבֵל וּלְקַבֵּל עָלָיו דְּבָרֵי חֲבֵרוֹת בְּפָנָי גִּי
(כ"י) פ' (חולץ)

סימן רסט - אסור עריות בגרים, ודינן

לענין עדות וחליצה

ובו סעיפים י"א

א דין תורה שמתר לגר שישא אמו, או אחותו (א)
מאמו, שנתגירו. אבל חכמים אסרו דבר זה, כדי שלא
יאמרו: באנו מקדשה חמורה לקדשה קלה. וכן גר
שבא על אמו או אחותו, והיא בגיותה, הרי זה כבא על
ארמית.

ב כִּיצַד דִּין גָּרִים בְּעָרִיּוֹת שֶׁל שָׂאֵר בְּשָׂר, אִם הָיָה נָשׁוּי כְּשֶׁהוּא עוֹבֵד כּוֹכָבִים לְאִמּוֹ אוֹ לְאָחוֹתָיו מֵאִמּוֹ, וְנִתְגַּיְרוּ, מִפְּרִישֵׁין אוֹתָם. וְאִם הָיָה נָשׁוּי לְשָׂאֵר עָרִיּוֹת, וְנִתְגַּיְר הוּא וְאִשְׁתּוֹ, **(ב)** אֵין מִפְּרִישֵׁין אוֹתָם.

ג עוֹבֵד כּוֹכָבִים אָסוּר בְּשָׂאֵר הָאִם אַחַר שְׁנֵיתְגַיְר, מְדַבְּרֵי סוֹפְרִים, וּמְתָר בְּשָׂאֵר הָאֵב, אֶף עַל פִּי שְׂיֹדַע בּוֹדְאֵי שְׂזָה שְׂאָרוֹ מֵאָבִיו, כְּגוֹן תְּאוּמִים, שֶׁדַּבֵּר בְּרוּר הוּא שְׂאָבִיו שֶׁל זֶה הוּא אָבִיו שֶׁל זֶה, אֶף עַל פִּי כֵן לֹא גָזְרוּ עַל שָׂאֵר אָבִיו. לְפִיכָךְ נוֹשֵׂא הַגֵּר אִשְׁתְּ אָחִיו מֵאָבִיו, וְאִשְׁתְּ אָחִי אָבִיו, וְאִשְׁתְּ אָבִיו, וְאִשְׁתְּ בְּנוֹ, אֶף עַל פִּי שְׁנֵישֵׂאת לְאָחִיו אוֹ לְאָחִי אָבִיו אוֹ לְבְנוֹ אַחַר שְׁנֵיתְגַיְרוֹ. וְכֵן אָחוֹת אִמּוֹ מֵאָבִיהָ, וְאָחוֹתָיו מֵאָבִיו, וּבְתוֹ, שְׁנֵיתְגַיְרוֹ, מְתָרוֹת לוֹ. וְיֵשׁ אוֹסְרִים **(ג)** בְּאִשְׁתְּ אָבִיו (טוֹר בַּח"ג). אֲבָל אֵינּוּ נוֹשֵׂא לֹא אָחוֹתָיו מֵאִמּוֹ, וְלֹא אָחוֹת אִמּוֹ מֵאִמָּה, וְלֹא אִשְׁתְּ אָחִיו מֵאִמּוֹ, שְׁנֵישֵׂאת אָחִיו מֵאִמּוֹ אַחַר שְׁנֵיתְגַיְרָה, אֲבָל אִם נִשְׂאתָה אָחִיו כְּשֶׁהָיָה עוֹבֵד כּוֹכָבִים, הָרִי זֶה **(ד)** מְתָרֵת לוֹ.

ד שְׁנֵי אָחִים תְּאוּמִים שֶׁהִיָּתָה הוֹרְתוֹ שֶׁלֹּא בְּקִדְשָׁה וְלִדְתוֹ בְּקִדְשָׁה, חֲתָבִים מְשׁוּם אִשְׁתְּ אָח, אֲבָל לֹא **(ה)** חוֹלְצִין וְלֹא מִיבָמִין.

ה הנושא גִּילְתָּ וּבִתְּהָה הַגִּילְתָּ, או שְׁתֵּי אַחֲיוֹת מִן הָאֵם, יוֹשֵׁב עִם אַחַת מֵהֶן **(ו)** וּמְגַרֵּשׁ הַשְּׂנֵיָהּ.

ו נִשְׂאָה גִּילְתָּ, וּמִתְּהָה, מִתֵּר לְשֵׂא אִמָּה אוּ בִתְּהָה, שְׂלֵא גִזְרוּ אֶלֶּא **(ז)** בְּחֵייהֶן.

ז מִתֵּר לְאָדָם לְשֵׂא שְׁתֵּי אַחֲיוֹת גִּיּוּרוֹת מִן הָאָב, שְׂלֵא גִזְרוּ בְּשֵׂאֵר הָאָב.

ח הַשְּׂנֵיּוֹת, כָּלֶן, לֹא גִזְרוּ עֲלֵיהֶם בְּגֵרִים. לְפִיכֶךָ מִתֵּר הֵגֵר לְשֵׂא **(ח)** אִם אִמּוֹ. וְנוֹשֵׂא אָדָם גִּילְתָּ וְאִם אִמָּה, אוּ בֵּת בֵּית בִּתְּהָה, וְכֵן בְּשֵׂאֵר הַשְּׂנֵיּוֹת.

ט גֵּר שֶׁנִּתְגַּיֵּר וְאִשְׁתּוֹ עִמּוֹ, צָרִיכִים לְפָרֵשׁ זֶה מִזֶּה גֵּי חֲדָשִׁים, לְהַבְחִין בֵּין זֶרַע שֶׁנִּזְרַע בְּקִדְשָׁה לְזֶרַע שֶׁנִּזְרַע שְׂלֵא בְּקִדְשָׁה. וְאִם אֵינּוּ רוֹצֶה לְקַיְמָהּ, אֵין צָרִיכָה גִּט אֶלֶּא יוֹצֵאָה מִמֶּנּוּ בְּלֹא גִּט (נ"י פ' נושאין על האנוסה).

י וְלַעֲנִין **(ט)** עֵדוֹת, אֶפְלוּ אַחִים מִן הָאֵם מְעִידִים זֶה לָזֶה; דִּגֵּר שֶׁנִּתְגַּיֵּר, כְּקָטָן שֶׁנּוֹלַד דְּמִי.

יא לְעֵנֶן דִּין, גַּר כָּשֶׁר לְדוֹן דִּינֵי מְמוֹנוֹת, וְהוּא שְׁתֵּהא
(י) אָמוּ מִיִּשְׂרָאֵל. אָבֵל אִם אֵין אָמוּ מִיִּשְׂרָאֵל, פְּסוּל (יא)
לְדוֹן אֶת יִשְׂרָאֵל, אָבֵל לְחִבְרוּ גַר דָּן. (יב) וְלְחִיָּצָה,
פְּסוּל, אָפְלוּ לְחִיָּצַת גְּרִים, עַד שְׂיֵהא אָבִיו וְאָמוּ
מִיִּשְׂרָאֵל.

הלכות ספר תורה

סימן ער - שכר מצות כתיבת ספר תורה

ובו
סעיפים
א מְצוֹת עֲשֵׂה עַל כָּל אִישׁ מִיִּשְׂרָאֵל לְכַתֵּב לוֹ סֵפֶר תּוֹרָה.
וְאָפְלוּ הַנִּיחוּ לוֹ אָבוֹתָיו סֵפֶר תּוֹרָה, מְצוּה לְכַתֵּב מִשְׁלוֹ.
וְאִינוּ רְשָׁאֵי (א) לְמַכְרוֹ, אָפְלוּ יֵשׁ לוֹ הַרְבֵּה סְפָרֵי תּוֹרָה.
וְאָפְלוּ אֵין לוֹ מָה יֵאכֹל רַק עַל יְדֵי (ב) הַדְּחַק (הַגְּהוֹת מִיְּמוֹנֵי פִּיּו) וְאָפְלוּ
לְמַכֵּר יִשָּׁן כְּדֵי לְקַנּוֹת (ג) חֲדָשׁ, אָסוּר. אָבֵל לְלַמֵּד תּוֹרָה

או לשא אשה, מתר למכר אם אין לו דבר אחר למכר.

הגה: והוא הדין לצרף פדיון שבויים, מתר למכרו (גם זה שם ותוס' פ"ק דביב ואגדה שם). ועין באלו הדינים בא"ח סימן קנ"ג. שכר לו סופר לכתב לו ספר תורה, או שקנאו והוא הנה מטעה והגיהו, הרי זה כאלו כתבו (בית יוסף בשם נ"י). אבל לקחו כד ולא הגיה בו דבר, הרי כחוטף מצוה מן השוק (טור בשם ריב"ל פרק הקומץ). (ד) ואינו יוצא בזה.

ב (ה) האדנא, מצוה לכתב חמשי תורה ומשנה וגמרא ופרושיהן, ולא ימכרם אם לא ללמד תורה ולשא אשה.

סימן רעא - העור שנכתבה עליו ושרטוטה, ודין

סעיפים

ז'

ובו

א אין כותבין ספר תורה על עור בהמה, חיה ועוף הטמאים; ולא על עור דג, אפלו טהור. אבל כותבין על עור בהמה, חיה ועוף הטהורים, ואפלו עור נבלות וטרפות שלהן. וצריך שיהו העורות (א) מעבדין על ידי ישראל לשם ספר תורה, (ב) שיאמר בתחלת העבוד כשמשים אותם לתוך הסיד: עורות אלו אני מעבד לשם (ג) ספר תורה. **הגה:** ואם מעבדן עובד כוכבים, יסיע הישראל מעט (טור בשם ר"ב), (ד) בתחלה כשנותנו לסיד, ויאמר שהוא עושה לשם קדשת ספר תורה (בית יוסף), ויסמן אותן עורות שלא יחליפן העובד כוכבים,

ולא חישינו אחר כך שפא החליפון העובד פוכבים וזינף סימניו אחריו (הגהות מימוני פּרק א' מהל' ספר תורה). ועין בארח חיים סימן ל"ב.

ב צריך שיהו מעבדים בעפצא או בסיד וכיוצא בו, מדברים שמכונים העור ומחזיקין אותו (רמב"ם ספ"א מהל' ספר תורה ד"ו).

ג כותבין ספר תורה על (ה) הגויל, והוא העור שלא נחלק, וכותבין בו במקום שער. ואם כתב ספר תורה על הקלף, כשר, והוא שיהיה כתוב בצד הפנימי שכלפי הבשר. הגה: וקלפים שלנו הם יותר מבחרים מגויל, וכותבין עליהם לכתחלה לצד בשר. ואין כותבין עכשו על הגויל (ר"י מינץ סי' ס"ו). ואם שנה וכתב על קלפים שלנו במקום שער, פסול (אור זרוע הלכות תפילין). מיהו יש מקלין בזה (טור ועוד פוסקים עין בית יוסף).

ד כתב מקצתו על הגויל ומקצתו על הקלף, פסול. אבל אם עשה חציו גויל וחציו צבאים, אף על פי שאינה מצוה מן המבחר, כשר. ועין לקמן סימן ר"ץ.

ה ספר תורה צריך שרטוט. ואם כתבו בלא שרטוט, פסול. ולא ישרטט בעופרת וכיוצא בו, שצובע.

ו ספר תורה צריך שיכתבנו בדיו העשוי מעשן השמנים שרוי במי עפצים. ולכתחלה טוב לזהר שלא לעשות הדיו כי אם

מדברים הבאים מן העץ (כּוּ מִשְׁמַע בְּזֵהָר פִּי תְרוּמָה דָּף עֵיב עִי"א) . וְאִם כָּתְבוּ
בְּמִי עֲפָצָא וְקִנְיָנִים, (ו) כָּשֶׁר. אָבֵל לֹא בִשְׂאֵר מִיָּנִי
צְבֻעוֹנִים, כְּגוֹן הָאָדָם וְהַיָּרֵק וְכִיּוֹצֵא בָהֶם, שְׂאֵם כָּתֹב
אֶפְלוּ אֹת אַחַת בִּשְׂאֵר מִיָּנִי צְבֻעוֹנִים אוּ בְזָהָב, פָּסוּל.
הגה: וְכֵן אֲסוּר לְכַתֵּב שׁוּם שֵׁם מִסְפָּר עֲשָׂרִים וְאַרְבַּע סְפָרִים, שְׂלֹא בְדִיו (ו')
יְרוּחֵם בְּשֵׁם אָבֹן יָרְחִי. וַיֵּשׂ אֹמְרִים דְּלֹא בְעֵינָן דִּיו רַק בְּסִפְרָ תוֹרָה (בְּמִרְדְּכֵי ה"ק)

ז סִפְרָ תוֹרָה צָרִיף לְכַתְּבוּ (ז) בְּיָמִין. יֵשׂ אֹמְרִים שְׂיֵשׂ לְכַתֵּב
בְּקִלְמוֹס שֶׁל (ח) קָנָה וְלֹא בְנוֹצָה (מִרְדְּכֵי פ"ק דְּגִטָּיו) .

סימן ערב - דין רחב הדפין

סעיפים

ד'

ובו

א אין עושין ספר תורה לא ארכו יתר על הקפו, ולא
הקפו יתר על ארכו. פרוש, יכּוּן שְׂיֵהָא חוּט הַמְּקִיף יִרְעוּת כָּל הַסֵּפֶר
לְאַחַר שְׂיִתְפָּר וְיִגְלַל, אֲרֵף כְּשֶׁעוֹר אֲרָכּוּ (טוּר). וְכִמָּה הוּא אֲרָכּוּ,
בְּגוּיֵל, שְׂשֵׁה טְפָחִים שְׂהֵם כ"ד אֲצַבְעוֹת בְּרַחֵב (א) אֲגִדֵּל
שֶׁל יָד. וּבְקֶלֶף, אוּ פָחוֹת אוּ יוֹתֵר, וְהוּא שְׂיֵהָא אֲרָכּוּ
כְּהֶקְפוּ. וְכֵן אִם עָשָׂה בְּגוּיֵל (פָּחוֹת מ) שְׂשֵׁה טְפָחִים, וּמַעֲט הַכְּתֹב, אוּ
יִתֵּר עַל שְׂשֵׁה וְהִרְחִיב בְּכַתֵּב, עַד שְׂיֵהָיָה אֲרָכּוּ כְּהֶקְפוּ, הָרִי זֶה כְּמַצּוּה.
וְהַעֲמוּד (ב) שְׂבִתוֹף הַסֵּפֶר, יֵשׂ אֹמְרִים דְּמַצְרֵף לְהֶקֶף (טוּר בְּשֵׁם הַרָא"ש) .

ב אַרְדָּ כָּל שִׁיטָה שְׁלֵשִׁים אוֹתִיּוֹת, כְּדֵי לְכַתֵּב
לְמִשְׁפְּחוֹתֵיכֶם גִּי פְעָמִים. וְלֹא תִהְיֶה קְצָרָה מְזָה, כְּדֵי
שֶׁלֹּא יִהְיֶה הַדָּף נִרְאֶה כְּאַגְרָת. וְלֹא אַרְכָּה יוֹתֵר עַל זֶה,
כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיוּ עֵינָיו (ג) מְשׁוֹטְטוֹת בְּכַתֵּב (ל' רַמְבַּ"ם פ"ז מֵהַלְכוֹת
סֵפֶר תּוֹרָה ד"ד) .

ג אֵין עוֹשִׂין יְרִיעָה (ד) פְּחוֹת מִגִּי דְפִין, וְלֹא יוֹתֵר עַל ח'.
נִזְדַּמְנָה לוֹ יְרִיעָה בֵּת ט' דְפִין, לֹא יִחְלַקְנָה בְּעֵנָן שֶׁהֵיוּ גִי
דְפִין בְּאַחַת וְשֵׁשָׁה בְּשִׁנָּה, אֶלֶּא שֶׁיִּהְיוּ ד' בְּאַחַת וְחֲמִשָּׁה
בְּשִׁנָּה. בְּמָה דְבָרִים אָמוּרִים, בְּכָל הַיְרִיעוֹת שֶׁבִּסְפָר,
חוּץ מִבְּאַחֲרוֹנָה. אֲבָל בְּסוֹף הַסֵּפֶר, אֶפְלוּ (ה) פְּסוּק אֶחָד
עוֹשִׂין אוֹתוֹ דָּף לְבַדּוֹ וְתוֹפְרִים אוֹתוֹ עִם שְׁאָר יְרִיעוֹת.

ד כְּשִׁיגְמֹר אֶת הַתּוֹרָה, צָרִיד שִׁיגְמֹר בְּאַמְצַע שִׁיטָה
שֶׁבְּסוֹף הַדָּף. וְאִם נִשְׁאַר מִן הַדָּף שִׁיטִין הַרְבֵּה, מְקַצֵּר
וְעוֹלָה וְעוֹשֶׂה אוֹתִיּוֹת אַרְבּוֹת מִמָּטָה לְמַעְלָה, כְּדֵי שֶׁתִּתְחַזֵּק תִּבְּה אַחַת ד'
וְהוּא שִׁיטִין (טוּר) . וּמִתְחִיל מִתְחַלֵּת הַשִּׁיטָה שֶׁבְּסוֹף הַדָּף, וְלֹא
יִגְמֹר אֶת הַשִּׁיטָה, וּמִתְכַּוֵּן עַד שֶׁיִּהְיֶה לְעֵינָי כָּל יִשְׂרָאֵל
(דְּבָרִים לז, יב) בְּאַמְצַע שִׁיטָה שֶׁבְּסוֹף הַדָּף.

סימן רעג - שעור הגליון, ורוח בין שיטה לשיטה ובין דף לדף

סעיפים

ו'

ובו

א שעור הגליון למטה, ד' אצבעות בגודל. ולמעלה, ג'. ובין כל דף ודף, שנים. לפיכך צריך להניח בתחלת כל יריעה וסופה כרחב אצבע, וכדי תפירה, ונמצא כשתופר היריעות ביחד יהיה בין כל דף ודף בכל הספר רחב שתי אצבעות. ובין שיטה לשיטה, כמלא רחב שיטה. ובין כל חמש וחמש, ד' שיטין פנויות בלא כתב, ויתחיל החמש מתחלת שיטה חמישית. ויניח בתחלתו ובסופו כדי לגלל על העמוד, ועוד שתי אצבעות שישארו בין העמוד והדף.

ב לא (א) ימעט הכתב מפני רוח שלמטה ולמעלה, ולא מפני רוח שבין פרשה לפרשה.

ג נזדמנה לו תבה בת ה' אותיות, לא יכתב שתיים בתוך הדף וג' (ב) חוץ לדף, אלא כותב ג' בתוך הדף ושתיים חוץ לדף. ואם אין מקום כדי לכתב ג' בתוך הדף, יניח המקום חלק ולא ימשך האותיות לעשותן גדולות מחברתן כדי למלאות עד סוף הדף (הגהמיי"י בשם הרמ"י ד). ותבה בת ג' אותיות, יכול לכתב ממנה שתיים חוץ לדף, אף על פי שמעוטה בפנים. אבל אם אין בה אלא שתי אותיות, לא יכתבנה חוץ לדף. הגה: ואפלו אם ב' אותיות הם

מתבּה גְדוּלָה (ג) וְנִרְאִים כְּמוֹ תִבָּה בְּפָנָי עֲצָמָה, לֹא יִכְתְּבֶם עַל הַגְּלִיוֹן (בית יוסף בְּשֵׁם מְרַדְכֵי שְׂכִ"כ בְּשֵׁם סמ"ק).

ד נִזְדַּמְנָה לוֹ תִבָּה בַּת עֶשֶׂר אוֹתִיּוֹת, אוֹ פְּחוֹת אוֹ יוֹתֵר, וְלֹא נִשְׁאַר מִהַשִּׁיטָה כְּדִי לְכַתֵּב אֶת כָּלָה בְּתוֹךְ הַדָּף, אִם יִכּוֹל לְכַתֵּב (ד) חֲצִיָּה בְּתוֹךְ הַדָּף וְחֲצִיָּה חוּץ לַדָּף, כּוֹתֵב. וְאִם לֹא, מִנִּיחַ הַמָּקוֹם פְּנוּי וּמִתְחִיל מִתְחִלַּת הַשִּׁיטָה.

ה כָּל אֵלוֹ הַדְּבָרִים אֵינֶם אֶלָּא לְמַצּוֹה מִן הַמְּבַחֵר, וְאִם שָׁנָה כָּשֶׁר.

ו שָׂכַח לְכַתֵּב אֶת הַשֵּׁם כָּלוֹ, תּוֹלָה אוֹתוֹ בֵּין הַשִּׁיטוֹת. אֲבָל מְקַצֵּת הַשֵּׁם בַּשִּׁיטָה וּמְקַצֵּתוֹ תְּלוּי, פְּסוּל. וּבִשְׁאֵר תִּבּוֹת, אִם שָׂכַח, כּוֹתֵב מְקַצֵּת הַתִּבָּה בַּשִּׁיטָה וּמְקַצֵּתָהּ לְמַעְלָה. **הגה:** יֵשׁ סוּפְרִים מְדַקְדְּקִים לְכַתֵּב (אֹתִיּוֹת) (ה) בִּי"ה שְׁמִי' בְּרֵאשׁ הָעֲמוּדִים, וְכֵן קַצֵּת מְדַקְדְּקִים לְכַתֵּב בְּרֵאשׁ כָּל עֲמוּד ו' וְקוֹרִין אוֹתוֹ נוֹי הָעֲמוּדִים, וְאִין לְדַקְדֵּק בְּכָל זֶה, וְאֶפְלוּ הַמְדַקְדֵּק יִזְהַר שֶׁלֹּא יִמְעַט אוֹ יִרְחִיב הַכְּתֵב לְפַעֲמִים מִשּׁוּם זֶה (הַגְּהוֹת מִיְמוֹנֵי פ"ז), כִּי כָּל דְּבָרִים אֵלוֹ אֵין לָהֶם שֶׁרֶשׁ עַל מָה שִּׁסְמְכוּ (בית יוסף).

סימן רעד - שצריך לכתב אותה לשמה, ודין תקון האותיות וזיונ

סעיפים

ז

ובו

א צריך שיאמר הסופר כשיתחיל לכתב: ספר זה אני כותב לשם קדשת ספר תורה. ומספיק לכל הספר.

ב צריך שיהיה לפניו ספר אחר, שיעתיק ממנו, (א) שאסור לכתב אות אחת שלא מן הכתב. וצריך שיקרא כל תבה בפיו קדם שיכתבנה.

ג יכתב כתיבה נאה ומישרת, תמה. ואם כתב אלה למד ביחד, כזה ???, אינו פשר.

ד צריך שכל אות תהא מקפת גויל מארבע רוחותיה, שלא תדבק אות בחברתה, אלא יהא ביניהם כחוט השערה. ולא יהיו מפרדות הרבה זו מזו, כדי שלא תהא תבה אחת נראית כשתים. ויהיה בין תבה לתבה (ב) כמלא אות קטנה, ולא יקרבים ביותר שלא יהיו שתי תבות נראות כאחת. ואם שנה, שהרחיק בין האותיות עד שהתבה נראית כשתים, או שקרב שתי תבות עד שנראות כאחת, פסול.

ה צָרִיד שֶׁלֹּא תִפְסַל צוֹרֵת שׁוֹם אוֹת עַד שֶׁאֵינָהּ נִקְרָאת אוֹ דוֹמָה לְאוֹת אַחֲרֵת, בֵּין בְּעֵקֶר הַכְּתִיבָה, בֵּין בְּקִרְעוֹ, בֵּין בְּנִקְבֵי שְׁנֵקֵב בָּהּ, בֵּין בְּטִשְׁטוּשׁ. וְיִכּוּל לְטַל (ג) דִּיּוּ מִן אוֹת הַכְּתוּב בְּצָרִיד לְדִיּוּ (הַגְּהוֹת מִיְמוּנֵי פִיב) אוֹ שְׁרוּצָה (ד) לְגַלֵּל הַסֵּפֶר (הַרְאִישׁ כָּלִל (ג).

ו צָרִיד לְזַהֵר בְּתַקוּן הָאוֹתִיּוֹת וּבְזִיווּן, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּאַרְךְ בְּהַלְכוֹת תַּנְפְּלִין סִימָן לִיב וְסִימָן לִיּוּ.

ז סֵפֶר הַמְּנַקֵּד, פְּסוּל. וְאַפְלוּ (ה) הַסִּירוּ מִמֶּנּוּ הַנִּקְיֹד. וְכֵן סֵפֶר נְשִׂישׁ בּוֹ (ו) פְּסוּק פְּסוּקִים, פְּסוּל. הַגָּה: וְדוּקָא שֶׁעָשָׂה הַפְּסֵק בְּדִיּוּ. אֲבָל אִם הִנִּיחַ אֲוִיר בֵּין הַפְּסוּקִים, כָּל שֶׁאֵין בּוֹ שְׁעוֹר פְּרָשָׁה, כְּשֶׁרָה (תְּשׁוּבַת רִיבִישׁ). וְסֵפֶר תּוֹרָה שֶׁעָרַב בּוֹ הָאוֹתִיּוֹת, כְּמוֹ בְּגִט, אֵינָהּ פְּסוּלָה. אֲבָל לְכַתְּחִלָּה אֵין לַעֲשׂוֹת כֵּן (שֶׁם סִימָן קמ"ו).

סִימָן עֵרָה - צוֹרֵת פְּרָשָׁה פְּתוּחָה

וּסְתוּמָה וְצוֹרֵת הַשִּׁירָה

סעיפים

ו'

ובו

א פְּרָשָׁה פְּתוּחָה שֶׁעָשְׂאָהּ (א) סְתוּמָה, אוֹ סְתוּמָה שֶׁעָשְׂאָהּ פְּתוּחָה, יִגְנֹז. הַגָּה: וְיֵישׁ אוֹמְרִים דְּמַתֵּר (ב) לְתַקְּנוֹ, כְּמוֹ

בְּשֵׁאֵר טְעוּיֹת (הֲרֵאִישׁ וְהֲרֵשֶׁבִיא וְרִיבִישׁ) . וְכֵן נִהְגוּ הַסּוֹפְרִים לְתַקְּנוֹ, אִם אֶפְשָׁר לוֹ לְמַחֵק שֶׁלֹּא יִפְגַּע בַּשֵּׁם, כִּי אִין לוֹ לְחַתֵּךְ הַשֵּׁם וְלַעֲשׂוֹת (ג) נִקְבִים בְּיִרְיעָה (הֲרֵאִישׁ כָּלֵל ג').

ב בְּצוּרַת פְּתוּחָה וְצוּרַת סְתוּמָה יֵשׁ מִחֻלְקַת בֵּין הֲרַמְבַּ"ם וְהֲרֵאִישׁ, וִירָא שְׁמַיִם יֵצֵא אֶת כָּלֶם וְיַעֲשֶׂה בְּעֵנֶן שֶׁבְּפִרְשָׁה פְּתוּחָה יְסִים פֶּרֶשָׁה שְׁלִפְנֵיהָ בְּאֲמֻצֵּעַ שֵׁיטָה, וְיִשְׁתַּיֵּר בְּסוּפָה חֶלֶק כְּדִי (ד) תִּשַׁע (ה) אוֹתִיּוֹת, וְיִתְחִיל לְכַתֵּב בְּרֵאשׁ שֵׁיטָה שְׁתַּחֲתִיקָה. וּבְפִרְשָׁה סְתוּמָה, תִּמְיֵד יְסִים פֶּרֶשָׁה שְׁלִפְנֵיהָ בְּתַחֲלֵת שֵׁיטָה וְיִנִּיחַ חֶלֶק כְּדִי תִשַׁע אוֹתִיּוֹת, וְיִתְחִיל לְכַתֵּב בְּסוּף אוֹתָהּ שֵׁיטָה עֲצָמָה, וְלֹא יִשְׁנֶה לַעֲשׂוֹת צוּרָה אַחֲרַת לֹא לְפְתוּחָה וְלֹא לְסְתוּמָה, וּבְהַכִּי הוּי כָּשֵׁר בֵּין לְהֲרַמְבַּ"ם בֵּין לְהֲרֵאִישׁ.

הגה: וְאִם לֹא יוּכַל לְכוּן בְּכָךְ, לֹא יְסוּר מִדְּבָרֵי (ו) הֲרַמְבַּ"ם בְּזֶה, כִּי עָלִיו סָמְכוּ הָאַחֲרוֹנִים וְכָתְבוּ שְׁדַבְּרִיו הֵם עֶקֶר (מִ"כ בְּשֵׁם חֲכָם א'). וּמְכַל מְקוֹם אִם נִמְצָא סֵפֶר תּוֹרָה שְׁאִינָה (ז) כְּתוּבָה לְפִי דְבָרִיו, אִין לְפִסְלָהּ, כִּי יֵשׁ גְּדוּלִים שֵׁישׁ לָהֶם סְבָרוֹת אַחֲרוֹת בְּזֶה (ר"י מִינָן סִימָן ח').

ג כְּתַב הַשִּׁירָה כְּשֵׁאֵר הַכְּתָב, אוֹ שְׁכָתַב שְׁאֵר הַכְּתָב כְּשִׁירָה, פָּסוּל. וְדוּקָא שְׁכָתַב הַשִּׁירָה כְּשֵׁאֵר הַכְּתָב בְּלֹא פְּזוּר, אֲבָל אִם שְׁנֶה בְּפְזוּר מִמָּה שְׁנֶהֲגוּ, לֹא פָּסֵל, וּבְלִבְד שִׁיָּהָא (ח) אֲרִיחַ עַל גְּבִי לְבִנָּה.

ד שִׁירַת הַיָּם כּוֹתְבִים אוֹתָהּ בְּשִׁלְשִׁים שֵׁיטוֹת. שֵׁיטָה רֵאשׁוּנָה, כְּדַרְכָּהּ, (ט) וּשְׁאֵר שֵׁיטוֹת, אַחַת מִנִּיחִין

בְּאִמְצַע רוּחַ אֶחָד, וְאַחַת מִנִּיחִין הָרוּחַ בְּשָׁנֵי מְקוֹמוֹת
בְּאִמְצַע, עַד שֶׁתִּמָּצֵא הַשִּׁטָּה חִלּוּקָה לְשֵׁלֶשׁ, וְנִמְצָא רוּחַ
כְּנֶגֶד הַכֶּתֶב, וְכֶתֶב כְּנֶגֶד הָרוּחַ.

ה צוּרַת שִׁירַת הָאֲזִינוּ, כָּל שִׁיטָה יֵשׁ בְּאִמְצַע רוּחַ אֶחָד,
וְנִמְצָאת כָּל שִׁיטָה חִלּוּקָה לְשֵׁתִים, וְכוֹתְבִים אוֹתָהּ
בְּשִׁבְעִים שִׁיטוֹת.

ו כָּתֵב הַמֵּלֵא חֶסֶר, אוֹ הַחֶסֶר מֵלֵא, אוֹ שְׁכָתֵב מֵלֵא
שֶׁהִיא קָרִי וְכֶתִיב בְּקִרְיָאָתָהּ, כְּגוֹן שְׁכָתֵב: יִשְׁכַּבְנָה,
בְּמְקוֹם יִשְׁגֻלְנָה (דְּבָרִים כח, ט). אוֹ וּבִטְחוּרִים, בְּמְקוֹם
וּבַעֲפוּלִים (דְּבָרִים כח, כז). וְכִיּוֹצֵא בְּהוֹן, פָּסוּל. הַגָּה: וַיֵּשׁ עוֹד
דְּבָרִים שֶׁנֶּהְגוּ בְּהוֹן הַסּוּפְרִים כְּמוֹ שֶׁהֶעֱתִיקוּ אִישׁ מִפִּי אִישׁ, כְּמוֹ בְּאוֹתִיּוֹת
גְּדוּלוֹת וְקִטְנוֹת וְהִנְקָדוֹת וְהַמְשׁוּכוֹת. וְעוֹד נֶהְגוּ בְּמִנְיָן הַשִּׁיטִין לְעִשׂוֹתָם לֹא
פְחוֹת מִמִּיחַ, וַיֵּשׁ אוֹמְרִים מִיב, וְלֹא יוֹתֵר מִסִּי. וְעוֹד נֶהְגוּ בְּרֵאשֵׁי הַשִּׁיטִין
לְמַעַלָּה מִשִּׁירַת הַיָּם הִי שִׁיטִין, וְזֶה הַתְּחַלְתָּן: הַבָּאִים (שְׁמוֹת יד, כח), בִּיבְשָׁה
(שְׁמוֹת יד, כט), הִי (שְׁמוֹת יד, ט), מֵת (שְׁמוֹת יד, ט). בְּמִצְרַיִם (שְׁמוֹת יד, לא) וְכֵן לְמִטָּה
מִהַשִּׁירָה הִי שִׁיטִין, וְהַתְּחַלְתָּן: וְתִקַּח (שְׁמוֹת טו, כ), אַחֲרֶיהָ (שְׁמוֹת טו, כ), סוּס
(שְׁמוֹת טו, כא), וַיִּצְאוּ (שְׁמוֹת טו, כב), וַיִּבְאוּ (שְׁמוֹת טו, כג). (וְיִהְיוּ) לְמַעַלָּה מִשִּׁירַת
הָאֲזִינוּ שֶׁשָּׁה שִׁיטִין, וְהַתְּחַלְתָּן: וְאַעֲיֶדָה (דְּבָרִים לא, כח), אַחֲרֵי (דְּבָרִים לא, כט),
הַדְּרֹךְ (דְּבָרִים לא, כט), בְּאַחֲרֵית (דְּבָרִים לא, כט), לְהַכְעִיסוֹ (דְּבָרִים לא, כט), קָהֵל
(דְּבָרִים לא, ט) וְלִמְטָה הִי שִׁיטִין, וְהַתְּחַלְתָּן: וַיִּבְא (דְּבָרִים לב, מד), וַיִּדְבֵּר (דְּבָרִים
לב, מה), (דְּבָרִי) אֲשֶׁר (דְּבָרִים לב, מו), הִזְאֵת (דְּבָרִים לב, מז), (אֲשֶׁר) (דְּבָרִים לב, מז).
וְכָל אֵלוֹ הַדְּבָרִים לְמַצְוָה, וְאִם שָׁנָה לֹא פָּסֵל (הַכֹּל מִלְשׁוֹן הַטּוֹר).

סימן רעו - דין תלית הדלוג, ודין

הטועה בכתובת השם

סעיפים

י"ג

ובו

א טעה ודלג תבה או יותר, יכול לתלותה בין השיטין אבל לא ברוח שבין דף לדף.

ב אף על פי שאומר בתחלת הספר שכותבו לשם קדשת ספר תורה, בכל פעם שכותב שם מהשמות שאינם נמחקים צריך לומר שכותב לשם קדשת השם. ואם לא עשה כן, **(א)** פסול (כו נראה מרא"ש וכו כתיב סמ"ג וסה"ת). **הגה:** כתיב שם אלהים אחרים לשם קדשה, אינו פסול, דהוי כמקדיש בעלי **(ב)** מומין למזבח, דאינו קדושים (בית יוסף בשם רשב"י).

ג כשכותב השם, אפלו מלך ישראל שואל בשלומו, לא ישיבנו. ואם היה כותב שני שמות זה אחר זה, מתר להפסיק ביניהם, וכשיחזר לכתב שם שני צריך לחזר לומר שהוא כותבו לשם קדשת השם.

ד כשטובל הקלמוס לכתב השם, לא יתחיל מיד השם לכתב, שמא יהיה עליו רבוי דיו ולא יצא הכתב מישר, אלא יכון להניח אות אחת מלכתב קדם השם, ובאותו האות יתחיל לכתב ואם לא עשה כן, **(ד)** חפש אחר אות שצריכה דיו, וימלאנה, וכותב את השם (בית יוסף בשם מ"כ).

ה **כתב (ה)** האזכרות בדין וזרק עליהם זֶהב, פָּסוּל.

ו שָׁכַח לְכַתֵּב הַשֵּׁם כָּלוּ, תוֹלָה אוֹתוֹ בֵּין הַשִּׁיטוֹת. אָבֵל
מִקְצַת הַשֵּׁם בַּשִּׁיטָה **(ו)** וּמִקְצַתוֹ תְּלוּי, פָּסוּל.

ז מִתֵּר לְכַתֵּב הַשֵּׁם עַל מְקוֹם **(ז)** הַמַּחֲק וְעַל מְקוֹם הַגֶּרֶד.
(ח) וְאִין חֲלוּק בְּזָה בֵּין סֵפֶר תּוֹרָה לְשָׂר סִפְרִים (כִּיכ בַסִּיָּה).

ח צָרִיךְ שְׂיִהְיוּ כָּל אוֹתִיּוֹת הַשֵּׁם בְּתוֹךְ הַדָּף, וְלֹא יֵצֵא
מֵהֶם כָּלל חוּץ לַדָּף.

ט אָסוּר לְמַחֲק אֶפְלוֹ אוֹת אַחַת מִשְׁבַּעַה שְׁמוֹת שְׂאִינָם
נְמַחֲקִים, וְלֹא מֵאוֹתִיּוֹת הַנְּטָפְלוֹת **(ט)** מֵאַחֲרֵיהֶם כְּנוֹן ד'י
שֶׁל אֱלֹהִיךָ וְכִיִּים שֶׁל אֱלֹהֵיכֶם. וְאֵלוֹ הַשְּׁבַעַה שְׁמוֹת: שֵׁם
הַהוֹיָה; וְשֵׁם אֲדֹנֹת; וְאֵל, **(י)** אֱלוֹהַ, אֱלֹהִים; שְׂדֵי;
צְבָאוֹת. וַיֵּשׁ גּוֹרְסִין גַּם כֵּן אֶהְיִי אֲשֶׁר אֶהְיִי (טוֹר).

י כָּתֵב אֵל מֵאֱלֹהִים, יָהּ מִהַשֵּׁם, אוֹ שְׁכָתֵב שֵׁם יָהּ, אִינּוֹ
נְמַחֲק. אָבֵל שֶׁד מִשְׂדֵי וְצַב מִצְבָּאוֹת, נְמַחֲקִים. הַגָּה: וְכוּ
אֲד מֵאֲדָנִי אוֹ אֵה מֵאֵהָיָה (יְרוּשָׁלַיִם פִּי"ק דְּמַגְלָה). וַיֵּשׁ **(יא)** מִחֲמִירִין בְּזָה (תוּס')

פ' שבועות העדות בשם ר"ח). והשם שכותבין בסדורין שתי יודין ואחד על גביהו, מתר למחקו אם הוא לצרף (פסקי מהרא"י סי' קע"א).

יא נדבקה אות לחברתה באותיות השם, יש לו לגרדו.

הגה: דיו שנשפכה על השם, מתר למחקו כדי לתקנו דאין זה דרף מחיקה, רק דרף תקון (בית יוסף בשם מסכת סופרים ובהגהת מימוני פ"ו) ה' של שם שפרעה נוגעת בגגה, אם נוגע ממש עד שנראית כח"ת, מתר למחק או לגרד הרגל ולתקנה. אבל אם נוגעת רק מעט, יש **(יב)** לספק בדבר אם מתר (בית יוסף בשם ר"י אסכנדרני).

יב הכותב יהודה ולא נתן בו דלת, יתלה הדל"ת למעלה. ה"ה לו לכתב השם, וכתב יהודה, עושה ה' מהדל"ת ומוחק ה' אחרונה.

יג כלי שהיה כתוב עליו שם, קוצץ מקום השם, וגונזו.

הגה: ואסור לכתב שם לכתחלה שלא בספר, דיוכל לבוא לידי בזיון, ולכן נזהרין שלא לכתב שם באגרת. ויש נזהרין אפלו במלת **(יג)** שלום, שלא לגמור כתיבתו (מהרי"ל בשם התשב"ץ).

סימן רעז - שלא להפך היריעה על

פניה

א כָּתַב הַיְרִיעָה וּבָא לְהַנִּיחָהּ כְּדֵי שְׁתַּתִּיבֶשׁ, לֹא יִהְיֶה הַכָּתָב לְמַטָּה. אִם עַל פִּי שְׂמֹכִין כְּדֵי שֶׁלֹּא יַעֲלֶה אֶבֶק עַל הַכָּתָב, מִכָּל מְקוֹם דֶּרֶךְ בְּזִיוֹן הוּא, אֲלֵא יִהְיֶה פְּנֵי הַכָּתָב לְמַעְלָה, (א) וְיִפְרֹשׁ עָלָיו בְּגָד.

סימן רעח - דין תפירת ספר תורה

סעיפים

די

ובו

א אין תופרין ספר תורה אלא בגידי בהמה או חיה הטְהוֹרִים. וְלֹא יִתְפֹּר כָּל הַיְרִיעָה מֵרֵאשֶׁה (א) לְסוּפָה, אֲלֵא יִנִּיחַ בְּרֵאשֶׁה מְעַט וּבְסוּפָה מְעַט שֶׁלֹּא יִהְיֶה תְּפוּר, וְכָל הַשָּׂאָר יִהְיֶה תְּפוּר מֵרֵאשׁ וְעַד סוּף. וְיִתְפֹּר מִבַּחוּץ (תְּרוּמַת הַדָּשָׁן ס"י נ"ו).

ב ישנים בספר תורה שני עמודים, אחד בראשו ואחד בסופו, ומה ששיר גליון בראשו ובסופו יכרוך על העמודים ויתפּרנו (ב) בגידים, וישאר בין העמוד לדף שתי אצבעות. ובשעת הדחק, שאי אפשר לתפּרה בגידיו, אם נתפּרה (ג) במשי סביב העמודים, קורין בה. מיהו אם אפשר לתקנה בגידיו, אף על פי שכתב נתפּרה במשי, אין קורין בה עד שיתקנה (ת"ה ס"י נ"א).

ג אם נקרע רב תפירה שבין יריעה ליריעה, ועדין (ד)

מחברות בחמש או שש תפירות של קימא, כשר (שם סימן
(נ).

ד אם יריעה אחת אינה תפורה עמו, אפלו היא מנחת
עמו, אין קורין בו.

סימן רעט - דיני הגהת ספר תורה ושלא ישהנו מטעה

סעיפים

ה'

ובו

א ספר תורה שאינו מְגֵה, אסור להשהותו יותר
משלשים יום, אלא יתקן או יגלו. והוא הדין לשאר ספרים רש"י
ובית יוסף בשם הגהות מימוני ורבינו ירוחם נתיב נ'. ואין להגיה שום ספר על פי
הסברא, כי אם בראיה ברורה שיש בו טעות (הרב ר' דוד כהן בית ט"ו וחרם
קדמונים).

ב קראו בספר תורה בצבור ונמצא בו טעות, מוציאין
ספר תורה אחרת ומתחיל ממקום שנמצא הטעות,
ומשלימין שבעה על אותם שקראו במטעה. ואם נמצא
הטעות באמצע קריאת התורה, גומר קריאתו בספר (א)
הכשר ומברך לאחריה ואינו מברך לפנייה, כי ברכה
שברך לפנייה בספר תורה הפסול, וכן קריאה שקראו

בו, עֲלֵתָהּ לָהֶם בְּדִיעָבֵד. **הגה:** ואין חלוק בזה בין שְׁנִמְצָא (ב) הטעות בספר תורה ראשונה בין שְׁנִמְצָא הטעות בשנייה שְׁקוּרִין בה חובת היום לַמִּכְטִיר וְעִין בא"ח סִימָן קמ"ג.

ג סֵפֶר תוֹרָה שְׁנִמְצָאוּ בוֹ שְׁלֹשׁ טְעוּיֹת, אָסוּר לְקָרוֹת בוֹ עַד שְׁיִגְיֵהֶנּוּ, כִּי הוּא מַחֲזֵק בְּמִטְעָה.

ד סֵפֶר תוֹרָה שְׁיִישׁ בוֹ ג' טְעוּיֹת בְּכָל דָּף וְדָף, יִתְקַן. וְאִם הָיוּ ד', יִגָּנוּזוּ. וְאִם הָיָה רַב הַסֵּפֶר מְגַה, וְהִשְׁאָר יֵשׁ בוֹ ד' טְעוּיֹת בְּכָל דָּף, וְנִשְׁאָר אֶפְלוּ דָף אֶחָד מֵאוֹתוֹ הַשְּׁאָר הַמְּשֻׁבָּשׁ בְּלֹא ד' טְעוּיֹת, הָרִי זֶה יִתְקַן. בְּפֶה דְבָרִים אֲמוּרִים, שְׁכַתֵּב הַמֶּלֶא חֶסֶר, לְפִי שֶׁהוּא גִנָּאי לְתַלּוֹת כָּל כָּךְ בֵּינֵי שֵׁיטִי. אֲבָל אִם כָּתַב הַחֶסֶר מֶלֶא, אֶפְלוּ יֵשׁ בְּכָל דָּף וְדָף כְּפֶה טְעוּיֹת, יִתְקַן, לְפִי שֶׁאִין הַגְּרִידָה גִנָּאי כְּמוֹ הַתְּלִיָּה. **הגה:** וכשגורד, ירחיב האות שלפניו ושלאחריו קצת, שלא יהא מקום הגרד (**ג**) הפסק בתבה (ב"י ומרדכי הי"ק).

ה אִם דָּלַג שְׁנֵי שֵׁיטִין אוֹ ג', לֹא יִמְחַק שְׁלֹשָׁה שֵׁיטִין לְכַתֵּב בְּמִקּוּמָם אַרְבָּעָה אוֹ ה' לְהַכְנִיס מֵה שְׁדִלַּג, מִפְּנֵי שְׁמִמְעֵט הַכְּתָב וּמְחִזִּי כְּמִנְמָר (פ"י פְּעוֹר נִמְר שֵׁישׁ בוֹ גִּוּנִין הַרְבֵּה). וְטוֹב לְסַלֵּק הַיְרִיעָה. וּמִכָּל מְקוֹם הַסּוּפְרִים נִהְגוּ לְתַקֵּן, וּכְמוֹ שְׁנִתְבָּאֵר לְעִיל רִישׁ ס"י רע"ה.

סימן רפ - נקרעה היריעה לאחר

תפירתה

ובו

ב'

סעיפים

א ספר תורה שנקרעה בו יריעה בתוך שני שיטות, (א) יתפר. בתוך ג', לא יתפר. במה דברים אמורים, בישן שאין עפוצו נכר. ואם נכר הגויל שהוא עפוצ, תופר אפלו קרע הבא בתוך ג'. אבל לא (ב) יותר (ריב"ש). וכן בין דף לדף ובין תבה (ג) לתבה, יתפר. וכל הקריעות אין תופרין אותם אלא בגידים שתופרין בהם היריעות זו לזו. **הגה:** ויש אומרים שנוהגין לתפרם במשי (ת"ה סי' נ"א וקרא"ש פ"ל ג' וסה"ת). וכן נוהגין האדנא, אבל העקר לתפרם בגידין, אם אפשר (ש"ס ופוסקים וריב"ש). ויש אומרים דמתר (ד) לדבק עליו קלף מבחוץ, כל זמן שמתר לתפרם, ולדבק הקריעה על ידי כף (שם סי' ל"א). וכן אם נחסר דבר, כותבין על הקלף (ה) הדבוק (מהרי"ק ש"ש קכ"ב), וכן נהגו וע"ז לקמו סימן ר"ץ. ובכל הקרעים יזהר שלא תחסר אות אחת או תשתנה צורתה או תחלק. **הגה:** ואם (ו) נחלק שום אות על ידי הקריעה, פסולה, ולא מהני מה שמדבקו מאחוריו (שם). וכן יזהר שלא יתחב המחט תוך הכתב, אלא חוץ לכתב.

ב ספר תורה שבלו ממנו יריעות ובא להחליפם, אפלו לא בלו ממנו אלא אחת או שתים, צריך להחליף שלש, לפי שאי אפשר שיהיו אותם שמחליף דומות לגמרי לאחרות ולכך (ז) צריך שיהיו לפחות שלשה דומות.

סימן רפא - מי כשר לכתוב ספר תורה, ואם אמר הסופר שלא כתב האזכרות לשמן,

סעיפים

ה'

ובו

א ספר תורה שכתבו אפיקורוס, ישרף. כתבו כותבי, (א) יגנו. נמצא ביד אפיקורוס, ואינו יודע מי כתבו, יגנו. נמצא ביד כותבי, ואינו יודע מי כתבו, יש מי שמכשיר ויש אומרים יגנו. וחיבין הצבור לקנותו ממנו בכדי דמיו או יותר מעט ולגנו, כדי שלא (ב) יזלזל בו. ואם רצה להעלות בדמיו יותר מכדי דמיו הרבה, מניחין אותו בידו. ואם החזקו (ג) שבזו כנענים ספרי ישראל, תולים שאותם ספרים שלהם היו וקורין בהם.

ב גר שחזר לסורו מחמת יראה, כשר לכתב ספר תורה.

ג ספר תורה שכתבו מסור, (ד) עבד, אשה, קטן, כותבי, ישראל מומר, פסולין.

ד ספר תורה שכתבו ממזר, יש פוסלין. והוא הדין גר תושב (מַרְדְּכֵי סַה"ק).

ה סֵפֶר תּוֹרָה שְׁאֵמַר הַסּוֹפֵר לְאַחַר שְׂיָצָא מִיָּדּוֹ: לֹא כְּתַבְתִּי הָאִזְכָּרוֹת לְשֵׁמוֹ, אֵינוֹ נֶאֱמָן לְפָסְלוֹ. אֲבָל נֶאֱמָן הוּא לְהַפְסִיד כָּל שְׂכָרוֹ. וְלָמָּה אֵינוֹ נֶאֱמָן לְפָסְלוֹ, שְׂמָא לֹא נִתְכַּוֵּן אֱלֹא לְהַפְסִיד עַל הַלּוֹקָח אוֹ עַל זֶה שֶׁשָּׂכְרוֹ, וְדוּמָה שֶׁאֵינוֹ מִפְסִיד בְּאֲמִירָה זֹו אֱלֹא שְׂכָר הָאִזְכָּרוֹת. לְפִיכָךְ אִם אָמַר: סֵפֶר תּוֹרָה זֶה עוֹרוֹת שְׁלוֹ אֵינִם מְעַבְדִּים לְשֵׁמוֹ, מִתּוֹךְ שֶׁנֶּאֱמָן לְהַפְסִיד **(ה)** שְׂכָרוֹ נֶאֱמָן לְפָסְלוֹ, שֶׁהַכֹּל יוֹדְעִים שֶׁאִם אֵין הָעוֹרוֹת מְעַבְדִּין לְשֵׁמוֹ אֵין לוֹ שְׂכָר כָּלָל. **הגה:** **(ו)** מִיְהוּ כְּשֶׁכָּר חֲמֵשׁ בְּעֵלְמָא חֲיָב לְשַׁלֵּם לוֹ, דְּהָא מִכָּל מְקוֹם לֹא גָרַע מִחֲמַשׁ (מְרַדְכֵי פִי הַנְזֻקִין) .

סימן רפב - לנהג כבוד בספר תורה, ודין תשמישיה

סעיפים

י"ט

ובו

א חֲיָב אָדָם לְנַהֵג כְּבוֹד גָּדוֹל בְּסֵפֶר תּוֹרָה. וּמִצְוָה לִיַּחַד לוֹ מְקוֹם וּלְכַבֵּד הַמְּקוֹם הַהוּא וּלְהַדְרֹו בְּיוֹתֵר. וְלֹא יִרְק כְּנֶגֶד סֵפֶר תּוֹרָה. וְלֹא יִגָּלֶה עֲרוֹתוֹ כְּנֶגֶדּוֹ. וְלֹא יִפְשֹׁט רַגְלוֹ כְּנֶגֶדּוֹ. וְלֹא יִנְיַחְנוּ עַל רֵאשׁוֹ כְּמִשׁוּי. וְלֹא יַחְזֹר אַחֲרָיו, אֱלֹא אִם כֵּן **(א)** גְּבוּהָ מִמֶּנּוּ עֲשָׂרָה טַפְחִים, אֱלֹא יֵשֵׁב לְפָנָיו בְּכַבֵּד רֵאשׁ וּבִירְאָה וּפְחַד, שֶׁהוּא הָעֵד הַנֶּאֱמָן עַל

כָּל בָּאֵי עוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר: וְהָיָה שֵׁם בְּךָ לְעַד (דְּבָרִים ל"א, כו),
וּיְכַבְּדוּנוּ כְּפִי כָחוּ.

ב הַרוּאָה סֵפֶר תּוֹרָה כְּשֶׁהוּא מְהַלֵּךְ, חָיֵב לַעֲמֹד לְפָנָיו,
וְיִהְיוּ הַכֹּל עוֹמְדִים עַד **(ב)** שֶׁיַּעֲמֹד זֶה שְׁמוֹלִיכוּ וְיִגְיַעְנוּ
לְמָקוֹמוֹ, אוֹ עַד שֶׁיִּתְכַּסֶּה מֵעֵינֵיהֶם. **הגה:** אֲבָל לְפָנֵי חַמְשִׁים
שָׁלְנוּ אִין צְרִיכִים לַעֲמֹד (בִּי"י בְּשֵׁם הַרְמַב"ם). וַיֵּשׁ מִחֲמִירִים (רשבי"א ס"י קמ"ד).
(ג) הַשׁוֹמֵעַ קוֹל הַנוֹשֵׂא סֵפֶר תּוֹרָה אֶף עַל פִּי שֶׁאִינוֹ רוּאָה אוֹתוֹ, חָיֵב לַעֲמֹד
(בִּי"י בְּשֵׁם הַרְב רַבְנוּ מְנוּח).

ג הָיָה הוֹלֵךְ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם וְסֵפֶר תּוֹרָה עִמוֹ, לֹא יִנְיַחְנוּ
בְּשֵׁק וְיִנְיַחְנוּ עַל גְּבֵי חֲמוֹר וְיִרְכַּב עָלָיו, אֶלָּא מִנִּיחוּ
בְּחִיקוֹ כְּנֶגֶד לְבוֹ וְהוּא רוֹכֵב עַל הַחֲמוֹר. וְאִם הָיָה **(ד)**
מִפֶּחַד מִפָּנֵי הַגָּנָבִים, מֵתֵר.

ד לֹא יֵאָחֵז אָדָם סֵפֶר תּוֹרָה וְיִכְנֹס בּוֹ לְבֵית הַכֶּסֶּא אוֹ
לְבֵית הַמְּרֻחָץ אוֹ לְבֵית הַקְּבָרוֹת, אֶף עַל פִּי שֶׁכָּרוּךְ
בְּמִטְפַּחַת וְנִתּוֹן בְּתִיק שָׁלוֹ, וְלֹא יִקְרָא בּוֹ עַד שֶׁיִּרְחִיק ד'
אֲמוֹת מֵהַמֵּת אוֹ מִבֵּית הַקְּבָרוֹת אוֹ מִבֵּית הַכֶּסֶּא. וְלֹא
יֵאָחֵז סֵפֶר תּוֹרָה בְּלֹא מִטְפַּחוֹת.

ה אִין זוֹרְקִין כְּתָבֵי הַקֹּדֶשׁ, וְאֶפְלוּ הַלְכוֹת וְאֶגְדוֹת. וְאֶסוּר
לְהַפִּיךְ אוֹתוֹ עַל פָּנֵיהֶם, וְכִשְׁמֻצָּאוֹ כֶּךָ צְרִיךְ לְהַפְּכוֹ (מַהְרִי"ל).

ז הקמעיון, אם היו המכסאים עזר מתר לפנס בהם לבית הפסא, ואם לאו, אסור.

ז אסור לישב על (ה) המטה שספר תורה עליה. הגה: וכל שכן שאסור להניחה על גבי קרקע. והוא הדין שאר (ו) ספרים (ב"י בשם הר"ר מנוח ובשם א"ח וכל בו). ואפלו על המדרגות שעושין לפני ארון הקדש, אסור להניח ספרים (הגמ"י) ולא (ז) נתיח אדם ספר תורה על ברקיו ובי אצילי ידיו עליו (מהרי"ל). ונ"ל דהוא הדין שאר ספרים.

ח בית שיש בו ספר תורה לא ישמש בו מטתו עד שיוציאו. ואם אין לו מקום להוציאו, יעשה לפניו מחצה גבוהה עשרה טפחים. אבל על ידי הנחת כלי בתוך כלי שאינו מיחד אינו מתר אלא בתפלין ושאר כתבי הקדש וחמשים, אבל לא בספר תורה, והרמב"ם מתיר אף בספר תורה. ואם פרש טליתו על הארגז שמנח בו, חשוב ככלי בתוך כלי.

ט כל הטמאים, אפלו (ח) נדות, מתרים לאחז בספר תורה ולקרות בו. והוא שלא יהיו ידיהם מטנפות או מלכלכות.

י סֵפֶר תּוֹרָה שֶׁבָּלָה אוֹ נִפְסַל, נוֹתְנִין אוֹתוֹ בְּכָלִי חֶרֶס וְקוֹבְרִין אוֹתוֹ אֶצֶל **(ט)** תַּלְמִיד חֶכֶם, וְזוֹ הִיא גְּנִיזָתוֹ.

יא מִטְּפָחוֹת סִפְרִים שֶׁבָּלוּ, **(י)** עוֹשִׂין אוֹתָם תַּכְרִיכִין לְמֵת מְצֹוּה וְזוֹ הִיא גְּנִיזָתָן.

יב תֵּיךְ שֶׁהוּכָן לְסֵפֶר תּוֹרָה **(יא)** וְהֵנַח בּוֹ, וְכֵן הַמְּטַפְּחוֹת וְהָאָרוֹן וְהַמְּגִדֵל שֶׁמְנִיחִים סֵפֶר תּוֹרָה בּוֹ, אֵף עַל פִּי שְׂאִין מְנִיחִים בּוֹ סֵפֶר תּוֹרָה כְּשֶׁהוּא לְבַדּוֹ אֶלָּא כְּשֶׁהוּא בְּתֵיךְ, וְכֵן הַכֶּסֶא שֶׁהוּכָן לְהֵנִיחַ סֵפֶר תּוֹרָה עָלָיו, וְהֵנַח, כָּלֵם תְּשֻׁמִּיּוֹת קִדְּשָׁה הֵם וְאֲסוּרִים, וְלֹאֲחֵר שֶׁיִּבְלוּ אוֹ יִשְׁבְּרוּ, נִגְנְזִים.

יג תְּבֵה שֶׁנִּשְׁבְּרָה, מִתֵּר לַעֲשׂוֹת מְמֻנָּה אַחֲרַת קִטְנָה. אֲבָל אֲסוּר לַעֲשׂוֹת מְמֻנָּה כֶּסֶא לְסֵפֶר תּוֹרָה. וְכֶסֶא שֶׁנִּשְׁבֵּר, מִתֵּר לַעֲשׂוֹת מְמֻנּוֹ כֶּסֶא קָטָן, וְאֲסוּר לַעֲשׂוֹת מְמֻנּוֹ שֶׁרַפְרָף **(פ"י סִפְסָל קָטָן)** לְכֶסֶא.

יד הַבְּיָמוֹת שֶׁעוֹמֵד עָלֵיהֶם הָאוֹחֵז הַסֵּפֶר, אֵין בָּהֶם קְדֻשַׁת סֵפֶר תּוֹרָה אֲבָל יֵשׁ בָּהֶם מְשׁוּם קְדֻשַׁת בֵּית הַכְּנֶסֶת.

טו כָּל מֵה שְׁעוֹשָׂה לְסֵפֶר תּוֹרָה, אִם עָשָׂאָו עַל תְּנַאי לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ שְׂאָר תִּשְׁמִישׁ אִם רָצָה, מוֹעִיל בּוֹ הַתְּנַאי.

טז (יב) תּפּוּחֵי כֶּסֶף וְזָהָב שְׁעוֹשִׂים לְסֵפֶר תּוֹרָה לְנוֹי, תִּשְׁמִישֵׁי קִדְשָׁה הֵם וְאָסוּר לְהוֹצִיאָם לְחֵלִין, אִם לֹא לְקָנוֹת בָּהֶם סֵפֶר תּוֹרָה אוֹ חֶמֶשׁ.

יז כָּל מֵה שְׂאָסוּר לְשְׁנוֹתוֹ לְקִדְשָׁה קִלְחָה, אִם מְכָרוּהוּ שְׁבַעָה טוֹבֵי הָעִיר בְּמַעֲמַד אֲנָשֵׁי הָעִיר, מִתֵּר.

יח יָחִיד שְׂמוּכָר סֵפֶר תּוֹרָה שְׁלוֹ וְתִשְׁמִישׁוֹ, יֵשׁ מִי שְׂמַתִּיר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּדַמְיוֹ, וְיֵשׁ מִי שְׂאֹסֵר. וְאִם הָיָה בָּהּ (יג) טַעֲיוֹת לְכֻלֵּי עַלְמָא שְׂרִי (ריב"ש סי' רפ"ו). וְעֵין בַּא"ח סִימָן קנ"ג.

יט מִתֵּר לְהַנִּיחַ סֵפֶר תּוֹרָה עַל סֵפֶר תּוֹרָה, וּמְנִיחִים חֲמֻשִׁים עַל גְּבֵי נְבִיאִים וְכֹתוּבִים, אֲבָל אֵין מְנִיחִים נְבִיאִים וְכֹתוּבִים עַל גְּבֵי חֲמֻשִׁים, וְלֹא חֲמֻשִׁים עַל גְּבֵי סֵפֶר תּוֹרָה. **הגה:** אֲבָל כְּתוּבִים עַל גְּבֵי נְבִיאִים (אוֹ אִיפְכָא, שְׂרִי) (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַר"ן בְּשֵׁם תוֹסֵפוֹת פ"ק דב"ב) וְכָל זֶה מִיָּרִי בְּב' כְּרִיכּוֹת, שְׁכָל א' כְּרוּף בְּפָנֵי עֲצָמוֹ, אֲבָל בְּכָרְף א' הַכֹּל שְׂרִי (מְרַדְכֵי פ' הַשְּׁתַּפִּיּוֹ). וְעֵין לְעִיל סִימָן רמ"ו דְּאָסוּר לְהַרְהֵר בְּדַבְּרֵי תּוֹרָה בְּמַקּוֹמוֹת הַמְטַנְפִים, וְהוּא מְשׁוּם (יד) כְּבוֹד תּוֹרָה.

סימן רפג - שיכול לדבק תורה

נביאים וכתובים יחד

סעיפים

ה'

ובו

א מתר לדבק תורה, נביאים וכתובים בכרך אחד, ומניח בין כל חמש וחמש די שיטין, ובין כל נביא ונביא ג', וכן בין כל נביא ונביא של תרי עשר, ואין קדשתם כקדשת ספר תורה, אלא כחמש בעלמא. וכל זה בחמשים העשויים בגליון כספר תורה, אבל בשלנו שהם נכרכים, אין חלוק בין חמש לנביא (הר"ן). ומתר לכתב כל התורה חמש חמש בפני עצמו, ואין בהם קדשת ספר תורה השלם. ויש מי שאומר שהם כספר תורה לכל דבריהם, אלא שאין קורין בהם בצבור.

ב לא יכתב (א) מגלה בפני עצמה שיהיו בה פרשיות. ואין כותבין מגלה לתינוק להתלמד בה, ואם דעתו להשלימה לחמש, מתר.

ג כתב מגלה שלש שלש תבות בשיטה אחת, (ב) מתר.

ד אסור לרקם פסוקים (ג) בטלית.

ה סִדְרוֹן שֶׁל נְבִיאִים : יְהוֹשֻׁעַ, שׁוֹפְטִים, שְׁמוּאֵל, מְלָכִים, יִרְמְיָהוּ, יְחִזְקֵאל, יִשְׁעָיָהוּ, תְּרִי עֶשֶׂר. וְסִדְרֵי הַכְּתוּבִים : רוֹת, תִּילִים, אִיּוֹב, מְשָׁלִי, קֹהֶלֶת, שִׁיר הַשִּׁירִים, קִינוֹת, דְּנִיָּאל, מְגִלַּת אֶסְתֵּר, עֲזָרָא, דְּבָרֵי הַיָּמִים.

סימן רפד - שלא לכתב בלא שרטוט

סעיפים

ב'

ובו

א כָּל כְּתָבֵי הַקֹּדֶשׁ אֵין כּוֹתְבִין בְּלֹא שְׁרָטוּט, אֶפְלוּ כְּתוּבִים עַל הַנֶּזֶר.

ב אֲסוּר לְכַתֵּב גִּי תְבוֹת מִפְּסוּק בְּלֹא שְׁרָטוּט, אִם הוּא כְּתָב אֲשׁוּרִית. וְאֵין חֲלוּק בֵּין כְּתִיבָה לַחֲקִיקָה בְּעֵצִים אוּ בְּזָהָב (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם ר' יְרוּחָם נְתִיב בֵּי) וּמִיּהוּ בְּאַגְרֵת שְׁלֹמִים מִתֵּר לְכַתֵּב אֶפְלוּ כַּמָּה תְבוֹת מִהַפְּסוּק לְדָבָר (א) צָחוּת. הַגָּה: וְאִם שְׁרָטוּט שִׁיטָה (ב) הַעֲלִיזוֹנָה, שׁוּב לֹא צָרִיךְ (טוֹר בְּשֵׁם רַבֵּנוּ תָם). וַיֵּשׁ אֲמָרִים דְּאֵין לְכַתֵּב דְּבָרִים שֶׁל חַל בְּכַתֵּב אֲשׁוּרִית שְׁכּוֹתְבִין בּוֹ הַתּוֹרָה (שֵׁם בְּשֵׁם רַבֵּנוּ יְרוּחָם).

הלכות מזוזה

סימן רפה - שכר מצות מזוזה

סעיפים

ב'

ובו

א מצות עשה לכתב פי ששע (דברים ו, ד ט) והיה אם שמוע (דברים יא, יג כא) ולקבעם על מזוזת הפתח, וצריך לזהר בה מאד; וכל הזהיר בה, (א) יאריכו ימיו וימי בנאו. ואם אינו זהיר בה, יתקצרו. הגה: ומכל מקום אם אין גזו משגת לקנות תפלין ומזוזה, יקנה תפלין ולא מזוזה (ירושלמי סוף מגלה ובא"ח סי' נ"ח סי"ב), דמצוה שהיא חובת הגוף עדיפא.

ב נתינתה בטפח החיצון. הגה: יש אומרים כשאדם (ב) יוצא מן

הבית נתיח גזו על המזוזה (מהרי"ל שם ומוכח בעבודת כוכבים דף י"א), ויאמר: ה' ישמר צאתי וכו' (במד"ש). וכן כשאדם לבית, נתיח גזו על המזוזה.

סימן רפו - מקומות החיבים במזוזה

סעיפים

כ"ג

ובו

א אלו המקומות שחיבים במזוזה: אחד שערי בתים

וְשַׁעְרֵי חֲצֵרוֹת, (א) מְדִינֹת וְעִירֹת, (ב) רֶפֶת בֶּקֶר וְלוּלִיִן
וְאוֹצְרוֹת יַיִן וְשֶׁמֶן וּבֵית הָאִשָּׁה וּבֵית הַשְּׁתֵּפִים, כָּלֵם (ג)
חֲיָבִים. **הגה:** וְדוֹקָא כְּשֶׁבִית הַשְּׁתֵּפִים יִשְׂרָאֵלִים, אֲבָל בֵּית שֶׁל יִשְׂרָאֵל
וְעוֹבֵד כּוֹכָבִים (ד) פְּטוֹר מִמְזוֹזָה (מְרַדְכֵי ספ"ק דְּעֵבֹדֶת כּוֹכָבִים) וְכֵן חֲצֵרוֹת אוֹ
עִירֹת (ה) שְׁמִקְצֵת עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים דָּרִים שָׁם, פְּטוּרִין מִמְזוֹזָה (חֲדוּשֵׁי אֲגָדָה
פ"ק דִּיּוֹמָא).

ב בֵּית הַתְּבֹן, בֵּית הָעֵצִים וּבֵית הַבֶּקֶר חֲיָבִים. וְאִם
הַנְּשִׁים רוֹחֲצוֹת בָּהֶם, כִּיּוֹן שְׁעוֹמְדוֹת שָׁם עֲרָמוֹת, אִין
כְּבוֹד שְׁמַיִם לְהִיּוֹת שָׁם מְזוֹזָה. **הגה:** וְדוֹקָא אֵלוֹ, אֲבָל חֶדֶר
מִמֶּשׁ, אֲפֹלוּ מְקוֹם שְׂאִישׁ וְאִשָּׁה יִשְׁנִים וּמִשְׁמָשִׁים שָׁם, חֲיָב בְּמְזוֹזָה (בִּתְשׁוּבַת
מֵהֲרִי"ל וְכֵן כְּתַב הַבֵּית יוֹסֵף). וַיֵּשׁ מְקַלִּין וְאוֹמְרִים דְּבַכָּל מְקוֹם שְׁנָשִׁים שׁוֹכְבוֹת
פְּטוֹר מִמְזוֹזָה (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם סמ"ק וְכַל בּוּ וּמְרַדְכֵי סוּף הַלְכוֹת מְזוֹזָה). וְנִרְאָה לִי
דְּבַמְקוֹם שֶׁהִדְלַת מִבְּפָנִים, וְכִשְׁשׁוֹכְבִים שָׁם סוּגְרִים הִדְלַת וְנִמְצָא הַמְזוֹזָה
מִבְּחוּץ (ו) חֲיָב לְכַלֵּי עֲלָמָא (ד"ע בד"מ וּכ"מ בִּתְשׁוּבַת מֵהֲרִי"ל ס"י צ"ח).

ג בֵּית הַכְּנֶסֶת, אִם יֵשׁ בּוֹ דִירָה לְשׁוֹם אָדָם, חֲיָב
בְּמְזוֹזָה. **הגה:** וְאִם בֵּית דִירָה בְּעִזָּרָה שְׁלִפְנֵי בֵית הַכְּנֶסֶת, הָעִזָּרָה חֲיָבֶת
וּבֵית הַכְּנֶסֶת פְּטוֹר. (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם רַבֵּנוּ יְרוּחָם).

ד בֵּית הַכֶּסֶא וּבֵית הַמְּרַחֵץ וּבֵית הַבְּרֶסְקִי וּבֵית
הַטְּבִילָה, פְּטוּרִים, לְפִי שְׂאִינָם עֲשׂוּיִים לְדִירַת כְּבוֹד.

ה בְּמְקוֹם שֶׁיֵּשׁ טְנוּף, כְּגוֹן שְׁתֵּינֻקוֹת מְצוּיִים שָׁם, טוֹב

(ז) לְכִסּוֹת הַמְזוּזָה; וּבְמָקוֹם טְהָרָה, טוֹב לְהִיּוֹת (ח) נִרְאִית.

ז אַכְסָדְרָה, וְהוּא הַמָּקוֹם שֶׁיֵּשׁ לוֹ גִּי כְּתָלִים וְתִקְרָה, אָף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לָהּ שְׁנֵי פְּצִימִין בְּרוּחַ רְבִיעִית, פְּטוּרָה, מִפְּנֵי שֶׁהַפְּצִימִין לְהַעֲמִיד הַתִּקְרָה הֵם עֲשׂוּיִים וְלֹא מְשׁוּם מְזוּזוֹת (ל' הַרְמַב"ם פ"ו מִהַסִּי' ד"ג). אֲבָל אִם יֵשׁ לָהּ מְחָצָה גַם בְּרוּחַ הַרְבִּיעִית, אָף עַל פִּי שֶׁהִיא נְמוּכָה אוֹ שֶׁעָשׂוּיָה (ט) חֲלוּנוֹת חֲלוּנוֹת, חִיבָת.

ז מְרַפֶּסֶת, שֶׁהִיא דָּרָךְ לְעֵלוֹת בָּהּ לְעֲלִיּוֹת, וּבֵית (י) (יא) שֶׁעַר וְהַגְּנָה, פְּטוּרִים. וְאִם בֵּית פְּתוּחַ לְאַחַד מֵאֵלוֹ, חִיבִים. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁבֵּית שֶׁעַר חִיב אֲפֹלוֹ אִין בֵּית פְּתוּחַ לוֹ. (טוֹר וְהַפּוֹסְקִים בְּשֵׁם ר"י).

ח בֵּית שֶׁעַר שֶׁפְּתוּחַ לְבֵית וְלַחֲצָר, חִיב (יב) בְּשִׁתֵּי מְזוּזוֹת, אַחַת בְּמָקוֹם שֶׁפְּתוּחַ לְבֵית וְאַחַת בְּמָקוֹם שֶׁפְּתוּחַ לְחֲצָר.

ט בֵּית שֶׁעַר הָעוֹמֵד בֵּין הַגְּנָה לְבֵית, חִיב בְּשִׁתֵּי מְזוּזוֹת, אַחַת בְּמָקוֹם שֶׁפְּתוּחַ לְבֵית וְאַחַת בְּמָקוֹם שֶׁפְּתוּחַ לְגְּנָה.

י בית המדרש פטור מהמזוזה. ואם יש בו פתח שרגיל לצאת בו לביתו, חייב במזוזה באותו פתח. ויש אומרים שבית המדרש חייב במזוזה, ונכון (יג) לחוש לדבריהם, אבל לא יברך עליה.

יא סכת החג, בחג, והבית שבספינה והחנויות שבשוקים, (יד) פטורים.

יב שתי סכות של יוצרים, זו לפניו מזו, (טו) הפנימית חייבת והחיצונה פטורה.

יג בית שאין בו די אמות על די אמות, פטור. ואם יש בו כדי לרבע די אמות על די אמות בשוה, אף על פי שארכו יתר על רחבו או שהוא עגל או בעל ה' זויות, (טז) חייב (רמב"ם שם ד"ב).

יד בית שאין לו תקרה, פטור. הנה מקצתו מקרה ומקצתו אינו מקרה, אם הנה הקרוי כנגד הפתח, חייב במזוזה, והוא שיהיה במקרה די (יז) על די.

טו הבית, אף על פי שאין לו דלתות, חייב במזוזה. ויש מי (יה) שפותר.

טז הרבה חדרים, זה לפניו מזה, כלם חייבים במזוזה.

יז אם יש בבית הרבה פתחים פתוחים לחצר או לרשות הרבים, ונעשו כלם לכניסת ויציאת בני הבית, כלם חייבים, אפלו נתמעטו הדיורים שאין רגילין עתה לצאת ולבוא אלא באחד מהם.

יח בית שיש לו פתחים הרבה, אף על פי שאינו רגיל לצאת ולבוא אלא באחד מהם, חייב לעשות מזוזה בכל פתח ופתח. הגה: הואיל ונעשו לכניסה ויציאה (משמעות הטור). מרתף שיש לו פתח מן הרחוב, שמכניסין בו יין בחביות גדולות, ויש לו פתח קטן מן הבית שנכנסים ויוצאים בו תמיד, אם הפתח הקטן (יט) ראוי למזוזה, היא חייבת והגדולה פטורה, ואם אין הקטן ראוי למזוזה, הגדולה חייבת והקטן פטור (בית יוסף בשם תשובה אשכנזית והיא בתי מהרי"ל סי' צ"ט).

יט ארבה שבין בית לעליה, ועולים לה בסלם ועושים סביב הסלם הקוף מחצות פעמים למטה ברגלי הסלם ופעמים למעלה בראשו, ויש בו צורת פתח במקום

שְׁעוֹשִׁין אוֹתוֹ, חֵיב, וְאִם עָשׂוּ לְמַעַלָּה וְגַם לְמַטָּה, חֵיב
בְּשִׁתִּים.

ב פֶּתַח (כ) שְׁאַחֲזֵרִי הַדָּלֶת, אִם יֵשׁ לוֹ פְּצִים טַפַּח, חֵיב
בְּמִזְוָה.

כא פֶּתַח אֶחָד, וְחִלְקוֹ בְּעַמּוּד בֵּינְתֵימָם, כָּל שֵׁישׁ הַפֶּר צִיר
בְּזָה וּבְזָה לְצַד הָעַמּוּד, הָרִי הֵם כְּשֵׁנֵי פֶתַחִים וְצָרִיד
מְזוּזָה לְכָל פֶּתַח. אֲבָל כָּל שְׁאִין צִירִים לְצַד הָעַמּוּד, אִין
הָעַמּוּד (כא) מְחִלְקוֹ לְשֵׁנִים, שְׁאִינוֹ אֶלָּא לְנוֹי בְּעֶלְמָא.

כב הַשּׁוֹכֵר בֵּית בְּחוּצָה לְאַרְץ וְהָדָר בְּפִנְדֵק בְּאַרְץ
יִשְׂרָאֵל, פְּטוֹר מִמְזוּזָה שְׁלֹשִׁים יוֹם. וְהַשּׁוֹכֵר בֵּית בְּאַרְץ
יִשְׂרָאֵל, חֵיב בְּמִזְוָה מִיָּד, מִשּׁוּם יָשׁוּב אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְהוּא
הַדִּין לְשׁוֹאֵל בֵּית דִּינּוֹ כְּשׁוֹכֵר (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַר"ר מְנוֹחַ וְכ"מ בְּש"ס).

כג הַשּׁוֹכֵר בֵּית מֵאִינוֹ יְהוּדִי, (כג) חֵיב בְּמִזְוָה.

סימן רפז - איזה פתח חייב במזוזה

סעיפים

ב'

ובו

א אין הפתח חייב במזוזה, אלא אם כן יש לו שתי (א) מזוזות ומשקוף.

ב בית שיש לו מזוזה מכאן ומכאן, וכפה כמין קשת על שתי המזוזות במקום המשקוף, אם יש (ב) בגבה המזוזות ייטפחים או יותר, חייב. ואם אין בו ייטפחים, פטור, מפני שאין לו משקוף. הגה: וכל שכן פתח שאין לו גבה עשרה טפחים, דפטור במזוזה (כ"מ בטור ופוסקים עין בית יוסף) המנהג נתפשט במדינות אלו דרב עולם סומכין על מזוזה אחת שעושין על פתח בתיקהם, ואינו נכון, ואין להם על מה שייסמכו, לכן כל (ג) ירא שמים יתקן ביתו כדינו בכל הפתחים החייבים, וכמו שנתבאר (מהרי"ל בתשובה ובהל' מזוזה).

סימן רפח - במה והיאך נכתבת

סעיפים

ט"ו

ובו

א כיצד כותבין את המזוזה, כותבין שתי פרשיות שמע (דברים ו, ד ט) והיה אם שמוע (דברים יא, יג כא) על דף אחד ביריעה אחת, ועושה לה רוח מלמטה ורוח מלמעלה כמו חצי צפרן, ובתחלתה ישיר כדי לגל אותה אחר שתכרד. ובסופה אין צריך להניח (א) כפל (טור).

ב צָרִיךְ לְכַתֵּב בְּדָף אֶחָד. וְאִם כְּתָבָה בְּשָׁנִים אוֹ בְּגוֹ
דִּפּוּן, כְּשֶׁרָה.

ג כְּתָבָה שְׁלֵא עַל הַסֵּדֶר, אֲפֹלוּ שָׂכַח מִלְּכַתֵּב אוֹת אַחַת,
פְּסוּלָה וְאִין לָהּ (ב) תִּקְנָה. וְאִין צָרִיךְ לוֹמַר אִם הַקְּדִים
פְּרָשָׁה לְפָרָשָׁה.

ד כְּתָבָה בְּשָׁנֵי (ג) עוֹרוֹת, אִף עַל פִּי שְׁתַּפְּרוּן, פְּסוּלָה.

ה צָרִיכָה עֲבוּד לְשִׁמָּה, (ד) לְכַתְּחֵלָה. אֲבָל בְּמָקוֹם שֶׁאִם
יִמְתִּין לְעוֹר מְעַבֵּד לְשִׁמָּה יִתְבַּטֵּל מִהַמְצוּה, יִכְתְּבֶנָה עַל
עוֹר שֶׁאִינוֹ מְעַבֵּד, הַנִּמְצָא, (ה) וְיִקְיִם הַמְצוּה מִיַּד בְּעוֹד
שֶׁמִּבְקֵשׁ עוֹר מְעַבֵּד לְשִׁמָּה.

ו כְּתָבָה עַל הַקֶּלֶף אוֹ עַל הַגּוֹיֵל, כְּשֶׁרָה. לֹא אָמְרוּ:
דוּכְסוּסְטוּס, אֶלָּא לְמַצּוּה. וְקִלְפִים שֶׁלְּנוּ כְּשָׂרִים לְכָל (מִרְדְּכֵי הַלְכוֹת
קִטְנוֹת).

ז דִּינָה (ו) לְעַנְיֵן הַדִּיו וְהַכְּתִיבָה וְהַתְּגִין שֶׁל שְׁעֵטֵי"ז גִּי"ץ,
כְּמוֹ בְּסִפֵּר תוֹרָה.

ח צָרִיכָה שְׂרָטוּט. וְאִם כְּתָבָה בְּלֹא שְׂרָטוּט, פְּסוּלָה.

ט כּוֹתֵב כָּל שִׁטוּתֶיהָ שְׁוֹת, שֶׁלֹּא תִהְיֶה אַחַת אֲרָכָה מִחֻבְרָתָהּ. וְאִם הֶאָרִיךְ בְּשִׁיטָה אַחַת יוֹתֵר מִבְּאוֹתָהּ שְׁלֹפְנִיהָ, וּבְאוֹתָהּ שֶׁתַּחֲתֶיהָ קָצֵר יוֹתֵר מִבְּאוֹתָהּ שְׁלֹפְנִיהָ וְלִפְנֵי פְּנִיהָ, כְּשֶׁרָה, וּבְלִבָּד שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂנָה כְּקָבָה אוֹ כְּזָנָב אוֹ כְּעִגּוּל.

י עַל הָאֲרֶץ (דְּבָרִים יא, כא) יְכַתֵּב (ז) בְּרֹאשׁ הַשִּׁיטָה אַחֲרוֹנָה, וְלֹא יְכַתֵּב בָּהּ יוֹתֵר.

יא נִהְגוּ לַעֲשׂוֹתָהּ כִּיִּב שִׁיטִּין.

יב צָרִיךְ לְכַתְּבָהּ בְּיָמִין, כְּמוֹ בְּתַפְלִין.

יג רוּחַ שְׁבִין פְּרִשֶׁת שְׁמַע (דְּבָרִים ו, ד ט) לְפָרֶשֶׁת וְהִיא אִם שְׁמוֹעַ (דְּבָרִים יא, יג כא) מְצֹנָה לַעֲשׂוֹת פְּרִשָּׁה (ח) סְתוּמָה. וְאִם עֲשָׂאָה פְּתוּחָה, כְּשֶׁרָה, לְפִי שְׂאִינָה סְמוּכָה לָהּ בְּתוֹרָה.

יד כֹּרֶכֶה מְסוּפָה לְרֵאשָׁה, מֵאֶחָד (דְּבָרִים ו, ד) כָּלִפִּי שָׁמַע
(דְּבָרִים ו, ד) .

טו אָסוּר לְהוֹסִיף בָּהּ מְאוּמָה, אֶלָּא שֶׁמִּבְחוּץ כּוֹתֵבִין :
שְׂדֵי, כְּנֶגֶד תִּבְתּוּ וְהָיָה (דְּבָרִים יא, יג) שֶׁבְּפָנִים. הַגָּה: וַיֵּשׁ אוֹמְרִים
נֶגֶד הָרוּחַ שֶׁבִּין הַפְּרָשִׁיּוֹת (טוֹר בְּשֵׁם הָרֵאשִׁישׁ וּמְרַדְכִי הִ"ק וְרַמְבַּ"ם וְהַגְהַ"מ בְּשֵׁם
סֵה"ת), וְכֵן נוֹהֲגִין, וּמְנִיחִים נֶקֶב בְּקִנְיָה נֶגֶד שֵׁם שְׂדֵי, שֶׁיִּהְיֶה נִרְאֶה מִבְּחוּץ (שֵׁם
בְּמְרַדְכִי וְהַגְמִי"י) . עוֹד נוֹהֲגִין לְכַתֵּב מִבְּחוּץ: כּוֹז"וּ בְּמוֹכַס"וּ כּוֹז"וּ נֶגֶד ה'
אֶלְהִינּוּ ה' (דְּבָרִים ו, ד) (טוֹר) וְיִהְיֶה אֶלֶּה הָאוֹתִיּוֹת מְכַתִּיבַת הַמְּזוּזָה, כְּדֵי שֶׁיִּגִּיעַ
כָּל אוֹת נֶגֶד הָאוֹת שֶׁמִּתְחַלֵּף בּוֹ בְּאֶלְפִ"א בֵּית"א (הַגְהַמִּי"י), אֲבָל בְּפָנִים אֵין
לְהוֹסִיף שׁוּם דְּבָר עַל ב' פְּרָשִׁיּוֹת (טוֹר וְרַמְבַּ"ם) .

סימן רפט - מקום קביעותה וכיצד נקבעת וברכתה

ובו סעיפים
א בָּא לְקַבְּעָהּ, וַיִּנְחָנָה בְּשִׁפּוּפְרַת שֶׁל קִנְיָה אוֹ שֶׁל כָּל דְּבָר,
וַיִּקְבְּעֶנָה בְּמִקוּמָה וַיִּבְרַךְ: אַקְבִּ"ו לְקַבְּעַ מְזוּזָה. וְלֹא
יִבְרַךְ בְּשַׁעַת כְּתִיבָתָהּ. וְהַקּוּבַע ב' אוֹ ג' מְזוּזוֹת, מְבָרַךְ בְּרֶכֶה אַחַת
לְכֻלָּן (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הַרְשֵׁב"א) .

ב אֵיזָהוּ מְקוּם קְבִיעֶתָהּ, בְּתוֹךְ חָלָל שֶׁל פֶּתַח, בְּטַפַּח

הַסְמוּךְ לַחוּץ, וְאִם (א) שָׁנָה, אֵינּוּ מְעַכְבִּי, וּבִלְבָד שְׁיִנְיַחְנָה בְּמִזְוֵזָה עֲצָמָה (טוֹר), בְּתַחֲלַת שְׁלִישׁ הָעֲלִיוֹן גְּבֵה הַשָּׁעַר. וְאִם קָבַע לְמַעְלָה מְזָה, כְּשָׂרָה, וְהוּא שְׁיַרְחִיקָנָה מִהַמְּשָׁקוֹף (ב) טַפַּח. וְצָרִיךְ לְקַבְּעָה עַל יָמִין הַנִּכְנָס. וְאִין חֲלוּק בֵּין אִם הוּא (ג) אֶטֶר יָד אוֹ לֹא (מְרַדְכֵי ה"ק). וְאִם קַבְּעָה מִשְׁמָאל, פְּסוּלָה.

ג מִי שֶׁחֹלֵק בֵּיתוֹ לְשָׁנִים, וּבְכָל חֶלֶק פֶּתַח פְּתוּחַ לְרִשׁוֹת הַרְבֵּים, וּבְמַחְצָה הַחֹלְקֵת יֵשׁ פֶּתַח מְזָה לָזָה, בְּמָקוֹם שְׁעוֹשָׂה הַחֹר שְׁבִסֵּף (ד) שְׁצִיר הַדָּלֶת סוֹבֵב בּוֹ וּמַעְמִיד שָׁם הַדָּלֶתוֹת, הוּא הַבֵּית, וּבְדָרְךְ יָמִין שְׁנִכְנָסִים לוֹ, קוֹבְעִים אוֹתָהּ.

ד כִּיצַד קוֹבְעָה, יַמְסִמְרָנָה (ה) בְּמִסְמָרִים בְּמִזְוֵזָת הַפֶּתַח, אוֹ יַחְפֵּר בָּהּ חֲפִירָה וְיִקְבְּעֶנָה בָּהּ. וְלֹא יַעֲמִיק לַחְפֵּר טַפַּח בְּעַמְקָה, שְׂאִם עָשָׂה כֵן פְּסוּלָה.

ה קַבְּעָה בְּמִזְוֵזָת הַפֶּתַח, בְּעוֹדָה תְּלוּשָׁה, וְאַחַר כֵּן חֲבָרָה לַפֶּתַח (ו) פְּסוּלָה.

ו צָרִיכָה לְהִיּוֹת זְקוּפָה, אֲרָכָה לְאֶרֶץ מְזוּזָת הַפֶּתַח, וַיִּכְוֶן שְׂיָהָא שְׁמַע (דְּבָרִים ו, ד) דִּהְיִנּוּ סוּף הַגְּלִילָה, לְצַד חוּץ. **הגה:** וְכֵן (ז) נְהַגוּ. (בֵּית יוֹסֵף) אֲבָל יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁפְּסוּלָה בְּזְקוּפָה, אֲלֹא צָרִיכָה לְהִיּוֹת שְׁכוּבָה, אֲרָכָה לְרַחֵב מְזוּזָת הַפֶּתַח (טוֹר וְהַפּוֹסְקִים בְּשֵׁם רַבְּנֵי תַּם).

והמדקדקין, יוצאין ידי שניהם, ומניחים אותה בשפוע ובאלכסון (טור
והגהות מימוני ומהרי"ל ות"ה סי' נ"ב), וכן ראוי לנהג, וכן נוהגין במדינות אלו.
ויכון שיהא ראש המזוזה, דהינו שמע (דברים ו, ד) לצד פנים, ושיטה אחרונה
לצד חוץ.

סימן רצ - שלא לכתב אותה על גליון

ספר תורה

אחד סעיף ובו

א ספר תורה או תפלין (א) שבלו, אין עושין מהם
מזוזה. ואין כותבין אותה על גליוני ספר תורה, לפי
שאין מורידין מקדשה חמורה לקדשה קלה. הגה: אבל
מתר לתקן הספר תורה עצמה עם גליונותיה, אם אי אפשר לתקנה בענין
אחר והיה צריך לגנוזה בלאו הכי (מהרי"מ פאדואה סימן פ"ד). אבל אם אפשר
לתקנה בענין אחר, אף על פי שהספר תורה מגוילין ורוצה לדבק עליה
קלפים, לא יחתך הגליונות לתקנה, דאין אסור לתקנה מבחוץ בקלף אף על
פי שהספר תורה מגוילין (ג"ז שם).

סימן רצא - מזוזה מתי נבדקת ומי

חיב בה

סעיפים ג' ובו

א מְזוֹזֹת יְחִיד נְבֻדָּקֶת פְּעָמִים בְּשִׁבְעַ שָׁנִים. וְשָׁל רַבִּים,
פְּעָמִים בְּיוֹבֵל.

ב הַשּׁוֹכֵר בֵּית מִחְבְּרוֹ, הַשּׁוֹכֵר חֵיב לְקַבֵּעַ בָּהּ מְזוֹזָה
וּלְתַקֵּן מְקוֹם קְבִיעוֹתָהּ. וְאִפְלוּ שָׂכַר הַבַּיִת בְּחִזְקַת שְׂיֵשׁ לָהּ מְזוֹזָה,
לֹא הָיָה מְקַח טְעוֹת (בַּיִת יוֹסֵף בְּשֵׁם הָרַב רַבְּנֵי הַמְּנוּחַ). וְכִשְׂיֵצֵא, לֹא יִטְלָנָה
בְּיָדוֹ. וְאִם הִקְפִּיד עַל מְעוֹתֶיהָ, הַשְּׂנִי צָרִיךְ לְשַׁלֵּם לוֹ (בַּיִת יוֹסֵף בְּשֵׁם הָרַב מְנוּחַ)
. וְאִם שָׂכַר הַבַּיִת מֵעוֹבֵד פּוֹכְכִים, אִם שְׂשָׁכְרוֹ לְעוֹבֵד
פּוֹכְכִים, נוֹטְלָה וְיוֹצֵא. **הגה:** וְעוֹבֵד פּוֹכְכִים שֶׁבִקֵּשׁ שְׂיִתְנוּ לוֹ
מְזוֹזָה, וְרוֹצֵה לְקַבְּעָהּ בְּפִתְחוֹ, אֲסוּר לְתַנְּנָהּ לוֹ (פֶּדָה הַשֵּׁיב מֵהַרִּי"ל). וְנִרְאֶה לִי
דְּמִפְּלַ מְקוֹם בְּמִקוֹם דְּאִכָּא לְמִיחַשׁ מְשׁוּם אֵיבָה, וְשִׁירַע מְשׁוּם זֶה לְיִשְׂרָאֵל,
שְׂרִי פֶּדָה נִרְאֶה לִי.

ג הַכֹּל (א) חֵיבִים בְּמְזוֹזָה, אֲפֹלוּ נָשִׁים וְעַבְדִּים,
וּמְחַנְכִים אֶת הַקְּטַנִּים לַעֲשׂוֹת מְזוֹזָה לְפִתְחֵיהֶם.

הלכות שילוח הקן

סימן רצב - כמה דינים משלוח הקן

סעיפים

י"ג

ובו

א שלוח הקן אינו נוהג אלא בעוף טהור, אפלו אם האם טרפה. ואפלו אין שם אלא אפרוח אחד או ביצה אחת, חייב לשלח.

ב קן (א) המזמן אצלו, כגון יונים שדרךן לגדל עם בני אדם בבתים, ואנזים ותרגולים שקננו בבית, פטור. אבל יוני שובך ועליה, וצפרים שקננו בטפוחים (פרוש כלי חרס הבנוי בכתלים אשר שם צפרים קננו) ובבורות, ואנזים ותרגולים שקננו (ב) בפרדס, חייב. והוא שלא (ג) הגבהה האם מעל הביצים כלל, משהטילם. אבל אם הגבהה (ד) האם מעליהם, אם המקומות הללו שלו, זכתה לו חצרו והנה ליה מזמן, ופטור.

ג ובכל מקום שימצאנו, בין באילן בין בארץ, או בבורות שיחין ומערות, או בים או בראשו של אדם, או בראש שאר בעלי חיים, בין ברשות הרבים בין ברשות היחיד, חייב לשלח.

ד צריך לשלח האם עד שתצא מתחת ידו, ואחר כך יקח את הבנים. ואם רוצה לחתוך כנפיה קדם שישלחנה, כדי שלא תוכל לפרח ויקחנה, אינו רשאי, אלא ישלחנה מיד עם כנפיה כדי שתוכל לפרח, ולאחר

שְׁתַּצֵּא מִיָּדוֹ יִקְחֶנָּה, אִם יִרְצֶה. וְאִם חָתְכוֹ, יִשְׁהַנֶּה עַד
שְׂיִגְדְּלוּ כְּנַפְיָהּ, וַיִּשְׁלַחֶנָּה.

ה אִם רוּצָה לְקַח הָאִם וּלְשַׁלַּח הַבָּנִים, אֵינּוּ רִשְׁאִי.
שְׁלַחָה (ה) וְחִזְרָה, שְׁלַחָה וְחִזְרָה, אֶפְלוּ כַּמָּה פְּעָמִים,
חַיֵּב לַחֲזֹר וּלְשַׁלַּחָה. אָבֵל אִם שְׁלַחָה וְנָטַל הַבָּנִים
וְהִחֲזִירוּ לָקוּן וְחִזְרָה הָאִם עֲלֵיהֶם, פְּטוֹר מִלְּשַׁלַּח.

ו אִם נָטַל הָאִם מֵעַל הַבָּנִים וְלֹא שְׁלַחָה, יִשְׁלַחֶנָּה (ו)
וּפְטוֹר.

ז הָיוּ הַבְּיָצִים מוּזָרוֹת, אוֹ הָאֶפְרוּחִים מִפְּרִיחִים, אוֹ
שָׁהִם טְרֵפָה, אוֹ שְׂזָכָר רוּבֵץ עַל הַקֶּן, אוֹ שְׁעוֹף טָמֵא
רוּבֵץ עַל בְּיַצֵּי עוֹף טְהוֹר, אוֹ עוֹף טְהוֹר רוּבֵץ עַל בְּיַצֵּי עוֹף
טָמֵא, פְּטוֹר מִלְּשַׁלַּח (ל' רמב"ם פי י"ג מהל' שחיטה דין י').

ח הִיָּתָה רוּבֵצָת עַל בְּיַצִּים שְׂאִינָם מִיָּנָה, וְהֵם (ז)
טְהוֹרִים, הָרִי זֶה מְשַׁלַּח. וְאִם לֹא שַׁלַּח, אֵינּוּ לוֹקָה (שם דין
י"א).

ט הִיָּתָה מִטְּלִית אוֹ כְּנָפֵי נוּצָה מְעוֹף אַחַר אוֹ בְּיַצִּים
מוּזָרוֹת מִפְּסִיקוֹן בְּיָנָה לָקוּן, אוֹ שֶׁהָיוּ שְׁנֵי (ח) סְדָרֵי

בִּיצִים זֶה עַל זֶה וּכְנֶפֶיָהּ נֹגְעוֹת בְּסֵדֶר הָעֲלִיּוֹן, אִם
שָׁהִיתָה אִם עַל גְּבִי אִם, אִם שָׁהִיָה הַזָּכֶר עַל הַקּוֹן וְהָאִם
עַל הַזָּכֶר, הֲרִי זֶה מְשַׁלַּח וְאִם לֹא שֶׁלַח אֵינֹ לֹקָה (שָׁם דִּין
י"ד).

ז (ט) שָׁחַט מְקַצֵּת סִמְנֵי הָאֶפְרוּחִים בְּתוֹךְ הַקּוֹן קֹדֶם
שֶׁיִּקְחָנָה, הֲרִי זֶה מְשַׁלַּח, וְאִם לֹא שֶׁלַח אֵינֹ לֹקָה (שָׁם דִּין
י"ב).

יא הִיָתָה מְעוֹפֶפֶת עַל הַקּוֹן, אִם כְּנֶפֶיָהּ נֹגְעוֹת בְּקוֹן חֵיב
לְשַׁלַּח, וְאִם לֹא, פְּטוֹר אָף עַל פִּי שְׁנוֹגְעוֹת מִן הַצַּד.

יב הִיָתָה יוֹשֶׁבֶת בֵּין הַבִּיצִים אִם בֵּין הָאֶפְרוּחִים, אֶפְלוּ
נֹגְעַת בְּהוֹן, (י) פְּטוֹר.

יג הִיָתָה יוֹשֶׁבֶת עַל שְׁנֵי עֲנָפֵי הָאֵילָן וְהַקּוֹן תַּחְתֵּיהָ,
רוֹאִים כָּל שְׂאֵלוֹ תִשְׁמַט וְנוֹפֶלֶת עֲלֵיהֶם, חֵיב, וְאִם לֹא,
פְּטוֹר.

הלכות חדש

סימן רצג - דיני חדש ומתי נוהג

סעיפים

ה'

ובו

א אסור לאכל חדש מתבואות (א) חמשת המינים עד שיקרב העמר שהוא בט"ז בניסן, שנאמר: ולחם וקלי וקרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה (ויקרא כג, יד) והאדנא, דליכא עמר, אסור כל יום ט"ז. ובחוץ לארץ, שעושין בו ימים, אסור כל יום י"ז עד תחלת ליל י"ח.

ב אסור החדש נוהג בין בארץ בין בחוץ לארץ, בין בשל ישראל בין בשל (ב) עובד כוכבים.

ג תבואה שלא השרישה קדם לט"ז בניסן, אסורה עד שיבא (ג) העמר הבא. הגה: ומכל מקום כל סתם תבואה שרי לאחר הפסח, מכל ספק ספיקא, (ד) ספק היא משנה שעברה. ואם תמצא לומר משנה זו, מכל מקום דלמא נשרשה קדם העמר (טור בשם הרא"ש). ובמיני תבואה שזרעים ודאי לאחר פסח, כגון במקצת מדינות שזרעין שבולת שועל ושעורים לאחר פסח, אז יש לו להחמיר אחר הקציר, אם לא שאין דלתות המדינות נעולות, ורב התבואה באה ממקום אחר שזרעין קדם הפסח (הגהות מימוני פי"א מהמ"א ותוס' ספ"ק דקדושין). וכן בזמן שימות החרף נמשכים לאחר פסח, ובכל הגליל ההוא זרעים לאחר פסח דברים הנזכרים, יש להחמיר ולחוש מן הסתם. אבל אין להורות לאחרים במקום שרב

שְׁתִּיתָן וְאָכִילְתֶּן מִמִּינֵיהֶם אֵלּוּ, כִּי (ה) מוֹטֵב שְׂיִהְיוּ שׁוֹגְגִין וְאֵל יִהְיוּ מְזִידִין
(כּוּ מִשְׁמַע בְּטוֹר בְּשֵׁם הָרִאשׁוֹנ וְתִיּוֹת סִמּוֹן קִנְיָח).

ד תְּבוֹאָה שְׁנִזְרָעָה אַחַר הָעֹמֵר וְקִצְרָה וְזָרָעָה, וּבְשַׁעַת
הָעֹמֵר הִיָּתָה תַּחַת הַקֶּרֶקַע וְלֹא הִתְחִילָה עֲדוֹן לְשָׂרֵשׁ,
אֲסוּר.

ה שְׂבֵלַת שְׁהִבְיָאָה שְׁלִישׁ קֶדֶם הָעֹמֵר, וְעִקְרָה אַחַר
הָעֹמֵר, וְחִזֵּר וּשְׂתַלָּה, וְהוֹסִיפָה, הַתּוֹסֵפֶת אוֹסֵר הָעִקֵּר
שְׁהִתֵּר.

הלכות ערלה

סימן רצד - דיני ערלה, באיזה מקום

נוהגת **ובשל** **מי**

א הנוטע עץ מאַכל, מוֹנֶה לוֹ גי שְׁנַיִם מֵעַת נְטִיעָתוֹ, וְכָל הַפְּרוֹת שֶׁיְהִיוּ בּוֹ בְּתוֹךְ גי שְׁנַיִם אֲסוּרִין בְּהִנָּאָה לְעוֹלָם, בֵּין עֵקֶר הַפְּרִי בֵּין הַגְּרַעֲיָנִים בֵּין הַקְּלָפוֹת, כְּגוֹן קֶלַיִ אֲגוּזִים וְרִמּוֹנִים, וְהַיָּץ שְׁלֵהֶם, וְהַזָּגִין וְהַגְּרַעֲיָנִין שֶׁל עֲנָבִים, וְהַתְּמָד הָעָשׂוּי מֵהֶם, וְהַפְּגִים וְהַתְּמָרִים שְׁאִינָם מִתְּבַשְּׁלִים, וְהָעֲנָבִים שְׁלֵקוּ וְאִין נִגְמָרִים בְּבִשּׁוּלָן, כֻּלָּם חִיבִים בְּעֶרְלָה וּפְטוּרִים **(א)** מִרְבָּעֵי. וַיֵּשׁ מִי **(ב)** שְׁאוּסָר תְּמָרִים שְׁאִינָם מִתְּבַשְּׁלִים אֶף בְּרָבָעֵי.

ב אֲבָל הָעֵלִים וְהַלּוּלָבִים וּמֵי גִפְנִים, דְּהֵינּוּ כְּשַׁחֲוֹתְכִין הַגָּפֶן נוֹטֵף מִמֶּנּוּ כְּמוֹ מַיִם, **(ג)** מִתְּרִים מְשׁוּם עֶרְלָה.

ג הָאֲבִיוֹנוֹת וְהַתְּמָרוֹת (וְהַקְּפְרִיסִין) שֶׁל צֶלֶף חִיבִים בְּעֶרְלָה. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אֲבָל בְּחוּצָה **(ד)** לְאֶרֶץ, הָאֲבִיוֹנוֹת חִיבִים וְהַתְּמָרוֹת וְקְפְרִיסִין פְּטוּרִים.

ד גי שְׁנַיִם הִלְלוּ אֵינָם נִמְנִים מִיּוֹם לְיוֹם, אֲלָא הוֹלְכִים בָּהֶם אַחַר שְׁנוֹת הָעוֹלָם שֶׁהוּא מִתְּחִיל מִתְּשָׁרִי, וְאִם נִתְעַבְּרָה נִתְעַבְּרָה לְעֶרְלָה וְלִרְבָּעֵי. וּפְעָמִים שְׁאִינּוּ אֲלָא שְׁתֵּי שְׁנַיִם **(ה)** וּמִיּוֹם יוֹם, וּפְעָמִים שֶׁהֵם יִתְרִים עַל גי שְׁנַיִם. כִּיֻּצַּד, נָטַע מִקֶּדֶם ט״ז בְּאָב, שְׁנִשְׂאָר עֲדִין מִיּוֹם יוֹם עַד רֵאשׁ חֹדֶשׁ תְּשָׁרִי, כִּינּוֹן שֶׁהִגִּיעַ רֵאשׁ חֹדֶשׁ תְּשָׁרִי עֲלֵתָהּ לָהּ שָׁנָה וּמוֹנָה עוֹד שְׁתֵּי שְׁנַיִם. וְאִם נָטַע בְּיוֹם

ט"ז, ומיום ט"ז ואילך, מונה מראש חדש תשרי הבא ג' שנים שלמים. ולאחר ראש חדש תשרי של שנה רביעית, כל הפרות (ו) שיחנטו בו קדם ט"ו בשבט יש להם גם כן דין ערלה, אף על פי שנגמרים אחר כך. והנחנטים בו מט"ו בשבט של שנה רביעית עד ט"ו בשבט של שנה חמישית, נקראים רבעי. ולאחר ט"ו בשבט של שנה חמישית הם חליון גמורים.

ה הא דאמרינן שלאחר ראש חדש תשרי של שנה רביעית כל הפרות שחנטו קדם ט"ו בשבט יש להם גם כן דין ערלה, אף על פי שנגמרים אחר כך, דוקא בנטיעה שהקלנו עליה בתחלתה, שכיון שעברו עליה מ"ד יום עלתה לה שנה, לפיכך החמרנו עליה בסופה, הא (ז) לאו הכי, לא. ויש אומרים דלא שנא.

ו פרות רבעי יש להם דין מעשר שני לכל דבר, ובזמן הבית היו צריכין להעלותן לירושלים לאכלם שם, או לפדותם ולהעלות הפדיון שם, והם מתרים מיד אחר הפדיון. והאדנא, שאין יכולין להעלותם לירושלים, (ח) פודים אותם אחר שיגמרו ויתלשו. ויכול לפדות את כלם בשנה פרוטה, אפלו הם רבים, וישליך הפרוטה לים הגדול או ישחקנה ויפזרנה לרוח, או ישליכנה בנהר אחר שחיקה, ויברך בשעת פדיון: אשר קדשנו במצותיו וצונו על פדיון רבעי, או יפדה בפרות שישוו שנה פרוטה, שהוא אחד מלי"ב במעה כסף שהיא

אשפיריו אוטמאניים ששוקל ט"ז גרעיני שעורה
שהוא רביע דר"הם (לשון עצמו). **הגה:** ומטבע הרגילה במדינות אלו,
החצי וי"נר, הוא יותר משנה פרוטה פודין עליו (תה"ד סי' קצ"ב). **פרות**
רבעי פטורין מלקט ושכחה ופרט ועוללות.

ז דין נטע רבעי נוהג אף בחוצה לארץ. ויש מי שאומר
שאינו נוהג אלא בארץ, אבל בחוצה לארץ פרות הבאים
אחר שעברו שני ערלה מתרים בלא פדיון ויש אומרים שאינו
נוהג בחוצה לארץ רק **(ט)** בכרם, ולא בשאר אילנות (טור בשם הגאונים ורמב"ן
ורא"ש ועוד פוסקים).

ח ערלה נוהגת בכל מקום ובכל זמן, בין בשל עובד
כוכבים בין בשל ישראל, אלא שבארץ ישראל היא מן
התורה, ובחוצה לארץ הלכה למשה מסיני. **הגה:** ואסור
לקט לנכרי פרות מאילן שלו שהוא ערלה, משום שנהנה במה שמחזיק לו
הנכרי טובה על זה (פ"ב וב"ה בשם א"ח).

ט ספק ערלה בארץ ישראל, אסור. ובחוצה לארץ, **(י)**
מתר. כיצד, כרם שיש בו נטיעות של **(יא)** ערלה, וענבים
נמכרים חוצה לו, בארץ ישראל, אסור; ובסוריא,
מתר, והוא שלא ידע שהובאו מאותו הכרם; ובחוץ
לארץ, מתר, אפלו יודע שהובאו מאותו הכרם, רק
שלא יראה שנבצרו מנטיעות של ערלה. **(יב)** וכל שכן שכרם
שהוא ספק ערלה שהוא מתר (כ"ו נראה מהטור והרא"ש ומרדכי פרק קמא דקדושין)

י כָּרֶם שֶׁהוּא סִפֵּק עֲרָלָה, בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אָסוּר; וּבְסוּרְיָא, מִתֵּר, וְאִין צָרִיד לומר בְּחוּצָה לְאֶרֶץ.

יא חֲבִית שֶׁל יַיִן הַטְּמוּנָה בְּכָרֶם שֶׁל עֲרָלָה, (יג) מִתֵּר, שֶׁאִין הַגֵּנֵב גּוֹנֵב מִכָּרֶם זֶה וְטוֹמֵן בְּתוֹכוֹ. אָבֵל עֲנָבִים שֶׁנִּמְצְאוּ טְמוּנִים בּוֹ, אָסוּרִים, שֶׁקְרוֹב הַדָּבָר שֶׁגֵּנְבֶם מִמֶּנּוּ וְטְמָנֵם בְּתוֹכוֹ.

יב אָסוּר (יד) לְטַע פְּרִי שֶׁל עֲרָלָה; וְאִם נִטְעוּ, הַפְּרוֹת שִׁיּוּצָאִים מִמֶּנּוּ, מִתֵּרִים, דְּזָה וְזָה (טו) גּוֹרֵם, מִתֵּר. וּמִתֵּר לְטַע יַחִוּר (פ"י ע"ג מן האילן) שֶׁל עֲרָלָה, שֶׁאִין עֲרָלָה אֵלָּא בְּפְרִי.

יג נָכְרִי וְיִשְׂרָאֵל שֶׁהֵיוּ שֶׁתִּפְּיוּ בְּנִטְיעָה, אִם לֹא הִתְנוּ מִתְחֵלָה, אָסוּר. וְאִם (טז) הִתְנוּ מִתְחֵלָת הַשְּׁתַּפּוֹת שֶׁיְהִיָּה הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים אוֹכֵל שְׁנֵי עֲרָלָה, וְיִשְׂרָאֵל אוֹכֵל ג' שְׁנִים מִשְׁנֵי הֵתֵר כְּנֶגֶד שְׁנֵי עֲרָלָה, הֵרִי זֶה מִתֵּר, וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יָבוֹאוּ לְחֻשְׁבוֹן. כִּי־צַד, כְּגוֹן שֶׁיִּחַשְׁבַּ כְּמָה פְּרוֹת אֲכֹל הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים בְּשְׁנֵי עֲרָלָה עַד שֶׁיֵּאָכֵל יִשְׂרָאֵל כְּנֶגֶד אוֹתוֹן הַפְּרוֹת, שֶׁזֶה אָסוּר מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמִחְלִיף פְּרוֹת עֲרָלָה. **הגה:** וַיֵּשׁ (יז) מִתֵּרִין אֶפְלוּ לֹא הִתְנוּ מִתְחֵלָה, רַק שֶׁהִישְׁרָאֵל אוֹמֵר לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים: טל אֶתָּה שְׁנֵי הָעֲרָלָה וְאֲנִי אֶטֶל שְׁנֵי הֵתֵר כְּנֶגֶדוֹן (טוֹר וְהֵרָא"ש).

יד מִתֵּר (יח) לומר לעובד כוכבים בשני ערלה: עבד כרמי ותטל פירותיה, ותן לי כרמך שעברו עליה שני ערלה ואעבדנה ואתל פירותיה.

טו מִתֵּר לְמִכַּר לעובד כוכבים (יט) פרות שני ערלה לשלש שנים, מאחר שלא באו לעולם.

טז אֶחָד הַנוֹטֵעַ גֶּרְעִין או יחור או שעקר כל האילן ונטע במקום אחר, ואחד המרכיב יחור באילן אחר, ואחד המבריך, דהינו שעושה גומא אצל האילן ומשפיל אחד מענפי האילן, ומטמין אמצעיתו בגומא, וראשו יוצא מהצד האחר ונעשה אילן, כלם חייבים בערלה. ודוקא שחתכו מצד זה מעקר האילן, או שאינו יונק ממנו, אבל כל זמן שהוא (כ) מחבר ויונק ממנו חשוב כאחד מענפיו, ופטור. ואם לאחר שגדל הענף שהבריך הבריך ממנו עוד ענף אחר בארץ, ועשה כן כמה פעמים זה אחר זה, כל זמן שהראשון מחבר לעקר האילן כלם פטורים. הפסיק הראשון מעקר האילן, חייבים, ומתחילים למנות להם משעה שהפסיק, והעקר פטור. ואם נעקר העקר מהקרקע, חוזר להיות טפל לענף שהבריך, ומונין בין לעקר בין לענף משעה שנעקר.

יז אף על פי שְׁמִנְהֵג עוֹבְדֵי אֲדָמָה לְהַבְרִיךְ גִּפְנִים בְּכָל שָׁנָה, מִתֵּר לְשִׁתּוֹת יַיִן מִגִּפְנֵי הָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים, מִשּׁוּם דְּסַפֵּק עֲרָלָה מִתֵּר. וְאַפְלוּ בְּכַרְמֵים שִׁישְׂרָאֵל עוֹבְדֵים אוֹתָם וּמִבְּרִיכִים אוֹתָם בְּכָל שָׁנָה, מִתֵּר, מִשּׁוּם דְּמִבְּרִיךְ וּמִרְכִּיב אֵינּוּ חַיֵּב בְּעֲרָלָה אֶלָּא בְּאַרְץ אֲבֵל לֹא בְּחוּצָה לְאַרְץ. וַיֵּשׁ לְמִצְרָאֵל הֵתֵר גַּם לְבְנֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בֵּינָם שֶׁל כְּרָמֵי הָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים, מִשּׁוּם דְּרַבָּא דְּגִפְנִים לָאוּ עֲרָלָה נִינְהוּ. וְאַפְלוּ בְּכַרְמֵים שִׁידוּעַ וְדַאי שִׁישׁ בְּהֵם עֲרָלָה, יֵשׁ לְהַתִּירָה מִשּׁוּם דְּקָדָם שִׁיעֲבֵרוּ עָלֶיהָ שְׁנֵי עֲרָלָה אֵינָם עוֹשִׂים פְּרוֹת, וְאִם עוֹשִׂים, הֵם דְּקִים וּקְלוּשִׁים שְׁאֵינָם רְאוּיִים לַעֲשׂוֹת מִהוּן יַיִן.

יח אֵילָן שֶׁנִּקְצַץ וְחִזַּר וְגִדַּל מִהַשְּׂרֵשׁ, אֵינּוּ חַיֵּב אֶלָּא אִם כִּן נִקְצַץ מֵעַם הָאֶרֶץ, וּמוֹנִין לוֹ מִשְׁעַת קְצִיצָה. אֲבֵל אִם **(כא)** נִשְׂאָר מִמֶּנּוּ כָּל שְׁהוּא, פְּטוּר.

יט אֵילָן שֶׁעָקְרוּ רוּחַ אוֹ שֶׁטֶפוּ נָהָר וְהוֹלִיכוּ לְמָקוֹם אַחֵר, וּמִהַעֲפָר שֶׁסָּבִיב שָׂרְשׁוֹ עִמוֹ, וְהוֹסִיף עָלָיו שֵׁם עֲפָר וְנִשְׂרֵשׁ שֵׁם בְּאַרְץ, אוֹמְדִים אוֹתוֹ אִם הָיָה יָכוֹל לְחַיּוֹת בְּעֲפָר הָרֵאשׁוֹן שֶׁבָּא עִמוֹ בְּלֹא תוֹסֶפֶת עֲפָר אַחֵר, הֵרִיזָה כְּנֻטוּעַ בְּמָקוֹמוֹ וּפְטוּר מִהָעֲרָלָה. וְאִם לָאוּ, חַיֵּב.

ב אֵילָן שֶׁנֶּעְקַר וְנִשְׂאָר מִשְׂרָשׁוֹ מִחֵבֶר, אֶפְלוּ כְּעֵבִי הַמַּחֲט שְׁמוֹתַחִין בּוֹ הַבְּגָד לְאַחַר אֲרִיגָה, בְּיָדוּעַ שְׂיוּכָל לְחִיּוֹת בְּלֹא תוֹסֶפֶת עֶפֶר, וּפְטוֹר אֶפְלוּ הוֹסִיף עָלָיו עֶפֶר הַרְבֵּה.

כא יִלְדָה שְׂאִינָה גְבוּהָה טַפַּח, חִיבַת בְּעַרְלָה לְעוֹלָם, מִשּׁוּם מִרְאִית הָעֵינַן, שֶׁנִּרְאָה כְּאֵלוּ הִיא בַת שְׁנַתָּה. בַּמָּה דְבָרִים אֲמוּרִים, בְּנִטְיָעָה אַחַת אוֹ אֶפְלוּ שְׁתֵּים כִּנְגָד שְׁתֵּים וְאַחַת יוֹצֵא זָנָב, אֲבָל אִם כָּל הַכָּרִם כָּדִי, שָׂרִי, דְּאִית לָהּ קָלָא.

כב בְּרָכָה שֶׁנִּפְסְקָה וְהִיא מְלֵאָה פְרוֹת, וְכֵן אֵילָן זָקוּן שֶׁנֶּעְקַר וּבּוֹ פְרוֹת וּשְׁתָּלוּ בְּמִקּוֹם אַחֵר, אוֹ שֶׁלְקַח עֲנָף מִלֵּא פְרוֹת מֵאֵילָן זָקוּן וְהִרְכִּיבוּ בְּיִלְדָה, אִם נִתּוּסָף בְּפָרִי עַד שְׂאִין בְּפָרִי הָרֵאשׁוֹן שֶׁהוּא הֵתֵר מֵאֵתִים חֲלָקִים עַל הַתּוֹסֶפֶת, אֲסוּר. וְאִם לָאוּ, מִתֵּר. אֲבָל אִם הִרְכִּיב עֲנָף מִלֵּא פְרוֹת שֶׁל עַרְלָה בְּתוֹדֵי אֵילָן זָקוּן, הַפְרוֹת שֶׁל הָעֲנָף אֲסוּרִים לְעוֹלָם, אֶפְלוּ (**כב**) גְּדֵלוֹ הַרְבֵּה.

כג הַנוּטֵעַ אֵילָן מֵאֲכָל וְאִין דְּעֵתוֹ לְצַרְדֵּי אֲכִילָה, אֵלָא לְהִיּוֹת גֵּדֵר לְשָׂדֶה אוֹ בְּשִׁבִיל הָעֵצִים לְשַׂרְפֵּן אוֹ לְבִנְיָן, פְטוֹר. וְהוּא שְׂיֵהָא נֶכֶר שְׂאִינּוֹ לְצַרְדֵּי אֲכִילָה, כְּגוֹן אִם

הוא לשרפה שנטען רצופים ואינו מרחיק בין אילן לאילן (כג) כראוי, ואם הוא לבנין שמשפה הענפים כדי שיתעבו, ואם לגדר שהוא במקום שצריך לגדר. ואפלו אם צדו האחד בין פנימי בין חיצון בין תחתון בין (כד) עליון לצרף אחד מאלו, וצדו השני לאכל, את שלצרף אכילה חיב, והשאר פטור. ואם חשב עליו אחר כך לאכילה, חיב בערלה וברבעי, ומונין לו משעת נטיעה. אבל אם לא חשב עליו עד סוף שנה שלישית, אין בו דין רבעי, שאין דין רבעי בלא ערלה. ואם נטעו למאכל ואחר כך חשב עליו לאחד מאלו, חיב

כז הנוטע לצרף מצוה, כגון לצרף לולב או אתרוג, חיב.

כח הנוטע בתוך שלו לצרף רבים, חיב.

כט הנוטע ברשות הרבים, והגזלן שנטע, והעובד כוכבים שנטע, בין לעצמו בין לישראל, והנוטע בבית ועל גג שמלאו עפר ונטע בו, והנוטע בספינה, או בעציץ אף על פי שאינו נקוב, חיב.

כ העולה מאליו (ברשות היחיד, חיב). (כה) במקום טרשים, (פי) סלעים חזקים וקשים, פטור. אפלו הנוטע במקום שאינו ישוב,

פְּטוּר, וְהוּא שְׁלֵא יִהְיֶה עוֹשֶׂה כְּדֵי טְפוּל שְׁמִטָּפֵל
בְּפִירוּתוֹ עַד שְׁמִבְיָאָם לְיָשׁוּב. אָבֵל אִם הָיָה עוֹשֶׂה כְּדֵי
טְפוּל, חֵיב.

כח עוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁהָיָה מוֹכֵר פְּרוֹת וְאָמַר: שֶׁל עֶרְלָה
הֵן, אוֹ שֶׁל נֹטֵעַ רְבֵעֵי הֵן, (כו) אֵינּוּ נֶאֱמָר, וְאֶפְלוּ אָמַר:
מֵאִישׁ פְּלוֹנִי לְקַחְתִּים.

הלכות כלאי אילן

סימן רצה - דיני הרכבת האילן

סעיפים

ז

ובו

א כְּלָאֵי הָאֵילָנוֹת, הֵרִי הֵם (א) בְּכֻלָּם מֵה שֶׁנֶּאֱמַר: שִׁדְדָה
לֹא תִזְרַע כְּלָאִים (ויקרא יט, יט) כִּי־צַד, הַמְרַכֵּיב אֵילָן בְּאֵילָן,
כְּגוֹן שֶׁהֶרְכִּיב יְחִוֵּר שֶׁל תְּפוּחַ בְּאֵתְרוּג אוֹ אֵתְרוּג בְּתְפוּחַ,
הֵרִי זֶה לּוֹקֵה מִן הַתּוֹרָה בְּכָל מְקוֹם, בֵּין בְּאֶרֶץ בֵּין בְּחוּץ

לְאָרֶץ. וְכֹן הַמֵּרְכִיב יָרֵק בְּאֵילָן אוֹ אֵילָן בְּיָרֵק, לֹקָה
בְּכָל מְקוֹם.

ב אָסוּר לְיִשְׂרָאֵל לְהַנִּיחַ לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים שְׂיִרְכִיב לוֹ
אֵילָנוֹ כְּלֵאִים.

ג מִתֵּר לְזֹרֵעַ (ב) זְרָעִים וְזֵרַע אֵילָן כְּאֶחָד. וְכֹן מִתֵּר לְעָרֵב
זְרָעֵי אֵילָנוֹת וּלְזָרְעִים כְּאֶחָד, שְׂאִין לֶדָּ כְּלֵאִים בְּאֵילָנוֹת
אֶלָּא הִרְכָּבָה בְּלִבָּד, בֵּין אֵילָן בְּיָרֵק, בֵּין יָרֵק בְּאֵילָן, בֵּין
יָרֵק בְּיָרֵק שְׂאִינוֹ מִיָּנוֹ, וְאֶפְלוֹ עַץ סָרֵק עַל עַץ מֵאֶכֶל אוֹ
עַץ מֵאֶכֶל עַל עַץ סָרֵק.

ד יֵשׁ אָסוּר הִרְכָּבָה אֶפְלוֹ תַּחַת הַקֶּרֶקַע, כְּגוֹן זְמוּרַת
הַגָּפֶן שֶׁהִבְרִיכָה תַּחַת הַקֶּרֶקַע, אָסוּר לְזֹרֵעַ עָלֶיהָ יָרֵק,
אֶלָּא אִם כֵּן יֵשׁ עַל גְּבֵה עֶפְרָ שְׁלֹשָׁה טַפְחִים. וְאֶפְלוֹ
הִבְרִיכָה בְּתוֹךְ דְּלַעַת שְׂיִבְשָׁה, אוֹ בְּתוֹךְ סִילוֹן שֶׁל (ג)
חֶרֶס, מִפְּנֵי שֶׁנִּשְׁרַשׁ בָּהּ וַהֲוָה לָהּ מֵרְכִיב יָרֵק בְּאֵילָן. וְאִם
הָיָה עַל גְּבֵה פְּחוֹת מִזֶּה, אָסוּר לְזֹרֵעַ עַל גְּבֵה וּמִתֵּר לְזֹרֵעַ
(ד) בְּצִדָּה. אֲבָל הִבְרִיכָה בְּסֻלַּע קֶשֶׁה, אֶפְלוֹ אִין עָלֶיהָ
עֶפְרָ אֶלָּא שְׁלֹשׁ אֶצְבָּעוֹת, מִתֵּר לְהַבִּיא זֵרַע עָלֶיהָ. בְּמָה
דְּבָרִים אֲמוּרִים, כְּשֶׂאִין עֶקֶר הַגָּפֶן נִרְאָה. אֲבָל אִם
נִרְאָה, צָרִיד לְהִרְחִיק שְׁשָׁה טַפְחִים לְכָל רוּחַ וְאַחַר כֵּן
זוֹרֵעַ, כְּמוֹ שֶׁמֵּרַחֵק מִכָּל גָּפֶן יַחֲדִית שְׁלֵא הִבְרִיכָה.

ה וְדוֹקָא בְכֹהֵאֵי גִּוְנָא שְׁנִקְרָא עָלְיוּ שֵׁם אֵילָן קָדָם שְׁהִבְרִיכָהּ. אָבֵל מִתֵּר לְזַרְעֵ אַצֵּל הָאֵילָן, אַף עַל פִּי שְׁשֵׁרְשֵׁי הַיָּרֵק נִכְנָסִים בְּתוֹדֵ שְׁרִשֵׁי הָאֵילָן, כִּיּוֹן שְׂאִין עַל הַשְּׁרִשִׁים שֵׁם אֵילָן. וְאַפְלוּ בְּמִבְרִיךְ, דּוֹקָא בְּזִמּוּרַת הַגָּפֹן מִפְּנֵי שֶׁהִיא רַכָּה וְשְׁרִשֵׁי הַזְּרָעִים נִכְנָסִים, אָבֵל הַמִּבְרִיךְ עֲנָף מֵאֵילָן אַחַד, מִתֵּר לְזַרְעֵ עַל גְּבִיּוֹ אַפְלוּ אִין עָלְיוּ עֲפָר שֶׁלֹּשׁ אֶצְבָּעוֹת.

ו יֵשׁ בְּאֵילָנוֹת דּוֹמִים זֶה לָזֶה בְּעֵלְיָן אוֹ בַּפְּרוֹת, וְאַף עַל פִּי כֵן הוֹאִיל וְהֵם שְׁנֵי מִיָּנִים הֵרִי אֵלוּ כְּלָאִים. כִּי־צַד, הַתְּפוּיחַ עִם הַחֲזָרְדַּ (פְּרוּשׁ מִיּוֹן תְּפוּיחַ יַעֲרִי תַּרְגוּם וְכַפְתּוֹר (שְׁמוֹת כה, לה, לו, כא) וְחֲזוֹר) הַפְּרִסְקִין (פְּרוּשׁ פִּירִסְקִי בְּלַעֲיָז) עִם הַשְּׂקֵדִים, הַשְּׂזָפִין (פִּי הַרְכִּיב זִיתִּים עַל רִמּוֹן, שְׁהֵם פְּרִי דּוֹמָה לְזֵית, יוֹצֵא מֵהֶם שְׂזָפִין) עִם הַרִמּוֹן, אַף עַל פִּי שְׁדוֹמִים זֶה לָזֶה, כְּלָאִים זֶה בְּזֶה, אָבֵל הָאֲגָסִים (פִּי פִירִי בְּלַעֲיָז) עִם הַקְּרוּסְטוּיִמְלִין (פִּי מִין אֲגָסִים) וְהַפְּרִישׁוֹן (פִּי קוּדוּצִיו) עִם הָעֶזְרָדִין (פִּי סוּרְבּוּלִין), אֵינָם כְּלָאִים זֶה בְּזֶה. הַגָּה: וְכֵן מִתֵּר לְהַרְכִּיב מִיּוֹן א', אַפְלוּ שְׁחֹרוֹת בְּלִבְנוֹת וְדַקּוֹת בְּגִסּוֹת, אַף עַל פִּי שְׁיֵשׁ לוֹ שֵׁם לְוִי (כָּל בּוֹ וּבִיחַ בְּשֵׁם אִי"ח). וְכֵן סָרְק עַל גְּבִי סָרְק, שְׁרִי, אַף עַל פִּי שְׂאִינוּ מִינּוּ (כֵּן מִשְׁמַע מֵהַטּוֹר). וּמְכַל מְקוֹם הוֹאִיל וְאִין רַב הַעוֹלָם מְכִירִין רַב הַמִּינִין, טוֹב לְזַהַר מְכַלָּן (בִּי בְּשֵׁם סַמִּיק).

ז אָסוּר לְקַיֵּם הַמְּרַכֵּב כְּלָאִים, אָבֵל הַפְּרִי הַיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ, מִתֵּר, וְאַפְלוּ לְזֶה שְׁעֵבֵר וְהַרְכִּיבוּ. וּמִתֵּר לְקַח עֲנָף

הלכות כלאי הכרם

סימן רצו - דיני כלאי הכרם וכלאי זרעים

ובו

ס"ט

סעיפים

א הזרע שני מיני תבואה או שני מיני ירקות עם זרע הכרם, הרי זה לוקה שתיים, אחת משום שדף לא תזרע כלאים (ויקרא יט, יט) ואחת משום לא תזרע פרמך כלאים (דברים כב, ט) ואינו לוקה משום לא תזרע פרמך כלאים (דברים כב, ט) עד שיזרע בארץ ישראל חטה ושעורה וחרצן במפלת יד. וכן אם חפה אותם בעפר, לוקה. וכן אם זרע שני מיני ירק וחרצן, או זרע אחד ירק וזרע אחד מין תבואה וחרצן במפלת יד, הרי זה לוקה. ואינו חייב מן התורה אלא על קנבוס ולוף וכיוצא בהם, מזרעים שנגמרים ועם תבואת הכרם, אבל שאר הזרעים אסור מדבריהם. וכן אסור מדבריהם לזרע כלאי הכרם בחוצה לארץ. ואין

עוֹדְרִין עִם הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים בְּכִלְאִים, אָבֵל עוֹקְרִין עִמוֹ
כְּדִי לְמַעַט הַתְּפִלָּה.

ב אִין אָסוּרִים מְשׁוּם כְּלָאֵי הַכָּרִם אֶלָּא מִיַּי תְּבוּאָה
וּמִיַּי יִרְקוֹת בְּלִבָּד. אָבֵל שְׂאֵר מִיַּי זְרָעִים, מִתֵּר לְזָרְעִם
בְּכָרִם. וְאִין צָרִיד לֹאמַר שְׂאֵר אֵילָנוֹת.

ג אָסוּר לְזַרְעַ יִרְקוֹת אוֹ תְּבוּאָה בְּצַד הַגִּפְנִים, אוֹ לְטַע
גִּפֶן בְּצַד הַיֵּרֶק אוֹ הַתְּבוּאָה. וְאִם עָשָׂה כֵן, אֵף עַל פִּי
שְׂאֵינוֹ לֹקֵה, הֵרִי זֶה קִדְשׁ, וְנֶאֱסְרוּ שְׁנֵיהֶם בְּהִנָּאָה
הַיֵּרֶק אוֹ הַתְּבוּאָה וְהַגִּפְנִים, וְשׁוֹרְפִין אֶת שְׁנֵיהֶם,
שְׂנֵיאָמַר: פֶּן תִּקְדַּשׁ הַמְּלֵאָה הַזֶּרַע. (דְּבָרִים כב, ט) וְאֶפְלוּ הַקֶּשׁ
שֶׁל תְּבוּאָה וְהַעֲצִים שֶׁל גִּפְנִים הָאֵלוֹ אָסוּרִים בְּהִנָּאָה
וְשׁוֹרְפִים אוֹתָם, וְלֹא יִסִּיק בָּהֶם תַּנּוּר וְכִירִים, וְלֹא
יִבְשֵׁל בָּהֶם בְּאֵשׁ שְׂרָפְתָן.

ד אֶחָד הַנוֹטֵעַ וְאֶחָד הַמְּקַיִם, כִּיּוֹן שְׂרָאָה כְּלָאִים צְמָחוּ
בְּכַרְמוֹ וְהִנִּיחָם, הֵרִי זֶה קִדְשׁ. וְאִין אָדָם מְקַדֵּשׁ דָּבָר
שְׂאֵינוֹ שְׁלוֹ. לְפִיכָךְ הַמְּסַכֵּךְ גִּפְנוֹ עַל גִּבֵּי תְּבוּאָתוֹ שֶׁל
חֵבְרוֹ, קִדְשׁ גִּפְנוֹ וְלֹא נִתְקַדְּשָׁה הַתְּבוּאָה. סַכֵּךְ גִּפֶן חֵבְרוֹ
עַל תְּבוּאָתוֹ, קִדְשׁ תְּבוּאָתוֹ וְלֹא קִדְשׁ גִּפֶן חֵבְרוֹ. סַכֵּךְ גִּפֶן
חֵבְרוֹ עַל תְּבוּאָת חֵבְרוֹ, לֹא קִדְשׁ אֶחָד מֵהֶם, וּמִפְּנֵי זֶה
הַזֹּרֵעַ כְּרָמוֹ בְּשִׁבְעִית לֹא קִדְשׁוֹ.

ה הַרְוֹאָה כָּל־אִים בְּכָרִם חֲבָרוּ וְקִיְמוֹן, הָרִי זֶה (א)
הַרְוֹאָה אָסוּר בְּהִנְיָתוֹ וְכָל אָדָם מִתְרִים בָּהֶם. וְאֱלוֹ
קִיְמוֹן בְּעַל הַכָּרִם הִיָּה מִקְדִּישׁ אוֹתָם לְכָל אָדָם, כְּמוֹ
שֶׁבְּאַרְנוּ.

ו הָאֲנָס שְׁזָרַע כָּל־אִים בְּכָרִם חֲבָרוּ, אִם נִשְׁתַּקְּעוּ
הַבְּעָלִים אֶף עַל פִּי שְׁלֹא נִתְיָאָשׁוּ, הָרִי זֶה קִדֵּשׁ מִן
הַתּוֹרָה. וְאִם לֹא נִשְׁתַּקְּעוּ הַבְּעָלִים, אֶף עַל פִּי שֶׁנִּתְיָאָשׁוּ,
אֵינוֹ מִקְדֵּשׁ אֶלָּא מִדְּבָרֵי סוּפְרִים.

ז הָרוּחַ שֶׁעָקְרָה פְּאֵרוֹת הַגֶּפֶן וְשָׁלְחָה אוֹתָם עַל
הַתְּבוּאָה, יִגְדֹר אוֹתָם מִיָּד. וְאִם אֲרָעוּ אֲנָס וְלֹא סִלְקוּן,
הָרִי אֱלוֹ מִתְרִים וְלֹא נִתְקַדְּשׁוּ.

ח אֲנָס שְׁזָרַע אֶת הַכָּרִם, כְּשֵׁי־צֵא הָאֲנָס יִקְצֹר הַזָּרַע
מִיָּד, וְאֶפְלוּ בְּחֵלוֹ שֶׁל מוֹעֵד. וְאִם לֹא מָצָא פּוֹעָלִים,
יוֹסִיף לָהֶם עַד שְׁלִישׁ בְּשֶׁכָּרוֹ. בְּקִשׁוֹ מִמֶּנּוּ יוֹתֵר, אוֹ שְׁלֹא
מָצָא פּוֹעָלִים, הָרִי זֶה מְבַקֵּשׁ בְּנִחַת וְקוֹצֵר. וְאִם נִשְׁתַּתְּקָה
הַזָּרַע עַד שֶׁיִּגְיַע לְעוֹנָה שֶׁמִּקְדֵּשׁ, הָרִי זֶה קִדֵּשׁ וְיִאָּסְרוּ
שְׁנֵיהֶם.

ט מאימתי תבואה או ירק מתקדשים, משישרישו. וענבים, משיעשו כפול הלבן.

י כרם שלא הגיעו ענביו להיות כפול הלבן אלא עדן הם בסר, וזרע בתוכו ירק או תבואה, והשרישו, הרי זה לא קדש. ואף על פי כן קונסין אותו ואוסרין הזרע, אבל הבסר מתר. ואם עקר הזרע קדם שיעשו הענבים כפול הלבן, הרי זה מתר בהנאה. מקצתו נעשו כפול הלבן ומקצתו לא נעשו, את שנעשו נתקדשו, ואת שלא נעשו, מתרים.

יא ענבים שנעשו כפול הלבן וזרע בצדו תבואה או מיני ירקות ולקט הזרע קדם שישריש, הרי זה מתר בהנאה. ואם השריש, אסור.

יב גפן שייבשו העלים שלה ונפלו כדרך שתיבש הגפן בימי (ב) הקור, אסור לזרע בצדה ירק או תבואה, ואם זרע לא קדש. וכן הזרע בעציץ שאינו נקוב המנח בכרם, לא קדש, ומכין אותו מפת מרדות. אבל עציץ נקוב, הרי הוא כארץ.

יג הָיָה עוֹבֵר בְּכָרֶם וְנָפְלוּ מִמֶּנּוּ זְרָעִים, אוֹ שִׁיָּצְאוּ עִם הַזְּבָלִים אוֹ עִם הַמַּיִם, אוֹ שֶׁהָיָה זוֹרֵעַ אוֹ זוֹרֵה בְּשָׂדֵה לֶבֶן וְסַעֲרָתוֹ הָרוּחַ לְאַחֲזָרְיוֹ וְנָפְלוּ הַזְּרָעִים בְּכָרֶם וְצִמְחוּ, הֲרִי זֶה לֹא נִתְקַדֵּשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר: אֲשֶׁר תִּזְרַע (דְּבָרִים כב, ט) וְזֶה לֹא זָרַע. וְחָיֵב לַעֲקֹר כְּשִׁירָאָה, וְאִם קִיָּמֹן הֲרִי זֶה קִדָּשׁ. וְאִם סַעֲרָתוֹ הָרוּחַ לִפְנֵיו וְרָאָה הַזְּרָעִים שֶׁנָּפְלוּ לְכָרֶם, הֲרִי זֶה כְּזוֹרֵעַ. וְכִיצַד יַעֲשֶׂה, אִם צִמְחוּ הָעֵשְׂבִים, יִהְיֶינָה בְּמַחְרָשָׁה וְדִיּוֹ. וְאִם מִצָּאָם שֶׁנַּעֲשׂוּ אָבִיב, יִנְפֹץ אוֹתוֹ אָבִיב כְּדִי לְהַשְׁחִיתוֹ, שֶׁהַכֹּל אָסוּר בַּהֲנָאָה. וְאִם מִצָּאָם שֶׁנַּעֲשִׂים דָּגוֹן, הֲרִי זֶה תִּשְׁרָף. וְאִם רָאָה אוֹתָם וְקִיָּמָם, הֲרִי אֵלֶּא יִשְׂרְפוּ עִם הַגִּפְנִים הַסְּמוּיֹת לָהֶם.

יד הָרוּאָה בְּכָרֶם עֵשֶׂב שֶׁאִין דָּרָךְ בְּנֵי אָדָם לְזָרְעָה, אִף עַל פִּי שֶׁהוּא רוֹצֵה בְּקִיּוּמוֹ לְבַהֲמָה אוֹ לְרְפוּאָה, הֲרִי זֶה לֹא קִדָּשׁ עַד שִׁיקִיִּים דָּבָר שֶׁכְּמוֹתוֹ מְקִיָּמִים רַב הָעָם בְּאוֹתוֹ מְקוּם. כִּיצַד, הַמְּקִיִּים קוֹצִים בְּכָרֶם, (ג) בְּעָרֵב שְׂרוּצִים בְּקוֹצִים לְגַמְלִיָּהֶם, הֲרִי זֶה קִדָּשׁ. הָאִירוּס וְהַקְּסוּם וְשׁוֹשְׁנַת הַמֶּלֶךְ וְשֶׁאֵר מִיַּיִן זְרָעִים, אֵינָם כְּלָאִים בְּכָרֶם. הַקְּנִדוּס וְצֶמֶר גִּפְוֹן, הֲרִי הֵם כְּשֶׁאֵר מִיַּיִן יִרְקוֹת וּמְקַדָּשִׁים בְּכָרֶם. וְכֵן כָּל מִיַּיִן דְּשִׂאִים שֶׁעוֹלִים מֵאֲלֵיהֶן בְּשָׂדֵה, הֲרִי הֵם מְקַדָּשִׁים בְּכָרֶם. וּפּוֹל הַמְּצָרִי, מִין זְרָעִים הוּא וְאֵינּוּ מְקַדָּשׁ.

טו הַקְּנִיּוֹת וְהַוְּרָד וְהַאֲטָדִין (פ"י ערוך מין הדיס), מִיַּי אֵילָן הֵם
וְאֵינָם כְּלָאִים בְּכָרֶם. זֶה הַכֶּלֶל: כָּל הַמוֹצִיא עָלָיו
מֵעֶקְרוֹ, הֵרִי זֶה יָרֵק. וְכָל שְׂאֵינֹ מוֹצִיא עָלָיו מֵעֶקְרוֹ,
הֵרִי זֶה אֵילָן. וְהִצְלָף, אֵילָן לְכָל דָּבָר.

טז הַרוֹאֶה יָרֵק בְּכָרֶם וְאָמַר: כְּשֶׁאֲגִיעַ לוֹ אֶלְקָטָנוּ,
מִתֵּר. הִגִּיעַ לוֹ וְעָבַר מֵעָלָיו וְאָמַר: כְּשֶׁאֲחֹזֵר לוֹ אֶלְקָטָנוּ,
אִם שָׁהָה עַד שְׁהוֹסִיף אֶחָד בְּקִי ק', הֵרִי זֶה קֹדֶשׁ.

יז אָסוּר לְעַבֵּר בְּעֲצִיץ נְקוּב שְׁזָרוּעַ בּוֹ יָרֵק בְּתוֹךְ הַכָּרֶם.
וְאִם הִנִּיחוֹ תַּחַת הַגֶּפֶן וְנִשְׁתַּהֲהָה שָׁם בְּאֶרֶץ כְּדִי לְהוֹסִיף
אֶחָד מִמָּאֲתִים, הֵרִי זֶה קֹדֶשׁ.

יח בְּצֶל שְׁנִטְעוֹ בְּכָרֶם וְאַחֵר כְּדוֹ נֶעְקַר הַכָּרֶם, וְאַחֵר כְּדוֹ
צִמְחוֹ בְּצִלִים מִן הָעֶקֶר הַנִּטּוּעַ, אֵף עַל פִּי שְׂרָבוֹ הַגְּדוּלִים
עַל עֶקְרוֹ בְּמָאֲתִים, הֵרִי אוֹתוֹ הָעֶקֶר בְּאִסּוּרוֹ, שְׂאֵין
גְּדוּלֵי הַתֵּר מֵעָלָיו אֶת הָעֶקֶר הָאִסּוּר.

יט הַזֹּרֵעַ תְּבוּאָה אוֹ יָרֵק בְּכָרֶם אוֹ הַמְּקִימוֹ עַד
שְׁהוֹסִיף בְּמָאֲתִים, הֵרִי זֶה מְקֹדֶשׁ מִן הַגֶּפֶן
שְׂסִבִּיבוֹתָיו ט"ז אִמָּה לְכָל רוּחַ, עֲגָלוֹת וְלֹא (ד) מְרַבְּעוֹת,

וְרוֹאִים כָּל הָעֵגוּל שֶׁרָחֲבוּ לִיב אִמָּה כְּאֵלוּ הוּא כִּלּוֹ מְלֵא יָרֵק, וְכָל גֶּפֶן שֶׁתְּהִיָּה בְּתוֹךְ עֵגוּל זֶה נִתְקַדְּשָׁה עִם הַיָּרֵק, וְכָל שְׁחוּץ לְעֵגוּל אֵינָה מִתְקַדְּשֶׁת.

כ בַּמָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, כְּשֶׁהָיָה בֵּין שְׁפִתַי הָעֵגוּל הַזֶּה וּבֵין שׁוּרוֹת הַגְּפָנִים שֶׁחוּצָה לוֹ יוֹתֵר עַל דִּי אַמּוֹת. אָבֵל אִם הָיָה בֵּינֵיהֶם אַרְבַּע אַמּוֹת מְצַמְצָמוֹת אוֹ פְּחוֹת, רוֹאִין אֶת הָעֵגוּל כְּאֵלוּ הִגִּיעַ לְשׁוּרָה הַסְּמוּכָה לוֹ וְכְאֵלוּ רָחַב הָעֵגוּל מִי אִמָּה, וְרוֹאִין כָּל גֶּפֶן שֶׁתִּפְּל בְּתוֹךְ עֵגוּל זֶה שֶׁל אַרְבָּעִים אִמָּה הֵרִי הִיא מִתְקַדְּשֶׁת.

כא בַּמָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּזוֹרַע אוֹ מְקַיִם תּוֹךְ הַכָּרֶם. אָבֵל בְּזוֹרַע חוּץ לְכָרֶם וְסָמַךְ לוֹ, הֵרִי זֶה מְקַדֵּשׁ שְׁתֵּי שׁוּרוֹת שֶׁל גְּפָנִים הַסְּמוּכוֹת לְזָרַע, רוֹצֵה לוֹמֵר בְּאֶרֶץ כָּל הַזָּרַע, וְיֹתֵר דִּי אַמּוֹת חוּץ לְזָרַע, וּמִתְקַדֵּשׁ מִן הַזָּרַע רָחַב דִּי אַמּוֹת בְּאֶרֶץ כָּל הַשׁוּרָה שֶׁל כָּרֶם. וְאִם זָרַע בְּצַד גֶּפֶן יַחֲדִית, אֵינּוּ מְקַדֵּשׁ מִהַזָּרַע אֲלָא שְׁשֵׁה טְפָחִים לְכָל רוּחַ.

כב יְלֻדָּה, פְּחוּתָה מְטַפַּח, אֵינָה מְקַדְּשֶׁת אֶת הַזָּרְעִים. בַּמָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּשִׁתִּים כְּנֶגֶד שְׁתִּים וְאַחַת יוֹצֵאת זָנָב, אָבֵל אִם כָּל הַכָּרֶם כֵּן, הֵרִי זֶה מְקַדֵּשׁ.

כג שְׁתִּי גְנוֹת זֹה עַל גֵּב זֹה, הַתְּחַתּוֹנָה עֲשׂוּיָה כָּרָם, זֹרַע אֶת הָעֲלִיוֹנָה עַד שֶׁהוּא מְגִיעַ לְאֹוִיר יי טְפָחִים קָרוֹב לְכָרָם, שְׁאֹוִיר עֲשָׂרָה טְפָחִים סָמוּךְ לְכָרָם אוֹ לְגִפּוֹן יְחִידִית אָסוּר לְזַרְע בּוֹ זָרְעִים. וְאִם הִיְתָה הָעֲלִיוֹנָה עֲשׂוּיָה כָּרָם, הֲרִי זֶה זֹרַע אֶת הַתְּחַתּוֹנָה עַד שֶׁהוּא מְגִיעַ לְמַטָּה מְשֻׁלְשָׁה טְפָחִים מֵעַקֵּר הַגִּפְנִים.

כד מִי שֶׁהִיְתָה שְׂדֵהוּ זְרוּעָה יָרֵק אוֹ תְּבוּאָה וְנִמְלֵךְ לְטַע בָּהּ גִּפְנִים, הוֹפֵךְ אֶת הַזָּרְעִים בְּמַחְרָשָׁה וְאַחַר כֵּן נוֹטֵעַ. וְלֹא יִטַע וְאַחַר כֵּן יִהְפֵּךְ.

כה הִיְתָה נְטוּעָה גִפְנִים וְנִמְלֵךְ לְזַרְע בָּהּ זָרְעִים, מְשַׁרֵּשׁ אֶת הַגִּפְנִים וְאַחַר כֵּן זֹרַע אֶת הַזָּרְעִים. וְאִם רָצָה לְקַץ אֶת הַגִּפְנִים, עַד שֶׁלֹּא יִשְׁאַר מֵהוֹן אֶלָּא פְּחוֹת מְטַפַּח סָמוּךְ לְאַרְצָה, הֲרִי זֶה מְתַר לְזַרְע וְאַחַר כֵּן יִחְזֹר וַיִּשְׁרֵשׁ אֶת הַנִּשְׁאָר בְּאַרְצָה מֵהַגִּפְנִים.

כו הַמְּבַרֵּיךְ ג' גִּפְנִים וְעַקְרִיָּהֶם נִרְאִים, אִם יֵשׁ בֵּינֵיהֶם מְדֵי אַמּוֹת עַד ח' הֲרִי אֵלוֹ מְצַטְרָפִים לְשֵׁאֵר גִּפְנִים הָעוֹמְדוֹת, וְכֹאֵלוֹ לֹא הַבְּרִיכּוֹ. וְאִם לָאוּ, אֵינָם מְצַטְרָפוֹת. הֵיוּ פְּחוֹת מְג', אֵינָם מְצַטְרָפִים אֶלָּא מֵרְחִיק מֵהֶם שְׁשָׁה טְפָחִים לְכָל רוּחַ, וְזוֹרַע.

כז כָּל הַזֹּרֵעַ תַּחַת הַשָּׁרִיגִים וְהָעֵלִים הַיּוֹצְאִים מִן הַגֶּפֶן, הֲרִי זֶה קִדֵּשׁ וְאֵף עַל פִּי שֶׁהִזְרַע רְחוּק מֵעֵקֶר הַגֶּפֶן כַּמָּה אַמּוֹת. הַדָּלָה אֶת הַגֶּפֶן עַל מְקַצֵּת אֶפִּיפִירוֹת (פִּי עֵצִים אוֹ קִנִּים אֲרוּגִים שֶׁמְדַלִּין עֲלֵיהֶם שָׁרִיגֵי הַגֶּפֶנִּים כְּשֶׁהֵם אֲרָפִים הַרְבֵּה), לֹא יִזְרַע תַּחַת מוֹתֵר הָאֶפִּיפִירוֹת, וְאֵף עַל פִּי שֶׁאֵין עֲלֵיהֶם לֹא עָלִים וְלֹא שָׁרִיגִים. וְאִם זָרַע, הוֹאִיל וְאֵין הִזְרַע תַּחַת סִּכְדֵי הַגֶּפֶן, הֲרִי זֶה מִתֵּר. וְכֵן אִם הַדָּלָה הַגֶּפֶן עַל מְקַצֵּת בְּיַד אֵילָן שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה פְרוֹת, כְּגוֹן הָאֲרֵז וְהַבְּרוֹשׁ. אָבֵל אִם הַדָּלָה עַל מְקַצֵּת אֵילָן מֵאֲכָל, הֲרִי זֶה מִתֵּר לְזֵרַע תַּחַת בְּיַד הָאֵילָן שֶׁלֹּא נִמְשְׁכוּ עֲלֵיהֶם שָׁרִיגֵי הַגֶּפֶן, שֶׁאֵין אָדָם מְבַטֵּל אֵילָן מֵאֲכָל וְעוֹשֶׂהוּ אֶפִּיפִירוֹת לְגֶפֶן. וְאִם נִמְשְׁכוּ הַשָּׁרִיגִים אַחַר שִׁזְרַע, וְסִכְכוּ עַל הִזְרַע, הֲרִי זֶה מַחְזִיר לְמָקוֹם אַחֵר.

כח הַזֹּרֵעַ תַּחַת מוֹתֵר הָאֶפִּיפִירוֹת, אוֹ תַּחַת מוֹתֵר הָאֵילָן שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה פְרוֹת, וְנִמְשְׁכוּ שָׁרִיגֵי הַגֶּפֶן וְסִכְכוּ עַל הִזְרָעִים, הֲרִי זֶה אָסוּר לְקִיּוֹמוֹ אוֹ לְהַחְזִיר הַשָּׁרִיגִים, אֲלֹא כִּיצַד עוֹשֶׂה, עוֹקֵר הִזְרַע.

כט קִנִּים הַיּוֹצְאִים מִן הָעָרִיס (פִּי הָעֵצִים אוֹ קִנִּים אֲשֶׁר עֲלֵיהֶם יְסֻמָּד הַגֶּפֶן) וְחָס עֲלֵיהֶם לְפָסְקוֹן כְּדִי שֶׁלֹּא יִשְׁחִית הָאֶפִּיפִירוֹת, הֲרִי זֶה מִתֵּר לְזֵרַע תַּחְתֵּיהֶן. וְאִם הִנִּיחֶם כְּדִי שֶׁיִּהְלְכוּ

עָלִיו הַשָּׁרִיגִים וְהָעֲלִים הַיּוֹצְאִים, הָרִי זֶה אָסוּר לְזַרְעַתְּ תַּחְתֵּיהֶן.

ל פָּרַח הַיּוֹצֵא מִן הָעָרִיס אוֹ מִן הַדָּלִית (פִּי הַגֶּפֶן יַחֲדִית הַמְדֻלֶּת עַל גְּבִי פְּלוֹנְסוֹת), רוֹאִין אוֹתוֹ כְּאִלּוּ מְשַׁקֶּלֶת תְּלוּיָה בּוֹ עַד הָאָרֶץ וְאָסוּר לְזַרְעַתְּ תַּחְתֵּיהֶן. וְכֵן הַמּוֹתֵחַ זְמוּרָה מֵאֵילָן לְאֵילָן, אָסוּר לְזַרְעַתְּ תַּחְתֵּיהֶן. קָשֶׁר חֶבֶל אוֹ גָּמִי בְּזְמוּרָה וְקָשֶׁר הָרֹאשׁ הָאֶחָד בְּאֵילָן, הָרִי זֶה מִתֵּר לְזַרְעַתְּ תַּחַת הַחֶבֶל. וְאִם מִתַּח חֶבֶל זֶה כְּדִי שְׂיִהְלְכוּ עָלָיו הַשָּׁרִיגִים וְהָעֲלִים, הָרִי הוּא כְּאֶפִּיפִירוֹת וְאָסוּר לְזַרְעַתְּ תַּחְתֵּיהֶן.

לא הִבָּא לְזַרְעַתְּ בְּצַד הַכָּרִם, מִרְחִיק אַרְבַּע אַמּוֹת מֵעַקְרֵי הַגֶּפְנִים, וְזוֹרַע. וְאִם גֶּפֶן יַחֲדִית הִיא, מִרְחִיק מִמֶּנָּה שְׁשֵׁה טַפָּחִים, וְזוֹרַע.

לב הִיָּתָה שׁוּרָה אַחַת שֶׁל גֶּפְנִים זוֹ בְּצַד זוֹ, וְאֶפְלוּ הֵן מֵאָה, אִין זֶה כָּרִם אֶלָּא כְּגֶפֶן יַחֲדִית, וּמִרְחִיק מִן הַשׁוּרָה שְׁשֵׁה טַפָּחִים, וְזוֹרַע. הִיוּ שְׁתֵּי שׁוּרוֹת, הָרִי זֶה כָּרִם וְצָרִיף לְהִרְחִיק ד' אַמּוֹת מִכָּל צַד, וְאַחַר כֵּן יִזְרַע. וְכַמָּה יִהְיֶה בְּכָל שׁוּרָה, ג' גֶּפְנִים אוֹ יוֹתֵר. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, כְּשֶׁהָיָה בֵּין כָּל גֶּפֶן וְגֶפֶן מִד' אַמּוֹת וְעַד ח'. אֲבָל אִם הָיָה בֵּין שְׁתֵּי הַשׁוּרוֹת ח' אַמּוֹת, חוּץ מִמְּקוֹם הַגֶּפְנִים, הָרִי אֵלּוּ כְּמִבְדָּלוֹת זוֹ מִזוֹ וְאִינָם כָּרִם אֶחָד, וְאִינוּ מִרְחִיק אֶלָּא ו' טַפָּחִים מִכָּל שׁוּרָה. וְכֵן אִם הָיָה

בִּינִיָּהֶם פְּחוֹת מְדִי, הָרִי אֵלֹו כְּגֹפֶן אַחַת וּמְרַחֵיק וְ
טְפָחִים לְכָל רוּחַ.

לג הָיוּ גִי שׁוֹרוֹת, אֶף עַל פִּי שְׁיֵשׁ בִּינִיָּהֶם פְּחוֹת מְדִי, הָרִי
אֵלֹו כְּרֶם וְרוֹאֵין אֶת הָאֲמֻצָּעִיּוֹת כְּאֵלֹו אֵינָם.

לד הָיוּ גִי שׁוֹרוֹת וּבֵין כָּל שׁוֹרָה וְשׁוֹרָה חִי אַמּוֹת אוֹ
יוֹתֵר, הָרִי זֶה זוֹרַע בֵּין הַשׁוֹרוֹת. לְפִיכֹךְ הַנוֹטֵעַ אֶת כְּרֶמוֹ
מִתְחַלָּה, וְהִרְחִיק בֵּין כָּל שׁוֹרָה וְשׁוֹרָה חִי אַמּוֹת, מִתֵּר
לְהַבִּיא זֶרַע לְתוֹכוֹ וּמְרַחֵיק מִכָּל שׁוֹרָה וְשׁוֹרָה שְׁשָׂה
טְפָחִים בְּלִבָּד. אֲבָל אִם זֶרַע חוּצָה לוֹ, צָרִיךְ לְהִרְחִיק
מִשׁוֹרָה הַחִיצוֹנָה דִּי אַמּוֹת כְּשֶׁאֵר הַכְּרָמִים. וְאֵין דִּין בֵּין
הַשׁוֹרוֹת שֶׁל זֶה הַכְּרֶם כְּכֶרֶם שְׁחָרֵב בְּאֲמֻצָּעוֹ, שֶׁהָרִי
מִתְחַלָּה נֹטֵעַ מְרַחֵקִים.

לה הִיָּתָה בְּשָׂדֵה זוֹ שׁוֹרָה אַחַת שֶׁל גְּפָנִים, וּבְשָׂדֵה חֲבֵרוֹ
שׁוֹרָה אַחֶרֶת כְּנֻגָדָה, קְרוּבָה לָהּ, אֶף עַל פִּי שְׁמִפְסִיק
בְּנִיָּהֶם דָּרֵךְ הַיְחִיד אוֹ דָּרֵךְ הַרְבִּים אוֹ גֵּדֵר שֶׁהוּא נִמוּךְ
מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים, הָרִי אֵלֹו מְצַטְרֵפוֹת לְהִיּוֹת שְׁתֵּי הֶן
כְּרֶם. וְהוּא שְׁיֵהֵיָה בִּינִיָּהֶם פְּחוֹת מֵחִי.

לו נֹטֵעַ שׁוֹרָה אַחַת בְּאֶרֶץ וְשׁוֹרָה אַחַת בַּמְדִּירָגָה, אִם

גְבוּהָהּ הַמְדַרְגָּה מִהָאָרֶץ עֲשָׂרָה טַפְחִים, אֵינָם
מִצְטַרְפִּים. פְּחוֹת מִכָּאן, מִצְטַרְפִּין.

לו הַנוֹטֵעַ חֲמֵשׁ גִּפְנִים, שְׁתֵּים כִּנְגָד שְׁתֵּים וְאַחַת יוֹצֵאת
זָנָב, הֵרִי זֶה נִקְרָא כָּרֶם קָטָן וְצָרִיד לְהִרְחִיק מֵהוּן ד'י
אַמּוֹת לְכָל רוּחַ. אֲבָל אִם נִטְעָן שְׁתֵּים כִּנְגָד שְׁתֵּים וְאַחַת
בְּאַמְצֵעַ, אוֹ ג' בְּשׁוּרָה וְשְׁתֵּים כִּנְגָדוֹן בְּשׁוּרָה שְׁנֵיָהּ, אֵינָם
כָּרֶם וְאֵינוֹ מִרְחִיק מֵהֶם אֶלָּא ו' טַפְחִים לְכָל רוּחַ.

לח כָּרֶם שְׁחָרֵב, אִם יֵשׁ בוֹ לְלֶקֶט עֶשְׂרֵה גִפְנִים לְכָל בַּיִת
סָאָה וְיִהְיוּ נְטוּעוֹת שְׁתֵּים כִּנְגָד שְׁתֵּים וְאַחַת יוֹצֵאת זָנָב,
אוֹ יֵשׁ בוֹ לְכֹון ג' כִּנְגָד ג', הֵרִי זֶה נִקְרָא כָּרֶם דָּל וְאַסּוּר
לְזַרְעַ בְּכֹלוֹ.

לט כָּרֶם שְׂאֵינוֹ נְטוּעַ שׁוּרוֹת שׁוּרוֹת, אֶלָּא מְעַרְבָּב, אִם
יֵשׁ בוֹ לְכֹון שְׁתֵּים כִּנְגָד שְׁלֹשׁ הֵרִי זֶה כָּרֶם. וְאִם לָאוּ,
אֵינוֹ כָּרֶם אֶלָּא דִּיו לְהִרְחִיק ו' טַפְחִים מִכָּל גֶּפֶן וְגֶפֶן,
וְזוֹרֵעַ.

מ הָיוּ הָעֵקָרִים מְכֻנָּים וְהַנּוֹף אֵינוֹ מְכֻנָּן, הֵרִי זֶה כָּרֶם.
הַנּוֹף מְכֻנָּן וְהָעֵקָר אֵינוֹ מְכֻנָּן, אֵינוֹ כָּרֶם. הָיוּ דִקּוֹת וְאֵינָן
מְכֻנָּנוֹת, הָעֵבוֹ וְהֵרִי הוּן מְכֻנָּנוֹת, הֵרִי זֶה כָּרֶם.

מא כִּיצַד יוֹדַע אִם הֵם מְכֻנּוֹת, מְבִיא חוּט הַמַּדָּה וּמוֹתֵחַ מֵאֵז לְזוּ.

מב כָּרַם שְׁחָרַב בְּאַמְצָעוֹ וְנִשְׁאַר שְׁלֵם מְכַל סְבִיבּוֹ, אִם יֵשׁ בְּקִרְחַת שְׁבָאֲמָצַע ט"ז אָמָה, הֲרִי זֶה מִרְחִיק מֵעֲקָרֵי הַגְּפָנִים אַרְבַּע אַמּוֹת לְכָל רוּחַ, וְזוֹרַע בְּאַמְצָע הַקִּרְחַת. וְאִם אֵין בָּהּ ט"ז אָמָה, הֲרִי זֶה לֹא יָבִיא זָרַע לְשָׂם. וְאִם הֵבִיא, הוֹאִיל וְהִרְחִיק ד' אַמּוֹת לְכָל רוּחַ מִהַגְּפָנִים שֶׁל כָּרַם, הֲרִי זֶה לֹא קִדָּשׁ.

מג וְכֵן מְקוּם שְׁנִשְׁאַר פְּנוּי בְּלֹא גְפָנִים בֵּין סוּף הַכָּרַם וּבֵין הַגֶּדֶר שְׁלוֹ, וְהוּא הַנִּקְרָא (ה) מְחוּל הַכָּרַם, אִם יֵשׁ בּוֹ י"ב אָמָה מִרְחִיק מִהַגְּפָנִים ד' אַמּוֹת וְזוֹרַע אֶת הַשָּׂאֵר. הֲרִי בָּהּ פְּחוֹת מִי"ב אָמָה, לֹא יָבִיא זָרַע לְשָׂם. וְאִם הֵבִיא, הוֹאִיל וְהִרְחִיק ד' אַמּוֹת, הֲרִי זֶה לֹא קִדָּשׁ. בְּמָה דְּבָרִים אָמוּרִים, בְּכָרַם גָּדוֹל. אֲבָל בְּקָטָן, אֵין לוֹ מְחוּל אֶלָּא מִרְחִיק אַרְבַּע אַמּוֹת מִסוּף הַגְּפָנִים, וְזוֹרַע עַד הַגֶּדֶר. וְכֵן כָּרַם גָּדוֹל שֶׁהִיא בֵּין כָּל שׁוּרָה וְשׁוּרָה שְׁמוֹנָה אַמּוֹת אוֹ יוֹתֵר, אֵין לוֹ מְחוּל.

מד הֲרִי גֶדֶר מְקִיף אֶת הַכָּרַם פְּחוֹת מֵעֲשָׂרָה טַפְחִים, אוֹ שֶׁהִיא גְּבֵהוּ י' טַפְחִים וְאֵין בּוֹ רֹחַב ד' טַפְחִים, אֵין לוֹ

מחול אלא מרחיק מסוף הגפנים די אמות וזרע עד המחצה, אפלו היה בין הגפנים ובין המחצה די אמות ומחצה, זרע את חצי האמה.

מה גדר שהוא גבוה יי טפחים, וכן חריץ שהוא עמק יי טפחים ורחב די טפחים, הרי זה מתר לטע כרם בצדו מכאן וירקות בצדו מכאן. אפלו מחצה של קנים, אם אין בין קנה לחברו גי טפחים, הרי זו מבדלת בין הכרם והירק, כגדר.

מו גדר המבדיל בין כרם וירק שנפרץ עד עשר אמות, הרי זה כפתח ומתח. היתה פרוצה יותר מעשר, כנגד הפרצה אסור עד שירחיק מן הגפנים כשעור. נפרצו בו פרצות רבות, אם היה העומד כפרוץ, הרי זה מתח כאלו אין שם פרצה. היה פרוץ מרבה על העומד, לא יזרע כנגד כל המקומות הפרוצים, עד שירחיק כשעור.

מז מחצת הכרם שנפרצה, אומרים לו: גדר. נפרצה, אומרים לו: גדר. נתאש ממנה ולא גדרה, הרי זה קדש.

מח בית שחציו מקרה וחציו אינו מקרה וגפנים נטועים בצד זה, מתח לזרע ירקות בצד האחר, שהרי

פִּי תִקְרָה כְּאֵלוֹ יֵרֵד וְסִתֶּם וְנַעֲשֶׂה בֵּינֵיהֶם כְּמַחֲצָה. וְאִם
הַשְּׂוֹה אֶת קְרוֹיו, אָסוּר.

מט חֵצֵר קִטְנָה שֶׁנִּפְרָצָה בְּמַלּוּאָה לְגִדּוּלָה, וְהָיוּ הַגָּפְנִים
בְּגִדּוּלָה, אָסוּר לְזַרְעַ בְּקִטְנָה; וְאִם זָרַע, הַזָּרְעִים
אָסוּרִים וְהַגָּפְנִים מִתְּרִים. הָיוּ גָפְנִים בְּקִטְנָה, מִתֵּר
לְזַרְעַ בְּגִדּוּלָה, הוֹאִיל וַיֵּשׁ בְּגִדּוּלָה פֶּסֶן מִכָּאן וּמִכָּאן
הָרִי הִיא כְּמַבְדֶּלֶת מִן הַקִּטְנָה, וְאִין הַקִּטְנָה מִבְּדֶלֶת מִן
הַגִּדּוּלָה.

נ חֲרִיץ שֶׁהוּא עוֹבֵר בְּכֶרֶם, עֶמֶק י' וְרֶחֶב ד', אִם הָיָה
מְפֹלֵשׁ מֵרֵאשׁ הַכֶּרֶם וְעַד סוּפוֹ הָרִי זֶה נִרְאָה כְּבִין שְׁנֵי
הַכֶּרְמִים וּמִתֵּר לְזַרְעַ בְּתוֹכוֹ, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִהְיוּ הַגָּפְנִים
מְסַכְכִין עָלָיו. וְאִם לֹא הָיָה מְפֹלֵשׁ, הָרִי הוּא כְּגַת
שֶׁבְּאֲמֻצֵּעַ הַכֶּרֶם, שֶׁאֵף עַל פִּי שֶׁהִיא עֶמְקָה י' וְרֶחֶבָה ד'
אוּ יוֹתֵר, אָסוּר לוֹ לְזַרְעַ בְּתוֹכָהּ אֶלֶּא אִם כֵּן הָיָה בְּקֶרְחַת
ט"ז אָמָה.

נא שְׁבִיל שֶׁבִין שְׁנֵי הַכֶּרְמִים הָרִי הוּא כְּכֶרֶם שֶׁחָרַב
בְּאֲמֻצֵּעוֹ, אִם יֵשׁ בֵּינֵיהֶם ט"ז אָמָה מִרְחִיק מְזָה ד'
אֲמוֹת וּמְזָה ד' אֲמוֹת וְזוֹרַע אֶת הַמּוֹתֵר; וְאִם הָיָה פְּחוֹת
מִכָּאן, לֹא יִבִּיא זָרַע לְשָׂם.

נב (ו) שומרה (פ"י בית דירה שעושים לשומר השדה) שבכרם, אם גבוהה עשרה ורחבה ד', מתר לזרע בראשה ירק, ובלבד שלא יהיו השריגים נוגעים בה, כדי שלא יראה ירק בתוך הכרם מלמעלה. במה דברים אמורים, במרבעת. אבל אם היתה השומרה עגולה, צריכה שיהיה בתוכה חלל ארבעה טפחים, כדי שתהיה מפלגת מן הארץ, וצריכה עפר על ראשה מלמעלה שלשה טפחים.

נג הבית שבכרם, אם היה יתר משלשה טפחים על שלשה טפחים, זורעים בתוכו ירק, ואם היה פחות משלשה על שלשה, הרי הוא כסתום ואין זורעים בתוכו.

נד גפן יחידית שהיתה נטועה בתוך הבקעה או בתוך החרץ, מרחיק ממנה ששה טפחים לכל רוח, וזרע את כל החרץ כדרך שהוא עושה במישור. ואם היה עמק עשרה, והיה רחב שפת החרץ למעלה ארבעה, אסור לזרע בתוכו אף על פי שהרחיק ששה.

נה וכן גפן יחידית שהיתה מקפה גדר גבוה י' ורחב ד', לא יזרע בכל המחצה ואף על פי שהרחיק ו'; ואם הרחיק ו' וזרע, לא קדש. וכמה ירחיק לכתחלה ויזרע,

ד' אמות לְכָל רוּחַ, וְאַחַר כֵּן יִזְרַע שְׂאֵר הַחֲרִיץ או שְׂאֵר
הַמָּקוֹם הַמְּקוּף גָּדֵר.

נו הַגְּפָנִים שֶׁגִּדְלוּ כְּבָרִיתָן וְהָרִי הַשְּׂרִיגִים וְהָאֲשָׁכוֹלוֹת
שָׁלְהֵם מִשְׁלָכִים בְּאֶרֶץ, הֵם הַנִּקְרָאִים כָּרִם. אָבֵל
הָעוֹשֶׂה כְּמוֹ מִטָּה אוֹ כְּמוֹ שְׂבָכָה גְבוּהָה מֵעַל הָאֶרֶץ כְּדִי
שִׁיְהִיו הָאֲשָׁכוֹלוֹת וְהַשְּׂרִיגִים נִמְשָׁכִים עָלֶיהָ, וְהַגְּבִיָּה נוֹף
הַגְּפָנִים מֵעַל הָאֶרֶץ עַל אוֹתָהּ הַמִּטָּה וְהַדְּלָה אוֹתָן, הָרִי
זֶה נִקְרָא עָרִיס. וְאוֹתָן הַקְּנִים וְכִיּוֹצָא בָהֶם שֶׁעָשָׂה מֵהֶם
מִטָּה אוֹ כְּמוֹ שְׂבָכָה וְהַדְּלָה עָלֶיהֶן אֶת נוֹף הַגְּפָן, הוּ
הַנִּקְרָאִים אֶפִּיפִירוֹת, וְדִינֵן אַחֲרֵים יֵשׁ בְּעָרִיס.

נז הַנוֹטֵעַ שׁוֹרָה אַחַת שֶׁל ה' גְּפָנִים אוֹ יוֹתֵר וְעֵרְסוֹן עַל
גְּבִי כֶּתֶל גְּבוּהָ י' וְכִיּוֹצָא בּוֹ, אוֹ שֶׁנִּטְעַן בְּצַד חֲרִיץ עֲמֹק
י' וְרָחֵב ד', הָרִי אֵלּוּ נִקְרָאִים עָרִיס וְצָרִיף לְהַרְחִיק מִן
הָעָרִיס ד' אַמּוֹת וְאַחַר כֵּן יִזְרַע, כְּדָרָף שֶׁמַּרְחִיק מִן
הַכָּרִם. וַיִּמְהִיכֵן מוֹדְדִין מֵעַקֵּר הַגָּדֵר שֶׁעֵרְסוֹן עָלָיו.

נח כִּיצַד, הַרְחִיק אֶת הַשׁוֹרָה שֶׁל גְּפָנִים מִן הַכֶּתֶל,
אִמָּה, וְנִמְצָא הָעָרִיס מִן הַגְּפָנִים וְלַכֶּתֶל, מוֹדֵד מִן הַכֶּתֶל
ד' אַמּוֹת וְזוֹרַע, וְנִמְצָא בֵּין הַזְּרַע וּבֵין עֵקְרֵי הַגְּפָנִים
חֲמִשׁ אַמּוֹת. וְאִם בָּא לְזַרְעַ מִצַּד הַגְּפָנִים, מַרְחִיק מֵעֵקְרֵי
הַגְּפָנִים ד' אַמּוֹת, שֶׁנִּמְצָא רְחוּק מִן הַכֶּתֶל ה' אַמּוֹת. וְעַל
דָּרָף זוֹ דִּינֵן בְּכָל עָרִיס.

נט אַחַד הַבוֹנֵה אֶת הַגֵּדֵר וְאַחַר כֵּן נָטַע, אוֹ שֶׁנִּטַּע וְאַחַר כֵּן עָשָׂה אֶת הַגֵּדֵר, הוֹאִיל וְעַרְסוֹ, הָרִי זֶה עָרִיס. נִהְרַס הַגֵּדֵר, אוֹ נִסְתַּם הַחֲרִיץ, אִין כָּאן עָרִיס, אֶלְא הָרִי כָּל הַשׁוֹרָה כְּגַפְנִים יַחֲדִים.

ס עָרִיס שֶׁחָרַב אֶמְצָעוֹ, וְנִשְׁתִּירוּ בוֹ ה' גַּפְנִים בְּצַד הַגֵּדֵר מִכָּאן וְה' גַּפְנִים בְּצַד הַגֵּדֵר הָאַחַר מִכְּנַגְדּוֹ, זֶהוּ הַנִּקְרָא פְּסָקֵי עָרִיס; אִם יֵשׁ בֵּינֵיהֶם ח' אַמּוֹת וְאַחַד מִס' בְּאַמָּה, הָרִי זֶה מִרְחִיק מִכָּל שׁוֹרָה ו' טַפְחִים וְזוֹרַע, וְהוּא שֶׁלֹּא יִזְרַע תַּחַת הָאֶפִּיפִירוֹת. הָיָה בֵּינֵיהֶם ח' אַמּוֹת בְּצַמְצוּם, הָרִי זֶה לֹא יִזְרַע לְשָׁם; וְאִם זָרַע, הוֹאִיל וְהִרְחִיק מִכָּל שׁוֹרָה ו' טַפְחִים, הָרִי זֶה לֹא קִדָּשׁ. וְאִם אִין שָׁם גֵּדֵר, מִרְחִיק מִכָּל שׁוֹרָה ו' טַפְחִים וְזוֹרַע, שְׂאִין כָּאן לֹא עָרִיס וְלֹא פְּסָקֵי עָרִיס. חֲזַר וּבָנָה הַגֵּדֵר, חֲזַר הָעָרִיס לְמִקְוֹמוֹ וְחֲזָרוּ פְּסָקֵי עָרִיס לְמִקְוֹמוֹ.

סא גָּנָה קִטְנָה שֶׁהִיא מִקְפַּת גֵּדֵר, וְעַרְס אֶת הַגַּפְנִים סָבִיב לָהּ מִבַּחוּץ עַל כָּל כְּתָלֶיהָ, אִם יֵשׁ בָּהּ מְלֵא בּוֹצֵר וְסֵלוֹ מִכָּאן וּמִלֵּא בּוֹצֵר וְסֵלוֹ מִכָּאן, הוֹאִיל וְהִיא מִקְפַּת גֵּדֵר, זוֹרְעִים בְּתוֹכָהּ יִרְקוֹת. וְאִם אִין בָּהּ כֶּשַׁעוֹר הַזֶּה, אִין זוֹרְעִין בְּתוֹכָהּ, מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאָה הַכֹּל כְּעָרִיס אַחַד וְיִרְק בְּתוֹכוֹ.

טב גִּפְנִים שֶׁהָיוּ זְרוּעִים בְּמַדְרָגָה גְבוּהָה וְהָעָרִיס שֶׁלָּהוּ יוֹצֵא וּמְסַכֵּךְ עַל הַשָּׂדֶה, אִם עוֹמֵד בְּאֶרֶץ וּבוֹצֵר אֶת כָּלוּ, רוֹאִין כָּל הַמְּקוֹם שֶׁתַּחַת הָעָרִיס כְּאִלוּ הוּא מְקוֹם עֵקְרֵי הַגִּפְנִים, וְאוֹסֵר ד' אַמּוֹת בַּשָּׂדֶה לְכָל רוּחַ מְשַׁפֵּת הָעָרִיס. וְאִם אֵינּוּ יָכוֹל לְבַצֵּר עַד שֶׁיַּעֲלֶה בְּמַדְרָגָה אוֹ בְּסֵלֶם, אֵין אָסוּר לְזַרְעַ אֶלֶּא תַּחַת הָעָרִיס בְּלִבָּד.

טג שְׁנֵי כֶּתְלִים הַסְּמוּכִים זֶה לָזֶה וְהַגִּפְנִים נְטוּעִים בְּזוּיוֹת בֵּינֵיהֶם, וְהָעָרִיס יוֹצֵא עִם הַכֶּתְלִים מִתּוֹךְ הַקָּרוֹ וְכָלָה, מֵרַחֵיק מֵעֵקְרֵי הַגִּפְנִים כְּשַׁעוֹר, וְזוֹרֵעַ בְּמְקוֹם הַכָּלָה שֶׁאֵין עָלָיו עָרִיס. וְאִף עַל פִּי שֶׁהִזְרַע מְכֻוֵן בֵּין שְׁנֵי הַכֶּתְלִים שֶׁבֵּינֵיהֶם הָעָרִיס, הוֹאִיל וְהִרְחִיק כְּשַׁעוֹר, הֵרִי זֶה זוֹרֵעַ בֵּין הַכֶּתְלִים.

טד גִּפְן שֶׁעָלָה הָעֵץ שֶׁלָּהּ מִן הָאֶרֶץ מְעֵט, וְאַחַר כֵּךְ נֶעְקַם וְנִמְשָׁךְ עַל הָאֶרֶץ וְחִזַּר וְעָלָה כְּמוֹ אֲרֻכְכָּה (פ"י פָּרַע דְּאִדָּם דְּדָמִי לְנוּי"ן כְּפוּפָה), כְּשֶׁמוֹדְדִין בֵּין הִזְרַע וּבֵין הַגִּפְן שֶׁשָּׂה טְפָחִים אוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת, אֵין מוֹדְדִין אֶלֶּא מְסוּף הָאֲרֻכְכָּה, וְלֹא מֵעַקֵּר הַגִּפְן הִרְאִשׁוֹן.

טה כָּבֵר נִתְבָּאֵר שֶׁאִף עַל פִּי שֶׁמֵּרַחֵיק בֵּין הִזְרַע וּבֵין

הגָּפוֹן כְּשֶׁעוֹר, צָרִיף לְהִזְהַר שֶׁלֹּא תִסְכְּף הַגָּפוֹן עַל הַיָּרֵק
אוֹ הַיָּרֵק עַל הַגָּפוֹן.

סו זָרַע יָרֵק אוֹ תְּבוּאָה, וְצִמְחָהּ, וְאַחַר כֵּן סִכְף עָלֶיהָ
אֶת הַגָּפוֹן, הַקָּשִׁין מִתָּרִים וְהַדָּגוּן יִדְלַק.

סז הָיוּ שְׂרָשֵׁי הַגָּפוֹן יוֹצְאִים לְתוֹךְ הַדִּי אַמּוֹת שְׁבִין
הַכָּרֶם וְהַתְּבוּאָה, יַעֲקֹר. הָיוּ שְׂרָשֵׁי הַתְּבוּאָה יוֹצְאִים
לְתוֹךְ הַדִּי אַמּוֹת, מִתָּר.

סח כָּל הַהִרְחָקוֹת וְהַשְּׁעוּרִים הָאֲמוּרִים בְּכֻלָּאִים,
בְּאַמָּה בֵּת וִי טַפְחִים שׁוֹחֲקוֹת.

סט כָּל הַשְּׁעוּרִים הָאֵלוּ שְׁמֵרְחִיקִים בֵּין הַגָּפְנִים
וְהַתְּבוּאָה אוֹ הַיָּרֵק, אֵינָם אֶלָּא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אוֹ
בְּסוּרְיָא. אֲבָל בְּחוּץ לְאֶרֶץ, מִתָּר לְזַרְעַ בְּצַד הַגָּפְנִים
בְּתוֹךְ הַכָּרֶם, לְכַתְחֻלָּהּ. וְלֹא אֶסְרוּ בְּחוּץ לְאֶרֶץ אֶלָּא
לְזַרְעַ שְׁנֵי מִיַּיִן יָרֵק אוֹ תְּבוּאָה עִם הַחֲרָצוֹן בְּמַפְלַת יָד.
וְאִם (ז) אָמַר לְתִינּוֹק עוֹבֵד כּוֹכְבִים לְזַרְעַ לוֹ בְּחוּץ לְאֶרֶץ,
מִתָּר. אֲבָל לֹא יֵאמָר לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים גְּדוֹל, שֶׁלֹּא יִתְחַלֵּף
בְּיִשְׂרָאֵל. וְאִם עַל פִּי שְׁמֵתָר לְזַרְעַ הַיָּרֵק בְּצַד הַכָּרֶם
בְּחוּצָה לְאֶרֶץ, הֲרִי אוֹתוֹ הַיָּרֵק הַזֵּרוּעַ שֶׁם אָסוּר
בְּאֶכְיֻלָּהּ, וְאֶפְלוּ בְּחוּצָה לְאֶרֶץ, וְהוּא שְׂרִירָאָה אוֹתוֹ לּוֹקֵט

ומוכר, אבל ספקו מתר. הגה: ויש אומרים דהואיל ומתר לזרע
ירק בצד הגפנים בחוץ לארץ, מתר לאכל אותו ירק גם כן (הגהות מימוני פ"י
מהלכות מ"א ותה"ד סימן קצ"ד). ואין לחוש אלא במקום דאכא למיחש שזרע
ב' מיני ירק או ב' מיני תבואה עם חרצן במפלת יד (מרדכי פ"ק קמ"א דקדושין);
ועל כן נהגו להקל במדינות אלו בירקות הנמצאים זרועות בכרמים, כי לא
שכיח שזרעו באסור.

הלכות כלאי זרעים

סימן רצז - דיני כלאי זרעים ופרטיהם

סעיפים

מ'

ובו

א הזרע שני מיני זרעים כִּאֶחָד בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, לֹקָה,
שֶׁנֶּאֱמַר: שְׂדֵד לֹא תִזְרַע כְּלָאִים (ויקרא יט, יט) וְאֶחָד הַזֵּרַע
(או הַמְנַבֵּשׁ) או הַמְחַפָּה, כְּגוֹן שֶׁהִיְתָה חֲטָה אַחַת וְשִׁעוּרָה
אַחַת, או פֹּל אֶחָד וְעֲדָשָׁה אַחַת מִנְחִים עַל הָאֶרֶץ וְחִפָּה
אוֹתָם בְּעֶפֶר בֵּין בְּיָדוֹ בֵּין בְּרִגְלוֹ, לֹקָה. וְאֶחָד הַזֵּרַע
בְּאֶרֶץ או בְּעֶצֶיךָ נְקוּב. אֲבָל הַזֵּרַע בְּעֶצֶיךָ שְׂאִינוֹ נְקוּב,
מִכֵּין אוֹתוֹ מִכַּת מְרֻדוֹת.

ב אָסוּר לְזַרְעַ כְּלָאִים לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים, וּמִתֵּר לֹמֵר לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים לְזַרְעַ לוֹ כְּלָאֵי זָרְעִים, וְאָסוּר לְקַיֵּם בְּשֻׁדְהוֹ, אֶלָּא עוֹקְרוֹ. וְאִם קִיָּמוֹ, אֵינּוּ לוֹקָה. וּמִתֵּר לְיִשְׂרָאֵל לְזַרְעַ כְּלָאֵי זָרְעִים, בְּיָדוֹ, בְּחוּץ לְאֶרֶץ, וְאֶפְלוּ לְעֵרֵב הַזָּרְעִים לְכַתְחֻלָּה וּלְזָרְעֵם בְּחוּץ לְאֶרֶץ, מִתֵּר. וּדְבָרִים אֵלוֹ דְּבָרֵי קַבָּלָה.

ג אֵין אָסוּר מְשׁוּם כְּלָאֵי זָרְעִים אֶלָּא הַזָּרְעִים הָרְאוּיִין לְמֵאֲכַל אָדָם, אֲבָל עֲשָׂבִים הַמְּרִים וְכִיּוֹצֵא בָהֶם, מִן הָעֵקָרִים שְׂאִינָם רְאוּיִים אֶלָּא לְרִפּוּאָה וְכִיּוֹצֵא בָהֶן, אֵין בָּהֶן מְשׁוּם כְּלָאֵי זָרְעִים. הַזָּרְעוֹנִים מִתְחַלְקִים לְגִי חֻלְקִים, הָאֶחָד נִקְרָא תְּבוּאָה וְהֵם חֲמִשָּׁת מֵינֵי דָגוֹן. וְהַשְּׁנִי נִקְרָא קֶטְנִית, כְּגוֹן הַפּוֹל וְהָאֶפּוֹנִים וְהָעֲדָשִׁים וְהָאֶרְזִי וְהַדָּחַן וְהַשְּׂמִינִי וְהַפְּרָגִין וְהַסְּפִיר (פִּי כַּעֲיוֹ רַמְזוֹן מְלֵא זָרְעִים פְּשָׁאוֹרִיין בְּלַעַז וּפְרוּשׁ סְפִיר מִין קֶטְנִית צִיצִירִקִּי"ל בְּלַעֲזִיז) וְכִיּוֹצֵא בָהֶן, וְהַגִּי נִקְרָא זָרְעוֹנֵי גְּנָה, וְהֵם שְׂאֵר זָרְעִים שְׂאִינָם רְאוּיִים לְמֵאֲכַל אָדָם, וְהַפְּרִי שֶׁל אוֹתוֹ הַזָּרַע מֵאֲכַל אָדָם, כְּגוֹן זֶרַע הַבְּצָלִים וְהַשּׁוּמִין וְזֶרַע הַחֲצִיר וְזֶרַע לֶפֶת וְכִיּוֹצֵא בָהֶן. וְזֶרַע הַפְּשֵׁתוֹ הֵרִי הוּא בְּכֻלּוֹ זָרְעוֹנֵי גְּנָה.

ד כְּשִׁיזָרְעוּ כָּל מֵינֵי זָרְעוֹנִים אֵלוֹ וַיִּצְמְחוּ, נִקְרָא הַצֶּמַח כְּלוּ, כָּל זְמַן שֶׁלֹּא נִכָּר הַזָּרַע, דְּשָׂא, וְנִקְרָא יָרֵק. וַיֵּשׁ מִזָּרְעוֹנֵי גְּנָה זָרְעוֹנִים שֶׁדִּרְכָן לְזַרְעַ מֵהֶם שָׂדוֹת, כְּגוֹן

הַפְּשֹׁתָן וְהַחֲרָדָל, וְאֵלוּ נִקְרָאִים מִיַּי זָרְעִים. וַיֵּשׁ
מִזָּרְעוֹנֵי גְנֵה זָרְעִים שְׂאִין דָּרָד בְּנֵי אָדָם לְזָרַע מֵהֶם אֶלֶּא
עָרוּגוֹת עָרוּגוֹת קִטְנוֹת, כְּגוֹן הַלֶּפֶת וְהַצָּנוֹן וְהַתְּרָדִים
וְהַבְּצָלִים וְהַכֶּסֶבֶר (פִּי כְּזָרַע גֹּד (שְׁמוֹת טו, לא, בְּמִדְבָּר יא, ז) ת"י כְּסִבְרָא חִינּוּר
קוּלִיאֲנִדְרִיו בְּלַעֲיָז) וְהַכֶּרְפֵּס וְהַמְרוֹר וְכִיּוֹצָא בָהֶם, וְאֵלוּ
נִקְרָאִים מִיַּי יִרְקוֹת.

ה זָרַע שֶׁנִּתְעָרַב בּוֹ זָרַע אַחֵר, אִם הָיָה אֶחָד מְכִ"ד, כְּגוֹן
סָאָה שֶׁל חֲטִיִּם שֶׁנִּתְעָרְבָה בְּכִ"ג סָאָה שֶׁל שְׁעוּרִים, הֲרִי
זֶה אֲסוּר לְזָרַע אֶת הַמְעָרַב עַד שְׂיִמְעֵט אֶת הַחֲטִיִּם אוֹ
יוֹסִיף עַל הַשְּׁעוּרִים, וְאִם זָרַע לוֹקָה. וְכֹל שֶׁהוּא כְּלָאִים
עִם הַזָּרַע, מְצַטְרֵף לְאֶחָד מְכִ"ד. כִּי צַד, כִּי ג סָאָה שֶׁל
חֲטִיִּם שֶׁנִּתְעָרְבוּ בָּם שְׁנֵי קֶבֶין שְׁעוּרִים וּשְׁנֵי קֶבֶין עֲדָשִׁים
וּשְׁנֵי קֶבֶין פּוֹלִין, הֲרִי זֶה לֹא יִזְרַע הַכֹּל עַד שְׂיִמְעֵט סָאָה
שֶׁל תְּעָרוּבוֹת וַיִּבֵּר מִקְצָתָהּ אוֹ יוֹסִיף עַל הַחֲטִיִּם,
שֶׁהַשְּׁעוּרִים וְהָעֲדָשִׁים וְהַפּוֹל כֻּלָּם כְּלָאִים עִם הַחֲטִיִּם.

ו בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, כְּשֶׁנִּתְעָרְבוּ מִיַּי תְּבוּאָה זֶה
בְּזֶה, אוֹ מִיַּי קִטְנִיּוֹת זֶה בְּזֶה, אוֹ שֶׁנִּתְעָרְבָה תְּבוּאָה
בְּקִטְנִיּוֹת אוֹ קִטְנִיּוֹת בְּתְבוּאָה. אֲבָל זָרְעוֹנֵי גְנֵה שֶׁנִּתְעָרַב
אֶחָד מֵהֶם בְּתְבוּאָה אוֹ בְּקִטְנִיּוֹת, שְׁעוּרָן אֶחָד מְכִ"ד
מִמָּה שֶׁזוֹרְעִין בְּבֵית סָאָה מֵאוֹתוֹ הַמִּין, אִם נִתְעָרַב
בְּסָאָה שֶׁל תְּבוּאָה אוֹ קִטְנִיּוֹת, לֹא יִזְרַע עַד שְׂיִמְעֵט אוֹ
יוֹסִיף עַל הַתְּבוּאָה. כִּי צַד, חֲרָדָל שֶׁנִּתְעָרַב בְּתְבוּאָה וְהֲרִי
הַחֲרָדָל זוֹרְעִים מִמֶּנּוּ קֵב בְּכֹל בֵּית סָאָה, אִם נִתְעָרַב

מִמֶּנּוּ אֶחָד מְכִיד מִן הַקֵּב בְּסֵאֶה שֶׁל תְּבוּאָה אוֹ שֶׁל קִטְנִיּוֹת, חָיֵב לְמַעַט, וְכֵן אִם הָיָה מִין זֶה מְזֻרְעוֹנֵי גֵנֶה, זוֹרְעִים מִמֶּנּוּ סְאֵתִים בְּכָל בַּיִת סְאֵה, וְאִם נִתְעָרַב מִמֶּנּוּ חֲצִי קֵב בְּכָל סְאֵה שֶׁל תְּבוּאָה אוֹ שֶׁל קִטְנִיּוֹת יִמַּעַט. לְפִיכֵךְ תְּבוּאָה שֶׁנִּתְעָרַב בָּהּ זֶרַע פְּשִׁתָּן, אִם הָיָה שְׁלֶשֶׁה רְבִיעִיּוֹת בְּכָל סְאֵה, הֵרִי זֶה יִמַּעַט, וְאִם לָאוֹ אֵינוֹ צָרִיךְ לְמַעַט, לְפִי שְׁבִיַת סְאֵה זוֹרְעִין בּוֹ שְׁלֶשֶׁה סְאִין זֶרַע פְּשִׁתָּן, וְעַל דֶּרֶךְ זֶה מְשַׁעְרִים בְּכָל הַזֹּרְעִים הָאֲחֵרִים.

ז בַּמָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּשֵׁלֵא (א) נִתְכַּוֵּן לְעָרַב וּבְשֵׁלֵא נִתְכַּוֵּן לְזַרְעֵי הַבֵּי מִיָּנִים שֶׁנִּתְעָרְבוּ, אֲבָל אִם נִתְכַּוֵּן לְעָרַב זֶרַע בְּזֶרַע אֲחֵר, אוֹ לְזַרְעֵי הַבֵּי מִיָּנִים, אֲפֹלוּ הֵיטָה חֲטָה אַחַת בְּתוֹךְ כְּרִי שֶׁל שְׁעוּרִים אֲסוּר לְזֻרְעָה, וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזָה.

ח הַזֹּרְעֵי מִין מִן הַמִּיָּנִים, וְכִשְׁצָמַח רָאָה בּוֹ כְּלָאִים, אוֹ הָיָה הַמִּין הָאֲחֵר אֶחָד מְכִיד בְּשִׁדָּה, הֵרִי זֶה יִלְקֹט עַד שְׁיִמַּעֲטוּנּוּ, (ב) מִפְּנֵי מַרְאִית הָעֵין, שֶׁמָּא יֵאמְרוּ: כְּלָאִים זֶרַע בְּכּוֹנָה, בֵּין שֶׁהָיָה הַמִּין הָאֲחֵר שֶׁצָּמַח תְּבוּאָה וְקִטְנִיּוֹת בְּתְבוּאָה (וְקִטְנִיּוֹת), אוֹ זֻרְעוֹנֵי גֵנֶה בְּתְבוּאָה וְקִטְנִיּוֹת וּבְזֻרְעוֹנֵי גֵנֶה. וְאִם הָיָה הַצּוּמַח פְּחוּת מְכָאן, אֵינוֹ צָרִיךְ לְמַעַטוֹ.

ט בַּמָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּזִמְן שֶׁיֵּשׁ מְקוֹם לְחֶשֶׂד. אֲבָל

בְּזִמְנוֹ שֶׁהַדְּבָרִים מֵרְאִים שְׂאִין זֶה מִדַּעְתּוֹ שֶׁל בַּעַל
הַשָּׂדֶה, אֲלָא מְאֲלִיָּהֶם עָלוּ, אִין מְחִיבִים אוֹתוֹ לְמַעַט.
כִּיצַד, כְּגוֹן תְּבוּאָה שְׁעָלוּ בָּהּ סְפִיחֵי אֲסֻטִּים (פְּרוּשׁ מִין זָרַע
שְׂצוּבָעִין), וְתִלְתָּן שְׁזָרְעָם לְמֵאֲכַל אָדָם, שְׁעָלוּ בָּהּ מִיַּיִן
עֲשָׂבִים, שְׂזָה מִפְּסִיד הוּא. וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בָּזָה. וּבַמָּה
יֹודַע שֶׁהִתְלַתָּן זְרוּעָה לְמֵאֲכַל אָדָם, כְּשֶׁהִיָּתָה זְרוּעָה
עֲרוּגוֹת עֲרוּגוֹת וְלָהּ גְבוּל סְבִיב, וְכֵן מְקוֹם הַגְּרָנוֹת שְׁעָלוּ
בָּהּ מִיַּיִן הַרְבֵּה, אִין מְחִיבִין אוֹתָן לַעֲקֹר, שֶׁהֲרִי הַדְּבָר
יִדוּעַ שְׂאִינוֹ רוֹצֵה שְׂיִצְמַח צְמַח בְּמְקוֹם הַגְּרָנוֹת. וְאִם
הִסִּיר מְקַצָּתוֹ, אוֹמְרִים לוֹ: עֲקֹר הַכֹּל חוּץ מִמִּין אֶחָד,
שֶׁהֲרִי גְלָה דַּעְתּוֹ שֶׁרוֹצֵה בְּקִיּוּם הַשָּׂאָר.

ז אִין נוֹטְעִין יִרְקוֹת בְּתוֹךְ סִדָּן שֶׁל שְׂקָמָה (פְּרוּשׁ סִדָּן, אֵילָן
שֶׁנִּקְצָץ וְנִשְׂאָר שְׂרָשָׁיו בְּאֶרֶץ, וְשִׁקְמָה מִין תְּאֵנָה יְעָרִית) וְכִיּוֹצֵא בָּזָה.

יא הַטּוֹמֵן אֲגוּדוֹת לְפָת וְצָנוֹן וְכִיּוֹצֵא בָּהּ תַּחַת הָאֵילָן,
אֲפָלוּ תַּחַת הַגָּפֶן, אִם הָיוּ מְקַצְּתֵי הָעֲלִים מְגֻלִּים אֵינוֹ
חוֹשֵׁשׁ, שֶׁהֲרִי אֵינוֹ רוֹצֵה בְּהִשְׂרָשְׁתָּן. וְאִם אֵינֶם אֲגַדָּה,
אוֹ שֶׁלֹּא הָיוּ הָעֲלִין מְגֻלִּין, חוֹשֵׁשׁ מִשׁוּם כְּלָאִים.

יב שָׂדֶה שֶׁהִיָּתָה זְרוּעָה וְקָצַר הַזָּרַע וְנִשְׂאָרוֹ הָעֲקָרִין
בְּאֶרֶץ, אֵף עַל פִּי שְׂאִין מוֹצִיאִין צְמַח אֲלָא אַחַר כַּמָּה
שָׁנִים, לֹא יִהְיֶה זוֹרַע בְּאוֹתָהּ שָׂדֶה מִין אַחַר עַד שְׂיַעֲקֹר
הָעֲקָרִין.

יג הִיִּתָּה שְׂדֵהוּ זְרוּעָה חֲטִים, וְנִמְלֵךְ לְזָרְעָה שְׁעוּרִים
קָדָם שְׂיִצְמָחוּ הַחֲטִין, יִמְתִּין לָהּ עַד שְׂיִפְסְדוּ וַיִּתְּלִיעוּ
בְּאֶרֶץ כְּמוֹ גִ' יָמִים, אִם הִיִּתָּה שְׂדֵהוּ רִנָּה, וְאַחַר כֵּן
יִהְיֶכֶם בְּמַחְרָשָׁה וַיִּזְרַע הַמִּין הָאֲחֵר. וְאִינוּ צָרִיךְ לְהַפְּךְ
אֶת כָּלָה עַד שֶׁלֹּא תִשָּׂאֵר חֲטָה שְׁלֹא נֶעְקְרָה, אֲלֵא חוֹרֵשׁ
הַשְּׂדֵה כְּדָרֵךְ שְׁחוֹרְשִׁין אוֹתָם קָדָם הַמָּטָר כְּדִי שֶׁתִּרְוֶה.
צְמָחוּ הַחֲטִים וְאַחַר כֵּן נִמְלֵךְ לְזָרְעָה שְׁעוּרִים, יִהְיֶכֶם
וְאַחַר כֵּן יִזְרְעוּ. וְאִם הוֹרִיד בְּהִמָּתּוֹ לְתוֹכוֹ וְקִרְסָמָה
אֶת הַצְּמַח, הֲרִי זֶה מִתֵּר לְזָרַע מִין אֲחֵר.

יד יֵשׁ מֵינִים בְּזָרְעִים שְׂיִהְיֶה הַמִּין הָאֶחָד נִפְרָד לְצוּרוֹת
הַרְבֵּה מִפְּנֵי שְׁנוֵי הַמְּקוֹמוֹת וְהַעֲבוּדָה שְׁעוֹבָדִים הָאֶרֶץ,
עַד שְׂיִרְאָה כְּשֵׁנֵי מֵינִים. וְאִף עַל פִּי שְׂאִין דּוֹמִין זֶה לָזֶה,
הוֹאִיל וְהֵם מִין אֶחָד אֵינָם כְּלָאִים זֶה בְּזֶה. וַיֵּשׁ בְּזָרְעִים
שְׁנֵי מֵינִים שֶׁהֵם דּוֹמִין זֶה לָזֶה וְצוּרַת שְׂנִיָּהֶם קְרוּבָה
לְהִיּוֹת צוּרָה אַחַת, וְאִף עַל פִּי כֵן הוֹאִיל וְהֵם שְׁנֵי מֵינִים
הֲרִי אֵלוּ אֲסוּרִים זֶה עִם זֶה. כִּי־צַד, הַחֲזָרַת עִם חֲזָרַת
גְּלִים, וְהַעֲלָשִׁים עִם עֲלָשֵׁי שְׂדֵה, וְהַכְּרִישִׁין עִם כְּרִישֵׁי
שְׂדֵה, וְהַכְּסָבָר עִם כְּסָבַר הָרִים, וְהַחֲרָדָל עִם חֲרָדָל
מְצָרִי. וְדִלְעַת מְצָרִית עִם דִּלְעַת הָרְמוּצָה (פִּי מִן דִּלְעַת מֵר
שְׂמִמְתִּיקוֹן אוֹתָהּ בְּרִמְץ שֶׁהוּא אֶפֶר חֵם) אֵינָם כְּלָאִים זֶה בְּזֶה. וְכֵן
הַחֲטִים עִם הַזּוּגִין, וְהַשְּׁעוּרִים עִם שְׁבֵלַת שׁוּעַל,
וְהַכְּסָמִין עִם הַשִּׁיפּוֹן. הַפּוֹל עִם הַסְּפִיר, וְהַפְּרָקָדוֹן עִם
הַטִּפַּח (פִּי פְּרָקָדוֹן וְטִפַּח מֵינֵי זְרַעוֹנִים דְּקִים וְשְׁעוּעוֹת, בְּעֶרְבֵי לְנִבְיֵא"ה וּמְלַפְפוֹן, פִּי
בִירוּשְׁלַיִם פְּרִי הַבָּא מִן הָאֲבִטִּיחַ וְהַקְּשׁוֹת אוֹ מֵהָאֲבִטִּיחַ וְהַטִּפַּח וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהוּא הַפְּרִי

הַנְּקָרָא בְּלַעֲיָז צִיטְרוֹלִיּוֹ וְהַתְּרוּבָדוֹר, הוּא מִיּוֹן כְּרוּב שְׁעָלְיוֹ קִטְנִים, וְהַתְּרָדִין הֵם מִיּוֹן גֶּרֶק בּוֹלִיטִי בְּלַעֲיָז, וְהַלְעוֹנִים, הֵם מִמִּיּוֹן הַתְּרָדִין, וְהַנְּפוּסִים, הֵם מִיּוֹן צָנוֹן, וְהַלְפָתוֹן פִּי הָעֶרְוֹד מֵאֲרוּיִו בְּלַעֲיָז) וּפּוֹל הַלְבָן עִם הַשְּׁעוּעִית, וְהַקְּשׁוֹת עִם הַמְּלַפְפוֹן, וְהַכְּרוּב עִם הַתְּרוּבָדוֹר, וְהַתְּרָדִים עִם הַלְעוֹנִים, אֵינָם כְּלָאִים זֶה בְּזֶה. אָבֵל הַצָּנוֹן עִם הַנְּפוּסִים, וְהַחֲרָדֵל עִם הַלְפָסוֹן, וְדַלְעַת יוֹנִית עִם דַּלְעַת מְצָרִית אוֹ עִם דַּלְעַת הַרְמוּצָה, אֶף עַל פִּי שְׁדוּמִים זֶה לְזֶה הָרִי אֵלוֹ כְּלָאִים זֶה בְּזֶה. וְכֵן בְּאֵילוֹן, שְׁיֵשׁ שְׁנֵי מִינִים שְׁדוּמִים זֶה לְזֶה בְּעֵלְיוֹן אוֹ בְּפִרוֹת, הוּאֵיל וְהֵם שְׁנֵי מִינִים הָרִי אֵלוֹ כְּלָאִים, כְּמוֹ שְׁנַתְּבֵאֵר בְּסִימָן רַצִּ"ה.

טו יֵשׁ זָרְעִים וְאֵילָנוֹת אַחֲרֵים, אֶף עַל פִּי שְׁהֵם שְׁנֵי מִינִים בְּטַבְעָם הוּאֵיל וְעֵלְיוֹן שֶׁל זֶה דוּמִין לְעֵלְיוֹן שֶׁל זֶה, אוֹ פְּרִי שֶׁל זֶה דוּמָה לְפְרִי שֶׁל זֶה דְּמִיוֹן גְּדוֹל עַד שִׁירָאָה כְּשְׁנֵי גִּנּוּנִים מִמִּיּוֹן אֶחָד, לֹא חֲשָׁשׁוּ לָהֶם לְכְּלָאִים זֶה עִם זֶה. כִּי צַד, הַלְפָת עִם הַצָּנוֹן אֵינָם כְּלָאִים זֶה בְּזֶה, מִפְּנֵי שְׁפָרִיֶהוֹן שְׁוִים. וְהַלְפָת עִם הַנְּפוּסִים אֵינָם כְּלָאִים זֶה בְּזֶה, מִפְּנֵי שְׁהָעֵלִים שְׁוִים. אָבֵל צָנוֹן עִם הַנְּפוּסִים, אֶף עַל פִּי שְׁהָעֵלִים דוּמִים זֶה לְזֶה וְהַפְּרִי דוּמָה לְפְרִי, הָרִי אֵלוֹ כְּלָאִים, הוּאֵיל וְטַעַם פְּרִי זֶה רַחוּק מִטַּעַם (פְּרִי) זֶה בְּיוֹתֵר. וְכֵן כָּל כִּיּוּצָא בְּאֵלוֹ.

טז כִּמָּה מְרַחֲקִים בֵּין שְׁנֵי מִינֵי זָרְעִים שְׁהֵם כְּלָאִים זֶה עִם זֶה, כְּדִי שְׁיִהְיוּ מְבַדְּלִים זֶה מִזֶּה. אָבֵל אִם נִרְאִים שְׁנֵי זָרְעוֹ בְּעֶרְבוּבָא, הָרִי זֶה אָסוּר. וְשְׁעוּרִים רַבִּים יֵשׁ

בְּהִרְחָקָה זֹ, הַכֹּל לְפִי גִדּוּל הַשְּׂדֵה הַנְּזָרֶעֶת וּלְפִי רֹב הָעֲלִיּוֹן
וְשִׁלּוּחַ הַיּוֹנְקוֹת. כִּי־צַד, שְׂדֵהוּ שֶׁהִיָּתָה זְרוּעָה מִיּוֹן
תְּבוּאָה, וּבִקֵּשׁ לְזָרַע בְּצִדָּהּ מִיּוֹן תְּבוּאָה אַחֲרַת בְּשִׂדָּה
אַחֲרַת, מִרְחִיק בִּינֵיהֶם בֵּית רִבְעֵ, וְהוּא כְּעֶשֶׂר אַמּוֹת
וְחֲמֵשׁ אַמָּה עַל עֶשֶׂר אַמּוֹת וְחֲמֵשׁ אַמָּה מִרְבָּע, בֵּין מִן
הָאֲמָצַע בֵּין מִן הַצֵּד. וְאִם לֹא הָיָה בִּינֵיהֶם כְּשִׁעוֹר הַזֶּה,
אָסוּר, וְאִינוֹ לוֹקָה עַד שֶׁיְהִיוּ קְרוּבִים בְּתוֹךְ שְׂשָׂה
טַפָּחִים.

יז הִיָּתָה שְׂדֵהוּ זְרוּעָה יָרֵק, וּבִקֵּשׁ לְזָרַע בְּצִדָּהּ שְׂדֵה יָרֵק
אַחֵר, אֲפֹלוּ דָלְעַת, מִרְחִיק בֵּין שְׁנֵי הַשְּׂדוֹת וְי טַפָּחִים עַל
וְי טַפָּחִים מִרְבָּע, בֵּין מִן הַצֵּד בֵּין מִן הָאֲמָצַע. וּפְחוֹת
מִשְׁעוֹר זֶה, אָסוּר, וְאִינוֹ לוֹקָה עַד שֶׁיְהִיוּ קְרוּבִים בְּתוֹךְ
טַפָּח.

יח הִיָּתָה אַחַת מִשְׁתֵּי הַשְּׂדוֹת זְרוּעָה תְּבוּאָה וְהַשְּׁנֵי
שְׂבָצָדָה יָרֵק אוֹ דָלְעַת, מִרְחִיק בִּינֵיהֶם בֵּית רִבְעֵ.

יט בְּמָה דְבָרִים אָמוּרִים, שְׂצָרִיד לְהִרְחִיק כְּשִׁעוֹרִים
הָאֵלוּ, בֵּין שְׁתֵּי שְׂדוֹת, אֲבָל אִם הִיָּתָה שְׂדֵהוּ זְרוּעָה יָרֵק,
וְרוּצָה לְזָרַע בְּצִדָּהּ שׁוֹרָה שֶׁל יָרֵק מִמִּין אַחֵר, דִּיּוֹ לַעֲשׂוֹת
בֵּין הַשְּׂדֵה וּבֵין הַשׁוֹרָה תֵּלֵם אֶחָד אֲרָכּוֹ וְי טַפָּחִים בְּלִבָּד,
וְרָחֲבוּ כְּעֵמְקוֹ.

ב הִיָּתָה שְׂדֵהוּ זְרוּעָה תְּבוּאָה וְרוּצָה לְזָרַע בְּתוֹכָהּ שׁוֹרָה שֶׁל יָרֵק, אֲפֹלוּ שׁוֹרָה שֶׁל דְּלוּעִין שֶׁהָעֵלִין שְׁלֵהֶם אֲרָכִין וּמְסִתְבָּכִין, מִרְחִיק בֵּינֵיהֶם וְ טִפְחִים. וְאִם נִמְשְׁכוּ הָעֵלִין שֶׁל דְּלַעַת וְנִכְנְסוּ לְתְּבוּאָה וְנִסְתְּבְּכוּ בָּהּ, יַעֲקֹר מִן הַתְּבוּאָה שֶׁלִּפְנֵי הַדְּלַעַת עַד שֶׁלֹּא יִתְעָרְבוּ הָעֵלִין. וְאִין צָרִיד לֹאמַר שֶׁאִם זָרַע שׁוֹרָה מִמֵּין זֶה וְשׁוֹרָה מִמֵּין אַחֵר, שְׂדֵיָו לְהִיּוֹת בֵּינֵיהֶם תֵּלֶם אֶחָד (פְּרוּשׁ בְּקַעֲי הַחֲרִישָׁה יִקְרְאוּ גְדוּדִים וְהַגְבוּהַ נִקְרָא תֵּלֶם) .

כא הִרְחִיק בֵּין בִּי הַמֵּינִים הִרְחָקָה הִרְאוּיָה לָהֶם, וְהָיָה מִין זֶה נוֹטָה עַל גְּבֵי מִין זֶה, בֵּין שְׁנֵטְתָה תְּבוּאָה עַל הַתְּבוּאָה אוֹ יָרֵק עַל הַתְּבוּאָה אוֹ תְּבוּאָה עַל הַיָּרֵק, הַכֹּל מִתֵּר, שֶׁהֲרִי הִרְחִיק כְּשִׁעוֹר; חוּץ מִדְּלַעַת יוֹנִית שֶׁהִיא נִמְשַׁכֶּת הַרְבֵּה, לְפִיכֹךְ אִם נִטְתָה יַעֲקֹר מִלְּפָנֶיהָ.

כב הָיָה בֵּין שְׁנֵי הַמֵּינִים בּוֹר אוֹ נִיר אוֹ גֶפֶה (פְּרוּשׁ גֶּדֶר אֲבָנִים סְדוּרוֹת זֶה עַל גֵּב זֶה בְּלֹא טִיט) אוֹ דֶרֶךְ אוֹ גֶדֶר שֶׁהוּא גְבוּהַ עֲשָׂרָה טִפְחִים (אוֹ חֲרִיץ שֶׁהוּא עֲמֵק עֲשָׂרָה טִפְחִים) וְרָחַב אֲרָבְעָה אוֹ אֵילָן שֶׁהוּא מִסֵּד עַל הָאָרֶץ אוֹ סֵלַע שֶׁהוּא גְבוּהַ יִי טִפְחִים וְרָחַב אֲרָבְעָה, הֲרִי זֶה מִתֵּר לְסִמּוֹד לְצַד אִי מֵאֵלוּ, וְהַמֵּין הָאֶחָד לְצַד הַשְּׁנַיִ, הוֹאִיל וְאֶחָד מִכֹּל אֵלוּ מִבְּדִיל בֵּינֵיהֶם הֲרִי הֵם נִרְאִים מִבְּדָלִים זֶה מִזֶּה. בְּמָה דְבָרִים אֲמוּרִים, שֶׁצָּרִיד הִרְחָקָה אוֹ דְבָר הַמִּבְּדִיל, כְּשֶׁזָרַע בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ. אֲבָל אִם הִיָּתָה שְׂדֵהוּ זְרוּעָה חֲטִים, מִתֵּר לְחַבְרוֹ לְזָרַע

בַּצֵּדָה שְׁעוֹרִים, שְׁנֵאמַר: שָׁדָד לֹא תִזְרַע כְּלָאִים (ויקרא יט,
יט) אִין הָאֶסוּר אֶלָּא כְּשִׁיזְרַע שְׁדָהוּ כְּלָאִים, שְׁלֹא נֶאמַר:
הָאֶרֶץ (לא) תִזְרַע כְּלָאִים. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא אֶפְלוּ זֶרַע בְּתוֹד:
שְׁדָהוּ שְׁעוֹרִים סָמוּךְ לַחֲטִים, וּמִשָּׁד זֶרַע שְׁעוֹרִים עַד
שְׁסֻמְכוּ לְשֵׁדָה חֲבָרוּ שֶׁהִיא זְרוּעָה שְׁעוֹרִים, הִרִי זֶה
מִתֵּר, מִפְּנֵי שֶׁנֶּרְאוּ הַשְּׁעוֹרִים שֶׁבְּתוֹד שְׁדָהוּ שֶׁהֵם סוּף
שְׁדָה חֲבָרוּ.

כג הִיְתָה שְׁדָהוּ זְרוּעָה חֲטִים, וּשְׁדָה חֲבָרוּ בַּצֵּדָה זְרוּעָה
חֲטִים, מִתֵּר לוֹ לְזֹרַע תָּלֵם אֶחָד שֶׁל פְּשֵׁתוֹ בְּצַד חֲטִים
שְׁלוֹ הַסָּמוּךְ לְשֵׁדָה חֲבָרוּ, שֶׁהֲרֹאָה יוֹדַע שְׁאִין דָּרָךְ לְזֹרַע
תָּלֵם אֶחָד שֶׁל פְּשֵׁתוֹ, וְלֹא נִתְכַּוֵּן זֶה אֶלָּא לְבַדֵּק שְׁדָהוּ
אִם הִיא רְאוּיָה לְזֹרַע פְּשֵׁתוֹ אִם לֹא, וְנִמְצָא כְּזוֹרַע
לְהַשְׁחֵתָהּ. אֲבָל מִין אַחֵר אֶסוּר לְזֹרַע בֵּין שְׁתֵּי שְׁדוֹת אֵלוֹ
שֶׁהֵם מִמִּין אֶחָד, עַד שִׁירְחִיק בְּתוֹד שְׁלוֹ.

כד הִיְתָה שְׁדָהוּ וּשְׁדָה חֲבָרוּ שֶׁבְּצִדוֹ זְרוּעִים שְׁנֵי מִינֵי
תְּבוּאָה, לֹא יִזְרַע בֵּינֵיהֶם חֲרָדֵל וְחֲרִיעַ, אֶפְלוּ תָּלֵם אֶחָד,
מִפְּנֵי שֶׁהֵעִם זוֹרְעִים מֵאֵלוֹ תָּלֵם אֶחָד. אֲבָל אִם שְׁתֵּי
הַשְּׁדוֹת זְרוּעִים שְׁנֵי מִינֵי יִרְקוֹת, מִתֵּר לְזֹרַע בֵּינֵיהֶם
חֲרָדֵל אוֹ חֲרִיעַ, שֶׁמִּתֵּר לְהַקִּיף חֲרָדֵל לְכָל מִין, חוּץ מִן
הַתְּבוּאָה, מִפְּנֵי שֶׁאֵינָם מְזִיקִים אוֹתָהּ.

כה הִיְתָה זֹוִית שֶׁל זֶרַע זֶה נוֹגַעַת בְּצֵלַע שֶׁל זֶרַע הָאֲחֵר

בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ, הָרִי זֶה מִתֵּר, מִפְּנֵי שֶׁהִם נִרְאִים מִבְּדָלִים
זֶה מִזֶּה. וְאִין צָרִיךְ לֹמַר אִם הִיְתָה זְוִית שֶׁל זֶרַע נוֹגַעַת
בְּזְוִית שֶׁל זֶרַע הָאֶחָד, מִפְּנֵי שֶׁהִם נִרְאִים כְּסוּף שְׂדֵה
שֶׁהוּא מִתֵּר בְּלֹא הִרְחָקָה וּבְלֹא הִבְדָּלָה.

כו מִתֵּר לְזֶרַע שְׂתֵי שׁוּרוֹת זֹו בְּצַד זֹו שֶׁל קְשׁוּאִין, וּשְׂתֵי
שׁוּרוֹת בְּצַדוֹן שֶׁל דְּלוּעִין, וּשְׂתֵי שׁוּרוֹת שֶׁל פּוֹל הַמְּצָרִי,
וְתֵלֶם בֵּין כָּל מִין וּמִין. אָבֵל לֹא יִזְרַע שׁוּרָה אַחַת שֶׁל
קְשׁוּאִין וּשׁוּרָה אַחַת שֶׁל דְּלוּעִין וּשׁוּרָה אַחַת שֶׁל פּוֹל
הַמְּצָרִי, אֵף עַל פִּי שֶׁהִתְּלֶם מִבְּדִיל בֵּין כָּל מִין וּמִין, מִפְּנֵי
שְׂמִינִים אֵלוֹ עָלִים שְׁלֵהֶם אֲרָפִים וְנִמְשָׁכִים וּמְסִתְּבִכִים,
וְאִם זֶרַעִם שׁוּרָה בְּצַד שׁוּרָה יִתְעַרֵב הַכֹּל וַיִּרְאוּ כְּנִזְרָעִים
בְּעֶרְבוּבִיא.

כז הִיְתָה שְׂדֵהוּ זְרוּעָה מִין מִמִּינֵי יִרְקוֹת, וּבִקֵּשׁ לְזֶרַע
בְּתוֹכָהּ שׁוּרוֹת שׁוּרוֹת שֶׁל דְּלוּעִים, עוֹקֵר מִהִירָק מְקוּם
שֶׁזֹּרַע בּוֹ שׁוּרָה שֶׁל דְּלוּעִין, וּמִבְּדִיל בֵּינָהּ וּבֵין הִירָק
כְּתֵלֶם, וּמִנִּיחַ מִן הִירָק רַחֵב שְׂתֵים עֶשְׂרֵה אַמָּה, וְעוֹשֶׂה
שׁוּרָה שְׁנִיָּה שֶׁל דְּלוּעִים, וּמִבְּדִיל בֵּינָהּ וּבֵין הִירָק כְּתֵלֶם,
וְכוֹן עַד מְקוּם שְׂיִרְצָה. שְׁנִמְצָא בֵּין כָּל שְׂתֵי שׁוּרוֹת שֶׁל
דְּלוּעִין י״ב אַמָּה. אָבֵל פְּחוֹת מְכָאן, אָסוּר, מִפְּנֵי הָעֲלִין
שְׂמִסְתְּבִכִין מְכָאן וּמְכָאן בִּירָק שְׂבִינִיָּהֶם וְנִרְאָה הַכֹּל
כְּאֵלוֹ נִזְרַע בְּעֶרְבוּבִיא.

כח הִיָּתָה שׁוּרָה שֶׁל דְּלַעַת זְרוּעָה, אֶפְלוּ דְּלַעַת יְחִידִית, וּבָא לְזַרְעַ בְּצִדָּהּ תְּבוּאָה, מֵרְחִיק בֵּית רְבַע, שֶׁהָרִי נִמְשָׁכוּ עָלֶיהָ וְהִחֲזִיקָה מְקוּם גָּדוֹל.

כט כָּל דָּבָר שֶׁהָיָה בְּתוֹךְ בֵּית רְבַע שֶׁמֵּרְחִיקוֹ בֵּין שְׁנֵי הַמִּינִים עוֹלָה מִן הַמִּדָּה, כְּגוֹן הַקָּבֶר וְהַסְּלָעִים וְכִיּוֹצֵא בָהֶן.

ל הַתֵּלָם אוֹ אִמַּת הַמִּים שֶׁהֵם עֲמָקִים טַפַּח, זוֹרְעִים לְתוֹכוֹ שְׁלֶשָׁה מִינֵי זְרָעִים, אֶחָד עַל שְׂפַת הַתֵּלָם מִכָּאן, וְאֶחָד מִכָּאן, וְאֶחָד בְּאִמְצַע.

לא מִתֵּר לְנִטְעַ שְׁנֵי מִינִים בְּתוֹךְ גִּמְא אַחַת, וְאֶפְלוּ קִשׁוֹת וְדְלַעַת, וְהוּא שְׂיֵהָיָה מִין זֶה נוֹטָה מֵעַל שְׂפַת הַגִּמְא לְכָאן, וְהַמִּין הָאֲחֵר נוֹטָה לְצַד הַשְּׁנִי וַיֵּרָאוּ נִבְדָּלִין זֶה מִזֶּה. וְכֵן אִם נִטַּע אַרְבָּעָה מִינִים בְּתוֹךְ הַגִּמְא וְהִפְכוּ לְדִ רֹחוֹתֶיהָ, הָרִי זֶה מִתֵּר.

לב הַרוּצָה לְזַרְעַ שְׂדֵהוּ מִשָּׂר מִשָּׂר (פִּי עֲרוּגוֹת עֲרוּגוֹת) מִכָּל מִין וּמִין, מֵרְחִיק בֵּין כָּל מִשָּׂר וּמִשָּׂר שְׁתֵּי אַמּוֹת עַל שְׁתֵּי

אמות ומצר והולך, עד שלא ישאר ביניהם בסוף המִשָּׁר
אֵלָא כָּל שְׁהוּא, שְׁהָרִי הֵם נִרְאִים שְׁלֵא נִזְרְעוּ בְּעַרְבוּבָיָא.

לג רָצָה לַעֲשׂוֹת שְׂדֵהוּ קַרְחַת קַרְחַת מִכָּל מִין וּמִין, לֹא
יַעֲשֶׂה בְּתוֹךְ כָּל בֵּית סָאָה יוֹתֵר עַל תַּשְׁע קַרְחוֹת, כָּל
קַרְחַת מִהוּ בֵּית רַבַּע, וְנִמְצָא רְחוֹק בֵּין קַרְחַת וְקַרְחַת
קָרוֹב לַעֲשׂוֹר אַמּוֹת פְּחוֹת רַבִּיעַ, שְׁכָל בֵּית סָאָה חֲמִשִּׁים
עַל חֲמִשִּׁים. וּמָה בֵּין הַמִּשָּׁר לַקַּרְחַת, שְׁהַמִּשָּׁר אָרְךְ
וְהַקַּרְחַת מְרַבֵּעַת.

לד מִיֵּי יִרְקוֹת שְׁאִין דְּרָךְ בְּנֵי אָדָם לְזַרְעַ מֵהֶם אֵלָא
מְעַט, מִתֵּר לְזַרְעַ מֵהֶם אֲפֹלוּ חֲמִשָּׁה מֵיֵיִם בְּתוֹךְ עֲרוּגָה
אַחַת, שְׁהִיא שְׁשָׁה עַל שְׁשָׁה טַפְחִים, וְהוּא שְׁיִזְרַע דִּי
מֵיֵיִם עַל דִּי רוּחוֹת הָעֲרוּגָה וְאַחַת בְּאַמְצַע, וְיִרְחִיק בֵּין
מִין וּמִין כְּמוֹ טַפַּח וּמְחַצָּה, כְּדִי שְׁלֵא יִינְקוּ זֶה מִזֶּה. אָבֵל
יוֹתֵר עַל הִי מֵיֵיִם לֹא יִזְרַע, אֲף עַל פִּי שְׁמִרְחִיק בֵּינֵיהֶם,
לְפִי שְׁמֵיֵיִם הַרְבֵּה בְּעֲרוּגָה כְּזוֹ הָרִי הֵם כְּנִטוּעִים
בְּעַרְבוּבָיָא.

לה בְּמָה דְּבָרִים אַמּוּרִים, בְּעֲרוּגָה שְׁהִיא בְּחַרְבָּה, וְאִין
שָׁם זָרַע חוּצָה לָהּ. אָבֵל עֲרוּגָה בֵּין עֲרוּגוֹת, אָסוּר לְזַרְעַ
בָּהּ חֲמִשָּׁה מֵיֵיִם, שְׁאֵם יִזְרַע בְּכָל רוּחַ מְעֲרוּגָה זוֹ וּבְכָל
רוּחַ מְעֲרוּגָה שְׁסָבִיבוּתֶיהָ, יִרְאֶה הַכָּל כְּמַעֲרָב. וְאֵם הִטָּה
עָלֶיָּהּ שְׁבַעֲרוּגָה זוֹ לְכָאן וְעָלֶיָּהּ שְׁבַעֲרוּגָה שְׁבַעֲדָה מְכָאן

עד שִׁירָאוּ מִבְּדָלִיּוֹן, מִתֵּר. וְכֵן אִם עָשָׂה תִּלְסָם בֵּין כָּל
עָרוּגָה וְעָרוּגָה, מִתֵּר.

לו אָסוּר לְזַרְעַ חוּץ לְעָרוּגָה בְּלֹא תִּלְסָם וּבְלֹא נִטְיָה,
וְאִפְלוּ כִּנְגֹד הַקְּרָנוֹת שֶׁל עָרוּגָה שָׂאִין בָּהּ זָרַע, גְּזָרָה
שָׂמָא יִזְרַע ד' הַמִּינִים בְּד' זְנוּיֹת הָעָרוּגָה, וְיִזְרַע מִינִים
אַחֲרֵים חוּצָה לָהּ כִּנְגֹד הַזְּנוּיֹת, וְנִמְצָא הַכֹּל כְּמַעְרַב.

לז הִיתָה הָעָרוּגָה שְׂשָׂה עַל שְׂשָׂה, וְהָיָה לָהּ גְבוּל גְּבוּהָ
טֶפַח וְרָחֵב טֶפַח סָבִיב, מִתֵּר לְזַרְעַ בָּהּ אִפְלוּ שְׂמוֹנָה עָשָׂר
מִינִים, שְׂלֹשָׁה עַל כָּל גְּבוּל וּגְבוּל וְשְׂשָׂה בְּאֶמְצַע, וְיִרְחִיק
בֵּין כָּל מִין וּמִין טֶפַח וּמְחָצָה. וְלֹא יִזְרַע רֹאשׁ הַקְּלֶפֶת
בְּתוֹךְ הַגְּבוּל, שָׂמָא יִמְלָאָהּ. יוֹתֵר עַל זֶה לֹא יִזְרַע.
וְאָסוּר לְזַרְעַ בְּעָרוּגָה מִינֵי זָרְעִים בְּעֲנָן זֶה, מִפְּנֵי שֶׁהֵם
נִרְאִים כְּלֵאִים. אֲבָל מִינֵי יִרְקוֹת, הוֹאִיל וְאִין דֶּרֶךְ בְּנֵי
אָדָם לְזַרְעַ מֵהֶם אֶלָּא מְעַט מְעַט, הֲרִי זֶה מִתֵּר, כְּמוֹ
שֶׁנִּתְבָּאָר.

לח גְּבוּל שְׂהָיָה גְבוּהָ טֶפַח וְזָרְעוּ בוֹ מִינִים הַרְבֵּה כְּמוֹ
שֶׁנִּתְבָּאָר, וְנִתְמַעַט מִטֶּפַח, מֵאַחַר שֶׁנִּזְרַע בוֹ, כְּשֶׁר, שְׂהָיָה
כְּשֶׁר מִתְחַלְתּוֹ.

לט הַרוּצָה לְמִלְאוֹת כָּל גִּנְתּוֹ יִרְקוֹת רַבּוֹת וְלֹא יִרְחִיק

בִּינֵיהֶם, עוֹשֶׂה כָּל הַגָּנָה עֲרוּגוֹת מְרַבְּעוֹת, אֶפְלוּ ו' עַל ו',
וְעוֹשֶׂה בְּכָל עֲרוּגָה חֲמִשָּׁה עֲגוּלִין ד' בְּאַרְבַּע רוּחוֹתֶיהָ
וְאֶחָד בְּאַמְצֵעַ, וְזוֹרֵעַ מִין בְּכָל עֲגוּל; וְזוֹרֵעַ ד' מִינִים
אֲחֵרִים בְּד' קַרְנוֹת עֲרוּגָה, נִמְצְאוּ ט' מִינִים בְּכָל עֲרוּגָה
וְהֵם נִרְאִים מְבַדְּלִים זֶה מִזֶּה, וְאִינוּ מִפְּסִיד אֶלָּא מֵהַ
שֶׁבִּין הָעֲגוּלִים בְּלִבָּד שֶׁהוּא מְנִיחוֹ חֶרֶב כְּדִי שְׂיִרְאוּ
הָעֲגוּלִים מְבַדְּלִים מִן הַקַּרְנוֹת וּמְבַדְּלִים זֶה מִזֶּה. וְאִם
רָצָה שְׂלֹא יִפְסִיד כָּלוּם, אִם הָיוּ הָעֲגוּלִים זְרוּעִים שְׁתֵּי
זוֹרֵעַ מֵהַ שְׂבִינֵיהֶם עֶרֶב, וְאִם הָיוּ זְרוּעִים עֶרֶב זוֹרֵעַ מֵהַ
שְׂבִינֵיהֶם שְׁתֵּי, כְּדִי שְׂיִרְאוּ מְבַדְּלִים.

מ מִכָּל אֵלוֹ הַדְּבָרִים נִתְבָּאָר שֶׁבְּזָמַן שֵׁישׁ בֵּין ב' הַמִּינִים
הִרְחָקָה הִרְאוּיָה לָהֶם כְּדִי שְׂלֹא יִינָקוּ זֶה מִזֶּה, אִין
חוֹשְׁשִׁין לְמַרְאִית הָעֵין. וּבְזָמַן שְׂיִרְאוּ מְבַדְּלִים זֶה מִזֶּה,
אִין חוֹשְׁשִׁין לִינִיקָתוֹ אֶפְלוּ הֵם זֶה בְּצַד זֶה.

הלכות כלאי בהמה

סימן רצז (א) - דיני הרבעת והנהגת

כלאי

בהמה

סעיפים

ט"ז

ובו

א המרקיב זכר על נקבה שאינו מינו, בין (א) בבמה, בין בחיה ובעופות, אפלו במיני חיה שבים, הרי זה לוקה.

ב אינו לוקה, עד שיכניס בידו כמכחול בשפופרת. אבל אם העלים זה על זה בלבד, או שעוררם בקול, היו מכין אותו מכת מרדות.

ג מתר להכניס שני מינים לדיר אחד, ואם ראה אותם רובעים זה את זה אינו זקוק להפרישם. ובמקום דאפא למיחש לפריצותא, (ב) דעבדי אסורא, אסור להכניסם אפלו לדיר (ניי פרק השוכר).

ד (ג) אסור לישראל לתן בהמתו לעובד כוכבים להרביעה. וכן כל אמירה לעובד כוכבים, אפלו באסור לאו, אסורה (שם), אם לא שהעובד כוכבים עושה להנאת (ד) עצמו (הגהות מרדכי דשבת).

ה מי שעבר והרקיב בהמתו פלאים, הרי הנולד מהם מתר בהנאה. ואם היה מין טהורה עם מין טהורה, מתר (ה) באכילה.

ז כָּל בִּי מִיַּי בְּהִמָּה אוֹ חֵיהָ, אָף עַל פִּי שְׂדוּמִין זֶה לָזֶה וּגְדִלִים זֶה עִם זֶה וּמִתְעַבְּרִין זֶה מִזֶּה, הוֹאִיל וְהֵם בִּי מִיַּיִם, אָסוּרִים מְשׁוּם כְּלָאִים, כִּיצַד, הִזְאָב עִם הַכֶּלֶב וְכֶלֶב כְּפָרִי (פְּרוּשׁ כֶּלֶב שְׂמַגְדְּלִין בְּנֵי הַכְּפָרִים וְהוּא קָטָן וְדוּמָה לְשׁוּעָל) עִם הַשׁוּעָל; הָעֵזִים עִם הַצְּבָאִים; הַיְעֲלִים עִם הָרְחֵלִים; הַסּוּס עִם הַפְּרָדָה; הַפְּרָד עִם הַחֲמֹר; הַחֲמֹר עִם הָעֶרּוּד (פִּי חֲמֹר הַבֵּר שְׂגָדֵל בַּמִּדְבָּר), כְּלָאִים זֶה עִם זֶה.

ח מִיִּן שְׂיֵשׁ בּוֹ מִדְּבָרֵי וַיִּשׁוּבֵי, כְּגוֹן שׁוֹר (ו) הַבֵּר עִם הַשׁוֹר; וְהַרְמָךְ (פְּרוּשׁ סוּס, מִן בְּנֵי הַרְמָכִים) (אֲסִתֵּר ח, י) עִם הַסּוּס מִתְרִים זֶה עִם זֶה. אָבֵל הָאֵז עִם אֵז הַבֵּר, כְּלָאִים זֶה בְּזֶה, מִפְּנֵי שֶׁהָאֵז בִּיצִיּוֹ מִבְּפָנָיִם, וְאֵז הַבֵּר בִּיצִיּוֹ מִבְּחוּץ, מְכַלֵּל שֶׁהֵם בִּי מִיַּיִם.

ט הַכּוֹי, כְּלָאִים עִם הַחֵיהָ וְעִם הַבְּהִמָּה, וְאִין לֹקִין עָלָיו, מִפְּנֵי שֶׁהוּא סָפֵק.

י הַנּוֹלָדִים מִן הַכְּלָאִים, אִם הָיוּ אֲמוּתִיהֶן מִיִּן אֶחָד, מִתֵּר לְהַרְכִּיבֵן זֶה עַל זֶה. וְאִם הָיוּ אֲמוּתִיהֶן שְׁנֵי מִיַּיִם, אָסוּר לְהַרְכִּיבֵן זֶה עַל זֶה, אָף עַל פִּי שְׂאֲבוּתִיהֶם מִיִּן אֶחָד. וְאָסוּר לְהַרְכִּיב זֶה הַנּוֹלָד אֶפְלוּ עַל מִיִּן אֶמוֹ. כִּיצַד, (ז) פְּרָד שְׂאֲמוֹ חֲמוּרָה, מִתֵּר לְהַרְכִּיבוֹ עַל פְּרָדָה שְׂאֲמָה

חמורה, ואסור להרכיבו אפלו על החמורה. אבל פרד שאמו סוסייה, אסור להרכיבו על פרדה שאמה חמורה, וכן כל כיוצא בזה. לפיכך הרוצה להרכיב פרד על פרדה או למשך בשתי פרדות, בודק בסימני אזנים וזנב וקול, אם דומים זה לזה, ביצוע שאמן ממין אחד, ומתרים.

ב אסור לעשות מלאכה בשני מיניו, כגון לחרש ולמשך בקרון וכיוצא בזה, בין שאחד טמא ואחד טהור, בין ששניהם טמאים, בין ששניהם טהורים, בין בהמה עם בהמה כחזיר עם הכבש, או חיה עם חיה פרחמור עם הפיל, או חיה עם בהמה ככלב עם העז, או צבי עם החזיר וכיוצא בהן.

יא אחד החורש או הזורע או המושך בהם עגלה או אבן כאחד, או (ה) הנהיגם כאחד, ואפלו בקול, לוקה.

הגה: עובד פוכבים המנהיג בכלאים, מתר לישראל לפרס לו שלום או לדבר עמו בקול רם, דלא חישינן שמה ילכו הבהמות משום קולו, דבכל האסורין דבר שאינו מתכוון שרי, אם אינו פסיק רישא. אבל אם ישראל הולך עם העובד פוכבים בדרך, ומשא של (ט) ישראל על העגלה של עובד פוכבים שמנהיגה פלאים, לא ילך הישראל סמוך לעגלה, דלפעמים העגלה נכבשת והוא יצעק על הבהמות שילכו במהרה, וזהו אסור משום מנהיג בכלאים (ת"ה סי' רצ"ח). **אבל המזונגן, פטור עד שימשך או עד**

שינהיג. הגה: ויש אומרים שאינו אסור להנהיגן או להמשיכן, רק בקשורין יחד (טור בשם הרא"ש), ולכן מתר לרוב למשך בחבל כלב אצל הסוס (שם בשם אבי העזרי). ויש (י) חולקים (שם בשם ר' אפרים).

יב עֲגָלָה שֶׁהָיוּ מוֹשְׁכִין אוֹתָהּ כְּלֵאִים, אָסוּר לֵישֵׁב בָּהּ
אֶף עַל פִּי שְׁלֹא הִנְהִיג, מִפְּנֵי שֶׁיִּשְׁיבְתוּ גוֹרְמַת לָהֶם
שֶׁיִּמְשְׁכוּ הָעֲגָלָה. וְכֵן אָסוּר לְהִיּוֹת אֶחָד יוֹשֵׁב בְּעֲגָלָה
וְאֶחָד מְנַהִיג.

יג אֶפְלוּ מֵאָה שֶׁהִנְהִיגוּ כְּאֶחָד, לוֹקִים.

יד קָשֶׁר שְׁנֵי סוּסִים בְּקֶרוֹן אֶחָד, אָסוּר לְקָשֶׁר עִמָּהֶם
חֲמוּר, אֶף עַל פִּי שֶׁשְׁנֵי הַסּוּסִים יְכוּלִין לְמַשְׁכוֹ בְּלֹא
הַחֲמוּר.

טו עֲגָלָה הַמוֹשְׁכֶת (יא) בְּקֶרוֹן בְּמִין אֶחָד, לֹא יִקָּשֶׁר מִין
אַחֵר בְּחֻבֵּל, לֹא בְּצִדֵי הַקֶּרוֹן וְלֹא אַחֵר הַקֶּרוֹן, מִפְּנֵי שֶׁדוֹחָה
הַקֶּרוֹן בְּהַלִּיכָתָה (טוּר).

טז מִתֵּר לַעֲשׂוֹת מְלֶאכֶה בְּאֶדָם וּבְבַהֲמָה אוֹ חֲזֵה
כְּאֶחָד, כְּגוֹן אֶדָם שֶׁחוֹרֵשׁ עִם שׁוֹר, אוֹ מוֹשֵׁד עֲגָלָה עִם
חֲמוּר, וְכִיוֹצֵא בּוֹ.

הלכות כלאי בגדים

סימן רחצ - דברים האסורים משום

בגדים

כלאי

סעיפים

ב'

ובו

א אין אסור משום כלאים, אלא צמר רחלים ואילים עם פשתן. אבל צמר גמלים וצמר ארנבים ונוצה של עזים וכל שאר מינים, מתרים בפשתן. וכן קנבוס וצמר גפן וכל שאר מינים, מתרים אפלו בצמר רחלים ואילים; וחכמים אסרו מפני מראית העין משי עם צמר, לפי שדומה לפשתים. וכן כלד, והוא מין שגדל בכרפי היס על האבנים שבים ודומה לצמר, אסרוהו מפני מראית העין עם הפשתן. והאדנא משי מצוי בינינו והכל מכירים בו, לפיכך אין בו משום מראית העין ומותר עם הצמר ועם הפשתן.

ב רחל בת עז, צמרה אסור עם פשתן, מפני מראית

העין. **הגה:** ואסור לתפר בגד קנבוס תחת בגד צמר במקום דלא שכיח קנבוס, משום מראית העין (טור בשם הראי"ש), ובמקום דשכיח (א) שרי.

סימן רצט - באיזו מינים נוהג בהם

כלאים

ובו

ב'

סעיפים

א צָמַר רַחֲלִים וְצָמַר גְּמָלִים וְכִיּוֹצֵא בּוֹ, שְׁטָרְפֹן זֶה בְּזָה וְטוֹוֶה מֵהֶם טוֹוִי, אִם הָיָה הַחֲצִי מִהַרְחֲלִים הָרִי הַכֹּל כְּצָמַר וְהָרִי הוּא כְּלָאִים עִם הַפְּשֵׁתָן. וְאִם הָיָה הָרֵב מִהַגְּמָלִים, מִתֵּר לְעָרְבוֹ עִם הַפְּשֵׁתָן, מִפְּנֵי שְׁצוּרַת הַכֹּל צוּרַת צָמַר גְּמָלִים, וְאִין חוֹשְׁשִׁין לְנִימוֹת שֶׁל צָמַר הַמְעָרְבִים בָּהֶם, מִפְּנֵי שְׁאִינָם חוֹטֵי צָמַר. לְפִיכָךְ עוֹרוֹת הַכְּבָשִׁים שְׁעוֹשִׁים מֵהֶם מְלַבּוֹשִׁים, מִתֵּר לְתַפְרוֹן בְּחוֹטֵי פְּשֵׁתָן, וְאִין חוֹשְׁשִׁין לְנִימוֹת שֶׁל צָמַר, אִף עַל פִּי שְׁנִכְרָכוֹ בְּכֹל חוֹט הַפְּשֵׁתָן שֶׁתַּפְּרוּ בּוֹ, שֶׁהָרִי בְּטָלוֹ בְּמַעוֹטָן. וְכֹן הַקְּנָבוֹס וְהַפְּשֵׁתָן שְׁטָרְפֹן זֶה בְּזָה אִם רֵב מִהַקְּנָבוֹס, מִתֵּר לְאַרְגַּ הַטוֹוִי מֵהֶם עִם חוֹטֵי צָמַר. וְאִם הָיָה מִחֻצָּה לְמַחֻצָּה, אָסוּר. הַלְּכָךְ, מִי שֶׁנִּתְעָרַב לוֹ צָמַר עִם פְּשֵׁתָן, מֵבִיא מִין אַחַר **(א)** וּמְעָרְבוֹ עִמָּהֶם, וּמְבַטֵּל אֶחָד מֵהֶם. וְלֹא שֵׁיךְ בָּהוּ בְּטוֹל אֶלָּא קֹדֵם שֶׁיַּעֲשׂוּ חוֹטִים, אֲבָל אַחַר שֶׁיַּעֲשׂוּ חוֹטִים אִין לְכָלָאִים שְׁעוֹר, אֲפָלוֹ חוֹט כֹּל שֶׁהוּא שֶׁל צָמַר בְּבִגְד גָּדוֹל שֶׁל פְּשֵׁתָן אוֹ שֶׁל פְּשֵׁתָן בְּצָמַר, אָסוּר.

הגה: וְאֲפָלוֹ נֶאֱבַד הַחוֹט וְלֹא יִדְעֶנּוּ מְקוֹמוֹ, לֹא שֵׁיךְ בִּיה **(ב)** בְּטוֹל, וְאָסוּר (רַשְׁבֵּי"א ס"י רנ"ט וְכֹן כְּתַב הַבַּיִת יוֹסֵף בְּשֵׁם הַתּוֹסְפוֹת וְהָרֵא"ש וְסַמ"ג). בְּגֵד שֶׁהִשְׁתִּי שֶׁל מְשִׁי וְהָעָרֵב שֶׁל פְּשֵׁתָן, אָסוּר לְתַפְרוֹן עִם הַצָּמַר אִף עַל פִּי שֶׁרָבּוּ שֶׁל מְשִׁי (טוֹר) . וְלָכֵן אָסוּר לַעֲשׂוֹת טְלִיתוֹת מִבְּגָדִים שְׁקוֹרִין פִּירוֹכוֹ"ט, כִּי הָעָרֵב שֶׁל פְּשֵׁתָן וְהוּא כְּלָאִים עִם הַצִּיצִית. (דַּעַת עֲצֵמוֹ).

ב העושה בגד כּלו צָמַר גְּמָלִים או אֲרָנָבִים או קַנְבוֹס, וְאָרְג בּוֹ חוּט שֶׁל צָמָר מֵצֵד זֶה וְחוּט שֶׁל פְּשֵׁתָן מֵצֵד זֶה, הָרִי זֶה (ג) אָסוּר מְשׁוּם כְּלָאִים. הגה: וַיֵּשׁ אֲמָרִים דְּשָׂרֵי בְּכֵהָאֵי גְוָנָא, אֶלְא אִם כּוֹן אָרְג חוּט שֶׁל צָמָר אֶצֶל הַחוּט שֶׁל פְּשֵׁתִים. אֲבָל אִם אֵינָם נוֹגְעִים יַחַד, שָׂרֵי (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הָרַא"שׁ וּר"ש). וְעֵינֵי לְקַמּוֹן סִימָן שִׁי דְנֹהֲגִין לְהַקֵּל.

סימן ש - איזו כלאים דאוריתא ואיזו דרבנן

סעיפים

ז'

ובו

א כִּיּוֹן שְׁנֵיתַחְבַּר הַצָּמָר עִם הַפְּשֵׁתָן צֵד חֲבוּר בְּעוֹלָם, אָסוּר מְשׁוּם כְּלָאִים. כִּי צֵד, צָמָר וּפְשֵׁתִים שְׁטָרְפוּ זֶה עִם זֶה וְשַׁע אֹתָם וְעָשָׂה מֵהֶם (א) לְבָדִים, או שְׁטָרְפוּ וְטוּה אֹתָם כְּאַחַד, וְאָרְג בְּגָד מְטוּוֵי זֶה, או שְׁתַּפֵּר בְּגָד צָמָר בְּשֵׁל פְּשֵׁתָן, אֶפְלוּ תַּפְרוּן בְּחוּטֵי מְשִׁי וְקַנְבוֹס, או שְׁתַּפֵּר בְּגָד צָמָר בְּחוּטֵי פְּשֵׁתָן או בְּגָד פְּשֵׁתָן בְּחוּטֵי צָמָר, או קָשֶׁר חוּטֵי צָמָר בְּחוּטֵי פְּשֵׁתָן או גִּדְלוֹ, הָרִי זֶה כְּלָאִים.

ב בְּגָד צָמָר שְׁחַבְּרוּ עִם בְּגָד פְּשֵׁתָן בְּתַכִּיפָה אַחַת (פּו"י בְּתַחִיבָה אַחַת שְׁתַּחַב הַמַּחַט בְּבִגְדוֹ), אֵינּוּ חֲבוּר וְאִין זֶה כְּלָאִים. קַבֵּץ שְׁנֵי רְאשֵׁי הַחוּט כְּאַחַד, או שְׁתַּכַּף שְׁתֵּי תַכִּיפּוֹת, הָרִי זֶה

כְּלָאִים. וַיֵּשׁ אֹמְרִים דְּלֹא הוּי כְּלָאִים אֶלֶּא בְּבִי תִּכְיֹפוֹת **(ב)** וְקָשֶׁר בִּי
רֵאשִׁי הַחוּט (טור בְּשֵׁם הַרְאִי"ש).

ג בְּגַד צָמֵר שְׁנֵפֶרֶם **(פ**י נְקֵרע), מִתֵּר לְפָרֶף **(פ**י לְחַבֵּר) אוֹתוֹ
בְּחוּטֵי פִּשְׁתָּן, וְקוֹשֶׁר, **(ג)** אֲבָל לֹא יִתְפֹּר. **הגה:** וְכֵן מִתֵּר לִתְּנוּ
צָמֵר בְּכַר אוֹ כֶּסֶת שֶׁל פִּשְׁתָּן, אֶף עַל פִּי שְׁתוֹפֵר כֹּל סְבִיבּוֹ וְאִינוּ יָכוֹל לְהוֹצִיא
הַצָּמֵר, הוּי כְּשֶׁק שֶׁל פִּשְׁתִּים שְׁמַמְלָאוֹ צָמֵר וְתִפְר פִּי, שְׂאִין בְּזָה מְשׁוּם
כְּלָאִים (כִּן הוּא בְּטוֹר). וְאֶפְלוּ (תִּחַב) הַתְּפִירָה בְּצָמֵר עֲצָמוֹ, מִתֵּר, דְּהָרִי יָכוֹל
לְקַח הַצָּמֵר מְשֵׁם בְּלֹא הַתְּרַת **(ד)** הַתְּפִירָה. אֲבָל בְּבִלְאֵי בְּגָדִים שֶׁל צָמֵר,
אֲסוּר **(ה)** בְּכֹהֲאֵי גִּוְנָא, שְׁהָרִי אֵי אֶפְשָׁר לְקַח מְשֵׁם הַבְּגָדִים בְּלֹא הַתְּרַת
הַתְּפִירָה (ד"ע וּמְרָדְכִי פ' בְּמָה אֵשָׁה וְתוֹס' ספ"ק דְּבִיצָה). וְכֵן מִתֵּר לְחַבֵּר בְּתֵי זְרוּעוֹת
שֶׁל צָמֵר שְׂיֵשׁ בְּהֵם קְשָׁרִים, אוֹ קְרָסִים בְּבִתֵּי נֶפֶשׁ שֶׁל פִּשְׁתָּן שְׂיֵשׁ בּוֹ נְקָבִים,
וּמְכַנְיָסִים הַקְּשָׁרִים אוֹ הַקְּרָסִים תּוֹךְ הַנְּקָבִים, הוֹאִיל וְהֵם רְפוּיִים וְיָכוֹל
לְהוֹצִיָּאן מְשֵׁם בְּאֶצְבָּעוֹ וְאִין צָרִיךְ לְקַרְעַ הַנְּקָבִים, אֶף עַל פִּי שְׂמַנְיָחוֹן כְּדוֹ
תַּמִּיד. אֲבָל אִם הֵם אֲדוּקִים כֹּל כְּדוֹ שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְהוֹצִיָּאן מְשֵׁם בְּלִתֵּי קְרִיעַת
הַנְּקָבִים, הוּי חַבּוּר וְאֲסוּר (ת"ה ס"י רנ"ו).

ד מִתֵּר לְלַבֵּשׁ חֲלוּק שֶׁל צָמֵר עַל גְּבִי חֲלוּק שֶׁל פִּשְׁתָּן
וּלְקָשָׁרֶם יַחַד, אֶף עַל פִּי שְׂאִינוּ יָכוֹל לְפַשְׁטוֹן בְּלֹא הַתְּרַת
הַקְּשָׁר, וְאֶפְלוּ הוּא קָשֶׁר שֶׁל קִימָא, וּבְלִבְד שֶׁלֹּא יִחְבֵּרֶם
זֶה לָזֶה עִם הַמְּשִׁיחָה בְּשִׁתֵּי תִּכְיֹפוֹת. וַיֵּשׁ **(ו)** אוֹסְרִים
בְּקָשֶׁר שֶׁל קִימָא. **הגה:** וְנִרְאֶה לִי דְאֹתָן בְּתֵי **(ז)** שׁוֹקִים שְׁעוֹשִׂין
בְּמִדְיֹנוֹת אֵלּוּ וְקוֹרִין אוֹתוֹ פּוֹרְטָקִי, דְּהֵינּוּ שְׁעוֹשִׂין שֶׁל צָמֵר וְעוֹשִׂים בְּהֵם
מְשִׁיחָה שְׁעוֹבֶרֶת בְּהוֹן הִנָּה וְהִנָּה כְּמוֹ רְצוּעָה בְּמַעֲבַרְתָּא דְּתַפִּילִין, דְּמִתֵּר אֶפְלוּ
הַמְּשִׁיחָה שֶׁל פִּשְׁתָּן אוֹ אֶפְכָא, דְּמֵאֲחַר דְּאֶפְשָׁר לְהוֹצִיא מְשֵׁם הַמְּשִׁיחָה בְּלֹא
הַתְּרַת הַתְּפִירָה אִינוּ אֶלֶּא כְּחוּגֵר בְּמְשִׁיחָה שֶׁל פִּשְׁתָּן עַל גְּבִי חֲלוּק שֶׁל צָמֵר.
וְאֶף עַל פִּי שְׁקוֹשֶׁר הַמְּשִׁיחָה כְּשֶׁלְּבָשׁוֹן, לֹא מְקַרֵּי קָשֶׁר שֶׁל קִימָא. אֲבָל אִם
עוֹשֶׂה קְשָׁרִים בְּבִי רֵאשִׁי הַמְּשִׁיחָה, נִרְאֶה דְאֲסוּר, דְּהֵא אֵי אֶפְשָׁר לְהוֹצִיא
מְשֵׁם (הַכֹּל סְבֵרַת הַרְב). יֵשׁ אֹמְרִים דְאֲסוּר לְלַבֵּשׁ בִּי בְּתֵי שׁוֹקִים, אֶחָד שֶׁל
פִּשְׁתָּן וְאֶחָד שֶׁל צָמֵר, זֶה עַל זֶה (הַגְּהַת אֶשְׁרִי"י פ"ק דְּבִיצָה), דְּמֵאֲחַר דְּאֵי אֶפְשָׁר

ח לפשט התחתונה בלא העליונה הוי כחבור, ולא דמי לבי חלוקים זו על זו על זו דאפשר לפשט התחתון בלא העליון (כד מצא הטעם באור זרוע) ונכון לזהר.

ה רצועה אחת של צמר והשניה של פשתן, אסור לחגר בה אף על פי שרצועה של עור באמצע, מפני שקושר שני ראשיה ביחד כשחוגר בה. אבל אם באמצעיתה צמר במקום אחד ופשתן במקום אחר, ואינם זה אצל זה, מתר. ולפי זה מתר לחבר עורות התפורות בפשתן תחת בגדי צמר, ואף על פי שאפשר שיכניס חוט הקנבוס של התפירה, שמחבר העור עם הבגד בתוך חוט של תפירת העור (רי' ירוחם ותי"ה ס"י רצ"ז) ולהרמב"ם כל זה כלאים מן התורה, ואפלו נתן צמר ופשתים בשק או קפה וכרכו, הוי כלאים מדאורייתא. והמנהג כסברא ראשונה (טור וכן פתב הרמב"ן והרשב"א סימן ש"ס ותי"ה סימן רצ"ז).

ו המנהיג בהמות ומכניס חבלים לתוך ידו, מהם פשתים ומהם צמר, הרי זה מתר, ואף על פי שכורכן על ידו. אבל אם **ט** קשרם כלם, נעשו כלאים, ואסור לו לכרכם על ידו. ויש מתירין, הואיל ואינו מתכוון (הגהות אשר"י ורבנו ירוחם נ"ט) ועין לקמן סימן ש"א.

ז השק והקפה מצטרפין לכלאים. הגה: וכן אב ובנו מצטרפים לכלאים, פיצד, ה"ה חתיכת צמר באחד מהם וחתיכת פשתן בשני, **י** ויתפרן ביחד, הוי כלאים (טור).

סימן שא - אם מתר להציע כלאים תחתיו, ודין מרדעת ותכריכים

ובו

ט"ו

סעיפים

א מתר מן התורה לישב על מצעות של כלאים, שנאמר: לא יעלה עליך (ויקרא יט, יט) אבל אתה מציעו תחתיה. **הגה:** וכן **(א)** מתר להעלותם עליו שלא בדרך חמום, כגון לפרס עליו אהל של כלאים (טור). וכן לפרס בגד כלאים על גיגית שרוחץ בה, כדי להעמיד החם (מרדכי פ"ק דביצה ובהגהות אשרי שם), דאינו אסור אלא דרך לבישה או להעלותם עליו דרך חמום. ומדברי סופרים, אפלו עשר מצעות זו על גבי זו והתחתון שבהם כלאים, אסור לישב על העליון, שמא תפרך נימא על בשרו. במה דברים אמורים, ברפין, כגון יריעות ושמלות אבל פרים וכסתות שהם קשים וליכא למיחש שמא תפרך נימא עליו, מתר לישן עליהם ובלבד שלא יהא בשרו נוגע בהם. במה דברים אמורים, כשהם ריקנים ונתונים על גבי אצטבא של עץ או של אבן, אבל אם הם מלאים, או אפלו ריקנים אם הם נתונים על גבי מטה או על גבי תבן, אסור, לפי שנכפף תחתיו ונכרך על בשרו. **הגה:** **(ב)** ויש אומרים דכל זה מיירי בכלאים דאורייתא, אבל בכלאים דרבנן והם קשים, מתר לישב עליהם בכל ענין, דהואיל וכשרפים הם אינו רק דרבנן, בקשים לא גזרו (רשב"א סי' תשס"ב). ומכל מקום לכתחילה לא יעשה של כלאים, (כל בו).

ב הני קאפאנאג"ש דידן, אם הם תפורין בפשתן, יש

לְזַהַר מִלְּהַעֲלוֹתָם עָלָיו וְאַפְלוּ מִלְּהֲצִיעוֹ תַּחֲתָיו, עַד שְׂיִתְפָּרַם בְּמַשִּׁי אוֹ בְּקִנְבוֹס. **הגה:** כָּל בְּגָדִים הַקְּשִׁים מִתָּרִים בְּהֲצָעָה מִתַּחֲתָיו, וְאַסוּר לְלַבְּשׁוֹ. וְהַלְבָּדִים הַקְּשִׁים, מִתָּרִים אֲפֹלוּ בְּלְבִישָׁה, הוֹאִיל וְאַפְלוּ רַבִּים אֵינָם אֶלָּא מִדְּרַבָּנָן (טור). וַיֵּשׁ מִחֲמִירָיו **(ג)** בְּלְבִישֵׁת הַלְבָּדִים (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַרְמְבִי"ם).

ג בְּגָד גָּדוֹל וְכִלְאִים מֵצַד אֶחָד, אֲסוּר לְלַבְּשׁוֹ אֲפֹלוּ מֵצִדוֹ הַב', אֵף עַל פִּי שֶׁהֵצֵד שָׁבוּ הַכִּלְאִים נִגְרָר עַל גְּבִי הַקֶּרְקַע.

ד אֲסוּר לְלַבֵּשׁ כִּלְאִים אֲפֹלוּ דֶרֶךְ **(ד)** עֲרָאִי, כְּגוֹן טְלִית שֶׁל קָטָן אֵף עַל פִּי שֶׁאִין הַגָּדוֹל יוֹצֵא בָּהּ עֲרָאִי.

ה לֹא יִלְבֵּשׂ אָדָם כִּלְאִים עֲרָאִי, וְאַפְלוּ עַל גְּבִי עֲשָׂרָה בְּגָדִים שֶׁאִינוֹ מִהֵנְהוּ כָּלוּם; וְאַפְלוּ לְגִנְבֵי אֶת **(ה)** הַמָּכֶס.

ו תּוֹפְרֵי כְּסוּת, תּוֹפְרֵים **(ו)** כְּדֶרֶךְ וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִתְכַּוְּנוּ בַּחֲמָה מִפְּנֵי הַחֲמָה וּבִגְשָׁמִים מִפְּנֵי הַגְּשָׁמִים. וְהֲצִנוּעִין, תּוֹפְרֵין בְּאַרְצָה. וְכֵן מוֹכְרֵי כְּסוּת מוֹכְרֵין כְּדֶרֶךְ, וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִתְכַּוְּנוּ בַּחֲמָה מִפְּנֵי הַחֲמָה וּבִגְשָׁמִים מִפְּנֵי הַגְּשָׁמִים. וְהֲצִנוּעִים מִפְּשִׁילִין בְּמִקְל. **הגה:** וַיֵּשׁ מִתִּירָיו אֲפֹלוּ לְלַבֵּשׁ כִּלְאִים, כָּל שֶׁאִינוֹ מְכֻוֹן לְהִנָּאֵתוֹ, כְּגוֹן שְׁלוּבֵשׁ כִּלְאִים לְהַעֲבִיר בּוֹ הַמָּכֶס אוֹ שְׁלוּבֵשׁ כְּדִי לְהִרְאוֹת מִדְּתָן אִם רוֹצֵה לְמַכְרוֹ וּכְדוֹמָה. (טור וְהַרְא"שׁ וְהַסְמ"ג).

ז תְּכַרְיֵכִי הַמֵּת מִתֵּר לַעֲשׂוֹתוֹן מִכְּלָאִים, אֶפְלוּ (ז) לְקַבְּרוֹ
בָּהֶם.

ח מִרְדַּעַת הַחֲמוֹר, מִתֵּר לַעֲשׂוֹתָהּ מִכְּלָאִים וַיּוֹשֵׁב עָלֶיהָ,
וְהוּא שָׁלֵא יִהְיֶה בְּשָׂרוֹ נוֹגֵעַ בָּהּ. וְלֹא יִנִּיחַ מִרְדַּעַת זֶה עַל
(ח) כְּתֵפוֹ, אֶפְלוּ לְהוֹצִיא עָלֶיהָ אֶת הַזָּבֵל. וַדּוֹקֵא
שְׂכָלָאִים נִכְרִים וַיְדוּעִים בַּבְּגָד, אֲבָל בְּגַד שְׂאֵבֵד בּוֹ
כְּלָאִים וְאִין מְקוֹמוֹ נִכְר, אָסוּר לַעֲשׂוֹת מִמֶּנּוּ מִרְדַּעַת
לַחֲמוֹר, דְּכִיּוֹן שְׂאִין מְקוֹמוֹ נִכְר שְׂמָא יִשְׁכַּח וַיִּקַּח מִמֶּנּוּ
טְלָאִי לְתַפְרוֹ עַל גְּבִי בְּגָדוֹ. וְלֹא יִמְכְּרֵנוּ לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים,
שְׂמָא יַחְזֹר וַיִּמְכְּרֵנוּ לְיִשְׂרָאֵל.

ט מִטְּפָחוֹת שְׂמִקְנָחִים בָּהֶם אֶת הַיָּדִים, וּמִטְּפָחוֹת
שְׂמִסְתַּפְּגִים בָּהֶם הַכַּלִּים וְהַקְּרָקְעוֹת, וְשְׂמִסְתַּפְּגִים
בָּהֶם אַחַר הַרְחִיצָה, וּמִטְּפָחוֹת סְפָרִים, אָסוּרִים מְשׁוּם
כְּלָאִים, שְׁהֵרִי הַיָּדִים נוֹגְעוֹת בָּהֶם וְהֵם נִכְרְכִים עַל הַיָּד
תָּמִיד וּמִתְחַמְּמִין. **הגה:** וְכֵן אָסוּר לַעֲשׂוֹת מִטְּפָחוֹת שְׂפוֹרְסִים עַל
הַשְּׁלֶחַן שְׂאוּכְלִין עָלָיו (הַרְאִישׁ כָּלֵל וְיַחַדוּשֵׁי אֲגָדָה סוּף בִּיצָה) אֹו שְׂקוֹרִין עָלָיו
בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, מִכְּלָאִים (הַגְּהוֹת אֲשֶׁר־יִי פִּי בְּנֵי הָעִיר), מִפְּנֵי שְׂלַפְעָמִים מְקַנְחִים בָּהֶם
יָדָיו וּמִתְחַמְּמִים בָּהֶם.

י מִטְּפָחוֹת שְׂמִסְתַּפְּרִין בָּהֶם, אִם יֵשׁ לוֹ בֵּית רֹאשׁ
וְלוֹבֵשִׁין אוֹתוֹ כְּדָרְךָ (ט) לְבִישָׁה, אָסוּר מְשׁוּם כְּלָאִים.

יא וילון, אם הוא רך, אסור לעשותו מכלאים, מפני שהשמש מתחמם בו לפעמים. ואם היה (י) קשה, מתר. **הגה:** אבל פרכת שלפני ארון הקדש, או (יא) המפות שפורסין בארון או סביב התורה, מתר להיות מכלאים. (שם בהגהות אשר"י).

יב לא יקח אדם ביצה חמה בבגד כלאים בידו, שפיון שהוא נצול מלכות בחם הביצה חשיבה הנאה כמניעת הקור.

יג ערדילרין (פריש כלי שלובשין אותו תחת המנעל, ויש שעושין אותו של צמר כנגד העקב, אין בהם משום כלאים, דקשין הו) (מפי' רש"י בשם תשובת הגאונים) אין בהם משום (יב) כלאים. **הגה:** מנעל שהוא כלאים ואין לו עקב, מתר ללבשו, שעור הרגל קשה ואינו נהנה כשאר עור הגוף (טור).

יד אין אסור משום כלאים אלא בגדים שהו דרך חמום, כגון הכתנת והמצנפת והמכנסים והאבנט והשמלה ובגדים שמחפין בהם השוקים ואת הידים וכיוצא בהם, אבל צלצלים קטנים שעושים אותם העם בבית יד שלהם לצרר בהם מעות או תבלין, וסמרטוט שמניחים עליו רטיה, או מלוגמא או אספלנית וכיוצא בהם, הרי אלו מתרים אף על פי שבשורו נוגע בהם, שאין דרך חמום בכך. ציץ של עור או משי וכיוצא בהם שתלה בה חוטי צמר וחוטי פשתן מדלדלים על פני

הָאָדָם כְּדֵי לְהַפְרִיחַ הַזְּבוּבִים, אֵין בּוֹ מְשׁוּם כְּלָאִים,
שְׂאִין דָּרְךְ חֲמוּם בְּכָךְ.

טו אֹתוֹת שְׁעוֹשִׁים הַכּוֹבְסִים וְהַגְרָדִים (פִּי מַעֲשֵׂה אֹרֶג (שְׁמוֹת
כח, לב, לט, כב כז) תִּיִי גִירָדִי) בְּבִגְדִים כְּדֵי שְׂיִהְיֶה מַכִּיר כָּל אִי אֶת
שְׁלוֹ, אִם הֵיְתָה אֹת שֶׁל צֶמֶר בְּפִשְׁתָּן אוֹ פִשְׁתָּן בְּצֶמֶר
הָרִי זֶה אָסוּר, אֶף עַל פִּי שְׂאִינוֹ חָשׁוּב אֶצְלוֹ.

סימן שב - דין בגד שאבד בו כלאים

סעיפים

ב'

ובו

א בְּגַד צֶמֶר שֶׁאֲבַד בּוֹ חוּט שֶׁל פִּשְׁתָּן אוֹ בְּגַד פִּשְׁתָּן
שֶׁאֲבַד בּוֹ חוּט שֶׁל צֶמֶר, צוֹבְעוֹ, שְׂאִין הַצֶּמֶר וְהַפִּשְׁתָּן
עוֹלִים בְּצַבֵּעַ אֶחָד וּמִיָּד הוּא נֶכֶר לוֹ וְשׁוֹמְטוֹ, וְאִם לֹא
נֶכֶר, הָרִי זֶה (א) מֵתֵר, שְׂמָא נִשְׂמַט וְהֵלֵךְ לוֹ, שְׂהָרִי בְּדַק
וְלֹא מְצֵאוֹ. בְּמַה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּכִלְאִים דְּרַבְּנָן. אֲבָל בְּכִלְאִים (ב)
דְּאוּרִיתָא, אֵין הוֹלְכִין לְהַקֵּל בְּסַפְקוֹ (טוּר).

ב הַלּוֹקֵחַ כְּלֵי צֶמֶר מֵהַגּוֹיִים, צָרִיךְ לְבַדֵּקוֹ יָפָה יָפָה,
שְׂמָא הֵם תְּפוּרִים בְּפִשְׁתָּן. וְהַקּוֹנֶה בְּגָדִים מִן הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים, צָרִיךְ
לְהַתִּיר תְּפִירָתוֹ וּלְתַפְּרוֹ בְּקַנְבוּס (טוּר) (ג) וְאֶפְלוֹ אִם הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים
מִסִּיחַ לְפִי תָמוּ שֶׁתַּפְּרוֹ בְּקַנְבוּס, אֵינוֹ נֶאֱמָן. וּבְמִקּוֹמוֹת

שֶׁהַפְּשָׁתוֹ בְּיָקָר מִן הַקְּנֻבּוֹס, יֵשׁ לְסִמּוֹן (ד) לְהַתִּיר. הַגָּה:
וְאִסּוּר לֹא לְעוֹבְד כּוֹכָבִים לְתַפֵּר לוֹ בְּגָדִים בְּחוּטֵי קְנֻבּוֹס, אֲף עַל פִּי שְׁפָשְׁתוֹ
יֹתֵר בְּיָקָר, דְּנִקְל לְתַפֵּר בְּפָשְׁתוֹ מִבְּקְנֻבּוֹס (רֶשֶׁבִּיָּא סִימָן תַּשְׁס"א). אֲבָל אִם נוֹתֵן
לוֹ חוּטֵי קְנֻבּוֹס, שָׂרִי, וְלֹא חִישְׁיָן (ה) לְאַחֲלוּפֵי, מֵאַחַר שֶׁיֵּשׁ לְעַמֵּד עַל הַדָּבָר,
שְׁחוּטֵי פָשְׁתוֹ כְּשֶׁמְדַלֵּיק כְּבֵה מֵהַר, וְשֶׁל קְנֻבּוֹס הוּלָךְ (ו) וְשׂוֹרֵף (כּוּ מִשְׁמַע בַּמִּי"מ
פִּי"ח דַּמ"א). וְכֵן נוֹהֲגִין, אֲף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ מִחֲמִירִין (רֶשֶׁבִּיָּא הַנִּי"ל). וְיִשְׁרָאֵל הִתְשׁוּד
לְתַפֵּר כְּלָאִים, דִּינֹו כְּעוֹבְד כּוֹכָבִים. יֵשׁ מִחֲמִירִין דְּלֹא יִתַּפֵּר בְּגָד צְמֹר בְּקְנֻבּוֹס
לְבוּ, שֶׁלֹּא יִחְשְׁדוּהוּ שֶׁהוּא פָשְׁתוֹ, וְלָכֵן צוֹבְעִין הַקְּנֻבּוֹס. (מַהֲרִי"ל).

סימן שג - שמתר לפשט כלאים

מחברו אפלו בשוק

סעיפים

ב'

ובו

א הַרְוָאָה כְּלָאִים שֶׁל תּוֹרָה עַל חֲבֵרוֹ, אֶפְלוּ הָיָה מְהֵלֵךְ
בְּשׁוּק, הָיָה קוֹפֵץ לוֹ וְקוֹרְעוֹ מֵעֲלָיו מִיָּד, וְאֶפְלוּ הָיָה רַבּוֹ.
וְיֵשׁ אוֹמְרִים דָּאִם הָיָה הַלּוֹבֵשׁ (א) שׂוֹגֵג, אִין צָרִיד לֹא מֵרַבּוֹ בְּשׁוּק, דְּמִשׁוּם כְּבוֹד
הַבְּרִיּוֹת יִשְׁתַּק, וְאֵל יִפְרִישְׁנוּ מִשׂוֹגֵג (טוֹר בְּשֵׁם הַרְא"ש). וְאִם הָיָה שֶׁל
דְּבָרִיהֶם, אִינוֹ קוֹרְעוֹ מֵעֲלָיו וְאִינוֹ פּוֹשְׁטוֹ בְּשׁוּק, עַד
שֶׁמִּגִּיעַ לְבֵיתוֹ. וְכֵן בְּבֵית הַמְדָרֶשׁ אִין צָרִיד לְמַהֵר לְצִאת (טוֹר). וְאִם
הָיָה שֶׁל תּוֹרָה, פּוֹשְׁטוֹ מִיָּד.

ב אִסּוּר לְהַלְבִּישׁ אֶת חֲבֵרוֹ כְּלָאִים.

סימן דש - דין כלאי בגדים מתר לעשותן ולקימן

אחד

סעיף

ובו

א כלאי בגדים מתר (א) לעשותם ולקימם, ואינם אסורים אלא בלבישה.

הלכות פדיון בכור

סימן שה - מי חייב בפדיון בכור, ומתי ראוי לפדיון, וכל דיניו

סעיפים

לי"א

ובו

א מצות עשה לפדות כל איש מישראל בנו, שהוא בכור לאמו הישראלית, בהי סלעים שהם ק"כ מעים שהם שלשים דרומים כסף מזקק. ועגן לעיל סי' רצ"ד כמה היא

המַעֲהָ. וַיֵּשׂ אֲדָמָרִים שֶׁהִי סְלָעִים הֵם (א) בְּעֶרְךָ שְׁנֵי זְהוּבִים רִינִינִי, שֶׁהֵם
ב' זְהוּבִים פּוֹלְנִינִי (פְּסָקִי מֵהֲרִאִי סִי מִיח).

ב אֵין הָאִשָּׁה חִיבַת לְפָדוֹת אֶת בְּנָהּ (לִי רַמְבַּ"ם פִּי יִיא מְהֻלְכוֹת
בְּכוֹרִים ד"ב).

ג אֵלוֹ הַחֲמֻשָּׁה סְלָעִים נוֹתְנֵן לַכֹּהֵן בְּכֶסֶף אוֹ בְּשֹׁה כֶּסֶף
מִכָּל דָּבָר שֶׁיִּרְצֶה, חוּץ מִקְרָקְעוֹת וְעִבָּדִים (ב) וְשִׁטְרוֹת;
וְאִם פָּדָהּוּ בָהֶם, אֵינּוּ פְּדוּיִ.

ד כָּתַב לַכֹּהֵן שֶׁהוּא חִיב לוֹ חֲמֻשָּׁה סְלָעִים בְּשִׁבִיל פְּדִיוֹן
בְּנוֹ, חִיב לְתַנֵּם לוֹ וּבְנוֹ (ג) אֵינּוּ פְּדוּי (טוֹר בְּשֵׁם ה"ג). אָמַר לַכֹּהֵן
שֶׁנֹּתֵן לוֹ לְפָדוֹת אֶת בְּנוֹ, אָסוּר לְחַזֵּר בּוֹ. מִיְהוּ אִם חָזַר, הָיָה חֲזָרָה (מְרַדְּכִי ס"פ
פֶל הַגֵּט) וְעַיִן לְעִיל סִי רַס"ה.

ה נָתַן לוֹ כָּלִי שֶׁאֵינּוּ שְׁוֶה בְּשׁוֹק חֲמֻשָּׁה סְלָעִים, וְקָבְלוּ
הַכֹּהֵן בְּחֲמֻשָּׁה סְלָעִים, הָרִי בְּנוֹ פְּדוּי; (רַמְבַּ"ם שָׁם) וְהוּא (ד)
שֶׁשִּׁוּה חֲמֻשָּׁה סְלָעִים לְשׁוֹם אָדָם.

ו נָתַן לוֹ כָּלִי בְּפְדִיוֹן בְּנוֹ, סִתָּם, אִם הוּא שְׁוֶה הִי סְלָעִים,
אִף עַל פִּי שֶׁלֹּא שָׁמוּ אוֹתוֹ בְּתַחֲלָה, בְּנוֹ פְּדוּי. הַגָּה: וְאִם
אֵינּוּ שְׁוֶה, אֵין בְּנוֹ פְּדוּי (טוֹר). וְאִם הַכֹּהֵן רוּצֶה לְהַחְזִיק בְּכָלִי, אֵין צָרִיךְ
לְהַחְזִיר לוֹ, וְהוּא יִשְׁלִים לוֹ עַד הִי סְלָעִים (מֵהֲרִי"ל).

ז נתן ה' סלעים, אפלו לעשרה כהנים, בין בבת אחת
בין בזה אחר זה, בנו פדוי.

ח אם רצה הכהן להחזיר לו הפדיון, רשאי (לי רמב"ם שם
ד"ח); אבל לא יתן הוא לכהן על מנת (ה) (ו) שיחזיר לו,
ואם עשה כן והחזיר לו ודעת הכהן הייתה מתחלה שלא לקבלה על
מנת להחזיר (כך משמע בבית יוסף), אין בנו פדוי עד שיגמר בלבו
לתן לו מתנה גמורה, ואם רצה הכהן אחר כך להחזיר
יחזיר. ולא יהא הכהן רגיל להחזיר לכל, שלא להפסיד
לשאר כהנים, שמתוך כך לא יתנו הכל פדיוני בכוריהם
אלא לו. אבל לעניים רשאי להחזיר בכל פעם. וכל שכן
שמה הטעם לא יקבלם על מנת להחזיר; ומכל מקום
אם עבר וקבלם, ופרש שנותן לו על מנת להחזיר, הן
פדוי, דמתנה על מנת להחזיר שמה מתנה. (ז) ודוקא
שאמר: על מנת להחזיר, אבל אי אמר: הא לך ה' סלעים ותחזירם לי, לא
הוי מתנה ואין בנו פדוי (רשב"א סי' קצ"ח ותשנ"ט).

ט הפריש חמשה סלעים לפדיון בנו, ונאבדו, חב
באחריותו עד שיבואו ליד כהן.

י בשעה (ה) שנותן הפדיון לכהן מברך: אקב"ו על פדיון
הבן, וחוזר ומברך: (ט) שהחיינו, ואחר כך נותן הפדיון
לכהן, ואם פודה עצמו, מברך: אשר קדשנו במצותיו

וְצִוְנוּ לַפְּדוֹת הַבְּכוֹר, וּמִבְּרֶךְ: שְׁהַחֲיִינוּ (רמב"ם שם ד"ה). הגה:
וַיֵּשׁ אֲדָמָה דְּאָרְפּוּ הַפּוֹדָה עֲצָמוֹ מִבְּרֶךְ: עַל פְּדִיּוֹן הַבְּכוֹר, וְכֵן נוֹהֲגִין (טור וריב"ש
סי' קל"א). וְעַיִן לְעִיל ס"י רס"ה. יֵשׁ אֲדָמָה דְּמִיִּיתִי לִיהָ לְבְּכוֹר קָמִיהָ כְּהֵן
וּמוֹדִיעַ לִיהָ שֶׁהוּא בְּכוֹר פְּטוֹר רַחֵם, וְהִכְהֵן שׁוֹאֵל אוֹתוֹ: בְּמֵאֵי בְּעִית טְפִי,
בְּבִנְךָ בְּכוֹרְךָ אוֹ חֲמִשָּׁה סְלָעִים דְּמַחֲיִבֶת לַפְּדוֹת בְּהֵן, וְהָאֵב אוֹמֵר: בְּבִנְי בְּכוֹרִי
וְהִילְךְ חֲמִשָּׁה סְלָעִים בְּפְדִיוֹנוֹ, וּבְהִדִּי שְׁנוֹתֵן לוֹ הַמְּעוֹת מִבְּרֶךְ בְּרָכוֹת
הַנְּזַכְרוֹת (טור וריב"ש בְּשֵׁם הַגְּאוֹנִים) וְכֵן נוֹהֲגִין בְּמִדִּינוֹת אֱלוֹ, אִם הָאֵב אֶצֶל הַבֵּן.
אֲבָל אִם אֵינוֹ אֶצֶל, פּוֹדָה אוֹתוֹ בְּלֹאוֹ הַכִּי, אֶלְאֵ אוֹמֵר לַכְּהֵן שְׁיֵשׁ לוֹ בְּכוֹר
לַפְּדוֹתוֹ, וְהוּא אוֹמֵר: בְּמֵאֵי בְּעִית טְפִי וְכוּ' (כֵּן הוּא בְּהַגְהַת מְרַדְכִי ס"פ הָאֵשָׁה וְכוּ'
כְּתַב הַבֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם סַמ"ק). וְאִם הָאֵב הָיָה רוֹצֵה לְהַנִּיחַ הַבֵּן לַכְּהֵן, אֵינוֹ יוֹצֵא,
רַק צָרִיךְ לַפְּדוֹתוֹ (פְּסָקִי מֵהַרַ"י ס"י קל"ה). וַיֵּשׁ שְׁפָתָבוֹ שְׁנֵהֲגוֹ לַעֲשׂוֹת סְעֻדָה
בְּשַׁעַת הַפְּדִיּוֹן (שֵׁם בְּהַגְהוֹת מְרַדְכִי וּמַהְרִ"ל וְת"ה ס"י רס"ט). וְאִם (י) יֵין בְּעִיר,
מִבְּרֶךְ הַכְּהֵן עַל הַיֵּין מִיֵּד אַחַר הַפְּדִיּוֹן (מַהְרִ"ל). וְכֵן נוֹהֲגִין עֲכָשׁוֹ כְּדִי לְפָרְסוּמִי
מִלְתָּא. וְאֵין נוֹהֲגִין לְבָרֶךְ שֶׁהַשְּׂמִחָה בְּמַעוֹנוֹ (אֲבוֹדָרְהַם). וְאֵין הָאֵב יָכוֹל לַפְּדוֹת
עַל יְדֵי (יא) שְׁלִיחַ. וְגַם אֵין בֵּית דִּין פּוֹדִין אוֹתוֹ בְּלֹא הָאֵב (ריב"ש ס"י קל"א).

יא אֵין הַבְּכוֹר רָאוּי לַפְּדִיּוֹן עַד שְׁיַעֲבְרוּ עָלָיו שְׁלֹשִׁים
יוֹם; וְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם יִפְדֶּנּוּ מִיֵּד, שְׁלֹא יִשְׁהָה הַמִּצְוָה.
וְאִם חָל יוֹם ל"א לְהֵיוֹת (יב) בְּשַׁבָּת, אֵין פּוֹדִין אוֹתוֹ
בְּשַׁבָּת, אֶלְאֵ יִמְתִּין עַד יוֹם א'. יֵשׁ אֲדָמָה דְּאֵין לַעֲשׂוֹת פְּדִיּוֹן
הַבֵּן בְּחַל (יג) הַמוֹעֵד (בְּמַהְרִ"י בְּשֵׁם סֵפֶר הַמִּצְוֹת מִצְוָה ר"ד), וַיֵּשׁ מִתִּירִין. (תוֹסֵפוֹת
פ"ק דַּמ"ק), וְכֵן עֲקָר.

יב מֵת הַבֵּן בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים, וְאֶפְלוּ בְּיוֹם שְׁלֹשִׁים, וְכֵן אִם
נַעֲשָׂה (יד) טִרְפָּה קִדָּם שְׁעֲבְרוּ עָלָיו שְׁלֹשִׁים יוֹם, אֵינוֹ
חַיָּב בְּפְדִיּוֹן; וְאֶפְלוּ הַקִּדָּים וְנָתַן לַכְּהֵן הַפְּדִיּוֹן, יַחֲזִירֵנוּ
לוֹ. מֵת לְאַחַר שְׁלֹשִׁים, חַיָּב לַפְּדוֹתוֹ (טור) וּלְבָרֶךְ עַל הַפְּדִיּוֹן, אֲבָל לֹא יְבָרֶךְ
שְׁהַחֲיִנוּ (ד"ע וְכֵן הוּא בְּמַהְרִ"ק סוֹף שְׁרֵשׁ מ"ט).

יג מי שפדה בנו בתוך שלשים יום, אם אמר ליה: (טו) מעכשיו, אין בנו פדוי. ואם אמר ליה: לאחר שלשים יום, בנו (טז) פדוי ואף על פי שאין המעות קימים לאחר לי יום. **הגה:** ויש אומרים דאם אין המעות קימים או שהחזירו לאב תוך לי, אפלו בדיעבד אין בנו פדוי (מהרא"י בת"ה סימן רס"ד ובכתביו סימן רל"ד); וטוב להחמיר לחזר (יז) לפדותו. מי שהוא ספק אם הוא חיב בפדיון, פטור, שהמוציא מחברו עליו הראיה.

יד מת האב בתוך שלשים יום, הרי הבן בחזקת שלא נפדה, עד שיביא ראיה שפדאו אביו. ואם מת האב לאחר שלשים יום, בחזקת שנפדה עד שיודיעוהו שצוה בשעת מיתתו ואמר שלא נפדה.

טו עבר האב ולא פדה את בנו, כשיגדיל, חיב לפדות עצמו. ויש מי שכתב דכותבין לו על (יח) טס של כסף שאינו נפדה ותולין לו בצנארו, כדי שיגדע לפדות עצמו כשיגדיל (מהרי"ל). הנה הוא לפדות ובנו לפדות, יפדה עצמו ותחלה, ואחר כך יפדה את בנו. ואם אין לו אלא כדי פדיון אחד, יפדה עצמו.

טז אם אין לו נכסים בני חורין כדי פדיון, אין הפהו גובה מהמשעבדים, אף על פי שקדם חוב הפדיון לחוב הבעל חוב.

יז אין פּדיון הבכור תלוי אלא בפטר רחם, שאם אינו בכור לאם אף על פי שהוא בכור לאב אינו חייב בפדיון. ואם יש לו כמה נשים, ויש לו בכור מכל אחת ואחת, חייב לפדות את כלם.

יח כהנים ולוים פטורים מפדיון הבן. ואפלו כהנת ולויה נשואה לישראל, אין הבן (יט) חייב בפדיון, שאין הדבר תלוי באב אלא באם, שנאמר: פטר רחם בישראל (במדבר ג, יב) ואם נתעברה מעובד כוכבים, בן הלויה פטור מפדיון, ובן הכהנת חייב בפדיון, שהרי נתחללה אמו מן הכהנה בבעילת העובד כוכבים. הגה: ואם היא אומרת שמישראל נתעברה, והישראל מכחישה ואומר שמעובד כוכבים נתעברה, הבן (כ) פטור מן הפדיון (ת"ה סימן רס"ד).

יט כהן שנולד לו בן חלל, מת האב בתוך שלשים יום חייב הבן לפדות את עצמו, שלא זכה האב בפדיונו. ואם מת האב לאחר שלשים יום, כבר זכה האב בפדיונו וירשו בנו ממנו, הלכך יפריש הפדיון ויעכבנו לעצמו.

כ השפחה שנשתחררה וכותית שנתגירה כשהן מעברות, וילדו, אף על פי שהורתו שלא בקדשה, הואיל ונולד בקדשה חייב, שנאמר: פטר רחם בישראל (במדבר ג, יב) והרי פטרו רחם בישראל. אין ידוע אם קדם

שְׁנֵתִגְיָרָה או אַחַר שְׁנֵתִגְיָרָה, הַמוֹצֵיא מִחֲבֵרו עָלִיו
הָרְאָיָה.

כא הַעוֹבְדֵת כּוֹכְבִים וְהַשְׁפָּחָה שְׂיִלְדוֹ וְאַחַר כֶּדֶן נִתְגְיָרָה
וְנִשְׁתַּחֲרָרוּ, וְיִלְדוֹ אַחַר כֶּדֶן, פְּטוֹר, שְׂאִין זֶה פְּטוֹר רַחֵם.

כב בֶּן חִי חֲדָשִׁים שֶׁהוֹצִיא רֵאשׁוֹ וְהוּא חִי, וְהַחֲזִירוֹ
וּמֵת, או בֶּן טִי שֶׁהוֹצִיא רֵאשׁוֹ, אֶפְלוֹ אַחַר שְׁמֵת, וְהַחֲזִיר
וְאַחַר כֶּדֶן יֵצֵא אָחִיו וְיִלְדָה וְלֵד קִימָא, אֵינּוּ פְּטוֹר רַחֵם,
שֶׁהָרִי נְפִטֵר בְּרֵאשׁוֹ שֶׁל רֵאשׁוֹן, וּמִשְׁתַּצָּא פְּדֻחָתוֹ פּוֹטֵר
הַבָּא אַחֲרָיו. וְכֵן הַמִּפְּלֵת כְּמִין בְּהֵמָה, חֲזִיה וְעוֹף שְׁחָצִי
פְּרָצוֹף פְּנִיָהֶם דּוֹמָה לְצוֹרֵת אָדָם, או סְנַדָּל או שְׁלֵיא או
שְׁפִיר מְרַקָם (פִּי חֲתִיכָה שֶׁל בֶּשֶׂר כְּצוֹרֵת סְנַדָּל וּפִי שְׁלֵיא, הַכִּיס שֶׁהַעֲבָר מוֹנַח בְּתוֹכוֹ
וּפִי שְׁפִיר מְרַקָם, חֲתִיכָה שֶׁל בֶּשֶׂר וְיֵשׁ בָּהּ צוֹרֵת אָדָם, עֲרוּדָה) או שְׂיֵצֵא הַנּוֹלָד
מִחֲתָדָה אֵיבָרִים אֵיבָרִים, הַנּוֹלָד אַחַר כָּל אֶחָד מֵאלוֹ אֵינּוּ
פְּטוֹר רַחֵם (לְשׁוֹן טוֹר).

כג בֶּן חִי חֲדָשִׁים שֶׁהוֹצִיא רֵאשׁוֹ מֵת, וְהַמִּפְּלֵת שְׁפִיר
מִלֵּא דָם או מִלֵּא מִים או מִלֵּא גּוֹנִים, וְהַמִּפְּלֵת כְּמִין
דָּגִים וְחֲגָבִים, שְׂקָצִים וְרִמָּשִׁים, וְהַמִּפְּלֵת לְיוֹם
אַרְבָּעִים, הַנּוֹלָד אַחַר כָּל אֶלוֹ בְּכוֹר לְפִדְיוֹן. וְכֵל זְמַן שְׂאִין
אֵיבָרִיו מְרַקָּמִים, אֵין פּוֹטֵר הַבָּא אַחֲרָיו, וְאַפְלוֹ בְּזִמְנֵי הַזֶּה סוּמְכִין עַל זֶה
(מֵהַרִּי"ק שֶׁרֵשׁ קִמִּי"ג).

כד יוצא דפן וְהַנּוֹלֵד אַחֲרָיו כְּדַרְכּוֹ, שְׁנֵיהֶם פְּטוּרִין.
הָרֵאשׁוֹן, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא יָצָא מֵהֶרְחָם; וְהַשֵּׁנִי, מִפְּנֵי שֶׁקָּדְמוֹ
אַחֵר.

כה מי שלא בכרה אשתו, וילדה זכר ונקבה, ואין ידוע
איזה מהם יצא ראשון, אין כאן לכהן כלום. ילדה שני
זכרים, אף על פי שאין ידוע איזה מהם הבכור, נותן
חמשה סלעים לכהן. מת אחד מהם בתוך לי יום, פטור,
דשמה הבכור מת והמוציא מחברו עליו הראיה.

כו מת האב קדם שפדאן, בין מת תוך לי בין מת לאחר
לי, והבנים קימים, נותנין בין שניהם הי סלעים, אפלו
(כא) חלקו כבר הנכסין.

כז שתי נשיו שלא בכרו, וילדו שני זכרים, נותן עשר
סלעים לכהן. מת אחד מהם בתוך לי יום, אם לכהן
אחד נתן, יחזיר לו הי סלעים; ואם לשני כהנים נתן,
אינו יכול להוציא מהם, שהרי לא עין פדיון זה על בן
זה, וכל אחד יאמר: אני תופס בשביל החי. ילדו זכר
(כב) ונקבה, או שני זכרים ונקבה, נותן הי סלעים לכהן.
ואם מת אחד מהזכרים תוך לי יום, אינו נותן לכהן
כלום. ילדו שתי נקבות וזכר, או שני זכרים ושתי

נקבות, ואין ידוע איזה נולד ראשון, אין כאן לפהו כלום, שאני אומר: נקבה נולדה תחלה ואחריה זכר (לשון טור).

כח שתי נשיו, אחת בפרה ואחת לא בפרה, וילדו שני זכרים ונתערבו, נותן ה' סלעים לפהו, ואם מת אחד מהם בתוך לי, אין כאן לפהו כלום. ואם מת (כג) האב, נותנים בין שניהם ה' סלעים. זכר ונקבה, או שני זכרים ונקבה, אין כאן לפהו כלום.

כט שתי נשים של שני אנשים שלא בפרו, וילדו שני זכרים ונתערבו, זה נותן ה' סלעים וזה נותן ה' סלעים. נתנו, ואחר כך מת אחד מהבנים בתוך לי יום, אם לשני כהנים נתנו, אינם יכולים להוציא מידן. ואם לפהו אחד נתנו, כותב אחד מהם הרשאה לחברו, וילך זה בהרשאה ויוציא מהפהו ה' סלעים. ואם ילדו זכר ונקבה, ואין ידוע איזו ילדה זכר ואיזו ילדה נקבה, או שילדו שני זכרים ונתערבו, ומת אחד מהם, האבות פטורים (כד) והבן חייב לפדות את עצמו.

ל וכן מבכרת שלא שהתה אחר בעלה ג' חדשים, ונשאה וילדה זכר, ספק בן ט' לראשון או בן ז' לאחרון, האבות פטורים, והבן חייב לפדות את עצמו, ואם (כה)

יִלְדוּ שְׁתֵּי נְקִיבוֹת וְזָכָר, אוֹ שְׁנֵי זָכָרִים וְשְׁתֵּי נְקִיבוֹת, אִין
כָּאן לַכֹּהֵן כָּלוּם.

לא שְׁתֵּי נָשִׁים שֶׁל שְׁנֵי אָנָשִׁים, אַחַת בְּכֶרֶה וְאַחַת לֹא
בְּכֶרֶה, וְיִלְדוּ שְׁנֵי זָכָרִים, זֶה שְׁלֹא בְּכֶרֶה אֲשֶׁתּוֹ, נוֹתֵן ה' **סְלָעִים לַכֹּהֵן.**
זָכָר וְנִקְבָּה אוֹ שְׁנֵי זָכָרִים וְנִקְבָּה, אִין כָּאן
לַכֹּהֵן כָּלוּם.

הלכות בכור בהמה טהורה

סימן שו - דין בכור בהמה טהורה באיזה זמן ובאיזה מקום נוהג

סעיפים

י"ב

ובו

א בכור בהמה טהורה נוהג בזכרים ולא בנקבות. ונוהג
אפלו שלא בזמן הבית, בין בארץ בין בחוצה לארץ.
ומצוה להקדישו ולומר: הרי זה קדש, שנאמר: תקדיש

לְהִי אֱלֹהֶיךָ (דְּבָרִים טו, יט) וְאִם לֹא הִקְדִּישׁוּ, מִתְקַדֵּשׁ מֵאֱלֹהֵי
מִרְחָם. נוֹתְנִין אוֹתוֹ לְכֹהֵן, וְלֹא לְכַהֲנֵת (טור).

ב אֵין נוֹתְנִין הַבְּכוֹר לְכֹהֵן כְּשֵׁינִילַד, שְׂאִין זֹ גְדֻלָּה לְכֹהֵן,
אֶלָּא יִטְפֵּל בּוֹ בְּעַלְיוֹ עַד שֵׁיגְדִיל מְעַט. וְעַד כַּמָּה יִשְׂרָאֵל
חִיבִים לְהִטְפֵּל בּוֹ, בְּדָקָה לִי יוֹם; וּבְגִסָּה, חֲמִשִּׁים יוֹם.
וְאִם אֵין לוֹ כֹּהֵן מְצוּי, חִיב לְהִטְפֵּל בּוֹ עַד שֵׁיזְדַּמֵּן לוֹ
כֹּהֵן.

ג אָמַר לִיהֵ הַכֹּהֵן: תִּנְהוּ לִי תוֹךְ זְמַן זֶה, וְאֲנִי אֶטְפֵּל
לְעֶצְמִי, אֵינּוּ רִשְׁאֵי לְתַנּוּ לוֹ, שְׂזָה כְּמוֹ (א) מְסִיעַ עַל
מִתְנוֹתָיו. וְאִם הָיָה בְּעַל מוּם וְאָמַר לִיהֵ תוֹךְ זְמַן זֶה:
תִּנְהוּ לִי שְׂאוּכְלָנוּ עֲתָה, רִשְׁאֵי לְתַנּוּ לוֹ.

ד אִם הַכֹּהֵן מְסָרֵב מִלְּקַבְּלוֹ, מִפְּנֵי שֵׂישׁ בּוֹ טָרַח גְּדוֹל
בְּזַמַּן הַזֶּה לְהִטְפֵּל בּוֹ עַד שֵׁיפֵל בּוֹ מוּם, אֵינּוּ רִשְׁאֵי, מִפְּנֵי
שֵׁנִרְאָה כְּמַבְּזָה מִתְנוֹת כְּהֻנָּה. **הגה:** וְאֶפְלוּ סִפְק בְּכוֹר, צָרִיךְ
הַכֹּהֵן (ב) לְקַבְּלוֹ מִיַּד יִשְׂרָאֵל הַנוֹתֵן לוֹ (פְּסָקִי מֵהֲרַאֲיִי סִימָן קס"ז וּמֵהֲרַיִל סִימָן
ר"ד). וְדוֹקָא בְּסִפְק שְׂבָא מְעַצְמוֹ, אֶבֶל בְּמִקּוֹם שֵׁפִשֵׁעַ הַיִּשְׂרָאֵל, כְּגוֹן שֵׁקֶנָה
פָּרָה חוֹלְבֵת מִן הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים, אוֹ שֵׁהָיָה יָכוֹל לְמַפְרֵ הַבְּכוֹר לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים
קָדָם שְׁנוּלַד, וְלֹא עָשָׂה, אֵין הַכֹּהֵן צָרִיךְ לְקַבְּלוֹ (שָׁם). וְאֶפְלוּ בְּמִקּוֹם שֵׁצָרִיךְ
לְקַבְּלוֹ, אֲסוּר לְיִשְׂרָאֵל לְתַנּוּ לוֹ (ג) לְהִקְנִיטוֹ אוֹ לְנַקֵּם מִמֶּנּוּ. (ג"ז שָׁם בְּשֵׁם
מוֹהַר"ם).

ה הַבְּכוֹר, בְּזִמְנֵי הַזֶּה, יִשְׁהֶנּוּ עַד שְׁיִפֹּל בּוֹ מוֹם, וְשׁוֹחֲטוּ
עַל פִּי (ד) מִמַּחָה, וְאוֹכְלוּ (בְּכָל מְקוֹם), וּמֵאֲכִילוּ אֶפְלוֹ לְעוֹבֵד
כּוֹכְבִים אוֹ (ה) לְכָלְבִּים. (הַגְּהוֹת מְרֻדְכֵי פֶרֶק הָאִשָּׁה שֶׁהִלְכָה).

ו הַבְּכוֹר, בְּזִמְנֵי הַזֶּה, מוֹכֵר אוֹתוֹ הַכֹּהֵן אֶפְלוֹ לְיִשְׂרָאֵל,
תָּמִים חַי, וּבַעַל מוֹם חַי וְשָׁחוּט, וּמִקְדָּשׁ בּוֹ אֶת הָאִשָּׁה,
שֶׁהוּא כְּשֵׁאֵר מְמוֹנָו. אֲבָל אֵינּוּ נִמְכָּר בְּמִקְוֹלִין, וְאֵינּוּ
נִשְׁקָל בְּלִטְרָא. וּמִכָּל מְקוֹם מִתֵּר לְשִׁקָּל בּוֹ (ו) מָנָה כְּנֶגֶד
מָנָה, וְכֶנֶגֶד כָּלִי וְקוֹפִיץ (פִּי כְּמוֹ סִכִּין גָּדוֹל וְרַחֵב וְחֲדוּדוֹ בּוֹלֵט בְּאִמְצָעֵיתוֹ).
וְהֵי מֵלִי, בְּשָׂרוֹ, אֲבָל חֲלָבוֹ וְדָמוֹ וְגִידוֹ וְקֶרְנָיו, נִמְכָּרִים
בְּמִקְוֹלִין וְנִשְׁקָלִין בְּלִטְרָא. וְשִׁמְנוֹ שֶׁל גִּיד דֵּינּוֹ כְּבָשָׂר,
כִּיּוֹן שֶׁהוּא מִתֵּר מִן הַתּוֹרָה.

ז הַבְּכוֹר, (ז) אֶפְלוֹ בַּעַל מוֹם, נֶאֱכָל תּוֹךְ שְׁנָתוֹ. וּמֵאִימְתֵי
מוֹנָה לוֹ, אִם נוֹלַד בַּעַל מוֹם מוֹנָה לוֹ מִיּוֹם שְׁנוּלָד, וְהוּא
שִׁיּוּדַע שֶׁפָּלוּ לוֹ (ח) חֲדָשִׁיו, שֶׁהֵרִי נִרְאָה לְאֲכִילָה בְּיוֹם
לִידָתוֹ. אֲבָל אִם לֹא יָדַע בְּיָדָאִי שֶׁפָּלוּ לוֹ חֲדָשִׁיו, מוֹנָה לוֹ
מִיּוֹם שְׁמִינִי.

ח נוֹלַד לוֹ מוֹם תּוֹךְ שְׁנָתוֹ, רִשְׁאֵי (ט) לְקִיּוֹ כָּל יִיב
חֲדָשׁ. נוֹלַד לוֹ מוֹם בְּסוֹף שְׁנָתוֹ, מִתֵּר לְקִיּוֹ לִי יוֹם מִיּוֹם
שֶׁנִּפְּל בּוֹ הַמוֹם, וְאֵף עַל פִּי שֶׁהוּא מִתְאַחֵר לְאַחַר שְׁנָתוֹ.

כִּיצַד, כְּגוֹן שֶׁנִּפְּל בּוֹ מוֹם בְּטִיּוֹ יוֹם לְפָנָי גָּמַר שְׁנָתוֹ,
מִשְׁלִימִים לוֹ טִיּוֹ יוֹם אַחֵר שְׁנָתוֹ. נוֹלַד לוֹ מוֹם אַחֵר
שְׁנָתוֹ, אֵינוֹ רִשְׁאֵי לְקִיּוֹ אֶלָּא עַד לִי יוֹם, וַיֵּאכֹל.

ט הַבְּכוֹר, בְּזִמְן הַזֶּה, עַד שֶׁלֹּא נִרְאָה לְהִרְאוֹתוֹ (י)
לְחֻכְם, מְקִיּוֹ שְׁתַּיִם וְשִׁלְשׁ שָׁנִים, וּמִשְׁנִרְאָה לְהִרְאוֹתוֹ
לְחֻכְם, אִם נוֹלַד בּוֹ מוֹם בְּתוֹךְ שְׁנָתוֹ רִשְׁאֵי לְקִיּוֹ כָּל
יִיב חֹדֶשׁ. וְאִם נוֹלַד בּוֹ מוֹם לְאַחֵר שְׁנָתוֹ, מְקִיּוֹ לִי יוֹם.

י שָׁנָה שֶׁל בְּכוֹר הִיא שְׁנַת לְבָנָה תְּמִימָה, יִיב חֹדֶשׁ מִיוֹם
לְיוֹם. וְאִם הִיְתָה שָׁנָה מְעַבְּרָת, נִתְעַבְּרָה לוֹ, וּמוֹנָה לוֹ יִיג
חֹדָשִׁים.

יא נוֹלְדוּ לוֹ שְׁנֵי טָלָאִים, אֶחָד בְּטִיּוֹ שֶׁל (יב) אֶדָר
הָרֵאשׁוֹן וְאֶחָד בְּרֵאשׁ חֹדֶשׁ אֶדָר הַשְּׁנִי, זֶה שֶׁנוֹלַד בְּרֵאשׁ
חֹדֶשׁ אֶדָר שְׁנִי, כִּיּוֹן שֶׁהִגִּיעַ יוֹם רֵאשׁוֹן בְּאֶדָר שֶׁל שָׁנָה
הַבְּאָה עֲלֵתָה לוֹ שָׁנָה, וְזֶה שֶׁנוֹלַד בְּחֻצֵי אֶדָר הָרֵאשׁוֹן לֹא
עֲלֵתָה לוֹ שָׁנָה עַד חֻצֵי אֶדָר שֶׁל שָׁנָה הַבְּאָה, הוֹאִיל וְנוֹלַד
בְּחֹדֶשׁ הָעֵבֶר מוֹנִים אוֹתוֹ לוֹ.

יב עָבַר וְשָׁהָה אוֹתוֹ לְאַחֵר זְמָנוֹ, אֵינוֹ נִפְסָל.

סימן שז - דין הבכור אחר שחיטה, ושאינו יכול למכרו ולא לשחטו עד שיפל בו מום,

סעיפים

ג'

ובו

א אין מרגילין בבכור, דהינו **(א)** להפשיט עורו שלם דרך מרגלותיו.

ב שחטו ונמצא טרפה, עורו עם בשרו אסור בהנאה וטעון קבורה. ולכן טוב **(ב)** למכרו לעובד כוכבים קדם שחיטה. (הגהות מרדכי פי האשה וכן כתב הבית יוסף בשם תשובה אשכנזית והיא בתשובת מהרי"ל).

ג צריך הכהן להשהותו ולגדלו לעולם, עד שיפל בו מום. ויכול למכרו **(ג)** אפלו לישראל, אף על פי שהוא תמים, והלוקח ינהג בו קדשת בכור. במה דברים אמורים, שהלוקח קונה אותו לצרכו. אבל אסור לעשות בו **(ד)** סחורה, דהינו לקנותו כדי להרויח. ואם קנאו לצרכו ולא נצטרך לו, יכול לחזר ולמכרו.

סימן שח - אסור עבודת הבכור ואסור

גזתו

סעיפים

ה'

ובו

א הבכור אסור (א) בגזזה ועבודה. ואפלו אם עבר וגזזו, או תלשו בידו, או אפלו נשר הצמר מעצמו, אסור בהנאה לעולם, לא שנא מת מעצמו לא שנא שחטו אחר כך, ואפלו על ידי ממחה, אין השחיטה מתרת הצמר שנתלש מחיים. אבל צמר המחבר, השחיטה מתירתו כבשרו.

ב אם נתלש מחיים ועודנו מסבך בשאר הצמר, את שנראה כשאר צמר נתר בשחיטה, ואת שאינו נראה כשאר הצמר, והוא שעקרו הפוד כלפי ראשו, אין השחיטה מתירתו.

ג כשבא לשחטו או לראות מומו, מתר (ב) לתלש הצמר של מקום שחיטה, כדי לעשות מקום לשחיטה. והצמר שנתלש אסור בהנאה (בית יוסף בשם הרמב"ם). ודוקא ביד, אבל לא בכלי, כדי שלא יהא נראה כגוזז.

ד גזת בכור, אפלו גזת בעל מום, שנתערב בגזי חליון אפלו אחת בכמה אלפים, כלן (ג) אסורות, שהרי הוא דבר חשוב ומקדש בכל שהוא.

ה האורג מלא הסיט מצמר בכור בבגד, ידלק הבגד

הגה: או יקבר (טור). ויש אומרים דדוקא שארג דבר חשוב, כגון ציור בבגד; אבל אם אינו דבר חשוב, בטל (ד) ברב (גיז בטור ורא"ש).

סימן שט - דיני בכור בזמן הזה

סעיפים

ב'

ובו

א בכור, בזמן הזה, אין בו התר אלא על ידי מום. ואפלו אם ירצו הבעלים או הכהן לכנסו לכפה עד שימות מעצמו, (א) אינם רשאים, אלא צריך הכהן לגדלו עד שיפיל בו מום.

ב אפלו כשיפיל בו מום בגלוי ונכר לכל, כגון שנקטעה ידו או רגלו וכיוצא בו, אינו רשאי לשחטו אלא על פי ממחה, שיורה לו שהוא מום הראוי לשחט עליו. ואם אין חכם ממחה, נתר על פי ג' בני הכנסת, דהינו חכמים קצת ואינם בקיאים כל כך. והאדנא דליכא ממחין, אינו נשחט על פי ג' בני הכנסת אלא במומין מבהקים, כגון נסמית עינו ונקטעה ידו וכיוצא בהן. וצרימת האזן הוא מום מבהק היכא דמנכר שפיר ונראה לעיניו שהוא יותר מחגירת הצפרון. וכיצד צרימת האזן,

שְׁנֵפְגָמָה בְּחֶסֶרֶן מִן (ב) הַתְּנוּדָה, וְלֹא הָעוֹר שֶׁבְּשֵׁפֶת
הָאֵזֶן, בֵּין שְׁנֵפְגָמָה בְּיַד אָדָם בֵּין שְׁנֵפְגָמָה בְּיַד שָׁמַיִם.

הגה: נְחִתֵּף הַזָּנָב לְמַעַלָּה מִן הַחֹלְקָא, הָגוֹי מוּס (פְּסָקֵי מֵהֶרָא"י ס"י רמ"ו). וְעוֹד
מָנָה בְּעַל הַטּוֹר כְּמָה (ג) מוּמִין שְׁשׁוּחֲטִין עֲלֵיהֶן בְּזָמַן הַזֶּה, וְהָרַב שֶׁחָבַר סֵפֶר
הַזֶּה נִמְשָׁף אַחַר דְּבָרֵי הַרְמְב"ם; וְלִי נִרְאָה דְּהַסוּמָד עַל דְּבָרֵי הַטּוֹר הַבְּנוּיִן
עַל דַּעַת הָרָא"שׁ לֹא הֶפְסִיד.

סימן שי - דין בכור שנשחט שלא על

פי חכם

ובו ג' סעיפים
א הַשּׁוּחֵט אֶת הַבְּכוֹר שְׁלֹא עַל פִּי חָכָם, אֶפְלוּ (א) הָרְאָהוּ
לְחָכָם אַחַר כֶּף וּמָצָא בּוֹ מוּס, אָסוּר. וְהוּא הַדִּין בְּזָמַן
הַזֶּה, אִם לֹא הָרְאָהוּ לְשִׁלְשָׁה בְּנֵי הַכִּנְסֵת.

ב הַשּׁוּחֵט הַבְּכוֹר שְׁלֹא עַל פִּי מִמְחָה, וּמְכָרוֹ וְאֶכְלוּהוּ,
מִחֲזִיר לָהֶם הַדָּמִים; לֹא אֶכְלוּהוּ, יִקָּבֵר וַיִּחֲזִיר לָהֶם
הַדָּמִים.

ג מִי שֶׁאִינּוֹ מִמְחָה, וְרָאָה אֶת הַבְּכוֹר, וְנִשְׁחַט עַל פִּיו,
יִקָּבֵר וַיִּשְׁלַם מִבֵּיתוֹ. וְכִמָּה יִשְׁלַם, אִם הוּא בְּאֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל (ב) מִשְׁלַם בְּגֶסֶה חֲצִי דָמָיו, וּבְדָקָה רְבִיעֵ דָמָיו;

ובחוץ לארץ, בין בדקה בין בגסה חצי דמיו. והאדנא,
שאף בארץ ישראל אין רב שדות של ישראל, מתר לגדל
בהמה דקה אפלו בארץ ישראל, הלכך אפלו בארץ
ישראל אף בדקה משלים חצי דמים.

סימן שיא - דין החשוד למכר הבכור

אחד

סעיף

ובו

א החשוד למכר בכור לשם חליו, אין קונים ממנו בשר
צבאים, (א) שדומה לבשר עגלים. ואין לוקחים ממנו
עורות שאינם עבדים, אפלו של נקבה, שמא יחתיך
זכרותו ויאמר: של נקבה הוא. ואין לוקחין ממנו צמר,
אפלו מלבן. אבל לוקחין ממנו צמר (ב) טווי ולבדים
ועורות.

סימן שיב - דין הנוטל שכר לראות

בכור

סעיפים

ג'

ובו

א הנוטל שכר להיות רואה בכורות, אין שוחטין על פיו

אֵלֶּא אִם כֹּן הָיָה מִמָּחָה גְּדוּל וְיָדְעוּ בּוֹ חֲכָמִים שְׂאִין
כְּמוֹתוֹ, וּפְסָקוּ לוֹ (א) שְׂכָר עַל הָרְאִיָּה וְהַבְּקוּר. וְצָרִיךְ
שְׂיִתְּנוּ לוֹ שְׂכָרוֹ, בֵּין יְהִיָּה הַמוּס קְבוּעַ וְיִתְּיָרְנוּ, בֵּין אִם
לֹא יְהִיָּה קְבוּעַ. וְלֹא יִתְּנוּ לוֹ שְׂכָר עַל הַבְּהִמָּה אֵלֶּא פְּעַם
אַחַת, וְרוֹאֶה אוֹתָהּ לְעוֹלָם, כָּל זְמַן שְׂמַבִּיאִין אוֹתָהּ, כְּדִי
שְׂלֹא יָבֵא לְיַדֵּי חֲשָׁד.

ב אִין הַחֲכָם רוֹאֶה בְּכוֹר (ב) לְעַצְמוֹ.

ג אִין רוֹאִין מוּמִין בְּיוֹם טוֹב. אֲבָל אִם רָאָהוּ מִעֶרֶב יוֹם
טוֹב, יָכוֹל לְחַקֵּר עָלָיו בְּיוֹם טוֹב הַיָּאָד נֶפֶל בּוֹ הַמוּס.

סימן שיג - שלא להטיל מום בבכור

סעיפים

ז'

ובו

א אָסוּר לְהַטִּיל מוּם בְּבָכוֹר ; אֲפֹלוּ לְגַרְם לוֹ מוּם, כְּגוֹן
לִיתֵן דְּבִלָּה עַל גְּבִי אֲזָנוֹ כְּדִי שְׂיִטְלָנָה הַכֶּלֶב מִשָּׁם וְיִקְטַע
אֲזָנוֹ עִמָּה וְכִיּוֹצֵא בָּזָה, אוֹ שְׂאוּמֵר לְעוֹבֵד פּוֹכְבִים
לְהַטִּיל בּוֹ מוּם. וְאִם עָשָׂה מוּם בְּיַדָּים אוֹ בְּגִרְמָתוֹ, אִין
שׁוֹחֲטִין אוֹתוֹ עַל יָדוֹ עַד שְׂיִפֹּל בּוֹ מוּם אַחֵר מִעַצְמוֹ. וְאִם
מֵת, אִין קוֹנְסִין בְּנוֹ (א) אַחֲרָיו, אֵלֶּא שׁוֹחֲטִין אוֹתוֹ עַל
יָדוֹ.

ב אם עוֹבֵד כּוֹכְבִים או תִּינוֹק מֵטִיל בּו מוֹם מְעַצְמוֹ, אִם לֹא כִּי לְהִתִּירוֹ, מִתֵּר, אֶפְלוּ אִם שָׁאֵל: לָמָּה אֵין שׁוֹחֲטִין אוֹתוֹ, וְהִשִּׁיבוּ לוֹ לְפִי תַמָּם שְׁאָסוּר לְשַׁחֲטוֹ עַד (ב) שְׂיִפֹּל בּו מוֹם. אָבֵל אִם כִּי לְהִתִּירוֹ, כְּגוֹן לְאַחַר שְׁרוּאָה שְׁהִתִּירוּהוּ עַל יְדֵי כֶּד עוֹשֶׂה כֵּן לְאַחֲרִים, אָסוּר. סִפֵּק אִם כִּי לְהִתִּירוֹ אוֹ לֹא, אֲזַלְיָן לְקַלָּא (הַגְּהוֹת מְרַדְכֵי דְחַלְיוֹ). וְאִם עוֹבֵד כּוֹכְבִים מִסִּיחַ לְפִי תַמָּו וְאוֹמֵר שְׁהִישְׂרָאֵל צְנִהוּ, (ג) אָסוּר (תִּיָּה סִי קס"ט).

ג אִם אָמְרוּ לְעוֹבְדֵת כּוֹכְבִים הַמְּשַׁרְתֵת בְּבֵית יְהוּדִי, עַל הַבְּכוֹר, שְׂאִין לְאַכְלוּ בְּלֹא מוֹם, וְהִלְכָה וְחִתְּכָה אֲזָנוֹ, חֲשׁוֹב לְדַעַת וְאִין שׁוֹחֲטִין אוֹתוֹ עֲלִיו, מִפְּנֵי שְׁעוֹבְדֵת כּוֹכְבִים זֶה (ד) כְּנִנְה לְהִתִּירוֹ, וְגַם הָאוֹמְרִים לָהּ שְׂאִינוּ נֶאֱכָל בְּלֹא מוֹם כְּנִנְו לְכַד שְׁתַּטִּיל בּו מוֹם. הַגָּה: מִתֵּר לִתְּוּ בְּכוֹר לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים כְּדִי לְגַדְלוֹ, וְאִם הֵטִיל הַשׁוֹמֵר בּו מוֹם, מִתֵּר, וְלֹא אִמְרִינְו דְכִי לְהִתִּירוֹ, אִף עַל פִּי (ה) שְׂיִוְדַע שְׁנִתֵּר בְּמוֹמוֹ וְשִׁהוּא בְּכוֹר (פְּסָקִי מִהֲרַא"י סִי קס"ח).

ד הִיָּה הַבְּכוֹר רוֹדְפוֹ, וּבָעַט בּו וְעַל יְדֵי כֵּן עָשָׂה בּו מוֹם, מִתֵּר לְשַׁחֲטוֹ עֲלִיו. וְאֶפְלוּ בָעַט בּו לְאַחַר (ו) שְׁנַצַּל מִמֶּנּוּ.

ה דְּבַר תּוֹרָה, בְּכוֹר שְׂנַפֵּל בּו מוֹם עוֹבֵר, מִתֵּר לְהֵטִיל בּו מוֹם קְבוּעַ, אָבֵל חֲכָמִים אָסְרוּהוּ.

1 בכור שֶאֱחָזוּ דָם, יִקִּיזוּ וּבִלְבָד שֶלֹא יִתְכַוֵּן לַעֲשׂוֹת מוּם.
וְאִם נַעֲשֶׂה בּו מוּם בְּהַקְזָה זֹו, הֲרִי זֶה נִשְׁחָט עָלָיו.

2 מִתֵּר לְהַטִּיל מוּם בְּבָכוֹר בְּזִמְן הַזֶּה קִדָּם (ז) שְׂיִצָּא
לְאוֹר הָעוֹלָם.

סימן שיד - מי נאמן על הטלת מום

בבכור

סעיפים

י"א

ובו

א הפהנים (א) חשודים להטיל מום בבכור. אפלו אם הוא חכם ויושב בישובה, אם עשה דבר שנראה כמערים, כגון שנתן לבכור שעורים בסל בענין שכשיבא לאכלם נפגם שפתו או פיוצא בזה, אין לשחטו על אותו המום. ולפיכך כל מום שראוי לבא בידי אדם, אין שוחטין אותו עליו, עד שיעידו שמעצמו נפל בו. (טור).

ב כל המומין הראויים לבוא בידי אדם, נאמן הרועה עליהם לומר: מאליהם נפלו ולא נעשו בכונה, וישחט עליהם. בפה דברים אמורים, כשהיה הרועה (ב) ישראל

וְהַבְּכוֹר בְּיַד הַכֹּהֵן ; אָבֵל אִם הָיָה הָרוּעָה כֹּהֵן וְהַבְּכוֹר
עֹדֵן הוּא בְּיַד בְּעָלָיו הַיִּשְׂרָאֵל, הֲרִי זֶה אֵינוֹ נֶאֱמָר,
וְחוֹשְׁדִין אוֹתוֹ שְׂמָא הוּא הַטִּיל בּוֹ כְּדִי שְׂיִתְּנֵנוּ לוֹ. וַיֵּשׁ
אוֹמְרִים דְּרוּעָה כֹּהֵן נֶאֱמָר עַל בְּכוֹר שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וַיֵּשׁ לְהַקֵּל (טוֹר בְּשֵׁם הַרְאִישׁ
וְהַרְמַבִּי').

ג כֹּהֵן שֶׁהָעִיד לְכֹהֵן אַחֵר שְׂמוֹם זֶה מֵאֱלֹו נֶפֶל, נֶאֱמָר,
וַאִין חוֹשְׁשִׁין לָהֶם שְׂמָא הֵם גּוֹמְלִים זֶה אֶת זֶה.

ד אֶפְלוֹ (ג) בְּנִיו וּבְנֵי בֵיתוֹ שֶׁל כֹּהֵן, מְעִידִין לוֹ עַל הַבְּכוֹר ;
אָבֵל לֹא אֲשֵׁתוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהִיא כְּגוֹפּוֹ.

ה עַד שֶׁהָעִיד מִפִּי עַד אַחֵר שְׂמוֹם זֶה נֶפֶל שְׂלֹא לְדַעַת,
נֶאֱמָר. אֶפְלוֹ אֲשֶׁה נֶאֱמָנֶת לוֹמַר : בְּפְנֵי נֶפֶל מוֹם זֶה
מֵאֱלֹו, וַיִּשְׁחַט עָלָיו.

ו לֹא הָיוּ מְחֻזְקִים בּוֹ שֶׁהוּא בְּכוֹר, וְאָמַר הַכֹּהֵן : בְּכוֹר
הוּא זֶה וּמוֹם זֶה נֶפֶל בּוֹ מֵעֲצָמוֹ, (ד) נֶאֱמָר.

ז בְּכוֹר שֶׁהָיָה בְּיַד כֹּהֵן, וְנֶפֶל בּוֹ מוֹם, וְהָעִיד עָלָיו עַד
אֶחָד שֶׁזֶה הַמוֹם מֵאֱלֹו נֶפֶל, וַאִין אָנוּ יוֹדְעִים אִם מוֹם
זֶה שׁוֹחֲטִין עָלָיו אֶת הַבְּכוֹר, וּבֹא הַכֹּהֵן שֶׁהוּא בְּיַדוֹ

וְאָמַר : הִרְאִיתִי מוֹם זֶה (ה) (לממחה) וְהִתִּירוּ לְשַׁחֲטָהּ, הֲרִי
זֶה נֶאֱמַן, וְאִין חוֹשְׁשִׁין שְׁמָא לֹא הִרְאָהוּ.

ח וְכֹן נֶאֱמַן הַכֹּהֵן לֹמֵר עַל בְּכוֹר בְּעַל מוֹם : בְּכוֹר זֶה
נִתְּנוֹ (ו) לִי יִשְׂרָאֵל בְּמוֹמוֹ, וְאִין חוֹשְׁשִׁין שְׁמָא הוּא
הַטִּילוֹ, דְּמַלְתָּא דְּעַבְיָדָא לְגַלּוּיֵי לָא מְשַׁקְרִי בַּהּ אֲנָשִׁי.

ט נֶאֱמַן יִשְׂרָאֵל לֹמֵר : נִתְּתִי בְּכוֹר זֶה לְכֹהֵן בְּמוֹמוֹ,
אֶפְלוּ הִיָּה טָלָה וְהִגְדִּיל וְלֹא חִישִׁינָן שְׁמָא אִינוּ מְכִירוּ.

י יִשְׂרָאֵל לֹא נְחָשְׁדוּ עַל הַבְּכוֹרוֹת, אֶפְלוּ שְׁלָהֶם. לְפִיכָד
יִשְׂרָאֵל שְׁיֵשׁ לוֹ סֶפֶק בְּכוֹר שְׁנֶאֱכַל בְּמוֹמוֹ לְבַעָלִים, (ז)
נֶאֱמַן לֹמֵר שְׁנֶפֶל בּוֹ מוֹם מֵעֶצְמוֹ.

יא אִין רוֹאִין אֶת הַבְּכוֹר לְיִשְׂרָאֵל עַד שְׂיֵהֵא כֹהֵן עֲמוֹ,
שְׁמָא יֹאמֵר לוֹ הַמְּמַחָה : מוֹם הוּא וּמִתֵּר לְשַׁחֲטַ עֲלָיו,
וַיִּלְדּוּ וַיִּשְׁחַטְנוּ לְעֶצְמוֹ וְלֹא יִתְּנֵנוּ לְכֹהֵן, שְׁאַף עַל פִּי שְׂאִינוּ
חָשׂוּד לְאֹכַל קִדְשִׁים בַּחוּץ, חָשׂוּד הוּא לְגַזַּל מִתְּנֹת
כֹּהֲנָה. לְפִיכָד אִם הִיָּה חֶכֶם וַיִּדּוּעַ שְׂהוּא מְדַקְדֵּק עַל
עֶצְמוֹ, רוֹאִים לוֹ. וְכֹן אִם הִיָּה הַמוֹם גְּלוּי לְכֹל, כְּגוֹן
שְׁנִקְטָעָה יָדוֹ אוֹ רַגְלוֹ, הוֹאִיל וְהִבִּיאוּ לְחֶכֶם הַמְּמַחָה
הֲרִי זֶה בְּחִזְקַת מְדַקְדֵּק עַל עֶצְמוֹ, לְפִיכָד רוֹאִים לוֹ אַף

סימן שטו - דין ספק בכור ויוצא דפן וטמטום ואנדרוגינוס

סעיפים

ז

ובו

א ספק בכור, אין הבעלים צריכים לתנו לכהן, אלא ישתנו עד שיפיל בו מום, (א) ויאכלנו. ואסור בגזה ועבודה. ואם תקפו כהן, אין מוציאין אותו (ב) מידו. **הגה:** ויש אומרים דמוציאין אותו מיד הכהן (טור בשם הרא"ש) וכן הלכתא. ואפלו אם נתנו לו הישראל בטעות, שהיה סבור שצריך לתנו לו, ואחר כך נודע לו, צריך הכהן להחזיר לו (פסקי מהרא"י סימן קס"ו).

ב יוצא דפן ושתולד אחריו דרך רחם, שניהם אינם בכור; אפלו ילדה נקבה תחלה דרך דפן, וזכר אחריה דרך רחם, פיון שקדמו אחר. בכור שהוא טמטום, הרי זה ספק בכור ויאכל במומו לבעליו. ודוקא במטיל מים במקום נקבות, אבל אם מטיל מים במקום זכרות, בכור ודאי הוא וצריך לתנו לכהן (טור בשם הרא"ש ולא כרמב"ם).

ג אנדרוגינוס הוא ספק בכור, ויאכל במומו לבעלים.

ד מְבַכֶּרֶת שֶׁיִצְאָה מִלְאָה וְחִזְרָה רִיקָנִית, הִבָּא אַחֲרֶיהָ בְּכוֹר, מִסִּפֵּק, שְׁמָא הִפִּילָה דְּבַר שְׂאִינוּ פּוֹטֵר מֵהַבְּכוֹרָה.

ה רַחֵל שֶׁיִלְדָה כְּמִין עֵז, אוֹ עֵז שֶׁיִלְדָה כְּמִין רַחֵל, פְּטוּרָה מֵהַבְּכוֹרָה, שְׁנֵאמַר: אֵד בְּכוֹר שׁוֹר (ויקרא כז, כו) עַד שֶׁהִיָּה הוּא שׁוֹר וּבְכוֹרוֹ שׁוֹר. וְאִם הָיָה בּוֹ מִקְצַת סִימָנֵי אִמּוֹ, הָרִי זֶה בְּכוֹר וְהוּא בְּעַל מוֹם קְבוּעַ, שְׂאִין לָךְ מוֹם גְּדוֹל מִשְׁנוּי בְּרִיתוֹ (לשון רמב"ם פ"ה מהל' בכורות ד"ו).

ו פָּרָה שֶׁיִלְדָה כְּמִין חֲמוֹר, וַיֵּשׁ בּוֹ מִקְצַת סִימָנֵי פָּרָה, הָרִי זֶה בְּכוֹר לְכַהֵן, הוֹאִיל וּמִין הַחֲמוֹר יֵשׁ בּוֹ דִּין בְּכוֹר. אֲבָל אִם יִלְדָה מִין סוּס אוֹ גָּמֶל, אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מִקְצַת סִימָנֵי פָּרָה, הָרִי הוּא סִפֵּק בְּכוֹר; לְפִיכָךְ יֵאָכֵל לְבַעֲלָיו, וְאִם תִּפְסוּ כַּהֵן אֵין מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ. וְהוּא הַדִּין לְחֲמוֹר שֶׁיִלְדָה כְּמִין סוּס, וַיֵּשׁ בּוֹ מִקְצַת סִימָנֵי חֲמוֹר, הָרִי זֶה סִפֵּק בְּכוֹר. וְכִבֵּר נִתְבָּאֵר דִּנְקֻטִינּוּ דְאִם תִּקְפוּ כַּהֵן מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ.

ז בְּהֵמָה דַּקָּה שֶׁטִּנְפָה, דִּהְיִינוּ שְׁנֵמוּחַ הָעֶבֶר וַיִּצָּא הַמַּחּוּי, פְּטוּרָה מֵהַבְּכוֹרָה. וְצָרִיךְ לְהִרְאוֹתוֹ לְרוּעָה חָכָם שֶׁיִּרְאֶה אִם הוּא מַחּוּי וְלָד. וּבְהֵמָה גְּסָה שֶׁהִפִּילָה (ג) שְׁלִיא, פְּטוּרָה מֵהַבְּכוֹרָה; וְהַשְּׁלִיא עֲצָמָה אֵין בָּהּ קִדְשָׁה, וּמִתָּר לְהֵאָכִילָה לְכָלִּבִּים. שְׁפָעָה חֲרָרֶת דָּם, פְּטוּרָה מֵהַבְּכוֹרָה.

והתורה תקבר, לפרסמה שהיא פטורה מהבכורה.

סימן שטז - דין הלוקח בהמה מן העובד כוכבים ואינו יודע אם בכרה

סעיפים

ו'

ובו

א הלוקח בהמה מהעובד כוכבים, ואין ידוע אם בכרה וילדה, הרי זה ספק בכור, ויאכל במומו לבעלים, ואינו לפהו, שהמוציא מחברו עליו הראיה. בין אם לקחה תוך שנתה, או אחר שנתה, **(א)** ואפלו אם העובד כוכבים מסיח לפי תמו שכתב בכרה, אינו נאמן. וסימנים שבחדקי קרניה אין מעלה ולא מוריד לסמוך עליהם (הגהות מרדכי פי' האשה).

ב לקח בהמה **(ב)** מיניקה מהעובד כוכבים, אינו חושש שפא בנה של אחרת היא מיניקה, אלא הרי זו בחזקת שילדה. ואפלו הנה זה שמיניקה כמו מין אחר, ואפלו כמין חזיר, פטורה מהבכורה.

ג וכן בהמה שהיא חולבת, פטורה מהבכורה, שרוב הבהמות אינן חולבות אלא אם כן ילדו. הגה: ויש אומרים דאין סומכין על מה שהיא חולבת (טור בשם הי"ג והגהות מרדכי פרק האשה), וכן פסקו האחרונים (מהרא"י בפסקיו סימן קס"ו ובת"ה סימן רע"א ומהרי"ו סימן קע"ד),

וְכֵן נוֹהֲגִין בְּכָל מְדִינֹת אֵלֶּיךָ. מִיֵּהוּ אִם יֵשׁ עוֹד צַד הַתֵּר לָזֶה, אוֹ שְׁעוֹבֵד כּוֹכְבִים מְסִיחַ לְפִי תַמּוֹ שְׁלֵא לְהִשְׁבִּיחַ מִקְחוֹ, וְאוֹמֵר שְׁיִלְדָה, סוֹמְכִין לְהַתִּיר. וְדוֹקָא בְּפָרוֹת, וּבְמִקּוֹם שְׁלֵא נִשְׁמַע שְׁחוֹלְבוֹת בְּלֹא וְלֹד; אֲבָל בְּעֵזִים, שְׁדָרְךָ שְׁחוֹלְבוֹת בְּלֹא וְלֹד, לֹא סְמַכִּינְךָ עַל כְּךָ אֲפִלּוּ בְּמִקּוֹם דְּאִכָּא סְפֵק (ג) סְפֵקָא, כְּגוֹן שְׁיִלְדָה ב' וְאִכָּא לְמִימַר אֲכַל אֶחָד דְּאִינּוּ בְּכוֹר, אֲפִלּוּ הֵכִי אֲסוּר (פְּסָקִי מֵהֲרַא"י סִימָן ק"ל). וְנִ"ל דְּבְמִקּוֹם דְּאִין דְּרָךְ הָעֵזִים בְּכָךְ, אוֹ שְׁדָרְךָ הַפְּרוֹת בְּכָךְ, אִין לְחַלְקֵךְ, וְיֵשׁ לְחַקֵּר אַחַר זֶה.

ד בְּהֵמָה שְׁרְאִינְוָה חוֹלְבָת, וְיִדְעֵנוּ שְׁלֵא יִלְדָה, אִם אַחַר כְּךָ רְאִינְוָה מִינִיקָה וְלֹא יִדְעֵנוּ אִם יִלְדָה אוֹתוֹ וְלֹד אִם לֹא, הֲרִי זֶה בְּחִזְקַת (ד) שְׁיִלְדָתוֹ.

ה מִי שֵׁישׁ לוֹ בְּעֶדְרוֹ מְבַכִּירוֹת, וְשָׂאִין מְבַכִּירוֹת, וְיִלְדוּ, וְלֹא הָיָה שָׁם אָדָם, וּמוֹצֵא מְבַכִּירוֹת מִינִיקוֹת נִקְבוֹת וְשָׂאִינְךָ מְבַכִּירוֹת מִינִיקוֹת זְכָרִים, אִינּוּ חוֹשֵׁשׁ שְׁמָא בְּנָה שֶׁל זוֹ בָּא לוֹ אֶצֶל זוֹ וְשָׁל זוֹ אֶצֶל זוֹ, אֲפִלּוּ הִדְבָּר (ה) בְּחִזְקָתוֹ שֶׁכָּל אַחַת מִינִיקָה אֶת בְּנָה.

ו הַלּוֹקֵחַ בְּהֵמָה מִיִּשְׂרָאֵל, הֲרִי זֶה בְּחִזְקַת שְׁבִכְרָה, עַד שְׁיִוְדִיעוֹ הַמוֹכֵר שְׁעֵדִין לֹא יִלְדָה. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהוּא (ו) סְפֵק בְּכוֹר (טוֹר) בְּשֵׁם הַרְאִישׁ וְהַרִ"ר יוֹנָה).

סימן שיז - דין בכור שנתערב ומת

אחד מהבהמות

סעיפים

ג'

ובו

א שנים שהפקידו אצל אחד שני זכרים, אחד בכור ואחד פשוט, ומת אחד מהם ואינו יודע איזה (מת), מניח הנשאר ביניהם, והוא בין (א) שניהם, ודינו כספק בכור.

ב מי שהפקיד בכור אצל חברו, ולחברו פשוט (פי' שאינו בכור), ומת אחד מהם, המוציא מחבירו עליו הראיה; וכיון שהנפקד מחזק, יחזיקנו ויאכלנו ממומו.

ג רועה כהן שנתן בהמות בחצר בעל הבית, וילדה אחת מהן בכור, ונתערבו עם של בעל הבית, ומת אחד מהם, הוי ליה בעל הבית (ב) מחזק ויאכלנו ממומו.

סימן שיח - כמה ספקות בדיני בכור

בהמה

סעיפים

ו'

ובו

א רחל שלא בכרה וילדה שני זכרים, אפלו יצאו שני ראשיהם כאחד, אי אפשר שלא קדם אחד, הואיל ואין

ידוע איזה יצא ראשון, הפהו נוטל את הפחוש והשני
(א) ספק בכור. מת אחד מהם, אין לפהו פלוס, שזה
החי ספק הוא והמוציא מחברו עליו הראיה. וכן אם
ילדה זכר ונקבה, הרי הזכר ספק שמה הנקבה יצאה
תחלה, לפיכך אין לפהו פלוס שהמוציא מחברו עליו
הראיה.

ב שתי רחלות שלא בפרו וילדו שני זכרים, שניהם
לפהו, זכר ונקבה, הזכר לפהו; שני זכרים ונקבה,
הפהו נוטל את (ב) הפחוש והשני ספק בכור; ואם מת
אחד מהם, אין לפהו פלוס, שזה החי ספק בכור הוא
והמוציא מחברו עליו הראיה.

ג ילדו שתי נקבות וזכר, או שני זכרים ושתי נקבות,
הרי הזכרים ספק, שאני אומר: שמה הנקבה נולדה
תחלה ואחר כך הזכר, לפיכך אין פהו פלוס,
שהמוציא מחברו עליו הראיה.

ד אחת בכרה ואחת לא בכרה, וילדו שני זכרים, אחד
לו ואחד לפהו, וכל אחד מהם ספק בכור, והפהו נוטל
הפחוש. מת אחד מהם, אין פהו פלוס, שזה החי
ספק הוא. וכן אם ילדו זכר ונקבה, אין פהו פלוס
פלוס, שזה הזכר ספק בכור הוא.

ה גר שנתגיר, ספק בכרה בהמתו קדם שנתגיר ספק אחר כד, הוי ספק, ויאכל במומו לבעלים.

ו כל שהוא ספק בכור, ירעה עד שיפל בו מום, ויאכל לבעליו. ואם תפשו הכהן, אין מוציאם אותו מידו, ואוכל אותו במומו. ועין לעיל ס"י שט"ו דק"ל דמוציאין אותו מיד הכהן.

סימן שיט - דין חתוך אבר הבכור

ויתר דיני בכור

סעיפים

ד'

ובו

א מבכרת המקשה לילד, יכול לחתוך אותו אבר אבר ומשליך לכלבים. (א) ומרבו ואילך, צריך קבורה (בית יוסף בשם התוספות). והבא אחריו, בכור. ויש אומרים שאינו בכור, (טור בשם הרא"ש). יצא רבו, הרי זה יקבר ונפטרה מהבכורה. ואם חתך אבר והניחו, אבר והניחו, עד שהשלים רבו, הרי כל האברים צריכין קבורה ונפטרה מהבכורה, כיון שיצא רבו, בין שלם בין מחתך (נהרי הוא לפנינו), נתקדש למפרע. ויש אומרים דאינו קדוש (ב) למפרע (טור).

ב יָצָא שְׁלִישׁ וּמָכְרוּ לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים, וְחָזַר וַיֵּצֵא שְׁלִישׁ אַחֵר, (ג) נִתְקַדֵּשׁ לְמַפְרָע. וַיֵּשׂ אֲוֹמְרִים דְּאִינוּ קְדוֹשׁ לְמַפְרָע. (טור).

ג יָצָא שְׁלִישׁ דְּרָדָּ דָּפֹן וּשְׁנֵי שְׁלִישִׁים דְּרָדָּ רַחֵם, אִינוּ קְדוֹשׁ. וַיֵּשׂ אֲוֹמְרִים (ד) דְּקְדוֹשׁ (ג'ז טור).

ד יָצָא רַב הָעֶבֶר עַל יְדֵי מְעוֹט אֶחָד מֵהָאֲבָרִים שְׁמִשְׁלִימוּ לְרַב, חָשַׁב כְּפִלּוֹד אֶף עַל פִּי שְׂרַב הָאֲבָר מִבְּפָנָיִם, וְאָסוּר לְמָכְרוֹ לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים וּלְהַשְׁלִיכוֹ לְכָלְבַיִם, וּפּוֹטֵר הַבָּא אַחֲרָיו. וְאִם יָצָא חֲצִיּוֹ שֶׁל עֶבֶר עַל יְדֵי רַב אֶחָד מֵהָאֲבָרִים שֶׁעַל יָדוֹ נִשְׁלַם יְצִיאַת חֲצִי הָעֶבֶר, הֲרִי זֶה סְפִיק וְאָסוּר לְמָכְרוֹ לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים וּלְהַשְׁלִיכוֹ לְכָלְבַיִם, וְהַבָּא (ה) אַחֲרָיו סְפִיק בְּכוֹר.

סימן שכ - מי הם החיבים בבכור בהמה טהורה, ודיני שתפות עובד כוכבים

א כְּהֵנִים (א) וְלוֹיִם חִיבִים בְּבִכּוֹר בְּהֵמָה טְהוֹרָה, וַיִּפְרִישְׁנוּ הַכֹּהֵן (ב) וַיַּעֲבֹדוּנוּ לְעֶצְמוֹ.

ב בְּהֵמַת הַשְּׁתַּפְּיִין חִיבַת בְּבִכּוֹרָה.

ג שְׁתַּפּוֹת הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים פּוֹטֵר, שְׂאֵם הָיָה הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים שֶׁתַּף בְּפָרָה אוֹ בְּעֶבֶר, אֲפֵלוּ הָיָה לוֹ אֶחָד (ג) מֵאֵלֶּף בָּאֵם אוֹ בְּנֹלֵד, הֲרִי זֶה פְּטוֹר מִהַבְּכוֹרָה. לְפִיכָּךְ הַמְקַבֵּל בְּהֵמָה מִן הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים לְהִיּוֹת מְטַפֵּל בָּהּ וְהוֹלְדוֹת בֵּינֵיהֶם, אוֹ עוֹבֵד כּוֹכְבִים שֶׁקַּבֵּל מִיִּשְׂרָאֵל כְּזֶה, הֲרִי אֵלוּ פְּטוֹרִים מִהַבְּכוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר: פֶּטֵר רַחֵם בְּבִנֵי יִשְׂרָאֵל (שְׁמוֹת יג, ב) עַד שֶׁיְהִיָּה הַכֹּל מִיִּשְׂרָאֵל.

ד הָיָה לוֹ בְּאֶחָד מִשְׁנֵיהֶם (ד) אֶבֶר אֶחָד, כְּגוֹן יָד אוֹ רֶגֶל, רוֹאִים כָּל שְׂאֵלוֹ יַחְתָּךְ יְהִיָּה בְּעַל מוֹם, הֲרִי זֶה פְּטוֹר; וְאִם אֶפְשָׁר שֶׁהָעוֹבֵד כּוֹכְבִים (ה) יַחְתָּךְ אֶבֶר וְלֹא יִפְסֵל, חִיב בְּבִכּוֹרָה.

ה עֵדֶר שֶׁהַמְּלֶךְ נוֹטֵל מִמֶּנָּה מַעֲשֵׂר, כִּיּוֹן שֶׁעֲשׂוֹר שֶׁל מְלֶךְ בְּתוֹכוֹ, חֲשִׁיבָא יָד עוֹבֵד כּוֹכְבִים בְּאֶמְצַע וּפְטוֹר מִהַבְּכוֹרָה. **הגה:** וְאֲפֵלוּ יָכוֹל לְסַלֵּק הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים בְּמַעוֹת, חָשׁוּב יָד עוֹבֵד כּוֹכְבִים בְּאֶמְצַע, מֵאַחַר שֶׁעֲקָר שֶׁעֲבֹד הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים עַל הַבְּהֵמוֹת. (בֵּית

יוסף להרי"ף ורא"ש ופסקי מהאר"י סי' ק"ל) אָבֵל אִם הִתְנֵנוּ מִתְחִלָּה שְׂפִתֵנוּ לֹא דָמִים
בְּעַד הַוְלָדוֹת, חֲבִיב בְּבִכּוּרָה (גַם זֶה שָׁם) .

1 בְּזִמְנוֹ הַזֶּה, מִצָּוָה לְשִׁתֵּף עִם הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים קִדְּם
שְׂיֵצֵא לְאֹוִיר הָעוֹלָם, כְּדִי לְפָטְרוֹ מִהִבְכוּרָה, אֲף עַל פִּי
שְׂמִפְקִיעַ קִדְּשָׁתוֹ, הַכִּי עָדִיף טָפִי כְּדִי שְׂלֹא יִבֹּא לִיְדֵי
מְכָשׁוֹל לְהֵנוֹת מִמֶּנּוּ בְּגִזָּה וּבְעִבּוּדָה. וְאִם יִקְנֶה לְעוֹבֵד
כּוֹכְבִים חֶלֶק בְּעֶבֶר, אִין הַקְּנִין חָל, לְפִי שֶׁהוּא דָּבָר שְׂלֹא
בָּא לְעוֹלָם, לְכַד יִקְנֶה לֹא חֶלֶק בָּאִם, אוֹ יִקְנֶה לֹא הָאִם כְּדִי (ו)
לְהַקְנוֹת לֹא חֶלֶק בְּעֶבֶר וְהַקְּנִין יִהְיֶה שְׂיִקְבֵּל פְּרוּטָה מִהָעוֹבֵד
כּוֹכְבִים וְיִקְנֶה לֹא הַמָּקוֹם שֶׁהִבְהִמָּה עוֹמֶדֶת שָׁם
וְהַמָּקוֹם יִקְנֶה לֹא חֶלֶק בָּאִם. אוֹ שְׂיִקְבֵּל מְעוֹת מִן הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים,
וְיִמְשֹׁד הִבְהִמָּה לְרְשׁוּתוֹ אוֹ לְסִמְטָא (ז) דְּאֵז מְשִׁיכָה קוֹנֶה לֹא עִם הַמְּעוֹת (טוֹר
לְדַעַת רִשְׁיִי וְרַבְּנֵי תָם) .

2 הַמָּקְבֵּל צֵאֵן מִן הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים (בְּמִמּוֹן קָצוּב), וּפְסִק עָמוּ
שְׂיִהְיֶה הַשְּׂכָר בֵּינֵיהֶם וְאִם פָּחַתוּ פָּחַתוּ לְיִשְׂרָאֵל, אֲף עַל
פִּי שְׂבַרְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל הֵם וְהָרִי הֵם כְּקִנְיָנוּ, הוּאִיל וְאִם
לֹא יִמָּצֵא הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים אֲצֵלוֹ מִמּוֹן לְגִבּוֹת מִמֶּנּוּ יִגָּבֶה
מִהִבְהִמּוֹת הָאֵלוֹ וּמוֹלְדוֹתֵיהֶם, נַעֲשֶׂה כְּמִי שְׂיֵשׁ לֹא
אַחֲרִיּוֹת עֲלֵיהֶם וְעַל וְלְדוֹתֵיהֶן, וְהָרִי יֵד הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים
בְּאִמְצַע וּפְטוּרִים מִהִבְכוּרָה הֵם וּמוֹלְדוֹתֵיהֶן. אָבֵל וְלִדֵי
וְלְדוֹת, חֲבִיבִים, שְׂהָרִי שֶׁל יִשְׂרָאֵל הֵם וְאִין לְעוֹבֵד
כּוֹכְבִים רְשׁוֹת עֲלֵיהֶם. וְאִם הָעֶמִיד וְלְדוֹת תַּחַת
אֲמוֹתֵיהֶן, וְלִדֵי וְלְדוֹת פְּטוּרִים. וְלִדֵי וְלִדֵי וְלְדוֹת,
חֲבִיבִים. הַגָּה: וְעוֹבֵד כּוֹכְבִים בְּעַל חוּב שְׂקִבֵּל בְּהִמָּה מִיִּשְׂרָאֵל לְגִדְּלָה,

וְהָיָה חֶפֶץ חֶלֶק בְּיָדוֹת, וְהִשְׁרָאֵל אָמַר לָתֵן לוֹ דָּמִים, וּמֵאַחַר שֶׁיָּדוּ הִיָּתָה
תִּקְיָה עַל בְּעַל חוּבוֹ בְּטַח שֶׁעַל כְּרָחוּ שֶׁל עוֹבְד כּוֹכָבִים יִצְטָרֵף לְקַח מְעוֹת,
מִכָּל מְקוֹם פְּטוּרָה מִהַבְּכֹרָה (ח) הוֹאִיל וְהַעוֹבֵד כּוֹכָבִים לֹא רָצָה לְטַפֵּל בָּהּ
רַק בְּחֶלֶק וְלָדוֹת (פְּסָקִי מֵהֶרָאִי סִימָן ק"ל). עוֹבְד כּוֹכָבִים שֶׁקִּבֵּל בְּהֵמַת יִשְׂרָאֵל
לְטַפֵּל בָּהּ, וְאִין לוֹ חֶלֶק בָּהּ רַק קִבֵּל עָלָיו אַחֲרֵי שֶׁלָּהּ, חִיָּבֵת בְּבִכּוּרָה (מֵהֶרָאִי
סִימָן קע"ד)

הלכות פטר חמור

סימן שכא - בכור בהמה טמאה במה ובמי ובאיזה מקום נוהג, וכן פדיונו ועריפתו,

סעיפים

כ"ג

ובו

א בְּכוֹר בְּהֵמָה טְמֵאָה נוֹהֵג בְּכָל מְקוֹם וּבְכָל זְמַן. וְאִינוּ
נוֹהֵג אֶלָּא בְּחִמּוּרִים. וְזֶה מִצְוֹתוֹ, שֶׁכָּל יִשְׂרָאֵל שֵׁישׁ לוֹ
חִמּוּרָה שֶׁבְּכָרָה פּוֹדֶהּ בְּשָׂה מִן הַכֹּבְשִׁים אוֹ מִן הָעֲזִים,
בֵּין זָכָר בֵּין נְקֵבָה, בֵּין תָּם בֵּין בְּעַל מוּם, בֵּין גְּדוֹל בֵּין
קָטָן, וְיִתְּנֶנּוּ לָכֶהֱן. וּמֵאַיִמְתֵּי חִיָּב לְפָדוֹתוֹ, מִשִּׁינּוֹלֵד עַד
שְׁיָמוּת, אֶלָּא שֶׁמִּצְוָה לְפָדוֹתוֹ מִיָּד, שֶׁלֹּא לְהַשְׁהוֹת

הַמְצָנָה. וְלֵאחֶר שֶׁיִּפְדְּנוּ הוּא חֵלִין גְּמוּרִים, וּמִתָּר בְּגִזָּה
וְעִבּוּדָה כְּשֶׁאֵר חֵלִין. וְהִפְהוּ יַעֲשֶׂה גַם כֵּן בְּשֶׁה כָּמוֹ
בְּשֶׁאֵר חֵלִין.

ב אֵין פּוֹדִין לֹא (א) בְּעֵגֶל וְלֹא בְּחִיָּה וְלֹא בְּשֶׁה שְׁחוּט וְלֹא
בְּטִרְפָּה וְלֹא בְּכִלְאִים וְלֹא בְּכוֹי.

ג אֵין פּוֹדִין בְּשֶׁה הַדּוֹמָה לְמִין אַחֵר ; וְאִם פָּדָה, פָּדוּי וְיֵשׁ
אוֹמְרִים דָּאִם פָּדָה בּוֹ הוּי (ב) סִפְק (טוֹר בְּשֵׁם הַרְאִ"ש).

ד פּוֹדִין בְּבֹן פְּקוּעָה. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שְׂאִין פּוֹדִין בְּבֹן פְּקוּעָה (ג"ז בְּשֵׁמוֹ).

ה אִם אֵין לוֹ שֶׁה לְפָדוֹתוֹ, פּוֹדָהוּ בְּשׂוּיוֹ. וְאִזּוּ יִכּוּל לְפָדוֹת בְּכָל
דְּבָר (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַרְמְב"ם), וְנוֹתֵן דְּמִיו לְכַהֵן. לֹא אֶמְרָה תוֹרָה
(ג) לְהַחְמִיר עָלָיו, אֶלֶּא לְהַקֵּל עָלָיו שְׂאִם הָיָה לוֹ פֶּטֶר
חֲמוֹר שְׂשׂוּה עֲשָׂרָה סָלְעִים, יֵשׁ לוֹ לְפָדוֹתוֹ בְּשֶׁה שְׂוֹה
דִּינָר. בְּמָה דְּבָרִים אֶמּוּרִים, כְּשֶׁהָיָה דְּמִי פֶּטֶר חֲמוֹר מְגִי
זוּזִין וְנִמְעָלָה, אֲבָל אִם הָיָה דְּמִיו פְּחוֹת מְגִי זוּזִין, אֵין
פּוֹדִין אוֹתוֹ אֶלֶּא בְּשֶׁה אוֹ בְּגִי זוּזִין ; וְעֵין יָפָה לֹא יִפְחֹת
מִסָּלַע, וְעֵין רָעָה בְּחֻצֵי סָלַע, וּבִינּוֹנִית בְּגִי זוּזִים. הַגָּה:
וּפּוֹדִין בְּשֶׁה אֶחָד כְּמָה פְּעֻמִּים, כְּגוֹן אִם חֲזַר וּקְנָאוּ מִן הַכֹּהֵן, אוֹ בְּמִקּוֹם שֶׁיֵּשׁ
לוֹ סִפְק פֶּטֶר חֲמוֹר, שֶׁדִּינּוֹ שְׂמִפְרִישׁ עָלָיו טָלָה וְהוּא (ד) שְׂלוֹ (טוֹר).

1 מִיד כְּשֶׁהַפְּרִישׁ הַטְּלָה תַּחַת פֶּטֶר חֲמוֹר, חֲזַר הַפֶּטֶר חֲמוֹר חֲלִין, אֶפְלוּ קִדְּם שְׁנִתְּנוּ לַכֹּהֵן, וּמִתֵּר לְהַנּוֹת בּוֹ. וְאִם מֵת, לֹא יִקָּבֵר. וְהִכְהִין זָכָה בַּשָּׂה מִיד, וְהוּא בְּאַחֲרֵי־וֹתוֹ, שָׁאֵם מֵת מִיד הַבְּעָלִים קִדְּם שְׁנִתְּנוּהוּ לַכֹּהֵן, פְּטוּרִים. לְפִיכֵךְ מִיד כְּשֶׁמִּפְּרִישׁוֹ (ה) מְבָרֵךְ: אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצּוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל פְּדִיּוֹן פֶּטֶר חֲמוֹר.

2 יִשְׂרָאֵל שִׁפְדָה פֶּטֶר חֲמוֹר שֶׁל חֵבֶר, הוּא פְּדוּי, וּפֶטֶר חֲמוֹר הוּא לְבַעְלִיו.

ח פֶּטֶר חֲמוֹר אָסוּר בְּהִנָּאָה עַד שִׁפְדָה; וְאִם מָכְרוּ קִדְּם פְּדִיּוֹן, (ו) דָּמִיו אָסוּרִין. הַגָּה: וְדוּקָא שֶׁמִּכְרוּ סִתְמָא, אֲבָל אִם הוֹדִיעוּ לַלּוֹקַח שֶׁהוּא פֶּטֶר חֲמוֹר וְהוּא מוֹכֵר לוֹ מֵה שְׁשׂוּה יוֹתֵר מִהַשָּׂה שִׁפְדָה, דָּמִיו מִתְּרִים, וְאֶפְלוּ לְכַתְּחִלָּה מִתֵּר לְמָכְרוּ בְּכֵהֵאִי גִּנְאָ (כֵּד מִשְׁמַע בִּטּוֹר). וְאִם מֵת קִדְּם פְּדִיּוֹן, אוֹ שֶׁעָרְפוּ, יִקָּבֵר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא אָסוּר בְּהִנָּאָה אִף לְאַחַר עָרִיפְתּוֹ, הוֹאִיל וְלֹא נִפְדָּה. לְפִיכֵךְ, אִם לֹא פָּדָהּ וְנָתַן פֶּטֶר הַחֲמוֹר בְּעֶצְמוֹ לַכֹּהֵן, אָסוּר לַכֹּהֵן לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ עַד שִׁפְדָהּ בַּשָּׂה וְיִקַּח הַשָּׂה לְעֶצְמוֹ, אוֹ יַעֲרִפְנוּ וְיִקָּבֵר. וְהִכְהִינִים (ז) חֲשׂוּדִים עַל דָּבָר זֶה, לְפִיכֵךְ אָסוּר לְיִשְׂרָאֵל לִתֵּן פֶּטֶר חֲמוֹר לַכֹּהֵן, אֲלֹא אִם כֵּן פָּדָה הַחֲמוֹר בְּפָנָיו אוֹ יַעֲרִפְנוּ לְפָנָיו.

ט פֶּטֶר חֲמוֹר, קִדְּם שִׁפְדָה, אָסוּר לְעַבֵּד בּוֹ וּלְגַזְזוֹ כִּדִּי

להנות בשָׁעָרוֹ. אָבֵל אִם הָיָה שְׁעָרוֹ מְסֻבָּד, אוֹ שָׁיֵשׁ לוֹ
מִכָּה בְּמָקוֹם הַשְּׁעָר, מִתֵּר לְגִזְזוֹ לְהִנָּאתוֹ, וְהַשְּׁעָר אָסוּר
בְּהִנָּאה, וַיִּקְבֵּר.

י יִשְׂרָאֵל שָׁיֵשׁ לוֹ סֶפֶק פֶּטֶר חֲמוֹר, יִפְרִישׁ עָלָיו טָלָה
לְהַפְקִיעַ אֶסּוּרוֹ, וּמַעֲכָב הַטָּלָה (ח) לְעֶצְמוֹ. הַגָּה: לֹא רָצָה
לְפָדוֹתוֹ וְלֹא לִתְנוֹ לַכֹּהֵן, מִכֵּהוּ בְּקוֹפִיץ בְּעָרְפוֹ עַד שְׂיָמוֹת, וַיִּקְבְּרֵנוּ (טוֹר).

יא פֶּטֶר חֲמוֹר אֵין מִמֵּיתִין אוֹתוֹ לֹא בְּמִקְל וְלֹא בְּקִנָּה
וְלֹא בְּמַגֵּל וְלֹא בְּמַגֵּרָה וְלֹא בְּקֶרֶדֶס, אֶלָּא (ט) בְּקוֹפִיץ.
וְלֹא יִכְנִיסֵנוּ בְּחֶדֶר וַיִּנְעַל בְּפָנָיו עַד שְׂיָמוֹת, שְׂנֵאָמֵר:
וְעַרְפָּתוֹ. (שְׂמוֹת יג, יג, לד, כ).

יב מִצֹּת פְּדִיָּה קוֹדֶמֶת לְמִצֹּת עֲרִיפָה.

יג חֲמוֹרָה שְׁלֹא בְּכָרָה, וַיִּלְדָּה (י) שְׁנֵי זְכָרִים נוֹתֵן טָלָה
(יא) אֶחָד לַכֹּהֵן. זְכָר וּנְקֵבָה, סֶפֶק, וּמִפְרִישׁ טָלָה אֶחָד
כִּדִּי לְהַפְקִיעַ קִדְשָׁהּ מִמֶּנּוּ עַד שְׂיָהִיָּה מִתֵּר בְּהִנָּאה, שְׂמָא
הַזְּכָר נוֹלַד תְּחִלָּה וְטָלָה זֶה שְׂהַפְרִישׁ, לְבַעָלִים וַאֲיֵנוּ
לַכֹּהֵן, שְׂהַמוֹצִיא מִחֲבָרוֹ עָלָיו הַרְּאִיָּה.

יד שְׂתֵּי חֲמוֹרוֹת שְׁלֹא בְּכָרוֹ, וַיִּלְדוּ שְׁנֵי זְכָרִים, נוֹתֵן שְׁנֵי

טָלָאִים לַכֹּהֵן. זָכַר וּנְקָבָה, הַזָּכָר לַכֹּהֵן. שְׁנֵי זָכָרִים וּנְקָבָה, אֶחָד לַכֹּהֵן, וְעַל הַשְּׁנַיִם מִפְּרִישׁ טָלָה אֶחָד וְהוּא לְעֶצְמוֹ. שְׁנֵי זָכָרִים וּשְׁתֵּי נְקֻבוֹת, אוֹ שְׁתֵּי נְקֻבוֹת וְזָכָר, אֵין לַכֹּהֵן כָּלוּם. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּדָרִיד (יב) לְהַפְּרִישׁ, וְהֵם לְעֶצְמוֹ (טוּר).

טו אַחַת בַּכֶּרֶה וְאַחַת לֹא בַכֶּרֶה, וְיִלְדוּ שְׁנֵי זָכָרִים, נוֹתֵן טָלָה אֶחָד לַכֹּהֵן. זָכַר וּנְקָבָה, מִפְּרִישׁ טָלָה וְהוּא לְעֶצְמוֹ.

טז הַלּוֹקֵחַ חֲמוּרָה מֵעוֹבֵד כּוֹכָבִים, וְאֵין יָדוּעַ אִם בַּכֶּרֶה, וְיִלְדָה זָכָר, פּוֹדָה אוֹתוֹ בְּשָׂה וְהוּא לְבַעֲלִים, מִפְּנֵי שֶׁהוּא סָפֵק.

יז יִשְׂרָאֵל (יג) שִׁירֵשׁ מֵאָבִי אִמּוֹ כֹּהֵן פֶּטֶר חֲמוּר וְדָאִי, וְאוֹתוֹ הַכֹּהֵן יִרְשׁוּ מֵאָבִי אִמּוֹ יִשְׂרָאֵל, מִפְּרִישׁ טָלָה וְהוּא שְׁלוֹ.

יח גֵּר שֶׁבַכֶּרֶה חֲמוּרָתוֹ, סָפֵק קָדָם שְׁנַתְּגִיר אוֹ אַחַר כָּדָּ, מִפְּרִישׁ עָלָיו טָלָה וְהוּא שְׁלוֹ.

יט כֹּהֲנִים וְלוֹיִים פֶּטוּרִים מִבְּכוֹר בְּהֵמָה טִמְאָה. וְהוּא הַדִּין כֹּהֲנֵת וְלוֹיָהּ, אֲבָל בְּעֲלִיָּהֶם חִיבִים בְּפֶטֶר חֲמוּר שְׁלָהֶם. אֲבָל בְּנִכְסֵי מְלוּג שְׁלָה פֶטוּרִים, שֶׁהָרִי יֵשׁ לָהּ שְׁתַּפּוֹת בְּהֵדִיָּה (וְתִשׁוּבַת הַרְשָׁבִי"א סִימָן שִׁי"ו).

כ שְׁתַּפּוֹת הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים, פּוֹטֵר בּוֹ. וְכָל דִּינֵי שְׁתַּפּוֹת
הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים בְּטְהוֹרָה, כִּן דִּינֵוּ בְּטִמְאַהּ, אֶלֶּא שְׁאַסוּר
לְהַשְׁתַּתֵּף עִמּוֹ כְּדִי לְהַפְקִיעַ קִדְשָׁתוֹ, כִּיּוֹן שְׁאַפְשֵׁר בְּפִדְיָה
אוּ בְּעֶרְיָפָה.

כא שְׁתַּפּוֹת כֹּהֵן אוּ לֵוִי, פּוֹטֵר בּוֹ.

כב עוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁהִפְרִישׁ פֶּטֶר חֲמוֹר, מוֹדִיעִין אוֹתוֹ
שְׂאִינֵו חַיֵּב וְהָרִי הוּא (יֵד) מִתֵּר בְּגִזָּה וְעִבּוּדָה.

כג פָּרָה שְׂיֻלְדָה כְּמִין חֲמוֹרָה, וְחֲמוֹרָה שְׂיֻלְדָה כְּמִין
פָּרָה, נִתְבָּאֵר בְּסִימָן שִׁטְיוֹ.

הלכות חלה

סימן שכב - הפרש חלה שיש בין חלת ארץ ישראל לחלת חוצה לארץ

סעיפים

ה'

ובו

א מצות עשה להפריש תרומה מהעסה ולתנה לכהן, שנאמר: ראשית ערסתכם תרימו תרומה (במדבר טו, כ) וראשית זה אין לו שעור מן התורה, אפלו הפריש כשעורה, פטר את העסה. והעושה כל עסתו חלה, לא עשה כלום, עד שישיר מקצת. ומדברי סופרים מפרישין אחד מכ"ד מן העסה. (א) והנחתום העושה למכר בשוק, מפריש אחד ממ"ח. ואם (ב) נטמאה העסה בשוגג או באנס, אף בעל הבית מפריש אחד ממ"ח.

ב אין חיבים בחלה מן התורה אלא בארץ ישראל בלבד, שנאמר: והיה באכלכם מלחם הארץ (במדבר טו, יט) ובזמן שכל ישראל שם שנאמר בבאכם (במדבר טו, יח) ביאת כלכם ולא ביאת מקצתכם. לפיכך חלה בזמן הזה אפלו בימי (ג) עזרא בארץ ישראל, אינה אלא מדבריהם.

ג מפרישין חלה בחוצה לארץ מדברי סופרים, כדי שלא תשכח תורת חלה מישראל.

ד ג' דינים לחלה בשלש ארצות: כל הארץ שהחזיקו בה עולי בבל עד כזיב, מפרישין בה חלה אחת, כשעור,

וְהָיָא נְאֻכְלַת לְכַהֲנִים ; וּשְׂאֵר אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁחֲזִיקוּ בָּהּ
עוֹלֵי מִצְרַיִם וְלֹא עוֹלֵי בָּבֶל, שֶׁהוּא מְכַזֵּב וְעַד (ד) אֲמָנָה,
מִפְרִישֵׁין בָּהּ שְׁתֵּי חִלּוֹת, הִרְאִישׁוֹנָה אֶחָד מִמִּיחַ וְהָיָא
נִשְׂרָפֶת; וְהַשְּׁנִיָּה אֵין לָהּ שְׁעוֹר, וְנוֹתְנִים אוֹתָהּ לְכַהֵן
לְאֻכְלָהּ. וְכָל הָאֶרֶץ מֵאֲמָנָה (ה) וְלַחוּץ, בֵּין בְּסוּרֵיָא בֵּין
בְּשְׂאֵר אֶרְצוֹת, מִפְרִישֵׁין שְׁתֵּי חִלּוֹת, הִרְאִישׁוֹנָה אֵין לָהּ
שְׁעוֹר, וְהָיָא נִשְׂרָפֶת; וְהַשְּׁנִיָּה, אִי מִמִּיחַ, וְנְאֻכְלַת,
וּמִתְרַת לְטַמְאִים אֲפֹלוּ לְזָבִים וְזָבוֹת. וּבְזַמַּן הַזֶּה, שְׂאֵין
עֶסָה טְהוֹרָה, מִפְּנֵי טַמְאַת הַמֵּת, מִפְרִישֵׁין חִלָּה אַחַת
בְּכָל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אֶחָד מִמִּיחַ, (ו) וְשׁוֹרְפִין אוֹתָהּ, מִפְּנֵי
שֶׁהָיָא טַמְאָה. וּמְכַזֵּב וְעַד אֲמָנָה, מִפְרִישֵׁין שְׁנֵיָה לְכַהֵן
לְאֻכְלָהּ, וְאֵין לָהּ שְׁעוֹר, כְּשֶׁהָיָה הַדָּבָר מִקֶּדֶם.

ה חִלַּת חוּצָה לְאֶרֶץ, אֵף עַל פִּי שֶׁהָיָא טַמְאָה, הוֹאִיל
וְעַקֵּר חִיּוּבָהּ מִדְּבַרְיָהֶם, אֵינָה אֲסוּרָה בְּאֻכְלָהּ אֱלֹא עַל
כֹּהֵן שֶׁטַמְאָה יוֹצֵאָה עָלָיו מְגוּפּוֹ, וְהֵם בְּעָלֵי קָרְיִים
וְזָבִים וְזָבוֹת וְנִדּוֹת וְיוֹלְדוֹת. אָבֵל שְׂאֵר הַטַּמְאִים בְּמַגַּע
הַטַּמְאוֹת, אֲפֹלוּ טַמְאֵי מֵת, מִתְרִים לְאֻכְלָהּ. לְפִיכֹד, בֵּין
בְּסוּרֵיָא בֵּין בְּחוּצָה לְאֶרֶץ, אִם רָצָה לְהַפְרִישׁ חִלָּה אַחַת,
מִפְרִישׁ אֶחָד מִמִּיחַ וְנְאֻכְלַת לְקַטֹּן שְׁעֵדִין לֹא רָאָה קָרִי,
אוּ לְקַטְנָה שְׁעֵדִין לֹא רָאָתָה נִדָּה, וְאֵינוּ צָרִיד לְהַפְרִישׁ
שְׁנֵיָה. וְכֵן אִם הָיָה שֵׁם כֹּהֵן גְּדוֹל שֶׁטַבֵּל מִשְׁכַּבַּת זָרְעוֹ
אוּ מְזִיבָתוֹ, אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא הֶעֱרִיב שְׁמֵשׁוֹ וְיֵשׁ אוֹמְרִים שְׁצָרִיד
הָעֵרֵב שְׁמֵשׁ (הַרְיִין פִּי אֱלֹהֵי עוֹבְרִין), הָרִי זֶה מִתֵּר לְאֻכְלַת חִלָּה
הִרְאִישׁוֹנָה, וְאֵינוּ צָרִיד לְהַפְרִישׁ שְׁנֵיָה בְּחוּצָה לְאֶרֶץ.
הגה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים כִּי שְׂאֵין חִלָּה נְאֻכְלַת בְּזַמַּן הַזֶּה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, גַּם

בשאר מקומות אין צריכין להפריש רק חלה אחת, ולשרפה (טור בשם י"א ושאר פוסקים). וכן (ז) המנהג פשוט בכל מדינות אלו, שאין מפרישין רק חלה אחת בלא שעור, ושורפין אותה כמו שהיו עושין כשם מפרישין שתי חלות, שחלת האור לא הנה לה שעור. ומכל מקום נוהגין לטל כזית (מהרי"ל). והאוכל חלה, אפלו בחוזה לארץ, מברך ותחלה על המין שרוצה לאכל, ואחר כך מברך: אשר קדשנו בקדשתו של אהרן וצונו לאכל תרומה (כל בו והוא מלי הרמב"ם סוף הלכות תרומה). ויש אומרים כששורפין החלה עושין לה הסק בפני עצמה, דישאל אסור להנות ממנה (מהרי"ק וכן הוא בתוספות פ' כל שעה). ונוהגין להשליכה לתנור קדם שאופין הפת.

סימן שכג - חלה דרבנן היאך נתנת ונאכלת (ודין תערבתה בחלין)

אחד

סעיף

ובו

א חלת חוזה לארץ שמתרת לכהן טהור מקרי, רשאי לאכלה עם זר על שלחן אחד, לפי שאינה (א) מדמעת (פרוש עגנו דמוע הוא תרומה שנפלה בחלין). ואפלו נתערבה שוה בשוה.

הגה: ויש חולקין, וסבירא להו (ב) דאוסרת תערבתה עד מאה ואחד, אם היא במינה, ושללא במינה עד ס' (טור בשם ר"י וספר התרומה ורא"ש ורוקח ס"י שניט ומהרי"ו סמ"ח ור' שמשון). ואם חזרה ונתערבה בעסה, ואין ק"א לבטלה, אם לא אכל העסה ישאל לחכם עליה (ג) ויתיר לו כנדר, דנשאלין על ההקדשות, ויחזר ויטל חלה אחרת (תשובת מימוני סוף הלכות זרעים ובי"ה בשם א"ח). ומתיר לבטלה ברב. ואוכלה בימי (ד) טמאתו. ויכולין לתנה לכהן עם הארץ. ואין בה משום כהן המסייע במתנותיו, שהוא אסור. ואם רצה לאכל ותחלה ואחר כך יפריש החלה, בחוץ לארץ מתר, מפני שאין עקרה אלא

מִדְבָרֵיהֶם. הַגָּה: וְצָרִיד לְשִׁיר מְעַט יוֹתֵר מִשְׁעוֹר חֵלֶה שְׁמִפְרִישׁ, כִּי שִׁיחָא שְׁרִיבִים בְּשַׁעָה שְׁמִפְרִישׁ (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הָרַא"שׁ וְסַמ"ג וּבַהֲר"ו דְּבִיחָה). וְדוֹקָא לְעֵסָה שְׁנַתְחִיב עִם חֵלֶה זֶה יָכוֹל לְפָטֵר שְׁלֵא מִן הַמְּקוֹף, אֲבָל עֵסָה שְׁנַלּוּשָׁה בְּפָנֵי עֲצָמָה, אִין מִפְרִישִׁין חֵלֶה מְעַסָּה אַחֲרַת שְׁלֵא מִן (ה) הַמְּקוֹף (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם סַמ"ק וְכָל בּוֹ). אֲבָל חֵלֶת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לֹא יֵאָכֵל עַד שְׁיִפְרִישׁ. וְאִינָה נְטֻלַת אֶלָּא מִן הַמְּקוֹף (פ"י מִמָּה שֶׁהוּא קָרוֹב וְסַמּוּד), כְּתֵרוּמָה. וְאִינָה נְטֻלַת מִן הַטָּהוֹר עַל הַטָּמֵא, לְכַתְחֵלָה. וְכָל שְׁבִתְרוּמָה לֹא יִתְרֵם וְאִם תְּרֵם אִינָה תְּרוּמָה, כָּד בְּחֵלָה. וְכָל שְׁבִתְרוּמָה לֹא יִתְרֵם מְזָה עַל זֶה, כָּד בְּחֵלָה. וְכָל שְׁאִינוֹ אוֹכֵל תְּרוּמָה אִינוֹ אוֹכֵל חֵלָה. וְכָל הָאוֹכֵל תְּרוּמָה אוֹכֵל חֵלָה.

סימן שכד - שעור חיוב חלה ומינים המצטרפים, ודין פת פטור שנתערב בחיוב

ובו סעיפים י"ד

א אין חיב בחלה אלא חמשת מיני תבואה. ואין חיב אלא חמשת רבעים. ומדה שפחזקת מ"ג ביצים וחמש ביצה, ממלאים אותה קמח, ואותו קמח הוא שעור חלה. וכשפמלאים המדה קמח, תהיה מחוקה ולא גדושה. והיאך ישערו לדעת שהיא מחזקת מ"ג ביצים וחמש, נתבאר בטור א"ח ועין בא"ח סי' תנ"ו ומשקל

חֲמִשָּׁת רְבָעִים קָמַח הוּא תַק"כ דְרַה"ס מִקָּמַח חֲטִים
שְׁבַמְצָרִים. **הגה:** כָּלִי הַמְחֲזִיק עֶשֶׂר אֶצְבָּעוֹת עַל עֶשֶׂר אֶצְבָּעוֹת, בְּרוּם
שְׁלֹשׁ אֶצְבָּעוֹת וְתִשְׁעֵיִת אֶצְבַּע בְּקִרְוּב, הוּא שְׁעוֹר הַחֲלָה. וְכֵן מִדָּה שְׁיֵשׁ בָּהּ
ז' אֶצְבָּעוֹת פְּחוֹת ב' תִּשְׁעֵיִת אֶצְבַּע (עַל ז' פְּחוֹת ב' תִּשְׁעֵיִת אֶצְבַּע), בְּרוּם ז'
אֶצְבָּעוֹת פְּחוֹת ב' תִּשְׁעֵיִת אֶצְבַּע, הוּא **(ב)** הָעֶמֶר. וְכָל הָאֶצְבָּעוֹת אֵלוֹ הֵם
לְחֵב גּוֹדֵל שֶׁל גֵּד (רַמְבַּ"ם פָּרָק ו' דְּבַפְּוֹרִים).

ב חֲמִשָּׁת מִיָּנִי תְּבוּאָה מְצֻטְרָפִין, שָׂאִם אֵין בְּעֶסָה אֶלָּא
חֲמִשָּׁת רְבָעִים מִחֲמִשְׁתָּן, מְצֻטְרָפִין. בְּמָה דְּבָרִים
אֲמוּרִים, כְּשֶׁעָרְבוּ **(ג)** קָמַח. אֲבָל אִם לֹשׁ כָּל אֶחָד לְבַדּוֹ,
וְאֵין בּוֹ כְּשֶׁעוֹר, וּמִדְּבִקוֹ לְמִין אַחֵר, אֵין מְצֻטְרָפִין אֶלָּא
בְּזֶה הַסֵּדֶר: הַחֲטִים אֵין מְצֻטְרָפִין אֶלָּא עִם הַכֶּסֶם, וְהַכֶּסֶם
וְהַכֶּסֶם מְצֻטְרָפִין עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד. הַשְּׁעוֹרִים
מְצֻטְרָפִין עִם הַכָּל חוּץ מֵעִם הַחֲטִים. שְׁיִפּוֹן מְצֻטְרָף עִם
שְׁעוֹרִים וְכֶסֶם, וְלֹא עִם שְׁבֻלַת שׁוּעַל וְחֲטִים. שְׁבֻלַת
שׁוּעַל מְצֻטְרָף עִם שְׁעוֹרִים וְכֶסֶם, וְלֹא עִם חֲטִים
וְשְׁיִפּוֹן. וְלִהְרַמְבַּ"ם, כֶּסֶם וְשְׁבֻלַת שׁוּעַל וְשְׁיִפּוֹן
מְצֻטְרָפִים. וְאִם לֹשׁ כָּל מִין וְמִין לְבַדּוֹ, וַיֵּשׁ בּוֹ כְּשֶׁעוֹר,
וְרוּצָה לְהַפְרִישׁ מִמֵּין זֶה עַל זֶה, אֵין מְפָרִישִׁין אֶלָּא עַל
מִינוֹ. כִּיצַד, אֵין מְפָרִישִׁין חֲטִים עַל שׁוּם אֶחָד מֵהֶם, וְלֹא
מִשׁוּם אֶחָד מֵהֶם עֲלֵיהֶם. וְכֶסֶם וְשְׁיִפּוֹן **(ד)** מְפָרִישִׁין
מִזֶּה עַל זֶה, וְכֵן שְׁבֻלַת שׁוּעַל וְשְׁעוֹרִים מְפָרִישִׁים מִזֶּה עַל
זֶה. **הגה:** עָרַב קֶב מֵעֶסָה עִם קֶב אַחֵר מֵעֶסָה שְׂאֵינוֹ מִינוֹ, וְחִלְקוֹ אַחֵר כֶּד
וְהוֹסִיף עַל כָּל אֶחָד רִבַּע הַקֶּב מִמִּינוֹ, חֲנֵב בְּחֲלָה כִּיּוֹן שְׁלֵא נִצְטְרָפוּ כְּשֶׁהָיוּ
(ה) מְעָרְבִים. אֲבָל אִם עָרַב קֶב קָמַח עִם קֶב קָמַח מִמֵּין אַחֵר עַל דַּעַת לְחִלְקוֹ
וְחִלְקָם וְהוֹסִיף עַל כָּל אֶחָד רִבַּע הַקֶּב מִמִּינוֹ, **(ו)** פְּטוֹר (טוֹר).

ג חֲמֵשׁ רְבָעִים הִלְלוּ, הַשְּׂאוֹר וְהַסִּבִּין וְהַמְּרֹסָן מִצְטָרְפִין לְהַשְּׁלִים, אִם לָשׁוֹן בְּלֹא הִרְקָדָה, אָבֵל אִם רִקָּד וְהַפְּרִישׁ מְרֹסָן מִתּוֹכָם, (ז) וְחִזָּר וְעִרְבָן עִמוֹ, אֵינּוּ מִצְטָרְפִין.

ד קֵב חֲטִים מִצָּד זֶה וְקֵב שְׁעוֹרִים מִצָּד זֶה, וְקֵב כְּסָמִין בְּאֶמְצַע, מְחַבְּרוֹן וְהִרִי אֵלוֹ מִצְטָרְפִין. וְצָרִיד לְהַפְּרִישׁ מִכָּל (ח) מִין וּמִין.

ה (ט) חֲצִי קֵב חֲטִים מִצָּד זֶה, וְחֲצִי קֵב שְׁעוֹרִים מִצָּד זֶה, וְחֲצִי קֵב כְּסָמִין בְּאֶמְצַע, מִצְטָרְפִים, וְתוֹרֵם מִן הַכְּסָמִין עַל שְׁלֹשֶׁתוֹן.

ו קֵב חֲטִים מִצָּד זֶה וְקֵב חֲטִים מִצָּד זֶה וְקֵב אֲרֹז בְּאֶמְצַע, אוֹ קֵב שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים אוֹ קֵב שֶׁל חִלָּה, (י) אֵינָם מִצְטָרְפִים. אָבֵל אִם הָיָה בִּיגִיָּהֶם עֶסָה שְׂכָבָר הוֹרְמָה חִלָּתָהּ, מִצְטָרְפִין (הֲרֵאִישׁ כָּלֵל בִּי).

ז הָיָה בִּיגִיָּהֶם קֵב שֶׁל מִין אַחֵר מִחֲמִשֶׁת הַמִּינִים, אוֹ קֵב מִשָּׁל אִשָּׁה אַחֲרֵת, (יא) מִצְטָרְפִין.

ח קֵב שֶׁל תְּבוּאָה חֲדָשָׁה וְקֵב שֶׁל (יב) יִשְׁנָה, אֵינָם

מְצַטְרְפִים. הִזָּה קָבַשׁ יִשְׁן מְצַד זֶה וְקָבַשׁ יִשְׁן מְצַד זֶה, וְחָדָשׁ בְּאִמְצָע, מְצַטְרְפִין. וְהוּא הַדִּין אֶפְכָּא, חָדָשׁ מְשַׁנֵּי הַצְּדָדִים וְיִשְׁן בְּאִמְצָע (בֵּית יוֹסֵף וְטוֹר). .

ט הַעוֹשֶׂה עֵסָה מִהַחֲטִים (יג) וּמִהָאֲרוֹז, אִם יֵשׁ בָּהּ טַעַם דָּגוּן, חֵיבֵת בְּחֻלָּה אֶף עַל פִּי שְׂרָבָה אֲרוֹז; וְאִם לֹא, פְּטוּרָה.

י נָתַן שְׂאוֹר מֵעֵסַת חֲטִים לְתוֹךְ עֵסַת אֲרוֹז, אִם יֵשׁ בָּהּ טַעַם דָּגוּן חֵיבֵת בְּחֻלָּה.

יא נָתַן שְׂאוֹר מֵעֵסָה שְׁלֵא הִרְמָה חֲלָתָהּ לְתוֹךְ עֵסָה שֶׁהִרְמָה חֲלָתָהּ, וְהִכַּל מִמֵּין אֶחָד, אִם יֵשׁ לוֹ קָמַח אוֹ עֵסָה שְׁלֵא נִטַּל מִמֶּנָּה חֻלָּה מִפְּרִישׁ מִמֶּנּוּ עַל זֶה הַשְּׂאוֹר לְפִי חֲשָׁבוֹן, דְּהִינּוּ אֶחָד מִמֵּיח (יד) בְּשְׂאוֹר וְאֶפְלוּ אִין בְּזָה שְׁעוֹר חֻלָּה, וּבְלִבְד שְׁיַנְיַחְנוּ אֶצֶל הָעֵסָה הַגְּדוֹלָה (כּוּ מִשְׁמַע בַּתִּיָּה סִימָן קי). וְאִם לֹא, מִפְּרִישׁ אֶחָד מִמֵּיח בְּכָל הָעֵסָה, לְפִי שְׁנַעֲשִׂית כְּלָה טָבֵל. וְהוּא הַדִּין אִם הַשְּׂאוֹר שֶׁל (טו) פְּטוּר וְהָעֵסָה שֶׁל חֵיבוֹב. הַגָּה: וּמִכָּל מְקוֹם לְכַתְּחֻלָּה לֹא יִסְמַךְ עַל זֶה, וְלֹא יִתֵּן שְׂאוֹר שֶׁל פְּטוּר בְּעֵיסָה שֶׁל חֵיבוֹב (מְרַדְכֵי פִי מְקוֹם שְׁנֵהָגוּ). אֲבָל אִם כָּבֵר עָבַר וְעָשָׂה, מִתֵּר לְכַתְּחִילָה לְקַח מֵאוֹתָהּ עֵסָה וְלִתֵּן בְּעֵסָה (טז) אַחֲרַת שְׁיַהֲיֶה בּוֹ לְשְׂאוֹר. (תִּיָּה סִי קי).

יב מִי שֶׁנִּתְעָרַב לוֹ פֶּת שֶׁהִפְרִישׁ מִמֶּנּוּ חֻלָּה עִם פֶּת שְׁלֵא

הַפְּרִישׁ מִמֶּנּוּ, אִם יֵשׁ לוֹ קֶמַח יַעֲשֶׂה עֶסָה מִחֲמֹשֶׁה רְבָעִים וַיִּצְרֹפֶנָּה עִם הַכֹּפְרוֹת בְּכֹלֵי, וַיִּפְרִישׁ מִמֶּנָּה עַל אוֹתָם כֹּפְרוֹת שְׁנַתְעָרְבוּ. וְאִם רוֹצֶה לְהַפְּרִישׁ מִנֶּה וּבֵה, צָרִיךְ לְהַפְּרִישׁ מְעַט מִכָּל כֶּכֶר וְכֶכֶר, אוֹ יִצְרֹפֶם כָּלָם בְּכֹלֵי אֶחָד וַיִּפְרִישׁ מִכָּל אֶחָד עַל כָּלָם, עַד שֶׁיִּפְרִישׁ מִכֵּדֵי חֲשֹׁבוֹן הַכֹּפְרוֹת, וּמֵאֶחָד (יז) יוֹתֵר, כְּגוֹן אִם חֲמֵשׁ שֶׁהַפְּרִישׁ עֲלֵיהֶם נִתְעָרְבוּ בְּעֶשֶׂר שְׁלֹא הַפְּרִישׁ עֲלֵיהֶם, יִפְרִישׁ מִשְׁשָׁה, שְׁאֵז וְדַאי הַפְּרִישׁ מֵאֶחָד שְׁלֹא הַפְּרִישׁ עָלָיו. הַגָּה: הַאוֹפֶה פְּשֻׁטֵי ד"א מַעֲסָה שְׁלֹא הִרְמָה חֲלָתָהּ, וּבִתּוֹכוֹ בֶּשֶׂר, מִתֵּר לְהַפְּרִישׁ (יח) מַעֲסָה אַחֲרַת הַחִיָּבֶת בְּחֻלָּה עַל זוֹ, וְנִפְטָר גַּם כֵּן טַעַם הַעֲסָה הַנִּכְנָס בְּבֶשֶׂר (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם תְּשׁוּבָה) .

יג עֶסָה שְׁאִין בָּהּ כִּשְׁעוֹר, וּבַעֲת אֶפְיָתָה תִּפְחָה וְגִדְלָה עַד שֶׁנִּרְאָה כְּאֵלוֹ יֵשׁ בָּהּ כִּשְׁעוֹר, (יט) פְּטוּרָה. וְהוּא הַדִּין אִם תִּפְחָה קִדְּם אֶפְיָה (בֵּית יוֹסֵף וּתְשׁוּבַת הָרַא"שׁ כָּלֵל ב' וְרִשְׁבֵּי"א סִימָן תס"א) .

יד אָסוּר לַעֲשׂוֹת עֶסָתוֹ פְּחוֹת מִכִּשְׁעוֹר כֵּדֵי (כ) לְהַפְּקִיעַ מִמֶּנּוּ. חַיִּיב חֻלָּה.

סימן שכה - דין ב' עסות שאין בהן כשעור

א שְׁתֵּי עֲסוֹת שְׂאִין בְּשׁוּם אַחַת כְּשֵׁעוֹר, אִם נוֹגְעוֹת זוּ בְּזוּ עַד (א) שְׁנֵדְבָקִים מְעַט זוּ בְּזוּ, מְצַטְרְפִים, אִם הֵם מִמִּין הָרְאוּי לְהַצְטַרֵּף, כְּפִי מַה שֶּׁנִּתְבָּאֵר בְּסִימָן שְׂכ"ד. וְאִם אֵינָם נִדְבָקִים, וְהֵם בְּסֵל אֶחָד, הִסֵּל מְצַרְפָּן וְאֶפְלוּ אַחֵר שֶׁנֶּאֱפָה וְנִעְשָׂה פֶת. וְאִם נִתְּנָם עַל (ב) טְבֵלָא שְׂאִין לָהּ לְבִזְבֹּז, אֵינָם מְצַטְרְפִים. הַגָּה: וְלָכוּ כְּשֶׁמְצַרְפִּים בְּכָלִי יִזְהַר שֶׁלֹּא יֵצֵא שׁוּם דָּבָר (ג) לְמַעַלָּה מִדְּפְנֵי הַכָּלִי, דְּהֵינּוּ שְׂיֵהָא כָּל כְּפָר אֶחָד אוֹ עֶסָה לְמַעַלָּה מִדְּפְנֵי הַכָּלִי (טוֹר). וַיֵּשׁ מִי (ד) שְׂאוֹמֵר שְׂאִים מְכֻסָּה הַפֶּת בְּמַפָּה חָשׁוּב כְּמוֹ כָּלִי לְצַרְפָּן.

ב אִם יֵשׁ (ה) בְּכָל עֶסָה כְּשֵׁעוֹר, וְרוֹצֶה לְהַפְרִישׁ מִזֹּו עַל זֹו, אֵין צָרִיךְ לֹא צְרוּף כָּלִי וְלֹא נְגִיעָה, אֶלָּא כִּיּוֹן שֶׁשְׂתִּיָּהוּן לְפָנָיו מְפָרִישִׁין מִזֹּו עַל זֹו.

סימן שכו - אחד שלש שתי עסות, ואין בשום אחד מהם כשעור, ונתערבו

א שְׁתֵּי עֲסוֹת שְׂיֵשׁ בְּשְׂתִּיָּהוּן שְׁעוֹר הַחֵיב בְּחֻלָּה, וְאֵין בְּאַחַת מֵהוֹן כְּשֵׁעוֹר, וְנִגְעוּ זֹו בְּזוּ וְנִשְׂכּוּ זֹו אֶת זֹו, אִם הֵיוּ

שֶׁל (א) שְׁנַיִם, אֶפְלוּ הֵם מִמִּין אֶחָד, פְּטוּרִים מִן הַחֲלָה,
שְׁסֻתָם שְׁנַיִם מִקְפִּידִים. וְאִם יָדוּעַ שְׁאִינָם מִקְפִּידִים עַל
עָרוֹב הָעֲסוֹת, הָרִי אֵלּוּ מִצְטָרְפוֹת. וְתִלְמִידִים הַלּוֹמְדִים לִפְנֵי
רַב, סִתְמָא אֵינָם מִקְפִּידִים (מְרַדְכֵי פֶּרֶק כָּל הַבְּשָׁר), הָיוּ שְׁנֵיהֶם שֶׁל אִישׁ
אֶחָד, אִם הָיוּ מִמִּין אֶחָד כְּפִי מַה שֶּׁנִּתְבָּאָר בְּסִימּוֹן
שׁכ"ד, מִצְטָרְפִין וְחִיבִים בְּחֲלָה. וְאִם מְשַׁנֵּי מֵינִים הָיוּ,
אֵין מִצְטָרְפִין, שְׁסֻתָם אֶחָד אֵינּוּ מִקְפִּיד. וְאִם הָיָה
מִקְפִּיד שְׁלֹא תִגַּע עֵסָה זֹו בְּזֹו וְלֹא תִתְעָרֵב, אֶפְלוּ הָיוּ מִין
אֶחָד אֵין מִצְטָרְפוֹת. וְאִם הָאֲחַת פֶּת קִבֵּר וְהָאֲחַת פֶּת
נָאָה, אֶפְלוּ הֵן שֶׁל אָדָם אֶחָד, מִסִּתְמָא מִקְפִּיד וְאֵינּוּ
מִצְטָרְפִין. **הגה:** וְהוּא הַדִּין שֶׁתֵּי עֲסוֹת שֵׁישׁ בְּאֲחַת כְּרַפְס וּבִשְׁנֵית אֵין בָּהּ.
וְכָל זֶה שְׁאֵין שְׁעוֹר בְּכָל אֲחַת, אֲבָל אִם יֵשׁ בָּהֶן שְׁעוֹר, (ב) מִפְּרִישׁ מֵאֲחַת עַל
חֲבֵרְתָהּ אִם הֵן שֶׁל אָדָם אֶחָד (ת"י סִימּוֹן קכ"ט).

ב נִחְתוּם שְׁעֵשָׂה עֵסָה לַעֲשׂוֹתָהּ שְׂאוֹר לְחֻלְקָהּ, חִיבָת
בְּחֻלָּה, שְׂאִם לֹא תִמְכֹּר יַעֲשֶׂנָה פֶּת. אֲבָל שְׂאֹר אָדָם הָעוֹשֶׂה
עֵסָה (ג) לְחֻלְקָהּ בְּבִצֵּק, פְּטוּרָה.

ג שְׁנַיִם שֶׁנִּתְנּוּ קֶמַח לְנִחְתוּם לַעֲשׂוֹת לָהֶן שְׂאוֹר, אִם אֵין
בְּשֶׁל אֶחָד מֵהֶן כִּשְׁעוֹר, אֵף עַל פִּי שֵׁישׁ בְּכֻלָּן כִּשְׁעוֹר,
פְּטוּרָה. **הגה:** וְדוֹקָא שְׁעָרְבוּ שְׁלֹא מִדְעָתוֹ, אֲבָל מִדְעָתוֹ חִיב שְׁהָרִי אֵינּוּ
מִקְפִּידִין (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם סמ"ג).

ד שְׁנַיִם שְׁעֵשׂוּ עֵסָה כִּשְׁעוֹר (ד) וְחֻלְקוֹהָ, וְאַחַר כֵּן הוֹסִיף

כָּל אֶחָד עַל חֶלְקוֹ עַד שֶׁהַשְּׁלִימוֹ לְכַשְׁעוֹר, הֲרִי זֶה
פְּטוּרָה, שֶׁכִּבֵּר הֵיטֵה לָהֶם שְׁעַת חוּבָה, וְהֵם הָיוּ פְּטוּרִים
בְּאוֹתָהּ שְׁעָה מִפְּנֵי שֶׁעָשׂוּהָ לְחֶלֶק הַגָּה: וְהוּא מִדִּין בְּאֲדָם
אֶחָד שֶׁעָשָׂה בִּי קִבּוּי וְדַעְתּוֹ לְחֶלְקָם, וְחֶלְקָם. אָבֵל אִם לֹא עָשָׂאֵם עַל מְנַת
לְחֶלְקָם, לֹא (ה) מִהֲנִי הַחֲלוּקָה אַחֵר כָּד (טוֹר).

ה הַמִּפְרִישׁ חֶלֶה מֵעֶסָה שְׂאִין בָּהּ שְׁעוֹר, אֵינָה חֶלֶה.
לְפִיכֵד שְׁתֵּי עֶסוֹת שְׂאִין בְּשׁוּם אַחַת מֵהֶן כַּשְׁעוֹר, וְהַפְרִישׁ
מִכָּל אַחַת חֶלֶה וְאַחֵר כָּד עֵרַב הָעֶסוֹת וְעָשָׂאֵן עֶסָה אַחַת,
חִיבָת

סימן שכז - מתי חל על העסה חיוב

חלה

סעיפים

ה'

ובו

א הַמִּפְרִישׁ חֶלְתּוֹ קִמַּח, אֵינָה חֶלֶה, (א) וְגַזַּל בְּיַד כֹּהֵן,
וְשָׂאֵר הָעֶסָה חִיבָת בְּחֶלֶה. וְאוֹתוֹ הַקִּמַּח שֶׁהַפְרִישׁ לְשֵׁם
חֶלֶה, אִם יֵשׁ בּוֹ עֵמֶר וְעָשָׂהוּ עֶסָה, הֲרִי זֶה מִפְרִישׁ מִמְּנָה
חֶלֶה. וְדוֹקָא בְּאוֹמֵר שֶׁיַּחּוּל עָלֶיהָ שֵׁם חֶלֶה בְּעוֹדוֹ קִמַּח,
אָבֵל הַמִּפְרִישׁ קִמַּח וְאוֹמֵר: כְּשֶׁתַּעֲשֶׂה עֶסָה יַחּוּל עָלֶיהָ
שֵׁם חֶלֶה, דְּבָרָיו קִיָּמִים.

ב אימתי מפרישין חלה, כשיתנו המים ויערב הקמח במים. והוא שלא (ב) ישאר שם בערבה קמח שלא נתערב במים שעור עמר. ואם אמר: הרי זו חלה על העסה ועל השאור ועל הקמח שנשתיר, ולכשתעשה כלה עסה אחת תתקדש זו שבדי לשים חלה, הרי זה מתר. וכן אם מתנה שתחול החלה אף על הקמח שיתערב אחר כך בשעת (ג) עריכה. וטוב ללמד לנשים להתנות כן אם יש לחוש שיתערבו שעור חלה אחר כך (בית יוסף בשם סמ"ג). וצריך לזהר שלא לשרף החלה עד אחר כל העריכה.

ג האדנא טוב (ד) להמתין מלהפריש חלה עד אחר גמר לישה, שתעשה כל העסה גוף אחד.

ד אוכלים עראי מן העסה עד שתתגלגל (ה) בחטים, ויתערב הקמח במים, ותטמטם בשעורים ותעשה כל העסה גוף אחד.

ה אם לא הפריש החלה בצק, אלא אפה הכל, הרי זה מפריש מן הפת.

סימן שכח - דין ברכת חלה ומי ראוי להפרישה

סעיפים

ג'

ובו

א בשעה שיפריש חלה יברך: (א) אשר קדשנו במצותיו וצונו להפריש תרומה, או להפריש חלה (טור). לפיכך אסור לאיש להפריש חלתו ערם, מפני שאי אפשר לו לברך כשהוא (ב) ערם. אבל האשה מתרת, והוא שיהו פניה שלמטה טוחות בקרקע. ובמקום שמפרישין בי חלות, לא יברך רק כשמפרישין הראשונה (כל בו).

ב הסומא והשכור, מפרישין חלה לכתחלה.

ג אין מפרישין חלה בלא רשות בעל העסה. הגה: מיהו אם ידעין דזכות הוא לבעל העסה, כגון שהיתה העסה מתקלקלת, מתר לטל חלה בלא רשותו, דזכין לאדם שלא בפניו. וכן (ג) משרתת שבבית יכולה לטל חלה בלא רשותו, כיון שרגילה היא לפעמים שבעלת הבית נותנת לה רשות (ת"ה ס"י קפ"ח). ב' שתפין אין צריכין לטל רשות זה מזה (בית יוסף בשם הרמב"ם פ"ד דתרומות), אבל אחר צריך לטל רשות משניהם (בית יוסף בשם סמ"ג). ומיהו אם נתן רשות לאחר להפריש, אפלו בעודו קמח, מועיל, אף על פי (ד) שעדין לא נתחייב. והאורח יאמר לבעלת הבית להפריש לו חלה מכל עסות שתעשה לו בעוד שיהיה בביתה, כדי שלא תצטרך לטל רשות

סימן שכט - איזה פת חיב בחלה

סעיפים

י

ובו

א אין חיוב חלה אלא (א) בלחם. לפיכך הספגנין, דהינו רפים העשויים כספוג, והדבשנין והאסקריטים, והם מטגנים בדבש, פטורים מן החלה.

ב עסה שבלילתה רפה ואפאה בתנור או במחבת, בין שהרתים ואחר כך הדביק, בין שהדביק ואחר כך הרתים, חיבת בחלה ובלבד שלא על ידי (ב) משקה.

ג עסה שבלילתה (רפה) עבה, וגלגלה על דעת לבשלה או לטגנה או לעשותה ספגנין או ליבשה בחמה, ועשה כן, (ג) פטורה. גלגלה לעשות ממנה לחם, ונמלך לבשלה או לטגנה או לעשותה ספגנין או ליבשה בחמה, חיבת, שכבר נתחיבה משעת גלגול. גלגלה על דעת ספגנין וכיוצא בהן, ונמלך לעשותה לחם, חיבת.

ד אפלו כשעושה אותה על דעת לבשלה וכיוצא בו, אם

דַּעְתּוֹ לְאִפְּוֹת מִמֶּנֶּה מְעַט, (ד) וְאִפְּאוּ, אֲפֹלוּ אֵין בְּאוֹתוֹ
מְעַט שְׁעוֹר חֲלָה, כִּלְהַ מִּתְּחִיבַת עַל יָדוֹ.

ה טְרִיתָא, דְּהֵינּוּ עֶסָה שְׁבִלְתָּהּ רַכָּה וְשׁוֹפְכִין אוֹתָהּ
עַל הַכִּירָה וּמִתְפַּשֵּׁט עָלֶיהָ וְנֹאֲפִית, פְּטוּרָה. אֲבָל אִם יֵשׁ
בְּכִירָה גִמָּא וְשׁוֹפְכִין אוֹתָהּ לְתוֹכָהּ, חָשׁוּב לְחָס וְחִיב.
הגה: בְּצֶק שְׂאוּפִין אוֹתוֹ בְּשִׁפּוּד וּמוֹשְׁחִים אוֹתוֹ בְּבִיצִים אוּ בְשֶׁמֶן אוּ בְּמִי
פְּרוֹת, פְּטוּר (טור).

ו הָעוֹשֶׂה עֶסָה לְיִבְשָׁה בַחֲמָה (ה) בְּלֶבֶד, פְּטוּרָה. וְכֵן קָלִי
שְׁלֵשִׁין אוֹתוֹ בְּמִים אוּ בְדָבֵשׁ, וְאוֹכְלִין אוֹתוֹ בְּלֹא אֲפִיָּה,
פְּטוּר. וְקָלִי שְׁלֵשׁוֹ כְּדִי לְאִפְּוֹתוֹ, חִיב.

ז לְחָס הָעֹשֶׂה לְכוֹתֵחַ, מְעַשֶּׂיָּה מוֹכִיחִים עָלֶיהָ. עֲשָׂאָה
כְּעֵבִין, דְּהֵינּוּ שְׁעָרְכוּ וְעֲשָׂאוּ כְּצוּרַת לְחָס, (ו) חִיב. וְאִם
לֹאוּ, פְּטוּר.

ח עֶסָה שְׁנִלּוּשָׁה בְּמִים רוֹתְחִין, בֵּין שְׁנִתְּנוּ רוֹתְחִין עַל גְּבִי
קִמַּח בֵּין שְׁנִתְּנוּ קִמַּח בְּרוֹתְחִין, חִיבַת, בֵּין שְׂאֵפָה בְּתַנּוּר
אוּ בְּאַלְפָס בְּלֹא מִשְׁקִין.

ט עֵסָה שְׁנֵלוּשָׁה בְּמִי פְרוֹת, אֶפְלוּ בְּלֹא שׁוּם מַיִם, (ז) חִיבַת בְּחֻלָּה.

י יֵשׁ לְזָהָר מְלֻוֵּשׁ בְּמִי (ח) פְּרוֹת שְׂאִינָם מְשֻׁבָּעָה מְשֻׁקִים, אֶלָּא אִם כֹּן יַעֲרֹב עִמָּהֶם אַחַת מְשֻׁבָּעָה מְשֻׁקִים (סמ"ק סימן רי"ח). **הגה:** וְעַיִן בְּאִי"ח ס"י קצ"ח בְּאַרְתִּי מָה הֵם הַשְּׁבָעָה מְשֻׁקִין. וְאִם עֵבֶר וְלֹשׁ בְּלֹא ז' מְשֻׁקִין, לֹא יִשְׁרֹף הַחֻלָּה, אֶלָּא יִתֵּן אוֹתָהּ לְכַהֵן קָטָן (בית יוסף בְּש"ס סמ"ג), כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר לְעִיל סִימָן שְׁכ"ב.

סימן של - דין עסת עובד כוכבים ושתפין והפקר וכלבים

סעיפים

ט'

ובו

א עֵסָת עוֹבֵד כּוֹכָבִים פְּטוּרָה, אֶפְלוּ לְשָׂה יִשְׂרָאֵל. וְשֵׁל יִשְׂרָאֵל, חִיבַת, אֶפְלוּ (א) לְשָׂה לוֹ עוֹבֵד כּוֹכָבִים. נִתְּנָה לְיִשְׂרָאֵל בְּמִתְּנָה, אִם עַד שֶׁלֹּא גִלְגְּלָה נִתְּנָה לוֹ, חִיבַת. וְאִם לְאַחַר שֶׁגִּלְגְּלָה נִתְּנָה לוֹ, פְּטוּרָה. עוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁהִפְרִישׁ חֻלָּה, אֵינּוּ (ב) כְּלוּם, וְתֹאכַל לָזָר (בית יוסף בְּש"ס הַרְמְב"ם).

ב עֵסָת הַשְּׁתַּפִּין חִיבַת.

ג יִשְׂרָאֵל שֶׁהוּא **(ג)** שֶׁתָּף עִם הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים, אִם אִין
בְּחֶלֶק הַיִּשְׂרָאֵל כִּשְׁעוֹר, פְּטוּרָה. וְאִם יֵשׁ בָּהּ כִּשְׁעוֹר, **(ד)**
(ה) חִיבָת, וְיָכוֹל לְהַפְרִישׁ מִנִּיהַ וּבִיהַ.

ד עוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁהִיָּתָה לוֹ עֵסָה, וְנִתְגַּיֵר. גְּלַגְלָה קִדְּם
שֶׁנִּתְגַּיֵר, פְּטוֹר. אַחַר שֶׁנִּתְגַּיֵר, חִיב. אִם **(ו)** סָפֵק, חִיב.

ה שְׁנֵי עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים שֶׁעָשׂוּ עֵסָה כִּשְׁעוֹר וְחִלְקוּהָ, וְאַחַר
כִּדְּ נִתְגַּיְרוּ, וְהוֹסִיף כָּל אֶחָד עַל חֶלְקוֹ אַחַר שֶׁנִּתְגַּיֵר עַד
שֶׁהִשְׁלִימוּ לְכִשְׁעוֹר, הֵרִי זֹ חִיבָת.

ו הִיָּתָה הָעֵסָה בֵּין עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וַיִּשְׂרָאֵל בְּשִׁתְּפוּת,
וְחִלְקוּ וְאַחַר כִּדְּ נִתְגַּיֵר וְהוֹסִיף כָּל אֶחָד עַל שְׁלוֹ עַד
שֶׁהִשְׁלִים וְהוֹסִיף לְכִשְׁעוֹר, שֶׁל יִשְׂרָאֵל **(ז)** חִיבָת, וְשֶׁל
עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים פְּטוּרָה. **הגה:** וְדוֹקָא שֶׁעֲשָׂאוּהָ מִתְּחִלָּה בְּשִׁתְּפוּת עַל
מִנַּת שְׁלֵא לְחִלְקוֹ, וְנִמְלְכוּ לְחִלְקָהּ אַחַר כִּדְּ, אֲבָל אִם עֲשָׂאוּהָ מִתְּחִלָּה עַל מִנַּת
לְחִלְקָהּ, אִף שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים חִיבָת.

ז הַפְּקִיר עֲסָתוֹ קִדְּם שֶׁנִּתְגַּלְגְּלָה, וְזָכָה בָּהּ וְאַחַר כִּדְּ
גְּלַגְלָה, אוֹ הַפְּקִירָה אַחַר שֶׁגְּלַגְלָה וְחִזַּר וְזָכָה בָּהּ, חִיבָת.
הַפְּקִירָה וְנִתְגַּלְגְּלָה בְּעוֹדָה הַפְּקִיר, וְאַחַר כִּדְּ זָכָה בָּהּ,
פְּטוּרָה.

ח העושה עסה לבהמה ולחיה, פטור.

ט עסת הכלבים, בזמן שהרועים אוכלים ממנה, חיבת. ואם לאו, פטורה. ודוקא שנכר בה שהיא לכלבים, כגון שאינה ערוכה ועשויה כצורת לחם, הא לאו הכי חיבת.

הלכות תרומות ומעשרות ומתנות עניים וראשית הגז

סימן שלא - דין נתינתם באיזה
מקום, וכיצד הכהן מקבלם, ואם הם
דאוריתא או דרבנן,

סעיפים

קמ"ו

ובו

א התרומות ומעשרות אינם נוהגים מן התורה אלא

בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, בֵּין בְּפָנֵי הַבַּיִת בֵּין שְׁלֹא בְּפָנֵי הַבַּיִת,
וּנְבִיאִים הִתְקִינוּ שֶׁיְהִיוּ נוֹהֲגִים אֶפְלוּ בְּאֶרֶץ שְׁנַעַר, מִפְּנֵי
שֶׁהִיא סְמוּכָה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְרַב יִשְׂרָאֵל הוֹלְכִים
וְשָׁבִים שָׁם. וְחֻכְמִים הָרְאִי שֶׁהִיוּ הִתְקִינוּ שֶׁיְהִיוּ נוֹהֲגִים
אִף בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וּבְאֶרֶץ עַמּוֹן וּמוֹאָב, מִפְּנֵי שֶׁהֵם
סְבִיבוֹת לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. סוּרְיָא, הַקּוֹנָה בָּהּ שְׂדֵה חֵיבַת
בְּתְרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת מִדְּבַרֵי סוּפְרִים. וּשְׂאֵר הָאֲרָצוֹת,
אֵין תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת נוֹהֲגוֹת בָּהֶן.

ב בְּזֶמַן הַזֶּה, אֶפְלוּ בְּמָקוֹם שֶׁהִחֲזִיקוּ בוֹ עוֹלֵי בְּבֵל,
וְאֶפְלוּ בִימֵי עֶזְרָא, אֵין חֵיבַת תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת מִן
הַתּוֹרָה, אֶלָּא מִדְּבַרֵיהֶם. מִפְּנֵי שֶׁנֶּאֱמַר: כִּי תֵבֵאוּ,
מִשְׁמַע בִּיאת כְּלַכְּס וְלֹא בִיאת מִקְצָתוֹ, כְּמוֹ שֶׁהִיָּתָה
בִּימֵי עֶזְרָא. **הגה:** וַיֵּשׁ חוֹלְקִין, וְסִבִּירָא לְהוּ דְחִיבִין עֲכָשׁוּ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
בְּתְרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת מִדְּאֹרְיָתָא, אֲדָּ לֹא נִהְגוּ כֵּן (טור בְּשֵׁם ר"י).

ג עוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁקָּנָה קִרְקַע בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְחִזַּר
יִשְׂרָאֵל וְלִקְחָהּ מִמֶּנּוּ, מִפְּרִישׁ תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת. מֵה
שֶׁאֵין כֵּן בְּסוּרְיָא.

ד פְּרוֹת הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁגִּדְלוּ בְּקִרְקַע שֶׁקָּנָה בְּאֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל, אִם נִגְמְרָה מְלֹאכְתּוֹ בְּיַד הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים, וּמִרְחוֹן
הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים, פְּטוּרִין מִכֶּלֶם. וְאִם לָקְחוּ יִשְׂרָאֵל אַחַר
שְׁנֵיתָלְשׁוֹ, קָדָם שֶׁתִּגְמַר מְלֹאכְתּוֹ, וּגְמְרוּ יִשְׂרָאֵל, חֵיבִים

וּמִפְּרִישׁ תְּרוּמָה וּמֵעֶשֶׂר רְאִשׁוֹן וּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר, וּמִנְשִׂיר
לְעֶצְמוֹ מֵעֶשֶׂר רְאִשׁוֹן, וְהוּא שְׁלוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא אוֹמֵר
לְלוֹי: אֲנִי בָאתִי מִכַּח אִישׁ שְׂאִין אֶתָּה יְכוֹל לְטַל מִמֶּנּוּ.
וְהַתְּרוּמַת מַעֲשֵׂר מוֹכֵר (א) לַכֹּהֵן וְנוֹטֵל דְּמִיָּה (טוֹר).

ה מִכָּר הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים הַפְּרוֹת שְׁלוֹ לְיִשְׂרָאֵל כְּשֶׁהוּ
מִחֲבָרִים לְקֶרְקַע, אִם עַד שֶׁלֹּא בָאוּ לְעוֹנַת הַמַּעֲשָׂרוֹת,
וְנִגְמְרוּ בְּיַד יִשְׂרָאֵל, חֵיב בְּכָל וְנוֹתֵן כָּל מַעֲשֵׂר (ב) רְאִשׁוֹן
לְלוֹי. וְאִם מְכָרוֹ אַחַר שֶׁבָאוּ לְעוֹנַת הַמַּעֲשָׂרוֹת, מִפְּרִישׁ
תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת וְנוֹתֵן הַמַּעֲשֵׂר לְלוֹי לְפִי חֲשָׁבוֹן.
כִּי־צַד, לְקַח תְּבוּאָה זְרוּעָה מֵעוֹבֵד כּוֹכְבִים אַחַר
שֶׁהִבִּיאָה שְׁלִישׁ, וְנִגְמְרָה בְּיַד יִשְׂרָאֵל, מִפְּרִישׁ תְּרוּמוֹת
וּמַעֲשָׂרוֹת וְנוֹתֵן לְלוֹי שְׁנֵי שְׁלִישֵׁי הַמַּעֲשֵׂר רְאִשׁוֹן.

ו יִשְׂרָאֵל שֶׁמִּכָּר פְּרוֹתָיו לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים קִדָּם שֶׁיְּבוֹאוּ
לְעוֹנַת הַמַּעֲשָׂרוֹת, וְנִגְמְרוּ הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים, פְּטוּרִין מִן
הַתְּרוּמָה וּמִן הַמַּעֲשָׂרוֹת. וְאִם אַחַר שֶׁבָאוּ לְעוֹנַת
הַמַּעֲשָׂרוֹת, אֵף עַל פִּי שֶׁנִּגְמְרוּ הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים, חֵיב (ג)
בְּכָל.

ז מִכָּר עוֹבֵד כּוֹכְבִים לְיִשְׂרָאֵל פְּרוֹת מִחֲבָרִים, אַחַר
שֶׁבָאוּ לְעוֹנַת הַמַּעֲשָׂרוֹת, וּמִרְחֹן הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים בְּרִשׁוֹת
יִשְׂרָאֵל, אֵינָם חֵיבִים בְּתְרוּמָה וּמַעֲשָׂרוֹת, הוֹאִיל וּבָאוּ
לְעוֹנַת הַמַּעֲשָׂרוֹת בְּרִשׁוֹת עוֹבֵד כּוֹכְבִים וּמִרְחֹן הָעוֹבֵד

כּוֹכְבִים, אֶף עַל פִּי שְׁהִים בְּרִשׁוֹת יִשְׂרָאֵל. הַקּוֹנֶה פְּרוֹת
מֵעוֹבֵד כּוֹכְבִים בְּסוּרְיָא, בֵּין תְּלוּשִׁים בֵּין מְחַבְּרִים,
אֶפְלוּ קָדָם שְׁבָאוּ לְעוֹנֵת הַמַּעֲשָׂרוֹת, אֶף עַל פִּי שְׁמַרְחֹן
יִשְׂרָאֵל, פְּטוּרִים. וְאִם עֲדִין לֹא (ד) הִגִּיעוּ לְעוֹנֵת
הַמַּעֲשָׂרוֹת, הוֹאִיל וְקָנָה אוֹתָם עִם הַקְּרָקַע, חַיֵּב לַעֲשׂוֹר.

ח יִשְׂרָאֵל שְׁהִיהָ אָרִיס לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים בְּסוּרְיָא, פְּרוֹתִיו
פְּטוּרִים, לְפִי שְׁאִין לוֹ (ה) בְּגוּף הַקְּרָקַע כְּלוּם. וְכֵן הַחוֹכֵר
וְהַמְקַבֵּל וְהַשׁוֹכֵר שְׂדֵה מִהָעוֹבֵד כּוֹכְבִים בְּסוּרְיָא,
פְּרוֹתִיו פְּטוּרִין.

ט יִשְׂרָאֵל שְׁלַקַּח בְּסוּרְיָא שְׂדֵה מִהָעוֹבֵד כּוֹכְבִים עַד
שְׁלֹא הִבִּיֵּאָה שְׁלִישׁ, וְחִזַּר וּמְכָרָהּ לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים אַחַר
שֶׁהִבִּיֵּאָה שְׁלִישׁ, אִם חִזַּר יִשְׂרָאֵל וּלְקַחָהּ פַּעַם שְׁנִיָּה,
חַיֵּב, שְׁהִרִי נִתְחַיֵּב בִּיד יִשְׂרָאֵל.

י יִשְׂרָאֵל שְׁהִיהָ לוֹ קְרָקַע בְּסוּרְיָא, וְהוֹרִיד לָהּ אָרִיס
וְשַׁלַּח לוֹ הָאָרִיס פְּרוֹת, הִרִי אֵלוּ פְּטוּרִים, שְׁאֲנִי אוֹמֵר:
מִהַשּׁוֹק לְקַחֹן; וְהוּא שְׁהִיהָ אוֹתוֹ הַמִּין מְצוּי בַשּׁוֹק.

יא שְׁתַּפּוּת הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים חַיֵּבֵת בְּתֵרוּמָה וּמַעֲשָׂרוֹת.
כִּיצַד, יִשְׂרָאֵל וְעוֹבֵד כּוֹכְבִים שְׁלַקְחוּ שְׂדֵה בְּשִׁתְּפוּת,
אֶפְלוּ חִלְקוּ שְׂדֵה בְּקַמְתָּהּ, וְאִין צָרִיד לֹמַר אִם חִלְקוּ

גְּדִישׁ, הָרִי טָבֵל וְחֲלִין מְעַרְבִים בְּכָל קֶלַח וְקֶלַח מִחֲלָקוֹ
שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים, אֵף עַל פִּי שְׁמֵרְחוֹן הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים,
וְחִיבִים מְדַבְּרֵיהֶם. בְּמָה דְבָרִים אָמוּרִים, בְּאֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל, שֶׁהַמַּעֲשָׂוֹת שֶׁל תּוֹרָה, וּבְשֵׁל תּוֹרָה אֵין בְּרִירָה.
אָבֵל אִם לָקַחוּ שְׂדֵה בְּסוּרֵיָא, הוֹאִיל וְהַמַּעֲשָׂוֹת שֶׁם
מְדַבְּרֵיהֶם, אֶפְלוּ חֲלָקוֹ הַגְּדִישׁ, חֲלָקוֹ שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים
פְּטוֹר מִכְּלוּם. וְנִרְאֶה לִי דְהֶאֱדָנָא שְׂאִין חִיּוֹב תְּרוּמוֹת
וּמַעֲשָׂוֹת בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אֶלָּא מְדַבְּרֵיהֶם, גַּם בְּאֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל חֲלָקוֹ שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים פְּטוֹר מִכְּלוּם.

יב פְּרוֹת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁיֵּצְאוּ חוּצָה לְאֶרֶץ, פְּטוּרִים
מִתְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂוֹת. וְאִם יֵצְאוּ לְסוּרֵיָא, חִיבִים. וּפְרוֹת
חוּצָה לְאֶרֶץ שֶׁנִּכְנְסוּ לְאֶרֶץ, חִיבִים, אִם (ו) נִקְבְּעוּ
לְמַעֲשֵׂר (בְּיַד יִשְׂרָאֵל) אַחֲרַי שֶׁנִּכְנְסוּ לְאֶרֶץ.

יג כָּל אֹכֵל אָדָם, הַנִּשְׁמֵר, שֶׁגְּדוּלְיוֹ מִן הָאֶרֶץ, (ז) חִיב
בְּתְרוּמָה.

יד אֵין מִפְּרִישֵׁין תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂוֹת (ח) מִהֵיֶרֶק בְּחוּץ
לְאֶרֶץ, אֶפְלוּ בְּמִקוֹמוֹת שֶׁאִמְרָנוּ שְׁחִיבוּם חֲכָמִים. וְכֵן
יֶרֶק הַבָּא מִחוּצָה לְאֶרֶץ לְאֶרֶץ, אֵף עַל פִּי שֵׁישׁ עֶפֶר
בְּעֶקְרֵיהֶן, הָרִי זֶה פְּטוֹר.

טו הַתְּבוּאָה וְהַזֵּיתִים שֶׁלֹּא הֵבִיאוּ (ט) שְׁלִישׁ, פְּטוּרִים מִתְּרוּמָה וּמַעֲשָׂרוֹת. וּמִנֵּין יוֹדֵעַ, כָּל שְׂזֵרֶעָה וּמִצְמַחַת, בְּיָדוֹעַ שֶׁהֵבִיָּאָה שְׁלִישׁ.

טז (י) הַהֶפְקֵר פְּטוּר מִתְּרוּמָה וּמַעֲשָׂרוֹת. אָבֵל הַזֵּרֵעַ שִׂדָּה הֶפְקֵר, חֵיב בְּתְרוּמָה וּמַעֲשָׂרוֹת.

יז דְּבָרִים שֶׁאֵין דֶּרֶךְ רֵב בְּנֵי אָדָם לְזָרְעָם בַּגְּנוֹת וּבִשְׂדוֹת, אֲלֵא חִזְקָתוֹ מִן הַהֶפְקֵר, פְּטוּרִין מִתְּרוּמָה וּמַעֲשָׂרוֹת.

יח נִתְעַרְבוּ פְּרוֹת הַחֲתִיבִים בְּתְרוּמָה וּמַעֲשֵׁר בְּפְרוֹת הַפְּטוּרִים, אִם יֵשׁ לוֹ פְּרוֹת אַחֲרִים הַחֲתִיבִים, מוֹצִיא (יא) מֵהֶם, לְפִי (יב) חֶשְׁבוֹן פְּרוֹת חֲתִיבִים שֶׁבִתְעָרוּבוֹת. וְאִם לֹא, מוֹצִיא תְּרוּמָה וְתְרוּמַת מַעֲשֵׁר עַל הַכֹּל, וּמִפְּרִישׁ מַעֲשֵׁר רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי, לְפִי חֶשְׁבוֹן פְּרוֹת חֲתִיבִים שֶׁבִתְעָרוּבוֹת.

יט תְּרוּמָה גְּדוּלָּה, בְּזִמְן הַזֶּה שֶׁהִיא עוֹמֶדֶת לְשִׁרְפָּה מִפְּנֵי הַטְּמְאָה, שְׁעוּרָה כָּל (יג) שֶׁהוּא. הַגָּה: וְנוֹתְנָה בְּזִמְן הַזֶּה לְכֹל כֹּהֵן שֶׁיִּרְצֶה, בֵּין חֵבֵר בֵּין עַם הָאָרֶץ, וְאַפְלוּ אֵינּוּ מִיַּחֲס רַק שֶׁמִּחֲזֵק בְּכֹהֵן, וְהוּא שׂוֹרְפָה, וְיִכּוֹל (יד) לְהַנִּיחָהּ וּלְשִׁרְפָּה, עַד שֶׁיִּכּוֹל לְהַנּוֹת מִמֶּנָּה בְּשַׁעַת

שָׂרְפָתָהּ. אָבֵל זָר אָסוּר לְהַנּוּת מִמֶּנָּה בְּשַׁעַת שְׂרָפָתָהּ, אִם לֹא שָׁכְחוּ נְהַנֶּה עִמּוֹ.
אָבֵל שְׂאֵר הַנְּאוֹת שְׂאֵינּוּ מִכֻּלָּה אוֹתָהּ, מִתְּתָר אֶפְלוּ לְזָרִים (טוּר). כִּהֵן שְׂאוּכָל
אֶצֶל יִשְׂרָאֵל, נוֹתוּ **(טו)** בְּנֵר שְׂמֹן שֶׁל תְּרוּמָה, וְאָף עַל פִּי שְׁעוּמָד הַכֵּהוּ וְהוֹלִיךְ
לוֹ, אִין צְרִיךְ לְכַבּוֹתוֹ עַד שְׂיִכְבֶּה מִעֲצָמוֹ (מְרַדְכִי פִי אֶלְמָנָה לְכַהֲ"ג). וְכֹל זֶה מִיָּרִי
בְּתְרוּמָה **(טז)** שֶׁהַכְּשָׂרָה, דָּאָז נְטֻמְאוֹת וּמִתֵּר לְשָׂרְפָהּ. אָבֵל אִם לֹא הַכְּשָׂרָה,
שְׂלֹא נְטֻמְאוֹת, אָסוּר לְשָׂרְפָהּ. וְטוֹב לְהַכְּשִׁיר אוֹתָם **(יז)** קִדְם מְרוּחַ, כְּדִי
שְׂתִקְבֵּל טֻמְאָה וִיהֵא מִתֵּר לְשָׂרְפָהּ (טוּר). וְאַחַר כֵּן מִפְּרִישׁ מִן
הַשְּׂאֵר אֶחָד מֵעֲשָׂרָה, וְהוּא נִקְרָא מֵעֵשֶׂר רֵאשׁוֹן וְנוֹתְנּוֹ
לְלוֹי. וַיֵּשׂ אוֹמְרִים אָף **(יח)** לְכַהֵן (טוּר). וְעַל זֶה נֶאֱמַר בְּתוֹרָה: כִּי
אֶת מֵעֵשֶׂר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגוֹ' (בְּמִדְבָר יח, כד) וְלִבְנֵי לְוִי הֵנָּה נִתְּתִי
אֶת כָּל מֵעֵשֶׂר בְּיִשְׂרָאֵל וְגוֹ' (בְּמִדְבָר יח, כא) וְאַחַר כֵּן מִפְּרִישׁ
מִהַשְּׂאֵר אֶחָד מֵעֲשָׂרָה, וְהוּא נִקְרָא מֵעֵשֶׂר שֵׁנִי, וְהוּא
לְבַעֲלָיו, וּבְסִימּוֹן זֶה יִתְבָּאָרוּ מִשְׁפָּטָיו, וְעָלְיוֹ נֶאֱמַר: עֵשֶׂר
תֵּעֲשֶׂר (דְּבָרִים יד, כב) וְעַל הַסֵּדֶר הַזֶּה מִפְּרִישֵׁי בְּשָׁנָה רֵאשׁוֹנָה
מִהַשְּׁבוּעַ, וּבְשָׁנִיָּה וּבְרַב־יַעֲיָת וּבְחֻמִּישִׁית. אָבֵל בְּשָׁלִישִׁית
וּבְשִׁשִּׁית מִהַשְּׁבוּעַ, אַחַר שְׁמִפְרִישֵׁי מֵעֵשֶׂר רֵאשׁוֹן,
מִפְּרִישֵׁי מִהַשְּׂאֵר מֵעֵשֶׂר אַחַר, וְנוֹתְנִים לְעַנְיִים, וְהוּא
נִקְרָא מֵעֵשֶׂר עֲנִי. וְאִין בְּשִׁשִּׁית שָׁנִים אֵלּוּ מֵעֵשֶׂר שֵׁנִי אֶלָּא
מֵעֵשֶׂר עֲנִי, וְעָלְיוֹ נֶאֱמַר: מִקְצֵה שְׁלֹשׁ שָׁנִים תּוֹצִיא אֶת
כָּל מֵעֵשֶׂר תְּבוּאָתְךָ וְגוֹ' וּבֵא הַלְלוּ **(יט)** וְגוֹ' (דְּבָרִים יד, כח כט)
שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה כֻּלָּה הֶפְקֵר וְאִין בָּהּ לֹא תְרוּמָה וְלֹא
מֵעֲשָׂרוֹת כֻּלָּל. וּבְחֻצָּה לְאַרְצָ שְׂאִין בָּהּ שְׁמִטַּת קֶרְקַע,
מִפְּרִישֵׁי בְּשַׁנַּת הַשְּׁמִטָּה בְּאַרְצָ מְצָרִים וּבְעַמּוֹן **(כ)**
וּמוֹאָב מֵעֵשֶׂר רֵאשׁוֹן וּמֵעֵשֶׂר עֲנִי. וּבְאַרְצָ שְׁנַעַר, מִפְּרִישֵׁי
בָּהּ מֵעֵשֶׂר שֵׁנִי, כְּמוֹ בְּרַב הַשָּׁנִים. וּשְׁנַת הַשְּׁמִטָּה
הָאֶמְתִּית הֵיחָדָה שְׁנַת **(כא)** הַשִּׁי"ג וַיֵּשׂ אוֹמְרִים אִם עוֹבֵד כּוֹכָבִים
מִכֵּר פְּרוֹת בְּשַׁבִּיעִית לְיִשְׂרָאֵל, וְגַמֵּר מְלֹאכְתּוֹ בְּיַד יִשְׂרָאֵל, חַיִּבִים בְּתְרוּמָה
וּמֵעֵשֶׂר, וּמִפְּרִישׁ מֵעֵשֶׂר עֲנִי כְּדִין עַמּוֹן וּמוֹאָב (בֵּית יוֹסֵף וְכוּ כְּתַב כְּפִתוֹר וְפָרַח).

כ מְעַשֵּׂר רֵאשׁוֹן שְׁלֹקַח הַלְוִי, מִפְּרִישׁ מִמֶּנּוּ אֶחָד
מִעֲשָׂרָה וְנוֹתְנֵנוּ לַכֹּהֵן, וְהוּא נִקְרָא תְרוּמַת מְעַשֵּׂר, וְעָלְיוֹ
נֹאמֵר: וְאֵל הַלְוִיִּם תִּדְבֹּר וּגוֹ' (בַּמִּדְבָּר יח, כו) וְדִין תְרוּמַת מְעַשֵּׂר
כְּדִין תְרוּמַת גְּדוּלָה; מִיְהוּ אֶפְלוּ הָאֲדָנָא בְּעֵינָן לַתָּן כְּשַׁעוֹר (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם
הַרְמְבִי'ם).

כא הַמְרֵבָה בְּתְרוּמָה, הוֹאִיל וְשִׁיר מִקְצַת חֲלִין, הָרִי זֶה
תְרוּמָה. אָבֵל אִם אָמַר: כָּל הַפְּרוֹת הָאֵלוֹ תְרוּמָה, לֹא
אָמַר (כב) כְּלוּם.

כב הָאוֹמֵר: תְרוּמַת הַכֶּרִי לְתוֹכוֹ, אִם אָמַר: בְּצַפּוֹנוֹ, אוֹ
בְּדְרוֹמוֹ, קָרָא שֵׁם וְחִיב לְהַפְּרִישׁ מִמֶּנּוּ תְרוּמָתוֹ; וְאִם
לֹא (כג) צִין הַמָּקוֹם, לֹא אָמַר כְּלוּם.

כג אָמַר: תְרוּמַת הַכֶּרִי הִזָּה בָּזָה וְהַכֶּרִי הִזָּה בָּזָה,
מָקוֹם שְׁנִסְתִּימָה תְרוּמָתוֹ שֶׁל הָרֵאשׁוֹן שֶׁם נִסְתִּימָה
תְרוּמָתוֹ שֶׁל שְׁנִי.

כד תְרוּמַת מְעַשֵּׂר אֵין מִפְּרִישֵׁין אוֹתָהּ בְּאֶמֶד, אֶלָּא
מִדְּקָדֵק בְּשַׁעוֹרָה, וְאֶפְלוּ בִזְמַן הִזָּה; דְּבַר שְׁדִרְכּוֹ לְמִדָּד,
מוֹדֵד. וְדְבַר הַנִּשְׁקָל, שׁוֹקֵל. וְדְבַר שְׁאֶפְשֵׁר לְמִנּוֹתוֹ,
מוֹנָה. הִיָּה אֶפְשֵׁר לְמִנּוֹתוֹ וְלִשְׁקָלוֹ וְלְמִדָּדוֹ, הַמוֹנָה

מְשַׁבַּח, וְהַמּוֹדֵד מְשַׁבַּח מִמֶּנּוּ, וְהַשּׁוֹקֵל מְשַׁבַּח מְשַׁנֵּיהֶם.
וְנִטְלָת שְׁלֹא מִן הַמֶּקֶף. וְתַלְמִידֵי חֲכָמִים אֵין תּוֹרְמִין אֶלָּא מִן הַמֶּקֶף (הַרְמַב"ם
פ"ג).

כה אֵין תּוֹרְמִין תְּרוּמָה גְדוֹלָה אֶלָּא מִן **(כד)** הַמֶּקֶף.
כִּיצַד, הָיוּ לוֹ חֲמִשִּׁים סָאָה בְּבֵית זֶה וְחֲמִשִּׁים סָאָה
בְּבֵית אַחֵר, לֹא יִפְרִישׁ מֵאַחַד מֵהֶם עַל שְׁנֵיהֶם, וְאִם
הִפְרִישׁ שְׁלֹא מִן הַמֶּקֶף, תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה, וְהוּא שְׁיִהְיֶה
הַמִּפְרָשׁ שְׁמוֹר. אֲבָל אִם הָיָה טְעוֹן כַּדֵּי יַיִן אוֹ שְׁמוֹן,
וְרָאָה **(כה)** שְׁמִשְׁתַּבְּרִין, וְאָמַר: הֲרִי הֵם תְּרוּמָה עַל פְּרוֹת
שְׁבִבִיתִי, לֹא אָמַר כְּלוּם. וְנִ"ל דְּבִזְמַן הָיָה לְאַבוּד אֶזְלָא
מִפְּנֵי הַטְּמְאָה, תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה.

כו פְּרוֹת הַמִּפְרָשִׁים בְּתוֹךְ הַבַּיִת, אוֹ שְׁתֵּי מְגוּרוֹת (פ"י)
מְקוֹמוֹת שְׁמִכְנִיסִים בְּהֵן פְּרוֹת מַעֲנִין וְגֵרְהוּ בְּחֶרְמוֹ (חֲבִיקוּק א, טו) שְׁבִבֵית אֶחָד,
תּוֹרֵם מֵאַחַד עַל **(כו)** הַכֹּל. (שְׁקִי תְּבוּאָה וְעִגּוּלֵי דְּבִלָּה וְחֲבִיּוֹת שֶׁל גְּרוּגְרוֹת,
אִם הָיוּ בְּהִקְפָּה אַחַת, תּוֹרֵם מֵאַחַד עַל הַכֹּל). חֲבִיּוֹת שְׁלֹא סָתַם אֶת פִּיהֶם,
תּוֹרֵם מֵאַחַד עַל הַכֹּל; מִשִּׁסְּתַם, תּוֹרֵם מִכָּל אֶחָד
וְאַחַד.

כז הַמִּקְדָּים מַעֲשֵׂר שְׁנֵי לְרֵאשׁוֹן, אוֹ מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן
לְתְּרוּמָה, אֶף עַל פִּי שְׁעָבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה, מֵה שְׁעֲשֶׂה עֲשׂוּי.

כח הרוצה להפריש תרומה ותרומת מעשר כאחד, מפריש אחד ממאה ומעט יותר, ואומר: אחד ממאה שיש כאן, הרי הוא בצד זה שהפרישתי והרי הוא (כז) חליו; והנשאר מזה שהפרישתי, שהוא המעט היתר על אחד ממאה, הוא תרומה על הכל; והמעשר שראוי להיות למאה חליו אלו, הרי הוא (כח) בצד זה שהפרישתי; וזה הנשאר יותר על התרומה ממה שהפרישתי הרי הוא תרומת מעשר על הכל.

כט עושה אדם (כט) שליח להפריש תרומות ומעשרות.

ל חמשה אם תרמו, אין תרומתן תרומה; חרש, שוטה וקטן ועובד כוכבים שתתם של ישראל, אפלו ברשותו, והתורם שאינו שלו שלא ברשות הבועלים; אבל התורם משלו על של אחרים, הרי זה תרומה ותקן פרותיהם, וטובת הנאה שלו שנותנה לכל כהן שירצה.

לא התורם שלא ברשות, או שירד לתוך שדה חברו ולקט פרות שלא ברשות, כדי שיקחם, ותתם; אם בא בעל הבית ואמר ליה: כלך אצל יפות, אם היו שם יפות ממה שתתם, תרומתו (ל) תרומה. ואם לאו, אין

תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. וְאִם לָקַט בְּעַל הַבַּיִת וְהוֹסִיף, בֵּין כֶּדֶד
וּבֵין כֶּדֶד תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה.

לב הַמְדַבֵּר וְאִינוֹ שׁוֹמֵעַ, אוֹ שֶׁשׁוֹמֵעַ וְאִינוֹ מְדַבֵּר,
וְהָעֵלֶם, וְהַשְּׂכֹּר, וְהַסּוֹמֵא, לֹא יִתְרַמוּ; וְאִם תְּרָמוּ,
תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. וּבְזֶמַן הַזֶּה, דְּלִשְׂרָפָה אֲזָלָא מִפְּנֵי
הַטְּמֵאָה, תּוֹרְמִים שְׂכֹר וְסוֹמֵא וְאֶפְלוּ לְכַתְחֻלָּה,
תְּרוּמָה, אָבֵל לֹא מַעֲשֵׂר לְוִי (לא).

לג קָטָן שֶׁהִגִּיעַ לְעוֹנֵת נְדָרִים, אֵף עַל פִּי שְׁלֵא הִבִּיא שְׁתֵּי
שְׁעָרוֹת וְלֹא נַעֲשֶׂה גְדוֹל, אִם תָּרַם תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה.

לד הָאוֹמֵר לְשְׁלוּחוֹ: צֵא וּתְרַם לִי, וְהִלֵּךְ לְתֵרֶם, וְאִינוֹ
יֹדֵעַ אִם תָּרַם, וּבָא וּמָצָא כְּרִי תְרוּם, אֵין חֲזָקָתוֹ תְרוּם;
חוֹשֵׁשׁוֹן, שְׂמָא אַחַר תְּרַם בְּלֹא רְשׁוּת. **הגה:** וְיֵשׁ אוֹמְרִים
דְּבִבְכָהֵי גִּנְאָה חֲזָקָתוֹ תְרוּם, דְּאִמְרִינֵן: חֲזָקָה שְׁלִיחַ עוֹשֶׂה שְׁלִיחוּתוֹ, אֶפְלוּ
בְּאִסּוּר דְּאוֹרִיתָא. אָבֵל אִם אִינוֹ יֹדֵעַ אִם כְּרִי תְרוּם אוֹ לֹא, אִסּוּר לְאָכֹל
מִמֶּנּוּ, דְּהַשְּׁלִיחַ אוֹמֵר: וְדַאי לֹא יִנַּע בּוֹ עַד שֶׁיִּדַּע שֶׁהוּא תְרוּם. (טוֹר בְּשֵׁם הַרַ"שׁ
וְהַר"ש).

לה פִּירוֹת הַשְּׁתַּפְּיִן חֲזִיבִים בְּתְרוּמָה וּמַעֲשָׂרוֹת, וְאִינָם
צְרִיכִים לְטַל רְשׁוּת זֶה (לב) מְזָה, אֶלְא כֹּל הַתּוֹרָם מֵהֶם
תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. תָּרַם אֶחָד מֵהֶם וְלֹא יָדַע חֲבִירוֹ, וּבָא
הוּא וְתָרַם, אִם הָיוּ מִמַּחֲזִין זֶה עַל זֶה, אֵין תְּרוּמַת הַשְּׁנִי

תְּרוּמָה; וְאִם לֹא, אִם תִּרְם הָרִאשׁוֹן כְּשַׁעוֹר, אִין תְּרוּמַת הַשְּׁנִי תְּרוּמָה. וְאִם לֹא תִרְם הָרִאשׁוֹן כְּשַׁעוֹר, תְּרוּמַת שְׁנֵיהֶם תְּרוּמָה. וְנִרְאָה לִי שְׁבִזְמַן הַזֶּה, הִיָּה בְּמַעֲשֵׂר. אָבֵל לְתְרוּמָה, כִּינֹן שְׂאִין לְתְרוּמָה שְׁעוֹר, בִּין כָּד וּבִין כָּד אִין תְּרוּמַת הַשְּׁנִי תְּרוּמָה.

לו הָאוֹמֵר לְאַחַד לְתִרְם, וְהִלְךְ לְתִרְם, וּבִטַל שְׁלִיחוֹתוֹ קִדְם שְׁתִּירְם, אִם שָׁנָה הַשְּׁלִיחַ שְׁלִיחוֹתוֹ כְּגוֹן שְׂאֵמֵר לוֹ: תִּרְם מִן הַצֶּפֶן, וְתִרְם מִן הַדְּרוֹם, אִין תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. וְאִם לֹא, תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. וַיֵּשׁ חוֹלְקִין וּס"ל דְּכָל שְׁבִטַל הַשְּׁלִיחוֹת, אֶפְלוּ לֹא שָׁנָה, לֹא הָיוּ תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה (טור).

לז אָרִיס שְׁתִּירְם, וּבָא בְּעַל הַבַּיִת וְעֵכָב, אִם עַד שְׁלֹא תִרְם עֵכָב, אִין תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. וְאִם מִשְׁתִּירְם עֵכָב, תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה.

לח אֶפּוֹטְרוֹפְסִין (לג) תּוֹרְמִין נְכֹסֵי יְתוּמִים.

לט הַגֵּנֵב וְהַגְזֵלָן (לד) וְהָאֵנֶס, תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. וְאִם הָיוּ הַבְּעָלִים רוֹדְפִין אַחֲרֵיהֶם, אִין תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה.

מ הָבוּ וְהִשְׁכִּיר וְהֶעֱבַד וְהֵאֲשָׁה, תּוֹרְמִין עַל מֶה שֶׁהֵם אוֹכְלִין, אָבֵל לֹא עַל הַשָּׂאָר.

מא הָבוּ, כְּשֶׁאוֹכֵל אִם אָבִיו, וְהֵאֲשָׁה בְּעִסְתָּהּ, תּוֹרְמִין, מִפְּנֵי שֶׁהוּ בְּרִשׁוֹת.

מב הַפּוֹעֲלִים, אֵין לָהֶם רִשׁוֹת לְתֵרֵם שֶׁלֹּא מִדַּעַת בְּעַל הַבַּיִת.

מג פּוֹעֵל שֶׁאָמַר לִיהָ בְּעַל הַבַּיִת: כָּנֶס לִי גְרָנִי וְתֵרֵם, וְתֵרֵם, וְאַחַר כֵּן (לה) כָּנֶס, תֵּרוּמָתוֹ וְתֵרוּמָה.

מד עוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁהִפְרִישׁ תֵּרוּמָה מִשָּׁלוֹ, (לו) גָּזְרוּ חֻכְמִים שֶׁתִּהְיֶה תֵּרוּמָתוֹ וְתֵרוּמָה אִם הוּא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. **הגה:** וּבּוֹדְקִין אוֹתוֹ, אִם אָמַר: בְּדַעַת יִשְׂרָאֵל הִפְרִשְׁתִּי, תִּנְתֵּן לַכֹּהֵן; וְאִם לֹאוֹ, טְעוּנָה (לז) גְּנִיזָה (טור).

מה הַמְתַּכְּוֵן לוֹמַר: תֵּרוּמָה, וְאָמַר: מַעֲשֵׂר; מַעֲשֵׂר, וְאָמַר: תֵּרוּמָה, לֹא אָמַר כָּלוּם, עַד שֶׁיִּהְיוּ פִּיו וְלִבּוֹ שׁוֹיִם.

מו הַפְּרִישׁ תְּרוּמָה בְּמַחְשַׁבְתּוֹ וְלֹא הוֹצִיא בְּשִׁפְתָיו כָּלוּם, הֲרִי זֶה תְּרוּמָה, שֶׁנֶּאֱמַר וְנַחֲשֵׁב לָכֶם תְּרוּמַתְכֶם (בַּמִּדְבָּר יח, כז) .

מז הַמְּפָרִישׁ תְּרוּמָה עַל תַּנְאִי, אִם (לח) נִתְקַיֵּם הַתַּנְאִי הֲרִי זֶה תְּרוּמָה.

מח הַמְּפָרִישׁ תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת, וְנָחַם עֲלֵיהֶם, הֲרִי זֶה נִשְׁאָל לְחַכֵּם וּמַתִּיר לוֹ, כְּדָרְךָ שֶׁמַּתִּירִין שְׁאָר נְדָרִים, וְתַחֲזֹר חֲלִין כְּמוֹ שֶׁהִיְתָה.

מט הָאוֹמֵר: שֶׁל מַעֲלָה תְּרוּמָה וְשֶׁל מִטָּה חֲלִין, אוּ בְּהֶפֶד, דְּבַרְיוֹ (לט) קִיָּמִים.

נ הַתּוֹרֵם אֶת הַגֶּרֶן, צָרִיד שֶׁיִּכְוֶן אֶת לְבוֹ שֶׁתִּהְיֶה תְּרוּמָה עַל הַפְּרִי וְעַל מֶה שֶׁבִּקְטָעִין (פ"י שֶׁבְּלִים קְטוּעִים שְׁלֹא נִדּוּשׁוּ) וְעַל מֶה שֶׁבְּצִדָּדִים וְעַל מֶה שֶׁבְּתוֹדֵי הַתְּבֹן. הַתּוֹרֵם אֶת הַיָּקֵב, צָרִיד שֶׁיִּכְוֶן אֶת לְבוֹ לְתֵרֵם עַל מֶה שֶׁבְּחֶרְצָנִים וְעַל מֶה שֶׁבְּזַגִּים. הַתּוֹרֵם אֶת הַבּוֹר שֶׁל שָׁמֶן, צָרִיד שֶׁיִּכְוֶן אֶת לְבוֹ עַל מֶה שֶׁבְּגִפְתֵי (פ"י פְּסֻלַת שֶׁל זֵיתִים) ; וְאִם לֹא נִתְכַּוֶּן, אֲלֹא תֵרֵם סֶתֶם, נִפְטָר הַכֹּל, שֶׁתַּנְאִי בֵּית דִּין הוּא שֶׁתְּרוּמָה עַל הַכֹּל.

נא התורם כִּלְכֹּלָה שֶׁל תְּאֵנִים, וְנִמְצְאוּ תְּאֵנִים בְּצַד הַכִּלְכֹּלָה, הָרִי אֱלוֹי פְּטוּרִים, מִפְּנֵי שֶׁבִּלְבוֹ לְתֵרֵם עַל הַכֹּל.

נב אִין תּוֹרְמִין אֶלָּא מִן הִיפָּה. וְנִרְאָה לִי דְהַשְׁתָּא דְלֵאבוּד אֶזְלָא מִפְּנֵי הַטְּמְאָה, אִין לְהַקְפִּיד בְּכַד; וּמִיָּהוּ בְּמַעֲשֵׁר הַנֶּתֶן לְלוֹי וּלְעֹנִי, יֵשׁ לְהַקְפִּיד בְּכַד.

נג אִין תּוֹרְמִין מִמִּין עַל שְׂאִינוֹ מִינוֹ; וְאִם תֵּרֵם, אִין תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. הַקְּשׁוּת וְהַמְּלַכְפוֹת מִין אֶחָד. כָּל מִין חֲטָיִים מִין אֶחָד. כָּל מִין תְּאֵנִים וְגִרוּגְרוֹת וּדְבִלָּה מִין אֶחָד, וְתוֹרֵם מְזָה עַל זֶה. וְכֹל שֶׁהוּא כְּלָאִים בְּחִבְרוֹ לֹא יִתְרֵם מְזָה עַל זֶה, אֶפְלוּ מִן הִיפָּה עַל הָרַעָה; וְאִם תֵּרֵם, אִין תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. וְכֹל שְׂאִינוֹ כְּלָאִים בְּחִבְרוֹ, תוֹרֵם מִן הִיפָּה עַל הָרַע, אֲבָל לֹא מִן הָרַע עַל הִיפָּה, וְאִם תֵּרֵם תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה, חוּץ מִן הַזֹּנִין (פִּי זְרַעוֹנִים שְׁחָרִים הַנִּמְצָא בֵּין הַחֲטָיִים) עַל הַחֲטָיִים, מִפְּנֵי שְׂאִינָם אֶכֶל אָדָם.

נד אִין תּוֹרְמִין מִדְּבַר שְׁנַגְמָרָה מְלֹאכְתּוֹ עַל דְּבַר שְׁלֹא נַגְמָרָה מְלֹאכְתּוֹ; וְלֹא מִדְּבַר שְׁלֹא נַגְמָרָה מְלֹאכְתּוֹ עַל דְּבַר שְׁנַגְמָרָה מְלֹאכְתּוֹ; וְאִם תֵּרֵם, תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה.

נה אין תּוֹרְמִין מִהַמְחַבֵּר עַל הַתְּלוּשׁ וְלֹא מִן הַתְּלוּשׁ עַל הַמְחַבֵּר, וְאִם תִּרְס, אֵין תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. אָבֵל אִם אָמַר: פְּרוֹת עֲרוּגָה זֹה תְּלוּשִׁים יִהְיוּ תְּרוּמָה עַל פְּרוֹת עֲרוּגָה זֶה לְכַשְׁיִתְּלוּשׁוֹ, (מ) וְנִתְּלוּשׁוֹ, דְּבָרָיו קִיָּמִין. וְהוּא שֶׁהֵבִיאוּ שְׁנֵיהֶם שְׁלִישׁ בְּעֵת שְׁאֵמַר.

נו אין תּוֹרְמִין מִן הַלֵּחַ עַל הַיָּבֵשׁ, וְלֹא מִן הַיָּבֵשׁ עַל הַלֵּחַ; וְאִם תִּרְס, תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה.

נז אין תּוֹרְמִין מִפְּרוֹת שָׁנָה זֹה עַל פְּרוֹת שָׁנָה שְׁעֵבְרָה, וְלֹא מִפְּרוֹת שָׁנָה שְׁעֵבְרָה עַל פְּרוֹת שָׁנָה זֹה; וְאִם תִּרְס, אֵינָה תְּרוּמָה, שְׁנֵאָמַר: שָׁנָה שָׁנָה (דְּבָרִים יד, כב). לִקְטַת יָרֵק עָרַב רֵאשׁ הַשָּׁנָה עַד שֶׁלֹּא בָּא הַשֶּׁמֶשׁ, וְחָזַר וְלִקְטַת אַחַר שֶׁבָּא הַשֶּׁמֶשׁ, אֵין תּוֹרְמִין מִזֶּה עַל זֶה, שְׁזֶה חֲדָשׁ וְזֶה יָשׁוּן. וְכֵן אִם לִקְטַת אֶתְרוּג בְּעָרַב ט"ו בְּשַׁבָּט עַד שֶׁלֹּא בָּא הַשֶּׁמֶשׁ, וְחָזַר וְלִקְטַת אֶתְרוּג אַחַר מִשְׁבָּאָה הַשֶּׁמֶשׁ, אֵין תּוֹרְמִין מִזֶּה עַל זֶה, מִפְּנֵי שֶׁאֶחָד בְּתִשְׁרֵי רֵאשׁ הַשָּׁנָה לְמַעֲשָׂרוֹת תְּבוּאָה וְקִטְנִיּוֹת וְיִרְקוֹת, וְט"ו בְּשַׁבָּט רֵאשׁ הַשָּׁנָה לְמַעֲשָׂרוֹת הָאֵילָן.

נח אין תּוֹרְמִין מִפְּרוֹת הָאֶרֶץ עַל פְּרוֹת חוּצָה לָאֶרֶץ, וְלֹא מִפְּרוֹת חוּצָה לָאֶרֶץ עַל פְּרוֹת הָאֶרֶץ, וְלֹא מִפְּרוֹת

הַפְּטוּרִים עַל הַחֲזִיבִים, וְלֹא מִהַחֲזִיבִים עַל הַפְּטוּרִים ;
וְאִם תִּרְמוּ, אִין תִּרְוּמָתְוֹ תִּרְוּמָה.

נט תִּרְם מִדְּמַאי (פי' דָּא מַאי, כְּלוּמַר פְּרוּת אוּ תְבוּאָה שְׁנִלְקָחָה מֵעַם הָאָרֶץ שְׂאִין
זְדוּעַ אִם הָרִים הַמַּעֲשֵׂר כְּרַאוי, וְחִיב בְּמַעֲשֵׂרוֹת מִדְּרַבָּנּוּ) . עַל דְּמַאי, אוּ עַל
נְדָאי, תִּרְוּמָתוֹ תִּרְוּמָה וְיִחָזֵר וְיִתְרַם מְכַל אֶחָד מִפְּנֵי
עֲצָמוֹ.

ס תִּרְם מִנְדָאי עַל דְּמַאי, תִּרְוּמָתוֹ (מַא) תִּרְוּמָה, וְלֹא
תִּתְאָכֵל עַד שְׂיוּצִיא עָלֶיהָ תִּרְוּמָה וּמַעֲשֵׂרוֹת.

סא אִין תּוֹרְמִין מִן (מַב) הַלְקוּחַ עַל מַה שְּׁגִדֵּל בְּתוֹךְ
שְׂדֵהוּ, וְלֹא הַלְקוּחַ מֵעוּבָד כּוֹכָבִים עַל הַלְקוּחַ מִיִּשְׂרָאֵל,
אוּ בְּהֶפְדָּ.

סב אִין תּוֹרְמִין שְׁבָלִים עַל חֲטָיִם, וְזִיתִים עַל שְׁמוֹ,
וְעֲנָבִים עַל יַיִן ; אֲבָל תּוֹרְמִים שְׁמוֹ עַל זִיתִים הַנִּכְבָּשִׁים,
וְיַיִן עַל עֲנָבִים לַעֲשׂוֹת צְמוּקִים.

סג תּוֹרְמִים זִיתִי שְׁמוֹ עַל זִיתִי כֶּבֶשׂ, אֲבָל לֹא מִזִּיתִי
כֶּבֶשׂ עַל זִיתִי שְׁמוֹ ; מִיַּיִן שְׂאִינוֹ מִבְּשָׁל עַל הַמְּבֻשָּׁל, אֲבָל
לֹא מִן הַמְּבֻשָּׁל עַל שְׂאִינוֹ מִבְּשָׁל ; מִן הַצָּלוּל עַל שְׂאִינוֹ

צָלוּל, אָבֵל לֹא מְשַׁאֵינּוּ צָלוּל עַל הַצָּלוּל; מִתְאַנִּים עַל גְּרוּגְרוֹת בְּמִנְיָן מְגֻרְגְרוֹת עַל תְּאַנִּים בְּמִדָּה, אָבֵל לֹא תְאַנִּים עַל גְּרוּגְרוֹת בְּמִדָּה וְלֹא גְרוּגְרוֹת עַל תְּאַנִּים בְּמִנְיָן, כְּדִי שְׂיִתְרֵם לְעוֹלָם בְּעֵין יָפָה. וְתוֹרְמִים חֲטִים עַל הַפֶּת, אָבֵל לֹא מִן הַפֶּת עַל חֲטִים לְפִי חֶשְׁבוֹן; וּבְכָל אֱלוֹ אִם תָּרַם תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. וְנִיִּל דְּהֶאֱיִדְנָא דְתְרוּמָה לְאַבוּד אֲזֵלָא, אֵין לְהַקְפִּיד בְּכַד וְכֹן בְּשֶׁאֵר דְּבָרִים כִּיּוֹצֵא בְהֵם; וּמִיּהוּ בְּמַעֲשֵׁר הַנֶּתֶן לְלוֹי וּלְעֹנִי, יֵשׁ לְהַקְפִּיד בְּכַד.

טד אֵין תוֹרְמִין חֶמֶץ עַל יֵין, אָבֵל תוֹרְמִין יֵין עַל חֶמֶץ.

סה הַתוֹרֵם חֲבִית שֶׁל יֵין עַל הַיֵּין, וְנִמְצָאת חֶמֶץ, אִם יָדוּעַ שֶׁהִיָּתָה שֶׁל חֶמֶץ עַד שֶׁלֹּא תִרְמָה, אֵינָה תְרוּמָה; וְאִם אַחַר שֶׁתִּרְמָה הַחֲמִיצָה, הִרִי זֹו תְרוּמָה. אִם סָפַק, (מג) תְרוּמָה וְיַחֲזֹר וְיִתְרֵם. וְכֹן הַתוֹרֵם קְשׁוּת וְנִמְצָאת מְרָה, אָבִטִיחַ וְנִמְצָא סְרוּחַ.

סו אַחַר שֶׁמִּפְרִישֵׁן תְרוּמָה גְדוֹלָה מִפְרִישׁ אֶחָד (מד) מַעֲשֶׂרָה מִהַנְּשֶׂאֵר, וְהוּא הַנִּקְרָא מַעֲשֵׁר רִאשׁוֹן.

סז מַעֲשֵׁר רִאשׁוֹן מִתֵּר בְּאַכִּילָה לְיִשְׂרָאֵל, וּמִתֵּר לְאַכְלוֹ (מה) בְּטִמְאָה. לְפִיכָד בֵּת לֹוי שֶׁנִּבְעָלָה בְּעִילַת זָנוּת,

נֹתְנִין לָהּ מַעֲשֵׂר וְאוֹכֶלֶת. אֲבָל מִי שֶׁשָּׁמְעָה שְׂמִת בַּעֲלָהּ,
אוֹ הַעֵיד לָהּ עַד אֶחָד, וְנִשְׂאת וְאַחַר כֵּן בָּא בַּעֲלָהּ, קִנְסוּ
אוֹתָהּ חֲכָמִים שֶׁתְּהִיָּה אֲסוּרָה בְּמַעֲשֵׂר.

סח לְוִיִּם וְכֹהֲנִים (מו) מִפְּרִישֵׁי מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן כְּדִי
לְהַפְרִישׁ מִמֶּנּוּ תְרוּמַת מַעֲשֵׂר, וְכֵן הַכֹּהֲנִים מִפְּרִישֵׁי
שָׂר תְרוּמוֹת וּמַעֲשֵׂרוֹת וְהֵם לְעֶצְמָם.

סט אֵין מוֹצִיאִין מַעֲשֵׂר מִיַּד הַכֹּהֲנִים. וְכֵן כָּל מִתְּנוֹת
כֹּהֲנָה אֵין מוֹצִיאִין אוֹתָם מִכֶּהֱן לְכֶהֱן.

ע הָאוֹכֵל פִּירוֹתָיו טְבָלִים, וְכֵן לְוִי שֶׁאֵכֵל הַמַּעֲשֵׂר
בְּטַבָּלוֹ, אֵף עַל פִּי שֶׁהֵם חֲבִיבִים מִיָּתָה בְּיַדֵּי שָׂמִים, אֵין
מִשְׁלָמִין הַמִּתְּנוֹת לְבַעֲלֵיהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר: אֲשֶׁר יָרִימוּ לְהִי
(בַּמִּדְבָּר יח, כד) אֵין לָךְ בָּהֶם כָּלוּם עַד שֶׁיָּרִימוּ אוֹתָם. וּבְחוּץ
לְאָרֶץ מִתֵּר לְאָדָם לְהִיּוֹת אוֹכֵל וְהוֹלֵךְ תַּחֲלָה וְאַחַר כֵּן
מִפְּרִישׁ תְרוּמָה וּמַעֲשֵׂרוֹת.

עא מַעֲשָׂרִין מִמְּקוֹם זֶה עַל מְקוֹם אַחֵר, וְאֵינוֹ צָרִיךְ
לְעֵשֶׂר מִן הַמְּקוֹף. אֲבָל אֵין מַעֲשָׂרִין מִמֵּין עַל שֶׁאֵינוֹ מִינוֹ;
וְלֹא מִן הַחַיּוֹב עַל הַפְּטוֹר; וְלֹא מִן הַפְּטוֹר עַל הַחַיּוֹב;
וְאִם עֵשֶׂר, אֵינוֹ מַעֲשֵׂר.

עב כָּל שְׂאֲמָרְנוּ בְּתְרוּמָה אֵין תּוֹרְמִין מִזֶּה עַל זֶה, כִּדְּ
בְּמַעֲשֵׁר אֵין מְעַשְׂרִין מִזֶּה עַל זֶה וְכֹל שְׂאֲמָרְנוּ בְּתְרוּמָה
אִם תֵּרַם תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה, כִּדְּ בְּמַעֲשֵׁר אִם הִפְרִישׁ
מִמֶּנּוּ מְעַשְׂרוֹתָיו מִמֶּנּוּ. וְכֹל שֶׁהוּא פָּטוּר מִן הַתְּרוּמָה פָּטוּר
מִן הַמַּעֲשֵׁר. וְכֹל הַתּוֹרַם מְעַשֵּׁר.

עג כָּל שְׂאֲמָרְנוּ בָּהֶם לֹא יִתְלַמוּ וְאִם תִּרְמוּ תְּרוּמָתוֹ
תְּרוּמָה, כִּדְּ אִם עָשְׂרוּ מִמֶּנּוּ מְעַשְׂרוֹתֵיהֶם מִמֶּנּוּ. וְכֹל שֶׁאֵין
תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה, כִּדְּ אֵין מִמֶּנּוּ מְעַשְׂרוֹתָיו.

עד הַשְּׂקָדִים הַמְרִים, בֵּין בְּגִדְלוֹ בֵּין בְּקִטְנוֹ, פְּטוּרִים,
לְפִי שֶׁאֵין אֹכֵל.

עה אֵין מְעַשְׂרִין אֶלָּא מִן הַמִּבְחָר.

עו אֵין מְעַשְׂרִין בְּאֶמֶד, אֶלָּא בְּמִדָּה אוֹ בְּמִשְׁקָל אוֹ
בְּמִנְיָן. וְכֹל הַמְדַקְדָּק בְּשַׁעוֹר מְשַׁבַּח. וְהַמְרַבֵּה
בְּמַעֲשְׂרוֹת, מִמֶּנּוּ מְעַשְׂרוֹתָיו מְקַלְקְלִין שְׁהָרִי הַטָּבֵל מְעַרְבֵּ
בָּהוּ, וּפִירוֹתָיו מְתַקְנִין.

עז המְפָרִישׁ מְקַצֵּת מַעֲשֵׂר, (מז) אֵינוֹ מַעֲשֵׂר אֱלֹא כְּמוֹ שְׁחַלֵּק אֶת הָעֲרֻמָּה, אֲבָל צָרִיךְ מְזֶה הַחֶלֶק שְׂיוּצִיא מַעֲשֵׂר שְׁלוֹ. כִּיצַד, הָיוּ לוֹ מֵאָה סָאָה, הַפְּרִישׁ מֵהֶם חֲמִשָּׁה לְשֵׁם מַעֲשֵׂר, אֵינוֹ מַעֲשֵׂר, וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהַפְרִישׁ עַל הַחֲמִשׁ סָאִין מַעֲשֵׂר בְּמִקּוֹם אַחֵר, אֱלֹא מֵהֶם, חֲצִי סָאָה, שֶׁהוּא הַמַּעֲשֵׂר שְׁלֵהֶם.

עח הַמְפָרִישׁ תְּרוּמָה גְדוֹלָה אוֹ תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר, מְבַרֵּךְ קֹדֶם שְׂיִפְרִישׁ: אֶקְבִּי'וֹ לְהַפְרִישׁ תְּרוּמָה. וְכֵן הַמְפָרִישׁ מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן, מְבַרֵּךְ קֹדֶם: לְהַפְרִישׁ מַעֲשֵׂר, וְכֵן מְבַרֵּךְ עַל מַעֲשֵׂר שְׁנִי. וְאִם הַפְּרִישׁ הַכֹּל זֶה אַחֵר זֶה מִיָּד, וְלֹא סָח בֵּינֵיהֶם, כּוֹלְלֵן בְּבִרְכָּה אַחַת וּמְבַרֵּךְ: לְהַפְרִישׁ תְּרוּמֹת וּמַעֲשָׂרוֹת.

עט כָּל פְּרִי שֶׁמִּקְטָנוֹתוֹ הוּא רָאוּי לְאֲכִילָה וְאֵינוֹ מֵנִיחַ אוֹתוֹ אֱלֹא כְּדִי לְהוֹסִיף בְּגוּפוֹ, מִיָּד הוּא חֵיב בְּמַעֲשָׂרוֹת. וְכָל פְּרִי שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לְאֲכִילָה בְּקָטְנוֹ, אֵינוֹ חֵיב בְּמַעֲשָׂרוֹת עַד שְׂיִגִיעַ (מה) לְעוֹנַת הַמַּעֲשָׂרוֹת.

פ אֲשֶׁכּוֹל שֶׁהִגִיעַ בּוֹ אֲפָלוֹ גְרָגִיר יְחִידִי, כֵּלּוֹ חֲבוּר לְמַעֲשָׂרוֹת, וּכְאִלוֹ הִגִיעַ כֵּלּוֹ, וְלֹא אוֹתוֹ אֲשֶׁכּוֹל בְּלִבָּד,

אֵלָא כָּל הָרוּחַ שְׁיֵשׁ בָּהּ אוֹתָהּ הַגָּפֶן שְׁיֵשׁ בָּהּ הָאֶשְׁכּוֹל.
וְכֵן רִמּוֹן שְׁהִגִיעַ בָּהּ אֶפְלוּ פְרִידָה אַחַת, כְּלָה חֲבוּר.

פא שְׁמֵרֵי יַיִן שְׁנַתּוּ עֲלֵיהֶם מִיַּם וְסַנְגָּן, אִם נָתַן גִּי וּמְצָא
ד', מוֹצִיא מֵעֵשֶׂר מִזֶּה הַיֵּתֵר (מט) מִמְּקוֹם אַחֵר, וְאִינוּ
מִפְּרִישׁ עָלָיו תְּרוּמָה, שְׁהַתּוֹרֵם מִתְּחִלָּה בְּלָבוּ עַל (נ) הַכֹּל.
וְאִם מְצָא פְחוֹת מֵאַרְבַּע, אֵף עַל פִּי שְׁמְצָא יֵתֵר עַל מִדָּתוֹ,
וְאֵף עַל פִּי שְׁיֵשׁ בָּהֶם טַעַם יַיִן, (נא) פְּטוּר.

פב פְּרוֹת שְׁהִגִיעוּ לְעוֹנֵת הַמַּעֲשָׂרוֹת וְנִתְלָשׁוּ, וְעַדִּין לֹא
נִגְמְרָה מְלֹאכְתּוֹ, כְּגוֹן תְּבוּאָה שְׁקֻצְרָה וְדָשָׁה, וְעַדִּין לֹא
זָרָה אוֹתָהּ וְלֹא מֵרְחָה, מִתֵּר לְאֹכַל מֵהֶם אֲכִילַת עֲרָאִי
עַד שְׁתִּגְמַר מְלֹאכְתּוֹ, וּמִשְׁתִּגְמַר מְלֹאכְתּוֹ אֲסוּר לְאֹכַל
מֵהֶם עֲרָאִי. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּגוֹמֵר פִּירוֹתָיו
לְמַכְרוֹן בְּשׁוּק. אֲבָל אִם הֵיִתָּה כְּוָנְתּוֹ לְהוֹלִיכֵן לְבֵית, הֵרִי
זֶה מִתֵּר לְאֹכַל מֵהֶם עֲרָאִי אַחֵר שְׁנִגְמְרָה מְלֹאכְתּוֹ, עַד
שְׁיִקְבְּעוּ לְמַעֲשֵׂר.

פג אֶחָד מִי דְּבָרִים קוֹבֵעַ הַפְּרוֹת לְמַעֲשָׂרוֹת: (נד)
הַחֶצֶר, וְהַמְּקַח, וְהָאֵשׁ, וְהַמֶּלַח, וְהַתְּרוּמָה, וְהַשֶּׁבֶת.
וְכֻלָּם אֵין קוֹבְעִין אֵלָא בְּדָבָר שְׁנִגְמְרָה מְלֹאכְתָּם. פִּיצָד,
פְּרוֹת שְׁדַעְתּוֹ לְהוֹלִיכֵן לְבֵית, אֵף עַל פִּי שְׁנִגְמְרָה
מְלֹאכְתּוֹ, אוֹכַל מֵהֶם אֲכִילַת עֲרָאִי עַד שְׁיִכְנָסוּ לְבֵית
שְׁלוֹ. נִכְנָסוּ לְבֵית שְׁלוֹ, נִקְבְּעוּ לְמַעֲשָׂרוֹת וְאֲסוּר לְאֹכַל

מֵהֶם עַד שְׁיַעֲשֶׂר. וּכְשֵׁם שֶׁהַבַּיִת קוֹבֵעַ לְמַעֲשֶׂר, כִּדְ הַחֲצִיר
קוֹבֵעַ לְמַעֲשֶׂר, שָׁאֵם נִכְנָסוּ הַפְּרוֹת לְחֲצִיר דָּרָדְ הַשָּׁעַר,
נִקְבְּעוּ אֶף עַל פִּי שְׁלֹא נִכְנָסוּ לְתוֹדֵ הַבַּיִת. וְכֵן אִם מְכָרוּ,
אוּ בְשֶׁלֶן בְּאוֹר, אוּ כְבָשׁוֹן בְּמַלְחָה, אוּ הַפְּרִישׁ בָּהֶם
תְּרוּמָה, אוּ נִכְנָסָה שַׁבַּת עֲלֵיהֶם, לֹא יֵאָכֵל עַד שְׁיַעֲשֶׂר,
אֶף עַל פִּי שְׁלֹא הִגִּיעוּ לַבַּיִת. הַכְּנִיסוֹן לַבַּיִת קֹדֶם שְׁתַּגְּמֹר
מְלֹאכְתּוֹ, הֵרִי זֶה אוֹכֵל מֵהֶם עֲרָאִי. הַתְּחִיל (לְגַמֹּר)
מְלֹאכְתּוֹ, מֵאַחַר שֶׁנִּכְנָסוּ לַבַּיִת, חֵיב לַעֲשׂוֹר הַכֹּל. כִּי־צַד,
הַכְּנִיס קֶשׁוּאִין וְדִילוּעִין קֹדֶם שְׁיִשְׁפֹּשֵׁף, מִשְׁיַתְּחִיל
לְשִׁפְשֹׁף אַחַת נִקְבְּעוּ הַכֹּל לְמַעֲשֶׂר. וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בְּזָה.
וְכֵן הַתּוֹרֵם פְּרוֹת שְׁלֹא נִגְמְרָה מְלֹאכְתּוֹ, מִתֵּר לְאָכֵל
מֵהֶם עֲרָאִי, חוּץ מִכֻּלְכֻלַּת תְּאֵנִים, שָׁאֵם תְּרָמָה קֹדֶם
שְׁתַּגְּמֹר מְלֹאכְתָּהּ נִקְבְּעָה לְמַעֲשֶׂר.

פד מִתֵּר לְהַעֲרִים עַל הַתְּבוּאָה לְהַכְּנִיסָהּ (נג) בְּמוֹץ, כִּדִּי
שְׁתִּהְיֶה בְּהֶמְתּוֹ אוֹכֵלַת וּפְטוּרָה מִן הַמַּעֲשֶׂר. וְזוֹרָה מְעַט
מְעַט אַחַר שֶׁהַכְּנִיס לַבַּיִת, וּפְטוּר לְעוֹלָם מִן הַתְּרוּמָה וּמִן
הַמַּעֲשֶׂרוֹת, שֶׁהֵרִי אֵינוֹ מִתְּחִיל לְגַמֹּר הַכֹּל.

פה (נד) הַגּוֹמֵר פִּירוּתָיו שֶׁל חֲבֵרוֹ שְׁלֹא מִדַּעְתּוֹ, הֵרִי אֵלוֹ
טָבְלוֹ לְמַעֲשֶׂר.

פו אֵיזָהוּ גֹמֵר מְלֹאכְתֵּי הַיַּיִן, מִשְׁיַנְיַחְנוּ בְּחֻבֵּית וְיִשְׁלָה
הַחֲרָצִינִין וְהַזְּגִינִין מֵעַל פִּי הַחֻבֵּית. אֲבָל כִּשְׁהוּא בְּתוֹדֵ

הבור, כְּשֵׁיגְבִיהֶנוּ לְהַעֲמִידוֹ בְּחֻבֵּית, שׁוֹתָה עֲרָאֵי וְקוֹלֵט מִן הַגֵּת הַעֲלִיּוֹנָה וּמִן הַצָּנוֹר וּמִכָּל מְקוֹם, וְשׁוֹתָה.

פז כִּיצַד הִיא אֲכִילַת עֲרָאֵי, כְּגוֹן שֶׁהִיא מְקַלֶּף שְׁעוֹרִים וְאוֹכֵל, מְקַלֶּף אַחַת אַחַת וְאִם קֵלֶף וְכִנְס לְתוֹךְ יָדוֹ, חֲבִב לְעֵשֶׂר. (הִיא מוֹלֵל מְלִילוֹת שֶׁל חֲטִים, מְנַפֶּה מִיָּד לְיָד וְאוֹכֵל וְאִם נָפַח לְתוֹךְ חִיקוֹ, חֲבִב לְעֵשֶׂר). וְכֵן נוֹטֵל מִן הַיַּיִן וְנוֹתֵן לְקַעֲרָה לְתוֹךְ תַּבְּשִׁיל צוּנָן, וְאוֹכֵל; אֲבָל לֹא לְתוֹךְ הַקְּדָרָה, אֵף עַל פִּי שֶׁהִיא צוּנָנֶת, מִפְּנֵי שֶׁהִיא כְּבוֹר קָטָן. וְכֵן סוֹחֵט זֵיתִים עַל בְּשָׂרוֹ, אֲבָל לֹא לְתוֹךְ יָדוֹ. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזָה.

פח כָּשֵׁם שֶׁמֶתֵר לְאָכֵל עֲרָאֵי מִפְּרוֹת שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלֹאכְתּוֹ, כֶּף מֶתֵר לְהֶאֱכִיל מֵהֶם לְחִיָּה, לְבִהְמָה וּלְעוֹפּוֹת, כָּל מֵה שִׁירְצָה, וּמִמְּקִיר מֵהֶם כָּל מֵה שִׁירְצָה, קָדָם שִׁיעֵשֶׂר. וְאִם גָּמְרוּ, אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִקְבְּעוּ לְמַעֲשֶׂר, לֹא (נֵה) יִמְקִיר וְלֹא יֶאֱכִיל לְבִהְמָה וּלְחִיָּה וּלְעוֹפּוֹת אֲכִילַת קֶבַע, עַד שִׁיעֵשֶׂר. וּמֶתֵר לְהֶאֱכִיל לְבִהְמָה עֲרָאֵי מִן הַטָּבֵל, וְאֶפְלוּ בְּתוֹךְ הַבַּיִת, וּמֵאֲכִילָה פְּקִיעֵי (פְּרוֹשׁ עֲמָרִים שֶׁל תְּבוּאָה הַמְּנַחִים בְּקֶשֶׁת) עֲמִיר עַד שִׁיעֵשֶׂם חֲבִילוֹת.

פט תֵּאֲנָה הָעוֹמֶדֶת בְּחֵצֵר, אוֹכֵל מִמֶּנָּה אַחַת אַחַת, וּפְטוֹר. וְאִם צִרְף, חֲבִב בְּמַעֲשֶׂר. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוֹרִים, כְּשֶׁהִיא עוֹמֵד בְּקֶרְקַע. אֲבָל אִם עָלָה לְרֹאשׁ הַתֵּאֲנָה, מִמֵּלֵא חִיקוֹ וְאוֹכֵל שָׁם, שְׂאִין אֲוִיר חֵצֵר קוֹבֵעַ לְמַעֲשֶׂר.

צ הִיְתָה עוֹמֶדֶת בְּחֹצֵר וְנוֹטָה לַגֶּנֶה, הָרִי זֶה אוֹכֵל מִמֶּנָּה בְּגִנָּה כְּדַרְכוֹ, כָּאֵלוֹ הִיְתָה נְטוּעָה בְּגִנָּה. הִיְתָה נְטוּעָה בְּגִנָּה וְנוֹטָה לְחֹצֵר, הָרִי זֶה כְּנִטְוּעָה בְּחֹצֵר שְׂאִינּוֹ אוֹכֵל שָׁם אֶלָּא אַחַת אַחַת.

צא גָּפֹן שְׁנִטְוּעָה בְּחֹצֵר, לֹא יִטֹּל אֶת כָּל הָאֶשְׁכּוֹל כְּאֶחָד וַיֹּאכֵל, אֶלָּא מְגִרְגֵר אַחַת אַחַת. וְכֵן בְּרֵמוֹן, לֹא יִטֹּל אֶת כָּל הָרֵמוֹן, אֶלָּא פּוֹרֵט אֶת הָרֵמוֹן בְּאֵילָן, וְאוֹכֵל הַפֶּרֶט מִשָּׁם. וְכֵן בְּאַבְטִיחַ, סוֹפְתוֹ (פִּי חוֹתְכוֹ) בְּקֶרְקַע, וְאוֹכֵלוֹ שָׁם.

צב הָיָה אוֹכֵל בְּאֶשְׁכּוֹל בְּגִנָּה, וְנִכְנַס מִן הַגֶּנֶה לְחֹצֵר, אִף עַל פִּי שְׂיֻצָא מִן הַחֹצֵר לֹא יִגְמֹר עַד שְׂיַעֲשֶׂר.

צג כְּסִבֵּר הַזְּרוּעַ בְּחֹצֵר, מְקַרְסֵם עָלָה עָלָה וְאוֹכֵלוֹ; וְאִם צִרְף, חֵיב לַעֲשֹׂר. וְכֵן כָּל כִּיּוֹצָא בְּזָה.

צד הַלּוֹקַח פְּרוֹת תְּלוּשִׁין לְאֶכְלוֹ, נִקְבְּעוּ לְמַעֲשֶׂר, כְּמוֹ שְׁנֵת־בְּאֵר. וַיִּמְאִימְתִי יִקְבְּעוּ, מִשְׂיִתּוֹ (נו) דְּמִים, אִף עַל פִּי שְׁלֹא מִשְׂדֵּךְ.

צה הָרִי שֶׁלֹּא נָתַן דָּמִים וְהָיָה בּוֹרֵר וּמְנִיחַ, בּוֹרֵר וּמְנִיחַ, אֶפְלוּ כָּל הַיּוֹם כָּלוּ, וְאַף עַל פִּי שֶׁגָּמַר בְּלִבּוֹ לְקַח, לֹא נִתְחַיֵּב לַעֲשׂוֹר. וְאִם הָיָה יָרָא שְׁמַיִם, מִשֶּׁגָּמַר בְּלִבּוֹ מַעֲשֵׂוֹר וְאַחֵר כְּדֵי יַחֲזִיר לְמוֹכֵר, אִם רָצָה לְהַחֲזִיר.

צו הַלּוֹקַח (נז) בְּמַחְבֵּר לְקַרְקַע, או שֶׁלְקַח תְּלוּשׁ לְשַׁלַּח לְחֵבְרוֹ, לֹא נִקְבָּעוּ, וַיֵּשׁ לוֹ לֶאֱכֹל מֵהֶם עֲרָאִי.

צז הָאוֹמֵר לְחֵבְרוֹ: הֵא לָךְ אִיסָר זֶה וְתַן לִי בּוֹ הִי תְּאֵנִים, הָרִי זֶה אוֹכֵל אַחַת אַחַת, וּפְטוּר. וְאִם צִרְף, חָיֵב לַעֲשׂוֹר. הֵא לָךְ אִיסָר זֶה בְּעֵשְׂרִים תְּאֵנִים שְׁאֵבֵר לִי, בּוֹרֵר אַחַת אַחַת, וְאוֹכֵל. בְּאֶשְׁכּוֹל שְׁאֵבֵר לִי, מְגִרְגֵר מִמֶּנּוּ בְּאֵילָן, וְאוֹכֵל. בְּרֵמוֹן שְׁאֵבֵר לִי, פּוֹרְטוֹ בְּאֵילָן, וְאוֹכֵל. בְּאֶבְטִיחַ שְׁאֵבֵר לִי, סוּפֵת בְּקַרְקַע, וְאוֹכֵל. וְאִם קִצָּץ אֶת הַתְּאֵנִים וְצִרְפָּם, או שֶׁקִּצָּץ הָאֶשְׁכּוֹל אוֹ הָאֶבְטִיחַ, חָיֵב לַעֲשׂוֹר, שֶׁהָרִי לֹא קָנָה אֶלָּא הַנִּתְלָשׁ. אֲבָל אִם אָמַר לִיהִ: הֵא לָךְ אִיסָר בְּעֵשְׂרִים תְּאֵנִים אֵלוּ, בְּשָׁנֵי אֶשְׁכּוֹלוֹת אֵלוּ, בְּשָׁנֵי רֵמוֹנִים אֵלוּ, בְּשָׁנֵי אֶבְטִיחִים אֵלוּ קוֹצֵץ כְּדַרְכוֹ, וְאוֹכֵל עֲרָאִי, וּפְטוּר; שֶׁלֹּא נִקְבָּעוּ בַּמִּקְחַת, שֶׁהָרִי לְקַחוֹ בְּמַחְבֵּר.

צח הַמַּחְלִיף עִם חֵבְרוֹ, זֶה לֶאֱכֹל וְזֶה לֶאֱכֹל, שְׁנֵיהֶם

נִקְבְּעוּ לְמַעֲשָׂרוֹת, שֶׁהָרִי לְקַחוּ בְּתֵלוּשׁ. זֶה (נח) לְקַצוֹת וְזֶה לְקַצוֹת, שְׁנֵיהֶם לֹא נִקְבְּעוּ, שְׂאִין הַמֶּכֶר קוֹבֵעַ דָּבָר שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלֹאכְתּוֹ. לְקַח הָאֶחָד פְּרוֹת שֶׁהַחֲלִיף, לְאֲכִילָה, וְלְקַח הָאֶחָד חֲלִיפִיהוּן לְהַקְצוֹתוֹ, זֶה שֶׁלְקַח לְאֲכִילָה חֵיב לְעֵשֶׂר, וְזֶה שֶׁלְקַח לְהַקְצוֹת לֹא נִקְבֵּעַ לְמַעֲשֶׂר.

צט עִם הָאֶרֶץ שֶׁהָיָה עוֹבֵר בְּשׂוֹק וְאָמַר: טָלוּ לָכֶם תְּאֵנִים, אוֹכְלִים (נט) וּפְטוּרִים, שְׂאִין הַמִּתְּנָה קוֹבֵעֵת.

ק הַשּׂוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֲלִים לַעֲשׂוֹת עֲמוֹ בַּפְּרוֹת, בֵּין בְּתֵלוּשִׁין בֵּין בְּמַחְבְּרִין, הוֹאִיל וַיֵּשׁ לָהֶם לְאָכֹל מִן הַתּוֹרָה בְּמָה שֶׁהֵם עוֹשִׂים, הָרִי אֵלוֹ אוֹכְלִים וּפְטוּרִין מִן הַמַּעֲשֶׂר. וְאִם הִתְּנָה עִמָּהֶם שִׂיאֲכָלוּ מֵה שֶׁלֹּא זָכְתָה לָהֶם תּוֹרָה, כְּגוֹן שֶׁהִתְּנָה הַפּוֹעֵל שִׂיאֲכָלוּ בְּנֵיו עֲמוֹ, אוֹ שִׂיאֲכָל בָּנוּ בְּשִׂכְרוֹ, אוֹ שִׂיאֲכָל אַחַר גִּמְרָה מְלֹאכְתּוֹ בְּתֵלוּשׁ, הָרִי זֶה אָסוּר לְאָכֹל עַד שִׂיעֵשֶׂר, הוֹאִיל וְאוֹכֵל מִפְּנֵי הַתְּנָאֵי הָרִי זֶה כְּלוּקַח.

קא הַמוֹצִיא פּוֹעֲלִים לַעֲשׂוֹת לוֹ מְלָאכָה בַּשָּׂדֶה, בְּזִמְנוֹ שְׂאִין לָהֶם עָלָיו (ס) מְזוֹנוֹת, אוֹכְלִים מִפְּרוֹת שֶׁבַּשָּׂדֶה וּפְטוּרִים מִן הַמַּעֲשֶׂר. וְהוּא שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלֹאכְתּוֹ. אֲבָל אִם יֵשׁ לָהֶם עָלָיו מְזוֹנוֹת, לֹא יֵאָכְלוּ, וְאִף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלֹאכְתּוֹ, שְׂאִין פּוֹרְעִין חוֹב מִן הַטָּבֵל. (אָבֵל)

אוכלים אחת אחת מהתאנה, אבל לא מן הסל ולא מן הקפה ולא מן המקצה.

קב אחד המבשל ואחד השולק ואחד הכובש, קובע למעשר. אבל המעשן את הפרות עד שהכשירו, הרי זה (סא) ספק.

קג הטומן פרות באדמה, או בזבל, או בתבן, עד שהכשירם לאכילה לא נקבעו למעשר.

קד הנותן יין לתבשיל חם, או שנתן שמן לקדרה באלפס, כשהו מרתחין, נקבעו למעשר.

קה מזג יין במים חמין, נקבע. ואין צריך לומר אם בשל היין. ואפלו בגת אסור לשתות ממנו עד שיעשר.

קו הסוחט אשכול לתוך הכוס, נקבע. לתוך התמחוי, אינו נקבע.

קז המולח פרות בשדה, נקבעו. טבל הזיתים אחת אחת במלח ואכל, פטור.

קח הפוצע זיתים כדי שיצא השָׁרף מהם, פָּטוּר.

קט הנוטל זיתים מהמעטן, טובל אחת אחת במלח ואוכל. ואם מלח ונתן לפניו, חיב. וכן כל פיוצא בזה.

קי התורם פרות תרומה שצריך לתרם אחריה שנייה, נקבע למעשר, ולא יאכל מהם עראי עד שיוציא התרומה שנייה ויעשר.

קיא פרות שנגמרה מלאכתן וחשכה עליהם ליל שבת, נקבעו, ולא יאכל מהם, אפלו לאחר השבת, עד שיעשר.

קיב תינוקות שטמנו תאנים לשבת ושכחו לעשרן, לא יאכלו למוציא שבת עד שיעשרו.

קיג תאנה שהיתה מיחדת לו לאכל פירותיה בשבת, ולקט ממנה כלכלה, לא יאכל עד שיעשר, הואיל ופרות אלו מיחדים לשבת והשבת קובעת.

קיד הִיָּה אוֹכֵל בְּאֶשְׁכּוֹל וְחִשְׁכָּה עָלָיו לַיִל שַׁבָּת, לֹא (סב) יִגְמַר אֲכִילָתוֹ בְּשַׁבָּת עַד שְׂעֵשֶׁר. וְאִם הִנָּחוּ לְאַחַר הַשַּׁבָּת, הֲרִי זֶה גּוֹמְרוֹ.

קטו כָּל שְׂאֵסוֹר לְזָרִים לֶאֱכֹל בְּתְרוּמָה, כְּגוֹן הַגֵּרְעִינִין וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן, כִּדְ אֶסוֹר לְאֶכְלוֹ מִהַטָּבֵל וְהַמַּעֲשֵׂר שֶׁלֹּא נִטְלָה תְרוּמָתוֹ וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי וְהַקֹּדֶשׁ שֶׁלֹּא נִפְדּוּ. וְכֹל שֶׁמִּתֵּר לְזָרִים לְאֶכְלוֹ בְּתְרוּמָה, מִדְּבָרִים אֵלוֹ, כִּדְ מִתֵּר בְּטָבֵל וּמַעֲשֵׂר שֶׁלֹּא נִטְלָה תְרוּמָתוֹ וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי וְהַקֹּדֶשׁ שֶׁלֹּא נִפְדּוּ.

קטז אִין (סג) מְדַלִּיקִין בְּטָבֵל טָמֵא. אִין מְחַפִּין בְּטָבֵל. וְאִין זוֹרְעִין אֶת הַטָּבֵל. וְאֶפְלוּ פִּרוֹת שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלֶאכְתָּן אֶסוֹר לְזַרְעַ מֵהֶם עַד שְׂעֵשֶׁר. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּתַבּוּאָה וְקִטְנִיּוֹת וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן, אֲבָל הָעוֹקֵר שְׁתֵּלִים שְׂיֵשׁ בָּהֶם פִּרוֹת מִמְּקוֹם לְמְקוֹם בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ, הֲרִי זֶה מִתֵּר, וְאִינוּ כְּזוֹרַע טָבֵל, שֶׁהֲרִי לֹא אֶסֶף הַפִּרוֹת. וְכֵן הָעוֹקֵר לְפֶת וְצִנּוֹנוֹת וְשִׁתְלָם בְּמְקוֹם אַחֵר, אִם נִתְכַּוֵּן לְהוֹסִיף בְּגוּפָן, (סד) מִתֵּר. וְאִם שִׁתְלָם כְּדִי שְׂיִקְשׁוּ וְיִקַּח הַזֶּרַע שְׁלֵהֶם, אֶסוֹר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא (סה) כְּזוֹרַע חֲטָיִים אוֹ שְׂעוֹרִים שֶׁל טָבֵל.

ק"ז אין מוכרין טבל אלא לצרף, (סו) ולחבר. ואסור לשלח טבל, ואפלו חבר לחבר, שמא יסמכו זה על זה ויאכל טבל.

ק"ח המוכר פרות לחברו, מוכר אומר: על מנת שהם טבל מברתי, ולוקח אומר: לא לקחתי ממך אלא מעשרות, כופין את (סז) המוכר לתקו; קנס הוא לו, מפני שמכר טבל.

ק"ט אין פורעין חוב מהטבל, מפני שהוא כמוכרו.

קכ הלוקח טבל משני מקומות, מעשר מזה על זה.

קכא החוכר שדה מהעובד כוכבים, מעשר ונותן לו. והמקבל שדה אבותיו מהעובד כוכבים, מעשר ונותן לו.

קכב כהן או לוי שלקחו פרות מישראל אחר שנגמרה מלאכתו, (סח) מוציאין התרומה והמעשרות מידיהם ונותנים אותם לכהנים וללויים אחרים.

קכג כֹּהֵן אֹדוֹת לֹא יִשְׁמְרוּ פְּרוֹת תְּלוּשִׁים, קִדָּם שְׁתַּגְּמֹר מִלְּאֲכָתוֹ, וְאִין צָרִיךְ לֹמַר אִם מָכַר בְּמַחְבֵּר, הֲרִי הִתְרוּמָה וְהַמַּעֲשֵׂר (סֵט) שְׁלָהֶם.

קכד הַנּוֹתֵן שְׂדֵהוּ (ע) בְּקִבְלָה לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים אֹדוֹ לְמִי שְׂאִינוֹ נֶאֱמָן עַל הַמַּעֲשָׂרוֹת, אִף עַל פִּי שְׂלֵא בָּאוּ לְעוֹנֵת הַמַּעֲשָׂרוֹת צָרִיךְ (עא) לְעֵשֶׂר עַל יָדָם. נִתְּנָה לְעַם הָאָרֶץ, עַד שְׂלֵא בָּאוּ לְעוֹנֵת הַמַּעֲשָׂרוֹת אִינוֹ צָרִיךְ לְעֵשֶׂר עַל יָדָם. וּמִשָּׁבָאוּ לְעוֹנֵת הַמַּעֲשָׂרוֹת, צָרִיךְ לְעֵשֶׂר עַל יָדָם. כִּי־צַד הוּא עוֹשֶׂה, עוֹמֵד עַל הַגֶּרֶן וְנוֹטֵל, וְאִינוֹ חוֹשֵׂשׁ לְמָה שְׂאֲכָלוּ, שְׂאִין אָנוּ אַחֲרָאִים לָהֶם.

קכה בְּאַחַד בְּתִשְׁרִי הוּא רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְמַעֲשֵׂר תְּבוּאָה וְקִטְנִיּוֹת וִירְקוֹת. וּבִט"ו בְּשַׁבָּט, הוּא רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְמַעֲשֵׂר הָאֵילָנוֹת. כִּי־צַד, תְּבוּאָה וְקִטְנִיּוֹת שֶׁהִגִּיעוּ לְעוֹנֵת הַמַּעֲשָׂרוֹת לְפָנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁל שְׁלִישִׁית, אִף עַל פִּי שֶׁנִּגְמְרוּ וְנֶאֱסָפוּ בְּשְׁלִישִׁית, מִפְּרִישֵׁין מִהֶן מַעֲשֵׂר שְׁנִי. וְכֵן פְּרוֹת הָאֵילָן שֶׁבָּאוּ לְעוֹנֵת הַמַּעֲשָׂרוֹת קִדָּם ט"ו בְּשַׁבָּט שֶׁל שְׁלִישִׁית, אִף עַל פִּי שֶׁנִּגְמְרוּ וְנֶאֱסָפוּ אַחֲרַיִךְ בְּסוֹף שָׁנָה שְׁלִישִׁית, מִתְּעַשְׂרִין לְשַׁעֲבֵר וּמִפְּרִישֵׁין מִהֶם מַעֲשֵׂר שְׁנִי. וְכֵן אִם בָּאוּ לְעוֹנֵת הַמַּעֲשָׂרוֹת קִדָּם ט"ו בְּשַׁבָּט שֶׁל רְבִיעִית, אִף עַל פִּי שֶׁנִּגְמְרוּ וְנֶאֱסָפוּ בְּרְבִיעִית,

מִפְרִישֵׁין מֵהֶם מַעֲשֵׂר עָנִי. וְאִם בָּאוּ לְעֹנֹת הַמַּעֲשָׂרוֹת
אַחַר ט"ו בְּשַׁבָּט, מִתַּעֲשָׂרִין לְהַבֵּא.

קכו הִיָּרַק, בְּשַׁעַת (עב) לְקִיטָּתוֹ עֲשׂוּרוֹ, כִּיצַד, אִם נִלְקַט
בְּיוֹם רֵאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁל שְׁלִישִׁית, אִף עַל פִּי שָׂבָא לְעֹנֹת
הַמַּעֲשָׂרוֹת וְנִגְמַר בְּשַׁנְיָה, מִפְרִישֵׁין מִמֶּנּוּ מַעֲשֵׂר עָנִי. וְאִם
נִלְקַט בְּרַב־יַעֲיָת, מַעֲשֵׂר שְׁנִי. וְכֵן (עג) הָאֶתְרוֹג, בְּלִבְד
מִשָּׂאָר פֵּרוֹת הָאֵילָן, הֵרִי הוּא כְּיָרַק וְהוֹלְכִין אַחַר
לְקִיטָּתוֹ, בֵּין לְמַעֲשֵׂר בֵּין לְשַׁבְּעִיָּת. כִּיצַד, אִם נִלְקַט
בְּשְׁלִישִׁית אַחַר ט"ו בְּשַׁבָּט, מִפְרִישֵׁין מִמֶּנּוּ מַעֲשֵׂר עָנִי
אִף עַל פִּי שְׁנַגְמָרָה בְּשַׁנְיָה. וְכֵן אִם נִלְקַט בְּרַב־יַעֲיָת קֹדֶם
ט"ו בְּשַׁבָּט, מִפְרִישֵׁין מִמֶּנּוּ מַעֲשֵׂר עָנִי. נִלְקַט בָּהּ אַחַר
ט"ו בְּשַׁבָּט, מִפְרִישֵׁין מִמֶּנּוּ מַעֲשֵׂר שְׁנִי. וְאִף עַל פִּי
שֶׁהוֹלְכִין אַחַר לְקִיטָּתוֹ, אֶתְרוֹג בֵּת שְׁשִׁית שְׁנַכְנֶסָה
לְשַׁבְּעִיָּת, אֶפְלוּ הִיָּתָה כְּזֵית וְנִעֲשִׂית כַּכֶּכֶר, חִיבָת
בְּמַעֲשָׂרוֹת.

קכז (עד) הָאֶבְיוֹנוֹת שֶׁל צֶלֶף נוֹתְנִין עֲלֵיהֶם חֲמֵרֵי הָאֵילָן
וְחֲמֵרֵי זָרְעִים, שָׂאֵם הֵיוּ מִשָּׁנָה שְׁנִיָּה שְׁנַכְנֶסָה לְשְׁלִישִׁית
וְנִלְקָטוּ קֹדֶם ט"ו בְּשַׁבָּט, מִפְרִישֵׁין מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן וְאַחַר
כִּדְּ מִפְרִישׁ מַעֲשֵׂר אַחַר (עה) וּפּוֹדָהוּ, וְאַחַר שְׁפּוֹדָהוּ נוֹתְנֵנוּ
לְעַנְיִים.

קכח פֵּרוֹת שָׁנָה שְׁנִיָּה שְׁנַתְעָרְבוּ בְּפֵרוֹת שְׁלִישִׁית, או

שֶׁל שְׁלִישִׁית בְּרִבְעֵיתָ, הוֹלְכִים אַחַר הָרֶב. מְחַצֵּה לְמַחְצָה, מְפָרֵשִׁין מַעֲשֵׂר שְׁנֵי מִן הַכֹּל, אֲבָל לֹא מַעֲשֵׂר עֲנִי, שֶׁמַּעֲשֵׂר שְׁנֵי חֲמוּר, שֶׁהָרִי הוּא קְדוּשׁ, וּמַעֲשֵׂר עֲנִי חֹל. וְכֵן פְּרוֹת שֶׁהֵן סֶפֶק אִם פְּרוֹת שְׁנֵיהֶם אוֹ פְּרוֹת שְׁלִישִׁית, מְפָרֵשׁ מֵהֶם מַעֲשֵׂר שְׁנֵי.

קבט כָּל הַפְּטוּר מִמַּעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן, פְּטוּר מִמַּעֲשֵׂר שְׁנֵי וּמִן הָעֲנִי. וְכֹל שֶׁחִיב בְּרֵאשׁוֹן, חִיב בְּשְׁנֵיהֶם. וְכֹל הַתּוֹרֵם מוֹצִיא מַעֲשֵׂר. וְכֹל שֶׁאֵינוֹ תּוֹרֵם, אֵינוֹ מוֹצִיא מַעֲשֵׂר. וְכֹל מִי שֶׁאֵם תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה, כִּדָּא אִם עֲשֵׂר הָרִי הוּא מַעֲשֵׂר. וְכֹל מִי שֶׁאֵין תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה, כִּדָּא אִם הוֹצִיא מַעֲשֵׂר אֵינוֹ מַעֲשֵׂר.

קל פְּרוֹת שֶׁהוֹצִיא מֵהֶם מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן קָדָם שֶׁיִּקְבְּעוּ לְמַעֲשֵׂר, הָרִי זֶה אוֹכֵל מֵהֶם עֲרָאֵי קָדָם שֶׁיוֹצִיא מַעֲשֵׂר שְׁנֵי, שֶׁאֵין הָרֵאשׁוֹן קוֹבֵעַ לְשְׁנֵי. אֲבָל מִשְׁנִקְבְּעוּ לְמַעֲשֵׂר, אִף עַל פִּי שֶׁהוֹצִיא אֶת הָרֵאשׁוֹן, אָסוּר לְאָכֵל מֵהֶם עֲרָאֵי עַד שֶׁיוֹצִיא אֶת הַשְּׁנֵי אוֹ אֶת מַעֲשֵׂר עֲנִי.

קלא לֹא חִיבוּ לְהַפְרִישׁ מַעֲשֵׂר שְׁנֵי (עו) בְּסוּרְיָא.

קלב מַעֲשֵׂר שְׁנֵי נֶאֱכָל לְבַעְלָיו לְפָנִים מִחוּמַת יְרוּשָׁלַיִם, שְׁנֵאמַר: וְאֶכְלֶתָּ לְפָנֵי ה' אֶלֶהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר וּגו'

(דברים יד, כג) וְנוֹהֵג בְּפָנֵי הַבַּיִת וְשָׁלָא בְּפָנֵי הַבַּיִת, אֲבָל אֵינוֹ נֹאכֵל בִּירוּשָׁלַיִם אֲלָא בְּפָנֵי הַבַּיִת, שְׁנֵאמַר: מַעֲשֵׂר דְגָנָךְ תִּירְשֶׁךָ וְיִצְהַרְךָ וּבְכֹרֶת בְּקֶרֶךְ וְצֹאנֶךָ (דברים יד, כג). מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמַדּוֹ, מֵה בְּכוֹר אֵינוֹ נֹאכֵל אֲלָא בְּפָנֵי הַבַּיִת, אִף מַעֲשֵׂר שְׁנֵי לֹא יֹאכֵל אֲלָא בְּפָנֵי הַבַּיִת.

קלג בְּזִמְנוֹ הַזֶּה, אִם רָצָה לְפָדוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנֵי שָׁוֶה מָנָה בְּפְרוּטָה, לְכַתְּחֵלָה, פּוֹדָה וּמִשְׁלִיךְ הַפְּרוּטָה לַיָּם הַגָּדוֹל; אֲבָל לְשֹׂאֵר נְהָרוֹת צָרִיךְ לְשַׁחֲקָהּ תַּחֲלָה. וְכֵן אִם חָלַל (פְּרוּשׁ אִם עָשָׂא חָלִין עַל יְדֵי פְדִיּוֹן) מַעֲשֵׂר שָׁוֶה מָנָה עַל שָׁוֶה פְּרוּטָה מִפְּרוֹת אַחֲרוֹת, הֵרִי זֶה מְחַלְל, וְשׁוֹרֵף אֶת הַפְּרוֹת שְׁחָלַל עֲלֵיהֶם, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיוּ תַקְלָה לְאַחֲרִים.

קלד וְשַׁעוֹר פְּרוּטָה, כְּחֻצֵי שְׁעוֹרָה כֶּסֶף מְזַקֵּק, שֶׁהוּא חֵלֶק מִלֵּיב בְּמַעָה כֶּסֶף שֶׁהוּא אֲשִׁירִיו עוֹטוֹמָאנִי שֶׁמִּשְׁקָלוֹ רְבִיעִית דִּרְהֵ"ס, נִמְצָא שֶׁהַפְּרוּטָה חֵלֶק מִמִּ"ח בְּקִטְעָא וְיוֹתֵר מְעַט. וְצָרִיךְ לְדַקְדֵּק שֶׁהַפְּרוֹת שְׁחָלַל עֲלֵיהֶם מַעֲשֵׂר שְׁנֵי שִׁשּׁוֹן כֶּד לְפָחוֹת. וְעֵין לְעֵיל סִימָן (עז) רצ"ד (סעיף ו').

קלה כָּשֶׁם שֶׁאֵין אוֹכְלִים מַעֲשֵׂר שְׁנֵי בְּזִמְנוֹ הַזֶּה בִּירוּשָׁלַיִם, כֶּד אֵין פּוֹדִין אוֹתוֹ שָׁם, וְאֵין מְחַלְלִין אוֹתוֹ, וְאֵין מוֹכְרִים אוֹתוֹ. וְאִם נִכְנַס בִּירוּשָׁלַיִם, אִף בְּזִמְנוֹ הַזֶּה, אֵין מוֹצִיאִין אוֹתוֹ מִשָּׁם וּמְנִיחִים אוֹתוֹ שָׁם עַד

שְׂיִרְקָב. (וְכֹן אִם עֵבֶר וְהוֹצִיאוּ מִשָּׁם, מִנִּיחִין אוֹתוֹ עַד שְׂיִרְקָב) . לְפִיכָךְ אֵין מִפְרִישֵׁין מַעֲשֵׂר שְׁנֵי בִירוּשָׁלַיִם בְּזִמְן הַזֶּה, אֲלֵא מוֹצִיאִין אֶת הַפְּרוֹת בְּטַבְּלָן חוּץ לְעִיר, וּמִפְרִישֵׁין אוֹתוֹ שָׁם, וּפּוֹדְהוּ. וְאִם הַפְּרִישׁוֹן שָׁם בְּזִמְן הַזֶּה, יִרְקָב. בְּמָה דְבָרִים אָמוּרִים, בְּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי שְׁלֵא נְטֻמָּא. אֲבָל אִם נְטֻמָּא, פּוֹדִין אוֹתוֹ בִירוּשָׁלַיִם. וַיֵּשׁ לְהַכְשִׁירוֹ כְּדֵי שְׂיִקְבֵּל טְמֵאָה וַיְהִי לוֹ הֵתֵר בַּפְּדִיּוֹן (טוֹר) .

קלו הַפּוֹדָה מַעֲשֵׂר שְׁנֵי אוֹמֵר : הַפְּרוֹת הָאֵלוֹ מְחַלְלוֹת עַל מְעוֹת אֵלוֹ. וְאִם לֹא פִרַשׁ, אֲלֵא הַפְּרִישׁ מְעוֹת בְּלִבָּד כְּנֶגֶד הַפְּרוֹת, דִּיּוֹ, וְאֵינוֹ צָרִיךְ (עַח) לְפָרֵשׁ, וַיִּצְאוּ הַפְּרוֹת לְחֻלִּין.

קלו הַפּוֹדָה מַעֲשֵׂר שְׁנֵי, מְבָרֵךְ : אִקְבִּיּוֹ עַל פְּדִיּוֹן מַעֲשֵׂר שְׁנֵי. וְאִם חִלְּלוֹ עַל פְּרוֹת אַחֲרוֹת, מְבָרֵךְ : עַל חִלּוֹל מַעֲשֵׂר שְׁנֵי. וְהַפּוֹדָה אוֹ מְחַלְלֵל מַעֲשֵׂר שְׁנֵי שֶׁל דְּמַאי, אֵינוֹ צָרִיךְ בְּרָכָה.

קלח אֵין פּוֹדִין מַעֲשֵׂר שְׁנֵי אֲלֵא בְּכֶסֶף. וְכֹן אִם פָּדָה מַעֲשֵׂר שְׁנֵי שְׁלוֹ, שֶׁהוּא מוֹסִיף חֲמֵשׁ, לֹא יִהְיֶה הַחֲמֵשׁ אֲלֵא כֶּסֶף, כְּקֶרֶן. וְאֵין פּוֹדָה בְּכֶסֶף שְׁאֵינוֹ מְטַבֵּעַ, אֲלֵא בְּכֶסֶף מְפֻתָּח שֶׁיֵּשׁ עָלָיו צוּרָה אוֹ כֶּתֶב; וְאִם פָּדָה בְּלֶשׁוֹן שֶׁל כֶּסֶף וְכִיּוֹצֵא בּוֹ, וְהוּא הַנִּקְרָא אֲסִימוֹן, לֹא עָשָׂה כְּלוּם. וְאֵין פּוֹדִין בְּפָחוֹת מִפְּרוּטָה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּפּוֹדָה

בְּאַסִּימוֹן. וְאִין פּוֹדִין בְּמִטְבֵּעַ שְׂאִינוּ יוֹצֵא בְּאוֹתוֹ זְמַן
וּבְאוֹתוֹ מְקוֹם. וְאִינוּ פּוֹדֵה בְּמַעוֹת שְׂאִינָם בְּרִשּׁוֹתוֹ.
וְאֶפְשֶׁר שְׂאִין דְּבָרִים אֱלוֹ אַמּוּרִים אֶלָּא בְּזְמַן שְׂבִית
הַמְּקֻדָּשׁ קִיָּם, אֲבָל עֲכָשׁוּ שְׂאִין מַעֲשֵׂר שְׁנֵי נֶאֱכָל, אִין
לְהַקְפִּיד בְּכָד. וּמְכַל מְקוֹם יֵשׁ לְחוּשׁ בַּדְּבָר, וְאִף בְּזְמַן
הַזֶּה לֹא יִפְדֶּה מַעֲשֵׂר שְׁנֵי אֶלָּא עַל כֶּסֶף שֵׁישׁ בּוֹ מִטְבֵּעַ
הַיּוֹצֵא, וְהוּא בְּרִשּׁוֹתוֹ, אוֹ יַחֲלֵל עַל פְּרוֹת אַחֲרִים.

קלט הַפּוֹדֵה מַעֲשֵׂר שְׁנֵי קָדָם שְׂיִפְרִישְׁנוּ, כְּגוֹן שְׂאֵמֶר:
מַעֲשֵׂר שְׁנֵי שֶׁל פְּרוֹת פְּדוּי בְּמַעוֹת אֱלוֹ, לֹא אָמַר כְּלוּם,
וְלֹא קָבַע מַעֲשֵׂר. אֲבָל אִם קָבַע וְאָמַר: מַעֲשֵׂר שֶׁהוּא
בְּצַפּוֹן, אוֹ בְּדָרוּם, מְחַלֵּל עַל מַעוֹת אֱלוֹ, הֵרִי זֶה פְּדוּי.

קמ מְצוֹת עֲשֵׂה לְהַתְּנֻדוֹת לְפָנֵי ה' אַחַר שְׂמוֹצִיאִין כָּל
הַמִּתְּנוֹת שֶׁבְּזֶרַע הָאָרֶץ, וְזֶהוּ הַנִּקְרָא וְדוּי מַעֲשֵׂר. וְאִין
מִתְּנֻדִין וְדוּי זֶה אֶלָּא אַחַר הַשָּׁנָה שְׂמִפְרִישִׁין בָּהּ מַעֲשֵׂר
עָנִי.

קמא אֵימַתִּי מִתְּנֻדִין, בְּמִנְחָה, בְּיוֹם טוֹב הָאַחֲרוֹן שֶׁל
פֶּסַח שֶׁל רְבִיעִית, וְשִׁבְעִית.

קמב אִין מִתְּנֻדִין אֶלָּא בְּיוֹם. וְכָל הַיּוֹם כָּשֶׁר לְוְדוּי

הַמַּעֲשֵׂר. וּבֵין בְּפָנֵי הַבַּיִת בֵּין שְׁלֹא בְּפָנֵי הַבַּיִת חָיֵב לְבַעַר
וּלְהַתְּוֹדוֹת.

קמג וְדוּי זֶה נֶאֱמָר בְּכָל לְשׁוֹן. וְאִם רָצוּ רַבִּים לְהַתְּוֹדוֹת
כְּאַחַד, מִתְּוֹדִים.

קמד אֵינוֹ מִתְּוֹדָה עַד שֶׁלֹּא יִשָּׂא אֶצְלוֹ אַחַת
מִהַמִּתְּנוֹת. וְעָרַב יוֹם טוֹב הָאַחֲרוֹן הָיָה הַבְּעוֹר, וּלְמַחֵר
מִתְּוֹדִין, וּפְרוֹת שֶׁלֹּא הִגִּיעוּ לְעוֹנַת הַמַּעֲשָׂרוֹת בְּשַׁעַת
הַבְּעוֹר, אֵין מְעַכְּבִין אוֹתוֹ לְהַתְּוֹדוֹת, וְאֵינוֹ חָיֵב **(עט)**
לְבַעֵרוֹ.

קמה מִי שֶׁהָיוּ פִּירוֹתָיו רְחוּקִים מִמֶּנּוּ, וְהִגִּיעַ יוֹם
הַבְּעוֹר, הָרִי זֶה קוֹרָא שֵׁם לְמִתְּנוֹת וּמִזְכָּה לָהֶן לְבַעֲלֵיהֶן
עַל גְּבֵי קַרְקַע, אוֹ לְמִי שֶׁזִּזְכָּה לָהֶן לְבַעֲלֵיהֶן, וּמִתְּוֹדָה
לְמַחֵר.

קמו אִם הִפְרִישׁ הַמִּתְּנוֹת שְׁלֹא עַל הַסֵּדֶר, אוֹ אִם נִשְׁרַף
טָבֵלוֹ, אוֹ אִם הִפְרִישׁ מַעֲשֵׂר בְּטַמְאָה, אֵינוֹ מִתְּוֹדָה. **הגה:**
הֵרַב הַמְּחַבֵּר הִזָּה הַשְּׂמִיט כָּל דִּינֵי מַעֲשֵׂר עֲנִי, שֶׁכָּתַב הַטּוֹר שֵׁישׁ לְלַמֵּד מֵהֶם
הִרְבֵּה דִּינֵי **(פ)** צְדָקָה הַנוֹהֲגִים הָאֲדָנָא, וְאַפְשָׁר שֶׁסִּמְדָּ עֲצָמוֹ עַל מַה שֶׁנִּתְּבָאָר
בְּדִינֵי צְדָקָה. אַךְ גַּם בְּדִינֵי תְרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת הַשְּׂמִיט כִּמְהָ דִּינִים שֶׁכָּתַב
הַטּוֹר, וְהַכְּנִיס אַחֲרֵים תַּחְתֵּיהֶם, וְכָל זֶה גֵּרַם לוֹ שֶׁהֶעֱתִיק דְּבָרֵי הַרְמַב"ם
הַלְכוֹת תְרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת כְּכַתְּבָם וְכַלְשׁוֹנָם, וְלֹא שֶׁתִּלְבוּ לְדַבְּרֵים אַחֲרֵים,

הלכות מתנות עניים וראשית הגז

סימן שלב - דין מתנות עניים

ובו סעיף אחד

א לְקַט, שְׂכָחָה וּפָאָה, אִם אֵין עֲנִי יִשְׂרָאֵל מְצוּיִים שָׁם לְטָלָם, אֵין צָרִיךְ לְהִנְיָחָם. הַגָּה: וְהֵאדָנָא אֵין נוֹהֲגִין בָּהֶם, לְפִי שֶׁהֵרֵב עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, וְאִם יִנְיָחוּם, יִבֹּאוּ עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים (א) וְיִטְלוּם (טור).

סימן שלג - דיני ראשית הגז

ובו סעיפים י"ד

א רֵאשִׁית הַגֶּז אֵינוֹ נוֹהֵג אֶלָּא בְּאֶרֶץ, בֵּין בְּפָנֵי הַבַּיִת בֵּין שְׁלֵא בְּפָנֵי הַבַּיִת. וַיֵּשׁ אֲמָרִים דְּבַר תּוֹרָה רֵאשִׁית הַגֶּז נוֹהֵג אֶפְלוּ בְּחוּץ לְאֶרֶץ, אֶלָּא שְׁלֵא נִהְיֵי כֵן (טור).

ב אין חִיבִים בְּרֵאשִׁית הַגֹּז אֶלָּא (א) הַכֹּבָשִׁים בְּלֶבֶד, זְכָרִים וּנְקֵבוֹת. וְאִם הָיָה צְמָרוֹ קֶשֶׁה וְאִינוּ רְאוּי לְלַבֵּשָׁה, פְּטוֹר.

ג גֹּזֵז הַצֶּמֶר וְלִבְנוֹ, חִיב. אֲבָל אִם צָבָעוּ, (ב) פְּטוֹר.

ד הַגֹּזֵז אֶת הַמֵּתָה, פְּטוֹר. הַתּוֹלֵשׁ צֶמֶר רַחֲלִים בְּיָדוֹ, וְלֹא גֹזֵז, חִיב.

ה הַמִּפְרִישׁ רֵאשִׁית הַגֹּז, וְאָבֵד, חִיב בְּאַחֲרֵיּוֹתוֹ עַד שְׂפִיתָנָנוּ לְכֹהֵן.

ו הָאוֹמֵר : כֹּל גִּזְתִּי רֵאשִׁית, דִּבְרָיו קִיָּמִים.

ז הַלּוֹקֵחַ גֹּז צֹאנוֹ שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים, אַחַר שֶׁגֹּזֵזוֹ הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים, פְּטוֹר מֵרֵאשִׁית הַגֹּז. וְאִם לָקַח הַצֹּאן (ג) לְגִזְתּוֹ, חִיב, אִף עַל פִּי שֶׁגִּדְלָה הַגִּזָּה בְּרֵשׁוֹת הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים, וְאִף עַל פִּי שְׁחוֹזְרִים הַצֹּאן לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים אַחַר גִּזְיָזָה, חִיב. וַיֵּשׁ חוֹלְקִין וְאוֹמְרִים דְּפְטוֹר, אִם לֹא קָנָה הַצֹּאן לְגִזְתּוֹ (דַּעַת רִשׁׁי וְטוֹר) .

ח הלוקח גז צאנו של (ז) חברו, אם שיר המוכר מעט מצאנו להגז, חייב להפריש מהנשאר על הכל. ואף על פי שלא (ה) התחיל המוכר לגז. ואם לא שיר כלום, (ו) הלוקח חייב להפריש. ואם היו שני מינים, כגון גזה לבנה וגזה שחומה (פי' אדמה) ומכר מין זה והניח המין האחר, זה נותן לעצמו על מה שלקח וזה נותן לעצמו על מה שמכר. **הגה:** קנה גז צאנו של חברו, אם שיר המוכר קצת גזה לעצמו, הוא חייב. לא שיר מהם כלום, הלוקח חייב לתנו. ואם (ז) פרש לו: אני מוכר לך הכל, שניהם פטורים (טור).

ט כמה צאן יהיו לו ויהיו חייבות בראשית הגז, אין פחות (ח) מחמש; והוא שיהיה בגזה שלהם אין פחות ממשקל ששים סלע; ותהיה גזת כל אחד מחמשתן אין פחות מי"ב סלע; ואם היתה אחת מהן גוזזת פחות מי"ב, אף על פי שחמשתן גוזזות ששים סלע או יותר, פטור.

י השתפים, חייבים. והוא שיהיה בחלק כל אחד פשעור. אבל חמשה צאן בלבד של שני שתפין, פטורין.

יא ראשית הגז, מצותה בתחלה. ואם הפריש, בין באמצע בין בסוף, יצא.

יב הִיוּ לוֹ הִ' צֵאן וְגִזָּז אַחַת מֵהֶן בְּלִבָּד, וּמָכַר גְּזֻתָּהּ, וְאַחַר כָּדָּ גִזָּז שְׁנֵיָהּ וּמָכַר גְּזֻתָּהּ, וְאַחַר כָּדָּ גִזָּז שְׁלִישִׁית וּמָכַר גְּזֻתָּהּ, הַכֹּל מִצְטָרְפוֹת לְרֵאשִׁית הַגִּזָּז וְחֵיב לְאַחַר כַּמָּה שָׁנִים. וְהוּא הַדִּין אִם מָכַר קֶצֶת הַצֵּאן לְאַחַר שֶׁהִתְחִיל לְגִזָּז. וַיֵּשׁ לוֹ לְהַפְרִישׁ מִן הַחֶדֶשׁ עַל הַיָּשׁוּן וּמִזָּה עַל זֶה. הִיוּ לוֹ שְׁנֵי מִינִים, רַע וְטוֹב, לֹא יִתֵּן מִן הַרַע עַל הַטוֹב, אֲלֵא יִתֵּן מִכָּל אֶחָד לְפִי שְׁעוֹרוֹ (טוֹר). אֲבָל אִם הִיָּתָה רַחֵל אַחַת וְגִזָּזָהּ, וְאַחַר כָּדָּ קָנָה שְׁנֵיָהּ וְגִזָּזָהּ וְהִנִּיחַ גְּזֻתָּהּ, וְאַחַר כָּדָּ קָנָה שְׁלִישִׁית וְגִזָּזָהּ וְהִנִּיחַ גְּזֻתָּהּ, אִינָם מִצְטָרְפִין.

יג מִי שֶׁהִיוּ לוֹ גִזְזוֹת רַבּוֹת שֶׁל רֵאשִׁית הַגִּזָּז, וְרוֹצֵה לְחַלֵּק לְכַהֲנִים, לֹא יִתֵּן לְכָל אֶחָד פְּחוֹת מִמִּשְׁקַל חֲמִשָּׁה סָלְעִים מְלִבָּן, כְּדִי בְּגַד קָטָן. לֹא שְׁיִלְבְּנוּ וְאַחַר כָּדָּ יִתֵּן, אֲלֵא יִתֵּן לוֹ מִצְמָר הַגִּזָּה כְּשֶׁהוּא צוֹאֵי (פִּי מִטְנָף) כְּדִי שְׁיִהְיֶה בּוֹ אַחַר הַלְּבוֹן חֲמִשָּׁה סָלְעִים אוֹ יוֹתֵר, שֶׁנֶּאֱמַר: תִּתֵּן לוֹ, (דְּבָרִים יח, ד) שְׁיִהְיֶה בּוֹ כְּדִי מִתְּנָה הַמוֹעֵלֶת. אֲבָל אִינוּ חֵיב לִתֵּן רַק חֲמִשָּׁה סָלְעִים (ט) מִהַכֹּל (טוֹר).

יד רֵאשִׁית הַגִּזָּז חֲלִין לְכָל דָּבָר. לְפִיכָּד נֹתְנִין אוֹתוֹ לְכַהֲנָת, אֶף עַל פִּי שֶׁהִיא נְשׂוּאָה לְיִשְׂרָאֵל.

הלכות נידוי וחרם

סימן שלד - היאך היו נוהגין עם המנדה או המחרם, ועל מה מנדין, ודין התרתו

סעיפים

מ"ח

ובו

א העובר על דבר אסור, מנדין אותו **(א)** לא לתר. הגה: אכל מלח ממון, אין מנדין אותו, עד שיתרו בו ג' פעמים, דהינו ב' ה' ב' (טור) מן הבית דין, כמו שיתבאר בחשן משפט סימן י"א. ואין נדוי פחות מנשלים יום; ואם אינו חוזר בו, שונים לנדותו לאחר שלשים יום. ואם אינו חוזר בו, ממתינים לו עוד שלשים ומחרימין אותו. אפלו פגע הרגל בתוך שלשים יום, אינו מביטל אותו. בפה דברים אפורים, דנדין שלשים יום, בנדין דידהו, אבל נדוי דידן כנזיפה דידהו, שהיא ז' ימים; ונזיפה דידן, חד יומא. הגה: ומנדין למי שהוא חב נדוי, ואפלו יש **(ג)** לחוש שעל ידי כן יצא לתרבות רעה, אין לחוש בקדו (פסקי מהרא"י סימן קל"ח).

ב המנדה, אין יושבין בדי **(ד)** אמותיו, חוץ מאשתו ובניו. (ר"י) ויש אומרים אף בני ביתו, שרי (טור ובת"ה סימן רע"ו) ויש להקל.

וְאִין אוֹכְלִין וְשׁוֹתִין עִמּוֹ (טוּר). וְאִין (ה) מְזַמְּנִין עָלָיו. וְאִין כּוֹלְלִין אוֹתוֹ לְכָל דְּבַר שֶׁצָּרִיךְ עֲשָׂרָה. הַגָּה: אֲבָל אִם לֹא נִדְוָהוּ (ו) בְּפִרוּשׁ, אָף עַל גַּב שֶׁהוּא עֹבְרָן אוֹ שֶׁעָבַר עַל גְּזֵרַת צְבוּר, מְצַרְפִּין אוֹתוֹ לְמַנְיָן י' לְהַתְּפִיל עִמּוֹ (רִיב"ש סִימָן קע"ב וּמְרָדְכִי רִישׁ שְׁבוּעוֹת שְׁתַּיִם וְהַגְּהוֹת אֶלְפָּסִי פָּרָק אֵלּוּ מְגַלְחִין). וְאֶפְלוּ מִנְּדָה מִמֶּשׁ שֶׁאִין מְצַרְפִּין אוֹתוֹ לְמַנְיָן, מְכַל מְקוֹם מִתֵּר לְהַתְּפִיל בְּעוֹדוֹ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הַרְשֵׁב"א וּרִיב"ש סִי קע"ב). וְכֵּה שְׁנֵהֲגוּ לְגִרְשׁוֹ מִבֵּית הַכְּנֶסֶת, שֶׁלֹּא יִדְחַק יְחִידִים שֶׁצָּרִיכִים (ז) לְהַתְּרַחַק מֵאַרְבַּע אַמּוֹתָיו. (שֵׁם בְּרִיב"ש). וְאַסוּר בְּתַכְבֻּסַּת וּבְתַסְפֻּרַת וּבְנִעִילַת (ח) הַסֵּנְדֵל, (רֵאב"ד וּרֵא"ש) כְּאֲבָל. וּמִתֵּר בְּדַבְּרֵי תוֹרָה. שׁוֹנֶה, וְשׁוֹנֵין לוֹ. נִשְׁכָּר, וְנִשְׁכָּרִין לוֹ. וְהַמְּחָרֵם, לֹא שׁוֹנֶה וְלֹא שׁוֹנֵין לוֹ; לֹא נִשְׁכָּר וְלֹא נִשְׁכָּרִין לוֹ; וְכֵן אָסוּר לְהַנּוֹתוֹ יוֹתֵר מִכְּדֵי חֲזָיו (תְּשׁוּבַת רֵשֵׁב"א). אֲבָל שׁוֹנֶה הוּא לְעֶצְמוֹ, שֶׁלֹּא יִשְׁכַּח תְּלֻמוֹדוֹ, וְעוֹשֶׂה לוֹ חֲנוּת קִטְנָה כְּדֵי פְּרֻנְסָתוֹ; וּמִתֵּר לְדַבֵּר עִם הַמְּנַדָּה וְעִם הַמְּחָרֵם, אֲלֵא אִם כֵּן הִחְמִירוּ עָלָיו בֵּית דִּין בְּפִרוּשׁ. הַגָּה: וּמְכַל מְקוֹם לֹא יִרְבֶּה עִמּוֹ בְּדַבְּרִים, וְלֹא יִדְבַר עִמּוֹ אֲלֵא לְצַרְךָ, כְּמוֹ שֶׁמִּדְּבַר עִם הָאֲבָל (הַגְּהוֹת אֶלְפָּסִי וּרִיב"ש הַנִּי"ל). בְּמְקוֹם שֶׁאָסוּר לִישֵׁב בְּדֵי אַמּוֹתָיו, כָּל שֶׁאָדָם יוֹשֵׁב תַּחֲלָה וְהַמְּנַדָּה בָּא לְשָׁם, אִין צָרִיךְ לְהַתְּרַחַק מִשָּׁם (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַקּוֹנְטְרַס). וְאַסוּר לְכַנֵּס לְבֵיתוֹ, דְּהוּי כְּדֵי אַמּוֹתָיו, וְאִין חֲלוּק בֵּין (ט) עוֹמֵד לְיוֹשֵׁב (שֵׁם).

ג מְנַדָּה שְׁמַת, בֵּית דִּין שׁוֹלְחִין וּמְנִיחִין (י) אָבֹן עַל אֲרוֹנוֹ, וְאִין קוֹרְעִין עָלָיו, וְלֹא חוֹלְצִין, וְלֹא (יא) מְסַפִּידִין. וְהֵי מְלִי לְאַפְקִירוּתָא וְעוֹבֵר עַל דְּבַרֵי חֲכָמִים; אֲבָל לְמַמוֹנָא, כִּיּוֹן שְׁמַת, פְּטוּר מִגְּזֻרָתָם וְאִין סוֹקְלִין אֲרוֹנוֹ, וּמְסַפִּידִין אוֹתוֹ כְּרֵאוּי.

ד אֶפְלוּ נְדוּהוּ מְשׁוּם עוֹבֵר עַל דְּבָרֵי חֻכְמִים, אִם חָזַר בּוֹ, אֶף עַל פִּי שְׁלֹא הִתִּירוּ נְדוּיוֹ, מִתְּעַסְקִין עִמּוֹ לְכָל דְּבָר.

ה אֶף עַל פִּי שְׁאָסוּר לְאָכַל וְלִשְׁתּוֹת עִם הַמְּנַדָּה אוֹ הַמְּחָרֵם, מִכָּל מְקוֹם הָאוֹכֵל וְשׁוֹתָה עִמּוֹ אִין לוֹ דִּין מְנַדָּה.

ו אִם רָצוּ בֵּית דִּין לְמַעַט הַנְּדוּי מְלֵי יוֹם, אוֹ לְהוֹסִיף, הִרְשׁוּת בְּיָדָם. **הגה:** וַיֵּשׁ רְשׁוּת לְבֵית דִּין לְהַחְמִיר עָלָיו שְׁלֹא יִמּוּלוּ בְּנָיו, וְשְׁלֹא יִקְבֵּר אִם יָמוּת (בְּנִימִין זָאב ס"י רפ"ט וְכוּ כְּתַב הַבַּיִת יוֹסֵף בְּשֵׁם הַרְמַבְיָן ס"י רמ"ד), וְלִגְרֹשׁ אֶת בְּנָיו מִבַּיִת (**יב**) הַסֵּפֶר וְאַשְׁתּוֹ מִבַּיִת הַכְּנֻסֶת, עַד שֶׁיִּקְבֵּל עָלָיו הַדִּין (נ"י פֶּרֶק הַגּוֹזֵל).

ז כְּשֶׁיִּגְיַע הַזְּמַן, מִתִּירִין לוֹ אִם יִרְצוּ, אֶף אִם לֹא יִחָזַר בּוֹ. וּמִכָּל מְקוֹם טוֹב, הוּא, שְׁלֹא יִתִּירוּ לוֹ אִם לֹא יִחָזַר בּוֹ, שְׁלֹא תִתְמַעַט (**יג**) יִרְאָתָם.

ח אִם יִרְצוּ בֵּית דִּין לְהַחְמִיר עָלָיו עוֹד וּלְהַחְרִימוֹ, הִרְשׁוּת בְּיָדָם.

ט אם ראו בית דין קשי האסור והעברה, מחרימין גם האוכל ושותה עמו והיושב בדי אמותיו.

י אם ראו בית דין לנדות, שלא יזמן בשלשה, ולא יתפלל בעשרה, ולא יקברו לו מת, ולא ימולו לו בן, (יד) רשאים הם.

יא אם נתנדה על (טו) עברה, אינו מצטרף לעשרה.

יב הא דאמרינן במנדה סתם שהוא אסור בדיני המנדה, דוקא מנדה לבית דין שהוא מנדה לכל אדם, בין דלא אתי לבית דין או דלא ציית דינא או לאפקירותא או לדבר עברה, בין נדוהו בית דין, בין שנדהו כל אדם, דינו שוה; בין לעירו, בין לעיר אחרת. אבל מנדה לחצאין, כגון תלמיד שנדה לכבודו, וכן מנדה לעיר אחרת שנדוהו לכבודם, אינו אסור בכל דין המנדה, אלא שבני אדם מרחיקין אותו כדי לבישו, אבל אבלות אין (טז) עליו.

יג הא דאמרינן סתם נדוי לי, הינו לענן כשמנדין אותו (יז) אומרים: פלוני יהא בנדוי שלשים יום; ומכל מקום

אם חזר בו, אם היה הנדוי בשביל ממון או אפקירותא ופיס לבעל דינו, מתירין אותו לאלתר. ואפלו אם לא חזר בו, יש מי שאומר שמתירין לו לאחר שלשים יום, והוא שיבא לבית דין ומבקש שיתירו לו. אבל אם מזלזל בנדוי ואינו מבקש שיתירו לו, מניחין אותו בנדוי עד שימות. ויש מי שחולק בזה (יה) וסובר דאף לאחר שלשים אין מתירין לו עד שיחזר (בית יוסף בשם הרמב"ם); ותו' שלשים אין מתירין לו אפלו חזר ממה שעשה (משמע בבית יוסף לדעת הרמב"ם).

יד נזיפה היא שאדם גדול גוער בו לומר: כמה פלוני חצוף, וכיוצא בו. וזה (יט) משפטו, שיהא מתחבא ויושב בביתו, ויהא נכלם, ולא יראה פנים למי שהכלימו, וימעט בשחוק ובדבור ובעסקיו, ויצער עצמו לעיני כל רואיו. אבל אין צריך להתרחק מבני אדם, לא באכילה ושתיה, ולא בשאלת שלום, ואין צריך לנהג באחת מכל דיני האבל, ואין צריך לפייס למי שהחציף כנגדו, ואין צריך שיתירו לו, אלא פיון שנהג כנזוף, (כ) זמן נזיפה, מתר ממילא. הגה: ואפלו לא אמר לו הגדול פלוני, אלא שידע בעצמו שאדם גדול נקט בלבו עליו, צריך לנהג נזיפה בעצמו (תשובת ר' דוד פהן סי' כ"ב).

טו מנדה לרב, מנדה לתלמיד. אבל אינו מנדה (כא) לשאר החכמים (בית יוסף בשם הרמב"ם). מנדה לתלמיד שנדה לכבודו, אינו מנדה לרב, אבל מנדה הוא לשאר העם שאינו חכמים. אבל (כב) לא לחכמים, אפלו קטנים ממנו (בית יוסף ממשמעות לשון הרמב"ם). ודוקא במנדה שלא בפני הרב, אבל בפני הרב, (כג)

אפקירותא היא, ואי פליג ליה רביה יקרא, שפיר דמי.
רב שגזר חרם ונדוי באיזה דבר, ואין תלמידיו יכולין לעמד בגזרותיו, אין צריכין **(כד)** לקיים (פסקי מהרא"י סי' רכ"ב).

טז תלמיד יכול לנדות למי שבזה **(כה)** בפניו רבו או אביו, ומכל מקום פיון שלא נדהו הרב, וגם לא נדוהו בית דין, אינו **(כו)** מנדה לרב.

יז במה דברים אמורים, במי שנדוהו מפני שבזה תלמיד חכם. אבל מי שנדוהו על שאר דברים שחביב עליהם נדוי, אפלו נדהו קטן שבישראל, חביב הנשיא וכל ישראל לנהג בו נדוי, עד שיחזור בתשובה מדבר שנדוהו בשבילו ויתירו לו.

יח רב מצד השלטון ואינו רב בתורה, אינו יכול לנדות לכבודו. **הגה:** וכל שכן מי שנוהג שררה או רבנות מצד ממונו או יחוסו, שאינו יכול לנדות לכבודו (בית יוסף בשם קנטרסין). ודוקא מנדין לכבוד הרב, אבל לא **(כז)** מחרימין (בית יוסף וריב"ש סי' קע"ג), אם לא שמחזיק במחלקת יותר מדאי (שם בריב"ש). והא דאמרינן הרב שנדה לכבודו הוי מנדה לתלמידיו, הינו אם לא חזר בו המנדה קדם שנדה אותו, אפלו אם הבטיח את הרב לפיסו אחר כך, לא מהני **(כח)** עד שיעשה. אבל אם קדם שנתנדה אמר לפייס הרב, ולא השגיח עליו, ונדהו, אינו מנדה כלל לתלמידיו. ומיד שאומר שיתקן אשר ענת כפי מה שינגידו לו חכמים, אין נדוי עליו (מהרי"ק שרש קס"ט). קהל שתקנו שאין אדם יכול לנדות לכבודו, אין בתקנתם כלום, ואם עמד רב ונדה לכבודו, נדויו נדוי (תשובת הרשב"א סימן ת"ס).

יט זָקוּ שְׁנֵדָה לְצַרְךָ עֲצָמוֹ, אֶפְלוּ כִּהְלָכָה, אֵינּוּ נְדוּי.

הגה: פְּרוּשׁ שֶׁלֹא **(כט)** נִתְכַּוֵּן לְכַבּוֹד תּוֹרָה, רַק לְהַרְוִיחַ מָמוֹן שְׂיִתֵּן לוֹ שְׂיִתִּיר לוֹ נְדוּי (טוֹר בְּשֵׁם אָבִי הַעֲזָרִי), אוֹ שְׁעֲשֵׂה לוֹ מְשׁוּם שְׁנֵאָה, כְּגוֹן שְׂאֲנוּ רוּאִים שְׁנֵדָה לְאַחַד, וְאַחֲרַיִם שְׁעֲשׂוּ כְּמוֹתוֹ לֹא נְדָה (ת"ה ס"י רע"ד) וְכָל כִּיּוֹצֵא בְּזָה.

כ מְנֵדָה **(ל)** לְעִירוֹ, מְנֵדָה לְעִיר אַחֲרָת. אֶפְלוּ גְדוּלָה מִמְּנָה (טוֹר)

מְנֵדָה לְעִיר אַחֲרָת, אֵינּוּ מְנֵדָה לְעִירוֹ. **הגה:** אֲבָל מְנֵדָה לְשֶׁאֵר הַעֲיָרוֹת **(לא)** כִּיּוֹצֵא בְּעִיר שְׁנֵדוּהוּ (טוֹר). בְּנִי הַעִיר שְׁעֲשׂוּ חָרָם עַל כָּל מִי שְׂיָבֵא לְדוֹר בְּעִירָם, אֵינּוּ חָל עַל הַבָּא לְדוֹר שָׁם, אֶלָּא אִם כֵּן יֵשׁ לוֹ רַב בְּעִיר דָּאָז צָרִיךְ לְקַיֵּם נְדוּי רַבּוֹ. אֲבָל הֵם יְכוּלִין לְתַקּוֹן בִּינְיָהֶם וְלִגְדֹר עַל עֲצָמוֹן שֶׁלֹא יִשְׂאוּ וְיִתְּנוּ עֲמוֹ (מְרַדְכִי פֶּרֶק לֹא נִחְפָּר).

כא מְנֵדָה **(לב)** לְנִשְׂיָא, מְנֵדָה לְכָל יִשְׂרָאֵל. מְנֵדָה לְכָל יִשְׂרָאֵל, אֵינּוּ מְנֵדָה לְנִשְׂיָא.

כב נְהַגוּ שֶׁלֹא לְנַהֵג נְדוּי בְּעוֹבֵר עַל גְּזֵרַת הַקָּהָל בְּחָרָם

וְנְדוּי, עַד שְׂיִכְרִיזוּ עָלָיו. **הגה:** מִי שְׁעֵבֵר עַל גְּזֵרַת רַבְּנוּ גְּרָשׁוּם מְאוֹר הַגּוּלָה, אִם עֵבֵר בְּשׁוּגָג, אִין צָרִיךְ הַתְּרָה. וְאִם הַתְּרוּ בּוֹ וְעֵבֵר בְּמִזִּיד, כָּל בִּי עֲשָׂרָה שְׁלוּחֵי רַבְּנוּ גְּרָשׁוּם הֵם לְהַתִּיר לוֹ כְּשִׁחוּזָר מְדַעְתּוֹ, דְּאִמְדִּינָן דְּעַת רַבְּנוּ גְּרָשׁוּם שְׁפָךְ הִיָּתָה דְּעַתוֹ מִתְּחִלָּה לְנַהֵג בּוֹ נְזִיפָה וְנְדוּי לְפִי דְּעַתָּם (הַגְּהוֹת מְרַדְכִי דב"ק בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת רַש"י). אֲבָל בְּדָבָר שֶׁגִּזַּר בְּפְרוּשׁ שְׂיָהָא בְּנְדוּי לְעוֹלָם, אִזּוּ הוּא בְּנְדוּי לְעוֹלָם אִם עֵבֵר בְּמִזִּיד (ג"ז שָׁם).

כג כִּיצַד (לג) הַתְּרַת נְדוּי, אֹמְרִים לוֹ: שְׂרוּי לָךְ, מְחוּל לָךְ, וְאִם הוּא שְׂלֵא בְּפָנָיו, אֹמְרִים: (פְּלוּגִי) שְׂרוּי לוֹ.

כד מִתִּירִין הַנְּדוּי בְּשִׁלְשָׁה הֶדְיוֹטוֹת, אוּ בִּיחִיד (לד) מִמָּחָה. וְתִלְמִיד מִתִּיר הַחֵרֶם וְהַנְּדוּי, אֶפְלוּ בְּמָקוֹם הָרֵב. הַגָּה: וְכָל חֵרֶם וְנְדוּי שְׂלֵא הַתֵּר, אֶפְלוּ הָיָה זָמַן רַב בְּנְדוּי וְחִזָּר בּוֹ, אֶפְלוּ הָכִי אֵינּוּ מִתֵּר עַד שִׁתִּירוּ לוֹ בְּפֶרוּשׁ (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם קוֹנְטְרַס שְׂכִ"כ בְּשֵׁם הַרְאֲבִ"ד).

כה גִּי שְׂנֵדוּ וְהִלְכוּ לָהֶם, וְחִזָּר בּוֹ מִהַדְּבָר שְׂנֵדוּהוּ בְּגָלְלוֹ, מִתִּירִין לוֹ גִּי אַחֲרֵים. וַיֵּשׁ מִי שְׂאוֹמֵר שְׂצָרִיךְ (לה) שְׂיֵהוּ גְדוּלִים כְּמוֹתֶם בְּחִכְמָה וְיִרְאָה וְגִדְלָה וְשָׁנִים (כּוֹ מִשְׁמַע מִהַטּוֹר).

כו נְדוּהוּ גִי, (לו) אֵין הַשְּׁנִים יְכוּלִין לְהַתִּירוּ אֶלָּא אִם כּוֹ יִתֵּן לָהֶם הַשְּׁלִישִׁי רְשׁוּת. אֲבָל שְׁלִשְׁתָּן מִתִּירִין לוֹ, וְאֶפְלוּ זֶה שְׂלֵא בְּפָנָיו זֶה, אֶף עַל פִּי שְׂהִיוּ בִּיחֵד בְּשַׁעַת הַנְּדוּי. וְאִם הָיוּ רַבִּים בְּשַׁעַת שְׂנֵדוּהוּ, צָרִיךְ שִׁתִּירוּ כְּלוּם. וְכָל אוֹתָם שְׂנִמְלְכוּ בָּהֶם בְּשַׁעַת הַנְּדוּי, חֲשׁוּבִים מִהַמְּנַדִּים וְצָרִיךְ שִׁתִּירוּ גַם הֵם.

כז נְדוּהוּ סֵתָם, אֶף עַל פִּי שְׂעֶבְרוּ עָלָיו לִי יוֹם, לְעוֹלָם עוֹמֵד בְּנְדוּיו עַד שִׁתִּירוּהוּ.

כח אם זלזל בנדויו ובחרמו, צריך לנהג אסור פימים
שנהג הטר קדם שיתירוהו.

כט נדוהו (לז) בפניו, אין מתירין לו אלא בפניו. ואם
התירו לו שלא בפניו, יש אומרים דבדיעבד הוי הטר. (הר"ן פ"ק דנדרים וכו'
משמע מתשובת הרשב"א סימן תשי"ג). נדוהו שלא בפניו, מתירין לו
אפלו שלא בפניו.

ל נדוהו על תנאי, חל הנדוי, וצריך התרה אף על פי
שמקיים התנאי. ואפלו אם נדה את עצמו על תנאי.
ודוקא שהמנדה מספק בשעת התנאי אם יכול לקימו,
אבל אם ברור לו שיכול לקימו, אין צריך התרה.

לא אפלו אם קבע זמן, שאמר: יהא בנדוי, אם לא
יעשה דבר פלוני לזמן פלוני, יכולין להתירו מיד אף על
פי שלא (לה) הגיע הזמן.

לב המנדה עצמו בעולם הזה ובעולם הבא, יש אומרים
(לט) שאין לו התרה; לכן שומר נפשו ירחק ממנו ועין לעיל
סימן רכ"ח סעיף מ"ה.

לב תלמיד חכם שנדה לעצמו, מתיר לעצמו אפלו נדה על דעת פלוני, ואפלו על דבר שחב עליו נדוי. ויש מי שאומר שאם היה חב נדוי אינו יכול להתיר לעצמו. ויש מי שאומר שאם היה דרד (מ) שבועה, אינו יכול להתיר לעצמו.

לד מי שאינו תלמיד חכם, שנדה לעצמו, יש מי שאומר שצריך (מא) עשרה שיתירו לו.

לה נדוהו בחלום, הוי נדוי וצריך התרה, ואפלו התירו לו בחלום אינו פלוס. ואפלו יודע מי נדהו, אינו יכול להתירו וצריך עשרה בני אדם ששונים הלכות להתירו. לא מצא, טורח אחריהם עד פרסה; לא מצא, מתירין לו אפלו עשרה ששונים משנה; לא מצא, מתירין לו אפלו עשרה שיודעים לקרות בתורה; לא מצא, מתירין לו אפלו עשרה שאינם יודעים לקרות; לא מצא (מב) במקומו עשרה, מתירין לו אפלו שלשה. ויש אומרים דאין לו התרה רק על ידי עשרה ששנו הלכות או משניות (תוספות), ומיהו סגי אם נתירו לו בזה אחר זה (טור בשם הרא"ש).

לו יש אומרים מי שנדוהו בחלום, ושלח שליח להתיר לו שלא בפניו, אם מצא השליח העשרה (מג) מכנסים, מתירין לו; ואי לא, לא.

לו השומע הזכרת השם מפי חברו לשוא, או שנשבע בפניו לשקר, או שברך ברכה שאינה צריכה, חיב לנדותו; ואם לא נדהו, הוא עצמו חיב נדוי, וצריך להתיר לו מיד, כדי שלא (מד) יהא מכשול לאחרים.

לח במה דברים אמורים, כשהיה הנשבע הזה, או המברך לבטלה, מזיד. אבל אם היה שוגג, ולא ידע שזה אסור, אסור לנדותו.

לט המנדה את חברו שלא כדין, ואמר ליה הלה: אדרבה, נדוי של שני נדוי. והני מלי, שזה השני הוא גברא רבא אף על פי שאינו נסמך (מהרי"ק שרש קנ"ח), או שאינו ידוע מי הוא, דחישין שפא הוא יותר גדול מהמנדה. אבל אם המנדה שלא כדין תלמיד חכם, והאחר אינו תלמיד חכם, לא. הגה: והוא הדין תלמיד נגד רבו לא יוכל לומר: אדרבה, אלא אם נטל רשות מבית דין (מהרי"ק שרש ק"ע). מי שאמר לחברו: אל תעשה דבר זה בנדוי, וזה אומר לו: אדרבה, אף על פי שעושה שלא כדין, מכל מקום נדוי השני גם כן אינו פלום, הואיל ולא נדהו סתם, רק שאמר לו שאל יעשה הדבר בנדוי (בית יוסף בשם תשובת ריב"ש).

מ תלמיד חכם, שבזהו רשע עד שנדהו, ואמר ליה הרשע; אדרבה, יכריזו על הרשע שהוא מנדה, ויעמד

בְּנִדְוִיו לִי יוֹם, וְאַחַר כֵּן יִבְקֹשׁ מִחִילָה בְּרַבִּים. כֵּן הוֹרָה
הָרִאשׁוֹנָה.

מא אַחַ גְּדוּל בְּשָׁנִים שְׁבֻזָּה לְאַחֲיו הַקָּטָן בְּשָׁנִים וְהוּא
תִּלְמִיד חָכָם, וְנִדְּהָה הַקָּטָן בְּשָׁנִים לְגְדוּל בְּשָׁנִים, נִדְּוִיו
נִדְּוִי.

מב חָכָם, זָקֵן בְּחָכְמָה, אוֹ אֵב בֵּית דִּין שְׁסָרַח, אֵין
מְנַדִּין אוֹתוֹ בְּפִרְהָסִיָּא לְעוֹלָם, אֶלָּא אִם כֵּן עָשָׂה
כִּירְבָעָם בֶּן נָבִט וְחִבְרִיו. אֲבָל כְּשֶׁחָטָא שְׁאָר הַטָּאוֹת,
מִלְקִין אוֹתוֹ בְּצִנְעָא. וְכֵן כָּל תִּלְמִיד חָכָם שְׁנִתְחַיֵּב נִדְּוִי,
אֲסוּר לְבֵית דִּין לְקַפֵּץ וּלְנִדְּוֹתוֹ בְּמַהֲרָה, אֶלָּא בּוֹרְחִים
וְנִשְׁמָטִים מִמֶּנּוּ. וְחִסְיָדִי הַחֲכָמִים הָיוּ מְשִׁתְּבָחִים שְׁלֵא
נִמְנוּ מֵעוֹלָם לְנִדְּוֹת תִּלְמִיד חָכָם, וְאִף עַל פִּי שְׁנִמְנִים
לְהִלְקוֹתוֹ אִם נִתְחַיֵּב מִלְקוֹת אוֹ מִכַּת מְרִדוֹת. וְאִי סָנִי
שׁוּמְעָנִיָּה, כְּגוֹן שְׁמִתְעַסֵּק בְּסִפְרֵי אֶפִיקוֹרוֹסִין וְשׁוֹתָה
בְּמִינֵי זֶמֶר, אוֹ שְׁחִבְרִיו מִתְבַּיֵּשׁוּן מִמֶּנּוּ, וְשֵׁם שְׁמִים
מִתְחַלֵּל עַל יָדוֹ, מְשִׁמְתִּינָן לָהּ.

מג עַל כִּיִּד דְּבָרִים מְנַדִּין אֶת הָאָדָם, וְאֵלוֹ הֵן: (א)
הַמְבַּזָּה אֶת (מה) הַחָכָם, אֶפְלוֹ לְאַחַר מוֹתוֹ. (ב) הַמְבַּזָּה
שְׁלִיחַ בֵּית דִּין. (ג) הַקּוֹרָא לְחִבְרוֹ עֶבֶד. (ד) הַמְזַלְזֵל בְּדָבָר
אֶחָד מִדְּבָרֵי סוּפְרִים, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר מִדְּבָרֵי תוֹרָה. (ה)
מִי שֶׁשְׁלָחוֹ לוֹ בֵּית דִּין וְקָבְעוּ לוֹ זֶמֶן, וְלֹא בָּא. (ו) מִי שְׁלֵא

קִבַּל עָלָיו אֶת הַדִּין, מְנַדִּין אוֹתוֹ עַד שְׁפִיתָן. (ז) מִי שֵׁשׁ בְּרִשׁוֹתָיו דָּבַר הַמְזִיק, מְנַדִּין אוֹתוֹ עַד שְׁיִסִּיר הַנֶּזֶק. (ח) הַמוֹכֵר קֶרֶקַע שְׁלוֹ לְגוֹי, מְנַדִּין אוֹתוֹ עַד שְׁיִקְבַּל עָלָיו כָּל אֲנָס שְׁיָבֵא מִהַגּוֹי לְיִשְׂרָאֵל חֲבֵרוֹ בַּעַל הַמָּצָר. (ט) הַמַּעֲיֵד עַל יִשְׂרָאֵל בְּעֶרְכָּאוֹת שֶׁל גּוֹיִים, וְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ מָמוֹן בְּעֵדוּתוֹ, שְׁלֵא כַּדִּין, מְנַדִּין אוֹתוֹ עַד שְׁיִשְׁלֵם. (י) טַבַּח כֹּהֵן שְׂאִינוֹ מִפְּרִישׁ הַמִּתְנֹנֹת, וְנוֹתֵנָם לְכֹהֵן אַחֵר, מְנַדִּין אוֹתוֹ עַד שְׁפִיתָן. (יא) הַמַּחְלֵל יוֹם טוֹב שְׁנֵי שָׁל גְּלִיּוֹת, אֶף עַל פִּי שֶׁהוּא מְנַהֵג. (יב) הַעוֹשֶׂה מְלָאכָה בְּעֶרְבַּ פְּסַח אַחֵר חֲצוֹת. (יג) הַמְזַכִּיר שֵׁם שָׁמַיִם לְבִטְלָה, אוֹ לְשִׁבוּעָה בְּדַבְּרֵי הַבָּאִי. (יד) הַמְבִיא אֶת הַרְבִּים לְיַדֵּי אֲכִילַת קֶדְשִׁים בַּחוּץ. (טו) הַמְבִיא רְבִים לְיַדֵּי חֲלוּל הַשֵּׁם. (מו) (טז) הַמְחַשֵּׁב שְׁנַיִם וְקוֹבֵעַ חֲדָשִׁים בַּחוּצָה לְאֶרֶץ. (יז) הַמְכַשֵּׁל אֶת הָעוֹר. (יח) הַמְעַכֵּב אֶת הַרְבִּים מִלַּעֲשׂוֹת מִצְוָה. (יט) טַבַּח שִׁצְתָה טְרֵפָה מִתַּחַת יָדוֹ. (כ) טַבַּח שְׁלֵא הִרְאָה בְּדִיקַת סַפִּינוֹ לְחֻכָּם. (כא) הַמְקַשֶּׁה עֲצָמוֹ לְדַעַת. (כב) הַמְגַרֵּשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ, וְעָשׂוּ בֵּינוֹ וּבֵינָהּ שְׁתַּפּוֹת אוֹ מִשָּׂא וּמִתָּן הַמְבִיאֵן לְהַזְקֵק זֶה לְזֶה, כְּשִׁיבּוֹאוֹ לְבֵית דִּין, מְנַדִּין אוֹתָם. (כג) חָכָם שֶׁשְׁמוּעָתוֹ רָעָה. (כד) הַמְנַדֶּה (מה) לְמִי שְׂאִינוֹ חָיָב נְדוּי. הַגָּה: וְאִין צְרִיכִין לְעַנְּנֵן נְדוּי עֵדוּת וּרְאָיָה בְּרוּרָה, אֶלָּא אִמְדַּ הַדַּעַת בְּאִמְתוּת הַדְּבָרִים, שֶׁהַתּוֹבֵעַ טוֹעֵן בְּרִי וְאִז אֶפְלוֹ אִשָּׁה אֶפְלוֹ קָטָן נֶאֱמָן, אִם הַדַּעַת נוֹתֵן שְׁאִמְתַּת הַדְּבָר (מהרי"ק שַׁרְשׁ ק"כ).

מד חָכָם שֶׁהוֹרָה לְהַתִּיר בְּמַיִם שְׂאִין לָהֶם סוּף, חָיָב נְדוּי. וְכֵן מִי שֶׁעוֹבֵר עַל נְדָרוֹ, וְכָל בֵּית דִּין שֶׁנִּזְקַק לוֹ (מח) לְשִׁאֲלָה, בַּר שֶׁמֵּתָא הוּא. וְכֵן הַעוֹשִׂים מְלָאכָה בְּעוֹד

שֵׁשׁ מֵת בְּעִיר, וְעֵדִין לֹא נִקְבֵר, חֲזִיבִים נִדְוִי, אֶלֶּא אִם כֹּן יֵשׁ חֲבוּרוֹת בְּעִיר. וְכֹן מִי שֶׁעוֹשֶׂה קָלִים וְחֲמוּרִים, אוֹ גִזְרָה שְׁוֶה לְעֵקֶר דְּבַר מִן הַתּוֹרָה, אוֹ שׂוֹאֵל דְּבַר שְׂאִי אֶפְשָׁר. וְכֹן מִי שֵׁשׁ לוֹ עֲרֵעוֹר עַל חֲבֵרוֹ בְּדָבָר אֶחָד, וּמוֹסֵר אוֹתוֹ לְמַלְךְ אוֹ לְשׁוֹפֵט גּוֹי, מְשַׁמְתִּין לִיהָ עַד דְּמִיתִי לִיהָ וְקִיִּימִי בְּבֵית דִּין. וְכֹן תַּלְמִיד חֶכֶם הַמְחֲזִיק בְּמַחְלֶקֶת כְּנֶגֶד הַרְבֵּים. וְכֹן הַמּוֹרֶה הוֹרָאָה בְּמִקּוֹם רַבּוֹ.

מה צוֹרְבָא מְדַרְבְּנֵן, יְכוּל לְנַדוֹת לְמִי שֶׁהִפְקִיר כְּנֶגְדּוֹ. וְאִם דִּינֵוּ פְּסוּק, כְּגוֹן שְׁקָרָאוּ: עֶבֶד, הוּא מְנַדָּה לְכָל יִשְׂרָאֵל; וְאִם אִין דִּינֵוּ פְּסוּק, אִינוּ מְנַדָּה אֶלֶּא לְקַטְנִים מְמַנּוּ. וְאֶפְלוּ לֹא בָּזְהוּ בְּפִרוּשׁ, רַק שְׁכֹן לְבָזוֹתוֹ לְפִי אִמְדָּנָא הַמוּכָח (מַהֲרִי"ק ש"א).

מו רְאוּבֵן שְׁחִיב לְשַׁמְעוֹן מָמוֹן, וּמְסַרְב מְלַפְרְעוֹ, (מט) אִם נָדָה שְׁמַעוֹן לְרְאוּבֵן שְׁיַפְרָעֵנּוּ, נִדְוִיו נִדְוִי. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּלֹא עָבִיד אֵינְשׁ דִּינָא לְנַפְשִׁיהָ לְנַדוֹת חֲבֵרוֹ עַל דְּבַר מָמוֹן (שֵׁם שְׂרָשׁ כ"ה בְּשֵׁם מַהֲרִי"מ וְרַאבִּי'ד), וְכֹן עֵקֶר; כֹּל שְׁכֵן אִם חֲבֵרוֹ אוֹמֵר לְהִיּוֹת לוֹ צִית דִּין (מַהֲרִי"ו סִימָן רכ"ט).

מז הַמְּבַזָּה אֶת הַחֶכֶם, אֶפְלוּ בְּדַבְרִים, וְאֶפְלוּ לְאַחַר מִיתָה, אִם יֵשׁ (נ) עֵדִים בְּדָבָר, בֵּית דִּין מְנַדִּין אוֹתוֹ בְּרַבִּים, וְהֵם מַתִּירִין לוֹ כְּשִׁיחֹזר בְּתַשׁוּבָה. אֲבָל אִם הַחֶכֶם חִי, אִין מַתִּירִין לוֹ עַד שִׁירְצָה הַחֶכֶם שְׁנַדְוִהוּ בְּשָׁבִילוֹ. מִיְהוּ אִם עָשָׂה הַמְּטָל עָלָיו, וְאִין הַחֶכֶם רוֹצֵה לְמַחֵל, מַתִּירִין לוֹ

נדויו (בית יוסף). וכן החכם בעצמו מנדה לכבודו לעם הארץ
שהפקיר כנגדו, ואין צריך לא עדים ולא התראה, ואין
מתירין לו עד שירצה החכם; ואם מת החכם, באים
שלשה ומתירין לו. הגה: ועין לעיל סוף סי' רמ"ג (בהג"ה), אם דנין
בזמן הזה דין תלמיד חכם. הקורא לחכם: מלשון, או מסור, אין לה בזוי
גדול מזה, ומנדין על זה (מהרי"ק שרש ק"פ).

מח אם נדו לאדם אחד על שעבר עברה, וגזר השר ענש
על מי שיחזיק הנדוי, חיבים לפנס בספק ענש כדי
להחזיק דתנו. אבל אם נדוהו על דברים שפינו לחברו,
כגון שהוליכו לערכאות, אין אנו חיבים לפנס בסכנת
הענש. הגה: ועין לעיל סי' רכ"ח סעיף מ"ז וגם בסמ"ח רל"ב סעיף י"ב.
אף על פי שחיב אדם למחות בעוברי עברה, וכל מי שאינו מוחה, ובגדו
למחות, נתפס באותו עון, מכל מקום אין אדם חיב להוציא ממונו על זה.
ולכן נהגו להקל מלמחות בעוברי עברה, שיש לחוש שיהיו עומדין על גופנו
ומאדנו (מהרי"ו) סימן קנ"ז.

הלכות ביקור חולים ורפואה ונוטה למות וגוסס

סימן שלה - מתי מבקרין החולה, ואיזה חולים מבקרין, וכיצד מתפללין עליו

סעיפים

י

ובו

א מצוה לבקר חולים. הקרובים והחברים נכנסים מיד; והרחוקים, אחר ג' (א) ימים. ואם קפץ עליו החלי, יאלו ואלו נכנסים מיד. (טור בקצור מס' ת"ה להרמב"ן).

ב אפלו הגדול ילד לבקר הקטן, ואפלו כמה פעמים ביום, ואפלו בן גילו. וכל המוסיף הרי זה משבח, ובלבד שלא יטריח לו. **הגה:** יש אומרים דשונא יכול לילד לבקר חולה (מהרי"ל קצ"ז), ולא נראה לי, אלא לא יבקר חולה, ולא ינחם האבל שהוא שונאו, שלא יחשב ששמח לאידו, ואינו לו אלא צער, כן נראה לי (ש"ס פי כ"ג).

ג המבקר את החולה, לא ישב על גבי מטה, ולא על גבי כסא, ולא על גבי ספסל, אלא מתעטף ויושב לפניו, שהשכינה למעלה מראשותיו. **הגה:** ודוקא כשהחולה שוכב על הארץ, דהיושב גבוה ממנו, אבל כששוכב על המטה מתר לישב על כסא וספסל (בית יוסף בשם הר"ן, וכן נוהגין).

ד אין מבקרין החולה בג' שעות ראשונות של יום, מפני

שָׁכַל חוֹלָה, מִקַּל עָלָיו חֲלָיו בַּבֶּקֶר, וְלֹא יַחֲוֹשׁ לְבִקֵּשׁ עָלָיו רַחֲמִים. וְלֹא בְּגִי שְׁעוֹת אַחֲרוֹנוֹת שֶׁל יוֹם, שְׁאַז מִכְּבִיד עָלָיו חֲלָיו, וַיִּתְיַאֵשׁ מִלְּבַקֵּשׁ עָלָיו רַחֲמִים. וְכָל שֶׁבֶקֶר וְלֹא בִקֵּשׁ עָלָיו רַחֲמִים, לֹא קִיַּם הַמְצָוָה (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַרְמְבִי'וֹ) .

ה כְּשֶׁמִּבְקֵשׁ עָלָיו רַחֲמִים, אִם מִבְּקֵשׁ לְפָנָיו, יְכוּל לְבַקֵּשׁ בְּכָל לְשׁוֹן שְׂיִרְצָה. וְאִם מִבְּקֵשׁ שְׁלֵא בְּפָנָיו, לֹא יִבְקֵשׁ אֲלֵא בְּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ.

ו יְכַלל אוֹתוֹ בְּתוֹךְ חוֹלֵי יִשְׂרָאֵל, שְׂיֵאמֶר: הַמָּקוֹם יְרַחֵם עָלֶיךָ בְּתוֹךְ חוֹלֵי יִשְׂרָאֵל. וּבְשַׁבַּת אוֹמֵר: שַׁבַּת הִיא מְלֻזָּעָה, וְרַפּוּאָה קְרוּבָה (ב) לָבוֹא.

ז אוֹמְרִים לוֹ שְׂיִתֵּן דַּעְתּוֹ עַל עֲנִיָּנָיו, אִם הִלְוָה אוֹ הִפְקִיד אֶצֶל אַחֲרִים, אוֹ אַחֲרִים הִלוּ אוֹ הִפְקִידוּ אֶצְלוֹ, וְאֵל יִפְחַד מִפְּנֵי זֶה מִהַמּוֹת.

ח אִין מִבְּקָרִין לֹא לְחַלֵּי מַעֲיִם וְלֹא לְחַלֵּי הָעֵין וְלֹא לְחַלֵּי הָרֵאשׁ. וְכֵן כָּל חַלֵּי דְתַקִּיף לִיָּה עֲלֵמָא וְקִשָּׁה לִיָּה דְבוּרָא אִין מִבְּקָרִין אוֹתוֹ בְּפָנָיו, אֲלֵא נְכַנְסִין בְּבֵית הַחִיצוֹן וְשׁוֹאֲלִין וְדוֹרְשִׁין בּוֹ אִם צְרִיכִין לְכַבֵּד וְלְרַבֵּץ לְפָנָיו, וְכִיּוֹצֵא בּוֹ, וְשׁוֹמְעִין צַעְרוֹ וּמִבְּקָשִׁים עָלָיו רַחֲמִים.

ט מבקרין חולי עובדי כוכבים, מפני דרכי שלום.

י בחולי מעים אין האיש משמש את האשה, אבל

האשה משמשת את האיש. הגה: יש אומרים שמי שיש לו חולה בביתו, ילך אצל חכם שפער שביקש עליו רחמים (נ"י פרק י"ט), וכן נהגו לברך חולים בבית הפנסות, לקרא להם שם חדש, כי שנוי השם קורע גזר דינו. נחום אבלים, קודם לבקור חולים (כל בו).

סימן שלו - דיני הרופא

סעיפים

ג'

ובו

א נתנה התורה רשות לרופא לרפאות. ומצוה היא. ובכלל פקוח נפש הוא. ואם מונע עצמו, הרי זה שופך דמים, ואפלו יש לו מי שירפאנו, שלא מן הכל אדם זוכה להתרפאות. ומיהו לא יתעסק ברפואה אלא אם כן הוא בקי, ולא יהא שם גדול ממנו, שאם לא כן, הרי זה שופך דמים. ואם רפא שלא ברשות בית דין, חייב בתשלומין, אפלו אם הוא בקי. ואם רפא ברשות בית דין, חייב דין, וטעה והזיק, פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים. ואם המית, ונודע לו ששגג, (ב) גולה על ידו.

ב הַרֹפֵא, אָסוּר לְטַל שְׂכָר הַחֲכָמָה (ג) וְלַמּוֹד, אֲבָל שְׂכָר הַטָּרַח וְהַבְּטָלָה, מִתֵּר.

ג מִי שֵׁישׁ לוֹ סַמָּנִים, וְחִבְרוּ חוֹלָה וְצָרִיךְ לָהֶם, אָסוּר לוֹ לְהַעֲלוֹת בְּדַמֵּיהֶם יוֹתֵר מִן הָרְאוּי. וְלֹא עוֹד, אֲלָא אֲפִלוּ פְּסָקוֹ לוֹ בְּדַמֵּיהֶם הַרְבֵּה, מִפְּנֵי צָרָה הַשְּׁעָה שְׁלֹא מְצָאוּ סַמָּנִין אֲלָא בְּיָדוֹ, אִין לוֹ אֲלָא דְמִיָּהוּ. אֲבָל אִם הִתְנַה בְּשְׂכָר הַרֹפֵא הַרְבֵּה, חַיֵּב לִתֵּן לוֹ, שְׂחֲכָמְתוֹ מְכָר לוֹ וְאִין לוֹ דְמִים. **הגה:** וְאִם עַל פִּי שֵׁישׁ מְצָוָה עָלָיו לְרַפְּאוֹתוֹ; שְׂכָל מְצוֹת עֲשֵׂה דְרַמְיָא אֲפִלֵּי עֲלֵמָא, אִם נִזְדַּמְנָה לְאַחַד וְלֹא רָצָה לְקַיְמָה אֲלָא בְּמַמּוֹן, אִין מוֹצִיאִין הַמַּמּוֹן מִיָּדוֹ, וְלֹא מִפְּקִיעִין מִיָּדוֹ (ד) חַיִּיב שְׂלָחָן (טוּר).

סימן שלו - חולה שמת לו מת

אחד

סעיף

ובו

א חוֹלָה שֶׁמֵּת לוֹ מֵת, (א) אִין מוֹדִיעִין אוֹתוֹ, שְׂמָא תִּטְרַף דְּעֵתוֹ עָלָיו. וְאִין קוֹרְעִין חֲלוּקוֹ, וְאִין בּוֹכִין, וְאִין (ב) מְסַפִּידִין בְּפָנָיו, שְׁלֹא יִשְׁבֵּר לְבוֹ; וּמִשְׁתִּיקִין אֶת הַמִּנְחָמִין מִפְּנֵיו.

סימן שלח - ודוי החולה וכיצד

לואומרים

סעיפים

ב'

ובו

א (א) נטה למות, אומרים לו: התודה, ואומרים לו: הרבה התודו ולא מתו, והרבה שלא התודו, מתו, ובשקר שאתה מתודה אתה חי, וכל המתודה יש לו חלק לעולם הבא. ואם אינו יכול להתודות בפיו, יתודה בלבו. ואם אינו יודע להתודות, אומרים לו: אומר: מיתתי תהא כפרה על כל עונותי (טור). וכל אלו הדברים אין אומרין לו בפני עמי הארץ, ולא בפני נשים, ולא בפני קטנים, שמא יבכו וישברו לבו.

ב סדר ודוי שכיב מרע: מודה אני לפניך הי אלהי ואלהי אבותי שרפואתי ומיתתי בידי, יהי רצון מלפניך שתרפאני רפואה שלמה, ואם אמות, תהא מיתתי כפרה על כל חטאים ועונות ופשעים, שחטאתי ושעויתי ושפשעתי לפניך, ותן חלקי בגן עדן, וזפני לעולם הבא הצפון לצדיקים. ואם רוצה להאריך כודוי יום כפור, הרשות בידי (כל

בו)

סימן שלט - דיני הגוסס ואמירת צדוק הדין, ומה הם הסימנים היפים

למת

ובו

ה'

סעיפים

א הגוסס, הרי הוא פְּחִי לְכָל (א) דְּבָרָיו. אין קוֹשְׁרֵין לְחַיָּיו, וְאֵין סָכִין אוֹתוֹ, וְאֵין מְדִיחִין אוֹתוֹ, וְאֵין פּוֹקְקִין אֶת נֶקְבָיו, וְאֵין שׁוֹמְטִין הַכֹּר מִתְחַתָּיו, וְאֵין נוֹתְנִין אוֹתוֹ עַל גְּבֵי חוֹל, וְלֹא עַל גְּבֵי חֲרָסִית וְלֹא עַל גְּבֵי אֲדָמָה, וְאֵין נוֹתְנִין עַל כְּרִסוֹ, לֹא קֶעְרָה, וְלֹא מְגֵרְפָה, וְלֹא צְלוּחִית שֶׁל מַיִם, וְלֹא גְרָגִיר שֶׁל מַלַּח, וְאֵין מְשְׁמִיעִין עָלָיו עֵירוֹת, וְאֵין שׁוֹכְרִין חֲלִילִין וּמְקוֹנְנוֹת, וְאֵין מְעַמְצִין עֵינָיו עַד שֶׁתֵּצֵא (ב) נֶפְשׁוֹ. וְכָל הַמְעַמֵּץ עִם יְצִיאַת הַנֶּפֶשׁ, הֵרִי זֶה שׁוֹפֵד דָּמִים. וְאֵין קוֹרְעִין, וְלֹא חוֹלְצִין, וְלֹא מְסַפִּידִין עָלָיו, וְלֹא מְכַנְיָסִין עִמוֹ אַרוֹן לְבַיִת, עַד שְׁיָמוּת. וְאֵין פּוֹתְחִין עָלָיו בְּצִדּוֹק הַדִּין, עַד שֶׁתֵּצֵא נֶפְשׁוֹ. **הגה:** וַיֵּשׁ אֹמְרִים דָּאֵין חוֹצְבִין לוֹ (ג) קֶבֶר אֶף עַל פִּי שְׂאֵינוֹ עִמוֹ בְּבַיִת, עַד אַחַר שְׁיָמוּת (ריב"ש סימן קי"ד). אֲסוּר לְחַצֵּב שׁוּם קֶבֶר לְהִיּוֹת פְּתוּחַ עַד לְמַחַר שֶׁלֹּא יִקְבְּרוּ בוֹ הַמֵּת בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם, וַיֵּשׁ סַכְנָה בְּדָבָר (רַבֵּנוּ יְרוּחִם בְּשֵׁם הַר"י הַחֲסִיד ז"ל). וְכֵן אֲסוּר לְגַרֵם לְמַת שְׁיָמוּת מִהֲרָה, כְּגוֹן מִי שֶׁהוּא גּוֹסֵס זְמַן אַרְדָּ וְלֹא יוֹכֵל לְהַפְרֵד, אֲסוּר לְהַשְׁמִיט הַכֹּר וְהַקְּסָת מִתְחַתָּיו, מִכַּח שְׂאוּמְרֵין שְׁיֵשׁ נוֹצוֹת מְקַצָּת עוֹפוֹת שְׂגוֹרְמִים זֶה וְכֵן לֹא יִזְיָנוּ מִמְּקוֹמוֹ. וְכֵן אֲסוּר לְשׁוּם מְפָתְחוֹת ב"ה תַּחַת רֹאשׁוֹ, כְּדִי שֶׁיִּפְרֹד. אֲבָל אִם יֵשׁ שָׁם דָּבָר שְׂגוֹרִם עֲכוֹב יְצִיאַת הַנֶּפֶשׁ, כְּגוֹן שְׁיֵשׁ סְמוּדָּ לְאוֹתוֹ בַּיִת קוֹל דּוֹפֵק, כְּגוֹן חוֹטֵב עֲצִים, אוֹ שְׁיֵשׁ (ד) מַלַּח עַל לְשׁוֹנוֹ וְאֵלוֹ מְעַכְבִּים יְצִיאַת הַנֶּפֶשׁ, מִתֵּר לְהַסִּירוֹ מִשָּׁם, דָּאֵין בְּזָה מַעֲשֵׂה כָּלֵל, אֲלֹא שְׁמִסִּיר הַמוֹנֵעַ (הַפֵּל בְּהַגְהַת אֶלְפָּסִי פֶּרֶק אֵלוֹ מְגַלְחִין).

ב מי שְׁאָמְרוּ לוֹ : רְאִינוּ קְרוֹבָךְ גּוֹסֵס הַיּוֹם שְׁלֹשָׁה יָמִים,
צָרִיךְ לְהִתְאַבֵּל עָלָיו. דְּוַדַּאי כְּבָר מֵת.

ג אוֹמְרִים צְדוּק הַדִּין עִם יְצִיאַת נְשָׁמָה, וּכְשֶׁמִּגִּיעַ לְדִין
אָמֵת, קוֹרֵעַ הָאֵבֶל.

ד כִּיּוֹן שְׁנֵטָה אָדָם לָמוֹת, אֵין רֶשְׁאִין לְפָרֵד מִמֶּנּוּ, כְּדִי
שְׁלֹא תֵצֵא נַפְשׁוֹ וְהוּא יְחִידִי. וּמִצָּוָה לְעִמּוֹד עַל הָאָדָם יְצִיאַת
נְשָׁמָה, שְׁנֵטָמֵר : וַיְחִי עוֹד לְנֹצֵחַ לֹא יֵרָאֶה הַשְּׁחַת, כִּי יֵרָאֶה חֲכָמִים יְמוּתוֹ וְגוֹי
(תְּהִלִּים מ"ט, יא) (הַגְּהוֹת אֶלְפָסִי שָׁם) .

ה מְנַהֵג (ה) לְשֹׁפֵךְ כָּל הַפִּיִּם שְׂאוּבִים שְׁבִשְׁכוּנַת הַמֵּת.

הלכות קריעה

סימן שמ - ענין הקריעה, שעורה ומקומה, ועל מי קורעין ובאיזה זמן קורעין

סעיפים

ל"ט

ובו

א מי שמת לו מת, והוא מהמתים (א) שראוי להתאבל עליהם, חיב לקרע עליו. וצריך שיקרע מעמד; ואם קרע מישוב, לא יצא, וצריך לחזר ולקרע (טור בשם רי"ף גאות והרא"ש והגהות מימוני ובית יוסף לדעת ראב"ד ורי"ף ורמב"ן ומרדכי פא"מ). ולכתחלה צריך לקרע קודם (ב) שישתם פני המת. (בית יוסף בשם סמ"ק).

ב מקום הקריעה, בכל מקום בבית הצואר לפניו; אבל אם קרע לאחוריו, או בשולי הבגד (טור) או מן הצדדיו, לא יצא. הגה: ויש אומרים שיוצא אם קורע בשולי הבגד, וכן נהגו להקל לקרע בשולי הבגד, (אלו מנהגים תמצא בסמ"ק ובמהרי"ו ובחדושי אגדה ובכל בו), כשקורעין על (ג) שאר מתים שאינן מתאבלין עליהם; אבל על המתים שהם קרוביו, ומתאבלים עליהם, אינו יוצא בקריעה זו וצריך לקרע בבית הצואר, וכן נהגו.

ג שעור קריעה, טפח. ואם קרע על מת, ובא להוסיף באותה קריעה על מת (ד) אחר, אם אחר ז', סגי בכל שהוא. ואם הוא בתוך ז', צריך טפח. ועל אביו ואמו, אפלו אחר ז', קורע עד שיגלה את לבו.

ד כשם שקורע על קרובו שמתאבל עליו, כך קורע בפני

קָרוּבוֹ עַל מֵת שְׁמֵת לְקָרוּבוֹ, כִּי צַד, הֵרִי שְׁמֵת בֶּן בְּנוֹ אוֹ
אָחִי בְּנוֹ אוֹ אִם בְּנוֹ, חָיָב לְקָרֵעַ בְּפָנָיו בְּנוֹ. וְכֵן קוֹרֵעַ עַל
חָמִיו וְחַמוֹתָיו. וְהָאִשָּׁה קוֹרֵעַת עַל חָמֶיהָ וְחַמוֹתֶיהָ. וְאִין
נוֹהֲגִין עִכְשָׁיו כֵּן, וְכַמוֹ שְׂיִתְבָּאֵר לְקַמֵּן סִי שַׁעֲיִד לְעַנְנֵן אֲבָלוֹת.

ה הַעוֹמֵד בְּשַׁעַת יְצִיאַת נְשָׁמָה שֶׁל אִישׁ, אוֹ (ה) אִשָּׁה
מִיִּשְׂרָאֵל, חָיָב לְקָרֵעַ (טוֹר בְּשֵׁם רַמְבַּ"ן וּבֵית יוֹסֵף אֶף לְדַעַת רִשְׁ"י). וְאֶפְלוּ
אִם לְפַעְמִים עָשָׂה עֲבֵרָה לְתַאֲבוֹן, אוֹ שְׁמַנִּיחַ לַעֲשׂוֹת
מְצוּהָ בְּשִׁבִיל טָרַח. **הגה:** אֲבָל רָגִיל לַעֲשׂוֹת (ו) עֲבֵרָה, אִין מְתַאֲבָלִין
עָלָיו (מְרַדְכֵי סוֹף מ"ק). וְכָל שֶׁכֵּן עַל מוֹמֵר (לְעֵבֹדֵת כּוֹכָבִים) (שֵׁם וּפּוֹסְקִים וְכֵן מוֹכַח
מִשְׁ"ס פ"י נִגְמַר הַדִּין וְכַמָּה דוֹכְתִי). וְיֵישׁ אוֹמְרִים שְׁמוֹמֵר (ז) שְׁנֵהֲרַג בְּיַד עוֹבֵד
כּוֹכָבִים, מְתַאֲבָלִין עָלָיו (הַגְּהַת אֲשֶׁר"י פֶּרֶק א"מ וְאוֹר זְרוּעַ). וְכֵן מוֹמֵר קָטָן שֶׁהִמִּיר
עִם אָבִיו אוֹ אִמּוֹ, דְּהִנּוּ כְּאֲנוּס (מְרַדְכֵי ה"א בְּשֵׁם ר"י וּמְבִיאֵוּ בֵּית יוֹסֵף סִימָן שִׁמ"ה)
וְיֵישׁ אוֹמְרִים דְּאִין מְתַאֲבָלִין, וְכֵן עֵקֶר (שֵׁם בְּשֵׁם ר"ח). הַפּוֹרְשִׁים מִדְּרָכֵי צְבוּר,
אֶף עַל פִּי שְׂאִין מְתַאֲבָלִין עֲלֵיהֶם, מְתַאֲבָלִין עַל בְּנֵיהֶם (אוֹר זְרוּעַ). וְע"ל סִימָן
שִׁמ"ה.

ו עַל אָדָם כָּשֶׁר, שְׂאִינוֹ חָשׂוּד עַל שׂוֹם עֲבֵרָה וְלֹא עַל שׂוֹם
בְּטוֹל מְצוּהָ, וְלֹא סִנֵּי שׂוֹמְעֵנִיהָ, אֶף עַל פִּי שְׂאִינוֹ גְּדוֹל
בְּתוֹרָה, וְאֶף עַל פִּי שֶׁלֹּא עָמַד בְּשַׁעַת יְצִיאַת נְשָׁמָה, חָיָב
לְקָרֵעַ עָלָיו; וְהוּא שְׁעוֹמֵד שֵׁם בֵּין מִיתָה לְקַבּוּרָה;
וְתַלְמִידֵי חֲכָמִים פְּטוּרִים מִקְרִיעָה זֹו. **הגה:** וְיֵישׁ אוֹמְרִים
דְּאִין חָיָב לְקָרֵעַ עַל אָדָם כָּשֶׁר, אֲלֹא אִם כֵּן עוֹמֵד עָלָיו בְּשַׁעַת יְצִיאַת נְשָׁמָה;
אֲבָל חָיָב לְבַכּוֹת וּלְהַתְאַבֵּל עָלָיו (ר"ן פ' הָאוֹרֵג וְהַגְּהוֹת מִיְמוֹנֵי פֶּרֶק י"א בְּשֵׁם רַאבְדִּי"ה),
וְכֵן נִהְגוּ לְהַקֵּל.

ז עַל חֲכָם וְעַל תַּלְמִיד חֲכָם שֶׁשׂוֹאֲלִין אוֹתוֹ דְּבַר הַלְכָה

בְּכֹל מְקוֹם וְאוֹמְרָהּ, קוֹרְעִין עֲלָיו אֶפְלוּ לְאַחַר קְבוּרָהּ, בְּיוֹם שְׂמוּעָהּ, אִם הוּא תוֹךְ לִי יוֹם. וְקוֹרְעַ עֲלָיו (ח) בְּשַׁעַת הַסִּפּוּדוֹ. לֹא קָרַע בְּיוֹם שְׂמוּעָהּ, וּכְבֵר עֶבֶר זְמַן הַסִּפּוּדוֹ, וְלֹא קָרַע, שׁוֹב אֵינּוּ קוֹרְעַ (כֶּדָּ מִשְׁמַע בְּטוֹר וּבְבֵית יוֹסֵף). וְקוֹרְעִין עֲלָיו עַד שְׂמַגְלִין אֶת לְבָם. וּכְבֵר נְהָגוּ תַלְמִידֵי חֲכָמִים בְּכֹל מְקוֹם לְקָרַע זֶה עַל זֶה טַפַּח, אֶף עַל פִּי שֶׁהֵם שְׂוִים, וְאִין אֶחָד מֵהֶם מְלַמֵּד אֶת חֲבֵרוֹ. **הגה:** יֵשׁ אוֹמְרִים שְׂאִין קוֹרְעִין עַל חֲכָם, אֶלֶּא אִם כֵּן הוּא רַבּוֹ אוֹ שְׂיֹדְעִין מִשְׂמוּעוֹתָיו (ט) שְׂחֻדָּשׁ, דְּהֵינּוּ רַבּוֹ, (הֵרֵא"שׁ וְהַגַּמְי"י בְּשֵׁם הַר"מ), וְכֵן נְהָגוּ לְהַקְל בְּמַדְיֵנוֹת אֵלּוּ.

ח עַל (י) רַבּוֹ שָׂרַב חֲכָמָתוֹ מִמֶּנּוּ; אִם מְקָרָא, מְקָרָא; וְאִם מְשַׁנָּה, מְשַׁנָּה; אִם גְּמָרָא, גְּמָרָא; קוֹרְעַ כָּל בְּגָדָיו עַד שְׂמַגְלָה לְבוֹ. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שְׂאִינוּ קוֹרְעַ אֶלֶּא טַפַּח, וְאִינוּ מְאַחָה לְעוֹלָם. וְאֶפְלוּ מִשְׂמוּעָהּ רְחוּקָה, קוֹרְעַ עֲלָיו לְעוֹלָם. וְאִם לֹא לָמַד רַב חֲכָמָתוֹ מִמֶּנּוּ, אִינוּ קוֹרְעַ עֲלָיו, אֶלֶּא כְּדִין שְׂאָר מֵתִים שֶׁהוּא מְתַאַבֵּל עֲלֵיהֶם. וְאֶפְלוּ לֹא לָמַד מִמֶּנּוּ אֶלֶּא דְבָר אֶחָד, בֵּין קָטָן בֵּין גְּדוֹל, קוֹרְעַ עֲלָיו.

הגה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּקָרַע שְׂעַל רַבּוֹ שְׂאִינוּ מְבַהֵק, נִמְי אִינוּ מְתַאַחָה (טוֹר בְּשֵׁם הֵרֵא"שׁ וּבֵית יוֹסֵף בְּשֵׁם רִש"י וְתוֹסֵפוֹת וְהַר"ן). תַּלְמִידֵי חֲכָמִים שְׂיֹשְׁבִים בְּיַחַד וּמְקָשִׁים וּמְפָרְקִין זֶה לְזֶה וְלוֹמְדִים בְּיַחַד, יֵשׁ אוֹמְרִים שְׂדִינְן כְּרַב שְׂאִינוּ מְבַהֵק, וְיֵשׁ אוֹמְרִים שְׂדִינְן כְּרַב מְבַהֵק (אֵלּוּ שְׁנֵי הַסְּבָרוֹת בְּטוֹר). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאִין צְרִיכִין לְקָרַע אֶלֶּא עַל רַבּוֹ שְׂלַמְדוֹ רַב חֲכָמָתוֹ, אֶבֶל חֲבֵרִים הַלּוֹמְדִים זֶה עִם זֶה, אוֹ שֶׁהֵאִיר עֵינָיו בְּדָבָר אֶחָד, אִינוּ אֶלֶּא חֲמָרָא בְּעֵלְמָא, וְהֵיכָא דְנְהוּג נְהוּג, וְהֵיכָא דְלֹא נְהוּג לֹא נְהוּג, וְאִין מוֹרִין כֵּן. (מְרַדְכֵי ה"א בְּשֵׁם הַשְּׂאֵלְתוֹת וְהַגַּמְי"י בְּשֵׁם הַר"מ), וְלָכֵן נְהָגוּ לְהַקְל בְּמַדְיֵנוֹת אֵלּוּ.

ט עַל כָּל הַמֵּתִים, קוֹרְעַ עֲלָיו טַפַּח בְּבִגְד הָעֲלִיוֹן, וְדִיו.

וְעַל אָבִיו וְאִמּוֹ, קוֹרֵעַ כָּל (יֵא) בְּגָדָיו, אֲפֹלוֹ הוּא לְבוּשׁ י',
עַד שְׂמֹנְגָה לְבוֹ. וְאִם לֹא קָרַע כָּל בְּגָדָיו, לֹא יֵצֵא,
וְגוֹעָרִים בּוֹ, וְכָל זְמַן שֶׁאֹתוֹ הִבְגָּד עָלָיו, אֹמְרִים לוֹ:
קָרַע, אֲפֹלוֹ לְאַחַר שְׁלֹשִׁים.

ז אֲפֹרְקוֹסוֹתָיו, אֵינֶנּוּ צָרִיךְ לְקַרֵּעַ, יֵשׁ מִפְּרָשִׁין שֶׁהוּא בְּגָד
הַזֵּעָה הַדְּבִיק לְבָשָׂרוֹ, וְיֵשׁ מִפְּרָשִׁים דְּהֵינּוּ בְּגָד הָעֲלִיּוֹן
שֶׁקוֹרִין קַאפִּיָּה; וּפְשֵׁט הַמְּנַהֵג שֶׁלֹּא לְקַרֵּעַ הַקַּאפִּיָּה עַל
שׁוּם מֵת, אֲפֹלוֹ עַל אָבִיו וְאִמּוֹ, וְלְקַרֵּעַ עַל אָבִיו וְאִמּוֹ גַּם
הַחֲלוּק שֶׁקוֹרִין קַאמִיזִיָּה (כָּל בּוֹ בְּשֵׁם רַבּוֹתָיו הַפּוֹסְקִים וְסַמִּיק לְפִי
הַעֲרִיף). **הגה:** וּבְמִדֵּינּוֹת אֵלוֹ אֵין נוֹהֲגִין כֵּן, אֶלֶּא אֵין קוֹרְעִין הַחֲלוּק שֶׁל
פְּשֵׁתוֹ שֶׁהוּא בְּגָד הַזֵּעָה, וְלֹא (יב) הַסְרָבֵל הָעֲלִיּוֹן; אֲבָל שְׂאָר בְּגָדָיו, קוֹרֵעַ
בְּאָבִיו וְאִמּוֹ; וּבְשְׂאָר מֵתִים, הַמְּלַבּוֹשׁ הָעֲלִיּוֹן תַּחַת הַסְרָבֵל (סַמִּיג בְּשֵׁם רַבּוֹתֵינוּ
הַצְּרָפְתִּים).

יא אֶחָד הָאִישׁ וְאֶחָד הָאִשָּׁה שְׁוִים לְעַנְיָן קָרִיעָה, אֶלֶּא
שֶׁהָאִשָּׁה קוֹרַעַת (יג) הַתַּחַתּוֹן וּמַחְזִירָתוֹ לְאַחֲרִיהָ,
וְחוֹזֶרֶת וְקוֹרַעַת הָעֲלִיּוֹן.

יב עַל כָּל הַמֵּתִים, אִם רָצָה מְנִיחַ שְׂפֹת הַבְּגָד שְׁלֵמָה,
וְקוֹרַע מִהַשְּׂפָה וּלְמַטָּה. וְעַל אָבִיו וְאִמּוֹ, צָרִיךְ לְקַרֵּעַ כָּל
הַשְּׂפָה. (וְיֵשׁ אֹמְרִים אֵף עַל שְׂאָר מֵתִים צָרִיךְ לְקַרֵּעַ הַשְּׂפָה (מְרַדְּכִי), וְכֵן
נוֹהֲגִין (מֵהַרִּי"ו סִימָן ו').

יג על כָּל הַמֵּתִים יֵשׁ לוֹ לְקוֹרֵעַ בְּפָנָיו, שֶׁלֹּא בְּפָנָיו אָדָם, לְפִיכָךְ יֵשׁ לוֹ לְהַכְנִיֵס יָדוֹ בְּפָנָיו, וְקוֹרֵעַ בְּצַנְעָא. אָבֵל עַל אָבִיו (וְאִמּוֹ), אֵינּוּ קוֹרֵעַ אֶלְא מִבַּחוּץ, בְּפָנָיו כָּל אָדָם.

יד עַל כָּל הַמֵּתִים, רָצָה קוֹרֵעַ בִּיד, רָצָה קוֹרֵעַ בְּכָלִי. עַל אָבִיו וְאִמּוֹ, בִּיד. עַל כָּל הַמֵּתִים, אִם בָּא (יֵד) לְהַחֲלִיף תּוֹךְ ז' יָמִים, מִחֲלִיף וְאֵינּוּ קוֹרֵעַ. עַל אָבִיו וְאִמּוֹ, אִם מִחֲלִיף תּוֹךְ ז', קוֹרֵעַ כָּל הַבְּגָדִים שֶׁהוּא מִחֲלִיף, וְאֵינּוּ מְאַחָה לְעוֹלָם, כְּמוֹ בַּפְּעַם הָרִאשׁוֹן. עַל כָּל הַמֵּתִים יָכוֹל לְהַחֲזִיר קוֹרְעוֹ לְאַחֲרָיו תּוֹךְ שִׁבְעָה, אָבֵל לֹא בְּאָבִיו וְאִמּוֹ (רַבֵּנוּ יְרוּחִם בְּשֵׁם הַרָאב"ד).

טו עַל כָּל הַמֵּתִים, שׁוֹלֵל (פִּי תוֹפֵר תְּפִירָה בְּלִתֵּי שָׁוָה) לְאַחַר ז', וּמְאַחָה לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם. וְאֵין חֲלוּק אִם פָּגַע בָּהֶם (טו) הֶרְגֵּל אוֹ לֹא (הַגַּמְיִי בְּשֵׁם רַאבְנִי"ה). עַל אָבִיו וְאִמּוֹ, שׁוֹלֵל לְאַחַר ל' יוֹם, וְאֵינּוּ מְאַחָה לְעוֹלָם. וְהָאִשָּׁה שׁוֹלֶת לְאַחֲתָר, מִפְּנֵי כְּבוֹדָהּ. הַגָּה: וְכָל זְמַן שֶׁאֲסוּר לְשַׁלֵּל, אֶפְלוּ לְחַבֵּר רֹאשׁ הַקְּרִיעָה עַל יָדֵי מַחַט, אֲסוּר. וַיֵּשׁ מְקוֹמוֹת שֶׁנִּהְגוּ לְחַמְּרֵי אֶפְלוּ עַל שְׁאָר מֵתִים, שֶׁלֹּא לְשַׁלֵּל תּוֹךְ ל', וְאִזּוֹ אֶפְלוּ רֹאשׁ הַקְּרִיעָה אֲסוּר לְחַבֵּר עַל יָדֵי מַחַט (מֵהַרִּי"ו סִימָן ו').

טז עַל כָּל הַמֵּתִים, אִם רָצָה חוֹלֵץ כְּתָף. עַל אָבִיו וְאִמּוֹ, חִיב לְחַלֵּץ (טז) כְּתָף וְהוֹלִיךְ כָּף לְפָנָיו הַמְּטָה, עַד שֶׁיִּקְבֵּר. וְאִם הֵבִן אָדָם גָּדוֹל, וְאֵין כְּבוֹדוֹ שֶׁיִּלְךְ חֲלוּץ כְּתָף, אֵין צָרִיךְ לְחַלֵּץ.

יז נְשִׂיא דוֹמָה לְאָב, לְחִלְצַת כְּתָף, וְלִקְרָע מִבְּחוּץ, וּלְאַחוּי. כָּל הַקּוֹרְעִים עַל חֶכֶם שְׁמֵת, כִּיּוֹן שֶׁחֲזִירוּ פְּנִיָּהֶם מֵאַחֲרֵי הַמָּטָה, שׁוֹלְלִין וּמְאַחִין לְמַחֵר. וְחֶכֶם שְׁבָאָה שְׁמוּעָתוֹ, שׁוֹלֵל בּוֹ בַּיּוֹם, וּמְאַחָה לְמַחֵר. וְעַל נְשִׂיא וְעַל רַבּוֹ מִבְּהֶקֶת, שׁוֹלֵל לְמַחֵר וְאִינוֹ מְאַחָה לְעוֹלָם. עַל חֶכֶם, חוֹלֵץ מִיָּמִין. וְעַל אָב בֵּית דִּין, מְשֻׁמָּאל. וְעַל נְשִׂיא, מְכָאן וּמְכָאן. וְעַל אָבִיו וְאִמּוֹ וְעַל רַבּוֹ מִבְּהֶקֶת, רָצָה מְכָאן רָצָה מְכָאן, וְאִם רָצָה, חוֹלֵץ שְׁתִּיָּהוּ. וַיֵּשׂ אוֹמְרִים דְּעַכְשָׁיו בְּזִמְנוֹ הַזֶּה לֹא נִהְגוּ לְחַלֵּץ כְּתָף כָּלֵל (כָּל בּוֹ בְּשֵׁם ר"י), וְכֵן נוֹהֲגִין הָאֲדָנָא.

יח עַל כָּל הַמֵּתִים, אִם לֹא שָׁמַע אָלָא לְאַחַר ל' יוֹם, אִינוֹ קוֹרְעֵ. וּמִי שֶׁאִין לוֹ חֵלוּק וְנִזְדַּמֵּן לוֹ תוֹדֵ שְׁבַעָה, קוֹרְעֵ; אַחַר ז' אִינוֹ קוֹרְעֵ. עַל אָבִיו וְעַל אִמּוֹ, קוֹרְעֵ וְהוֹלֵדֵ; לְעוֹלָם כָּל (יז) בְּגָדִיו (מֵהַרִּי"ו סִימָן יג).

יט כְּשֵׁם שְׁאָסוּר לְאַחֻת קָרַע שְׁאִינוֹ מִתְאַחָה, כָּד אָסוּר (יח) לְהַפִּדֵ צַד עֲלִיוֹן שֶׁל בְּגָד לְמָטָה, וּלְאַחֻתוֹ; וְאֶפְלוּ הַלּוֹקֵחַ אוֹתוֹ, אָסוּר לְאַחֻתוֹ. לְפִיכָד אִם בָּא לְמַכְרוֹ, צָרִידֵ (יט) לְהוֹדִיעֵו. וְאִם מָכְרוּ לוֹ סֵתָם, וְלֹא הוֹדִיעֵו, אָסוּר לְאַחֻתוֹ עַד שֶׁיֵּדַע שְׁאִינוֹ מֵהַקְרָעִים שְׁאִינָם מִתְאַחִים. וְאָסוּר לְמַכְרוֹ לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים.

ב הקורע מתוך המלל, ומתוך השלל, ומתוך הלקוט, ומתוך הסלמות, לא יצא. אבל מתוך אחוי אלכסנדרי, דהינו (כ) תפירה שהיא שנה למעלה ובולטת מלמטה, יצא.

כא קרע על המת, ומת לו (כא) מת אחר תוך ז', קורע קרע אחר; לאחר ז', מוסיף על קרע הראשון כל שהוא. מת לו מת שלישי אחר ז' של שני, מוסיף עליו כל (כב) שהוא. וכן מוסיף והולך עד טבורו. הגיע לטבור, מרחיק ג' אצבעות, וקורע. נתמלא לפניו, מחזירו (כג) לאחוריו. נתמלא מלמעלה, הופכו (כד) למטה. נתמלא מכאן ומכאן, נעשה כמי שאין לו חלוק, שאינו קורע.

כב אמרו לו: מת אביו וקרע, ואחר שבעה מת בנו, והוסיף. מתאחה התחתון ולא העליון. אמרו לו: מת בנו, וקרע, ואחר ז' מת אביו, אינו מוסיף, אלא קורע קריעה (כה) אחרת, שאין אביו ואמו בתוספת.

כג מי שמתו לו שני מתים כפאחד, או שבאה לו שמועה משנים כפאחד, קורע קריעה אחת על שניהם. קרע, ואחר כך מת לו מת אחר תוך שבעה (טור), קורע קרע בפני עצמו, בין באותו קרע עצמו שמוסיף בו וקורע עוד

טַפַּח, אוּ מִרְחִיק גִּי אֶצְבָּעוֹת וְקוֹרֵעַ טַפַּח. לְאַחַר זֵי, מוֹסִיף עַל קָרַע רֵאשׁוֹן כָּל שֶׁהוּא. מֵת אָבִיו אוּ אִמּוֹ וְאָחָד מִשָּׂאָר קְרוֹבָיו, קוֹרֵעַ תְּחִלָּה עַל אָבִיו אוּ עַל אִמּוֹ עַד לְבוֹ, וּמִרְחִיק שְׁלֹשׁ אֶצְבָּעוֹת, וְקוֹרֵעַ טַפַּח עַל הַמֵּת הָאַחֵר. מֵת אָבִיו, וְקָרַע, וְאַחַר זֵי מֵת אָחָד מִהַקְרוֹבִים, מוֹסִיף עַל קָרַע הָרֵאשׁוֹן, וְתַחְתּוֹן מִתְאַחֶה וְעֲלִיוֹן אֵינּוּ מִתְאַחֶה. מֵת אָחָד מִהַקְרוֹבִים, וְקָרַע, וְאַחַר כֵּן מֵת אָבִיו אוּ אִמּוֹ, בֵּין בְּתוֹךְ זֵי בֵּין לְאַחַר זֵי, מִרְחִיק גִּי אֶצְבָּעוֹת וְקוֹרֵעַ מִן הַצַּד בְּשִׁפְת הַבְּגָד, שֶׁהָרִי צָרִיד לְהַבְדִּיל קָמִי שְׂפָה, וְקוֹרֵעַ עַד שֶׁמִּגִּיעַ לְלְבוֹ. מֵתוֹ אָבִיו וְאִמּוֹ כְּאָחָד, קוֹרֵעַ קָרַע אָחָד עַל שְׁנֵיהֶם.

כז אָמְרוּ לוֹ: מֵת אָבִיו, וְקָרַע, וְאַחַר כֵּן נִמְצָא שֶׁהוּא בְּנוֹ, יָצָא יָדֵי קְרִיעָה. וְהוּא שֶׁנּוֹדַע לוֹ תוֹךְ כְּדֵי דְבוּר. וְאִם לֹא נוֹדַע לוֹ עַד אַחַר כְּדֵי דְבוּר, לֹא יָצָא. (**כז**) אָבֵל אִם אָמְרוּ לוֹ: מֵת לָךְ מֵת, וְכִסְבוּר אָבִיו הוּא, וְקָרַע, וְאַחַר כֵּן נִמְצָא שֶׁהוּא בְּנוֹ, יָצָא, אֶפְלוּ לֹא נוֹדַע לוֹ עַד אַחַר כְּדֵי דְבוּר.

כח הָיָה לוֹ חוּלָה, וְנִתְעַלֵּף, וְקָרַע עָלָיו, וְאַחַר כֵּן מֵת; אִם מֵת תוֹךְ כְּדֵי דְבוּר שֶׁל קְרִיעָה, אֵין צָרִיד קְרִיעָה אַחֲרָת. וְאִם לֹא, צָרִיד קְרִיעָה אַחֲרָת.

כט אָמְרוּ לוֹ: מֵת אָבִיו, וְקָרַע וְנִהַג קִצָּת יָמֵי אַבְלוּת,

וְאַחַר כֵּן אָמְרוּ לוֹ : לֹא מֵת, וְהִפְסִיק, וְחָזְרוּ וְאָמְרוּ לוֹ :
בְּפַעַם **(כז)** הָרִאשׁוֹן מֵת, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ הָרִאשׁוֹנִים, יֵצֵא
יְדֵי קָרִיעָה.

כז קָטָן שְׁמֵת לוֹ מֵת, **(כח)** מְקַרְעִין לוֹ.

כח הַקּוֹרֵעַ בְּשַׁבָּת עַל מֵתוֹ, אֵף עַל פִּי שְׁחָלַל שַׁבָּת, יֵצֵא
יְדֵי קָרִיעָה.

כט הַקּוֹרֵעַ בְּחִלּוֹק גָּזוּל, לֹא יֵצֵא יְדֵי קָרִיעָה.

ל קָטָן דִּלֵּא קִים לָן בַּהּ שְׁכָלוּ לוֹ חֲדָשִׁיו, שְׁמֵת בְּתוֹךְ לִי
אוֹ אֶפְלוּ בְּיוֹם שְׁלֹשִׁים, אִין קוֹרְעִין **(כט)** עָלָיו.

לא אִין קוֹרְעִין בְּיוֹם טוֹב, אֶפְלוּ בְּיוֹם טוֹב שְׁנֵי שָׁל
גְּלִיּוֹת, אֶפְלוּ קְרוּבִים שָׁל מֵת. אָבַל בְּחַל הַמּוֹעֵד, קוֹרְעִין
עַל כָּל אֶחָד כְּפִי מַה שֶּׁהוּא, אִם עוֹמֵד בְּשַׁעַת יְצִיאַת
נְשָׁמָה, אוֹ אִם הוּא אָדָם כְּשֶׁר אוֹ חֶכֶם עַל כָּל אֶחָד, כְּדִינוֹ
שְׁנֵת־בְּאֵר. **הגה:** וַיֵּשׁ אוֹמְרִים דְּנוֹהֲגִין שְׂאִין לְקַרְעַ בְּחַל הַמּוֹעֵד, רַק עַל
(ל) אָבִיו וְאִמּוֹ; וְעַל שְׂאֵר מֵתִים קוֹרְעִין לְאַחַר הַמּוֹעֵד (תִּיָּה סִימָן רפ"ח),
וּבְמִקּוֹם שְׂאִין **(לא)** מְנַהֵג, יֵשׁ לְקַרְעַ עַל כָּלָם.

לב שָׁמַע בְּרֶגֶל שְׁמוּעָה קְרוּבָה, קוֹרַע, וְאַפְלוּ אִם אַחַר
הָרֶגֶל תִּהְיֶה רְחוּקָה.

לג הַהוֹלֵךְ בְּבִגְד קְרוּעַ לְפָנֵי הַמֵּת, שְׁמֵרָאָה עֲצָמוֹ שְׁקִרַע,
וְלֹא קִרַע, הָרִי זֶה גּוֹזֵל אֶת הַחַיִּים וְאֶת הַמֵּתִים.

לד הָאוֹמֵר לְחֵבְרוֹ: הַשְּׂאִילָנִי חֲלוּקָךְ שְׁאַבְקֵךְ אֶת אָבִא
שֶׁהוּא חוֹלָה, וְהֵלֵךְ וּמָצְאוּ שְׁמֵת, קוֹרַעוּ, וּמֵאַחֲהוּ
וּמְחִזִּיר לוֹ חֲלוּקוֹ, וּמְשַׁלֵּם לוֹ דָּמֵי קִרְעוֹ. וְאִם לֹא (לב)
הוֹדִיעוּ, הָרִי זֶה לֹא יִגַע בּוֹ.

לה הַמְשַׁאֵיל לְחֵבְרוֹ חֲלוּק לֵילֵךְ בּוֹ לְבֵית הָאָבֶל, אֵינוֹ
רִשָּׁאֵי לְטַל מִמֶּנּוּ עַד שֶׁיַּעֲבְרוּ יָמֵי הָאָבֶל. (לג) וּבְחֹשֶׁן הַמְשַׁפֵּט
סִימָן שִׁמְיָא סְעִיף בִּי לֹא פָסַק בְּוֹ.

לו קוֹרַעִין עַל שְׁמוּעוֹת רָעוֹת, (לד) כְּגוֹן שְׁנִקְבְּצוּ רַב
הַצְּבוּר לְמִלְחָמָה וְשָׁמְעוּ שְׁנִגְפּוּ לְפָנֵי אוֹיְבֵיהֶם, אָפְלוּ לֹא
נִהְרְגוּ אֶלָּא הַמְּעוּט מֵהֶם. וְהוּא הַדִּין אִם הִלְכוּ בְּשִׁבִי (נִיִּי פִאִיִּם).

לז הַשׁוֹמֵעַ בְּרִפְת הַשֵּׁם, וְאַפְלוּ בְּרִפְת הַכְּנוּי (רַמְבַּ"ם פ"ב
מֵהַלְכוֹת עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים ד"י) אָפְלוּ אָמְרוּ בְּלִשׁוֹן לַעֲזֵ הָרִי כְּכְנוּי (נִיִּי פֶרֶק אַרְבַּע מִיתוֹת),

חִיב לְקַרְעַ, וְהוּא שִׁשְׁמַעְנָה מִיִּשְׂרָאֵל. וַיֵּשׂ אֲוֹמְרִים דְּבִזְמוֹ הִזָּה מוֹמְרֵי דִינֵנוּ כְּעוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים (ג'יז שֵׁם). וְאַפְלוּ הַשּׁוֹמְעֵי מִהַעֲדִים הַיֵּאָדָּו בְּרֹדְ פְּלוֹנִי, חִיב לְקַרְעַ. וְהַעֲדִים אֵינָם צְרִיכִים לְקַרְעַ פְּעַם אַחֲרָת. הַרְוֹאָה סֵפֶר תּוֹרָה (לֵה) שְׁנִשְׂרָף, אוֹ תִפְלִין, אוֹ אֲפְלוּ מִגְלָה אַחַת מִהַנְּבִיאִים אוֹ מִהַכְּתוּבִים, קוֹרַע (לו) שְׁתֵּי קָרִיעוֹת. וְדוֹקָא שְׁשׁוֹרְפִין אוֹתָהּ בְּזֵרוּעַ, וְכִמְעָשָׂה שְׁהִיָּה.

לח הַרְוֹאָה עָרִי יְהוּדָה בְּחַרְבָּנוּ, אוֹ יְרוּשָׁלַיִם אוֹ בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, חִיב לְקַרְעַ. וְעֵין בֵּא"ח ס"י תַקס"א.

לט כָּל אֱלוֹ הַקָּרְעִים רִשָּׁאִי (לז) לְמַלְלוּ, לְשַׁלְלוּ, לְלַקְטוּ, לַעֲשׂוֹתוֹ כְּמִין (לח) סְלָמוֹת, לְמַחֲרָתוֹ; אֲבָל אֵין מִתְאַחִין לְעוֹלָם.

הלכות אנינות

סימן שמא - מי שמתו מטל לפניו

בשבת או ביום טוב, ודיני האונן

סעיפים

ו'

ובו

א מי שמת לו מת שהוא חייב להתאבל **(א)** עליו, קדם קבורה אוכל בבית אחר. אין לו בית אחר, אוכל בבית חברו. אין בית **(ב)** לחברו, עושה לו מחצה ואוכל; ואפלו מחצה של סדין סגי, אם תקע שולי הסדין בענין שאינו נטל ברוח. ואם אין לו דבר לעשות מחצה, מחזיר פניו ואוכל. ובין כך ובין כך, ואפלו הוא **(ג)** בעיר אחרת, אינו **(ד)** מסב ואוכל, ואינו אוכל בשר ואינו שותה יין, ואינו מברך ברכת המוציא ולא ברכת המזון, ואין מברכים עליו ולא מזמנין עליו, אפלו אם אוכל עם אחרים שמברכים, לא יענה אחריהם אמן. ופטור מכל מצות האמורות בתורה, ואפלו אם אינו צריך לעסק בצרכי המית, כגון שיש לו אחרים שעוסקים בשבילו. ויש אומרים שאפלו אם ירצה להחמיר על עצמו לברך או לענות אמן אחר המברכין, אינו רשאי ועין בא"ח סי' ע"א. ובשבת ויום טוב, אוכל בשר ושותה יין, אם ירצה (רבינו יונה פ' מי שמתו). **(ה)** ומברך, וחייב בכל המצות, חוץ מתשמיש המטה שאסור בו. ומתיר לילך לבית הכנסת בשבת, ואף בחל אין בו אסור, רק מאחר שאסור להתפלל, מה יעשה שם (כל בו) ואם צריך **(ו)** להחשיך על התחום כדי לעסק בצרכי המית, חל עליו אנינות ליאסר בכלן משעה שמתחיל ללכת כדי להחשיך על התחום. ואם רוצה לקברו ביום טוב ראשון על ידי עממין, אסור בכלן. וכל שפן ביום טוב **(ז)** שני, שהוא בעצמו יכול לקברו, שחלו עליו כל דיני

אֲנִינּוֹת. יֵשׁ אֲזֹמְרִים דִּתְלִמִּיד עַל רַבּוֹ מִבְּהֶק אָסוּר לֶאֱכֹל בֶּשֶׂר וַיֵּין כָּל זְמַן
(ח) שְׁמִטָּל לִפְנֵיהֶם (הַגְּהוֹת אֲשֶׁרֵי פִי אִי"מ) .

ב מִי שְׁמִת לוֹ מֵת, יֹאכֵל בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת בְּלֹא הַבְּדֵלָה,
וְלֹא יִתְפַּלֵּל, וְלֹא בִּבְקָר קֹדֶם קְבוּרָה, וְלֹא אַחֵר קְבוּרָה
יִתְפַּלֵּל תְּפִלַּת שְׁחֲרִית, אִם לֹא עָבַר זְמַנָּה. אָבֵל תְּפִלַּת
הָעָרֵב לֹא יִתְפַּלֵּל, שְׁכָבָר עָבַר זְמַנָּה. וְלֹא דָמִי לְשֹׁכַח וְלֹא
הַתְּפִלָּה עֲרֻבִית שְׁמֵת־פִּלֵּל שְׁחֲרִית שְׁתִּים, כִּיּוֹן (ט)
שֶׁבִלְיָלָה לֹא הָיָה חֵיב לְהַתְּפַלֵּל. וְלִעֲנָן הַהַבְּדֵלָה, (י)
יְבַדִּיל אַחֵר שְׁיִקְבֵר הַמֵּת (מַהֲרִ"מ וּמְרַדְכִי וְהַגִּ"מ) .

ג מְקוֹם שְׁנוּהֲגִים שְׁכַתְּפִים מֵיַחֲדִים לְהוֹצִיא הַמֵּת,
וְלֹא אַחֵר שְׁנֵתְעַסְקוּ הַקְּרוֹבִים בְּצַרְכֵי הַקְּבוּרָה יִמְסְרוּהוּ
לָהֶם וְהֵם יִקְבְּרוּהוּ, מִשְׁמְסְרוּהוּ לָהֶם, מִתְּרִים
הַקְּרוֹבִים בְּבֶשֶׂר וַיֵּין, אֲפֵלוּ קֹדֶם (יֵא) שֶׁהוֹצִיאוּהוּ
מִהַבֵּית, שֶׁשׁוּב אֵינּוּ מְטַל עֲלֵיהֶם. הַגָּה: מְקוֹם שְׁנוּשְׂאִין הַמֵּת
מֵעִיר לְעִיר, אִם מְקוֹם קְרוֹב הוּא הָיָה כְּפֵאֵלוּ מְטַל לְפָנָיו. אָבֵל אִם הוּא מְקוֹם
רְחוֹק, כְּגוֹן מִהַלְדָּ שְׁנֵי זְמַיִם, מִתֵּר עַד שְׁיָבֹאוּ לְעִיר קְבוּרָתוֹ (רַבְּנֵי יוֹנָה פִי מִי
שְׁמֵתוֹ) .

ד מִי שְׁמִת בְּתַפְיֶסָה, וְלֹא נָתַן לְקְבוּרָה, לֹא (יב) חָל עַל
הַקְּרוֹבִים אֲנִינּוֹת, וְגַם אֲבֵלוֹת לֹא חָל עֲלֵיהֶם, כִּיּוֹן שֶׁלֹּא
(יג) נִתְיָאֲשׁוּ מִלְּקָבְרוֹ. וְכֵן אִם קְרוֹבֵי הַמֵּת בְּתַפְיֶסָה, אֵין
אֲנִינּוֹת חָל עֲלֵיהֶם. וְכֵן מִי שֶׁנִּהְרַג בְּדֶרֶךְ אוֹ גֵרְרָתוֹ חָיָה
אוֹ שֶׁטְפוּ נֶהָר, וְלֹא נִתְיָאֲשׁוּ מִלְּקָבְרוֹ, אֵין עַל הַקְּרוֹבִים

לא דין אַנינות וְלא דין אַבילות, וּמוֹנִים לוֹ שְׁבַעַה
וּשְׁלֹשִׁים מִיּוֹם שְׁנַתִּיאָשׁוּ מִלְּקַבְרוֹ.

ה כָּל זְמַן שֶׁלֹּא נִקְבַּר הַמֵּת, אֵינוֹ חוֹלֵץ מִנְעַל וְסַנְדָּל,
וְאֵינוֹ חִיב בְּעֵטִיפֵת הָרֵאשׁ וּכְפִיַת הַמָּטָה, אֲבָל אָסוּר
לֵישֵׁב אוֹ לֵישֵׁן עַל גְּבֵי מָטָה, אֲפֹלוּ כְּפוּיָהּ. **הגה:** וְכָל שָׁפָן
שֶׁאָסוּר בְּתִשְׁמִישׁ הַמָּטָה (טוֹר בְּשֵׁם הַרְמְבִּי"ן וּבְשֵׁם הַתּוֹסְפוֹת וּבְמַרְדְּכֵי פִ"ק דְּכַתְּבוֹת
בְּשֵׁם י"א). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאָסוּר בְּרַחֲיֻצָּה וְסִיכָה וְשִׁמְחָה וְשִׁאֲלַת שְׁלוֹם
וְתַסְפֵּרֶת וּבְמִלְאָכָה (טוֹר), אֲבָל מִתֵּר לְצֵאת מִפֶּתַח בֵּיתוֹ. (הַגְּהוֹת מִמוֹנֵי פִ"ד בְּשֵׁם
סמ"ק).

ו הַמְּשִׁמֵּר אֶת הַמֵּת, אֲפֹלוּ שְׁאֵינוֹ מֵתוֹ, **(יד)** פָּטוּר
מִקְרִיאַת שְׁמַע, וּמִכָּל מְצוֹת הָאֲמוּרוֹת בְּתוֹרָה. הֵיוּ
שְׁנַיִם, זֶה מְשִׁמֵּר וְזֶה קוֹרֵא.

הלכות אבילות

סימן שמב - מי שהכין צרכי חפתו ומת לו מת שחיב עליו אבלות

ובו

סעיף

אחד

א מי (א) שהכין כל צרכי חפתו, שאפה פתו וטבח טבחו ומזג יינו, ומת אביו של חתן, והוא במקום שאינו מצוי למכר, ואם תדחה החפה יפסיד מה שהכין; או שמתה אמה של פלה, ואכא תמרוקי נשים וקשוטין שאינם מתקיימים, מאחר שאין להם מי שיטרח בעבורם בפעם אחרת (כך משמע מגמרא), מכניסין את המת לחדר, ואת החתן ואת הפלה לחפה, ובויעל בעילת מצוה ופורש, וכיון שחלה עליו החפה הוּא לדידיה כרגל, ונוהג שבעת ימי המשטה ואחר כך נוהג שבעת ימי אבלות. וכל שבעת ימי המשטה נוהג בהם דברים שבצנעא, ואסור בתשמיש (ב) המטה, הלכך כל ז' ימי המשטה וז' ימי האבל הוא ישן בין האנשים, והיא ישנה בין הנשים. הגה: יש אומרים שאסורה ליחד עמו ביום כמו בלילה, ואין צריך להיות להם שתי שמירות רק הוא בין האנשים או היא בין הנשים (טור בשם הרא"ש). ואם אינם ישנים בחדר אחד, אין צריכין שמור כלל (כ"כ הרשב"א בכלה שפרסה וכו'). ויש אומרים דבלילה צריך שתי שמירות, וביום מתר להתליחד עמה (טור בשם הראב"ד). והמנהג לקח (ג) קטן אצל החתן וקטנה אצל הפלה, ואין מתליחדין ביום בלא קטן או קטנה. ולענין שלשים, אינו מונה אלא מז' ימי אבלות (ד) ואילך, וכל שבעת ימי החפה מתר בגהוץ (ה) ותספרת. ואם אין לו פסידא, כגון במקום שמצוי למכר מה שהכין, או אפלו אית ליה פסידא, ומתה אמו של חתן או אביה של פלה או אחד משאר קרוביהם, שנשאר מי שיכין להם לפעם אחרת, לא התירו לדחות האבלות אלא קובר אותו מיד, ונוהג שבעת ימי אבלות,

וְאַחַר כֵּן מִכְנִיסִין אֶת הַחֶתָּן וְאֶת הַכֶּלֶה לַחֲפָה מִיָּד,
וְנוֹהֵג שְׁבַעַת יָמֵי הַמְּשֻׁתָּה.

סימן שמג - מצות הלוית המת

סעיפים

ב'

ובו

א מת בעיר, כל בני העיר אסורין במלאכה, שכל
הרוצה מת ואינו מלווהו עד שיהא לו כל צרכו, בר נדוי
הוא. ואם יש חבורות בעיר, שכל אחת מתעסקת
במתים ביומה, מתר ביום שאינה יומה. במה דברים
אמורים, שלא בשעת הוצאתו, אבל בשעת הוצאתו
הכל בטלים, כדלקמן.

ב בכפר קטן, אין שואלים שלום זה לזה כשהמת בעיר.

הגה: וכל שכן שאין שואלים בשלום כשיש מת על בית (א) הקברות. (כתבי
מהר"ר אסרלן סימן כ"ה בשם ספר חסידים), אבל כשאין מת שם, שואלין. ברחוק
ארבע אמות מן הקבר (בתוס' דאלפס פרק ג' דמ"ק והכל בו בשם הר"מ).

סימן שדמ - חיוב ההספד וגדל שכרו,

וכיצד ועל מי מספידין

סעיפים

כ"ו

ובו

א מצוה גדולה להספיד על המת כראוי. ומצותו שירים קולו לומר עליו דברים המשבירים את הלב, כדי להרבות בכיה ולהזכיר שבחו. ואסור להפליג בשבחיו יותר מדאי, אלא מזכירין מדות טובות שבו, ומוסיפין בהם (א) קצת, רק שלא יפליג. ואם לא היו בו מדות טובות כלל, לא יזכיר עליו. וחכם וחסיד, מזכירים להם חכמתם וחסידותם. וכל המזכיר על מי שלא היה בו כלל, או שמוסיף להפליג יותר מדאי על מה שהיה בו, גורם רעה לעצמו ולמת.

ב כשם שמספידין על האנשים כך מספידין על הנשים כראוי להן, ונספדות בין האנשים וחכמים (טור).

ג במקום שרגילין להשכיר מקוננות להספיד, חייב להשכיר מקוננות להספיד על אשתו. ואם לא רצה, בא אביה ומשכיר, ומוציא ממנו בעל כרחו.

ד קטן, בן כמה שנים יהיה כשמספידין עליו, (ב) עניים בני חמשה, עשירים בני ששה; בני זקנים כבני עניים. אבל צדוק הדין וקדיש, אומרים על תינוק משעברו

עָלְיוּ שְׁלֹשִׁים יוֹם. הַגָּה: וְאִין (ג) נוֹהֲגִים בּוֹ, אֶלָּא עַד שְׂיִהְיֶה בּוֹ י״ב
חֹדֶשׁ שְׂיִוצֵא בְּמִטָּה, כְּדִלְקָמֹן סִימָן שְׁנַיִג סְעִיף ה׳.

ה בְּנֵי עֲשִׂירִים וּבְנֵי חֲכָמִים, (ד) מוֹסִיפִין קָצֵת עַל שֶׁבַח
מַעֲשֵׂיהֶם.

ו תִּינּוֹק שְׂיִוְדַע לְשָׂא וְלִתּוֹ, מִסְפִּידִין אוֹתוֹ בְּמַעֲשֵׂה
עֲצָמוֹ; וְאִם אֵין לוֹ מַעֲשִׂים, מִסְפִּידִין אוֹתוֹ בְּמַעֲשֵׂה
אֲבוֹתָיו; וְאִם אֵין לָהֶם מַעֲשִׂים, מִסְפִּידִין לָהֶם בְּמַעֲשֵׂה
קְרוֹבָיו.

ז הַכֹּלָה, מִסְפִּידִין אוֹתָהּ בֵּין בְּמַעֲשֵׂה אָבִיהָ בֵּין בְּמַעֲשֵׂה
(ה) בְּעָלָהּ.

ח הַמְּחַתֵּד וְהַמְּסַרֵס וְהַנֶּפְלִים, וּבֶן ח׳, וְכֹן בֶּן ט׳ מֵת,
וְהַעוֹבֵד כּוֹכָבִים וְהַעֲבָדִים, אֵין מִתְעַסְקִין לְהַסְפִּיד
וּלְלוֹת.

ט יוֹרְשִׁים שְׂאִינָם רוֹצִים לְפָרַע שְׁכָר הַסְפָּדוֹ, (ו)
מוֹצִיאִים מֵהֶם בְּעַל כְּרָחֵם.

יז מי נְצַוָּה שְׁלֹא יִסְפְּדוּהוּ, שׁוֹמְעִין לוֹ. (ז) אָבֵל אִם צָוָה שְׁלֹא לְנַהֵג עָלָיו ז' וּגְזֵרַת שְׁלֵשִׁים, אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ (מהרי"ו סימן ד').

יח אֲסוּר תְּלִישֵׁת שְׁעָר, וְכֵן שְׂרִיטָה עַל מֵת, בְּסִימָן ק"פ.

יב הָעַם הָעוֹסְקִים בְּהִסְפָּד, כָּל זְמַן שְׁהִמַּת מְטָל לְפָנֵיהֶם, נִשְׁמָטִים אָחָד אָחָד וְקוֹרִין אֶת שְׁמֵע וּמִתְפַּלְלִין. אֵין הִמַּת מְטָל לְפָנֵיהֶם, הֵם יוֹשְׁבִים וְקוֹרִים, וְהָאוֹנֵן יוֹשֵׁב וְדוֹמֵם; הֵם עוֹמְדִים וּמִתְפַּלְלִים, וְהוּא מְצַדִּיק עָלָיו אֶת הַדִּין וְאוֹמֵר: יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵי שְׁתַּגְדֵּר פְּרָצוֹתֵינוּ וּפְרָצוֹת עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל. [בְּרַחֲמִים]

יג לְאַחַר קְבוּרָה מְפָסִיקִין הֶהְסְפָּד, בֵּין בְּקָרִיאת שְׁמֵע בֵּין בְּתַפְלָה. וְעַן בְּאַרְח חַיִּים סִימָן ע"ב.

יד אֵין עוֹשִׂין שְׁנֵי הֶסְפָּדִים בְּעִיר אַחַת, אֶלָּא אִם כֵּן יֵשׁ שָׁם רַב עִם לְחֶלֶק לְשָׁנִים וַיְהִיָּה בְּכָל הֶסְפָּד עִם כְּדֵי צָרְכוֹ.

טו אֵין עוֹשִׂים שְׁנֵי הֶסְפָּדִים בְּעִיר אַחַת, אֶלָּא אִם כֵּן יֵשׁ כְּדֵי לְסַפֵּר שְׁבַחָיו שֶׁל זֶה וּשְׁבַחָיו שֶׁל זֶה.

טז אין אומרים בפני המת אלא דברים של מת, כגון צרכי קבורתו והספד; אבל שאר כל דבר, אסור. והני מלי בדברי (ח) תורה, אבל במלי דעלמא לית לן בה.

יז מתר לומר פסוקים ודרשה לכבוד המת, בתוך ארבע אמותיו או בבית הקברות (מהרא"י בבאור מא"ח לדעת רמ"ה).

יח חכם שמת, בית מדרשו בטל, שסופדין אותו כל שבעה. אבל שאר מדרשות, עוסקין בתורה אפלו בשעת הספד; ואחר ההספד אין תלמידיו מתקבצים בבית מדרשו, אלא מתחברים שנים ושנים ולומדים בבתייהם. אב בית דין שמת, כל מדרשות שבעיר בטליו, והרגילין להתפלל בב"ה משנים מקומם. נשיא שמת, כל בתי מדרשות שבכל מקום שמספידין אותו בטלים, ואחר ההספד אין נכנסים לבית המדרש, אלא מתחברים שנים ושנים ולומדין בבתייהם. וכל בני העיר מתפללים בבית האבל, בין בחל בין בשבת, חוץ מקריאת התורה בשבת ושני וחמישי, שקורין בב"ה. ולא יטילו בשוק, אלא יושבים משפחות משפחות ודוים כל היום.

יט מספידין תלמידי חכמים ונשותיהם בב"ה ובבית המדרש, אבל לא שאר העם.

ב חָכָם וְאֱלוֹף וְגֵאוֹן, מְכַנִּיסִין אוֹתוֹ לְבֵית הַמִּדְרָשׁ,
וּמְנִיחִין הַמָּטָה בַּמָּקוֹם שֶׁהָיָה דוֹרֵשׁ, וְסוֹפְדִין אוֹתוֹ שָׁם;
וְכִשְׁמוֹצִיָּאִים הַמָּטָה, סוֹפְדִים אוֹתוֹ עַד בֵּית הַקְּבָרוֹת,
וּבַיּוֹם הַזֶּה עוֹלִים לְבֵית הַקְּבָרוֹת וּמְבַקְרִין אוֹתוֹ, וְכֵן
בַּיּוֹם שְׁלֹשִׁים (ט) וְתַכְלִית י״ב חֲדָשׁ, מְבַקְרִין וּמְשַׁכְּבִין
אוֹתוֹ.

סימן שמה - דין המאבד עצמו לדעת, ומנדה, והרוגי בית דין, והפורשין מן הצבור,

ובו סעיפים ח' וט'
א הַמְּאַבֵּד עֶצְמוֹ לְדַעַת, אֵין מְתַעֲסָקִים עִמּוֹ לְכָל דָּבָר,
וְאֵין מְתַאַבְּלִין עָלָיו, וְאֵין מְסַפִּידִין אוֹתוֹ, וְלֹא (א)
קוֹרְעִין וְלֹא חוֹלְצִין, אֲבָל עוֹמְדִין עָלָיו בְּשׁוֹרָה וְאוֹמְרִים
עָלָיו בְּרַפֵּת אֲבֵלִים וְכָל דָּבָר שֶׁהוּא כְּבוֹד לַחַיִּים.

ב אֵיזָהוּ מְאַבֵּד עֶצְמוֹ לְדַעַת, כְּגוֹן (ב) שֶׁאָמַר: הֲרִי הוּא
עוֹלָה לְרֹאשׁ הַגֵּג, וְרֹאוּהוּ שֶׁעָלָה מִיַּד דָּרָךְ כַּעֵס, אוֹ שֶׁהָיָה
מִצָּר, וְנָפַל וָמֵת, הֲרִי זֶה בְּחִזְקַת שֶׁאֲבֵד עֶצְמוֹ לְדַעַת.

אָבֵל אִם רְאוּהוּ חֲנוּק וְתִלּוּי בְּאֵילָן, אוֹ הַרוּג וּמִשְׁלָךְ עַל גִּבֵּי סִיפּוֹ, הֵרִי הוּא בְּחִזְקַת כָּל הַמֵּתִים, וּמִתְעַסְקִים עִמּוֹ וְאִין מוֹנְעִין מִמֶּנּוּ דְבַר. **הגה:** מִי (ג) שְׁגָנַב וְגָזַל וְעַל יְדֵי זֶה נִהְרַג בְּדִין מַלְכוּת, מִתְאַבְּלִים עָלָיו, אִם אִין בּוֹ סִפְנָה מִפְּנֵי אֵימַת הַמַּלְכוּת, וְלֹא מִקְרִי מְאַבֵּד לְדַעַת (מֵהַרְי"ו סִימָן קי"ד).

ג קָטָן הַמְּאַבֵּד עֲצָמוֹ לְדַעַת, חָשׁוּב כְּשֶׁלֹּא לְדַעַת. וְכֵן גְּדוֹל הַמְּאַבֵּד עֲצָמוֹ לְדַעַת, וְהוּא אָנוּס (ד) כְּשֶׁאוּל הַמְּלָךְ, אִין מוֹנְעִין מִמֶּנּוּ כָּל דְבַר.

ד מְנַדָּה שְׁמֵת, דִּינּוֹ כְּמְאַבֵּד עֲצָמוֹ לְדַעַת; אִין קוֹרְעִין וְלֹא חוֹלְצִין וְלֹא מְסַפִּידִין עָלָיו, וּמְנִיחִין אָבּוֹן עַל אֲרוֹנוֹ. וְהֵי מְלִי בְּאַפְקִירוּתָא, כְּשֶׁעוֹבֵר עַל דְּבַרֵּי תוֹרָה; אָבֵל בְּמִמוֹנָא, כִּיּוֹן שְׁמֵת, פְּטוֹר מִגְזֵרְתָם, וְאִין מְנִיחִים אָבּוֹן עַל אֲרוֹנוֹ, וּמְסַפִּידִין אוֹתוֹ כְּרֵאוּי.

ה כָּל הַפּוֹרְשִׁים מִדְּרָכֵי צְבוּר, וְהֵם הָאֲנָשִׁים שֶׁפָּרְקוּ עַל הַמְּצוֹת מֵעַל צְוָאָרָם, וְאִין נִכְלָלִים בְּכֻלָּל יִשְׂרָאֵל בְּעֲשִׂיתָם, וּבְכַבּוּד הַמוֹעֲדוֹת וּיְשִׁיבַת בְּתֵי כְּנִסְיֹת וּבְתֵי מְדַרְשׁוֹת, אֶלֶּא הֵרִי הֵם כְּבִנֵי חֲרִין לְעֲצָמוֹן כְּשֶׁאֵר הָאֲמוֹת, וְכֵן הַמוֹמְרִים וְהַמוֹסְרִים, כָּל אֵלוֹ אִין אוֹנְנִים וּמִתְאַבְּלִים עָלֵיהֶם, אֶלֶּא אַחֵיהֶם וּשְׂאָר קְרוֹבֵיהֶם לּוֹבְשִׁים לְבָנִים וּמִתְעַטְפִּים לְבָנִים וְאוֹכְלִים וְשׁוֹתִים (ה) וּשְׂמִחִים. **הגה:** הַפּוֹרֵשׁ מִן הַצְּבוּר וְלֹא רָצָה לְשִׂאת עִמָּהֶם בְּמַסִּים

וְאֶרְנוּנֵיֹת, מִתְאַבְּלִים עָלָיו (תְּשׁוּ רִשְׁבֵּי־אָ סִי תִשְׁסִיג) אָבֵל אֵין שְׁאָר בְּנֵי הָעִיר
צָרִיכִים לְבַטֵּל מִמְּלֶאכֶתָן בְּשִׁבְלֹו לְעֶסֶק עֲמוֹ (כֹּן מִשְׁמַע בְּנִי־סוֹף מִ"ק) .

י קָטָן בֶּן שָׁנָה אוֹ שְׁנַתִּים שְׁהֵמִיר עִם (ו) אִמּוֹ, וְמֵת, אֵין
מִתְאַבְּלִין עָלָיו וְעַן לְעֵיל סִימָן שִׁימ (סְעִיף ה').

יז מִי שֶׁנִּפְל בַּיָּם, אוֹ טָבַע בְּנֶהָר, אוֹ אֶכְלָתוֹ חֵיָה, אֵין
מוֹנְעִין מִמֶּנּוּ דָּבָר.

ח אָרוֹן הָעוֹבֵר מִמְּקוֹם לְמְקוֹם, אִם שָׁלְדוֹ (פְּרוֹשׁ הַשְּׂדֵרָה
וְצִלְעוֹתֶיהָ) קִיָּמָת, עוֹמְדִין עָלָיו בְּשׁוֹרָה וְאוֹמְרִים עָלָיו בְּרַפְת
אֲבִלִים וְתִנְחוּמֵי אֲבִלִים, אִם יֵשׁ אֲבִלִים שְׁמִתְאַבְּלִין
עָלָיו; וְאִם אֵין שָׁלְדוֹ קִיָּמָת, אֵין עוֹמְדִין עָלָיו בְּשׁוֹרָה
וְאֵין אוֹמְרִים עָלָיו בְּרַפְת אֲבִלִים וְלֹא תִנְחוּמֵי אֲבִלִים.

סימן שמו - מי שקרובו צלוב בעיר לא

ידור בה

אחד סעיף ובו

א מִי שֶׁהָיָה בְּעֵלְהָ עֲמָה צָלוּב (א) בְּעִיר, אוֹ שְׁאִשְׁתּוֹ עֲמוֹ
צָלוּבָה בְּעִיר, אוֹ אָבִיו וְאִמּוֹ, וְעַדִּין לֹא כָּלָה הַבָּשָׂר כָּלוֹ,

לֹא יִשְׁהָה בְּתוֹכָהּ אֶלָּא אִם כֵּן הִיְתָה גְדוֹלָה כְּאַנְטוֹכְיָא,
שְׂאִין אֵלּוּ מִכִּירִין אֶת אֵלּוּ, וְלֹא יִשְׁהָה בְּצַד זֶה אֶלָּא בְּצַד
זֶה.

סימן שמז - שלא לעורר על מתו שלשים יום לפני הרגל

סעיפים

ג'

ובו

א מִי שְׂמַת לוֹ מֵת לְפָנָי שְׁלֹשִׁים יוֹם הַסְּמוּכִים לְרֶגֶל, לֹא
יִסְפְּדוּנוּ מִשְׂיַכְנָסוֹ שְׁלֹשִׁים יוֹם הַסְּמוּכִים לְרֶגֶל, וְאַפְלוּ יֵשׁ
לוֹ הַסְּפֵד בְּלֹא זֶה, כְּגוֹן שְׂמַת לוֹ מֵת בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים שְׂמַתָּר
לְסַפְּדוֹ, וְאַפְלוּ מֵת עֶרֶב הָרֶגֶל, אֲסוּר לְהַסְּפִיד עִמּוֹ עַל
הַמֵּת שְׂמַת לוֹ לְפָנָי שְׁלֹשִׁים יוֹם קִדָּם הַמוֹעֵד.

ב מִי שֶׁבָּאָה לוֹ שְׂמוּעָה בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם קִדָּם הָרֶגֶל,
נִרְאָה לִי שְׂמַתָּר לְסַפְּדוֹ, אֶף עַל פִּי שֶׁהִיא רְחוּקָה.

ג מֵה שְׂאֵנוּ נוֹהֲגִין **(א)** בְּתִשְׁלוּם הַשָּׁנָה לְקוּיָן וּלְהַזְכִּיר
נְשָׂמוֹת, נִרְאָה לִי אֵינּוּ בְּכָלֵל זֶה וּמִתָּר לַעֲשׂוֹתוֹ סְמוּךְ
לְרֶגֶל.

סימן שמח - דין שרפה על המת, והאומר: אל תקברוני

סעיפים

ג'

ובו

א שזרפין על המלכים או על הנשיאים (טור בשם תוספתא), מטתן
וכלי (א) תשמישן, אבל על ההדיטות אסור.

ב האומר: אל תקברוהו מנכסיו, אין שומעין לו, אלא
מוציאין מזורשיו כל צרכי קבורתו בעל כרחו, וכן כל
מה שרגילין לעשות לבני משפחתו, ואפלו האבן
שנותנין על הקבר; והוא שירשו (ב) ממון מאביהם.

ג אפלו מי שאין לו ממון שצנה ואמר: אל תקברוהו,
אין (ג) שומעין לו.

סימן שמט - אסור הנאה במת ובתכריכיו

סעיפים

ד'

ובו

א **מת**, בין עובד כוכבים בין ישראל, תכריכו אסורים בהנאה. ודוקא שהזמינם לצרכו ונתנם עליו, אבל בהזמנה לבד, אפלו עשאם לצרכו לאחר שמת, לא נאסרו, דהזמנה לאו מלתא. וכן אם נתנם עליו ולא הזמינם לכך בתחלה, עדין לא נאסרו.

ב **נויי המת המחברים בגופו**, כגון פאה נכרית וכיוצא בה, אסורים כמו המת עצמו. ודוקא בפשהם **(א)** קשורים בשערות גופן, אבל אינן קשורים, מתר (כך משמע מפרוש רש"י פ"ק דערכיו); ולכן מתר לטל טבעות שפידם של מתים, וכיוצא בזה. **במה דברים אמורים**, בסתם, אבל אם צוה שיתנו נוי גופו המחברים בו לבנו או לבתו או לצרף דבר אחר, מתרים. אבל שערן ממש, אפלו אם צוה עליו, אסור בהנאה. **הגה:** אשה שיוצאת להרג, נהנין בשערה, אף על פי שנגמר דינה, אין שערוֹתיה נאסרים עד שתקטל (טור).

ג **אם היו אביו ואמו מזרקים עליו פלים, מצוה לאחרים להצילן**, אם לא נגעו במטה הנקברת עמו. **הגה:** ואם הצילן, חייב בשמירתו; ואם החזירו לאביו ולאמו, וחזרו וזרקום, ונאסרו, חייב המחזיר לשלם, דהוי כזרקו למקום גדודי חיות ולסטים (במדרכי פרק המוכר את הספינה תשובת מהר"מ). **אבל אם נגעו בה, אסורים**, אם הם של אותו שזרקו עליו, והוא שיזרקם על דעת שיקברם עמו (טור בשם רא"ש והוא סוף מ"ק). **הגה:** הדין שטהרו עליו, וכל הפלים שמוליכין המת עליהם לקבורה, לא נאסרו, דהרי לא נתנם שם על מנת לקבר עמו. (תשובת מהרי"ל סימן נ"ה, וכך משמע מדברי הרא"ש שהביא הטור).

ד כָּל הַמְרֻבָּה פְּלִים עַל הַמֵּת, הָרִי זֶה עוֹבֵר מִשׁוּם בַּל
תִּשְׁחִית. (ויקרא כ, יט)

סימן שנ - דברים העשויים למת ואין בו משום דרכי האמורי

ובו סעיף אחד
א אם רצו, מתירין שְׁעָרוֹת לְכָלוֹת, וּמַגְלִים פְּנֵי חֲתָנִים,
וְנוֹתְנִין דִּיּוֹ וְקִלְמוֹס בְּצִדּוֹ, (א) וְתוֹלִין מִפְּתָחוֹ שֶׁל מֵת
וּפְנִיקְסוֹ בְּאֲרוֹנוֹ, מִשׁוּם עֲגֻמַת נֶפֶשׁ. וְעוֹשִׂים חֲפוֹת
לְחֲתָנִים וְכָלוֹת, וְתוֹלִין בָּהֶם דְּבָרִים שֶׁלֹּא הֵבִיאוּ אֶכָּל
נֶפֶשׁ; אֲבָל דְּבָרִים שֶׁהֵבִיאוּ אוֹכֵל נֶפֶשׁ, אָסוּר, מִפְּנֵי שֶׁהֵם
נֶאֱסָרִים בְּהִנָּאָה.

סימן שנא - דין כלאים וציצית למת

ובו סעיפים בי'
א תִּכְרִיכֵי הַמֵּת, מִתֵּר לַעֲשׂוֹתָן מִכְּלָאִים.

ב אין קוּבְרין אַתְּ הַמֵּת אֶלָּא בְּטַלִּית שְׂיֵשׁ בּוֹ צִיצִית.

הגה: וְיֵשׁ אֲמָרִים דְּאִין צָרִיךְ צִיצִית (טור בְּשֵׁם י"א). וְנִהְיֶה לְקַבְרוֹ בְּצִיצִית, אֵד (א) שְׁפוֹסְלִין תְּחִלָּה הַצִּיצִית, אוֹ כּוֹרְכִין אַחַד מִן הַכְּנָפוֹת.

סימן שנב - באיזו בגדים קוברין, ואין

האיש מלביש את האשה

סעיפים

ד'

ובו

א אין קוּבְרין הַמֵּת בְּתַכְרִיכִים (א) יְקָרִים, אֶפְלוּ לְנָשִׂיא שְׂבִי שְׂרָאֵל.

ב נִהְיֶה לְקַבְרוֹ בְּבִגְדֵים לְבָנִים.

ג הָאִישׁ אֵינוֹ כּוֹרֵךְ וּמְקַשֵּׁר הָאִשָּׁה, אֲבָל הָאִשָּׁה כּוֹרֶכֶת וּמְקַשֶּׁרֶת הָאִישׁ.

ד מֵעֲצִימֵין עֵינָיו שֶׁל מֵת; וְאִם נִפְתַּח פִּיו, קוֹשְׁרִין לְחַיּוֹ. וּפּוֹקְקִין נְקָבָיו אַחַר שֶׁמְדִיחִין אוֹתוֹ בְּמִינֵי בְּשָׂמִים. וְגוֹזְזִין שְׁעָרוֹ. **הגה:** וְצִפְרָנָיו. וּמְדִיחִים אוֹתוֹ הַיֵּטֵב בְּכָל מְקוֹם, שְׂיָהָא

נקי מפל טמאה (בנימין זאב), וטחין ראשו בביצים טרופים בקלפתו, שגלגל
הוא שחזור בעולם (כל בו)

סימן שנג - היאך מוציאין מת גדול או קטן, ובאיזו מטה

סעיפים

ז

ובו

א בראשונה היו מגלים פני עשירים ומכסים פני עניים,
מפני שמשחירים בשנת בצורת, והיו עניים חיים
מתבישים. התקינו שיהיו מכסים פני הכל.

ב אין מניחין ספר תורה על (א) מטתו של חכם.

ג כבודו של חכם להוציאו דרך הפתח, ולא לשלשלו
דרך גגות; ובמטה ראשונה, ולא לשנותו ממטה למטה.

ד תינוק בן לי יום, מוציאים אותו (ב) בחיק לבית
הקברות, ולא בארון, ונקבר באשה אחת ושני אנשים;
אבל לא באיש אחד ושתי נשים, משום יחוד. ואין
עומדים עליו בשורה, ואין אומרים עליו ברכת אבליים
ותנחומי אבליים, ואפלו אם קים לן שכלו לו חדשיו.

ה בן לי יום גמורות, יוצא בגלוסקמא (פי ארון ויישם בארון
(בראשית נ, כו), ת"י ושיון יתה בגלוסקמא נ"י) הנטלת באגפים (פי נסר רחב,
ופי אגפים, זרועות), ועומדין עליו בשורה, ואומרים עליו ברפת
אבלים ותנחומי אבלים. בן י"ב חדש, יוצא במטה. וכל
היוצא במטה, רבים מצהיבים עליו; ושאינו יוצא
במטה, אין רבים מצהיבים עליו. וכל הנפר לרבים,
רבים מתעסקין בו; וכל שאינו נפר לרבים, אין רבים
חיבים להתעסק בו.

ו תינוק שמת קדם שנמול, מוהליו אותו על קברו, בלא
ברכה, וקורין לו שם.

ז אין מוציאין מת במטה, אלא אם כן היה ראשו ורבו
קיים.

סימן שנד - עיר שיש בה שני מתים,

איזה קדם

ובו סעיף אחד

א עיר שיש בה שני מתים, מוציאין את (א) הראשון

ואחר כך מוציאים השני. ואם היו מלינים הראשון, מוציאים השני. חכם ותלמיד חכם, מוציאים החכם. תלמיד חכם ועם הארץ, מוציאים תלמיד חכם. איש ואשה, מוציאים האשה, מפני שקרובה לבית הנוול. הוציאו הראשון וקברוהו, אין עומדין עליו בשורה, ואין אומרים עליו ברכת אבלים ולא תנחומי אבלים, עד (ב) שיוציאו השני. הוציאו השני וקברוהו, באים ועומדים בשורה, מנחמים ופוטרים את הרבים; ואין מנחמים שני אבלים כאחד, אלא אם כן היה כבודם שוה וקלוסן שוה.

סימן שנה - דברים שמשנים באשה יותר מבאיש

אחד

סעיף

ובו

א אין מניחין מטה של אשה ברחוב, מפני הכבוד. ואין

עולין (א) בחבר עיר על האשה (טור).

סימן שנו - גבו לצרף המת והותירו

אחד

סעיף

ובו

א מת שלא היה לו צרכי קבורה, וגבו לו והותירו, אם כשגבו (א) יחדו לצרכי זה המת, ינתנו ליוֹרְשָׁיו; ואם לאו, יעשו מהם צרכי מתים אחרים.

סימן שנוז - אסור הלנת המת, ומתי

להלינו

מתר

סעיפים

ב'

ובו

א אסור להלין המת, אלא אם כן הלינו לכבודו, להביא לו ארון ותכריכין או מקוננות, או כדי שיבאו קרובים או להשמיע עירות.

ב כל המתים, הממהר להוציא מטתו הרי זה (א) משבת. אבל על אביו ועל אמו, הרי זה מגנה, אלא אם כן היה ערב שבת או ערב יום טוב, או שהיו גשמים מזלפים על מטתו.

סימן שנח - נושאי המטה פטורים

מקריאת שמע ומתפלה

סעיפים

ג'

ובו

א נושאי המטה, וחלופיהו, וחלופי חלופיהו, בין אותם שהם לפני המטה בין אותם של אחריה, מאחר שלמטה צריך בהם, (א) פטורים מקריאת שמע; ושאר המלוין את המית, שאין למטה צריך בהם, חגיבים. ועין בא"ח סימן ע"ב.

ב אין מוציאים את המית סמוך לקריאת שמע, כל שאין שהות להוציאו לקברו קדם שיגיע זמן קריאת שמע; ואם התחילו להוציאו, אין מפסיקין כדי לקרות. הגה: ויש להמתין מלקברו עד שיוכלו לשער שפבר התפללו רב הקהל; ואין חלוק בזה בין קריאת שמע של שחרית לקריאת שמע של ערבית. ויש מקלין בשל ערבית, הואיל וזמנה כל הלילה (מבאר בא"ח סימן ע"ב).

ג במקום שיש כתפים (ב) מיחדים לשאת את המטה, אסורים בנעילת הסנדל, שמא יפסיק סנדלו של אחד מהם, ונמצא מתעכב מהמצנה. הגה: יש מקומות שנהגו שהאבלים יוצאים ראשון מן הבית, והקרובים והמטה אחריהם, והרחוקים נותנין המית על המטה, ולוקחים האבלים והקרובים המטה על כתפיהם, ואחר כך שאר העם (כל בו). יש אומרים כשמגיעים עם המית לקברות, (ג) מעמידים אותו כל ד' אמות קדם שנקבר (שם ובי"ז); וכן נהגו האדנא להעמידו ב' ג' פעמים קדם שאומרים עליו צדוק הדין, ובגמים שאין אומרים צדוק הדין אין צריך להעמיד אותו (מ"כ בשם מהרי"ל).

סימן שנט - מקום יציאת המת והאבלים

ובו

ב'

סעיפים

א מקום שנהגו לצאת נשים לפני המטה, יוצאות. מקום שנהגו לצאת לאחר המטה, יוצאות. ועכשו נהגו שאין יוצאות אלא לאחר המטה, ואין לשנות.

ב יש (א) למנע מלצאת נשים לבית הקברות אחר המטה.

סימן שס - מת וכלה ומילה, איזה קודם

ובו

סעיף

אחד

א אם פגעו מת וכלה זה בזה, מעבירין המת מלפני (א) הכלה; וכן אם אין בעיר כדי לזה ולזה, מקדימין ומכניסין הכלה לחפה, ואחר כך קוברים המת. אבל אחר שנכנסה לחפה, ויש לפניו לנחם אבל ולשמח חתן, תנחומי האבל קודם. וכן הבראת האבל (ב) קודם למשתה של חתן. במה דברים אמורים, שיש ביזו ספוק

כְּדֵי שְׁנִיָּהֶם, אָבֵל אִם אֵין בְּיָדוֹ כְּדֵי שְׁנִיָּהֶם, מְשַׁתֵּה
הַחֲתָן קוֹדֵם. חֲתָן וְאָבֵל בְּבִיָּה, יוֹצֵא הַחֲתָן עִם שׁוֹשְׁבֵינָיו תַּחֲלָה, וְאַחֵר
כֶּד הָאָבֵל, וְהַמְנַחֵמִים וְכֵן הַקְּרוֹאִים שְׁלֵהֶם אוֹכְלִים עִם הַחֲתָן כְּשִׁירְצוֹ, וְלֹא
עִם הָאָבֵל (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַגְּהוֹת מִמּוֹנֵי פִיִּד). הַמֵּת וְהַמֵּילָה, מֵילָה
קוֹדְמָת; וְאִם הוּא מֵת מִצָּוָה, מֵת מִצָּוָה קוֹדֵם.

סימן שסא - הלוי תמת ובטול

תלמוד תורה להלוי

סעיפים

ה'

ובו

א מִבְּטָלִים תִּלְמוּד תוֹרָה לְהוֹצֵאת הַמֵּת. לְמֵאן דְּמִתְּנֵי
לְאַחֲרִים, אֵין לוֹ שְׁעוֹר, אֲפֹלוּ יֵשׁ עִמּוֹ כְּמָה אֲלָפִים
מִתְּבַטֵּל בְּשִׁבְלֵוֹ. לְמֵאן דְּקָרִי וְתַנִּי, דְּהֵינּוּ שְׁקָרָא **(א)**
וְשָׁנָה וְעַדִּין לֹא שָׁנָה לְתַלְמִידִים, אִם יֵשׁ סִי רַבּוּא אֵין
צָרִיד לְהַתְּבַטֵּל בְּשִׁבְלֵוֹ. לְמֵאן דְּלֹא קָרִי וְתַנִּי, כִּיּוֹן שְׁיֵשׁ
לוֹ מִי שְׁיִתְעַסֵּק עִמּוֹ אֵין צָרִיד לְהַתְּבַטֵּל בְּשִׁבְלֵוֹ, וְהוּא
שְׁיֵשׁ שָׁם עֲשָׂרָה. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּעַכְשָׁיו מִן הַסֵּתָם מְבַטְלִין, שְׂאֵין לָד
אַחַד מִיִּשְׂרָאֵל בְּזִמְן הַזֶּה שְׂאֵינּוּ בְּמִקְרָא אוֹ בְּמִשְׁנָה. (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַרִיטְבִּיָּא
פ"ב דְּכְתָבוֹת שְׁכ"כ בְּשֵׁם סַמִּי"ג) וְאַשָּׁה, יֵשׁ אוֹמְרִים שְׁדִינָה כְּמֵאן
דְּקָרִי וְתַנִּי; וְיֵשׁ אוֹמְרִים שְׁדִינָה כְּמֵאן דְּלֹא קָרִי וְתַנִּי,
וְכֵן נִהְיֵי בְּאַשָּׁה וְתִינּוֹק לְקַלָּא. וְאֵין מְבַטְלִין תִּלְמוּד
תוֹרָה לְמֵת, כְּשִׁיֵּשׁ מִי שְׁיִתְעַסֵּק עִמּוֹ כָּל צָרְכוֹ, אֲלֹא
עוֹסֵק בְּתוֹרָה. וְאֵינּוּ צָרִיד **(ב)** לְצֵאת וְלִרְאוֹת אִם יֵשׁ עִמּוֹ
כָּל צָרְכוֹ אִם לָאוּ, אֲלֹא כִּיּוֹן שְׁיֵשׁ שָׁם מִי שְׁיַעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה,

תלמוד תורה שלו קודם. ותינוקות של בית רבן אין מתבטלין כָּלֵל.

ב בְּמָה דְּבָרִים אָמוּרִים, שְׁמַבְטְלִין תַּלְמוּד תּוֹרָה, לְלוּוֹתוֹ בְּשַׁעַת הוֹצָאתוֹ; אֲבָל כָּל זְמַן שְׁמַטָּל לְקַבְּרוֹ, אֵין מְבַטְלִין בְּשִׁבְלֵי תַלְמוּד תּוֹרָה, אֶלָּא אִם יֵשׁ חֲבוּרוֹת בְּעִיר שְׁכָל אַחַת מִתְעַסְקֵת יוֹמָה, אוֹתָהּ שְׂאִינָה יוֹמָה מִתְּרַת בֵּין בְּלָמוּד בֵּין בְּשִׂאָר מְלָאכוֹת. וּבְשַׁעַת הוֹצָאָה, מְבַטְלִין מְכָל שִׂאָר מְלָאכוֹת וּבָאִים לְלוּוֹתוֹ, אֶפְלוּ אִי לֹא קָרִי וְתַנִּי, דְּלֹא מְפַלְגִינָן בֵּין לֹא קָרִי וְתַנִּי אֶלָּא בְּבִטּוּל תַּלְמוּד תּוֹרָה, אֲבָל בְּשִׂאָר מְלָאכוֹת, אֶפְלוּ אִי לֹא קָרִי וְתַנִּי הַכֹּל בְּטָלִים וּבָאִים לְלוּוֹתוֹ. וְאִם אֵין חֲבוּרוֹת בְּעִיר, כָּל בְּעָלֵי מְלָאכוֹת צָרִיכִים לְהַתְּבַטֵּל וּלְהַתְּעַסֵּק בּוֹ עַד שְׂיִקְבֹּר; אֲבָל מִתַּלְמוּד תּוֹרָה אֵין צָרִיכִים לְהַתְּבַטֵּל אֶלָּא בְּשַׁעַת הוֹצָאתוֹ, כְּדָאמְרוּן.

ג הַרוּאָה אֶת הַמֵּת וְאֵינוֹ מְלוּוָהוּ, עוֹבֵר מְשׁוּם לוֹעֵג לְרֵשׁ (מְשָׁלִי יז, ה) וְיֵבֵר נְדוּי הוּא, וּלְפָחוֹת יְלוּוֹנוּ ד' אַמוֹת.

ד אֶפְלוּ בְּמָקוֹם שְׂאִינוֹ צָרִיף לְלוּוֹת אֶת הַמֵּת, צָרִיף (ג) לְעַמֵּד מִפְּנֵיו.

ה אַרוֹן הָעוֹבֵר מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, אִם שְׁלָדוֹ קִיָּמַת,

צָרִיכִין לְלוֹתוֹ כְּמוֹ בְּשַׁעַת הוֹצָאת הַמֵּת.

סימן שסב - לקבר בקרקע, ואם קוברים שני מתים יחד

סעיפים

ו'

ובו

א הנותן מתו בארון ולא קברו בקרקע, עובר משום מלין את המת. ואם נתנו בארון וקברו בקרקע, אינו עובר עליו, ומפל מקום יפה לקברו בקרקע (**א**) ממש, אפלו בחוץ לארץ.

ב נותנין המת על גביו, ופניו (**ב**) למעלה, כאדם שהוא יושן.

ג אין קוברים ב' מתים זה בצד זה, אלא אם כן היה דופן הקבר מפסיק ביניהם; ולא המת בצד עצמות; ולא עצמות בצד המת. אבל נקבר האיש עם בתו קטנה, והאשה עם בנה קטן ועם בן בנה קטן. זה (**ג**) הכלל כל שישן עמו בחייו, נקבר עמו במותו.

ד אין נותנין בי ארונות זה על זה; ואם נתו, כופין העליון (ד) שיפנה. ואם יש ביניהם עפר ששה טפחים, מתר.

ה אין קוברין רשע אצל צדיק, אפלו רשע חמור אצל רשע קל. וכו' אין קוברין צדיק (ה) וכשר ובינוני, אצל חסיד מפלג. אבל קוברים בעל תשובה אצל צדיק גמור (בית יוסף).

ו שנים שהיו שונאים זה לזה, אין לקברם יחד.

סימן שסג - אסור פנוי המת

והעצמות ממקומן

סעיפים

ז

ובו

א אין (א) מפנין המת והעצמות, לא מקבר מכבד לקבר מכבד, ולא מקבר בזוי לקבר בזוי, ולא מבזוי למכבד, ואין צריך לומר ממכבד לבזוי. ובתוך שלו, אפלו ממכבד לבזוי, מתר, שערב לאדם שיהא נח אצל אבותיו. וכו' כדי לקברו (ב) בארץ ישראל, מתר. ואם נתנוהו שם על מנת לפנותו, מתר בכל ענין. ואם אינו

מִשְׁתַּמֵּר בְּזֶה הַקֶּבֶר, שֵׁישׁ לְחוּשׁ שָׁמָּה יוֹצִיאֹהוּ עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, אוֹ שֵׁיכְנָסוּ בּוֹ מִיָּם, אוֹ שֶׁהוּא קֶבֶר הַנְּמֻצָּא, מְצֹנָה לְפָנֹתָיו. יֵשׁ נוֹהֲגִין לְתֵת מְעַפֵּר אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּקֶבֶר (אֹרֶז זְרוּעַ), וְיֵשׁ לְמִנְהַג זֶה עַל מַה שֵׁיִסְמְכוּ (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא פ' וַיְחִי).

ב אֵין מוֹלִיכִים מֵת מַעִיר שֵׁישׁ בָּהּ קְבָרוֹת לְעִיר (אַחֲרַת), אֲלֵא אִם כֵּן מִחוּצָה לְאֶרֶץ, לְאֶרֶץ. הַגִּיה: אוֹ שֶׁמוֹלִיכִין אוֹתוֹ לְמָקוֹם קְבָרוֹת אֲבוֹתָיו (כֵּן מִשְׁמַע בְּאֹרֶז זְרוּעַ). וְאִם צָנָה לְהוֹלִיכּוֹ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, אוֹ שֶׁצָּנָה לְקַבְּרוֹ בְּבֵיתוֹ וְלֹא בְּבֵית הַקְּבָרוֹת, שׁוֹמְעִין לוֹ (גִּיז' שָׁם). וּמִתָּר לְתַן סִיד עֲלָיו, כְּדֵי לְעַכֵּל (ג) הַבָּשָׂר מִהֵר, וְלְהוֹלִיכּוֹ לְמָקוֹם אֲשֶׁר צָנָה (רִשְׁבִּי"א סִימָן שִׁס"ט).

ג אֵין מְלַקְטִין עֲצָמוֹת, לֹא מִתּוֹךְ הָאָרוֹן וְלֹא מִתּוֹךְ הַקֶּבֶר, לְצַד זֶה, לְקַבֵּר שָׁם מֵת אַחֵר, אוֹ לְצַרְףּ הַמָּקוֹם.

ד מָקוֹם שֶׁנוֹהֲגִין לְקַבֵּר בְּמַהְמֹרוֹת (פִּי" בְּשׁוּחֹת עֲמֻקּוֹת מִן בְּמַהְמֹרוֹת בֵּל יְקוּמוּ (תַּהֲלִים קַמ, יֵא) בְּלֹא אָרוֹן, עַד שֶׁיִּתְעַכֵּל הַבָּשָׂר, וְאַחֵר כְּדֵי מְלַקְטִין הָעֲצָמוֹת וְקוֹבְרִין אוֹתוֹ בְּאָרוֹן, מִתָּר.

ה אָרוֹן שֶׁפָּנוּהוּ, אָסוּר בְּהִנָּאָה. אִם הוּא שֶׁל אָבִן וְשֶׁל חָרָס, יִשָּׁבֵר; וְשֶׁל עֵץ, יִשָּׂרֵף.

ו הַמוֹצָא נְסָרִים בְּבֵית הַקְּבָרוֹת, לֹא יִזְיָזֵם מִמָּקוֹמָם.

אָסוּר לְפִתּוֹחַ הַקֶּבֶר אַחַר שְׁנִסְתֶּם הַגּוֹלָל, אֲפֹלוּ אִם
עוֹרְרִים הַיּוֹרְשִׁים לְפִתּוֹחוֹ כְּדִי לְבַדֵּק אִם הֵבִיא שְׁתֵּי
שְׁעָרוֹת.

סימן שסד - אסור הנאה של קבר והאבן והבנין

סעיפים

ז

ובו

א קֶבֶר שֶׁל בְּנֵינִי, אָסוּר בְּהִנָּאָה; אֲבָל קִרְקַע עוֹלָם שֶׁל
קֶבֶר, אֵינּוּ נֶאֱסָר. **הגה:** וַיֵּשׁ אַחֲרָיו דְּהַקְרַקַּע שֶׁלְקָחוּ מִן הַקֶּבֶר
וְחָזְרוּ וְנִתְּנוּ עָלָיו, דְּהָיָה תְלוּשׁ וְלִבְסוּף חֲבָרוֹ, אָסוּר בְּהִנָּאָה (טור בְּשֵׁם הַר"ר
יִשְׁעִיָּהוּ). וַיֵּשׁ אַחֲרָיו עוֹד לִישֵׁב עַל הָאֲבָן שְׁנוֹתֵינוּ עַל הַקֶּבֶר לְמַצְבָּה (גַּם זֶה בְּשֵׁמוֹ
וְכ"כ הַגְּהוֹת אֲשֶׁר י"י בְּשֵׁם אֹר זְרוּעַ פְּרָק אֵלּוּ מְגַלְחִין). וַיֵּשׁ **(א)** חוֹלְקִים וּמִתְיָרִים (טור
בְּשֵׁם הַר"א"ש). הַפְּלִים שְׁחוּפְרִים וְקוּבְרִים בְּהֵם, מִתְיָרִים בְּהִנָּאָה, וְאֵין
לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן אֶלָּא מִדַּעַת הַגַּבְּאִי, כְּמוֹ בְּשֶׁאֵר צְדָקָה (תְּשׁוּבַת הַרְשֵׁב"א סִימָן צ"ז)
וְהָא דְקֶבֶר שֶׁל בְּנֵינִי אָסוּר לְעוֹלָם, דְּוָקָא שְׁבִנְאוֹ לְשֵׁם
מֵת, וְנִתְּנוּ בּוֹ אֲפֹלוּ עַל דַּעַת לְפָנֹתָיו, וְאֲפֹלוּ לֹא נָתַן בּוֹ
אֶלָּא נֶפֶל. אֲבָל אִם בְּנָאוֹ לְשֵׁמוֹ, וְלֹא נָתַנוּ בּוֹ, מִתָּר. וְכֵן
אִם נָתַנוּ בּוֹ אֲדַעְתָּא לְפָנֹתָיו, וְלֹא הִזְמִינוּ מִתְחִלָּה, מִתָּר
לְאַחַר שְׁפָנְהוּ. אֲבָל אִם נָתַנוּ בּוֹ עַל דַּעַת לְהִיּוֹת בּוֹ
עוֹלָמִית, אָסוּר אֲפֹלוּ לְאַחַר שְׁפָנְהוּ, אֲפֹלוּ לֹא בְּנָאוֹ
לְשֵׁמוֹ. וְאִם לֹא בְּנָאוֹ לְשֵׁמוֹ, וְנִתְּנוּהוּ בְּתוֹכוֹ וְהוֹסִיף בּוֹ
דִּימוּס (פְּרוּשׁ נִדְבָד, וְהוּא שׁוֹרֵת בְּנֵינִי הַחוּמָה) לְשֵׁמוֹ, כִּלּוֹ אָסוּר, אֲפֹלוּ

לְאַחַר שֶׁפָּנְהוּ וְאַפְלוּ שֶׁקָּבְרוּ שָׁם עַל דַּעַת לְפָנֹתוֹ. וְאִם מִפִּיר הַדִּימוּס שֶׁהוֹסִיף לְשֵׁמוֹ, מְסִירוֹ, וְהוּא לְבַדּוֹ אָסוּר, וּשְׁאָר הַקָּבֵר מִתֵּר.

ב קָבֵר הַנִּמְצָא, מִתֵּר **(ב)** לְפָנֹתוֹ. פָּנְהוּ, מְקוֹמוֹ טְהוֹר וּמִתֵּר **(ג)** בְּהִנָּאָה. קָבֵר הַיְדוּעַ, אָסוּר לְפָנֹתוֹ; פָּנְהוּ, מְקוֹמוֹ טָמֵא **(ד)** וְאָסוּר בְּהִנָּאָה. **(ה)** וְהִרְמַבֵּ"ס גּוֹרֵס קָבֵר הַנִּמְצָא, מִתֵּר לְפָנֹתוֹ; פָּנְהוּ, מְקוֹמוֹ טָמֵא וְאָסוּר בְּהִנָּאָה; קָבֵר הַיְדוּעַ, אָסוּר לְפָנֹתוֹ; פָּנְהוּ, מְקוֹמוֹ טְהוֹר וּמִתֵּר בְּהִנָּאָה.

ג מֵת מְצוּהָ, שֶׁמְצָאוּ אָדָם בַּשָּׂדֶה וְקָבְרוּ שָׁם, אֶפְלוּ שֶׁלֹּא מִדַּעַת בַּעַל הַשָּׂדֶה, אָסוּר לְפָנֹתוֹ, שְׁמֵת מְצוּהָ קוֹנְהָ מְקוֹמוֹ. וְכֹל הַמוֹצָאוֹ צָרִיךְ לְקָבְרוֹ **(ו)** בְּמְקוֹם שֶׁמְצָאוֹ. וְאִם מְצָאוּ עַל הַמְּצָר, שֶׁצָּרִיךְ לְפָנֹתוֹ מִשֵּׁם מְפָנֵי הַרְבִּים שֶׁלֹּא יֵאָהִילוּ עָלָיו, אִם מְצָאוּ בֵּין שְׂדֵה בּוֹר (פִּירִי שְׁאַיִנָּה חֲרוּשָׁה וְזֵרֻעָה) לְשְׂדֵה נִיר (פְּרוּשׁ נִיר נְחָרֵשׁ וְלֹא נִזְרַע), מִפְּנֵהוּ לְשְׂדֵה בּוֹר. בֵּין שְׂדֵה נִיר לְשְׂדֵה זֶרַע, מִפְּנֵהוּ לְשְׂדֵה נִיר. בֵּין שְׂדֵה זֶרַע לְשְׂדֵה אֵילָן, מִפְּנֵהוּ לְשְׂדֵה זֶרַע. בֵּין שְׂדֵה אֵילָן לְשְׂדֵה כָּרֶם, מִפְּנֵהוּ לְשְׂדֵה אֵילָן. וְאִם שְׁתִּיָּהֶם שְׁוֹת, מִפְּנֵהוּ לְקָרוֹב שְׁבָהֶם. וְאִם שְׁתִּיָּהֶן שְׁוֹת בְּקָרוֹב, מִפְּנֵהוּ לְאֵיזָהוּ מֵהֶם שֶׁיִּרְצָה. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּמְצָאוֹ חוּץ לְתַחֲוִים. אֲבָל אִם מְצָאוּ בְּתוֹךְ הַתַּחֲוִים, מְבִיאוּ לְבֵית הַקָּבָרוֹת. וְאֵינוֹ נִקְרָא מֵת מְצוּהָ, אֶלָּא אִם כֵּן מְצָא רֵאשׁוֹ וְרַבּוֹ.

ד אם מצאו ישראל הרוג, יקברוהו כמו שמצאוהו, בלא תכריכין, ולא יחלצו בו אפלו מנעליו. הגה: וכן עושין ליולדת שמתה, או למי (ז) שנפל ומת (מהרי"ל סימן ס"ה). ויש אומרים שמלבישין אותם למעלה מבגדיהם, תכריכין (הגהמיי"י בשם ר"י מדורא). ונהגו שאין עושין להם תכריכין כשאר מתים, רק קוברין אותן בבגדיהם, ולמעלה מהם סדין, כשאר מתים.

ה קבר המזיק את הרבים, כגון שהוא סמוך לדרך, אפלו נקבר שם מדעת בעל השדה, מתר לפנותו, ומקומו טהור, ואסור בהנאה אם קדם הקבר; אבל אם קדם הדרך, מקומו (ח) מתר בהנאה.

ו קבר שפנהו, היכא דמתר בהנאה, לא יעשנו בית (ט) התבן ולא בית העצים ולא בית האוצרות.

ז החוצב קבר לאביו וקברו במקום אחר, לא יקבר בו הוא עולמית, משום כבוד אביו; אבל אחר, מתר לקבר בו.

סימן שסה - החופר קבר פטור מקריאת שמע, וכמה מרחיקין הקברות מהעיר

סעיפים

ב'

ובו

א החופר כוונתו למת, פטור מקריאת שמע ומן התפלה ומן התפילין ומכל מצות האמורות בתורה. ואם הם שנים, והגיע זמן קריאת שמע, אחד עולה וקורא קריאת שמע ומתפיל, וחוזר זה וחופר, ועולה חברו וקורא קריאת שמע ומתפיל. ודוקא כוונתו, דלא חפיר ליה אלא חד, אבל אם היה מקום ששנים יכולים להתעסק בו כאחד, פטורים.

ב (א) מרחיקין הקברות מהעיר חמשים אמה.

סימן שסו - דין המוכר קבר, ואשה שירשה קבר ממשפחה

סעיפים

ד'

ובו

א המוכר קברו ודרד קברו, מקום מעמדו ומקום הספדו, באים בני (א) המשפחה וקוברין אותו בעל פרחו של לוקח, ומחזירין את דמיו.

ב אִשָּׁה שִׁירְשָׁה קָבֵר מִמְשַׁפְּחָתָהּ, נִקְבְּרַת בְּתוֹכוֹ הִיא,
אָבֵל לֹא יוֹצֵאֵי יִרְכָּה; אֶלָּא אִם כֵּן רְאֵתָה אוֹתָם בְּחַיֵּיהָ.

ג אָבִיָּה אוֹמֵר: תִּקְבְּר אֶצְלִי, וּבַעֲלָה אוֹמֵר: תִּקְבְּר
אֶצְלִי, תִּקְבְּר אֶצְל בַּעֲלָהּ. וַיֵּשׁ גּוֹרְסִין תִּקְבְּר אֶצְל אָבִיָּה.
וְאִם יֵשׁ לָהּ בָּנִים, וְאוֹמְרֵת: אֶצְל בְּנִי, קוֹבְרִין אוֹתָהּ אֶצְל
בְּנִיָּהּ.

ד אָבִיָּה אוֹמֵר: לֹא תִקְבְּר אֶצְלִי, וּבַעֲלָה אוֹמֵר: לֹא
תִקְבְּר אֶצְלִי, קוֹבְרִים אוֹתָהּ אֶצְל בַּעֲלָהּ.

סימן שסז - קוברים מתי עובדי כוכבים, ושלא יהלך בבית הקברות בתפלין וציצית,

סעיפים

ו'

ובו

א קוֹבְרִים מִתֵּי עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמִנְחָמִים אֲבִלֵיהֶם, מִפְּנֵי
דְרָכֵי שְׁלוֹם.

ב לא יִהְיֶה בְּבֵית הַקְּבָרוֹת אוּ בְּתוֹךְ דִּי אַמּוֹת שְׁל מֵת וּתְפִלִּין בְּרֵאשׁוֹ, מְשׁוּם לַעֲג לָרֵשׁ (מְשָׁלֵי יוֹ, ה), וְאִם הֵם מְכַסִּים, מִתָּר.

ג לא יִהְיֶה בְּבֵית הַקְּבָרוֹת אוּ בְּתוֹךְ דִּי אַמּוֹת שְׁל מֵת, אוּ שְׁל קְבָר, וְסִפָּר תּוֹרָה בְּזִרְעוֹ, וְיִקְרָא בּוֹ אוּ יִתְפַּלֵּל, וְהוּא הַדִּין עַל פֶּה אָסוּר לְקָרוֹת, אֶלָּא אִם כֵּן לְכַבּוֹד הַמֵּת, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. וְעֵין לְעִיל סִימָן שְׁד"מ סְעִיף י"ז.

ד מִתָּר לְכַנֵּס לְבֵית הַקְּבָרוֹת אוּ לְתוֹךְ דִּי אַמּוֹת שְׁל מֵת אוּ שְׁל קְבָר, וְהוּא לְבוּשׁ צִיצִית, וְהוּא שְׁלֵא יְהֵא נִגְרָר עַל הַקְּבָר. אֲבָל אִם נִגְרָר, אָסוּר מְשׁוּם: לַעֲג לָרֵשׁ (מְשָׁלֵי יוֹ, ה) בְּמָה דְּבָרִים אַמּוּרִים, בִּימֵיהֶם שְׁהִיוּ מְטִילִים צִיצִית בְּמִלְבוּשׁ שְׁלוּבְשִׁים לְצַרְךָ עֲצָמוֹ, אֲבָל הָאֲדָנָא שְׁאִין אָנוּ לוּבְשִׁין אוּתוֹ אֶלָּא לְשֵׁם מְצָוָה, אָסוּר, אֲפֹלוּ אִינָם נִגְרָרִים. וְהֵי מְלִי כְּשֶׁהֲצִיצִיּוֹת מְגַלִּים, אֲבָל אִם הֵם (א) מְכַסִּים, מִתָּר.

ה יֵשׁ נוֹהֲגִין לְקַשֵּׁר שְׁנֵי צִיצִיּוֹת שְׁבִשְׁנֵי כְּנָפִים זֶה עִם זֶה כְּשֶׁנִּכְנָסִים לְבֵית הַקְּבָרוֹת, וְלֹא הוֹעִילוּ כְּלוּם בְּתַקְנַתְם וְעֵין בֵּא"ח סִימָן כ"ג.

1 כּיּוֹן שְׁהַרְחִיק ד' אַמּוֹת, קוֹרָא וּמִתְפַּלֵּל, וְאַפְלוּ רוּאָה
הַקְּבֵר אוֹ בֵּית הַקְּבֵרוֹת. וְאִם יֵשׁ שָׁם מְחַצָּה, מִתֵּר אַחַר
הַמְחַצָּה, סָמוּךְ אֶפְלוּ תוֹךְ ד' אַמּוֹת לַקְּבֵר.

סימן שסח - שלא לנהג קלות ראש

בבית הקברות

סעיפים

ג'

ובו

א בֵּית הַקְּבֵרוֹת, אֵין נוֹהֲגִין בְּהוֹן קְלוּת רֵאשׁ; כְּגוֹן לַפְּנוֹת
שָׁם (כָּל בּוֹ) אוֹ לְאָכַל וְלִשְׁתּוֹת שָׁם, וְאֵין קוֹרִין וְאֵין שׁוֹנֵין שָׁם (סמ"ג), וְאֵין
מְחַשְּׁבִין שָׁם (א) חֲשִׁבוֹנוֹת. (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם רַבֵּנּוּ יְרוּחִים); וְאֵין מְרַעִין בְּהֵם
בְּהַמּוֹת; וְאֵין מוֹלִיכִין בְּהֵם אַמַּת הַמַּיִם; וְלֹא יִטִּיל בְּהֵם
לְקַפְּנֵדְרֵיא (פ"י לְמַעַבְר מַצַּד זֶה לְצַד זֶה); וְלֹא יִלְקֹט מֵהֶם עֲשָׂבִים;
וְאִם לִקֹּט, שְׁצָרִיד לְלַקֵּטוֹן לְצַרְדְּ בֵּית הַקְּבֵרוֹת, שׁוֹרְפֵן
בְּמִקּוֹמָן. **הגה:** וְכוּן אֵין לִקַּח מִקְרַקַּע עוֹלָם שֶׁל קְבֵר, אִף עַל גַּב דְּמִתֵּר
בְּהַנָּאָה (כּוּן מִשְׁמַע מִהַר"ש וְהַמְרָדְכִי). וְכֹל זֶה אֵינוֹ אֶלָּא מִשּׁוּם כְּבוֹד הַמַּתִּים,
וְלָכוּן אִם צָרִיד אוֹתוֹ לְרַפּוּאָה, שְׁרִי (ג"י בְּמִרְדְּכִי). וְכוּן מִתֵּר לְהַנּוֹת מִהַעֲשָׂבִים
שְׁעַל הַקְּבֵרוֹת אוֹ פְרוֹת אֵילָנוֹת שְׁעַלֵיהֶם לְצַרְדְּ הַקְּבֵרוֹת, כְּגוֹן שְׁהַמוּשֵׁל עוֹבֵד
כּוֹכְבִים מְרַעָה בְּהַמּוֹת עַל הַקְּבֵרִים וְאֵי אֶפְשֵׁר לְמַחוֹת בְּיָדוֹ כִּי אִם בְּהוֹצָאָה
מִרְבֵּה, וְאֵין יָד הַקְּהָל מִשְׁגָּת, מוֹכְרִים דְּבָרִים אֵלוֹ כְּדִי לְהַצִּיל הַקְּבֵרוֹת מִיָּד
עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים, שְׁזָהוּ כְבוֹד הַמַּתִּים (ת"י סִימָן רפ"ד וּמַהֲרִי"ו סִימָן נ'). וְאִם אֵין
דְּבָרִים עַל הַקְּבֵרוֹת לְמַכֵּר לְצַרְדְּ הַהוֹצָאָה, אִם יָד הַקְּהָל מִשְׁגָּת וְשְׁבִינְדָם
לְמַחוֹת בְּהוֹצָאָה מוֹעֲטָת, צָרִיכִין לְמַחוֹת, אִם אֵין חֲשֵׁשׁ בְּדָבָר שְׁהַמוּשֵׁל
יִתְגַּרְהַ בְּהֵם עַל יְדֵי זֶה; אֲבָל בְּלֹאוֹ הֵכִי אֵין צָרִיכִין לְמַחוֹת (ג"י ש"ס).

ב אֵילָנוֹת שְׁנוּטְעִין בְּבֵית הַקְּבָרוֹת, מִתֵּר (ב) לְלַקֵּט פְּרוֹתֵיהֶם, מֵאַחַר שְׁאִינָם עַל הַקְּבָרוֹת עֲצָמָם.

ג קֶבֶר חֲדָשׁ, נִמְדָּד וְנִמְכָּר וְנִחְלָק; וְהִישָׁן, אֵינוֹ (ג) נִמְדָּד וְלֹא נִמְכָּר וְלֹא נִחְלָק.

סימן שסט - על איזה טמאה הכהן מזהר

אחד

סעיף

ובו

א הַכֹּהֵן מִזְהָר שֶׁלֹּא לְטָמֵא (א) בְּמֵת, וְלֹא לְכָל טְמָאוֹת הַפּוֹרְשׁוֹת מִמֶּנּוּ, וְלֹא (ב) לְגוֹלָל, וְלֹא לְדוֹפֵק, וְלֹא לְאַבֵּר מִן הַחַי שְׁאִין בּוֹ כְּדִי לְהַעֲלוֹת אֲרוּכָה אִם הִיא מִחֻבֵּר, וְלֹא לְאֵילָן (ג) הַמִּסֻּדָּע עַל הָאָרֶץ וְעֲנַפָּיו מְבַדְּלִים זֶה מִזֶּה וְטְמֵאָה תַּחַת אֶחָד מֵהֶן וְאִין יָדוּעַ תַּחַת אֵיזָה, אוֹ אֲבָנִים הַיּוֹצְאִים מִהַגָּדֵר וְטְמֵאָה תַּחַת אֶחָד מֵהֶם וְאִין יָדוּעַ תַּחַת אֵיזָה, וְכֵן שְׂדֵה שְׁנַחֲרֵשׁ בּוֹ קֶבֶר וְאִין יָדוּעַ מִקוֹמוֹ וְכָל אָרֶץ הָעַמִּים, אֲסוּר לְכַהֵן לְטָמֵא בָּהֶן. הַגָּה: יֵשׁ אוֹמְרִים דְּכַהֲנִים אֲסוּרִים לְטָמֵא לְחַרְבַּב שְׁנִטְמָא בְּמֵת (כָּל בּוֹ בְּשֵׁם סֵפֶר יִרְאִים וְתִשׁוּי רִשְׁבִּי"א בְּשֵׁם רַבּוֹתֵינוּ הַצְּרַפְתִּים), וְיֵשׁ מְקַלִּין (תְּשׁוּבַת רִשְׁבִּי"א שֵׁם בְּשֵׁם הַרְאֲבִי"ד וְעִין בְּתוֹס' דְּנִזִּיר בְּאַרְיִכוֹת), וְכֵן נִהְגוּ לְהַקֵּל וְאִין נִזְהָרִין מִזֶּה.

סימן שע - מי הוא החשוב כמת אף על פי שעודנו חי

ובו

סעיף

אחד

א מי שנשברה מפרקתו **(א)** ורב בשר עמה, וכן מי שנקרע מגבו כדג, אפלו עדין הוא חי, חשיב כמת, ומטמא. אבל גוסס, ומי שנשחטו בו ב' סימנים או פצוע פצעים הרבה, אינם מטמאין, עד שתצא נפשם; ומכל מקום אסור לפנס לבית שיש בו גוסס. ויש מתירין, (ר"ן סוף מ"ק ומרדכי פרק אלו מגלחין בשם בה"ג), וטוב **(ב)** להחמיר.

סימן שעא - דין אהל היאך מביא הטמאה

ובו

ו'

סעיפים

א אסור לכהן **(א)** לפנס תחת אהל שהמת תחתיו, אפלו הוא גדול הרבה, ואפלו לבית אחר או לעליה אחרת, הפתוחים לאותו בית **(ב)** בנקב שיש בו טפח על טפח, ובית לאותו בית, עד עולם; ואם סתם הנקב, מתר לו לפנס לבית האחר, שהסתימה חוצצת, אפלו לא בטלו להיות שם עולמית. והני מלי, שסתם כל הנקב; אבל

אם לא סתם כל הנקב, אלא מעטו מטפח, אם נתנו להיות שם עולמית, ממעט וחוצץ בפני הטמאה שלא תעבר; ואם לאו, אינו ממעט. הגה: וכל דבר המקבל טמאה אינו חוצץ בפני הטמאה (הגהת אלפסי פרק בני העיר ובהל' טמאה להרי"ף ורמב"ן ורא"ש ומרדכי ריש פרק לא נחפר). ולא מקרי סתימה בחלון, אלא אם כן יכול לעמד בלא (ג) סמיכה (ג"ז שם).

ב ארבה שבין בית לעליה ואין בה פותח טפח, וכזית מהמת למטה בבית כנגד הארבה, הבית טהור (ד) והעליה טמאה.

ג שני חדרים (ה) פתוחים לבית, ובכל אחת חצי זית מהמת, ודלתותיהם נעולים, הבית (ו) טמא והם טהורים; ואם נפתחו, גם הם טמאים.

ד חצר המקפת זיזין ואכסדראות, וטמאה באחד מהבתים, אם כל פתחי הבתים והחלונות נעולים, טמאה יוצאת לתחת הזיזין והאכסדראות; והטעם, משום דהואיל וסוף הטמאה לצאת דרך שם, רואין כאלו יצאה; ולכן יש (ז) מחמירין לכהנים לילך דרך שער העיר שסוף המת לצאת משם (פסקי מהרא"י סימן כ"ה וכל בו), ויש מתירין (שם הביא בשם י"א), והמקל לא הפסיד במקום שלא נהגו להחמיר; ואם נפתח חלון או (ח) פתח מצד האחר, ואותם של צד החצר כלם נעולים, אין הטמאה יוצאת לתחת הזיזין. ואם נפתח גם כן אחד מהן לצד (ט) הזיזין, הטמאה יוצאת מהבית לתחת הזיזין. וכן אם

טְמֵאָה תַּחַת הַזֵּיזִין, נִכְנָסֶת מִתַּחַת־יָהּ (י) לְבֵית; לָכֵן
גָּגִים הַבּוֹלְטִים לְמַעַלָּה לְחוּץ עַל פְּתַח־הַבָּתִּים, וְטְמֵאָה
בְּאַחַד מֵהַבָּתִּים, כָּל הַבָּתִּים שֶׁפְּתַח־יָהֶם (יא) פְּתוּחִים,
טְמֵאִים. הַגָּה: בִּי גָּגִין שֶׁאֵין נוֹגְעִין זֶה בְּזֶה, אִף עַל פִּי שֶׁאֵין בִּינֵיהֶם רַק
פְּחוֹת מִגִּי, לֹא הָיָה חֲבוּר לְטְמֵאָה, דְּלֹא אֲמָרִינָן לְבוּד לְהַחֲמִיר (מֵהַרִּי"ו בַּפְּסָקִין)
. וְאִם הָיוּ זֶה לְמַעַלָּה מִזֶּה, אִף עַל פִּי שֶׁאֵין נוֹגְעִים, אֲמָרִינָן: (יב) חֲבוּט רַמִּי,
וְכֹאֲלוּ נוֹגְעִים (נִי"י בְּהַלְכוֹת טְמֵאָה רִי"ף). הַכְּהֻנִּים אֵינָן יְכוּלִין (יג) לָכֵף לְקַרְוֵי
הַמֵּת שֶׁיוֹצִיאוּ הַמֵּת מִמְּקוֹמוֹ, כְּדִי שֶׁהֵם יִהְיוּ רִשְׁאִים לְכַנֵּס לְבֵיתָם, אִם לֹא
בְּמִקּוֹם שֶׁדָּרָךְ לְהוֹצִיא כָּל הַמֵּתִים (תְּשׁוּבַת מֵהַרִּי"ל סִימָן ס"ה).

ה אָסוּר (יד) לְקַרְבַּ בְּתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁל מֵת אוֹ שֶׁל
קֶבֶר. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, שֶׁאֵין הַקֶּבֶר מְסִים
בְּמַחְצוֹת גְּבוּהוֹת י" טְפָחִים, אֲבָל אִם הוּא מְסִים
בְּמַחְצוֹת גְּבוּהוֹת עֶשְׂרֵה טְפָחִים, אוֹ בְּחָרִיץ עֶמֶק י"
טְפָחִים, אֵין צָרִיךְ לְהַרְחִיק מִמֶּנּוּ אֶלָּא ד' טְפָחִים. וּמִתָּר
לְכַהֵן לְעַמֵּד אֶצֶל בֵּית שְׂיֵשׁ בּוֹ מֵת, וּמִתָּר לְגַע בְּכַתְלֵיו, וּבְלִבְד שֶׁלֹּא יִהְיֶה שׁוֹם
דְּבַר מֵאַהֲלֵל עָלָיו (תְּשׁוּבַת הַרְשֵׁב"א סִימָן קל"ו).

ו מֵת הַמוֹנַח בְּסַפִּינָה, אִם הִיא קְטָנָה שֶׁמִּתְנַדְּנֶדֶת
כְּשֶׁדוֹרְכִין בָּהּ, אָסוּר לְכַהֵן (טו) לְכַנֵּס בָּהּ.

סימן שעב - התר טמאה במקום מצוה, ודין קברי עובדי כוכבים

סעיפים

ב'

ובו

א אף על פי שהכהן אסור לכנס לבית הפרס, (פרוש שדה שנאבד בה קבר, ונשחרש בה קבר, ונשעורה מאה אמה) או לארץ העמים, אם היה צריך לילך שם לשא אשה או ללמד תורה, ואין לו דרך אחרת, יכול (א) לעבר דרך שם, אפלו אם מוצא ללמד במקום אחר. וכן אבל העובר דרך שם, יכול לילך אחריו לנחמו. וכן מטמא בטמאה של דבריהם, לדין עם עובדי כוכבים ולערער עמהם, מפני שהוא כמציל מיזם, וכן כל פיוצא בזה. **הגה:** כהן ששוכב ערם, והוא באהל עם המת ולא ידע, אין להגיד לו, אלא יקראו לו סתם, שיצא כדי שילביש עצמו ותחלה. אבל אם כבר הגידו לו, אסור להמתין עד שילביש עצמו. (ב) ודוקא אם הוא באהל המת, שהוא טמאה דאורייתא, אבל אם הוא בבית הפרס או ארץ העמים, שהוא טמאה דרבנן, ילביש עצמו ותחלה, דגדול כבוד הבריות (ת"י סימן רפ"ה), כמו שנתבאר לעיל סימן ש"ג לענן כלאים. כהן שהוא ישן, ומת עמו באהל, צריכין (ג) להקיצו ולהגיד לו כדי שיצא (תשובת מהרי"ל סימן ס"ט).

ב קברי עובדי כוכבים, נכון לזהר הכהן מלילך עליהם;

(מהרי"מ ותוס' פי המקבל) אף על פי שיש (ד) מקלין (רמב"ם והגמ"י בשם סי' יראים) ונכון להחמיר. אבל קבר של מומר (לעבודת כוכבים), מטמא כשל ישראל. (רשב"א סי' קצ"ד ורמ"ב)

סימן שעג - איזה כהן מזהר על

הטמאה, ולאיזה מתים מטמא, ועד

מתי מטמא

סעיפים

ט'

ובו

א כָּשֶׁם שֶׁהִלְכֵהוּ מִזְהָר שְׁלֵא לְטַמְאוֹת, כָּד מִזְהָרִים הַגְּדוֹלִים עַל הַקְּטָנִים. וְדוֹקָא לְטַמְאוֹתוֹ (א) בְּגִדִים, אָבֵל אִם הַקְּטָנִים מְטַמְּאִין מַעֲצָמוֹ, עַיִן בְּאִיחַ סִימָן שֶׁמִּיג אִי צָרִיךְ לְהַפְרִישׁוֹ (הַרְשָׁבִי"א סִימָן קכ"ח וּמַהֲרִי"ו, וְטוֹר בְּשֵׁם הַרְמַב"ם כְּתֵב כָּאן דָּאִין צָרִיךְ).

ב אֶפְלוּ בְּעַל מוּם, מִזְהָר מִלְטַמָּא, אָבֵל (ב) חָלַל וְכֹהֲנֵת, מִתְרִים לְטַמָּא.

ג כָּל הַמֵּתִים הָאֲמוּרִים בַּפְּרָשָׁה שְׁכֵהוּ מְטַמָּא לָהֶם, מִצֹּה שֵׁיטְמָא לָהֶם; וְאִם לֹא רָצָה, מְטַמְּאִים אוֹתוֹ עַל כְּרָחוּ, אֶחָד הָאִישׁ וְאֶחָד הָאִשָּׁה.

ד אֵלוּ הֵם הַקְּרוֹבִים שֶׁמְטַמָּא לָהֶם: אֲשֶׁתוֹ נְשׁוּאָה שֶׁהִיא כְּשָׂרָה; אָבֵל פְּסוּלָה, אוֹ (ג) גְּרוּשָׁה, אוֹ אַרוּסָה, לֹא אוֹיֵן וְלֹא (ד) מְטַמָּא לָהּ; וְכֵן הִיא, לֹא אוֹנֶנֶת וְלֹא מְטַמְּאָה לוֹ. וּמְטַמָּא לְאָמוֹ, אֶפְלוּ (ה) נִתְחַלְלָה; וְלִבְנוֹ וְלִבְתּוֹ דְּקִים לִיהָ שְׁכָלוּ לוֹ (ו) חֲדָשָׁיו, אוֹ שֶׁהֵם מְשֻׁלְּטִים יוֹם וְאֵילָךְ, אֶפְלוּ הֵם פְּסוּלִים; חוּץ מִבְּנוֹ וּבְתוֹ מְשֻׁפְּחָה אוֹ כּוֹתֵית; וְלֶאֱחָיו וְלֶאֱחוֹתוֹ מֵאָבִיו, אֶפְלוּ הֵם פְּסוּלִים,

אָלֵא אִם כֵּן הֵם בְּנֵי שְׂפָחָה אוֹ כּוֹתִית; אָבֵל לְאָחִיו
וְלְאָחוֹתוֹ מֵאִמוֹ, אֵינּוּ מְטָמֵא. וְכֵן אֵינּוּ מְטָמֵא לְאָחוֹתוֹ
אֲרוּסָה, אֲפֹלוּ הִיא אֲרוּסָה לְכֹהֵן; וְלֹא לְאֲנוּסָה וּמִפְתָּה;
אָבֵל מְטָמֵא לְאָחוֹתוֹ אֲרוּסָה (ז) שְׁנַתְּגַרְשָׁה, וּבּוֹגֶרֶת,
וּמִפֶּת עַץ; וּמְטָמֵא לְשׂוֹמֶרֶת יָבָם, אֲפֹלוּ אִם כָּתַב
בְּכַתְּבָתָהּ: אִי מִיתַת בְּלֹא בָּנִים תִּהְדָּר כְּתַבְתָּךְ לְבִי נִשָּׂא
(פְּרוֹשׁ לְבֵית אַבִּיחָה).

ה כָּל אֵלוֹ שְׂמֵטָמֵא לָהֶם, אֲפֹלוּ שְׁלֹא לְצַרְךָ. וַיֵּשׁ
אוֹמְרִים דְּדוֹקָא לְצַרְךָ. **הגה:** וְלִסְבָּרָא הָרֵאשׁוֹנָה, אֲפֹלוּ מִת לוֹ מִת
בְּשַׁבָּת, שְׂאִי אֲפֹשֶׁר לְקַבְּרוֹ בּוֹ בַּיּוֹם, שְׂרִי לְטָמְאוֹת לוֹ וּלְשִׁמְרוֹ, כְּדִי שְׁלֹא יִהְיֶה
מְטַל בְּבִזְיוֹן (תִּי"ה ס"י רפ"ג); וְנִכּוֹן לְהַחֲמִיר כְּסָבָרָא הָאַחֲרוֹנָה, שְׁלֹא לְטָמְאוֹת
רַק לְצַרְךָ קְבוּרָה וּלְהַבִּיאַ לּוֹ אֲרוֹן וְתַכְרִיכֵין. (שֵׁם בְּשֵׁם תּוֹסֵפוֹת שְׁנִי"ץ).

ו אֵינּוּ מְטָמֵא לָהֶם, אֲלֵא עַד שְׂיִסְתָּם (ח) הַגּוֹלֵל. וְאִם דְּעָתוֹ
לְפָנוֹתוֹ, מִתָּר לְטָמֵא לוֹ לְצַרְךָ, עַד שְׂיִסְתָּם גּוֹלֵל שְׁנֵי (תְּשׁוּבַת הַרְשֵׁבִי"א סִימָן רצ"ב)

ז אָסוּר לְכֹהֵן לְהִתְטַמֵּא לְמֵת, אֲפֹלוּ בְּעַת שְׂמֵטָמֵא
לְקָרוֹבָיו. לְפִיכָךְ כֹּהֵן שְׂמֵת לוֹ מֵת, צָרִיךְ לְזַהֵר וּלְקַבְּרוֹ
בְּסוֹף בַּיִת הַקְּבָרוֹת, כְּדִי שְׁלֹא לְכַנֵּס לְבֵית הַקְּבָרוֹת וְלֹא
יִתְטַמֵּא בְּקְבָרוֹת אַחֲרִים כְּשִׁיקְבֵר מֵתוֹ. **הגה:** (ט) וְדוֹקָא
לְאַחַר שְׂפָרֵשׁ מִמֵּתוֹ, אָבֵל בְּעוֹד שֶׁהוּא עוֹסֵק בְּמֵתוֹ, מִתָּר לְטָמְאוֹת אֶף
לְאַחֲרִים (טוֹר).

ח כֹּהֵן שֶׁפָּרְשׁוּ אֲבוֹתָיו מִדַּרְכֵי צְבוּר, כְּגוֹן הַמְּסוּרוֹת, אֵינּוּ מְטַמֵּא לָהֶם; וְלֹא לַהֲרוּגֵי בַּיִת דִּין; וְלֹא לְמִי שֶׁמֵּאֲבָד עֲצָמוֹ לְדַעַת, וְלֹא לְסַפֵּק, כְּגוֹן שֶׁנִּתְעַרַב וְלָדָה בְּוֹלַד חֲבֵרְתָּהּ אוֹ סַפֵּק בֶּן ט' לְרֵאשׁוֹן אוֹ בֶּן ז' לְאַחֲרוֹן.

ט אֵין הַכֹּהֵן מְטַמֵּא לְאַבֵּר מִן הַחַי מְאָבִיו, וְלֹא לְעֶצֶם מֵעֲצָמוֹת אָבִיו. וְכֵן הַמְּלַקֵּט עֲצָמוֹת, אֵינּוּ מְטַמֵּא לָהֶם, אֲף עַל פִּי שֶׁהִשְׁדָּרָה קִיָּמָת. חֶסֶר מִמֶּנּוּ כָּל שֶׁהוּא, אֶפְלוּ הוּא מִנַּח אֶצְלוֹ, אֵינּוּ מְטַמֵּא לוֹ, שֶׁאֵינּוּ מְטַמֵּא אֶלָּא לְשָׁלֵם. וַיֵּשׁ מִי שֶׁאָמַר דְּהֵנִי מְלִי כְּשֶׁחֶסֶר לְאַחַר מִיתָה, אֲבָל אִם חֶסֶר מִמֶּנּוּ אֲבֵר בְּחַיָּיו, וּמָת, מְטַמֵּא לוֹ, אֲף עַל פִּי שֶׁאֵינּוּ שָׁלֵם. וַיֵּשׁ אוֹמְרִים שֶׁאֵינּוּ מְטַמֵּא לַהֲרוּג, דְּמִקְרֵי חֶסֶר (כָּל בּו בְּשֵׁם רִישׁ מֵאוֹרֵא) וְנִכּוֹן לְהַחֲמִיר.

סימן שעד - טמאת כהן למת מצוה, לנשיא ולרבו, ועל איזה מת מתאבלין

א מִצְוָה לְהִטְמָאוֹת לְמֵת מִצְוָה, אֶפְלוּ הוּא כֹּהֵן גָּדוֹל וְנִזִּיר וְהוֹלֵךְ לְשַׁחֵט אֶת פְּסָחוֹ, וְלָמוּל אֶת בְּנוֹ, וּמִצְוָה מֵת מִצְוָה, הֵרִי זֶה מְטַמֵּא לוֹ.

ב אינו נקרא מת מצוה לענין זה, אלא אם כן מצא ראשו ורבו. ואם מצא ראשו ורבו חוץ מאבר אחד, חוזר **(א)** לטמא בשביל אותו אבר.

ג איזהו מת מצוה, שמצאו בדרך או בעיר של עובדי כוכבים, ואין לו קוברים, ומקום שמצאו אינו יכול לקרות ישראל שיענהו ויבא לטפל בו ולקברו, אסור לו לזוז משם ולהניח את המת, אפלו לילך לעיר להביא קוברים, אלא יטמא עצמו ויקברנו. אבל אם היו ישראל קרובים למקום המת, שהמוצא את המת קורא אותם והם עונים לו ובאים לקברו, אין זה מת מצוה שייטמא עליו הלהן, אלא קורא אותם והם קוברים. באו בני העיר, אם יש לו כל **(ב)** צרכו, מושך את ידיו.

(לשון רמב"ן בתה"א ורא"ש בהלכות טמאה) **הגה:** יש אומרים אם אינו מוצא שיקברוהו, רק בשכר, אינו חייב לשכר משלו, אלא מטמא, אם ירצה (נ"י פ"ק האשה רבה בשם ריטב"א). מת הנמצא, ולא ידעין אם עובד כוכבים אם ישראל הוא, אזלינן בתר **(ג)** רבא הנמצאים שם, אם יש, שלא נוכל לומר כל קבוע כמחצה על מחצה (בית יוסף בשם תשובת הרשב"א).

ד כל הקרובים שהלהן מטמא להם, שהם: אביו, ואמו, ובנו, ובתו, ואחיו, ואחותו מאביו הבתולה, ואשתו, מתאבלים עליהם. ועוד הוסיפו עליהם: אחיו מאמו, ואחותו מאמו, בין בתולה בין נשואה, ואחותו נשואה מאביו, שמתאבלים עליהם אף על פי שאין להן

מִטָּמֵא לָהֶם. וּכְשֵׁם שֶׁהוּא מִתְאַבֵּל עַל אִשְׁתּוֹ, כִּדּוּם הִיא מִתְאַבֵּל עָלָיו. וְדוֹקָא אִשְׁתּוֹ כְּשֶׁרָה וּנְשׂוּאָה, אֲבָל פְּסוּלָה אוֹ אַרוּסָה, לֹא. אֲבָל בְּנוֹ, וּבִתּוֹ, וְאָחִיו, וְאָחוֹתוֹ, אֲפָלוּ הֵם פְּסוּלִים, מִתְאַבֵּל עֲלֵיהֶם, חוּץ מִבְּנוֹ, וּבִתּוֹ וְאָחִיו וְאָחוֹתוֹ מִשְׁפָּחָה וְכוּתִית, שְׂאִינוֹ מִתְאַבֵּל עֲלֵיהֶם.

ה הַגֵּר שֶׁנִּתְגַּיֵּר הוּא וּבְנָיו, אוֹ עֶבֶד שֶׁנִּשְׁתַּחֲרַר הוּא

וְאָמוֹ, אֵין מִתְאַבֵּל זֶה עַל זֶה. וְהוּא הַדִּין גַּר שֶׁנִּתְגַּיֵּר עִם אָמוֹ, אֵין מִתְאַבֵּל עֲלֵיהֶם (סְבֵרַת הַרְבַּ מִהַמְרַדְכֵי הַלֵּי שְׂמֵחוֹת מִמַּעֲשֵׂה שְׂבָא לִפְנֵי רִ"י לְמֵאֵי דְקִי"ל אֲבָלוֹת יוֹם רֵאשׁוֹן דְּרַבְּנָן).

ו כָּל מִי שֶׁמִּתְאַבֵּל עָלָיו, מִתְאַבֵּל עִמּוֹ אִם מֵת לוֹ מֵת.

וְדוֹקָא בְּעוֹדוֹ בְּפָנָיו, אֲבָל שְׂלֵא בְּפָנָיו אֵין צָרִיד לְנַהַג אֲבָלוֹת; חוּץ מֵאִשְׁתּוֹ, שְׂאָף עַל פִּי שֶׁמִּתְאַבֵּל עָלֶיהָ אֵינוֹ מִתְאַבֵּל עִמָּה אֶלָּא עַל אָבִיהָ אוֹ עַל אִמָּה מְשׁוּם כְּבוֹד חֲמִיו וְחֲמוֹתוֹ, אֲבָל עַל אָחִיהָ וְאָחוֹתָהּ אוֹ בְּנָהּ וּבִתָּהּ מֵאִישׁ אַחֵר, אֵינוֹ מִתְאַבֵּל עִמָּה. וּמְכַל מְקוֹם אֵינוֹ יָכוֹל לְכַפֵּה לְהַתְקַשֵּׁט, אֲבָל יָכוֹל לְמַזְג לוֹ הַכּוֹס וּלְהַצִּיעַ לוֹ הַמָּטָה וְלִרְחֹץ פָּנָיו יָדָיו וְרַגְלָיו. וְכֵן הִיא אֵינָה מִתְאַבֵּל עִמּוֹ, אֶלָּא כְּשֶׁמֵתוֹ חֲמִיהָ אוֹ חֲמוֹתָהּ, אֲבָל שְׂאָר קְרוֹבָיו שְׂמֵתוֹ, אֵינָה מִתְאַבֵּל עִמּוֹ. **הגה:** וַיֵּשׁ אוֹמְרִים דְּהַאִידְנָא נוֹהֲגִין לְהַקְל בְּאֲבָלוֹת זֶה שֶׁל הַמִּתְאַבֵּלִים עִמּוֹ, דְּאֵין זֶה אֶלָּא מְשׁוּם כְּבוֹד הַמִּתְאַבֵּלִים, וְעַכְשָׁו נִהְגוּ כֵּלָם לְמַחֵל. וְכֵן נוֹהֲגִין הַאִידְנָא שְׂלֵא לְהַתְאַבֵּל כָּלֵל עִם הַמִּתְאַבֵּלִים (טוֹר בְּשֵׁם הַרְאִישׁ וְהוּא בְּפִי אִי"מ וְרַמְבַּ"ן בַּת"ה וְהַגַּמְ"י פֶּרֶק א), וְכָל הַמְחַמֵּיר בְּזֶה אֵינוֹ אֶלָּא מִן **(ד)** הַמִּתְמַיְהִים (הַגְּהוֹת מִיְמוֹנֵי פ"ב). וּמְכַל מְקוֹם נִהְגוּ שְׂכַל קְרוֹבֵי הַמֵּת, הַפְּסוּלִין לוֹ **(ה)** לְעֵדוֹת, מִרְאִין קִצַּת אֲבָלוֹת בְּעֶצְמוֹן כָּל שְׁבוּעַ הַרְאִשׁוֹנָה, דְּהֵינּוּ עַד אַחַר שֶׁבַת **(ו)** הַרְאִשׁוֹן, שְׂאֵינָן רוֹחֲצִים וְאֵין

מְשַׁנִּים קִצַּת בְּגָדֵיהֶם כְּמוֹ בְּשָׂאֵר שַׁבַּת (גְּדוּלֵי אוֹסְטְרִיָּה דְּנִהְגוּ בֵּן). וַיֵּשׁ מִקְוֹמוֹת שְׁנֵהֲגוּ עוֹד לְהַחְמִיר בְּעֲנֵינֵיהֶם אַחֲרַיִם, וְהֶעֱקָר כְּמוֹ שְׁכַתְבֵּתִי. וְכָל זֶה בְּשִׁמוּעָה קְרוֹבָה, אוֹ שֶׁהָיָה אֶצֶל הַמֵּיתָה; אֲבָל בְּשִׁמוּעָה רְחוּקָה, אֵין לְאַבְלוֹת זֶה מְקוֹם כָּלֵל (תְּמַצָּא הַכֹּל מִבְּאֵר בַּתִּיבָה סִימָן רַנִּי"א). מִי שֶׁרוֹצֶה לְהַחְמִיר עַל עֲצָמוֹ לְהִתְאַבֵּל עַל מִי שֶׁאֵינוֹ צָרִיד, אוֹ לְלַבֵּשׁ שְׁחָרִים עַל קְרוֹבוֹ, אֵין מוֹחִין בְּיָדוֹ (הַרְאִישׁ כָּלֵל כִּי"ז דִּין ט').

ז אֵין מִתְאַבְּלִים עִם הַקְּרוֹבִים שְׁמִתְאַבְּלִים עֲלֵיהֶם, אֲלֹא כְּשִׁמִּתְאַבְּלִים עַל הַקְּרֹבָה דְּשָׂאֵר, כְּגוֹן בְּנוֹ וְאָחִיו שְׁמִתְאַבְּלֵי עַל בֶּן וּבַת שְׁלֵהֶם; אֲבָל עַל קְרֹבָה דְּקְדוּשָׁין שְׁלֵהֶם, כְּגוֹן שְׁמִתָּה אֲשֶׁת בְּנוֹ אוֹ אֲשֶׁת אָחִיו אוֹ בַּעַל בְּתוֹ אוֹ בַּעַל אַחוֹתוֹ, אֵינוֹ מִתְאַבְּלֵי עֲלֵיהֶם.

ח תֵּינוּק, כָּל שְׁלֵשִׁים יוֹם וַיּוֹם שְׁלֵשִׁים בְּכָלֵל, אֵין מִתְאַבְּלִים עָלָיו, אֲפֹלוּ גָמְרוּ שְׁעָרוֹ וְצִפְרָנָיו; וּמִשָּׁם וְאֵילָךְ מִתְאַבְּלֵי עָלָיו, אֲלֹא אִם כֵּן נוֹדַע שֶׁהוּא בֶּן ח'. וְאֵי קִים לִיָּה בִּיָּה שְׁכָלוֹ לוֹ חֲדָשָׁיו, כְּגוֹן שְׁבַעַל וּפְרֵשׁ וְנוֹלַד חֵי לְט' חֲדָשִׁים גְּמוּרִים, אֲפֹלוּ מֵת בַּיּוֹם שֶׁנוֹלַד, מִתְאַבְּלִים עָלָיו. סִפֵּק בֶּן ט' לְרֵאשׁוֹן (אוֹ) בֶּן ז' לְאַחֲרוֹן, שְׁנֵיֶהֶם מִתְאַבְּלִים עָלָיו (מְרַדְכֵי הַלְכוֹת אַבְלוֹת וְהַגְּהוֹת מִיְמוֹנֵי פֶּרֶק א' וּבֵית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַתּוֹסֵפוֹת)

ט יֵשׁ מִי שֶׁאֹמֵר דְּתֵאוּמִים שְׁמֵת א' מֵהֶם תּוֹדֵד שְׁלֵשִׁים יוֹם, וְהַשְּׁנֵי חֵי וּמֵת אַחַר ל' יוֹם, אֵין מִתְאַבְּלִין (ז) עָלָיו.

2 על רבו שלמדו חכמה נוהג דיני אנינות, אלא שמברך ומזמן ומתאבל עליו בחליצת סנדל וכל דיני אבלות, יום (ח) אחד. (וכתב הבית יוסף בשם רבי שמחה שצריך לשנות מקומו בב"ה, מיהו במקצת היום סגי).

יא נשיא, אף על פי שהכל מטמאין לו, אין מתאבלים עליו. **הגה:** יש אומרים דאין מתאבלין על בן הראשון או בן הבכור שמת לאדם (כל בו וריב"ש ובית יוסף הביאו מי שנהגו כן, והם כתבו שהוא טעות); והמנהג הוא מנהג טעות, אלא חזנים להתאבל עליהם. ומכל מקום נשתרבו המנהג בעירנו שאין אב ואם הולכים אחר בניהם (ט) הראשון לבית הקברות. יש אומרים בשעת הדבר אין מתאבלים, משום ביצתותא (תשובת מהרי"ל סימן ג'), ושמתתי קצת נהגו בן.

סימן שעה - אימתי מתחיל האבלות,

ולמי שמפנין מקבר לקבר

ובו י"א סעיפים

א מאימתי חל האבלות, משנקבר ונגמר סתימת הקבר בעפר, מיד מתחיל האבלות ומעטף ראשו, אבל אינו חולץ מנעליו עד שיגיע לביתו (רמב"ן). ועכשו נוהגים לחלץ מנעל אחר סתימת הגולל מיד, כדאיתא בסימן שע"ו.

הגה: וע"ל סימן שפ"ב. ה"ה סביר שנסתם הקבר והתחיל להתאבל, ואחר כך נודע לו שטעה, חוזר ומתחיל האבלות מחדש (תשובת הרא"ש פ"ל כ"ז).

ב מי שְׁדַרְכָּם לְשַׁלַּח הַמֵּת לְמַדִּינָה (א) אַחֲרַת לְקַבְרוֹ, וְאִינָם יוֹדְעִים מְתֵי יִקְבֵר, מֵעַת שְׂיַחֲזְרוּ פְּנִיָּהֶם מִלְלוֹת מִתְחִילִין לְמָנוֹת שְׁבָעָה וְשִׁלְשִׁים וּמִתְחִילִין לְהִתְאַבֵּל (ב) רמב"ם פְּרָק א' מֵה"א ד"ו) ; וְהַהוֹלְכִים עִמוֹ, מוֹנִים מִשְׂיַקְבֵר. וְאִם גְּדוֹל הַמְּשַׁפָּחָה הוֹלֵךְ עִמוֹ, אֵף אֵלוֹ (ב) שְׁבָכָאן אִינָם מוֹנִים אֲלֵא מִשְׂיַקְבֵר ; וּגְדוֹל מִשְׁפָּחָה הֵינּוּ (ג) דְּבִיתָא סָמוּךְ עָלֶיהָ וְגִרְיָרִי כְּלָהוּ בְּתַרְיָה, לֹא שְׁנָא אַח לֹא שְׁנָא בֶן קָטָן ; וַיֵּשׁ מִי שְׂאוֹמֵר וְהוּא שְׂיָהָא בֶן י"ג.

ג אִם מִפְּנִין אֶת הַמֵּת מִקְבֵר לְקַבֵּר, אִם קְבָרוֹהוּ בְּקַבֵּר רֵאשׁוֹן עַל דַּעַת לְהִיּוֹת קְבוּרָה שָׁם עוֹלָמִית, אֲלֵא שְׂאַחַר כֶּךָ נִמְלָכוּ לְפָנוֹתוֹ מִשָּׁם, אִין מוֹנִין לוֹ אֲלֵא מִשְׂיַקְבֵר בְּקַבֵּר רֵאשׁוֹן, אֲפָלוּ פְּנוּהוּ תוֹךְ ז'. אֲבָל אִם בְּתַחֲלָה קְבָרוֹהוּ עַל דַּעַת לְפָנוֹתוֹ כְּשִׂיזְדַּמֵּן לָהֶם, מִתְחִילִין אֲבָלוֹת מִיָּד ; וְאִם פְּנוּהוּ תוֹךְ שְׁבָעָה, חוֹזְרִין וּמוֹנִין מִשְׂיַקְבֵר שְׁנִית ; וְאִם לֹא פְּנוּהוּ עַד לְאַחַר שְׁבָעָה, כְּבֵר עָבַר אֲבָלוֹתָם וְאִין מִתְאַבְּלִין עָלָיו פַּעַם אַחֲרַת ; וְאִם מִתְחִלָּה הָיָה דַּעַתָּם לְפָנוֹתוֹ מִשָּׁם תוֹךְ שְׁבָעָה, אִין מִתְחִילִין לְמָנוֹת עַד שְׂיַקְבֵר בְּקַבֵּר הַשְּׁנִי.

ד אִם נָתְנוּ הַמֵּת בְּאֶרוֹן, וּנְתָנוּהוּ בְּבֵית אַחַר לְפִי שְׁהִיָּתָה הָעִיר בְּמָצוֹר, מוֹנִים לוֹ מִיָּד שְׁבָעָה וְשִׁלְשִׁים, אֵף עַל פִּי

שְׂדַעְתֶּם לְקַבְּרוֹ בְּבֵית הַקְּבָרוֹת אַחַר הַמָּצוֹר, וּסְתִימַת אָרוֹן הָיָה (ד) כְּקְבוּרָה וְחָל עֲלֵיהֶם אֲבֵלוֹת מִיָּד.

ה הַרוּגֵי מַלְכוּת שְׂאִין מְנִיחִים אוֹתָם לְקַבֵּר, מֵאִימַתִּי מִתְחִילִין לְהִתְאַבֵּל עֲלֵיהֶם וְלִמְנוֹת זֵי וּשְׁלֵשִׁים, (ה) מְשַׁנְתֵּי־אֲשׁוֹ לְשֵׂאל לְמַלְאָךְ לְקַבְּרוֹ, אִף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִתְיָאֲשׁוּ מְלַגְנֵב אוֹתָם.

ו מִי שֶׁהוֹדִיעוּהוּ שֶׁצָּלְבוּ עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים קְרוּבוֹ בְּעִיר אַחֲרַת וְנִהַג אֲבֵלוֹת מִיָּד, וְאַחַר כֵּן נוֹדַע לוֹ שֶׁעֲדִין עוֹמֵד בְּצִלְיָבָה, אוֹתוֹ אֲבֵלוֹת לֹא עָלָה לוֹ וְחוֹזֵר וּמוֹנֶה מְשִׁיקָבֵר אוֹ מְשַׁנְתֵּי־אֲשׁוֹ (ו) מְלַקְבְּרוֹ (דַּעַת רַ״י וְרַמְבַּ״ן).

ז מִי שֶׁטָּבַע בְּמַיִם שֵׁישׁ לָהֶם (ז) סוּף, אוֹ שִׁיֵּצָא קוֹל שֶׁהִרְגוּהוּ לְסֻטִים אוֹ שֶׁגִּרְרָתוֹ חִיָּה, מֵאִימַתִּי מוֹנִים, מְשַׁנְתֵּי־אֲשׁוֹ לְבִקֵּשׁ. מְצֹאוּהוּ אֲבָרִים אֲבָרִים וּמְפִירִין אוֹתוֹ בְּסִימְנֵי גוֹפּוֹ, אִין מוֹנִין לוֹ עַד שֶׁיִּמָּצֵא רֵאֲשׁוֹ וְרֵבּוֹ אוֹ יִתְיָאֲשׁוּ מְלַבְקֵשׁ (בְּרִיתָא מְבִיאָה רַמְבַּ״ן) ; וְאִם נִמְצָא אַחַר שְׁנֵתֵי־אֲשׁוֹ מִמֶּנּוּ, אִין הַקְּרוּבִין צָרִיכִים לְחֹזֵר וּלְהִתְאַבֵּל, אֲלֵא הַבְּנִים, אִם הֵם (ח) שֶׁם בְּשַׁעָה שְׁנִמְצָא מִתְאַבְּלִים אוֹתוֹ הַיּוֹם דְּלֹא גָרַע מְלַקוּט עֲצָמוֹת אָבִיו ; אֲבָל אִם אִינָם שֶׁם, וְשָׁמְעוּ אַחַר שֶׁעָבַר הַיּוֹם, אִין צָרִיכִין לְהִתְאַבֵּל. הַגָּה: אִם שָׁלְחוּ מִתֵּיהֶם לְעִיר אַחֲרַת, (ט) שְׂדִינָם לְהִתְחִיל הַאֲבֵלוֹת מְשַׁיְחֲזִירוּ פְּנֵיהֶם, וְהִתְחִילוּ לִמְנוֹת הַאֲבֵלוֹת, וְאַחַר כֵּן נִתְפַּס הַמַּת

ולא נתן לקבורה זמן ארוך, אין צריכין להפסיק אבילותו, ואין צריכין לחזור ולהתאבל אחר כך, דמאחר שדינן להתחיל מיד, אין צריכין להפסיק (מרדכי סוף מ"ק).

ח מי שמת לו קרוב, ולא ידע עד שבא למקום שמת שם המת, או למקום קבורה, אם היה במקום קרוב שהוא מהלך יי פרסאות שאפשר שיבא ביום אחד, אפלו בא ביום הז', אם מצא מנחמים אצל גדול הבית, אפלו שנינערו לעמד, הואיל ומצא מנחמים דהינו שנוהגים עדיו קצת אבילות (טור ורשב"א בתשובה), עולה ומונה לו עמהם תשלום שלשים יום; ואם לא מצא מנחמים, מונה לעצמו. וכן אם היה במקום רחוק, אפלו בא ביום שני, מונה לעצמו שבעה ושלשים מיום שבא. הגה: (י) ויש אומרים דאפילו אם בא אחד, ואין הגדול בבית רק שהלך לצרף המת, אם חזר תוך ג' ימים הוי כאילו הוא בבית והבא תוך ג' מונה עמהם (וכן הוא בטור); ויש להקל כסברא זו. וכל שדינו למנות עמהם, אפלו אם חזר אחר כך לביתו, מונה עמהם (הרשב"א סימן תע"ז).

ט במה דברים אמורים, כשלא שמע שמת, עד שבא. אבל אם נודע לו ביום והתחיל להתאבל, לא יקצר אבילותו בשביל שבא אצלם.

י מי שהוא אביל, ובתוך ז' מת לו מת אחר, מונה ז' למת אחרון ועולים לו לתשלום שבעה ימי אבילות הראשון.

יא מי (יא) שֶׁהִתְפַּלֵּל עֲרֵבִית, וְעָדִין הוּא יוֹם, וְשָׁמַע שְׁמַת לוֹ מֵת, יֵשׁ מִי שְׁאוּמֵר שְׁמוֹנֶה מִיּוֹם הַמַּחֲרָת, וְאוֹתוֹ יוֹם אֵינוֹ עוֹלָה.

סימן שעו - מנהג המנחמין, ודין מת שאין לו מנחמים

סעיפים

ד'

ובו

א אין המנחמים רשאים לפתח, עד שיפתח האבל תחלה. והאבל מסב בראש, וכיון שנענע האבל בראשו, בענין שנראה שפוטר את המנחמים, אינם רשאים לישוב אצלו. אין אבל או חולה חגיבים לעמוד, אפלו מפני נשיא (פי א"מ).

ב הבא לכבד את חברו ולקום מפניו, אומר לו: שב, אלא אם כן הוא אבל או חולה, דמשמע: שב באבלות שלך, שב בחלי שלך. הגה: לא יאמר אדם: לא נפרעתי כפי מעשי, או כיוצא בדברים אלו, שאל פתח פיו לשטן (כו משמע בפרק מי שמתו ובהגהות אלפסי שם). ואל יאמר אדם לאבל: מה לך לעשות כפי אי אפשר (א) לשנות, שזהו כגדוף, דמשמע הא אם אפשר לשנות הנה עושה, אלא יקבל עליו גזרת השם ותברך מאהבה (נ"י פי שור שנגח דמשמע כן בגמרא).

ג מת שאין לו אבלים להתנחם, באים עשרה בני אדם כשרים ויושבים במקומו כל ז' ימי האבלות, ושאר העם מתקבצים עליהם; ואם לא היו שם עשרה קבועים, בכל יום ויום מתקבצים עשרה משאר העם ויושבים במקומו. **הגה:** ולא ראיתי נוהגין כן. וכתוב במהרי"ל: נוהגים **(ב)** להתפלל בעשרה כל ז' במקום שנפטר שם האדם, והינו על אדם שלא הניח קרובים ידועים להתאבל עליו, אבל יש לו בשום מקום שמתאבלים עליו, אין צריך וקזה ראוי לנהג.

ד עכשו נוהגים שאחר שנגמר סתימת הקבר מעפר או לאחר שהפך האבל פניו מן המת, חולצין מנעל וסנדל ומרחיקין **(ג)** מעט מבית הקברות, ואומרים קדיש דהוא עתיד לחדתא עלמא, ואחר כך תולשין **(ד)** עפר ותולשין עשבים, ומשליכים אחר גום ורוחצין ידיהם **(ה)** במים.

הגה: יש אומרים שיושבים ז"פ, מפני שהרוחות מלוות אותו, וכך זמן שיושבין, בורחין ממנו (מהרי"ל בתשובה כ"ג בשם י"א). ובמדינות אלו לא נהגו לישיב רק ג"פ, אחר שרחצו הידים, ואומרים כל פעם: ויהי **(ו)** נעם וגוי (תהלים צ, יז), יושב בסתר (תהלים צא, א) וגוי וכשנקבר המת ביום טוב, יכולין לישיב כך ג"פ כמו בחל (מ"כ בהגהות מנהגים). והוא הדין אם נקבר סמוך לשבת, עושין כן בשבת. ונהגו להקפיד אם יכנס אדם לבית אחר קדם שירחץ וישיב ג"פ, ומנהג אבותינו תורה (שם במהרי"ל). ונמצא במדרשות לומר קדיש על אב (כל בו וריב"ש בשם תנחומא וספרי, ויבחי בשם מסכת כלה, ובית יוסף בשם הזהר, ובאור זרוע בשם תנא דבי אליהו רבא); על כן נהגו לומר על אב ואם קדיש בתרא י"ב חדש, וכן נהגו להפטיר בנביא, ולהתפלל ערבית במוצאי שבתות שהוא הזמן שחוזרין הנשמות לגיהנם, וכשהבן מתפלל ומקדש ברבים, פודה אביו ואמו מן הגיהנם (כל בו בשם הגהות). ונהגו לומר קדיש על האם אף על פי שהאב חי עדיו, אינו בידו למחות לבנו שלא יאמר קדיש על אמו (סברת הבית יוסף על פי המנהג). מצוה להתענות ביום שמת אב או אם (ריב"ש וכל בו). שלשה אחיו ואיש **(ז)** נכרי, השלשה אחיו נוטלין השלשה קדישין והאומר

נוטל קדיש אַחד. וְנִהְגּוּ שָׂאם מְגִיעַ לְאָדָם יוֹם שְׁמֵת בּוֹ אָבִיו וְאִמּוֹ, שְׂאוּמְרִים עֲלֵיהֶם קְדִישׁ יְתוּם לְעוֹלָם, וּמִי שֶׁיִּזְדַּע לְהִתְפַּלֵּל כָּל הַתְּפִלָּה, מִתְפַּלֵּל; וְאִם יֵשׁ אֲבָלִים אַחֲרֵים, נִהְגּוּ שְׁתוּדָה שְׁבַעַה לְאָבְלָם הֵם (ח) קוֹדְמִים, וְאִין לוֹ קְדִישׁ כָּלֵל; תוּדָה שְׁלֹשִׁים, יֵשׁ לוֹ קְדִישׁ (ט) אַחַד; לְאַחַר ל', כָּל הַקְּדִישִׁים שֶׁל אוֹתוֹ הַיּוֹם הֵם שְׁלוֹ. וּמוֹנִין שְׁבַעַה וְל' מִיּוֹם הַקְּבוּרָה, אֶף עַל פִּי שְׁלֹא שָׁמַע הָאָבֵל מִיָּד (במהרי"ל). וְאִם נִכְרִי הוּא כְּאֶחָד מִבְּנֵי הָעִיר לְעֲנִין קְדִישׁ זֶה, הוֹלְכִים אַחַר (י) הַמְּנַהֵג (אגור). וְאִין מְקוֹם לְקְדִישׁ זֶה אֶלָּא עַל אָב וְאִם בְּלֶבֶד, אֲבָל לֹא בְּשָׂאָר קְרוֹבִים (בְּאוֹר זְרוּעַ). וְאִם אִין בְּבִי"ה אֲבָל עַל אָבִיו וְאִמּוֹ, אוֹמֵר אוֹתוֹ קְדִישׁ מִי שְׂאִין לוֹ אָב וְאִם, בְּעַד כָּל מֵתֵי יִשְׂרָאֵל. (ש"ס) וְיֵשׁ מְקוֹמוֹת שֶׁנִּהְגּוּ שְׂשָׂאָר קְרוֹבִים אוֹמְרִים קְדִישׁ עַל קְרוֹבֵיהֶם כְּשֶׁאִין אֲבָלִים עַל אָבִיהֶם וְאִמָּם, וְיֵשׁ מְקוֹמוֹת שֶׁאֲפֵלוּ יֵשׁ אֲבָלִים עַל אָבִיהֶם וְאִמָּם, אוֹמְרִים שְׂשָׂאָר קְרוֹבִים, אֶלָּא שְׁעוֹשִׁים פְּשָׁרָה בֵּינֵיהֶם שְׂאִין אוֹמְרִים כָּל כָּד קְדִישִׁים כְּמוֹ הָאֲבָלִים עַל אָב וְאִם (מהרי"ק שְׂרֵשׁ מ"ד); וְהוֹלְכִין בְּכָל זֶה אַחַר הַמְּנַהֵג, וּבְלֶבֶד שְׂיֵהָא מְנַהֵג קְבוּעַ בְּעִיר. וְהָאֲבָלִים אוֹמְרִים קְדִישׁ אֲפֵלוּ בְּשַׁבַּת וְיוֹם טוֹב (בְּאוֹר זְרוּעַ בְּשֵׁם ר"י מְקוֹרְבִי"ל), אֲבָל לֹא נִהְגּוּ לְהִתְפַּלֵּל בְּשַׁבַּת וְיוֹם טוֹב (כֵּן הוּא בְּתַשׁוּבַת מַהְרִי"ל), אֶף עַל פִּי שְׂאִין אִסּוּר בְּדַבָּר, אֲבָל בַּיּוֹם הַחֹל, מִי שֶׁיִּזְדַּע לְהִתְפַּלֵּל, יִתְפַּלֵּל וְיוֹתֵר מוֹעִיל מִקְדִישׁ יְתוּם שְׁלֹא נִתְקַן אֶלָּא לְקַטְנִים; וּמִי שְׂאִינוֹ יוֹדַע לְהִתְפַּלֵּל כָּל הַתְּפִלָּה, יִתְפַּלֵּל לְמִנְצַח וּבָא לְצִיּוֹן וְכוּ' (בְּאוֹר זְרוּעַ). וְנִהְגּוּ שְׂאִין אוֹמְרִים קְדִישׁ וְתַפְלָה (יא) רַק י"א חֲדָשִׁים, כְּדִי שְׁלֹא יַעֲשׂוּ אָבִיהֶם וְאִמָּם רְשָׁעִים, כִּי מִשְׁפַּט רְשָׁע י"ב חֲדָשׁ. וְאִם הָיוּ אֲבָלִים כְּאִין וּבָאוּ אַחַר כָּד אֲבָלִים אַחֲרֵים, הַשְּׁנִיִּים יֵשׁ לָהֶם הַקְּדִישִׁים וְהַתְּפִלוֹת כָּל ל' יוֹם מִיּוֹם הַקְּבוּרָה, אֶף עַל פִּי שְׁלֹא שְׁמַעוּ. יֵשׁ אוֹמְרִים דְּמוּמָר (יב) שֶׁנִּהְרַג בְּיַד עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, בְּנֵיו אוֹמְרִים עָלָיו קְדִישׁ (הַרְד"כ בֵּית י"א וּבב"ז) וְעִין לְעִיל סִימָן ש"מ.

סימן שעז - דין עבדים ושפחות ומנודה שיש להם אבילות

א הַעֲבָדִים וְהַשְּׁפָחוֹת, אִין עוֹמְדִין עֲלֵיהֶם בְּשׁוּרָה, וְאִין

אומרים עליהם תנחומי אבלים, אלא אומרים לו:
המקום ימלא חסרוןך, כשם שאומרים לאדם על שורו
וחמורו.

ב אבל מנדה, אין (א) מברין אותו ואין אומרים לו
תנחומי אבלים.

ג מנדה שמת, מנחמים אביו.

סימן שעח - דיני סעדת הבראה לאיש ולאשה

סעיפים

י"ג

ובו

א אבל (א) אסור לאכל משלו בסעדה ראשונה, אבל
בשניה מתר, אפלו ביום ראשון. ומצוה על שכניו
שיאכילוהו משלהם, כדי שלא יאכל משלו. ויכול אחד
להאכיל את חברו בימי אבלו, והוא (ב) יחזר גם כן
ויאכילנו בימי אבלו, ובלבד שלא יתנו בתחלה.

ב אשה שארעה אבל, אין לאנשים להברותה; אבל

נָשִׁים מִבְּרִין אוֹתָהּ. וְאִשָּׁה נְשׂוּאָה שְׂאֲרָעָה אֲבָל, אֵינָה יְכוּלָה לֶאֱכֹל סְעֵדָה רֵאשׁוֹנָה מִשָּׁל בְּעָלָהּ. וְכֵן מִי שֵׁישׁ לוֹ סוֹפֵר אוֹ שְׂכִיר, אִם אוֹכֵל בְּשִׂכְרוֹ וְאֲרָעוֹ אֲבָל, לֹא יֵאָכֵל סְעֵדָה רֵאשׁוֹנָה מִשָּׁל בְּעַל הַבַּיִת. אֲבָל מִי שֶׁזָּן עָנִי אוֹ יְתוֹם אוֹ לְבָנוֹ וּבֵתוֹ, בְּלֹא תְנָאִי, וְאֲרָעָם אֲבָל, יְכוּלִים לֶאֱכֹל סְעֵדָה רֵאשׁוֹנָה מִשָּׁל בְּעַל הַבַּיִת.

א אִם רָצָה הָאָבֵל שֶׁלֹּא **ג** לֶאֱכֹל בַּיּוֹם הָרֵאשׁוֹן, מִתֵּר לֶאֱכֹל מִשָּׁלוֹ אַפְלוֹ סְעֵדָה רֵאשׁוֹנָה. **הגה:** וְכֵן אִם לֹא הִבְרוּהוּ בַּיּוֹם רֵאשׁוֹן שֶׁנִּמְשָׁד עַד הַלַּיְלָה, מִתֵּר לֶאֱכֹל בְּלַיְלָה מִשָּׁלוֹ, וְאִין צְרִיךְ הַבְּרָאָה (טוֹר בְּשֵׁם רַב הַפּוֹסְקִים).

ד הֵיוּ נוֹהֲגִים לְהַתְעַנּוֹת בַּיּוֹם מֵיַתֵּת הַחֲכָמִים.

ה מִי שֶׁנִּקְבַּר בְּעֶרֶב שַׁבַּת סָמוּךְ לַחֲשֻׁכָה קִדָּם בֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת, יֵשׁ מִי שֶׁאֹמֵר שֶׁמִּבְּרִין אוֹתוֹ אַז; וְלִי נִרְאָה דְכֵיּוֹן שֶׁאִינוֹ חוֹבָה טוֹב שֶׁלֹּא לְהַבְרוֹתוֹ אַז, מִפְּנֵי כְבוֹד הַשַּׁבַּת, וְכֵן נוֹהֲגִין.

ו אִין מִבְּרִין עַל הַקָּטָן אֶלֶּא אִם כֹּן הוּא בֶן שְׁלֹשִׁים יוֹם שְׁלֹמִים, אוֹ קִים לֵה בֵּה שֶׁכָּלוּ לוֹ חֲדָשִׁיו.

ז מִרְבִּיצִין וּמְכַבְּדִין בְּבֵית הָאָבֵל, וּמְדִיחִין קְעָרוֹת,

כּוֹסוֹת וְצִלוֹחִיּוֹת וְקִיתוֹנוֹת, וְאִין מְבִיאִין שָׁם לֹא בְּשָׂמִים וְלֹא מִגָּמֵר, אֲבָל מְבִיאִים אוֹתָם בְּבַיִת (ד) שֶׁהֵמֶת שָׁם וְאִין מְבָרְכִים עֲלֵיהֶם; וְאִין אוֹמְרִים שְׂמוּעָה וְאַגְדָּה בְּבַיִת הָאֵבֶל, אֲלֵא יוֹשְׁבֵין וְדוֹמְמִים.

ח כִּיּוֹן שֶׁנִּקְבַּר הֵמֶת, מִתֵּר לֶאֱכֹל בְּשָׂר וְלִשְׁתּוֹת יַיִן מֵעַט בְּתוֹךְ הַסְּעֵדָה, כְּדִי לְשָׂרוֹת אֲכִילָה שֶׁבִּמְעִיו אֲבָל לֹא לְרוֹוֹת.

ט מְקוֹם שֶׁנִּהְגּוּ לְהִבְרֹוֹת בְּבָשָׂר וַיִּין וּמֵינֵי מִטְעָמִים עוֹשִׂים; וּמְבָרִין תְּחִלָּה בְּבִיצִים אוֹ בְּתַבְּשִׁיל שֶׁל עֲדָשִׁים, זָכָר לְאֵבֶלוֹת, וְאַחַר כֵּן אוֹכְלִים כָּל צָרָכָם.

י אִין לֶאֱכֹל עִם הָאֵבֶל כָּל כֵּן בְּנֵי אָדָם (ה) שֶׁיִּתְחַלְּקוּ לְשָׁנֵי מְקוֹמוֹת.

יא הֵיכָא שְׂצָרִיד לְמִנּוֹת שְׂבָעָה אַחַר הָרֶגֶל, וְכֵן אִם שָׁמַע שְׂמוּעָה (ו) בְּשַׁבָּת, צָרִיד לְהִבְרֹוֹתוֹ הַבְּרָאָה רֵאשׁוֹנָה שְׂבִימֵי אֵבֶלוֹת. וַיֵּשׂ אוֹמְרִים שֶׁכִּיּוֹן שֶׁנִּדְחָה יוֹם רֵאשׁוֹן אִין מְבָרִין אוֹתוֹ, וְכֵן נוֹהֲגִים (בְּמִרְדְּכִי בַּמִּיָּק בְּשֵׁם יִיא וְנִיִּי), וְאַפְלוּ הֵיכָא דְעוֹלָה לוֹ לְמִנְיָן ז' כְּגוֹן בְּמְקוֹמוֹת שְׂעוֹשִׁין שְׁנֵי יָמִים, שֶׁשְׁנֵי עוֹלָה.

יב אִין מְבָרִין עַל שְׂמוּעָה רְחוּקָה.

יג פְּרִיס (פְּרוּשׁ בּוֹצֵעַ לֶחֶם לְבָרֵךְ הַמּוֹצֵיא) מְנַחֵם גְּדוֹל דְּבָהוּן, וּבְשֶׁבֶת
פְּרִיס
כְּאוֹרְחִיהָ.

סימן שעט - דין ברכת המזון בבית האבל

סעיפים

ה'

ובו

א כְּשֶׁמְבָרְכִין בְּרֶכֶת הַמְּזוֹן בְּבֵית הָאֵבֶל, אוֹמֵר בְּרָכָה רְבִיעִית כְּנִסְחָה זוֹ: בֵּאִי אֱלֹהֵינוּ מִלֶּךְ הָעוֹלָם הָאֵל אָבִינוּ מִלְּפָנֶיךָ בּוֹרְאֵנוּ גּוֹאֲלֵנוּ קְדוֹשֵׁנוּ קְדוֹשׁ (א) יַעֲקֹב הַמְּלַךְ הַחַי הַטּוֹב וְהַמְּטִיב אֵל אֶמֶת דִּין אֶמֶת שׁוֹפֵט בְּצֶדֶק וְכוּ'.
הגה: לוקח נפשות במשפט שליט בעולמו לעשות בו כְּרָצוֹנוֹ כִּי כָל דְּרָכָיו בְּמִשְׁפָּט וְאֶנְחָנוּ עִמּוֹ וְעִבְדָּיו וּבְכָל אֶנְחָנוּ חַיִּים לְהוֹדוֹת לוֹ וּלְבָרְכוֹ גּוֹדֵר פְּרָצוֹת יִשְׂרָאֵל הוּא יְגַדֵּר הַפְּרָצָה הַזֹּאת מֵעֲלֵינוּ וּמֵעַל אֵבֶל זֶה לְחַיִּים (ב) וּלְשָׁלוֹם (טור).

ב יֵשׁ מוֹסִיפִים בְּבָרְכָה שְׁלִישִׁית: נַחֵם ה' אֱלֹהֵינוּ אֶת אֲבֹתֵינוּ יְרוּשָׁלַיִם וְאֶת הָאֲבֹתִים הַמְּתֵאֲבָלִים בְּאֵבֶל הַזֶּה, נַחֵם מֵאֲבָלִים וְשִׂמְחָה מִיְגוֹנָם, כְּאֵמֹר: כְּאִישׁ אֲשֶׁר אָמוּ תִנְחַמְנוּ (ישעיה סו, יג) וְכוּ' בֵּאִי מְנַחֵם צִיּוֹן בְּבִנְיָן יְרוּשָׁלַיִם.

ג יש אומרים בברכת זמון: נברך מנחם אבלים
שאכלנו משלו.

ד בשבת, אם ברך בנחיד, או בגי אבלים, מברך כדרך
שמברך בחול, דצנעא הוא. ואם אכלו אחרים עמו
ויברכו, אין מזכירין מעין המארע, דכיון דאכא אחרים
לאו צנעה הוא.

ה אבל (ג) מצטרף לתפלה ולזמון, בין לגי בין לעשרה.

סימן שפ - דברים שהאבל אסור בהם

סעיפים

כ"ה

ובו

א אלו דברים שהאבל אסור בהם: במלאכה, ברחיצה
וסיכה ונעילת הסנדל ותשמיש המטה, ואסור לקרות
בתורה, ואסור בשאלת שלום ובכביסה, וחיב בעטיפת
הראש ובכפית המטה, כל שבעה, ואסור להניח תפלין
ביום הראשון, ואסור בגהוץ ובתספורת ושמחה ואחוי
קרע כל לי יום וכל דברי אבילות נוהגין בין ביום בין בלילה (בתישבות
הרשב"א סימן תמ"ו).

ב מְלֹאכָה כִּיצַד, כָּל גִּי יָמִים הָרֵאשׁוֹנִים אָסוּר
בְּמִלְאכָה, אֲפָלוּ עָנִי הַמִּתְפָּרֵס מִן הַצְדָּקָה; מִכָּאן
וְאֵילָךְ, אִם הוּא עָנִי וְאִין לוֹ מָה יֹאכֵל, עוֹשֶׂה בְּצִנְעָא
בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, וְאִשָּׁה טוֹוָה (א) בְּפִלְךָ בְּתוֹךְ בֵּיתָהּ, אֲבָל
אָמְרוּ חֲכָמִים: תָּבֵא מֵאֶרֶץ לְשִׁכְנֵיו שֶׁהִצְרִיכוּהוּ לְכָךְ.
כְּדָרָךְ שֶׁמִּתֵּר לְכַתֵּב בְּחַל (ב) הַמּוֹעֵד, כָּךְ מִתֵּר לְכַתֵּב בְּיָמֵי אֲבָלוֹ; אֲבָל לֹא
בְּעִנְיָן אַחֵר (כָּל בּוֹ בְּשֵׁם הַרִ"מ וּבִי"י סוּף סִימָן זָה).

ג כְּשֵׁם שֶׁהוּא אָסוּר בַּעֲשִׂית מְלֹאכָה, כָּךְ הוּא אָסוּר
לְשֵׂא וּלְתֵן בְּסַחֲוֹרָה, וְלִילֵךְ מִמְּדִינָה לְמְדִינָה בְּסַחֲוֹרָה.

ד אֲפָלוּ דָבָר הָאֲבִד אָסוּר הָאֲבָל לַעֲשׂוֹת בֵּין עֲבָדָיו
וְשִׁפְחוֹתָיו (ג) וּבְנָיו וּבְנוֹתָיו שֶׁמַּעֲשֶׂה יְדִיהֶם שָׁלוּ.

ה אָסוּר לַעֲשׂוֹת מְלֹאכָתוֹ עַל יְדֵי אַחֲרִים אֲפָלוּ עוֹבֵד כּוֹכָבִים
(מְרֻדְכֵי רִישׁ פֶּרֶק מִי שֶׁהִפְדָּ), אֲלֵא אִם כֵּן הוּא דָבָר הָאֲבִד, שֶׁדָּבָר
הָאֲבִד מִתֵּר לְאֲבָל לַעֲשׂוֹת עַל יְדֵי אַחֲרִים; אֲפָלוּ דָבָר
הָאָסוּר בַּמּוֹעֵד מְשׁוּם טְרַחָא, מִתֵּר, וְאֲפָלוּ הוּא מַעֲשֶׂה
אִמָּן. **הגה:** וְיֵשׁ אֲזוּמָרִים דָּאִם לֹא יוֹכֵל לַעֲשׂוֹת עַל יְדֵי אַחֲרִים, וְהוּא דָבָר
הָאֲבִד, מִתֵּר לַעֲשׂוֹת הָאֲבָל (ד) בְּעֶצְמוֹ (טוֹר בְּשֵׁם הַרְמְבִּין וְהַרְאִ"שׁ וְכוּן כְּתֵב רַבְּנוּ
יְרוֹחֵם); וְלֹאֲחֵר שְׁלֹשָׁה יָמִים הָרֵאשׁוֹנִים יֵשׁ לְהַקֵּל, וְאֲפָלוּ תוֹךְ גִּי וְהוּא הֶפְסֵד
מְרַבָּה.

ז פְּרָק־מִטְיָא שְׁלוֹ, בְּדַבֵּר הָאֲבָד, שְׁאֵם לֹא יִמְכַר יִפְסִיד
מִהִקְרוֹ, נִמְכַּרְתָּ עַל יְדֵי אַחֲרִים; אָבֵל אִם לֹא יִפְסִיד
מִהִקְרוֹ, אֲלֵא שְׁאֵם יִמְכַרְנָה עֵתָה יִרְוִיחַ בָּהּ יוֹתֵר מִשְׁאֵם
יִמְכַרְנָה אַחֵר כְּדָ, אָסוּר. וּמְכַל מְקוֹם אִם שְׂיָרוֹת אוֹ
סְפִינּוֹת בָּאוּ, אוֹ שְׁהֵם מִבְּקָשִׁים לְצֵאת, וּמוֹכְרִים בְּזוּל
אוֹ לֹוֹקְחִים בְּיָקָר, מִתֵּר לְמַכַּר וְלִקְנוֹת עַל יְדֵי אַחֲרִים,
אֲפֹלוֹ שְׁלֹא לְצַרְדָּ תִשְׁמִישׁוּ, אֲלֵא לַעֲשׂוֹת סְחוּרָה
לְהִשְׁתַּכֵּר.

ח לְהִלּוּוֹת לְעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים בְּרַבִּית, לְאוֹתָם שְׂרָגִילִים
לְלוּוֹת מִמֶּנּוּ, מִתֵּר לְהִלּוּוֹת לָהֶם עַל יְדֵי אַחֲרִים, מִשׁוּם
דְּהוּי דְּבַר (ה) הָאֲבָד.

ט אִי מְסִיק זִוְזִי בְּאִינְשֵׁי, וְהֵאֲדָנָא מִשְׂפַּח לְהוּ, וּבַתֵּר
הִכִּי לֹא מִשְׂפַּח לְהוּ, שְׂרִי (ו) לְשַׁדְרִי עֲלִיהוּ.

י אִם יֵשׁ לוֹ דִּין עַל אָדָם, אֵינּוּ תוֹבֵעַ כָּל זֵי. וְאִם הוּא
דְּבַר הָאֲבָד, כְּגוֹן שְׂבִקְשׁ לִילְדָ לְמַדִּינַת הַיָּם, אוֹ שְׂעֵדִיו
(ז) חוֹלִים, עוֹשֶׂה מְרָשָׁה וְדָן עִמּוֹ.

יז כָּל הַדְּבָרִים שֶׁהִתִּירוּ בַּמוֹעֵד מִשּׁוּם (ח) צֶרֶךְ הַמוֹעֵד,
כֻּלָּם אָסוּרִים בְּאֵבֶל, אֲפֹלוּ עַל יְדֵי אַחֲרִים.

יח אֵבֶל שֶׁשָּׂדְהוּ בְּיַד אַחֲרִים בְּאַרְיִסוֹת אוּ בְּחִכּוּרוֹת אוּ
בְּקַבְלָנוֹת, הֵרִי אֵלוּ עוֹבְדֵין כְּדַרְכּוֹן בִּימֵי הָאֵבֶל שֶׁל בַּעַל
הַשָּׂדֶה, וְאֲפֹלוּ נִשְׁלַם זְמַן חִכּוּרוֹתֶם קִדְּם וְנִשְׁאַרוּ בַּשָּׂדֶה
כְּמוֹ שֶׁהָיוּ.

יט אִם הָאֵבֶל הוּא אָרִיס בַּשָּׂדֶה שֶׁל אַחֲרִים, לֹא יַעֲבֹר
הוּא בַּעֲצָמוֹ, אֲבָל עַל יְדֵי אַחֲרִים (ט) מִתֵּר.

יג אִם יֵשׁ שֹׁכֵיר יוֹם שֶׁעוֹבֵד שָׂדֶה הָאֵבֶל, אֲפֹלוּ בְּעִיר
אַחֶרֶת, לֹא (י) יַעֲשֶׂה.

יד אִם יֵשׁ לְאֵבֶל חֲמוֹר אוּ סְפִינָה מְחֻכָּר אוּ מְשֻׁכָּר בְּיַד
אַחֵר, הֵרִי זֶה לֹא יַעֲשֶׂה בִּימֵי אֵבֶלוֹ שֶׁל בַּעַל הַחֲמוֹר
וְהַסְפִּינָה, אִם לֹא שֶׁשָּׁכְרוּ קִדְּם שֶׁהִתְחִיל הָאֵבֶלוֹת וְעַדֵּין
לֹא כָּלָה הַזְּמַן ; אֲבָל אִם כָּלָה הַזְּמַן, אָסוּר.

טו אם הָיָה הַחֲמוֹר וְהַסְּפִינָה בְּיַד אַחֲרִים, לְמַחְצָה, לְשֵׁלִישׁ וְלָרְבִיעַ, יֵשׁ מִתִּירִים וַיֵּשׂ אוֹסְרִים.

טז אם הָאֲבֵל מְשַׁכֵּר לְאַחַר, לֹא יַעֲשֶׂה מְלָאכָה בְיָמָיו אֲבָלוּ. אֲבָל עַל יְדֵי אַחֲרִים, (יא) שָׂרִי (זֶהוּ מִהֲרַאִישׁ).

יז הִיָּתָה מְלָאכָת אַחֲרִים בְּיָדוֹ, אֲפָלוּ בְּדָבָר (יב) תְּלוּשׁ, כְּגוֹן לְאַרְגָּ, בֵּין בְּקַבְּלָנוֹת בֵּין שְׁלֵא בְּקַבְּלָנוֹת, לֹא יַעֲשֶׂה. **הגה:** וְאִם הוּא דָבָר הָאֲבֵד, יַעֲשֶׂה עַל יְדֵי (יג) אַחֲרִים (ד"ע). מִתֵּר לְקַבֵּל מְלָאכָה בְיָמָיו אֲבָלוּ לַעֲשׂוֹת אַחַר כֶּף, וּבִלְבַד שְׁלֵא יִשְׁקַל וְלֹא יִמָּדַד כְּדָרוֹ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בְּשֶׁאֵר פְּעָמִים (מְרַדְּכֵי הַלְכוֹת אֲבָל).

יח הִיָּתָה (יד) מְלָאכָתוֹ בְּיַד אַחֲרִים, בְּקַבְּלָנוֹת בְּדָבָר תְּלוּשׁ, בְּבֵיתוֹ, לֹא יַעֲשֶׂה; בְּבֵית אַחֲרִים, יַעֲשֶׂה. וּבִלְבַד שֶׁקַּבְּלוּ הַמְּלָאכָה קִדְּם שֶׁנַּעֲשֶׂה אֲבָל (מְרַדְּכֵי סוּף מִ"ק וְר"י).

יט הָיָה לוֹ בְּנֵן בְּיַד אַחֲרִים, בְּקַבְּלָנוֹת, בְּחָל אוֹ בְּחָל הַמוֹעֵד לֹא יַעֲשֶׂה, אֲפָלוּ הוּא חוּץ (טו) לְתַחוּם הָעִיר; וְאִם אֵלוּ הַקַּבְּלָנִים עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, מִתִּירִים לְבָנוֹתוֹ בְּשַׁבַּת וַיּוֹם טוֹב שֶׁחָלוּ בְיָמָיו הָאֲבָל, אִם הוּא חוּץ לְתַחוּם הָעִיר וַאֲיֵן עִיר אַחֲרֵת שָׁבָה יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ תַּחוּם שֶׁל אוֹתוֹ בֵּית.

ב אם קבלו אחרים לחרש ולזרע שדהו, יש אומרים שמתרין לחרש ולזרע בימי אבלו של בעל השדה, ויש מי שאוסר.

כא שני שתפים חנוניים שארע אבל לאחד מהם, נועלים חנותם, שלא יעשה השתף בפרהסיא, אבל יכול לעשות בצנעא בתוך ביתו, אפלו בעסק השתפות. ואם האבל אדם חשוב, והשתפות נקרא על שמו, שאפלו אם יעשהו בצנעא בתוך ביתו ידוע שיש לאבל חלק בו, אסור לשני לעשות אפלו בתוך ביתו.

כב כבוד הבית, הדחת כוסות והצעת המטות, אין בהם משום מלאכה לאבל; וכן מתר לאשה לאפות ולבשל בימי אבלה כל הצריך לה, אבל מה שאינו צריך לה אסור; וכן אשה המשרתת בבית בעל הבית אחד, וארעה אבל, מתרת לאפות ולבשל ולעשות שאר צרכי הבית, בין שהיא משרתת בחנם בין (טז) בשכר.

כג ההולך ממקום למקום לסחורה, ושמע שמועה קרובה, אם יכול למעט שלא לעשות שום עסק באותה העיר, מוטב; ואם לאו, שאם לא יקנה באותה העיר לא ימצא, יקנה לצורך הדרך דברים שיש בהם חיי נפש.

כז על כָּל הַמֵּתִים, רָצָה לְמַעַט בְּעֶסֶק סְחוּרָה הַמִּתְּרַת לוֹ, כְּגוֹן דְּבַר הָאֲבָד, יִמְעַט; רָצָה, אִינוֹ מִמְעַט. עַל אָבִיו וְאִמּוֹ, יִמְעַט.

כח על כָּל הַמֵּתִים אָסוּר עַד לִי יוֹם לִילָדוֹ בְּסְחוּרָה לְמַרְחוּק, דְּאִכָּא פְּרָסוּם גְּדוּל וְדוּמָה לְשִׁמְחָה שְׁהוּלָדוֹ בְּשִׁירָא גְדוּלָה וְשִׁמְחִים הֶרְבֵּה בְּדֶרֶךְ; בְּאָבִיו וְאִמּוֹ, עַד שְׂיִגְעֲרוּ בּוֹ חֲבֵרָיו וַיֹּאמְרוּ: לֵךְ עִמָּנוּ.

סימן שפא - אסור רחיצה וסיכה לאבל

סעיפים

ו'

ובו

א רְחִיצָה כִּיצַד, אָסוּר לְרַחֵץ כָּל גּוּפוֹ, אֶפְלוּ בְּצוּנָן; אֲבָל פָּנָיו יָדָיו וְרַגְלָיו, בְּחַמִּין, אָסוּר; בְּצוּנָן, מִתֵּר. וְאִם הָיָה מְלַכְלֵךְ בְּטֵיט וְצוּאָה, רוֹחֵץ כְּדֶרְכּוֹ וַאֲיִנוֹ חוֹשֵׁשׁ. הַגָּה: וְכָל זֶה מְדִינָא אִינוֹ אָסוּר רַק שְׁבָעָה, אֲבָל אַחַר כֶּף מִתֵּר בְּרְחִיצָה, אֶלָּא שְׁנֵהֲגוּ הָאֲדָנָא (**א**) לְאָסוּר כָּל רְחִיצָה כָּל לִי יוֹם (מֵהַר"ם הַלְכוֹת שְׁמֵחוֹת וּבִהַגְמִי"י פ"ז מֵהַל' י"ט וּפ"י דֵּהַל' אֲבָל); וְאֶפְלוּ לְחוּף הָרֵאשׁ אָסוּר (לְקַמֵּן ס"י ש"צ וּבֵא"ז); וְאִין לְשָׁנוֹת הַמְּנַהֵג, כִּי מְנַהֵג קָדוּם הוּא וְנִתְיַסַּד עַל פִּי וְתִיקוּן (א"י בְּשֵׁם רַשְׁבִּי"א).

ב סיכה כיצד, אסור לסוד אפלו כל שהוא, אם מכון לתענוג, אבל אם הוא להעביר הנהמה מתר; ואין צריך לומר משום רפואה, כגון שיש לו חטטין בראשו.

ג יולדת אבלה שצריכה לרחץ, (ב) מתר. וכן מאן דאית ליה ערבוביא ברישיה, מתר לחף ראשו בחמין, דלא גרע מאסטניס (פיי קר הגויף ומצנן), שמתר לרחץ כל גופו. ולא כל מי שאמר: אסטניס אני, מתירין לו, אלא דוקא שהוא ידוע שהוא אסטניס ומתנהג בנקיות, ואם לא ירחץ יצטער הרבה ויבא לידי מחוש.

ד מי שתכפוהו אבליו, שארעו שני אבלות זה אחר זה, מתר לרחץ כל גופו בצונן.

ה נדה שנידמנה זמן טבילתה בימי אבלה, אינה טובלת (טור בשם ר"ת וע"פ ומהרי"ק שרש ל"ה). **הגה:** וכל שכן שאינה רוחצת ללבש לבנים. אבל מיד אחר ז', אף על פי שנהגו אסור ברחיצה כל ל', מכל מקום היא מתרת רק שתשנה הרחיצה קצת (א"י בסוף הלכות אבל), ונחליק לבן תלבש וסדין לבן תציע, שלא תבא לידי ספק (תשובת מהרי"ל סימן ט"ו).

ו אשה לא תכחל ולא תפרקס בימי אבלה, שכל אלו אסורים ברחיצה. ואשת איש אינה אסורה אלא תוך

שְׁבֻעָה, אֲבָל אַחֲרַי מִתְּתָרַת בְּכָל, כְּדֵי שְׁלֹא תִתְגַּנֶּה עַל
בְּעֵלָהּ. כֹּלָה שְׁאֲרָעָה אֲבָל תּוֹדֵי שְׁלֵשִׁים יוֹם לְחַפְתָּהּ,
מִתְּתָרַת לְהִתְקַשֵּׁט אֶפְלוֹ תּוֹדֵי ז'. בּוֹגֶרֶת שְׁאֲרָעָה אֲבָל, כִּיּוֹן
שְׁעוֹמֶדֶת לְנִשְׂאָה, מִתְּתָרַת בְּכַחוּל וּפְרָקוּס אֲבָל אֲסוּרָה
בְּרַחֲצֵת חֲמִין כָּל גּוּפָהּ; נִעְרָה אֲבָלָהּ, אֲסוּרָה אֶפְלוֹ
בְּכַחוּל וּפְרָקוּס.

סימן שפב - אסור נעילת הסנדל לאבל

סעיפים

ה'

ובו

א (אבל) אֲסוּר בְּנִעִילַת הַסַּנְדָּל, דְּוָקָא שֶׁל עוֹר; אֲבָל
בְּאֲנַפְלָיָא שֶׁל בְּגָד אוֹ שֶׁל גְּמִי אוֹ שֶׁל שַׁעַר אוֹ שֶׁל עֵץ,
מִתֵּר, שְׂאִין מִנְעֵל אֶלָּא שֶׁל עוֹר. וְאִם הוּא שֶׁל עֵץ וּמְחַפָּה
עוֹר, אֲסוּר.

ב (א) חִיָּה מִתְּתָרַת לְנַעַל כָּל לִי יוֹם, מִפְּנֵי שֶׁהַצָּנָה קָשָׁה
לָהּ.

ג כָּל אָדָם מִתֵּר לְנַעַל בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ סַכָּנַת עֶקְרָב.

ד אָבֵל וּמִנְדָּה שֶׁהָיוּ מִהַלְכִים בְּדָרֶדֶד, מִתְרִים בְּנִעִילַת הַסִּנְדֵּל, וּכְשִׁיגִיעוּ לָעִיר, חוֹלְצִין. וַיֵּשׁ מִי שֶׁאָמַר שְׂאֵם הִיא עִיר שְׂרָבָה עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, אִין חוֹלְצִין עַד שֶׁיִּכְנָסוּ לְרַחוּב (ב) הַיהוּדִים.

ה אִם צָרִיךְ לְחַלֵּץ מִנְעָל בְּבֵית הַקְּבָרוֹת אַחַר שֶׁנִּקְבַּר הַמֵּת, נִתְּבָאָר בְּסִימָן שַׁעֲיָהּ. הַגָּה: יֵשׁ אֲמָרִים שֶׁצָּרִיךְ לִילֵד זַחַף מִבֵּית הַקְּבָרוֹת לְבֵיתוֹ אִם מֵת אָבִיו אוֹ אִמּוֹ (כָּל בּוֹ בְּשֵׁם רִ"ט), וְלֹא (ג) רְאִיתִי נוֹהֲגִין כֵּן.

סימן שפג - אסור תשמיש המטה לאבל

סעיפים

ב'

ובו

א אָבֵל אֲסוּר בְּתִשְׁמִישׁ הַמֵּטָה, אָבֵל בְּשָׂאָר דְּבַר קְרֵבָה מִתֵּר, אֲפָלוּ בְּמִזִּיגַת הַכּוֹס וְהַצָּעַת הַמֵּטָה וְהִרְחָצַת פָּנָיו יָדָיו וְרַגְלָיו, בֵּין בְּאַבְלוֹת דִּידָהּ בֵּין בְּאַבְלוֹת דִּידָהּ. אָבֵל חַבּוּק וְנָשׁוּק יֵשׁ לְהַחְמִיר (רַבֵּנוּ יְרוּחָם). וּמִתְּרַת לֶאֱכֹל עֵמוֹ בְּקַעְרָה. וּמִתְּרַת לִישׁוֹן עֵמוֹ הוּא (א) בְּבִגְדוֹ וְהִיא בְּבִגְדָהּ; וּמִיָּהוּ מְשׁוּם לֶךְ לֶךְ אֲמָרִינָן נִזְיָרָא יֵשׁ לְהַחְמִיר שְׂלֵא יִישׁוֹן (עֲמָה) בְּמֵטָה כָּלֵל.

ב בַּמָּה דְּבָרִים אֲמֹרִים, בְּשָׂאָר אַבְלוֹת; אֲבָל אִם מֵת אָבִיו שֶׁל חֲתָן אוֹ אִמָּה שֶׁל כֶּלֶה, שְׂמִכְנִיסִין אֶת הַמֵּת לַחֲדָר וְאֶת הַחֲתָן וְאֶת הַכֶּלֶה לַחֲפָה, וּבֹעֵל בְּעִילַת מִצְוָה וּפּוֹרֵשׁ וְנוֹהֲגִים ז' יָמֵי הַמְּשֻׁתָּה, וְאַחַר כֵּן שְׁבַעַת יָמֵי אַבְלוֹת, אָסוּר לְהִתְיַחַד עִמָּה כָּל יוֹם, אֲלֵא הוּא יֶשֶׁן בֵּין הָאֲנָשִׁים וְהִיא יֹשְׁנָה בֵּין הַנְּשִׁים, כְּדֹאִיתָא בְּסִימָן שְׁמִ"ב. אֲבָל אִם כָּנַס לַחֲפָה וְהִתְחִילוּ יָמֵי הַמְּשֻׁתָּה שָׁלוּ, וְאַחַר כֵּן מֵת לוֹ מֵת, מִתֵּר לְהִתְיַחַד עִמָּה כְּמוֹ בְּשָׂאָר אַבְלוֹת, וְהוּא שְׁבַעַל; אֲבָל אִם לֹא בְּעַל, אָסוּר לְהִתְיַחַד עִמָּה כָּל יָמֵי הָאֲבָל, בֵּין בַּחֵל בֵּין בְּשַׁבָּת.

סימן שפד - האבל אסור בתלמוד תורה

סעיפים

ה'

ובו

א אֲבָל, כָּל שְׁבַעַת יָמִים אָסוּר לְקָרוֹת בְּתוֹרָה, נְבִיאִים וּכְתוּבִים, מְשֻׁנָּה, גְּמָרָא, הִלְכוֹת וְאַגְדוֹת. וְאִם רַבִּים צָרִיכִים לוֹ (א) לְהִתְלַמֵּד, מִתֵּר, וּבְלָבַד שֶׁלֹּא יַעֲמִיד תִּרְגָּמוֹ אֲלֵא יֹאמֵר לְאַחַר, וְהָאֲחֵר לְתִרְגָּמוֹ, וְתִרְגָּמוֹ יִשְׁמִיעַ לְרַבִּים. **הגה:** אוֹ יִדְרֹשׁ בְּעֶצְמוֹ (מְרַדְּכֵי הִלְכוֹת אֲבָל). וְיִכּוֹל לְפַסֵּק אָסוּר וְהִתֵּר לְיַחִיד הַשּׁוֹאֵל אוֹתוֹ, אִם אֵין אַחַר אֲלֵא הוּא, וְצָרִיכִין לוֹ (בא"ז

וְרִי יְרוּחֶם) . אָבֵל אָסוּר לֹאמַר הַלְכָה לְתַלְמִידָיו, וְכֵן נוֹהֲגִין, אַף עַל פִּי שְׂיֵשׁ
מִקְלִין (תַּאֲיוּ בְשֵׁם י"א) .

ב אִם הָאָבֵל (ב) כָּהֵן, וְאִין בְּבִי"ה כָּהֵן אַחֵר, אָסוּר לוֹ
לְעֹלוֹת לְקָרוֹת בְּתוֹרָה.

ג אִם אִין שָׁם מִי שְׂחֵתְפִיל לְהוֹצִיא אֶת הַרְבִּים יָדֵי
חוֹבְתָן, יָכוֹל הָאָבֵל לְהִתְפִּיל לְהוֹצִיאָן. **הגה:** וּמִצְוָה לְהִתְפִּיל
שְׁחָרִית וְעֶרְבִית בְּמָקוֹם שְׂמֵת שָׁם, אֲפֹלוּ אִין אָבֵל, כִּי יֵשׁ בְּזָה נַחַת רוּחַ
לְנִשְׁמָה (א"י), וְהָאָבֵל מִצְטָרֵף לְמַנְיָן (ש"ס) .

ד אָבֵל מִתָּר לְקָרוֹת בְּאִיּוֹב וּבְקִינּוֹת וּבְדַבָּרִים הָרָעִים
שְׂבִירְמִיָּה וּבְהִלְכוֹת אָבִלוֹת וְעַיִן בַּאֲי"ח סִימָן תַּקְנִיד סְעִיף ב'.
וְהֵנִי מְלִי בֵּינוּ לְבֵין עֶצְמוֹ, אָבֵל אִינוּ לֹאמַד עִם אַחֲרִים,
אֲלֹא הֵם יוֹשְׁבִים וְנוֹשְׂאִים וְנוֹתְנִין בְּהִלְכוֹת אָבִלוֹת,
וְאִם טָעוּ מְשִׁיבֵן בְּשִׁפְהָ רָפָה, וְהוּא אִינוּ שׂוֹאֵל. וְהֵנִי מְלִי
כְּשֵׁאִין רַבִּים צְרִיכִים לוֹ, אָבֵל אִם רַבִּים צְרִיכִים לוֹ,
אֲפֹלוּ בְּהִלְכוֹת אַחֲרוֹת מִתָּר, כְּדָאֲמַרְיָן.

ה אָבֵל שְׂיֵשׁ לוֹ בְּנִים קְטַנִּים, אִין לוֹ לְבַטְלָם מִלְמוּדָם.

סימן שפה - דין שאלת שלום באבל

ובו

ג'

סעיפים

א אבל אסור בשאלת שלום. כיצד, שלשה ימים הראשונים אינו שואל בשלום כל אדם, ואם אחרים לא ידעו שהוא אבל ושאלו בשלומו, לא ישיב להם שלום אלא יודיעם שהוא אבל. מג' עד שבועה, אינו שואל, ואם אחרים לא ידעו שהוא אבל ושאלו בשלומו, משיב להם. משבועה עד ל', שואל בשלום אחרים שהם שרויים בשלום, ואין אחרים שואלים בשלומו, וכך שפן שמשביב למי ששואל בשלומו. לאחר ל' יום, הרי הוא כשאר כל אדם. במה דברים אמורים, בשאר קרובים, אבל על אביו ואמו שואל בשלום אחרים אחר שבועה, ואין אחרים שואלים בשלומו עד אחר י"ב חדש. הגה:

ומאחר שאסור בשאלת שלום, כל שפן שאסור להרבות בדברים נרמב"ם פ"ה וכל בו). ואם עושה לכבוד רבים, כגון שרבים באים לנחמו, מתר לומר להם: לכו לבתיכם לשלום, דלכבוד רבים שרי (נ"י פרק אין מגלחין ובהגהות מ"י ובמרדכי הלכות אבל). ויש מקלין האדנא בשאלת שלום האבל לאחר (א) ל', ואין טעם להם, אם לא שיתלקו לומר שזה מה שאנו נוהגים לא מקרי שאלת שלום (ב) שבימיהם (סברת הרב). ועין בא"ח סימן פ"ט.

ב המוצא את חברו אבל בתוך ל' יום, מדבר עמו תנחומין ואינו שואל בשלומו. לאחר ל' יום, שואל בשלומו ואינו מדבר עמו תנחומים כדרךכו, אלא מן הצד, שאינו מזכיר לו שם המת, אלא אומר לו: תתנחם. מתה אשתו ונשא אחרת, אינו נכנס לביתו לדבר עמו תנחומין. מצאו בשוק, אומר לו: תתנחם, בשפה רפה ובכלבד ראש. אבל אם לא נשא אחרת, מדבר

עֲמוּ תִנְחוּמֵי עַד שְׁיַעֲבְרוּ גִ' רְגָלִים. וְעַל אָבִיו וְעַל אִמּוֹ
מְדַבֵּר עֲמוּ תִנְחוּמֵי כָּל יִיב חֲדָשׁ; לְאַחַר יִיב חֲדָשׁ מְדַבֵּר
עֲמוּ מִן הַצֵּד.

ג מְקוֹם שְׁנֵהֲגוּ לְהִיּוֹת שׁוֹאֲלִים בְּשָׁלוֹם אֲבִלִים בְּשַׁבָּת,
שׁוֹאֲלִים. וְכֵתֵב הַרְמַבֵּי"ם שְׁהֶאֱבַל נוֹתֵן שָׁלוֹם לְכָל אָדָם
בְּשַׁבָּת, שֶׁהוּא מְכַלֵּל דְּבָרִים שְׁבַפְרָה־סִיָּא. **הגה:** וְאִסּוּר לְשַׁלַּח
(ג) מְנוֹת לְאֲבִל עַל אָבִיו וְאִמּוֹ כָּל יִיב חֲדָשׁ, וְאֶפְלוּ בְּשַׁבָּת, בְּמְקוֹם שְׁנֵהֲגוּ
שְׁלֵא לְשַׁאֵל בְּשָׁלוֹם בְּשַׁבָּת (תְּשׁוּבַת מַהֲרִ"ל ס"י ל"א); אֲבִל בְּמְקוֹם שְׁנֵהֲגוּ לְשַׁאֵל
בְּשָׁלוֹם בְּשַׁבָּת, גַּם זֶה שָׂרִי.

סימן שפו - עטיפת הראש באבל

אחד

סעיף

ובו

א אֲבִל חַיֵּב בְּעֵטִיפַת הָרֹאשׁ, דְּהֵינּוּ שְׁיַכְסֶּה רֹאשׁוֹ
בְּטָלִית אוֹ בְּסוּדָר וְיַחֲזִיר קֶצֶתוֹ עַל פְּיוֹ וְעַל רֹאשׁ הַחֹטֶם;
וְהֵי מְלִי שְׁצָרִיד עֵטִיפָה, בְּכָל הַיּוֹם. אֲבִל כְּשֶׁבָּאִין
מִנְחָמִים אֲצֻלוֹ, מְגַלָּה רֹאשׁוֹ לְכְבוֹדָם. **הגה:** וַיֵּשׁ אוֹמְרִים
שְׂאִין נוֹהֲגִין בְּמִדֵּינוֹת אֵלּוּ בְּעֵטִיפָה (תְּהַחֲזִיק מִיְמֵינֵי פִיָּה); וְכֵן (א) הַמְנַהֵג פְּשוּט,
וְאִין לְהַחֲמִיר לְשָׁנוֹת בְּמָה שְׁלֵא נִהְגִי אֲבוֹתֵינוּ.

סימן שפז - דיני כפית המטה

סעיפים

ב'

ובו

א אָבֵל חָיֵב בְּכִפֵּית הַמָּטָה. וּבְשַׁעַת שְׁנָה וְאַכִּילָה, יוֹשֵׁב עַל מָטָה כְּפוּיָה, אָבֵל כָּל הַיּוֹם אֵינוֹ יוֹשֵׁב, אֶפְלוּ עַל מָטָה כְּפוּיָה, אֵלֶּא עַל גְּבִי קִרְקַע. וְכֵן הַמְנַחֲמִים אֵינָם רְשָׁאִים לַיֹּשֵׁב אֵלֶּא עַל גְּבִי קִרְקַע.

ב (א) עֲכָשׁוּ לֹא נִהְגּוּ בְּכִפֵּית הַמָּטָה, מִפְּנֵי שְׂיֵאמְרוּ הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים שֶׁהוּא מְכַשְׁפוֹת, וְעוֹד שְׂאִין הַמָּטוֹת שְׁלָנוּ עֲשׂוּיּוֹת כְּמָטוֹת שְׁלָהֶן כְּדֵי שְׂיֵהֵא נֶכֶר בָּהֶם כְּפָיָה.

סימן שפח - אבל ביום ראשון אסור

להניח תפלין

סעיפים

ב'

ובו

א אָבֵל אָסוּר לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין בְּיוֹם (א) רֵאשׁוֹן; וְאַחַר שְׁהֵנָּא (ב) הַחֲמָה בְּיוֹם שְׁנִי, מִתֵּר לְהַנִּיחָם.

ב מִבְּעֵי לֵה לְאַבֵּל לְיִתּוּבֵי דְעִתָּהּ לְכוּוֹנֵי לְבָהּ לְתִפְלִין שְׁלֹא יִסִּיחַ דְעִתּוֹ מֵהֶם, אָבֵל בְּשַׁעַת הַסְּפָד וּבְכִי לֹא מִנַּח

סימן שפט - אבל אסור בכביסת

כסותו ודין גהוץ

סעיפים

ה'

ובו

א אבל אסור לכבס כסותו כל שבועה ימים, אפלו במים לבד; ולאחר שבועה, מתר. וכשם שאסור לכבס, כך אסור ללבש המכבסים קדם לכן. ואחר ז' שרי, והעולם נהגו בו אסור (פדעת ריבי"א וסיעתו). ונוהגין שאדם אחר לובשם תחלה, ואחר כך לובשם האבל, והמנהג עקר (טור בשם סמ"ק וכ"כ המרדכי הי"א וכל בו). וכן נוהגין במדינות אלו לאחר שבועה; ואם לבשו אדם אחר רק **(א)** שעה אחת די בכך (כל בו וסמ"ק). ואין צריך לומר שאסור ללבש חדשים. וגם הסדינים והמצעות של מטה אסור לכבסן ולהציע המכבסין. וכן מטפחות הידים, אף על פי שמתר לכבסן במועד; וכן כל אותן ששנינו שמתר לכבסן במועד, כגון היוצא מבית השבועה ומבית האסורים, והמנדה שהתירו לו חכמים, והנשא לרחקם והתר, והבא ממדינת הים שהלך **(ב)** להרויח ולא היה לו פנאי **(ג)** לגלח, אסורים בימי אבלו, שאם ארעו אחד מהם, קדם האבלות ונכנס מיד לתוך האבלות, אסור לכבס אלא אם כן ארעו אחד מהם ותכפוהו מיד שני אבלות זה אחר זה, אז מתר לכבס אף בנתר וחול ואפלו תוך שבועה, ובלבד שיעשונו בצנעא בתוך ביתו. ואחר

שְׁתַּכְפוּהוּ אֲבֵלָיו זֶה אַחַר זֶה, מְכַבֵּס בְּמִים אֲבָל לֹא
בְּנֶתֶר וְאֶהֱל.

ב מִתֵּר לְכַבֵּס בְּגָדֵי קִטְנִים שְׁמַת אֲבִיהֶם.

ג אֲסוּר לְלַבֵּשׁ תוֹךְ שִׁבְעָה כָּלִים חֲדָשִׁים צְבוּעִים וַיִּשְׁנִים
יוֹצְאִים מִתַּחַת הַמְּכַבֵּשׁ. (פִּי כָּלִי לַעֲצֵר בּוֹ הַבְּגָדִים). **הגה:** יֵשׁ אוֹמְרִים
דְּאֲסוּר לְלַבֵּשׁ בְּגָדֵי שִׁבְתַּת תוֹךְ ד' שְׁבוּעוֹת הָרֵאשׁוֹנִים, אֲבָל אַחַר כֵּן מִתֵּר אֲפֹלוּ
עַל אֲבִיו וְאִמּוֹ, וְכֵן לַעֲשׂוֹת בְּגָדִים חֲדָשִׁים (כָּל בּוֹ בֶּשֶׂם מוֹהֲרִים), אֲבָל נִהְגוּ אֲסוּר
כָּל יִיב חֲדָשׁ.

ד אֲסוּר תוֹךְ שִׁבְעָה (ד) לְכַבֵּס וּלְהַנִּיחַ, בֵּין עַל יְדֵי עֲצָמוֹ
בֵּין עַל יְדֵי אַחֲרִים. וְאִם הִיָּתָה כְּסוּתוֹ בְּקַבְּלַת בַּיַד
אַחֲרִים, מְכַבֵּס אוֹתוֹ כְּדַרְכּוֹ כְּמוֹ שְׁאֵר מְלֹאכְתּוֹ בְּתִלוּשׁ
שְׁבִיד אַחֲרִים, בְּקַבְּלַת.

ה כָּל שְׁלֹשִׁים יוֹם אֲסוּר לְלַבֵּשׁ אוֹ לְהַצִּיעַ תַּחְתּוֹ (בֵּית יוֹסֵף בֶּשֶׂם
רַבֵּנוּ יְרוּחִם) בְּגָד מְגֻהָץ, וְהוּא שְׂיֵהָא לָבֹן וְחֲדָשׁ, וְאֲפֹלוּ הוּא
שֶׁל פְּשִׁתָּן. וְעַל אֲבִיו וְעַל אִמּוֹ, אֲסוּר עַד שְׂיִגִיעַ הָרֶגֶל
אַחַר שְׁלֹשִׁים וַיִּגְעְרוּ בּוֹ חֲבֵרָיו.

ו גְּהוּץ יֵשׁ אוֹמְרִים צַק"ל בְּלִשׁוֹן עֶרֶב, וַיֵּשׁ אוֹמְרִים
דְּהִינּוּ כְּבוֹס בְּמִים וְאֶפֶר אוֹ בְּנֶתֶר וּבְרִית.

ז אַחַר שְׁבַעַה מִתֵּר לְגֵהֶץ, בֵּין לְעֶצְמוֹ בֵּין לְאַחֲרִים; וְלֹא אָמְרוּ שְׁלֹשִׁים יוֹם לְגֵהוֹץ, אֶלָּא לְלִבָּשׁ.

ח יֵשׁ מִי שְׂאוֹמֵר דְּהֶאֱיֻדְנָא לִיכָא אֲסוּר גְּהוֹץ, שְׁהָרִי אָמְרוּ גְּהוֹץ שְׁלָנוּ כְּכַבּוּס שְׁלָהֶם.

סימן שצ - דיני גלוח וסריקה באבל

סעיפים

ז

ובו

א אָבֵל אֲסוּר לְגַלַּח שְׁעָרוֹ, אֶחָד שְׁעַר רֵאשׁוֹ וְאֶחָד שְׁעַר זָקְנוֹ וְאֶחָד כָּל שְׁעַר שְׁבוֹ, וְאֶפְלוֹ שֶׁל בַּיִת הַסְּתָרִים, כָּל לַיּוֹם. וְשְׁעַר שֶׁל הַשָּׁפָה וּמֵהַצְּדָדִים, כָּל שְׁמַעֲכָב אֶת הָאֲכִילָה, תוֹדֵד זֵי אֲסוּר; אַחַר שְׁבַעַה, מִתֵּר.

ב יָשֵׁב לְגַלַּח, וְאָמְרוּ לוֹ: מֵת אָבִיו, הָרִי זֶה מִשְׁלִים רֵאשׁוֹ, אֶחָד הַמְּגַלַּח וְאֶחָד הַמְּתַגְלַח; וּמֵה שְׁהַסְּפָר גּוֹמֵר, הֵינּוּ בְּדִלִיכָא סְפָר אַחַר בְּמִתָּא.

ג כָּל אוֹתָם שְׂאָמְרוּ מִתֵּר לְגַלַּח בְּחַל הַמוֹעֵד, אִם אֲרָעוּ

אָחַד מֵאֵלֹהֵי קֹדֶם הָאֲבֹלוֹת, וְנִכְנַס מִיַּד תּוֹךְ הָאֲבֵל, אָסוּר לְגַלַּח. אָבֵל אִם אָרְעוּ אֶחָד מֵאֵלֹהֵי, וְתִכְפּוּהוּ מִיַּד שְׁנֵי אֲבֹלוֹת זֶה אַחֵר זֶה, מְגַלַּח כְּדַרְכוֹ, בֵּין בְּתַעַר בֵּין בְּמִסְפָּרִים, וְאֶפְלוּ תּוֹךְ שְׁבַעָה. וְאָדָם אֶחָד שֶׁתִּכְפּוּהוּ אֲבָלָיו זֶה אַחֵר זֶה, מִקַּל שְׁעָרוֹ בְּתַעַר אָבֵל לֹא בְּמִסְפָּרִים. וּבִלְבַד שֶׁיַּעֲשֶׂנוּ בְּצִנְעָא (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַרְמְבִּי'ן).

ד עַל כָּל הַמֵּתִים מְגַלַּח לְאַחַר שְׁלֹשִׁים ; עַל אָבִיו וְעַל

אָמוֹ, עַד שֶׁיִּגְעְרוּ בּוֹ חֲבֵרָיו. **הגה:** וְאִין הָרַגְל מְהַנִּי אִם פָּגַע קֹדֶם שֶׁיִּגְעְרוּ בּוֹ חֲבֵרָיו (טוֹר). וְעַיִן בְּאִ"ח סִימָן תִּקְמ"ח. וְשַׁעוֹר גְּעָרָה יֵשׁ בּוֹ פְּלִגְתָּא, וְנוֹהֲגִים בְּג' חֲדָשִׁים (כְּדַעַת מֵהֶרָא"י בְּפִסְקִיו וְאֶגְדָּה וּמֵהֶרָא"ל וְהֶרָ"ן). וּבְמִקּוֹמוֹת אֵלֹהֵי נוֹהֲגִין שְׁאִין מִסְתַּפְּרִין עַל אָב וְאִם כָּל י"ב חֲדָשׁ (מֵהֶרָא"ל מִנְהַג קִצָּת מְקוֹמוֹת), אִם לֹא לְצַרְדָּ, כְּגוֹן שֶׁהַכְּפִיד עָלָיו שְׁעָרוֹ, אִזּוֹ שֶׁהוֹלֵךְ בֵּין הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמִתְנַוֵּל בֵּינֵיהֶם בְּשַׁעְרוֹתָיו, דְּמִתֵּר לְסַפֵּר (כֵּן הֵשִׁיב הָאוֹר זְרוּע).

ה אִשָּׁה מִתְּרַת בְּנִטְיֵלַת שְׁעָר אַחֵר ז'. **הגה:** וְיֵשׁ אוֹסְרִים אַף לְאִשָּׁה, וְכֵן עֶקֶר.

ו לְסַרְק רֵאשׁוֹ (א) בְּמִסְרָק, מִתֵּר, אֶפְלוּ תּוֹךְ שְׁבַעָה.

ז כְּשֵׁם שֶׁאָסוּר לְגַלַּח כָּל שְׁלֹשִׁים יוֹם, כִּף אָסוּר לְטַל צְפָרְנִים בְּכָלִי ; אָבֵל בְּיָדָיו אוֹ בְּשִׁנָּיו, מִתֵּר, אֶפְלוּ תּוֹךְ שְׁבַעָה. וְאִשָּׁה שֶׁאַרְעָ טְבִילָתָהּ אַחֵר שְׁבַעָה, תּוֹךְ שְׁלֹשִׁים, אִם תִּטַּל צְפָרְנֵיהָ בְּיָדָהּ אוֹ בְּשִׁנֶּיהָ אִינְהָ נוֹטְלַת יָפָה,

אָלֵא תֵאמֵר לְעוֹבְדֵת כּוֹכְבִים לְטָלָם בְּתֵעַר אִו
בְּמִסְפָּרִים. הַגָּה: וְלֹא דוֹקָא עוֹבְדֵת כּוֹכְבִים, אָלֵא הוּא הַדִּין (ב)
יִשְׂרָאֵלִית, וְסִרְכָא דְלִשְׁנָא דְחַל הַמוֹעֵד נְקֻט (דַּעַת עֲצָמוּ) .

סימן שצא - אבל אסור בכל מיני שמחה

סעיפים

ג'

ובו

א אָבֵל אָסוּר בְּשִׂמְחָה; לְפִיכָךְ לֹא יִקַּח תֵּינוּק בְּחִיקוֹ כָּל
שְׁבָעָה, שְׂמָא יָבֵא לְיַדֵּי שְׁחוּק.

ב עַל כָּל מֵתִים נִכְנָס לְבֵית הַמְּשֻׁתָּה לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם;
עַל אָבִיו וְעַל אִמּוֹ, לְאַחַר י"ב חֲדָשׁ. וְאַף אִם הַשָּׁנָה
מְעַבְּרָת, מִתֵּר לְאַחַר י"ב חֲדָשׁ. וּמִיָּהוּ שְׂמִיחָת (א) מְרַעוּת
שְׁהִיָּה חֵיב לְפָרַע אוֹתָהּ מִיָּד, מִתֵּר לַעֲשׂוֹתָהּ מִיָּד אַחַר
שְׁבָעָה. אָבֵל אִם אֵינוֹ חֵיב לְפָרַעָה, אָסוּר לְכַנֵּס לָהּ עַד ל'.
וְעַל אָבִיו וְעַל אִמּוֹ, אִף עַל פִּי שְׂחִיב לְפָרַעָה, אָסוּר עַד
לְאַחַר י"ב חֲדָשׁ. הַגָּה: וּבְחִבּוּרַת מִצְוָה, כְּגוֹן שְׂמִשְׂיָא יְתוּם וְיְתוּמָה
לְשֵׁם שְׂמִים, וְאִם לֹא יֵאכֹל שֵׁם יְתַבְּטֵל הַמַּעֲשֵׂה, מִתֵּר לְאַחַר ל', אָבֵל תּוֹךְ ל'
אָסוּר לְכָל סְעֻדַת מִצְוָה (ב) שְׂבָעוּלָם (טוֹר בְּשֵׁם הַרְאֵבִיד) . אָבֵל סְעֻדַת מִצְוָה
דְּלִית בֵּיהּ שְׂמִיחָה, מִתֵּר לְכַנֵּס בָּהּ, כְּגוֹן פְּדִיּוֹן הַבֵּן אוֹ סְעֻדַת בְּרִית מִיִּלָּה, מִתֵּר
לְאָכֹל שֵׁם אֶפְלוֹ תּוֹךְ שְׁבָעָה, וּבְלִבָּד שְׂלֵא יֵצֵא מִפֶּתַח בֵּיתוֹ (ת"י ס"י רנ"א) . וְיִישׁ
אוֹסְרִין בְּסְעֻדַת בְּרִית מִיִּלָּה (מְרֻדְכִי) . וְהַמְּנַהֵג שְׂלֵא לְאָכֹל בְּשׁוּם סְעֻדָּה בְּעוּלָם
כָּל י"ב חֲדָשׁ, אִם הוּא חוּץ לְבֵיתוֹ, וּבְתוֹךְ הַבַּיִת מְקַלֵּין שְׂאוּכָל בְּבֵיתוֹ בְּסְעֻדַת

בְּרִית מִילָה, וְכָל שֶׁכֶן בְּשֶׁאֵר סְעֵדוֹת שְׂאִין בָּהֶם שְׂמֻחָה. אֲבָל בְּסְעֵדַת נְשׂוּאִין יֵשׁ לְהַחְמִיר, כֵּן נִרְאָה לִי. אֲבָל שֶׁהוּא בַעַל בְּרִית אוֹ מוֹהֵל, יִלְבֹּשׁ בְּגָדֵי שִׁבְתָּ עַד לְאַחַר הַמִּילָה. וּמִתֵּר לְכַנֵּס לְמִילָה לְאָכֵל שָׂם, אִם הוּא לְאַחַר (ג) ל', אִף עַל פִּי שְׂאִין הַמִּילָה בְּבֵיתוֹ (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת מַהֲרִי"ל) .

א לְכַנֵּס לְחֻפָּה שְׂלֵא בְּשַׁעַת אֲכִילָה, לְשִׁמְעַי הַבְּרָכוֹת, יֵשׁ מִתִּירִין וְיֵשׁ אוֹסְרִין; אֲלֵא עוֹמֵד חוּץ לְבֵית לְשִׁמְעַי

הַבְּרָכוֹת. הַגָּה: אֲבָל לֹא יִכְנֵס לְבֵית כָּלֵל בְּשַׁעַת שְׁעוֹמְדִים שָׂם בְּמִזְמוּטֵי חֶתָן וְכֻלָּה, וְכֵן נוֹהֲגִים בְּאַשְׁכְּנַז (טוֹר) וּבְמִדְיָנוֹת אֱלוֹ. וְכָל זֶה בְּבֵית שְׁעוֹשִׁין הַחֲתָנָה וְאוֹכְלִין וְשׂוֹתִין וְשִׂמְחִין שָׂם, אֲבָל בְּחֻפָּה שְׁעוֹשִׁין בְּבֵית הַכְּנֻסָּת, שְׂמֻבְרָכִין שָׂם בְּרַכְתָּ אַרוֹסִין וְנְשׂוּאִין וְאִין שְׂמֻחָה כָּלֵל, מִתֵּר מִזֵּד אַחַר שְׂבָעָה (הַגָּהוֹת מִיִּמּוֹנִי) . וְיֵשׁ אוֹסְרִין עַד שְׁלֹשִׁים (שָׂם בְּשֵׁם רַאבִּי"ה), וְכֵן נִרְאָה לִי. וְיֵשׁ מְקוֹמוֹת שְׂמֻחֵי מִירִין לְהִיּוֹת הָאֲבָל עוֹמֵד כָּל י"ב חֲדָשׁ חוּץ לְבֵית הַכְּנֻסָּת לְשִׁמְעַי הַבְּרָכוֹת (הַגָּהוֹת בַּמַּהֲרִי"ל) . וּמִכָּל מְקוֹם נִרְאָה דְּאֲבָל יָכוֹל לְבָרֵךְ בְּרַכְתָּ אַרוֹסִין וְנְשׂוּאִין תַּחַת הַחֻפָּה שְׂבָבִית הַכְּנֻסָּת. וְכֵן יוֹכֵל לְהַכְנִיס חֶתָן כְּדָרֵךְ אֲרָצָנוּ שְׂשֻׁנֵי אֲנָשִׁים מְכַנִּיסִין הַחֶתָן תַּחַת הַחֻפָּה. וְיוֹכֵל לְלַבֵּשׁ (ד) קֶצֶת בְּגָדֵי שִׁבְתָּ בְּשַׁעַת שְׂמֻחֵי אַרוֹסִין, (ה) וּבְלִבְדָּ שְׂיָהָא אַחַר ל' (ד"ע), וְכֵן נוֹהֲגִין. יֵשׁ מִתִּירִין לְאֲבָל לְאָכֵל בְּסְעֵדַת נְשׂוּאִין אוֹ בְּרִית מִילָה עִם הַמְּשַׁמְשִׁין, וּבְלִבְדָּ שְׂלֵא יִהְיֶה בְּמְקוֹם שְׂמֻחָה כְּגוֹן בְּבֵית אַחַר (כָּל בּוֹ וּבֵית יוֹסֵף בְּשֵׁם סַמ"ק), וְיֵשׁ אוֹסְרִין (הַגָּהוֹת אֲשֶׁרִי), וְכֵן נוֹהֲגִין, רַק שֶׁהָאֲבָל מְשַׁמֵּשׁ שָׂם, אִם יִרְצֶה, וְאוֹכֵל בְּבֵיתוֹ מִמָּה שְׂשׂוֹלְחִין לוֹ מִן הַסְּעֵדָה. יֵשׁ מִתִּירִין לְאֲבָל לְאָכֵל בְּאוֹתָהּ סְעֵדָה שֶׁל דְּגִים שְׁעוֹשִׁים לְאַחַר הַנְּשׂוּאִין, כִּי מֵאַחַר שֶׁכָּבֵר פְּסָקוֹ לּוֹמֵר שֶׁהַשְּׂמֻחָה (ו) בְּמַעוֹנוֹ אֵינִי לִי הַכֹּר שְׂאִין שְׂמֻחָה בְּאוֹתָהּ סְעֵדָה, וְשָׂרִי (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם רוֹקַח) . יֵשׁ אוֹמְרִים דְּאֲסוֹר לְאָכֵל בְּסְעֵדָה בְּלִילָה שְׂבָיִים (ז) הַמְּחַרְתָּ מִתְּ אָבִיו אוֹ אִמּוֹ (בְּהַגָּהוֹת מְנַהֲגִים בְּשֵׁם מַהֲרִי"ו) .

סימן שצב - אבל אסור כל ל' יום לשא

אשה

סעיפים

ג'

ובו

א אסור לשא אשה כל ל' יום, אפלו בלא סעדה; ולאחר שלשים, מתר, אפלו על אביו ואמו, ואפלו לעשות סעדה. ומתר לקדש אשה אפלו ביום המיתה, והוא שלא יעשה סעדה, אלא אם כן עברו שלשים יום. ויש אומרים דגם **(א)** לארס אסור כל ל' יום (טור והרא"ש והרמב"ן) וכן עקר.

ב מיתה **(ב)** אשתו, אסור לשא אחרת עד שיעברו עליה שלש רגלים, אבל לכנס לבית המשתה, דינו כמו **(ג)** בשאר קרובים, (טור) וראש השנה ויום כפורים אינם **(ד)** חשובים כרגלים לענין זה. ואם לא קים מצות פריה ורביה, או שיש לו בנים קטנים, או שאין לו מי שישמשנו, מתר **(ה)** לקדש מיד ולכנס אחר שבועה; ולא יבא עליה עד לאחר שלשים יום, אלא אם כן לא קים מצות פריה ורביה, שאז מתר לבוא עליה אחר שבועה. הגה: והוא הדין בשאר אבילות, אפלו באבילות דאביו ואמו, מתר לשא ולבוא עליה אחר שבועה, אם לא קים פריה ורביה. יש אומרים דאף מי שהוא עשיר ויכלת בגדו לשפר לו משרתים ומשרתות, מכל מקום אם אין בתו או פלתו אצלו בביתו שתוכל לשמשו בחפיפת הראש או שאר דברים שמתבייש מאחרים, מקרי אין לו מי שישמשנו, וכל פיוצא בזה (פסקי מהרא"י סי"ג); ולכן נשתרבו המנהג שרבים מקלין בענין ונושאין נשים תוך שלש רגלים, ובעל נפש יחוש לעצמו. מי שתפשו השר ואינו רוצה להניחו מתפיסתו, עד שישא אשה תוך שלש רגלים אחר מיתת אשתו, יש מתירין משום צער דידיה (בית יוסף), וכן נראה לי עקר.

ג מי שלא קיים מצות פריה ורבייה, ושידך אשה ואחר
שהכין צרכי חפה, מת אחי המשדכת, מתר (ו) לכנסה
ולבוא עליה אחר שבעה. הגה: וכן אם יש לו בנים קטנים ונתרצה
לאחות אשתו, (ז) מתר לכנסה, כי היא מרחמת על בני אחותה יותר
מאחרת (כ"ב בפ"י הרא"ש והגהות מימוני ומרדכי).

סימן שצג - מתי האבל יכול לצאת מביתו

סעיפים

ד'

ובו

א אבל, ג' ימים הראשונים אינו יוצא לבית האבל ולא
לבית (א) הקברות; מפאן ואילך, אם מת לאחרים מת
בשכונתו, יוצא אחר המטה לבית הקברות, ואינו יושב
במקום המנחמים אלא במקום המתנחמים; ואם אין
שם פדי מטה וקובריה, יוצא אפלו ביום ראשון ואפלו
בשכונה אחרת. הגה: ומקצת יום ג' הרי הוא ככלו (הגהות מימוני פ"ז)
. ולא ראיתי נוהגין פן עכשו, כי אין אבל הולך לבית הקברות ולא לבית
האבל כל שבעה; ואפשר שלא חיוב הוא, אלא רשות, ומאחר שעכשו אין
מתנחמין כמו בימיהם, שב ואל תעשה עדיף.

ב אבל, שבוע הראשון אינו יוצא מפתח ביתו, ואפלו
לשמע ברכות חפה או ברכות המילה. הגה: מיהו המקל

לצאת בליילה, מפני הצרף, לא הפסיד (ת"ה סימן ר"צ). והא דאסור לצאת חוץ לביתו, הינו דוקא לטיל, או למשא ומתן וכדומה, אבל אם שלח מושל אחריו (מרדכי ה"א) או שצריך לילך בדרך או לשאר דברים הצריכים לו הרבה, כגון דבר האבד, מתר לו לצאת (תוספות סוף מ"ק), וכן נוהגין. ודין נעילת סנדליו, עין לעיל סימן שפ"ב. **שניה, יוצא ואינו יושב במקומו ואינו מדבר; שלישית, יושב במקומו ואינו מדבר.** והגה: ואם רוצה שלא לישב במקומו בשבוע שלישית ולדבר, הרשות בידו (הגמ"י). ועכשו נוהגין שאין יושבין במקומם כל שלשים; ועל אביו ואמו כל י"ב חדש, ואין למנהג זה עקר, מפל מקום אין לשנות מן המנהג, כי כל מקום לפי מנהגו; **רביעית, הרי הוא כשאר כל אדם. אפלו לא שלמו שלשה שבועות, כגון שמת באמצע שבוע, מיד כשפלה אותו שבוע ושנים שאחריו, חשוב שבוע הבא רביעית.**

א **האבל אינו יוצא בחל לבית הכנסת, אבל בשבת יוצא.** וכן לבית המדרש (בית יוסף). **ואנו נוהגים שבכל יום קריאת התורה יוצא לב"ה. הגה:** ובמדינות אלו נוהגין שאין יוצא אלא בשבת. ואם האבל מוהל או בעל (ב) ברית, לאחר שלשה, מתפלל בביתו, וכשמביאין התינוק למול, הולך האבל לבית הכנסת (הגהות אשרי). אבל, תוך שלשה, לא יצא אלא אם כן אין מוהל אחר (ג) בעיר (אור זרוע); **ויש (ד)** מקלין אפלו תוך שלשה, אפלו אם יש מוהל אחר בעיר (בית יוסף); ומתר לו לתקן הצפונים ולגלח לצרף המילה, אבל אם יש מוהל אחר אסור (סברת הרב דלא כאור זרוע דמתיר סתם). וכן כל דבר מצוה שאי אפשר לעשות בלא האבל, מתר לו לצאת לקיים המצוה (סברת הרב ובית יוסף).

ד **הנוהגים פשהם אבלים שלא לשנות מקומם בבית הכנסת בשבת, יפה הם עושים. הגה:** ויש אומרים שגם בשבת ישנה מקומו (נמוקי יוסף סוף פרק המוכר פרות), וכן המנהג פשוט, ואין לשנות

סימן שצד - שלא להתקשות על המת

יותר מדאי

סעיפים

ו'

ובו

א אין מתקשין על המת יותר מדאי; וְכָל הַמְתַקְשֶׁה עָלָיו יוֹתֵר מִדְּאִי, עַל מֵת אַחֵר הוּא בּוֹכָה; אֶלָּא שְׁלֵשָׁה יָמִים לְבָכִי, שְׁבָעָה לְהִסְפִּיד, שְׁלֹשִׁים לְתַסְפֶּרֶת וּלְגַהוּץ.

ב בְּמָה דְּבָרִים אָמוּרִים, בְּשָׂאָר הָעָם. אָבֵל תִּלְמִידֵי חֲכָמִים, הַכֹּל לְפִי חֲכָמָתָם; וְאִין בּוֹכִים עָלֵיהֶם יוֹתֵר מִלִּיּוֹם; וְאִין מְסַפִּידִין עָלֵיהֶם יוֹתֵר מִיֵּיב חֲדָשׁ; וְכֵן חֲכָם שָׂבָא שְׁמוּעָתוֹ לְאַחֵר יֵיב חֲדָשׁ, אִין מְסַפִּידִין אוֹתוֹ.

ג יוֹצְאִין לְבֵית הַקְּבָרוֹת (א) וּפּוֹקְדִים עַל הַמֵּתִים שְׁלֵשָׁה יָמִים, שְׂמָא עֲדִין הוּא חַי.

ד כָּל שְׁלֵשָׁה יָמִים יִרְאֶה הָאָבֵל כְּאִלוֹ חָרֵב מִנַּחַת לוֹ בֵּין כְּתִפָּיו; מִשְׁלֵשָׁה וְעַד שְׁבָעָה, כְּאִלוֹ זְקוּף כְּנִגְדּוֹ בְּקֶרֶן זְוִית; מִשְׁבָּעָה וְעַד שְׁלֹשִׁים, כְּאִלוֹ עוֹבֵר לְפָנָיו בְּשׁוּק; וְכָל

אוֹתָהּ הַשָּׁנָה הַדִּין מִתּוֹחָה כְּנֶגֶד אוֹתָהּ מִשְׁפָּחָה ; וְאִם
נוֹלַד בֶּן זָכָר בְּאוֹתָהּ מִשְׁפָּחָה, נִתְרַפֵּאת כָּל הַמִּשְׁפָּחָה.

[ה](#) אֶחָד מֵהַחֲבוּרָה שְׂמִית, תִּדְאָג כָּל הַחֲבוּרָה.

[ו](#) כָּל מִי שְׂאִינוֹ מִתְאַבֵּל כְּמוֹ שְׂצוּוֹ חֲכָמִים, הֲרִי זֶה
אֲכֹזֵרִי ; אֲלֵא יִפְחַד וְיִדְאָג וְיִפְשֵׁשׁ בְּמַעֲשָׂיו וְיִחְזֹר
בְּתִשׁוּבָה.

סימן שצה - מקצת יום השבעה והשלשים ככלו

סעיפים

ג'

ובו

[א](#) כִּיּוֹן שְׁעֵמְדוֹ מִנְחָמִים מֵאֲצֵל הָאָבֵל בְּיוֹם שְׁבִיעִי, מִתֵּר
בְּכָל דְּבָרִים שְׁאֶסוּר בָּהֶם תּוֹדֵ שְׁבָעָה, דְּמִקְצַת הַיּוֹם
כְּכֹלוֹ, לֹא שָׁנָא מִקְצַת יוֹם שְׁבִיעִי לֹא שָׁנָא מִקְצַת יוֹם
שְׁלֹשִׁים, כִּיּוֹן שְׁהֵנָּךְ (א) הַחֲמָה בְּיוֹם שְׁלֹשִׁים, בְּטָלוּ מִמֶּנּוּ
גְזֵרַת שְׁלֹשִׁים (רא"ש וְרַבֵּנוּ יְרוּחִם) . **הגה:** וּבְמַדִּינוֹת אֵלוֹ שְׂאִין הַמִּנְחָמִין
רְגִילִין לְבוֹא בְּיוֹם ז', צָרִיךְ לְהִמָּתִין עַד שְׁעָה שְׁרָגִילִין הַמִּנְחָמִים לְבוֹא בְּשָׂאָר
יָמִים, דְּהֵינּוּ לְאַחַר יְצִיאָה מִבֵּית הַכְּנֶסֶת שְׁרָגִילִין לְבוֹא מִנְחָמִין, כִּן נִרְאֶה לִי,
וְדִלָּא כְּמוֹ שְׁרָגִילִין לְהִמָּתִין שְׁעָה עַל הַיּוֹם, דְּאִין הַדְּבָר תְּלוּי רַק בְּעִמּוּדַת
הַמִּנְחָמִין . (וכו מִשְׁמַע בְּאִשְׁרֵי) .

ב שְׁמַע שְׁמוּעָה רְחוּקָה בְּלִילָה, כִּינּוּן דְּסִגִּי בְּשַׁעָה אַחַת,
סִלְקָא, אֶפְלוּ בְּלִילָה.

ג מִי שְׁמַת אָבִיו אוֹ אִמּוֹ בְּרֵאשׁ חֲדָשׁ נִיָּסוֹן, לֹא אִמְרִינּוּ
בְכִ"ט בְּאֶדְר שְׁאַחֲרֵיו מְקַצָּת הַיּוֹם כְּכֹל, אֶלָּא צָרִיךְ
לְנַהֵג דְּבָרִים הָאֶסְוֵרִים בִּי"ב חֲדָשׁ עַד (**ב**) שְׁיִכְנִס רֵאשׁ
חֲדָשׁ נִיָּסוֹן. **הגה:** וְנִהְגִּי (**ג**) לְהוֹסִיף עוֹד הַיּוֹם שְׁמַת בּוֹ הָאֵב אוֹ הָאֵם
לְנַהֵג בּוֹ דִּין י"ב חֲדָשׁ, וְנִכּוֹן הוּא.

סימן שצו - דין אבל שלא נהג אבלותו

כל שבעה

סעיפים

ג'

ובו

א אָבֵל שְׁלֹא נִהַג אַבְלוּתוֹ תוֹךְ שִׁבְעָה, בֵּין בְּשׁוּגְג בֵּין
בְּמִזִּיד, מְשָׁלִים אוֹתוֹ כָּל שְׁלֹשִׁים, חוּץ מִהַקְרִיעָה, שְׁאֵם
לֹא קָרַע בְּשַׁעַת חַמוּם, אִינוֹ (**א**) קוֹרֵעַ, אֶלָּא תוֹךְ שִׁבְעָה,
חוּץ מֵאָבִיו וְאִמּוֹ שֶׁקוֹרֵעַ אֶפְלוּ לְאַחַר שִׁבְעָה.

ב בְּמָה דְּבָרִים אֶמּוּרִים, בְּשִׁלֵּא נִהַג אַבְלוּת כָּל כָּל
שִׁבְעָה; אָבֵל אֵם זְלוּל בְּמְקַצָּת הַיָּמִים, וְלֹא נִהַג בְּהֵם

אבלות, כגון מי שאמרו לו שמת לו מת ביום הא', והיה בעיר אחרת ולא נהג אבלות, וביום השני בא לעירו ונהג אבלות, אין צריך להשלים, ומונה שבעה מיום הראשון.

ג קטן שמת אביו ואמו, אפלו (ב) הגדיל תוך שבעה, בטל ממנו כל דין אבלות ואינו חייב בו.

סימן שצז - דיני עדות לנהג אבלות על פיהם

סעיפים

ב'

ובו

א מתאבלין על פי עד אחד, ועד מפי עד (א) ועוד כוכבים מסיח לפי תמו.

ב (ב) שנים אומרים: מת, ושנים אומרים: לא מת, אינו מתאבל.

סימן שצח - אבלות יום ראשון

דאורייתא

אחד

סעיף

ובו

א אבלות יום ראשון, אם הוא יום מיתה וקבורה, הוי דאורייתא; ושאר הימים, מדרבנן. במה דברים אמורים, (א) בשבעה מתים המפרשים בתורה שפלו מטמא להם, אבל אותם שהוסיפו עליהם כדאיתא בסימן שע"ד, אפלו ביום ראשון הם מדרבנן. ויש אומרים שאף אבלות יום ראשון דמיתה וקבורה הוי דרבנן בכל המתים. (ב)

סימן שצט - דיני אבלות ברגל בראש

השנה ויום טוב שני ש גליות

סעיפים

י"ד

ובו

א הקובר מתו קדם הרגל, בענין שחל עליו אבלות, ונהג בו אפלו (א) שעה אחת קדם הרגל, מפסיק האבלות ומבטל ממנו גזרת שבעה וימי הרגל עולים לו למנון שלשים, הרי שבעה לפני הרגל, וימי הרגל, ומשלמים עליהם השלשים. ודוקא שנהג אבלות באותה שעה, אפלו לא נהג אלא דברים שבצנעא, כגון ששמע שמועה קרובה ביום שבת שחל להיות בערב הרגל, שאף על פי שאינו נוהג אלא דברים שבצנעא, הרגל מפסיק. אבל

אם שגג או הזיד ולא נהג אבילות, או שהיה קרוב לחשכה ולא היה יכול לנהג, אין הרגל מבטל האבילות; וכל שכן אם לא ידע במיתת המת קדם הרגל, שאין הרגל מבטלו, אלא נוהג ברגל דברים שבצנעא, ומונה שבעה אחר הרגל, ובאותה השבועה מלאכתו נעשית על ידי אחרים, ועבדיו ושפחותיו עושים בצנעה בתוך ביתו, דכיון דקבר נתבטל בשבעת ימי הרגל ממלאכה, אף על פי שלא נתבטל מחמת האבל אלא מחמת הרגל, סוף סוף נהג בדין אבילות בענין מלאכה, הלכך אין להחמיר בו כמו בשאר אבילות ומלאכתו נעשית על ידי אחרים. וכל ימי הרגל רבים מתעסקים בו לנחמו, הלכך אין מתעסקין בו לנחמו אחר הרגל. ורגל עולה למנין שלשים, שהרי דין שלשים דהינו גהוץ ותספרת נוהגים ברגל, ולא מתורת רגל בלבד אסור בהם, אלא אף מתורת אבל, שהרי מתורת הרגל מתר (ב) ללבש כליים ממהצאים חדשים ולבנים, ונוטל (ג) צפרניו במספרים ושמח שמחת מרעות, והבא ממדינת הים ומבית השביה והשאר שמנו חכמים, מתרין לספר ולכבס, ומדין אבילות אסור בכלם כמו בחל.

ב הקוּבֵר מתו ברגל בחל (ד) המועד, נהג דין אגנינות כל זמן שלא נקבר; ולאחר שנקבר, נוהג דברים שבצנעא ומכל מקום מתר ליחד עם אשתו (בית יוסף בשם הראב"ד והרא"ש) ועין לעיל סימן שפ"ג ובא"ח סימן תקמ"ח, והרגל עולה למנין שלשים, שמשלים עליו שלשים; אפלו קברו בחג הסכות, לא אמרינן דשמניי (ה) עצרת מבטל, ומתעסקים ברגל

לְנַחֲמוֹ. **הגה:** וְכֹל מְלֹאכָה הַמִּתְקַרֶּת לַעֲשׂוֹת לוֹ בַּמוֹעֵד בְּדָבָר הָאֵבֶד, מִתֵּר לַעֲשׂוֹת בְּעַצְמוֹ; וְאִם אֵין דָּבָר הָאֵבֶד, נַעֲשִׂית עַל יְדֵי אַחֲרִים בְּבִתְיָהֶם, וְעַבְדֵי וְשִׁפְחוֹתָיו עוֹשִׂין בְּצִנְעָא תוֹדָּ בֵיתוֹ (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם רַבֵּנוּ יְרוּחָם), וְלֵאחֲרֵי הָרֶגֶל מִתְחִיל לְמִנּוֹת שְׁבַעָה, וְלִכְשֵׁיכְלוּ שְׁבַעָה לְמִיתַת הַמֵּת אָף עַל פִּי שְׁעָדִין לֹא כָּלוּ שְׁבַעַת יָמֵי הָאֲבָלוֹת, מְלֹאכְתּוֹ נַעֲשִׂית עַל יְדֵי אַחֲרִים בְּבִתְיָהֶם, וְעַבְדֵי עוֹשִׂין לוֹ בְּצִנְעָא בְּתוֹדָּ בֵיתוֹ; וְאִין רַבִּים מִתְעַסְקִים בּוֹ לְנַחֲמוֹ אַחֲרֵי הָרֶגֶל מִנֵּן הַיָּמִים שְׁנַחֲמוּהוּ בְּרֶגֶל, אֲבָל מֵרְאִים לוֹ פָּנִים, כְּגוֹן אִם קָבְרוּ בְּשִׁלְשָׁה יָמִים אַחֲרוֹנִים שֶׁל רֶגֶל, מְלֹאכְתּוֹ נַעֲשִׂית עַל יְדֵי אַחֲרִים בְּשִׁלְשָׁה יָמִים אַחֲרוֹנִים שֶׁל אֲבָל, וּבְמִקּוֹמוֹת שְׁעוֹשִׂים שְׁנֵי יָמִים, מוֹנֶה הַשְּׁבַעָה מִיּוֹם טוֹב (ו) שְׁנֵי הָאֲחֵרוֹן, הוֹאִיל וּמִדְּבַרְיָהֶם הוּא עוֹלָה מֵהַמִּנְיָן, וּמוֹנֶה מֵאַחֲרָיו שְׁשָׁה יָמִים בְּלֶבֶד.

א אִם קָבַר אֶת מֵתוֹ שְׁבַעָה יָמִים קִדְּם הָרֶגֶל, וְנִהַג בָּהֶם גְּזֵרַת שְׁבַעָה, הָרֶגֶל מְבַטֵּל מִמֶּנּוּ גְזֵרַת שְׁלֹשִׁים, אֲפָלוּ חָל יוֹם שְׁבִיעִי בְּעֶרְבֵי הָרֶגֶל, דְּמִקְצַת הַיּוֹם כְּכֹלוֹ וְעוֹלָה לְכָאן וּלְכָאן, וּמִתֵּר לְכַבֵּס וְלָרַחֵץ וּלְסַפֵּר בְּעֶרְבֵי הָרֶגֶל. **הגה:** סְמוּךְ לַחֲשֻׁכָה (טוֹר). וּבְעֶרְבֵי (ז) פָּסַח מִתֵּר בְּכֹל אַחֲרֵי חֲצוֹת, דְּהֵינּוּ מִזְמַן שְׁחִיטַת הַפָּסַח וְאֵילָף; וְעַדִּיף שְׁיִגְלַח קִדְּם חֲצוֹת, הוֹאִיל וְאַחֲרִים אֲסוּרִים לְגַלַּח אַחֲרֵי חֲצוֹת (תְּשׁוּבַת רַ"י מִי"ג ס"ד). וְכֵן אִם חָל שְׁמִינֵי בְּשַׁבַּת שְׁבַעָרֵב הָרֶגֶל, מִתֵּר לְכַבֵּס וְלָרַחֵץ וּלְסַפֵּר בְּעֶרְבֵי שַׁבַּת, וְאִם לֹא גִלַּח בְּעֶרְבֵי יוֹם טוֹב אִם בְּעֶרְבֵי שַׁבַּת, מִתֵּר לְגַלַּח אַחֲרֵי הָרֶגֶל, שְׁכַבֵּר נִתְבַּטֵּל מִמֶּנּוּ גְזֵרַת שְׁלֹשִׁים. אֲבָל בְּחַל הַמוֹעֵד לֹא יִגְלַח, כִּיּוֹן שֶׁהִיא אֶפְשָׁר לוֹ לְגַלַּח קִדְּם הָרֶגֶל. וְאִם חָל שְׁבִיעִי שְׁלוֹ בְּשַׁבַּת עֶרְבֵי הָרֶגֶל, אֲסוּר לְגַלַּח בְּעֶרְבֵי

שַׁבָּת, וּמִתֵּר לְגִלַּח אַחַר הַרְגֵל, וְכֵן בְּחַל הַמוֹעֵד, כִּיּוֹן
שֶׁלֹּא הָיָה יָכוֹל לְגִלַּח קִדְּם הַרְגֵל.

ד הָא דְרַגְל מְבַטֵּל גְזֵרַת שְׁלֹשִׁים, בְּשֹׁאֵר מֵתִים. אָבֵל
בְּאֲבִיו וְאִמּוֹ, שְׁאֲסוּר לְסַפֵּר עַד שְׂיִגְעֲרוּ בּוֹ חֲבֵרָיו, אֲפִלוּ
פָּגַע בּוֹ הַרְגֵל לְאַחַר לִי יוֹם, אִינוֹ מְבַטֵּל.

ה אִם חָל אֶחָד מֵיָמֵי הָאֲבֵלוֹת, חוּץ מֵהַשְּׁבִיעִי, בְּעָרֵב
הַרְגֵל, מִתֵּר (ח) לְכַבֵּס, וְלֹא יִלְבָּשׁוּ עַד הַלַּיְלָה. וְטוֹב
לְזַהֵר מִלְכַבֵּס עַד אַחַר חֲצוֹת, כְּדִי שְׂיִהְיֶה נֶכֶר שְׂמִפְנֵי
הַרְגֵל הוּא מְכַבֵּס. אָבֵל לְרַחֵץ, אֲסוּר עַד הַלַּיְלָה. וַיֵּשׁ
מִתִּירֵין לְרַחֵץ אַחַר תְּפִלַּת הַמִּנְחָה, סְמוּךְ לַחֲשֻׁכָה, וְכֵן (ט)
נוֹהֲגִין.

ו רֵאשׁ הַשָּׁנָה וַיּוֹם הַכַּפּוּרִים חֲשׁוּבִים כְּרַגְלִים לְבַטֵּל
הָאֲבֵלוֹת.

ז נָהֵג שְׁעָה אַחַת לְפָנֵי הַפֶּסַח, אוֹתָהּ שְׁעָה חֲשׁוּבָה כְּזוֹ,
וְחִי יָמֵי הַפֶּסַח הֵרִי ט״ו, וּמִשְׁלִים עֲלֵיהֶם ט״ו אַחֲרִים.

ח שְׁעָה אַחַת לְפָנֵי עֶצְרַת חֲשׁוּבָה כְּשִׁבְעָה. וְעֶצְרַת, כִּיּוֹן
שֶׁאִם לֹא הִקְרִיב קֶרְבָּנוֹת עֶצְרַת בְּעֶצְרַת יֵשׁ לוֹ תִשְׁלוּמִין

כָּל שַׁבָּעָה, חָשׁוּב כְּשַׁבָּעָה, הָרִי י"ד, וּמִשְׁלִים עֲלֵיהֶם ט"ז
אַחֲרַיִם; וַיּוֹם שְׁנֵי שָׁל עֲצָרַת עוֹלָה לְמַנְיָן הַט"ז.

ט שָׁעָה אַחַת לְפָנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה בְּטָלָה מִמֶּנּוּ גִזְרַת שַׁבָּעָה,
מִפְּנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה; וּגִזְרַת ל' מְבַטֵּל מִמֶּנּוּ יוֹם כְּפוּרִים;
וּמְגַלַּח עָרַב יוֹם כְּפוּרִים. וְהוּא הַדִּין לְקוֹבֵר מֵתוֹ בְּשִׁלְשָׁה
בְּתִשְׂרֵי, שְׁמַגִּלַּח בְּעָרַב יוֹם הַכְּפוּרִים.

י שָׁעָה אַחַת לְפָנֵי יוֹם הַכְּפוּרִים בְּטָלָה מִמֶּנּוּ גִזְרַת ז'
מִפְּנֵי יוֹם כְּפוּרִים, וּגִזְרַת ל' מְבַטֵּל מִמֶּנּוּ הַחֵג, וּמְגַלַּח
בְּעָרַב הַחֵג.

יא שָׁעָה אַחַת לְפָנֵי הַחֵג וְהַחֵג, הָרִי י"ד; וּשְׁמִינֵי עֲצָרַת
שַׁבָּעָה, הָרִי כ"א; וַיּוֹם שְׁנֵי שָׁל שְׁמִינֵי עֲצָרַת, הָרִי (י)
כ"ב; וּמִשְׁלִים עֲלֵיהֶם ח' אַחֲרַיִם.

יב הַקּוֹבֵר אֶת מֵתוֹ שָׁעָה אַחַת לְפָנֵי הַרְגֵל, אוֹתָהּ שָׁעָה
וְהַרְגֵל חָשׁוּבִים כְּי"ד, וּמִיָּד אַחַר הַרְגֵל יֵשׁ לוֹ דִּין שְׁבוּעַ
שְׁלִישִׁי לְעֲנִין שְׁיֹשֵׁב בְּמִקוֹמוֹ וְאִינוֹ מְדַבֵּר.

יג בְּמִקוֹמוֹת שְׁעוֹשִׂין שְׁנֵי יוֹם טוֹב, מִי שְׁמַת לוֹ מֵת בְּיוֹם
טוֹב שְׁנֵי שֶׁהוּא יוֹם טוֹב הָאֲחֵרוֹן שָׁל פְּסַח אוֹ שָׁל חֵג, אוֹ

בְּיוֹם טוֹב שְׁנֵי שָׁל עֶצְרָת, וְקִבְרוּ בּוּ בְּיוֹם, נוֹהֵג בּוּ
אֲבֵלוּת, הוֹאִיל וְיוֹם טוֹב שְׁנֵי מִדְּבָרֵיהֶם, וְאֲבֵלוּת יוֹם
רֵאשׁוֹן שֶׁהוּא יוֹם מִיתָה וְקִבּוּרָה שֶׁל תּוֹרָה, יִדְחָה עֲשֵׂה
שָׁל דְּבָרֵיהֶם מִפְּנֵי עֲשֵׂה שֶׁל תּוֹרָה. אָבֵל אִם מֵת בְּיוֹם
טוֹב שְׁנֵי שָׁל רֵאשׁ הַשָּׁנָה, וְקִבְרוּ בּוּ בְּיוֹם, אֵינּוּ נוֹהֵג בּוּ
אֲבֵלוּת, שְׁשְׁנֵי הַיָּמִים כְּיוֹם אֶרֶץ הַס. בְּמָה דְּבָרִים
אֲמוּרִים, בְּשִׁבְעָה מֵתִים הַמִּפְרָשִׁים בַּתּוֹרָה שְׁכַהֵן
מִטָּמֵא לָהֶם, אָבֵל אוֹתָם שֶׁהוֹסִיפוּ עֲלֵיהֶם כְּדֹאֵיתָא
בְּסִימָן שַׁעִ"ד, אֵין אֲבֵלוּתָם אֶלָּא מִדְּרַבָּנָן, לְפִיכָד אֵינּוּ
נוֹהֵג עֲלֵיהֶם אֲבֵלוּת בְּשׁוּם יוֹם טוֹב. וְאֶפְלוּ בְּאוֹתָם
שְׁאֲמַרְנוּ שֶׁנוֹהֵג אֲבֵלוּת בְּיוֹם טוֹב שְׁנֵי, אֵינּוּ קוֹרֵעַ.
וְהַעוֹלָם נוֹהֵגִין שְׁלֵא לְהִתְאַבֵּל בְּיוֹם טוֹב שְׁנֵי שָׁל גְּלוּת
עַל שׁוּם מֵת, אֶפְלוּ הוּא יוֹם מִיתָה וְקִבּוּרָה. הַגָּה: דְּסוּבְרִין
כְּדַעַת הָאוּמָרִים שְׁאֵין שׁוּם אֲבֵלוּת דְּאוּרִיתָא, וְכֵן הַמְנַהֵג פְּשוּט, וְאֵין לְשִׁנוֹת
(רִי"ת וְרִי"י וְרִא"ש).

יד מֵת לוּ מֵת בְּעָרְב יוֹם טוֹב, וְנִתְיָרָא שְׁמָא לֹא יִסְפִּיק
לְקִבְרוּ מִבְּעוֹד יוֹם, (יֵא) וּמְסָרוּ לְעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים
שֶׁיֹּלִיכוּהוּ לְקִבְרוּ, כִּיּוֹן שֶׁהוֹצִיאוּהוּ מִהָעִיר וְנִתְכַּסָּה
מֵעֵינֵי הַקְּרוֹבִים חָלָה עָלָיו אֲבֵלוּת; וְאִם הוּא שָׁעָה אַחַת
קֹדֶם הַרְגֵל, וְנִהֵג בּוּ אֲבֵלוּת, בְּטָלָה לָהּ גְּזֵרַת שְׁבַעָה אָף
עַל פִּי שְׁנִקְבַר בְּיוֹם טוֹב.

סימן ת - דיני אבלות בשבת

סעיפים

ב'

ובו

א שֶׁבֶת אֵינוֹ מִפְסִיק אֲבֵלוֹת וְעוֹלָה לְמַנְיָן שְׁבַעָה, שֶׁהָרִי קָצֵת דִּינֵי אֲבֵלוֹת נוֹהֲגִים בּוֹ, דְּהֵינּוּ דְּבָרִים שֶׁבְּצִנְעָא שָׁהִם: תְּשֻׁמִּישׁ הַמָּטָה וְרַחֲיִצָּה. אֲבָל דְּבָרִים שֶׁבְּפְרָה־סִיָּא לֹא, דְּהֵינּוּ לְהִסִּיר עֲטִיפָתוֹ, וְדוֹקָא כְּשֶׁהוּא מְעַטֵּף עֲטִיפוֹת וְשִׁמְעָאֲלִים כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאַר לְעִיל סִימָן שִׁיׁו, אֲבָל קָצֵת עֲטִיפָה שְׁנוֹהֲגִים בְּקָצֵת מְקוֹמוֹת כָּל ל', אִין צָרִיךְ לְהִסִּיר בְּשַׁבַּת, הוֹאִיל וְיֵשׁ לוֹ (א) מְנַעְלִים בְּרַגְלָיו (מֵהֲרִיׁוֹ סִימָן ה'), וְלִלְבָּשׁ מְנַעְלָיו, וְלִזְקוֹף הַמָּטָה מִכְּפִיתָהּ, וְשִׁלָּא לְלַבֵּשׁ בְּגַד קְרוּעַ, אֶלָּא מִחֲלִיפּוֹ, וְאִם אִין לוֹ לְהַחֲלִיף (ב) מִחֲזִיר קָרְעוֹ לְאַחֲרָיו; וְתִלְמוּד תּוֹרָה הָיִי דְּבַר שֶׁבְּצִנְעָא, אֲבָל לְחִזּוֹר (ג) הַפְּרָשָׁה, כִּיּוֹן שֶׁחֵיב אָדָם לְהַשְׁלִים פְּרָשְׁיוֹתָיו עִם הַצְּבוּר, הָיִי כְּקוֹרָא אֶת שְׁמַע וּמְתָר. וְאִם קָרְאוּ אֶת הָאֲבֵל לְעֵלוֹת לְתוֹרָה, צָרִיךְ לְעֵלוֹת, שְׁאִם הָיָה נִמְנָע הָיָה דְּבַר שֶׁל פְּרָה־סִיָּא; וְרַבְּנּוּ תָם הָיוּ קוֹרִים אוֹתוֹ בְּכָל פַּעַם שְׁלִישִׁי, וְאַרְעַ בּוֹ אֲבֵלוֹת וְלֹא קָרְאוּ הַחֲזוֹן, וְעָלָה הוּא מְעַצְמוֹ וְאָמַר כִּיּוֹן שֶׁהָרַגְל לְקִרְוֹתוֹ שְׁלִישִׁי בְּכָל שַׁבַּת, הָרֹאָה שֶׁאֵינוֹ עוֹלָה אוֹמֵר שֶׁבְּשִׁבִיל אֲבֵלוֹת הוּא נִמְנָע, וְהָיִי דְּבָרִים שֶׁל פְּרָה־סִיָּא. וְכוּ אִם הִכְהוֹן אֲבֵל וְאִין כְּהוֹן אַחַר בְּבִית הַכְּנֻסֶת, מְתָר לְקִרְוֹתוֹ; אֲבָל בְּעֵנָן אַחַר, אָסוּר (הַגְּהוֹת מִיְמוֹנֵי פִיג מֵהִיא).

ב גְּרָרְתוֹ חִיָּה אוֹ הֲרָגוּהוּ לְסֻטִים, וּבְשַׁבַּת נִתְיָאֵשׁ מְלַבֵּקֵשׁ, כִּיּוֹן דְּדְּבָרִים שֶׁבְּצִנְעָא נוֹהֲגִים בְּשַׁבַּת עוֹלָה לוֹ לְיוֹם אֶחָד. הַגָּה: אִם פָּגַע יוֹם ל' שֶׁל אֲבֵלוֹת בְּשַׁבַּת וְיוֹם כִּׁיט בְּעֶרְב שַׁבַּת, מְתָר לוֹ לְרַחֵץ בְּעֶרְב שַׁבַּת, אִף בְּמְקוֹמוֹת שְׁנוֹהֲגִין שִׁלָּא לְרַחֵץ כָּל שְׁלִשִׁים, דְּהוֹאִיל וּמְדִינָא שְׂרִי לְאַחַר שְׁבַעָה, אֶלָּא שֶׁנִּהְיָו לְהַחֲמִיר כָּל ל',

בְּכֹהֵאֵי גִּוְנָא שְׂרִי מְשׁוּם כְּבוֹד שְׁבֵת (הַגְּהוֹת מִיְמוֹנֵי בְּשֵׁם מַהְרִ"ם פִּי"ו וּפִי"ו דִּיּוֹם טוֹב) . וְהוּא הַדִּין כֹּל כִּיּוֹצֵא בְּזָה, כְּגוֹן לְחֹזֵר עַל מְקוֹמוֹ בְּלֵיל שְׁבֵת וְלִלְבַשׁ בְּגָדֵי שְׁבֵת, דְּהָא נְמִי אֵינּוּ אֱלָא מְנַהֵג בְּעֵלְמָא (כּוֹ נִרְאָה מִדְּבָרֵי מַהְרִ"ש), כְּמוֹ שְׁנִתְבְּאָר לְעֵיל סִי שִׁיט וּש"צ ; וְאָף עַל פִּי שְׁיֵשׁ לְחֵלֶק בֵּין רְחִיצָה שְׁאַסוּרָה בְּשְׁבֵת וּבֵין דְּבָרִים אֱלוֹ שְׁאַפְשָׁר לוֹ לַעֲשׂוֹת בְּשְׁבֵת, מְכַל מְקוֹם אֵין נִי"ל לְחֵלֶק בְּכָד.

סימן תא - דברים הנוהגים בחל המועד

סעיפים

ז

ובו

א אֵין מְנִיחִין אֶת הַמָּטָה בְּרְחוּב בְּחַל הַמוֹעֵד, שְׁלֵא לְהַרְגִיל אֶת הַהֶסְפֵּד, שְׁאַסוּר לְהַרְגִיל אֶת הַהֶסְפֵּד בְּחַל הַמוֹעֵד, אֱלָא לְכְבוֹד תַּלְמִיד חֶכֶם ; לְפִיכָד אֵין מוֹלִיכִין הַמֵּת לְבֵית הַקְּבָרוֹת בְּחַל הַמוֹעֵד, עַד שְׂיִהְיֶה כֹּל הַקְּבָר מְתַקּוֹ וּמְזֻמָּן.

ב אֵין קוֹרְעִין בְּחַל הַמוֹעֵד אֱלָא מִי שְׁהוּא חַיֵּב לְקַרְעַ כְּדֵאִיתָא בְּסִימָן ש"מ, אֲבָל מִי שְׂאֵינּוּ חַיֵּב, וְרוֹצֵה לְקַרְעַ מִפְּנֵי הַכְּבוֹד, אֲסוּר.

ג שְׁמַע בְּחַל הַמוֹעֵד שְׁמוּעָה קְרוּבָה, חַיֵּב לְקַרְעַ.

ד אין חולצין כּתף בּמועד, וּאין מְבָרין בוּ אֶלָּא קְרוּבין שֶׁל מֵת; אֲבָל הַקְּרוּבִים, מְבָרין. וְהוּא הַדִּין לְחִנּוּכָה וּפּוּרִים וְרֵאשׁ חֹדֶשׁ. וּכְשֶׁמְבָרין, אֵין מְבָרין אֶלָּא עַל מְטוֹת זְקוּפוֹת, אֲבָל בְּיוֹם טוֹב, אֲפֹלוּ בְּיוֹם טוֹב שְׁנִי, אֵין קוֹרְעִין וְלֹא חוֹלְצִין וְלֹא מְבָרין; וּבַחֹל הַמוֹעֵד מְבָרין הַכֹּל עַל הַחֶכֶם לְתוֹךְ הַרְחוּב, כְּדָרָךְ שֶׁמְבָרין אֶת הַקְּרוּבִים, שֶׁהַכֹּל כְּקְרוּבִין.

ה נָשִׁים בַּחֹל הַמוֹעֵד מְעַנּוֹת, דְּהֵינּוּ שֶׁכֵּלָן עוֹנוֹת כְּאַחַת; אֲבָל לֹא מְטַפְּחוֹת, דְּהֵינּוּ לְהַכּוֹת כֶּף עַל כֶּף. בְּרֵאשׁ חֹדֶשׁ, חִנּוּכָה וּפּוּרִים, מְעַנּוֹת וּמְטַפְּחוֹת, אֲבָל לֹא מְקוֹנְנוֹת, דְּהֵינּוּ שְׂאֵחַת מְדַבֶּרֶת וְכֵלָן עוֹנוֹת אַחֲרֶיהָ. נִקְבֵּר הַמֵּת, לֹא מְעַנּוֹת וְלֹא מְטַפְּחוֹת; וְהֵינּוּ מְלִי לְאֵינֶשׁ דְּעֵלְמָא, אֲבָל לְתַלְמִיד חֶכֶם, בֵּין בַּחֹל הַמוֹעֵד בֵּין בְּרֵאשׁ חֹדֶשׁ, חִנּוּכָה וּפּוּרִים, מְעַנּוֹת וּמְקוֹנְנוֹת כְּדָרְכָן בַּחֹל; וְהֵינּוּ מְלִי בְּפָנָיו, אֲבָל שְׂלֵא בְּפָנָיו, לֹא. וְיוֹם שְׂמוּעָה, אֲפֹלוּ רְחוּקָה, כְּבִפְנֵי דְמִי.

ו אוֹמְרִים עַל הַמֵּת צְדוּק הַדִּין וְקַדִּישׁ, כְּדָרְכָן. וְכֵן בְּיוֹם טוֹב שְׁנִי; אֲבָל בְּיוֹם טוֹב רֵאשׁוֹן, כֵּינּוּן שְׂאֵין מִתְעַסְּקִים בְּמֵת אֵין אוֹמְרִים אוֹתוֹ. **הגה:** וַיֵּשׁ חוֹלְקִין שְׂלֵא לוֹמַר צְדוּק הַדִּין בְּמוֹעֵד (הַטּוֹר הַבֵּיא כְּמָה רַבּוֹתָא), וְכֵן הַמְּנַהֵג פְּשוּט בְּמַדִּינוֹת אֵלוּ שְׂלֵא לוֹמַר צְדוּק הַדִּין בְּכָל הַיָּמִים שְׂאֵין אוֹמְרִים בָּהֶם תַּחֲנוּן (בְּמִנְהַגִּים); וְלָכֵן אֵין

אומרים גם כן כשקוברין אחר חצות (א) בערב שבת. יש אומרים שאם קוברים המת בלילה, שאין אומרים קדיש ולא צדוק הדין (כל בו).

ז מת לו מת קדם פורים, ופגע בו פורים, אינו מפסיק האבלות; ומכל מקום אין אבלות (ב) נוהג בו, לא ביי"ד ולא בט"ו, אלא דברים שבצנעא נוהג, וחיב לשלח מנות. ואף על פי שאינו מתאבל בהם, עולים לו ממנין השבעה, כמו שבת.

סימן תב - דין שמועה קרובה ורחוקה

סעיפים

י"ב

ובו

א מי שבא לו שמועה שמת לו קרוב, אם בתוך לי יום הגיעה השמועה, אפלו יום לי עצמו, הרי זו שמועה קרובה וחיב לנהג שבעה ימי אבלות מיום שהגיע השמועה; וקורע ומונה לי יום מיום השמועה (כך משמע מהרמב"ם ומנמוקי יוסף פא"מ ובמרדכי) לתספורת עם שאר דברים. (א) כללו של דבר, יום שמועתו הקרובה פיוס הקבורה. ואם שמע מיום לי ואילך, אין צריך לנהג אלא שעה אחת, לא שנא שמע ביום לא שנא שמע בלילה, שאם שמע בלילה ונהג מקצת אבלות בלילה שעה אחת, עולה לו; ואפלו שמע על אביו ואמו. והני מלי לענין גזרת שבעה, אבל לענין גזרת שלשים, נוהג על אביו ואמו בתספורת

עד שִׁיגְעֶרוּ בּוֹ חֲבֵרָיו, וּבְגֵהוּץ עַד שִׁיגִיעַ הָרָגֶל וַיִּגְעֶרוּ בּוֹ, וְכֵן בְּשִׂאלַת שְׁלוֹם וְלִפְנֵי לְבַיַּת הַמִּשְׁתֶּה; וּמוֹנֵה מִיּוֹם מִיַּתָּה וְלֹא מִיּוֹם שְׁמוּעָה. לְפִיכָךְ אִם בָּאָה לוֹ שְׁמוּעָה עַל אָבִיו וְאָמוֹ לְאַחַר י"ב חֳדָשׁ, אֵינּוּ נוֹהֵג אֶלָּא יוֹם אֶחָד אֶף בְּגִזְרַת ל'.

ב הַשּׁוֹמֵעַ שְׁמוּעָה רְחוּקָה, אֵין צָרִיךְ לְנַהֵג כָּל דִּין אֲבִלוֹת, אֶלָּא דִּין בְּחִלְצַת מְנַעַל, וְאֵין צָרִיךְ לֹא עֲטִיפָה וְלֹא כַּפִּית הַמָּטָה, וּמִתֵּר בְּמִלְאכָה, רְחִיצָה וְסִיכָה וְתִשְׁמִישׁ הַמָּטָה וּבִתְלִמוּד תּוֹרָה, וְאִם אֵין לוֹ מְנַעְעִלִים בְּרִגְלָיו צָרִיךְ שִׁיכְפֶּה מִטָּתוֹ אוֹ יַעֲטֹף רֵאשׁוֹ, שֶׁצָּרִיךְ שִׁיעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה שְׁנֵכָר בּוֹ שֶׁעוֹשֶׂה מְשׁוּם אֲבִלוֹת; וְאִם הָיָה עוֹסֵק בְּתוֹרָה אוֹ בְּמִלְאכָה, אוֹ שֶׁהָיָה רוֹחֵץ וְסָדָּ, וּבָאָה לוֹ שְׁמוּעָה, מִפְּסִיק שְׁעָה אַחַת מְשׁוּם אֲבִלוֹת, וְחוֹזֵר לְמָה שֶׁבִּידוֹ, אֲבָל אִם הָיָה לְבוּשׁ תְּפִלִּין, אֵינּוּ צָרִיךְ **(ב)** לְחַלְצוֹן, וּמִכָּל מְקוֹם אֵינּוּ יוֹצֵא יָדַי אֲבִלוֹת בְּהַפְּסִיק זֶה, וְצָרִיךְ שִׁיעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה שְׁנֵכָר שֶׁעוֹשֶׂה מְשׁוּם אֲבִלוֹת, כְּגוֹן חִלְצַת מְנַעַל אוֹ כַּפִּית הַמָּטָה וְעֲטִיפָה; וּמִיָּהוּ בְּחֻדָּא סָגִי.

ג אֵין מְבָרִין עַל שְׁמוּעָה רְחוּקָה.

ד אֵין קוֹרְעִין עַל שְׁמוּעָה רְחוּקָה; וְעַל אָבִיו וְאָמוֹ, קוֹרְעִין

לְעוֹלָם. וּבְמָקוֹם שְׂאִין לוֹ לְקָרֵעַ, אָסוּר (ג) לְהַחֲמִיר עַל עֲצָמוֹ וְלְקָרֵעַ (אזר
זרוע).

הַ שְׂמוּעָה בְּשַׁבָּת אוֹ בְּרֵגֶל, וְלְמוֹצָאֵי שַׁבָּת וְרֵגֶל
נְעֻשִׁית רְחוּקָה, אֵינּוּ נוֹהֵג אֶלָּא יוֹם (ד) אֶחָד, וּבְשַׁבָּת
וְרֵגֶל אָסוּר בְּדַבָּרִים שֶׁל צְנֻעָא.

וְהַ שְׂמוּעָה רְחוּקָה בְּשַׁבָּת אוֹ בְּרֵגֶל, אֵינּוּ נוֹהֵג
אֶפְלוּ דְבָרִים שֶׁבְּצְנֻעָא, וְלְמוֹצָאֵי שַׁבָּת וְרֵגֶל נוֹהֵג שְׂעָה
אַחַת, וְדִיו.

וְהַ שְׂמוּעָה קְרוּבָה בְּשַׁבָּת הַשַּׁבָּת (ה) עוֹלָה לוֹ לְיוֹם
אֶחָד, וְלִמְחַר קוֹרֵעַ, וְהוּא יֵיחָד יוֹם שְׂשֵׁי שְׁבִיעֵי לְאַבְלוּת.

חַ עֲשָׂרָה יָמִים אַחַר חַג הַסִּכּוֹת שְׂמַע שְׂמִית לוֹ מִתּ בְּעָרְב
הַחַג, אֶף עַל פִּי שְׂאֵם נִמְנָה שְׂעָה אַחַת לְפָנֵי הַחַג ז'
וְשַׁבְּעַת יָמֵי הַחַג וְיוֹם שְׂמִינֵי עֲצָרַת כִּי"א, וְעֲשָׂרָה יָמִים
אַחֲרֵיהֶם הָרִי לִי"א, אֵין לָזֶה דִּין שְׂמוּעָה רְחוּקָה, אֶלָּא דִּין
שְׂמוּעָה (ו) קְרוּבָה, שְׂאִין הָרֵגֶל עוֹלָה לְמִי שֶׁלֹּא נִהַג
אַבְלוּת קִדָּם לוֹ כָּלֵל; וְכֹל שֶׁכֹּן לְמִי שֶׁלֹּא הָיָה יוֹדֵעַ שְׂמִית
לוֹ מִת (ר') יְרוּחָם בְּשֵׁם בַּעַל הַמְּאוּר וְכִי"ד הַרְמַבִּי"ו).

ט שְׁמַע שְׁתִּי שְׁמוֹעוֹת רְחוֹקוֹת בְּיוֹם אֶחָד, אִינוֹ נוֹהֵג עֲלֵיהֶן אֶלָּא יוֹם אֶחָד. הָיוּ קְרוֹבוֹת, אוֹ שְׁמִתּוֹ לוֹ שְׁנֵי מִתִּים כְּאֶחָד, מוֹנֶה לְשִׁתִּיהֶם כְּאֶחָד שְׁבַעַה וּשְׁלֹשִׁים. שְׁמַע לָזֶה הַיּוֹם וְלָזֶה (ז) לְמַחֵר, מוֹנֶה לְשְׁנֵי מִיּוֹם שְׁמוֹעָה, שְׁבַעַה וּשְׁלֹשִׁים.

ז שְׁמַע שְׁמוֹעָה קְרוֹבָה בְּשַׁבַּת עֶרֶב הַרְגֵל, כִּיּוֹן דְּדַבְרִים שְׁבַצְנָעָא נוֹהֵג, עוֹלָה לוֹ אוֹתוֹ שַׁבַּת (ח) לְמַנְיֵן שְׁבַעַה.

יא מִי שֶׁהִתְפַּלֵּל כְּבֵר עֲרַבִית וְעַדִּין יוֹם הוּא, וְשְׁמַע שְׁמוֹעָה קְרוֹבָה, מוֹנֶה מִיּוֹם (ט) מָחָר, וְאוֹתוֹ יוֹם אִינוֹ עוֹלָה לוֹ.

יב מִי שְׁמִת לוֹ מִת וְלֹא נוֹדַע לוֹ, אִינוֹ חוֹבָה שְׂיֵאמְרוּ לוֹ; וְאֶפְלוּ בְּאֲבִיו וְאִמּוֹ; וְעַל זֶה נֶאֱמַר: מוֹצִיא דָבָה הוּא כְּסִיל (מְשַׁלֵּי י, יח) וּמִתָּר לְהַזְמִינוֹ לְסַעֲדַת אַרוֹסִין וְנִשְׂוֹאִין וְכָל שְׂמִחָה, כִּיּוֹן שְׂאִינוֹ יוֹדַע. מִיֵּהוּ אִם שׂוֹאֵל עָלָיו, אִין לוֹ (י) לְשַׁקֵּר וְלוֹמַר: חֵי הוּא, שְׂנַאֲמַר: מְדַבֵּר שְׂקֵר תִּרְחֹק (שְׁמוֹת כג, ז). **הגה:** וּמִכָּל מְקוֹם בְּבָנִים זְכָרִים, נִהְגוּ לְהוֹדִיעַ, כְּדִי שְׂיֵאמְרוּ קְדִישׁ; אֲבָל בְּבָנוֹת, אִין מְנַהֵג כָּלֵל לְהוֹדִיעַם (מֵהַרַ"י ס"י י"ג). מְצָנָה לְהַתְעַנּוֹת יוֹם שְׁמִת בּוֹ אֲבִיו אוֹ אִמּוֹ (כָּל בּוֹ בְּשֵׁם הַרַ"מ וְעוֹד פּוֹסְקִים), וּמִתְעַנֵּין יוֹם הַמִּיתָה וְלֹא יוֹם הַקְּבוּרָה (מֵהַרַ"י סִימָן קכ"א וּמֵהַרַ"י סִימָן רצ"ו וְהַאֲחֵרוֹנִים), אִם לֹא מִי שֶׁהָיָה (יא) אֲצֵל הַקְּבוּרָה וְלֹא אֲצֵל הַמִּיתָה. (בְּקַבְלָה מִפִּי זָקוּ מְפָלֵג מֵהַרַ"ם לְנֵדָא); וְאִם אַרְעֵי יוֹם זֶה בְּיוֹם שְׂאִין אוֹמְרִים בּוֹ תַחֲנוּן, אִין מִתְעַנֵּין כָּלֵל. וְאִם

מתו בְּאָדָר וְנִתְעַבְּרָה הַשָּׁנָה, הָעֶקֶר לְהִתְעַנּוֹת בְּאָדָר (יב) הָרִאשׁוֹן (ת"ה סימן רצ"ד ומהר"י מין י), אָף עַל פִּי שְׂיֵשׁ חוֹלְקִין, כִּדּוּם הוּא עֶקֶר. וְאִם מֵתוּ בְּשָׁנַת הָעֵבֹר בְּאָדָר הַשְּׁנִי, מִתְעַנֶּה גַם כֵּן בְּעֵבֹר בְּאָדָר (יג) הַשְּׁנִי (ג"ז שם). וְעַיִן בְּאַרְחַח חַיִּים סִימָן תַּקְסִיחַ סְעִיף ז'. וְעַיִן לְעֵיל סִימָן שְׁצ"א שְׁאִין לְאָכַל בְּסַעֲדָה בְּלִיל יוֹם שְׁמֵת בּוֹ אֵב וְאִם. וְאִם חָל תִּתְעַנֶּיֶת זֶה בְּעָרֵב שַׁבָּת, דִּינּוֹ כְּשֶׁאֵר תִּתְעַנֶּיֶת. וְעַיִן בְּא"ח סִימָן רמ"ט. מִיָּהוּ אִם בְּפַעַם רִאשׁוֹן הַשָּׁלִים, יִנְהַג כֵּן כָּל יָמָיו.

סימן תג - דיני המלקט עצמות

סעיפים

י

ובו

א הַמִּלְקֵט עֲצָמוֹת אָבִיו, אוֹ שֶׁל שְׁאָר קְרוֹבִים שְׁמֵת־אֲבָלִים עֲלֵיהֶם, מִתְאַבֵּל עֲלֵיהֶם כָּל הַיּוֹם כָּלוּ, בְּכָל הַדְּבָרִים הַנּוֹהֲגִים בְּאֲבָל, בְּכַפֵּי־הַמָּטָה וְעֵטִיפַת הָרֹאשׁ וְנִעִילַת הַסֵּנְדָל וְתִשְׁמִישׁ הַמָּטָה וְרַחֲצָה וְסִיכָה; וְלַעֲרֵב אִין מִתְאַבֵּל עֲלֵיהֶם, אֲפֹלוּ צְרוּרִים לוֹ בְּסֻדְיָנוּ. הִיָּה עוֹמֵד וּמִלְקֵט, וְחֲשָׁכָה לוֹ, מִתָּר בַּיּוֹם שְׁלֹא־חָרָיו. לְפִיכָד אִין מִלְקֵטִין אוֹתָם סָמוּךְ לְחֲשָׁכָה, כִּדִּי שְׁלֹא יִהְיֶה נִמְצָא שְׁלֹא הִתְאַבֵּל עַל לְקוּט עֲצָמוֹת אָבִיו. וְאִין (א) אֲנִינּוֹת בְּלְקוּט עֲצָמוֹת, רַק חָל עָלָיו אֲבָלוֹת מִיָּד (טוֹר בְּשֵׁם הָרִאשׁוֹן).

ב כָּל שֶׁקוֹרֵעַ עָלָיו בְּשַׁעַת מִיתָתוֹ, קוֹרֵעַ עָלָיו בְּשַׁעַת לְקוּט עֲצָמוֹת. וְכָל שֶׁאִינּוֹ מִתְאַחֶה בְּשַׁעַת מִיתָתוֹ, אִינּוֹ מִתְאַחֶה בְּשַׁעַת לְקוּט עֲצָמוֹת.

ג עֲצָמוֹת, אֵין עוֹמְדִין עֲלֵיהֶם בְּשׁוֹרָה, אָבֵל אוֹמְרִים עֲלֵיהֶם תִּנְחוּמִין לְעֲצָמָם. וְאֵין מְבָרִין עֲלֵיהֶם בְּחֶבֶר עִיר, אָבֵל מְבָרִין עֲלֵיהֶם בְּבֵיתוֹ. וְאֵין אוֹמְרִים עֲלֵיהֶם קִינָה וְנִהֵי, אָבֵל אוֹמְרִים עֲלֵיהֶם קְלוּסִין. דְּהִינּוּ שְׂבָחוּ שֶׁל מֵת, וּמְשַׁבְּחִין לְהַקְבִּי"ה שְׁמַמִּית וּמְחַיֶּה (בְּטוֹר תַּמְצָא מְבָאָר).

ד אֵין מְלַקְטִין עֲצָמוֹת אָבִיו בְּמוֹעֵד, וְאֵין צָרִיד לֹאמַר עֲצָמוֹת שְׂאָר קְרוֹבִים.

ה שְׁמַע שְׁהִיּוֹם לְקָטוֹ עֲצָמוֹת אֶחָד מְקָרוֹבִיו שֶׁהוּא מֵתֵאבֵּל עֲלֵיהֶם, אֶף עַל פִּי שְׁלֵא הָיָה שָׁם, מֵתֵאבֵּל עֲלֵיהֶם. אָבֵל שְׁמַע שְׁנִלְקָטוֹ אֶתְמוֹל, אֵין מֵתֵאבֵּל עֲלֵיהֶם (טוֹר בְּשֵׁם הִירוֹשֶׁלַּמִּי).

ו אֵין מְפָרְקִין אֶת הָעֲצָמוֹת וְלֹא מְפָסִיקִין אֶת הַגִּידִים.

ז לְקוּט עֲצָמוֹת אֵינּוּ אֵלָא (ב) מְשִׁיכְלָה הַבָּשָׂר; כֹּלָה הַבָּשָׂר, אֵין הַצּוֹרֵה נִפְרָת בְּעֲצָמוֹת, לְפִיכָךְ יָכוֹל לְלַקֵּט בִּידוֹ עֲצָמוֹת אָבִיו וְאִמּוֹ; וְאֶף עַל פִּי כֵן נִכּוֹן הַדָּבָר שְׁלֵא יְלַקֵּט הוּא עֲצָמוֹ, מֵהֵיָא דְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בַּר צְדוֹק דְּבִסְמוּדָא.

ח מְלַקֵּט אָדָם עֲצָמוֹת שְׁנֵי מֵתִים כְּאֶחָד בְּרֹאשׁ אֶפְרָסֶקֶל מִכָּאן, וּבְרֹאשׁ אֶפְרָסֶקֶל מִכָּאן, דְּבַרֵי רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי. רִ"א אוֹמֵר: סוֹף אֶפְרָסֶקֶל לְהִתְעַכֵּל, וְסוֹף עֲצָמוֹת לְהִתְעַכֵּל, וְנִמְצְאוּ עֲצָמוֹת שְׁנֵי מֵתִים מִתְעַרְבִים, אֲלֵא מְלַקְטִין וְנוֹתְנִין כֹּל אֶחָד לְעֲצָמוֹ בְּאֶרוֹן שֶׁל אֲרָזִים. אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּר צְדוֹק: כִּדְ אָמַר לִי אַבָּא בְּשַׁעַת מִיתָתוֹ: מִתְחַלָּה קְבָרוֹנִי בְּבִקְעָה, וְלְבִסוֹף לְקַט עֲצָמוֹתַי וַתִּנָּם בְּאֲרָזִים, וְאֵל תִּלְקָטִים אֶתָּה בְּיַדְךָ, שְׁלֵא יְהִיוּ בְּזוּיוֹת עֲלֶיךָ.

ט הַמְּלַקֵּט עֲצָמוֹת, וְהַמְּשַׁמֵּר אֶת הַמֵּת, וְהַמּוֹלִיד אוֹתָם מִמְּקוֹם לְמְקוֹם, פָּטוּר מִקְרִיאַת שְׁמַע וּמִתְפִּלָּה וּמִהִתְפַּלֵּין, וּמִכָּל מִצְוֹת הָאֲמוּרוֹת בְּתוֹרָה, בֵּין בְּחַל בֵּין בְּשֶׁבֶת, לֹא שָׁנֵא עֲצָמוֹת קְרוּבִים לֹא שָׁנֵא עֲצָמוֹת רְחוּקִים, בֵּין אִם הוּא בְּסַפִּינָה אוּ בְּדָרֶךְ, וְאִפְלוּ אִם הֵם מְלַקְטִים (ג) רַבִּים. וְאִם רָצָה לְהַחְמִיר עַל עֲצָמוֹ, לֹא יַחְמִיר, מִפְּנֵי כְבוֹד עֲצָמוֹת.

י הַמּוֹלִיד עֲצָמוֹת מִמְּקוֹם לְמְקוֹם, הֵרִי זֶה לֹא יִתְּנֵם בְּשֶׁק אוּ בְּדַסְקִיא וְיִנְיַחֵם עַל הַחֲמוֹר וְיִרְכַּב עֲלֵיהֶם, מִפְּנֵי (ד) שְׁנוּהֵג בָּהֶם מְנַהֵג בְּזִיוֹן; אָבֵל אִם מִפְּשִׁילוֹ לְאַחֲזוֹרִיו עַל הַחֲמוֹר, שֶׁפִּיר דָּמִי. וְאִם הָיָה מִתְּיָרָא מִפְּנֵי הַגְּנָבִים וְהַלְסָטִים, מִתֵּר. הַגָּה: וְהַחֵי יִתּוּ אֵל לְבוֹ דְּבָרִים שֶׁל מִיתָה; דִּיִּסְפַּד,

יִסְפְּדוּנָהּ ; דִּיקְבֵּר , יִקְבְּרוּנָהּ ; דִּיטְעֵן , יִטְעִינָה ; דִּינְדֵּל , יִדְלוּנָהּ ; וְגִדּוּל הַשְּׁלוֹם
שְׁנַתָּן לְצַדִּיקִים , שְׁבִשְׁעָה שְׁהַצַּדִּיק נִפְטָר ג' כְּתוּבָה שֶׁל מַלְאָכִים נוֹתְנִים לוֹ
שְׁלוֹם . (הַכֹּל בְּטוֹר וְהָרִא"ש וְכָל בּו) (וְאוֹמְרִים יָבֵא שְׁלוֹם כָּל הַכְּתוּב לַחַיִּים קְדוֹשׁ יֵאמֶר לוֹ)
בְּלַע הַמְּוֹת לְנֶצַח וּמָחָה ה' אֱלֹהִים דְּמַעָה מֵעַל כָּל פְּנִים . (יִשְׁעָה כה , ח') .